R. P. JOANNIS

DE

CARDENAS

HISPALENSIS SOC. JESU

CRISIS THEOLOGICA;

IN QUA PLURES SELECTÆ DIFFICULTATES

Ex Morali Theologia

AD LYDIUM VERITATIS

LAPIDEM REVOCANTUR:

Ex regula morum poſita

A S.S.D.N. INNOCENTIO XI.

In Diplomate damnante ſexagintaquinque Propoſitiones.

OPUS POSTHUMUM.

Pars Quarta.

VENETIIS, M. D C C.

Apud Nicolaum Pezzana.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIIS.

DECRETUM

SS. D. N. INNOCENTII XI.

FERIA V. DIE 2. MARTII. 1679.

In Generali Congregatione ſancta Romana, & Univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Vaticano coram Sanctiſſimo D. N. D. Innocentio Divina Providentia Papa XI. ac Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

SAnctiſſimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus ovium ſibi à Deo creditarum ſaluti ſedulò incumbens, & ſalubre opus in ſegregandis noxiis doctrinarum paſcuis ab innoxiis à ſel. record. Alexandro VII. Prædeceſſore ſuo inchoatum proſequi volens: plurimas propoſitiones partim ex diverſis vel libris, vel theſibus, ſeù ſcriptis excerptas, & partim noviter adinventas; Theologorum plurium examini, & deinde Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus ſubjecit. Quibus propoſitionibus ſedulò, & accuratè ſæpiùs diſcuſſis, eorundem Eminentiſſimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem ſuam auditis: Idem Sanctiſſimus D. N. re poſteà maturè conſiderata, ſtatuit, & decrevit: pro nunc *ſequentes propoſitiones, & unamquamque ipſarum, ſicut jacent, ut minimùm tanquam ſcandaloſas, & in praxi pernicioſas, eſſe damnandas, & prohibendas*, ſicuti eas damnat, & prohibet. Non intendens tamen Sanctitas ſua per hoc Decretum alias propoſitiones in ipſo non expreſſas, & Sanctitati ſuæ quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas ullatenus approbare.

1 Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc ſententia probabili tantùm utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis.

2 Probabiliter exiſtimo, Judicem poſſe judicare juxtà opinionem etiam minùs probabilem.

3 Generatim dum probabilitate, ſivè intrinſeca, ſivè extrinſeca quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confiſi aliquid agimus, ſemper prudenter agimus.

4 Ab infidelitate excuſabitur Infidelis non credens ductus opinione minùs probabili.

5 An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei ſemel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.

6 Probabile eſt, ne ſingulis quidem rigoroſè quinquennis per ſe obligare præceptum charitatis erga Deum.

7 Tunc ſolùm obligat, quando tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam, qua juſtificari poſſumus.

8 Comedere, & bibere uſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem, non eſt peccatum, modò non obſit valetudini: quia licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.

9 Opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitum omni penitùs caret culpa, ac defectu veniali.

10 Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11 Præcepto proximum diligendi ſatisfacere poſſumus per ſolos actus externos.

12 Vix in ſæcularibus invenies, etiam in Regibus ſuperfluum ſtatui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemoſynam, quando tenetur tantùm ex ſuperfluo ſtatui.

Joan. Cardenas.

13 Si cum debita moderatione facias, potes abſque peccato mortali de vita alicujus triſtari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & deſiderare, non quidem ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum.

14 Licitum eſt abſoluto deſiderio cupere mortem Patris, non quidem, ut malum Patris, ſed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura eſt pinguis hæreditas.

15 Licitum eſt filio gaudere de parricidio Parentis à ſe in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hæreditate conſecutas.

16 Fides non cenſetur cadere ſub præceptum ſpeciale, & ſecundùm ſe.

17 Satis eſt, actum fidei ſemel in vita elicere.

18 Si à poteſtate publica quis interrogatur, fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & fidei glorioſum conſulo; tacere; ut peccaminoſum per ſe non damno.

19 Voluntas non poteſt efficere, ut aſſenſus fidei in ſe ipſo ſit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentium.

20 Hinc poteſt quis prudenter repudiare aſſenſum, quem habebat ſupernaturalem.

21 Aſſenſus fidei ſupernaturalis, & utilis ad ſalutem ſtat cum notitia ſolùm probabili revelationis: immò cum formidine, qua quis formidet, ne non ſit locutus Deus.

22 Non niſi fides unius Dei neceſſaria videtur neceſſitate medii; non autem explicita Remuneratoris.

23 Fides latè dicta ex teſtimonio creaturarum, ſimilive motivo, ad juſtificationem ſufficit.

24 Vocare Deum in teſtem mendacii levis non eſt tanta irreverentia, propter quam velit, aut poſſit damnare hominem.

25 Cum cauſa licitum eſt jurare ſine animo jurandi, ſivè res ſit levis, ſivè gravis.

26 Si quis, vel ſolus, vel coram aliis, ſivè interrogatus, ſivè propria ſpontè, ſivè recreationis cauſa, ſivè quocumque alio fine juret, ſe non feciſſe aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra ſe aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum revera non mentitur, nec eſt perjurus.

27 Cauſa juſta utendi his amphibologiis eſt, quoties id neceſſarium, aut utile eſt ad ſalutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio cenſeatur tunc expediens, & ſtudioſa.

28 Qui mediante commendatione, vel munere ad Magiſtratum, vel Officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali præſtare juramentum, quod de mandato Regis à ſimilibus ſolet exigi, non habito reſpectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29 Urgens metus gravis eſt cauſa juſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi.

30 Fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui nititur calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum, ſi quis impingat alapam, vel fuſte percutiat, & poſt impactam alapam, vel ictum fuſtis fugiat.

31 Regulariter occidere poſſum furem pro conſervatione unius aurei.

32 Non ſolùm licitum eſt defendere defenſione occiſiva, quæ actu poſſidemus, ſed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus.

33 Licitum eſt tam hæredi, quàm legatario contra injuſtè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata ſolvantur, ſe taliter defendere, ſicut & jus habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum poſſeſſionem injuſtè impedientem.

34 Licèt procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehenſa gravida occidatur, aut infametur.

35 Videtur probabile, omnem fœtum, quandiù in utero eſt, carere anima rationali, & tunc primùm incipere eandem habere, cùm paritur: ac conſequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

36 Permiſſum eſt furari, non ſolùm in extrema neceſſitate, ſed etiam in gravi.

37 Famuli, & famulæ domeſticæ poſſunt occultè heris ſuis ſubripere ad compenſandam operam ſuam, quàm majorem judicant ſalario, quod recipiunt.

38 Non tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere, quod ablatum eſt per parva furta, quantumcumque ſit magna ſumma totalis.

39 Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad reſtitutionem iſtius damni illati.

40 Contractus Mohatra licitus eſt, etiam reſpectu ejuſdem perſonæ, & cum contractu retrovenditionis præviè inito, cùm intentione lucri.

41 Cùm numerata pecunia pretioſior ſit numeranda, & nullus ſit, qui non majoris faciat pecuniam præſentem, quàm futuram, poteſt creditor aliquid ultrà ſortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab uſura excuſari.

42 Uſura non eſt, dum ultrà ſortem aliquid exigitur tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, ſed ſolùm ſi exigatur tanquam ex juſtitia debitum.

43 Quidni, non niſi veniale ſit, detrahentis auctoritatem magnam ſibi noxiam falſo crimine elidere?

44 Probabile eſt, non peccare mortaliter, qui imponit falſum crimen alicui, ut ſuam juſtitiam, & honorem defendat. Et ſi hoc non ſit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45 Dare temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia, quando temporale non datur tanquam pretium, ſed duntaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale; vel etiam quando temporale ſit ſolùm gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut è contra.

46 Et id quoque locum habet, etiam ſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale; immò etiam ſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic ut illud pluris æſtimetur, quàm res ſpiritualis.

47 Cùm dixit Concilium Trident. eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles, ipſi judicaverint, ad Eccleſias promovent; Concilium vel primò videtur per hoc *digniores* non aliud ſignificare velle, niſi dignitatem eligendorum, ſumpto comparativo pro poſitivo; vel ſecundò locutione minùs propria ponit digniores, ut excludat indignos non verò dignos: vel tandem loquitur tertiò, quando ſit concurſus.

48 Tam clarum videtur, fornicationem ſecundùm ſe nullam involvere malitiam, & ſolùm eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium omninò rationi diſſonum videatur.

49 Mollities jure naturæ prohibita non eſt. Unde ſi Deus eam non interdixiſſet, ſæpè eſſet bona, & aliquando obligatoria ſub mortali.

50 Copula cum conjugata, conſentiente marito, non eſt adulterium; adeòque ſufficit in confeſſione dicere, ſe eſſe fornicatum

51 Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandum virginem, & multoties eidem ſubſervit deferendo ſcalam, aperiendo januam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino malè tractetur, ne torvis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur.

52 Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.

53 Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, immò quatuor ſimul à diverſis Celebrantibus audit.

54 Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem.

55 Præcepto Communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem.

56 Frequens Confeſſio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.

57 Probabile eſt, ſufficere attritionem naturalem, modò honeſtam.

58 Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.

59 Licet ſacramentaliter abſolvere dimidiatè tantùm confeſſos ratione magni concurſus Pœnitentium, qualis v. g. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis, aut Indulgentiæ.

60 Pęnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio; dummodo ore proferat, ſe dolere, & proponere emendationem.

61 Poteſt aliquando abſolvi, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere, quinimmò directè, & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit.

62 Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit.

63 Licitum eſt, quærere directè occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.

64 Abſolutionis capax eſt homo, quantumvis laboret ignorantia myſteriorum Fidei, & etiam ſi per negligentiam, etiam culpabilem neſciat Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti.

65 Sufficit illa Myſteria ſemel credidiſſe.

Quicumque autem cujuſvis conditionis, ſtatus, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel diviſim defenderit, vel de eis diſputativè, publicè, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem latæ ſententiæ, à qua non poſſit (præter quàm in articulo mortis) ab alio quacunque etiam dignitate fulgente, niſi pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute Sanctæ Obedientiæ, & ſub interminatione Divini judicij prohibet omnibus Chriſti fidelibus, cujuſcumque conditionis, dignitatis, & ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Tandem, ut ab injurioſis contentionibus Doctores, ſeu Scholaſtici, aut alii quicunque in poſterùm ſe abſtineant, & ut paci, & charitati conſulatur; idem Sanctiſſimus in virtute Sanctæ Obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuſcriptis, quàm in Theſibus, Diſputationibus, ac Prædicationibus caveant ab omni cenſura, & nota, nec non à quibuſcunque conviciis contra eas propoſitiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec à S. Sede recognitæ ſuper eiſdem propoſitionibus judicium proferatur.

Franciſcus Ricardus Sanctæ Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis Not.

Locus ✠ Sigilli.

Anno à nativitate D. N. Jeſu Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo nono Indictione ſecunda, die verò 3. menſis Martii, Pontificatus autem Sanctiſs. in Chriſto Patris, et D. N. D. Innocentii Divina Providentia Papæ XI. anno tertio, ſupradictum Decretum affixum, et publicatum fuit ad valvas Baſilicę Principis Apoſtolorum, Cancellariæ Apoſtolicæ, & in acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, et conſuetis Urbis per me Franciſcum Perinum, ejuſdem Sanctiſs. D. N. D. Papę, et Sanctiſſimę Inquiſitionis Curſorem.

JUDI-

JUDICIUM COLLEGII HISPALENSIS D. Hermenegildi Societatis Jeſu.

POſthumum hunc, nobilis tamen *dextera* filium (Geneſ. 35. 18.) quem meritò etiam doloris appellare poſſit Bœtica noſtra, facilè ex vultu, lineamentiſque agnoſcendum, magnæ mentis fœtum, cui immortuus Pater, & à quo nominis vitam auſpicabitur immortalem, tota animi attentione perſpeximus. Equidem Authoris nomen adſcribi, ferè otioſum cenſuimus: adeò parentem refert ſuum, & fortaſsè tanquam *ſenectutis filius* (Geneſ. 37. 3.) teneriori dignus amore videatur, majoriſque commendationis omen præſeferat, utpotè quem non ingenii efferveſcentis audacia, aut calami prurientis impetus effuderit; ſed ſeverior judicii lima perpoliverit, animique gravitas, immenſaque lectionis aſſiduitate fœcunda mens, conceperit, aluerit, ediderit. Polymitam veſtem (alter velut Joſeph) à Patre accepit: quo ornatu (ſi Philoni lib. de Joſeph credimus) multiplex eruditio, ſolida doctrinæ copia, ingens cum acumine conjuncta dexteritas, dilucida explicandi, diſtinguendique difficultatum nodos fermè inextricabiles methodus intelligitur: denique agendi jura, & non agendi rationes à viro civili, & in commune bonum nato, optimè perſpectæ, ac traditæ continentur. Authorem noſtri, Patrem Joannem de Cardenas ſua Criſi Theologica; & Gemino Mariani diadematis ſydere in lucem dato olim orbi conſpicuũ. Qui indefeſſo ſtudio, acri ingenio, maturoque judicio Morum Theologiam tractans, è veteri novam nova opinionũ proſcriptione redditam à Sede Apoſtolica, Columna, & fundamento veritatis (juxta Paulum 1. Thimot. 3. 15.) hoc opere luce digniſſimo complectitur. Nil eſt, quòd in eo avidus lector deſideret, nil quod doctum offendere, nil quod minus in Theologicis verſatum litteris remorari meritò poſſit. Pervolet ergo orbem doctrinæ pennis, & obtineat, primos illos Fidei, morumque Principes imitatus, de quibus eximiè Theodoretus, quæſt. 1 in Joſue explicans ea Sacri textus verba: *Omnem locum, quem calcaverit veſtigium pedis veſtri, vobis tradam*, ita ad rem loquitur: *Divini Apoſtoli non ſolùm obtinuerunt ea loca, quæ calcaverunt, ſed etiam illa, in quibus eorum docta ſcripta lecta ſunt*. Quare diù deſideratas, votiſque expetitas ferè communibus diſertationes has, quibus propoſitiones à Sanctiſſimo Domino noſtro Innocentio XI. Summo Eccleſiæ Paſtore, & veritatis infallibili Judice damnatæ traduntur, explicaturque, publici juris fieri æquiſſimum cenſemus; in quibus nec *jota unum, nec apex* à lege præterit, nec à Fidei regula minimum diſſonat, nec à morum canone, vel verbo abit. Ita cenſemus in Collegio Hiſpalenſi Societatis Jeſu Divo Hermenegildo Regi, & Martyri Sacro. 15. Maii anno 1685.

Petrus Zapata, Rect. & ſtudiorum Præfectus.

Joannes de Zallartu Primariæ Theologiæ Cathedræ Profeſſor.

Franciſcus Ortiz, Tertius Theologiæ Profeſſor.

Joannes de Gamiz, Veſpertinus Theologiæ Profeſſor.

BAlthaſar de Egues, Præpoſitus Provincialis Societatis Jeſu in Provincia Bœtica poteſtate ad id mihi conceſſa à R. A. P. Carolo de Noyelle Præpoſito Generali Societatis Jeſu facultatem concedo, ut liber inſcriptus Criſis Theologica, à P. Joanne de Cardenas, Societatis noſtræ compoſitus, ejuſdem Societatis gravium, Doctorumque virorum judicio examinatus, & approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo officii noſtri munitas, ac teſtimonio Secretarii noſtri firmatas dedimus in hoc noſtro Ubetenſi Collegio Societatis Jeſu, die decima ſexta Novembris, anno Domini milleſimo ſexcenteſimo octogeſimo tertio.

Balthaſar de Egues.

Loco ✠ Sigilli.

Ferdinandus Caro Secret.

CENSURA R.P.M. JOANNIS DE PALAZOL SOCIETATIS JESU, Theologiæ Scholaſticæ Profeſſoris in Madritenſi Imperiali Collegio ejuſdem Societatis, Regii Concionatoris, & Toletanæ Diœceſis Examinatoris Synodalis.

M. P. S.

QUoniam *ſolent interdum homines laudare, quod non probant, & alienam ſtultitiam caſſis nutrire præconiis* (ut veriſſimè ajebat Hieronymus Epiſt. 61.) idcircò volumen hoc poſthumum, quòd ſapientiſſimus Magiſter Pater Joannes de Cardenas noſtræ Societatis, ſuæque Bœticæ præcellentis Provinciæ æternum decus, & ornamentum, quaſi fæcundiſſimi ingenii ultimum fœtum edidit, cui titulus eſt: *Criſis Theologica, in qua plures ſelectæ difficultates ex morali Theologia ad lydium veritatis lapidem revocantur ex regula morum poſita à SS. D. N. Innocentio XI. P.M. in diplomate damnatæ ſexaginta quinque propoſitiones*: non ſolùm pro viribus extollere, verùm etiam urgente ſupremi Senatus Caſtellæ mandato, probare per ſingulas ejus paginas libentiſſimè cogor. At quis illicò ſuo calculo non probaret vel ex ipſo Authoris nomine, viri in re Morali præſtantiſſimi, cujus locuplex ſupellex in verſandis Doctoribus, opinionibuſq; diſcernendis ſcholas omnes ditavit? Quem ad formandos mores, conſcientiæq; vias expediendas abſq; aberrandi periculo unicè dicas natum, ſi ſingula ejus opera æquabili penſes judicio; ita ut dicere poſſis cum Hieronymo Epiſt. 59. *Quiſquis igitur hos voluerit legere libros, & calceatis pedibus ad terram repromiſſionis pergere, necubi à ſerpentibus mordeatur, & arcuato ſcorpii vulnere verberetur, legat prius hunc librum, & antequam ingrediatur viam, quæ ſibi cavenda ſint, noverit*. Scilicet hujus voluminis antidoto præmuniti jam deinceps cuncti morales libri tutò potuerunt legi citra venenati morſus periculum propter non paucas jam damnatas opiniones à ſupremo Fidei, morumque judice, id eſt, à Pontifice Romano, *cujus ſolius eſt*. (cum D. Cyrillo Alexand. in theſauro, quem exſcripſit D. Thomas contra Græcos) *reprehendere, corrigere, ſtatuere*, *à quo noſtrum eſt quærere, quid credere, quid tenere debeamus*. Invectæ ſanè fuere in ſcholas Chriſtianas plurimæ laxioris diſciplinæ opiniones, libidine quadam novandi; *Diabolo ſemper operante, & adiiciente quotidie ad iniquitatis ingenia*, ut ſuo in ſæculo quærebatur Tertul. de Velan. Virg. cap. 2. Quam ob rem curæ fuit ſupremis Eccleſiæ Paſtoribus infallibili ſua cenſoria virga eas abolere; at Doctori noſtro eruditiſſimo pro ſua mira ſapientia onus fuit jam abolitas explicare, ne in errorem dilabantur legentes, damnationis vim intenſivam, & extenſivam non penetrantes. Et meo quidem judicio inter alia hujus elaborati operis emolumenta non exigua æſtimanda eſt utilitas Reipublicæ Theologicæ, quòd legibus juſtitiæ ſervatis, cujus Authori reſtituatur, quod ſuum eſt, ne ſani pro noxiis traducantur, aut noxii pro ſanis propinentur, cum non ſpernenda veritatis injuria adversùs clariſſimos Doctores optimè de moribus, atque ad Eccleſiæ meritos, quos vel livor, vel ignorantia voluit computare inter damnatos. Score tantùm ad detrahendum, qui in eo ſe doctos oſtentare velint, ſi omnium dicta lacerent. (Hieron. Apolog. ad Pammach cap. 7.) *Pateat igitur, quod noxium eſt, ut poſſit conteri, cùm patuerit*. (lib. 1. adv. Jovin.) Nimirum pateant per hunc librum opiniones damnatæ, ut poſſint conteri: pateant earum veri Authores, ut poſſint vitari, vel cautè legi. Sic cenſeo, ſalvo ſemper meliori judicio. Madriti in hoc Collegio Imperiali Societatis Jeſu 4. Aprilis, anno 1686.

Joannes de Palazol.

INDEX DISERTATIONUM, ET CAPITUM.

DISERTATIO PRIMA PROŒMIALIS.

CAP.I. QUomodo debeant Catholici revereri, & propugnare hoc decretum Innocentii XI. Ubi de qualitatibus hujus decreti. 1.
An Romanus Pontifex loquens ex Cathedra poſſit errare in materia morum?
CAP.II. An Romanus Pontifex loquens ex Cathedra poſſit errare in materia probabili circa mores? 5.
CAP.III. An hoc decretum prodierit immediatè ab Innocentio XI.? 6.
CAP.IV. An hoc decretum ſit Romani Pontificis loquentis ex Cathedra? 7.
CAP.V. An hoc decretum ſtatutum ſit ex matura deliberatione? 8.
CAP.VI. An hoc decretum ſit declaratorium ſimul, & prohibitorium? 8.
CAP.VII. An hoc decretum ſit definitio Pontificia? 9.
CAP.VIII. Quanta certitudine tenendum ſit, Pontificem errare non potuiſſe in hoc decreto: & qua cenſura notandi ſunt, qui propugnaverint propoſitiones damnatas? 9.
CAP.IX. Quid ſit, propoſitionem eſſe ſcandaloſam? 11.
CAP.X. An propoſitio ſcandaloſa in materia morum neceſſariò ſit falſa, & improbabilis? 11.
CAP.XI. An hoc decretum obliget in provinciis, in quibus non eſt promulgatum? 14.
CAP.XII. An per Regis, aut Regni ſupplicationem, aut per populi non acceptationem, poſſit hoc decretum ſuſpendi, aut derogari? 15.
CAP.XIII. An minuatur authoritas Doctorum, qui ante hoc decretum docuerunt opiniones in eo damnatas? 17.
CAP.XIV. An opiniones, ex quibus inferuntur propoſitiones damnatæ, aut quæ ex his damnatis inferuntur, maneant damnatæ, aut antiquatæ? 18.
CAP.XV. Qualiter peccent violantes hoc decretum? 19.

DISERTATIO II.

An ſemper teneamur ſequi in praxi opinionem tutiorem circà valorem cujuslibet Sacramenti? 19.
CAP.I. Refertur opinio damnata, & præmittuntur aliqua. ibid.
CAP.II. Quomodo intelligatur opinio tutior circà valorem, cum tutior ſit opinio practica; & quæ eſt circà valorem, ſit ſpeculativa? 20.
CAP.III. An ſub ea damnatione contineatur opinio aſſerens, non eſſe peccatum mortale contra reverentiam Sacramenti, uti opinione minùs tuta circà valorem ejus? 20.
CAP.IV. An ſubjaceat huic damnationi, qui utitur opinione probabili, relicta tutiori, non ſolùm in adminiſtratione, ſed etiam in receptione Sacramenti? 21.
CAP.V. Enumerantur opiniones, quæ vi hujus decreti excludendæ ſunt à praxi circà Baptiſmum, Confirmationem, & Euchariſtiam. 21.
CAP.VI. Diſcutitur, quænam opiniones in vi hujus decreti à praxi excludendæ ſunt circà Sacramentum Pœnitentiæ. 22.
CAP.VII. Examinatur, quænam opiniones excludantur per hoc decretum circa Sacramenta extremæ Unctionis, & Ordinis. 30.
CAP.VIII. An ſint aliquæ opiniones minùs tutæ circa valorem Sacramenti Matrimonii, quæ huic damnationi ſubiciantur. 34.

DISERTATIO III.

An judex teneatur ſequi opinionem probabiliorem ad normam cenſuræ contra propoſitionem ſecundam fulminatæ? 65.
CAP.I. Senſus propoſitionis ſecundæ damnatæ, & ſolida fundamenta damnationis. ibid.
CAP.II. An juxta hoc decretum Judex ſequi debeat eam opinionem, quæ probabilior eſt ab extrinſeco, an quæ ab intrinſeco? 65.
CAP.III. An in criminalibus poſſit, aut debeat Judex ſententiam ferre pro reo juxta opinionem minùs probabilem. 67.
CAP.IV. An Judex poſſit ferre ſententiam ſecundùm opinionem minùs probabilem pro eo, qui poſſidet? 67.
CAP.V. An Judex circà valorem Sacramenti debeat ſequi opinionem minùs probabilem, ſi illa ſit tutior? 68.
CAP.VI. An Judex Eccleſiaſticus inferat violentiam, quando judicat ſecundùm opinionem minùs probabilem? 68.
CAP.VII. An Judex in ferenda ſententia interlocutoria debeat ſequi opinionem probabiliorem? 69.

DISERTATIO IV.

An licitum ſit ſequi in praxi opinionem tenuiter probabilem? 69.
CAP.I. Opinio damnata proponitur; & an per illam damnetur doctrina de opinione minùs probabili ſequenda. ibid.
CAP.II. An doctrina de opinione probabili ſequenda incurrat hanc damnationem? 69.
CAP.III. Refellitur præcedens dicendi modus. 70.
CAP.IV. Alia argumenta pro impugnatione ejuſdem aſſerti. 71.
CAP.V. Quænam ſit opinio tenuiter probabilis, quæ in hoc decreto damnatur? 71.
CAP.VI. Satisfit argumentis cap. 5. propoſitis. 72.
CAP.VII. An incurrat hanc damnationem propoſitio docens, in graviſſima neceſſitate poſſe nos ſequi opinionem tenuiter probabilem? Et quomodo hæc opinio intelligenda ſit? 72.

DISERTATIO V.

An infidelis excuſetur à peccato infidelitatis, dùm Religio Catholica ſibi proponitur ut probabilior, & ſua ſecta ut minùs probabilis? 73.
CAP.I. Proponitur propoſitio quarta, & inveſtigatur ſenſus illius? ib.
CAP.II. Legitima probatio falſitatis ejus propoſitionis damnatæ. 74.
CAP.III. An incurrat hanc damnationem opinio communis, quæ docet, ad aſſenſum Fidei non ſufficere probabilioritatem, ſed requiri evidentiam credibilitatis. 74.
CAP.IV. Refellitur placitum Filgueræ circa explicationem hujus quartæ propoſitionis. 75.
CAP.V. Quomodo non ſatisfaciat tertius dicendi modus cap. 1. propoſitus? 76.

DISERTATIO VI.

Quo tempore obliget præceptum dilectionis Dei? 76.
CAP.I. Referuntur tres propoſitiones damnatæ, & notantur aliqua. ibid.
CAP.II. Propria ſententia circà punctum quæſtionis. 77.
CAP.III. Diſcutitur quæſtio appendix, an lapſus in peccatum lethale teneatur ſtatim elicere actum charitatis, ſi non confitetur illicò? 80.

DISERTATIO VII.

Utrùm comedere, & bibere, & vacare copulæ conjugali propter ſolam voluptatem, ſit omnino licitum? 83.
CAP.I. Quid dicendum ſit circà primam partem quæſtionis de cibo, & potu? ibid.
CAP.II. Diſcutitur ſecunda pars quæſtionis de copula conjugali ob ſolam voluptatem habita. 86.

DISERTATIO VIII.

An teneamur diligere proximum actu interno, & formali; & an poſſimus præcepto diligendi proximum ſatisfacere per ſolos actus externos? 87.
CAP.I. Referuntur propoſitiones damnatæ, & aliorum placita circà earum intelligentiam. ibid.
CAP.II. An vi hujus decreti maneat damnata opinio docens, dari obligationem eliciendi actum internum, & formalem dilectionis proximi in occaſionibus neceſſariis; non tamen eſſe obligationem per ſe, extra occaſiones neceſſitatis proximi? 87.
CAP.III. Mens Sancti Thomæ declaratur. 88.
CAP.IV. Quænam ſit vera ſententia in ea quæſtione, an ſit præceptum per ſe diligendi proximum in ſingulari, actu interno, & formali? 89.
CAP.V. Colligitur ex dictis, quæ opinio ſubjaceat huic damnationi, & quæ non ſubjaceat. 89.

DISERTATIO IX.

An divites ſæculares excuſentur ab obligatione erogandi eleemoſynam, ex eo quòd carere dicantur ſuperfluis ſtatus 90.
CAP.I. Refertur opinio damnata, & quibus auctoribus attribuatur; & præmittuntur alia. ibid.
CAP.II. In quo ſenſu accipiatur id, quod ſupponitur in propoſitione 12. quod aliquando dives ad eleemoſynam teneatur tantùm ex ſuperfluis ſtatus. 90.
CAP.III. Oſtenditur, præfatam propoſitionem duodecimam eſſe damnabilem. 91.

DISERTATIO X.

An liceat deſiderare alicui malum ſub ratione boni temporalis utilis? 91.
CAP.I. Referuntur propoſitiones damnatæ; & præmittuntur aliqua ibid.
CAP.II. Quomodo ex doctrina S. Thomę non inferatur aliqua ex propoſitionibus damnatis 98.
CAP.III. Quomodo intelligendæ ſint propoſitiones damnatæ? 92.

DISERTATIO XI.

An detur præceptum ſpeciale Fidei; & quoties teneamur elicere Fidei actum? 93.
CAP.I. Refertur propoſitio damnata: & deciditur prior pars quæſtionis. ibid.
CAP.II. Refertur propoſitio 17. damnata, & diſcutitur, quoties teneamur elicere actum Fidei. 95.

DISERTATIO XII.

An fidelis interrogatus de profeſſione ſuæ Fidei poſſit tacere? 98.
CAP.I. Refertur propoſitio damnata, & opiniones Authorum circà hanc quæſtionem. ibid.
CAP.II. Senſus propoſitionis damnatæ, & damnationis ejus. 99.
CAP.III. Quænam ſint opiniones contentæ ſub hac damnatione? 100.

DISERTATIO XIII.

De neceſſitate piæ affectionis ſupernaturalis ad aſſenſum Fidei, & ad ejus certitudinem. 101.
CAP.I. Relatis duobus propoſitionibus damnatis, proponitur doctrina certiſſima Theologorum, & quomodo ex illa reddatur certò falſa oppoſita opinio? ibid.
CAP.II. Stabilitur certitudo cenſuræ Pontificiæ contra propoſitionem. 19.
CAP.III. An ſubjaceat huic damnationi propoſitio aſſerens, ad aſſenſum Fidei non requiri poſitivum imperium, ſed ſolam non reſiſtentiam voluntatis? 103.
CAP.IV. De damnatione vigeſimæ propoſitionis. 103.

DISERTATIO XIV.

An aſſenſus Fidei ſupernaturalis ſtet cum notitia ſolùm probabili revelationis, ſivè cum formidine de illa? 103.

CAP.I.

CAP.I. Refertur propoſitio 21. damnata; eiuſque falſitas oſtenditur. ibid.
CAP.II. An ſubjaceat damnationi huic opinio aſſerens, poſſe terminari actum Fidei ſupernaturalis ad ea objecta, quæ probabiliter continentur ſub vera reuelatione univerſali? 104.
CAP.III. An incurrat hanc damnationem opinio aſſerens, non requiri evidentiam credibilitatis ad actus Fidei, maximè in pueris, & rudibus? 105.
CAP.IV. An ſubeat hanc damnationem ſententia aſſerens, poſſe elici actum Fidei ſupernaturalis circa objectum, quando ſibi proponitur ut certum moraliter, quod illud continetur ſub revelatione univerſali? 106.
CAP.V. An incurrat hanc damnationem ſententia aſſerens, aliquod objectum eſſe de Fide contra alios Authores id negantes? 107.
CAP.VI. Diſcutiuntur argumenta, quibus aliqui nituntur probare falſitatem propoſitionis damnatæ. 108.
CAP.VII. Quomodo conſentiat damnatio hujus 21. propoſitionis cum damnatione quartæ? 1 9
CAP.VIII. An ſubiiciatur huic damnationi ſententia aſſerens, fidem, & opinionem de eodem objecto eſſe compoſſibiles? 110.

DISERTATIO XV.

An Fides explicita Dei remuneratoris ſit neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem? 110.
CAP.I. Propoſita damnatione 22. propoſitionis referuntur variæ opiniones. ibid.
CAP.II. An prima opinio incurrat hanc damnationem? 111.
CAP.III. An ſecunda opinio ſubjaceat huic damnationi? 112.
CAP.IV. Duabus objectionibus occurritur. 113.
CAP.V. An hæc damnatio inurat octauam opinionem? 113.
CAP.VI. An reliquæ opiniones ſupra relatæ ſubiiciantur huic damnationi? 114.

DISERTATIO XVI.

An Fides latè ſumpta, ex teſtimonio creaturarum, aut ex alio motivo naturali, ſufficiat ad juſtificationem? 114.
CAP.I. Variæ opiniones referuntur. ibid.
CAP.II. Quæ opiniones maneant damnatæ vi hujus decreti. 115.
CAP.III. Aliquæ objectiones ſolutæ. 115.
CAP.IV. An quarta opinio ſubjaceat huic damnationi? 116.
CAP.V. An quinta opinio ſubeat hanc damnationem. 116.
CAP.VI. Deciditur quæſtio appendix, an ad quodlibet opus meritorium hominis fidelis prærequiratur actus Fidei? 118.

DISERTATIO XVII.

An ſit peccatum lethale juramentum de mendacio levi. 118.
CAP.I. Deciditur quæſtio circa iuramentum aſſertorium. ibid.
CAP.II. An aſſerere, quod violatio iuramenti promiſſorii poſſit eſſe culpa venialis ratione parvitatis materiæ, ſubjaceat huic damnationi? 119.

DISERTATIO XVIII.

An ſit peccatum mortale proferre iuramentum ſine intentione iurandi? 120.
CAP.I. Proponitur propoſitio damnata; & inquiritur, an ſit peccatum mortale, an veniale jurare verum ſine intentione jurandi. ibid.
CAP.II. An hæc ſecunda ſententia ſubjaceat damnationi? 120.
CAP.III. Solvuntur objectiones, quæ militant contra ſecundam opinionem. 121.
CAP.IV. Aliquæ dubitationes expediuntur. 121.

DISERTATIO XIX.

Quàm ſit illicitum uti in ſermone reſtrictionibus mentalibus? Et quæ praxis tenenda ſit in manifeſtanda, aut celanda veritate? 122.
CAP.I. Quam fuerit olim reputata probabilis opinio damnata; & quam certum ſit eam jam eſſe improbabilem? 122.
CAP.II. Quinam ſcrupuli, & dubitationes exortæ fuerint occaſione hujus damnationis? 122.
CAP.III. Quam certum ſit, amphibologias uſurpatas cum reſtrictione mentali eſſe mendacia? 123.
CAP IV. Quinam ſint modi utendi licitè amphibologiis? 123.
CAP.V. Solvuntur objectiones capite 1. propoſitæ. 125.
CAP.VI. Satisfit ſcrupulis, & dubitationibus, cap. 2. relatis. 125.
CAP.VII. De reo interrogato à Iudice. 126.
CAP VIII. An in damnatione propoſitionis vigeſimæ octavæ damnetur aliquid aliud præter reſtrictionem mentalem? 127.

DISERTATIO XX.

An liceat ſimulare adminiſtrationem Sacramentorum, ſaltem ex metu gravi? 127
CAP.I. Pro expoſitione propoſitionis 29. damnatæ præmittuntur aliqua. ibid.
CAP.II. An propoſitio damnata loquatur de ſimulatione formali, an etiam de materiali? 128.
CAP.III An huic damnationi ſubjaceat propoſitio aſſerens, licere aliquando miniſtrare hoſtiam non conſecratam pro conſecrata? 129.
CAP IV. An damnationem incurrat propoſitio docens, eſſe licitum proferre ſuper panem verba conſecrationis ſine intentione conſecrandi? 129.
CAP.V. An ſubjaceat damnationi dicere, quòd liceat ſimulare adminiſtrationem Sacramenti Pœnitentiæ; & quomodo. 130.
CAP.VI. Aliud dubium de ſimulatione confeſſionis. 131.
CAP.VII. An incurrat hanc damnationem propoſitio docens, licitè fieri ſimulationem circa matrimonium ex gravi metu ineundum? 132.

DISERTATIO XXI.

Quando, & quomodo ſit illicitum, occidere prætextu defenſionis calumniatorem, percuſſorem, furem, & impedientem potiri quem jure ſuo? 133.
CAP.I. Referuntur quatuor propoſitiones damnatæ, & prænotantur aliqua. ibid.
CAP.II. Quibus argumentis probetur efficaciter falſitas propoſitionis damnatæ quoad priorem partem; & quomodo intelligenda ſit ejus damnatio? 133.
CAP.III. Quàm digna ſit damnatione ſecunda pars propoſitionis trigeſimæ. 137.
CAP.IV. Quomodo intelligenda ſit propoſitio trigeſima prima? 138.
CAP.V. Oſtenditur falſitas propoſitionum trigeſimæ ſecundæ, & trigeſimæ tertiæ. 139.

DISERTATIO XXII.

An liceat procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella, cognita gravedine, occidatur, aut infametur? Ubi an fœtus animetur in utero? 140
CAP.I. Quid olim docuerim de improbabilitate ſententiæ affirmantis? ibid.
CAP.II. Quàm certa ſit negativa ſententia; & quodnam firmum ejus fundamentum 8 140.
CAP.III. An ex hoc decreto maneat antiquata opinio docens, licitam eſſe expulſionem fœtus inanimati propter ſanitatem tuendam? 141.
CAP.IV. An ex hoc decreto damnata maneat opinio, quæ admittit licitam eam expulſionem fœtus ad vitandam infamiam communitatis? 142.
CAP.V. Aliud dubium de puella vim paſſa. 142.
CAP VI. Aliud dubium de fœmina vim paſſa à dæmone incubo. 144.
CAP.VII. An liceat fœminæ expellere medicamento indirecto fœtum inanimem propter vitandam infamiam, aut occiſionem? 143.
CAP.VIII. Fit periculum de propoſitione 35. 144.

DISERTATIO XXIII.

An ſint aliquæ cauſæ excuſantes, furtum aut ſubreptionem famulorum, aut reſtitutionem conſulentis furtum? 144.
CAP.I. An furtum excuſari poſſit a culpa ratione alicujus neceſſitatis. ibid.
CAP.II. An liceat famulis occultè ſubripere ab heris aliquid in compenſationem maioris pretii, quod cenſent ſibi deberi? 147.
CAP.III. An qui notabilem quantitatem furatus eſt per minima furta, teneatur ſub mortali ad reſtitutionem. 149.
CAP.IV. An qui alium movet, aut inducit ad nocendum alteri graviter, excuſetur a reſtitutione? 152.

DISERTATIO XXIV.

An licitus ſit contractus Moatræ reſpectu ejuſdem perſonæ cum pacto de retrovendendo. 155.

DISERTATIO XXV.

An quis poſſit excuſari à crimine uſuræ ob majorem æſtimationem pecuniæ præſentis, quàm futuræ, aut ob debitum gratitudinis? 155.
CAP.I. Refertur opinio Caramuelis, ejuſdem damnatio, & præmittuntur aliqua. ibid.
CAP.II. Oſtenditur falſitas propoſitionis damnatæ. 156.
CAP.III. An ſubjaceat damnationi opinio docens, chirographa debitorum vendi poſſe minori pretio? 157.
CAP.IV. Quæ opinio tenenda ſit circa chirographa vendenda minori pretio? 157.
CAP.V. Diſſolvuntur argumenta, quæ cap 1. propoſita ſunt ex Caramuele pro opinione damnata. 158
CAP.VI. An excuſetur quis a crimine uſuræ propter debitum gratitudinis? 158.
CAP.VII. Appendix. Quid ſentiendum de praxi Mercatorum Hiſpalenſium in uſu mutui. 159.

DISERTATIO XXVI.

An liceat imponere falſum crimen alicui, pro defenſione proprii honoris, aut famæ? 160.
CAP.I. Referuntur duæ opiniones damnatæ, & præmittuntur aliqua. ibid.
CAP.II. An ſit mortale, ſi quis in judicio, vel extra, falsò infamatus, imponat crimen falſum infamatori; & quomodo opinio negativa ſubjaceat damnationi? 161.
CAP.III. An ſit contra juſtitiam, quòd in judicio teſti iniquo reus imponat falſum crimen; & opinio negativa ſubiiciatur huic damnationi? 161.
CAP IV. An peccet contra juſtitiam, qui extra judicium imponit falſum crimen ei, qui ſibi graviter detrahit? Et an opinio negativa ſubjaceat damnationi? 162.
CAP.V. An reus falsò accuſatus poſſit manifeſtare crimen occultum ſui accuſatoris, aut teſtis? 163.

DISERTATIO XXVII.

An inficiatur Simoniæ labe, qui dat temporale pro ſpirituali, solùm tanquam motivum, vel tanquam gratuitam compenſationem? Et quid, ſi temporale ſit principale motivum, immò & finis rei ſpiritualis conſequendæ? 163.
CAP.I. Referũtur propoſitiones dãnatæ, & præmittuntur aliqua. ib.
CAP.II. Quam certum ſit, eſſe ſimoniam dare temporale tanquam motivum pro ſpirituali aſſequendo, vel efficiendo; aut ſpirituale pro temporali? 164.
CAP.III. An ſit ſimonia dare temporale pro ſpirituali, aut è converſo, tanquam gratuitam compenſationem? 166.

CAP.IV.

CAP. IV. An Eccleſia poſſit prohibere tanquam ſimoniacum, quòd recipiens aliquid ſpirituale, faciat donationem ſpontaneam; & an de facto prohibuerit? 168.
CAP. . An ſit ſimonia dare ſpirituale propter acquirendum temporale tanquam propter finem? 169.
CAP. VI. Appendix. An liceat Epiſcopo conferre Beneficium pingue Clerico ſub eo onere, quòd renunciet aliud tenue, vel minùs pingue, quod habet, ut hoc conferatur alteri? 170.

DISERTATIO XXVIII.

An ſit gravis obligatio eligendi digniores ad Beneficia Curam animarum habentia? 176.
CAP. I. Refertur propoſitio damnata, & præmittuntur aliqua. ibid.
CAP. II. An vi hujus damnationis certa evadat ſententia docens, ſemper eligendum eſſe digniorem ad Epiſcopatum, & Cardinalatum? 176.
CAP. III. An præfata doctrina extendenda ſit ad eos, quos præſentat Patronus laicus? Et quid circa hoc valeat conſuetudo contraria? 178.
CAP. IV. An extendenda ſit ea doctrina ad eos, qui eliguntur ad Beneficia Parochialia? 178.

DISERTATIO XXIX.

An fornicatio, & mollities ſint moraliter malæ, duntaxat quia prohibitæ? 179.
CAP. I. Proponuntur duæ propoſitiones damnatæ, placitum Caramuelis, & aliquot prænotata. ibid.
CAP. II. Demonſtratur falſitas propoſitionum damnatarum ex doctrina S. Pauli Apoſtoli. 181.
CAP. III. An demonſtretur malitia intrinſeca actionum obſcænarum ex vehementia paſſionis, & voluptate nimia? 184.
CAP. IV. Quid cenſendum ſit de ratione à priori, quam aſſignat S. Thomas, ſpectante ad damnum prolis? 186.
CAP. V. Solvuntur argumenta Caramuelis cap. I. relata. 186.
CAP. VI. Argumenta Caramuelis pro ſecunda concluſione de luxuria contra naturam enervantur. 187.
CAP. VII. An opinio docens, præcepta ſecundæ tabulæ Decalogi eſſe diſpenſabilia, incurrat hanc damnationem? 188.

DISERTATIO XXX.

An uxor committat adulterium, conſentiente viro in illud delictum? 188.
CAP. I. Præmittuntur aliqua. ibid.
CAP. II. Oſtenditur falſitas propoſitionis damnatæ. 189.
CAP. III. An in adulterio fœminæ conjugatæ, quod committitur, viro invito, ſit alia ſpecies peccati, quæ non reperitur, cùm fit de conſenſu viri? Ubi, quæ ſpecies peccati reperiantur in adulterio? 189.
CAP. IV. An in adulterio admittenda ſit tertia ſpecies malitiæ contra Sacramentum? 191.

DISERTATIO XXXI.

An, & quatenus famulus poſſit miniſtrare hero per actiones, quæ ſaltem ex intentione heri ad ejus luxuriam deſerviunt? 192.

DISERTATIO XXXII.

An præceptum ſervandi feſta obliget ſub mortali? Ubi etiam an ſimultanea auditione duarum medietatum Miſſæ impleatur præceptum. 191.
CAP. I. Refertur propoſitio damnata, & præmittuntur aliqua ad priorem quæſtionis partem decidendam. ibid.
CAP. II. Demonſtratur falſitas propoſitionis damnatæ. 194.
CAP. III. Evertitur fundamentum partis oppoſitæ. 194.
CAP. IV. An præfata propoſitio digna ſit graviori cenſura? 195
CAP. V. Deciditur ſecunda pars Diſertationis circa propoſitionem 51. 195.
CAP. VI. An opinio docens, ſatisfieri præcepto per duas medietates Miſſæ ſucceſſivè auditas, maneat damnata, ſaltem virtualiter? 196.
CAP. VII. An opinio de ſucceſſiva auditione duarum medietatum Miſſæ maneat practicè probabilis? 197.

DISERTATIO XXXIII.

An ille, qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, teneatur ad reliquas horas, quas poteſt? 197.
CAP. I. Præmittuntur aliqua ad intelligentiam quæſtionis. ibid.
CAP. II. Oſtenditur falſitas propoſitionis damnatæ. 198.
CAP. III. An qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, & dubitat, an poſſit reliquas horas, teneatur ad illas? 198.
CAP. IV. An qui non poteſt recitare unam horam integram, teneatur ad recitandam partem ejus, quam poteſt? 199.
CAP. V. Enodantur nonnullæ quæſtiunculæ. 200.

DISERTATIO XXXIV.

An præcepto Eccleſiaſtico ſatisfiat per ſacrilegam Euchariſtiæ ſumptionem? 200.
CAP. I. Opinio damnata, ejus Authores, & fundamenta referuntur. ibid.
CAP. II. Præmittitur, quid poſſit Eccleſia præcipere circa actus internos. 201.
CAP. III. Quàm ſit jam certum, Eccleſiæ præceptum non impleri per ſacrilegam Euchariſtiæ ſumptionem? 204.

DISERTATIO XXXV.

Quomodo ſuſceptio frequens Euchariſtiæ ſit ſignum prædeſtinationis? 204.

DISERTATIO XXXVI.

An ad Sacramentum Pœnitentiæ ſufficiat attritio naturalis ex motivo honeſto? 205.

DISERTATIO XXXVII.

An confeſſario interroganti teneatur pœnitens fateri conſuetudinem peccandi? 206.
CAP. I. Præmittuntur aliqua, ubi an teneatur quis per ſe confiteri conſuetudinem peccandi? ibid.
CAP. II. An pœnitens non interrogatus teneatur per ſe fateri conſuetudinem peccandi? 206.
CAP. III. Oſtenditur falſitas propoſitionis damnatæ. 207.
CAP. IV. Satisfit argumentis propoſitionis cap. I. pro opinione damnata. 207.
CAP. V. Examinatur alia opinio media circa obligationem confitendi conſuetudinem. 208.

DISERTATIO XXXVIII.

An ratione magni concurſus pœnitentium liceat abſolvere dimidiatè confeſſos? 209.
CAP. I. Præmittuntur aliqua, & referuntur ſententiæ. ibid.
CAP. II. Oſtenditur, quàm ſit falſa opinio damnata. 209.
CAP. III. Examinantur quædam aſſerta Lumbieri. 210.

DISERTATIO XXXIX.

An pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi poſſit, aut debeat negari, aut differri abſolutio, & quando. 211.
CAP. I. Propoſitio damnata, & ſententiæ Theologorũ referuntur. ib.
CAP. II. Prior quæſtio deciditur. 211.
CAP. III. An quando dilatio abſolutionis non eſt neceſſaria, ſed utilis, poſſit fieri abſque conſenſu pœnitentis? 214.
CAP. IV. An pœnitenti aſſerenti, ſe habere verum propoſitum, teneatur credere confeſſarius? 213.
CAP. V. An ubi nulla eſt ſpes emendationis, teneatur confeſſarius abſolvere dicentem ſe habere dolorem, & propoſitum? 213.
CAP. VI. Quæ opiniones ex quatuor quæſtionibus diſcuſſis incurrant hanc damnationem? 214.

DISERTATIO XL.

Qua ratione teneamur fugere occaſionem proximam peccandi lethaliter? Ubi, an poſſit abſolvi, qui cùm poſſit, non vult illam deſerere? 215.
CAP. I. Referuntur propoſitiones damnatæ; & prænotantur aliqua. ibid.
CAP. II. Quid ſit, & per quid conſtituatur proxima occaſio peccandi? Ubi etiam, quid ſit, & quotuplex peccandi periculum? 216.
CAP. III. An ad occaſionem proximam requiratur periculum certum peccandi, an verò ſufficiat probabile. 217.
CAP. IV. An, & quomodo teneamur vitare occaſionem proximam, & periculum formale peccandi lethaliter? 219.
CAP. V. An qui in occaſione proxima peccandi lethaliter verſatur, quam poteſt deſerere, poſſit abſolvi, ante quam illam deſerat? Ubi ſit criſis propoſitionis 61. 220.
CAP. VI. Ad quid teneatur, qui non poteſt deſerere occaſionem proximam; & quodnam propoſitum requiratur ad hoc, quod poſſit abſolvi? 22.
CAP. VII. Quæ cauſa ſit ſufficiens, ut poſſit quis non deſerere occaſionem proximam peccandi lethaliter? Ubi exponitur 62. propoſitio. 224.
CAP. VIII. An liceat quærere directè occaſionem proximam peccandi lethaliter pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi? 225.

DISERTATIO XLI.

An ſit capax abſolutionis ignorans myſteria Fidei, etiam ſi culpabiliter ignoret myſterium Trinitatis, & Incarnationis? 227.
CAP. I. Refertur propoſitio 64. & præmittuntur notanda aliqua. ib.
CAP. II. Prima quæſtio deciditur. 227.
CAP. III. An ignorans culpabiliter ea duo myſteria ſit capax abſolutionis? 218.
CAP. IV. An ignorans inculpabiliter ea duo myſteria ſit capax abſolutionis? 228.
CAP. V. An qui ignorat ſupradicta myſteria, ſit incapax abſolutionis, non ſolùm quoad licitum, ſed etiam quoad valorem? 228.
CAP. VI. Quam meritò jure damnata ſit hæc propoſitio? 229.

DISERTATIO XLII.

An ſufficiat ſemel credidiſſe hæc duo myſteria Trinitatis, & Incarnationis? Ubi de damnatione propoſitionis 65. 229.
CAP. I. Refertur propoſitio damnata, & quam meritò cenſura infligatur? ibid.
CAP. II. Quoties teneamur elicere actum Fidei de Trinitate, & Incarnatione? 236.

Finis Indicis Diſertationum, & Capitum.

DISERTATIO PRIMA PROŒMIALIS,

Quomodo debeant Catholici revereri, & propugnare hoc decretum, Innocentij XI. Vbi de qualitatibus hujus decreti.

CAPUT I.

An Romanus Pontifex loquens ex Cathedra poſſit errare in materia morum?

1. LAtiſſimè egi de hac materia in 1. *part. Criſ. Theol. diſp. 9. præcipuè c. 6. & cap.* 20. contra eam opinationem Caramuelis, quòd *Non datur in mundo viſibili authoritas damnandi opiniones probabiles.* Sed cum ea tractatio maximè neceſſaria ſit ad intelligendam authoritatem hujus decreti, durum videbitur lectori, quòd illum mittam ad quærendum eam primam partem meæ Criſis præfatæ. Ideò ergo quamvis nimie importunus videar, ſcribendo eadem ſemel, & iterùm; placuit tamen conſulere potius utilitati Lectoris, quàm metuere meæ exiſtimationi. Quare in præſenti diſertatione multa repetam ex ea *diſp. 9.* quibus multa etiam ſuperaddam ad complementum materiæ.

ARTICULUS I.

Quid cenſeant Theologi de hac quæſtione?

SUMMARIUM.

Quòd Pontifex erret in materia morum, repugnat ſanctitati Eccleſiæ. Ex Suario, Bellarmino, Cano, & pluribus aliis. n. 2. & ſeqq.

Si Pontifex erraret in materia morum, erraret etiam circa Fidem. Ex eiſdem authoribus. n. 4. & ſeqq.

Quare Pontifex non poſſit errare in approbatione Religionum? Ex S. Thom. n. 16.

Quomodo Authores diſtinguant materiam morum à materia Fidei? n. 17.

An doctrina tradita non ſolùm intelligatur, quando præcipit, ſed etiam quando approbat, vel reprobat? n. 18.

2. IN loco citato ſcripſi hæc, quæ reproduco, aliquibus ſuperadditis [Certiſſimum eſt inter Catholicos Doctores, Romanum Pontificem loquentem ex Cathedra errare non poſſe in materia morum. Ita P. Suarez *diſp. 5. de Fide, ſect. 8 num.* 7. Attentione digna ſunt ejus verba: *Approbare autem turpia pro honeſtis, & è converſo damnare honeſta tanquam iniqua, repugnat virtuti, & ſanctitati Eccleſiæ; & ideò in his etiam non poteſt errare Pontifex.* Pro quo citat alios Doctores. *Idem docet tom. 3. de Relig. lib. 2. cap. 17. n.* 19.

3. Ex quibus verbis hæc reſultat demonſtratio. Certiſſimum eſt ex Fide, Eccleſiam eſſe ſanctam: ſed approbare turpia pro honeſtis, & damnare honeſta tanquam iniqua, repugnat ſanctitati Eccleſiæ: ergo repugnat principio certiſſimo. Sed quod repugnat principio certiſſimo, eſt certiſſimè falſum; ergo certiſſimè falſum eſt, quod Eccleſia poſſit approbare turpia pro honeſtis, & damnare honeſta tanquam iniqua. Sed quod Romanus Pontifex docet Eccleſiam, Eccleſia approbat (hoc enim nomine intelligimus Eccleſiam cum ſuo capite) & quod Pontifex docet damnandum, Eccleſia damnat: ergo ſi Romanus Pontifex poſſet approbare turpia pro honeſtis, & damnare honeſta tanquam iniqua, illa approbaret, & hæc damnaret Eccleſia.

4. Idem tanquam certiſſimum tenet Card. Bellarminus *lib. 4. de Romano Pontifice cap.* 1. ubi pollicetur, ſe demonſtraturum, judicium Romani Pontificis eſſe infallibile in materia Fidei, & morum. Et circa materiam morum id præſtat *cap.* 5. in cujus fine hæc habet verba. *Quòd autem non poſſit Pontifex errare in moribus per ſe bonis, vel malis, probatur. Nam tunc Eccleſia non poſſet verè dici ſancta, ut in ſymbolo Apoſtolorum vocatur. Nam ſancta dicitur potiſſimùm ob*

Ja: Cardenas.

ſanctam profeſſionem, ut alibi oſtendimus; quia nimirum legem, & profeſſionem ſanctam profitetur, quæ nihil docet falſum, nihil præcipit malum. Secundò, quia tunc neceſſariò erraret circa Fidem. Nam Fides Catholica docet, omnem virtutem eſſe bonam, omne vitium eſſe malum: ſi autem Papa erraret præcipiendo vitia, vel prohibendo virtutes, teneretur Eccleſia credere, vitia eſſe bona, & virtutes malas.

5. Idem docet Canus *lib. 5. de locis cap. 5. concluſ. 2. §. Deindè.* Ubi ita ait: *Si enim Eccleſia, vel expreſſo judicio, vel lege lata turpia probaret, aut reprobaret honeſta, hic jam nimirum error non ſolùm Fidelibus peſtem, ac perniciem afferret, ſed Fidei etiam quodammodo adverſaretur, quæ omnem virtutem probat, univerſa vitia condemnat.* Ubi notanda ſunt ea verba; *vel expreſſo judicio, vel lege lata*; utroque enim modo repugnare ſanctitati Eccleſiæ, & veritati Fidei, affirmat Canus. Et mox: *Ita ſi erraret illa, Chriſtus nobis erroris Author eſt. Quod qui videat, non modò indoctè, ſed etiam impiè faciat, ſi Eccleſiam in morum doctrina errare contendat.*

6. Et licèt Canus videatur priùs limitaſſe concluſionem, dicendo, Eccleſiam non poſſe errare in materia morum, qui neceſſarii ſunt ad ſalutem, quaſi ſint alii mores non neceſſarii ad ſalutem, in quibus poſſit errare; cæterùm in duabus periodis proximè relatis ſatis declaravit, honeſtatem cujuslibet moris ut proſecutione dignam, & turpitudinem cujuslibet moris ut fugiendam, eſſe mores neceſſarios ad ſalutem, in quorum approbatione errare Eccleſia non poſſit. Nam doctrina de honeſtate, vel turpitudine cujuslibet actionis moralis eſt neceſſaria ad ſalutem; pendet enim ſalus animarum ex eo, quod dignoſcatur, quidquid turpe, & quidquid honeſtum occurerit.

7. Idem tradit Sylveſter verb. *Fides nu.* 2. ubi ſic ait: *Ad fidem pertinet inhærere determinationi Pontificis Summi in his, quæ ſunt Fidei immò etiam in his, quæ ſpectant ad bonos mores, quia in hujuſmodi etiam Eccleſia errare non poteſt, & conſequenter nec Caput ejus, in quantum Caput, ſive in quantum Pontifex.*

8. P. Caſtro Palao *tom. 1. tract. 4. diſp. 1. punct. 5. num.* 4. docet eſſe de fide, non poſſe Romanum Pontificem errare ſtatuendo aliquid à tota Eccleſia obſervandum, quod legi divinæ, vel naturali contrarium ſit. Et tenet etiam, id eſſe de Fide, loquendo de lege, ſeu conſtitutione lata pro una provincia, cum Mag. Bannez 2. 2. *quæſt. 1. art. 10. dub. 6. concluſ.* 1. in breviori Commentario.

9. Cujus Magiſtri verba hæc ſunt. *Summus Pontifex, aut Eccleſia in ferendis legibus ad totius Eccleſiæ neceſſarios mores ſpectantibus non poteſt errare. Probatur concluſio. Nam Chriſtus D. Matthæi 16. & 18. & Joannis 20. promiſit, & tradidit claves Regni cœlorum Petro, & ſucceſſoribus, ut fidelibus aperirent cœleſtem januam: ſed regnum cœlorum clauditur non ſolùm ignorantia Fidei, ſed etiam rerum agendarum: ergo in Eccleſia clavis poteſtatis eſt ad firmiter ſtatuendum de moribus obſervandis à Fidelibus.* Vide infra *num.* 16.

10. P. Granado 1. 2. *controverſ. 1. tract. 7. diſp. 2. ſect. 2. nu.* 11. ſic ait: *Quod attinet ad morum doctrinam, non minus certum eſt, non poſſe definiri à Pontifice eſſe bonum id, quod peccatum eſt, quàm eſt certum, non poſſe errare in doctrina Fidei.*

11. Valentia 2. 2. *diſp. 1. quæſt. 1. punct. 7. quæſt. 6. §.* 40. idipſum latè probat; & id intelligere, non ſolùm errare non poſſe, Pontificem in rebus Fidei, ſed neque quoad mores, conſtat ex §. 41. *verſ. Reſpondeo ſi Pontificis.* illis verbis. *Ita abſque ulla reſtrictione dicendum eſt, quidquid Pontifex in rebus controverſis ad pietatem ſpectantibus determinat, infallibiliter illum determinare, quando, ut expoſitum eſt, univerſam Eccleſiam obligat.* Et verſu. *Ad aliud*, eamdem infallibilitatem attribuit Pontifici, quando approbat aliquod vitæ Religioſæ inſtitutum; id etiam ſpectat ad mores.

12. P. Petrus Hurt. 2. 2. *tom. 2. diſp. 163. §.* 139. ſic ait. *Recognoſco.... præſertim Cardin. Bellarminum tom. 1. lib. 4. de Romano Pontif. cap. 5. aſſerentem, Pontificem errare non poſſe approbando malum pro*

A *bono.*

bono. Contra quam doctrinam ſolùm ſcripſere hæretici nonnulli: quos refert, & refellit P. Gretſerus tom. 1. in defenſione ejus capitis. Et quidem ſi Pontifex poſſet ea in parte errare, etiam poſſet in doctrina: exiſtimaret enim licere, quod non licet; & ejus occaſione Fideles etiam errarent.

13. Lugo Card. *diſp.* 20. *de Fide ſect.* 3. *num.* 109. ſic ait: *Hinc enim colligunt Theologi, Summum Pontificem non poſſe errare in decretis morum, quæ pro Eccleſia univerſali proponit. quia, ut notavit Bellarminus lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 5. ſi Pontifex loco virtutis præciperet vitium, Fideles, qui obedire tenentur Pontifici, deberent credere, vitium eſſe bonum, ut illud honeſtè amplecterentur, in quo judicio deciperentur, & errarent omnes.*

14. Petrus de Aragon. 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 10. *tract. de Summo Pontifice dub.* 2. *§. Ais tamen*: ſic ait: *Papa cùm definit doctrinam Fidei, & morum, eamque proponit toti Eccleſiæ credendum, nullo modo poteſt errare.* Et pro eâ cit. S. Thomam in eadem *quæſt.* 1. *art.* 10. *in tract.* contra errorem Græcorum *cap.* 67. Cajetanum *tract. de primatu Eccleſiæ Romanæ cap.* 13. & *de authoritate Papæ, & Concilij cap.* 9. Turrecrematam *lib.* 2. *Summæ Eccleſiæ cap.* 109. Albertum Pighium *lib.* 4. *de Eccleſiaſtica Hierarchia cap.* 2. Driedonem *lib.* 4. *de Eccleſiaſticis dogmatibus cap.* 3. *Victoriam in relect. de poteſtate Eccleſiaſt.* & Roffenſem *art.* 28. *contra Lutherum.*

15. Idem latè docet Diana *part.* 11. *tract.* 2. de infallibilitate decretorum Pontificis, in appendice *reſol.* 13. & apud ipſum Malderus 2. 2. *quæſt.* 1. *dub.* 6. Turrianus *diſp.* 16. *dub.* 2. Sylvius *lib.* 4. *de controv. q.* 2. *ar.* 13. & *alii.* Tenet etiam P. ConinK de Fide *diſp.* 12. *dub.* 5. *concl.* 5. & P. Gretſerus ubi ſuprà: idē docet P. Arriaga *t.* 5. *diſp.* 9. *n.* 26. & P. Franciſcus Amicus *tom.* 4. *diſp.* 7. de Fide *ſect.* 2. *n.* 56.

16. Ob hanc rationem certum omnino eſſe; quòd Romanus Pontifex errare non poſſit in approbatione Religionum, quantum ad conſtitutiones, & leges earum, quo ad honeſtatem, & bonitatem moralem earum, affirmat S. Thomas *opuſ.* 19. *art.* 4. & Banez 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 10. *dub.* 8. *concluſ.* 4.

17. Ubi notabis primò, dum Authores dicunt, Pontificem errare non poſſe in materia Fidei, & morum, condiſtinguere materiam morum à materia Fidei, & ideò non ſolùm errare non poſſe in materia morum, quando hanc materiam tradit, definiendo eſſe de Fide; ſed etiam quando materiam morum docet, abſque definitione articuli Fidei.

18. Notabis ſecundò, prædictos Authores non ſolùm pro certo affirmare, non poſſe errare Pontificem Romanum in iis, quæ præcipit, nempe præcipiendo turpia, vel prohibendo honeſta; ſed etiam neque errare poſſe, dum expreſſo judicio approbat, vel reprobat mores, ita ut approbet, vitia, vel actus virtutum condemnet. Quod poſteà ampliùs confirmabitur. Hæc ferè omnia ſcripſi in eo *cap.* 6.

ARTICULUS II.

Sanctos Patres in eadem ſtare ſententia.

SUMMARIUM.

Pontificem errare non poſſe in materia Fidei, commune eſt Sanctis Patribus. n. 19.
Referuntur præcipuè Sancti Patres docentes, non poſſe errare in materia morum. n. 20. & ſeqq.
Innocentius I. n. 20. 21. & 22.
S. Gregorius Magnus. n. 23.
Innocentius III. n. 24.
S. Bernardus. n. 25.

19. NOn poſſe errare Romanum Pontificem in materia Fidei loquentem ex Cathedra, omnes Sancti Patres uno ore clamant, quos prolixum eſſet recenſere. Vide Bellarminum *lib.* 4. *de Rom. Pont. c.* 2. & 3. & P. Valentiam 2. 2. *Diſp.* 1. *qu.* 1. *punct.* 7. §. 37. & *ſeqq.* Ex quibus Sanctis Patribus aliqui ſatis ſignificant, judicium Romani Pontificis non ſolùm eſſe infallibile in materia Fidei, ſed etiam quo ad mores.

20. Innocentius I. *in epiſt.* ad Concilium Carthagin. & habetur *to.* 1. *Concil.* ex collectione Severini Binii, laudat Patres, qui ex Concilio aderant, quòd conſulerint ſedem Apoſtolicam, & ita ſcribit: *Antiqua traditionis exempla ſervantes, & Eccleſiaſticæ memores diſciplinæ, noſtræ Religionis vigorem, non minus nunc in conſulendo, quàm anteà cùm pronunciaretis, veneratione firmatis, qui ad noſtrum referendum approbatis eſſe judicium: Scientes quid Apoſtolicæ Sedi (cùm omnes hoc loco poſiti, ipſum ſequi deſideremus Apoſtolum (debeatur: à quo ipſe Epiſcopatus, & tota Authoritas nominis hujus emerſit: quem ſequentes tàm MALA JAM DAMNARE NOVIMUS, quàm PROBARE LAUDANDA.*

21. In quibus verbis multa veniunt notanda. Primum, non loqui duntaxat Pontificem de articulis Fidei, ſed etiam de bonis, & malis moribus, ut ſatis clarè denotant ultima verba. Secundum, quanta ſit ſecuritas certitudinis in hoc judicio Sedis Apoſtolicæ, denotat id verbum *Novimus*, cum dicit, *Tàm mala damnare novimus, quàm probare laudanda.* Item illud verbum, *veneratione firmatis*: quod omnimodam ſecuritatem, & firmitatem ſignificat. Tertium, quòd ipſi Patres dum aderant Concilio, in iis, quæ conſtituerant, conſuluerunt Romanam Cathedram; quòd eſt valdè notandum. Quartum, quòd hoc genus conſulendi Romanum Pontificem in his ſit juxta *antiqua traditionis exempla*, & juxta *Eccleſiaſticam diſciplinam.* Quintum, quòd hoc genus conſulendi Pontificem *firmat noſtræ Religionis vigorem*: quæ verba magnam important ſecuritatem certitudinis. Sextum, id genus conſulendi Pontificem eſſe debitum Sedi Apoſtolicæ: quod non aliter poteſt eſſe debitum, niſi propter aſſiſtentiam Spiritus Sancti à Chriſto Domino promiſſam. Et tandem nota in hac epiſtola Innocentij I. multa alia contineri, quæ hoc ipſum maximè confirmant.

22. Idem Innocentius I. ad Patres Concilij Milevitani *epiſt.* 93. inter epiſtolas S. Auguſtini ait: *Per omnes provincias de Apoſtolico fonte petentibus reſponſa ſemper emanaſſe, præſertim quoties ratio Fidei ventilatur.* Ubi ea dictio *Præſertim* clarè ſignificat, non ſolùm quoad articulos Fidei, ſed etiam quoad alia ſpiritualia negotia, judicio Romanæ Cathedræ ſtandum eſſe. Et quæ alia ſunt ſpiritualia negotia ultra Fidem, niſi quæ ad mores pertinent?

23. S. Gregorius Magnus *lib.* 4. *epiſt.* 52. ſic loquitur. *Si quam verò contentionem (quod longè faciat divina potentia) de Fidei cauſa evenire contigerit, aut negotium emerſerit, cujus vehemens ſi fortaſſe dubietas, & pro ſui magnitudine, judicio Sedis Apoſtolicæ indigeat; examinata diligentius veritate, relatione ſua ad noſtram ſtudeat perducere notionem, quatenus à nobis valeat congrua SINE DUBIO ſententia terminari.* Ubi notandum eſt, loqui Gregorium & de rebus Fidei, & de aliis negotiis magnis, ſcilicet ſpiritualibus; quæ autem alia ſunt negotia diſtincta ab articulis Fidei, niſi quæ pertinent ad normam rectè vivendi? Et nota id verbum *ſine dubio*, quod certitudinem importat.

24. Innocentius III. *in c. Majores*, de Baptiſmo ſic ait: *Majores Eccleſiæ cauſas, præſertim articulos Fidei contingentes, ad Petri Sedem referendas intelligit, qui eum, quærenti Domino, quem diſcipuli dicerent ipſum eſſe, reſpondiſſe notabis: Tu es Chriſtus Filius Dei vivi, &c.* Ubi idem notandum eſt, quod in Innocentio I. circà eam dictionem *Præſertim.*

25. S. Bernardus *epiſt.* 190. ad Innocentium ſic ait: *Oportet ad veſtrum referre Apoſtolatum pericula quæque, & ſcandala Regni Dei, ea præſertim; quæ de Fide contingunt.* Ubi ea dictio *Præſertim*, ut ſuprà notavi, ſatis clarè ſignificat, non ſolùm determinanda eſſe à Pontifice *ea, quæ de fide contingunt*, ſed reliqua ſcandala, ſcilicet ad mores ſpectantia.

ARTICULUS III.

Hanc fuiſſe perpetuam Eccleſiæ conſuetudinem, & traditionem.

SUMMARIUM.

Perpetua conſuetudo Fidelium conſulendi Romanum Pontificem circà Fidem, & mores, exemplis Sanctorum Patrum confirmatur. n. 26.
Ex Patribus Concilij Carthaginenſis, Niceni, & Calcedonenſis idem firmatur. n. 27.
S. Hieronymus conſulit Damaſum, an debeat concedere in Trinitate unam, vel potiùs tres hypoſtaſes. n. 28.
Alia conſultatio S. Hieronymi. n. 29.
S. Auguſtinus laudat hanc conſuetudinem. n. 30.
S. Policarpus, & S. Irenæus conſulunt Romanum Pontificem. n. 31.
Ex S. Leone Papa confirmatur eadem conſuetudo. n. 32.
Item ex Anaſtaſio Papa. n. 33.
Conſultatio Epiſcoporum Bæticæ, & Toletanæ Provinciæ miſſa ad S. Anterum. n. 34.
Item Tarraconenſium, & Patrum Concilij Epheſini. ibid.
Epiſtolæ decretales Pontificum, & quinque libri decretalium oſtendunt eamdem conſuetudinem. n. 35.
Et ibi teſtimonium S. Cyrilli.
Judicium Melchioris Cani de hac Eccleſiæ conſuetudine. n. 36.
Conſultatio octoginta quinq; Epiſcoporum Galliæ ſuper Janſeniſmo. n. 37.
Non eſt credibile, Epiſcopos recentiores ab hac doctrina receſſiſſe. n. 38.
Firma Fidelium perſuaſio, quòd dum ſequuntur Romanam Cathedram, procedunt ſine periculo errandi. n. 39.

26. HÆc omnia efficaciſſimè confirmantur ex vetuſta, & aſſidua conſuetudine, ab initio naſcentis Eccleſiæ, conſulendi Romanum Pontificem in quibuſcunque dubiis, & controverſiis, quæ oriebantur circà Fidem, & mores; & exempla Sanctorum Patrum in ejuſmodi dubiis conſulentium Romanum Pontificem, manifeſtè declarant, quàm altè in mentibus omnium Fidelium erat repoſitum, ſuper ſecuram viam gradi, dum ex Conſilio Romani Pontificis incederent: quod nequaquam facerent, niſi eſſet firma omnium Fideliū perſuaſio, in his Romanum Pontifice errare non poſſe propter promiſſam à Chriſto ſpecialem aſſiſtentiam Spiritus Sancti.

27. Ideò Patres Concilii Carthaginenſis, ut ſuprà retuli, in iis, quæ conſtituerant, aut in quibus conſulendis conveniebant; conſulebant Innocentium I. Ita Patres Nicænæ Synodi ſcribunt ad Sylveſtrum Papam: *Quidquid conſtituimus, precamur, ut veſtri oris conſortio confirmetur*, & Patres Concilii Chalcedonenſis ad Leonem Papam.

Papam: *Omnium vobis geſtorum vim inſinuavimus ad eorum, quæ à nobis geſta ſunt, firmitatem, & conſonantiam.*

28. Ideò etiam Sanctus Hieronymus in epiſt. ad Damaſum, dum in Eccleſia ſignificatum hujus nominis *Hypoſtaſis*, non erat ſatis notum, quin potiùs ſuper illo magnæ erant excitatæ controverſiæ, immò & ipſe Hieronymus exiſtimabat idem eſſe *Hypoſtaſis*, atque *uſia*, ſive ſubſtantia. Sic enim ait: *Tota ſecularium litterarum ſchola nihil aliud hypoſtaſim, niſi uſiam novit.* Et mox: *Sufficiat nobis dicere unā ſubſtantiam, tres perſonas ſubſiſtentes, perfectas, æquales, coæternas. Taceantur tres hypoſtaſes, ſi placet: & una teneatur.* Et cùm huic opinioni tenaciter adhæret Doctor maximus, ſic ſcribit Romano Pontifici: *Decernite, ſi placet obſecro: non timebo tres hypoſtaſes dicere, ſi jubetis.* Et in fine epiſtolæ ait: *Quam ob rem obteſtor Beatitudinem tuam per Crucifixum mundi ſalutem, per homouſion Trinitatem, ut mihi epiſtolis tuis ſive tacendarum, ſive dicendarum hypoſtaſeon detur authoritas.* Sed quare non timebat Hieronymus, cùm res eſſet dubia pro tunc? Utique non timebat, quia ſciebat, quòd Pontifex decernendo, ſua authoritate dat illi omnimodam ſecuritatem, qualem dat aſſidua Spiritus Sancti aſſiſtentis protectio. Ideò *in epiſt.* 2. ad Damaſum, quæ incipit, *importuna*, & in qua poſtulat à Pontifice deciſionem de ea materia, ſcilicet de ſignificatione hujus vocis *Hypoſtaſis*, ait: *Ego interim clamito: ſi quis Cathedra Petri jungitur, meus eſt.*

29. Similiter dubitans Hieronymus, quibus Epiſcopis cōmunicare deberet, timens, ne hæreticis hæreret pro Catholicis in præfata epiſt. ad Damaſum, eum conſulit de hac re, & ait: *Obteſtor Beatitudinem tuam per Crucem Domini, ut qui Apoſtolos honore ſequeris, ſequaris & merito. Ut mihi litteris tuis, apud quem in Syriam debeam communicare, ſignifices.* Quare eam viam aſſumit Hieronymus in dubiis, niſi quia hac via Romani Præſulis errari non poteſt.

30. S. Auguſtinus *lib.* 1. *contra* Julianum *cap.* 4. laudat hanc conſuetudinem veterum Patrum etiam in Conciliis Congregatorum, illis verbis: *Quid enim potuit vir ille Sanctus* (Innocentius I.) *Africanis reſpondere Conciliis, niſi quod antiquitus Apoſtolica Sedes, & Romana cum cæteris tenet perſeveranter Eccleſia.*

31. S. Polycarpus (ut refert S. Hieronymus *lib. de Script. Eccleſ.*) Romam petiit ad Anicetum Pontificē *propter quaſdam ſuper die Paſchæ quæſtiones.* S. Irenæus (ut refert S. Hieronymus ibid.) Preſbyter Eccleſiæ Lugdunenſis legatus miſſus eſt ad Eleutherium Pontificem maximum *ob quaſdam Eccleſiæ quæſtiones.*

32. S. Leo Papa *epiſt.* 89. ad Epiſcopos Viennenſis Provinciæ declarans Chriſti inſtitutionem de ſuprema poteſtate Petri, & ſucceſſorum ejus, illam probat ex conſuetudine conſulendi eam Romanam Sedem.

33. Anaſtaſius Papa ſcribens Epiſcopis Germaniæ, & Burgundiæ, ſatis clarè ſignificat hanc univerſalem conſuetudinem conſulendi in omnibus quæſtionibus, & dubiis Romanam Cathedram. Ait enim: *Exigit dilectio veſtra, ex authoritate Sedis Apoſtolicæ veſtri reſpondere conſultis.*

34. S. Anterum Papam conſuluerunt Epiſcopi Bœticæ, & Toletanæ Provinciæ, an ex juſta cauſa poſſet transferri Epiſcopus de una Sede in aliam, exiſtimantes, ſe errare non poſſe in hac translatione, ſi fieret judicio Romanæ Sedis; ut conſtat ex epiſtola ejuſdem Anteri. Et ita Epiſcopi Tarraconenſis Provinciæ conſulentes Hilarum Papam (ante *epiſt.* 2. Hilari) ſic loquuntur: *Ad Fidem recurrimus Apoſtolico ore laudatam, inde reſponſa quærentes, unde nihil errore, nihil præſumptione, ſed Pontificali totum deliberatione præcipitur.* Quorum Epiſcoporum conſultatio erat in materia morum; nempe circa electionem Epiſcopi factam contra conſtitutionem Concilii Nicæni; quomodo in eo caſu, & in poſterùm ſe gerere deberent. Et propè finem epiſtolæ ſic inquiunt: *Quæſumus Sedem veſtram, ut quod ſuper hac parte obſervare velitis, Apoſtolicis affatibus inſtruamur, quatenus, fraternitate collecta, prolatis in medium venerandæ Synodi conſtitutis, contra rebellionis Spiritum, veſtra authoritate ſubnixi, quid oporteat, & de Ordinatore, & de Ordinato fieri, intelligere (Deo juvante) poſſimus.* Quod eodem modo ferè omnes Epiſcopi conſulentes Romanam Sedem, profitentur, ſe in agendis, & credendis à Romano Pontifice doceri debere.

Immò & ipſi Patres Concilii Epheſini in epiſtola ad Cæleſtinum I. inquiunt *Quia verò neceſſitas exigebat, ut omnia, quæ in hac ſacra Synodo acciderunt, Sanctitati tuæ declarentur, non potuimus hiſce noſtris litteris ad Sanctitatem tuam non perſcribere.* Ubi notanda ſunt ea verba *Neceſſitas exigebat, & Non potuimus non perſcribere*, quæ denotant etiam Patribus in Concilio congregatis neceſſariam eſſe conſultationem Romanæ Cathedræ.

35. Sed quid moror Lectorem meum, aut quare onerabo eum exemplis Sanctorum Epiſcoporum veterum; ex quibus ſi omnia referre vellem, quàm plurimæ paginæ implendæ eſſent. Legantur epiſtolæ decretales, quæ inveniuntur tribus tomis collectæ opera Antonii Caraffæ S.R.E. Cardinalis; ex quibus manifeſtè cognoſcitur perpetua (continuata ſeculorum ſerie uſque ad proxima tēpora) Eccleſiæ praxis, & conſuetudo conſulendi in omnibus dubiis, & controverſiis Romanum Pontificem, tam in materia Fidei, quàm in materia morum. Immò etiam maxima pars juris Canonici, quod continetur in quinque libris decretalium, componitur ex reſponſis ad conſultationes Prælatorum, aut Eccleſiarum. Nam in exordio *Rex pacificus* aſſerit Pontifex in eoſquinque libros redigere ſe *diverſas conſtitutiones, & decretales epiſtolas Prædeceſſorum.* Ubi *gloſſa verb. Conſtitutiones.* ſic ait: *Conſtitutio eſt, quam facit Princeps motu proprio: decretalis epiſtola eſt, quando reſpondet ad conſultationem.* Et de hac conſuetudine Eccleſiæ conſulendi Romanum Pontificem teſtatur S. Cyrillus Alleſſandrinus in Epiſtola ad Cæleſtinum I. quæ habetur *to.* 1. *epiſt. decretal. his verbis. Quoniam verò Deus hiſce in rebus prudentiam à nobis exigit, longaque Eccleſiarum* CONSUETUDO *ſuadet, ut iſtiuſcemodi Sanctitati tuæ communicentur, &c.*

* *Jo. Cardenas.*

36. Audiendus eſt in hoc articulo Mag. Melchior Canus *lib.* 6. *de locis cap.* 7. agens de hoc recurſu ad Romanam Sedem in Eccleſia Dei ſemper obſervato. *Ad Romanam porrò Sedem Epiſcopos Eccleſiarum in cauſis quibuſque graviſſimis provocaſſe, ab illius ore fideles Fidei ſemper oracula petiiſſe, illius judicium Catholicos omnes in religionis controverſiis expectaſſe, illius denique & vim, & authoritatem ſacra omnia efflagitaſſe concilia, adeò certum, & manifeſtum eſt, ut ſim ego ineptus, ſi velim oſtendere: Quibus ex rebus, quoniam negari non poſſunt, conſtatur, & efficitur, quod quærimus, argumentum, quo ex multis, magniſque haud facilè quis dixerit aliud, aut evidentiùs, aut certiùs. Si enim legum Chriſti interpres nullus ſanior eſt, quàm perpetuus Eccleſiæ uſus, Eccleſia verò in Fidei, religioniſque quæſtione, ac cæteris graviſſimis controverſiis non ad Antiochenum, Alexandrinum, Conſtantinopolitanum, Mediolanenſem, Pariſienſem, Colonienſem, Toletanum, aut Brachørenſem Epiſcopos, ſed ad Romanum omni ſemper ætate recurrit: quis dubitet, hunc eſſe, quem ut ſucceſſorem Petri, ita quoque doctrinæ Apoſtolicæ Magiſtrum, quæſtionumque de Fide judicem habemus?*

37. Quæ quidem conſuetudo conſulendi Romanam Cathedram in dubiis circa Fidem, & mores ſemper extitit in Eccleſia, & perſiſtit uſque ad noſtra tempora. Refert Caramuel *in Theol. fundam. fundamento* 4. *n* 250. ſtatim atque exorta eſt hæreſis Janſeniana (quæ eſt circa Fidem; & mores) octoginta quinque Epiſcopos Galliæ confugiſſe, conſultationis gratia, ad Innocentium X. Refert Caramuel duas periodos epiſtolæ, quam præfati Epiſcopi miſerunt Innocentio, quæ reperitur apud P. Stephanum de Camps in initio operis de Hæreſi Janſeniana editi Pariſiis ann. 1654. Prima periodus hæc eſt: *Precamur, ſanctitas tua, quid in hac re ſentiendum ſit clarè, diſtinctèque definiat. Obteſtamur ergo, ut has præſertim propoſitiones, de quibus diſceptatio periculoſior, ac contentio ardentior eſt, Sanctitas tua expendat, ac perſpicuam, & certam de unaquaque ſententiam ferat.* Ubi notanda ſunt ea verba *Perſpicuam, & certam.* Ideò enim conſulitur Romanus Pontifex, quia ejus eſt *perſpicuam, & certam* ſententiam ferre circa Fidem, & mores. Altera periodus ejuſdem epiſtolæ eſt. *Experta eſt nuper Beatitudo tua, quantum Apoſtolicæ Sedis in Gemini Eccleſiæ capitis errore profligando valuerit authoritas. Continuò ſedata eſt tempeſtas, atque ad Chriſti vocem, & imperium venti, & mare obedierunt. Quamobrem flagitamus, Beatiſſime Pater, ut clara, firmaque de propoſitionum iſtarum prolata ſententia, cui Reverendiſſimus ipſe Janſenius morti proximus opus ſuum ſubjecit, caliginem omnem diſcutias, animos fluctuantes componas, diſſidia prohibeas, Eccleſiæ tranquillitatem, ſplendoremque reſtituas.* Ubi attenta notatione digna ſunt ea verba: *Ad Chriſti vocem, & imperium:* quia in his conſultationibus vox Romani Pontificis eſt vox Chriſti, *cui venti, & mare obediunt.* Quibus verbis quid aliud ſignificatur, niſi infallibilitas definitionis Pontificiæ, ex aſſiſtentia Spiritus Sancti, quæ omninò tollit ab Eccleſia periculum errandi.

38. Quare fidem non habeo quorumdam relationibus de quadam Aſſemblea, ſive Congregatione, in qua dicuntur decreta eſſe à quibuſdam Epiſcopis Galliæ quædam dogmata præfatæ doctrinæ contraria, infirmantia poteſtatem Romani Pontificis. Neque enim credibile eſt, Epiſcopos Recentiores à certiſſima, & ſecuriſſima Doctrina illorum octoginta quinque Epiſcoporum degeneraſſe.

39. Cùm ergo ex his omnibus conſtet, ſemper in Eccleſia Dei fuiſſe conſuetudinem conſulendi Romanum Pontificem in omnibus dubiis, & quæſtionibus, quæ circa Fidem, & mores movebantur, dicendum abſque dubio eſt, hanc conſultandi conſuetudinem ortam eſſe ex firma perſuaſione Fidelium, quòd hæ conſultationes Romanæ Cathedræ eo fine aſſumantur, ut quæ agenda ſunt, ſine periculo errandi agantur: atque adeò certum ſit apud omnes, in his Romanam Cathedram errare non poſſe, propter ſpecialem Spiritus Sancti aſſiſtentiam.

ARTICULUS IV.

Pluribus argumentis demonſtratur, Pontificem Romanum errare non poſſe in materia morum.

SUMMARIUM.

Sanctitati Eccleſiæ repugnat approbare turpia, & reprobare honeſta. n. 40.

Si Eccleſia approbaret turpia, vel reprobaret honeſta, non eſſet Sancta. n. 41.

Si Pontifex approbaret turpia, & reprobaret honeſta, Eccleſia eodem modo approbaret, & reprobaret. n. 42.

Securitas Eccleſiæ non errandi in materia morum nititur in ſecuritate ſui capitis. n. 43.

Ex dictis colligitur ſyllogiſmus demonſtrativus. n. 44.

Sanctitas doctrinæ eſt argumentum evidens veritatis Fidei. Et quid indè pro concluſione? n. 45.

Si Pontifex approbaret turpia, vel damnaret honeſta, doceret propoſitionem erroneam. n. 46.
Doceret enim propoſitionem oppoſitam concluſioni Theologicæ. Et quomodo? n. 47.
Quomodo Pontifex non poſſit docere propoſitionem erroneam? n. 48.
Idem demonſtratur ex eo, quòd Pontifex errare non poſſit in paſcendis ovibus. n. 49.
Altera demonſtratio ex eo, quòd verteretur vitio inſtitutori Reipublicæ, ſi non miniſtraret omnia media neceſſaria ad ejus conſervationem. n. 51.
Ultima demonſtratio ex variis textibus Sacræ Scripturæ. n. 52. & ſeqq.
Præfata concluſio certa eſt etiam extra definitionem articuli Fidei. n. 57.
Pontifex non ſolùm non poteſt errare præcipiendo turpia, aut prohibendo honeſta, ſed neque approbando, aut reprobando. n. 59.
Neque ſolùm in materia juris naturalis, aut divini, ſed etiam in materia juris humani. n. 60.

40. IN ea *Diſp. 9. c. 6 ar. 2.* ſic diſcurrebam. Demonſtratur primò, inſtaurando rationem factam ſupra, quam in fine verborum P. Suarii ibi produximus. Oportet autem primam minorem, quæ erat Suarii, à ratione oſtendere. Itaque repugnat Sanctitati Eccleſiæ reprobare honeſta: ut enim loquitur Card. Bellarminus verbis relatis ſupra. *Sancta dicitur potiſſimùm ob Sanctam profeſſionem; quia nimirum profeſſionem, & legem Sanctam profitetur, quæ nihil docet falſum, nihil præcipit malum*.

41. Quare ſic inſtauratur demonſtratio. Si Eccleſia approbaret turpia, vel reprobaret honeſta, lex & profeſſio morum Eccleſiæ nó eſſet Sancta. Patet. Illa enim profeſſio morum non eſt Sancta, quæ profitetur mores turpes, & damnat honeſtos; cùm Sanctitas ejus profeſſionis conſiſtat in eo, quòd ita mores Sanctos profiteatur, ut nullum turpem admittat, nullum honeſtum damnet.

42. Deindè ſi Romanus Pontifex approbaret turpia, & reprobaret honeſta, Eccleſia eodem modo admitteret, & reſpueret. Tùm quia Eccleſia audit, & recipit doctrinam morum à Magiſtro ſuo, qui eo firmiſſimo ſecuritatis fundamento ſubnititur, quod *Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam*.

43. Tum quia non eſt major ſecuritas non errandi in materia morum in reliquo Eccleſiæ corpore, quàm in ſuo capite, ſed potiùs è converſo: etenim ne erraret Eccleſia, promiſſio facta eſt Magiſtro, & capiti. Unde hæc ſecuritas non errandi prius reſidet in Magiſtro, & ex illius ſecuritate reſultat ſecuritas in Eccleſiam. Ideòq; Matth. 16. dicitur: *Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*: ideſt, firmitas Eccleſiæ in ipſa firmitate Petro innititur. Et ideò optimè dixit Canus *lib 6. de locis cap. 3. § Præteredà. In Petro, & ſucceſſoribus primùm firmam, certamque doctrinam aſſeremus, mox verò in Eccleſia Romana, cujus Petrus cum ſucceſſoribus & caput, & fundamentum eſt*. Quod ſatis dilucidè expreſſit Origenes in hunc locū Matth. 16. in hæc verba: *Manifeſtum eſt, & ſi non exprimatur, quòd nec adversùs Petram, nec adversùs Eccleſiam portæ prævalere poterunt inferorum, nam ſi prævalerent adversùs Petram, in qua Eccleſia fundata erat, contra Eccleſiam etiam prævalerent*. Si ergo Pontifex approbaret turpia, vel reprobaret honeſta, fieret, quod vacillante capite, vacillaret Eccleſia, cujus firmitas à firmitate capitis omninò pendet; conſequenterque exponeret Eccleſiam periculo errandi in materia, atque adeò exponeret periculo non habendi profeſſionem, & doctrinam ſanctam. Non ergo eſſet certiſſimè, & ſecuriſſimè Sancta.

44. Ex his reſultat hic ſyllogiſmus. [Si Pontifex docens Eccleſiam, erraret in materia morum, Eccleſia non eſſet Sancta; ſed repugnat, Eccleſiam non eſſe ſanctam: ergo repugnat, Pontificem, dum docet Eccleſiam, errare in materia morum.] Qui ſyllogiſmus demonſtrativus eſt. Major enim patet evidenter ex dictis. Minor eſt de Fide, utpote expreſſa in ſymbolo Fidei. Et conſequentia obligat, quia in propoſitione conditionali, à negatione partis, illatæ ad negationem prioris partis, eſt evidens Dialecticorum conſequentia, quia valet à negatione conſequentis ad negationem antecedentis.

45. Confirmatur. Sanctitas Doctrinæ eſt argumentum evidens veritatis Fidei Eccleſiæ Romanæ, quo argumento ad hunc ſcopum utuntur Sancti Patres, & Doctores ſcolaſtici. Doctrina autem ejus Sancta non eſſet, ſi doceret Eccleſia turpia, vel damnaret honeſta; non enim eſſet Doctrina Sancta, quæ aliquid non Sanctum admitteret; ergo ſi doceret turpia, vel damnaret honeſta, ceſſaret prædictum argumentum veritatis Fidei Eccleſiæ Romanæ. Quæ confirmatio ex dictis robur accipit.]

46. Deindè in eodem *ar. à n. 68.* ſic arguebam [Demonſtratur ſecundò eadem aſſertio ex verbis ſuprà citatis Bellarmini, & Cani. Pontifex dum docet Eccleſiam, ex ſecura Spiritus Sancti aſſiſtentia habet, quòd non poſſit docere propoſitionem erroneam: ſed ſi approbaret turpia, vel damnaret honeſta, doceret propoſitionem erroneam: ergo Pontifex dum docet Eccleſiam, non poteſt approbare turpia, vel damnare honeſta.

47. Cõſequentia eſt inevitabilis ex legitima arguendi forma à dialecticis inducta in propoſitione conditionali. Minor etiam patet; illa enim eſt propoſitio erronea, quæ opponitur cõcluſioni Theologicæ: ſed ſi approbaret turpia, vel damnaret honeſta, opponeretur concluſioni Theologicæ: ergo doceret propoſitionē erroneam. Minor hujus ſyllogiſmi etiam patet, hæc enim eſt concluſio Theologica, [Nullus actus honeſtus eſt damnabilis: hic actus eſt honeſtus: ergo hic actus non eſt damnabilis.] Cujus ſyllogiſmi major eſt de Fide, & minor ut certa ſupponitur.

48. Major verò prioris, & præcipui ſyllogiſmi etiam eſt certiſſima, nempe quòd Pontifex, dum docet Eccleſiam, non poſſit docere propoſitionem erroneam. Etenim Pontifex, dum docet Eccleſiam, non poteſt deficere in Fide, juxta promiſſionem Chriſti Petro, & ejus ſucceſſoribus factam Luc 22. *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat Fides tua*. Atqui admittens propoſitionem erroneam, peccat contra Fidem, & in illa nutat: cùm teneatur negare vel præmiſſam de Fide, vel præmiſſam evidentem, quibus nititur cõcluſio Theologica. Et cùm intellectus cogatur evidentia, utique determinatur ad negandam præmiſſam de Fide.

49. Demonſtratur tertiò ex verbis Caſtro Palaocitati ſuprà (à quo formalia verba tranſcripſit Diana relatus.) *De Fide eſt, Pontificem errare non poſſe in paſcendis ovibus* (nempe quoad paſcua præcipua, & ſubſtantialia) *ſed oves non ſolùm doctrina Fidei, ſed morum inſtitutis paſcuntur* (tanquam præcipuis, & ſubſtantialibus paſcuis) *ergo de Fide eſt, in his inſtitutis errare non poſſe*.

50. Major enim eſt evidens ex verbis Chriſti ad Petrum, *Paſce oves meas*: ideſt, poteſtatem tibi trado paſcendi oves meas, & media ſecuriſſima, & certiſſima ad illas paſcendas; circa quæ media ob Divini Spiritus aſſiſtentiam errare non poſſis. Quæ verba, attentis etiam aliis, quæ Chriſtus Petro dixit in Evangelio, ex communi Eccleſiæ ſenſu, & traditione ſenſum præfatum continent pro Petro, & ſucceſſoribus ejus, ut notavit P. Suarez *ſupr. ex diſp. 5. de Fide ſect.* 8. Minor verò ex eodē ſenſu Eccleſiæ certiſſima eſt. Concluſio autem vel tanquam de Fide, ut in ipſa exprimitur, vel ſaltem, ablata ea voce *de Fide*, tanquam concluſio Theologica legitimè infertur.

51. Demonſtratur quartò ex verbis Melchioris Cani relati ſuprà. Etenim inſtitutori Reipublicæ verteretur vitio, ſi non miniſtraret omnia media neceſſaria ad ejus cõverſationem, præcipuè cùm nullum medium lateret Sapientiam ejus. Sed ad conſervationem Reipublicæ Chriſtianæ, attento fine Sanctitatis, ad quem ordinatur, eſt medium neceſſarium infallibilitas Magiſtri communis in materia morum: ergo Chriſto verteretur vitio, ſi non dediſſet hanc infallibilitatem Magiſtro communi in materia morum. Hæc propoſitio minor probatur. Nam ad conſervationē Reipublicæ Chriſtianæ, attento fine Sanctitatis, ad quem ordinatur, eſt medium neceſſarium illud, quod requiritur ad hoc, quòd Reſpublica Chriſtiana non ſit expoſita periculo errandi in materia ſanctitatis, & morum: ad hoc autem requiritur infallibilitas Magiſtri communis in prædicta Doctrina ſanctitatis, & morum, ut patet ex dictis.] Huc uſque ſcripſi *loc. cit. uſque ad num. 73.*

52. Demonſtratur quintò ex Sacra Scriptura. Nam ex Sacra Scriptura conſtat, Chriſtum D. reliquiſſe nobis in Eccleſia Regulā infallibilem diſcernendi bonos mores à pravis. Sed hæc Regula infallibilis eſt Romanus Pontifex, & non alius: ergo Romanus Pontifex infallibili authoritate diſcernit bonos mores à pravis, atque adeò in illis diſcernendis errare non poteſt.

53. Hæretici negant minorem: ſed evidenter convincuntur à Bellarmino ſuprà citato. Aliqui veteres Catholici dixerunt, eam Regulam eſſe Conciliū generale, nō Papam. Sed Bellarminus *lib. 4. de Roman. Pontif cap. 2.* ait, eam opinionem *videri omninò erroneā, & hæreſi proximam*. Major probatur primò ex Evangelio Joannis *cap. 14. Ego rogabo Patrem, & alium paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum Spiritum veritatis*. In quibus verbis promittit Chriſtus Eccleſiæ donum perpetuò manſurum, *ut maneat vobiſcum in æternum*, & hoc donum eſſe *Spiritum veritatis*, ex quo Eccleſia poſſit dignoſcere omnem veritatem, quæ ad credendum myſteria Fidei, & ad rectè vivendum pertinet: ergo poſuit in Eccleſia hanc regulam infallibilem.

54. Probatur ſecundò ex *cap 16. Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*. Quæ verba evidenter ſignificant, providiſſe Chriſtum D. modum, quo infallibiliter poſſent cognoſcere fideles omnem veritatem, quæ pertinet ad finem à Chriſto intentum, ſcilicet ad conſequendam æternam ſalutem.

55. Probatur tertiò ex *epiſt 1 ad Timotheum cap 3.* ubi ait Apoſtolus: *Eccleſia Dei vivi columna, & firmamentum veritatis*. Quæ verba quomodo verificari poſſent, niſi in Eccleſia eſſet firma, & certiſſima Regula veritatum, non ſolùm quæ ſunt articuli Fidei, ſed etiam quæ ſpectant ad rectè vivendum? Probatur quartò illis verbis Chriſti D. *Paſce oves meas*, ut propoſita ſunt ſupra in argumento tertio.

56. In eodem loco à *num. 74.* hæc ſuperaddi. [Ad hoc, & ad cætera argumenta reſpondebit fortaſſe aliquis, hanc infallibilem aſſiſtentiam Spiritus Sancti ſolùm eſſe promiſſam, dum Pontifex intendit definire articulos Fidei, & non aliter.

57. Contra tamen eſt, quia id, quod aſſumitur, eſt manifeſtè falſum. Nam etiamſi Pontifex non intendat definire articulos Fidei, ſed ſolùm docere Eccleſiam cum prævia matura deliberatione, certiſſimum eſt, quòd non poteſt docere hæreſim, vel errorem, ut & ipſi relati Doctores teſtantur. Alioqui fruſtraretur promiſſio Chriſti, Luc 22. *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua*. Tū quia non eſſet minus periculum errandi in Eccleſia, ſi quando Pontifex

illam

docet in materia morum, erraret, quàm eſſet, ſi erraret intendens definire articulum Fidei. Tum etiam, quia eſt contra Sanctitatem Eccleſiæ doceri doctrinam oppoſitam veræ Sanctitati, ut patet ex demonſtratione prima. Tum prætereà, quia, ut conſtat ex demonſtratione ſecunda, Pontifex in eo caſu loquens è Cathedra, admittenſque Doctrinam erroneam, exponeret Eccleſiam periculo errandi in Fide: nam doctrina erronea, quę militat contra concluſionem Theologicam; coget ad negandam pręmiſſam de Fide, cùm una pręmiſſarum neganda ſit (ab eo qui neget concluſionem) & pręmiſſa evidens extorqueat aſſenſum ab intellectu.

58. Tum denique, quia Eccleſia non ſolùm audit Magiſtrum ſuum, definientem articulos Fidei, ſed etiam tradentem pręcepta morum: quem cùm ſic pręcipientem audit, utique audit tanquam Pontificem, & Caput Eccleſię. Si ergo tradens præcepta morum, erraret, approbando (judicio tacito, vel expreſſo) turpia, vel reprobando ea, quæ in ſenſu compoſito eſſent honeſta, Eccleſia audiens Pręceptorem ſuum exponeretur periculo errandi, quia firmitas Eccleſię ſtat in ſui capitis firmitate, juxta dicta ſuprà.

59. Hinc inferes primò, cùm predictę demonſtrationes, & ſenſus communis Theologorum convincat, certum infallibiliter eſſe, non poſſe errare Pontificem in materia morum, præcipiendo turpia, aut prohibendo actus virtutuos quia ea eſſet quędam tacita approbatio vitii, & reprobatio virtutis; eas multò fortiùs probare, non poſſe errare Pontificem expreſſo judicio reprobando honeſta, & approbando turpia. Etenim magis errat, qui expreſſè dicit errorem, quàm qui dicit illud, unde per diſcurſum infertur error.

60. Inferes ſecundò, non ſolùm errare non poſſe Pontificẽ Summum in materia juris naturalis, aut divini poſitivi, approbando aliquid juri divino, aut naturali contrarium; ſed etiam eadem certitudine tenendum eſt, illum errare non poſſe in materia morum, approbando aliquid, quòd jure canonico, aut civili eſt moraliter malum, aut è converſo. Ita cùm declarat, talem actionem eſſe in ſe ſacrilegam, vel ſimoniacam ex prẹſuppoſitis pręceptis canonicis, vel violationẽ jejunii eſſe culpam lethalem, aut ſimilia, errare non poteſt; Sed ad hęc omnia habet infallibilem Sancti Spiritus aſſiſtentiam, ne erret.

61. Patet hęc illatio ex dictis. Tum quia Eccleſia non haberet profeſſionem ſanctam, ſi approbaret ſacrilegium, quamvis jure humano inductum: tum propter argumenta in hoc articulo inſtructa. Poſſet quidem relaxare jus illud canonicum, vi cujus actio violatrix illius juris redditur ſacrilega; & ſic relaxato jure, jam non eſſet ſacrilega. At retento eo jure non poteſt approbare tanquam bonam, & honeſtam violationem illius: ſic enim approbaret formalem inobedientiam reſpectu pręcepti graviter obſtringentis conſcientiam; & ſaltem mediatè opponeretur quarto Decalogi pręcepto. Hęc ibi ſcripta ſunt uſque ad n. 79.

CAPUT II.

An Romanus Pontifex loquens ex Cathedra poſſit errare in materia probabili circa mores?

ARTICULUS I.

Quid cenſeant aliqui in hac quęſtione; & quomodo in ęquivoco laborent?

SUMMARIUM.

Opinio Caramuelis. n. 62.
Ejus fundamentum. n. 63.
Alii Authores ejuſdem opinionis. n. 64.
Titulus ipſe, quem ponit Caramuel, quàm ſophiſticam æquivocationem patitur. n. 66.
Solvitur Sophiſma tituli diſtinctione ſenſus compoſiti, & diviſ. n. 67. & ſeqq.
Quomodo formandus ſit titulus ad vitandam æquivocationem. n. 70.
Propoſitio probabilis poteſt amittere ſuam probabilitatem. n. 71.
Etiam intrinſecam. n. 72.
Solvitur fundamentum Caramuelis. n. 73.
Et ejus confirmatio. n. 74.

62. SUfficiebant dicta *cap. præc.* ut intelligeretur, ita eſſe univerſaliter verum, Romanam Cathedram eſſe Regulam infallibilem in materia morum, ut extenderetur etiam ad opiniones, quæ aliquo tempore fuerunt, aut reputatæ ſunt probabiles; niſi Caramuel illud paradoxum pronunciaſſet, ſcilicet: *Non dari in mundo viſibili authoritatem damnandi opiniones probabiles.* Et hinc colligit, opiniones probabiles damnatas ſive ab Inquiſitione, ſive à Romano Pontifice, licèt damnatæ maneant quo ad forum externum; quo ad internum tamen manere indemnes, & probabiles.

63. Cujus præcipuum fundamentum eſt; quia nulla authoritas facere poteſt, quòd bonum ſit malum, & quod innocens ſit reus, & quòd lux ſint tenebræ: propoſitio autem probabilis bona eſt, innocens eſt, & inſtar lucis inter tenebras humanæ mentis; ergo nulla authoritas facere poteſt, quòd opinio probabilis ſit improbabilis, aut damnabilis.

Jo: Cardenas.

Confirmatur. Si Innocens damnetur ut reus, licèt in foro externo maneat noxius, in foro tamen interno innocens permanet: ergo ſimiliter ſi opinio probabilis damnetur ut improbabilis; in foro externo reputabitur improbabilis, in interno tamen ſuam probabilitatem retinebit.

64. Caramueli conſentit ex parte Joannes Martinez de Prado *tom. 2. c. 33. in Appendic. contra* Caram. *q. 2. § 3 num.* 32. aſſerens, nulla humana authoritate fieri poſſe, quòd opinio intrinſecè probabilis fiat improbabilis; benè tamen ſi ſit ab extrinſeco duntaxat probabilis. Eamdem Caramuelis ſententiam ut probabilem admittit Leand. à Murcia *l. 2. diſquiſit. moral. diſp. 4. reſ. 25. n. 17.*

65. Falſitatem hujus opinationis multis demonſtrationibus oſtendi *in 1. par. Criſ. Theol. diſp. 9 per totam.* In cujus *cap.* 2. propoſui ſententiam Caramuelis cùm omnibus ſuis conſequentiis, collatis inter ſe variis locis operum ejus; & ibi etiam retuli ſententiam aliorum duorum, afferens eorum verba formalia. Ex *cap.* 3. eorum fundamenta retuli.

66. Ex *cap. 1.* evidenter oſtendi ipſum titulum ſcilicet (An detur in mundo viſibili authoritas damnandi opiniones probabiles?) ſophiſtica æquivocatione ſcatere. Nihil enim tam evidenter convincitur, quàm ſophiſma, cùm manifeſtantur termini, in quibus latet dolus ſophiſticus. Ibi ergo circà ejuſmodi titulum quæſtionis ſic diſcurrebam *cap. 1.*

67. Ut ſtatim ab exordio quæſtionis vides, quantam patiatur æquivocationem ſophiſticam hic titulus, adverte, eam quæſtionem eſſe ſimilem huic: *An omnipotentia facere poſſit, quòd cæcus videat?* Quæ quidem quæſtio duplicem ſenſum habere poteſt; & ſenſum compoſitum, & ſenſum diviſum. Senſus compoſitus inquirit, an Omnipotentia facere poſſit, quòd cæcitas, ſive privatio viſionis componatur cum viſione. Senſus diviſus inquirit, an Omnipotentia facere poſſit, quòd cęcus amittat cęcitatem; & ita videat? Et ſiquidem à primo ſenſu arguis ad ſecundum; & quia non poſſunt componi cęcitas, & viſus, arguis ad improbandum Chriſti miracula, quibus factum eſt, ut cęci viderent, ſophiſticè arguis, & ſophiſtica æquivocatione vis certiſſimam veritatem confundere.

68. Eumdem duplicem ſenſum habet titulus hujus quęſtionis, compoſitum, & diviſum. Compoſitus inquirit, an propoſitio probabilis, manens probabilis, ſit condemnabilis? ſive an hęc duo poſſint componi, quòd propoſitio ſimul ſit & probabilis, & cõdemnabilis? Senſus autem diviſus inquirit, an propoſitio priùs probabilis poſſit, amiſſa probabilitate, fieri condemnabilis? Sive an propoſitio probabilis poſſit amittere probabilitatem, ita ut reddatur condemnabilis?

69. Et quidem implicat contradictionem, quòd propoſitio probabilis in ſenſu compoſito ſit condemnabilis, quia implicat contradictionem, componi probabilitatem cum damnabilitate. Si autem inde progrederis; & ex hoc, quòd propoſitio probabilis in ſenſu compoſito nequit eſſe condemnabilis, arguis, & infers, non poſſe Romanum Pontificem damnare illam propoſitionem, & auferre probabilitatem ab illa, & reddere illam improbabilem, dolosè arguis, & ſophiſticè; ſi quidem à ſenſu compoſito arguis ad diviſum. Maximè cum probabilitas propoſitionis ſit perſæpe extrinſeca, & amabilis, ut conſtabit ex *cap.* 4. Eritque id argumentum ſimile huic: *Implicat cæcum videre: ergo nulla poteſtas facere poteſt, quòd cæcus videat.* Sophiſticè enim procedit, dum aſſumit antecedens in ſenſu compoſito, & conſequens in ſenſu diviſo.

70. Titulus ergo, ut prudenter, utiliter, & abſque ęquivocatione proponeretur, ſic proponi debuit: *An detur authoritas condemnandi ut improbabiles eas propoſitiones, quæ priùs erant, vel quæ priùs videbantur probabiles?* Vel ſic: *An opinio probabilis amittere poſſit probabilitatem, & reddi improbabilis vi condemnationis Pontificia.* Sic enim vitaretur confuſio orta ex ęquivocatione ſophiſtica, propoſita quęſtione (qualis illa eſt, & eſſe debet) in ſenſu diviſo. Huc uſque ſcripſi in eo *cap. 1.*

71. Deindè *cap.* 4. manifeſtè oſtendi, propoſitionem probabilem poſſe amittere ſuam probabilitatem, quòd concedit Caramuel eo propoſito exemplo, quòd tempore S. Auguſtini erat probabile, nullos in orbe terrarum eſſe antipodes; cùm tamen id jam non ſit probabile, quia eorum exiſtentia evidenter conſtat. Id ergo oſtendi ex ipſa definitione opinionis probabilis, de cujus conceptu eſt niti fundamento gravi, quamvis non certò: ſed quę modo nititur fundamento non certo, procedente tempore poteſt pro illa, aut contra illam apparere fundamentum evidens: nam argumenta evidentia, quę modò ſunt pro aliqua veritate, non apparuerunt nobis ab initio mundi, ſed decurſu temporis inventa ſunt: poteſt ergo opinio, quę modo probabilis eſt, fieri certò vera, aut certò falſa amittens probabilitatem. Deinde quia incertitudo cognitionis tamdiù durat, quamdiù non apparet argumentum omninò certum: ergo incertitudo opinionis probabilis tamdiù durabit, donec contra illam appareat fundamentum certum: ſi ergo hoc nobis appareat, opinio amittet probabilitatem ſuam.

72. Nec prodeſt, ſi dicas, loqui nos de probabilitate intrinſeca, quę quia intrinſeca eſt opinioni, erit inamiſſibilis, & inſeparabilis ab opinione. Dicitur enim intrinſeca, nõ quia motivum ipſum ſit intrinſecum opinioni, aut concluſioni, ſed quia deſumitur ex natura intrinſeca objecti. Quod autem ipſum motivum non ſit intrinſecum

concluſioni objectivæ, patet in hoc ſyllogiſmo: *Omnis homo eſt animal, Petrus eſt homo, ergo Petrus eſt animal.* Petro enim extrinſecum eſt, quòd omnis homo ſit animal, alioqui univerſa hominum multitudo eſſet intrinſeca Petro. Hæc omnia latè tradidi, & explicui ea *diſp. 9. cap. 4.*

73. Hinc facilè evertitur fundamentum Caramuelis, & aliorũ, initio articuli propoſitum. Diſtinguo enim antecedens. Nulla authoritas humana facere poteſt, quòd innocens ſit reus, (in ſenſu compoſito) concedo; (in ſenſu diviſo) nego. Nam qui modo innocens eſt, quia talis exiſtimatur; facto debito examine poteſt inveniri reus. Opinio ergo, quæ admittebatur tanquam probabilis ab intrinſeco, quia contra illam non apparebat fundamentum certum; poſteà apparente fundamento certo, tranſit ab innocentia ad reatum, ſive à probabilitate ad improbabilitatem.

74. Ad confirmationem reſpondeo, ſi innocens injuſtè damnatur propter probationes falſas, in foro externo manere reum, & in foro interno manere innoxium. Si verò qui reputabatur innocens, facto examine juſto comperiatur delicti reus: pro foro interno, & externo manet reus. Idem contingit in opinione probabili: quæ ſi condemnaretur injuſtè, pro foro interno maneret probabilis, & innoxia. Si autem inveniatur principium certum contra illam, jam fiet noxia, & improbabilis. Quòd autem damnatio Cathedræ Romanæ ſit principium certum contra aſſertionem, quæ reputabatur probabilis; ex dictis ſatis conſtat, & ampliùs ex dicendis conſtabit.

ARTICULUS II.

Capita probationum, quibus alibi demonſtravi, poſſe Romanum Pontificem damnare opiniones olim probabiles in materia morum.

SUMMARIUM.

Si Pontifex, declarans propoſitionem in materia morum eſſe temerariam, aut ſcandaloſam, non auferret probabilitatem, erraret in materia morum. n. 75.

Romana Cathedra eſt Regula infallibilis ad decidendas controverſias de bonitate, & malitia morali, & conſequenter de probabilitate. n. 76.

Quæſtiones de probabilitate in materia morum verſantur circa bonitatem, & malitiam moralem. n. 77.

Opiniones probabiles poſſunt reddi improbabiles, ſi contra illas appareat principium certum. n. 78. *Aliquæ propoſitiones olim probabiles poſteà damnatæ ſunt ab Eccleſia.* n. 79.

Affertur in exemplum opinio olim docens, ſimplicem Sacerdotem poſſe validè abſolvere. n. 80.

Item opinio docens ſufficere contritionem ad communionem Euchariſtiæ. n. 81.

Item opinio, quòd objectum feſti Conceptionis Deiparæ ſit ſanctificatio ejus in ſecundo inſtanti. n. 82.

Item opinio de abſolutione Sacramentali in abſentia. n. 83.

75. IN ea relata *diſp. 9. art. 3.* propoſui hanc primam demonſtrationem. Si Romanus Pontifex docens Eccleſiam, aſſerenſque, propoſitionem in materia morum eſſe temerariam, ſcandaloſam, aut improbabilem, non auferret illi probabilitatem, Pontifex Romanus docens Eccleſiam errare in materia morum: ſed Potifex docens Eccleſiam, non poteſt errare in materia morum: ergo in tali caſu aufert illi probabilitatē: cujus ſyllogiſmi major, & conſequentia ſunt evidentes, & minor manifeſtè conſtat ex c. antecedenti. Quam demonſtrationem in eo *art. 3.* relato multis explicui, & confirmavi.

76. Secunda demonſtratio continetur ibidem *art. 4.* In Eccleſia datur Regula infallibilis ad decidendas controverſias, quæ de bonitate, aut malitia morali humanarum actionum oriuntur in Eccleſia; quæ Regula non eſt alia, quàm Romana Cathedra, ut conſtat ex *cap. præc.* ergo ſi in Eccleſia oritur controverſia de probabilitate opinionis circa bonitatem moralem alicujus actionis humanæ, ad Romanam Cathedram ſpectat illam pro alterutra parte decidere. Idq; intelligitur, ut mox dicam, ita ut poſſit eas quæſtiones decidere extra definitionem articuli Fidei. Sic enim Leo X. in Conc. Lateranenſi ſeſſ. 10. definivit, montes pietatis eſſe licitos illis verbis: *Declaramus, & definimus, montes pietatis nec mali ſpecimen præferre, nec ullo pacto improbari.* Et tamen non affirmat Pontifex, ſe id definire tanquam articulum Fidei. Sic etiam dum Romanus Pontifex approbat Religiones, & affirmat, earum inſtituta eſſe conformia Evangelicæ perfectioni, id declarat tanquam omninò certum, & indubitabile; non tamen affirmat expreſse, cum eſſe articulum Fidei.

77. Confirmatur. Nam Romana Cathedra eſt Regula infallibilis in quæſtionibus de Doctrina morum: ſed quæſtiones de probabilitate circa bonitatem moralem, aut malitiam morum ſunt quæſtiones de Doctrina morum: ergo eſt Regula infallibilis in ejuſmodi quæſtionibus de probabilitate.

78. Tertia demonſtratio eſt. Nam opiniones ab intrinſeco probabiles poſſunt reddi improbabiles, ſi contra illas appareat principium certum, quod anteà latebat: ſed poteſt Romanus Pontifex invenire ejuſmodi principiũ certũ, ex ſpeciali aſſiſtentia Spiritus S. Eccleſiæ promiſſa: ergo poteſt Pontifex eas opiniones reddere improbabiles.

79. Quarta demonſtratio eſt: Aliquę propoſitiones fuerunt olim probabiles ante definitiones Pontificum Romanorum, aut Conciliorum Generalium; quæ, accedente examine veritatis, repertæ ſunt hæreticæ, & à Romanis Pontificibus, aut Conciliis damnatæ: ergo non obſtat, quòd opiniones fuerint probabiles, quominus, facto examine veritatis, reddantur damnabiles.

80. Confirmatur primò, quia olim exiſtimabatur probabilis ſententia, quæ ait, ſimplicem Sacerdotem vi ſuæ ordinationis accepiſſe integram poteſtatem abſolvendi, quin requiratur aliqua alia juriſdictio ad validè abſolvendum à peccatis. Eam enim opinionem propugnarunt Armachanus, Almainus, Durandus, & Crouſers, quos retuli ea *diſp. 9. n. 105.* & tamen illa opinio damnata eſt in Concilio Tridentino, & oppoſita aſſertio definita *ſeſſ. 14. c. 7. de Sacram. Pœnitentiæ, & Canone 11.* & ideò ſententiam ei opinioni oppoſitam eſſe de Fide, aſſerunt P. Valentia, P. Vaſquez, P. Tannerus, Lug. Card. Petrus de Ochagavia, & Peſantius, & opinionem Armachani eſſe erroneam, affirmant P. Suarez, & P. Fagundez, & illam eſſe evidēter adverſam Tridentino, aſſerunt P. Coninck, & Petrus de Ledeſma, quos omnes ibidem retuli: ergo poteſtas eſt in Eccleſia, & in Romana Cathedra damnandi opiniones olim probabiles.

81. Confirmatur ſecundò. Fuit enim pluriũm olim opinio, habenti conſcientiam peccati mortalis ſufficere contritionem, nec neceſſariam eſſe confeſſionem actualem ad communionem Euchariſtiæ, etiam habita copia confeſſarii. Sic enim tenuerunt olim Panormitanus, Ricardus, Adrianus, Joannes de Medina, & Cajetanus apud Sayrum *lib. 1. c. 4. n. 6. quos citavi ibid. n. 106.* Et tamen ea opinio amiſit probabilitatem ex declaratione Tridentini *ſeſſ. 13. cap. 7. & Canone 11.* Id quidem non ſolùm præcepto novo, ſed declaratione antiqui, in ipſa conſuetudine, & traditione Eccleſiæ contenti; ut patet illis verbis; *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, &c.* Poteſt ergo Eccleſia, atque adeò Romana Cathedra auferre probabilitatem ab opinionibus, quæ olim fuerunt probabiles.

82. Confirmatur tertiò. Nam olim fuit probabile (ſaltem ab extrinſeco) objectum feſti Eccleſiaſtici Conceptionis Deiparæ eſſe Sanctificationem ejus in ſecundo inſtanti: atqui per Bullam Alexandri VII. jam ea propoſitio eſt improbabilis, & certò falſa, cùm oppoſita ex definitione Alexandri VII. ſit certiſſima; cùm declarauerit Pōtifex, Eccleſiam celebrare hoc feſtum de præſervatione B. Virginis ab originali in primo inſtanti reali: poteſt ergo Romana Cathedra auferre probabilitatem ab opinione olim probabili.

83. Hæ duæ demonſtrationis tertia, & quarta cum ſuis confirmationibus, & multis aliis continentur, & fuſiùs proponuntur in ea *diſp. 9. c. 7.* Et deinde c. 8. eadem aſſertio roboratur ex eo, quòd cùm olim exiſtimata fuerit probabilis opinio de abſolutione Sacramentali in abſentia, nam eam propugnabant viginti Authores apud P. Suarez; *tom. 4. in 3. p. diſp. 19. ſect. 3. n. 2.* Clemens VIII. abſtulit ab illa probabilitatem, declarans illam eſſe falſam, temerariam, & ſcandaloſam. Circà quam damnationem multa ibidem adnotavi, & *in c. ſeq.* Præterea in quinque capitibus ſequentibus à 10. uſque ad 15. multa alia argumenta propoſui pro evidentia ejuſdem aſſertionis. Et in aliis quinque ſequentibus à 15. uſque ad 19. argumenta partis oppoſitæ non ſolùm diſſolvuntur, ſed etiam impugnantur, & convincuntur: quæ omnia huc afferre prolixum eſſet.

CAPUT III.

An hoc decretum prodierit immediatè ab Innocentio XI.

SUMMARIUM.

Proponuntur tres quæſtiones tractandæ. n. 84.

Quantùm decepti ſint, qui putarunt, decretum celebratione Miſſarum non prodiiſſe immediatè ab Urbano VIII. ſed à Sacra Congregatione? n. 85.

Convincitur ea deceptio. n. 86.

Hoc decretum damnatorium earum propoſitionum prodiit immediatè ab Innocentio XI. n. 87.

Prohibitio ſub pœna excommunicationis convincit, prodiiſſe decretum à Romano Pontifice. n. 88.

84. UT omnimoda certitudine conſtet, hoc decretum damnans eas ſexaginta quinque propoſitiones eſſe regulam infallibilē in materia morum, neceſſe eſt, inquirere primò, an illud decretum prodierit immediate ab Innocentio XI. an ſolùm à S. Congregatione Cardinalium Inquiſitorum generalium? Secundò, an in eo loquatur Pontifex ex Cathedra, & tanquam Caput, & Magiſter Eccleſiæ? Tertiò, an proceſſerit in hoc decreto cum matura deliberatione? Nam hæ tres conditiones requiruntur, ut decretum Pontificium ſit Regula infallibilis morum. Quarum ſingulæ ſingulis capitibus decidentur eodem ferè tenore, ac deciſę ſunt in ea *diſ. 9. cit. c. 20.* Et circà primam dixi *art. 2.* ea, quę ſequuntur, paucis mutatis.

85. Qui decepti ſunt, putantes, decretum de celebratione Miſſarum, & ſtipendiis duplicatis non accipiendis, & aliis ad hunc ſcopũ ſpectantibus, non fuiſſe immediate editum ab Urbano VIII. ſed ſolùm fuiſſe declarationem Cardinalium, & ideò ſolùm habuiſſe vim opinionis probabilis, eidem deceptioni expoſiti ſunt quoad hoc decretum.

decretum. Eam æquivocationem circa decretum Urbani paſſi ſunt, quia illud in Congregatione Cardinalium fuit expoſitum, conſultationi: ſed quia cum prædicti Cardinales eam conſultationem retuliſſent Urbano VIII. ipſe Romanus Pontifex approbavit, & præcepit, ut ſuo nomine tanquam lex univerſalis Pontificia proponeretur toti Eccleſiæ, & more ſolito promulgaretur, & ita propoſitum, & promulgatum fuit; certiſſimè conſtat, eam legem immediatè prodiiſſe ab Urbano VIII.

86. Ea deceptione circà decretum Urbani VIII. laboravit Acacius, March. de Velaſco apud Amadæum *tract. de Sacrificio Miſſæ prop. 2. num. 3.* & Petrus de Tapia *lib. 4. de legib. quæſt. 8. num. 5.* ut notavi in illa *diſp. 9. cap. 17.* ubi oſtendi, id eſſe certiſſimè falſum: quia in decreto Alexandri VII. dato die 14. Septembris ann. 1665. damnatur octava propoſitio, quòd ſcilicet, *Poſt decretum Urbani VIII. licet adhuc duplicatum ſtipendium accipere pro celebratione unius Miſſæ.* Quæ propoſitio damnari non poſset, ſi decretum Urbani ſolùm habuiſſet vim opinionis probabilis, aut probabilioris. Remaneret enim probabilis propoſitio oppoſita, neque capax condemnationis. Implicat enim contradictionem, quòd ex duabus contradictoriis ſi una eſt probabilis, altera ſit damnabilis, aut certò falſa. Si ergo ſcandaloſum, & improbabile eſt dicere, quòd poſt decretum Urbani liceat Sacerdoti accipere duplicatum ſtipendium, non poteſt eſſe duntaxat probabilius, ſed potiùs omninò certum, & indubitabile, id non licere Sacerdoti. Undè fit, decretum illud de celebratione Miſſarum non eſſe decretum ſolius Congregationis, ſed ipſius Pontificis Urbani, atque adeò certiſſimè conſcientias obſtringere.

87. Dicendum ergo eſt, tanquam certiſſimum, quamvis conſultatio de damnabilitate earum ſexaginta quinque propoſitionum facta fuerit in Congregatione Inquiſitoris generalis Romanæ; decretum tamen immediatè prodiiſſe ab Innocentio XI. Patet ex tenore decreti. Nam in primis ex proœmio conſtat, ipſum Innocentium XI. per ſe immediatè commiſiſſe Theologis, & Cardinalibus examen prædictarum propoſitionum, quorum ſententiam ipſe Innocentius ab eiſdem ſingillatim audivit. Ita enim habetur in proœmio decreti. *Plurimas propoſitiones partim ex diverſis, vel libris, vel theſibus, ſeu ſcriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurium examini, & deinde Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis Dom. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem generalibus Inquiſitoribus ſubjecit. Quibus propoſitionibus ſedulò, & accuratè ſæpiùs diſcuſſis, eorumdem Eminentiſſimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem ſuam auditis; idem S.D.N. re poſteà maturè conſiderata ſtatuit, & decrevit, pro nunc ſequentes propoſitiones, & unamquamque ipſarum ſicut jacent, ut minimum, tanquam ſcandaloſas, & in praxi pernicioſas, eſſe damnandas, & prohibendas, ſicuti eas damnat, & prohibet.*

88. Et poſt enumeratas ſexaginta quinque propoſitiones, prohibet ipſe Pontifex ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ne quis illas defendat, vel edat, vel diſputativè tractet, niſi impugnando, & in virtute ſanctæ obedientiæ prohibet omnibus Chriſti Fidelibus, ne prædictas opiniones ad praxim deducant. Ubi vides, in hoc negotio Cardinales ſolùm egiſſe conſultationem, & ipſum Romanum Pontificem edidiſſe decretum. Ex cujus tenore authentico patet etiam, hoc decretum promulgatum eſse nomine Innocentii XI. ſicut cæteræ leges Romani Pontificis promulgari ſolent. Quare ne minimum quidem veſtigium remanet, unde oriri poſſit dubitatio, quominùs hoc decretum immediatè à Romano Pontifice prodierit. Huc uſque in eo *art. 2.* paucis mutatis.

CAPUT IV.

An hoc decretum ſit Romani Pontificis loquentis ex Cathedra?

SUMMARIUM.

Voces, quæ ſignificant loqui Pontificem ut caput Eccleſiæ. n. 89.
Quid ſit loqui Pontificem ut caput Eccleſiæ ex mente Doctorum. n. 90. & ſeqq.
Oſtenditur hoc decretum eſſe Innocentii XI. loquentis ex Cathedra. n. 94.
Pontifex edit illud pro univerſa Eccleſia, & vult ab omnibus Fidelibus admitti. n. 95. & ſeqq.
Quando Pontifex obiter aliquid decernit, tunc non loquitur ex Cathedra. n. 98.
Diſcurſus quorumdam, quòd quando Pontifex decernit aliquid per Sacram Congregationem, non loquitur ex Cathedra. n. 99.
Hunc diſcurſum carere omni probabilitate oſtenditur. n. 100.
Quàm leve ſit fundamentum ejus diſcurſus? n. 101.
Sacræ Congregationes inſtitutæ ſunt pro maturiori deliberatione habenda. n. 102.
Damnationem opinionis de abſolutione in abſentia decretam in Sacra Congregatione omnes Doctores admittunt tanquam à capite Eccleſiæ profectam. n. 103.
Idem conſtat ex hoc decreto. ibid.

89. EX *art. 3.* ejuſdem capitis 20. deſumpta hæc etiam ſunt, paucis ſuperadditis. Romanum Pontificem loqui ex Cathedra, docere Eccleſiam, loqui Eccleſiæ, & loqui ut caput Eccleſiæ, quatuor ſunt omninò ſynonuma, & ejuſdem prorſus ſignificationis, ut patet ex communi modo loquendi Doctorum omnium, à quibus in ſignificatione vocum recedere, errare eſt.

90. Sed quid eſt, Pontificem loqui ex Cathedra, & ut caput Eccleſiæ? Optimè explicuit P. Valentia 2.2. *quæſt. 1. punct. 7. §. 39.* inquiens: *Tunc verò definire* (Summum Pontificem) *ut Eccleſiæ caput, quando decretum ederet pro univerſa Eccleſia, quodque vellet à fidelibus indubitanter admitti.*

91. Idem tradit P. Suarez contra Regem Angliæ, *lib. 1. c. 3. n. 16.* illis verbis: *Breviter dicimus, aliud eſſe loqui de decretis Pontificum, quatenus per ea aliquid definiunt, vel approbant tanquam credendum, vel obſervandum ab univerſa Eccleſia: aliud de privatis ſententiis, opinionibus, aut rationibus Pontificum. In præſenti enim de prioribus decretis tractamus, &c.* Ubi manifeſtè ſignificat, Pontificem definire tanquam caput Eccleſiæ id, quòd *definit, vel approbat tanquam credendum, vel obſervandum ab univerſa Eccleſia.*

92. Eodem modo loquitur Melchior Canus *lib. 6. de locis Theologicis cap. 8.* in reſponſione ad ultimum argumentum, ubi tractans eam quæſtionem, (An Papa poſſit incidere in hæreſim?) inter alia aſſerit. *Aliud eſt in Petro, quòd ſpectat ad hominis privatam excellentiam: aliud quòd pertinet ad communem Eccleſiæ utilitatem.* Quam ſententiam multis explicat, & confirmat in eum finem, ut declaret, tunc definire Pontificem tanquam caput Eccleſiæ, cùm tradit illud, *quòd pertinet ad communem Eccleſiæ utilitatem.*

93. Eodem modo id explicat P. Granado 2.2. *cont. 1. tr. 7. diſp. 2. ſect. 1. n. 1.* ipſis verbis ac P. Valentia citatus, & eodem modo id explicant communiter Doctores.

94. Hinc manifeſtè patet, hoc decretum eſſe Innocentii XI. loquentis ex Cathedra, docentis Eccleſiam, & capitis Eccleſiæ. Primò, quia præcepit, hoc decretum publicari ſuo nomine, ſicut cæteræ leges univerſales promulgantur.

95. Secundò. Tunc enim decernit Romanus Pontifex ut caput Eccleſiæ, quando decretum edit pro univerſa Eccleſia, illudq; vult ab omnibus Fidelibus indubitanter admitti: atque ſic edidit decretum hoc: ergo in eo loquitur è Cathedra, & ut caput Eccleſiæ. Major patet. Nam in ultima periodo dicitur: *Quicumque autem cujuſvis conditionis, ſtatus, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel diviſim defenderit, vel ediderit, vel de eis diſputativè, publicè, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem latæ ſententiæ, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab aliquo quacumque etiam dignitate fulgente, niſi pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.*

96. *Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Divini judicii, prohibet omnibus cujuſcumque conditionis, dignitatis, & ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prędictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.*

97. Item conſtat ex proœmio, ubi dicitur, requiri etiam remedium univerſale pro omnibus ovibus ſibi commiſſis, illis verbis: *Ovium ſibi à Deo creditarum ſaluti ſedulò incumbens, & ſalutare opus in ſegregandis noxiis doctrinarum paſcuis ab innoxiis à felic. record. Alexandro VII. prædeceſſore ſuo inchoatum proſequi volens.*

98. Quando autem obiter, & per tranſennam Pontifex aliquid decernit, etiam in materia Fidei, & morum, tunc non loquitur è Cathedra, neque decernit ut caput Eccleſiæ. Patet. Quia id, quod ita loquitur Pontifex, non intendit à Fidelibus indubitanter admitti. Ideò cum Nicolaus 1. *cap. A quodam Iudæo.* De conſecratione, *diſt. 4.* dixit, Baptiſmum in nomine Chriſti collatum valere; id quidem non dixit ut caput Eccleſiæ, quia dixit obiter, & per tranſennam; cùm ſolùm aſſumpſiſſet definiendum, an Baptiſmus à Judæo collatus ſit validus. Hæc ferè omnia tranſcripta ſunt ex eo *art. 3.*

99. P. Matthęus de Moya *tom. 1. ſelect. diſp. 1. quæſt. 6. n. 23.* & Raymundus Lumbier in adnotatione prævia ad hoc decretum *nu. 1673.* referunt quoſdam Theologos [ſuppreſſis nominibus] aſſerentes, quando Pontifex per Sacram Congregationem Cardinalium prohibet, aut condemnat librum, aut doctrinam aliquam, jubens expreſſe, quòd ejuſmodi decretum prohibitorium ſuo nomine promulgetur, tunc non loqui ut caput Eccleſiæ, ſed ſolùm ut caput, & ut Præſidem ejus Congregationis. Et ego audivi quemdam Theologum, qui id aſſertum explicabat hoc exemplo. Nam ſi Rex Hiſpaniæ in Congregatione Ordinis S. Jacobi præcipit aliquid, id non præcipit tanquam Rex, ſed tanquam Magiſter generalis Ordinum Militarium, vel potiùs, ut Adminiſtrator ejus Magiſterii Generalis. Id quod videtur applicari poſſe ad cætera decreta Sacræ Congregationis, quæ jubet Pontifex ſuo nomine promulgari.

100. Is tamen diſcurſus caret omni probabilitate, & eſt manifeſtè falſus. Tunc enim Romanus Pontifex loquitur ut caput Eccleſiæ, quando edit decretum pro tota Eccleſia, quodque vult ab omnibus Fidelibus obſervari; ut ex ſupradictis conſtat: ſed Romanus Pontifex jubens obſervari decretum aliquod Sacræ Congregationis, illud edit pro tota Eccleſia, & vult ab omnibus Fidelibus obſervari: ergo loquetur tanquam caput Eccleſię.

101. Exemplum autem non eſt ad rem. Nam vel Rex edit decretū pro toto ſuo Regno, aut ſolùm illum edit pro Ordine S. Jacobi, aut pro perſonis illius Ordinis? Primū dici nō poteſt in ea hypotheſi, quę ſupponit decretū eſſe de materia pertinente ad Ordinem Militarem. Si verò ſecundum dicas, manifeſtum eſt, quòd ſic non decernit ut Rex, ſed ut Pręſes Ordinis Militaris; tū quia juriſdictio

qua id præcipit, eſt alterius hierarchiæ; oritur enim ex commiſſione Papæ; tum quia non decernit circa gubernationem Regni. In quo manifeſtum eſt diſcrimen inter Pontificem, & Regem in præfatis caſibus. Pontifex enim decernit in Congregatione Cardinalium pro tota Eccleſia; Rex autem non decernit tunc pro toto Regno, ſed pro eo Ordine Militari. Et quidem ſi Rex Congregationi Ordinis Sancti Jacobi committeret univerſalem regni gubernationem, ſi in eo caſu Pręſidens ei Cõgregationi decerneret aliquid pro toto Regno, quomodo poteſt intelligi, quòd non decerneret ut Rex, & ut caput ſui Regni? Ergo idem de Pontifice dicendum eſt, dum decernit intra Congregationem Cardinalium pro tota Eccleſia, nempe quòd tunc decernit tamquam caput Eccleſiæ.

102. Et quidem cùm Romani Pontifices, ut procedant ſine periculo errandi, nihil determinent ſine matura deliberatione, & Theologorum, & Cardinalium conſultatione; erexerunt varias Congregationes Cardinalium, ut diſtributis in varias claſſes variis generibus controverſiarum, faciliùs poſſent Pontifices habere eam maturam deliberationem, quam ſi uni Congregationi omne genus conſultationum committeretur. Quòd ergo ſtatuerant Pontifices ad maturiorem deliberationem habendam, iſti Theologi (qui omnia, etiam ex leviſſimo fundamento excogitata, contendunt eſſe probabilia) transferre volunt ad hoc, quòd jam Pontifex non definiat controverſias tamquam caput Eccleſiæ: cum multò majora ſigna capitis Eccleſiæ reperiantur in eo, quòd velint Pontifices faciliorem modum habendi maturiorem deliberationem.

103. Quod optimè confirmat P. Moya citat. ex eo quòd omnes Theologi admiſerint, tamquam datam à Pontifice, ut eſt caput Eccleſiæ, damnationem, qua Clemens VIII. damnavit opinionem de abſolutione Sacramentali in abſentia; cùm tamen ea damnatio prodierit in eadem forma, ſcilicet à Sacra Congregatione Cardinalium jubente Pontifice, ut ſuo nomine promulgaretur.

Præterea nam, ut obſervavit Lumbier ſuprà citatus, ex ipſo decreto clarè conſtat, illud immediatè procedere ab Innocentio XI. tamquam à capite Eccleſiæ. Nam cùm Lovanienſes ſubjecerint Pontifici centum, & quinquaginta propoſitiones cenſurandas, hoc decreto ſolùm ſexaginta quinque damnatæ ſunt, & in decreto poſt damnationem ſubjungitur: *Idem Sanctiſſimus in virtute Sanctæ obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuſcriptis, quàm in theſibus, diſputationibus, ac prædicationibus caveant ab omni cenſura, & nota, nec non à quibuſcumque conviciis contra eas propoſitiones, quę adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec à SANCTA SEDE recognitę ſuper eiſdem propoſitionibus JUDICIUM proferatur.* Hæc enim verba apertè ſignificant, has ſexaginta quinque propoſitiones à *SANCTA SEDE* recognitas eſſe, & ſuper eiſdem judicium eſſe prolatum; reliquas autem non eſſe cenſurandas, donec à *SANCTA SEDE recognita, &c.* Conſtat ergo judicium condemnatorium ſexagintaquinque propoſitionum à *SANCTA SEDE* immediatè prodiiſſe. Cum autem dicitur à *SANCTA SEDE*, non intelligitur de Romano Pontifice ut privato doctore, ſed de illo ut capite Eccleſiæ, & docente ex Cathedra.

Denique demonſtratur hæc aſſertio. Nam decretum de celebratione Miſſarum factum in Sacra Congregatione Cardinalium, vel prodiit ab Urbano VIII. tamquam à capite Eccleſiæ, vel non? Si primum affirmes, infero: ergo quòd fiat decretum in Sacra Congr. non obſtat, quo minùs procedat à Romano Pontifice tamquam à capite Eccleſię, & non tanquam à mero pręſide Congregationis. Si verò dicas, illud decretum non prodiiſse ab Urbano tanquam à capite Eccleſię, utpote factum in Sacra Congregatione: infero, ergo non eſt ſcandaloſum dicere, quòd poſt illud decretum liceat accipere duplicatum ſtipendium pro celebratione unius Miſsę; cùm ea decreta, quæ non procedunt à Romano Pontifice tamquam à capite Eccleſiæ, non obligent conſcientiam omnium Fidelium: ergo contradicis Alexandro VII. qui declarat ſcandaloſam hanc propoſitionem: *Poſt decretum Urbani VIII. licet adhuc duplicatum ſtipendium accipere pro celebratione unius Miſſę.* Quas autem propoſitiones damnavit Alexander VII. omnes Theologi tanquam ſcandaloſas rejiciunt.

CAPUT V.

An hoc decretum ſtatutum ſit ex matura deliberatione?

SUMMARIUM.

Prima opinio, quòd Pontifex errare poteſt, ſi decernat abſque matura deliberatione. n. 104.
Secunda opinio oppoſita. n. 105.
Authores, qui negant caſus poſſibilitatem. n. 106.
Certitudo hujus tertię ſententię promovetur. n. 107.
Rejicitur opinio aſſerentium, poſſe errare Pontificem, ſi non audiat conſilia Cardinalium, & Theologorum. n. 108.
Oſtenditur hoc decretum proceſſiſſe ex matura deliberatione. n. 109.

104. EX *art. 4.* deſumpta ſunt hæc, quæ ſequuntur. Pro deciſione quęſtionis ſciendum eſt, eſſe ſententiam aliquorum Doctorum, ſi Romanus Pontifex abſque matura deliberatione decerneret in materia Fidei, & morum, exponi periculo errandi: aut ſaltem non eſſe certum, quòd hoc modo haberet infallibilem Divini Spiritus aſſiſtentiam, eo quòd hęc promiſſa eſt à Chriſto Romanis Pontificibus, dum ad decreta Fidei, & morum prudenti modo procederent. Ita Gravina *in controv. tom. 2. p. 2. art. 9.* & Araux. *2. 2. q. 1. art. 10. dub. 5. nu. 14.* & Bordonius in Trib. *c. 5. q. 25. num. 19.* apud Dianam *p. 11. tract. 2. de Rom. Pontif. reſ. 5.*

105. Oppoſitam ſententiam ſuſtinent P. Valentia *2. quæſt. 1. pu. 7. §. 40.* P. Caſtro Palao *tom. 1. tract. 4. diſp. 1. punct. 5. §. 2. n. 12.* Bannez *2. 2. q. 1. art. 10. §. Ad quartum*, & plures alii.

106. Sed meliùs negant caſus poſſibilitatem P. Suarez *diſp. 5. de Fide, ſect. 8. num. 11.* P. Granado *tract. 7. de Fide, diſp. 1. ſect. 2. n. 14.* P. Amicus *tom. 5. diſp. 7. ſect. 1. n. 30.* & tradidit Canus *lib. 5. de locis, cap. 5. ad 2.* Et P. Tannerus *tom. 3. diſp. 4. quæſt. 4. dub. 6. n. 158.* ubi maximè notanda ſunt verba P. Suarij citati: *Solet autem quæri, quid ſit futurum, ſi Pontifex ſine præmiſſa diligentia definiat? Aliqui dicunt, poſſe tunc Pontificem errare, & Eccleſiam poſſe tunc non aſſentiri. Sed hoc periculoſum eſt, quia Eccleſia non poterit conſtare, an Pontifex adhibuerit ſufficientem diligentiam, nec ne; vel relinquitur ſingulorum arbitrio, ut judicent, an diligentia ſufficiens fuerit. Et ideò melius, ut exiſtimo, reſpondetur, non admittendo caſum. Nam Spiritus Sanctus, qui regit Eccleſiam, non permittit, Pontificem tam imprudenter definire, & ideò quoties abſolutè definit, credendum eſt, ſufficientem diligentiam præmiſiſſe.*

107. Et hanc ſententiam certiſſimam cenſeo. Etenim articulus A, definitus eſt à Romano Pontifice; & tamen neque ex tenore articuli, neque ex alio capite (præter quam ex infallibili aſſiſtentia Divini Spiritus) conſtat, proceſſiſse Pontificem ex matura deliberatione ad eum definiendum: ergo non conſtat, aſſitiſse Divinum Spiritum; ſi hìc non aſſiſtit, ubi non eſt matura deliberatio in Pontifice. Ergo non conſtat Eccleſię certitudo articuli definiri. Conſequens eſt certiſſimè falſum: ergo & antecedens. Quare, ut optimè notavit P. Tannerus *tom. 3. diſp. 1. quæſt. 4. dub. 6. n. 158.* certiſſima adeſt Divini Spiritus aſſiſtentia ad unum è duobus, vel ne Pontifex in materia Fidei, & morum aliquid decernat abſque matura deliberatione, vel ne erret, ſi abſque matura deliberatione decreverit.

108. Et multo magis reiicienda procul eſt ſententia eorum, qui dicunt; poſse errare Pontificem in decretis Fidei, & morum, ſi non audiat conſilia Cardinalium, & Theologorum. Nam ſi Pontifex legat in libris Doctorum, quidquid Cardinales, & Theologi conſulere poſſunt, ex quo capite maturior erit deliberatio per hoc, quòd doctrinam Cardinalium, & Theologorum audiat?

109. Sed ad prę̨ſentis deciſionem quęſtionis damus (non concedimus) quòd vera ſit prima ſententia, ita ut poſſit errare Pontifex, ſi abſque matura deliberatione decernat; & dicimus, manifeſtè conſtare in hoc decreto, maturiſſima deliberatione uſum. Cùm ex illo conſtet, ſeriò commiſiſse id examen illarum propoſitionum pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, & Cardinalibus Inquiſitoribus generalibus; ipſoſque Theologos, & Cardinales id negotiũ ſtrenuè aggreſſos eſſe, eique ſedulo incubuiſse, & maturè eas propoſitiones diſcuſſiſse; & ſuper unaquaque ipſarum ſuffragia ſua Sanctitati ſuę ſingillatim expoſuiſse, ut conſtat ex tenore proœmii. *Plurimas propoſitiones partim ex diverſis, vel libris, vel theſibus, ſeu ſcriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurium examini, & deinde Eminentiſſimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus ſubjecit. Quibus propoſitionibus ſeduld, & accuratè ſæpiùs diſcuſſis, eorumdem Eminentiſſimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem ſuam auditis, idem Sanctiſſimus D. N. rè poſteà maturè conſiderata ſtatuit, & decrevit, &c.* Super qua quęſtione nullum dubitationi veſtigium relinquitur. Huc uſque contenta in eo paucis mutatis.

CAPUT VI.

An hoc decretum ſit declaratorium ſimul, & prohibitorium?

SUMMARIUM.

Quid prohibeatur in hoc decreto? n. 110.
Hæc prohibitio obſtringit conſcientiam. n. 111. *Et quidem ſub culpa gravi in materia gravi.* n. 112.
Quomodo decretum ſit declaratorium? n. 113. & ſeqq.

110. EX art. 5. deprompta ſunt ea, quę ſequuntur. Hoc decretum eſſe prohibitorium, ex ipſis terminis patet. Utitur enim verbo prohibendi. Prohibetque primò, ne quis prędictas propoſitiones doceat, defendat, edat, aut de iis diſputativè publicè, aut privatim, niſi impugnationis cauſa, tractet: idque prohibet ſub pęna excommunicationis latę ſententię, Romano Pontifici reſervatę. Prohibet ſecundò omnibus Chriſti Fidelibus, ne prędictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

111. Hanc prohibitionem obſtringere conſcientias, manifeſtum eſt. Nam prohibitio, quę proponitur ſub pœna excommunicationis latę ſententię, qualis eſt prima pars prohibitionis relatę, ad conſcientiam dirigitur. Item prohibitio, quę fit *in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione divini judicii*: evidenter indicit obligationem conſcientię, ut omnes doctores, nemine diſcrepante, fatentur.

tur. Deindè id decretum reſpicere conſcientiam, patet ex illis verbis proœmii: *In ſegregandis noxiis doctrinarum paſcuis ab innoxiis*, & poſteà, *in praxi perniciosas*.

112. Eam autem prohibitionem obſtringere conſcientias graviter, dum verſatur in materia gravi, certum eſt. Et quidem hoc decretum Innocentii XI. aliquas damnat propoſitiones, quæ negant eſſe peccatum, quod eſt peccatum veniale. In quo qui oppoſitum operatur, peccat venialiter; qui autem docuerit, nullum eſſe peccatum, neque veniale, peccabit mortaliter, quia ſuſtinere eam doctrinam, eſt materia gravis, & ſcandaloſa.

113. Conſtat etiam, hoc decretum eſſe declaratorium. Declaratio enim nihil aliud eſt, quàm manifeſtatio alicujus veritatis, quæ ab aliquibus ignorari, aut in dubium verti poſſet: hoc autem decretum manifeſtat, eas ſexaginta quinque opiniones eſſe ſcandaloſas; de quo quis dubitare poſſet propter aliquos Theologos aliter ſentientes. Et quidem decretum expreſſo judicio damnat eas opiniones, ut ſcandaloſas: non poteſt autem id fieri, niſi aſſerendo, & manifeſtando eas eſſe ſcandaloſas: ſicut ſententia, quæ damnat aliquem ut furem, eſt vera ſententia declaratoria criminis.

114. Sed & in alio ſenſu hoc decretum declaratorium eſt, id eſt, declaratio aliarum legum canonicarum. Damnat enim hoc decretum multas propoſitiones, quæ verſantur in materia juris canonici: quæ propoſitiones ab aliquibus putabantur probabiles; quia aliter intelligebant leges illas canonicas, aut putabant, illas non obligare. Pontifex ergo, dum damnat propoſitiones, manifeſtè declarat, quo ſenſu ejuſmodi leges accipiendæ, & intelligendæ ſunt.] Huc uſque in eo *art*. 5.

115. Ab aliquibus putabatur probabile id, quòd dixit Tridentinum, eligendos eſſe digniores ad præfecturam Eccleſiarum, non eſſe intelligendum cum toto rigore illud verbum *digniores*. Dum ergo Pontifex damnat eam propoſitionem 47. expreſsè declarat, illud decretũ intelligendum eſſe de dignioribus in toto rigore, & excludẽdas eſſe eas tres interpretationes, quę relaxãt vim decreti Tridẽtini.

116. Eodem modo dum damnat propoſitionem 52. quod præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, declarat intentionem Eccleſię eſſe obligare ſub mortali. Idè decernitur in propoſitione 53. de eo, qui audit ſimul duas medietates Miſſæ, aut quatuor ejus partes, & in propoſitione 54. de eo, qui non poteſt recitare Matutinũ, quòd non teneatur ad reliquas horas recitandas; in his enim declarat Pontifex, quomodò ea Eccleſię præcepta intelligenda ſint.

CAPUT VII.

An hoc decretum ſit definitio Pontificia?

SUMMARIUM.

Hoc decretum non continet definitionem articuli Fidei. n. 117.
Definitio quandoque ſumitur pro declaratione doctrinæ. n. 118.
Damnatio opinionis de abſolutione inter abſentes vocatur ab authoribus definitio. n. 119.
Id, quod docet Pontifex tamquam certum, dicitur definiri. n. 120.
Hoc decretum eſt definitio Pontificia ſecundo modo. n. 121. & ſeqq.

117. Ex *art*. 6. deprompta ſunt, quæ ſequuntur. [Hæc vox *Definitio*, quod attinet ad præſens inſtitutum, dupliciter uſurpatur. Primò pro deciſione, ſeu declaratione articuli Fidei. Et in hoc ſenſu id decretum non eſſe definitionem, patet. Nam Pontifex in iis decretis non declarat, aliquid eorum eſſe articulum Fidei. Et quidem ſi id declaravit tamquam articulum Fidei, verificaretur, credendum eſſe tanquam articulum Fidei, eas propoſitiones eſſe falſas; unde hæreticus eſſet, qui eas propoſitiones veras aſſereret; atque adeo eæ propoſitiones eſſent hæreticæ. Quis autem audebit aſſerere, eas propoſitiones eſſe hæreticas vi ejus decreti, in quo Pontifex dumtaxat, illas damnat ut ſcandaloſas? quamvis non dicat, eſſe ſcandaloſas dumtaxat, ſed ut minimum.

118. Secundò uſurpatur ea vox *Definitio*, pro qualibet declaratione Pontificis, quam circa doctrinam tradit omninò certam, & indubitabilem. Itaque cùm Pontifex Summus aliquid in materia doctrinæ decidit ut certum, & abſque periculo errandi, dicitur id definire. *Nam definire pro certo decidere*, idem ſunt. Et revera eſſe alias definitiones Romanorum Pontificum, præter eas, quæ ſunt declarationes articulorum Fidei, patet ex communi Doctorum ſenſu, pęnes quos eſt, à quibus deſumenda eſt uſurpatio, & ſignificatio nominum, ut latè oſtendit in 1. *p*. Criſ. Theol. *diſp*. 12. *n*. 65.

119. Sic loquitur P. Suarez *tom*. 4. *in* 3. *par*. *diſp*. 19 *ſect*. 3. *nu*. 16. ubi agens de damnatione Clementis VIII. opinionis de abſolutione inter abſentes, ait: [Eſt igitur jam dicta ſententia certa in gradu à Pontifice definito.] Et P. Vaſquez *tom*. 4. *in* 3. *part*. *quæſt*. 91. *art*. 4. *dub*. 2. *num*. 1. de eodem argumento tractans, ait: [Antequam Clemens VIII. *definiiſſet*, ac determinaſſet opinandi licentiam circà præſentem controverſiam, &c.] Et P. Arriaga *tom*. 8. *diſp*. 50. *nu*. 20. agens de eodem decreto Clementis VIII. ait: [Poſt *deciſionem* Clementis VIII.] &c. Decidere autem, & definire ſunt termini æquipollentes. Et P. Conink de Pœnitentia *diſp*. 4. *nu*. 61. ait: [Jam vero cautiùs hac de re agendum eſt poſt *definitionem* Clementis VIII.] Qui author *lib*. 1. *de actib*. *ſuper natur*. *diſp* 6. *num*. 7. agens de decreto Concilii Viennenſis, affirmante, probabiliorem eſſe ſententiam, quòd parvulis in Baptiſmo infundantur habitus ſupernaturales, ait: [Et ſi Concilium non definiat, eſſe omninò certum, parvulis in Baptiſmo virtutes infundi; tamen *definit*, id eſſe probabiliùs.] Eodem modo loquitur P. Ripalda *lib*. 6. de Ente ſupernaturali *diſp*. 120. *ſect*. 1. *num*. 3. & P. Caſtro Palao *tom*. 4. *tract*. 13. *punct*. 5. *n*. 7. Deinde definitum eſſe à Romano Pontifice, ſententiam piam de Immaculata Conceptione eſſe magis probabilem, & magis piam, aſſerit P. Ferdinandus de Salazar *tom*. *de Conceptione cap*. 43. §. 1. & 4.

120. Itaque dum Romanus Pontifex docet Eccleſiam aliquid, in quo errare non poteſt, id quidem docet tanquam omninò certum, ut ex terminis notum eſt. Quòd autem docet ut omninò certum, id expreſsè definit, & ſi non definiat tamquam articulum Fidei: definire enim, vel decidere, eſt, rem tamquam omninò certam declarare. Sunt enim multa omninò certa, in quibus Pontifex errare non poſſit, quamvis non perveniant ad certitudinem articuli Fidei.

121. His poſitis dicendum eſt, hoc decretum eſſe definitionem Pontificiam ſecundo modo. Conſtat. Illud enim Pontifex definit ſecundo modo, quando aliquid declarat, vel affirmat pro certo in materia, in qua errare non poteſt: ſed Innocentius XI. affirmat, propoſitiones eſſe ſcandaloſas, in materia, in qua errare non poteſt; ergo in illo decreto Pontifex verè definit.

122. Conſequentia eſt legitima. Major conſtat ex dictis ſuprà. Minor etiam patet, quia affirmat, eas propoſitiones eſſe ſcandaloſas, cùm tamen illæ verſentur in materia morum, in qua Romanum Pontificem Eccleſiæ loquentem errare non poſſe, conſtat ex *cap*. 1.

123. Confirmatur. Nam, ut conſtat ex *nu*. 119. Decretum Clementis VIII. quo affirmavit, opinionem de abſolutione inter abſentes eſſe falſam, temerariam, & ſcandaloſam, fuit definitio Romanę Cathedræ, quia illud pro certo decidit: ergo cùm Innocentius XI. pro certo decidit, eas propoſitiones à ſe damnatas eſſe ſcandaloſas, dicendum eſt, eam eſſe definitionem.

124. Nec valet, ſi dicas, ad definitionem formalem requiri, quòd Pontifex dicat. *Definimus*, *Decidimus*, *Declaramus*, vel quid ſimile. Nam verbum *Damnamus*, in materia doctrinæ, in qua Pontifex errare non poteſt, eſt verbum ſimile, & æquivalens. Nam hoc, quòd eſt damnare doctrinam tamquam certò ſcandaloſam, idem eſt, quòd decidere, & declarare, eam ſcandaloſam eſſe.] Huc uſque contenta in eo *art*. 6. paucis mutatis.

CAPUT VIII.

Quanta certitudine tenendum ſit, Pontificem errare non potuiſſe in hoc decreto, & qua cenſura notandi ſunt, qui propugnaverint propoſitiones damnatas?

ARTICULUS I.

Præmittuntur aliqua, & referuntur ſententiæ.

SUMMARIUM.

De Fide eſt, non poſſe errare Pontificem in definitione articuli Fidei, etiam extra Concilium. n. 126.
Implicatio contradictionis in aſſertione oppoſita. n. 127.
Etiam in iis, quæ docet extra definitionem articuli Fidei, eſt de Fide, quòd non poteſt docere hæreſim, neque errorem in Fide. n. 129.
Non eſt de Fide illud, quod Pontifex definit non tamquam dogma Fidei. n. 130.
Pontificem errare non poſſe in cenſuris, quas attribuit propoſitionibus, alii dicunt eſſe de Fide, alii proximum Fidei, alii oppoſitum eſſe erroneum, vel errori proximum. n. 131. & ſeqq.
Colligitur, quid tenendum ſit juxta mentem Doctorum circa id, quod Innocentius XI. declarat, nempe ſcandaloſas eſſe eas propoſitiones. n. 134. & ſeqq.
Quid ſit propoſitio erronea? n. 136.
Quid ſit propoſitio errori proxima? n. 137.

125. Dixi in precedentibus, certiſſimum eſſe errare non poſſe Pontificem in materia morum, etiam damnando opiniones olim probabiles; atque adeò errare non potuiſſe in hoc decreto, & in damnatione earum ſexaginta quinque propoſitionum. Reſtat modò inquirere, quanta certitudine id tenendum ſit?

126. Præmitto primò, eſſe de Fide, non poſſe errare Pontificem Romanum in definitione articuli Fidei etiam extra Concilium generale. Pro cujus veritatis evidentia ſufficit aſſidua, & numquam interrupta conſuetudo Eccleſiæ Catholicæ conſulendi Romanam Cathedram in materiis Fidei. Nam (ut cum Melchiore Cano ſuprà citato loquar) *ad Romanam Sedem Epiſcopos Eccleſiarum in cauſis quibuſque graviſſimis provocaſſe, ab illius ore Fideles Fidei oracula petiiſſe, illius judicium Catholicos omnes in Religionis controverſiis expectaſſe, illius denique & vim, & authoritatem ſacra omnia efflagitaſſe Concilia, adeò certum eſt, & manifeſtum, ut ſim ego ineptus, ſi velim oſtendere*.

127. Et quidem implicat contradictionem, quod Eccleſia accipiat

à ſuo capite aliquam veritatem, tamquam dogma Fidei Catholicæ, & quòd non ſit de Fide, illum errare non poſſe: ſed Eccleſia Catholica accepit à Romano Pontifice multas veritates tanquam dogmata Fidei; quod *adeò certum eſt*, & manifeſtum, ut ſim ego ineptus, ſi vellim oſtendere: ergo implicat, quòd non ſit de Fide, illum errare non poſſe.

128. Probatur Major. (nam cætera patent) Etenim in eo ipſo quòd Eccleſia accipit à Romano Pontifice tamquam articulum Fidei, v.gr. quòd in Deo dantur tres hypoſtaſes, in eo ipſo continetur, quòd Pontifex non errat: atque adeò qui credit tamquam de Fide oraculum Pontificis, quòd ſunt in Deo tres hypoſtaſes, eodem actu, quo id accipit tamquam de Fide, credit Pontificem in eo non errare. Huc ſpectant Sancti Patres, & Concilia generalia, quorum verba partim ſuprà retulimus, partim referuntur à citatis ſuprà Authoribus, Bellarmino, Suario, Valentia, Granado, Cano, & reliquis. In quo operæ pretium eſt audire Suarium 2. 2. *diſp.* 5. *ſect.* 8. *num.* 4. *Veritas Catholica eſt, Pontificem definientem ex Cathedra eſſe regulam Fidei, quæ errare non poteſt, quando aliquid authenticè proponit univerſæ Eccleſiæ tamquam de Fide Divina credendum. Ita docent hoc tempore omnes Catholici Doctores. Et cenſeo eſſe rem de Fide certam.*

129. Præmitto ſecundò, etiam in illis, in quibus loquitur Pontifex ex Cathedra extra definitionem articuli Fidei, ſed definiendo tanquam doctrinam certò tenendam, non poſſe Romanum Pontificem docere hæreſim, neque errorem in Fide. Hanc aſſertionem multis argumētis demonſtrant præfati Authores Bellarminus, Suarius, Valentia, Melchior, Canus, Granado, & alii ex Scriptura, & Sanctis Patribus, & Conciliis. Et pro re præſenti ſatis eſt illud Chriſti D. ad S. Petrum. Luc. 22. *Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua.* Quod privilegium ad Succeſſores Petri extendi, ſenſus eſt Eccleſiæ, quem accepit ab Apoſtolis.

130. Præmitto tertiò, de Fide eſſe id, quòd Pontifex loquens ex Cathedra definit tanquam articulum Fidei; ſed non eſſe de Fide, quæ Pontifex definit non tanquam dogma Fidei, ſed tanquam dogma certò tenendum. Hoc autem ſecundum, quamvis ſit omninò certum, tale quidem eſt inferiori gradu certitudinis, reſpectivè ad certitudinem Fidei. Prima pars evidens eſt juxta dicta prænotatione 1. Secunda item pars etiam eſt manifeſta ex terminis: quia propoſitio non poteſt accipere majorem certitudinem à Cathedra, quàm eſt certitudo illa, quam dat ipſa Cathedra. Si ergo ipſa Cathedra non dat dogmati certitudinem Fidei, quomodo poterit illam accipere à Cathedra?

131. Quæritur ergo in præſenti, qua certitudine tenendum ſit, Romanum Pontificem loquentem ex Cathedra cum matura deliberatione, non poſſe errare in cenſuris datis alicui propoſitioni, v. gr. quod ſit erronea, temeraria, aut ſcandaloſa, &c. maximè in materia morum? P. Suarez *diſp.* 5. *de Fide ſect.* 8. *cum num.* 4. dixiſſet, eſſe de Fide, Pontificem in dogmatibus Fidei errare non poſſe, etiam extra Concilium, quod demonſtrat in ſequentibus uſque ad *num.* 6. poſteà *num.* 7. addit: *Et ex hac generali aſſertione ſequitur primò, Pontificem non poſſe errare in præceptis, ſeu rebus moralibus, quas tradit, vel approbat pro univerſa Eccleſia. Approbare autem turpia pro honeſtis, vel è converſo damnare honeſta tanquam iniqua, repugnat Sanctitati Eccleſiæ: & ideò in his etiam non poteſt errare Pontifex. Quod dixit eſſe de Fide* S. Antoninus 3. *par. tit.* 12. *c.* 8. §. 2. Cano *verò l.* 5. *de locis c.* 5. *dixit parùm diſtare. Alii verò Recentiores paulò minùs rem hanc exaggerant*, Molina *de juſt. diſput.* 425. Bellarminus *lib.* 5. *de Roman. Pontif. c.* 5.

132. Malderus 2. 2. *qu.* 11. *art.* 2. *membro* 5. dicit, eſſe hæreticum aſſerere, quòd Eccleſia poſſit errare definiendo, propoſitionem aliquam eſſe erroneam, temerariam, aut ſimili alia cenſura notandam. Erraret autem Eccleſia, ſi Pontifex in ejuſmodi definitione erraret. Quæ ſententia placet P. Ægidio de Conink 2. 2. *diſp.* 18. *dub.* 8. *num.* 144. ubi ait: *Mihi cum Maldero valdè probabile eſt, eſſe de Fide eam non poſſe errare: quia* 1. *ad* Timoth. 3. *Eccleſia dicitur* [*columna, & firmamentum veritatis.*] *Et Joannis* 14. *&* 16. *promittitur ei Spiritus veritatis, ſivè perpetua aſſiſtentia Spiritus Sancti, qui doceat eam, omnem veritatem. Quod videtur non ſolùm intelligendum de rebus, quæ propriè ſunt de Fide, ſed etiam de iis, quæ ad Fidem aliquo modo pertinent, quales ſunt illarum ſententiarum qualificationes, quarum aſſertio Fidem aliquo modo labefactare poſſet.*

133. Bannez 2. 2. *quæſtio* 11. *art.* 2. docet eſſe erroneum, aut errori proximum, dicere, quòd Eccleſia in his cenſuris tribuendis poſſit errare. P. Luyſius Turrianus 2. 2. *diſp.* 55. *dub.* 5. dicit eſſe errorem, aſſerere, quòd Romanus Pontifex in his poſſit errare. Et Lugo Cardin. *diſput.* 20. *de Fide ſect.* 3. *num.* 109. ſic ait: *Ego etiam id puto, vel eſſe erroneum, vel errori proximum: quia infallibilis Spiritus Sancti aſſiſtentia Eccleſiæ promiſſa non videtur limitanda ad ea ſola dogmata, quæ tanquam de Fide proponuntur, & creduntur ab Eccleſia, ſed debet extendi ad ea omnia, quæ Fideles ex præcepto Eccleſiæ credere tenentur.* A qua ſententia parum diſtat P. Moya *tom.* 1. *Selectar. tract.* 3. *diſp* 8. *q.* 6. *nu.* 22.

134. Ex dictis colligitur, qua certitudine tenendum ſit, Innocentium XI. errare non potuiſſe in hoc decreto, dum definit, eas ſexaginta quinque propoſitiones eſſe, ut minimum, ſcandaloſas. Nam juxta ſententiam Sanct. Antonini ſupra relatam (in quam videtur inclinare P. Suarez) & Malderi, & P. Ægidii de Conink, eſt de Fide, quòd Innocentius XI non errat, dum eas propoſitiones cenſet ſcandoloſas, & dicere oppoſitum eſt hæreticum. Sed cum P. Ægydius dicat, eſſe probabile, quod eſt de Fide, non videtur aſſerere id tanquam omninò certum: ideò annumerari poteſt Authoribus ſecundæ opinionis aſſerentis, id eſſe erroneum, aut proximum,

135. At verò juxta ſententiam Dominici Bannez, Joannis de Lugo, & Matthæi de Moya ſuprà relatam, ille, qui affirmat Innocentium XI. erraſſe, aut potuiſſe errare in illo decreto, dicit propoſitionem erroneam, aut errori proximam. Et juxta ſententiam Turriani dicit propoſitionem determinatè erroneam.

136. Et quidem propoſitio erronea (juxta communiorem explicationem Theologorum) eſt illa, quæ contradicit concluſioni Theologicæ deductæ ex una præmiſſa de Fide, & altera evidenti, ſcilicet in ſyllogiſmo, cujus etiam bonitas conſequentiæ eſt evidens. Nam qui ſic contradicit tali concluſioni Theologicæ, cùm cogatur admittere præmiſſam evidentem, & evidentiam bonitatis conſequentiæ, cogitur negare præmiſſam de Fide.

137. Propoſitio autem errori proxima eſt, quæ contradicit concluſioni Theologicæ deductæ ex una præmiſſa de Fide, & altera evidenti, & bonitate conſequentiæ etiam evidenti, cum hac tamen limitatione, vel quòd unam præmiſſam plerique cenſeant eſſe de Fide, quamvis non omnes, vel ita ut una præmiſſa ſit de Fide apud omnes, altera verò præmiſſa ſit evidens apud pleroſque, licèt non apud omnes; vel ita ut cùm apud omnes altera præmiſſa ſit de Fide, & altera evidens; bonitas conſequentiæ ſit evidens apud pleroſque, non autem apud omnes. De quo videndus eſt Lugo Card. *diſp.* 20. *de Fide ſect.* 3. *nu.* 84. qui latè id propugnat, & explicat.

ARTICULUS II.

Reſolvitur quæſtio.

SUMMARIUM.

Qui dixerit, Pontificem erraſſe in hoc decreto, dicet propoſitionem errori proximam? n. 138.
Quomodo ea propoſitio opponatur concluſioni Theologicæ. n. 139.
Præfata propoſitio eſt abſolutè erronea. n. 140.
Quare Authores præfatam propoſitionem dicant ſub disjunctio eſſe erroneam, aut errori proximam? n. 140.

138. HIs poſitis aſſero, eum, qui dixerit, Innocentium in hoc decreto erraſſe, aut errare potuiſſe, reum eſſe propoſitionis (ut minimum) errori proximæ. Pro hac aſſertione ſtant Dominicus Banez, Joannes de Lugo, Mathæus de Moya, & videtur pro ea ſtare Ægidius de Conink citati.

139. Ex dictis manifeſta eſt concluſio. Pro cujus claritate hunc propono ſyllogiſmum: *Papa non poteſt errare in Doctrina Fidei, & morum, concurrentibus omnibus requiſitis ad rectè definiendum; ſed Innocentius Papa in præſenti decreto tradidit doctrinam morum concurrentibus omnibus requiſitis ad rectè definiendum, ergo Innocentius Papa non potuit errare in hoc decreto.* Hæc apud pleroſque Theologos eſt concluſio Theologica, ſed cum limitatione proximè dicta. Nam major apud omnes eſt de Fide, Minor autem eſt evidens apud ferè omnes; non tamen apud omnes; aliqui enim, quamvis decepti, non agnoſcunt evidentiam in concurrentia omnium requiſitorum. Ex quo patet, cùm qui dixerit, potuiſſe errare Pontificem in hoc decreto, dicere propoſitionem errori proximam, juxta explicationem propoſitionis erroris proximæ ſuprà traditam.

140. Dixi, *ut minimum*, eſſe propoſitionem errori proximam. Egó enim cenſeo, eam propoſitionem eſſe abſolutè erroneam: & concluſionem ſyllogiſmi proximè propoſiti eſſe in rigore concluſionem Theologicam; quia quamvis aliquibus non proponatur, ut evidens ea minor; exiſtimo, eos evidenter decipi; & quando evidenter decipiuntur, non ſunt reputandi in ordine ad contradicendum evidentiæ propoſitionis. Neque enim requiritur evidentia phyſica, aut metaphyſica, ſed ſufficit evidentia moralis. Eſt ergo evidens, quod in definitione hujus decreti concurrunt omnia requiſita ad definiendum, quamvis ſit extra definitionem articuli Fidei. Concurrit enim id requiſitum, quòd loquitur ex Cathedra, ut oſtendi *c.* 4. & quòd decreto præceſſit matura deliberatio, ut oſtendi *ca.* 5. & quòd non requiritur ad certitudinem definitionis, etiam articuli Fidei, quòd fiat intra Concilium generale; ut ſatis conſtat ex ſupradictis.

141. Ubi notandum eſt, quòd doctiſſimi viri Bañez, & Lugo eam propoſitionem, (quod Papa errare poſſit in decretis morum,) afficiant utraque cenſura, licet ſub disjunctione, aſſerentes, eam propoſitionem eſſe erroneam, aut errori proximam, quòd idem præſtare ſolent multi alii Doctores circa alias propoſitiones, quas cenſent ita cenſurabiles. Quare enim non apponunt unam determinatam cenſuram? Ego exiſtimo, eos Doctores ideò apponere ambas cenſuras ſub disjunctio; quia quando vident, concluſionem Theologicam deduci ex una præmiſſa, quam cenſent eſſe de Fide, cùm tamen pauci aliqui id non cenſeant, propoſitionem errori; cùm autem rem altiùs conſiderant, & cenſent eos paucos Authores evidenter decipi; jam magis inclinant ad vocandum abſolutè erroneam eam propoſitionem.

ARTI-

ARTICULUS III.

An qui propugnat aliquam ex propoſitionibus damnatis, dicat aliquid erroneum, vel errori proximum?

SUMMARIUM.

Ratio dubitandi. n. 142.
Qui docet propoſitionem damnatam, non dicit aliquid erroneum, ſed ſcandaloſum. n. 143.
Qui docet propoſitionem damnatam, non dicit Pontificem errare. n. 144.
Solvitur objectio. n. 145. & ſeqq.

142. EX *dictis art. præced.* videtur colligi, eum, qui docet propoſitionem damnatam in hoc decreto, dicere aliquid erroneum, aut errori proximum. Quòd ſic probatur. Qui dicit, Pontificem errare in damnatione harum propoſitionum, aliquid erroneum dicit, ut patet ex *art. præced.* Sed qui docet, *licitum eſſe* v. gr. *furari non ſolùm in extrema, ſed etiam in gravi neceſſitate*, virtualiter dicit, errare Pontificem in damnatione ejus propoſitionis, quæ eſt 36. ex damnatis: ergo qui docet, id eſſe licitum, dicit aliquid erroneum.

143. Dicendum tamen eſt, eum, qui præcisè docet propoſitionem damnatam in hoc decreto, dicere quidem aliquid ſcandaloſum, non tamen aliquid erroneum. Ratio eſt: quia non debemus nos aſſignare propoſitioni damnatæ rigidiorem cenſuram, quàm eſt ea, quam aſſignat Pontifex: ſed Pontifex cuilibet propoſitioni in hoc decreto damnatæ ſolùm aſſignat cenſuram ſcandaloſæ: ergo non debemus nos aſſignare illi cenſuram erroneæ, aut proximæ errori. Quomodo hæc aſſertio procedat contra aſſertiorem Lumbierii, inferiùs oſtendam.

144. Ad fundamentum partis oppoſitæ, conceſſa majori, neganda eſt minor. Nam qui dicit, licitum eſſe furari in neceſſitate gravi, non propterea dicit, Pontificem errare, neque cogitur agnoſcere errorem in Pontifice. Poteſt enim reſpondere, in ea cenſura Pontificem procedere probabiliter, & prudenter; & ita non concedere, quòd Pontifex errat. Quòd ſi id dicat, dicet quidem aliquid ſcandaloſum, non tamen aliquid erroneum.

145. Dices. Pontifex in decreto id affirmat tanquam certum: cùm ergo eſſe certum, & merè probabile ſint prædicata incompoſſibilia inter ſe; ſi quis dicit Pontificem procedere probabiliter, idem erit ac dicere, Pontificem errare in eo, quòd dicat eſſe certum: ergo qui docet propoſitionem damnatam, non ſolùm docet propoſitionem ſcandaloſam, ſed etiam erroneam.

146. Reſpondeo, adhuc neque hoc modo, qui docet propoſitionē damnatam, non dicit errare Pontificem. Nam ſicut in quæſtionibus, in quibus inter Theologos lis eſt, an hoc, vel illud ſit de Fide, aliquid formant judicium mere probabile de eo, quòd hoc ſit de Fide; ita qui docet propoſitionem damnatam, poteſt credere, Papam prudenter procedere, dum definit aliquid tanquam certum, ſcilicet extra definitionem articuli Fidei. In quo caſu, ut dixi, ille propugnator ejus propoſitionis damnatæ reus eſt propoſitionis ſcandaloſę, nō verò propoſitionis erroneæ; cùm non admittat, errare Pontificem.

CAPUT IX.

Quid ſit, propoſitionem eſſe ſcandaloſam?

SUMMARIUM.

Communis definitio propoſitionis ſcandaloſæ. n. 147.
Rigidior ejus explicatio ex P. Arriaga. n. 148.
In propoſitione ſcandaloſa non aſſertur ſcandalum paſſivum, ſed activum. n. 149.
Qualiter ſint ſcandaloſæ ſexaginta quinque propoſitiones damnatæ ab Innocentio? n. 150.
Opinio certò falſa, aut carens fundamento, ſi laxa ſit, eſt ſcandaloſa. n. 152.
Opinio tenuiter probabilis favens libertati, eſt ſcandaloſa. n. 153.

147. CIrcà hanc quæſtionem in *diſp. 9. citat. cap. 20. à num. 358.* ſcripſit ſequentia. [Propoſitio ſcandaloſa in materia doctrinæ illa eſt, *quæ docet aliquid, quod præbet aliis occaſionem ruinæ*, Ita ex voce ſcandali ea expoſitio nota eſt, & tradunt expreſſe Mag. Canus *lib. 12. de Locis cap. 11. §. Propoſitionem*. P. Suarez *diſp. 19. de Fide, ſect. 2 num. 19.* P. Granado *tract. 15. de Fide, diſp. 4. num. 8.* P. Petrus Hurtado *diſp. 81. de Fide §. 50. & 51.* P. Caſtro Palao *to. 1. tract. 4. diſp. 3. punct. 1. nu. 1.*

148. Severior eſt explicatio propoſitionis ſcandaloſæ apud P. Arriaga *diſp. 20. de Fide num. 13.* aſſerentis: [Eſt ſcandaloſa, quæ dat occaſionem in materia Fidei errandi, vel malè ſuſpicandi de Fide dicentis.] Juxta quem dicendi modum, dum Pontifex eas ſexaginta quinque propoſitiones declarat eſſe ſcandoloſas, declarat vel eas dare occaſionem errandi in Fide, vel malè ſuſpicandi de Fide Authorum, qui eas docuerunt.

149. Sed ſtando mitiori, & communiori expoſitioni propoſitionis ſcandaloſæ ſuprà traditæ, notandum eſt, ibi *ſcandalum* non ſumi pro ſcandalo paſſivo, ſed pro activo. Quamvis enim ex Bibliis Sacris vulgari lingua ſcriptis oriatur ſcandalum ignaris: non tamen propterea eorum propoſitiones ſunt ſcandaloſæ: quia ſcandalum illud eſt paſſivum ortum ex malignitate, vel ignorantia legentium. Quod etiam notavit Canus *lib. 12. de Locis cap 5 §. Propoſitionem*. Ait enim: *Non enim hic ſcandalum more vulgi uſurpamus pro eo, quòd aures offendit, quodve fidelis populus horret: ſed pro eo, quod infirmis cauſam ruinæ præſtat, & quod ante Fidelium pedes poſitum, eos facit in illud incurrere, irruere, offendere*.] Huc uſque dixi, *in loco citat.*

150. Hinc patet, in quo ſenſu ſint ſcandaloſæ illæ ſexaginta quinque opiniones, quas ut tales damnat, quas tales eſſe affirmat Sanctiſſimus D. Innocentius XI. Sunt enim ſcandaloſæ, quatenus per ſe afferunt cauſam ruinæ Fidelibus. Quod magis patet ex proœmio decreti illis verbis: *Ovium ſibi à Deo creditarum ſaluti ſedulò incumbens, & ſalubre opus in ſegregandis noxiis doctrinarum paſcuis ab innoxiis*. Neque enim aliter noxiæ ſunt, niſi quatenus afferunt occaſionem ruinæ ovibus Chriſti. Item illis verbis: *Ut minimùm tanquam ſcandaloſas, & in praxi perniciosas*. Ideſt, quæ afferunt perniciem in ordine ad praxim, ſive quæ tradunt doctrinam illicitam in praxi.

151. Id etiam conſtat ex decretis Alexandri VII. cujus ſalubre opus in damnandis ejuſmodi propoſitionibus ab illo inchoatum, profitetur Innocentius ſe proſequi velle, & quidem in proœmio primi decreti Alexandri VII. idem patet ex illis verbis: *Complures opiniones Chriſtianæ diſciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes*. Conſtat enim, eam doctrinam eſſe per ſe ſcandaloſam, quæ Chriſtianam diſciplinam relaxat, & infert animarum perniciem. Item ex illis verbis; *Quem ſi pro recta regula Fideles in praxi ſequerentur, ingens eruptura eſſet Chriſtianæ vitæ corruptela*. Illa enim doctrina includit ſcandalum activum, quæ talis eſt, ut ex ea ad praxim deducta erumpat Chriſtianæ vitæ corruptela. Idem ſignificant ſubſequentia verba: *Ne unquam temporis viam ſalutis, quam ſuprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam eſſe definivit, in animarum perniciem dilatari, ſeu veriùs perverti contingeret*. Item & ſubſequentia alia: *Ab ejuſmodi ſpatioſa, lataque, per quam itur ad perditionem, via*. Quæ deſumpta ſunt ex Evangelio Matth. *cap. 7. 13. Lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem*. Quæ omnia apertę declarant, doctrinam earum propoſitionum talem eſſe, ut ducant ad perditionem. Quo nullum ſcandalum activum majus.

152. Deindè *loco cit. nu. 362.* hæc ſcripſi ferè eodem tenore: [Pro cujus explicatione majori ſciendum eſt, omnem opinionem improbabilem poſitivè, ideſt, certò falſam; & omnem opinionem non probabilem, ideſt, gravi fundamento carentem, ſi laxa ſit, ideſt affirmans partem minùs tutam, & faventem libertati, eſſe ſcandaloſam, dummodo procedat in materia gravi pertinente ad mores. Patet. Peccat enim graviter, quiſquis in materia gravi dirigit conſcientiam ſuam ex opinione certò falſa, aut abſque prudenti, & gravi fundamento: ſed doctrina improbabilis poſitivè, aut negativè ſuadet hominibus dirigere conſcientiam ex ſe ipſa, quæ aut certò falſa eſt, aut gravi fundamento deſtituta: ergo doctrina improbabilis poſitivè, aut negativè, in materia gravi pertinente ad mores ſuadet hominibus ad id, quod eſt peccatum grave. Hoc eſt, doctrinam eſſe ſcandaloſam: ergo ejuſmodi doctrina ſcandaloſa eſt. Et ne æquivocationem patiaris, nota, in qualibet quæſtione illam dici opinionem laxam, quæ favet libertati: illam verò ſtrictam, ſeu ſeveram, quæ favet obligationi, & præcepto.] *Huc uſque in loco citato.*

153. Addendum inſuper eſt, omnem opinionem in materia morum tenuiter probabilem laxam, ſive faventem libertati eſſe ſcandaloſam. Patet ex hoc decreto Innocentii in damnatione tertiæ propoſitionis, ex qua conſtat, eſſe ſcandaloſam propoſitionem, quæ aſſerit, nos prudenter operari ex dictamine opinionis tenuiter probabilis. Quæ autem ſit opinio tenuiter probabilis, latè tradam in diſſertatione 4.

CAPUT X.

An propoſitio ſcandaloſa in materia morum neceſſariò ſit falſa, & improbabilis.

ARTICULUS I.

Præmittuntur aliqua, & ſtatuitur duplex concluſio.

SUMMARIUM.

Propoſitiones veræ poſſunt eſſe ſcandaloſæ, præcipuè in quæſtione facti. n. 153.
Propoſitio poteſt eſſe ſcandaloſa, eo quòd ſit æquivoca. n. 155.
Quæ propoſitiones in materia morum ſint ſcandaloſę? n. 156.
Explicatur quęſtio pręſens. n. 157.
Omnis propoſitio ſcandaloſa in materia morum eſt non probabilis. n. 158.
Repugnat, doctrinam prudentem morum generare ſcandalum. n. 159.
Doctrina morum laxa, quæ eſt non probabilis, ex dictamine reflexo eſt certò falſa. n. 160.
Propoſitio ſpeculativa non probabilis non propterea manet certò falſa: ſe-

cus

cus in materia practica. n. 161.

Idem contingit in dubio practico. n. 162.

Quomodo in quæſtione morali demonſtretur concluſio, quamvis ea non probetur evidenter à principiis intrinſecus directis? n. 163.

Quomodo demonſtretur falſitas opinionis, quòd certus de peccato mortali, & dubius de confeſſione ejus non teneatur ad illud confitendum? Ibidem.

Quomodo demonſtretur, materiam parvam non eſſe eam, quæ eſt minor octava parte? n. 164.

Præfata concluſio intelligitur etiam de opinione tenuiter probabili. n. 165.

154 DE hac materia egi ex profeſſo *in ea diſp. 9. c. 20 art. 8.* unde extraxi ſequentia. Præmitto primò; poſſe eſſe propoſitiones veras, quæ ſint ſcandaloſæ, præcipuè in quæſtione facti. Quod notavit Canus *lib. 12. de locis, cap. 11. §. Propoſitionem*, ubi ait: *Non ſolùm error, ſed ipſa etiam iſthæc veritas, qualiſcumque illa ſit, quæ fortè in his dictis inveniri poteſt, ſcandalum affert idiotis, & infirmis. Non enim ſolùm falſa ſcandalum faciunt, ſed aliquando etiam vera.* Et paulo ante exempla attulerat, dicens: *Tales illæ ſunt, ſive commentitiæ fabulæ, ſive narrationes etiam veræ, vel quibus monachorum occulta vitia, vel finguntur, vel deteguntur. Id quod ſine dubio, ſine imbecillium offendiculo fieri non poteſt.* Et paulò inferius: *Sic Eccleſiæ Romanæ abuſus plebi rudi objicere eſt.* Quod idem latè tradit, & probat Saura in voto Platonis, *tract. de Examine doctrinarum, cap. 6. §. Propoſitio ſcandaloſa.*

155. Præmitto ſecundò, propoſitionem eſſe poſſe ſcandaloſam, eo quòd æquivoca ſit: ſi enim duplicem habeat ſenſum, primum quidem ſanum, & verum, & à ſuo Authore intentum; alterum verò vel hæreticum, vel erroneum, vel alio modo damnabilem, quamvis à ſuo Authore non intentum, ſic poterit ſcandalum generare. Tales ſunt propoſitiones aliquæ, quæ in exemplum afferuntur à Cano loco citato.

156. Præmitto tertiò, ut conſtat ex *cap. præced.* omnes propoſitiones poſitivè, vel negativè improbabiles, & tenuiter probabiles laxas in materia morum eſſe ſcandaloſas.

157. Quæritur ergo in præſenti, an omnes propoſitiones ſcandaloſæ verſantes in doctrina morū, ſint probabiles poſitivè, ideſt certò falſæ; aut non probabiles, id eſt gravi deſtitutæ fundamento? Et an quoad improbabilitatem aliquid habeant præcipuum, dum à Romano Pontifice docente Eccleſiam damnantur tanquam ſcandaloſæ?

158. Dico primò. Omnis propoſitio ſcandaloſa verſans in doctrina morum, eſt non probabilis, atque adeò gravi fundamento deſtituta, & conſequenter peccat mortaliter, qui ea utitur in directione conſcientiæ ſuæ. Et loquor de propoſitione, quæ non ſit æquivoca, ſed quæ clarè, & cùm diſtinctione doctrinam tradit, juxta ea, quæ dixi ſuprà.

159. Probatur clariſſimè concluſio. Implicat contradictionem, doctrinam eſſe probabilem, prudentique fundamento nitentem, & eam ſimul in ratione doctrinæ moralis ſcandalum, & animæ perniciem generare. Etenim eo ipſo, quòd in ratione doctrinæ moralis ſit ſcandalizans, non eſt doctrina prudens. Nam doctrina prudens in materia morum eſt illa, quæ mores ſervat incorruptos quæ autem ſcandalizat, & animæ perniciem infert, non aliter infert, niſi quatenus mores corrumpit, & ad peccatum inclinat. Ergo eo ipſo, quòd ſcandaloſa ſit, neceſſariò eſt non probabilis. Hucuſq; in loco citato.

160. Dico ſecundò. Quælibet propoſitio laxa in materia morum, quæ eſt non probabilis, id eſt, carens fundamento gravi, quæ quidem propterea ſcandaloſa eſt; ex dictamine reflexo eſt certò falſa, & improbabilis. Ideſt, improbabile, & certò falſum eſt, quod poſſimus deducere ad praxim talem opinionem. Quæ concluſio patet ex terminis. Quam aſſertionem latè expoſui *in 1. part. Criſ. Theol. diſp. 10. cap. 3. n. 31.* in hæc verba.

161. Itaque in materia ſpeculativa, quamvis ex duabus partibus contradictoriis una maneat non probabilis, non propterea oppoſita manet certa, aut evidens. Patet. Iſta enim propoſitio; *Crines Adami fuerunt rubri*: non eſt probabilis, quia non habet grave fundamentum: & tamen oppoſita, *Crines Adami non fuerunt rubri*, non eſt evidens, nec certa. In materia autem practica ad conſcientiam ſpectante, ſi non ſit probabile, quòd actio eſt licita, ſit certum, quòd actio eſt illicita: non quidem directè: nam ſic eodem modò ſe habet, ſicut materia ſpeculativa: ſed ex dictamine reflexo certo; nempe: *Illicitum eſt dirigere conſcientiam abſque dictamine certo, aut probabili*: vel, *illicitum eſt exercere bonā actionem abſque dictamine ſaltem probabili, præſcribente actionem eſſe licitam.*

162. Et nota, hoc idem contingere in dubio practico, v. g. an hic, et nūc ſit licitum emere hoc pallium à Petro. Ideò enim tutior pars eſt eligenda, quia in eo dubio practico non occurrit mihi dictamen practicum, ſaltem probabile, præſcribens eſſe licitam emptionem.

163. Hinc infertur pro multis quæſtionibus moralibus, quomodo indirectè, ſeu reflexè demonſtretur concluſio, quamvis ea non probetur evidenter à principiis intrinſecis directis. *in 2. part. Criſ. Theol. diſp. 45.* oſtendo apertè, falſam eſſe ſententiam, quæ docet, certum de peccato mortali, & dubium de confeſſione ejus, non teneri obligatione gravi ad illud confitendum. Oſtendo item, fundamenta partis oppoſitæ ſophiſtica eſſe, & leviſſima. Et ex hoc ſecundo capite demonſtratur reflexè falſitas partis oppoſitæ. Quia ſi nullum grave fundamentum ſuffragatur parti aſſerenti, eſſe licitam omiſſionem ejus confeſſionis, illa non eſt probabilis. Et ex ſupradictis patet, ſi non eſt probabile, licitam eſſe omiſſionem ejus confeſſionis, manere certum, & demonſtratum, quòd ſit graviter illicita in praxi omiſſio ejus confeſſionis.

164. Sic etiam *diſp. 31.* oſtendo nullo fundamento niti ſententiam Caramuelis, quæ docet, materiam parvam eſſe eam, quæ eſt minor octava parte. Hinc demonſtratur pars negativa, quòd (Materia parva non eſt ea, quæ eſt minor octava parte;) quia ſi nullo fundamento ducitur pars affirmativa, illa non eſt probabilis: & ſi non eſt probabile, quod ſit licitum uti ea ſententia, deficiente dictamine probabili ad eam exercendam, manet certiſſimum, quòd peccat, qui ea utitur. Et ſic in multis aliis quæſtionibus, quas in decurſu hujus voluminis reperies. *Huc uſque in ea diſp. 10.*

165. Hæc ſecunda concluſio non ſolùm intelligitur de opinione, quæ omninò caret fundamento gravi, ſed etiam de opinione tenuiter probabili; quia ex Decr. Innoc. XI. in damnatione tertiæ propoſitionis conſtat, non eſſe licitū dirigere conſcientiam ex dictamine opinionis tenuiter probabilis, ut uberiùs conſtabit *ex diſert. 4.* quæ cum ſit ſcandaloſa, ex dictamine reflexo, in ordine ad praxim eſt certò falſa; quia certò falſum eſt, poſſe dirigi conſcientiam ex illa.

ARTICULUS II.

An propoſitio in materia morum, quam Pontifex declarat eſſe ſcandaloſam, eo ipſo ſit certò falſa?

SUMMARIUM.

Ratio dubitandi, quare propoſitio ſcandaloſa videatur non eſſe certò falſa? n. 166. & ſeqq.

Cùm Pontifex ex Cathedra affirmat, doctrinam in materia morum eſſe ſcandaloſam, conſequenter affirmat eſſe falſam? n. 168.

Hoc judicium Pontificis habet certitudinem. Ibidem. *Item perpetuitatem. Ubi quoad hoc notatur diſcrimen inter Pontificem, & reliquos doctores.* n. 169.

Ubi quis abſque periculo errandi tradit propoſitionem eſſe falſam, illa eſt certò falſa. n. 170.

Opinio vera poteſt eſſe ſcandaloſa ob ignorantiam hominum. n. 171.

Ratio, ob quam opinio damnata à Pontifice tanquam ſcandaloſa evadit certò falſa. n. 172. & ſeqq.

Quare non evadat certò falſa, quàm privatus doctor cenſet ſcandaloſam? n. 174.

Confirmatur diſcrimen inter Pontificem, & privatum doctorem. n. 175. & ſeqq.

Cùm privatus author dicit, propoſitionem eſſe improbabilem, ſi verum dicit, id provenit ex aliquo principio certo. n. 178.

Solvitur ratio dubitandi, & confirmatio initio articuli propoſita. n. 179. & ſeqq.

166. IN præcitata *diſput. 9. cap. 20. à num. 370.* hanc difficultatem diſcuſſi; & quæ ibi continentur, reproduco. Major difficultas eſt, an propoſitio, quæ ſcandaloſa eſt, quatenus verſatur in materia morum, debeat eſſe improbabilis poſitivè, id eſt certò falſa. Videtur enim ex præciſa ratione *ſcandaloſa*, non debere eſſe improbabilem poſitivè. Etenim eo ipſo quòd propoſito laxa verſans in materia morum careat fundamento gravi, atque adeò ſit non probabilis, ad peccatum ducit; cùm ſit peccatum mortale dirigere conſcientiam in materia gravi ex opinione non probabili, ſive abſque prudenti fundamento. Ergo ſalvatur, quod ſit ſcandaloſa in hoc, quòd ſit non probabilis: ergo ut ſit ſcandaloſa, non requiritur, quod ſit certò falſa, ſive poſitivè improbabilis.

167. Et confirmatur. Quia propoſitio non probabilis poteſt eſſe vera. Nam propoſitio vera, dum latet non fundamentum grave ad illius veritatem promovendam, eſt non probabilis: ergo propoſitio vera, dum latet nos fundamentum ejus probabile, poteſt eſſe ſcandaloſa, cùm conetur dirigere conſcientiam abſque fundamento probabili. Sed propoſitio vera nunquam poteſt eſſe certò falſa: ergo poteſt dari propoſitio ſcandaloſa, quæ non ſit certò falſa: atque adeò non eſt neceſſe, quòd propoſitio ſcandaloſa ſit improbabilis poſitivè. Nihilominos.

168. Dico ſecundò. Cùm Romanus Pontifex docens Eccleſiam materia morum, affirmat doctrinam eſſe ſcandaloſam, conſequenter affirmat eſſe falſam, & improbabilem poſitivè. Pro cujus concluſionis intelligentia nota primò, magnum diſcrimen intercedere inter eam propoſitionem, quæ in materia morum expreſſo judicio Romani Pontificis loquentis ex Cathedra aſſeratur ſcandaloſa, & inter eam, quæ in ſimili materia cenſetur ſcandaloſa judicio privati Doctoris. Etenim in expreſſum judicium Romani Pontificis habet duo, quibus caret privati doctoris judicium: nempe certitudinem, & perpetuitatem. Certitudinem, quia Romanum Pontificem loquentem Eccleſiæ, errare non poſſe in doctrina morū, certum eſt, ut conſtat ex ſupradictis, quæ certitudo deficit in judicio privati Doctoris.

169. Item perpetuitatem: nā reliqui doctores privati per hanc propoſitionem: *Hæc aſſertio non eſt probabilis*; ſignificant, non adeſſe de

præſenti

præſenti fundamentum grave pro ea aſsertione: & ideò apud illos æquivalet illi; *hæc aſsertio non habet fundamentum grave, dum non apparet aliud fundamentum præter ea, quæ de præſenti afferuntur pro ea*. Et ideò ſic relinquitur locus, ut ſi poſteà apparuerit fundamentum grave, tranſeat aſsertio de non probabili in probabilem. Quod ita de facto contigiſse certum eſt: cùm multæ propoſitiones, quæ olim non erant probabiles, jam apparente denuò fundamento gravi ſint probabiles. Pontifex verò cum è Cathedra loquitur, & negat probabilitatem opinionis, ut affirmat, eam eſse ſcandaloſam, id docet, & declarat Eccleſiæ in perpetuum, tanquam doctrinam omni tempore ſuſtinendam. Et ideò non dicit ſolùm, quòd de præſenti nullum apparet pro ea fundamentum grave, ſed quòd nec unquam apparebit, & quòd ſemper ſcandaloſa reputanda eſt. Quare reliquit omnimodam deſperationem de probabilitate ejus, aut de ablatione ſcandali, quod ſecum importat propoſitio.

170. Nota ſecundò, ubi aliquis abſque periculo errandi tradit, propoſitionem eſſe falſam, illa eſt certò falſa. Patet. Nam immunitas à periculo errandi involvit certitudinem: ubi enim eſt certitudo, non eſt contingentia errandi, & ubi eſt contingentia errandi, non eſt certitudo. Item ubi excluditur contingentia errandi, adeſt certitudo; & ubi excluditur certitudo, adſtruitur contingentia errandi.

171. Nota tertiò, dupliciter conſiderari poſſe propoſitionem ſcandaloſam, vel quà ſcandaloſam à parte rei, & ante quamlibet exiſtiſtimationem hominum; vel quà ſcandaloſam præſuppoſita exiſtimatione hominum. Contingit aliquando, opinionem à parte rei eſſe veram, ſed quia homines ignorant fundamentum veritatis, fit, quòd ea propoſitio non ſit probabilis, cùm abſque fundamento gravi nequeat eſſe probabilis. In quo caſu à parte rei non eſt ſcandaloſa, cùm contineat doctrinam à parte rei veram, & licitam, & innoxiam: tamen ſuppoſita hominum exiſtimatione, & quæ ad fundamentum veritatis nõ pertingit, eſt ſcandaloſa, cùm ſuadeat dirigere conſcientiam abſque fundamento gravi.

172. Hinc apertè probatur ſecunda concluſio duplici ex capite. Primò. Cùm Romanus Pontifex loquens ex Cathedra damnat in materia morum expreſſo judicio propoſitionem aliquam, ut ſcandaloſam, damnat illam ut falſam; ſed id judicium Romani Pontificis in materia morum eſt certum: ergo talis propoſitio evadit certò falſa. Conſequentia eſt evidens, quia quoties judicium de falſitate propoſitionis eſt certum, propoſitio evadit certò falſa. Quod ampliùs conſtat ex dictis. Minor patet.

173. Major autem clarè oſtenditur. Nam propoſitio, quam Romana Cathedra in materia morum damnat ut ſcandaloſam à parte rei, non poteſt eſſet vera. Quia ſi à parte rei eſſet vera, à parte rei eſſet licitum ejus objectum, & ſolùm ob ignorantiam eſſet illicitum: ergo Romana Cathedra erraret in materia morum, ſi objectum à parte rei licitum damnaret ut illicitum. Sed Romana Cathedra errare nõ poteſt in materia morum: ergo objectum à parte rei licitum non poteſt damnare ut illicitum. Ergo Romana Cathedra eo ipſo, quòd damnet propoſitionem in materia morum, ut ſcandaloſam, illa non poteſt eſſe vera à parte rei: ergo eo ipſo quòd damnet illam ut ſcandaloſam, damnat ut falſam.

174. Aliud eſt, quando privatus doctor cenſet propoſitionem eſſe ſcandaloſam: nam ad hoc privatum judicium ſufficit, quòd pro illa propoſitione ſic notata non appareat ullum grave fundamentũ: nam privatus doctor capax eſt ignorantiæ (uſurpolatè nomen ignorantiæ pro quolibet defectu ſcientiæ) de eo, quod eſt à parte rei; cùm autem Romana Cathedra nõ ſit capax ignorantię in judicio expreſſo, quod format in materia morũ, ob infallibilem aſſiſtentiã Divini Spiritus in re tam gravi: inde eſt, quòd dum propoſitionem in materia morũ affirmat ſcandaloſam, illam à parte rei non poſſit eſſe vera.

175. Confirmatur. Cũ Romana Cathedra damnat propoſitionem ut ſcandaloſam in materia morum, non damnat illam tanquã ſcandaloſam, ex præſuppoſita ignorantia hominum, ſed tanquam verè, & à parte rei ſcandaloſam; aliàs erraret in materia morum, ſi objectum à parte rei licitum, & honeſtum reprobaret, ut ſcandaloſum: ſed doctrina, quæ à parte rei eſt ſcandaloſa, non poteſt à parte rei eſſe vera: ergo à parte rei ea doctrina damnata non poteſt eſſe vera. Et cùm id judicium Romanæ Cathedræ ſit certum, ea propoſitio manet certò falſa.

176. Secundò. Dũ Romanus Pontifex docens Eccleſiam in materia morum, definit propoſitionem eſſe ſcandaloſam, vi ejus oraculi manet certò, & in perpetuum non probabilis, manet certò, & in perpetuum deſtituta fundamento gravi, & cũ certa, & omnimoda deſperatione de probabilitate ejus: ſed propoſitio, quæ manet certò, & in perpetuum non probabilis, & cum certa, & omnimoda deſperatione de probabilitate ejus, manet certò falſa, atque adeò improbabilis poſitivè: ergo propoſitio, quam Romanus Pontifex docens Eccleſiam in materia morum, definit eſse ſcandaloſam, manet certò falſa, & improbabilis poſitivè. Conſequentia patet. Major conſtat.

177. Minor probatur. Nam quando propoſitio à parte rei eſt vera, nullum principium certũ obſtat, quominus aliquando aliquod fundamentum grave appareat ad prædictam veritatem promovendam: nam contra veritatem, aut contra fundamentum ejus nullum principium certum ſit: exiſtere poteſt, quòd revera certum ſit: ergo quãdo eſt principium certum contra fundamentum alicujus propoſitionis, talis propoſitio non poteſt eſse vera; ergo eſt certò falſa. Sed cũ Romanus Pontifex in materia morum judicio expreſso affirmat in perpetuum, propoſitionem non eſse probabilem, id principium certum excludit in perpetuum quodlibet fundamentũ grave ejus propoſitionis: ergo in eo caſu propoſitio ſic damnata non poteſt eſse vera: ergo neceſsariò, & certiſſimè eſt falſa.

178. Ubi etiam notandum eſt, cũ Author privatus dicit, propoſitionem eſse poſitivè improbabilem, ſi verum dicit, omninò tollit ſpem, aut formidinem futuræ probabilitatis, atque de improbabili non poſse propoſitionem tranſire in probabilem. Etenim id aſserere non poteſt niſi ex principio certo, cùm improbabile poſitivè idẽ ſit, quod certò falsũ: principiũ autem certum, quod cogit ad aſserendũ falſitatem propoſitionis, nullam relinquit formidinem de oppoſito.

179. Rationi autem dubitandi, ante ſecundam concluſionem propoſitæ, reſpondeo ex dictis, quòd propoſitio in materia morum ſit ſcandaloſa, ſalvari in hoc præcisè, quòd non ſit probabilis, ſive in eo, quòd careat fundamento gravi in exiſtimatione hominum, cum dirigat conſcientiam ad operandum in materia morum abſque fundamento gravi, idque licèt ea ſit vera à parte rei. Sed cùm id proveniat ex ignorantia, vel potiùs ex defectu ſcientiæ in materia morũ, & ea ignorantia non poſſit cadere in Romanam Cathedram in tali materia, inde eſt, quod non poſſit Romana Cathedra docere, eam opinionem eſse ſcandaloſam, quæ à parte rei eſt vera. Et prætereà quoties Romana Cathedra in materia morum affirmat, propoſitionem non eſse probabilem, virtualiter, ſivè æquivalenter affirmat, eſse poſitivè improbabilem, ut conſtat ex dictis. Et ita quamvis dicens ſcandaloſam, ſimul dicat, eam non eſse probabilem, eo ipſo affirmat, eſse poſitivè improbabilem.

180. Ad confirmationem diſtinguo antecedens: propoſitio nõ probabilis, [quæ talis eſt judicio Romanæ Cathedræ in materia morum,] poteſt eſse vera, nego; [quæ talis eſt judicio privato,] concedo. Quod patet ex dictis ſupra. Diſtinguo etiam conſequens: ergo propoſitio vera, dum latet nos fundamentum ejus probabile, poteſt, eſse ſcandaloſa [à parte rei,] nego; poteſt eſse ſcandaloſa, [præſuppoſita exiſtimatione falſa hominum,] concedo. Quando autẽ Romana Cathedra propoſitionem de doctrina morum damnat ut ſcandoloſam, non nititur in falſa hominum exiſtimatione, ſed in ipſa veritate rei, ex ſecuritate aſſiſtentiæ Spiritus Sancti.]

ARTICULUS I.

Objectio cujuſdam Recentioris contra doctrinam articuli præcedentis diſsolvitur.

SUMMARIUM.

Proponitur argumentum Lumbierii. n. 181.
An imponat mihi aliquid falſum? n. 182.
Mea concluſio agit expreſsè de doctrina practicabili. n. 183.
Speculatio, quæ attingit objectum practicabile, conſiderando omnes circumſtantias, quæ ſunt in praxi, eamdem veritatem, aut falſitatem habet atque cognitio practica. n. 184.
Omnes propoſitiones damnatæ docent, ſuum objectum eſſe licitum. n. 185.
In propoſitione modali dictum non habet veritatem, aut falſitatem. n. 186
An qui aſſentitur propoſitioni damnatæ, dicat propoſitionẽ erroneam? n. 187
Solutio objectionis. n. 188.
Proponitur inſtantia. n. 189.
An doctrina morum vera docens, quid licitum ſit, aut quid illicitum, poſſit eſſe ſcandaloſa? n. 190.
Et an id poſſit fieri per ignorantiam? Et an hæc cadat in Romanam Cathedram circa mores? n. 191.
Solvitur inſtantia. n. 192.

181. RAymundus Lumbier in expoſitione harum propoſitionũ *n. 267, & ſeqq.* impugnat doctrinam *ar. præc.* traditam; in hæc verba, quæ ex Hiſpano idiomate ſic fideliter in latinum ſermonem traſfero. [Hinc deciditur quæſtio, an omnes propoſitiones ſic damnatæ, eo ipſo falſæ eſse videantur. P. Cardenas in ſua Criſi f. 110. (corrige 113.) affirmat, aſseritque, eo ipſo quòd Papa eas condemnat tanquam pernicioſas, & ſcandaloſas, compertum eſse, damnare eas tanquam falſas. Unde ſi aliquid interiorem præberet aſsenſum propoſitionis damnatæ, judicans hanc eſse veram, *admitteret errorem in Fidem*; quandoquidem cenſeret verum aſsenſum, damnatum à Papa ut falſum; quod idem erat ac dicere, Papam perperam definiviſse, & *erraſſe* in ea condemnatione. Sed contra hoc arguitur. Nos enim variis in locis eas appellavimus *practicè falſas*, inſinuantes fortaſse nõ omnes eſse ſpeculativè falſas. Reſpondeo ergo, in his propoſitionibus excerptis ex libris Authorum eſse duo. Alterũ materiale propoſitionum; alterum, quòd talis propoſitio ſit probabilis, & licita; & in aliquibus expreſsè dicitur, quòd ſit licita, ut cernitur in ipſis; & in aliis quamvis non exprimitur, ſupponitur ex ſuo Authore. Sic in propoſitione modali dicunt dialectici, dari dictum, & dari modũ, v. g. *Hunc parietem eſſe album, eſt neceſſe*. Et poteſt dictum eſse verũ, & modus falſus, & ex modo tota propoſitio evadit falſa. Parietem eſse album, erit verum, ſed id eſse neceſse, eſt falſum. Cùm ergo iſtæ opiniones, non aliter ſint opiniones, niſi quatenus affirmat id eſse licitum; & Papa definiat, eas non eſse licitas, nec practicabiles,

eo ipſo definit falſum eſſe, quòd illæ ſint licitæ.] Hoc eſt argumentum, quo exiſtimat Lumbier, ſe adverſari meæ doctrinæ.

182. Et primò quidem ego non invenio locum, ubi dixerim, eas propoſitiones eſſe falſas ſecundùm illud materiale ſpeculativè ſumptum, quod conſiderat Lumbierius. Quin potiùs in prima, & ſecunda parte ejus Criſis ſæpius repeto, me duntaxat agere de practica probabilitate, aut improbabilitate propoſitionum, in ordine ad cognoſcendum, quid poſſumus licitè operari.

183. Secundò. Quia quando dicitur propoſitio in materia morum eſſe ſcandaloſa, expreſsè ſignificatur, quòd ea propoſitio tradit doctrinam perniciosam ad praxim: ſed mea concluſio, quã citat Lumbier, agit de propoſitione ſcandaloſa in materia morum, illis verbis: *Cum Romanus Pontifex docens Eccleſiam in materia morum, affirmat doctrinam eſſe ſcandaloſam, &c.* Ergo mea concluſio loquitur de doctrina pernicioſa ad praxim, & nullo modo, de materiali aliquo ſpeculative ſumpto.

184. Tertiò. Nam cognitio, quæ ſpeculativè attingit objectũ practicabile, conſiderando omnes circũſtantias, quæ ſunt in praxi peccaminoſa, tam prava eſt, & tam falſa ac ipſa cognitio practica de eodem objecto, & ambæ cognitiones ſunt convertibiles, ita ut valeat conſequentia ab una ad alteram, & è converſo; ut oſtendi *in 1. part. Criſ. Theol. diſp. 14. c. 4.* Ergo damnata propoſitione practica, damnatur etiam propoſitio ſpeculativa, quæ conſiderat omnes circumſtantias, quæ ſint in praxi; ergo ſi ex damnatione iſta propoſitio practica ut talis condemnatur ut falſa, ut concedit Lumbier: quia falſum eſt, quòd liceat illam ad praxim deducere: ſimiliter propoſitio ſpeculativa de eodem objecto ſub eiſdem circumſtantiis cõſiderato damnatur ut falſa. Unde fit, quòd ſi propoſitio practica eſt falſa, quia docet eſſe licitum, quod eſt illicitum: ſimiliter ſpeculativa, quæ affirmat eſſe licitum, eodem modo erit falſa. Et hoc modo aſſerui propoſitiones damnatas à Romano Pontifice tanquam ſcandaloſas eſſe falſas.

185. Quartò. Nam omnes propoſitiones damnatæ ab Alexandro VII. ſicut etiam damnatæ ab Innocentio XI. docent, ſuum objectum eſſe licitum: aliæ enim id explicant per verbum *poteſt*, quod intelligitur *moraliter* & *Poteſt moraliter*, idem eſt ac *Licet*; aut per verbum *non tenetur*, quod ſignificat, nullam dari obligationem, atque adeò non eſſe peccatum in praxi ejus objecti: aut per aliud verbum ſimilis ſignificationis. Et quidem ego deſideraveram, quòd quando Lumbierius dicit, *fortaſſe non omnes damnatas eſſe ſpeculativè falſas*, deſignaret unam, vel alteram ex damnatis, quæ ſpeculativè non eſſet falſa. Quam quidem non inveniet: omnes enim damnatæ ab Alexandro dicunt, eſſe licitum id objectum, quod Pontifex cenſet damnabile. Immò & aliquæ propoſitiones damnatæ ab Innocentio, quæ non reſpiciunt praxim, quales ſunt 19. 20. 48. 49. & 56. damnantur etiam, ut ſpeculativè ſunt.

186. Quod autem dicit Lumbier, in propoſitione modali poſſe dictum eſſe verum, & modum falſum, minus formaliter loquitur. Quia non dicitur eſſe verum, niſi quod affirmatur, vel negatur: in propoſitione autem modali dictum neque affirmatur, neque negatur cùm enim dico, *Petrum currere eſt poſſibile*, neque affirmo, neque nego Petrum currere. Omnes autem propoſitiones damnatæ ſunt æquivalenter modales de modo *licitum*. Sic enim hæc prooofitio, *Populus non peccat, etiamſi abſque juſta cauſa non recipiat legem à Principe promulgatam*; æquivalet huic modali, *Populum abſque cauſa non recipere legem à principe promulgatam, licitum eſt*: Neque inveniet ullam propoſitionem practicam ex damnatis, quæ non ſit ita æquivalenter modalis, de modo *licitum*. Cùm ergo in modali non affirmetur per ſe dictum, ſed modus, ſola affirmatio modi eſt, in quam cadit veritas, vel falſitas. Cùm ergo dixi, propoſitionem damnatam à Pontifice ut ſcandaloſam eo ipſo damnari ut falſam; id neceſſariò debet intelligi de modo *licitum*, cùm nihil aliud ſeorſum à modo *licitum*, affirmetur, aut negetur in dictis propoſitionibus.

187. Id autem, quod ſupperaddit Lumbier, eum, qui aſſentitur propoſitioni damnatæ, cenſens ejus objectum eſſe licitum, accuſari debere de errore in Fide, non admitto. Niſi ut oſtendi *c. 8. ar. 3.* ſolùm accuſandus eſſet de propoſitione ſcandaloſa, non autem de erronea: quia per id non cogitur aſſerere, errare Pontificem. Quòd ſi ſimul diceret, errare Potificẽ, de propoſitione erronea cõvincendus eſſet.

188. Hinc conſtat, parum urgere argumentum Lumbierii initio hujus articuli propoſitum. Etenim cũ dixi, propoſitiones damnatas ut ſcandaloſas eo ipſo eſſe falſas, ſemper locutus ſum de illis in ordine ad praxim, & in ordine ad licitè operandum, quo pacto ipſe Lumbier fatetur eſſe falſas. Ad reliqua, quæ ſubjungit de propoſitione modali, conſtat ex dictis.

189. Sed inſtabis illis verbis, quæ initio proœmii ad explicationem harum propoſitionum ſcribit Lumbier, quæ in latinum ſermonem fideliter transfero. [Notandũ eſt, ſicut dantur actiones ſcandaloſæ, quæ quãvis per ſe ſumptæ non ſunt peccata, ex pravo tamen exemplo aſſerunt ſcandalum, & culpã mortalem, propter ſpeciem mali, quam præſeferunt; ita eſſe doctrinas, quæ & ſi non ſint falſæ, ſunt tamen ſcandaloſæ; & ideò prohibitæ. In primis id oſtenditur, ex eo quod peccatum ſcandali ſic definivit S. Thomas: *Dictum, vel factum minùs rectum præbens alteri occaſionem ruinæ*, Ubi notandum, non dixiſſe *factum pravum*, ſed *minus rectum*, quod aſſert ſcandalum. Tale eſt, quòd homo nõ conjugatus, aut Eccleſiaſticus retineat domi fœminam ſpecioſam, quam ejus viciniæ incolæ ſuſpicantur eſſe ejus pellicem; & quamvis inter eos duos nullum ſit peccatum, ille homo eſt in ſtatu peccati lethalis, ſi non expellit illam; nam judicium vicinorum ex eo ſcandalizatur. Idem accidit in duobus canonicis, qui ob jurgium commiſſum, quamvis ſibi obviàm fiant in Eccleſia, ſibi invicem negant loquelam, & debitę urbanitatis ſigna. Idem in fęmina, quæ obmurmurante vicinia, frequenter admittit in domũ ſuam virum aliquem, cũ illum poſſit vitare. Ex his probatur, quòd quãvis aliqua ex his propoſitio in ſe non ſit falſa, cũ ſit ſcandaloſa, prohiberi debet tã quod ad doctrinã, quã quod ad praxim.] Huc uſque Lumbier. Itaque ex eo, quod dictũ, vel factũ ex ſe indifferens, poſſit fieri malũ, & prohibitũ ratione ſcandali, vult à paritate rationis idem contingere in doctrina morũ, ita ut doctrina poſſit eſſe vera, & adhuc ſcandaloſa, & ob hanc rationem prohibita in hoc decreto.

190. Id tamen eſſe planè falſum, ſic oſtendo. Repugnat, quod doctrina morum vera, quæ docet, quid licitum ſit, quid illicitũ (ſecluſa ignorantia) ſit ſcandaloſa: ergo ſi ſcandaloſa eſt, non poteſt eſſe vera niſi per ignorantiam. Antecedens patet. Nam, ut conſtat ex *cap. 1.* ad Sanctitatem Eccleſiæ ſpectat, quòd profiteatur doctrinam morum veram, & quæ cum veritate doceat, quid licitum ſit, & quid illicitum: ergo poterit eſſe ſcandaloſa ea doctrina, quæ ducit homines ad vitam; docens quid fugiendum, quid amplectendũ ſit? Abſit. Ergo ſi doctrina morum ſcandaloſa eſt, illa quidem eſt falſa. Sed doctrina morum, quam condemnat Innocentius, condemnat eam, docens, quid illicitum ſit, & quid fugiendum: ergo doctrina, quam condemnat, eſt falſa: ergo ex eo, quod condemnatur ut ſcandaloſa, infertur eſſe falſam.

191. Dixi, *Niſi per ignorantiam.* Poterit enim fieri, quòd propoſitio vera in materia morum ſit ſcandaloſa, quia homines ignorant fundamentum veritatis ejus. Et ita poterit contingere in aliquibus opinionibus probabilibus, in quibus intervenit ignorantia, ſive incertitudo invincibilis, ita ut oppoſita opinio inter privatos doctores reputetur probabilior, aut certa, quia ignorant fundamentum veritatis prioris opinionis. Sed hæc ignorantia, aut periculum erroris non cadit in Romanam Cathedram in iis, quæ tradit in materia morũ; in hac enim materia errare non poteſt, ut ſupra dictum eſt, propter ſpecialem aſſiſtentiam Spiritus Sancti, ut dicitur Joan. 16. *Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.*

192. Et hinc patet, qualiter non ſint ad rem exempla propoſita in inſtantia. Nam ſcandalum in illis contentum partim provenit ex fundamento ſuſpicionis, quod in illis præbetur: at in doctrina morũ, vera, quæ docet, quid licitum, quid illicitum ſit, nullum eſt fundamentum ſuſpicionis: tam longè abeſt, quòd afferat occaſionem peccati, ut potiùs ea doctrina ſit, quæ ducit ad vitam.

CAPUT XI.

An hoc decretum obliget in provinciis, in quibus non eſt promulgatum?

SUMMARIUM.

Proponitur ratio dubitandi. n. 193.
Hoc decretum partim eſt declaratorium, partim præceptivum. n. 194.
Quatenus damnat eas propoſitiones, non indiget promulgatione in ſingulis provinciis n. 195.
Ubi habemus certitudinem de doctrina morum, tenemur ſequi eam in praxi. n. 196.
Ex declaratione Romani Pontificis doctrina morũ eſt omninò certa. n. 197.
Etiam qua præceptivum eſt, non indiget promulgatione in provinciis. n. 198.
Antiquata manet opinio, quod requiratur promulgatio in ſingulis provinciis, quia incompoſſibilis cum decreto Alexandri VII. n. 199.
Opinio, quæ repugnat principio certo, eſt certò falſa. n. 200.
Decretum Alexandri VII. eſt principium certum, cui repugnat illa opinio. n. 201.
Qui requirunt promulgationem legis in Provinciis, videntur ſolùm requirere notitiam moraliter certam. n. 203.
Reſponſio cujuſdam Theologi impugnatur. n. 204. & ſeqq.
Cùm Pontifex præcipit ea, quæ ſunt juris naturalis, aut divini, non requiritur ea promulgatio facta in provinciis. n. 207. & 209.
Ferè omnia contenta in hoc decreto ſunt juris naturalis, aut divini. n. 208.
Neque ea, quæ ſunt juris humani in hoc decreto, etiam qua præceptivum eſt, requirunt promulgationem in provinciis. n. 210.

193. HAnc quæſtionem ex profeſſo tractavi *in 3. par. Criſ. Theol. diſp. 77. c. 4.* Cujus totum tenorem placuit hic reproducere, [Contra obligationem, quam affert hoc decretum, non deſunt, qui ſic objiciant. Leges Pontificiæ non obligant, donec promulgentur juridicè in diœceſibus, aut ſaltem in provinciis: ſed hoc decretum duntaxat Romæ promulgatum eſt, non autem in diœceſibus, neque in provinciis: ergo nondum obligat eos, qui ſunt extra provinciam Romanam. Majorem tradunt doctores, quos allegavi *in 1. part. Criſ. Theol. diſp. 9. c. 20. ar. 11.*

194. Ad cujus rei explicationẽ ſuppono, in hoc decreto eſſe duplicem rationem, alterũ declarationis, alteram præcepti: hoc enim decretum partim eſt declaratorium, partim præceptivum, ſive prohibitorium. Quid ſit declaratorium, patet eo modo, ac oſtendi, duo

decreta Alexandri VII. talia eſſe. Nam *diſp. 9 ca. 28. ar. 5. n. 344.* illud oſtendi his verbis: [Declaratio enim nihil aliud eſt, quàm manifeſtatio alicujus veritatis, quæ ab aliquibus ignorari, aut in dubium verti poſſet: hæc autē decreta manifeſtant, eas quadraginta quinque opiniones eſſe ſcandaloſas: de quo quis dubitare poſſet propter aliquos Theologos aliter cenſentes. Et quidem decreta expreſſo judicio damnant eas opiniones ut ſcandaloſas: non poteſt autem id fieri, niſi aſſerendo, & manifeſtando, eas eſſe ſcandoloſas, ſicut ſententia, quæ damnat aliquem ut furem, eſt vera ſententia declaratoria criminis.] Hæc dixi in loco citato, quæ eodem modo conveniunt in hoc decretum Innocentii XI. Quòd autem id decretum ſit prohibitorium, ex ejuſdem tenore evidens eſt. Vide *in ar. 5. cit. ubi n.* 340. comperies, quomodo obſtringant conſcientias. Et *nu.* 342. quomodo eas graviter obſtringat.

195. His poſitis dicendum eſt primò (& ſi probabile ſit adhuc; leges Pontificias non obligare, donec juridicè promulgentur in diœceſibus, vel provinciis) hoc decretum quatenus damnat eas ſexaginta quinque opiniones, non indigere promulgatione juridica facta in ſingulis diœceſibus, & provinciis; ſed ſufficere certitudinem moralem de publicatione facta Romæ.

196. Probatur. Statim atque habeo certitudinem moralem de veritate alicujus doctrinæ, maximè in materia morum, teneor in praxi ſequi eam doctrinam: ſed ubi habeo certitudinem moralem; quòd Pontifex promulgavit Romæ illud decratum, in quo damnantur eę opiniones, habeo certitudinem moralem de veritate doctrinæ illis opinionibus oppoſitæ, quæ doctrina procedit in materia morum: ergo ubi habeo certitudinem moralem, quòd Pontifex promulgavit Romæ illud decretum damnatorium, teneor ſequi eam Doctrinam. Ergo licèt id decretum non promulgetur in diœceſibus, & provinciis; dùm certò ſcio, eſſe promulgatum Romæ à Pontifice, ſufficit hæc notitia certa moraliter, ut obſtringat conſcientias ad conformandos mores cum ea doctrina. Propoſitione majori nihil evidentius. Certum enim eſt, graviter peccare eum, qui in materia gravi diſcedit in praxi à doctrina certa.

197. Minor etiam eſt manifeſta. Pontifex enim Romanus ex ſpeciali aſſiſtentia Spiritus Sancti errare non poteſt in materia morum, dum tanquam communis Magiſter docet Eccleſiam: atqui Romanus Pontifex tanquam communis Magiſter docet Eccleſiam, aſſerens, eas opiniones eſſe ſcandaloſas: ergo in hoc non errat. Ergo tradit doctrinam veram pro formandis moribus. Ergo ubi certò ſcio, eam doctrinam traditam eſſe à Romano Pontifice, certus maneo de veritate ejus doctrinæ.

198. Dicendum eſt ſecundò, id decretum etiam quà prohibitorium obligare, licèt non promulgetur juridicè in diœceſibus, neque in Provinciis, dum certitudine morali conſtat, illud fuiſſe Romæ promulgatum. Et quidem quòd requiratur hæc notitia certa de promulgatione facta Romæ, indubitabile eſt: nam ignoranti legem, aut dubitanti invincibiliter de illa, aut de illius promulgatione à Superiore facta, non intimatur ſufficienter lex.

199. Probatur hæc ſecunda concluſio. Nam, ut docui *ea diſp. 9. ca. 20. ar.* 11. ex decreto Alexandri VII. antiquata manet ea opinio aſſerentium, requiri promulgationem legis pontificiæ factā in ſingulis diœceſibus, vel provinciis. Eo quòd ea opinio incompoſſibilis eſt cum declaratione facta ab Alexandro VII. Nam in priori decreto declarat ſcandaloſam iſtā propoſitione. *Poſt decretum Urbani VIII. poteſt Sacerdos, cui Miſſa celebranda tradantur, per alium ſatisfacere, collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.* Quo etiam modo procedunt aliæ duæ declarationes de opinione octava, & duodecima. Inde autem infertur evidenter, illam opinionem de promulgatione facienda in diœceſibus, vel provinciis non poſſe ſubſiſtere.

200. Etenim illa opinio non poteſt ſubſiſtere, quæ repugnat principio certo: ſic ſe habet hæc opinio de promulgatione facienda in ſingulis diœceſibus, vel provinciis; ergo hæc jam non poteſt ſubſiſtere. Major eſt metaphyſicè evidens, ut ſæpiùs oſtendimus.

201. Probatur minor. Nam ea opinio eſt incompoſſibilis cum eo decreto Alexandri, & cum damnatione earū trium propoſitionū, quod decretum quatenus declarat, eas eſſe ſcandaloſas, eſt omninò certum. Authores autem, qui dicebant, poſt decretū Urbnai VIII. licere adhuc dare dimidiatum ſtipendiū, aut poſſe accipere duplicatum, nitebantur eo fundamento, quòd id decretum Urbani non erat, promulgatum in provinciis; ut oſtendi in relata *diſp. 9. n.* 419.

202. Et quidem ea opinio ponit, illud decretum Urbani non obligare omnes Fideles, quia non promulgatum in provinciis; & damnatio facta ab Alexandro ponit, illud decretum Urbani obligare omnes fideles, declarando ſcandaloſam eſſe propoſitionem, quæ aſſirmat, id decretum non obligare omnes fideles: ergo ea opinio incompoſſibilis eſt cum decreto Alexandri. Vide, quæ dixi in ea *diſp. 9. c. 20. art. 11. à num.* 416.

203. Huc ſpectat, quòd præcipui Authores, qui docent requiri promulgationem legis Pontificiæ in provinciis, non tàm requirere promulgationem juridicam, quàm publicationem, ſeu notitiam moraliter certam. Et ideò P. Molina *de juſt. tr. 2. diſp.* 395. ait *Sanè dicendum eſt, mentem Pii V. fuiſſe, Bullam à ſe latam, non priùs contrahentes, alioquin ex natura rei licitos, irritos comparatione ignoranter eos celebrantium reddere, quàm in unaquaque diœceſi eſſet ſufficienter promulgata, aut alia via ad omnium cognitionem potuerit pervenire.* Juxtà cujus ſententiam non requiritur determinatè promulgatio juridica legis; ſed certa notitia de promulgatione legis Pontificiæ Romæ facta.

204. Ad argumentum ſupra factum de incompoſſibilitate ejus opinionis cū decreto Alexandri reſpondebat quidam Theologus valdè doctus, ea verba, *Poſt decretum Urbani VIII.* in damnatione facta ab Alexandro, nō eſſe oppoſita ut motivū, ſed ut circunſtantiā; potuiſſe autē dānari probabilitatē propoſitionis, quin dānaretur circūſtantia.

205. Sed hæc reſponſio non minuit vim argumenti. Nā in hoc nō arguitur ex eo, quòd hoc ſit motivū, & non circūſtantia; ſed ex eo, quòd affirmatio unius non ſit cōpoſſibilis cum affirmatione alterius. Et quando una propoſitio eſt incōpoſſibilis cū aliqua veritate certa, talis propoſitio neceſſariò debet eſſe certò falſa. Eſt enim metaphyſicè evidens, duas propoſitiones incōpoſſibiles nō poſſe eſſe ſimul veras; ſive incompoſſibilitas oriatur ex motivo, ſive ex circumſtantia.

206. Itaque illa opinio, quæ contendebat, non obligare in aliis provinciis id decretum Urbani, quia non promulgatū in illis, dicebat: *Poſt decretū Urbani licet Sacerdoti accipienti integrum ſtipendium, dare alteri Sacerdoti dimidiatum.* Damnatio autem facta ab Alexandro dicit: *Poſt decretum Urbani ſcandaloſum eſt dicere, quòd licet ei Sacerdoti dare alteri ſtipendium dimidiatum.* Quæ propoſitiones incōpoſſibiles ſunt, atque adeò nequeunt eſſe ſimul veræ. Si ergo ſecunda vera eſt, neceſſariò prior eſt certò falſa, non ob aliam rationem, niſi quia docet, decretum Urbani non obligare in provinciis, quia non promulgatum in provinciis. [Huc uſque in loco relato.

207. Dato, & non conceſſo; quòd requiratur promulgatio legū in provinciis, & loquendo de hoc decreto, non quà declaratorium eſt; quà prohibitorium; dicendū eſt tertiò, hoc decretum ob ſpecialem rationem non requirere promulgationem in provinciis. Quod ſic oſtendo. Quia cū Pontifex præcipit ea, quæ ſunt juris naturalis, vel Divini poſitivi, nō requiritur alia promulgatio, quā quæ ſufficit, ut habeatur notitia certa de ejuſmodi obligatione: ſed ferè omnia, quæ prohibentur in hoc decreto, ſunt juris naturalis, vel divini poſitivi; ſolùm enim damnantur quinque propoſitiones circa jus humanum: ergo ad hoc decretum, quà prohibitorium eſt, non requiritur alia promulgatio, quam quæ ſufficit, ut habeatur notitia certa de ejus obligatione; ſed ut habeatur ea notitia certa, non requiritur promulgatio in provinciis, cùm Hiſpali habuerimus hanc notitiam certam, antequam Tribunal inquiſitionis illud promulgaret: ergo talis promulgatio in provinciis non requiritur.

208. Quòd ferè omnia contenta in decreto ſint juris naturalis, vel poſitivi divini, manifeſtum erit ei, qui ſingulas propoſitiones attentè conſideraverit, & habita notitia certa declarationis Pontificiæ conſtat, illa eſſe prohibita jure naturali, & divino poſitivo.

209. Major verò, quòd dū Pōtifex prohibet ea, quæ prohibita ſunt jure naturali, vel Divino, tale decretū Pontificis non eget alia promulgatione, quā quæ ſufficit, ut habeatur notitia certa eorū, patet. Nā poſt primā promulgatione Legis Euāgelicæ factā ab Apoſtolis in Eccleſia; ut obliget jus divinū poſitivū, ſufficit notitia certa illius. Et juris naturalis, ubi eſt notitia certa, habetur ſufficiēs intimatio illius.

210. Præterea in illis, quæ ſunt juris humani in hoc decreto, nō requiritur alia promulgatio: nam per declarationē Pontificis præſupponitur notitia ſufficiens ejus obligationis. Et eorū, quæ jam certo ſciuntur, non requiritur nova promulgatio; cū hæc promulgatio requiratur ad eū finem, ut obligatio proveniat ad notitiā certā omniū Fidelium; quæ ſi præſupponatur, inutilis eſt nova promulgatio.

CAPUT XII.

An per Regis, aut Regni ſupplicationem, aut per populi non acceptationem, poſſit hoc decretum ſuſpendi, aut derogari?

ARTICULUS I.

De ſupplicatione.

SUMMARIUM.

Qua ſit in Hiſpania cōſuetudo ſupplicādi pro ſuſpēſione legis Pōtificiæ? n. 211.
An dum ſit ſupplicatio, teneatur populus ad obſervationem legis? n. 212.
An ab hoc decreto ſupplicari poſſit? n. 213.
Hoc dubium triplicem quæſtionem continet. n. 215.
Supplicatio à Decreto, quatenus declaratorium eſt, eſt irrationabilis. Ideòque fieri non poteſt. n. 216.
Quare Pontifex non poſſit revocare hoc decretum? n. 217. *Neque ſuſpendere.* n. 218.
An poſſit ſuſpendere promulgationem in Hiſpania? n. 219.
An eadem ſit ratio in condemnatione librorum? n. 220. & ſeqq.
Quare non poſſit ſupplicari ab hoc decreto, quatenus prohibitorium eſt? n. 222. & ſeqq.
An poſſit fieri ſupplicatio ab hoc decreto, quatenus pœnale eſt? n. 225.

211. FRequens eſt, ut cùm aliqua lex pontificia promulgatur, quę judicio Conſiliariorum Regis Hiſpaniæ poteſt aſſerre aliquod præjudicium huic Regno, fiat nomine Regis ſupplicatio ad Sanctiſſimum, ut propter hæc, & hæc inconvenientia dignetur ſua Sanctitas indulgere huic Regno, ut eximatur ab ea lege.

212. In-

212. Interim dum fit ſupplicatio, teneri populum ad obſervandam eam legem, docet P. Suarez *l. 4. de Leg. c. 6. n. 8.* & P. Caſtro Palao *t. 1. tr. 3. diſp. 1. punct. 13. n. 14.* addentes, quòd ſi lex non poteſt deduci ad praxim ſine ſcandalo, aut gravi aliquo incommodo, tunc lex non obligat, ex benigna interpretatione mentis legiſlatoris. Sed generaliter ſuſpendi obligationem legis per ejuſmodi ſupplicationem, aſſerunt Bonacina *diſp. 1. de Leg. q. 1. pun. 4. n. 41.* Salon *de Contr. tract. 2. de Cenſib. ar. 3 diſp. 4. concl. ult.* Salas *diſp. 18. ſect. 4. n. 21.* Caſtro *lib. 1. de Lege pœnal. cap. 1.* Emmanuel Rodrig *tom. 3. qq. Regul. q. 6. art. 7.* apud Caſtro Palao citatum.

213. Et quidem audivi quemdam dixiſſe, Regem Hiſpaniæ ſupplicaſſe Romanum Pontificem, ut revocaret, aut ſuſpenderet decretū hoc de ſexaginta quinque propoſitionibus condemnatis, ideòque hujus decreti obligationem eſſe ſuſpenſam. Et licèt ille erraverit in re facti, quia Inquiſitor generalis de facto promulgavit hoc decretum; tamen opus fuit inſtituere hanc quæſtionem. [An ab hoc decreto ſupplicari poſſit cum ſpe obtinendi?]

214. Sed quia decretum triplicem partem habet, triplex quæſtio inſtituenda eſt. Prima pars decreti eſt, qua condemnat ut ſcandaloſas eas ſexaginta quinque propoſitiones. Secunda eſt, qua prohibet defendere, & ad praxim deducere doctrinam earum propoſitionū. Tertia eſt, quia imponit pœnam excommunicationis latæ ſententiæ omnibus, qui defenderint, aut docuerint talem doctrinam. Eſt ergo hoc decretum declaratorium, prohibitorium, & pœnale.

215. Triplex ergo quæſtio inſtituitur. Prima, an poſſit ſupplicari rationabiliter pro revocatione, aut ſuſpenſione hujus decreti, ut declaratorium eſt. Secunda, An poſſit ſupplicari, quà prohibitorium eſt? Tertia, An poſſit ſupplicari, quà pœnale eſt?

216. Quod attinet ad primam quæſtionem, aſſero, ſupplicationem præfatam circà decretum prout declaratorium, eſſe irrationabilē, nec poſſe fieri ſupplicationem cum ſpe obtinendi. Probatur. Supplicatio hujuſmodi eſt irrationabilis; quoties eſt de re, quæ non poteſt obtineri: ſed quod revocetur, aut ſuſpendatur doctrina de moribus omninò certa, & indubitabilis res eſt, quæ non poteſt obtineri, utpotè omninò repugnans: ergo ſupplicatio, quæ hac de re facta fuerit Pontifici, erit irrationabilis, atque adeò abſque ulla ſpe obtinendi. Major, & conſequentia patent.

217. Minor verò ſupponit, doctrinam declaratam in hoc decreto eſſe certam, & indubitabilem: quòd autem hujuſmodi doctrina morum revocari non poſſit à Pontifice, patet. Nam ſi revocaretur, id fieret per propoſitionem contradictoriam, dicendo eas propoſitiones non eſſe ſcandaloſas: ergo utraque contradictoria eſſet vera. Ex quo multæ aliæ conſequentiæ abſurdæ inferuntur. Prima, [Ergo erravit Pontifex in eo, quòd declaravit, eas propoſitiones eſſe ſcandaloſas.] Quia dum revocat declarationem, manifeſtat, dignum eſſe revocatione, atque adeo eſſe falſam. Secunda, [Ergo dū revocat, procedit à Romana Cathedra declaratio certo falſa in materia morū.] Nam contradictoria propoſitionis certæ eſt certo falſa: ſed revocat per declarationem contradictoriam: ergo per declarationem certò falſam. Tertia, [Ergo doctrina morum, quæ eſt in Eccleſia, eſſet chymærica, & implicatoria.] Quibus ſimiles multæ aliæ coſequentiæ colligi poſſunt tanquam ex imanium abſurdorum ſcaturigine.

218. Quod autem neque ſuſpendere poſſit Pontifex hoc decretum, etiā patet. Etenim non minus repugnat Sanctitati Eccleſiæ ſuſpendere doctrinam certam de moribus, ſive ſuſpendere notitiam certā de vitiis, quàm approbare vitia: ſed ſuppoſita declaratione facta in hoc decreto, quòd objecta earū propoſitionum ſunt vitioſa, ſuſpendere notitiam certam de vitiis: ergo id repugnat Sanctitati Eccleſiæ. Major patet. Nam ſuſpendere doctrinam certam de vitiis fugiendis, eſt relinquere libertatem Fidelibus amplectendi vitia.

219. Dices primò. Licèt non poſſit Pontifex ſuſpendere doctrinam certam de moribus, jam declaratam ut talem, quare non poterit ſuſpendere promulgationem, ne hæc fiat in Hiſpania? Contra eſt. Nam ubi facta eſt promulgatio Romæ, & ejus notitia certa ad nos pervenit, ſive promulgetur in Hiſpania, ſive non promulgetur; jam ſcimus, quænam ſit doctrina vera circa objecta propoſitionum: ergo nihil proderit, & omninò fruſtranea erit ſuſpenſio ejus promulgationis faciendæ in Hiſpania.

220. Dices ſecundò. Aliquando Pontifex prohibet librum propter doctrinam damnabilem, & poſteà ex majori deliberatione jubet ſuſpendi decretum condemnatorium: ergo ſimiliter poterit damnare doctrinam de moribus, & poſteà ſuſpendere decretum.

221. Sed contra eſt. Nam ſi talis determinata propoſitio, & doctrina de moribus expreſſè damnata eſt in libro, nunquam ſuſpendit Pontifex talem damnationem. Quando ergo ſuſpendit decretum prohibitorium libri, ideo fit, quia cùm ipſe Romanus Pontifex non cognoverit immediatè de ipſa bonitate, aut damnabilitate doctrinæ, ſed ex aliorum informatione (facta in genere, & non circà talem propoſitionem in individuo) juſſerit prohibitionem; & poſteà dubitatum fuerit vel de re facti, vel de damnabilitate doctrinæ, jubet ſuſpendi prohibitionem, ut de novo fiat maturior deliberatio circà propoſitiones in individuo.

222. Secunda quæſtio eſt, An poſſit ſupplicari pro ſuſpenſione hujus decreti, qua prohibitorium eſt? Et admittenda videtur pars affirmans: quia frequens eſt, ſupplicari pro ſuſpenſione aliquarum Legum prohibentium actiones aliquas: ergo eodem modo poterit ſuſpendi hoc decretum, quatenus prohibet defendere, & ad praxim deducere doctrinam harum propoſitionum damnatarum.

223. Dicendum tamen eſt, repugnare talem ſupplicationem, neque aliquid prodeſſe, quamvis fiat. Probatur: Nam ſuppoſita certitudine declarationis factæ in hoc decreto, quòd ea doctrina ſcandaloſa eſt; eo ipſo prohibitum manet, quòd non licet docere, neque ad praxim deducere doctrinam, quæ ſcandalum generat: ergo nihil prodeſſet ea ſuſpenſio, & conſequenter neque ſupplicatio, ſiquidem talis doctrina non poſſet non manere prohibita.

224. Ad rationem dubitandi reſpondeo, cæteras leges prohibitorias non præſupponere, doctrinam oppoſitam eſſe ſcandaloſam; & conſequenter ablata prohibitione, earum legum objecta non habere, unde maneant adhuc prohibita. Quod non cōtingit in prohibitione, quæ in hoc decreto continetur; cùm ea doctrina ſcandaloſa ex ipſa damnatione maneat prohibita, etiamſi non exprimeretur prohibitio in decreto.

225. Tertia quæſtio eſt, An poſſit ſupplicari pro ſuſpenſione hujus decreti, qua pœnale eſt; id eſt quatenus imponit pœnam excommunicationis latæ ſententiæ, reſervatæ Romano Pontifici contra docentes, aut defendentes quamlibet ex ſexaginta quinque propoſitionibus. In quo, ſicut certum eſt, quod Pontifex poſt fulminatam excommunicationem poteſt revocare fulminationem; ita etiam certum eſt, quòd poteſt fieri ſupplicatio Romano Pontifici, ut illam fulminationem cenſuræ revocet.

ARTICULUS II.

De populi non acceptatione.

SUMMARIUM.

Supponuntur aliqua de obligatione legis, & acceptatione populi. n. 226. remiſſivè.

Triplex quæſtio circà acceptationem hujus decreti. n. 227.

Quare hoc decretum, quà declaratorium eſt, ſit independens ab acceptatione populi? n. 228 & ſeqq.

Veritas eſt independens ab eo, quod acceptetur, aut non acceptetur ab hominibus. n. 229.

Doctrina certa in materia morum independens eſt ab acceptatione hominum, n. 230.

Quòd illicitum ſit operari ex dictamine certiſſimè falſo? n. 231.

Obligatio fidelium ad acceptandam doctrinam à Romana Cathedra. n. 232. & ſeqq.

Hoc decretum, quà prohibitorium eſt, non pendet ab acceptatione populorum. n. 235.

Objecta, quæ à Pontifice declarantur illicita, eo ipſo manent neceſſariò prohibita. n. 236.

Lex humana interdicens ea, quæ ſunt jure naturali prohibita, non poteſt non acceptari. n. 237.

Hoc decretum, quà pœnale eſt, poteſt populus ex urgenti cauſa non acceptare. n. 238.

Diſcrimen inter hoc decretum quà prohibitorium, & illud idem quà pœnale. n. 239.

Populus abſolutè non poteſt non acceptare hoc decretum quà pœnale deficiente cauſa rationabili. n. 240.

Sinopſis totius diſſertationis. n. 241. & ſeqq.

226. IN *2. par. Criſ. Theol. diſp. 29.* multa tradidi circà acceptationem legum, præcipuè Eccleſiaſticarum. Et primò quidem *cap. 2. ar. 2.* docui cum Bellarmino, & Suario, & aliis, eſſe de Fide eſſe poteſtatem in Romano Pontifice, aliiſque Eccleſiæ Prælatis ad obſtringendum legibus populos invitos, quibus obligent eorum conſcientias. Deinde *cap 3.* docui cum communi ſententia, leges etiam canonicas non obligare ante acceptationem populi: non quia jure Canonico ita ſit ſtatutum, ſed ex quadam interpretatione mentis Romani Pontificis, & Prælatorum Eccleſiæ. Ex *c. 4.* oſtendi, id intelligendum eſſe, quando adeſt cauſa juſta ad renitendum, v. g. exterminium pacis, ſcandalū, aut ſumma difficultas in executione. Mox *cap. 5.* oſtendi, quòd ſi populus non acceptet legem abſque juſta cauſa, adhuc legem obligare in conſcientia. Tradidi etiam ibidem multa alia ad hanc materiam ſpectantia.

227. Et quod attinet ad præſens decretum, audivi (& non credo) quoſdam populos nolle acceptare illud, adeò ut prohibeantur typographi illud typis edere, aut illud in publicum producere. Et illud quide ſic reiicere eſſe nefas, mihi evidens eſt. Et diſtinguendo, ſicut in *art. præc.* triplicem qualitatem decreti, quà declaratorium, quà prohibitorium, & quà pœnale eſt; per tres concluſiones hanc quæſtionem decido.

228. Dico primò. Peccat graviter populus, qui non acceptat hoc decretum, quà declaratorium eſt. Hanc concluſionem expreſſit P. Molina *tom. 2. de juſt. diſp.* 325. P. Leſſius *de juſt. c.* 20. *dub. 23. n.* 192. Idem docet P. Caſtro Palao *tom. 7. tract.* 32. *diſp. 4. punct. 24. nu.* 3. P. Rebellus, *lib. 8. de juſt. quæſt.* 13. *§. Multò minus*, & multi alii.

229. Probatur primò: Omnis veritas eſt independens ab eo, quod acceptetur, aut non acceptetur ab hominibus: ſed definitio contenta in hoc decreto eſt veritas, & illa quidem indubitabilis, ut conſtat ex

caput.

cap. 1. *&* 2. ergo definitio contenta in hoc decreto eſt impendens ab eo, quod acceptetur, aut non acceptetur, ſive à libertate acceptandi. Ideo P. Leſ. 19 cit. dixit: *Ut definitio alicujus veritatis rata ſit, non eget receptione populorum, ſed hoc tantummodo locum habet in legum obligatione. Non enim veritas, quæ definitur, pendet à receptione, aut cenſura ſubditorum.* Confirmatur. Non eſt liberum reſiſtere veritati cognitæ: ſed hæc Pontificis declaratio eſt veritas, quæ cùm habeat certitudinem, cognoſcitur ab intellectu, ut talis: ergo non eſt liberum intellectui, atque adeò rationalibus ſubditis, reſiſtere, aut non acceptare hanc Pontificis declarationem.

130. Probatur ſecundò. Qui non admittit doctrinam omninò certam pro formandis moribus, peccat graviter: ſed hoc decretum, quà declaratorium eſt, tradit doctrinam omninò certam pro formandis moribus: ergo qui illam non admittit, peccat graviter. Conſequentia patet. Minor conſtat ex *cap.* 1. *&* 2. Major etiam patet. Nam cùm doctrina eſt omninò certa pro formandis moribus, certum eſt, quòd tenetur conformare mores illi doctrinæ, & peccare graviter eum, qui ſic non conformat in materia gravi; alioqui doctrina, quę id præſcribit, non eſſet certa: ſed qui eam doctrinam non admittit, peccat graviter.

231. Probatur tertiò. Qui non vult acceptare doctrinam certam pro formandis moribus, vult liber manere ad operandum in praxi ex contradictorio dictamine: ſed dictamen contradictorium doctrinæ certæ eſt certò falſum: ergo vult liber manere ad operandum in praxi ex dictamine certiſſimè falſo. Quantum autem nefas ſit formare mores ex dictamine certiſſimè falſo, quis non videt?

232. Probatur quartò. Nam ut oſtendi *c.* 1. *art.* 3. Perpetua, & nunquam interrupta, conſuetudo fuit in Eccleſia, ut omnes Fideles accipiant à communi Eccleſię Magiſtro doctrinam tenendam in formandis moribus: ſed hęc Eccleſiaſtica conſuetudo declarat obligationem Fidelium acceptandi doctrinam de formandis moribus ab ipſo communi Magiſtro: ergo omnes Fideles ad id tenentur.

233. Confirmatur primò. Omnia enim, quibus *c.* 1. & 2. probavimus, Romanum Pontificem errare non poſſe in materia morum, probant, & omnes Fideles teneri acceptare ejuſmodi doctrinã. Ideò enim aſſiſtit Spiritus S. ne erret Romanus Põtifex in materia morum, ut ſcilicet Eccleſia non erret: ergo Eccleſia, ne erret, debet acceptare eam doctrinam morum, quam illi tradit Romanus Põtifex.

234. Confirmatur ſecundò ex ipſa Fideliũ praxi. Nam licet in aliquibus Provinciis non ſint acceptatę Conſtitutiones Conc. Trident. nunquam tamen reſtiterunt ejus declarationibus doctrinalibus, etiam in materia morũ. Et primò quidẽ *ſeſſ.* 13. *c.* 7. ſic legimus: *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumvis ſibi contritus videatur, abſq; præmiſſa Sacramentali Confeſſione ad S. Euchariſtiã accedere debet.* Idem repetit Can. 11. Cui declarationi omnes Fideles obſequuntur, & in praxi retinent, etiam in illis Provinciis, in quibus Concilii conſtitutiones non ſunt receptę. Similes declarationes habentur *c.* 5. & 6 de more circumferendi in proceſſionibus per vicos, & plateas Sacram Euchariſtiam, & de more aſſervandi illam in Sacrario, & deferendi ad infirmos, Quas declarationes admittunt etiam Provinciæ, in quibus ejus Conſtitutiones non ſunt receptę.

235. Dico ſecundò. Obligatio hujus decreti, quia prohibitorium eſt, non pendet ab acceptatione populorum; conſequenterq; peccat graviter populus, qui illud non acceptat, quà prohibitorium eſt. Pro hac concl. ſtant Authores relati ſupra pro 1. concluſione. Nam cũ Leo X. definierit, montes pietatis eſſe licitos, & ſimul prohibuerit defendi oppoſitam aſſertionem; id decretum quoad utranque partẽ non pendere ab acceptatione populorũ affirmant Authores relati.

236. Probatur concluſio. Nam ſuppoſita declaratione Romanę Cathedrę, docentis ea objecta eſſe illicita, eo ipſo manent prohibita: ergo cùm neceſſariò acceptari debeat declaratio, ut conſtat ex concluſ. 10. eo ipſo debet neceſſariò acceptari prohibitio. Et quod attinet ad prohibitionem docendi, & propugnandi propoſitiones damnatas, idem dicendum eſt. Eſt enim jure naturę prohibitum docere tanquam licita ea, quę ſunt certò illicita.

237. Confirmatur. Non poteſt non acceptari lex Romani Pontificis, quæ interdicit ea, quę jure naturali, aut jure divino poſitivo ſunt certò interdicta: ſed fere omnia, quę condemnantur in hoc decreto, ſunt certò interdicta jure naturali, aut Divino poſitivo: ergo non poteſt non acceptari hoc decretum, quà prohibitorium. Minor probatur. Nam fere omnia pertinere ad jus naturale, aut Divinum poſitivum, ex inſpectione ſingularum propoſitionum damnatarũ, unuſquiſque comperiet. Quòd autem certò interdicta ſint jure naturali, aut Divino, conſtat ex declaratione Romanę Cathedrę, ex qua manent ea objecta certiſſimè illicita, ut conſtat ex ſupradictis.

238. Dico tertiò. Probabile eſt, non peccare populum, ſi ex juſta, & urgenti cauſa non acceptaret hoc decretũ, quà pœnale eſt, id eſt, quà imponit excommunicationem latę ſententię reſervatam cõtra docentes, aut propugnantes propoſitiones damnatas. Eſt enim communis, & probabilis ſententia, quę docet, leges etiam Canonicas nõ obligare, donec accedat acceptatio populi rationabiliter renuentis: quia legiſlator non vult obligare, niſi dependenter ab ejuſmodi acceptatione. Hanc ſententiam, ut probabilem, retuli in 2. *part. Criſ. Theol. diſp.* 29. *cap.* 3 *art.* 2. *num.* 53. ubi pro ea allegavit P.P. Va-

Jo. Cardenas.

lentiam, Tannerum, Leſſium, Becanum, Reginaldum, Sà, Filliuccium, & Azorium: item Navarrum, Dianam, Coquerium, Santarellum, Homobonum, Mirandam, & Bonacinam; aliis graviſſimis Doctoribus in contrarium opinantibus, quos retuli ibidem n. 54.

239. Eſt ergo quoad hoc magnum diſcrimen inter hoc decretum, quà prohibitorium, & illud idem, quà pœnale. Nam prohibitio ſequitur neceſſariò declarationem de illicito objecto, ut conſtat ex concluſ. 2. impoſitio autem excommunicationis non ſequitur neceſſariò prohibitionem, neque declarationem: nam ſtat bene, quòd objectum declaretur illicitum, & prohibeatur, & quòd prohibitioni non adiiciatur pœna excommunicationis.

240. Quando autem populus non haberet rationabilem cauſam ad renuendum, non eſſe licitum populo, reſiſtere, & non acceptare legem Canonicam tanquam certum docui, eadem *diſp.* 29. *c.* 4. *art.* 2. Ex hinc infero, quòd quamvis dixerim, poſſe populum non acceptare hoc decretum quia pœnale, nempe ſub ea conditione, ſi ad renuendum haberet cauſam iuſtam, & rationabilem; abſolutè tamen aſſero, non poſſe populum non acceptare hoc decretum, etiam quà pœnale; quia nulla eſt cauſa rationabilis, ad excludendam eam pœnam excommunicationis, cùm tam immane delictum, quale eſt, docere doctrinam rebrobatam à Rom. Cathedra, dignum ſit ea pœna.

S Y N O P S I S

Doctrina huc uſque traditæ in hac diſſertatione.

241. CUm conſtet ex *c.* 3. hoc decretum, non à Sacra Congregatione Inquiſitionis Rom. duntaxat, ſed à Romano Pontifice immediatè prodiiſſe, & ex *c.* 1. & 2. Romanum Pontificem errare non poſſe in materia morum, etiam damnando eas propoſitiones, quę olim erant probabiles, ſive ab extrinſeco, ſive ab intrinſeco: ex his infertur evidenter, Innocentium XI. neq; erraviſſe, neq; errare potuiſſe in damnatione harum ſexaginta quinq; propoſitionum; atque adeò hoc decretum eſſe Regulam infallibilem morum.

242. Deinde cùm conſtat ex *c.* 7. eſſe definitionem Pontificiam, extra articulum Fidei; & ex *c.* 11. definitionem, ſive declarationem Pontificiam, præcipuè in materia morum, non egere promulgatione in Provinciis; ſed ſufficere notitiam moraliter certã, ut obſtringat conſcientias: inde conſtat, hoc decretum obligare omnes Fideles, qui ejuſmodi notititm certam habuerint, undecunque proveniat ea notitia: quamvis in Hiſpania Sacrum Inquiſitionis Tribunal pro uberiori, & certiori notitia inſinuanda illud promulgaverit.

243. Præterea cum conſtet ex *c.* 11. & 12. in definitionibus, & declarationibus Romanæ Cathedræ circà doctrinam tenendam, & practicandam in materia morum, non poſſe habere locum ſupplicationem Regis, aut Regni, neque ullam non acceptationem populi; inde eſt, quòd hoc decretum ſuſpendi non poſſit propter aliquam tergiverſationem ex prædictis capitibus ortam.

244. Item ex *c.* 8. tam certum eſt, Innocentium XI. in hac propoſitionum damnatione non errare; ut erroneum ſit dicere, ipſum erraviſſe, non errare potuiſſe. Præterea eum, qui defenderit aliquã ex propoſitionibus damnatis, non dicere aliquid erroneum, ſed ſolũ dicere propoſitionem ſcandaloſã; niſi ſimul dicat, Pontificẽ errare.

245. Denique cùm conſtet ex *c.* 10. doctrinam in materia morum, quam damnat Romanus Pontifex, ut ſcandaloſam, eſſe certò falſam, & improbabilem quoad praxim; inde conſtat, has ſexaginta quinque propoſitiones amiſiſſe probabilitatem practicam, quam habebant, & remanſiſſe improbabiles, & certò falſas.

C A P U T XIII.

An minuatur authoritas Doctorum, qui ante hoc decretum docuerunt opiniones in eo damnatas?

S U M M A R I U M.

Scandala exorta ex facilitate attribuendi quibuſdam Authoribus propoſitiones damnatas. n. 246.
Duplex genus propoſitionum damnatarum. n. 247.
Pro opinionibus dãnatis nulla authoritas remanet in Doctorib. earũ. n. 248.
Nihil detrahitur authoritati eorum, qui ante decretum docebant opiniones receptas. n. 249.
Quomodo prudenter operabantur, qui ante decretum docebant eas opiniones receptas? n. 250.
Quomodo non imminuta ſit authoritas antiquorum, qui docuerunt opinionem poſteà damnatam à Tridentino? n. 251.
Idem cernitur in Sanctis Patribus. n. 252.
Objectio ſolvitur. n. 253.
Quomodo minuatur authoritas eorum, qui ante decretum docuerunt plures opiniones ex jam damnatis, quæ malè audiebant? n. 255. & ſeqq.
Quomodo qui unam, vel alteram opinionem probabilem ante decretum docuit, non cenſeatur minoris authoritatis ad reliquas. n. 261.

246. INcredibilia ſunt ſcandala, & jurgia, quę referuntur exorta eſſe in aliquibus Academiis, & Univerſitatibus aliorũ Re-

gnorum ex occaſione damnationis harum ſexaginta quinque propoſitionum: dum aliqui conabantur attribuere propoſitiones damnatas his Authoribus, alii aliis, eo æmulationis genere, ut crederetur, etiam Authores, qui tales propoſitiones docuerunt, exauthorandos eſſe, aut de tenui authoritate inſimulandos. Ex quidem in Hiſpania nulla ſimilia ſcandala exorta ſunt. Verum quidem eſt, Emmanuelem Filguera, & Bernardum de Hozes, qui expoſitione harum propoſitionum aggreſſi ſunt, attribuere aliquibus Authoribus aliquas propoſitiones, quæ in talibus Authoribus non reperiuntur, ut in ſuis locis oſtendemus, ſed non eo æmulationis animo, ſed quia decepti ſic exiſtimarunt. Nec poſſumus negare, aliquos Authores ex iis, quos iſti citant, docuiſſe eas opiniones ſic damnatas. Quare operæ pretium eſt inquirere, An authoritas eorum, qui eas opiniones docuerunt ante hoc decretum, lædatur, aut minuatur?

247. Pro cujus quæſtionis Criſi, prænotandum eſt primò, inter damnatas propoſitiones eſſe alias, quæ ante decretum male audiebant inter Theologos, vel quia tenuiter probabiles, vel quia commune erat dubitare de earum probabilitate; aliàs verò eſſe, quæ ante decretum communiter reputabantur probabiles, & ut tales receptę erant apud Theologos.

248. Prænotandum eſt ſecundò, nullam omninò remanſiſſe authoritatem pro opinionibus damnatis in illis Doctoribus, qui eas ante decretum docuerunt. Patet. Nam, quę docet Rom. Cathedra, in materia Fidei, & morum, ſunt omninò certa, contra certitudinem autem nulla pręvalere poteſt authoritas privata Doct. ut ſępè docui *in 3 p. Chriſ. Theol.* præcipuè *diſp. 55 n. 2. & diſp. 59 n. 33. & n. 657 & n. 1214. & in 1. p. Criſ. diſp. 4 c. 1 n. 6 & diſp. 11. c. 4 n. 106.* & paſſim alibi.

249. Dico primò. Nihil detrahitur authoritati Doctorum, qui ante decretum propugnabant opiniones ſecundi generis, quæ videlicet erant receptæ tanquam practicè probabiles. Probatur primò. Nihil detrahitur authoritati Doctoris, dum in materia morum docet ea, quæ quis prudenter poteſt operari juxta opiniones communiter receptas tanquam practicè probabiles: ergo dum ante decreta docebat Theologus in materia morum opiniones communiter receptas tãquam practicè probabiles, nihil ejus authoritati detrahitur, licèt poſtea ejuſmodi opiniones damnentur, aut aliter antiquentur.

250. Probatur ſecundò. Nam qui ad praxim conſulit plures Doctores, & inveniens eos concordes, operatur juxta dictamen eorum, prudenter operatur: ergo qui docebat opinionem, cujus probabilitatem plures Doctores communiter affirmabant, etiam prudenter docebat; atque adeò non detrahitur ejus authoritati, ſi ante decretum docebat ejuſmodi opiniones.

251. Probatur tertiò. Nam ante Concilium Tridentinum Cajetanus, & Abb. Panormitanus docuerunt (referente Lugo Card. *de Euchariſt. diſp. 14 ſect. 4. n. 55.*) nullum eſſe præceptum præmittendi communioni Euchariſticæ Confeſſionem Sacramentalem; Concilium autem Tridentinum definivit, eſſe præceptum illam præmittendi. Sed nunquid propterea amiſſa eſt, aut imminuta Cajetani, & Panormitani authoritas? Minimè. Sed quare? ſcilicet quia licet poſt Tridentini decretum *ſeſſ. 13 c. 7.* reprobata maneat ea opinio, quia tamen ante Tridentinum non cenſebatur improbabilis, ideo authoritas illam docentium non eſt imminuta.

252. Probatur quartò. Quia multis ex Sanctis Patribus docuerunt in materia Fidei aliquas opiniones, quæ procedente tempore, & majori habita deliberatione, cognitę ſunt eſſe erroneæ, aut certò falſæ. Sic S. Hieronymus, qui docebat, in Trinitate unam eſſentiam, & tres perſonas; aſſerebat, unam duntaxat hypoſtaſim concedendam eſſe; eo modo, quo diximus ſuprà *n. 28.* quæ propoſitio jam non eſt toleranda. Et tamen S. Hieronymus, & alii S. Doctores neque hilum amiſerunt ſuæ authoritatis, non alia ratione, niſi quia eo tempore, quo illarum propoſitionum falſitas non erat adeò explorata, illæ quidem cenſebantur non improbabiles.

253. Obiicies. Authores, qui ante decretum docuerunt eas opiniones, quę damnatę poſteà ſunt in eo decreto, nullam habet authoritatem pro illis opinionibus damnatis, ut dictum manet in prænotatione 2. ergo jam amiſerunt illam authoritatem: falſa ergo eſt prima concluſio, dum aſſerit, nihil eſſe imminutum authoritatis eorum.

254. Reſpondeo conceſſo antecedenti, diſtinguendo conſequens: amiſerunt authoritatem (pro opinionibus damnatis,) concedo (pro reliquis opinionibus,) nego. Et item nego ſecundam conſequentiam. Nam præfata concluſio eò reſpicit, quòd non fœdetur, neque deturpetur authoritas Doctorum, qui docuerunt eas opiniones, quando communiter cenſebantur practicè probabiles. Quæ duo bene componuntur, & quòd jam non habeant authoritatem pro illis opinionibus jam damnatis; & quòd nullam inde maculam, aut fœditatem incurrerit propterea eorum authoritas, ut conſtat ex argumentis inſtructis pro prima concluſione.

255. Dico ſecundò circa opiniones primi generis, quæ videlicet malè audiebant apud Theologos, vel cenſebantur parum probabiles, aut de quarum probabilitate dubitabatur; eorum authoritatem minui, qui plures ex ejus opiniones docuerant. Et idem eſt, qui tradidit aliquod principium generale, ex quo multæ opiniones improbabiles, aut tenuiter probabiles evidenter inferuntur. Et quidem *in 1. part. Chriſ. Theolog. diſp. 11.* docui, ad hoc, ut Author det abſolutè probabilitatem opinioni, eum eſſe debere omni exceptione majorem. Quatuor autem exceptiones deſignavi [eos colliges ex communi Theologorum ſententia] quæ minuunt authoritatem Doctoris in ordine ad conferendam probabilitatem opinioni. Ex quibus tertia exceptio contra authoritatem Doctoris eſt, *ſi tradiderit vario improbabiles:* & idem eſt, ſi tradiderit varias opiniones tenuiter probabiles, de cujus probabilitate valdè dubitatur inter ſapientes.

256. Et pro hac concluſione citavi *c. 8. art. 4. n. 171.* P. Granadum *1. 2. controv. 2. tr. 12. diſp. 4.* & colligitur ex multis aliis Doctoribus, quorum verba retuli in ea *diſp. 11.* maximè ex illis, qui dicunt, non conferre probabilitatem opinionibus Authorem, qui oſtenditur eſſe ingenii præcipitis, quo pacto locutus eſt Villalobos *tom. 1. tract. 1. diffic. 4. n. 17.* & P. Granado citatus eodem termino uſus eſt. Nam Author, qui fuerit ingenio præcipiti, non paucas promovebit opiniones, quæ male audiant inter Theologos.

257. Ratio autem hujus concluſionis eſt prima, quam tradit P. Granado citatus, illis verbis ex *n. 11. Si ſcirem, illum eſſe ſingularem* [id eſt ſingularitatis ambitioſum, pro oſtentatione ingenii] *aut præcipitem in opinando, aut amplecti ſententias improbabiles, non poſſem tuta conſcientia illius opinionem reputare probabilem ſine majore examine, aut conſilio, maximè in re gravi: meritò enim timere poſſem, num illa opinio, quam lego, ſit una ex improbabilibus.*

258. Unde ſic efformatur ratiocinatio. Multum minuitur Doctoris authoritas, quando meritò timetur, an opinio ab ipſo tradita ſit una ex improbabilibus, aut ex tenuiter probabilibus: ſed de eo, qui non paucas opiniones tradidit improbabiles, aut tenuiter probabiles, meritò timebitur, an hæc, aut illa ſit ex improbabilibus, aut tenuiter probabilibus: ergo ejus authoritas inde minuitur.

259. Confirmatur. Nam Author, qui ante decretum tradidit non paucas opiniones, quæ tunc malè audiebant apud Theologos, & quæ modò damnatæ ſunt; timeri poteſt, quòd tradat etiam alias [quæ nondum damnatæ ſunt] ejuſdem furfuris: ergo ex hoc capite minuitur ejus authoritas.

260. Secunda ratio eſt. Authoritas enim Doctoris explicatur per hanc propoſitionem univerſalem: *Quidquid Titius docet, eſt abſolutè probabile:* ſed ſi non paucas opiniones tradit improbabiles, aut tenuiter probabiles, quę tales erant ante decretum, nõ verificatur ea propoſitio univerſalis: ergo deficit aliquantò Authoritas ejus Doctoris.

261. Dico tertiò. Qui tradidit unam, vel alteram propoſitionem improbabilem, aut tenuiter probabilem, quæ talis erat ante decretum, & per decretum damnatur, non cenſetur minui ejus authoritas ad cæteras opiniones, quas docet. Hanc concluſionem docui in citata *diſp. 12. c. 4. n. 122.* Quia quamvis authoritas Doctoris explicetur per eam propoſitionem univerſalem: *Quidquid Titius docet, eſt abſolutè probabile,* quæ videtur falſificari in eo, qui unam, vel alteram opinionem improbabilem docuit, tamen ea propoſitio univerſalis non eſt metaphyſicè accipienda, ſed moraliter: quo pacto, qui in una, vel altera opinione defecit à regula, non dicitur abſolutè defeciſſe. Quis enim eſt Author tam perfectè, & ad amuſſim doctus, ut nullum omninò nævum patiatur.

CAPUT XIV.

An opiniones, ex quibus inferuntur propoſitiones damnatę, aut quę ex his damnatis inferuntur, maneant damnatæ, aut antiquatę.

SUMMARIUM.

Propoſitio in materia morum affirmans, aliquid eſſe licitum, & damnata à Pontifice, ut ſcandaloſa, eſt certò falſa. n. 263.
Diſcrimen inter propoſitionem damnatam, & antiquatam. n. 264.
Propoſitio, ex qua evidenter infertur opinio damnata, eſt antiquata. n. 265.
Quia ex vero non niſi verum. Ibid.
Et quia benè valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis. n. 266.
Eadem eſt incompoſſibilis cum hoc decreto, & ideò antiquata. n. 267.
Propoſitio, ex qua meré probabiliter infertur opinio damnata, non ideò antiquatur n. 269.
Propoſitio, quæ infertur ex propoſitione damnata, non propterea manet reprobata. n. 270. *Quia ex falſo poteſt inferri verum.* Ibid.
Propoſitio, quæ infertur ex contradictorio propoſitionis damnatæ, non poteſt non eſſe vera. n. 71.

QUamvis in decurſu hujus voluminis tractetur hæc quæſtio in aliquibus caſibus ſingularibus; placuit hic proponere doctrinam univerſalem, ex qua quæſtiones in materiis ſingularibus decidendæ ſunt. In qua non ſunt diverſæ ſententiæ, quæ referantur: quia res hæc evidentibus Dialecticæ regulis decidenda.

263. Pręmitto primò, propoſitionem in materia morum (agentẽ de licito, vel illicito) damnatã à Romana Cathedra, ut ſcandaloſam, eſſe improbabilem, & certò falſam, ut conſtat ex *c. 10 præcipuè art. 3* & ejus contradictoriam eſſe omninò certam, neq; eſſe poſſe merè probabilem quæ propoſitio evidentia metaphyſica poteſt demonſtrari, ut conſtat ex *1. p. Criſ. Theol. diſp. 4. n. 6* ubi id demonſtrativè oſtendi.

264. Pręmitto ſecundò, diſcrimen, quòd intercedit, inter propoſitionem damnatam, & antiquatam, ut ſæpè aliàs notavi. Nam propoſitio damnata eſt illa, quam expreſsè damnat Pontifex Romanus, vel per verbum *Damnamus*, vel per ęquivalens. Propoſitio antiquata

quata eſt, quæ licèt non inveniatur damnatæ expreſsè, & formaliter, eſt tamen incompoſſibilis cum aliquo decreto Pontificio, aut alio principio certo denuò invento. Quæ quidem quia opponitur decreto, aut principio certò, eſt certò falſa, juxta proximè dicta. Dicitur autem antiquata, nam antiquitus admittebatur tanquam probabilis, quia nondum cognitum erat principium certùm, quod jam nobis apparuit.

265. Dico primò. Propoſitio, quæ eſt antecedens evidenter inferens propoſitionem damnatam, eſt certò falſa, & antiquata, licèt ea non damnetur expreſsè. Probatur primò, quòd ſit certò falſa. Eſt enim evidens regula Dialecticorum, in legitima conſequentia non poſſe ex vero inferri falſum: ergo ſi conſequens eſt falſum, antecedens non poteſt eſſe verum: ergo neceſſariò dicendum eſt, quod antecedens eſt falſum. Tum ſic: quælibet propoſitio ex damnatis ab Innocentio eſt certò falſa, ut conſtat ex dictis: ergo antecedens, ex quo illa evidenter infertur, eſt etiam certò falſa.

266. Probatur ſecundò. Benè valet de oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis: ergo ſi oppoſitum contradictorium conſequentis eſt verum, etiam oppoſitum, contradictorium antecedentis debet eſse verum: ergo ipſum antecedens debet eſſe falſum, cùm ambo contradictoria non poſſint eſſe ſimul vera. Id quod clarè cernitur in hac argumentatione: *Nullum præceptum Eccleſiæ obligat ſub mortali: ergo Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali*: quòd conſequens eſt propoſitio 52. ex damnatis. Fiat ergo argumentatio ſic: *Præceptum ſervandi feſta obligat ſub mortali: ergo aliquod præceptum Eccleſiæ obligat ſub mortali*. Ubi clarè cernitur, quòd ex contradictorio propoſitionis damnatæ infertur evidenter contradictorium ſui antecedentis; atque adeò ex falſitate conſequentis infertur evidenter falſitas antecedentis. Cùm ergo ex damnatione illa propoſitio 52. maneat certò falſa; inde etiam patet, quòd antecedens, undè infertur, maneat etiam certò falſum.

267. Deinde, quòd etiam illa propoſitio manet antiquata, ex dictis patet. Illa enim dicitur antiquata, quæ cùm anteà videretur probabilis, jam eſt incõpoſſibilis cum novo decreto Rom. Cathedræ: ſed propoſitio, quę eſt antecedens evidenter inferens propoſitionem damnatam in hoc decreto, ante illud videbatur aliquibus probabilis, & jam eſt incompoſſibilis cum hoc decreto: ergo manet antiquata.

268. Quòd ſit incompoſſibilis cum hoc decreto, patet: Nam unde conſtat conſequens eſse falſum, inde conſtat antecedens eſse falſum; cùm ex falſitate conſequentis inferatur evidenter falſitas antecedẽtis: ſed ex decreto conſtat, propoſitionem damnatam eſſe falſam; ut conſtat ex dictis: ergo ex eodem cõſtat antecedens, unde illa evidenter infertur, etiam eſſe falſum. Sed quod ex decreto conſtat eſſe falſum, eſt incompoſſibile cum decreto: ergo id antecedens, unde evidenter infertur propoſitio damnata, eſt incompoſſibile cũ decreto.

269. Hinc colliges, propoſitionem, quę eſt antecedens, unde merè probabiliter infertur propoſitio damnata, non propterea debere reprobari; neque cenſeri antiquatam, aut incompoſſibilem cum decreto. Nam ut reprobetur propoſitio ex hoc decreto, debet certò conſtare, quòd repugnat decreto: ſi enim probabile eſt, quòd non repugnat decreto, prudenter creditur non repugnare. Quare perperam procedunt quidam Recentiores, qui volunt eſse contentam in damnatione doctrinam, cujus continentiam ex ſua opinione, etiam merè philoſophica, ſolùm probabiliter, immò & minus probabiliter inferunt. De quo vide ad propoſit. 21. c. 8.

270. Dico ſecundò. Propoſitio, quæ infertur ex propoſitione damnata, non propterea manet damnata, aut antiquata, aut aliter digna reprobatione. Patet concluſio. Nam in legitima argumentatione ex falſo poteſt inferri verum, ut conſtat in hoc ſyllogiſmo: *Omnis lapis eſt homo; Petrus eſt lapis, ergo Petrus eſt homo*. Ubi ex præmiſſis falſis infertur legitimè conſequens verum. Et in præſenti materia etiam conſtat ex hac argumentatione. *Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali: ergo qui facit opus ſervile in die feſto per ſpatium dimidii quadrantis horæ, non peccat mortaliter*. Quod conſequens verum eſt propter parvitatem materiæ; cùm tamen inferatur ex illo antecedenti falſo, & damnato.

271. Dico tertiò. Propoſitio, quæ infertur ex contradictoria propoſitionis damnatę non poteſt non eſſe vera. Patet aſſertio. Nam in legitima argumentatione *ex vero non niſi verum*. Cùm ergo quęlibet propoſitio damnata ex dictis falſa ſit, atque adeò ejus contradictoria vera; quidquid in legitima argumentatione infertur ex tali contradictoria, neceſse eſt neceſſitate conſequentię, quòd ſit verum.

CAPUT XV.

Qualiter peccent violantes hoc decretum?

SUMMARIUM.

Quatuor quæſtiones proponuntur circà diverſos modos violandi hoc decretum. n. 272.
Qui in re gravi non conformatur decreto, peccat lethaliter. n. 273.
Quomodo peccet, qui in re levi non conformatur decreto? n. 274.
Quale peccatum ſit defendere propoſitionem damnatam; & ſub qua pœna? n. 276.
Quale peccatum ſit ſuadere aliis, ne admittant hoc decretum. n. 277.
In Hiſpania eſt gravis obligatio denuntiandi defendentes propoſitionem damnatam. n. 278.

272. DE variis modis reſiſtendi huic decreto poteſt eſſe quęſtio. Primò, cùm quis non conformatur decreto in ſua operatione, v.g. cùm Judex judicat ſecundùm opinionem, quam cenſet minus probabilem, ad normam ſecundam propoſitionis damnatæ. Secundò, cùm quis defendit, aut aſſerit opinionem damnatam. Tertiò, cùm quis ſuadet aliis, ne admittant hoc decretum, aut impedit populi acceptationem. Quartò, cùm quis certò ſcit, aliquem defendere propoſitiones damnatas, & non denuntiat legitimo Judici. Quæ quidem quæſtiones ex dictis facilè expediuntur.

273. Ad primam quæſtionem dico primò, eum, qui in ſua operatione non conformatur decreto in materia gravi, peccare mortaliter. Patet ex illis verbis decreti: *In virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſti fidelibus, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant*. Quæ verba obligationem gravem evidenter ſignificant.

274. Dico ſecundò, ſi materia operationis ſit levis, ille, qui operatur objectum propoſitionis damnatæ, peccat venialiter, dummodò mente non diſſentiat à doctrina decreti; ſi verò operetur in materia levi credens eſſe veram opinionem damnatam, aut errare Pontificem, peccat lethaliter. Prima pars conſtat: nam qui violat præceptum in materia levi, peccat venialiter. Sic qui exercet opus conjugii ob ſolam voluptatem, peccat venialiter, juxta damnationem propoſitionis 9. Ita etiam famulus, qui pro compenſatione ſuæ operæ furatur à Domino unum aſſem, peccat venialiter, licèt violet damnationem propoſitionis 37. quia violat in re leviſſima.

275. Secunda pars etiam conſtat: quia quamvis, quòd famulus furetur à domino unum aſſem pro compenſatione ſuæ operæ, ſit materia levis, diſſentire à doctrina Romanæ Cathedræ, etiam in minimis, eſt res gravis: talis enim diſſenſus mentis eſt ſcandaloſus, & ſi ſit cenſendo Romanam Cathedram errare, eſt erroneus.

276. Ad ſecundam quæſtionem conſtat, illum peccare lethaliter, & incurrere excommunicationem latæ ſententię reſervatam Pontifici; ut patet ex verbis decreti: *Quicunque autem cujuſvis conditionis ſtatus, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel diviſim defenderit, vel ediderit, vel de eis diſputativè, publicè, aut privatim tractaverit, prædicaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem latæ ſententiæ, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacunque etiam dignitate fulgente, niſi pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi*. In quo non poteſt reperiri parvitas materię: ſemper enim eſt materia gravis reſiſtere doctrinæ Romanæ Cathedræ. Quando autem hæc defenſio propoſitionis damnatæ ſit ſcandaloſa, & quando erronea, conſtat ex dictis c. 8.

277. Ad tertiam reſpondeo, peccare graviter eos, qui aliis verbo ſuadent, ne admittant hoc decretum; ſicut peccant, qui ſuadent alteri quodlibet aliud peccatum. Et deinde incurrunt eam excommunicationem latæ ſententiæ reſervatam, ut conſtat ex illis verbis proximè relatis: *Publicè, aut privatim tractaverit*. Ideò peccant graviſſimè, & incurrunt hanc excommunicationem Magiſtratus, qui jubent, ne populus admittat hoc decretum: ea enim juſſio eſt manifeſta aſſertio, & defenſio propoſitionum damnatarum.

278. Ad quartam dico, in Regnis Hiſpaniarum peccare mortaliter, qui certò ſcientes, aliquem docere, defendere, aut prædicare propoſitionem aliquam ex damnatis; nõ denunciant Inquiſitoribus Fidei. Hæc concluſio patet ex edicto Inquiſitoris generalis, quod promulgavit die 24. Julii ann. 1679. ubi poſtquam propoſuit de verbo ad verbum decretum hoc Sanctiſs. D. Innoc. XI. & pręcepit obſervari exactè omnia, quę in eo continentur, ſubjungũtur hęc verba, quę fideliter in latinum ſermonem transfero. *Et vobis injungimus, & præcipimus, ut qualitercunque intelligatis, violari quoquo modo præfatum decretum, denuncietis, & deferatis coram nobis, aut coram quocunque Inquiſitore horum Regnorum, ad quos privativè ſpectat, & pertinet cognitio hujus cauſæ, vel ante quemcunque Commiſſarium Sancti Officii Inquiſitionis, intra decem dies, qui numerari incipient à die publicationis hujus edicti. Quæ ita facite, & obſervate ſub pœna excommunicationis majoris latæ ſententiæ trina canonica monitione præmiſſa: & ſub mulcta, &c.*

279. In alienis autem Regnis, ubi neque Epiſcopi, neq; Inquiſitores promulgarunt edictum denunciandi, an denunciare teneantur, qui certò ſciverint, aliquem contravenire huic decreto; ex regulis generalibus, quas tradunt Doct. de obligatione denunciandi ea, quæ ſpectant ad ſanam Eccleſiæ doctrinam, hęc quæſtio decidenda eſt.

DISERTATIO II.

An ſemper teneamur ſequi in praxi opinionem circà valorem cujuslibet Sacramenti?

CAPUT PRIMUM.

Refertur opinio damnata, & præmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

In Baptiſmo, & Ordine ſemper eligenda eſt opinio tutior circà valorem. n. 2.

Non poteſt eligi ad praxim opinio minus tuta circà valorem, quando id vetat lex, conventio, aut periculum gravis damni. n. 3.

Non ſubjacet damnationi opinio minus tuta, quæ non verſatur circà valorem. n. 4.

In urgente neceſſitate eligitur opinio minus tuta circà valorem, quando tutior non poteſt ad praxim deduci. n. 5. *Et hoc colligitur ex ipſa damnatione.* n. 6. *Ubi ſupra quem terminum cadat particula* tantùm.

1. PRima opinio damnata in Decreto Innocentii XI. hęc eſt: *Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc ſententia probabili tantùm utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis.*

2. Circà cujus propoſitionis materiam tria ſupponenda ſunt tanquam certa. Primum eſt, id quod ipſa propoſitio ſupponit, ſcilicet in Baptiſmo, & Ordine, ſemper eligendam eſſe opinionem tutiorem circa valorem Sacramenti: quia ſi in Baptiſmo, vel Ordine eligatur opinio minùs tuta, magna incommoda ſequentur in perniciem ſalutis animarum. In Baptiſmo quidem periculum damnationis æternæ in Baptizato. In Ordine autem Sacerdotali ſequitur periculum nullitatis conſecrationis, & abſolutionem Sacramentalis, ſi eam exerceat ſic ordinatus. In Ordine autem Epiſcopali ſequitur periculum nullitatis Ordinum, quos confert, & inde innumera alia abſurda, quæ ex ea nullitate ſequi, quilibet conjicere poteſt.

3. Secundum eſt, eſſe certum id alterum, quod ſupponitur in ipſa propoſitione damnata, nempe non poſſe ad praxim eligi opinionem minùs tutam circà valorem Sacramenti, *quando id vetat lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi.* Et quidem in Principe Eccleſiaſtico eſt poteſtas ferrendi legem, quæ prohibeat uſum talis opinionis minus tutæ. Item ſi inter confeſſariũ, & pœnitentem detur conventio, qua ſe obliget confeſſarius ad non utendum opinione minus tuta circà abſolutionem ejus pœnitentis, conventio iſta erit novus titulus pro obligatione eligendi opinionem tutiorem. Deinde ſi ex electione minùs tutæ opinionis impendeat periculum gravis damni, certum etiam eſt, eum eligi non poſſe: ſemper enim gravi obligatione tenemur vitandi periculum gravis damni, ſive proprium, ſive proximi.

4. Tertium eſt etiam certum, non contineri ſub ea damnatione electionem opinionis minus tutę, quæ non verſatur circà valorem Sacramenti, ſed ſolùm circà modum adminiſtrandi illud, v.g. Si quis laicus conferret Baptiſmum in neceſſitate, & opinio, quæ aſſerit, illum licitè poſſe baptizare, quamvis ſit in ſtatu peccati mortalis, eſſet minus probabilis, & minus tuta; adhuc non eſſet contra præfatam damnationem deducere ad praxim eam opinionem.

5. Deinde certum eſt in caſu urgentis neceſſitatis eligi poſſe ad praxim opinionem minus tutam, quando opinio tutior non poſſit ad praxim deduci: v gr. ſi infans eſt moribundus, & non inveniatur aqua naturalis; & preſtò ſit lixivium, debet baptizari infans in lixivio ſub conditione, ut ſi fortè ſit materia Sacramenti, poſſit conſequi vitam æternam, non obſtante periculo fruſtrationis Sacramenti. Rationem reddunt aliqui, quia ſalus æterna proximi præferenda eſt reverentiæ Sacramenti, quod ad ſalutem animarum inſtitutum eſt. Sed melius dicemus, in eo caſu neceſſitatis nullam fieri irreverentiam Sacramento, quia ipſa neceſſitas omninò aufert irreuerentiam. Sic loqui Sacerdotem in Eccleſia intra Divina Officia, irreverentia eſt; ſi tamen neceſſitas urgeat, ut poſtulet aliquid neceſſarium ad Sacrificium, omninò ceſſat irreverentia.

6. Et hæc aſſertio de opinione minus tuta eligenda in caſu urgentis neceſſitatis colligitur etiam ex ipſa damnatione propoſitionis, illis verbis: *relicta tutiore*, quia in eo caſu urgentis neceſſitatis, cùm impoſſibile ſit eligi tutiorem, quæ eſt de Baptiſmo cum aqua naturali, non relinquitur tutior; non enim dicimur relinquere, niſi quæ poteramus adhibere.

Rogabis, an in illis verbis: *Hinc ſententia probabili tantùm utendum non eſt, &c.* illa particula excluſiva *tantùm* cadat ſupra eum terminum *probabili*, an ſupra eam orationem *utendum non eſt, &c.* Et reſpondeo magis propriè cadere ſupra illam orationem, *utendum non eſt in collatione Baptiſmi*, &c. Nam cùm ea propoſitio damnata admittat tanquam licitum in reliquis Sacramentis uſum opinionis probabilis circà valorem relicta tutiori; hæc duo Sacramenta Baptiſmi, & Ordinis excludit, propter periculum gravis damni, quòd ex his ita adminiſtratis reſultare poteſt.

Sed ſi quis intelligat, ita ut particula *tantùm* cadat ſupra terminum *probabili*, non multùm contendam, nam attento contextu eundem ſenſum habet, quamvis non ita perſpicuum.

CAPUT II.

Quomodo intelligatur opinio tutior circa valorem, cùm tutior ſit opinio practica; & quæ eſt circà valorem, ſit ſpeculativa?

SUMMARIUM.

Quæ dicatur opinio tutior, & quæ minus tuta circà valorẽ Sacramenti. n. 7.

Difficultas circà intelligentiam propoſitionis. n. 8.

Quomodo intelligatur, quòd opinio ſpeculativa ſit tutior? n. 9.

In quo ſenſu intelligatur, poſſe nos uti qualibet opinione probabili in collatione Sacramentorum? n. 10.

Hæc propoſitio (validus eſt Baptiſmus in lixivio) non eſt practicè probabilis, ſed ſolùm ſpeculativè. n. 11. & 12.

Non eſt idem, quòd opinio ſit tutior, & quod ſit probabilior. n. 13.

7. OPinio minus tuta dicitur illa, quæ exponit Sacramentum fruſtrationi, probabiliter aſſerens, illud Sacramentum eſſe validum. Opinio verò tutior eſt illa, quę non exponit Sacramentum fruſtrationi, dum probabiliter aſſerit, Sacramentum non eſſe validum, v.g. in ea quęſtione, (An valeat Baptiſmus collatus in lixivio?) ea opinio, quę aſſerit probabiliter, illum valere, dicitur opinio minùs tuta, qui cum non ſit certum, illum valere, exponit Baptiſmum fruſtrationi. Opinio verò, quę dicit, eum Baptiſmum non valere, dicitur opinio tutior, quia inde ſequitur, quòd nõ debeat ita fieri Baptiſmus extra caſum neceſſitatis. Qua ratione non fruſtrabitur Sacramentum, atq; adeò tuti iis erit, quòd non ita miniſtretur Baptiſmus.

8. Sed contra hunc dicendi modum occurrit difficultas, quam diſſolvere, & explicare operæ pretium eſt. Et ſic formatur argumentum. Opinio tutior non verſatur circà valorem Sacramenti: quomodo ergo dicitur in decreto, quòd in adminiſtratione Sacramentorum debeamus ſequi opinionem tutiorem circa valorem Sacramenti? Antecedens probatur. Nam opinio tutior, quę removet à periculo fruſtrationis Sacramentum, eſt opinio practica, quia nullum poteſt eſſe periculum, niſi in praxi. Atqui opinio, quę verſatur circà valorem Sacramenti eſt opinio purè ſpeculativa, quia non dicit quid faciendum ſit, ſolùm qualis ſit ille Baptiſmus, ſcilicet validus, aut invalidus; ergo.

9. Reſpondeo, propriè loquendo, & cum omnimoda formalitate verum eſſe, quod contendit objectio. Sed in communi modo loquendi non utimur eo rigore formalitatis. Pro cujus explicatione notandum eſt, hanc propoſitionem practicam: *Non licet baptizare in lixivio*, pendere ab altera propoſitione ſpeculativa, quę dicit: *Non eſt validus Baptiſmus in lixivio.* Et propter hanc dependentiam illius ab iſta, ideò propoſitio ſpeculativa dicitur tutior, quia licèt non reſpiciat formaliter praxim, tamen à veritate illius dependet praxis. Simile exemplum reperies in ea quęſtione, (An liceat uſus artis pictorię in die feſto;) quæ cùm ſit quæſtio practica, ejus reſolutio dependet à reſolutione hujus quęſtionis ſpeculativæ, (An uſus artis pictoriæ ſit opus ſervile, an liberale?) Si enim ſervile eſt, non licet illam exercere in die feſto: ſi verò liberale eſt, licet: quia ſolùm prohibentur in die feſto opera ſervilia, non autem liberalia (non enim loquimur in præſenti de forenſibus actionibus; nec de emptionibus, aut nundinis.) Et in hoc ſenſu opinio, quę dicit, eſſe opus ſervile, dicitur tutior, quamvis non ſit opinio practica, quatenus ab illius veritate dependet opinio practica. Et in hoc ſenſu intelligitur id, quod dicitur in Decreto, quòd ſemper deducenda ſit ad praxim opinio tutior circà valorem Sacramenti.

10. Ideò non contradicunt decreto ea, quæ dixi *in 3. part. Criſ. Theolog. diſput. 56 cap. 17. art. 3. nu. 918. & ſeqq.* ut etiam ibidem notavi, ſcilicet formaliſſimè loquendo poſſe uti nos qualibet opinione practicè probabili in adminiſtratione Sacramentorum, in eo ſenſu, quòd nulla eſt opinio practicè probabilis, ſi exponit Sacramentum fruſtrationi. Quia improbabile eſt, quòd extra caſum neceſſitatis, licitum ſit exponere Sacramentum fruſtrationi.

11. Quòd ſi obiicias, hanc opinionem (validus eſt Baptiſmus in lixivio) eſſe probabilem, & tamen exponere Sacramentum fruſtrationi; malè ergo diximus, eſſe improbabilem omnem opinionem, quæ exponat Sacramentum fruſtrationi?

12. Reſpondeo, eam propoſitionem, licèt probabilis ſit, tamen formaliter non eſſe practicè probabilem: nam ut diximus, ea non eſt practica, ſed ſpeculativa. Nos autem ſolùm diximus, nullam eſſe opinionem practicè probabilem, quæ exponat Sacramentum fruſtrationi.

13. Denique obſervandum eſt, non eſſe idem, quòd ſit opinio tutior, & quod ſit probabilior: ſæpè enim opinio probabilior præſcribit valorem Sacramenti; cùm tutior ſit illa opinio probabilis, quæ negat valorem Sacramenti. Quare ex tenore decreti tenemur omittere opinionem probabiliorem circà valorem Sacramenti, quando minus probabilis eſt tutior.

CAPUT III.

An ſub ea damnatione contineatur opinio aſſerens, non eſſe peccatum mortale contra reverentiam Sacramenti, uti opinione minus tuta circà valorem ejus?

SUMMARIUM.

Scopus hujus damnationis eſt contra eam opinionem, quæ exponit Sacramentum fruſtrationi. n. 14.

Ex duplici titulo charitatis, & Religionis poteſt intelligi, quòd excludatur opinio minus tuta. n. 15.

Prima ſententia, quæ aſſerit peccare mortaliter contra Religionem, qui utitur opinione minus tuta circà valorem. n. 16.

Secunda ſententia affirmans, id non eſſe peccatum contra Religionem. n. 17.

Peccant graviter conferentes, & recipientes Sacramenta, ita ut fruſtretur fructus eorum. n. 18.
Opinio aſſerens, non peccari contra Religionem, ſi admittat, quòd licet fruſtrari Sacramentum, ſubiicitur damnationi n. 20.
Opinio affirmans, nunquam eſſe licitum fruſtrare Sacramentum ſuo fructu, licèt admittat non peccare contra Religionem, non ſubiicitur damnationi. n. 21.
Decretum non determinat, an ex titulo charitatis, an Religionis illicitum ſit uti opinione minus tuta n. 22.
Mea ſententia ex utroque titulo eſſe illicitum uti opinione minus tuta. n. 23.
Objectio proponitur. n. 24.
Sacerdos abſolvens cum cognitione probabili de diſpoſitione pœnitentis, utitur opinione probabili circà valorem, ſed non relicta tutiori. n. 25.

14. TAnquam certum ſupponendum eſt, ſub hac damnatione contineri eam opinionem, quę exponit fruſtrationi Sacramentum, quodcunque illud ſit, extra caſum neceſſitatis. Iſte enim eſt præcipuus ſcopus hujus damnationis. Nam cùm decernitur, non poſſe nos uti opinione minus tuta circà valorem Sacramenti, ideò decernitur: quia dum utimur opinione minus tuta circà valorem, exponimus Sacramentum fruſtrationi. Nam ſi ea opinio minus tuta coram Deo non eſt vera, non erit validum Sacramentum.

15. Difficultas ergo eſt, an qui dicunt, non fieri irreverentiam Sacramento, per hoc, quòd quis utatur opinione minus tuta circà valorem, dummodò verè ſit probabilis, ſubjaceant huic damnationi. Pro cujus claritate ſupponendum eſt, prohibitionem exponendi Sacramentum fruſtrationi, poſſe conſiderari, quòd oritur ex duplici titulo, vel quia præceptum charitatis obliget, ad non defraudandum fideles fructu Sacramenti, vel quia præceptum Religionis obligat ad non fruſtrandum, neque exponendum Sacramentum fruſtrationi, nempe propter reverentiam debitam Sacramento.

16. Non pauci ſunt Doctores, qui aſſerunt peccare mortaliter miniſtrum contra reverentiam debitam Sacramento, quoties utitur opinione minus tuta circà valorem Sacramenti. Ita P. Suarez *tom. 3. in 3 p. diſp. 16 ſect. 2. & diſp. 21. ſect. 4* & aliis in locis P. Valentia *3 p. diſp. 6. q. 2. punct. 1.* P. Henriquez *l. 1. de Sacram. c. 9. n. 11.* Petrus Soto *lib. de Inſtit. Sacerdotis lect. 2. de Euchariſt.* & plures alii.

17. Secunda ſententia affirmat, nullam fieri irreverentiam Sacramento per hoc, quòd miniſter Sacramenti utatur opinione minus tuta circà valorem; quia cenſet non eſſe obligationem exhibendi Sacramentis reverentiam pluſquam probabilem, & ſufficere, quòd miniſter ſibi perſuadeat probabiliter, nullam fieri irreverentiam Sacramento. Ita Salon. *2. 2. quæſt 63. art. 3. controverſ. 2. ad 3.* Sayrus in Clavi Regia *lib. 1. cap. 7 n. 5.* Baſilius Ponze *lib. 4 de Matr. cap. 25 n. 9.* Antonius Perez in Laurea Salmantina *certam. 10. cap. 12.* P. Thomas Sanchez *lib. 1.* in Decalogum *cap. 9. n. 33.* P. Vaſquez *2. 2. diſp. 2. punct. 5. nu. 5.* & quidam [illegible], & ego ipſe, qui in *Criſ. Theolog. par 1. tract. 1. diſp. 15. cap. 4.* [illegible] *num.* 341 docueram eſſe peccatum lethale exponere Sacramentum fruſtrationi, ſequendò opinionem probabilem minus tutam circà valorem propter præceptum charitatis obligans ad non defraudandum fideles fructu Sacramenti; poſteà *ibidem num.* 343. docui, utentem opinione minus tuta circà valorem non peccare mortaliter contra reverentiam Sacramenti, ſed ſolùm contra charitatem.

18. Et quidem non licere exponere Sacramentum fruſtrationi, ne fideles defraudentur fructu Sacramenti ex eo etiam colligitur, quòd Sacramenta inſtituta ſunt ad hoc, ut fideles fructus eorum percipiant. Et ita de jure divino eſt, ut conficiantur Sacramenta eo modo, quò non amittatur fructus, ad quem inſtituta ſunt Sacramenta.

19. In hac ergo difficultate, circà quam inquiritur, an ſubiiciatur huic damnationi opinio aſſerens, non eſſe contra reverentiam Sacramenti uſum opinionis minus tutæ circà valorem, Raymundus Lumbier *tom. 3. Sum. in explicatione hujus 1. propoſitionis, §. 1. nu. 1681*, affirmat, eam opinionem incurrere eam damnationem. Et videtur eodem modo intelligi damnationem 1. propoſitionis ab Emmanuele de Filguera in Lucerna decretali in expoſitione hujus 1. propoſitionis.

20. Prima concluſio. Opinio aſſerens, non peccari contra reverentiam Sacramenti, ſi quis utatur opinione minus tuta circà valorem extra caſum neceſſitatis, ſi ſimul admittat, quòd re ipſa poſſit fruſtrari Sacramentum; talis opinio ſubjacet huic damnationi. Id conſtat clarè ex ipſo tenore propoſitionis damnatæ. Nam expreſsè damnatur propoſitio, quę exponit Sacramentum fruſtrationi atqui opinio relata exponit Sacramentum fruſtrationi, quia cùm ea opinio minus tuta poſſit eſſe falſa coram Deo, eadem contingentia poterit fruſtrari Sacramentum: ergo ſubjacet huic damnationi.

21. Secunda concluſio. Opinio, quæ affirmat, nunquam eſſe licitum exponere Sacramentum fruſtrationi, ne fideles defraudentur fructu Sacramenti, ſimul admittens non peccare contra reverentiam Sacramenti eum, qui utitur opinione minus tuta circà valorem, non incurret hanc damnationem. Probatur. Propoſitio, quæ incurrit hanc damnationem, eſt illa, quæ exponit Sacramentum fruſtrationi. ſed hęc propoſitio proximè relata non exponit Sacramentum fruſtrationi: ergo non incurrit hanc damnationem. Minor patet; quia expreſsè propugnat, eſſe peccatum mortale exponere Sacramentum fruſtrationi.

22. Confirmatur. Nam quamvis hoc decretum condemnet opinionem, quæ aſſerit, eſſe licitum ſequi opinionem minus tutam circà valorem, nullum tamen verbum eſt in decreto, aut in ipſa propoſitione damnata, quo exprimatur eſſe illicitum contra reverentiam Sacramenti potiùs, quàm propter tuendum fructum Sacramenti. ergo ſolum decernitur id, quod attinet ad non exponendum Sacramentum fruſtrationi: ergo dum Sacramentum ſervatur indemne à fruſtratione, non damnatur propoſitio. Sed opinio proximè relata ſervat Sacramentum indemne à fruſtratione: ergo non ſubjacet damnationi.

23. Quòd ſi inquiras, quænam tandem ſit mea ſententia circà eam quæſtionem, (An fiat irreverentia Sacramento per uſum opinionis minus tutæ circà valorem?) Reſpondeo, quamvis loco citato docuerim non peccare contra reverentiam Sacramenti, ſed ſolùm contra charitatem, & contra inſtitutionem Chriſti, de non impediendo fructu Sacramenti; quatenus defraudantur fideles fructu Sacramenti, re meliùs perpenſa, modò aſſero, eſſe peccatum mortale, non ſolùm ex hoc titulo, ſed etiam ex eo, quòd ſit contra reverentiam Sacramenti. Ratio, quæ me movet, eſt, nam conficere Sacramentum irritum, eſt peccatum mortale contra reverentiam Sacramento debitam: ergo exponere ſe periculo conficiendi Sacramentum irritum, eſt etiam peccatum mortale contra eandem reverentiam. Patet conſequentia: *Quia in moralibus perindè eſt aliquid facere, & exponere ſe periculo faciendi.* Ut loquitur P. Suarez in ea *diſp. 16. ſect. 2.* Confirmatur. Nam cùm dicis ſolùm peccare Miniſtrum in eo caſu, quia exponit actionem, ut Fideles maneant defraudati fructu Sacramenti, in hoc ipſo involvitur irreverentia cõtra Religionem Sacramenti. Ideò enim peccat exponẽdo defraudationi fructus, quia Sacramentum inſtitutum eſt ad hoc, ut Fideles percipiant fructum ejus: ergo peccat contra ipſam inſtitutionem Sacramenti, & non ſolùm contra utilitatem Fidelium: ergo dum defraudat Fideles fructu Sacramenti, non ſolùm peccat contra charitatem, ſed etiam contra Religionem Sacramento debitam. Et cùm hoc ſtat, quòd illa opinio in terminis ſecundę concluſionis non incurrat hanc damnationem.

24. Obiicies. Aliquando contingit, quòd quis abſque peccato utatur opinione probabili circà valorem, per quam exponatur Sacramentum fruſtrationi, etiam extra caſum neceſſitatis: ergo non peccat, qui exponit Sacramentum fruſtrationi. Probatur antecedens: Nam Sacerdos abſolvit pœnitentem, habens cognitionem duntaxat probabilem de recta pœnitentis diſpoſitione, ſive de vera contritione, aut attritione illius, quæ quidem cognitio probabilis verſatur circà valorem Sacramenti, cùm ſit de materia eſſentiali Sacramenti, nempe contritione; & cùm ea cognitio ſit merè probabilis, exponitur Sacramentum fruſtrationi; ſi enim ea cognitio falſa ſit, quia re vera pœnitens non habet dolorem requiſitum ad valorem, Sacramentum fruſtrabitur. Ecce ergo quomodo abſque peccato, utimur opinione probabili circa valorem, per quam Sacramentum exponitur fruſtrationi. Et hæc objectio militat etiam contra hoc decretum.

25. Sed reſpondetur, eam nihil obſtare huic Decreto. Nàm juxta illud non poſſumus eligere in praxi opinionem [illegible] circà valorem Sacramenti, relicta tutiori, non poteſt autem dici, quòd relinquatur tutior, quando impoſſibile eſt ponere tutiorem. Quod in caſu [illegible] objectionis evenit. Eſt enim impoſſibile, ut in plurimùm, quòd Confeſſarius habeat cognitionem pluſquam probabilem de legitima diſpoſitione pœnitentis, cum ea cognitio nitatur dicto pœnitentis, aut aliis ſignis externis fallibilibus; & ideo operatur juxta cognitionem ſolùm probabilem, ſed non relinquit tutiorem, quia ſæpè impoſſibile eſt ponere tutiorem: quia ſi deberet ponere tutiorem taliter, quòd Sacramentum non maneret expoſitum fruſtrationi, ferè nunquam poſſet abſolvere pœnitentem, niſi in mortis articulo, cùm ferè nunquam poſſit eſſe certò ſecurus de legitima pœnitentis diſpoſitione.

26. In forma ergo reſpondeo, diſtinguendo antecedens: abſque peccato utitur cognitione probabili, per quam exponitur Sacramentum fruſtrationi, (relicta tutiori,) nego; [non relicta tutiori,] concedo. Et ad probationem patet ex dictis, quòmodo Confeſſarius utitur cognitione probabili circà valorem, non relicta tutiori.

CAPUT IV.

An ſubjaceat huic damnationi, qui utitur opinione probabili, relicta tutiori, non ſolùm in adminiſtratione, ſed etiam in receptione Sacramenti?

SUMMARIUM.

Opinio affirmans non ſubjacere damnationi, immò & aliquando licere n. 27.
Quòmodo peccet, qui in receptione Sacramenti utitur opinione probabili, relicta tutiori? n. 28.
Quomodo ſit illicitum, quòd recipiens Sacramentum illud exponat fruſtrationi. n. 29.
Quàm certum ſit, attritionem ſufficere ad valorem Sacramenti? remiſſivè. n. 29.
Quòmodo opinio de confeſſione valida infirmi non verſetur circa valorem? remiſſivè. n. 31.

Jo: Cardenas. B 3 Quo-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Quomodo nihil inferatur ex eo, quòd obligatio recipientis minor ſit quàm miniſtri n. 32. & ſeqq.
Quomodo fideles non poſſint renunciare favorem, ſive fructum Sacramenti, n. 34.
Quomodo opinio de attritione cognita non verſetur circà valorem. remiſſivè. n. 35.
Non peccat contra charitatem, qui abſolvit eum, qui vult uti opinione minus probabili, quæ non verſatur circà valorem. remiſſivè. n. 36.
Propoſitio docens, non peccare eum, qui in receptione utitur probabili, relicta tutiori, non damnatur expreſsè. n. 37.
Præfata propoſitio damnatur virtualiter. n. 38.
Quomodo ex præfata propoſitione certò inferatur propoſitio damnata, n. 39. & ſeqq.

27. QUæſtio in titulo propoſita inquirit, an hæc damnatio comprehendat nõ ſolum opinionem, quę loquitur de miniſtro Sacramenti, ſed etiam eam, quæ loquitur de recipiente Sacramentum. Mag. Hozes in explicatione hujus primæ propoſitionis *n. 9. & n. 23.* affirmat, hac damnatione non comprehendi uſum opinionis probabilis, relicta tutiori, in receptione Sacramenti, [illegible] ſolum in adminiſtratione. quia propoſitio damnata ſolùm loquitur expreſsè de adminiſtratione, & non de receptione. Immò affirmat, aliquando eſſe licitum, recipientem uti ejuſmodi opinione probabili, quamvis exponat Sacramentum fruſtrationi. Et apponit exemplum in eo, qui accedit ad Sacramentũ Pœnitentię cũ ſola attritione cognita, item in eo, qui contentus eſt ſe feciſſe confeſſionem informem.

28. Dico primò. Peccat lethaliter, qui in receptione Sacramenti utitur opinione probabili, relicta tutiori. Ita P. Suarez *tom 4. in 3. par. diſp 27 ſect 6* ubi pariter loquitur de miniſtro, & de recipiente, quem multi alii ſequuntur. Et ratio eſt. Nam Sacramenta inſtituta ſunt ad hoc, ut fideles fructum eorum percipiant; ergo contra inſtitutionem Sacramenti eſt, quod fideles impediant fructum Sacramenti, ſive adminiſtrantes, ſive recipientes.

29. Confirmatur. Nam quod Sacramentum, & fructus ejus exponatur fruſtrationi, eſt omninò [illegible]tum, nam ob eam rationem id non licet Miniſtro: ergo quicunque exponit Sacramentum fruſtrationi, ſive adminiſtrando, ſive recipiendo, peccat graviter.

30. Exempla, quæ objiciuntur, nihil probant. Non primum. Nam ut oſtendam *c. 6. art. 2. q. 1.* attritionem ſufficere ad valorem Sacramenti pœnitentiæ, non eſt duntaxat probabile, ſed omninò certum. Opinio autem de attritione cognita non verſatur circà valorem Sacramenti.

31. Non ſecundum. Nam, ut oſtendam *c. 6. art. 1.* opinio de confeſſione valida informi non verſatur circà valorem Sacramenti.

32. Sed inſtat Mag. Hozes *n. 20.* Nam minus ſtricta eſt obligatio recipientis, quàm Miniſtri, in ordine ad conſulendum valori Sacramenti: ergo quamvis Miniſter peccet, non propterea peccabit recipiens. Antecedens probatur. Quia Sacramenta inſtituta ſunt in favorem [illegible]: ergo Fideles poſſunt renunciare favorem ſuũ.

33. Confirmatur. Nam P. Thom Sanchez *lib. 1. Sum. c. 9. n. 14.* ait: *Nullatenus in charitatem aget* (Miniſter) *nec peccabit, ſi pœnitentem cum ſola attritione per ipſummet cognita abſolvat, ſequendo opinionem probabilem*: *quia dolor eſt requiſitus non ex parte Miniſtri, ſed ex parte pœnitentis: quare ſi ipſe vult accedere eo cum ſola attritione cognita, etiamſi contritus accedere valeat, non fit contra authoritatẽ ei debitam, ſi eo hoc pacto diſpoſito conferatur abſolutio.* Ergo recipiens poteſt renunciare favorem ſuum, & Sacerdos non peccabit abſolvendo illum ſic renunciantem.

34. Reſpondeo, omiſſo antecedenti, negando conſequentiam: quia etiam obligatio hominis ſæcularis eſt minor, quàm Religioſi ad obſervationem Caſtitatis: & non propterea infertur, quod ſæcularis non peccat violando caſtitatem, ſed quòd minus peccat.

35. Circà probationem antecedentis dico, Fideles non poſſe renunciare favorem, qui eis provenit ex Sacramentis: hic enim favor non eſt, ſicut favores temporales humani, qui ſunt volentibus acceptare. Qui enim recipit Euchariſtiam, non poteſt renunciare augmento gratię, quòd confert Sacramentũ ex opere operato. Quin potiùs cùm inſtituerit Chriſtus Sacramenta ad communicandum Fidelibus fructũ ſuum, [illegible] ipſo quòd Fideles velint ſuſcipere Sacramentũ, peccant graviter contra inſtitutionem Sacramenti, ſi non adhibeant omnia requiſita ad participandũ fructum Sacramenti.

36. Ad confirmationem reſpondeo, veram eſſe doctrinam P. Thomæ Sanchez, obſervatis duobus. Primo, opinionem de attritione cognita non verſari circa valorem Sacramenti, ut ſupra dixi. Secundo non peccare contra charitatem Miniſtrum, qui abſolvit pœnitentem, qui vult uti opinione probabili, minùs tuta, aut minùs probabili, quæ non verſatur circà valorem: quia dum pœnitens eſt ſufficienter diſpoſitus ad percipiendum fructum Sacramenti, licèt minus perfectè, non poteſt Confeſſarius negare abſolutionem. Vide, quæ dixi de hoc puncto *in 1. par. Curſ. Theol. diſp. 11. cap. 13. & in 2. par.* in Additionibus *num. 14. & 41. & 3. part. diſp. 36. num. 1145.* Ex hoc autem non infertur, quòd pœnitens poſſit renunciare favorem Sacramenti, nam modo dicto non amittit fructum Sacramenti.

37. Dico ſecundò. Propoſitio, quę docet, non peccare eum, qui in receptione Sacramenti utitur opinione probabili, relicta tutiori, non damnatur expreſsè. Ratio eſt, quia propoſitio damnata non loquitur expreſsè de receptione, ſed de adminiſtratione.

38. Dico tertiò. Præfata propoſitio damnatur virtualiter. [illegible] quòd ex vi damnationis fulminatæ contra primam propoſitionem, præfata propoſitio loquens de receptione manet antiquata, [illegible] probabilis. Probatur. Ea propoſitio manet virtualiter damnata, quę eſt incompoſſibilis cum damnatione, cujus falſitas quoad praxim infertur ex illa damnatione. ſic ſe habet ea propoſitio: ergo manet virtualiter damnata. De majori non poteſt eſſe dubium, ſi penetrentur termini; quia ſi damnatio infert, illam eſſe falſam [illegible], eſt, per modum illationis reprobat illam. Vide, quæ [illegible] *de art.* [illegible].

39. Major probatur. Nam tota ratio damnationis [illegible] eo, quod dicatur licitum exponere fruſtrationi Sacramentum [illegible] hæc fruſtratio æquè convenit recipienti invalidè, ac miniſtro [illegible] invalide: ergo ex ea damnatione infertur falſitas, quoad praxim propoſitionis id admittentis in recipiente.

40. Confirmatur. Nam antecedens inferens propoſitionem damnatam, ſi admittatur eſſe verum, infert propoſitionem [illegible] tam eſſe veram, & conſequenter damnationem eſſe in[illegible] ſed propoſitio, quæ admittit eam fruſtrationem Sacra[illegible] in recipiente, infert propoſitionem damnatam: ergo [illegible] onem eſſe injuſtam. Probatur minor. Nam ex eo, quod [illegible] exponere poſſit Sacramentum fruſtrationi, infertur, quod poſſit [illegible] Miniſter: Nam ſi ſemel admittas, licitam eſſe fruſtrationem Sacramenti, non eſt, cur non liceat Miniſtro; & ideo non licet [illegible]; quia per ſe eſt irreligioſa fruſtratio Sacramenti.

CAPUT V.

Enumerantur opiniones, quę vi hujus decreti excludendæ ſunt à praxi circa Baptiſmum, Confirmationem, & Euchariſtiam.

SUMMARIUM.

Opinio de Baptiſmo collocato in digito, in capillis, &c. non poteſt licitè deduci ad praxim. n. 42.
Opinio de collocato in lixivio, juſculo, &c. nequit licitè ad praxim deduci. n. 43.
Neque aliæ opiniones probabiles circà verba formæ. n. 44.
Neque opinio aſſerens ad Confirmationem ſufficere oleum olivarum ſine Balſamo. n. 45.
Neque opiniones aſſerentes ad materiam Euchariſtię ſufficere blatham, avenam, amylum, vinum congelatum. n. 46.
Neque opinio, quæ dicit in forma conſecrationis calicis validè omitti reliqua præter prima quinque verba. n. 47.

41. NOn eſt levis difficultas in [illegible]cernendo, quęnam ſint iſtæ opiniones minus tutæ circà valorem Sacramentorum, & præcipue Pœnitentiæ, & Matrimonii. Ideò ope[illegible] diſcurrere ſingulatim per omnia Sacramenta circa [illegible] probabiles hujus generis. Et quamvis non ſe extendat [illegible] omninò quæſtiones, eas ſaltem tangam, quæ reliquis [illegible]

42. Igitur circà Baptiſmum, [illegible] materiam [illegible] & remotam, quamvis ſit opinio aliquorum, validum eſſe Baptiſmum factum in digito, aut in alia parte corporis [illegible] ex vi hujus decreti erit peccatum mortale ita baptizare extra neceſſitatem [illegible] opinio eſt minus tuta circà valorem. Et ob eandem [illegible] vis ſit opinio multorum, validum eſſe Baptiſmum in [illegible] collatum, eſt graviter illicitum [illegible] cere ad praxim [illegible] extra caſum neceſſitatis, quia oppoſita eſt tutior. Quod [illegible] dum eſt de Baptiſmo infantis pelle ſecundina circundat[illegible]

43. Similiter, qui non improbabiliter opinantur [illegible] liquores ex herbis expreſſos, aquam [illegible] reſolutam, [illegible] um, & lixivium, &c. non differre ſpecie ab aqua naturali, [illegible] qui opinentur, validum eſſe Baptiſmum in his materiis [illegible] ſed quia oppoſita opinio eſt tutior, & verſatur circà valorem Sacramenti, erit grave peccatum miniſtrare Baptiſmum in [illegible] extra neceſſitatem.

44. Quod attinet ad formam Baptiſmi, opinio eſt [illegible] validum eſſe Baptiſmum, ſi miniſter dicat: *Baptizetur Petrus à Deo in nomine Patris, &c.* alii volunt, validum eſſe Baptiſmum, ſi miniſter dicat: *Ego te baptizo in nomine Chriſti.* Alii præterea ſentiunt, valere Baptiſmum, ſi Miniſter dicat: *Ego te baptizo in nomine genitoris, & geniti, & procedentis ab utroque.* Dicendum tamen eſt, graviter peccare miniſtrum, qui aliquo ex modis [illegible] formam Baptiſmi: quia opiniones oppoſitæ ſunt tutiores, [illegible] circà valorem.

45. Quod attinet ad Sacramentum Confirmationis, plures, & graves Doctores cenſent, ad materiam remotam [illegible] Sacramenti non eſſe ſimpliciter neceſſarium balſamum [illegible] olivarum ab Epiſcopo benedictum. Ita opinantur C[illegible] *p.* 72. *art. 2.* Sotus *in 4. diſt. 7 quæſt. unic. art. 2.* N[illegible] *in Sum. c. 22. n.* P. Valentia *t. 4. diſp. 5. quæſt. 1. punct. 2.* & alii. Cæterùm materiam remotam hujus Sacramenti eſſe Chriſma nec[illegible] compoſitum [illegible] olivarum, & balſamo ab Epiſcopo benedictum, docent P. Suarez *to. 3. in 3. p. diſp. 33. ſect. 1.* P. Coninck *3. p. q. 72. a. 1. du. 2.* P. Laym. *l. 5. Sum.*

tract.

tract.3.c.2.dub.1. P. Caſtro Palao *tom.4.tract.20 diſp.unic.punct 2 n.3.* & alii. Quare cum hæc ſecunda opinio ſit tutior, & vertetur circa valorem Sacramenti, erit grave peccatum miniſtrare Sacramentum Confirmationis ſine balſamo, niſi fortè adſit caſus neceſſitatis, & balſamum non inveniatur.

46. Circa materiam remotam Euchariſtiæ aliqui opinantur blatham (Hiſpane *centeno*) non differre ſpecie à tritico, atque adeò eſſe materiam ſufficientem ad Euchariſtiam. Idem cenſent alii de Avena. Alii verò cenſent amylon (Hiſpane *Almidon*) eſſe materiam ſufficientem. Alii etiam, iique graves Doctores, vinum congelatum, etiam dum congelatum eſt, eſſe materiam ſufficientem ad conſecrationem calicis. Sed deducere ad praxim eas omnes opiniones, eſt grave peccatum: quia minus tutę ſunt, & exponunt fruſtrationi Sacramentum.

47. Prętereà res eſt valdè controverſa inter Theologos, an forma conſecrationis calicis conſiſtat in ſolis illis verbis: *Hic eſt Calix Sanguinis mei*, an etiam ſint eſſentialia reliqua omnia. Ex ſapientiſſimi Doctores cenſent, in ſolis illis prioribus verbis formam conſiſtere. At S. Thomas, & plures alii cenſent, reliqua omnia verba eſse eſſentialia, ſine quibus non erit valida conſecratio calicis. Sed quia hęc ſecunda eſt tutior, peccabit lęthaliter Sacerdos, qui ſine reliquis omnibus verbis conſecrare. Adverte tamen, Doctores, qui aſſerunt, validam eſſe coſecrationem calicis factam cum ſolis illis prioribus verbis: ſimul docere, peccare mortaliter Sacerdotem, qui reliqua verba omittit propter perpetuam conſuetudinem, & traditionem Eccleſiæ de obligatione proferendi ea omnia verba in conſecratione calicis. Vide quæ dixi *in 2 p. Cruſ. Theol. diſp.23.c.5 a.1.n.62.*

QUÆSTIO V.

Diſcutitur, quænam opiniones in vi hujus decreti à praxi excludendæ ſunt circa Sacramentum Pœnitentiæ.

ARTICULUS I.

Quid de opinione admittente Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe?

SUMMARIUM.

Quid ſit Sacramentum validum, & informe? n. 48.
Quinque dubitationes de Sacramento valido informe proponuntur. n. 49.
Sacramentum poteſt eſſe validum; & informe defectu attritionis extenſivæ. n. 50.
Opinio docens poſſe deduci ad praxim, ſententiam de Sacramento valido informi defectu attritionis extenſivæ non ſubjacet huic damnationi. n. 53.
Opinio docens poſſe dari confeſſionem validam informem ex defectu doloris efficacis ob ignorantiam invincibilem, eſt mihi dubiæ probabilitatis, ſed ſi probabilis eſt, quoad praxim, non ſubjacet damnationi. n. 54.
Opinio de confeſſione valida informi ex defectu doloris efficacis cum ignorantia mortaliter culpabili eſt improbabilis. n. 55.
Quòd ſi illa opinio intelligatur tanquam aſſerens, in illa confeſſione non peccari contra valorem Sacramenti, ſubjicitur huic damnationi. n. 56.
Idem dicendum eſt de confeſſione valida informi ex defectu integritatis cum ignorantia mortaliter culpabili. n. 57.
Opinio de confeſſione valida informi ex defectu examinis cum ignorantia invincibili, probabilis eſt, non ſubit hanc damnationem. n. 58.

48. QUid ſit Sacramentum validum, & informe, conſtat ex dictis *in 3 p Criſ. Theol. diſp 70.c.1.art.1.n.1.* nihil aliud eſſe, niſi Sacramentum conſtitutum ex omnibus ſuis partibus eſſentialibus, & deſtitutum effectu gratiæ propter defectu diſpoſitionis in recipiente.

49. Et quidem in hac quæſtione de Sacramento Pœnitentiæ valido informi multiplex dubitatio continetur. Prima eſt de Sacramento valido informi defectu attritionis extenſivæ, in quo invenitur attritio de uno peccato lethali, & deficit attritio de alio peccato lethali. De quo tanquam probabili dixi *in ea diſp.70.c.1.ar.3.* Secunda eſt de confeſſione valida informi ex omnimodo defectu doloris efficacis, qui defectus procedat ex ignorantia invincibili. De quo tractavi *in ea diſp.70.c.2.* Tertia eſt de Sacramento valido, & informi ex defectu doloris efficacis ob ignorantiam mortaliter culpabilem. De quo egi *in ea diſp 70.c.3.* Quarta eſt de confeſſione valida informi ex defectu integritatis, cum ignorantia mortaliter vincibili. De quo egi *diſp.72.* Quinta eſt de confeſſione valida informi ex defectu integritatis cũ ignorantia Invincibili. De quo tractaui *diſ.73.*

50. Circa primam dubitationem dixi loco citato, probabile eſse dari confeſſionem validam informem defectu attritionis extenſivę, ita quòd ſi Petrus commiſit duo peccata lethalia adulterii, & furti, & vadens ad confeſſionem, confeſſus eſt adulterium, & invincibiliter oblitus eſt furti, & habet attritionem, non generalem omnium peccatorum, ſed ſpecialem de illo adulterio, quòd confitetur propter ejus turpitudinem, & habet propoſitum univerſale non peccandi lethaliter in poſterum: non obtinet fructum Sacramenti, quia illa attritio non extenditur ad peccatum furti, cujus obliviſcitur, & ubi peccatum non retractatur, non dimittitur. Ex altera verò parte Sacramentum Pœnitentiæ eſt validum, quia habet omnes ſuas partes eſſentiales, nempe dolorem de peccato, quòd confitetur, & propoſitum univerſale non peccando lethaliter, & confeſſionem omnium, quorum recordatur.

51. Inquiritur ergo, an incurrat damnationem contentam in hoc decreto propoſitio docens, licitum eſſe deducere ad praxim præfatam opinionem de Sacramento informi ob defectum attritionis extenſivæ? Et ratio dubitandi eſt: quia opinio docens validum eſſe Sacramentum, eſt opinio minus tuta: & illa quidem procedit circa valorem: atqui hoc decreto damnatur opinio docens, eſſe licitum ſequi opinionem minus tutam circa valorem Sacramenti; ergo damnatur opinio docens, quòd poſſumus ſequi in praxi eam opinionem.

52. Pro cujus rei claritate ſuppono, illud Sacramentum Pœnitentiæ informe, de quo loquitur caſus iſte, nunquam fieri advertenter, quia caſus iſte conſiſtit in eo, quòd pœnitens non advertit ad illud peccatum lethale, quin potius obliviſcitur illius. Atque adeo opinio, quæ dicit, licitum eſſe uſum ejus opinionis, non dicit illud numero Sacramentum informe poſse licitè exerceri. Eſt enim peccatum mortale conferre, vel recipere advertenter Sacramentum informe. Nunc ergo docet ea opinio practica, quòd pro Sacramento Pœnitentiæ ſubſequenti prodeſt ferre judicium, quòd illud Sacramentũ informe validum fuerit, ne cogatur pœnitens iterum confiteri illud peccatum, quòd in illo Sacramento informi confeſſus eſt.

53. Aſſero ergo hoc judicium factum de ea confeſſione informi tanquam valida, non ſubjacere huic damnationi propter duo. Primum, quia damnatio procedit de opinione adſtruente valorem Sacramenti circa conferendum illud numero Sacramentum, de cujus valore datur opinio minus tuta: atqui opinio docens, poſſe nos in praxi ſequi eam opinionem de valore Sacramenti informis, non loquitur de illo numerico Sacramento, quòd dicit eſſe validum, ſed de ſubſequente, in quo aufertur informitas. Secundùm, quia illa ſecunda confeſſio, in qua homo jam recordatus illius furti obliti confitetur illud cum contritione, ſive attritione de illo, nullo modo exponitur fruſtrationi, neque circa illam ſecundam confeſſionem datur opinio minus tuta circa valorem ejus. Nam omninò certum debet eſſe illam ſecundam confeſſionem fieri validè: quia perindè eſt tacere peccatum ex oblivione invincibili, ac illud tacere, propter opinionem verè probabilem, quòd nulla eſt obligatio illud confitendi: hæc enim utraque confeſſio fit bona fide. At quando quis invincibilis obliviſcitur peccati in confeſſione, ſi habeat contritionem, quæ extendatur ad illud, conſequitur fructum Sacramenti; ergo illa ſecunda confeſſio modo explicato facta ſecundùm opinionem practicè probabilem conſequitur fructum Sacramenti, atque adeo circa illam non datur uſus opinionis minus tutæ, quoad valorem illius. Et ex dictis patet ad rationem dubitandi.

54. Quod attinet ad ſecundam opinionem de confeſſione valida informi ob defectum doloris efficacis ex ignorantia invincibili, dixi loco citato, ejus opinionis probabilitatem mihi eſſe dubiam; atque adeò tanquam in dubio practico tutiorem partem eligendam eſſe. Sed, ſi eo, ſit probabilis propter magnorum virorum authoritatem, quos loco citato retuli. De hac opinione idem judicium ferendum eſt, ac in proximè præcedente. Nam opinio docens, illam doctrinam licitè poſſe reduci ad praxim, non dicit licitum eſſe facere advertenter confeſſionem informem cum eo defectu doloris efficacis, ſed ſolùm dicit, quòd confeſſio ſubſequens aſſociata jam dolore efficaci, ita poteſt fieri, ut nulla ſit obligatio iterum confitendi peccata expoſita in confeſſione informi. Ex quo illa ſecunda confeſſio non exponitur fruſtrationi propter proximè dicta.

55. Circa tertiam dubitationem de confeſſione valida, & informi ex defectu doloris efficacis ob ignorantiam mortaliter culpabilem, dixi loco citato, eam eſſe improbabilem juxta mentem graviſſimorum Theologorum, & ut minimũ, eſſe dubiæ probabilitatis, atq; adeo de illa eſſe dubium practicum, in quo tutior pars eligenda eſt.

56. Aſſero ergo, ſi illa eſſet probabilis: diſtinguendum eſſe. Nam quando dicit, poſſe deduci ad praxim, vel loquitur ſolùm de confeſſione ſubſequenti habente jam dolorem efficacem, vel loquitur etiam de prima confeſſione, aſſerens in illa non peccari contra valorem Sacramenti. Primò modo non ſubjacet damnationi propter proximè dicta. Secundò autem modo ſubjacet damnationi, quia eſt opinio minus tuta circa valorem ejuſdem numero Sacramenti, quòd in prima confeſſione dicit eſſe validum, & in ea non peccari contra valorem Sacramenti.

57. Circa quartam dubitationem de confeſſione valida, & informi ex defectu integritatis ob ignorantiam mortaliter culpabilem dixi in ea *diſp.71.c.1.n.5.* eam opinionem, ut minimum, eſſe dubiæ probabilitatis practicæ, atque adeò circa eam eſſe dubium practicum, in quo tutior pars eligenda eſt. Aſſero ergo, ſi illa eſſet probabilis, decidendam eſſe hanc dubitationem ſub eadem diſtinctione, ac proximè præcedentem propter eaſdem rationes.

58. Circa quintam dubitationem de confeſſione informi ex defectu examinis cum ignorantia invincibili dixi *diſp.73.c.2.n.4.* eſſe dubiæ probabilitatis, atque adeò de numero illarum, in quibus omninò tutior pars eligenda eſt. Sed dato quod illa cenſeatur verè probabilis, inquiritur, an illa utpote minus tuta circa valorem Sacramenti, ſubjaceat huic damnationi? Dicendum eſt, illã non ſubjacere, quia non affirmat, licitum eſſe practicè facere illam confeſſionem infor-

mem; ſed ſolùm prodeſt ad hoc, ut ſi in confeſſione ſubſequenti advertatur defectus, nulla ſit obligatio repetendi illa peccata, quæ in priori confeſſione informi ritè declarata ſunt. Et ratio eſt: quia ex una parte loquitur de licito uſu prioris confeſſionis; ex altera verò non exponet periculo fruſtrationis illam ſubſequentem confeſſionem propter ſupradicta.

ARTICULUS II.

Quæ opiniones in vi hujus Decreti excludendæ ſunt à praxi circa dolorem requiſitum in confeſſione?

SUMMARIUM.

Sententia affirmans, ſufficere attritionem ad valorem, & fructum Sacramenti Pœnitentiæ, non ſubjacet huic damnationi. Et eam eſſe certam probatur ex Tridentino. n. 61.
Tridentinum loquitur de attritione tanquam de diſpoſitione proxima ad juſtificationem. n. 62.
Quod attritio debeat continere aliquam dilectionem Dei, cenſent Lovanienſes aliqui, & Alexander VII. præcepit, quòd nullus afficiat cenſura eam opinionem, aut oppoſitam. n. 63.
Sed id non obſtat noſtræ ſententiæ. n. 64.
An in articulo mortis requiratur contritio perfecta pro valore, & efficacia Sacramenti. n. 65. & ſeqq.
Opinio, quæ docet ſufficere attritionem, dummodo ſit cognita, ut contritio, non verſatur circa valorem Sacramenti, & ideò oppoſita opinio non ſubjacet huic damnationi. n. 67. & ſeqq.
Refertur opinio docens, ſufficere attritionem ex metu pœnarum temporalium. n. 70
Hæc opinio ſpeculativè eſt probabilis, & ut talis non ſubjacet damnationi. n. 71.
An ſi doceat, poſſe deduci ad praxim, ſubijciatur huic damnationi, & quomodò? n. 72.
Si verò applicetur dolori requiſito ad Baptiſmum, non ei ſubiicitur. n. 73.
Opinio docens non requiri novum dolorem, cùm quis confitetur peccata olim confeſſa. n. 74.
Opinio negans, requiri novum dolorem ad novam confeſſionem eorum, quæ jam confeſſa ſunt ſpeculativè ſumpta, non ſubjacet damnationi. n. 76.
Opinio docens, ad confeſſionem venialium ſufficere dolorem virtualem, qui includitur in voluntate confitendi. n. 77.
Illa ſpeculativè ſumpta non ſubjacet damnationi. n. 78.
Si verò dicatur, illam poſſe deduci ad praxim, ſubjacet. n. 79.
Propoſitum virtuale, quod continetur in contritione, vel attritione ex motivo univerſali ſufficit ad Sacramentum. Et hæc ſententia non ſubjacet damnationi n. 80.
Opinio docens in confeſſione venialium ſufficere attritionem, non de omnibus, ſed de aliquibus. n. 81.
Ea ſententia, etiam in ordine ad praxim, non ſubeſt huic damnationi. n. 83.
Opinio docens, validum, & fructuoſum eſſe Sacramentum Pœnitentiæ, etiam ſi contritio multo tempore antecedat. n. 85.
Si aliquanto brevi tempore præcedat contritio, certum eſt, eſſe validum, & fructuoſum. n. 86.
Ut moraliter conjungatur cum confeſſione contritio tempore antecedens, requiritur, quod ea contritio referatur ad confeſſionem futuram. n. 87.
Si uno, vel duobus diebus ante confeſſionem præcedat contritio ordinata ad confitendum, valida, & fructuoſa eſt confeſſio: & hæc ſententia etiam in ordine ad praxim non ſubeſt huic damnationi. n. 88.
Duplex modus explicandi permanentiam virtualem contritionis alter, quatenus elicitur, & non revocatur, alter, quatenus continetur in aliquo effectu præſenti. n. 89. & ſeqq.
Certum eſt ſufficere virtualem permanentiam contritionis. Ideò hæc ſententia non ſubiicitur damnationi. n. 91.
Dummodo dolor præceſſerit brevi tempore ad confeſſionem. n. 93.

59. CUm dolor de peccatis ſit pars eſſentialis Sacramenti Pœnitentiæ, opiniones, quæ circumferuntur circa dolorem requiſitum ad hoc Sacramentum, verſantur circa valorem Sacramenti: cum Sacramentum ſine ſua parte eſſentiali non poſſit eſſe validum. Ex quibus opinionibus probabilibus illa, quæ negat valorem Sacramenti, pro praxi tutior eſt; & quæ affirmat, minus tuta.

QUÆSTIO I.

De attritione ſufficiente ad Sacramentum Pœnitentiæ.

60. INquiritur ergo primò, an ſententia docens, attritionem ſufficere ad Sacramentum Pœnitentiæ, neque requiri contritionem perfectam: ſubjaceat huic damnationi. Et ratio dubitandi eſt: quia oppoſita opinio aſſerens, ad valorem Sacramenti non ſufficere attritionem, ſed requiri contritionem perfectam, eſt opinio tutior circà valorem; ſed damnatur hoc decreto opinio docens, non eſſe eligendum in praxi tutiorem circa valorẽ Sacramenti: ergo opinio, quæ ſtat pro attritione in praxi admittenda, damnatur hoc decreto.

61. Dicendum tamen eſt, eam ſententiam affirmativam de ſufficientia attritionis non ſubjacere huic damnationi. Ratio eſt: quia decretum loquitur de opinionibus merè probabilibus; hæc autem doctrina non eſt merè probabilis, ſed omninò certa, & indubitabilis, propter definitionem Concilii Tridentini *ſeſſ. 14. c. 4.* in hæc verba: *Quamvis ſine Sacramento Pœnitentiæ per ſe perducere peccatorem ad juſtificationem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam diſponere.* In quibus verbis expreſsè aſſerit, aliter diſponere attritionem intra Sacramentum, & extra; dixit enim, extra Sacramentum non perducere peccatorem ad juſtificationem: intra Sacramentum verò diſponere peccatorem ad illam.

62. Quod autem loquatur Concilium de diſpoſitione proxima, & immediata, patet: conſtat enim, attritionem extra Sacramentum diſponere remotè ad Juſtificationem. Videatur P. Suarez *tom. 4. in 3. p. diſp. 20. ſect. 1. concl. 1. n. 10* ubi ſic ſcribit: (Hanc concluſionem exiſtimo hoc tempore adeò certam, ut non poſſit abſque errore negari.) Et pro eadem concluſione citat S. Thomam *in 4. diſt. 17. q. 3. art. 5. q. 1.* & pluribus aliis locis. Itẽ Sotum, Paludanum, Capreolum, Adrianum, S. Antoninum, Sylveſtrum, Ruardum, & Canum; cùm ergo hæc ſententia ſit omninò certa, non poteſt dici eſſe minus tuta circà valorem, atq; adeò illa nõ comprehenditur ſub ea damnatione.

63. Dices primò, plures Doctores Lovanienſes cenſent, Concilium Tridentinum in eo loco agere de attritione, quæ includit aliquam dilectionem Dei ſuper omnia: circà quam aſſertionem magna controverſia exorta eſt tum Lovanii, tum etiam in aliis Galliæ Academiis: de quo videndus P. Honoratus Fabri in Apologetico *tract.* de attritione per totum; adeò ut Alexander VII. decretum expedierit datum die 5. Maii an. 1667. in quo præcipit, quod nullus audeat afficere cenſura Theologica, alterave injuria, aut contumelia opinionem affirmativam, aut negativam: ergo Pontifex relinquit in ſtatu probabilitatis doctrinam, quæ affirmat ſufficere attritionem ad Sacramentum Pœnitentiæ, etiamſi attritio nõ includat dilectionem Dei ſuper omnia. Quæ autem doctrina eſt merè probabilis, nõ eſt certa. Falsò ergo diximus eſſe certam, & omninò tutam in praxi.

64. Reſpondeo non obſtante ea opinatione Lovanienſium, noſtram doctrinam eſſe certam, & omninò tutam propter ſupradicta. Quod autem Pontifex juſſerit, neutram quæſtionis partem cenſurari, aut injuria affici, non probat, illam eſſe probabilem: quia ſolùm contendit Pontifex compeſcere diſſidia, quæ violant charitatem, & pacem, ut conſtat ex illis verbis Decreti: *Enixè cupiens, pacis vinculum inter fideles ſervari, omnem ſciſſuræ fomitem extingui.* Idque præcipit, *donec ab hac Sancta Sede fuerit aliquid hac in re definitum.* Ex quo minimè infertur, noſtram doctrinam eſſe incertam, ſed ſolùm voluiſſe Pontificem conſulere paci fidelium; & relinquere hanc materiam ſub Judice. Cum hoc tamen ſtat, quod privati Doctores habeant principia certa ab intrinſeco.

65. Dices ſecundò. In articulo mortis non ſufficit attritio, ſed requiritur etiam contritio perfecta: ſed ſi attritio eſſet certò ſufficiẽs ad Sacramentum Pœnitentiæ, etiam ſufficeret in articulo mortis: ergo illa non eſt certò ſufficiens. Majorem propugnant aliqui Doctores, quos refert Diana *p. 3. tract. 4. reſol. 78.* quamvis perperam citet pro ea Suarium, ut notavi in *2. p. Criſ. Theolog. diſp. 49. n. 7.*

66. Reſpondeo, in articulo mortis pro valore, & efficacia Sacramenti non requiri contritionem perfectam, ſed ſufficere attritionem. Ex alio autem capite requiri contritionem perfectam, & charitate formatam: quia cùm homo in eo articulo non ſit certus, eam attritionem ſupernaturalem, qualis requiritur ad Sacramentum, à ſe eſſe licitam: actus verò dilectionis Dei ſuper omnia reddat illum omninò ſecurum pro ſalute æterna conſequenda, ideò ad hanc ſecuritatem requiritur contritio charitate formata; maximè cùm non habeat omnimodam evidentiam, aut certitudinem de valore ſui Baptiſmi, neque de valore Ordinis Sacerdotis illum abſolventis. Quæ omnia latè tradidi in ea *diſp. 40 citata c. 4. à n. 30.*

67. Dices tertiò, probabilis eſt ea ſaltem opinio, quæ docet, quamvis ad valorem, & fructum Sacramenti ſufficiat attritio, illam tamen requiri cognitam, ut contritionem, ideſt, quod homo tenetur conari ad contritionem; quòd ſi nitens habere contritionem, ſolùm eliciat attritionem, validum, & fructuoſum eſſe Sacramentum: ergo hæc opinio de attritione cognita, ut tali deducenda ad praxim, exponit Sacramentum periculo fruſtrationis: ergo ſubit hanc damnationẽ.

68. Reſpondeo, eam opinionem eſſe probabilem propter authoritatem magnorum virorum, qui eam defendunt; illam tamen non verſari circà valorem Sacramenti, ſed circà licitum. Concedit enim quòd accedens bona fide cum attritione recipit Sacramentum validum, & fructuoſum. Cùm ergo hæc damnatio loquatur ſolùm de opinione minus tuta circà valorem, & hæc non verſetur circà illum, non ſubit talem damnationem.

QUÆSTIO II.

De attritione ex metu pœnarum temporalium.

69. INquiritur ſecundò. An opinio, quæ docet, licitum eſſe, quòd quis in confeſſione utatur attritione ex timore pœnarum temporalium, quæ à Deo tanquam à delictorum vindice infliguntur; an hæc, inquam, opinio ſubjaceat huic damnationi?

70.

70. Et quidem plures, & graviſſimi ſunt Doctores; qui dicunt, eam attritionem modo explicato conceptam, eſſe ſufficiente ad valorem, & effectum Sacramenti. Ita P. Suarez *t. 4. in 3. p. diſp. 7. ſect. 2. n. 5.* P. Leſſius *3. p. q. 1. dub. 5. n. 18.* qui aſſerit, hoc eſſe ſatis probabile. Item P. Granado, P. Gaſpar Hurtado, P. Reginaldus, Lugo Card. Mag. Candidus, M. Prado, & pluresalii, quos refert, & ſequitur doctiſſimus P. Matthęus de Moya diliges indagator mentis Authorum, *t. 1. ſelect. tr. 3. diſp. 9. q. 4.* Quia tamen non deſunt authores, qui eum modum attritionis negant eſſe ſufficientem; & opinio affirmativa non nititur fundamento infallibiliter certò, ſed ſolum ſatis probabili, ut ſuprà notavi ex P. Leſſio, & egotanquam probabile obiter docui *3. par. Curſ. Theol. diſp. 71. c. 1. n. 2.* Ideò reſtat inquirere, an, & quomodo hæc opinio ſubjaceat huic damnationi?

71. Dico primò. Hæc opinio de attritione ex timore pęnarum temporalium modo explicato ſpeculativè ſuopte, quatenus docet validum eſſe illud Sacramentum, non ſubjacet damnationi. Patet: quia hoc decretum non damnat opiniones ſpeculativas circa valorem Sacramenti, quin potiùs ſupponit illas eſſe probabiles, & gravibus fundamentis innixas.

72. Dico ſecundò. Si hæc ſententia doceat, eſſe licitũ deducere ad praxim id genus attritionis, ita ut dicatur eſſe licitum confiteri advertenter cum ea ſola attritione (quod non aſſerunt Authores hujus opinionis) ſubjacet damnationi. Patet concluſio. Illa opinio ſubjacet huic dãnationi, quę verſatur circà valore Sacramenti, & eſt minùs tuta, docetque, licitũ eſſe eã deducere ad praxim: ſed hæc opinio de tali attritione verſatur circa valorem Sacramenti, cũ illa attritio ſit pars eſſentialis Sacramenti, & illa quidem eſt minus tuta, nam ſi coram Deo non eſt vera, Sacramentum pęnitentiæ fruſtratur: ergo ſi docet, licitũ eſſe eã deducere ad praxim, ſubjaceat huic damnationi.

Itaque huic opinioni nó remanet probabilitas practica, ut quis advertenter confiteatur cũ illa ſola attritione; remanet tamen illi probabilitas practica ad hoc, quod ſi bona fide confeſſus eſt cum ea ſola attritione, non teneatur poſteà repetere illam confeſſionẽ, quia quãdo probabile eſt, feciſſe bonã confeſſionẽ, non tenetur illã repetere.

73. Advertendum tamen eſt, ſi hęc opinio applicetur dolori requiſito ad Baptiſmum, non ſubjacere huic damnationi. Et ratio eſt clara: quia attritio non requiritur ad valorem Baptiſmi, ſicut neque contritio: cũ ergo damnatio ſolùm loquatur de opinione minus tuta circà valorem Sacramenti, ea non extenditur ad attritionem, quæ requiritur ad effectum Sacramenti, non ad valorem.

QUÆSTIO III.

De novo dolorem ad novam confeſſionem.

74. Inquiritur tertiò. An opinio, quæ docet, non requiri novum dolorem, quando quis confitetur peccata jam olim confeſſa, ſubjaceat huic damnationi? Nam opinionem negativam docuit Remigius in practica confeſſariorum *tr. 5. c. 5. §. 14. n. 9.* Item Petrus de Ledeſma, Joannes à Cruce, Leander à Sacramento, P. Dicaſtillo, Lugo Cardin. & pluresalii, quos refert, & ſequitur. P. Matthæus de Moya *t. 1. Select. tr. 3. diſp. 5. q. 8.* Quam etiam tenet Diana *p. 11. tr. 5. reſol. 21.* Sed oppoſitam ſententiam docent Enriq. *in ſum. l. 4. cap. 26. n. 7.* Filliuc. *t. 5. tr. 6. p. 63. n. 77.* & tenuit olim Diana *p. 3. tr. 4. reſol. 116.* Eſt ergo præſens quæſtio, an ea pars, quæ negat, requiri novum dolorem, ſubjaceat huic damnationi? Quam etiam duplici concluſione decido ſicut in præcedenti.

75. Prima concluſio. Si hæc opinio ſpeculativè procedit, aſſerens validam, & fructuoſam eſſe eam confeſſionem, ſine novo dolore, nó ſubjacet damnationi. Nam, ut dixi, hæc damnatio non comprehendit opiniones merè ſpeculativas. Et hęc probabilitas ſpeculativa, quãvis non deſerviat, ut modo dicã, ad praxim hujus numeroSacramẽti, poteſt tamen prodeſſe ad confeſſionẽ ſubſequentem. Nam ſi quis bona fide, & propter oblivionem non elicit in illa confeſſione novum dolorem de peccatis jam confeſſis, ſed ſolùm de peccatis, quę nondũ confeſſus fuerat in coſeſſinne ſubſequenti non tenebitur ad repetitionem, quia juxta eos DD. probabile ſpeculativè eſt, fuiſſe validã.

76. Secunda concluſio. Hæc opinio quatenus docet, licitum practice eſſe confiteri peccata jam confeſſa ſine novo dolore, ſubjacet huic dãnationi. Patet, ſicut in pręcedenti quęſtione. Quia ſecundùm hanc damnationem non eſt licitũ deducere ad praxim opinionem, quę exponat Sacramentum fruſtrationi, caſu, quo non ſit vera coram Deo: ſic ſe habet hęc opinio, quatenus docet id eſſe practice licitũ: hoc ergo modo ſubjecta manet damnationi. Probatur minor: eſt enim opinio minus tuta, & verſatur circà valorem Sacramenti, cùm loquatur de dolore, qui eſt pars eſſentialis Sacramenti pęnitentiæ: ergo ſi illa non eſt vera coram Deo, Sacramentum manebit ſine ea parte eſſentiali, atque adeò fruſtrabitur Sacramentum.

QUÆSTIO IV.

De dolore implicato ad confeſſionem venialium.

77. Inquiritur quartò. An ſubjiciatur etiam huic damnationi opinio aſſerentis, ad confeſſionem venialium non requiri dolorem formale, & expreſſum, ſed ſufficere dolorem implicitum, qui includitur in ipſa voluntate confitendi ea peccata? Sufficere eũ dolorem virtualem, affirmant Martinus de Ledeſma, Petrus de Soto, Dominicus Soto, Monteſinos, Bonacina, Trullench, Zanardus, Tancredi, & alii apud P. Matthæum de Moya *t. 1. Select. tr. 3. diſp. 5. q. 5. §. 2.* Et quamvis pro eadem ſententia citet P. Suarium, iſte quidẽ oppoſitam ſententiam tenet *t. 4. in 3. p. diſp. 20 ſect. 6. n. 2.* ubi ait: [Dicendum eſt etiam, in hac confeſſione (venialium) eſſe neceſſariam attritionem formalem. Quia Concilium Tridentinum abſolutè, & ſimpliciter loquitur de hoc Sacramento, & de partibus ejus: ergo quotieſcunque fit, requirit eſſentiales partes, quarum una eſt attritio; non virtualis tantùm, ſed formalis, ut apertè conſtat ex doctrina Concilii.] Eandem docet P. Granado *t. 2. in 3. p. contro. 7. tr. 4. diſp. 1. n. 7.* Lugo Card. *de pęnit. diſp. 14. n. 106.* P. Caſtro Palao *t. 4. tr. 23. diſp. unic. punct. 7. n. 13.* P. Moya *t. Select. tr. 3. diſp. 5. q. 19.* Inquiritur ergo, an ea opinio affirmans eum dolorem virtualem eſſe ſufficientem ad confeſſionem venialium, incurrat hanc damnationem?

78. Dicendum eſt, ſicut in quæſtionibus antecedentibus, opinionem ſpeculativam, quę affirmat, confeſſionem venialium cum ſolo præfato dolore virtuali eſſe validam, & fructuoſam, non manere damnatam: nam quatenus ſpeculativa eſt, non dicit, eſſe licitum, eam deduci ad praxim; & prodeſſe poterit ſcrupuloſis, qui poſteà quàm confeſſi ſunt venialia, angore afficiuntur, eo quòd ſuſpicentur, ſe non habuiſſe dolorem formalem, & expreſſum.

79. Sed quatenus ea opinio practica eſt, traditque licitum eſſe ita confiteri venialia advertenter cum ſolo eo dolore virtuali, ſubeſt huic damnationi. Patet ex ſupradictis: cùm oppoſita negans valorem ejus Sacramenti ſit tutior: & hoc decreto condemnetur propoſitio aſſerens, non eſſe eligendam in praxi tutiorem viam circà valorem Sacramenti.

80. Sed notandum eſt, aliter dicendum eſſe de propoſito virtuali, quod continetur in contritione, vel attritione habita ex motivo univerſali, quo quis deteſtatur omnia peccata lethalia propter offenſam Dei ſummè dilecti, vel propter metum gehennæ omninò fugiendę. Eſt enim ſuprà omnem probabilitatem omninò certum, quòd hoc propoſitum virtuale ſufficiat. Videatur Lugo Card. *de pęnit. diſp. 14. ſect. 5.* Patet. Nam Tridentinum *ſeſſ. 14. c. 4.* affirmat, illam attritionem, *quæ voluntatem peccandi excludat*, ſufficere intra Sacramentum pœnitentiæ ad gratiam Sacramenti conſequendam: ſed ea deteſtatio peccatorum mortalium ex eo motivo univerſali concepta excludit voluntatem peccandi; non enim eſt compoſſibilis cum tali voluntate; ergo talis deteſtatio continet virtualiter id propoſitum, & facit illud eſſe ſufficiens ad valorem, & fructum Sacramenti. Quod ſi prodeſt ad confeſſionem mortalium, à fortiori proderit ad confeſſionẽ venialium. Cùm ergo certum ſit, id genus propoſiti virtualis ſufficere, non habet locum aſſerere, quòd ea ſit opinio minùs tuta circà valorem Sacramenti; atque adeò non habet hic locum ea damnatio.

QUÆSTIO V.

De confeſſione venialium ſine dolore eorum omnium.

81. Inquiritur quintò. An ſubjiciatur huic damnationi opinio aſſerens, non peccare mortaliter illum, qui confitens unum, vel alterum peccatum veniale cum dolore formali, confitetur alia peccata ſine dolore? Quæ aliis terminis proponi ſolet, nempe an pęnitens teneatur ſub mortali habere contritionem, vel attritionem de omnibus venialibus, quæ confitetur? In qua quęſtione P. Caſtro Palao *t. 4. tr. 23. diſp. unic punct. 7. n. 14.* & alii cenſent, eſſe peccatum mortale confiteri peccata venialia, de quibus pęnitens non habet ſaltem attritionem. Sed id non eſſe peccatum mortale, aſſerit communior ſententia plurium Theologorum, quos refert, & ſequitur Lugo Cardin. *de pœnit. diſp. 14. n. 118.* Quæritur ergo, an hęc ſecunda opinio ſubjaceat pręfatæ damnationi?

82. Et videtur, hanc ſecundam opinionem eſſe minùs tutam, & verſari circà valorem Sacramenti. Nam peccata, de quibus non habetur ſaltem attritio, non videntur eſſe materia hujus Sacramenti; ſed deficiente materia Sacramenti, illud non eſt validum: ergo per ejuſmodi confeſſionẽ venialium nó redditur validum Sacramentũ.

83. Dicendum tamen eſt, eam ſecundam opinionem non ſubjacere huic damnationi. Ratio eſt clara: quia ſi pęnitens confiteatur unum peccatum veniale cum attritione, & reliqua ſine illa, prębet ſufficientem materiam ad abſolutionem; & ſi accedat bona fide propter hanc ſecundam opinionem, quæ probabilis eſt, etiam apud Authores prioris ſententiæ, Sacramentum eſt certò validum: non ergo verſatur quęſtio circa valorem Sacramenti, atque adeò ea ſecunda opinio non eſt minus tuta circà valorem.

84. Ad rationem dubitandi reſpondetur omittendo, quòd ea peccata, de quibus non habetur ſaltem attritio, non ſunt materia Sacramenti; negando tamen, quòd in illo Sacramento deficiat materia; cùm in illo exponatur unum peccatũ veniale cum attritione, quod eſt materia ſufficiens ad Sacramentum. Ut ſi quis adhiberet conſecrationi unam hoſtiam triticeam, & alteram hordeaceam, validum eſſet Sacramentum circa hoſtiam triticeam. Similiter validum eſſet Sacramentum illud pœnitentiæ, dummodo haberet dolorem de aliquo ex venialibus, quæ confitetur, quamvis de aliis non haberet: ſicut contingeret, quando quis confitetur mortale, de quo dolet, cum

veniali-

venialibus, de quibus dolorem non concipit; tunc enim validum eſt Sacramentum, cum conſtet materia certa abſolutionis.

QUÆSTIO VI.

De contritione, quæ per multum tempus antecedit confeſſionem.

85. INquiritur ſextò, an ſubjaceat damnationi opinio aſſerens validum, & fructuoſum eſſe Sacramentum pœnitentiæ, etiam ſi contritio multo tempore antecedat? Quam docuit P. Tamburinus *opuſ. lib. 1. cap. 2. §. 4. nu. 5.* aſſerens, dolorem per quatuor, & quinque dies anteà conceptum ſufficere ad valorem, & fructum Confeſſionis. Et Gaſpar Hurtado *diſp. 1. de Sacramentis in genere diffic. 11.* Diana *par. 5. tract. 9. reſol. 51.* quamvis cum aliqua limitatione, & apud ipſum Leander à Sacramento *to. 1. de Sacram. tract. 5. diſp. 7. qu. 5.* Et aliqui eorum eo nititur fundamento, quòd dolor internus ſemel poſitus, & non revocans virtualiter perſeverat. Ex quo fundamento colligitur, validam, eſſe confeſſionem, etiam ſi longiſſimo tempore is dolor antecedat.

86. Pro cujus rei claritate, præmitto primò certum eſſe validum eſſe Sacramentum pœnitentiæ, etiam ſi aliquanto brevi tempore præcedat contritio. Circa quòd audiendus eſt P. Suarez *to. 4. in 3. par. diſp. 20. ſect. 4. nu 29. Eſt CERTUM poſſe quidem dolorem hunc tempore antecedere ipſam confeſſionem... Conſtat, quia juxta communem uſum confeſſionem antecedit cogitatio peccatorum, quæ optimè fit, ſi cum verò animi dolore fiat; poſteà verò fit confeſſio in virtute talis recogitationis, & doloris. Contingere autem poteſt, ut in actuali confeſſione ita homo attendat ad peccatorum explicationem, ut nullum internum dolorem tunc actu exerceat. Item poteſt accidere, ut dum abſolutio conceditur; nullus iteretur dolor, vel ob naturalem diſtrationem, vel ob aliam cauſam; & nihilominus Sacramentum illud SINE DUBIO validum eſt, & confeſſio ſufficiens, quia moraliter illi conjungitur dolor, qui præceſſit, & virtute ſua illam confeſſionem informat.* Huc uſque P. Suarez. Et quidem licèt Sacramentum pœnitentiæ ſit unum Sacramentum; coaleſcit tamen ex partibus, quæ ut in plurimum ſucceſſivè ponuntur; & quamvis ipſæ partes debeant conjungi immediatè inter ſe, ea conjunctio debet eſſe immediata, non phyſicè, ſed moraliter. Cùm ergo hæc doctrina certa ſit, non poteſt eſſe minùs tuta; atque adeò non ſubjicitur huic damnationi.

87. Præmitto ſecundò, ad hanc immediatam conjunctionē partium Sacramenti pœnitentiæ requiri, quod ille dolor antecedens referatur ad confeſſionem, & confeſſio fiat in virtute ejus doloris; quòd fit communiter, quando quis recogitat peccata ſua in ordine ad confitendū illa, & tunc dolet de peccatis ſuis in ordine ad confeſſionem. Poteſt ergo eſſe quæſtio, an dolor antecedens confeſſionem, ſi non referatur ad illā modo dicto, ſufficiat ad valorem Sacramenti? In quo dato quòd non ſit certū, requiri eam relationem doloris ad confeſſionem eſt tamen opinio tutior, quòd id requiratur, atque adeò opinio quæ negat eam relationem doloris ad confeſſionem, exponit Sacramentum fruſtrationi; atque adeò ea ſubiicitur huic damnationi.

88. Sed adhuc reſtat quæſtio, an tuto procedat, qui uno, vel duobus diebus ante confeſſionem recogitat peccata ſua, & de iis dolet in ordine ad confitendum, & poſteà non elicit novum actum doloris? Et dicendum eſt, eum tutò procedere, & confeſſionem eſſe certò validam, atque adeò hanc doctrinam non ſubjacere huic damnationi. Oſtenditur primò. Nam præter quam quod nullus author id negat, cum certum ſit moralem conjunctionem ſufficere, eſt etiam certum in hoc caſu dari eam moralem conjunctionem.

89. Proquo ſupponendum eſt, permanentiam virtualem unius actus duplici modo explicari ab Authoribus. Primò aliqui dicunt, actum virtualiter perſeverare, qui elicitus eſt, & non revocans, & ita explicat P. Thomas Sanch. *lib. 7. de Matrim. diſp. 18. nu. 21.* & paſſim alibi, quem multi alii ſequuntur.

90. Alii verò explicant permanentiam virtualem actus dari, quādo dantur aliqui effectus actualiter procedentes ab illo actu. v.g. cum quis intendit conſequi dignitatem à Rege: illa intentio conſequendi dignitatem, quamvis non habeatur actualiter, perſeverat virtualiter, dum arripit iter ad Curiam Regiam, dum alloquitur miniſtros Regis, & dum ordinat alia ad eum finem: quia hi omnes ſunt effectus illius intentionis. Similiter qui intendit accipere ordinem Sacrum, ſi immemor ejus intentionis vadit ad examen, alloquitur Epiſcopum, præparat veſtes Sacras, vadit ad locum, ubi initiandus eſt, illa intētio virtualiter perſeverat, quia omnes illæ ſubſequētes actiones ſunt effectus, qui procedunt ab illa intentione, cùm ad eum finem ponatur. Et ita explicat intentionem virtualem P. Vaſquez *t. 2. in 3. p. diſp. 138. c. 6.* P. Caſtro Palao *to. 4. tr. 18.* & apud ipſum Bonacina *diſp. 1. de Sacram. q. 3. punct. 2. §. 3. n. 3.* Layman *lib. 5. tr. 1. c. 5. q. 5. n. 11.* Conink *3. p. q. 64. ar. 1. dub. 2. n. 71.*

91. Jam verò, quòd certum ſit in eo caſu dari moralem conjunctionem partium eſſentialiū confeſſionis, clarè conſtat. Sicut enim, quamvis ad conficiendum Sacramentum requiratur eſſentialiter in miniſtro intentio conficiendi illud, eſt certum non requiri intentionem actualem, ſed ſufficere virtualem, quę continetur in effectu, qui procedit à tali intentione, modo dicto in ſecunda explicatione; quia dum datur effectus procedens ab illa intentione, virtualiter exiſtit talis intentio. Similiter contingit, quādo quis habuit dolorem in ordine ad cōfeſſionem, illa confeſſio eſt effectus illius doloris: ergo perſeverat virtualiter ille dolor in ipſa confeſſione. Quod optime explicuit P. Suarez proximè citatus in hęc verba: *Solùm oportet advertere, ſemper eſſe neceſſarium, ut talis dolor internus ex intentione pœnitentis formali, vel virtuali ad confeſſionem referatur: quod fit, quoties quis peccata recogitat, & de eis dolet, ut ea confiteatur, vel præbet ſignum ſui doloris in ordine ad confeſſionem faciendam, ſeu abſolutionem obtinendam: ac denique quoties quis dolet de peccatis cum expreſſo propoſito illa confitendi, ex cujus virtute poſteà confeſſionem facit; nam quilibet ex his modis ſufficit ad veram accuſationem; aliqua verò hujuſmodi relatio neceſſaria eſt, quia intentio Sacramenti, & partium ejus in ordine ad conſtitutionem illius neceſſaria eſt ad Sacramentum conficiendum.* Huc uſque Suarez.

92. Dices hinc inferri, quòd ſi quis faciat eam recogitationem peccatorum, dolens de eis in ordine ad confeſſionem faciendam poſt menſem integrum, illam eſſe validam: hoc autem non poteſt eſſe certum, nec tutum: ergo neque antecedens, unde id infertur.

93. Reſpondeo moraliter loquendo, eum dolorem tā longo tempore diſtantem à confeſſione non poſſe influere in illā confeſſionem, neque imperare illam; & ad ſummum id eſſe dubium propter diuturnam temporis diſtantiam, & quia intermedio tempore nulli ſunt effectus, qui procedant ab eā intentione, ſivè ab eo dolore cum tali intentione habito. Cùm autem uno vel altero die antecedit is dolor relatus ad confeſſionem, tunc optimè intelligitur, quòd fiat confeſſio virtute illius doloris. Unde fit, opiniones, quæ longiorem temporis diſtantiam admittunt, vel non adſtruunt hanc relationem doloris ad confeſſionem, omnes manere ſubjectas huic damnationi.

ARTICULUS III.

An aliquæ opiniones circa integritatem confeſſionis maneant ſubjectæ huic damnationi?

SUMMARIUM.

Alia eſt integritas formalis, & alia materialis. n. 94.
Opinio docens, nullam eſſe obligationem confitendi circunſtantias aggravantes. n 96.
Opinio oppoſita. n. 97.
Quid cenſeat Filguera circa valorem intrinſecum, & extrinſecum Sacramenti. n. 98.
Reijcitur ex pluribus argumentis n. 99. & ſeqq.
Opinio docens, non eſſe obligationem confitendi circunſtantias aggravantes, non ſubjacet huic damnationi, eo quòd non verſatur circa valorem Sacramenti. n 107. & ſeqq.
Diſcrimen quod verſatur inter hanc opinionem, & alias, quæ verſantur circa valorem Sacramenti. n. 109.
Ea opinio non exponit Sacramentum fruſtrationi. n. 110.
Eadem doctrina confirmatur à paritate peccati obliti. n. 111. & ſeqq.
Eadem doctrina probatur ex eo, quòd confeſſio evadat formaliter integra. n. 113. & ſeqq.
Aliud argumentum deſumitur ab ignorantia invincibili. n. 115.
An qui confitetur circunſtantias aggravantes, accedat ad confeſſionem cum mala fide propter opinionem contrariam. n. 116. & ſeqq.
Non incurrit damnationem, eo quòd non verſatur circa valorem. n. 118.
Opiniones de diverſitate ſpecifica peccatorum favorabiles non verſantur circa valorem Sacramenti. n. 119.
Opinionem de peccatis dubiis non confitendis eſſe dubiæ probabilitatis. n. 120. remiſſivè.
Caſu quo ea opinio eſſet probabilis, ea non ſubjaceret huic damnationi. n. 121.
Non eſſe probabilem opinionem, quòd qui confeſſus eſt peccatum ut dubium, & mox recordatur certò illius, non teneatur illud confiteri tamquam certum. Eſſe improbabilem alibi docui. n. 122.
Sed ſi ea opinio eſſet probabilis, non ſubiiceretur huic damnationi. n. 123.
Opinio, quod non eſt licitum pœnitenti, manifeſtare complicem, ex cujus manifeſtatione læditur fama ejus apud confeſſarium, non procedit circa valorem, ideò non ſubeſt damnationi. Ibid.

94. PRo reſolutione hujus difficultatis præmittendum eſt, duplicem integritatem confeſſionis, aliam formalem, & aliam materialem. Integritas formalis eſt, quando quis confitetur aliqua peccata, & alia ommittit, vel propter impoſſibilitatem phyſicam, aut moralem, vel quia ex aliqua circūſtantia ceſſat obligatio ea confitendi. v.g. quando inſtat mors pœnitenti; tunc enim ſi non confiteatur omnia peccata; & abſolvatur propter inſtantiam mortis, illa confeſſio, & ſi non ſit integra materialiter, eſt tamen integra formaliter propter impoſſibilitatem, quæ imminet, confitendi cætera. Similiter qui in confeſſione obliviſcitur unius peccati mortalis, dicitur facere confeſſionem integram formaliter, quia quamvis non habeat integritatem materialem, impoſſibile eſt, dum obliviſcitur peccati, quòd illud confiteatur. Integritas materialis eſt, quando quis re vera confitetur omnia peccata, & nullum omninò omittit. In præſenti ergo quæſtione videtur, eas opiniones, quæ verſantur circa integritatem confeſſionis, verſari etiam circa valorem Sacramenti; cum ipſa actualis confeſſio integra ſit pars eſſentialis ipſius Sacramenti; deficiente enim parte eſſentiali, invalidum redditur Sacramentum.

Unde

Unde fieri videtur, opiniones, quæ circa hanc materiam aſſirmant valorem Sacramenti, eſſe minus tutas circa valorem, atque adeo ſubjectas huic damnationi.

QUÆSTIO I.

An maneat ſubjecta huic damnationi opinio, quæ docet, nullam eſſe obligationem confitendi circumſtantias aggravantes.

95. Audivi à fide dignis, neothericum quendam exiſtimaſſe, hanc opinionem de non confitendis circumſtantiis aggravantibus ſubjacere huic damnationi, atque adeo jam eſſe certam, & evidentem obligationem confitendi eas circumſtantias. Ad quod aſſerendum moveri videtur eo fundamento, quòd propoſitum eſt initio hujus articuli, nempe confeſſionem eſſe partem eſſentialem, à qua eſſentialiter pendet valor Sacramenti. Unde fit, quòd hæc opinio de illis circumſtantiis non confitendis verſetur circa valorem Sacramenti: cùm ergo ſit minus tuta, hanc damnationem incurrit.

96. Opinio de non confitendis circumſtantiis aggravantibus habet multos, & doctiſſimos Patronos. Ita Sanct. Th. *in 4. diſt. 16. q. 3. ar. 2. quæſtiunc. 5.* S. Bonaventura *in 4. diſt. 17. q. ult.* Scotus *ibid. q. 1. ar. 3.* S. Antoninus 3. *p. tit. 14. c. 19. §. 7.* P. Vaſquez 3. *par. q. 91. ar. 1. dub. 2.* & quamplures alii, ex quibus plus quàm quadraginta refert Diana *p. 1. tr. 7. reſol. 1.* Videatur etiam pro hac ſententia P. Caſtro Palao *t. 4. tr. 23. diſp. unic. punct. 9. n. 4.* & Lugo Card. *de pænit. diſp. 16. ſect. 3. n. 109.*

97. Oppoſita etiam opinio habet non minus nobiles Patronos, Alenſem, Cajetanum, Sotum, Suarium, Thomam Sanchez, Enriquez, Fagundez, Conink, & plures alios, ex quibus refert viginti Diana proximè citatus. Quæritur ergo in præſenti, an illa prima opinio benignior hanc damnationem incurrat?

98. P. Emmanuel de Filguera ex Ordine Clericorum minimorum in ſua Lucerna decretali in expoſitione hujus primæ propoſitionis, *§. Sed undequaque*, affirmat, opinionem de circumſtantiis aggravantibus non confitendis non comprehendi ſub hac damnatione. Ita enim diſcurrit: [Animadvertendum eſt, pertinere ad valorem quaſi extrinſecè Sacramentorum quaſlam quæſtiones apud Authores controverſas circa eorum materiam, non quidem proximam (hæc namque inſtituta fuit à Chriſto Domino, & pertinet ad valorem intrinſecum Sacramenti) ſed remotam, non quomodocunque, nam ſi formaliter hæc accipiatur, debet poni in Sacramentis conferendis, quæ eſt tutior, ut ſuum effectum ſortiantur, ſed circa materiam remotam materialiter ſumptam, conſiſtentem non in quo certo, ac determinato, ſed rationi ſubjicibili, ac conſequenter ſub probabilitate contento, ut contingit in confeſſionis integritate v. g. quæ ad valorem Sacramenti eſſentialiter pertinet. Circa quam eſt duplex ſententia, altera negans, circumſtantias intra eandem ſpeciem aggravantes non eſſe neceſſario in confeſſione exprimendas, & altera affirmans, quæ eſt tutior; & nihilominùs opinionem negantem talem obligationem poſſumus adhuc poſt propoſitionis præſentis damnationem in praxi ſequi. Quod provenit ex eo, quod opinio affirmans tutior nō verſatur circa materiam remotam formaliter ſumptam, ſed tantum materialiter, quatenus ad prædictam materiam remotè reductivè pertinet: alioquin enim infinitæ opiniones, & quæ probabiliores ſunt tutioribus, manerent prohibitæ ex prædicta damnatione, quod alienum eſt hac aſſertione, ne omnium fidelium conſcientiæ deinceps inturbarentur, ac mille frequenter anxiarentur ſcrupulis.] Huc uſque Filguera.

99. Sed hic diſcurrendi modus valdè diſplicet. Primò, quia majori indiget explicatione. Non enim percipitur, quomodò hæc quæſtio pertineat ad valorem quaſi extrinſecum Sacramenti; neque quid ſit, quòd materia remota ſumatur formaliter, aut materialiter.

100. Secundò. Quia cùm hæc damnatio ſolùm eò reſpiciat, ne Sacramentum non exponatur fruſtrationi, ſolùm debemus conſiderare, an hæc opinio de circumſtantiis aggravantibus non confitendis exponat Sacramentum fruſtrationi, aut, quòd idem eſt, verſetur circa valorem Sacramentum invalidum. Et quidem vel iſte valor quaſi extrinſecus eſt verè, & propriè valor, vel non eſt propriè valor: Si primum, implicat contradictionem, quòd deficiente aliquo valore, qualiſcunque ille ſit, Sacramentum evadat validum. Si verò non ſit propriè, & ſimpliciter valor, quare appellatur nomine valoris?

101. Tertiò. Nam vel iſta opinio exponit Sacramentum fruſtrationi, vel non exponit. Primum non admittitur. ergo ſi non exponit fruſtrationi, perperam dicitur, quòd pertinet ad valorem quantumvis extrinſecum: nam in omni materia opinio merè probabilis, quæ dicit valere actum, ſi ſua probabilitate exponit actum fruſtrationi; nam eo ipſo quòd ſit merè probabilis, ſi non ſit vera coram Deo, actū reddet invalidum. Nam ſi opinio, quæ dicit, actum eſſe validum, falſa eſt, evidens eſt, actum remanere invalidum.

102. Quartò. Quia deficiente valore actus quantūvis extrinſeco, actus redditur invalidus; ſed juxta doctrinam præfati Authoris opinio de circumſtantiis aggravantibus non confitendis poteſt facere, quod deficiat extrinſecus valor actus; ergo ex illa opinione actus poteſt reddi invalidus: ergo ea opinio exponit actum Sacramenti fruſtrationi. Major ex terminis patet. Minor probatur. Quia cùm ea opinio pertineat ad valorem extrinſecum actus, ipſa opinio probabiliter adſtruit talem valorem; quomodo enim poteſt una propoſitio pertinere ad valorem actus, niſi aſſerat formaliter, vel virtualiter talem valorem? Sed ſi coram Deo falſa eſt, deficiet talis valor. Sed omnis propoſitio probabilis habet hoc, quòd quod nos contingens eſt, quòd deficiat talis valor. Id autem eſt exponere actum fruſtrationi: ergo exponit.

103. Reſpondebis fortaſſe primò, eum valorem extrinſecum ſuppleri ab Eccleſia, ſicut paulò ante dixerat, valorem extrinſecum Sacramenti pœnitentiæ, qui oritur ex juriſdictione, quam tribuit Eccleſia confeſſariis in omni opinione probabilis quæ habet pro objecto ipſam juriſdictionem, ſuppleri ab Eccleſia.

104. Sed contra eſt. Nam quamvis Eccleſia poſſit ſupplere juriſdictionem, quia ipſa Eccleſia eſt, quæ dat omnem juriſdictionem in ſpiritualibus, quàm Sacerdotes habent; at non eſt intelligibile, quomodo ſuppleat valorem Sacramenti, qui pertinet ad juriſdictionem, ſed opinio de circumſtantiis aggravantibus non confitendis non pertinet ad juriſdictionem: ergo non eſt intelligibile, quomodo eum defectum ſuppleat Eccleſia.

Probatur Minor. Quia ſententia, quæ propugnat, circumſtantias aggravantes confitendas eſſe, aſſerit, eam eſſe obligationem juris Divini; neque enim pertinet ad jus Eccleſiæ, deſignare, quæ peccata, aut quæ eorum circumſtantiæ confitendæ ſint ultra ea, quæ jure Divino deſignata ſunt.

105. Reſpondebis ſecundo, ſuppleri per hoc, quòd Eccleſia approbat eam opinionem, & omnes alias ſimiles.

106. Sed contra eſt. Nam vel eſt certum, quòd Eccleſia approbat omnes eas opiniones, vel eſt duntaxat probabile? Si dicas eſſe certum; jam ea opinio non eſt duntaxat probabilis, ſed certa, ut pote habens certam Eccleſiæ approbationem. Si verò dicas, eam eſſe duntaxat probabilem, relabimur in idem argumentum: nam eo ipſo fortaſſe ſit falſa coram Deo, relinquet illum valorem extrinſecum Sacramenti in ſupradicto periculo fruſtrationis.

107. Sit concluſio. Ea opinio, quæ docet, non eſſe obligationem confitendi circumſtantias aggravantes non ſubjacet huic damnationi. Ita in terminis P. Thirſus *tom. 3. Scholar. diſp. 49.* [illegible] 3. Ob primò. Ut ſubjaceret huic damnationi, neceſſe erat, quòd verſaretur circa valorem Sacramenti, ſed non verſatur circa illum: ergo non ſubjacet damnationi. Major patet ex ipſa damnatione, & propoſitione damnata.

108. Minor probatur. Nam ſi quis bona fide confiteatur peccata mortalia, & ſequendo illam opinionem probabilem taceat circumſtantias aggravantes, Sacramentum eſt certò validum, quia ratio cadit in illa peccata, & bona fides, qua accedit pœnitens, [illegible] cum ab alia quavis obligatione. ſi autē ea opinio verſaretur circa valorem Sacramenti, non poſſet eſſe certò validum: ergo ea opinio non verſatur circa valorem.

109. Confirmatur, oſtendendo diſcrimen, quod intercedit inter hanc opinionem, & eam, quæ verſatur circa valorem, v. g. opinionem illam art. præced. propoſitam, quæ docet, non requiri dolorem formalem, & expreſſum ad confeſſionem venialium. [illegible] cùm hæc opinio ſit merè probabilis, contingere poteſt, ut [illegible] coram Deo: ſi ergo coram Deo falſum eſt, non requiri dolorem expreſſum ad confeſſionem venialium, ſed ſine eo expreſſo dolore eſſe validam, fit, quòd quamvis pœnitens accedat bona fide ea confeſſio ſit nulla, & invaloris. E contra accidit in confeſſione, in qua tacentur circumſtantiæ aggravantes: nam eo ipſo quod pœnitens accedat bona fide propter opinionem probabilem, & conſilium Doctorum hominum, ſi ea opinio de non confitendis circumſtantiis aggravantibus ſit falſa coram Deo, Sacramentum remanet in ſuo valore, quia nullum caput eſt, unde id Sacramentum annulletur.

110. Oſtendo ſecundo, nam ut ea opinio incurreret damnationem, opus erat, ut exponeret Sacramentum fruſtrationi, ſed non exponit: ergo non incurrit. Major patet ex ipſa propoſitione damnata, quæ eò reſpicit, ne fruſtraretur Sacramentum. Minor probatur ex ſupradictis: quia non eſt unde id Sacramentum fruſtraretur. Fruſtraretur quidem, ſi pœnitens ſic accederet mala fide, putans, ſe peccare mortaliter, non confitendo circumſtantias aggravantes. Sed ea fruſtratio non oriretur ab ea opinione, ſed quia pœnitens accederet peccans mortaliter.

111. Confirmatur primò. Nam qui confitetur peccata mortalia, & obliviſcitur unius, vel aliterius peccati mortalis, ſi habeat congruam contritionem, & propoſitum in futurum, non fruſtrat Sacramentum, quin potius conſequitur fructum ſuum, nulla alia ratione, niſi quia quamvis taceat peccata mortalia, tacet illa cum bona fide propter naturalem oblivionem; ſed eadem ratio militat in eo, qui tacet in confeſſione circumſtantias aggravantes; cùm accedat cum bona fide propter opinionem verè probabilem: ergo non fruſtrat Sacramentum.

112. Confirmatur ſecundò. Nam, ut ait Lugo Card. *diſp. 19. de pænit. nu. 31. Idem eſt, non recordari alicujus peccati, vel ignorare obligationem confitendi illud.* Sed qui ſequitur opinionem probabilem de his circumſtantiis non confitendis, ignorat obligationem confitendi illas: ergo idem eſt, ac ſi obliviſceretur illam. Sed oblitus illarū non exponitur periculo fruſtrandi Sacramentum: ergo neque qui illas omittit ex opinione probabili.

113. Oſtendo tertiò. Qui facit confeſſionem formaliter integram, quamvis non ſit integra materialiter, facit validam confeſſionem, & Sacramentum retinet ſuum valorem: ſed qui cū bona fide tacet circumſtan-

cunſtantias aggravantes, facit confeſſionem formaliter integram, quamvis à parte rei non ſit integra materialiter, ſi forte oppoſita opinio coram Deo eſt vera: ergo dum ſic procedit, Sacramentum eſt validum. Non ergo periclitatur valor Sacramenti ex ea opinione. Major eſt omninò certa apud omnes Theologos.

114. Minor oſtenditur. Tunc datur integritas formalis, quando hic & nunc non datur obligatio confitendi alia peccata mortalia, aut alias circunſtantias illorũ ultra ea, quæ quis confeſſus eſt: ſed qui ex opinione probabili tacet circunſtantias aggravantes, nullam obligationem habet illas confitendi, quia ſi haberet obligationem, illa opinio no eſſet vere probabilis: ergo in eo caſu datur integritas formalis.

115. Oſtendo quartò. Qui per ignorantiam invincibilem omittit circunſtantias variantes ſpeciem, non exponit Sacramentum fruſtrationi: ergo qui per ignorantiam invincibilem tacet circũſtantias aggravantes, non exponit Sacramentum fruſtrationi. Hęc conſequentia patet à majori ad minus. Tum ſic. Qui ex opinione probabili à toç tantiſque Doctoribus propugnata, & tam validis rationibus munita, tacet in confeſſione circunſtantias aggravantes, illas omittit ex ignorantia invincibili; cùm in omni opinione probabili reperiatur ignorantia invincibilis, ut latè oſtendi *in 1. p. Criſ. Theol. diſp. 15. cap. 9.* ergo qui ex ea opinione probabili tacet circunſtantias aggravantes, non exponit Sacramentum fruſtrationi.

116. Dices in eo caſu neceſſe eſt, quòd pęnitens accedat cum mala fide orta ex opinione Doctorum hominum aſſerentium, eſſe gravem obligationem de his circunſtantiis confitendis: ſed eo ipſo quòd accedat cum mala fide, Sacramentum eſt nullum. ergo in eo caſu ſemper erit nullum.

117 Sed contra eſt: quia eſt implicatio in terminis aſſerere, quòd opinio de non confitendis iis circunſtantiis ſit verè probabilis practicè, & adhuc eſſe obligationem illas confitendi. Nam qui ſequitur opinionem practicè probabilem, operatur prudenter, atque adeo ſine obligatione ſequendi partem oppoſitam. Quare negandum eſt, pęnitentem in eo caſu accedere cum mala fide.

118. Dices iterum, illam opinionem jam non manere probabilem propter damnationem in hoc decreto contentam. Sed contra eſt: nam ex dictis conſtat, præfatam opinionem non verſari circa valorem Sacramenti, cùm tamen damnatio ſolùm comprehendat opiniones, quæ verſantur circà valorem Sacramenti.

119. Ex dictis inferes, opiniones de diverſitate ſpecifica peccatorum, quæ dicuntur minus tutæ, quia exonerant ab obligatione [illegible], non verſari circà valorem Sacramenti; atque adeo [illegible] ponere Sacramentum fruſtrationi. v. g. Eſt opinio probabilis [illegible] tionem moroſam veneream, quæ pro objecto habet [illegible] conjugatam, non differre ſpecie ab ea delectatione, quæ habet pro objecto [illegible], eo quod tunc homo non delectatur de circunſtantia conjugii, ſed ſolùm de objecto luxuriæ. Quæ opinio licet ſit minus tuta ſaltem materialiter, non comprehenditur ſub hac damnatione, quia non exponit Sacramentum fruſtrationi propter fundamenta ſupra propoſita.

QUÆSTIO II.

An ſubjaceat damnationi opinio negans obligationem confitendi peccata dubia?

120. PRobabilem eſſe hanc opinionem quam defendunt pauci aliqui ex recentioribus, Caramuel, Ferrantinus, Joſephus à Januario, Martinon, Marcantius [illegible], Jeſuaidus, & Martinus a Sancto Joſeph, quos citavi *in 1. pa. Criſ. Theol. diſp. 36. c. 1. nu. 7.* centi ibidem *cap. 9 nu. 218.* dixi [illegible], & probavi, oppoſitam eſſe probabiliorem. Poſteà tamen de re melius perpenſa *in 3. p. Criſ. Theol. diſp. 74. cap. 2.* docui, eam opinionem mihi non eſſe ſufficienter probabilem, quin potius illam eſſe dubiæ probabilitatis, atque adeò de ea eſſe dubium practicum, in quo tutiorem partem eligere neceſſe eſt. Id quod ſolido fundamento roboravi, quòd moralem mihi afferet certitudinem.

121. Sed caſu quòd ea eſset opinio probabilis, dicendum eſt, eam non ſubjacere huic damnationi propter eadem fundamenta, quæ in quæſtione proxima præcedenti propoſui. Nam qui accederet ad confeſſionem cum bona fide orta ex probabilitate talis opinionis (ſi revera talis eſset) & confiteretur alia peccata mortalia certa, nullo modo fruſtraretur Sacramentum; atque adeò talis opinio non eſset minus tuta circà valorem Sacramenti.

122. Hinc inferes, idem judicium eſse ferendum de ea opinione, quæ docet, illum, qui confeſsus eſt peccatum ut dubium, & poſteà certò recordatus illius, non teneri illud confiteri tanquam certum. Et quidem *in 2. par. Criſ. Theol. diſp. 51. c. 1 n. 4.* citavi pro ea opinione Caramuelem, Leandrum à SS. Sacramento, Merollam, Franciſcum Verde, Verricellum, Breſiegum, Tancredum, Peſſarium, & Tamburinum: quamvis hi duo ſolum dicant, eam eſse probabilem. Quamvis Lugo Card. promoverit argumento difficili, tamen non eſt auſus recedere à communi ſententia. Et ibidem *c. 2.* docui, certam eſse eam ſententiam, quæ affirmat, peccatum in eo caſu confitendum eſse ut certum.

123. Sed ſi ea ſententia eſset probabilis, eodem modo, ac in precedenti dicendum eſse; tandem opinionem non ſubjicere huic damnationi. Etenim qui ad confeſſionem accederet cum bona fide orta ex ejus opinionis probabilitate, certò recordatus ejus peccati, nullo modo exponeret fruſtrationi confeſſionem ſubſequentem propter ſupradicta *in quæſt. 1* atque adeo ea non eſt opinio minus tuta circà valorem Sacramenti. Quod idem in ſimilibus quæſtionibus aſserendum eſt. Talis eſt opinio, aſserens non eſse licitum pœnitenti manifeſtare complicem delicti, ex cujus manifeſtatione [illegible] ut fama complicis apud confeſsarium. Quam tuentur Innocentius, Oſtienſis, Vigerius, Navarrus, Armilla, & Layman, quos refert Caſtro Palao *to. 4 tract. 23. diſp. un. punct. 11. nu. 6.*

QUÆSTIO III.

De ſententia aſserente, quòd is, qui confitetur peccata venialia, ſufficit, ſi confiteatur ſpeciem, non determinando quoad aliquem numerum.

SUMMARIUM.

Opinio docens confeſſionem venialium eſſe nullam, ſi non determinetur numerus. n. 124.
Fundamentum ejus deſumptum à paritate conſecrationis. n. 125
An incurrat damnationem doctrina, quæ ait, non requiri explicationem numeri venialium? n. 126.
Sententiam docentem, quòd ſufficit confiteri ſpeciem venialis ſine numero, eſſe certam. n. 127.
Diſcrimen inter conſecrationem, & abſolutionem. n. 128.
Abſurdum enorme ex oppoſita opinatione. n. 129. & ſeq.
Quid debeat facere confeſſarius pœnitenti, qui neſcit determinare numerum mortalium? n. 131.
Inconſequentia Authorum illius opinationis. n. 132.
Senſus verborum abſolutionis non ſignificat individuationem peccatorum. n. 133.
Quis ſit ſenſus verborum abſolutionis? n. 134.
Praxis communis fidelium declarat ſufficere, quòd exponantur ſpecies venialium. Et hæc praxis facit certitudinem. n. 135.
Si illa opinatio contineret doctrinam veram, non fuiſſet ignorata in Eccleſia. n. 136.

124. QUidam Recentiores Miſſionarii tum in concionibus ad populos, tum etiam in quibuſdam libellis [illegible] docuerunt, invalidas eſſe, & ſacrilegas confeſſiones eorum, qui [illegible] peccata venialia confitentur, ſe accuſant de venialibus in ſpecie, non determinando individua peccatorum, v. g. [Accuſo me de quibuſdam mendaciis levibus, de aliquibus detractionibus circa materiam levem,] &c. Ideò, ne invalidè confiteantur, debere dicere: [Accuſo me de quatuor mendaciis levibus ultimis, vel de quatuor primis; vel de talibus, quas mente retineo.]

125. Unicum fundamentum, quo nituntur, eſt. Nam qui dicit verba conſecrationis ſuper plures hoſtias, volens conſecrare aliquas earum, & non determinando, quas conſecraturus ſit, nullam conſecrat: ergo qui abſolvit à peccatis, non determinando, quæ peccata ſunt, à quibus abſolvendus eſt, à nullo peccato abſolvit; atque adeò talis abſolutio invalida eſt, & ſi ſcienter fiat, ſacrilega.

126. Hinc oritur quęſtio, an qui ſic confitetur venialia, non determinando quæ, ſed ſolùm determinando ſpeciem, faciat contra hanc damnationem, & ſententia, quę docet ita fieri poſſe in praxi, ſubjiciatur huic damnationi. Nec deſunt, qui cenſeant, illam ſic ſubjici.

127. Dicendum tamen eſt, hanc ſententiam, quòd [ſufficit confiteri ſpeciem peccati venialis, quamvis nõ determinentur individua peccatorum,] non eſſe ſolùm probabilem, ſed omninò certam. Et ideò non ſubjici huic damnationi. Pro hac ſententia non refero Authores, quia nemo, quem viderim, hanc quęſtionem verſat. Id tamen ita eſſe, oſtendam ex doctrinis communibus, & certis Theologorũ.

128. Oſtendo primò, aperiendo diſcrimen inter conſecrationem, & abſolutionem. Nam conſecratio eſſentialiter conſtituitur ex pronomine demonſtrativo *hoc*, vel *hic*: quod pronomen pro ſua ſignificatione poſtulat determinationem talis hoſtiæ numericæ, vel talium hoſtiarum. Abſolutio autem non conſtituitur pronomine demonſtrativo, nec Sacerdos in abſolutione dicit, (abſolvo te ab his peccatis.) Ergo inter hæc duo datur diſcrimen [illegible] luce clarius, ratione cujus conſecratio petit determinationem [illegible] hoſtiæ, quod non invenitur in abſolutione. Corruit ergo totum fundamentum ejus opinionis.

129. Oſtendo ſecundò ex enormi abſurdo, quod ex ea Recentiorum opinatione reſultat. Pro cujus intelligentia præmitto, quod Paulus V. in ſuo Rituali Romano præcipit practicari circa confeſſionem moribundi. Sic enim præcipit. *Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox, & loquela ægro deficiat, nutibus & ſignis conetur Sacerdos, quoad ejus fieri poterit, peccata pœnitentis cognoſcere, quibus utcunque vel in genere, vel in ſpecie cognitis, vel etiamſi confitendi deſiderium, ſive per ſe, ſive per alios oſtenderit, abſolvendum eſt.* Licet vero aliqui, quos ſuppreſſo nomine refert Lugo Card. *diſp. 17. de pœnit. ſect. 4.* conati ſint ex frivolo fundamento eludere vim hujus ordinationis, quam Pontifex impoſuit Parochis, tamen ipſe Cardinalis optimè convincit ibidem de falſitate eam reſponſionem.

130. Tum ſic. Juxta eam opinationem, qui confitetur peccata non determinando individuum, à nullo peccato abſolvitur; ſicut qui conatur conſecrare aliquas hoſtias non determinando individuũ, nullam conſecrat; ſed moribundus, qui confitetur in genere peccata ſua, vel per ſigna, & nutus, non determinat individuum: ergo is moribundus à nullo peccato abſolvitur, quamvis confiteatur in genere, vel per ſigna. Ergo perperam præcipit Pontifex (abſit) quòd moribundus abſolvatur, ſi confiteatur in genere, vel per ſigna, & nutus. Conſequens eſt abſurdiſſimum: ergo & antecedens, unde infertur.

131. Oſtendo tertiò. Solet enim contingere, quòd homo, præcipuè ruſticus, confitetur ſolùm, ſe commiſiſſe multa perjuria, neque ullo modo poteſt dicere, aut determinare numerum. In quo caſu, licèt confeſſarius debeat examinare aliquo modo multitudinem, vel per ſingulos dies hebdomadas, aut menſes; tamen non confitetur peccata individuando illa. Et tamen Theologi dicunt, ſic abſolvendum eſſe. Sed juxta relatam opinationem, dum non determinat individuationem peccatorum, non manet abſolutus: ergo à nullo perjurio manebit abſolutus. Quod eſt abſurdum.

132. Confirmatur. Nam illi Miſſionarii Authores ejus opinationis, dicunt abſolvendum eſſe hominem, qui incapax fuerit explicãdi non ſolùm numerum, ſed neque ſpecies peccatorum, ſed ſolùm capax eſt dicendi, ſe accuſare de ſuis peccatis: quomodo ergo hic determinantur peccata? aut, ſi non eſt neceſſe ad valorem abſolutionis determinati in hoc caſu peccata lethalia, quomodo aſſeritur determinanda eſſe venialia, nec aliter poſſe ab ullo veniali abſolvi?

133. Oſtendo quartò. Nam ſenſus verborum abſolutionis non poſtulat ex vi ſuæ ſignificationis individuationem peccatorum; quòd ſi in confeſſione peccatorum lethalium hæc individuanda ſunt, id ita eſt, quia conſtat ex Concilio Tridentino, Lateranenſi, & Florentino, ita debere fieri, quia ſunt materia neceſſaria: ergo dum neque ex Conciliis, neque ex alio urgenti fundamento conſtat, determinandum eſſe individuum peccati venialis, fruſtra id exigitur.

134. Antecedens patet. Nam ſi ſequamur ſenſum, quem videtur ponere S. Thomas *3. par. queſt. 84. art. 3. ad 5.* nempe. *Ego tibi Sacramentum abſolutionis impendo*; aut ſi ſequamur ſenſum, quem P. Suarez affirmat *to. 4. in 3. part. diſp. 88. ſect. 3. Ego tibi gratiam ſanctificantem confero, quantùm eſt ex ſe, remiſſivam peccati*, ſive quàm adſtruit Lugo Cardinal. *Quantum eſt ex me, remitto tibi peccata*; ſive quemlibet alium ſenſum ſimilem; nihil eſt in tali ſenſu, quòd petat individuationem peccati venialis, neque peccati jam confeſſi, quòd pœnitens vult iterùm confiteri.

135. Oſtendo quintò. Nam praxis communis Fidelium eſt declarare ſpecies venialium, non curando nimis de numero: praxis autem communis Fidelium cum firma perſuaſione de licito, aut de obligatorio in his rebus facit certitudinem moralem, juxta ea, quæ dixi *in 2. par. Criſ. Theol. diſp. 23. c. 5. ar. 7.*

136. Confirmatur. Incredibile enim eſt, quòd in Eccleſia doctrina hæc per tot ſæcula ignorata fuerit; quæ ſi vera eſſet, utique eſſet omninò neceſſaria pro conſcientiis juſtorum, qui non labuntur in peccata lethalia. Quæ quidem ſi ita neceſſaria eſſet, quis dubitet ad futuram Chriſti Domini providentiam ſpectare, ne in re tam gravi tanto tempore erratum fuiſſe?

ARTICULUS IV.

An opiniones probabiles circa jurisdictionem confeſſarii huic damnationi ſubjacent?

SUMMARIUM.

Opinio, quæ docet poſſe abſolvere confeſſarium cum ſola juriſdictione probabili, eſt certò falſa, & huic damnationi ſubjecta. n. 137.
Si verò adjungatur alia circunſtantia, quæ addat certitudinem juriſdictioni pro valore Sacramenti, non incurrit damnationem. n. 138.
Aliquorum limitatio rejicitur. n. 139. & ſeqq.
An dum confeſſarius habet juriſdictionem ex opinione probabili minus tuta, addatur aliqua circunſtantia, quæ reddat certam abſolutionem? n. 142.
Prima circunſtantia, ex eo quòd Eccleſia dat juriſdictionem ex errore communi. n. 143.
Secunda circunſtantia, ex eo quòd Eccleſia ſuppleat juriſdictionem independenter ab errore communi n. 145.
Tertia circunſtantia ex poteſtate omnium Sacerdotum in peccata venialia. n. 146.

137. Quamvis non pauci Authores cenſere videãtur, licitè poſſe abſolvi pœnitentem à confeſſario, cui ſolùm ineſt juriſdictio probabilis; illud tanquam certum ſupponendũ eſt, opinionem, quæ aſſerit, abſolvi poſſe cum ſola juriſdictione probabili, & eſſe certò falſam, & huic damnationi ſubjacere. Eſt enim certò falſum, quòd licèt exponere fruſtrationi Sacramentum pœnitentiæ: atqui Sacerdos abſolvens cùm ſola juriſdictione probabili exponit fruſtrationi Sacramentum pœnitentiæ: ergo eſt certò falſum, quòd licet. Major eſt evidens, & conſtat etiam ex hac dãnatione. Minor patet. Nam ſi coram Deo non eſt vera ea opinio probabilis de juriſdictione Sacerdotis, ille quidem abſolvit ſine juriſdictione; atque adeò abſolutio eſt nulla.

138. Dixi *cum ſola juriſdictione probabili*: Nam fieri poteſt, quòd adjungatur aliqua alia circunſtantia, quæ ſuperaddat certitudinem illi juriſdictioni pro valore Sacramenti, quòd in præſenti articulo, & proximè ſequentibus, diſcutiendum eſt. Dixi, quòd *non pauci Authores cenſere videntur, &c.* Nam per id verbum *videntur* ſignificavi, magis diffidere à nobis voce, quàm re: quia adhuc Authores quærunt circunſtantiam, ex qua certa fiat juriſdictio.

139. Dicunt aliqui, ſe audiviſſe à Theologis Romanis, qui adfuerunt tractatui de condemnatione harum propoſitionum, non fuiſſe intentionem Pontificis, nec Sacræ Congregationis, quòd damnatio primæ propoſitionis intelligatur de iis, quæ pertinent ad juriſdictionem, cujus conceſſio, extenſio, vel limitatio ſpectat ad Eccleſiam; ſed duntaxat de iis, quæ ſunt juris Divini, ſcilicet de partibus Sacramenti pœnitentiæ.

140. Id tamen, niſi rectè intelligatur, anſam præbet errãdi. Inquiro enim, an certũ ſit, quòd abſolvens juxta opinionem probabilem de juriſdictione, validè abſolvit; an potiùs ſit duntaxat probabile? Si hoc ſecundum dicas, Sacramentum exponitur fruſtrationi; nam quod eſt merè probabile, fortaſſe eſt falſum coram Deo: fortaſſe ergo falſum eſt, quòd ſic validè abſolvitur pœnitens. Si autem dicas, certũ eſſe, quòd is validè abſolvitur ab eo, qui abſolvitur ex opinione merè probabili; quærendũ eſt principium, unde id fiat omninò certum.

141. Deinde, quia quamvis juris Eccleſiaſtici ſit conferre, ampliare, aut reſtringere juriſdictionem Confeſſarii; eſt quod nullus Sacerdos poſſit abſolvere ſine juriſdictione, aſt juris Divini; ut patet ex Conc. Trid. *ſeſſ. 14. cap. 7.* illis verbis. *Perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, & veriſſimum eſſe Synodus hæc confirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quàm Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut ſubdelegatam non habet juriſdictionem.* Ubi vides, nõ dicere Concilium, Eccleſiã ſic ſtatuiſſe; ſed ſemper fuiſſe perſuaſum in Eccleſia Dei, nempè tanquã ſic à Domino inſtitutũ. Præterea quia declarat, ita eſſe eſſentialem juriſdictionem, ut abſque illa invalidi ſit Sacramentum. Conſtat autẽ non pertinere ad Eccleſiam ſtatuere aliquid circà eſſentialia Sacramentorũ. Unde fit, quòd ſi opinio probabilis de juriſdictione ſit falſa coram Deo, & non aliunde proveniat juriſdictio; deficit aliquid eſſentiale, atque adeò fruſtratur abſolutio.

142. Quæritur ergo in præſenti, an dum confeſſio fit coram confeſſario habente juriſdictionem probabilem ex opinione probabili minùs tuta, ſuperaddatur aliqua circunſtantia, quæ reddat abſolutionem omninò certam, v. g. eſt opinio multorum, quòd pœnitens Diœceſis Hiſpalenſis poſſit abſolvi virtute Cruciatæ à Sacerdote approbato ab Epiſcopo alterius Diœceſis. Id enim affirmant Enriquez, Valerus, Fay, Llamas, Portel, Ledeſma, Fernandez, Nuñus, Conink, Reginaldus, Joannes à Cruze, Filliucius, & alii, quos refert, & ſequitur Diana *p. 1. tr. 11. reſol. 7.* contra Doctores alios, quos ibidẽ refert. An ſit verè probabilis poſt Bullam Clementis X. dicam inferiùs. Quæriturque, an qui utitur hac opinione, reddat certam, & ſecuram abſolutionem ex aliqua circunſtantia?

143. Tres circunſtantias, tanquam reddentes certam, & ſecuram abſolutionem, aſſerunt Doctores, quas oportet examinare. Primam. Quòd ubi adeſt vera probabilitas circà juriſdictionem cõfeſſarii, Eccleſia dat juriſdictionem propter utilitatem Fidelium, ſcilicet ex errore communi. Ita P. Thomas Sanchez *lib. 1. ſum. cap. 9. nu. 35.* P. Leſſius *lib. 2. de Juſt. cap. 29. dub. 8. n. 68.* Diana *par. 2. tr. 13. reſol. 2.* & apud ipſum Villalob. *in Summ. to. 1. tr. 1. difficult. 13. n. 5.* Malderus *1. 2. queſt. 19. ar. 5. diſp. 86.* Martinez *2. 2. to. 1. queſt. 19. ar. 6. dub. 6. concl. 7.* Item Lugo Card. *de pœnit. diſp. 19. ſect. 2. n. 30.* & apud ipſum Bonacina *diſp. 2. de peccatis queſt. 4. punct. 9. n. 19.* Granad. *1. 2. controu. 2. tr. 92. diſp. 4. ſect. 4.* Turrianus in Selectis *par. 1. diſp. 21. dub. 1.* Joannes Sancius in Select *diſp. 44. n. 24.* Item P. Caſtro Palao *to. 1. tr. 1. diſp. 2. punct. 5. n. 9.* & apud ipſum ultra relatos, Enriquez *lib. 5. de pœnit. cap. 14. n. 3. & 4.* & in Commentario litt. G. Conink de Sacramentis *diſp. 8. dub. 3. concl. 6. n. 22 & dub. 6. n. 47.* Idem tenet in expoſitione hujus primæ propoſitionis damnatæ Lumbier *to. 3. ſumm. nu. 1690.* & Filguera *§. Circa autem.*

144. De ſecuritate hujus fundamenti dubitat P. Salas *1. 2. quæſt. 21. tr. 8. diſp. unic. ſect. 10. n. 101.* & P. Suarez *to. 4. in 3. par. diſp. 26. ſect. 6. n. 8.* ait. [Et quidem hic dicendi modus probabilis, non tamen certus, & hoc ipſo non omninò tollit dubium, nec dat rei certitudinem, quam quærimus.] Et adverſantur ei dicendi modo illi, qui cenſent, Regulam de errore communi conferente juriſdictionem, non procedere in pertinentibus ad forum conſcientiæ, quales ſunt illi, quos ſuppreſſo nomine refert Paludanus *in 4. diſt. 17. q. 6. ar. 2. n. 21.*

145. Secunda circunſtantia ſimilis præcedenti, ob quam plurimi Authores cenſent, valorem Sacramenti pœnitentiæ confecti cùm opinione probabili circà juriſdictionem, fieri certum, eſt, quia independenter à ſententia de valore juriſdictionis ex errore communi cenſent, Eccleſiam ſupplere defectũ juriſdictionis ex ratihabitione de præſenti, eo quòd Eccleſia videat ſic practicari, & id toleret. Ita ferè omnes Authores citati pro prima circunſtantia. Et poſt damnationem primæ propoſitionis ita ſentiendum eſſe ad praxim, affirmant Lumbier, & Filguera in explicatione primæ propoſitionis.

146. Tertia circũſtantia, ex qua Authores communiter aſſerunt, reddi certò validam abſolutionem, quando datur ex opinione probabili circà juriſdictionem, eſt, quòd tunc pœnitens confitetur aliqua peccata venialia. Dicunt enim, omnes Sacerdotes habere juriſ-

ctionem

dictionem certam in venialia, & in mortalia jam ritè confeſſa. Opinio autem probabilis circà juriſdictionem facit, quòd pœnitens accedat bona fide: cùm ergo accedens bona fide confitetur peccata mortalia ſimul, & venialia, abſolvitur directè à venialibus, & indirectè à mortalibus, ſi forte illa opinio eſt falſa coram Deo. Et ita non periclitatur valor Sacramenti. Pro hoc dicendi modo ſtant P. Soarez, P. Thomas Sanchez, immò ferè omnes Theologi, quos inferiùs referam.

147. Sunt tamen pro oppoſita ſententia tres alii Authores, qui negant ineſſe hanc juriſdictionem in venialia, quos inferiùs referã. Quæ tres circumſtantiæ diſcutientur in articulis ſequentibus.

ARTICULUS V.

Examinatur primus dicendi modus circà certitudinem juriſdictionis, ex eo quòd Eccleſia ſuppleat defectum ex errore communi.

SUMMARIUM.

Error communis circà juriſdictionem cum titulo putativo collato à legitimo Superiore ſupplet defectum juriſdictionis. n. 149.

Certum eſt, id eſſe verum etiam pro foro interno. n. 150.

Probabile duntaxat eſt, quòd ſi deficiat titulus, vel non ſit à legitimo Superiore, Princeps ſupplet defectum. n. 151.

Et oppoſitam ſententiam docent multi. n. 152.

Opinio communiter recepta, ſi apud Deum eſt falſa, eſt error communis. n. 153.

Si de probabilitate opinionis multi ſapientes dubitant, ſi coram Deo falſa eſt, error eſt, ſed non communis. n. 154.

Opinio probabilis circà juriſdictionem, ſi coram Deo falſa eſt, certum eſt, quòd Eccleſia ſupplet defectum, ſi confeſſarius habet titulum putativum à legitimo Superiore. n. 155.

Si de probabilitate opinionis dubitent multi ſapientes, Eccleſia non ſupplet defectum. n. 156.

Quando opinio circà juriſdictionem eſt communiter recepta, confeſſarius tamen non habet titulum, vel non à ſuperiore legitimo, Eccleſia non ſupplet defectum, & abſolutio exponitur fruſtrationi. n. 157.

Bulla Cruciata non eſt ſufficiens titulus ſine approbatione Ordinarii. n. 158.

148. Quærimus in præſenti, an is dicendi modus, quo affirmatur (quoties adeſt opinio verè probabilis circà juriſdictionem confeſſarii, propter errorem communem, certam manere eam juriſdictionem) reddat Sacramentum pœnitentiæ certò validum, & nullo modo expoſitum fruſtrationi?

149. Pro cujus claritate ſequentes poſitiones ſtatuo. Primã. Certum eſt, quòd ubi adeſt error communis circà juriſdictionem, cum titulo putativo collato à legitimo Superiore, Princeps ſupplet defectum juriſdictionis. Hanc admittunt omnes Theologi, & juriſperiti *ex l. Barbatius, ff. de offic. Prætoris, & ex c. Infamis, 3 q. 7.* & ex aliis juribus. Ita P. Thom. Sanch. *l. 3. de Matrim. diſp. 22. n. 5.* Et apud ipſũ Roſella, Angelus, Sylveſter, Tabiena, Armilla, Navarrus, Gregorius, Lopez, Homada, Palodanus, Cajetanus, Metina, Petrus de Soto, Paladios, Angles, Enriquez, Aragon, Ludovicus Lopes, Manuel Rodriguez, Vega, & ex recentioribus ibidem tenent omnes, nemine dempto. Neque invenio Authorem aliquem, qui contradicat. Hujus rei fundamentũ pro materiis juris Eccleſiaſtici nititur in citato cap. *Infamis*, ubi ſic dicitur: *Si ſervus, dum putaretur liber, ex delegatione ſententiam dedit, quamvis poſteà in ſervitutem depulſus ſit, ſententiæ ab eo dictæ, rei judicatæ firmitatem tenent.* Ubi decernitur, quamvis ſervus ſit incapax juriſdictionis, ſi tamen communiter ignoretur eſſe ſervus, & ex delegatione exercuerit juriſdictionem, geſta per ipſum valent, non quia habuerit verũ titulum ad exercitium juriſdictionis, ſed quia Princeps propter utilitatem publicam illa facit valida.

150. Secundam. Certum eſt, id verificari tam pro foro interno, quàm pro externo. Ita tenent P. Thom. Sanchez *ubi ſup.* Et omnes ibidem ab eo allegati, neque aliquis eſt, qui contradicat, niſi quòd Paludanus *in 4. diſt. 17. q. 6. ar. 2. n. 26.* refert, aliquos, ſuppreſſo nomine, ſentire oppoſitum. Id tamen non eſt reputandum. Tum quia prædicti ſic allegati ignoti ſunt: tum quia reliqui omnes hanc poſitionem admittunt. Et ratio eſt manifeſta, quia cùm jura non diſtinguant inter forum internum, & externum, nec nos diſtinguere debemus. Videatur P. Thom. Sanch. *cit. num. 13.*

151. Tertiam. Probabile duntaxat eſt, & non certum, quòd etiã ſi deficiat omninò titulus, vel non ſit à legitimo Superiore collatus, Princeps ſupplet defectum. Patet poſitio ex eo, quod quamvis aliqui doceant, valere geſta per eum, qui eſt in poſſeſſione officii cum cõmuni errore, quos citat P. Thomas Sanch. *ubi ſup. n. 48.* communior tamen ſententia docet, neceſſario requiri titulum putativum, & quod is titulus à legitimo Superiore collatus fuerit. Ita P. Thom. Sanchez *n. 49.* & apud ipſum Speculator, Joannes Andreas, Archidiaconus, Innocentius, Antonius, Ancharanus, Imola, Cardinalis, Enricus, Abbas, Stephanus, Bartolus, Angelus, Fulgoſius, Gulhelmus, Jaſon, Baldus, Albericus, Paulus, Corneus, Socinus, Tiraquellus, Roſella, Sylveſter, Tabiena, Armilla, Navarus, Covarruv, Gregorius Lopez, Humada, Horoſcius, Antonius, Gabriel, Ugolinus, Sbrozius, Cajetanus, Molina, Palacios, Enriquez, & Aragon.

152. Oppoſitam opinionem docentem, ſufficere errorẽ communem cum poſſeſſione officii, nec requiri ullum titulum, apud Thomam Sanchez citatum docent Innocentius, Oſtienſis, Joannes, Andreas, Decius, Salicetus, Felinus, Petrus, Cynus, Fulgoſus Cardinalis, Burgos de Paz, & alii. Et præcipuè Baſilius de Leon, qui mordicus defendit hanc opinionem *lib. 5. de Matrim. cap. 20.*

153. Quartam. Opinio verè probabilis, quæ ut talis recepta eſt à Sapientibus, ſi apud Deum falſa eſt, eſt error communis. Patet: quia eam admittunt communiter ſapientes; & quod ſapientes admittunt, inſipientes credunt, nec diſſentiunt, & ideò communis eſt omnibus talis error.

154. Quintam. Si opinio non eſt communiter recepta à Sapientibus tanquam verè probabilis, ſed multi ſapientes dubitant de probabile ejus, coram Deo falſa eſt, error eſt, ſed non communis. Patet: quia non eſt communis, quæ non admittitur communiter. Et hæc eſt opinio tenuiter probabilis, de qua loquitur tertia propoſitio damnata in hoc decreto, quam explicabo ſuo loco.

155. Sit prima cõcluſio. Quando datur opinio verè probabilis circà juriſdictionem confeſſarii, ſi ea opinio coram Deo falſa eſt, certũ eſt, quòd Eccleſia ſupplet defectum juriſdictionis, ſi confeſſarius habet titulum putativum à legitimo Superiore collatum. v. g. Eſt opinio aliquorum privilegia, quibus gaudent Regulares ad abſolvendũ à reſervatis, revocari per Jubileum anni Sancti: & oppoſita opinio eſt aliorum aſſerentium, non revocari. De quo videndus eſt Lugo Card. de Pœnit. *diſp. 23. ſect. 8. à n. 144.* Si hæc ſecunda opinio coram Deo falſa eſt, eſt error communis, utpotè opinio communiter recepta, ut conſtat ex Card. Lugo ibidem *n. 145.* & ex Diana *p. 2. tr. de Bulla Cruciata reſol.* 100. Deindè regulares (de quibus loquimur) habent titulum ſaltem putativum, qui conſiſtit in privilegio Pontificis, & approbatione Ordinarii illius Diœceſis, in qua habitant. Cũ ergo certum ſit ex prima poſitione, in tali errore communi cum titulo putativo à legitimo Superiore collato ſuppleri juriſdictionem à Principe; & ex ſecunda poſitione certum ſit, id valere tam pro foro interno, quàm pro externo; ſit, in tali caſu regulares ita abſolventes (ſi falſa ſit coram Deo ea opinio) habere juriſdictionem ab Eccleſia, & abſolutionem ab eis datam eſſe certò validam.

156. Secunda concluſio. Quando opinio circà juriſdictionem confeſſarii talis eſt, ut de ejus probabilitate dubitent multi ſapientes, Eccleſia non ſupplet defectum juriſdictionis, atque adeò ex hoc capite relinquitur abſolutio expoſita fruſtrationi, v. g. Eſt opinio aliquorum, quòd virtute Cruciatæ poſſunt abſolvi Regulares à reſervatis. De probabilitate hujus opinionis dubitant multi viri docti. De quo videndi ſunt Lugo Card. *diſp. 20. de pœnit. ſect. 9.* & P. Moya *t. 1. Select. tr. 3. diſp. 8. qu. 8. § 3.* & Raymundus Lumbier *t. 3. in primam propoſitionem damnatum § 3. n. 1696.* de qua inferius latè dicam. Cùm ergo hæc opinio (ſi coram Deo falſa eſt) non ſit error communis juxta poſitionem quintam, in tali caſu non ſupplet juriſdictionem Eccleſia; cùm ea ſuppleat duntaxat cum errore communi.

157. Sit tertia concluſio. Quando opinio circà juriſdictionem eſt communiter recepta, ut probabilis à Sapientibus, quamvis ſi coram Deo falſa eſt, ſit error communis, non tamen detur titulus, vel ſi datur non ſit collatus à ſuperiore legitimo, probabile eſt, quod Eccleſia (ex hoc capite erroris communis) non ſupplet juriſdictionem: atque adeò in tali caſu abſolutio exponitur fruſtrationi, & Sacramentum non redditur certò validum, v. g. Eſt opinio aſſerentium, Confeſſarium exiſtentem in Diœceſi Hiſpalenſi, & approbatum ab Ordinario Cordubenſi, poſſe virtute Cruciatæ eligi ad confeſſionem Diœceſani Hiſpalenſis. Cùm ergo conſtet ex tertia poſitione, nihil prodeſſe errorem communem pro ſupplenda juriſdictione, niſi detur titulus ſaltem putativus, iſque à legitimo Superiore collatus; & in tali caſu is confeſſarius habeat titulũ à Superiore Cordubenſi, qui non eſt legitimus Superior ad approbationem talis confeſſarii; ſequitur, quod non habet titulum putativum à legitimo Superiore collatum; atque adeò probabile eſt, quòd non abſolvit valide, & conſequenter exponit Sacramentum fruſtrationi.

158. Nec ſatisfacies, ſi dicas, ſufficientem titulum eſſe Bullã Cruciatæ. Contra enim eſt. Nam Bulla Cruciatæ per ſaſoiam non eſt titulus ſufficiens, ut confeſſarius gaudeat juriſdictione, ſed requiritur etiam pro titulo, quòd ipſe deſignatus ſit ad audiendas confeſſiones deſignatione, aut approbatione facta à legitimo Superiore; alioqui Sacerdos quilibet haberet titulum ſufficientem, ex eo quòd pœnitens haberet Bullam Cruciatæ. Quod ſatis eſt abſurdum.

ARTICULUS VI.

Diſcutitur ſecundus dicendi modus circà certitudinem juriſdictionis, ex eo quòd independenter ab errore communi Eccleſia ſuppleat juriſdictionem.

SUMMARIUM.

Sententia communis proponitur, quòd Eccleſia ſupplet juriſdictionem independenter ab errore communi. n. 159. & ſeqq.

Defenditur ut certa prædicta ſententia ex eo, quòd conſtat ex jure, quòd conſuetudo dat juriſdictionem. n. 161.

Juriſdictio Prælatorũ Regularium partim habetur ex conſuetudine. n. 162.

Archiepiſcopus aliquando habet extenſionem juriſdictionis ex conſuetudine. n. 164.

Conſuetudo eſt in Eccleſia, quòd confeſſarii abſolvant ex opinione verè, & practicè probabili circà juriſdictionem. n. 165.

Doctores, qui affirmant, dari eam conſuetudinem. n. 166. & ſeqq.

159. CUm ex articulo præcedenti compertū ſit, non ſemper errorem communem eſſe ſatis ad reddendum certum valorem juriſdictionis confeſſarii, neque ſemper ſupplere Eccleſiam juriſdictionem ex præfato errore communi, quærimus in pręſenti, an certum ſit, & non ſolùm probabile, quòd independenter à tali errore communi Eccleſia ſuppleat defectum juriſdictionis confeſſarii, quoties datur opinio verè probabilis circà præfatam juriſdictionem, quę recepta ſit ut verè probabilis inter Doctores, & de cujus probabilitate non dubitetur inter ſapientes.

160. Communiſſima ſententia eſt inter Doctores, quòd Eccleſia ſupplet defectum juriſdictionis, ſi fortè ille defectus contingit, dum confeſſarius utitur opinione verè probabili. Ex quibus aliqui id docent accidere ex errore communi, de quibus dictum eſt *art. anteced.* Alii autem id affirmant ſine recurſu ad errorem communem. Ita Lugo Card. P. Arriaga, & Bonacina infrà citandi *in hoc art.* Henriquez *l.2. de pœnit. c.14. n.3.* Trullench *l.1. Bul §.7. c.1. dub.2.9.* P Caſtro Palao *t.1. tr.1. diſp.2 punct.5. n.9.* P. Leſſius *l.2. c.29. dub.8. n.68* aſſerens: *Non ſolùm error communis, ſed etiam probabilis Doctorum opinio efficit, ut Eccleſia det juriſdictionē.* P. Gaſpar Hurtado *diſp.10 de pœn. diff. 6.* Sed operę pretiū eſt, inquirere principiū certū, ex quo ea aſſertio non maneat intra metas probabilitatis, ſed remaneat omninò certa.

161. Dicendum ergo eſt, certum eſſe, quòd Eccleſia ſupplet juriſdictionem confeſſarii, quoties datur opinio probabilis de juriſdictione, quæ opinio habeat ſupradictas qualitates. Probatur. Nam certū eſt in jure, quòd *conſuetudo dat juriſdictionem. Ex cap. Cùm contingat:* de foro compet ubi ſic ſtatuitur: *Niſi fortè hi, quibus delinquentes ipſi deſerviunt, ex indulgentia, vel conſuetudine ſpeciali juriſdictionem hujuſmodi valeant ſibi vindicare.* Ex Gloſſa *ibi adjuncta verb. Vel conſuetudine,* ait: *Nota, quòd conſuetudo dat juriſdictionem; & ex cap. Romana, de ſent. Excommun. in 6.* prohibens juriſdictionem quibuſdam abſolvendi à cenſuris ſubjungit Pontifex: *Salva contraria ſuper hoc conſuetudine, ſi quam habent.* Ubi Gloſſa repetit eadem verba ſuprà relata, quòd *conſuetudo dat juriſdictionem.* Idem conſtat *ex cap. Romana,* de foro compet. in 6. & Gloſſa ibid. verb. *Conſuetudine, & cap. Ut litigantes,* de offic. Ordinarii, *& cap. Dudum §. Scilicet de Electione, & cap. Cum quidam de except. in 6.* illis verbis: *De re per Eccleſiaſticum Judicem judicata, in caſu, quòd ad eum pertinet cognitio, de conſuetudine, vel de jure, &c.* Ubi Gloſſa repetit eadem verba, quæ ſuprà. *Et cap. Duo ſimul,* de offic. Ordinarii dicitur; *Cùm ſit in Canonibus definitum, Primates, vel Patriarchas nihil juris præ cæteris habere, niſi quantùm Sacri Canones concedunt, vel priſca illis conſuetudo contulit ab antiquo.* Conſtat etiam ex Conc. Trid. ſeſs. 22. in decr. de Reform. *cap. 3.* illis verbis: *Si alicui ex prædictis dignitatibus in Eccleſiis Cathedralibus, vel Collegiatis de jure, ſeu CONSUETUDINE juriſdictio, adminiſtratio, vel officium non competat, &c.* Ex quibus verbis patet, juriſdictionem competere ex conſuetudine.

162. P. Suarez *to. 4. de Relig. tr.8. lib.2 c.9. n.3.* docet, juriſdictionem Prælatorum Regularium exemptorum introductam eſſe partim privilegiis Pontificum, partim conſuetudine. In quo ſic diſſerit: *Addit* Navarrus *Comment. 2. de Regular n. 65. hanc juriſdictionem magna ex parte introductam, vel auctam eſſe [conſuetudine, quæ vim habet dandi juriſdictionem.] cap. Duo ſimul. de off. Ordin. Quod etiam repetit comment. 3. de Regul. in fine. Et ideò conſuetudinum etiam eſt habenda ratio: nam ratione illarum fieri poteſt, ut tota juriſdictio ſit à Prælato Religioſo quoad omnia delicta, vel quòd aliqua ſint Epiſcopo reſervata, &c.*

163. Sequitur hanc doctrinam eiſdem terminis P. Pellizarius *tom.2. tract.10 cap.10. nu.42.*

164. Barboſa *de poteſt. Epiſc. par.1 tit.4. n.36.* docet Archiepiſcopū poſſe vi *conſuetudinis* exercere juriſdictionē in Diœceſi ſuffraganea. Et probat *ex cap. de foro compet. in 6 & in cap 1. de pœnis in 6 & citat.* Marcum Antoniū Genuenſ. in praxi Eccleſ. Neapol. *c.70.* Quarātā in Summa Bullarii verb. *Archiepiſc. authoritas.* verſu 25. & alios.

165. Atqui praxis eſt, & conſuetudo in tota Eccleſia, quòd confeſſarii abſolvant ex opinione verè, & practicè probabili circà juriſdictionem; ergo certum eſt, quòd ex tali conſuetudine, habent confeſſarii veram juriſdictionem.

166. Quòd autem detur talis conſuetudo, negari non poteſt: quia eam affirmant communiter Doctores, quorum communis opinio in quæſtione facti facit certitudinem moralem, ut probabit *in 1. par. Criſ. Theol. diſp. 12 cap.5. n.73.* (ultra experientiam, qua omnes videmus, ita practicari apud Sapientes) P. Suarez *t.4. in 3. par. diſp.27. ſect.4. n.7.* ait: *Confirmatur ex univerſali Eccleſiæ conſuetudine, quæ eſt ſufficiens ſignum juriſdictionis, ut ſupra dictum eſt. Eſt autem univerſalis Eccleſiæ uſus, ut Sacerdotes ſecurè utantur hujuſmodi juriſdictione* (probabili (*in adminiſtratione hujus Sacramenti.* Et quamvis P. Suarez, *n.8.* dixerit, hunc diſcurrendi modum eſſe probabilem: non tamen dixit eſſe ſolùm probabilem conſuetudinem Eccleſię, ſed illam tradit, ut indubitabilem.

167. Lugo Cardin. *diſp.19. de pœnit. ſect.2. n.31* agens de hac conſuetudine abſolvendi cum juriſdictione probabili, ita aſſerit. *Et hæc eſt PRAXIS omnium fidelium, & totius Eccleſiæ.* Et idem repetit *num.33. & 34.*

168. P. Arriaga *t.8. Curſus Theol. diſp.39. ſect.5. ſub ſect. 2. nu. 43.* agens de hoc modo juriſdictionis probabilis, ſic ait: *Cùm ergo univerſalis Eccleſiæ CONSUETUDO ſit, uti ſecurè ea juriſdictione probabiliter præſumpta, cenſetur Eccleſia eam tacitè approbare.*

169. Diana *p.3 tr.2. reſol 3. §. unde,* ſic ait: *Ad USUM verò univerſalis Eccleſiæ, quem Peregrinus adducit* (in contrarium) *neſcio quomodo poſſit illum approbare: immò contrarium apparet ex communi Doctorum ſententia, ut ſupra viſum eſt, & confeſſarii paſſim abſolvunt cum opinione probabili, etiam in caſu, in quo agitur de eorum juriſdictione.*

170. Eandem cōſuetudinem ſupponunt communiter Theologi, dum aſſerunt cum magna aſſeveratione, quòd quoties adeſt opinio verè probabilis circà juriſdictionem, Eccleſiam illam ſupplet. Quæ firma aſſertio ſupponit ita practicari in Eccleſia.

171. Audiendus eſt Bonacina *t.2. diſp.5. de Sacram. pœnit. q.7 punct. 5. §.4 n.5.* ubi ſic ait: [Ex quo infertur, eum, qui ſequitur opinionem probabilem Doctorum ſentientium, ipſum habere juriſdictionem abſolvendi à reſervatis, ſeu privilegium abſolvendi non eſſe revocatum, validè agere, quæ agit, ac ſi re ipſa juriſdictionem haberet, & privilegium nondum eſſet revocatum, etiam ſi fortè opinio illa probabilis à parte rei non ſubſiſtat, ſed falſis realiter nitatur fundamentis: nam Eccleſia ſupplet juriſdictionem: alioquin ſequerentur eadem incommoda, quæ ſequerentur, Eccleſia non ſupplente juriſdictionem, quando adeſt error communis, & titulus coloratus. Et hoc eodem modo communiter loquuntur Theologi ferè omnes. Quo pacto non loquerentur Authores, ſi non eſſet ita in praxi receptum. Quid autem eſt praxis communis, niſi conſuetudo?

ARTICULUS II.

An Eccleſia ſuppleat juriſdictionem, quando opiniones ſunt tenuis probabilitatis? & quæ illæ ſint?

SUMMARIUM.

Duplex genus opinionum probabilium, aliud tenuiter probabilium, & aliud verè probabilium. n. 172.

Opiniones tenuiter probabiles non ſunt verè probabiles n. 173.

Opiniones tenuiter probabiles ſunt practicè improbabiles. n. 174.

Improbabile eſt, quòd liceat dirigere conſcientiam ex opinione tenuiter probabili. n. 175.

Opiniones tenuiter probabiles ſunt dubiæ probabilitatis, ex quibus reſultat dubium practicum. n. 176.

172. NOtanter dixi articulo præced. hanc juriſdictionē ſuppleri ab Eccleſia, *quando opiniones ſunt receptæ tanquā probabiles, itaut de earum probabilitate non dubitetur inter ſapientes.* Nam ſi hæc qualitas deſit opinionibus, non ſupplet Eccleſia. Pro cujus claritate notandum eſt, ex hoc decreto Innocentii XI. conſtare, eſſe duplex genus opinionis. Aliæ enim ſunt verè probabiles, quæ communiter recipiunt ut tales, & aliæ ſunt tenuiter probabiles, ideſt (ut ſuo loco probabo) dubiæ probabilitatis, de quarum probabilitate dubitant viri ſapientes. De quibus latè dicam *diſſert. 3.* in explicatione tertiæ propoſitionis. Et in hoc ſecundo genere opinionum aſſero, Eccleſiam non ſupplere juriſdictionem.

173. Probatur primò. Nam conſuetudo, quę datur abſolvendi juxta opiniones probabiles, eſt juxta illas, quæ ſunt verè probabiles ſed opiniones tenuiter probabiles non ſunt verè probabiles: ergo in his non datur talis conſuetudo; ergo non licet abſolvere juxta has opiniones. Minor patet. Nam Innocentius XI. in damnatione tertiæ propoſitionis, opiniones tenuiter probabiles excludit à numero probabilium; cùm expreſsè aſſerat, imprudenter operari eum, qui operatur juxta opinionem tenuiter probabilem.

174. Probatur ſecundò. Nam Eccleſia non ſupplet juriſdictionem juxta opiniones, quæ ſunt practicè improbabiles; ſed opiniones tenuiter probabiles ſunt practicè improbabiles; ergo Eccleſia non ſupplet iuriſdictionem iuxta opiniones tenuiter probabiles. Maior, & conſequentia ſunt manifeſtæ.

175. Minor probatur dupliciter. Primò. Nam ex damnatione tertiæ propoſitionis conſtat, improbabile eſſe, quòd poſſimus dirigere conſcientiam ex opinione tenuiter probabili, ſed id eſt eſſe in praxi, ſive practicè improbabilem, ergo opinio tenuiter probabilis eſt practicè improbabilis.

176 Secundò, probatur eadem minor. Opinio tenuiter probabilis eſt opinió dubiæ probabilitatis; ut oſtendam diſſertatione 3. Sed opinio dubiæ probabilitatis eſt practicè improbabilis ex dictamine reflexo: ergo opinio tenuiter probabilis eſt practicè improbabilis. Probatur minor: quia improbabile eſt, quod poſſit quis regere conſcientiam ex opinione dubiæ probabilitatis; cùm dubia probabilitas involvat dubium practicum, cum quo nemini licet operari, niſi in partem tutiorem, & ſtrictiorem. De quo vide, quæ dixi *in 3. par. Criſ. Theol. diſp. 50. c.9 a 3.* Sed id eſt eſſe practicè improbabilem, ſaltem ex dictamine reflexo: ergo opinio dubię probabilitatis eſt practicè improbabilis, ſaltem ex dictamine reflexo.

177. Recenſere omnes opiniones, quæ ſunt tenuiter probabiles,

& ver-

& verſantur circà juriſdictionem confeſſarii, non eſt facilè, nec in præſenti vacat: eſt tamen operæ pretium de aliquibus, quæ frequenter occurrere poſſunt in praxi, judicium ferre.

QUÆSTIO I.

An ſit tenuiter probabilis, atque adeò explodenda opinio, quę docet, poſſe abſolvi Regulares à reſervatis virtute Cruciatæ?

§. I.

Refertur ſententia laxior cum ſuis fundamentis.

SUMMARIUM.

Quantum laborarunt Pontifices in reprobanda opinione de abſolutione Regularium à reſervatis virtute Cruciatæ. n. 178

Quàm abſurdum ſit aſſerere, certum eſſe, quòd Pontifex ſupplet juriſdictionem circà abſolutionem Regularium à reſervatis virtute Cruciatæ. n. 179.

Authores, qui poſt Bullam Urbani affirmant, poſſe Regulares abſolvi virtute Cruciatæ. n. 180.

Primum eorum fundamentum ex eo, quòd Cruciata concedit omnibus electionem confeſſarii pro abſolutione à reſervatis. Et quòd Cruciata revocat decreta Pontificum. n. 181.

Secundum, quòd illi Pontifices declararunt ſuam, non verò ſucceſſorum intentionem. n. 182.

Tertium, quòd Commiſſarius Cruciatæ revocat privilegia Superioribus Regularium conceſſa. n. 183.

Et quod attinet ad privilegia Regularium, quæ excipiuntur in Bulla, intelligitur ſolùm de indulgentiis. n. 184.

Quartum, quòd revocatio facta à Pontificibus debuerit renovari, & intimari quolibet anno. n. 185.

Quintum, ex eo quòd à Conſtitutione Urbani ſupplicatum fuerit. n. 186.

Sextum ex multitudine Authorum, qui eam opinionem tuentur. n. 187.

178. LAborarunt Sanctiſſimi Romani Pōtifices Clemens VIII. & Urbanus VIII. ut exulare facerent opinionem, quæ docet, poſſe Regulares abſolvi à reſervatis virtute Cruciatæ; pro cujus probabilitate excludenda emiſerunt Bullas, in quibus declaraverunt, non eſſe intentionis Sedis Apoſtolicæ, id concedere Regularibus in Bulla Cruciatæ. Et tamen id non eſt viſum ſtatis aliquibus Recentioribus, ut talem opinionem velint à probabilitatis gradu excludere, non ſine conſcientiarum periculo.

179. Et mihi quidem videtur abſurdiſſimum, quòd hi recentiores velint, certum eſſe, quòd Pontifex Romanus ſupplet juriſdictionem circà abſolutione à reſervatis datam regularibus virtute Cruciatæ; cùm plures Pontifices Romani oppoſitum declaraverint. Et quamvis hac de re plurima ſint ſcripta ab Authoribus, dicam breviter ſententiam meam. Et qui plura deſiderat, legat Cardinalem de Lugo *de pœnit. diſp. 20. ſect. 9.* & P. Matthæum de Moya *t. 1 ſelect. tr. 3. diſp. 18 quæſt. 8.*

180. Prima opinio docet, adhuc poſt Bullam Clementis VIII. & poſt aliam Urbani VIII. poſſe Regulares abſolvi à reſervatis virtute Cruciatæ à quolibet Sacerdote approbato ab Ordinario; quamvis aliqui ejus opinionis fautores limitent ad confeſſarios ejuſdē Religionis. Apud P. Matthæū de Moya loco citato invenies plurimos Authores, qui ante Bullam Urbani VIII. docuerunt, id eſſe licitū. Et poſt Bullam Urbani, ea diligentia, qua ſolet, refert Ludovicum à Cruce, Petrum de Leon, Trullenkum, Thomam Hurtado, Candidum, Leandrum à SS Sacram. Remigium, Drepanum, Acaciū de Velaſco, Arauxo, Joannē Martinez de Prado, Barnabā Gallego, Antoniū Baco, Chriſtoph. à S. Joſeph, & Ludovicū à Cōceptione, & eā noviſſimè propugnat Mag. Hozes in appendice ad expoſitionē propoſitionis 1. ex dānatis. Quorū præcipua fundamenta ſunt hæc.

181. Primum. Nā Bulla Cruciatæ univerſaliter concedit omnibus Fidelibus, qui eam acceperint, ut poſſint eligere quemlibet Confeſſarium approbatū ab Ordinario, pro abſolutione à reſervatis. Deinde quamvis Clemens VIII. & Urbani VIII. declaraverint, non eſſe ſuæ intentionis id concedere Regularibus; aſt poſt mortem eorum Pontificū, cùm conceditur nova Bulla Cruciatæ, per eā clauſulam generalē revocantur ea decreta horum Pontificum: atque adeò poſt mortem illorum manet hæc facultas, ſicut antè illa decreta.

182. Secundum. Quia Clemens VIII. ſolùm declaravit ſuam intentionem circà intelligentiam ejus privilegii generalis de abſolutione Regularium reſervatis, & ſimiliter Urbanus VIII. non verò intentionem ſuorum ſucceſſorum; ſucceſſores autem nihil declararunt de intentione ſua: ergo clauſula generalis Bullæ datæ à ſucceſſoribus intelligi poteſt in ſua univerſalitate, cum prædicti ſucceſſores eam univerſalitatem non limitarint.

183. Tertium. Nam privilegia conceſſa Superioribus Religionū, ne ſubditi gaudeant facultate eligendi confeſſarium pro reſervatis, conceſſa ante Clementem VIII. & revalidata à Clemente, & Urbano, revocat Commiſſarius generalis Cruciatæ authoritate Apoſtolica: conceditur enim Commiſſario, ut poſſit ſuſpendere omnes alias facultates, illis verbis: *Ut ſuſpendere poſſit illo anno durante omnes ſimiles, vel diſſimiles indulgentias, & facultates ab eiſdem, & Sede Apoſtolica, vel authoritate, quibuſvis Eccleſiis, Monaſteriis, &c. etiamſi clauſulas aliquas contra ſuſpenſionem facientes contineant.* Et ita de facto eas ſuſpendit Commiſſarius. Ergo ſuſpenſa remanent ea privilegia conceſſa Superioribus, atque adeò ſubditi expediti manent ad utendum privilegio eligendi Confeſſarium pro reſervatis.

184. Quòd ſi dicas, excipi in Bulla Cruciatæ privilegia conceſſa Superioribus Religionum, ne poſſit ſuſpendi, illis verbis: *Exceptis tamen conceſſis ordinum mendicantium Superioribus, quoad eorum fratres tantùm.* Reſpondent, hanc clauſulam intelligi de indulgentiis duntaxat.

185. Quartum. Nam revocatio facta à Clemente, & Urbano, quæ revocant privilegium univerſale Cruciatę, ne Regulares potiantur eo privilegio eligendi Confeſſarium pro reſervatis, non eſt renovata quolibet anno in nova promulgatione Cruciatę; & ſi renovata eſt, non eſt intimata ſubditis; & ſi intimata, non eſt acceptata: ergo ea revocatio non pręſtat ſuum effectum, defectu eorum requiſitorum.

186. Quintum. Nam à conſtitutione Urbani VIII. ſupplicatū eſt à Commiſſario nomine Regis Catholici, ut refert Leand à SS. Sac. *to. 1 tr. 5. de pœnit. d. 2. qu. 58.* ſe audiviſſe à Magn. Arauxo, & hic *in deciſ. elect. tr. 1. qu. 8. n. 28.* inquit: *Ex parte Regis Hiſpani rogatus fuit Urbanus VIII. ne in ſua Bulla exprimeret dictam exceptionem Regularium.*

187. Sextum. Quia probabilitas extrinſeca eſt, quę nititur authoritate doctorum: cùm ergo tot, tantique doctores ſtent pro hujus opinionis probabilitate, quomodo poteſt negari, eam eſſe probabilem ab extrinſeco?

§. II.

Improbabilitas laxioris opinionis oſtenditur.

SUMMARIUM.

Diſcrimen inter legem prohibitoriam, & declarationem Pontificis in materia morum. nu. 188.

Repugnat Sanctitati Eccleſiæ, quod Eccleſia admittat ut licitam actionem illicitam. remiſſive. n. 189.

Cùm Pontifex ut caput Eccleſiæ declarat, aliquid eſſe illicitum, tenemur id admittere tanquam certum. remiſſivè n. 190.

Opinio docens, Cruciatam prodeſſe Regularibus pro reſervatis, eſt tenuis, & dubiæ probabilitatis. n. 191.

Cathedra Romana declarat fuiſſe, & eſſe illicitum, quòd regulares utantur Cruciata pro reſervatis. n. 192.

Id conſtat ex Bullis Urbani, & Clementis. n. 193.

Pontificem illud declarare, eſt declarare, id eſſe illicitum, & invalidum. n. 194.

Pontifices declarant, nec prodeſſe, nec profuiſſe, nec profuturam Cruciatam Regularibus pro reſervatis. n. 195.

In ipſa Cruciata eſt ſufficienter expreſſum, ne proſit Regularibus pro reſervatis n. 196. & ſeqq.

Reſtringere exceptionem ad ſolas indulgentias eſt contra ipſum contextum. n. 198.

Dum Pontifices declarant, non profuiſſe anteà Cruciatam Regularibus pro reſervatis, non declarant ſolùm ſuam intentionem. n. 199. & ſeqq.

Quomodò ſi oppoſita opinio eſſet vera, erraret Pontifex in materia morum; & quæ inde abſurda inferrentur? n. 201. & ſeqq.

Convincitur ea reſponſio, quòd Pontifices non locuti fuerint ex Cathedra. n. 204.

Infertur etiam, quòd oppoſita opinio ſit tenuis probabilitatis. n. 205.

188. LAborant in ęquivoco Authores ejus opinionis laxioris, dū non diſtinguunt inter legē prohibitoriam, & declarationem Romanę Cathedrę in materia morū: nam hęc duo differunt in multis, ut mox videbimus. Etenim quādo Pōtifex Romanus ex Cathedra declarat, aliquam actionem eſſe illicitam, repugnat illam eſſe licitam, aut practicè probabilem; & quando declarat, eſſe licitam, repugnat eſſe illicitam, aut practicè improbabilem, ut multis demōſtravi *in 1. par. Criſ. Theol. diſp. 9. cap 6. & ſeqq.* præcipuè argumento deſumpto à Sanctitate Eccleſię, & ſupra in diſſertatione prooemiali.

189. Eſt enim de fide (ut profitemur in ſymbolo Apoſtolorum) Eccleſiam eſſe ſanctam. Convenit autem inter Sanctos Patres, & Theologos, ſanctitatem Eccleſię partim conſiſtere in eo, quòd doctrina Eccleſię ſancta eſt. Non poſſet autem doctrina eſſe ſancta, ſi Eccleſia admitteret tanquam licitam actionem illicitam, & peccaminoſam; vel reſpueret tanquam peccaminoſam, & turpem, actionem honeſtam. Deinde ſi Romanus Pontifex loquens ex Cathedra in hoc erraret, Eccleſia exponeretur eidem errori: ſecuritas enim promiſſa Eccleſię à Chriſto Domino non errandi in materia morum fundatur, & ſolidatur in Petrę firmitate, ideſt, in ſecuritate non errandi, quam habet caput, & Magiſter Eccleſiæ. Quę omnia latiſſimè demonſtravi in loco citato, & ſupra in diſſert. prooemiali.

190. Hinc fit, quòd quando Pontifex Romanus, ut caput Eccleſię declarat, aliquid eſſe illicitum, eo ipſo quòd certò ſciamus, eſſe id declaratum à Pōtifice, tenemur id admittere tanquam veram, & certā doctrinam, ſine nova aliqua intimatione, aut publicatione in cōventibus, communitatibus, aut provinciis facienda. Nam eo ipſo quòd certò ſciamus, aliquam doctrinam eſſe certā, tenemur eam amplecti, & ſe-

& ſecundum illam operari, undecumque proveniat certitudo illius; ut latiùs tradidi in diſſert. proœmiali, *& in 3. p. Criſ. Theol. diſp. 77. c. 4.*

191. His præmiſſis, ſit concluſio, (quàm ut omninò certã propugno) Opinio docens, Bullam Cruciatę prodeſſe Regularibus pro eligendo confeſſario ad reſervata, eſt tenuis, & dubiæ probabilitatis, & conſequenter neceſſariò excludenda à praxi. Et quidem tenuis probabilitas damnatur ab Innocentio XI. in tertia propoſitione hujus decreti: quare quæ tenuiter probabilis eſt, neceſſariò eſt excludenda à praxi. Deindè quando probabilitas eſt dubia, ſivè (quod idem eſt) quando dubitatur de probabilitate, adeſt dubium practicum, in quo neceſſariò tutior pars eſt eligenda, juxta ea, quæ tradidi *in 3 p. Criſ. Theol. diſp 56. c. 9. art. 3.* Et cùm aſſero, eam opinionem eſſe tenuis, & dubiæ probabilitatis, eam qualitatem illi attribuo, ut minimum: nam revera cenſeo, illam eſſe improbabilem, & certò falſam.

192. Oſtenditur primò concluſio. Romanus Pontifex loquens ex Cathedra declarat, fuiſſe, & eſſe illicitum, quòd Regulares utantur, aut uſi fuerint Bulla Cruciatæ pro abſolutione à reſervatis: ſed Pontifex loquens ex Cathedra errare non poteſt in eo, quod declarat illicitum: ergo certum eſt, id eſſe illicitum. Minor patet ex principio præjacto.

193. Major conſtat ex Bulla Urbani VIII. in qua ſic legitur; *Motuproprio, & ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtra, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, conceſſionem Sanctæ Cruciatæ ... quantùm ad prædictum articulum eligendi Confeſſarium, & abſolvendi à prædictis caſibus reſervatis, etiam in Bulla Cœnæ Domini contentis, cum fratribus, & Monialibus prædictis fratrum Prædicatorum, ac aliorum quorumcumque Ordinum ... locum minimè habuiſſe, neque habere, nec illis ullo modo ſuffragari potuiſſe, nec poſſe ... earumdem tenore præſentium perpetuò declaramus.*

194. Sed quid eſt, declarare Pontificem, quòd conceſſio Bullæ ad eligendum Confeſſarium pro reſervatis, non habet locum cum Regularibus; niſi declarare, illicitum eſſe, & invalidum, uti Bulla ad eum effectum? Et quid eſt declarare, eam conceſſionem Bullæ nec potuiſſe, nec poſſe ſuffragari Regularibus, niſi illam eſſe invalidam, atque adeò illicitum uti tali conceſſione? Qui ergo dicunt, Regulares, invitis Superioribus, poſſe uti Bulla Cruciata ad eum effectum, evidenter refragantur doctrinæ, quam tradit, & declarat Romana Cathedra.

195. Alio modo poteſt efformari hoc argumentum. Etenim quod declarat Pontifex, eſt omnino certum: ſed Pontifex declarat, nec prodeſſe, nec profuiſſe, nec profuturam Bullam Regularibus ad electionem Confeſſarii pro reſervatis: ergo certum eſt, nec prodeſſe, nec profuiſſe, nec profuturam ad eum effectum. Minor patet ex ultimis verbis textus proximè relati; nempe: *Nec illis ſuffragari potuiſſe, nec poſſe .. perpetuò declaramus*; quod idem eſt, ac *in perpetuum declaramus.*

196. Idem eodem modo declaraverat Clemens VIII. ut conſtat ex proœmio Bullæ Urbani VIII. ubi dicitur: *Idem Clemens prædeceſſor ſua perpetuò valitura conſtitutione declaravit, facultatem, & conceſſionem Sanctę Cruciatæ, & aliorum indultorum prædictorum, quantum ad prædictum articulum eligendi Confeſſarium, & abſolvendi à caſibus reſervatis, non habere locum cum fratribus, & ſororibus monialibus quorumcumque Ordinum, &c. neque eis ſuffragari.*

197. Confirmatur. Nam in ipſa Bulla Cruciatæ eſt ſufficiens fundamentum, ut (concurrente aſſiſtentia Spiritus Sancti, ne erret in materia morum) certò cognoſceret Urbanus VIII. eam conceſſionem non potuiſſe ſuffragari Regularibus. Nam cum antecedenter ad Bullas Clementis VIII. & Urbani VIII. haberent Superiores Religionum id privilegium, quod eorum ſubditi non poſſent uti privilegio Bullæ ad abſolutionem à reſervatis, hoc privilegium expreſsè retinetur in ipſa Bulla: quæ dum concedit Commiſſario, ut ſuſpendere poſſit gratias, & facultates alias, excipit eas, quæ conceſſæ ſunt Superioribus Regularium quoad eorum ſubditos. Sic enim habetur in ipſo contextu: *Idem, prædicto Commiſſario, & Receptori generali datur facultas, ut ſuſpendere poſſit, dicto anno durante, omnes ſimiles, vel diſſimiles Indulgentias, & facultates ab eiſdem, vel Sede Apoſtolica, vel ejus authoritate, quibuſvis Eccleſiis, monaſteriis, &c. Exceptis tamen conceſſis Ordinum mendicantium Superioribus quoad eorum fratres tantùm.*

198. Quod autem dicunt Authores partis oppoſitæ, ſolùm excipi indulgentias, non autem facultatem eligendi Confeſſarium pro reſervatis, eſt expreſsè contra ipſum contextum Cruciatæ in verbis relatis, in quibus conceditur facultas ſuſpendendi. *Indulgentias, & facultates, exceptis, &c.* Ergo non ſolùm excipiuntur indulgentiæ ab ea revocatione, aut ſuſpenſione, ſed etiam facultates.

199. Confirmatur ſecundò. Nam etiam laborant in equivoco Authores oppoſitæ ſententiæ, dum dicunt, Clementem VII. declaraſſe ſuam intentionem non concedendi in Bulla Cruciatę eam facultatem Regularibus; non verò declaraſſe intentionem ſucceſſorum, & ideò mortuo Clemẽte, revocari per Bullam Cruciatę eam diſpoſitionem Clementis. Eſt enim ingens æquivocatio in eo, quòd non cognoſcunt diſcrimen inter *hoc*, quod eſt declarare ſuam intentionem, & *hoc*, quòd eſt, declarare, quòd nunquam profuit Cruciata Regularibus ad hunc effectum abſolutionis à reſervatis.

200. Declarant enim Pontifices, quòd nunquam profuit, illi autem Authores affirmant, quòd profuit, ſcilicet mortuo Clemente; pugnat ergo aperto marte ea opinio cum declaratione Pontificis. Declarant Pontifices in illa clauſula generali Cruciatæ, nihil concedi Regularibus; affirmant illi Authores illa clauſula generali, concedi eam facultatem Regularibus. Quibus ergo major fides habenda eſt. Pontificibus ne, an illis Authoribus? Declarant Pontifices, illam abſolutionem à reſervatis datam Regularibus virtute Cruciatæ eſſe, & fuiſſe, & fore invalidam, & adhuc volunt illi authores, quòd ipſi Romani Pontifices, qui tam acriter reſiſtunt ei opinioni, ſuppleant juriſdictionem, ut maneant validè abſoluti. Quod an ſit abſurdum, judicent viri docti. Videantur Lug. Card. P. Andreas Mendo, & P. Math. Moy. *§. ſequent. citat.* qui hoc argumentum variis modis evidenter urgent, deſumptum à declarationibus Pontificum.

201. Confirmatur tertiò. Si Pontifex docens ex Cathedra declararet, Confeſſionem Sacramentalem validam, & per ſe bonam, eſſe irritam, & inutilem, erraret Pontifex in materia morum; ſed confeſſionem, quam oppoſiti Authores dicunt eſſe bonam, & validam, declarat Pontifex, eſſe invalidam: ergo ſi ea Confeſſio eſſet bona, & valida, qualem dicunt ii Authores, Pontifex erraret in materia morum. Quòd ſi in hoc erraret Pontifex, Eccleſia etiam exponeretur errori: atque adeò Eccleſia non eſſet ſancta, contra Symbolum Fidei. Et hæc fulciuntur verbis Bellarmini *lib.* 4. de Roman. Pontif. *cap. 1.* quæ attuli ad ſimile propoſitum *in 1. part. Criſ. Theol. diſputat 9. cap 6. art. 1. num. 51. & ſupra in diſſert. proœmiali: Quòd autem non poſſit Pontifex errare in moribus per ſe bonis, vel malis, probatur. Nam tunc Eccleſia non poſſet dici verè ſancta, ut in ſymbolo Apoſtolorum vocatur. Nam ſancta dicitur potiſſimùm ob ſanctam profeſſionem, ut alibi oſtendimus, quia nimirum legem, & profeſſionem ſanctam profitetur, quæ nihil docet falſum, nihil præcipit malum. Secundò, quia tunc neceſſariò erraret contra Fidem. Nam Fides Catholica docet, omnem virtutem eſſe bonam, omne vitium eſſe malum. Si autem Papa erraret, præcipiendo vitia, vel prohibendo virtutes, teneretur Eccleſia credere, vitia eſſe bona, & virtutes mala.* Huc uſque Bellarminus.

202. Ex quibus verbis inſtauratur vis ejus confirmationis. Nam Pontifices declarant, & docent Eccleſiam, eas abſolutiones datas Regularibus eſse, & fuiſse invalidas, & conſequenter vitioſas. Si autem Pontifex erraret, teneretur Eccleſia credere, confeſſionem bonam, & validam, eſse invalidam, & vitioſam; unde inferretur, Eccleſiam non eſse ſanctam, ut potè quæ haberet doctrinam falſam in materia morum, docens eſse vitioſam actionem, quæ eſset moraliter bona.

203. Dices, id non declaraſse Urbanum, ut caput Eccleſiæ, vel ut loquentem ex Cathedra, ſed ut privatum Doctorem; quòd videtur inſinuare Hozes in ea quæſtione appendice ad 1. propoſitionem damnatam, *n 12.* quamvis id non affirmet.

204. Sed quid eſt, Romanum Pontificem loqui ut caput Eccleſiæ, & ex Cathedra? Id ex profeſſo tradidi *in 1. part. Criſ. Theol. diſp. 9 cap 20. art. 3. & in diſſert. proœm. cap. 9. à num. 90.* ex communi ſententia Theologorum, quam tradunt P. Suarez contra Regem Angliæ *lib 1. cap. 6. num 15. & 16.* & P. Valencia *2. 2. quæſt. 1. punct. 7.* §. 39. & P. Granado *2. 2. controv. 1. tractat. 7 diſp. 2. num. 1.* videlicet, tunc loqui ut caput Eccleſiæ, *quando decretum edit pro univerſa Eccleſia, & vult à Fidelibus indubitanter admitti.* Ex ipſo autem contextu Bullæ Urbani apertè conſtat, eum decernere pro regularibus, & pro Confeſſariis totius Eccleſiæ, & velle, quòd ab omnibus indubitanter admittatur.

205. Ex dictis conſtat, quòd quamvis tot Authores dixerint, eſse probabilem opinionem oppoſitam, qui propterea videntur facere probabilitatem: hæc probabilitas ad ſummum dicenda eſt tenuis, ut potè oppoſita manifeſtæ declarationi Cathedræ Romanæ: quæ tenuis probabilitas re vera eſt improbabilitas practica.

§. III.

Secunda demonſtratio traditæ doctrinæ.

SUMMARIUM.

Præfata opinio eſt tenuiter probabilis. n. 206.
Quot, & quanti Authores dubitent de ejus probabilitate, & improbabilem cenſeant? n. 207. & ſeqq.
Quid ſtatuerit Congregatio ſexta generalis Societatis JESU numer. 218.
Quomodò dubitatio de probabilitate ejus non ſit evitabilis? n. 219.
Non poteſt impendi abſolutio juxta opinionem probabilem de juriſdictione, niſi ſit certum, quòd Romanus Pontifex ſupplet. n. 220.

206. OStenditur ſecundò concluſio. Opinio, de cujus probabilitate dubitatur inter ſapientes, eſt opinio tenuiter probabilis: illa quidem, quæ damnatur in 3. propoſitione condemnata in hoc decreto, ut ſuo loco oſtendam: ſed opinio de abſolutione Regularium à reſervatis virtute Cruciatæ eſt opinio, de cujus probabilitate dubitatur inter ſapientes: ergo ea opinio eſt tenuiter probabilis: atque adeò ſubiacet damnationi tertiæ propoſitionis.

207. Probatur minor, Quia de probabilitate ejus opinionis non ſolùm dubitant multi viri ſapientes, immò verò tanquam certum affirmant, illam eſſe improbabilem, aut non ſecuram, vel quid ſimile. P. Suarez *to. 4.* de Religione *tr. 8. l. 2. c. 16. n. 3.* poſtquam retulit Authores opinionis laxioris, ait: *Reſpondeo nihilominus, contrariam ſententiam eſſe veram, ſecuram, & Religioni maximè conſentaneam.* Quibus verbis indicat, ſententiam laxiorem eſſe parum ſecuram, atque adeò dubiæ probabilitatis practicæ.

208. Mag. Joannes à S. Thoma in explicatione doctr. Chriſtianæ *3. p. not. 2.* pro caſibus reſervatis docet, eam opinionem de abſolutione Regularium à caſibus reſervatis virtute Cruciatæ, *non eſſe ſecurã.*

209. Lugo Cardin. *de Pœnit. diſp. 20. ſect. 9. n. 153.* agens de noſtra ſententia ait: *Communis eſt apud omnes ferè Theologos propter expreſſam, & ſæpiſſimè repetitam declarationem Summorum Pontificum, qui contrariam doctrinam, ut omninò falſam reprobarunt.* Et n. 154. ait: *Fundamentum irrefragabile hujus ſententiæ deſumitur ex declaratione Pontificum.* Ubi ponit declarationes Julii II. Leonis X. Sixti IV. Alexandri VI. Innocentii VIII. Gregorii XIII. Clementis VIII. Pauli V. Gregorii XV. & Urbani VIII. Dicere autem, fundamentum eſſe irrefragabile idem eſt, ac dicere ſententiam irrefragabiliter certam. Et n. 158. ſic inquit: *Probatur noſtra ſententia argumentis adeò claris, ut in re morali faciant demonſtrationem.* Et nu. 159. ubi retulit decretum Gregorii XV. in litteris, datis die 26. Febr. 1622. ſubdit: *Videant nunc adverſarii, cui in hac re magis credendum ſit circa ſenſum verborum Bullæ, an cuilibet alteri, an ipſiſmet Pontificibus, qui declarant, ſenſum illorum verborum non eſſe, nec fuiſſe, nec fore talem, ut concedatur facultas prædictis Religioſis.* Et n. 168. ait: *Qua declaratione poſita, non video, quomodo jam opinio illa poſſit ampliùs ſine gravioris cenſuræ nota ſuſtineri.*

210. Antonius Diana *3. par. in Addit. reſol. 9.* ait: *Hanc ſententiam puto non eſſe probabilem, nec tutam in praxi, ſtante Bulla Urbani VIII. innovantis Bullam Clementis VIII.* Et quamvis *par. 11. tr. 6. reſol. 37.* dixerit: *Interrogatus per litteras ex Hiſpania à pluribus, an ſententia affirmativa ſit probabilis, non auſus ſum nota improbabilitatis inurere.* Is tamen modus dicendi ſatis indicat, non eſſe ſecurum, ſed potiùs dubium de probabilitate. Dubium autem de probabilitate eſt dubium practicum, in quo tutior pars eſt eligenda, ut ſæpè diximus.

211. P. Bardi in Bullam Cruciatæ *pa. 2. tr. 2. c. 5. ſect. 2. n. 59.* affirmativam ſententiam tanquam improbabilem, & ſaltem damnat referente Antonio Diana proximè citato, *& non immeritò à nonnullis temerariam ad minus cenſeri*, ut refert P. Moya mox allegandus.

212. P. Arriaga *tom. 2. in 3. par. diſp. 41. n. 18.* *Non ſolùm falſa, ſed etiam improbabilis videtur prima ſententia univerſaliter dans Religioſis facultatem eligendi quemcumque Confeſſarium, qui abſolvat à reſervatis.* Idem repetit *diſp. 44. n. 5.*

213. P. Andreas Mendo in Bullam Cruc. *diſp. 24. c. 12. n. 122.* ait: *Fundamentum hujus concluſionis à modernis Authoribus allatum, & eſt convincens, & adeò irrefragabile, ut contrariam ſententiam penitus improbabilem relinquat, eaque in praxi minimè exerceri queat: quare nullatenus poterit quis illi fidere, nec ſe conformare: ut ajunt plerique ex prædictis Authoribus, & innumeri viri docti plurium annorum ſpatio à me conſulti, ſenſerunt. Immò, ut innuit* Card. Lug. *majori nota, quàm improbabilitatis, eſſet oppoſita ſententia inurenda.*

214. P. Matthæus de Moya *tom. 1. ſelect. tract. 3. diſp. 8. q. 8. n. 28.* ait, quòd Urbani declaratio *omnem Recentiorum authoritatem penitus elevavit, ita ut eorum opinione nulla, neque extrinſeca probabilitas ſubeſſe poſſit.* Et n. 24. ait, omnes Theologos (exceptis iis, quos ibi refert) ſententiam negativam defendere, ut omninò certam: defendere autem hanc ſententiam, ut omninò certam, eſt defendere, oppoſitam eſſe certò falſam.

215. P. Fragoſus *tom. 2. par. 2. lib. 2. diſp. 7.* affirmat, eam opinionem de abſolutione Regularium virtute Cruciatæ eſſe *omninò improbabilem*, ut refert P. Moya proximè citatus.

216. P. Antonius Eſcobar de Mendoza *lib. 7. problem. 32. num. 359.* aſſerit, eam opinionem eſſe *omninò improbabilem*, apud P. Moyam nuper relatum.

217. Raymundus Lumbier *tom. 3. Summa in explicat. prop. 1. num. 1696. pag. 1074.* ait: *En eſtos tiempos es opinion temoſa, y porfiada, y harto perniencioſa, la que enſenna, que vale la Cruzada à los Religioſos, y Religioſas, para los caſos que reſervan ſus Prelados. Y aunque ſe que ay muchos, que por ſus fines particulares ſe arriman à eſſe ſentir, para mi es del todo improbable practicè.* Quæ ita fideliter transferuntur in latinum ſermonem. *His temporibus eſt opinio proterva, & pertinax, & nimis perniencioſa, quæ docet, prodeſſe Cruciatam Regularibus viris, & fœminis in Ordine ad caſus, quos reſervant eorum Prælati. Et quamvis ſciam, eſſe plures, qui ob privatos fines adhærerant huic ſententiæ, meo judicio ea eſt omninò improbabilis practicè.* Et num. 1698. acrioribus terminis eamdem ſententiam condemnat, appellans lupos carnivoros eos Confeſſarios, qui admittant ad abſolutionem reſervatorum Regulares, & moniales vi Cruciatæ.

218. Congregatio 6. Generalis Soc. Jeſu, in quam convenerunt viri ſapientiſſimi Societ. Jeſu ex tota Europa decreto 5. eam opinionem cenſuit improbabilem. Et ita decrevit, & prohibuit: *Nemo ut noſtrorum auderet, vel docere, vel in praxi contrariam ſententiam tenere, vel Sacerdotes abſolvere quemquam ad ſe cum reſervatis caſibus accedentem præſumerent vi Bullæ Cruciatæ, nec qui accedunt, tutos ſe ullo modo in conſcientia, quaſi ritè abſolutos, arbitrentur.*

219. Cùm ergo tot ſint Theologi, & tam ſapientes, qui tamquam omninò certum affirment opinionem de abſolutione Regularium à reſervatis vi Cruciatæ eſſe omninò improbabilem, & certò falſam: quis vir prudens erit, qui (ut minimum) non dubitet de probabilitate ejus opinionis? Dubitatio autem de probabilitate opinionis eſt dubium practicum, in quo neceſſariò tutior pars eligenda, ut ſæpius diximus, & demonſtravimus; ſicut etiam, quòd opinio dubiæ probabilitatis ex dictamine reflexo eſt practicè improbabilis.

220. Ex quo novum argumentum demonſtrativum reſultat. Ut Sacerdos abſolvat juxta opinionem probabilem de juriſdictione, neceſſarium eſt, eſſe omninò certum, quòd Romani Pontifices ſuppleant juriſdictionem: ſed ubi dubitatur de probabilitate opinionis, non poteſt eſſe certum, quòd Romani Pontifices ſuppleant juriſdictionem, cùm id ſolùm ſit certum, quando conſtat de probabilitate opinionis: ergo ubi dubitatur de probabilitate opinionis, Sacerdos abſolvere non poteſt. Minor, & conſequentia patent. Major autem, ſi penetrentur termini, evidens eſt. Nam ut abſolutio evadat certa, non ſufficit probabilitas opinionis, ſed requiritur aliud principium certum, quòd non eſt aliud, niſi ipſa certitudo de ſupplemento juriſdictionis facto à Principe Eccleſiæ.

§. IV.

Solvuntur objectiones §. 1. propoſitæ.

SUMMARIUM.

Quomodo Bulla non concedat omnibus omninò fidelibus, quòd poſſint abſolvi à reſervatis. n. 221.

Quomodo Pontifices non declaraverint ſolùm ſuam ipſorum intentionem? Et quomodo laborent in æquivoco Authores partis oppoſitæ? n. 222.

An Pontifices declaraverint etiam intentionem ſucceſſorum? n. 223.

An Commiſſarius revocet facultates conceſſas Superioribus Religionum quoad eorum ordinum fratres, n. 224.

Diſcrimen inter revocationem privilegii, & declarationem doctrinæ, quoad intimationem, & acceptationem. n. 225.

Item diſcrimen inter legem, & declarationem doctrinæ quoad ſupplicationem Regis factam Pontifici. n. 226.

Quomodo non ſit ad rem quædam ſupplicatio Regis, quæ refertur. n. 227.

Quomodo non reſultet probabilitas ex Authoritate Doctorum oppoſitæ partis. n. 229.

Neque ſatisfecerint fundamentis noſtræ ſententiæ. 230.

Infertur oppoſitam opinionem eſſe tenuis, & dubiæ probabilitatis. n. 231.

121. AD primam reſpondeo, negando antecedens, quòd Bulla concedat id omnibus Fidelibus, nullo excepto: quia expreſſè excipit Regulares, dum concedit Commiſſario, quòd poſſit ſuſpendere omnes indulgentias, & facultates, exceptis iis, quæ conceſſæ ſunt Regularium Superioribus quoad eorum ordinum fratres. Deinde quia Romani Pontifices declararunt, per eam clauſulam generalem non prodeſſe Regularibus eam facultatem, neque profuiſſe, neque profuturam eſſe.

222. Ad id, quod ſubjungitur, dico, falſum eſſe, quòd Clemens, & Urbanus ſolùm declaraverint ſuam ipſorum intentionem; cùm expreſſè declaraverint, nunquã ſuffragatam eſſe Regularibus Cruciatam ad hunc effectum, & nunquam ſuffragaturam. Et quidem laborant in æquivoco, ut diximus, Authores partis oppoſitæ, dum non diſtinguunt inter declarationem doctrinæ, quam faciunt Romani Pontifices, & declarationem ſuæ ipſorum intentionis perſonalis. Si enim ſolùm declararent ſuam ipſorum intentionem, non dixiſſent, nunquam illis profuiſſe Cruciatam ad hunc effectum: ſed ſolùm ſe non habere intentionem concedendi in Bulla Cruciata eam facultatem.

223. Ad ſecundam conſtat ex dictis, eos duos Pontifices non declaraſſe ſolùm ſuam peculiarem intentionem, ſed declaraſſe doctrinam de nullitate abſolutionis Regularium datæ vi Cruciatæ. Et cum talem doctrinam declaraverint in perpetuũ illis verbis: *Perpetuò declaramus*, & ex illis, *Ad perpetuam rei memoriam*, conſtat evidenter, quòd declaraverint intentionem ſucceſſorum. Quòd autem dicitur ſucceſſores nõ declaraſſe ſuam intentionem, etiam eſt falſum. Nam ſucceſſores Clementis, ſcilicet Paulus V. & Gregorius XV. etiam declararunt ſuam intentionem eodem modo, ac ipſe Clemens.

224. Ad tertiam concedo, Commiſſarium ſuſpendere omnes alias indulgentias, & facultates, ſed expreſſè excipiuntur indulgentiæ, & facultates, quæ conceſſæ ſunt Superioribus Religionũ quoad eorum ordinum fratres. Ideòque privilegia conceſſa Superioribus, ne per Cruciatam abſolvantur ſubditi à peccatis, quæ reſervata ſunt ipſis Superioribus, non ſuſpenduntur. Quòd autem dicitur, excipi ſolùm indulgentias, & non facultates contra evidentiam rei pugnat; cùm verba Bullæ ſint, *ut ſuſpendere poſſit, illo anno durante, omnes ſimiles, vel diſſimiles indulgentias, & facultates, exceptis tamen conceſſis Ordinum mendicantium Superioribus, &c.* Ut latiùs conſtat ex ſupradictis. Præterea, quia indulgentiæ non conceduntur Superioribus, ſed omnibus Regularibus.

225. Ad quartam dico, in ea clariùs cognoſci æquivocationẽ, qua laborant Authores partis oppoſitæ, dum non diſtinguunt inter declara-

clarationem doctrinæ, & legem prohibitoriam. Nam licèt lex revocatoria privilegii indigeat intimatione (quod non eſt uſque adeò certum, ut non indigeat diſtinctione: de quo poſteà) & licèt quævis lex indigeat acceptatione (ſub illis tamen modificationibus, quas latè tradidi in 2. *part. Criſ. Theol. diſp.* 29.) declaratio tamen doctrinæ facta à Romano Pontifice non eget intimatione, neque acceptatione: quia ubi quis certo ſcit, hanc eſſe doctrinam traditam à Romano Pontifice, tenetur eam admittere, & acceptare ut veram, quamvis neque intimetur, neque in Diœceſi, vel Provincia ſolemniter promulgetur; ut latius tradidi in 3. *part. Criſ. Theol. diſp.* 77. *ſ.* 4. quia dum certo ſcimus, aliquam doctrinam morum eſſe veram, non poſſumus claudere oculos lumini certitudinis.

226. Ad quintam. Etiam in hac clarè conſpicitur hallucinatio Authorum oppoſitæ partis, non diſtinguentium declarationem doctrinæ à lege. Dicendum ergo eſt, quod quamvis per ſupplicationem Regis ſuſpendatur obligatio legis; non tamen ſuſpenditur declaratio doctrinę morum facta à Romana Cathedra. Declaravit Clemens VIII. opinionem de abſolutione in abſentia eſſe falſam, & ſcandaloſam. Nunquid ſi Rex Catholicus ſupplicaret, prodeſſet aliquo modo eius ſupplicatio, vel ut ſuſpenderetur declaratio, vel ut revocaretur? Quis tale monſtrum poteſt admittere? Cùm ergo multi Romani Pontifices declaverint, conceſſionem Bullæ quoad abſolutionem à reſervatis non potuiſſe ſuffragari Regularibus, atque adeò invalidè eſſe abſolutos, qui ea uſi fuiſſent: nihil prodeſt ſupplicatio Regis contra certam veritatem doctrinæ morum.

227. Quod autem dicit Magiſt. Arauxo, ſupplicatum eſſe Urbano VIII. ne in ipſa conceſſione univerſali appoſita in Bulla apponeretur expreſſius exceptio Regularium: nihil probat, etiam ſi Urbanus annuerit ei ſupplicationi. Nam cum in ipſa Bulla ſit expreſſa ea exceptio Regularium illis verbis: *Exceptis tamen confeſſis Ordinum mendicantium Superioribus quoad eorum fratres tantùm*. Non fuit neceſſe id apponere iterùm in prædicta clauſula univerſali.

228. Ex hinc cognoſcitur, Leandrū à SS. Sacramento paſſum fuiſſe ęquivocationem, cum dixit, ſe audiviſſe à Mag. Arauxo, ſupplicatū eſſe à Bulla Urbani, cum ipſe Arauxo ſolùm dixerit, ſupplicatū eſſe, ne exprimeretur exceptio immediate in ipſa clauſula univerſali.

229. Ad ſextam. Conſtat ex iis, quæ late demonſtravi in 1. *par. Criſ. Theol. diſp.* 11. *& in* 3. *par. diſp.* 55. *&* 56. *&* 57. non reſultare probabilitatem extrinſecam, niſi Authores ſint omni exceptione majores. Et licèt Authores hujus opinionis in aliis quæſtionibus ſint omni exceptione majores, quia in illis quæſtionibus nulla patiuntur exceptionem ex illis quatuor exceptionibus ibidem aſſignatis; at in hac quæſtione ſubjacent duabus prioribus exceptionibus. Prima enim exceptio ex ibi aſſignatis eſt, quòd loquantur contra principium certum; nullum autem certius principium eſt in re morali, quàm declaratio Cathedrę Romanę, contra quam in hac quęſtione differunt prædicti Authores. Secunda autem exceptio contra authoritatem Doctoris, & probabilitatem extrinſecam eſt, quod doceant ex fundamento levi, aut æquivoco, aut ſophiſtico. Conſtat autem ex dictis, eos Authores circà hanc quæſtionem in æquivoco laborare, dum declarationem doctrinæ morum cofundunt cum lege prohibitoria: & cùm declaraverint Pontifices, eam conceſſione univerſalem de abſolutione à reſervatis nunquam profuiſſe Regularibus, illi Authores inſigniter decepti, putant, ſolum declarare ſuam perſonalem intentionem; cùm hæc duo toto cœlo diſtent inter ſe. Cùm ergo in hac quęſtione patiantur eas duas exceptiones, conſtat, eos quoad hanc quæſtionem non eſſe omni exceptione majores.

230. Sed & quartam exceptionem ibidem aſſignatam patiuntur, nempe quòd non accuratè diſcuſſerint fundamenta utriuſque partis. Nam ut optimè notavit P. Mathæus de Muya *tom.* 1. *ſelect. tr* 3. *diſp.* 8. *q.* 8. *a.* 28. ii Authores nunquam diſcuſſerunt id argumentum, quod deſumitur ex ea declaratione Pontificu: Audienda ſunt verba hujus Doctoris: *Qua propter eorum incuria, in pręfatis decreti verbis, prout ad pręteritum referuntur, expendendis, omnem Recentiorum authoritatem penitus elevatam, ita ut eorum opinioni nulla, neque extrinſeca probabilitas ſubeſſe poſſit; quia nullus hucuſque directè reſpondit citatis decreti verbis ad pręteritum relatis*.

231. Ex quibus omnibus concluditur, eam opinionem laxioré de facultate Regularium, circà eligendum Confeſſarium pro abſolutione à reſervatis, eſſe (ut minimum) tenuiter probabilem, & conſequenter practicè improbabilem, ex eo dictamine reflexo, contento in damnatione tertiæ propoſitionis, quòd improbabile eſt, poſſe gubernari conſcientiam ex opinione tenuiter probabili. Item eſſe dubię probabilitatis, & conſequeter dubium practicum, in quo neceſſario tutior pars amplectenda eſt. Et conſequenter etiam ex hoc capite eſt practicè improbabilis, ex eo dictamine reflexo, quòd improbabile eſt poſſe gubernari conſcientiā ex opinione dubiè probabili.

QUÆSTIO II.

An Eccleſia ſuppleat juriſdictionem ejus Religioſi, qui approbatus ab Ordinario pro viris tantùm, audit etiam confeſſiones fœminarum?

§. I.

Refertur opinio laxior cum ſuis fundamentis.

SUMMARIUM.

Praxis approbandi confeſſarios minores quadragenariis cum limitatione ad ſolos viros. Et opinio docens eam limitationem non intelligi quoad Regulares. n. 232. & ſeqq.

Primum fundamentum ejus opinionis à paritate Curati ad Regularem. n. 234.

Secundum, ex eo quòd ea excluſio Regularium innititur falſa præſumptioni. n. 235.

Tertium, ex eo quòd ea excluſio ponitur per modum conſilii. n. 236.

Quartum, ex eo quòd ad Epiſcopum ſolùm pertinet approbatio Regularis quoad idoneitatem ſcientia. n. 237.

Quintum, ex eo quòd tales Regulares habent approbationem generalem. num. 238.

232. FRequens eſt in Diœceſibus Hiſpaniæ, cùm Epiſcopi approbant Confeſſarios, etiam Regulares, ad audiendas Confeſſiones, apponere eam limitationem, ne audiant Confeſſiones fœminarum, donec impleant quadrageſimum ætatis annum.

233. Opinio eſt aliquorum ſcriptorum, Regulares approbatos ab Ordinario loci pro audiendis Confeſſionibus virorum, poſſe etiam audire coſeſſiones fęminarum de licentia ſui Pręlati Regularis. Ita Villalobos *to.* 1. *Sum. tr.* 9. *diff.* 53. *n.* 2. citās Vegam, & Lumbier *to.* 2. *Sum. n.* 734. *fol.* 932. Sed hi Authores id dixerūt ante Bullā Clem. X.

234. Fundamentum eorum eſt. Primò. Nam Clerici ſęculares ætatis viginti quinque annorum, aut ſaltem non pervenientes ad quadrageſimum eliguntur Curati, & conſequenter approbantur ſine limitatione ad confeſſiones virorum, & mulierum; cùm tamen Religioſi in ſuo ſtatu cenſeri debeant magis idonei, quàm ſæculares: ergo Epiſcopi approbantes Religioſos cum ea limitatione ætatis irrogant injuriam Religioſis. Sed ubi Epiſcopus per injuriam denegat Religioſo approbationem, Papa confert ei juriſdictionem, ut conſtat ex Clem. *Dudum* de ſepulturis. Ibi enim conceditur fratribus Prædicatoribus, & Minoribus, quòd ſi Epiſcopus iniuſtè deneget licentiam, & approbationem ad audiendas confeſſiones, eo ipſo Pontifex illam concedit. Ergo Regularis approbatus ab Epiſcopo ad confeſſiones duntaxat virorum defectu ætatis quadraginta annorum, habet approbationem, & juriſdictionem à Papa ad audiendas Confeſſiones fœminarum.

235. Secundò, Lumbier. *nu* 733. probat. Nam ea excluſio Regularium, non pervenientium ad annum ætatis quadrageſimum, à confeſſionibus fœminarum, innititur præſumptioni defectus maturitatis: hæc autem præſumptio tollitur per ſtatutum Religioſum: ergo ceſſat ea limitatio.

236. Tertiò. Idem Lumbier *n.* 734 id probat. Nam clauſula poſita in approbatione, quàm Epiſcopus dat Regularibus, non ponitur per modum excluſionis, ſed per modum conſilii directivi; vel ſi ponitur per modum præcepti, non eſt auferendo approbationem: ergo Regularis approbatus ab Epiſcopo ad confeſſiones duntaxat virorum, etiam manet approbatus ad confeſſiones fęminarum.

237. Quartò probant alii. Nam ad Epiſcopum ſolùm ſpectat approbare Regularem quoad idoneitatem ſcientiæ; ad Prælatum autem Regularem quoad idoneitatem morum: ergo cum Epiſcopus approbat abſolutè quoad ſcientiam, nempe ut audiat confeſſiones etiam fœminarum ex tempore, quo impleverit quadrageſimum ætatis annum, cenſeri debet abſolutè approbatus.

238. Quintò. Nam in Bulla Clementis X. dicitur: *Illos autem Religioſos, qui ad Confeſſiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint ab Epiſcopis generaliter quoque, & indiſtinctè abſque aliqua limitatione temporis, certorumque locorum, aut generis perſonarum in Diœceſi propria admittendos*. Sed Religioſi, qui approbantur generaliter, dummodo impleverint quadrageſimum annum, habent approbationem generalem: ergo approbationem obtinent abſque limitatione certi generis perſonarum.

§. II.

Vera ſententia proponitur, & roboratur.

SUMMARIUM.

Qualiter relata opinio ſit tenuiter probabilis, neque in uſu illius Eccleſia ſuppleat juriſdictionem, poſt Bullam Clementis X. n. 239.

Primo probatio ex eo, quòd limitatè approbati limitatam habent juriſdictionem. n. 240.

Ad Epiſcopum non ſolùm ſpectat examen idoneitatis quoad ſcientiam, ſed etiam quoad mores. n. 242.

Et quomodo ad inferatur ex eo, quòd approbatus quoad ſæculares non ſit approbatus quoad moniales. n. 243.

Item ex eo, quòd poteſt revocare licentias datas ad confeſſiones. n. 244.

Item, non ſolùm requiritur approbatio Epiſcopi, ſed etiam licentia. nu. 245. & ſeqq.

Relata opinio eſt dubia probabilitatis. n. 247.

Ab ea Bulla Clementis X. ſupplicatum eſſe, falſum eſt. n. 249. & ſeqq.

239. DIcendum tamen eſt, eam opinionem eſſe tenuiter probabilem, ſive (quod idem eſt) dubiæ probabilitatis, ſcilicet poſt Bullā Clem. X. quam in fine totius operis propono, & quā expedivit pręfatus Pōtifex ad decidēdas dubitationes, & varietatē opi-

nionum, quæ exortæ fuerant circa approbationem, quam ab Ordinario habere debent Regulares, ut conſtat ex illis verbis: *Innotuit nobis dubitationes nonnullas circa benedictionem, licentiam, contradictionem, examen, & approbationem ejuſmodi in aliquibus Diœceſibus excitatas fuiſſe, ex quibus controverſiæ, & diſſenſiones permultæ in dies ſubſequi poſſent, occaſione privilegiorum, quæ per Sedem Apoſtolicam Religioſis Ordinibus conceſſa fuerant.* Conſequenterque dicendu eſt, quòd ſi Regularis approbatus ab Epiſcopo, cum limitatione ad confeſſiones virorum, donec perveniat ad annum quadrageſimum, ſi prætextu relatæ opinionis audiat confeſſiones fœminarum, Eccleſia non ſupplet juriſdictionem.

240. Probatur primò ex illis verbis Bullæ Clementis X. *Quòd cæteros verò* (Regulares) *qui non adeò idonei reperiuntur, ſi petierint ſe admitti, arbitrio Ordinariorum relinqui, ipſos cum limitata facultate, prout eiſdem Ordinarii magis expedire videbitur, approbare, & admittere.* Ex quibus verbis conſtat, limitatè approbatos limitatam habere juriſdictionem. Sed minores quadragenariis limitatè approbantur, ſcilicet ad ſolas confeſſiones virorum. Quomodo ergo ſupplebit Pontifex juriſdictionem abſolutam, & generalem, quam expreſsè vult eſſe limitatam?

241. Dices, ad Epiſcopum ſolum pertinere examen idoneitatis quoad ſcientiam, non verò quoad mores; ut in quarta probatione oppoſitæ opinionis proponitur.

242. Hæc tamè reſponſio convincitur ex verbis ipſius Bullę. *Cùm præcipua Miniſtri Sacramenti Pœnitentiæ qualitas ſit vitæ integritas, ac morum boneſtas; utique eam cauſam ad confeſſionis miniſterium pertinere, ac proinde nihil obſtare, quominùs ob eam poſſit Epiſcopus Regulares à ſemetipſo approbatos ſuſpendere, aut repellere à Confeſſionibus audiendis.* Et quamvis hoc dicat Pontſex pro eo caſu, quòd Regulares *inboneſtè vivant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Epiſcopi judicio videantur à Confeſſionibus ſuſpendendi*, quæ ſunt verba Bullæ; cæterùm id determinatè injungit ex illa generali ratione, quòd *Præcipua Miniſtri Sacramenti Pœnitentię qualitas ſit vitę integritas, ac morum boneſtas*, de qua juxta hanc Bullam Epiſcopus judicare debet. Et ideò ſpectat etiam ad Epiſcopum judicare non ſolùm de idoneitate quoad ſcientiam, ſed etiam de idoneitate quoad mores. Quare quia adeſt præſumptio contra juvenilem ætatem, & juxta eam præſumptionem judicio Epiſcopi non eſt idoneus Regularis ad confeſſiones fœminarum audiendas, donec ſit in ætate matura, utique accipit approbationem limitatam.

243. Deindè, quòd ſpectet ad Epiſcopum judicare de idoneitate Regularium quoad maturitatem prudentiæ, vitæ integritatem, & honeſtatem morum, conſtat etiam ex eo, quòd diſponit Pontifex, nempe Regularem approbatum ad audiendas confeſſiones ſæcularium, non proptereà cenſeri approbatum quoad confeſſiones Monialium. Hęc enim limitatio non eſt propter ſcientiam, ſed propter maturitatem prudentiæ, virtutis, & morum, ut per ſe patet: ergo non minùs ſpectat ad Epiſcopum judicium de idoneitate quoad mores, quàm quoad ſcientiam.

244. Tertiò, ſi ſolùm ſpectaret ad Epiſcopum judicium de idoneitate Regularium quoad ſcientiam, non poſſet revocare licentiam datam ad Confeſſiones; cùm ſcientia in dies potiùs creſcat, quàm minuatur: ſed Clemens in Bulla concedit Epiſcopo, quòd poſſit revocare licentiam alicui Regulari datam ad audiendas Confeſſiones, ex cauſa juxta, illis verbis. *Ab ipſomet Epiſcopo approbatos* (Regulares) *non poſſe ab eodem, qui ſic approbavit, iterùm examinari, aut ab eiſdem Confeſſionibus audiendis ſuſpendi, ſeu licentias illis conceſſas revocari, niſi nova ſuperveniente cauſa, quæ ipſas Confeſſiones concernat.* Ergo ultra examen ſcientiæ alia etiam cauſa dari poteſt, de qua poſſit ferre judicium Epiſcopus. Neque ultra defectum ſcientiæ eſt alia cauſa concernens ad confeſſiones, niſi defectus idoneitatis quoad mores, & maturitatem judicii, & prudentiæ.

245. Quartò. Nam ex Bulla Clementis conſtat, non ſolùm requiri approbationem Epiſcopi quoad Regulares, ſed etiam licentiam ad audiendas Confeſſiones, ut conſtat ex verbis proximè relatis, *ſeu licentias illis conceſſas revocari*; ſive ea licentia ſit collatio juriſdictionis, ſive permiſſio utendi juriſdictione, quam, præſuppoſita ea licentia, confert Papa Regularibus juxtà diverſas opiniones: ſed ea licentia præſupponit approbationem ſcientiæ, & eſt quid diverſum ab illa: ergo ad Epiſcopum aliquid aliud ſpectat præter approbationem ſcientiæ, etiam quoad Regulares.

246. Id ipſum conſtat ex ea periodo Bullæ, ubi præcipit Religioſis approbatis, ut cùm audiunt Confeſſiones infirmorum, certiorem faciant Parochum de talibus Confeſſionibus. Sic enim ait: *De qua tamen Confeſſione teneri dictos Religioſos eorumdem infirmorum Parochum illicò certiorem reddere. Et hoc poſſe illis ab Epiſcopo ſub pœna ſuſpenſionis à facultate audiendi Confeſſiones præcipi.* In hoc ergo caſu prædicti Religioſi non amittunt approbationem ſcientiæ; & tamen pro tempore ſuſpenſionis amittunt facultatem abſolvendi: ergo præter approbationem ſcientiæ ſpectat ad Epiſcopum dare, aut ſuſpendere facultatem abſolvendi.

247. Probatur ſecundò eadem concluſio. Nam inter plures viros Sapientes dubitatur de probabilitate ejus opinionis, quæ docet, Regulares approbatos ad Confeſſiones virorum, eo ipſo manere approbatos ad Confeſſiones fœminarum, ſi id fiat cum licentia ſuorum Prælatorum. Et quidem mihi conſtat, Religioſos Dominicanæ, & Auguſtinianæ familiæ non audere ad praxim reducere præfatam opinionem, poſt conſtitutionem Clementis X. & ideòquoties expedit, quòd aliquis Religioſus ex eis audiat confeſſiones mulierum poſtulant ab Ordinario; & idem opinor de praxi aliarum Religionum: ſed ubi dubitatur de probabilitate opinionis, ea eſt tenuis, & dubiæ probabilitatis, ſub qua non eſt tuta conſcientia, ut conſtat ex dictis: ergo ea opinio eligi non poteſt tuta conſcientia: atque adeò talis eſt, ut juxta eam Eccleſia non ſuppleat juriſdictionem.

248. Audivi, quoſdam aſſerere, hanc Bullam Clementis X. non eſſe admiſſam in Hiſpania, eo quòd facta fuerit nomine Regis Catholici ſupplicatio ad Clementem X. pro ſuſpenſione hujus Bullæ; ideòque eam manſiſſe ſuſpenſam.

249. Illi tamen, qui hæc aſſerunt, egregiè decipiuntur. Quando enim hæc Bulla pervenit ad curiam Madritenſem, omnes Regulares unà confugerunt ad Reginam Gubernatricem Hiſpaniæ, poſtulantes, ut fieret ſupplicatio Pontifici Romano pro ſuſpeſione pręfatę Bullæ. Regina autem, habito maturo conſilio cum viris zelo, & doctrina præditis, noluit ſupplicare, ſed decrevit ſcribere enciclycas litteras omnibus Epiſcopis Hiſpaniæ tenoris ſequentis, qui continetur in Epiſtola miſſa ad Illuſtriſſimum D. Ambroſium Ignatium Spinula, & Guzman, Archiepiſcopum Hiſpalenſem, quam modò habeo præ manibus originariam ipſam, quam accepi à Secretario præfati Illuſtriſſimi Domini. Et in capite Epiſtolæ ſic ſcribitur: *La Reyna Governadora*. Et ſic proſequitur.

250. *Muy Reverendo en Chriſto Padre Arçobiſpo de Sevilla, del Conſejo. Auiendo entendido, que ſe ha publicado en eſtos Reinos una Bulla de ſua Santitad, expedida en veinte y uno de Junio, del anno paſſado de mil y ſeiſcientos y ſetenta, ſobre las licentias de predicar, y confeſſar de los regulares, è reſuelto rogaros, y encargaros (como por eſta lo hago) que por lo que mira à vueſtrà Dioceſi, uſeis de la facultàd que ſe os concede por la Bulla con la prudencia, y templança de vueſtro miniſterio paſtoral, y atencion juſta, debida al luſtre, y decore de las Religiones, que en ello mè darè de vos por ſervida. De Madrid à 21. de Março de 1673. Yo la Reyna.* Por mandado de ſu Mageſtad. Don Iñigo Fernandez del Campo

§. III.

Evertuntur fundamenta partis oppoſitæ.

SUMMARIUM.

Quàm periculoſum ſit prætexere injuriam examinis? n. 251.
Diſparitas inter Regulares, & Curatos circà approbationem in ætate juvenili. n. 252. & ſeqq.
Quòd negetur approbatio ad confeſſiones fœminarum ex falſa præſumptione defectus maturitatis, nihil probat. n. 254.
Diſparitas inter legem, & licentiam, quando utraque innititur falſæ præſumptioni. n. 255.
Præſumptio defectus maturitatis non ceſſat in uno individuo per mores Communitatis, ſed per mores individui. n. 254.
Limitatio quoad confeſſiones fœminarum ponitur negando approbationem per propoſitionem exceptivam. n. 258.
Quomodo exponatur propoſitio exceptiva? n. 259.
Ad Epiſcopum ſpectat etiam judicium de idoneitate maturitatis. n. 260.
Regulares in ætate juvenili non reperiuntur generaliter idonei judicio Epiſcopi. n. 261.

251. AD primum fundamentum partis oppoſitæ reſpondeo, eſſe valdè periculoſum conſcientiis Fidelium eas querelas de injuria ab Ordinario irrogata, quando non concedunt approbatione abſolutam Regularibus. Quis enim eſt ex illis, qui examinãtur ſivè ad ordines minores, vel majores, ſivè ad Cõfeſſiones audiendas, qui ſi poſt examen exeat reprobatus, nõ vociferetur, ſe injuſtè reprobatũ.

252. Ea autem injuria, quæ prætexitur, conſiſtens in eo quòd Clericis ſæcularibus Curatis ante quadrageſimũ annum detur facultas audiendi confeſſiones mulierũ, & denegetur Regularibus in eadem ętate, tota conſiſtit in paritate rationis: cùm tamen diſparitas ſit luce meridiana clarior. Nam in Clericis Curatis concurrunt duæ circũſtantiæ, quæ non inveniuntur in Regularibus. Prima eſt neceſſitas Eccleſię; ſi enim Epiſcopi non inveniant Curatos quadragenarios, nec poſſint relinquere Parochiã Paſtore viduatã, coguntur deſignare, quos inveniunt idoneos. Et hos non indifferenter admittunt, ſed factà priùs inquiſitione de moribus. Cũ ergo hęc neceſſitas Eccleſię non concurrat in Regularibus, quomodo poteſt eſſe paritas rationis.

253. Accedit ſecunda ratio diſparitatis. Nam Clericis curatis incumbit obligatio adminiſtrandi Sacramenta, etiam media nocte, etiam tempore æſtivo, ardente Sole, vel hyemali ingruente pluvia, & cum magnis quandoque incommodis, atque etiam tempore peſtis, aut alterius epidemiæ cum periculo vitæ, & hæc omnia tenentur lege juſtitiæ; atque adeò ad hæc omnia requiruntur vires robuſtæ; & conſequenter plerùmque neceſſe eſt, aſſumere Curatos minores quadragenariis. Cùm autem in Regularibus non inveniatur hæc ſtricta obligatio, non fit illis injuria, ſi non concedatur eis eadem facultas, quæ Curatis conceditur.

234. Ad ſecundum reſpondeo, concedendo majorem, quòd limitatur approbatio ad Confeſſiones virorum ex præſumptione defectus maturitatis, quæ præſumptio militat contra ætatem juvenilem; & omitto, quòd hæc præſumptio tollatur per ſtatum

Reli-

Religioſum (licèt id ſit falſum) & nego conſequentiam.

255. Etquidem eſt ingens diſcrimen inter præſumptionem, cui innititur lex, & præſumptionem, cui innititur licentia, ſivè facultas ad aliquid faciendum. Nam quando lex innititur præſumptioni, hic, & nunc ceſſat obligatio. Non ſic, quando petitur privilegium, facultas, approbatio, &c. ſi hæc neget, aut limitet Superior, innixus alicui præſumptioni, quæ hic & nunc ceſſat: quia cùm ad aliquã licentiam obtinendam requiratur poſitiva conceſſio; dum Superior non concedit illam poſitive, nihil prodeſt, quòd ſubſiſtat, vel non ſubſiſtat præſumptio; quòd moveatur, aut non moveatur præfata præſumptione, quæ deficit. Etquidem ſi ego poſco licentiam à meo Superiore ad faciendum aliquid, quod ſine ejus licentia facere non poſſum, ſi ipſe innixus falſa præſumptione negat licentiam, numquid propterea cenſebo mihi datam eſſe licentiam? minimè. Quia dum illam non concedit poſitivè, non habeo ego licentiam.

256. Præterea Concilium Tridentinum, & Conſtitutiones Romanorum Pontificum, præcipuè Pii V. Urbani VIII. & Clementis X. hanc approbationem Regularium (ſervatis ſervandis) remittunt judicio Epiſcopi: ſi ergo Epiſcopus cenſet, adeſſe præſumptionem defectus maturitatis ad audiendas Confeſſiones fœminarum in Regularibus juvenibus, nihil proderit, quòd ipſi Regulares probabiliter cenſeant, eam præſumptionem tolli per ſtatum Religioſum; cùm hanc diſpoſitionem non remiſerit Eccleſia proprio uniuſcuiſque judicio, ſed ſolùm judicio Epiſcopi.

257. Deinde ea præſumptio defectus maturitatis tollitur per ſpeciales mores ſingularis perſonæ, non per mores Communitatis. Nã ex decẽ virginibus quinque erant prudentes, & fatuæ quinque; nec ſtatus virginitatis erat ſufficiens præſumptio prudentiæ. Quæ autem incommoda ſequantur ex ea credulitate, quod omnes ad unum Regulares præſumantur pollere debita maturitate ad confeſſiones fœminarum audiendas, res eſt, quem oportet ſilentio committi.

258. Ad tertium: falſum eſt utrumque, quòd aſſumitur; & quòd limitatio, quæ præſcribitur, ſit ſolùm per modum conſilii, & quòd nõ ſit negando approbationem quoad confeſſiones fœminarum. Primum eſt falſum: quia in teſtimonio approbationis, quod datur in hac Diœceſi Hiſpalenſi, dicitur. *Pueda en nueſtra Dioceſi adminiſtrar el Santo Sacramento de la Penitentia à las perſonas, que con el ſe quiſieren confeſſar, excepto a las mugeres, en caſo de no tener el ſuſodicho quaranta annos*; Quod ita fideliter vertitur in latinum ſermonem. *Poſſit in noſtra Diœceſi adminiſtrare Sacramentum Pœnitentiæ illis, qui ipſi voluerint confiteri, exceptis mulieribus, in caſu, quo non ſit quadragenarius.* Cùm ergo ab ea poteſtate audiendi confeſſiones quorumcumque excipiantur fœminæ; quomodo id eſt ſolùm per modum conſilii?

259. Propoſitionem exceptivã exponunt Dialectici negando prædicatum de eo, quòd excipitur. v. g. *Omnes homines, exceptis Æthiopibus, ſunt albi*; ſic exponitur: *Æthiopes non ſunt albi, & reliqui diſtincti Æthiopibus ſunt albi.* Eodem ergo modo exponenda eſt hæc propoſitio: *Confeſſario nondum quadragenario poſſunt confiteri omnes Diœceſani, exceptis mulieribus*; Scilicet per hanc propoſitionem exponentem: *Mulieres non poſſunt confiteri Confeſſario nondum quadragenario; & reliqui diſtincti à mulieribus poſſunt confiteri confeſſario nondum quadragenario.* Et hinc conſtat etiam, eſſe falſum illud ſecundum aſſumptum ejus argumenti; quòd ea limitatio non fiat negando approbationem reſpectu mulierum; cùm hoc ſit contra expoſitionem Dialecticam propoſitionis exceptivæ, ut conſtat ex dictis.

260. Ad quartam conſtat ex dictis, quòd ad Epiſcopum non ſolùm pertineat judicium de idoneitate ſcientiæ, ſed etiam de idoneitate maturitatis, judicii, prudentiæ, & morum.

261. Ad quintum, veriſſimum eſt, quòd Regulares, qui reperti fuerint generaliter idonei ad audiendas Confeſſiones, ſine limitatione approbandi ſunt ad eas audiendas: illi tamen, qui ſunt in ætate juvenili, non ſunt reperti generaliter idonei, quia judicio Epiſcopi reperiuntur adhuc immaturi.

262. Rogabis, an ſaltem virtute Cruciatæ poſſint abſolvere fœminas illi Confeſſarii Sæculares, vel Regulares, qui ſunt limitatè approbati ad ſolas virorum Confeſſiones? Sed hæc difficultas deciditur *q. 4. hujus artic.*

QUÆSTIO II.

An Eccleſia ſuppleat juriſdictionem Confeſſarii, qui approbatus in Diœceſi Cordubenſi vult virtute Cruciatæ audire Confeſſiones in Diœceſi Hiſpalenſi?

§. I.

Proponitur, & explicatur difficultas, & ratio dubitandi.

SUMMARIUM.

Opinio olim tradita, quòd Regulares approbati ab uno Epiſcopo poſſint ubique eligi ad confeſſiones. n. 263.

Alia opinio docens, quemlibet approbatum ab uno Epiſcopo poſſe ubique eligi virtute Cruciatæ. n. 264.

Clemens X. Conſtitutionem promulgavit, ad compeſcendum diſcordiam inter Epiſcopos, & Regulares. n. 265. & ſeqq.

Quomodò opiniones relatæ non maneant probabiles poſt conſtitutionem Clementis? n. 267.

Objectio refutata. n. 268. & ſeqq.

263. OPinio fuit à multis Doctoribus olim admiſſa, in vim decreti Tridentini, approbatum ab uno Epiſcopo ad Confeſſiones audiendas manere ubique approbatum: & ideò Regulares, qui approbati ab Ordinario accipiunt juriſdictionem à Romano Pontifice, juxta privilegia olim Regularibus à Sede Apoſtolica conceſſa, præcipuè in Clement. *Dudum de Sepult.* poſſe ubique eligi ad Confeſſiones audiendas. Nitebatur autem hæc opinio eo fundamento, quòd Concilium Tridentinum *ſeſſ. 23. cap. 15. de Reformat.* decrevit: Nullum Sacerdotem poſſe audire Confeſſiones ſæcularium, niſi approbetur *ab Epiſcopis*. Cùm ergo non determinet Concilium, à quo Epiſcopi ſint approbandi, utique à quolibet Epiſcopo approbari ſufficiet.

264. Fuit etiam opinio alia majori plauſu accepta, quàm præcedens, ſcilicet quemlibet approbatum ab uno Epiſcopo poſſe ubique eligi virtute Cruciatæ. Ita Sotus, Ægydius, Medina, Corduba, Petrus Ledeſma, Valerus, Gomez, P. Henriquez, Reginaldus, Conink, Filliucius, Fagund. & plures alii, quos refert P. Mendo *diſp. 22. cap. 4. n. 61.*

265. Sed hæ opiniones non parvam diſſenſionem excitarunt inter Epiſcopos, & Regulares. Quam ob cauſam SS. D. Clemens X. anno 1670. Bullam promulgavit, ut has dubitationes, & quæſtiones ad unam determinatam formam reduceret, per quam Epiſcoporum, & Regularium diſſidia compeſcerentur. Ut patet ex verbis relatis *in q. præc. n. 239.* Ubi obſervandum eſt, hanc conſtitutionem non eſſe ſolùm præceptivam, ſed etiam (immò majori ex parte) declaratoriam juris unicuiſque partium competentis.

266. In hac autem controverſia in titulo hujus quæſtionis propoſita, hanc declarationem producit Clemens X. *Religioſos ab Epiſcopo ad Confeſſiones ſæcularium in ſua Diœceſi audiendas approbatos, non poſſe in alia Diœceſi eas abſque Epiſcopi approbatione audire, quamvis pœnitentes ſubditi ſint ejus Epiſcopi, à quo ipſi Religioſi jam fuerant approbati.*

267. Ex quibus verbis omninò certum eſt, opinionem primo loco relatam penitus corruiſſe; & ſi olim probabilis fuerit, poſt hanc conſtitutionem Clementis X. nullam ei probabilitatem relictam fuiſſe.

268. Scio, aliquos Doctores in ea fuiſſe opinione, privilegia hujuſmodi conceſſa Religioſis in Clemen. *Dudum cit.* non revocari per conſtitutiones generales, quia ſunt privilegia in corpore juris contenta; de quibus affirmant, non debere intelligi conſtitutiones univerſales poſteriores revocatorias.

269. Sed id non habere locum in hoc caſu, manifeſtum eſt ex ipſa Bulla, in qua revocat omnia privilegia huic declarationi contraria, illis verbis: *Indultis, & privilegiis, etiam in corpore juris clauſis.*

§. II.

Deciditur quæſtio, & probatur.

SUMMARIUM.

Poſt Bullam Clementis X. nequeunt eligi virtute Cruciatæ approbati ad confeſſionem in aliena Diœceſi. n. 271.

Ex præfata Bulla non cenſetur approbatus pro hac Diœceſi, qui approbatur in aliena. n. 272.

Hac Bulla declarat, decretum Tridentini de approbatione Ordinarii intelligi de Diœceſano. n. 273.

Hac Bulla revocat, quidquid in contrarium poteſt obſtare huic generali conſtitutioni. n. 274.

Proponitur clauſula revocatoria. n. 275.

Quomodo privilegia ex titulo oneroſo revocantur clauſula generali. n. 276.

Quomodo privilegium dubium ex varietate opinionum poſſit revocari ſine compenſatione. n. 278.

Privilegia, quæ dantur propter merita, cùm ſolùm ſit mentio generalis, revocantur ſine compenſatione. n. 279.

Privilegia, quæ ob aliquam circumſtantiam ſunt irrevocabilia, revocantur ſine compenſatione. n. 280.

Privilegia, ubi cognoſcuntur afferre diſſenſiones, nocent publicæ utilitati, atque adeò ſunt revocabilia ſine compenſatione. n. 281.

Quomodo in hac Bulla revocentur privilegia exprimenda de verbo ad verbum. n. 282.

270. REſtat ergo quæſtio, an hæc deciſio Clementis X. ſic intelligenda ſit, ut non comprehendat eos, qui fruuntur privilegio Cruciatæ, eo quòd juxta opinionem relatam, concedit, approbatum ab uno Ordinario poſſe in alia Diœceſi audire confeſſiones virtute Cruciatæ; An potiùs ſtante hac conſtitutione noviſſima; non poſſint Regulares approbati in Diœceſi Cordubenſi eligi per Bullam in Diœceſi Hiſpalenſi?

271. Sic concluſio. Mihi certum eſt, poſt hanc Bullam Clementis X. non poſſe eligi virtute Cruciatæ Regulares, vel ſæculares Sacerdotes approbatos in Diœceſi Cordubenſi, ut audiant Confeſſiones ſæcularium in Diœceſi Hiſpalenſi. Pro qua concluſione nullum allego Authorem: quia omnes, qui diſputant hanc quæſtionem, ſcripſerunt ante præfatam Bullam Clementis X. quæ expedita fuit Undecimo Kalendas Julii Anno 1670.

272. Probatur primò. Nam licèt Authores, qui ante hanc Bullam Clem. X. ſcripſerunt, cenſuerint, quòd dum in Bulla Cruciatæ conceditur; ut poſſint eligi Confeſſarios *ex approbatis ab Ordinario*, nomine Ordinarii intelligitur Epiſcopus etiam alterius Diœceſi,

diverſæ ab ea, in qua exiſtebat Confeſſarius, quando ſubiit approbationem; tamen in hac Bulla Clemens X. declarat, Ordinarium approbantem eſſe duntaxat Diœceſanum, ſivè Epiſcopum ejus Diœceſis, in qua actualiter commoratur Confeſſarius: ita ut non cenſeatur approbatus pro hac Diœceſi, qui in altera eſt approbatus: ergo juxta tenorem Bullæ Clementis X. ea verba Cruciatæ *ex approbatis ab Ordinario* intelliguntur de ordinario Diœceſano, ſive ejus Diœceſis, in qua actualiter commoratur confeſſarius. Et conſequenter ex hac declaratione nullum eſt in Cruciata privilegium circà electionem confeſſarii in altera Diœceſi approbati.

273. Quòd id ita declaret Clemens X. (quæ eſt præcipua pars antecedentis) conſtat: Nam in Bulla Cruciatæ ponuntur ea verba: *Ex approbatis ab Ordinario*, ut obſervetur decretum Tridentini circa approbationem confeſſariorum; in ſua autem Bulla Clemens X. cùm propoſuiſſet decretum Tridentini de hac approbatione, declarat, quomodo id decretum intelligendum ſit, & practicandum, ſcilicet ita ut approbatus in una Diœceſi non poſſit audire Confeſſiones in alia ſine Epiſcopi Diœceſani nova approbatione: ergo declarat ita intelligendum in praxi decretum Tridentinum, ut non cenſeatur approbatus ſine nova approbatione hujus Diœceſani.

274. Probatur ſecundò. Demus enim, eſſe privilegium Cruciatæ, quod concedat, approbatum ab uno Epiſcopo poſſe in altera Diœceſi audire Confeſſiones eorum, qui habent Cruciatam, Clemens X. *hac generali, & perpetuò valitura conſtitutione* (quæ ſunt verba Bullæ) *decernit, & declarat*: *Religioſos ab Epiſcopo ad Confeſſiones ſæcularium in ſua Diœceſi audiendas approbatos non poſſe in alia Diœceſi eas abſque Epiſcopi Diœceſani approbatione audire*: Ergo cùm hæc ſit conſtitutio generalis, comprehendit generaliter omnes caſus, etiam Cruciatæ. Deinde revocat, quidquid in contrarium poteſt obſtare huic generali conſtitutioni, ſcilicet omnibus modis, & clauſulis, quæ excogitari poſſunt, evaneſcereque facit omnes modos, quibus ſolent juriſprudentes interpretari Conſtitutiones Pontificias. Ergo licet detur privilegium Cruciatæ, illud quidem per conſtitutionem Clementis X. revocatur.

275. Excludi autem univerſaliſſimè omnia omninò privilegia huic diſpoſitioni obviantia, conſtat ex ea clauſula Bullæ: *Irritum quoque, & inane quidquid ſecus ſuper his à quoquam quavis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus quibuſvis Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis in favorem quarumcunque perſonarum, atque quorumvis Ordinum tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, Militarium etiam Sancti Joannis Hieroſolymitani, Congregationum, Societatis etiam JESU, ac cujuſvis alterius inſtituti, etiam neceſſariò, & in individuo exprimendi, Monaſteriorum, Conventuum, Capitulorum, Eccleſiarum, & aliorum quorumcunque tam ſæcularium, quàm Regularium locorum, nec non illorum etiam juramento, Confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, vel conſuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque, indultis, & privilegiis etiam in corpore juris clauſis, aut ex cauſa, aut titulo [oneroſo,] vel in limine fundationis conceſſis, etiam mari magno, ſeu Bulla Aurea, aut aliàs nuncupatis; conſervatorum deputationibus, eorumque, atque aliis inhibitionibus, quibus Epiſcopi deferre minimè teneantur; & quibuſvis aliis ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, aut cum quibuſvis derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, nec non irritantibus, & aliis decretis, etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, aut aliàs quomodolibet, etiam per viam communicationis, ſeu extenſionis conceſſis, & iteratis vicibus approbatis, & innovatis; quibus omnibus, etiam ſi pro ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, & formis ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu alia quævis expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenore hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata, inſerta forent, præſentibus pro plenè, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis, quoad ea, quæ eiſdem præſentibus adverſantur (illis aliàs in ſuo robore permanſuris) harum ſerie ſpecialiter, & expreſſè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.*

276. Dices primò. Privilegia conceſſa titulo oneroſo non revocantur clauſula generali: ſed privilegia Cruciatæ conceduntur titulo oneroſo, nempe militandi contra hoſtes nominis Chriſtiani, vel conferendi pecuniam pro eo bello: ergo non revocantur clauſula generali. Sed hæc reſponſio non habet locum in præſenti, nam Clemens revocat omnia privilegia, etiam ea, quæ ſunt *ex titulo oneroſo*, quæ ſunt expreſſa verba Conſtitutionis.

277. Dices ſecundò. Privilegia, quæ ſunt ex titulo oneroſo, aut remuneratione, non intelliguntur revocata, donec fiat compenſatio æquivalens: ſed pro privilegio Bullæ, quæ eſt ex titulo oneroſo, nulla conceditur compenſatio; & pro privilegiis conceſſis Religionibus, quæ remuneratoria ſunt, nulla etiam compenſatio conceditur: ergo non debent intelligi revocata.

278. Sed hæc inſtantia, quantùm attinet ad revocationem privilegii Bullæ, nullius momenti eſt. Nam cum privilegium eſt dubiũ ex varietate opinionum, poteſt revocari ſine ulla compenſatione. Nam ſicut probabile erat dari tale privilegium, etiam probabile erat illud non dari. Ex quo fit, quòd Pontifex reſpiciens illud ut merè probabile, non teneatur dare compenſationem. Sic enim ſi probabile eſt, Petrum habere jus privilegii ad talem rem, & probabile non habere jus, ſi per decretum Principis auferatur ab illo id jus, non tenetur facere compenſationem; quia probabile eſt, nullam ibi injuriam irrogari in ea obligatione.

279. Quod autem attinet ad privilegia Regularium, quæ revocantur, conſtat non eſſe remuneratoria in eo genere, in quo eorum revocatione requirunt compenſationem. Non enim eam requirunt, quando merita generali mentione referuntur, ſed requiritur ſpecialis mentio talis, & talis meriti. Sic tradunt Tiraquellus in *L. Si unquam Cod. de revocandis donat. num. 85.* Socinus *conſil. 395. num. 8. verſicul. 4.* Martienzo *lib. 5. Recopilat. titul. 10. L. 15 gloſſ. 12. num. 3.* quos refert, & ſequitur P. Caſtro Palao *tom. 1. tract. 3. diſputat. 4. punct. 21. §. 3 num. 6.* Præfata autem privilegia Regularium, quæ revocãtur à Clemente X. ſolùm faciunt mentionem meritorum in generali: & ideò non ſunt ejus generis, quæ revocata exigant compenſationem.

280. Præterea privilegia, quæ ex ſe ob aliquam circumſtantiam adjunctam ſunt revocabilia, eo ipſo quod talia ſint, in ipſa revocatione non exigunt compenſationem. Sunt enim ſicut donationes revocabiles, quæ ſi revocantur, non exigunt compenſationem. Deinde privilegia, quæ ſunt noxia publicæ utilitati, eo ipſo ſunt revocabilia: quia publica utilitas præfertur utilitati privatæ.

281. Tum ſic. Privilegia, quæ dant facultatem Regularibus, aut quibuſvis aliis, ut ſine approbatione Ordinarii Diœceſani audiant Confeſſiones in ejus Diœceſi, judicio Principis Eccleſiaſtici ſunt noxia publicæ utilitati: nam ut dicitur in ea Bulla Clementis: *Innotuit nobis, dubitationes nonnullas.... circa examen, & approbationem ejuſmodi in aliquibus Diœceſibus excitatas fuiſſe; ex quibus controverſiæ, & diſſenſiones permultæ in dies ſubſequi poſſent occaſione privilegiorum, &c.* Nulla autem magis noxia ſunt publicæ utilitati, quàm quæ pariunt diſſenſiones, maximè inter perſonas præcipuas Reipublicæ Eccleſiaſticæ. Ergo præfata privilegia ex peculiari ea circumſtantia ſunt revocabilia: ergo in ſui revocatione non exigunt compenſationem. Quæ conſequentiæ patent ex dictis. Vide, quæ dicam *in qu. 5. §. 3. ad 3. argum.* Ubi latius examinatur hæc materia de privilegiis remuneratoriis.

282. Dices tertiò. In privilegiis Religionum ſolet poni clauſula, ut non intelligantur revocata, niſi *de verbo ad verbum* inſerantur in revocatione. Sed hoc nihil obſtat: nam Pontifex revocat etiam ſi *de verbo ad verbum* inſerenda ſint in revocatione, & decernit, ea privilegia haberi pro expreſſis in præſenti conſtitutione in ordine ad revocationem.

§. III.

Tertia probatio, & objectionis ſolutio.

SUMMARIUM.

Quomodo inter Epiſcopos, & Regulares intervenerit diſſenſio ad approbationem? n. 283.
Quæ verba ponantur in Summario Bullæ favore Regularium? n. 284.
Quomodo ea verba intelligenda ſunt juxta Conſtitutionem Clementis X. n. 285.

283. PRobatur tertiò concluſio ex ipſo fine, quem intendit Clemens X. hac ſua *generali, & perpetuò valitura conſtitutione*; nempe ut compeſcat dubitationes, & controverſias, quæ in hac materia de approbatione Regularium verſabantur inter Epiſcopos, & Regulares. Declarat enim Pontifex, intendere ſe definire *dubitationes ortas circà examen, & approbationem ejuſmodi in aliquibus Diœceſibus*, ſcilicet inter Epiſcopos, & Regulares; & *ut magis, magiſque diſſenſionum tollantur ſemina; & in poſterùm firmior in agro Dominico pax Chriſti floreat*. Sed dubitationes, & diſſenſiones exortæ inter Epiſcopos, & Regulares præcipuè verſantur circà audiendas confeſſiones, ſine approbatione Epiſcopi Diœceſis, in qua commorantur Regulares, ſive ſit cũ privilegio Cruciatæ, ſive ſine illo. Ergo Pontifex ſua Conſtitutione comprehendit etiam approbationem conjunctam cum privilegio Cruciatæ. Ergo cùm Pontifex declarat: *Religioſos ab Epiſcopo ad Confeſſiones ſæcularium in ſua Diœceſi audiendas approbatos, non poſſe in alia Diœceſi eas abſque Epiſcopi Diœceſani approbatione audire, quamvis pœnitentes ſubditi ſint ejus Epiſcopi, à quo ipſi Religioſi jam fuerunt approbati*; generaliter loquitur Pontifex, ſive de habentibus, ſive de non habentibus privilegium Cruciatæ; maximè cùm id privilegium ſit adeò dubium, ut vidimus; & Pontifex intendebat definire omnes dubitationes intercedentes inter Epiſcopos, & Regulares circà eam controverſiam de approbatione.

284. Objicies, in Summario Bullæ Latino apponere Commiſſarium generalem hæc verba: *Conceditur, ut poſſint eligere Confeſſarium ſæcularem, vel cujuſcunque etiam mendicantium Ordinum Regularem ex his, qui ab Ordinario, & quoad Regulares, qui ſemel tantùm approbati fuerint.* Sic enim refert Summarium Latinum P. Andreæ Mendo in explicatione Cruciatæ. Ergo Regularis, qui approbatus eſt ab Epiſcopo Cordubenſi, cùm jam ſit ſemel approbatus, poterit per Cruciatam eligi in quavis alia Diœceſi.

285. Ut reſpondeam, ſuppono, quòd non apponuntur in Summario, quòd Hiſpano idiomate conficitur à Commiſſario generali,

ea

ea verba ſuperaddita: *Quoad Regulares, qui ſemel tantùm approbati fuerint*: nec ſcio, an verba, quæ ſuperaddit Commiſſarius, deprompſerit ex aliqua Bulla; aut ex aliqua declaratione Sacræ Congregationis. Sed undecumque illa verba deſumpta ſint, dicendum eſt, illa verba eumdem ſubire ſenſum, quem ſtatuit Clemens X. in ſua relata Conſtitutione illis verbis: *Regulares verò ad ejuſmodi Confeſſiones audiendas prævio examine ſimpliciter, & abſque ulla temporis præfinitione ab ipſomet Epiſcopo (ſecus autem ſi ab ejus Vicario, aut ab Anteceſſoribus Epiſcopis) approbatos non poſſe ab eodem, qui ſic approbavit, iterùm examinari, &c.* Senſus ergo eorum Cruciatæ verborum intelligendus eſt juxta hanc Clementis deciſionem, ita ut ſufficiat una approbatio facta generaliter ab Epiſcopo Diœceſano. Quare ſi Epiſcopus, qui abſolutè, & generaliter approbavit Regularem, revocaret ſine cauſa licentiam ab ipſo datam, ea revocatio eſſet nulla; ideòque poſſet eligi per privilegium Cruciatæ; immò & abſque illo. Ponitur autem in Summario Latino Cruciatæ, *quoad Regulares, qui ſemel tantùm, &c.* propter diſcrimen, quod intercedit inter Sacerdotes ſæculares, & Regulares. Nam licentia data ab Epiſcopo Sacerdoti ſæculari revocari poteſt ad libitum: & poſtquam revocata eſt, non poteſt eligi per Bullam, quia ceſſat approbatio. Non ſic erga Regularem propter dicta. Et ita explicat illam clauſulam Summarii Emmanuel Rodriguez *in Bul. Cruc.* §. 9. *nu.* 31. ut Regulares ſemel tantùm approbati eſſe debeant pro una Diœceſi.

§. IV.

Ulterior confirmatio doctrinæ traditæ ex declaratione Pauli V. & duobus decretis Sacræ Congregationis.

NON EGET SUMMARIO.

286. CErtitudini doctrinæ traditæ maximè ſuffragatur declaratio Pontificis, & duæ declarationes Eminentiſſimorum S. R. E. Cardinalium interpretum Concilii Tridentini, quarum tria inſtrumenta authentica aſſervantur in Archivio Palatii Archiepiſcopalis Hiſpalenſis, unde ea tranſcripſi. Cùm ergo Hiſpali non modica diſſenſio excitata fuerit inter Archiepiſcopum, & Regulares circa eam poteſtatem, quam ſibi eſſe virtute Cruciatæ exiſtimabant Regulares, circà eam ad praxim deducentes; Illuſtriſſimus D. Petrus de Caſtro ann. Domini 1611. conſuluit SS. D. Paulum V. qui juſſit, hanc cauſam examinari in Sacra Congregatione Cardinalium Interpretum Concilii Tridentini. Itaque nomine Illuſtriſs. Domini Petri de Caſtro, Archiepiſcopi Hiſpalenſis, oblatus eſt Sacræ Congregationi libellus ſupplex hujus tenoris.

Illuſtriſſimi; & Reverendiſſimi Domini.

287. IN Civitate, & Diœceſi Hiſpalenſi Regulares abſque Archiepiſcopi licentia, & approbatione ſolent ſæcularium confeſſiones audire, & verbum Dei in aliis, quàm ſuorum ordinum Eccleſiis prædicare, forſan adducti, quòd ſe à juriſdictione Ordinarii exemptos eſſe, & vigore litterarum Apoſtolicarum ſuper Cruciata nuncupata emanatarum, illa ſibi permiſſa eſſe prætendant. Supplicat Illuſtriſſimis, & Reverendiſſimis D. D. V. V. Modernus Archiepiſcopus pro hujuſmodi abuſus tollendi remedio, & declaratione.

Decretum Sacræ Congregationis.

SAcra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum cenſuit Regulares hujuſmodi, ut cumque exemptos, non poſſe abſque Ordinarii Hiſpalenſis licentia, & approbatione, perſonarum ſæcularium Confeſſiones audire, litteraſque Cruciatæ prædictas in hac re quidquam novi juris minimè induxiſſe. Ac ſimiliter non poſſe dictos Regulares Verbum Dei prædicare in aliis, quàm ſuorum ordinum Eccleſiis, abſque licentia, & approbatione ipſius Ordinarii. R. Card. Ubaldinus.

288. Decretum hoc Sacræ Congregationis confirmavit SS. D. Paulus V. hoc diplomate Apoſtolico.

Paulus Papa V. ad perpetuam rei memoriam.

NOmine Venerabilis Fratris Petri Archiepiſcopi Hiſpalenſis Nobis nuper expoſitum fuit, quòd in Civitate, & Diœceſi Hiſpalenſi irrepſerit abuſus, ut Regulares abſque pro tempore exiſtentis Archiepiſcopi Hiſpalenſis licentia ſæcularium perſonarum confeſſiones audire & verbum Dei etiam in aliis Eccleſiis, quàm ſuorum ordinum prædicare ſoleant, forſan adducti, quòd ſe à juriſdictione Ordinarii exemptos eſſe, & vigore litterarum Apoſtolicarum ſuper Cruciata nuncupata emanatarum, illa ſibi permiſſa eſſe prætendebant. Quare nos, qui ex paſtorali noſtri officii debito procurare tenemur, ut ex agro Domini abuſus tollantur ſupplicationibus dicti Petri Archiepiſcopi nomine Nobis humiliter porrectis inclinati conſilio Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctę Romanę

Jo. Cardenas

Eccleſiæ Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, authoritate Apoſtolica tenore præſentium ejuſdem Concilii decretis inhærentes, Regulares prædictos non poſſe abſque Ordinarii licentia, ſæcularium perſonarum confeſſiones audire: neque verbum Dei prædicare abſque licentia, & approbatione ipſius ordinarii, in aliis, quàm ſuorum Ordinum Eccleſiis: litteraſque Cruciatę prædictas in hac re quidquam novi juris minimè induxiſſe: ſicque, & non aliter per quoſcunque Judices Ordinarios, & delegatos ſublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate judicari, & definiri debere: ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis authoritate ſcienter, vel ignoranter, contigerit attentari, decernimus, & declaramus. Quocirca eidem Petro Moderno, & pro tempore exiſtenti Archiepiſcopo Hiſpalenſi per prę́ſentes committimus, & mandamus, ut quoſcunque cujuſvis ordinis Regulares Civitatis, & Diœceſis prædictarum prę́miſſa peragentes, ſeu peragere poſſe, quovis prętextu prætendentes authoritate noſtra moneat, ut decreto, & declarationi noſtris hujuſmodi de cętero, ut par eſt, obediãt. Quod ſi facere recuſaverint, vel quoquomodo neglexerint, eoſdem per ſententias, cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas arbitrio ſuo infligendas, omni, & quacunque appellatione poſtpoſita, eadem authoritate noſtra cogat, & compellat. Super quo eidem Archiepiſcopo plenam, & liberam facultatem, & authoritatem concedimus, & impartimur. Non obſtantibus quibuſvis conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac quorumvis ordinũ Regulariũ, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & cõſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis, illis, eorumque Superioribus, & perſonis ſub quibuſcunque tenore, & formis, ac cum quibuſvis clauſulis, & decretis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis eorum tenore præſentibus pro plenè, & ſufficienter expreſſis habentes, illas alias in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cęteriſque contrariis quibuſcunque. Dat. Romę apud Sanctum Marcum, ſub Annulo Piſcatoris, die undecima Octobris M.DC.XI. Pontificatus noſtri anno ſeptimo. S. Cobellutius.

289. Et hoc diploma Apoſtolicum promulgatum fuit in hac Hiſpalenſi Diœceſi; in qua jam ex hoc tempore non fuit practicè probabile, quòd virtute Cruciatæ poſſint abſolvere confeſſarii approbati in alia Diœceſi.

290. Ubi advertendum maximè eſt, Paulum V. in ſuo diplomate dixiſse: *Decernimus, & Declaramus*. Unde fit, hanc non ſolùm eſſe legem Pontificis pro Diœceſi Hiſpalenſi, ſed eſſe declarationem doctrinæ. Declarat enim Pontifex, non poſſe Regulares, aut Sęculares Confeſsarios, etiã virtute Cruciatę, abſolvere Diœceſanos ſinè licentia Ordinarii illius Diœceſis, & *eſſe irritum, & inane*, quidquid in contrarium contigerit attentari, *ſive ſcienter, ſive ignoranter*. Conſtat autem *ex diſp. 1. proœmialis*, declarationem doctrinę, quàm facit Romanus Pontifex, non indigere majori promulgatione, quàm ea, quę ſufficit, ut quis certò ſciat, eã eſſe declarationem Romani Põtificis. Etenim quotieſcunque ſcio aliquam doctrinam moralem eſſe certam, teneor eam ſequi ſive practicando, ſive conſulendo: ſed quoties certò ſcio, Romanum Pontificem declaraſse, aliquam doctrinam eſse veram, ſcio eam eſse certam: ergo ubi ſcio, eam declaratam à Romano Pontifice, teneor eam ſequi in praxi.

291. Sed his non obſtantibus, non pauci Authores ſecuti ſunt eam opinionem (fortè ob ignoratam declarationem Pauli V.) quòd licitum fuerit Confeſsariis in aliena Diœceſi approbatis, virtute Cruciatæ, abſolvere pęnitentes hujus Diœceſis. Sed quoniam adhuc perſiſtebant ejuſmodi diſſidia, & in dies creſcebant inter Epiſcopos, & Regulares; SS. D. Clemens X. anno 1670. Bullam promulgavit, ut has dubitationes, & diſſidia ad unam determinatam formam reduceret, per quam Epiſcoporum, & Regularium diſſidia terminarentur, idque non ſolùm præcipiendo, ſed etiam declarando, quid juris unicuique partium competeret.

292. Promulgavit hanc conſtitutionem Clementis X. Illuſtriſſimus D. D. Ambroſius Ignatius Spinula, & Guzman, Arhiepiſcopus Hiſpalenſis in ſua Eccleſia die 4. Februarii ann. 1671. Et tamen non defuerunt Regulares aliqui, qui adhuc contenderent, ſe poſse abſolvere virtute Cruciatæ, cum ſola approbatione alienæ Diœceſis. Quare Illuſtriſſimus D. Archiepiſcopus conſuluit denuò SS. D. Clemente X. per litteras tenoris ſequentis.

Beatiſſime Pater.

293. MAgnam affert Reipublicæ Chriſtianæ pacem, & tranquilitatem Conſtitutio Sanctitatis veſtræ, ſi exactè ſervetur, in qua ſancivit: *Religioſos ab Epiſcopo ad confeſſiones ſæcularium in ſua Diœceſi audiendas approbatos, non poſſe in alia Diœceſi eas abſque Epiſcopi Diœceſani approbatione audire, quamvis pœnitentes ſubditi ſint ejus Epiſcopi, à quo ipſi Religioſi jam fuerant approbati.* Huic tamen tam ſanctę conſtitutioni ſive fraus, ſive relaxatio adinventa eſt prætextu privlegiorum Bullæ Cruciatæ. Et quidem ante iſtam ſanctitatis veſtræ conſtitutionem, non pauci ſcriptores docuerunt, Confeſsarium approbatum ab uno Epiſcopo, poſse virtute Bullæ Cruciatę eligi ubique terrarum ad Cõfeſſiones ſęcularium audiendas;

das; maximè ſi confeſſarius ſit ex Regularibus. Et quòd Regulares niti videntur iis verbis Bullæ Cruciatæ: *Ex his, qui ab Ordinario, & quoad Regulares ſemel tantùm approbati fuerint.* Immò verò ſunt non pauci Authores, qui affirmarunt, Confeſſariū etiam non Regularē, approbatum in una Diœceſi, poſſe ubique eligi virtute Cruciatæ.

294. Moderni ergo Regulares contendunt, eos ſemel in una Diœceſi approbatos poſſe ubique locorum eligi virtute Cruciatæ, etiam poſt hanc Veſtræ Sanctitatis conſtitutione. In quo ſi ſincerè procederent, ſatis clarè cognoſcerent, jam poſt prædictam conſtitutionem, non relinqui locum illi prædictæ opinioni; cùm Veſtra Sanctitas tā clarè ſtatuerit. Religioſos ab Epiſcopo ad confeſſiones ſæcularium in ſua Diœceſi audiendas approbatos, nō poſſe in alia Diœceſi eas abſque Epiſcopi Diœceſani approbatione audire; non obſtantibus privilegiis, aut conſuetudinibus, vel ſtatutis quibuſcumque, *etiam ex cauſa, & titulo oneroſo* conceſſis, & ſub quavis forma, & tenore, &c. Opinionem ergo privilegio Bullæ innitentem, etiam revocato privilegio, ſuſtinere volunt.

295. Ex quo fit, quòd cùm ferè nullus ſit in Regnis Hiſpaniæ, qui non aſſumat Bullam Cruciatæ; in prædictis Regnis iſta Veſtræ Sanctitatis conſtitutio ſuo fine fruſtratur. Quia Regulares ſub hoc prætextu ſemel approbati in una Diœceſi, audiunt confeſſiones ſecularium ubique, eo quòd omnes ſæculares habent Bullam Cruciatæ. Quòd ſi Epiſcopus vult arcere Regulares ab audiendis ſæcularium confeſſionibus abſque ſua approbatione, fortiter reſiſtunt ſe tuentes privilegio Bullæ Cruciatæ, quàm prædicti ſæculares habent. Ex quæ vetera diſſidia reviviſcunt.

296. Ut ergo his diſſidiis Veſtra Sanctitas finem imponat, maximè oportet, quòd Veſtra Sanctitas ſuo diplomate declaret, nihil ſuffragari Bullam Cruciatæ Regularibus, aut quibuslibet aliis Confeſſariis in alia Diœceſi approbatis ad audiendas Confeſſiones ſæcularium hujus Diœceſis, & illam eorum Authorum opinionem hac Veſtræ Sanctitatis conſtitutione antiquatam eſſe. Servet Deus incolumem Sanct. V. &c.

297. Scripſit ſimul D. Archiepiſcopus litteras ad Procuratorem Generalem D. Archiepiſcopi pro negotiis Curiæ Romanæ conſtitutum, in quibus monebatur de poſtulanda facultate, ut D. Archiepiſcopus procederet contra Regulares, qui contravenirent decreto, & declarationi faciendis.

298. Sanctiſſimus Dominus poſt acceptas has litteras, præcepit Eminentiſſimo Domino Cardinali Urſino, ut examinata materia earum in Sacra Congregatione Eminentiſſimorum Cardinalium Concilii Tridetini Interpretum, Declarationem Sacræ Congregationis reſcriberet D. Archiepiſcopo. Exemplum litterarum Eminentiſs. D. Cardinalis hoc eſt

299. Perilluſtris, & Reverendiſſime Domine uti frater. Duo pro parte Amplitudinis tuæ à Sacra Congregat. Eminentiſſimorū Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum petita fuere. Primum, ut ei . . cialiter committeretur executio Conſtitututionis incipientis *Superna* editæ nuper à Sanctiſſimo D. N. Clement. X. cum facultate, ut tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus in caſu contraventionis adversùs cujuſcunque Ordinis Regulares procederet per ſententias, cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas ejus arbitrio. Secundum, ut declararetur, quòd dicti Regulares nullatenus eligi poſſent in Confeſſarios vigore Bullæ Cruciatæ, niſi juxta dictam conſtitutionem fuerint approbati. Quoad hoc Eminentiſſimi Patres idem nunc juris eſſe cenſuerunt, ac aliàs 6. Auguſti 1611. definitum fuit pro iſtamet Diœceſi; ac proindè dari voluerunt declarationem editam ſequentis tenoris.

HISPALENSIS.

SAcra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum ſæpius declaravit, Regulares non poſſe abſque Ordinarii licentia, & approbatione ſæcularium perſonarum confeſſiones audire; prædicare verò ita demum non poſſe abſque licentia, & approbatione ipſius Ordinarii, ſi in aliis, quàm ſuorum Ordinum Eccleſiis Sacras Conciones ſint habituri, nec conſtitutionem, quæ Cruciatæ appellatur, in hac re quidquam novi juris induxiſſe.

Quoad primam verò petitionem alia commiſſione minimè opus eſſe dixerunt, ſed Amplitudini tuæ ſcribendum, ut ſuo jure, quòd in his jam habet, utatur, ſervata forma tam ſupradictæ Conſtitutionis *ſuperna*, &c. quam alterius Gregorii XV. S. M. in eadem materia. Hæc igitur per haſce litteras S. Congregationis nomine ſignifico Amplitudini tuæ, ut quidquid ſibi liceat, ſciat, & ei diutinam precor incolumitatem. Romæ 16. Februarii 1675.

Amp. tuæ.

Uti fratres Studios.

Fr. Urſinus Cardinalis Sancti Xiſti Præfes.

S. Archiep. Brachaccius Epus. Viterb.

300. Sciendum etiam eſt, ultra has declarationes Sacræ Congregationis, quas authenticas me habui, Mag. Arauxo *in ſelect. t. 1. tr. 1. q. 8. ſect. 3. n. 14.* ſcribit aliam his verbis: *Ita habetur in quadam declaratione miſſa ad Archiepiſcopum Valentinum, tot. [Approbatum ab alio, quàm à Valentino Epiſcopo, in Diœceſi Valentina non conſeri approbatum ab Ordinario.]* Ex quo manifeſtè infertur, illum non poſſe eligi virtute Cruciatæ in Diœceſi Valentina, cùm in illa non cenſeatur approbatus ab Ordinario. Refertque Arauxo duas alias declarationes de eodem, relatas à Bellarmino in notis ad Concil. Trid.

Synopſis hujus quæſtionis.

301. Ex dictis infertur argumenta facta ſaltem convincere, poſt Clementis X. cōſtitutionem eſſe valdè dubiam probabilitatem opinionis docentis, Regularem approbatum ad Confeſſiones audiendas in una Diœceſi poſſe virtute Cruciatæ eligi in altera Diœceſi. Nam qui perpenderit præfata argumenta, ut minimum, dubitabit, an opinio proximè relata habeat ſufficientem probabilitatem pro regimine conſcientiæ. Hinc conſequenter deprehenditur, præfatam opinionem eſſe tenuiter probabilem; nam ut latè oſtendam diſert. 3. opinionem eſſe tenuiter probabilem, nihil aliud eſt, quàm eſſe dubium de probabilitate. Quod quidem dubium, ut ſæpe dixi, eſt dubium practicum, in quo tutior pars eligenda eſt.

302. Ex quibus omnibus manifeſtum fit, Eccleſiam non ſupplere juriſdictionem illius Religioſi, qui approbatus in una Diœceſi ad Confeſſiones audiendas, eligitur in altera Diœceſi prætextu Cruciatæ. Nam, ut oſtendi initio hujus articuli, Eccleſia non ſupplet juriſdictionem in uſu earum opinionum, quæ ſunt dubiæ, & tenuis probabilitatis.

QUÆSTIO IV.

An Eccleſia ſuppleat juriſdictionem Confeſſarii, qui utitur opinione docente, approbatum ad Confeſſiones virorum duntaxat poſſe eligi virtute Cruciatæ ad confeſſiones fœminarum.

SUMMARIUM.

Proponitur, & explicatur quæſtio. n. 303.

Poſt conſtitutionem Clementis X. tenuiter probabilis eſt opinio, quòd Regularis approbatus tantùm ad confeſſiones virorum poſſit audire fœminarum virtute Cruciatæ. n. 304.

Qui approbantur ſolùm ad confeſſiones virorum, habent approbationem limitatam. n. 305.

Clemens X. compeſcere intendit hanc controverſiam, quæ eſt inter Epiſcopos, & Regulares. Ibid. & n. 306.

In Bulla Cruciatæ non datur privilegium Regulari quoad approbationem, n. 307.

Regularis abſolutè approbatus pro ſæcularibus non poteſt virtute Cruciatæ eligi ad confeſſiones Monialium. n. 308.

Illi non cenſentur approbati ad Confeſſiones Monialium, n. 309.

303. IN quæſtione 2. hujus articuli oſtendimus, ex conſtitutione Clementis X. Regularem approbatum limitatè ad confeſſiones virorum, donec impleat quadrageſimum ætatis annum, non poſſe audire licitè, nec validè confeſſiones fœminarum, & opinionem oppoſitam eſſe tenuis, & dubiæ probabilitatis. Modò inquiritur, an ſaltem id liceat virtute Cruciatæ Regularibus, & ſæcularibus cum ea limitatione approbatis; ita ut propter probabilitatem opinionis, Eccleſia ſuppleat juriſdictionem, quæ defecerit?

304. Et ex dictis *in quæſt. 2. & 3.* dicendum eſt, ex conſtitutione Clementis X. certum eſſe non poſſe virtute Cruciatæ eligi ad Confeſſiones fœminarum Confeſſarium taliter approbatum; aut ſaltem eam opinionem affirmativam eſſe tenuiter, & dubiè probabilem; atque adeò Eccleſiam non ſupplere juriſdictionem Confeſſarii ea opinione utentis in praxi.

305. Probatur. Nam, *ut in qu. 2. § 2.* oſtendi ex verbis ejus Conſtitutionis Clementinæ, illi, qui limitatè approbantur, limitatam habent juriſdictionem: ita ut nullo modo poſſint illam exercere ultra limites ab Ordinario præfixos. Quod non ſolùm Pontifex interdicit, ſed etiam declarat tanquam doctrinam veram, & certam. Deindè in præfata conſtitutione affirmat Potifex, intendere ſe compeſcere omnes dubitationes, & controverſias inter Epiſcopos, & Regulares exortas; & reducere hanc materiam ad unum determinatam formam, quæ ſemper ſit obſervanda, non obſtantibus quibuſcumque privilegiis etiam ex contractu oneroſo conceſſis; ut conſtat ex proxima quæſtione tertia.

306. Atqui hæc eſt una ex dubitationibus, & controverſiis, quæ inter Epiſcopos, & Regulares exortæ ſunt, propter varietatem opinionum, an ſaltem poſſint Regulares approbati limitatè ad Confeſſiones virorum virtute Cruciatæ, eligi ad Confeſſiones fœminarū; & Clemens X. hanc, & reliquas dubitationes, & controverſias reducit ad hoc, quòd qui minùs idonei judicantur ab Epiſcopo, relinquantur cum facultate limitata, prout eiſdem Ordinarius magis expedire videbitur, ut conſtat ex clauſula propoſita *in q. 2. n. 240.* Et ut forma hæc ſemper, & continuò habeatur in praxi, revocata quoad hoc cenſenda eſt facultas Bullæ Cruciatæ, ſi qua datur; quia ea, quæ ſunt ex contractu oneroſo, omninò revocantur.

307. Dixi *Si qua datur*, quia valdè dubium eſt, quòd talis facultas detur in Bulla Cruciatæ: cùm enim dicitur, quòd poſſint eligi approbati ab Ordinario; de approbatis ab Ordinario abſolutè, & ſine limitatione id intelligi debet. Nam Bulla Cruciatæ nullū concedit privilegium circà approbationem Confeſſarii, ut multis oſtendit P. Mendo in expoſitione Cruciatæ *diſp. 25. 4. 3. & ſeqq.*

308. Hinc etiā conſtat, Regularem abſolutè approbatū pro ſæcularibus

laribus

laribus, non poſſe virtute Cruciatæ eligi ad Confeſſiones Monialium, etiam ſi probabilis ſit opinio (à qua quæſtione modo abſtineo) docens, poſſe Regulares abſolvi à non reſervatis, virtute Cruciatæ. Pontifex enim excludens omnia omninò privilegia in contrarium (etiam conceſſa ex contractu oneroſo, etiam ſi requirant formam pro eorum revocatione) declarant hunc articulum ſpectantem ad Moniales, ſic: *Generaliter approbatos ab Epiſcopo ad perſonarum ſæcularium Confeſſiones audiendas nequaquam cenſeri approbatos ad audiendas Confeſſiones Monialium ſibi* (ideſt ipſis Religioſis) *ſubjectarum: ſed egere quoad hoc ſpeciali Epiſcopi approbatione. Atque approbatus pro audiendis Confeſſionibus Monialium unius Monaſterii minimè poſſe audire Confeſſiones Monialium alterius Monaſterij. Itidemque Confeſſarios extraordinarios ſemel deputatos, atque approbatos ab Epiſcopo ad Monialium Confeſſiones pro una vice audiendas, haud poſſe, expleta deputatione, in vim approbationis hujuſmodi illarum Confeſſiones audire: ſed toties ab Epiſcopo eſſe approbandos, quoties caſus deputationis contigerit.*

309. Ubi notanda ſunt illa verba: *Nequaquam cenſeri approbatos ad audiendas Confeſſiones Monialium*. Unde deſumitur argumentum. Non poſſunt virtute Cruciatæ eligi ad Confeſſiones Monialium, niſi illi, qui fuerint approbati ab Ordinario: ſed qui generaliter approbati ſunt ad confeſſiones ſæcularium, nequaquam cenſentur approbati ab Ordinario ad Confeſſiones Monialium: ergo qui generaliter ſunt approbati ad Confeſſiones ſæcularium, non poſſunt virtute Cruciatæ eligi ad Confeſſiones Monialium. Præterea Mag. Arauxo *in ſelect. tract. 1. q. 6. ſect. 3. n. 15.* refert declarationem Cardinalium, quæ multò ante hanc Bullam data eſt. Sic enim ait: *Fuit quoque alia* (declaratio Sacræ Congregationis) *miſſa ad Epiſcopum Abulenſem ann. 1593. in qua declaratum fuit, quòd approbatus ad audiendas Confeſſiones certi generis perſonarum, vel in certa Eccleſia, non cenſetur approbatus ſimpliciter: ac proinde quòd non poteſt virtute Bullæ Cruciatæ, aut Jubilæorum eligi ad audiendas confeſſiones aliarum perſonarum, vel extra illas Eccleſias ipſi deſignatas,*

QUÆSTIO V.

An Eccleſia ſuppleat juriſdictionem in ea opinione, quæ affirmat, poſſe Regulares abſolvere virtute privilegii vivæ vocis oraculo conceſſi.

§. I.

Præmittuntur aliqua, & refertur opinio affirmans, & ejus Authores.

SUMMARIUM.

Aliqua privilegia conceſſa ſunt Regularibus vivæ vocis oraculo pro abſolutione fidelium. n. 310.
Tale eſt privilegium poteſtas abſolvendi eos, qui bona naufragantium rapuerint. Ibidem.
Item poteſtas abſolvendi damnatos ad triremes, ſicut in articulo mortis. n. 311.
Gregorius XV. & Urbanus VIII. revocarunt omnia privilegia vivæ vocis oraculo conceſſa. n. 312.
Opinio multorum, quod privilegia Regularibus conceſſa non manent revocata. n. 314.

310. PRæmitto primò, eſſe aliqua privilegia Regularibus à Romano Pontifice conceſſa vivæ vocis oraculo pro abſolvendis Fidelibus. Tale eſt privilegium, quod Gregorius XIII. die 18. Maii ann. 1584. conceſſit confeſſariis Societatis JESU, ut refertur in Compendio privilegiorum ejuſdem Societatis verb. *Abſolutio.* §. 2. his verbis. *Poſſunt Confeſſarii Societatis abſolvere eos, qui bona naufragantium rapuerint, injuncta eis reſtitutione, ubi, & quomodo ea fieri poterit,* & ſubjungitur contineri *in vivæ vocis oraculo p. 113.*

311. Et in eodem compendio, & in eodem verbo §. 5. ſic refertur aliud privilegium. *Qui mittuntur ad triremes poſſunt abſolvi per noſtros à quibuſcumque caſibus, ſicut in articulo mortis. Pius IV. in vivæ vocis oraculo p. 30.* in quo eodem compendio alia ſimilia oracula reperiuntur.

312. Præmitto ſecundò, Gregorium XV. die 2. Iulii anno 1622. expediviſſe motum proprium, in quo revocat omnia privilegia vivæ vocis oraculo conceſſa, cum aliquibus tamen limitationibus, ſcilicet excipiendo à revocatione ea oracula, quæ conceſſa fuiſſent ad inſtantiam Regum, & ea, quæ manu alicujus Cardinalis firmata fuiſſent. Poſteà tamen Urbanus VIII. die 20. Decembris anno 1631. expedivit motum proprium alium, qui incipit: *Aliàs felicis recordationis*, in quo generaliter omnia vivæ vocis oracula revocavit abſque ulla limitatione; qui habetur in *tomo* 4. Bullarii, & illum affert Diana *part.* 4. in fine libri.

313. Ut ergo videamus, an Eccleſia ſuppleat juriſdictionem eorum, qui utuntur ea opinione, quæ negat revocata eſſe privilegia Regularium vivæ vocis oraculo conceſſa, inquirendum eſt, an ea opinio ſit verè, & abſolutè probabilis; an potiùs tenuiter probabilis, ſivè quod idem eſt, an ea ſit dubiæ probabilitatis?

314. Igitur non obſtantibus his conſtitutionibus, opinio eſt non paucorum, privilegia Regularibus conceſſa vivæ vocis oraculo à Romanis Pontificibus, non manere revocata. Ita Peyrinus in privileg. Minim. *tom. 3. cap. 12. conſtit. 18. aliàs 28.* Urbani VIII. in ſcholiis *n. 1.* (referente Diana *par. 5. tract. 14. reſolut. 22.*) item Bordonus in Conſil. Regul. *to. 1. reſol. n. 31. & 2. tom. 2. reſol. 54. n. 238.* loquens de oraculis, quæ non ſunt in præjudicium aliorum, ut refert Diana *par. 9. tract. 7. reſolut. 61.* ubi etiam refert Leandrum à Murcia, qui ſine ea limitatione id docet de omnibus oraculis, quæ conceſſa ſunt Regularibus, in Regul. S. Franc. *quæſt. 20. ad cap. 6. n. 3.* Pro eadem opinione ſtat Vidal in Ara Theol. Moral. *tit. 4. de Juriſdict. Inquiſit. n. 15.* ut refert ipſe Diana *part. 10. tract. 14. reſol. 24.* item Samuelius *in praxi de ſepulturis præludio 3. Appendicis n. 1.* & præludio 4. *n. 1.* & Hieronymus Garcia *in Politica Regul. tom. 1. tract. 8. difficult. 1. dub. 6. nu. 6.* quos refert Diana ibid. Item Th. Hurt. *tom. 2. tract. 12. cap. 1. §. 21. n. 1168. & t. 1. tract. 2. cap. 6. reſol. 22. n. 250.* Poſſentius, *in Recollect. fol. 44.* Baſſæus verb. *Privilegium 5. nu. 8.* Straccins *in inſtruct. ad fratres,* Martinus de S. Joſeph, *in monit. Confeſſar. t. 2. lib. 1. de Matrim. tract. 43. nu. 1.* Joannes de Soria *in Summa de Regular. dub. 1.* quos refert idem Diana *pars. 11. tract. 6. reſolut. 45.* & in hanc opinionem videtur inclinare P. Pellizarius *in Manuali Regular. tom. 2. tract. 8. cap. 1. n. 130.* & alii Recentiores.

§. II.

Oſtenditur, relatam opinionem eſse ad ſummum tenuiter probabilem.

SUMMARIUM.

Statuitur concluſio. n. 315.
Authores concluſionis. n. 316.
Pontifices revocant privilegia, quæ non ſunt ſcripta in litteris Apoſtolicis, n. 317. & ſeqq.
Reſponſio adverſariorum laborat in æquivoco? n. 319. & ſeq.
Clauſula Urbani, ex qua id conſtat apertè. n. 321.
Quomodo perperam extendatur privilegium, dum non apponuntur termini formales? n. 322.
De periculo extendendi privilegium, & de experientia extenſionis pravæ teſtatur Pontifex. n. 323.
Quòd vivæ vocis oracula confirmata ſint in genere, non prodeſt, ut inveniantur ſcripta in litteris Apoſtolicis. n. 324.
Quomodo Pontifex voluerit occurrere aliis malis per hanc revocationem? n. 325.
Non eſt leve malum, quòd non poſſit fieri plena probatio privilegii. n. 326.
Declaratio legis facta à Pontifice oretenus prodeſſe poteſt pro foro conſcientiæ, juxta Lezanam. n. 327.

315. NUmquam potui mihi in animum inducere, eam opinionem eſse verè probabilem, ſed ſemper eam exiſtimavi certò falſam; mihi enim evidens eſt, privilegia Regularibus vivæ vocis oraculo conceſsa à Romano Pontifice, ex conſtitutione Urbani VIII. manere revocata. Sed quia multi ſcriptores præfatam opinionem propugnant, nolo appellare abſolutè improbabilem, ſed ſolùm aſsero, eam eſse tenuiter probabilem, & dubiæ probabilitatis.

316. Ea privilegia eſse revocata tanquam certum propugnant Lugo Cardin. *lib. 4. reſponſorum moral. dub. 33. num. 2.* Diana in locis ſupra citat. P. Quintanadvennas *tom. 1. tract. 9. ſing. 3. nu. 1.* & apud Dianam in locis ſupra citatis. Roccaſul *in Praxi tom. 2. part. 3. lib. 7. cap. 6. n. 44.* P. Baldellus *tom. 2. lib. 3. diſp. 34. nu. 19.* P. Antonius de Eſcobar *in Theol. moral. tom. 1. lib. 6. ſect. 2. cap. 13. Problem. 16. nu. 144. & cap. 16. Probl. 3. n. 195. & ex parte* Bordonus *in conſil. Regul. t. 1. reſol. 31. n. 4.*

317. Oſtenditur aſsertio. Nam Gregorius XIII. & Urbanus VIII. revocarunt omnia privilegia, quæ non reperiuntur ſcripta expreſsè, & ſingillatim in litteris Apoſtolicis, neque de illis conſtat per ejuſmodi litteras: ſed ejuſmodi privilegia Regularibus conceſsa vivæ vocis oraculo, quamvis per alias Bullas ſint confirmata in genere, non reperiuntur ſcripta in litteris Apoſtolicis, neque per ejuſmodi litteras conſtat de illis: ergo revocata manent ex conſtitutionibus Gregorii, & Urbani.

318. Hinc ſyllogiſmus eſt Achilles roboris irrefragabilis, cujus Minor, & conſequentia ſunt evidentes. Majorem autē ego non minùs evidentem exiſtimo. Nā vivæ vocis oraculo ſunt illa, quæ Pont. Romanus concedit vocetenus, & non ſcripto proprio: ergo dum nō reperiuntur ſcripta in litteris Apoſtolicis, ſunt vivæ vocis oracula. Sed Greg. & Urbanus revocant omnia omninò privilegia vivæ vocis oraculo conceſsa, & Urbanus etiam conceſsa ad inſtantiā Regū, & ea etiam, quæ manu alicujus Cardinalis firmata inveniuntur: ergo revocant omnia ea, quæ non reperiuntur expreſsè, & ſingillatim in litteris Apoſtolicis, ſivè quæ per ejuſmodi litteras non conſtant.

319. Ad hoc argumentum reſpondent, vivæ vocis oracula conceſsa Regularibus exuiſse naturam vivæ vocis oraculi, & induiſse naturam privilegii Bullati. Sed quomodo id ſit? Ajunt, multos Romanos Pontifices in Litteris Apoſtolicis confirmaſse omnia, & ſingula privilegia priùs Regularibus conceſsa, tanquam ſi de verbo ad verbum infererentur, quæ omnia in ipſis Litteris volunt pro expreſſis habere. Tum ſic: ergo ea vivæ vocis oracula habenda ſunt pro expreſſis. Sed expreſsa in litteris Apoſtolicis jam non ſunt vivæ vocis oracula, ſed privilegia Bullata: ergo ea non revocantur, dum ſola vivæ vocis oracula revocantur.

320. Sed

320. Sed hæc reſponſio fallax eſt, & in æquivoco laborans. Nam Gregor. & Urbanus expreſſis verbis intendunt, quòd, ut privilegia valeant, conſtare debent ex litteris Apoſtolicis, & in illis reperiri expreſsè, & ſingillatim ſcripta: quid ergo prodeſt, quòd dicant alii Põtifices Prædeceſſores per clauſulam generalem, ea habenda eſſe pro expreſſis, ſi per hanc clauſulã non conſtat de talibus privilegiis, neq; ea inveniuntur ſcripta expreſsè, & ſingillatim in ejuſmodi litteris?

321. Quod autem præfati Pontifices, & præcipuè Urbanus expreſsè intendat revocare privilegia, quæ non conſtant ex Litteris Apoſtolicis, conſtat ex motu proprio Urbani illis verbis: *Cùm autem experientia rerum magiſtra compertum ſit conceſſiones, & gratias vivæ vocis oraculo, etiam à S. R. E. Cardinalibus obtentas, & ipſorum manu firmatas, ſæpè ab his, in quorum favorem emanarunt, minùs canonica interpretatione extendi, & perperam in diſciplinæ Eccleſiaſticæ detrimentum executioni demandari: idcircò quantum cum Domino poſſumus, his, & aliis malis occurrere volentes: motu proprio, &c.*

322. Ex quibus verbis conſtat primò, quòd Pontifex cavere intendit, ne dùm non conſtat de terminis formalibus, quibus facta eſt à Pontifice conceſſio, illi, in quorum favorem facta eſt conceſſio, apponant alios terminos, qui ſibi videantur æquivalentes, & ſic extendant facultatem ultra mentem Pontificis. Et quidem non eſt dubium, longè diverſo modo fieri interpretationem privilegii, ſi apponantur diverſi termini, quamvis narranti privilegium videantur æquivalentes; nam ipſi termini, qui communiter reputantur æquivalentes, alii majorem, alii minorem extenſionem recipiunt. Ex quo manifeſtè colligitur intendere Pontificem, quòd certum conſtet de terminis formalibus, quibus Pontifex fecit conceſſionem; quod non aliter conſtat, niſi per ipſas litteras Apoſtolicas.

323. Conſtat ſecundo ex ipſo Romani Pontificis teſtimonio, cui refragari nefas eſt, experientia compertum eſſe, ejuſmodi oracula ab aliquibus extendi ultra id, quod creditur fuiſſe de mente Pontificis, & ultra id, quod permittit canonica interpretatio. Ex quo manifeſtè infertur, quòd intendit Pontifex; privilegia conſtare de verbo ad verbum ex litteris Apoſtolicis, ne dùm proponuntur, ſeù referuntur privilegia per alios terminos diverſos ab is, quibus Pontifex ea conceſſit, faciliùs trahantur ad diverſum ſenſum.

324. Conſtat tertiò. Nam quamvis confirmata ſint in genere per alios Pontifices, & non inveniantur ſcripta in litteris Apoſtolicis, ſed ſolùm ſcripta per privatam perſonam, idem ſubeunt periculum, quòd *extendantur minùs canonica interpretatione*; & quòd cum detrimento *Eccleſiaſticæ diſciplinæ executioni mandentur*: Ergo Pontifex expreſsè vult revocare omnia privilegia, quæ non reperiuntur ſcripta in litteris Apoſtolicis; neque eximuntur à revocatione, per hoc quòd ſint confirmata in genere.

325. Conſtat quartò, voluiſſe Pontificem *occurrere aliis malis*, quę ex conceſſione privilegiorum voce tenus facta, & non ſcripta in litteris Apoſtolicis, oriri poſſunt; ut dicitur in clauſula ſupra relata: ergo manifeſtum eſt, quod intendit Pontifex, quòd privilegia inveniantur ſcripta in litteris Pontificis, & ex illis clarè conſtet; ut prædictis malis occurratur.

326. Sed quænam ſunt hæc mala, ſiuè inconvenientia? Sanè non eſt leve inconveniens, quòd in tota Eccleſia deducantur ad praxim privilegia, de quorum conceſſione non eſt plena probatio, & vix eſt ſemiplena, qualia ſunt non pauca ex his oraculis. Nam licet quàm plures ſint ſcriptores, qui teſtentur dàri ejuſmodi privilegia vivæ vocis oraculo conceſſa, authoritas tamen omnium illorum reducitur ad illum unum, qui vel immediatè accepit ab ore Pontificis, vel immediatę accepit ab eo, qui obtinuit à Pontifice conceſſionem. Cui tam tenuem fidem habet Urbanus, ut licèt ſit S. R. E. Cardinalis ille, qui teſtatur privilegium, non vult iſtud eſſe validum. Et meritò: quia dum non plenè conſtat de verbis formalibus Pontificis, poteſt ille, qui teſtatur privilegium, addere, aut minuere, aut in alio ſenſu intelligere. Et quidem quamvis in aliqua cauſa deponant viginti teſtes, ſi omnes ſe referant ad dictum unius, non faciunt majorem probationem, quàm ille unus.

327. Obſervandum tamen eſt, declarationem oretenus factam à Pontifice circa aliquam legem à ſe latam prodeſſe poſſe pro foro conſcientiæ; quia ea declaratio non eſt privilegium, ſed doctrina quædam certa pro foro conſcientiæ. Sicut enim pro foro conſcientiæ prodeſt interpretatio doctrinalis, quam dat vir ſapiens; multò magis declaratio Pontificis, quæ quidem ſumitur per modum doctrinæ pro intelligentia legis. Et de his declarationibus oretenus factis non loquitur Urbanus. Et tales exiſtimo eſſe declarationes quaſdam, quas dedit Clemens VIII. circa conſtitutionem ſuam de caſibus reſervatis pro Societate JESU, ut praxis ejus Conſtitutionis accommodaretur ſtylo Societatis. Et ejuſmodi declarationes non comprehendi conſtitutione Urbani VIII. obſervavit Lezana *in qq. Regul. cap. 3. n. 21.* ut refert Diana *part. 5. tract. 14. reſ. 22.*

§. III.

Solutione, & confutatione objectionum roboratur aſſertio.

SUMMARIUM.

Ea clauſula (ac ſi exprimerentur de verbo ad verbum) non præſtat eundem effectum, ac ipſa expreſſio. n. 328.

Privilegium Pii V. ex quo tres conſequentiæ colliguntur favore oppoſitæ ſententiæ. n. 330. & ſeqq.

Pius V. poteſtatem habuit revocandi ea ipſa, quæ conceſſit. n. 336.

Eamdem poteſtatem habuerunt Gregorius, & Urbanus, & illa uſi fuerunt ex plenitudine poteſtatis. n. 337. & ſeqq.

Quam vim habeat hęc clauſula (de plenitudine poteſtatis?) n. 339.

Clauſula derogatoria Urbani tollit reviviſcentiam oraculorum. n. 340.

Ex juſta cauſa Urbanus revocavit oracula. n. 341.

Privilegia Religionum ſunt revocabilia de plenitudine poteſtatis, quamvis irrevocabilia de poteſtate Ordinaria. n. 342.

Ad clauſulas ex Bullis Gregorii XIV. & Pauli V. idem reſpondetur, atque ad Bullam Pii V. n. 345.

328. OBiicitur primò. Plures Pontifices ſæpius confirmarunt omnia, & ſingula privilegia Regularium, tanquam ſi denuò in litteris Apoſtolicis de verbo ad verbum referrentur, & habentes illas pro expreſſis: ergo eundem effectum habent, ac ſi talibus litteris Apoſtolicis referrentur de verbo ad verbum: ſed ſi de verbo ad verbum referrentur, non eſſent oracula, ſed privilegia Bullata: ergo de facto jam non ſunt oracula, ſed privilegia Bullata.

329. Sed jam in §. pręcedenti dixi, hoc genus argumenti laborare in æquivoco. Oportet autem modò aperire terminos, in quibuſvis latet æquivocatio. Nota eam conſequentiam: *Ergo eundem effectum habent, ac ſi in talibus litteris Apoſtolicis referrentur de verbo ad verbum*: Quæ prima facie videtur vera, & tamen univerſaliter ſumpta eſt omninò falſa. Nam inquiro, an prædicta oracula ſic in genere confirmata habeant eum effectum, quòd conſtet de illis per litteras Apoſtolicas; ita ut per ipſas litteras Apoſtolicas ſciatur, quænam, & qualia ſint ejuſmodi privilegia? Quis audebit tale abſurdum affirmare; cùm ſola lectione litterarum Apoſtolicarum convinci poſſit? Ergo dicendum eſt, quòd ea oracula non habent eundem omninò effectum, quem haberent, ſi de verbo ab verbum referrentur in litteris Apoſtolicis. Et hinc patet, negandam eſſe eam conſequentiam, ex cujus negatione corruit tota vis argumenti.

330. Obiicitur ſecundò. Omnia privilegia ordinibus Mendicantibus conceſſa ſunt irrevocabiliter: ergo privilegia vivæ vocis oraculo conceſſa eiſdem, non revocantur per conſtitutionem Urbani, aut Gregorii. Antecedens probatur primò. Nam B. Pius V. in quadam Bulla, in qua conceſſit, & confirmat privilegia pro quibuſdam Mendicantibus, decrevit, ea privilegia nullo unquam tempore per Sedem Apoſtolicam revocari poſſe; & ſub aliis reuocationibus non comprehendi præfata privilegia. Quòd ſi ea reuocari contingat, ea Pontifex denuò concedit; etiam ſub data ab ipſo Mendicantium Generali eligenda. Et confirmatur. Nã Greg. XIV. & Paulus V. cõfirmarũt eadem privilegia eodem modo, ac Pius V.

331. Ex hac conceſſione conſtat primò. Omnia eorum privilegia, atque adeò oracula, *nullo unquam tempore revocari, aut limitari, vel illis derogari poſſe.* Ergo ſi nullo tempore revocari poſſunt, irrevocabiliter conceſſa ſunt.

332. Conſtat ſecundò, omnia eorum privilegia, atque adeò oracula, exceptionem habere à quibuslibet revocationibus, atque adeò à revocatione Gregorii, & Urbani: ergo ab horum Pontificum revocatione excipienda ſunt oracula illis conceſſa.

333. Conſtat tertiò, quoties privilegia eorum, atq; adeò oracula revocata fuerint, toties reduci poſſe, & debere ad ſuum priſtinũ ſtatum: ergo poſtquam oracula illis conceſſa revocata ſunt à Gregorio & Urbano, debent reſtitui in ſuum priſtinum ſtatum, & valorem.

334. Quod majus accipit robur ex eo, quod ſubjungit Pontifex, nempe poſt factam revocationem, ita reviviſcere denuò ejuſmodi privilegia, ut poſſit talibus privilegiis, & eorum conceſſioni apponi data temporis ſubſequentis, arbitrio Generalis: ergo poſtquam facta eſt ea revocatio ab Urbano VIII. anno 1631. poterit Generalis apponere datam anni 1632. ita ut pro tunc cenſeantur oracula denuò conceſſa poſt revocationem. Ergo ejuſmodi oracula ſunt irrevocabilia, atque adeò non ſunt reuocata.

335. Hoc tamen argumentum, & ſi magnum videatur afferre apparatum, tamen nihil affert veræ probabilitatis contra præfatam aſſertionem. Pro cujus rei claritate tria interrogo. Primum, an Pius V. qui eam conceſſionem fecit illis Mendicantibus, habuerit poteſtatem revocandi illã per clauſulas ſufficientes ad revocationem, & concurrente juſta cauſa revocationis? Secundũ, an Gregorius XIII. & Urbanus VIII. habuerint eãdem poteſtatem, ac Pius V. Tertiũ, an Gregorius, & Urbanus uſi fuerint hac poteſtate reuocandi per clauſulas ſufficientes ad revocationem, & concurrente juſta cauſa.

336. Et ad primam quæſtionem dico, indubitatum eſſe, quod qui habuit poteſtatem concedendi, habuit poteſtatem revocandi, ſaltem concurrente juſta cauſa: & ſicut potuit concedere, quòd reuocata ea privilegia reviviſcerent, etiam ſub quacumque data temporis ad arbitrium generalis; ita etiam ex juſta cauſa potuit poſteà decernere, quòd nullo modo reviviſcerent. Neque aliquis poteſt hoc aſſertum negare, niſi negando poteſtatem univerſalem, quam Chriſtus D. dedit D. Petro, decernendi omnia ea, quæ ad utilitatem Eccleſiæ expedire judicaret.

337. Ad ſecundam reſpondere otioſum eſt; cũ per ſe notũ ſit ex fide, in nullo Rom. Pontifice eſſe majorem poteſtatem, quã in alio.

338. Ad tertiam dico, Gregoriũ, & Urbanũ uſos eſſe hac poteſta-

te

616

te revocandi privilegia vivæ vocis oraculo conceſſa; cùm ambo Pontifices dicant, id decernere *ex plenitudine poteſtatis*. Quæ (ut definit Barboſa *tract. de Clauſulis uſu frequent. clau 41. n. 2.* ex communi ſententia, juriſprudentum) *eſt illa, cujus cauſa non eſt ratio exquirenda in Principe, cur ita faciat*. Quòd intellige, dummodo non ſit contra jus naturale, aut Divinum; & ita Principe laico, contra jus canonicum, quo obſtringitur. Neque ab hac definitione ſic intellecta recedit P. Thomas Sanchez *lib. 2. de Matrim. diſp. 15. n. 3.*

339 Deinde, ut ait idem Barboſa ibid. cum aliis Doctoribus, hæc clauſula *de plenitudine poteſtatis, habet vim derogatoriam ad omnem legem contrariam, etiam habentem clauſulam derogatoriam*. Et, ut idem Author ait *n. 10. Operatur, quòd contraria cenſeantur ſublata abſque alia derogatione, & clauſula (Non obſtante;) maximè quando adeſt clauſula, (Ex certa ſcientia.)*

340. Quòd autem clauſula derogatoria Urbani ſit ſufficiens ad tollendam reviviſcentiam oraculorum; patet ex ipſo tenore clauſulæ; *Non obſtantibus præinſertis litteris hujuſmodi, ac Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, & quatenus opus ſit etiam Regula noſtra de non tollendo jure quæſito, privilegiis, quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis, eiſdem Cardinalibus, ac Ordinibus, Congregationibus, Inſtitutis, & Societatibus, eorumque Superioribus quocumque nomine nuncupatis ſub quibuſcumque verborum formis, & tenoribus, ac cum quibuſvis, etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, ac irritantibus, & aliis decretis in genere, vel in ſpecie, ac aliàs in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totius tenoribus ſpecialis, ſpecifica, & expreſſa, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeù quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, illorum omnium tenores præſentibus pro plenè, & ſufficienter expreſſis habentes ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.* Ex quibus omnibus patet, hanc clauſulam eſſe ſufficientem ad plenam revocationem conceſſionis factæ à B. Pio V quoad oracula.

341. Quòd autem Urbanus invenerit juſtam cauſam revocationis, patet ex verbis Bullæ Urbani relatis in §. præcedenti, nempe experientia comperiſſe, eos, in quorum favorem data ſunt oracula; extendere ultra modum ea privilegia, & cum detrimento diſciplinæ Eccleſiaſticæ, & ſic perperam extenſa executioni mandare; præter alia mala, quæ refert in genere. Unde hæc revocatio facta eſt pro majori utilitate publica.

342. Hinc reſpondetur ad argumentum, concedendo, privilegia Religionum eſſe irrevocabilia de poteſtate ordinaria; revocabilia, autem de plenitudine poteſtatis. Ad primam probationem dico, quando B. Pius V. conceſſit, ea privilegia revocari non poſſe, neceſſariò intelligi debere de poteſtate ordinaria, non autem de plenitudine poteſtatis. Nam B. Pius V. non potuit ligare plenam poteſtatem, quam à Chriſto D. habituri erant ejus ſucceſſores.

343. Ad ſecundam probationem eodem modo reſpondendum eſt, cùm B. Pius V. conceſſit, ut à qualibet revocatione privilegiorum à Succeſſoribus facta excipienda ſint ea privilegia, intelligendum eſſe de revocatione facta ex poteſtate ordinaria: non autē de facta ex plenitudine poteſtatis, quā non potuit ligare, aut coarctare B. Pius V.

344. Ad tertiam, cùm Pius conceſſit, quod quoties revocata fuerint, toties reviviſcant; cum non potuerit coarctare plenitudinem, poteſtatis ſucceſſorum, intelligi debet, id ita eſſe, niſi ſucceſſores utantur plenitudine poteſtatis. Hæc enim in quolibet Succeſſore Petri perenniter perſiſtit. Et eodem modo intelligitur id, quod Pius ſubjungit de data poſteriori apponenda conceſſioni.

345. Ad confirmationem deſumptam ex Bullis Gregorii XIV. & Pauli V. cum hę conſtitutiones procedunt eodem tenore, ac conſtitutio Pii V. eodem prorſus modo reſpondendum eſt, nempe in prędictis Bullis ſermonem eſſe de poteſtate ordinaria; conſequenterque relinquere locum abrogandi talia privilegia de plenitudine poteſtatis.

§ IV.

Argumentum deſumptum à natura privilegii remuneratorii diſſolvitur.

S U M M A R I U M.

Multiplex diviſio privilegii. n. 346. & ſeqq.
Privilegia remuneratoria ſunt irrevocabilia, dum non apparent noxia publicæ utilitati. n. 356. & ſeqq.
Oracula Regularibus conceſſa revocabilia ſunt, ex quo apparuerunt noxia publicæ utilitati. n. 363.
In revocatione eorum non debet fieri compenſatio, quando revocatio expedit bono publico. n. 365.
Quando privilegia remuneratoria tranſeant in naturam contractus? n. 366.
Conceſſio privilegiorum ejuſmodi non eſt vera donatio. n. 367.
Quomodo ſint revocabilia privilegia data propter Cultum Divinum? n. 368.

346. OBjicitur tertiò. Privilegia remuneratoria ſunt irrevocabilia; quę ſi de plenitudine poteſtatis revocentur, debet fieri compenſatio: ſed omnia privilegia Regularium, atque adeò vivæ vocis oracula, ſunt remuneratoria; cùm conſtet ex Bullis Apoſtolicis, concedi ea privilegia propter magna merita; & nulla, data eſt compenſatio pro ejuſmodi oraculis revocatis: ergo manent non revocata.

347. Confirmatur primò. Nam privilegia remuneratoria tranſeunt in naturam contractus: contractus autem eſt irrevocabilis, quamvis intercedat inter Principem, & ſubditum: ergo privilegia remuneratoria, atque adeò præfata oracula data pro Regularibus, ſunt irrevocabilia.

348. Confirmatur ſecundò. Nam conceſſio privilegii eſt quædam donatio: ſed donatio acceptata à donatario eſt verus contractus, qui revocari non poteſt: ergo conceſſio privilegii remuneratorii eſt verus contractus, qui revocari non poteſt.

349. Confirmatur tertiò. Non enim eſt credibile, quòd Pontifex velit revocare ea privilegia; quæ conceduntur ad cultum Dei, & augmentum Fidei, & Religionis Catholicæ: atqui omnia privilegia, atque adeò præfata oracula, conceſſa Ordinibus Mendicantibus, conceſſa ſunt ad cultum Dei, & augmentum Fidei, & Religionis Catholicæ: ergo non eſt credibile, quod Pontifex velit revocare ejuſmodi oracula. Probatur Minor. Nam Paulus V. dum confirmat ea privilegia, proponit tanquam motivum, quòd illi in Eccleſia Fidei, pietatis, & Religionis augmentum profecerint. Id autem motivum nihil aliud eſt, quàm moveri ad concedenda privilegia in augmentum Fidei, pietatis, & Religionis Catholicæ.

350. Pro ſolutione hujus objectionis, & recta intelligentia hujus materię, pręmittenda ſunt aliqua, quę partim obſervavit P. Suarez *lib. 8. de leg. cap.* 37. partim ex ejus doctrina clarè colliguntur. Et in primis (loquendo de privilegiis, quæ conceduntur ſubditis à Principe) duplex eſt privilegium, aliud eſt ex contractu, in quo intervenit juſtitia commutativa; & aliud ex liberalitate. Deinde privilegium ex contractu aliud eſt ex contractu lucrativo, quando videlicet ille, qui accipit privilegium, ſe obligat ad dandum, aut faciendum aliquid in utilitatē concedentis; aliud verò ex contractu gratuito, quando ſcilicet accipiens privilegiū nihil dat, nec facit in utilitatem concedentis.

351. Rurſus utrumque privilegium tam ex contractu, quàm ex mera liberalitate, ſubdividitur in privilegium, quo conceditur res alicui, in quam poteſt acquirere dominium, ut conceſſio Caſtri, juris vectigalium, ſervitutis, &c. & in privilegium, quo conceditur facultas, aut licentia aliqua.

352. Deinde hoc utrumque privilegium in ſubdiviſione contentum, aliud eſt remuneratorium, quod conceditur ex gratitudine, propter merita; & aliud purè liberale, & ſine attentione ad merita. Deinde privilegium remuneratorium ſubdividitur in illud, quod eſt ex rigoroſo debito gratitudinis; & in illud, quod eſt ex debito congruentiæ gratitudinis. Aliquando enim dominus dat Miniſtro remunerationem, quam & ſi non debeat ex pacto, aut aliàs ex juſtitia, illa remuneratio habet quamdam proportionem, & quaſi æqualitatem cum ſpeciali induſtria miniſtri judicio prudentum. Et hæc eſt ex debito rigoroſo gratitudinis. Aliquando verò dat remunerationem ſuperabundanter, & multò majorem, quā requirit proportio meriti ad pręmium, & tunc non ex debito rigoroſo, ſed ex debito congruentiæ gratitudinis, ſaltem quoad exceſſum.

353. Et quidem ſi privilegium ſit ex contractu lucrativo, illud eſt per ſe irrevocabile. Dicitur autem *per ſe*, nā per accidens revocari poteſt à Principe, quando revocatio expedit ad utilitatem publicam facta tamen compenſatione juxta utilitatem, quam ipſe Princeps accepit; ad id enim tenetur Princeps ex lege juſtitię commutativę.

354. Deinde quando privilegium eſt rei, in quam accipiens privilegium acquirit dominium, ſive illud privilegium ſit ex contractu, ſive ex liberalitate, eſt per ſe irrevocabile. Ratio eſt: quia ubi ſubditus acquirit Dominium rei, Princeps non poteſt per ſe auferre dominium à ſubdito; niſi in caſu raro, in quo poteſt ratione Supremi dominii diſponere de rebus ſubditorum in utilitatem publicam, facta compenſatione eo modo, quo fieri poterit.

355. Præterea quando dicitur privilegium remuneratorium, tranſire in naturam contractus, intelligendum eſt, id ita eſſe analogicè, & ſimilitudinariè, non verò rigoroſè, & ſtrictè. Ratio eſt: quia privilegium ex contractu obligat ex juſtitia commutativa; privilegium autem remuneratorium obligat ex gratitudine: ſi enim obligaret ex juſtitia commutativa, jam non eſſet duntaxat remuneratorium, ſed ex contractu.

356. Deinde privilegium remuneratorium Principis Eccleſiaſtici eſt per ſe irrevocabile. Dicitur autem *per ſe*: nam per accidens revocari poteſt, nempe quando adeſt juſta cauſa revocandi, ſcilicet utilitas publica. Id autem ita certum eſt, ut Gregorius XV. hanc concluſionem definierit in ea Bulla, in qua revocavit ea vivæ vocis oracula, his verbis. *Romanus Pontifex ... gratias, & indulta à ſe, & prædeceſſoribus ſuis conceſſa, juſtis interdum ſuadentibus cauſis, juxta creditum ſibi Paſtoralis officij debitum, moderatur, aut revocat, prout rerum, & temporum qualitatibus debitè penſatis conſpicit in Domino ſalubriter expedire.* In quibus verbis notandum eſt primò, id verbum *revocat*, idem eſſe ac *juſtè revocat*. Ex quo evidenter infertur poteſtas revocandi. Secundò, hanc poteſtatem revocandi eſſe, cùm ex judicio Pontificis expedit communi utilitati, ut patet ex ultimis verbis relatis: *Prout rerum, & temporum qualitatibus debitè penſatis conſpicit in Domino ſalubriter expedire.*

357. Rur-

357. Rurſus quando ad utilitatem publicam expedit revocatio privilegii remuneratorii, tunc ipſa conceſſio privilegii affert tacitè incluſam conditionem, nempe, ſi non ſit contra utilitatem publicam, judicio Principis. Et, ut optimè advertit ibi P. Suarez, ea non eſt propriè revocatio, ſed declaratio, quòd prima conceſſio non extendatur ad eas circumſtantias, in quibus id non expedit bono publico; aut in quibus bono publico expedit, quod non extendatur.

358. Tunc autem, licèt Princeps non faciat compenſationem, valida erit revocatio, etiam ſi tale privilegium conceſſum fuerit ex rigoroſo debito gratitudinis; peccabit autem Princeps, non dans cõpenſationem, niſi ex alio titulo, aut cauſa excuſetur. Quando autem privilegium fuerit remunerativum non ex rigoroſo debito gratitudinis, ſed ex debito congruitatis, licèt ſit valida revocatio, ſi tamen ſit ſine cauſa, eſt illicita ſub reatu culpæ venialis: ſicut etiam cùm princeps revocat ſine cauſa privilegiũ ex mera liberalitate cõceſſũ.

359. Princeps autem non tenetur dare compenſationem, quando ex cauſa publica revocat privilegium, quod in facultate, aut licentia aliqua conſiſtit, conceſſum ſcilicet ex mera liberalitate, aut ex debito congruitatis gratitudinis; hæc enim duo genera privilegiorum parum inter ſe differunt, & æquiparantur quoad ſuos effectus: aut quando Princeps dubitat, an fuerit conceſſum privilegium ex debito rigoroſo gratitudinis, an ex ſolo debito congruitatis: quia obligatio dubia non eſt propriè obligatio.

360. Accedens autem propiùs ad materiam hujus argumenti, privilegia vivæ vocis oraculo regularibus conceſſa certum eſt non eſſe ex contractu juſtitiæ; ſed negari non poteſt, ea eſſe remuneratoria, quia in pluribus Bullis Pontificiis aſſeritur, ea concedi, & confirmari propter præclara merita ipſarum Religionum.

361. Deinde ejuſmodi privilegia non ſunt de rebus, quarum dominium haberi poſſit: illa enim ſunt de facultatibus ad abſolvendum, diſpenſandum, &c. Quæ facultates non cadunt ſub dominium. Conſtat etiam, ejuſmodi privilegia non eſſe data ex contractu juſtitiæ commutativæ, neque lucrativo, neque gratuito. Nam ſi Pontifex ea non conceſſiſſet, non eſſet injuſtus, quamvis ea dederit cum attentione ad præclara merita, & in præmium illorum.

362. Et quidem quamvis quæſtio inſtitui poſſet, an privilegia vivæ vocis oraculo Regularibus conceſſa taliter ſint remuneratoria, ut ſint conceſſa ex debito rigoroſo gratitudinis, an ex ſolo debito congruentiæ, & hoc ſecundum videri poſſe verius, quia tamen id non eſt neceſſarium ad ſolutionem argumenti, ideò ab ea quæſtione decidenda libenter abſtineo.

363 Ad objectionem ergo reſpondeo, diſtinguendo Majorem: privilegia remuneratoria ſunt irrevocabilia (dùm non apparet incommodum noxium publicæ utilitati, judicio Principis) tranſeat; (aliàs,) nego. Vel ſic: (dùm non apparet revocatio expediens bono publico, judicio Principis) tranſeat; (aliàs,) nego. Itaque quamvis per ſe ſint irrevocabilia; ex quo tempore apparent noxia utilitati publicæ, vel revocatio eorum apparet expediens bono publico, judicio Principis, revocari poſſunt. Quæ revocatio, ut loquitur P. Suarez loco cit. non eſt propriè revocatio, ſed declaratio, qua declarat Princeps, ea privilegia non extendi ad tempus, in quo judicio Principis cernitur aliquod inconveniens contra utilitatem publicam: aut ipſa eorum revocatio apparet expediens bono publico.

364. Ad minorem reſpondeo, privilegia vivæ vocis oraculo conceſſa Regularibus eſſe quidem remuneratoria, & fuiſſe irrevocabilia, dum non apparebat aliquid publicæ utilitati noxiũ, judicio Principis Eccleſiaſtici; aut judicio ejuſdem revocatio eorum expediebat bono publico. At poſtquam judicio Principis Eccleſiaſtici talia eſſe judicata ſunt, fuerunt revocabilia, vel ut loquitur P. Suarez ſuprà cit. declarata fuerunt non extendi ad has circumſtantias, in quibus judicio Principis Eccleſiaſtici expediebat bono publico non adeſſe talia privilegia. Quod autem repertum fuerit incommodum publicæ utilitati noxium, patet ex relatis verbis Urbani? *Ab his, in quorum favorem emanarunt, minùs canonica interpretatione extendi, & perperam in diſciplina Eccleſiaſtica detrimentum executioni demandari.*

365. Ad id, quod ſubjungitur, debere fieri compenſationem, reſpondetur falſum eſſe, cùm expedit bono publico, ea privilegia revocari, ut jam dictum manet; niſi ſint de re; cujus acquiſitum eſt dominium. Cui etiam ſuperaddi poteſt id, quod ſuprà quæſt. 3. §. 3. verſ. *Quod autem*, dixi cum multis Doctoribus, non deberi compenſationem, quando privilegium conceditur propter merita in generali, non autem propter aliquod meritum in particulari.

366. Ad primam confirmationem nego, privilegia remuneratoria tranſire in naturam contractus, quando non ſunt circa rem, cujus acquiritur dominium, ut de caſtro, jure percipiendi vectigalia, &c. cum non maneat obligatus Princeps ex juſtitia commutativa, ex qua obligat contractus.

367. Ad ſecundam confirmationem reſpondeo, conceſſionem ejuſmodi privilegiorum non eſſe donationem, niſi ſolùm analogicè, aut metaphoricè. Et hæc ſecunda confirmatio ſolùm habet vim in privilegiis, in quibus conceditur dominium rei, v. g. juris vectigalium, &c. Ea enim eſt propriè donatio, & verus contractus gratuitus, qui revocari non poteſt, niſi propter publicam neceſſitatem, facta compenſatione, ſi fieri poteſt: aut propter alias cauſas jure permiſſas abſque compenſatione.

368. Ad tertiam confirmationem, ex illis verbis Pauli V. non infertur, quòd data ſunt privilegia Mendicantibus ad promovendũ Cultum Divinum; ſed ad ſummum quòd data ſunt in præmium iis Religioſis, qui ſe optimè exercuerunt in cultu Dei promovendo. Sed eſto, data ſint propter cultum Dei promovendum: id quidem intelligi debet, dum ea privilegia judicio Principis Eccleſiaſtici nullum afferunt inconveniens, quod noxium ſit utilitati publicæ. Nam ubi reperitur ejuſmodi inconveniens, non promovetur cultus Dei per ea indulta, quæ cedunt in damnum ſpiritualis gubernationis. Cùm ergo privilegiæ vivæ vocis oraculo conceſſa, ſint in damnum ſpiritualis gubernationis: nam, ut teſtatur Urbanus, ea privilegia, quia non conſtant ex litteris Apoſtolicis, extenduntur pro libito à privilegiatis, & alia mala inde ſequuntur; inde eſt, quòd per ea non ritè promoveatur cultus Dei, & Fidei augmentum. Quare Minor ejus ſyllogiſmi diſtinguenda eſt: omnia privilegia conceſſa ſunt illis ad cultum Dei, & augmentum Fidei; (dum nullum afferre conſpiciuntur incommodum contra ſpiritualem gubernationem, (dùm id afferre conſpiciuntur,) nego.

§. V.

Tres aliæ objectiones ſolutæ.

S U M M A R I U M.

Quod revocata ſint oracula, non eſt dubium, ſed certum à principiis intrinſecis. n. 372.
Dubii probabilitas eſt dubium practicum, ad quod non extenditur conſtitutio favorabilis. n. 373.
Benè ſtat, quòd opinio ſit tenuiter probabilis; & quòd oppoſita ſit certa. n. 374.
Nullus Authorum numerus ſufficit contra certitudinem. n. 376.
In caſu urgentiſſimæ neceſſitatis uti poſſumus opinione tenuiter probabili, quando oppoſita opinio non eſt certa, & neceſſitas auget probabilitatem. n. 377.

369. OBiicitur quartò. Quoties in materia favorabili intervenit dubium, ea quidem amplianda eſt ad caſum dubium: privilegia Regularium, etiam quæ vivæ vocis oraculo conceſſa, ſunt materia favorabilis; & eſt dubium controverſum inter Authores, an revocata ſint, nec ne: ergo talia privilegia amplianda ſunt, & extendenda ad ejuſmodi caſum dubium; atque adeò cenſendum eſt, ea, non eſſe revocata, ſed remanere valida.

370. Confirmatur primò. Diximus enim, eam opinionem, quòd valida remaneant oracula, eſſe tenuiter probabilem; idem autem eſt, quod ſit tenuiter probabilis, atque quòd ſit dubiè probabilis: ergo res eſt dubia, quòd hæc oracula ſint revocata, aut perſiſtant valida. Cùm ergo materia favorabilis extendatur ad caſus dubios, ejuſmodi privilegia, & valor eorum extendetur ad præſentem caſum.

371. Confirmatur ſecundò. Nam minùs eſt, quod caſus ſit dubius, quàm quòd ſi tenuiter probabilis: hic enim ſupra dubium addit aliqualem probabilitatem: ergo ſi materia favorabilis, qualis eſt materia horum privilegiorum, extenditur ad caſus dubios, à fortiori extendetur ad caſus tenuiter probabiles.

372. Reſpondetur, conceſſa Majori, negando Minorem quoad ſecundã partem. Eſt enim certum à principiis intrinſecis, ejuſmodi oracula eſſe legitimè revocata. Nam ex dictis conſtat, Pontificem Romanum habere poteſtatem revocandi, & de facto revocaſſe ea omnia, quæ non ſunt expreſſè ſcripta in litteris Apoſtolicis, neque ex illis conſtat, ea eſſe conceſſa; idque propter inconvenientia, quorum experientiam teſtatur Pontifex. Quæ ratio facit certitudinem moralem, atq; adeò de tali revocatione nullum eſſe poteſt dubium.

373. Ad primam confirmationem reſpondeo, eam opinionem dici tenuiter probabilem, eo quod aliquibus Authoribus viſa eſt probabilis; non quia verè ſit talis, quia cùm revocatio ſit certa, valor non poteſt eſſe verè probabilis. Cùm autem dicitur, opinionem tenuiter probabilem eſſe dubiè probabilem, verum eſt, ut conſtabit ex diſſert. 3. Sed dubia probabilitas idem eſt, ac dubium de probabilitate, & conſequenter dubium practicum, in quo ſemper tutior pars eligenda eſt ad praxim. In quo caſu tutior pars manet practicè certa; quia certum eſt, in tali dubio practico non poſſe deduci ad praxim partem minùs tutam, ſed neceſſarium eſſe, quòd pars tutior deducatur ad praxim. Aliud longe diverſum eſt, quòd revocatio ſit dubia ſpeculativè: id enim omninò eſt falſum. Quando tamen dicitur, materiam favorabilem extendi ad caſus dubios, intelligi non poteſt de dubio practico; nam cum quis practicè dubitat, an hic, & nunc peccabit, nec ne, nullus favor poteſt ei ſuffragari, quo minùs eligat partem tutiorem. Cùm ergo dicitur materia favorabilis extendi ad caſus dubios, id neceſſariò intelligitur de dubio ſpeculativo: quod non reperitur in præſenti propter dicta.

374. Ad ſecundam confirmationem benè ſtat, quòd opinio ſit tenuiter probabilis; & conſequenter, quòd eius probabilitatis ſit dubia modo explicato, & quòd oppoſita opinio ſit certa à principiis intrinſecis. Illa enim opinio vocatur dubiè probabilis, non quia oppoſita non ſit certa: ſed quia aliquibus illa videtur probabilis, quorum intellectui non proponitur certitudo oppoſitæ. Et hanc vocavit probabilem *ſecundùm quid* P. Granado *tom. 1. in 1. part. controv. 2. tract. 1. diſp. 3. ſect. 30. n. 346.*

375. Obiicitur quintò. Tredecim Authores relati in §. 2. hujus quæſtionis ſtant pro ea opinione, quòd adhuc perſiſtunt valida ea privilegia, quæ vivæ vocis oraculo conceſſa ſunt Regularibus: quid ergo ampliùs poſtulandum eſt ad probabilitatem abſolutam, quam is doctorum numerus?

376. Reſpondetur, nullum Authorum numerum ſufficere contra certitudinem. Nam, ut oſtendi in 1. *part Criſ Theol. diſp.* 11. ut Authores conferant probabilitatem opinioni, debent eſſe omni exceptione majores, una autem ex prædictis exceptionibus eſt, quòd doceant contra principium certum. Unde fit, quòd licèt in reliquis quæſtionibus ſint omni exceptione majores; in hac tamen quæſtione iſtac exceptionem patiuntur. Quare in ea quæſtione non poſſunt conferre probabilitatem. Maximè cùm non reſponderint ad hoc argumentum à nobis factum, quod demonſtrativum exiſtimo.

377. Obiicitur ſexto. Opinio tenuiter probabilis licitè poteſt deduci ad praxim in caſu urgentiſſimæ neceſſitatis, ut diximus ſupra. Sed hæc opinio de oraculis non revocatis ſaltem eſt tenuiter probabilis, ut proximè diximus: ergo ſaltem poterit deduci ad praxim in caſu urgentiſſimæ neceſſitatis.

378. Reſpondeo, Majorem hujus ſyllogiſmi ſolùm habere locum, quando oppoſita opinio non eſt omninò certa à principiis intrinſecis; ſed ſolum eſt tenuis probabilitatis ob tenuitatem fundamenti; ſic enim ipſa urgens neceſſitas ſolet augere vim fundamenti. Quando autem oppoſita opinio eſt certa à principiis intrinſecis, & alia opinio dicitur tenuiter probabilis ſolùm propter authoritatem aliquorum, tunc non eſt licitum deducere ad praxim talem opinionem. Cùm ergo ſic ſe habeat hæc opinio de oraculis non revocatis; neque in urgentiſſima neceſſitate poteſt deduci ad praxim.

§. VI.

Quodam ſingulari caſu roboratur tradita doctrina.

S U M M A R I U M.

Privilegium conceſſum fratribus Auguſtinianis relatum à Roffenſi. n. 380.
Quo modo illud reſtringat P. Enriquez. n. 381.
Quomodo etiam illud reſtringat Rodriquez, ex Vega? n. 382.
Et quomodo illud ampliet recentior? Ibidem.
Et quomodo inciderit idem Author in abſurdum, quod proponit Urbanus? n. 383.
Alia ampliatio ejuſdem Authoris multò abſurdior. n. 384.

379. VIdimus in præcedentibus, Urbanum VIII. decernere, ne valeant privilegia Pontificia, niſi expreſſè conſtent ex litteris Apoſtolicis; eo quod experientia didicit, ejuſmodi privilegia vocetenus conceſſa, ab iis, in quorum favorem emanarunt, extendi ultra mentem concedentium, & in detrimentum Eccleſiaſticæ diſciplinæ executioni mandari. Quod quàm certum ſit, caſus proximè referendus clarè oſtendit.

380. Quidam Recentior in tractatu, quem edidit de inſtructionibus Miſſionariorum, refert privilegium vivæ vocis oraculo conceſſum à Leone X. fratribus Auguſtinianis per verba, quæ affert Vera Crux in ſpeculo part. 2 art. 27. §. *Et hoc confirmatur*, citans Roffenſem, his verbis: *Confirmatur expreſſa conceſſione Leonis X., qui dedit fratribus Ordinis S. Auguſtini, quòd cum his, qui in primo gradu ſciunter, aut ignoranter contraxerant, modò notorium id non fuerit, neque in judicium productum, diſpenſare valeant, ut de novo contrahant, & in eodem item contracto Matrimonio remaneant, prole quin etiam legitima.* Hæc ſunt verba Ildephonſi à Vera Cruce; cujus fides tota eſt penes teſtimonium Roffenſis.

381. Equidem ipſi Authores citati à Recentiore diverſimodè extendunt, aut reſtringunt hoc privilegium. Nam P. Enriquez *lib. 2 de Matrimon. cap.* 3. *n* 3. in mag. litt. A, ſic ait: *Refert ſpeculator 2. part. art. 27. fine ex Roffenſi de Matrim. Regis Angliæ. Sed quia non reperitur ſcriptum apud eos, qui diligenter privilegia Mendicantium collegerunt, videtur tantùm fuiſſe conceſſum à Leone X. diſpenſare in affinitate inceſtus, quæ ſupervenit Matrimonio.* Hæc Enriquez.

382. Idem Recentior citat Emmanuelem Rodriquez pro eodem privilegio Auguſtinianis conceſſo diſpenſandi in præfato impedimento dirimenti *tom. 3. qq. Regul. quæſt. 2. art.* 2. Sed hic Author hæc verba habet: *Doctiſſimus* P. Vega *legens Sacram Theologiam in hoc Conventu S. P. N. Franciſci Salmanticenſi, aſſerut, ſe credere, hoc privilegium non fuiſſe univerſaliter conceſſum, ſed pro aliquo caſu particulari tantùm indultum: quo caſu ceſſante, jam ipſum et ceſſaverat.* Hæc Rodriquez. Eodem modo, ac relati Authores, loquitur de hoc privilegio P. Pellizarius *t. 2. Man. l. 8. c.* 3. *n.* 343. Et his no obſtantibus, contendit præfatus Recentior, illud privilegium eſſe univerſale pro omnibus Confeſſariis Regularibus, & intelligi diſpẽſari in impedimẽto dirimẽti.

383. Ecce abſurdum, cujus meminit Urbanus VIII, quod privilegia vivæ vocis oraculo conceſſa, cum eorum formalia verba nõ inveniantur ſcripta in litteris Pontificiis, ab iis, in quorum favorem emanarunt, extenditur minùs canonica interpretatione. Eſt enim magnum abſurdum, quòd privilegium Leonis X. conceſſum, juxta Rodericum, & Vegam pro uno caſu particulari, extendatur ampliſſimè ad omnes caſus ejuſmodi, & pro omnibus Confeſſariis Regularibus. Et quod ſecundùm Enriquez datum eſt à Leone X. prò diſpenſatione ad petendum debitum in affinitate orta poſt contractum Matrimonium, extendatur ad diſpenſandum in impedimento dirimenti in ordine ad contrahendum. Et hæc ipſa varietas Authorum in referendo privilegium demonſtrat, quàm magnũ ſit abſurdũ, quod impulit Urbanum VIII. ad revocanda ejuſmodi oracula.

384. Sed multò magis conſpicitur hoc abſurdum in eo, quod ſuperaddit ibidem idem Recentior, ſcilicet virtute privilegiorum Regularibus conceſſorum, quæ ibi non refert, poſſe omnes Regulares diſpenſare in quibuslibet impedimentis dirimentibus, ſive poſt, ſive ante contractum Matrimonium, in omnibus illis eventibus, in quibus poteſt Epiſcopus. Et quamvis citet plures Authores, manifeſtum eſt, quod perperam citantur. Nam Diana, quem citat, 3. *part. tract. 2. de dub. Regul. reſol.* 9. nihil dicit, quòd ſit ad rem, & *part.* 11. *tract.* 4. *reſol.* 3. ſolum loquitur de quodam privilegio Minimorum diſpenſandi ſuper irregularitatibus, in quibus diſpenſat Epiſcopus. Citat etiam Thomam Sanchez *tom. 3. de Matrim. lib.* 8. *diſp.* 16. Et ibi ſolùm loquitur de votis Caſtitatis, & Religionis non abſolutis, ſed habentibus limitationem, in quibus jure ordinario diſpenſat Epiſcopus: quod quidem privilegium diſpenſandi in votis eſt vivæ vocis oraculo conceſſum. Et illud vult extendere is Recentior ad diſpenſandum in omnibus impedimentis dirimentibus, in quibus ratione urgentis neceſſitatis diſpenſat Epiſcopus. Et hic dilucidè conſpicitur, quàm meritò dixerit Urbanus VIII. *Experientia rerum Magiſtra compertum eſſe, conceſſiones, & gratias vivæ vocis oraculo obtentas, ſæpè ab his, in quorum favorem emanarunt, minùs canonica interpretatione extendi, & perperam, in diſciplinæ Eccleſiaſticæ detrimentum, executioni demandari.* Omitto alia, quæ ibidem tradit idem Recentior, quæ ſine periculo animarum nequeunt ad praxim deduci; quia omninò carent probabilitate.

ARTICULUS VIII.

Diſcutitur tertius dicendi modus circà certitudinem juriſdictionis, ex eo quod penitus ſe accuſet ſimul de venialibus, aut mortalibus jam confeſſis.

S U M M A R I U M.

Certum eſt, quemlibet Sacerdotem habere juriſdictionem in venialia, & ex hoc capite cùm datur opinio probabilis circa juriſdictionem, valor Sacramenti redditur certus. n. 386.
Tres notationes circà decretum de communione quotidiana. n. 387 & ſeq.
Id eſſe certum affirmant communiter Theologi. n. 390. & ſeqq.
Multi Authores antiqui affirmantes Sacerdotem ſimplicem habere juriſdictionem in venialia. n. 409.
Doctores, qui aſſerunt ex conſuetudine Eccleſiæ dari in omnibus Sacerdotibus juriſdictionem in venialia. n. 410.
Certitudo hujus conſuetudinis ſumitur ex eo, quòd in quæſtione facti ingens numerus teſtium facit plenam probationem. n. 411.
Ex univerſali perſuaſione ferè omnium fit certa conſuetudo, & traditio ejus juriſdictionis. n. 412.
Confirmatur ex ſimili aſſerto Tridentini. n. 413.
Conſuetudo dat juriſdictionem ex lege Eccleſiæ. Et quid inde pro noſtra concluſione? n. 414.
Qui bona fide orta ex opinione probabili circa juriſdictionem confitetur mortalia, & venialia, abſolvitur directè à venialibus, & indirectè à mortalibus. n. 415.

385. QUæritur in præſenti, an quando opinio eſt verè probabilis circà juriſdictionem, & pœnitens ſimul cum mortalibus confitetur aliqua venialia, reddatur omninò certus valor Sacramenti, neq; maneat expoſitus fruſtrationi. Hæc autem quæſtio pendet ex alia, in qua inquiritur, an certum omninò ſit, quemlibet Sacerdotem, etiam non approbatum ab Ordinario, habere juriſdictionem, ut validè abſolvat à venialibus? Nã ſi certum eſt, quemlibet Sacerdotem ea juriſdictione gaudere, pœnitens, qui bona fide accedit ad ſic confitendum, propter opinionem probabilem de juriſdictione ad mortalia, abſolvitur directè à venialibus, & indirectè à mortalibus, ſicut contingit, cũ confitetur bona fide venialia, & oblivi ſcitur invincibiliter mortaliũ, tunc enim ab eis manet indirectè abſolutus.

386. Aſſero ergo, certum eſſe, quemlibet Sacerdotem habere juriſdictionem in venialia, antecedenter ad decretum de Communione quotidiana. Atque adeò quando datur opinio verè probabilis circa juriſdictionem, cujus probabilitas ſubſervit, ut pœnitens accedat bona fide, valor Sacramenti redditur certus. Ita docui in 1. *part Criſ. Theol. diſp.* 15. *c.* 4 *art.* 11. *n.* 349. & *c.* 15. *art.* 4. *n.* 541.

387. Ante omnia notandum eſt, prodiiſſe decretum S. Congregationis datum die 12. Februarii anno 1679. & publicari juſſum à SS. D. Innocentio XI. & reipſa publicatum die 15. Februar. ejuſdem anni, circa Communionem quotidianam. Ubi circà finem ſic præcipitur: *Non permittant* (Epiſcopi) *ut venialium confeſſio fiat ſimplici Sacerdoti non approbato ab Epiſcopo, aut Ordinario.*

388. Notandum eſt deindè (quod ex verbis colligitur) non prohiberi per hanc clauſulam Sacerdoti approbato ab Ordinario, quod abſolvat à venialibus, etiã in caſu, quo juriſdictio ad mortalia ſit pro-

babilis

babilis ex varietate opinionum, immò & in caſu, quo talis opinio probabilis de juriſdictione ad mortalia ſit falſa coram Deo, & verè probabilis coram hominibus. Patet aſſertio ex ipſo tenore verborum, quæ proximè retuli.

389. Notandum eſt tertiò, principalem aſſertionem præjactam nullo modo loqui de Sacerdote non approbato ab Ordinario: quia cum loquamur de valore abſolutionis in Sacerdote intendente abſolvere à mortalibus, nulla poteſt eſſe probabilitas de juriſdictione in illa mortalia in Sacerdote non approbato. Loquitur ergo aſſertio de Sacerdote approbato: quia ante decretum, erat certum, quòd quilibet Sacerdos habebat poteſtatem proximam abſolvendi à venialibus, & per decretum non prohibetur Sacerdos approbatus, atque adeò in hoc remanet eadem poteſtas proxima. Quare ſi habet juriſdictionem probabilem etiam ex opinione, quæ ſit falſa coram Deo, dùm abſolvit à mortalibus, & venialibus, ab iſtis abſolvit directè, à mortalibus autem indirectè.

390. Quòd autem antecedenter ad decretum fuerit hæc poteſtas proxima abſolvendi à venialibus in quolibet Sacerdote, tanquam certum affirmant communiter Theologi. Ita P. Suarez *tom.4. in 3. part. diſp.26. ſect.6. n.8.* qui cùm hanc viam doceat ad reddendam abſolutionem certò validam, hæc verba ſubjungit: *Alius modus dicendi eſt, in omni confeſſione, quæ fit hujuſmodi miniſtris* (ſcilicet pollentibus juriſdictione probabili) *ſemper intervenire materiam aliquam, circà quam habeant CERTAM, & indubitatam juriſdictionem; ſcilicet aliqua peccata venialia.* Et *n.19.* circa finem: *Hæc via videtur mihi vera; nam principium, in quo fundatur, eſt ſatis CERTUM.* Et *diſp.31. ſect.3. n.10.* ait: *Hæc ratio mihi non ſatisfacit, alioqui etiam procederet de habente mortale peccatum oblitum, ut confeſſio de ſolis venialibus bona fide ab illo facta ſimplici Sacerdoti non ſit verum Sacramentum, nec ſanctificet talem hominem aliàs benè diſpoſitum, quod certè eſt falſum, & improbabile.*

391. P. Thomas Sanchez *lib. 3. Summa cap. 9. nu. 35.* ita aſſerit: *Quilibet Sacerdos CERTAM in venialia juriſdictionem habet: & ideò cum pœnitens non ponat obicem, & ſit certa juriſdictio in aliquam materiæ partem, erit CERTUS confeſſionis valor.*

392. P. Arriaga *tom. 8. tract. de Pœnit. diſp.39. ſect.3. num.26.* ait: *CERTUM eſt inter omnes ferè authores, poſſe quemlibet Sacerdotem ab eis* (venialibus) *abſolvere.*

393. Lugo Card. *diſput.19. de Pœnit. ſect 2. num.30.* agens de ſententia concedente cuilibet Sacerdoti juriſdictionem in venialia, ait: *Ego exiſtimo imprimis, ſi ſermo ſit de ordinaria confeſſione extra mortis periculum, ſententiam illam tutiſſimam eſſe; quia proximus nullo, vel certè exiguo periculo exponitur.* *Et diſp.18. ſect.3.* ait: *Communis Theologorum ſententia id affirmat; & communis Fidelium uſus ita habet.* *Et ibid. n 48.* agens de mortalibus confeſſis, ait: *In contrarium tamen eſt uſus Fidelium, ut circà ejuſmodi peccata omnes Sacerdotes abſolvant.*

394. P. Caſtro Palao *tom.4. tract 23. diſp. unica punct.14. nu.25.* ſic aſſerit: *Hic caſus vix eſt poſſibilis: ſi quidem frequenter pœnitens aliqua peccata venialia, vel mortalia aliàs legitimè confeſſa confiteri ſolent, in qua omnes Sacerdotes CERTAM juriſdictionem habent.*

395. Antonius Diana *part.2. tract.13. reſol.2.* fine: *In his caſibus ſemper pœnitens ſe accuſat de aliquo veniali 1. & cùm ſimplex Sacerdos ad venialium abſolutionem INDUBIE habeat juriſdictionem, abſolvens cum opinione probabili, gratiam cauſabit.* *Et par.4. reſol.4.* idem affirmat.

396. P. Moya *tom.1. ſelect. tract.3 diſp.8. q.7. n.3.* ait: *Si Pœnitens venialia ſimul confiteatur, omninò CERTUS erit confeſſionis valor.*

397. P. Granado *in 1. 2. controu. 2. tract. 22. diſp. 4. ſect. 4. numer. 38.* hæc habet: *Mihi placet opinio affirmans, ſufficere, quòd confeſſarius ſecundùm probabilem opinionem habeat juriſdictionem abſolvendi, ut licitè poſſit miniſtrare Sacramentum Pœnitentiæ, quia revera nullo periculo exponitur Sacramentum ∴ quia in confeſſione ſemper pœnitens fatetur aliquod ſaltem veniale, ſupra quod CERTUM eſt, eſſe juriſdictionem in quolibet confeſſario; & cùm aliunde ſit probabile, quòd poſſit abſolvere à mortalibus, ſaltem cadet indirectè abſolutio ſupra illa, & ita nulli periculo exponitur.*

398. Raymundus Lumbier *3. part. Summæ num. 1714. fol. 1085.* ſic ait: *Tanpoco vemos practicar ceu el que no eſt à aprobando; per eſto no nace de que no ſea cierta la juriſdicion, ſino que no les ocurre rezon, para auiendo Confeſſor aprobando, que ſe ſupone que ha de ſer mas perito por tener aquel baño, dexar aquel, y poneſſe ſé ne manos de quien no lo tiene.* Quæ ſic in latinum ſermonem transferes. (Neque videmus praxim, quòd confiteantur venialia ei, qui non habet approbationem. Sed hoc non oritur ex eo, quòd non ſit *certa* juriſdictio; ſed quia non occurrit ratio, ut cùm habeant copiam confeſſarii approbati, qui ſupponitur doctior ob hanc qualitatem, hunc deſerant, & ſe ſubjiciant ei, qui illam qualitatem non habet.)

399. P. Ægidius de Coninck *diſp.8. de Pœnit. dub.6. n.41.* ſic ait: *Pœnitens ſemper poteſt confiteri aliqua venialia, aut mortalia, quæ ſemel confeſſus eſt, in qua confeſſarius habet CERTAM juriſdictionem.*

400. Joannes Sancius in ſelectis *diſp. 43. num. 24.* ſic ait: *In prædictis caſibus non peccabit contra charitatem, nec juſtitiam miniſter abſolvens, dum pœnitens aliquod veniale ſimul cum mortalibus fateatur. Quia cùm ſimplex Sacerdos ad venialium abſolutionem indubiè habeat juriſdictionem, abſolvens gratiam cauſabit, & ſic pœnitenti nulla irrogabitur* [illegible]*ria.* Et paulò inferiùs: *Hoc jam ſub dubio non cadit, ſed ſolùm ſub ſcrupulo, ut deducitur ex cap. Omnis utriuſque ſexus de Pœnitentiis, & Remiſſionibus.*

401. P. Filliucius *t.1 tract.7. cap.8. q.10. n.227.* ſic ait: *In tali confeſſione ſemper poteſt eſſe materia aliqua, circà quam habeat Sacerdos juriſdictionem CERTAM, ut ſunt venialia, ratione cujus abſolutio valida erit.*

402. Fagundez *in 2. Eccleſiæ præcept. lib.7. n.15.* pro eadem certitudine ſtare videtur, dum affirmat, hunc ſemper fuiſſe uſum, & conſuetudinem Eccleſiæ, his verbis: *Circà venialia, & mortalia tam ritè confeſſa, & abſoluta, omnibus Sacerdotibus cenſetur data juriſdictio ab Eccleſia: & hic fuit ſemper uſus, & conſuetudo illius.*

403. Bonacina *tom.2. diſp.2. de peccatis qu.4 punc.9. n.19. §. Præterea*, affirmat tanquam certum poſſe ſimplicem Sacerdotem abſolvere à venialibus.

404. P. Valentia *tom.4. diſp.7. de Pœnit. quæſt.10 punc.2. §. Præterea*, ſic ait: *Vi etiam conſuetudinis quilibet item Sacerdos juriſdictionem habet ad audiendam cujuslibet confeſſionem de venialibus tantùm, itemque de iis mortalibus, quorum priùs etiam confeſſio facta ſit.* Et cum P. Valentia recurrat ad conſuetudinem Eccleſiæ; & certum ſit ex infra dicendis, quòd conſuetudo dat juriſdictionem, meritò cenſemus, P. Valentiam certum exiſtimare valorem Sacramenti in confeſſione venialium facta ſimplici Sacerdoti.

405. P. Gaſpar Hurtado *diſp. 10. de Pœnit. difficul. 10.* id ipſum ſupponit tanquam certum. Ait enim: *Supponimus, in quo conveniunt Doctores, Sacerdotes etiam ſimplices habere ſufficientem, & completam juriſdictionem in mortalia jam legitimè confeſſa, & in venialia, quamvis non confeſſa. Quod uſu, & conſuetudine Eccleſia conſtat.*

406. P. Andreas Mendo in Bull. Cruc. *diſp.22. cap.1. n.2.* *Praxis Fidelium, & conſuetudo ſemper fuit, ut omnes Sacerdotes poſſint abſolvere à mortalibus ſemel jam ritè confeſſis.* Et pro eodem aſſertio citat Candidum.

407. P. Vaſquez *tom 4 in 3. quæſt.93. art.1. dub.6.* ſupponit tanquam certũ, quemlibet Sacerdotem poſſe abſolvere à venialibus; dicit enim diſputari à Doctoribus, an hęc poteſtas concedatur à Chriſto D. in ipſa Ordinatione, an potiùs ab Eccleſia, & ipſe magis inclinat in eã ſententiã, quę affirmat, eam poteſtatem concedi à Chriſto D. In quo manifeſtè exiſtimat non diſputari à Doctorib. an ſimplex Sacerdos poſſit validè abſolvere à venialibus, ſed id potiùs Doctores ſupponere, & ſolũ inquirere radicẽ, unde hęc poteſtas illi proueniat.

408. Ludovicus à Cruce citandus *art. ſeq.* agens de hac ſententia P. Vaſquez, quam in dubium vertere conatur, ſic ait. Debuiſſet namque Vaſquez, in medium producere textum aliquem, vel authoritatem ſaltem unius, duorumve Doctorum gravium ex antiquis, qui dignè poſſet atteſtari, hanc juriſdictionem fuiſſe umquam ab Eccleſia ſimplicibus Sacerdotibus collatam. Et idem dicit Philippus Faber ibidem citandus.

409. Sed immeritò id aſſerunt, ſunt enim multi Doctores antiqui, qui ſine pugna affirmant; id poſſe Sacerdote ſimplicem, & ſolùm inquirunt, an habeat hanc poteſtatem à Chriſto D. an ab Eccleſia? quoad hoc ſolùm diſſidentes. Ita Cajetanus *verb. Abſolutio 2. §. Libertas.* Et idem habet *tom 1. opuſ. tract. 7.* Paludanus *in 4. diſt.19. quæſt.2. n.25.* Capreolus *ibidem ad 3. contra 1. concluſionem*, Joannes de Medina *cod de confeſſ. quæſt. 40. de confeſſ.* voluntate, non neceſſitate facienda. §. *Ne tamen* (qui ſolet pro oppoſita citari) ubi ait: *Tacitè videtur Papa licentiare peccatorem, ut venialia, & peccata mortalia priùs confeſſa confiteantur, cui velint.* Sotus *in 4. diſt. 18. quæſt. 4. art. 2. ad 3.* Ruardus *art. 3. contra* Lutherum; Joannes Major *in 4. diſt. 19. q. 1. §. Sed contra Aureolum*, Sylveſter *verb Confeſſ. 1. fin.* Canus *relect. de Pœnit. par. 5.* Ledeſma *2. 4. q 7. art. 5. dub 16 fine.* Quos ſequuntur quam plurimi recentiores. Hi ſunt ultra ſupra citatos Enriquez *lib.3. de Pœnit. cap. 5 n.4.* Keliſon *q.8. art 5. dub. 3* Caſpenſis *in curſu Theol. moral. tom. 2. tract. 24. diſp. 5. ſect. 3. n.27.* Joannes Præpoſitus *3. part. q. 7. dub. 5. n. 37.* Tannerus *tom. 4. diſp. 6. q. 9. dub. 3. nu. 59.* Ex quibus Canus, Ruardus, & Mart. de Ledeſma, ut refert P. Suarez ubi ſupra, affirmantes, juriſdictionem in venialia competere jure Divino omnibus Sacerdotibus, ſimul affirmant, dari eam conſuetudinem in Eccleſia: quæ conſuetudo ex dictis infert juriſdictionem.

410. Ideò P. Suarez *diſp.26. de Pœnit. ſect.6. n 2.* affirmant, antiquos Doctores ſupponere, hanc eſſe conſuetudinem Eccleſiæ, & *n. 5.* refert Authores, qui affirmant, *jure Divino datam eſſe hanc juriſdictionem Sacerdotibus.* Et addit: *Fundatur verò in Eccleſia conſuetudine.* Et mox: *Exiſtimo, hanc fuiſſe Eccleſiæ conceſſionem: quam conſuetudo oſtendit.* Quam conſuetudinem ibidem ſæpius repetit. Et loquens de mortalibus, jam confeſſis, n.6. ait. *Dicendum ſine dubio eſt, eodem modo hanc materiam* (mortalia jam confeſſa) *eſſe ſubjectam ſimplicibus Sacerdotibus, quo venialia peccata; quia eſt eadem conſuetudo, & eadem ratio.* Et *n.20.* addit: *Et hanc conceſſionem, ſeu delegationem à Summis Pontificibus manaſſe, & ex eorum tacito conſenſu durare, nam hoc ſaltem oſtendit conſuetudo, & traditio.* Et de hac conſuetudine Eccleſiæ deponunt P. Valentia, P Fagundez, P. Gaſpar Hurtado, Lugo Card. & P. Mendo ſupra citati.

411. Hæc certitudo juriſdictionis circà venialia, & conſuetudinis, ac traditionis confirmatur primò. Nam ut oſtendi *in 1. part. Criſ. Theol. diſp.12. cap 5.* in quæſtione facti ſententia communis omnium, aut ferè omnium Doctorum facit certitudinem moralem. Nam in quęſtione facti fit probatio plena, & moraliter certa per ingentem

gentem

gentem numerum teſtium, quamvis uno vel altero refragante, ; conſuetudo autem univerſalis eſt res facti: ergo indigens numerus authorum illam affirmantium (uno vel altero refragante) facit probationem plenam, & moraliter certam.

412 Confirmatur ſecundò. Nam ut oſtendi in *2. pa. Criſ. Theol. diſp 23. cap. 5 art. 7*, quoties apud omnes, aut ferè omnes fideles eſt firma perſuaſio de aliqua obligatione, aut poteſtate conceſſa, ea eſt quædam traditio, quæ facit certitudine moralé; hæc autem univerſalis perſuaſio certo probatur, ſi omnes, aut ferè omnes Theologi unanimi conſenſu affirment, ut *diſp. 12. probavi nu. 75.* Atqui omnes aut ferè omnes Theologi, ut ſuprà vidimus, hanc conſuetudinem, & delegatam cuilibet Sacerdoti poteſtatem affirmant, & inde probatur firma omnium, aut ferè omnium fidelium perſuaſio; ergo hæc eſt traditio faciens certitudinem moralem.

413. Confirmatur tertiò. Nam, ut conſtat eſt Conc. Trident. *ſeſſ. 13. cap. 5. Eccleſiaſtica conſuetudo declarat*, obligationem præmittendi confeſſionem communioni; quod idem eſt, ac dicere, quòd Eccleſiaſtica conſuetudo facit certitudinem moralem ejus obligationis: ergo hæc conſuetudo Eccleſiaſtica de poteſtate cujuslibet Sacerdotis circa venialia etiam faciet certitudinem.

414. Confirmatur quartò. Eſt enim certum in jure, quòd *Conſuetudo dat juriſdictionem*, ut latè oſtendi art. 6. Cùm ergo ex dictis certum ſit, quòd conſuetudo ex diſpoſitione juris dat juriſdictionem, & ex teſtimonio Authorum conſtet, talem de facto dari conſuetudinem abſolvendi à venialibus ſine ulla Epiſcopi approbatione, certum debet eſſe, quòd quilibet Sacerdos habet hanc juriſdictionem in venialia, ſcilicet antecedenter ad decretum prohibens.

415. Ex quibus omnibus infertur, eum, qui bona fide orta ex opinione probabili circa juriſdictionem Confeſſarii approbati confitetur peccata mortalia, & ſimul etiam venialia, abſolvitur directè à venialibus, & (ſi ea opinio ſit coram Deo falſa) indirectè à mortalibus. Nam pœnitens vi illius opinionis ignorat invincibiliter obligationem confitendi alteri confeſſario: & ignorare eam obligationem per inde eſt, ac non recordari peccatorum.

ARTICULUS IX.

Solvuntur objectiones contra doctrinam articuli præcedentis.

SUMMARIUM.

Propter aliqua incommoda prohibentur ſimplices Sacerdotes abſolvere à venialibus. n. 417.
Sed non inde aufertur juriſdictio ab approbato. n. 418.
Tres Authores, qui negant, eſſe juriſdictionem in venialia in ſimplici Sacerdote. n. 419.
Eorum opinio non eſt probabilis ex ſola eorum authoritate contra reliquos. n. 420.
An liceat in articulo mortis confiteri ſimplici Sacerdoti. n. 421.
In articulo mortis ex duobus mediis certis eligendum eſt certius. n 423.
In articulo mortis confitens bona fide ſimplici Sacerdoti ſecurus manet. n. 424

416. OBiicies primò. Innocentius XI. in decreto circa Communionem quotidianam dato Romæ die 12. Februarii anni 1679. ſic decernit: *Non permittant, ut venialium confeſſio fiat ſimplici Sacerdoti non approbato ab Epiſcopo, aut Ordinario.* Ergo non eſt verum, nedum certum, quoslibet Sacerdotes, etiam non approbatos, gaudere hac juriſdictione circa venialia; aut ſaltem, ſi olim eam habuerunt, jam eſſe ſublatam per hoc Decretum. Propter hoc argumentum Mag. Hozes putat, non prodeſſe Confeſſionem venialium ad aſſecurandam juriſdictionem probabilem; *& prop. 1. n. 25.* confirmat: Nam Archiepiſcopus Hiſpalenſis, ex facultate ſibi data à Romano Pontifice præcipit ſub excommunicatione latę ſententiæ, ne ſimplici Sacerdoti fiat Confeſſio venialium. Quo præcepto, & cenſura ligantur etiam Regulares.

417. Reſpondetur. Optimè decretum eſſe à Pontifice, ne permittatur uſus hujus juriſdictionis Sacerdoti non approbato propter inconvenientia, quæ ex oppoſito reſilire poſſunt. Primùm, quia ſi indoctus ſit Sacerdos, neſciet diſcernere inter mortalia, & venialia; & fortaſsè exiſtimabit eſſe venialia, quæ mortalia ſunt. Secundùm, id juſtè interdicitur, ne prætextu abſolvendi à venialibus, auſu temerario aggrediantur abſolvere à mortalibus, ducti præcipuè aliquibus opinionibus improbabilibus, qualis eſt illa, quæ contendit, poſſe virtute Cruciatæ abſolvere Regulares à reſervatis, & aliæ ſimiles. Deinde etiam ſi vera eſſet opinio eorum, qui dicunt, jure Divino pertinere ad omnes Sacerdotes poteſtatem abſolvendi à venialibus, uſus ejus poteſtatis poſſet prohiberi ab Eccleſia. Ut conſtet ex Trid. *ſeſſ. 24. cap. 2.* ubi ſic ait: *Declarat, hanc poteſtatem perpetuò in Eccleſia fuiſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatione, ſalva illorum ſubſtantia, ea ſtatueret, vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeù ipſorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret.*

418. Deinde ex dictis *art. 8.* initio conſtat, aſſertionem, qua affirmamus, ſecuram reddi abſolutionem, ſi Sacerdos habens juriſdictionem probabilem ad abſolvendum à mortalibus, audiat ſimul venialia, quia quilibet Sacerdos habet juriſdictionem certam in ordine ad venialia, loqui expreſſe de Sacerdote approbato ad audiendas Confeſſiones: quia nulla eſt opinio probabilis, quæ doceat, Sacerdotem non approbatum habere juriſdictionem probabilem in ordine ad mortalia. Cùm ergo antecedenter ad illud decretum certum ſit, quemlibet Sacerdotem habuiſſe juriſdictionem in ordine ad venialia, & per decretum non auferatur hæc juriſdictio à Sacerdote approbato; fit, Sacerdotem ſic approbatum ab Ordinario, ſi habeat juriſdictionem verè probabilem in mortalia, & cum illis audiat ſimul venialia, conferre abſolutionem certò validam. Si enim coram Deo falſa ſit opinio probabilis de juriſdictione ejus in ordine ad mortalia; cùm habeat juriſdictionem certam in venialia, abſolvit directè à venialibus, & indirectè à mortalibus; & ideò Sacramentum remanet certò validum. Quòd ſæpè contingere poterit, nempe, quando probabile eſt, tale peccatum non eſſe reſervatum; & probabile eſt, eſſe reſervatum. Tunc enim non exponitur abſolutio fruſtrationi, ſi hæc cadat etiam in venialia, propter dicta. Et hinc patet ad argumentum, & ejus confirmationem.

419. Obiicies ſecundò. Tres Authores inveniuntur, qui contendunt, ſimplicem Sacerdotem non habere juriſdictionem pro abſolutione venialium: ſed hi tres non poſſunt non facere opinionem probabilem: ergo probabile eſt, quòd ſimplex Sacerdos caret juriſdictione pro abſolutione venialium, & conſequenter non eſt certa ſententia, quæ aſſerit, hanc juriſdictionem ineſſe cuilibet ſimplici Sacerdoti. Major probatur. Nam Bordonus ſtat pro opinione negativa talis juriſdictionis *tom 1. Conſilior. Regul. reſol 36. quæſt. 20 n 57.* apud Dianam *part. 8. tract. 1. reſol. 55.* Secundus eſt Philippus Faber *in 4. diſt. 17. quæſt. unic. diſp. 25. c. 3. n. 71.* apud Dianam *part. 5 tract. 14. reſ. 86.* Tertius eſt Ludovicus à Cruce in Bullam Cruciat. *diſp. 1. c. 2. dub. 5. n. 13.* apud Dianam *par. 8 tract. 1. reſol. 86.* Et hi Authores eo fundamento nituntur, quòd ex Concilio Trident. conſtat, requiri juriſdictionem ad hoc, ut confeſſarius abſolvat à peccatis. Hanc autem poſſe niti conſuetudine univerſali Eccleſiæ, cùm de ea non reperiatur textus Concilii, vel Pontificis, qui illam juriſdiction[em] dederit.

420. Reſpondetur concedendo majorem, quòd illi tres Authores refragentur; & negando minorem, quòd eorũ opinio ſit probabilis ex ſola eorum authoritate. Nam, ut dixi in *1. part. Criſ. Theol. diſp. 12. n. 18.* ubi ferè omnes prudentes communi judicio aliquid teſtantur, maximè in quæſtione facti; ſi unus vel alter refragatur, imprudenter procedit; atque adeò eorum refragatio non poteſt eſſe probabilis; & comparatione reliquorum omnium, paucorum authoritas levis eſt; & ubi eſt levis authoritas deficit probabilitas. Ad fundamentum autem, quo illi Authores nituntur, ſatis conſtat *ex art. præc.*

421. Obiicies tertiò. Si ea Doctrina eſſet certa, poſſet homo in articulo mortis uti opinione probabili circa juriſdictionem abſolvendi à mortalibus; maneret enim certus valor Sacramenti, ſi confiteretur peccata mortalia ſimul, & venialia: ſed in articulo mortis debet homo eligere tutiſſimam viam, quam poteſt, pro ſecuritate ſalutis æternæ: ergo ea Doctrina non eſt omninò certa.

422. Reſpondeo primò. Vel moribundum habere mortalia ſimul cum venialibus, vel habere ſola venialia? Si enim ſola venialia habeat in conſcientia, ſecurè procederet, etiam ſi confiteatur ſimplici Sacerdoti; tum quia non habet obligationem confitendi illa venialia; tum etiam quia cum in eo eventu ſit obligatus elicere contritionem perfectam, hoc modo ſecuram reddit ſuam ſalutem æternam. Quod autem homo in eo articulo teneatur ad contritionem perfectam, oſtendi in *2. part. Criſ. Theol. diſp 49 cap. 4. n. 30.* qui neſcit, homo *utrum amore, an odio dignus ſit.* Eccleſ. cap. 9. poteſt enim dubitare, tum de intentione miniſtrorum in Sacramentis ſuſceptis, tum de diligentia à ſe rite adhibita, quoad propriã diſpoſitionem, atq; adeò debet adhibere medium certiſſimum, quantum ſibi poſſibile fuerit, pro ſecuritate ſalutis ęternę, quale eſt contritio charitate formata. Si verò habeat mortalia cum venialibus, in hoc involvitur alia quæſtio, ſcilicet in articulo mortis poſſit pro mortalibus eligere ſimplicem Sacerdotem, etiam præſente approbato: de qua inferiùs dicam.

423. Reſponderi ſecundò poteſt, ex duobus mediis certis, ſi unũ ſit certius alio, in articulo mortis eligendum eſſe id, quòd certius eſt. Neque enim dubitari poteſt inter ea, quæ ſunt certa, unum eſſe poſſe certius alio. Sic enim certò ſcimus, quòd cognoſcimus evidentia phyſica; & tamen multò certius eſt, quòd ſcitur evidentia metaphyſica. Hoc ergo modo dicimus, quamvis ſit certum, quòd ſimplex Sacerdos validè abſoluat à venialibus, eſſe tamen certiorem abſolutionem datam circa venialia à confeſſario approbato; & ideò moribundum eligere debere Confeſſarium approbatum.

424. Id quidem ita eſt juxta ſententiam eorum, qui dicunt, in articulo mortis nõ poſſe hominem eligere ſimplicem Sacerdotem, præſente approbato. Nam oppoſitam ſententiam defendunt plurimi, iique graviſſimi Doctores nixi illo textu Concilii Tridentini *ſeſſ. 14. de Pœnitent. cap 7* ubi ſic decernitur: *Verum tamen piè admodum, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis, atque ideò omnes Sacerdotes, quoslibet pœnitentes à quibuſvis peccatis, & cenſuris abſolvere poſſunt.* Et ſi quidem moribundus confiteretur peccata mortalia, ſimplici Sacerdoti bona fide, certum exiſtimo, illum manere ſecurum de ſua æterna ſalute, ſed quia, ut proximè diximus, ex duobus

bus

bus mediis certis in articulo mortis certius eligendum eſt; ideò præſente confeſſario approbato, & ſimplici Sacerdote, debet eligi approbatus.

ARTICULUS X.

An in aliquo caſu licitè poſſit excommunicatus accipere abſolutionem Sacramentalem? Et an pars affirmativa quæſtionis ſubjaceat huic damnationi?

SUMMARIUM.

Qui ſcit, ſe eſſe excommunicatum, ſi accedit ad Sacramentum percipiendum, peccat lethaliter, ſivè ſit denunciatus, ſivè non. n. 425.
Si excommunicatus accedat, ut abſolvatur Sacramentaliter, conſcius excommunicationis invalidè abſolvitur. n. 426.
Ex quæſtio, an valida ſit abſolutio Sacramentalis lata in excommunicatum, procedit de eo, qui eſt invincibiliter ignarus excommunicationis. n. 427.
Authores propugnantes eam abſolutionem eſſe validam. n. 428.
Fundamentum ejus opinionis. n. 429.
Authores, qui cenſent abſolutionem in eo caſu eſſe invalidam. n. 430.
Fundamentum ejus opinionis. n. 431.
Opinio Navarri, & aliorum, quòd excommunicatus, qui ſatisfecit, & eſt contritus, nec poteſt obtinere abſolutionem ab excommunicatione, poteſt abſolvi Sacramentaliter validè. & licitè. n. 433.
Extra caſum neceſſitatis illicitum eſt deducere ad praxim eam opinionem, quia hæc ſubeſt huic damnationi n. 434.
In caſu urgentiſſimæ neceſſitatis licitum eſt deducere ad praxim eam opinionem. n. 436.
Neceſſitas, & impoſſibilitas ſunt correlativa. n. 437.
Ille, cui impoſſibile eſt eligere opinionem tutiorem, non dicitur eligere minùs tutam, relicta tutiori. n. 438.
Qui incepit Miſſam, & ante conſecrationem recordatur ſe eſſe excommunicatum, ſi timetur ſcandalum, debet proſequi Miſſam n. 441.
Inde colligitur in ſimili caſu poſſe recipere abſolutionem Sacramentalem. n. 442.
Opinio, quæ extra caſum neceſſitatis eſt minùs tuta, poſita neceſſitate graviſſima, jam non eſt minùs tuta. n. 443. & ſeq.
Extra caſum neceſſitatis ſub quibuſdam circumſtantiis poteſt excommunicatus accipere Sacramentum Pœnitentiæ. n. 445.
In eo caſu ſupplet Eccleſia defectum valoris. n. 446.
In quo etiam caſu non eligitur probabilis, relicta tutiori. n. 447.

425. SUppono cum omnibus Doctoribus, peccare lethaliter excommunicatum, qui conſcius excommunicationis, tam quoad jus, quàm quoad factum accedit, ut abſolvatur Sacramentaliter, antequam ab excommunicatione abſolvatur, ſicut etiam cum accedit ad quodlibet aliud Sacramentum percipiendum: quia Eccleſia removet excommunicatum à perceptione Sacramentorum. Et cum hæc ſit materia gravis, immò & graviſſima, graviter delinquit, qui id præceptum Eccleſiæ violat. Et in hoc differunt excommunicatus denunciatus, & non denunciatus: quia dum Concilium Conſtantienſe indulget Fidelibus, ut poſſint communicare cum excommunicatis non denunciatis, expreſſè aſſerit, ſe in hoc non intendere proſequi ſavore excommunicatos: faveret autem illis, ſi contuliſſet eis facultatem recipiendi Sacramenta.

426. Eſt ergo quæſtio valide controverſa inter Doctores, An Sacramentum Pœnitentiæ receptum ab excommunicato ſit validum, an potiùs invalidum? Et omnes ſupponunt, eſſe invalidum, quando conſcius excommunicationis, ſivè quoad jus, ſive quoad factum, intendit accipere abſolutionem Sacramentalem, antequam abſolvatur ab ea cenſura, quando eſt in ejus poteſtate, quòd ab illa abſolvatur. Et ratio eſt. Nam qui actualiter peccat in ipſa confeſſione, invalide abſolvitur à peccatis, quia accedit indiſpoſitus: ſed talis excommunicatus ſic accedens ad confeſſionem peccat mortaliter actualiter, ergo in tali caſu invalidè abſolvitur à peccatis.

427. Procedit ergo quæſtio de eo, qui bona fide accedit ad confeſſionē invincibiliter ignarus excommunicationis, vel quoad factū, & etiā de eo, qui ex alia cauſa (ſi forte eſt alia) accedit cū bona fide, ut abſolvatur Sacramentaliter, antequam recipiat abſolutione à cenſura.

428. In qua quæſtione, prima opinio affirmat, eam abſolutionem Sacramentalem eſſe validam. Ita P. Suarez *tom. 4. in 3. part. diſp. 31. ſect. 3. n. 6. & tom. 5. diſp. 10. ſect. 3. n. 9.* & apud ipſum Adrianus, Medina, Petrus Soto, Navarrus, Covarruvias, & Cajetanus. Et quidem Navarrus id docuit variis in locis, ſed præcipue *in cap. Fratres, diſt. 5. n. 39.* P. Thom. Sanch. *lib. 2. Sum. cap. 8. n. 5.* P. Ægidius de Coninck *diſp. 14. de Cenſur. dub. 5. n. 28.* Lugo Card. *diſp. 16. de Pœnit. ſect. 15. §. 2. n. 614.* P. Caſtro Palao *tom. 6. de Cenſur. diſp. 2. pu. 7. n. 4.* Leander à SS. Sacr. *par. 4. tract. 2. de Excom. diſp. 4. q. 9.* & apud ipſum Toletus, Layman, Villalobos, Alterius, Avila, Victoria, Bonacina, Coriolanus, Th. à Jeſu, Henriquez, Angelus, Angles, Ricardus, Monaldus, Valentia, Sayrus, Raynaudus, Bauni, Craſſis, Lamas, Ugolinus, Reginaldus, Machabo, Sylvius, Baſſæus, Cornejo, & Diana. Qui Authores ſunt numero quadraginta.

429. Fundamentum hujus ſententiæ eſt valdè urgens. Nam licèt potuerit Eccleſia irritum facere Sacramentum Pœnitentiæ ſuſceptum ab excommunicato, auferendo juriſdictionem ab omnibus Confeſſariis reſpectu excommunicati; quod tamen non ita irritum reddiderit; inde colligitur, primò, quia nullus eſt textus, nullum decretum, ex quo ea irritatio juriſdictionis colligatur. Secundò, nam ſi id ita feciſſet, eſſet quidem in deſtructionem, & non in ædificationem, & contra ipſam Eccleſiæ pietatem erga ſuos fideles. Nam ſi aliquis ſemper maneret oblitus alicujus excommunicationis, & ab ea numquam abſolveretur; maneret ſemper ſine effectu Sacramentum Pœnitentiæ, licèt frequenter bona fide ſuſceptum: quod de Eccleſiæ pietate incredibile eſt.

430. Secunda opinio affirmat, Sacramentum Pœnitentiæ receptum ab excommunicato, quantumvis bona fide, eſſe prorſus invalidum; quia cenſet, Eccleſiam abſtuliſſe juriſdictionem omnibus Confeſſariis in ordine ad excommunicatum, donec legitimè ab excommunicatione abſolvatur. Ita P. Vaſquez *tom. 4. in 3. par. tract. de Excomm. dub. 4.* P. Caſpar Hurtado *diſp. 4. de Excomm. diff. 3. & diſp. 8. de Pœnit. diff. 7.* P. Luiſius Turrianus *lib. 2. diſp. 9. dub. 4.* etiam apud Dianam *part. 3. tract. 4. reſol. 78.* Finellius, Petrus de Ledeſma, Joannes Sancius, Paludanus, Sylveſter, Major, Gabriel, S. Antoninus, Mart. de Ledeſma, Chapeavilla, Megala; & apud Leandrum cit. ultra relatos, Vivaldus, Felinus, Joannes de Medina, Gerſon, Roſella, Tabiena, & Archangelus: qui ſunt numero viginti, & unus.

431. Cujus fundamentum valdè urget P. Vaſquez deſumptum *ex cap. final.* de Clerico excommunicato, ubi loquens de Clerico celebrante cum Excommunicatione minori, ait Pontifex: *Peccat autem conferendo Eccleſiaſtica Sacramenta, ſed ab eo collata, virtutis non carent effectu: cùm non videatur à collatione, ſed à participatione Sacramentorum, quæ in ſola conſiſtit perceptione, remotus.* Ubi illud verbum *remotus* non poteſt ſignificare duntaxat prohibitionem: quia etiam ad conferendum Sacramenta ligatus excommunicatione minori habet prohibitionem, cùm dicat Pontifex, illum peccare conferendo; & ſimul valere Sacramenta: ergo qui remotus eſt à participatione, pluſquam prohibitus eſt, atque adeò non valet Sacramentum Pœnitentiæ ab ipſo ſuſceptum. Videatur P. Suarez, & Lugo Card. circà ſolutiones varias, quæ huic argumento adhibentur.

432. Hoc ſuppoſito, quòd hæ duæ opiniones oppoſitæ verſentur circà valorem abſolutionis Sacramentalis collatæ excommunicato: reſtat inquirere, an in aliquo caſu liceat excommunicato, conſcio excommunicationis quoad jus, & quoad factum, recipere Sacramentum Pœnitentiæ, antequam abſolvatur ab excommunicatione? Sivè an liceat ei excommunicato deducere ad praxim eam opinionem minùs tutam verſantem circà valorem Sacramenti?

433. Navarrus in Enchiridio *c. 27.* cùm *n. 17.* expoſuiſſet triplicē Communionem fidelium, dixiſſetque tertiā Communionem eſſe Sacramentorum, & Suffragiorū; *n. 18.* affirmat, eum excommunicatū, qui verè contritus eſt coram Deo, & ſatisfecit, & non poteſt tam citò conſequi abſolutionem ab excommunicatione, licitè poſſe accipere Sacramenta. Aſſerens enim, excommunicationem majorem privare ſuffragiis Eccleſiæ, ſic ait: [Tertiò privat ſuffragiis generalibus Eccleſiæ . . . Quod tamen non intelligitur de excommunicato verè contrito procurante pro viribus abſolutionem, Arg. *cap. Dixi, & cap. Magna.* de Pœnitentia, *diſt. 1.* Is enim coram Deo eſt in ſtatu gratiæ, & fruitur Communione prima, & *tertia.*] Tertia autem Comunio eſt ſuffragiorum, & Sacramentorum, ut jam notavi. Sed oppoſitum docet idem Navarrus *in cap. Fratres, de Pœnit. diſt. 5. n. 43.*

434. Eandem opinionem affirmativam ſequitur P. Fagundez *in 2. Eccl. præcept. lib. 3. cap. 12. n. 7.* ubi inter alia hæc habet: [Excommunicatio eſt pœna Medicinalis impoſita ab ipſa Eccleſia ad emendationem delicti, propter quod imponitur, & ad tollendam contumaciam illius: ergo cum publicè conſtet, excommunicatum eſſe jam emendatum, & verè, & ex corde pœnitentem, & ſatisfeciſſe parti, & per illum non ſtare, quominus abſolutionem procuret: quia v. g. in morbum incidit, nec eſt in poſſibilitate, ut aliquem intrudat pro illa; dicendum planè eſt, hujuſmodi hominem eſſe capacem Communium Sacrificiorum, immò & *Sacramentorum* Eccleſiæ, ceſſante enim ratione legis, ceſſat ipſa lex, ut de ſe patet.] Cenſet ergo P. Fagundez talem excommunicatū poſſe licitè participare Sacramenta.

435. Inquiritur ergo in præſenti, an hæc opinio poſſit licitè deduci ad praxim; vel potiùs an ſubjaceat huic damnationi?

436. Dico primo. In caſu urgentiſſimæ neceſſitatis licitum eſt, deducere ad praxim hanc opinionem, atque adeò ſic excommunicatus (licèt excommunicatio ſit reſervata, & non habeatur copia Superioris) licitè poterit recipere Sacramentum Pœnitentiæ, in caſu talis neceſſitatis. Pro hac ſtat communis ſententia Theologorum, quamvis non in terminis hujus damnationis, quæ quia noviſſima eſt, non potuit attendi ab Authoribus. Admittunt enim propter vitandum ſcandalum, aut infamiam, aut propter periculum mortis, aut alterius damni graviſſimi, poſſe excommunicatum, etiam excommunicatione reſervata, ſuſcipere Sacramentum Pœnitentiæ. P. Suarez *tom. 4. in 3. p. diſp. 31. ſect. 3. n. 6. & 7. & tom. 5. diſp. 10. de Excomm. ſect. 3. n. 9.* P. Caſtro Palao *tom. 6. diſp. 2. punct. 7. n. 1.* *Leander à SS. Sacr. tom. 4. tr. 2. de Excomm. diſp. 4. q. 9.* P. Ægidius de Coninck *de Cenſuris diſp. 13. n. 103. & diſp. 14. nu. 31.* Diana *part. 3. tract. 4. reſol. 87. §. Et omnia, & part. 5. tract. 9. reſol. 71.* citans Præpoſitum, & Mercerum, P. Pellizarius in Manuali, Regular. *tom. 2. tract. 7. cap. 2. ſect. 1.* citans Sayrum, & Filliucium, & ſubjungit: (Quitamen

nica

men concedunt, cùm præceptum Eccleſiæ cedat præcepto naturali, quòd quis habet vitandi infamiam, ſcandalum, aut periculum mortis, poſſe excommunicatum, etiam vitandum, in tali caſu recipere Sacramenta; & quidem non ſolùm validè, ſed etiam licitè] P. Dicaſtillo *tr. 10. de Cenſuris diſp. 2. dub. 40. n. 633.* & plures alii apud ipſos.

437. Ad probationem hujus aſſertionis ſuppono, neceſſitatem, & impoſſibilitatem eſſe correlativè oppoſitas in eodē genere; ita quòd ſi aliquid eſt phyſicè impoſſibile, & ſi aliquid eſt moraliter impoſſibile, oppoſitum eſt moraliter neceſſarium. Unde quia phyſicè neceſſarium eſt, cæcum non videre, impoſſibile phyſicè eſt, cæcum videre. Et hinc colligitur, quoties datur caſus neceſſitatis moralis, oppoſitè partem eſſe impoſſibilem moraliter.

438. Hinc oſtendo primò, quòd non incurrit hanc damnationem propoſitio docens, licitū eſſe excommunicato recipere Sacramentū Pœnitentiæ in caſu graviſſimæ neceſſitatis. Etenim hæc dānatio procedit de propoſitione docente in adminiſtratione Sacramentorum poſſe eligi opinionem minus tutam, *relicta tutiori*; ſed in tali caſu neceſſitatis non eligitur minus tuta, *relicta tutiori*: ergo propoſitio, quæ id docet, nō ſubjacet huic dānationi. Major, & conſequentia patent.

439. Minor probatur. Non dicitur relinquere tutiorem is, cui impoſſibile eſt eligere tutiorem; non enim dicitur relinquere curſum, qui manibus, & pedibus eſt ligatus; nec relinquere cibum is, qui illum præ infirmitate gutturis transglutire non poteſt; non aliam ob cauſam, niſi quia non dicitur relinquere aliquid, qui id conſequi non poteſt. Sed in eo caſu illi homini impoſſibile eſt eligere tutiorem: ergo non dicitur tunc relinquere tutiorem.

440. Probatur minor; nam cętera patent. In eo caſu graviſſimę neceſſitatis eſt moraliter neceſſarium non eligere tutiorem; quia ipſa neceſſitas cogit ad eligendam minus tutam, ſupponimus enim id eſſe medium unicè neceſſarium ad fugiendum illud damnum, v.g. ſcandali: ergo eſt impoſſibile moraliter eligere tutiorem. Hæc conſequentia patet: quia neceſſarium, & impoſſibile ſunt correlativè oppoſita, ut jam prænotavi.

441. Oſtendo ſecundò. Nam in Rubrica Miſſalis de defectibus diſpoſitionis animæ n. 5. ſic ſtatuitur *Si recordetur, ſe eſſe excommunicatum, vel ſuſpenſum, aut locum eſſe interdictum, ſimiliter conteratur cum propoſito tenendi abſolutionem. Ante conſecrationem autem in ſupradictis caſibus, ſi non timetur ſcandalum, debet Miſſam inceptam deſerere.* Ex quo infertur, quòd ſi excommunicatus inceperit Miſſam, & ante conſecrationem, recordatus fuerit excommunicationis, ſi timetur ſcandalum, debet proſequi Miſſam.

442. Unde ſic formatur argumentum. Non minus prohibitus eſt excommunicatus proſequi Miſſam, cùm recordatur excommunicationis ante conſecrationem, quàm recipere Sacramentum Pœnitentiæ: ſed quando urget neceſſitas orta ex timore ſcandali, poteſt Miſſam proſequi: ergo quando adeſt ſimilis neceſſitas, poterit recipere Sacramentum Pœnitentię ſive abſolutionem Sacramentalem.

443. Oſtendo tertiò. Illa opinio, quæ erat minus tuta extra caſum neceſſitatis, nempe quòd valeat abſolutio Sacramentalis data excommunicato bona fide confitenti, poſita ea neceſſitate ſcandali, aut alia ſimili, jā nō eſt minus tuta, ſed omninò certa: ergo ea opinio ad praxim deducta in tali caſu neceſſitatis non incurrit hanc damnationem: Conſequentia patet ex tenore propoſitionis damnatæ. Probatur antecedens. In illo caſu neceſſitatis vult Eccleſia, ceſſare leges excommunicationis, quantum requirit ipſa neceſſitas, ideò enim injungit Sacerdoti excommunicato, qui inter celebrandum recordatur excommunicationis, ut proſequatur omninò Miſſam in ea neceſſitate ſcandali vitandi; quia non vult tunc excommunicationis legem habere ſuum effectum: ergo etiam in ſimili caſu neceſſitatis recipiendi Sacramentum Pœnitentiæ, Eccleſia vult ceſſare legem excommunicationis, quantùm requirit ipſa neceſſitas. Sed lex excommunicationis, juxta opinionem tutiorem, aufert juriſdictionem à Sacerdotibus ad abſolvendum Sacramentaliter excōmunicatum: ergo ex intentione Eccleſiæ ceſſat ea ablatio juriſdictionis pro illo caſu neceſſitatis: atque adeò certum eſt, quod valet pro tunc ea Sacramentalis abſolutio excommunicati.

444. Itaque ex eo, quòd Eccleſia in ea neceſſitate ſcandali vitandi injungat illi Sacerdoti excommunicato, ut proſequatur Miſſam, infertur, quòd in eo caſu vult ceſſare legem excommunicationis, ex eo autem quòd velit ceſſare in eo caſu legem excommunicationis, infertur, quod vult etiam eam ceſſare in ſimili caſu abſolutionis Sacramentalis, cùm non ſint major ratio unius, quàm alterius. Ex eo autem, quòd velit ceſſare legem excommunicationis in eo caſu neceſſitatis abſolutionis Sacramentalis, infertur, quòd ceſſat lex de ablatione juriſdictionis, atque adeò quod perſiſtit juriſdictio, & abſolutio Sacramentalis eſt valida.

445. Dico ſecundò. Etiam in caſu, qui non eſt urgentis neceſſitatis, quando per ipſum excommunicatum non ſtat, quominus abſolvatur, & jam ſatisfecit; vel eſt omninò impotens ſatisfacere, poteſt, ſecluſo ſcandalo, accipere Sacramentum Pœnitentiæ, & abſolvi à peccatis: & opinio id aſſerens non ſubiicitur huic damnationi. Infertur concluſio ex dictis n. 6.

446. Etenim defectum valoris ex parte juriſdictionis ſupplet Eccleſia, quando adeſt opinio verè probabilis, & communiter recepta tanquam probabilis, circà valorem talis juriſdictionis, & ex hac circumſtantia ſupplentis Eccleſiæ certus ille valor: ſed circà eum

Jo. Cardenas.

caſum præfati excommunicati adeſt opinio communiter recepta tanquam probabilis de valore juriſdictionis pro abſolutione Sacramentali, ut conſtat ex n. 428., ubi pro ea numerati ſunt quadraginta doctores: ergo in eo caſu Eccleſia ſupplet defectum juriſdictionis, atque adeò ex hac circumſtantia redditur certus valor juriſdictionis, & conſequenter valor abſolutionis Sacramentalis.

447. Tum ſic. Huic damnationi ſubiicitur propoſitio, quę docet eligi poſſe opinionem probabilem circà valorem Sacramenti, relicta tutiori: ſed ubi propoſitio ſupperaddit circumſtantiam, ex qua certus reddatur valor Sacramenti, non docet eligi poſſe opinionem probabilem circà valorem, relicta tutiori; cùm ea circumſtantia faciat eam jam eſſe ſententiam non probabilem, ſed certam, ergo propoſitio, quæ ſupperaddit eam circumſtantiam, non ſubiicitur huic damnationi.

ARTICULUS II.

An licitè poſſit fidelis petere abſolutionem Sacramentalem ab excommunicato tolerato? Et an opinio affirmativa ſubjaceat huic damnationi?

SUMMARIUM.

Diſcrimen excommunicati tolerati, & non tolerati. Et licitum eſt communicare cum tolerato. n. 448.

Refertur opinio aſſerens non eſſe validam abſolutionem datam à tolerato, & altera oppoſita. n. 449.

Non ſubjacet damnationi ſententia, quę docet, validam eſſe abſolutionem datam ab excommunicato tolerato. n. 450.

Opinio, quę docet confeſſarium excommunicatum toleratum carere juriſdictione, non eſt probabilis; immò incompoſſibilis eſt cum Extravag. Ad evitanda. 452.

448. Nota eſt diſtinctio excommunicati tolerati, & non tolerati. Nam ille, qui denunciatus eſt, aut eſt, notorius Clerici percuſſor, eſt non toleratus. Eſt autem toleratus, qui excommunicationem incurrit non denunciatam, neque incurſam ob notoriam Clerici percuſſionem. Eſt etiam apud omnes notum, licitum eſſe communicare tam in Divinis, quàm in humanis cum tolerato; ſecus cum non tolerato.

449. In hac autem quæſtione alicui dicendum videbitur, ex vi hujus damnationis non eſſe licitum petere abſolutionem Sacramentalem ab excommunicato tolerato propter hoc argumentum. Sunt enim duæ opiniones circà valorem ejus abſolutionis Sacramentalis. Prima, quæ videtur eſſe Adriani *quæſt. 3. de Baptiſmo* aſſerens non eſſe validam. Secunda autem communis inter Theologos, & juriſprudentes, quæ affirmat eſſe validam: hæc ergo ſecunda eſt minus tuta: ergo juxta hanc damnationem debemus ſequi eam, quæ tutior eſt; atque adeò ea, quæ docet poſſe deduci ad praxim hanc opinionem minus tutam, continetur ſub hac damnatione.

450. Sed hoc nō obſtante, dicendum eſt, hanc ſecundam ſententiam non ſubjacere damnationi, & conſequenter eam licitè poſſe deduci ad praxim. Ratio eſt: quia ſententia de valore ejus abſolutionis non eſt merè probabilis, ſed omninò certa; atque adeò dici non poteſt, eam, quæ negat valorem Sacramenti Pęnitentiæ, eſſe tutiorem. Ea enim clariſſimè conſtat ex Extravag. *Ad evitanda*, quæ eſt Concilii Conſtantienſis, & ab omnibus fidelibus in Eccleſia eſt uſu recepta; ubi expreſſè dicitur, neminem teneri vitare alterum ratione alicujus ſententiæ, vel cenſuræ *in Sacramentorum receptione, vel adminiſtratione &c.* niſi ſit denunciata, vel ſit propter notoriam Clerici percuſſionem. Certum autem eſt, id non poſſe verificari, niſi in ipſis confeſſariis perſiſtat juriſdictio, ut ſic poſſint communicare in adminiſtratione Sacramentorum cum excommunicatis toleratis.

451. Hujus ſententiæ ſunt omnes illi Doctores, qui affirmant, non eſſe licitum in adminiſtratione Sacramentorum ſequi opinionem minus tutam; & ex alia parte docent, licitum eſſe in praxi adminiſtrare Sacramentum Pęnitentiæ excommunicatis toleratis in præfato caſu neceſſitatis. Ita P. Suarez *de Pœnit. diſp. 25. ſect. 6. n. 3. & 6.* Et P. Enriquez *lib. 13. Summ. cap. 6. n. 3.* id concedit tanquam licitum Parocho incurſo in excommunicationem occultam. Et plures alii cum majori extenſione.

452. Ad fundamentum partis oppoſitæ initio propoſitum, reſp. illam opinionem, quę affirmat, non eſſe probabilem, ut pote incompoſſibilem cum ea extravaganti relata. Neque obſtat, quod ea ſit opinio unius, vel alterius ſcriptoris: tum quia unus, vel alter ſcriptor non facit opinionem probabilem contra communem omnium, vel ferè omnium Doctorum, niſi ſit urgenti ratione munitus: tum etiā quia contra principium certum nulla eſt probabilitas extrinſeca.

453. Et ideò Sacramentum Pęnitentiæ datum ab excommunicato tolerato eſſe validum, ſi concurrant cętera requiſita, eſt ſententia communis. Ita Avila de Cenſuris *part. 2. c. 6. d. 3. dub. 4. §. Tertia opinio.* & apud ipſum Cajet. Angelus, Petr. Soto, Victoria, Navarr. & dicit eſſe communem junioribus. P. Suar. de Cenſur. *d. 10. ſect. 2. concl. 3.* P. Caſtr. Pal. *to. 6. de Conf. d. 2. pun. 8. n. 4.* P. Ægidius de Conink *diſp. 14. de excommunicat. d. 9. n. 34.* P. Gaſpar. Hurtado *diſp. 4. de Excommunicat. difficult. 3. num. 12.* & communiter Doctores.

ARTICULUS XII.

An revalidandæ ſint confeſſiones eorum, qui ſecuti ſunt opionem minus tutam circà valorem Sacramenti, ſive ante, ſive poſt hoc decretum Innocentii XI.

SUMMARIUM.

Confeſſiones invalidæ repetendæ ſunt. n. 454.
Confeſſiones, quæ fiunt juxta opinionem minus tutam circà valorem, cùm advertentia hujus Decreti, revalidandæ ſunt. n. 455.
Confeſſiones, quæ cum ignorantia invincibili hujus Decreti fiunt, vel priùs factæ fuerunt juxta opinionem minus tutam circà valorem, non ſunt neceſſariò repetendæ. n. 456. & ſeqq.
Opinio reflexa, & practica circà valorem Sacramenti minus tuta eſt improbabilis. n. 459.

454. CErtum eſt inter omnes Theologos, eas confeſſiones revalidandas eſſe, quæ fuerunt invalidæ. Cujus defectus plura capita enumerant Theologi in materia de pęnitentia, immo etiam & Catechiſtæ. Eſt ergo quæſtio præſens, an confeſſiones, quę fiunt ex opinione minus tuta circà valorem Sacramenti, ſint invalidæ, atque adeò repetendæ, ſaltem poſt decretum hoc Innocentii XI.

455. Dico primò. Confeſſiones, quę fiunt juxta opinionem minus tutam circà valorem, cum advertentia hujus decreti, & obligationis illius, ſunt invalidæ, atque adeò revalidandæ. Patet concluſio. Nam ubi homo peccat mortaliter in ipſa confeſſione, confeſſio eſt invalida defectu diſpoſitionis requiſitæ, ut latè oſtendi in 3. *part. Criſ. Theolog. diſp. 70 cap. 4. art. 2.* ſed qui cum advertentia hujus decreti, & obligationis illius confitetur ſequendo opinionem minus tutam circà valorem, peccat mortaliter in ipſa confeſſione: ergo facit confeſſionem invalidam, atque adeò repetendam. Major patet; quia habere contritionem, & ſimul peccare mortaliter actualiter, ſunt actus incompoſſibiles. Minor etiam patet. Nam qui cum ea advertentia confitetur, in re tam gravi violat præceptum Pontificis, & in praxi opponitur ejus declarationi, quæ tanquam irrefragabilis admittenda eſt, conformando mores ad illam.

456. Dico ſecundò. Confeſſiones, quæ ex ignorantia, vel inadvertentia invincibili hujus decreti fiunt, vel quæ ante decretũ ſunt factæ, reputandæ ſunt validæ, atque adeò non repetendæ. Ratio eſt: quia cùm nemo ſciat, utrùm amore, an odio dignus ſit, ſufficit, quòd pęnitens habeat credulitatem probabilem de obtenta gratia Sacramenti: ſed in eo caſu pęnitens habet eam credulitatem probabilem de obtenta gratia Sacramenti; ergo id ſufficit, ut Sacramentum anteà receptum cenſeatur validum. Habet autem eam credulitatem probabilem virtute opinionis probabilis, quãvis illa ſit minus tuta.

457. Confirmatur. Nam ideò in caſu primæ concluſionis confeſsio evadit nulla, quia pęnitens ſcienter operatur in re tam gravi contra præceptum, & declarationem Pontificis: ſed qui habet inadvertentiam invincibilem ejus decreti, non operatur contra illud; & prætereà ſupponimus concurrere cætera requiſita: ergo non eſt ratio, neque caput, unde ea confeſsio reputanda ſit nulla, & repetenda.

458. Obiicies contra primam concluſionem. Qui ſequitur opinionem probabilem, non peccat, quamvis opinio probabilis ſit minus tuta: quomodo ergo dicitur peccare in confeſsione ille, qui confitetur juxta eam opinionem probabilem?

459. Reſpondeo juxta dicta *cap. 2.* hic intervenire duas propoſitiones longè diverſas, unam directam, & alteram reflexam. Directa eſt: *Iſta confeſſio venialium ſine dolore formali, & cum ſolo virtuali eſt valida.* Propoſitio reflexa eſt: *in praxi licitum eſt uti hac opinione.* Et prima propoſitio eſt ad ſummum probabilis ab extrinſeco ob authoritatem ſuorum Doctorum. Secunda verò reflexa eſt improbabilis propter hoc decretum Innocentii XI. Quare diſtinguendum eſt antecedens: qui ſequitur in praxi opinionem probabilem ſpeculativam, & directam, non peccat, nego; qui ſequitur opinionem practicam, & reflexam, quæ verè ſit probabilis vt talis, concedo. Illa autem, de qua loquitur antecedens, falſa eſt, utpotè minus tuta, & procedens circà valorem Sacramenti, ut jam dixi. Quòd autem ex propoſitione directa non inferatur ea propoſitio reflexa, latè oſtendi *in 3. part. Criſ. Theol. diſp. 15 cap. 4. art. 2.*

CAPUT VII.

Examinatur, quænam opiniones excludantur per hoc decretum circà Sacramenta extremæ Unctionis, & Ordinis.

ARTICULUS I.

An, & quomodo Oleo benedicto pro Extrema Unctione poſsit admiſceri Oleum non benedictum, ita ut certus maneat valor Sacramenti.

SUMMARIUM.

Prima opinio docens, poſſe fieri plures additiones olei non benedicti. n. 460.
Oppoſita ſententia, & ejus Authores. n. 461.
An prima ſententia utpotè minus tuta ſubjaceat huic damnationi?
Et refertur controverſia orta inter viros doctos Hiſpalenſes. n. 462.
Aliqui aſſerebant, primam ſententiam eſſe certam ex praxi Eccleſiarum Hiſpaniæ. n. 463.
Item ex cap. Quòd in dubiis, *Deinde ex S. Thoma, & ex aliis fundamentis.* n. 464.
Oppoſita opinio negans fulciebatur ex eo, quòd fundamenta affirmantis erant ſolùm probabilia, & talis opinio erat minùs tuta. n. 465.
Illuſtriſſimus Archiepiſcopus Hiſpalenſis decrevit conſulere Sacram Congregationem. n. 466.
Refertur libellus ſupplex ad Sacram Congregationẽ miſſus. n. 467. & ſeqq.
Refertur Sacræ Congregationis reſponſio. n. 484
Infertur tanquam certum, extremam Unctionem licitè, & validè conferri, etiam ſi fiant additiones olei non benedicti modo dicto. n. 487.
Quantam Authoritatem habeat hæc declaratio. n. 488. & ſeqq.
Reſpondetur ad argumenta ſententiæ negantis. n. 490. & ſeqq.

460. INquiritur primò occaſione cujuſdam praxis, quæ uſurpari ſolet in aliquibus Diœceſibus, benedicuntur pro infirmis una, vel altera amphora olei, cùm pro tota Diœceſi, & omnibus Eccleſiis ejus videntur non ſufficere duodecim amphoræ. In primum ergo illud vas tantùm olei benedicti infunditur, quantũ olei non benedicti extrahitur. Et cùm id fiat pro tãto numero Eccleſiarum, fit, ut ferè ſemper major ſit quantitas olei non benedicti, quàm olei benedicti. Plures ſunt authores, qui cenſent, id ita fieri poſſe, quos refert P. Quintanadvennas de Sacramentis Eccleſiæ *tract. 5. ſingul. 1. n. 4.* & hęc eſt communior inter Theologos, & probabilior ſententia.

461. Sed oppoſita opinio docet, quòd quantitas in principio benedicti debet eſſe major, quàm tota non benedicta ſuperaddenda, ſive ſimul, ſive variis vicibus fiat additio. Ita Melchior Zambrano, P. Antonius de Quintanadvennas, P. Thomas Tamburinus, & favet P. Georgius Govatus, & Jacobus Marchantius mox referendi.

462. Inquiritur ergo, an prima opinio, utpotè minus tuta, ſubjaceat huic damnationi? Et cùm hæc materia ſit graviſſima, utpote pertinens ad praxim adminiſtrandi validè Sacramentum Extremę Unctionis, Illuſtriſſimus, & Reverendiſſimus D.D. Ambroſius Ignatius Spinula, & Guzman, Archiepiſcopus Hiſpalenſis, conſuluit plures viros ſapientes, qui in oppoſitas ſententias abierunt.

463. Alij enim aſſerebant, non eſſe opinionem probabilem, ſed ſententiam certam, quæ aſſerit, poſſe fieri ſucceſſivè plures additiones olei non benedicti in minori quantitate, licèt tandem in totius anni decurſu reſultaret major pars olei non benedicti: pro qua certitudine proponebant argumenta non contemnenda. Inter quæ illud erat majoris momenti, quòd deſumebatur ex praxi omnium Eccleſiarum Hiſpaniæ. Nam de praxi aliarum Eccleſiarum extra Hiſpaniam non ſatis conſtabat.

464. Arguebant ſecundò ex *c. Quòd in dubiis, §. 1. de Conſecrat.* inferiùs ſubiiciẽdo. Arguebant tertiò ex ſentẽtia S. Thomę aſſerẽtis, aquam non benedictam, ſi admiſceatur benedictę, totam aquam manere benedictã. Arguebant quartò: Nam Authores oppoſitę ſententię concedunt, ſi oleo benedicto adjungatur minima pars olei nõ benedicti, totum oleum fieri benedictum: ergo ſi altera pars minima huic adjungatur, fiet etiam benedicta, cùm totũ illud, cui adiicitur, pręſupponatur benedictum. Arguebãt quintò, nam oleum, quòd reſultat ex pluribus minimis additionibus, cẽſetur idem moraliter, ac ſoleum ab initio benedictum: ſicut Joãnes eſt idem moraliter, quãdo factus eſt vir grandævus, ac quando erat puer; licèt poſt pueritiam acquiſierit per nutritionẽ multò plures partes ſuę ſubſtãtię. Arguebant ſextò ex Cõcilio Mediolanẽſi IV. cujus verba infra referetur.

465. Oppoſitam ſententiam ſuſtinebant alii viri docti, quibus Illuſtriſſimus D. Archiepiſcopus præcepit, ut ſuam dicerent ſententiam. Primò. Nam hæc fundamenta relata non evehunt illam opinionem ad gradum certitudinis, quamvis valdè probabiliter procedant: dum ergo ea opinio eſt intra metas probabilitatis, ea non poteſt deduci ad praxim, relicta tutiori, propter damnationem primæ propoſitionis factam à SS. D. Innocentio XI. Secundò, nam huic ſententiæ ſuffragari videtur diſpoſitio Ritualis Romani infra referendi. Tertiò, quia ſi ab initio major pars olei non benedicti admiſceretur minori parti olei benedicti, totum oleum amitteret benedictionem, ut concedunt oppoſitæ opinionis patroni: ergo eodem modo ſi addatur major pars olei non benedicti, non tota ſimul, ſed pluribus additionibus ſucceſſivis, totum oleum amittet benedictionem; quòd enim tota ſimul, vel ſucceſſivè ſit major, per accidens eſſe videtur.

466. Cùm ergo viri docti circà hanc materiam conſulti in oppoſitas ſententias abierint, viſumque fuerit ſententiam affirmativam non egredi metas probabilitatis, & eſſe minus tutam, ideoque forte periclitari valorem Sacramenti; Illuſtriſſimus D. Archiepiſcopus cenſuit, conſulendam eſſe Sacram Congregationem; & juſſu ejuſdem D. Archiepiſcopi compoſui libellum ſupplicem Sacræ Congregationi offerendum, tenoris ſequentis.

Eminentiſſimi, & Reverendiſſimi Domini.

467. CUm ex decreto Sacrę Congregationis, Romanę, & Univerſalis Inquiſitionis edito die 2. Martii ann. 1676. & juſſo promulgari à SS. D. Innocẽtio XI. & ex damnatione primę propo-

ſitio-

ſitionis ex 65. damnatis, conſtet, non poſſe fideles in praxi ſequi opinionem probabilem circà valorem Sacramentorum, relicta tutiori; inde exorta eſt dubitatio magni momenti circà Sacramentum Extremæ Unctionis. Nam cum jure Divino materia hujus Sacramenti ſit oleum benedictum ab Epiſcopo; dubitatur, an ſi in ampullam olei benedicti immittatur major pars olei non benedicti, non tota ſimul, ſed per partes minores ſucceſſivè ſuperadditas; hoc modo ſit materia ſufficiens Sacramenti: Hæc enim fuit, & eſt praxis antiqua hujus Diœceſis, ut ex uno vaſe olei benedicti ferè mille Eccleſiis, & cœnobiis, & xenodochiis provideatur, factis additionibus ſucceſſivis olei non benedicti, ita ut in quavis additione ſit minor pars olei non benedicti, quæ ſuperauditur; ſed ſic fit, quòd pars olei non benedicti, immiſſi pluribus vicibus per annum, ſi conſideretur tota ſimul, ſit multò major, quàm pars olei benedicti.

468. In hac ergo quæſtione ſunt duæ opiniones, quæ ambæ videtur probabiles. Prima, quæ magis communis, & probabilior videtur, ſed minus tuta, dicit, valorem Sacramenti ſubſiſtere, dũmodò ſingulis vicibus infundatur minor pars olei non benedicti; quãvis multiplicatis ſucceſſivè additionibus tandẽ ſuperaddita fuerit major quantitas olei non benedicti. Hanc ſententiam tanquã communiorem, & probabiliorem amplectuntur cõmuniter Theologi, & utũtur paritate aquæ benedictæ, in quam immiſſa aqua non benedicta, hæc participat benedictionem ab illa. Quæ eſt ſententia S. Tho. *in 3. diſt. 12. quæſt. 1. art. 2. quæſt. 6. ad 2.* Et 3 *p. quæſt. 77. art. 8 ad* 3. licèt S. Thom. non diſtinguat, an additio debeat eſſe minoris partis ad majorem.

469. Secunda opinio, quæ licèt videatur minus probabilis, eſt tamen tutior propugnat, Sacramentum non eſſe validum, ſi pars olei non benedicti ſit tandem major, licèt ſingulis vicibus infundatur in minori quantitate. Quæ opinio maximè nititur in illis verbis Ritualis SS. D. Pauli V. ubi de extrema unctione: *Id tamen* (oleum benedictum) *ſi fortè intra annum aliquomodo ita deficiat, ut ſufficere non poſſe videatur, neque aliud benedictum haberi queat, modico oleo non benedicto in minori quantitate, quæ ſufficiens eſſet pro totius anni decurſu, ſuperfuſo reparari poteſt*. Ubi maximè notantur ea verba, *modico oleo non benedicto in minori quantitate, quæ ſufficiens eſſet pro totius anni decurſu*. Ubi videtur decernere, eam minorem quantitatem eſſe debere ſufficientem pro totius anni decurſu: ſine eam quantitatem, quæ ſufficiat pro totius anni decurſu, debere eſſe minorem. Quando autem multiplicatis additionibus ſucceſſivè, pars olei non benedicti fit major, non verificatur, quod ea pars, quæ ſufficiat pro totius anni decurſu ſit minor, quin potius verificatur, quòd ſi major.

470. Secundò perpenduntur ea verba Ritualis: *Neque aliud benedictum haberi queat*. Nam ſi certum eſt, quòd oleum non benedictum participat benedictionem à benedicto, licèt perveniat tandem ad majorem quantitatem olei non benedicti ex pluribus additionibus ſucceſſivis; quare præcepit Paulus V. quod non fiat additio, ſi aliud benedictum haberi poteſt. Hæc enim verba videntur eo reſpicere, quòd non ſit omninò certum, quòd oleum non benedictum participet benedictionem à benedicto; & quod ſolùm toleretur immixtio non benedicti, quia ea pars minor non benedicti non nocet majori parti benedicti. Et ideò *in cap. Quod in dubiis §. 1. de conſecr.* non dicitur, quòd non conſecratum participat conſecrationem à conſecrato; ſed *nec negamus, quin oleum non conſecratum conſecrato poſſit oleo commiſceri*.

471. Deinde hæc ſecunda opinio eo etiam nititur fundamento, quod ſi multò major quantitas olei non benedicti ſuperadderetur tota ſimul oleo benedicto, illa major quantitas non participaret benedictionem, ut fatentur Authores oppoſitæ opinionis: immò illud parum olei benedicti, utpotè enormiter læſum, amitteret benedictionem; ſicut ſi vas aquæ benedictæ mitteretur in ſtagnum, amitteret benedictionem. Tum ſic. Videtur parum intereſſe, quòd major pars olei non benedicti infundatur in oleum benedictum, tota ſimul, vel per partes ſucceſſivè: ſi ergo per partes ſucceſſivè, ſuperaddatur de facto multò major quantitas olei non benedicti, oleum benedictum, utpotè enormiter læſum per partes ſucceſſivè ſuperadditas, amittet benedictionem; aut ſaltem remanebit materia dubia Sacramenti.

472. Et ita hanc ſecundam ſententiam propugnat Melchior Zambrano *in tract. de caſibus occurrentibus in articulo mortis cap. 5. dub. 5. n. 3.* ubi ait. *Ad hoc quo oleum maneat benedictum, requiritur, ut quantitas olei in principio benedicta, ſit major tota quantitate non benedicta ſuperaddita, modò ſimul, modò ſucceſſivè, vel variis vicibus fiat talis additio*. Idem tradit P. Quintanadvenas *de Sacram. tract. 5. ſingul. 1. num. 4.* P. Thomas Tamburinus *lib. 6. de Sacram. Extremæ Unctionis cap. 1. §. 2. num. 2.* Et P. Georgius Govatus in experientiis Theologicè Sacramentalibus *tract. 8 caſu 21. nu. 786.* quamvis oppoſitam opinionem cenſeat probabiliorem, dicit tamen, iſtam eſſe probabilem, & tutiorem, & affert verba Jacobi Marchantii *in reſolut. Paſtor. tract. 6. de Sacram. c. 4. fine: Obſecro Epiſcopos Reverendiſs. Dominos meos, & Patres cum omni humilitate, ut majore in quantitate oleum Sacrum diſtribuant, maximè infirmorum, ne incauta mixtione materia reddi poſſit dubia.*

473. Ex quibus omnibus videtur inferri, quòd ſi hæc materia manet intra terminos probabilitatis, de relinquenda eſt praxis antiqua hujus Diœceſis Hiſpalenſis de ſuperaddendo ſæpius oleo non benedicto, ſingulis vicibus in minori quantitate, ſed ex quibus per anni decurſum reſultat major quantitas non benedicti, & amplectenda eſt via tutior benedicendi multò majorem quantitatem, quæ ſufficiat pro majore parte anni, ita ut tota quantitas ſuperaddita, pluribus vicibus ſucceſſivè in minori, ſic etiam minor reſpectu totius olei conſecrati.

Jo: Cardenas.

474. Multi viri docti conſulti ſunt circa hanc quæſtionem. Et aliqui contendunt, hanc quæſtionem nõ manere intra terminos meræ probabilitatis, ſed debere reputari certam eã ſententiã; quæ affirmat poſſe repetitis vicibus ſuperaddi oleum non conſecratum, dummodò ſingulis vicibus fiat in minori quantitate. Id conantur ſuadere ex praxi ferè univerſali; quæ videtur facere certitudinem moralem.

475. Etenim in ferè omnibus Synodis Diœceſanis Hiſpaniæ præcipitur hæc praxis, ex qua per ſucceſſivas additiones reſultat in decurſu anni multò major pars olei non benedicti, quàm benedicti. In Synodo *Hiſpalenſi* anno 1604. ſub D. Ferdinando Niño de Guevara, Cardinali Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Archiepiſcopo Hiſpalenſi *tit. de Sacra Unctione cap. 2.* ſic ſtatuitur: *Tengan cuenta los Curas con renovar el Oleo Cathecumenorum, & infirmorum, y el Criſma amenudo, y ſiempre en menor cantidad de la que tiene, echando menos azeite, que ay Oleo.* Quod ſic fideliter vertitur in latinum ſermonem. (Curam habeant Parochi renovandi Oleum Cathecumenorum, & Infirmorum, & Chriſma frequenter, & ſemper in minori quantitate, ita ut infundatur minor pars olei non benedicti, quàm eſt oleum benedictum.) Quæ verba deſumpta ſunt ex Synodo antecedenti ſub D. Roderico de Caſtro, Cardinali, & Archiepiſcopi Hiſpalenſi.

476. Idem ſtatuit eodem tenore verborum Sinodus Granatenſis anni 1572. ſub D. Petro Guerrero, Archiepiſcopo Granatenſi, qui adfuit Conc. Trid. apud Antonium de Quintanaduenñas *to. 1. Singularium, tract. 5 ſingul. 1.* Eodem modo id ſtatuit Synodus Toletana ann. 1660. ſub D. Balthaſar de Moſcoſo, Cardinali, & Archiepiſcopo Toletano *l. 1. tit. 7. conſtit. 4.* Eodem modo Synodus Abulenſis ann. 1617. ſub D. Franciſco Gamarra *l. 1 tit. 7. conſt. 3.* Itẽ Synodus Ovetenſis, ann. 1607. ſub D Joanne Alvarez de Caldas, Epiſcopo Ovetenſi *l. 1 tit. 2. de Sacr. n.* 47. Item Synodus Albarracinenſis ann. 1604. ſub D. Fr. Andreas Valaguer, Epiſcopo Albarracinenſi, *tit. 7. §. 12.* Item Synodus Salmaticenſis *l. 1 tit. 7. conſt. 6.* Item Synodus Malacitana, ann. 1671. ſub D. Fr. Alphonſo a S. Th. Epiſcopo Malacitano *l. 2 tit. 7. §. 1. n. 9.* Item Synodus tertia Limenſi ann 1588. ſub B. Toribio Alphonſo Mogrovegio Epiſcopo Limenſi *c. 6.*

477. Item Synodus Canarienſis ann. 1629. ſub D. Chryſtophoro de la Camara, & Murga, Epiſcopo Canarienſi *conſtit. 6. c. 3.*

478. Synodus Valentina, ann. 1657. ſub D. Fr. Petro de Urbina, Archiepiſcopo Valentiæ *tit. 7. conſt. 3.* licet dicat, admiſcendum eſſe oleum non benedictum in minori quantitate, non exprimit, an ſingulis vicibus ſit in minori, an debeat eſſe in minori tota quantitas ſucceſſivè ſuperaddenda. Item Synodus Cordubenſis, ann. 1662. ſub D. Franciſco de Alarcon, Epiſcopo Cordubenſi *l. 1. tit. 5. c. 1. §* 4. loquens de ampullis retinentibus oleum ſacrum, ait: *Y las ceben los Rectores, y Curas, advirtiendo, ſea mas el olio conſagrado, que el azeyte, que añadieren.* Ubi videtur aſſerere, quòd tota quantitas ſucceſſivè ſuperaddenda, ſit minor oleo benedicto. Et quidem hæ duæ Synodi non omninò clarè loquuntur circa præſentem difficultatem; fortaſſe quia cum noviſſimæ ſint, & hæc difficultas de quantitate olei ſuperaddenda his annis cœperit ventilari, Synodalibus viris indeciſam relinquere difficultatem placuit.

479. Antonius Diana *par. 9 reſol.* 44. ait opinionem, quæ requirit, minorem eſſe totam quantitatem olei non benedicti ſucceſſivè immittendi, eſſe contra praxim, & uſum ferè omnium Eccleſiarum.

480. Sed quod maximè ſuffragatur huic praxi, & uſui communi immittendi ſucceſſivè partes ſingulatim minores olei non benedicti, eſt textus Concilii Provincialis Mediolanenſis quarti (cujus authoritas magna eſt in Eccleſia) celebrati anno 1576. ſub S. Carolo Borromæo, *par. 2. ſub tit. Quæ ad Sacramentalia, vel ad Sacramenta, &c.* in hæc verba: *Sacro oleo deficiente, ſi tempus non patitur, ut aliundè haberi poſſit; illa ratio ineatur Canone præſcripta, ut cum oleo conſecrato miſceatur non conſecratum. Id verò non conſecratum guttatim ita infundatur, ut ſemper quod infunditur, minus ſit oleo conſecrato, quòd vel exiguum in vaſe reliquum eſt.*

481. In quibus verbis aliqua adhuc notanda videntur. Primò, ea dictio *guttatim*, quæ videtur eo reſpicere, ne per plures admixtiones reſultet major quantitas olei non benedicti. Secundò, quòd non requirit, ut ſæpius renovetur oleum per admixtionem olei non benedicti, ſicut requirunt Diœceſanæ Synodi præcitatæ; ſed ſolùm quod renovetur guttatim, ſi defecerit oleum, nec tempus patiatur, aliundè afferri. Tertiò, quia viderentur otioſè poſita ea verba, *ſi tempus non patitur, ut aliundè haberi poſſit*, ſi oleum non benedictum ſuperadditum participat benedictione ab oleo benedicto. Nam ſi eam participat, ad quid opus eſt, ut aliunde afferatur?

482. Propter hæc omnia poſt conſultationem doctiſſimorum virorum, adhuc manet perplexa difficultas. Si enim retinemus uſum priſtinum renovandi ſæpius oleum benedictum per plures admixtiones non benedicti, videmur ſequi ſententiam probabilem circà valorem Sacramenti, tutiore relicta, contra decretum Sacræ Congregationis. Si autem velimus conſecrare tantumdem olei, quantum ſufficiat ad majorem partem omnium Eccleſiarum hujus Diœceſis, multæ difficultates oriuntur, nam præter difficultatem deſerendi morem antiquiſſimum, non modica invenitur difficul-

tas in fabrefaciendis multis vaſibus argenteis,& in aſſerendis illis ad Altare, quæ ad tantam olei quantitatem omninò ſunt neceſſaria.

483. Quare precor Eminentias Veſtras, ut pro rei gravitate decidant primò: quid in praxi ſervandum ſit quoad continuationem veteris conſuetudinis? Secundò, an cenſendum ſit, eſse certum valorem Sacramenti, quando oleum benedictum per plurimas additiones minimas ſucceſſivas remanet in minori quantitate, quàm eſt quantitas olei non benedicti.

Quid reſponderit Sacra Congregatio?

484. ILluſtriſſimus D. Archiepiſcopus Hiſpalenſis accepit declarationem authenticam hujus dubii ſubſcriptam à Franciſco Richardo Sanctæ Romanæ,& Univerſalis Inquiſitionis Notario,& ſigillo Sacræ Cõgregationis Univerſalis Inquiſitionis munitam,quàm in præſenti præ manibus habeo,& eſt tenoris ſequẽtis.

Eminentiſſimi, & Reverendiſſimi Signori.

DEterminandoſi nel decreto di coteſta Sacra Congregatione fatto ſotto li 2. Marzo 1679. ſopra la condanna di 65. propoſitioni,che circa il valore de' Sacramenti non ſi debba ſeguire l'opinione probabile, laſciata la più ſicura. Et eſſendo opinione controverſa trà Theologi,ſe per ſupplire all'Olio Santo, che mancaſse, ſia lecito aggiungerne del non benedetto in più volte,purche l'aggiunto conſiderato ſeparatamente,& in ogni aggiunta ſia in minor quãtità dell'Olio Santo, benche conſiderate tutte le aggiunte inſieme, foſse maggiore, di qui è nato dubbio nella Dioceſi di Sevilla, nella quale per la ſua vaſtità, è impraticabile benedire tant'Olio,che baſti ſenza l'aggiunta, ſe ſia lecito ſare detta aggiunta all'Olio Santo, per eſſervi molti Theologi, che tengano l'opinione negativa per più ſicura. Onde per haver la riſolutione di tal dubbio, l'Arciveſcovo di Sevilla divotiſſimo Oratore fece porgere all'EE. VV. un memoriale cõſultivo,nel quale ſi deducevano le opinioni de Theologi ſopra queſto punto. Mà non havendo ſin'hora havuta la dichiaratione,ſupplica perciò l'EE. VV. degnarſi di dargliela per ſicurezza, e quiete della conſcienza propria, e del ſuo gregge. Uſche.

Feria quarta die 23. Septembris 1682. in Generali Congregatione S. Officii habita in Conventu S. Mariæ ſuper Minerva coram Eminentiſſimis,& Reverendiſſimis Dominis S.R.E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus à S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Lecto ſupradicto memoriali,Eminẽtiſſ. & Reverendiſſ. Domini Cardinal. Inquiſitores prædicti decreverũt in caſu propoſito, *Poſſe*.

Franciſcus Richardus, Sanctæ Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis Notarius.

Et quia interrogatio propoſita Sacræ Congregationi proximè relata facta eſt idiomate Italico, placuit eam in Latinum ſermonem fideliter transferre, quæ ſic habetur.

486. Eminentiſſimi, & Reverendiſſimi Domini. Cùm ſtatutum fuerit decreto illius Sacræ Congregationis dato die 2. Martii 1679. ſuper damnatione ſexaginta quinque propoſitionum, circà valorem Sacramenti non debere deduci ad praxim opinionem probabilem, relicta tutiori; & cùm ſit opinio controverſa inter Theologos,an ad ſupplendum oleum benedictum,quod deficeret, ſit licitum adjungere non benedictum pluribus vicibus, taliter quòd oleum adjunctum conſideratum ſeparatim, & in unaquaque admixtione ſit in minori quantitate, quàm oleum benedictum, quamvis conſideratis omnibus additionibus ſimul, fiat major quantitas non benedicti; hinc natum eſt dubium in Diœceſi Hiſpalenſi, in qua propter ejus Diœceſis amplitudinem eſt impracticabile benedicere tantum oleum, quod ſufficiat ſine additione non benedicti, an ſit licitum facere præfatam additionem ad oleum benedictum; cùm ſint multi Theologi, qui opinionem negativam cenſeant tutiorem. Quare,ut habeatur reſolutio hujus dubii, Archiepiſcopus Hiſpalenſis devotiſſimus orator fecit porrigi Eminentiis veſtris libellum conſultivum, in quo referebantur opiniones Theologorum ſuper hoc dubio. Sed quia non habuit adhuc ejus declaratione, ideò orat Eminentias Veſtras, ut dignentur eam ſibi notam facere pro ſecuritate, & quiete conſcientiæ propriæ, & gregis ſibi commiſſi.

Ex DICTIS colligitur reſolutio practica.

487. Ex qua declaratione conſtat, certum eſſe debere, quoad praxim, Sacramentum Extremæ Unctionis licitè, & validè conferri, etiam ſi oleum non benedictum ſuperaddatur ſæpius, dummodò ſingulis vicibus fiat admixtio in minori quantitate non benedicti. Qua in re videtur facere certitudinem praxis antiqua Eccleſiarum, & declaratio Sacræ Congregationis.

488. Et quidem licèt hæc declaratio non prodeat immediatè à Romano Pontifice; tamen cùm Pontifex dederit Sacræ Congregationi facultatem declarandi hæc, & ſimilia dubia,& ejuſmodi declarationes fiant ex matura deliberatione, & conſilio doctiſſimorum virorum, habent magnam authoritatem, & conſerunt omnimodam ſecuritatem ad rectè, & honeſtè operandum.

489. Et quamvis S. Congregatio videatur reſpondiſſe ſolùm ad primam interrogationem, An ſcilicèt poſſint eæ plures additiones fieri ſucceſſivè olei non benedicti, declarantes, *Poſſe*; ex ea autem reſponſione ſatis clarè colligitur reſponſio ad ſecundam: nam ex eo quòd poſſint fieri illæ additiones olei in adminiſtratione Sacramenti, clarè inſertur, Sacramentum evadere certò validum.

490. Ad argumenta autem oppoſitæ ſententiæ facilè reſponderi poteſt. Ad primùm deſumptum ex Rituali Pauli V. dicendum eſt, in illis verbis: *Modico oleo non benedicto in minori quantitate, quæ ſufficiens eſſet pro totius anni decurſu*, non præcipere Pontificem, quòd eà additio fiat ſemel tantùm; neque eam, quæ per plures mixtiones ſuperadditur, totam ſimul conſideratam eſſe debere minorem quantitatem olei priùs benedicti, ſed ſolùm eſſe minorem, quæ hic, & nunc ſuperadditur, ſive ſemel, ſive ſæpius.

491. Ad id, quod additur circà ea verba: *Neque aliud benedictum haberi queat*, ſcilicèt ſi verum eſt, quòd oleum non benedictum participat benedictionem à benedicto; quid neceſſe eſt, quærere oleum benedictum, cùm ſufficiat facere additionem non benedicti? Reſpondeo has additiones olei non benedicti fieri ſolùm, quando neceſſitas poſtulat; eſt enim congruentius, quòd totum oleum ſit ad initio benedictum. Nulla ergo neceſſitas eſt ejus additionis, quando habetur oleum ab initio benedictum.

492. Ad ſecundum argumentum reſpondeo, admittendo, quòd ſi ab initio infunderetur in oleum benedictum major pars non benedicti, amitteretur benedictio. Quando autem fit mixtio per plures additiones ſucceſſivas minores, non amittitur benedictio; quin potius, cùm ſit prima additio minor, hæc participat benedictionem, & tota illa mixtio manet undequaque benedicta; unde fit, quòd cùm advenit ſecunda additio, ita denuò participat benedictionem à tota quantitate antecedenti, quæ tota jam erat benedicta.

ARTICULUS II.

Quæſtiones aliæ circà Sacramentum Extremæ Unctionis.

SUMMARIUM.

Opinio aliquorum, quòd Chriſma eſt materia hujus Sacramenti, & oppoſita etiam opinio refertur. n. 493.
Primam opinionem eſſe in ſpeculatione probabilem. practicè autem ſubjacere damnationi. n. 494.
Opinio, quòd unctio poteſt fieri in unico ſenſu. n. 495.
Refertur opinio adverſa. n. 496.
Primam opinionem eſſe in ſpeculatione probabilem, & in praxi ſubire damnationem. n. 499.

493. INquiritur ſecundò, an Chriſma ſit materia hujus Sacramenti tuta in praxi? Materiam remotam hujus Sacramenti eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum conſtat ex Concilio Tridentino,& Florentino. Eſt tamen aliquorum opinio, quos refert P. Caſtro Palao *tom. 4. tract. 26. diſp. unic. punct. 2. n. 5.* etiam Chriſma, quod ex oleo, & balſamo conficitur, eſſe poſſe materiam hujus Sacramenti. Sed oppoſita opinio aſſirmat futurum eſſe invalidum id Sacramentum, ſi aſſumatur Chriſma pro materia ejus, ut tradunt P. Valencia, Cardinalis Bellarminus, Bonacina, & Barboſa, quos refert, & ſequitur P. Caſtro Palao citatus.

494. Dicendum ergo eſt, illam primam opinionem eſſe in ſpeculatione probabilem, in praxi verò ſubjacere huic damnationi: quia ſequitur opinionem minus tutam circa valorem hujus Sacramenti. Cum hoc tamen ſtat, quòd deficiente prædicto oleo infirmorum debeat ſubſtitui Chriſma: nam in caſu neceſſitatis, quando non datur medium certum, aſſumendum eſt medium probabile.

495. Inquiritur tertiò. An ſubjaceat huic damnationi opinio aſſerens, non requiri unctionem quinque ſenſuũ, atque adeò poſſe fieri in unico,& in qualibet parte corporis. Ita enim videtur docere Scotus, Adrianus, Joannes de Medina, ut refert P. Caſtro Palao *tom. 4. tract. 26. diſp. un. punct. 3. n. 4.* & Doctores Lovanienſis cum ſubſcriptione Archiepiſcopi Mechlinienſis, & Decani univerſitatis,& profeſſorum Theol. ut refert P. Suar. *tom. 4. in 3. p. diſp. 41. ſect. 3. in fine*.

496. Oppoſita ſententia docet, non eſſe validum Sacramentum, aut ſaltem eſſe dubium valorem ejus, niſi ungantur omnia organa quinque ſenſuum. Et ideò non poſſe aliter miniſtrari. Ita P. Suar. *t. 4. in 3 p. diſp. 43 ſect. 2. n. 8.* & apud ipſum D. Thomas, D. Bonaventura, Richardus, Paludanus, Major, Supplementum Gabrielis, & Sotus. Idem docet P. Caſtro Palao proximè citatus *n. 6.* & apud ipſum Enriquez, Bellarminus, Valencia, Coninck, Layman, & Bonacina.

497. Hinc inſertur, quòd prima opinio, quamvis in ſpeculatione ſit probabilis, in praxi tamen ſubjacet huic damnationi. Quia eſt opinio minus tuta, & verſatur circà valorem Sacramenti, exponitque illud periculo fruſtrationis. Cùm hoc tamen ſtat, quòd ſi moribundus jam jam acturus animam, non poteſt recipere omnes quinque unctiones, poſſit ei miniſtrari unica unctio, ita ut forma mentionem faciat omnium quinque ſenſuum; quia quando non eſt mediũ certum, uſurpandum eſt medium probabile in caſu neceſſitatis.

A R-

ARTICULUS III.

De Sacramento Ordinis.

SUMMARIUM.

An ad conſecrationem Epiſcopi requirantur tres Epiſcopi jure divino? Et refertur opinio affirmans. n. 498.
Refertur opinio negans. n. 499.
An hæc opinio negans ſubjaceat damnationi? n. 501.
Oſtenditur, hanc opinionem negantem eſſe certam. n. 502.
Referuntur opiniones, quæ excludunt à materia conſecrationis Epiſcopalis aliquas actiones. n. 503.
Hæ omnes opiniones in ſpeculatione ſunt probabiles; in praxi verò ſubiiciuntur damnationi. n. 504.
An in ordine Sacro requiratur tactus phyſicus? Et referuntur duæ opiniones oppoſitæ. n. 505.
Opinio negans eſt minus tuta, & in praxi ſubiicitur damnationi. n. 507.
Quænam ſit materia Diaconatus? Et referuntur tres opiniones. n. 508. & ſeqq.
Quæ ex his tribus in praxi ſubiiciatur damnationi? n. 510.
An circa materiam Subdiaconatus ſit aliqua opinio minus tuta. n. 511.
An ſi quis ſuſcipiat Diaconatum, Subdiaconatum, aut Ordines minores ſecundùm opinionem minus tutam, debeat iterùm illos recipere ſub conditione? n. 512.
An opinio negans ſubiiciatur damnationi. n. 513.

498. INquiritur primò circa ordinem Epiſcopatus (qui eſt complementum Ordinis Sacerdotalis) an ſubjaceat huic damnationi opinio docens, non requiri tres Epiſcopos ad conſecrationem Epiſcopi; ſunt enim duę opiniones oppoſitę. Prima docet, tres Epiſcopos requiri jure Divino, ita ut taliter facta cōſecratio ſit invalida. Ita Card. Bellarminus, P. Vaſquez, P. Bernal, P. Coninck, Marchinus, Cajetanus, & Iſambertus, quos refert Diana *t. 12. tract. 1. reſ. 28.* Item P. Caſtro Palao *tom. 4. tract. 17. diſp. unic. punct. 14. num. 13.* & apud ipſum Comitolus, Marcus Antonius Genuenſis, & Barboſa.

499. Secunda opinio propugnat, validam eſſe conſecrationem Epiſcopi factum ab uno duntaxat Epiſcopo cum duobus Abbatibus inſulatis, vel dignitatibus, vel Canonicis, atque adeò licite fieri poſſe ſaltem ex diſpenſatione Summi Pontificis. Ita P. Granado, P. Valentia, & Layman, Ugolinus, & Focius, P. Thomas Sanchez, & Averſa, quos refert, & ſequitur Diana *tom. 12. tract. 1 reſol. 27. & 29.* immò. & P. Vaſquez, quem alii ſequuntur, quamvis doceat jure Divino requiri tres Epiſcopos, ſimul affirmat, poſſe ex diſpenſatione Pontificis ab uno duntaxat fieri conſecrationem.

500. Jam verò videbitur alicui dicendum, hanc ſecundam opinionem ſubjacere huic damnationi; quia hæc ſecunda opinio, quæ dicit valere conſecrationem ab uno duntaxat Epiſcopo factam, eſt minus tuta, & verſatur circà valorem Sacramenti.

501. Ego tamen cenſeo, non ſubjacere damnationi eam ſententiam: nam licèt in ſpeculatione videatur eſſe duntaxat probabilis: ea tamen in praxi eſt omninò certa. Nam multi Romani Pontifices cōceſſerunt, quòd pro neceſſitate temporum ab uno duntaxat Epiſcopo fieret Epiſcopi conſecratio. Sanctus Gregorius Magnus indulſit Auguſtino Epiſcopo, ut ipſe ſolus conſecraret Epiſcopos in Anglia. Idem indulſit Gregorius XIII. Patriarchæ Æthiopiæ, referente Enriquez, & B. Pius V. ita conceſſit fieri apud Indos, teſte Machado, ut ego ipſe ex Caramuele retuli *in 1. par. Criſ. Theol. diſp. 15. cap. 2. art. 7. n. 127.* & P. Enriquez *lib. 10. de Ordine cap. 24.* teſtatur, id ipſum indultum ſæpe eſſe in India, & Japonia, & Machado *tom. 2. lib. 4. part. 7. trac. 2. document. 9. num. 4.* teſtatur, id privilegium conceſſum fuiſſe pro Indiarum Provinciis.

502. Et, ut etiam retuli ex Caramuele, electus Epiſcopus de Aſſumpta ad Provinciam Paraguay pertinente, licentiam à SS. D. N. obtinuit, ut ab uno Epiſcopo conſecraretur. Conceſſa fuit hæc licentia: ſed ante quam ad præfati electi perveniret notitiam, ille à quodam Epiſcopo, aſſiſtentibus Canonicis, fuit conſecratus. Et Sacra Congregatio die 15. Decembris anni 1657. declaravit: *Conſecrationem Epiſcopi Paraquayenſis, quantum ſpectat ad Sacramentum, & impreſſionem Characteris, fuiſſe validam, quantum verò ſpectat ad licitam, &c.* Quam declarationem confirmavit Alexander VII. die 16. Februarii anni 1658. per litteras Apoſtolicas in forma Brevis. Ex quibus patet, jam non poſſe dubitari de certitudine hujus ſententiæ, quòd valet conſecratio Epiſcopi facta ab uno duntaxat Epiſcopo ex diſpenſatione Romani Pontificis, cùm Magiſter communis Eccleſiæ id ita declaraverit.

503. Inquiritur ſecundò, an opiniones, quę excludunt à materia conſecrationis Epiſcopalis aliquas actiones, quas aliæ opiniones admittunt tanquā neceſſarias ad valorem conſecrationis Epiſcopalis, ſubjaceant huic damnationi? Et quidem Diana *par. 12. tr. 1. reſol. 12.* & aliis ſex ſubſequentibus, refert ſeptem opiniones circà materiam Ordinis Epiſcopalis. Primam Iſamberti, qui requirit pro materia impoſitionem manuum trium Epiſcoporum ſuper caput Ordinandi; item unctionem capitis, & manuum ab Epiſcopo conſecratore, faciendam; item traditionem Baculi Paſtoralis, annuli, & Libri Evangeliorum. Secundam Martini Fornarii, qui requirit pro materia manuum impoſitionem, traditionem Libri Evangeliorum, & unctionem capitis. Tertiam Franciſci Sylvii requirentis pro materia ſolam unctionem manuum. Quartam Gullielmi Merceri aſſerentis, materiam hujus conſecrationis eſſe unctionem capitis, & manuum, & item impoſitionem manuum. Quintam Franciſci Hallier requirentis pro materia manuum impoſitionem, & traditionem Evangeliorum. Sextam, quam ſequitur P. Dicaſtillo ex Bartholomæo Fumo, & D. Antonino, aſſerens materiam præfatæ conſecrationis eſſe impoſitionem manuum; & ſimul impoſitionem libri Evangeliorum ſuper cervicem, & ſcapulas electi. Septimam Bellarmini, Vaſquii, Coninck, Enriquez, Bernal, Laymani, & Petri Soto aſſerentium, totam materiam Ordinis Epiſcopalis eſſe impoſitionum manuum Epiſcopalium.

Jo. Cardenas.

504. Dicendum ergo eſt, has omnes opiniones in ſpeculatione eſſe probabiles, quia omnes optimis rationibus fulciuntur. In praxi verò ſubiici huic damnationi eas opiniones, quæ excludunt, & aſſerunt, licitè excludi poſſe eas actiones, quæ probabiliter requiruntur. Cùm enim conſtet in praxi ſequendam eſſe opinionem, quæ circà valorem Sacramenti tutior eſt, & re vera tutius ſit omnes eas actiones exercere, quàm aliquam earum omittere; opinio, quæ docuerit, aliquam earum omitti poſſe, eſt minus tuta, atque adeò huic damnationi ſubjecta.

505. Inquiritur tertiò. An opinio docens, in ordine ſacro non requiri tactum phyſicum materiæ remotæ Sacramenti, ſed ſufficere tactum moralem, huic damnationi ſubiiciatur? Et quidem prima ſententia docet, non eſſe neceſſarium eum contactum phyſicum: quam propugnant B. Albertus Magnus, Armilla, Victoria, Vaſquez, Cajetanus, & Layman, ut refert P. Caſtro Palao *tom. 4. tract. 27. diſp. un. punct. 3. n. 21.*

506. Secunda opinio aſſerit, eum contactum phyſicum eſſe neceſſarium ad valorem Sacramenti. Ita P. Caſtro Palao *citatus n. 22.* & apud ipſum D. Thomas, Valentia, Sa, Coninck, & Bonacina.

507. Dicendum ergo eſt ad pręfatam quæſtionem, primam opinionem ſpeculativè ſumptam eſſe valdè probabilem: in praxi tamen ſubiici huic damnationi, quia eſt opinio minus tuta circà valorem Sacramenti. Nam ſi coram Deo vera eſt oppoſita ſententia, Sacramentum fruſtratur. Si autem adhibeatur contactus phyſicus, nihil fit contra valorem Sacramenti.

508. Inquiritur quartò, an ſit aliqua opinio circà materiam ordinationis Diaconi, quæ huic damnationi ſubiiciatur? Pro quo ſupponendum eſt, eſſe triplicem opinionem circà talem materiam. Prima docet, ſolam impoſitionem manuum Epiſcopi eſſe materiam talis Sacramenti. Pro qua ſtant Durandus, & S. Bonaventura relati à P. Caſtro Palao *tom. 4. tract. 27. diſp. unic. punct. 4. n. 9.*

509. Secunda opinio docet, tam manuum impoſitionem, quàm traditionem libri Evangeliorum eſſe materiam ejus Sacramenti. Ita Hoſſius, Petrus de Soto, Card. Bellarminus, P. Enriquez, P. Coninck, & P. Layman relati ab eodem Caſtro Palao *ibidem.*

510. Tertia opinio docet, ſolam traditionem Libri Evangeliorū eſſe materiam hujus Ordinis. Ita P. Caſtro Palao cit. n. 10. & apud ipſum P. Vaſquez, P. Valentia, Bonacina, & eſt communis ſententia Theologorum. Dicendum ergo eſt, primam & tertiam ſententiam in ſpeculatione eſſe probabiles; at vero ſi quoad praxim dicant eſſe licitum Diaconum ordinari vel cum ſola impoſitione manuū, vel cum ſola traditione libri Evangeliorum, ſubiiciuntur huic damnationi, quia tutius eſt pro valore Sacramenti præſtare utrunque; nam ſi alterum deficiat, fortaſſe Sacramentum erit nullum.

511. Inquiritur quintò, An circa materiam Ordinationis Subdiaconi ſit aliqua opinio, quę ſubiiciatur huic damnationi? Et negativè reſpondetur. Nam quamvis Vigerius relatus ab eodem Caſtro Palao *n. 12.* dixerit, materiam Subdiaconatus eſſe traditionem libri Epiſtolarum, hęc tamen opinio ab omnibus reiicitur. Quare ſecunda ſententia omninò tenenda tanquam tutiſſima docet, materiam Subdiaconatus eſſe traditionem calicis vacui cum patena vacua. Ita S. Thom. Richardus, Paludanus, Durandus, Sotus, Major, P. Vaſquez, P. Valencia, P. Layman, & Bonacina, quos refert, & ſequitur P. Caſtro Palao *citatus n. 13.* affirmans, hanc eſſe *communem ſententiam, & omninò certam.* Quare cùm prima opinio reiiciatur ab omnibus, hæc ſecunda manet tanquam omninò tuta.

512. Inquiritur ſexto, an ſubiiciatur huic damnationi ea opinio, quam docet P. Granado *3. par. contron. 9. tract. 7. diſp. 6.* Scilicèt ſi ſit opinio probabilis, licèt minus tuta, circà valorem Diaconatus, Subdiaconatus, & Ordinum minorum, non debere iterari ſub conditione ejuſmodi Ordinem, licèt iterari debeat ſub conditione Presbyteratus collatus cum opinione minus tuta. Ratio dubitandi eſt, quia ex hac ſententia videtur inferri, licitum eſſe in illis Ordinibus, præter Presbyteratum, uti opinione minus tuta.

513. Sed dicendum eſt, eam opinionem non ſubiici huic damnationi. Quia P. Granado nec dicit, nec ex eius doctrina infertur, licitum eſſe uti opinione minus tuta in collatione eorum Ordinum, quin potius affirmat, peccare lethaliter eos, qui Diaconatum, Subdiaconatum, vel minores Ordines, ſub opinione probabili minus tuta. Solùm ergo affirmat, non eſſe obligationem iterandi illos ſub conditione. Cujus rei rationem tradit P. Granado his verbis Quia iſti Ordines non ſunt ita neceſſarii, ut per Sacerdotalem poteſtatem ſuppleri non poſſint munera, propter quæ inſtitutæ

ſunt, & prҿterea non habent annexum aliquem actum abſolutè neceſſarium ad ſalutem fidelium, aut defectu cujus proveniat Eccleſię notabile detrimentum. Cùm ergo aliunde homo ſit ordinatus juxta probabilem opinionem, ac proindè prudenter poſſit ſibi perſuadere, Ordinem eſſe validum, non eſt cur ad illius iterationem obligetur. Cùm hoc enim benè componitur id, quòd affirmat ipſe Author, ſcilicèt illicitum eſſe conferre Sacramentum cum opinione minus tuta. Et cum de hoc duntaxat loquatur propoſitio damnata, & ſententia hujus authoris quoad hoc punctum ſit conformis decreto, no eſt cur ſubiiciatur ei damnationi. Ex quo patet ad rationem dubitandi.

CAPUT VIII.

An ſint aliqua opiniones minus tutę circa valorem Sacramenti Matrimonii, qua huic damnationi ſubiiciantur?

ARTICULUS I.

Prænotantur aliqua.

SUMMARIUM.

Damnationi ſubjaceat opinio docens Matrimonium poſſe fieri cum valore ſolùm probabili. n. 514.
Sed non ſubjacet, ſi inveniatur principium, quòd reddat certum valorem. n. 515.
Nulla ſunt matrimonia merè probabilia. n. 516. remiſſivè.
Non ſunt materia hujus damnationis ea, qua ſpectant ad matrimonium jam contractum; ſed ſolùm, ea qua ad contrahendum. n. 517.
Quid aliqui aſſerant circa intelligentiam hujus damnationis? n. 518.

514. PRæmitto primò tanquam certum, ſubjacere huic damnationi opinionem, quę docuerit, licitè fieri matrimonium, quando ejus valor fuerit tantùm probabilis, relicta opinione tutiori, quæ negat valorem ejus matrimonii; ſcilicet dū non invenitur aliud principium, neque directum, neque reflexum, ex quo reddatur omninò certus valor matrimonii. Hoc enim clariſſime infertur ex hoc decreto Innocentii XI. in damnatione primæ propoſitionis.

515. Præmitto ſecundò, ſi inventum fuerit aliquod principium certum directū vel reflexum, quòd, non obſtante varietate opinionū oppoſitarum, reddat omninò certū valorem matrimonii, in tali caſu opinio, quę docet, licitè celebrari poſſe matrimoniū, non ſubjacet huic damnationi. Quia hęc damnatio ſolùm damnat doctrinam, quæ Sacramentum exponat fruſtrationi, ſi autem eſt doctrina, quæ aſtruat principium directum, vel reflexum, unde valor Sacramenti reddatur certus, talis doctrina non exponit Sacramentū fruſtrationi.

516. Præmitto tertiò, me docuiſſe *in 1. part. Criſ. Theol. diſp.* 19. nulla eſſe matrimonia merè probabilia, à quibus liceat recedere prętextu probabilitatis quoad alteram, vel quoad utramque partem, aſfirmativam, & negativam. Quod ibi latiſſimè oſtendi demonſtrans, omnia matrimonia, vel eſſe certò valida, vel certò invalida, cum aliquibus limitationibus, & explicationibus ibi traditis. Quia ex indiſſolubilitate matrimonii oritur, quòd conjuges obligent omnimodè ſuam libertatem ad illud perpetuò retinendum: & cum probabilitas ex ſe det libertatem ſequendi opinionem probabilem, etiam hanc libertatem obſtringunt conjuges, quia ſe obligant ad perpetuam cohabitationem, quantum poſſunt ſe obligare. Et ſicut in quolibet contractu poteſt quis ſe obligare ad cedendum qualibet probabilitate, quæ ſibi ſuffragetur; ita de facto in Matrimonio adhoc ſe obligant conjuges propter dicta.

517. Pręmitto quartò non eſſe materiam hujus damnationis ea, quæ ſpectant ad matrimonium jam contractum; ſed ſolùm ea, quæ ſpectant ad matrimonium contrahendum. Nam cum Decretum dicat, non eſſe licitum eligere opinionem minus tuta circà valorem & tendat in eum finem, ne confectio Sacramenti exponatur fruſtrationi, & Matrimonium jam contractum eſt, quaſi non eſſet, & quoad hanc materiam debet ſequi normā matrimonii contrahendi.

518. Filguera in ſua lucerna in expoſitione hujus 1. propoſitionis *concl.* 5. affirmat, [licitum eſſe ſequi opinionem probabilem, relicta tutiore; circa Sacramenti valorem, in rebus, quę nō ſunt de jure Divino, ſed tantū Eccleſiaſtico, ut contingit in matrimonio] &c. oppoſitā parte propugnat Mag. Hozes in explicatione hujus 1. prop. *n.* 31.

ARTICULUS II.

Deciditur, quid faciendum ſit in probabilitate facti circà valore matrimonii?

SUMMARIUM.

In quaſtione facti ex teſtimoniis adverſis aqualibus neceſſariò reſultat dubium. n. 519.
Quinque modis habere ſe poſſunt rationes probabiles in ordine ad certitudinem, probabilitatem, & dubitationem. n. 520. & ſeqq.
Cum probabilitate facti de exiſtentia impedimenti non licet contrahere. n. 522. & ſeqq.
Cùm ſola probabilitate facti de carentia impedimenti non licet contrahere. n. 524.
Quando in quaſtione facti ex probabilibus adverſis reſultat purum dubium invincibile, licet contrahere; non ſic, ſi ſit vincibile. n. 525.
Qui contrahit cum dubio vincibili exponit Sacramentum fruſtrationi. n. 526.
Cum impedimentum eſt invincibiliter dubium, ſtandum eſt pro libertate. n. 527.
Non tamen ſi ſit praſumptio pro exiſtentia impedimenti. n. 528.

519. IN quæſtione facti, quando utrinque ſunt teſtimonia, quorum quodlibet ſeorſim affert probabilitatem, non reſultare veram probabilitatem in alterutra parte contradictionis, ſed neceſſario reſultare dubium clariſſimè oſtendi *in 1. par. Criſ. Theol. diſp. 6. cap. 6. & in 3 part. diſp 55. n. 24 & diſp. 56. cap. 16. art. 1. n. 813. & ſeqq & cap. 21 art. 2. n. 1251. & ſeqq.*

520. Deinde quinque modis contingere poteſt, quòd ſe habeant rationes probabiles. Primò, ita ut fundamenta, quæ ſeorſim ſunt probabilia, ſimul cōſiderata faciant certitudinem moralem de exiſtentia impedimenti dirimentis. Secundò, ut ſimiliter conſiderata faciant certitudinem moralem de carentia impedimenti. Et in his duobus modis nulla eſt difficultas; nā ubi certum eſt impedimentū, graviter illicitū eſt contrahere. Item ubi certa moraliter eſt carentia impedimenti, licitum eſt abſque dubio, contrahere matrimonium.

521. Tertiò poteſt reſultare mera probabilitas de exiſtentia impedimenti. Quintò poteſt reſultare purum dubium ſine eo, quòd mens judicis poſſit in alterutram partem flecti, concurrentibus utrinque æqualibus conjecturis. Exponendum ergo eſt, quid in his tribus caſibus fieri debeat in quæſtione facti.

522. Sit prima concluſio. Qui habet probabilitatem facti de impedimento dirimenti, nullam autem probabilitatem de carentia illius, non poteſt contrahere matrimonium licitè. Et ratio eſt: nam juxta hanc damnationem primæ propoſitionis in eo caſu non eligitur id; quòd tutius eſt, quinimò Sacramentum exponitur fruſtrationi; nam eo ipſo quod probabile ſit, adeſſe impedimentum dirimens, probabile etiam erit, quòd matrimonium erit nullum. Alìundè autem non apparet principium certum directum, aut reflexum, ex quo poſſit reddi certus valor matrimonii. Quod amplius conſtabit in ſolutione objectionum.

523. Et confirmatur ex *capit. Inquiſitioni, de ſentent. excommunicat.* ubi definit Pontifex, eum, qui habet credulitatem probabilem, & diſcretam de impedimento dirimenti, non poſſe petere debitum, & loquitur in caſu, in quo jam matrimonium eſt contractum. Ex quo manifeſtè infertur, quòd ſi quis vellet contrahere matrimonium cum ea credulitate probabili de exiſtentia impedimenti dirimentis, non autem de carentia illius, valor matrimonii non eſſet certus: ergo qui ſic vult contrahere matrimonium, peccat, dum vult exponere Sacramentum fruſtrationi.

524. Sit ſecunda concluſio. Qui habet meram probabilitatem facti de carentia impedimenti dirimentis, nullam autem certitudinem, graviter delinquit contrahendo matrimonium. Ratio eſt eadem. Non enim ſequitur, quòd tutius eſt, & Sacramentum exponit fruſtrationi; neque in eo apparet principium aliquod, unde reddatur certus valor Matrimonii.

525. Sit tertia concluſio. Quando in quæſtione facti ex conjecturis utrinque probabilibus reſultat purum dubium, ſi hoc dubium eſt vincibile, non licet contrahere matrimonium, donec vincatur dubium, ut ſtet certitudo pro carentia impedimenti. Si verò reſultet purum dubium omninò invincibile, non obſtat impedimentum contrahendo matrimonio.

526. Prima pars concluſionis eſt certa. Nam ſi quis contrahat matrimonium cum eo dubio vincibili, exponit fruſtrationi Sacramentum; poteſt enim contingere, quod facta debita diligentia, clariùs, & certius appareat exiſtentia impedimenti dirimentis.

527. Secunda etiam pars concluſionis videtur certa. Nam dum impedimentum dirimens eſt in ſtatu puri dubii invincibilis, illud non impedire, nec dirimere, quia ſtandum eſt pro libertate, cum communi ſententia docet P. Th. Sanch. *lib. 8. de Matr. diſp 6. n.* 18.

528. Quòd ſi in tali dubio ſit præſumptio pro impedimenti exiſtentia, & nulla ſit præſumptio pro carentia impedimenti; jam iſte caſus pertinet ad primam concluſionem, quia datur probabilitas pro exiſtentia impedimenti, non autem pro carentia ejus.

ARTICULUS III.

Dari principium certum, ex quo reddatur certus valor matrimonii celebrati ſub vera probabilitate juris.

SUMMARIUM.

Statuitur concluſio. n. 529.
Duplex genus opinionum. Et de quo earum loquatur concluſio. n. 530.
Sub opinione juris recepta ut probabili redditur certus valor matrimonii. n. 531.
Et quid de cognatione ſpirituali, quando ſit Baptiſmus ſine ſolemnitate, aut neceſſitate? Ibid.

Et

Et quid de matrimonio contracto coram Parocho, & teſtibus, quando revalidatur ſine illis? n. 532.
Non redditur certò validum matrimonium, quando in diſpenſatione conſanguinitatis tacetur culpa. n. 533.
Authores, qui docent opinionem probabilem circà valorem Sacramenti non poſſe deduci ad praxim, relicta tutiori, & ſimul docent in matrimonio poſſe practicari opiniones probabiles circà valorem illius. n. 534.
Quid circà hoc cenſeat P. Suarez? n. 535.
Et quid cenſeat Diana? n. 536.
Neceſſarium eſt oſtendere principium, unde reddatur certus valor matrimonii contracti ſub opinione probabili. n. 538.
Chriſtus D. quemlibet contractum matrimonialem validum elevavit ad rationem Sacramenti. n. 539.

529. QUarta concluſio. Quando eſt vera probabilitas juris circa valorem matrimonii, ſaltem in iis, quæ pendent ex jure humano Eccleſiaſtico, valor Matrimonii fit omninò certus ex variis Capitibus. Dixi: *Saltem in iis, quæ pendent ex jure humano Eccleſiaſtico.* Nam circà ea, quę pendent ex jure Divino, & naturali, dicam poſteà.

530. Dixi, *ſub vera probabilitate*: nam, ut notavi in ſuperioribus, eſt duplex genus opinionum, quæ inter probabiles recenſeri ſolent. Primum eſt earum opinionum, quæ licèt non propugnetur ab omnibus, tamen ab omnibus reperiuntur tanquã probabiles. Et ejuſdẽ generis ſunt illę opiniones, quę inferuntur evidenter ex opinionibus ſic receptis. Alterũ genus opinionum eſt earum, de quarũ probabilitate dubitant viri ſapientes, & illis reſiſtunt tanquam parum ſecuris: & hæ ſunt opiniones, de quibus loquitur decretum in damnatione tertiæ propoſitionis; quæ dicuntur eſſe tenuiter probabiles, & hæ ſunt, quas Doctores non admittunt ut probabiles, dicentes, talem opinionem vel *reiiciendam eſſe*, vel *non eſſe admittendam*, vel *carere fundamento*, vel *deſerendam eſſe*, aut *eſſe parum tutam*, aut *malè audire apud Theologos*, & ſimilia. Hæ enim eo ipſo quòd ſapientes non fidunt probabilitati earũ, non ſunt in poſſeſſione probabilitatis, quinimmò contra illarum probabilitatem inſurgit prę ſumptio, & ideò illas eſſe dubię probabilitatis; dicendũ eſt, ut tradidi *in 3. part. Criſ. Th. tract. 4.* Similiter opiniones ſunt dubiæ probabilitatis, quę ſunt contra ſtylum Curiæ, item illæ, quę repetitis vicibus reiiciuntur à Sacra Rota Romana, vel ſeper exulant à Tribunalibus Eccleſiaſticis.

531. Aſſero ergo; quando circà valorem matrimonii ſunt opiniones verè probabiles, id eſt, quę cõmuniter admittuntur à Doctoribus tanquam probabiles, verſanturq; circà valorem contractus pendentem à jure humano; tunc Eccleſia approbat prædictum valore, ex quo reſultat certitudo valoris matrimonii. Exempli gratia. Eſſe Patrinum in Baptiſmo eſt impedimentũ dirimens propter cognationem ſpiritualem. Et ita Patrinus nequit contrahere matrimoniũ validum cum matre baptizati jam vidua. Eſt opinio probabilis, & communiter admiſſa tanquam probabilis, id non intelligi, quando ſine ſolemnitate fit Baptiſmus ob neceſſitatem, & periculum vitæ infantis baptizandi; de quo videndus eſt P. Thom. Sanchez *lib. 7. de Matrim. diſp. 62. n. 14.* Aſſero ergo, eſſe certò validum Matrimoniũ illius Patrini initum cum matre Baptizati in tali caſu neceſſitatis; quia Eccleſia tacitè approbat matrimonium contractum ſub ea opinione, quæ admittitur communiter tanquam verè probabilis.

532. Similiter eſt opinio recepta, probabilis quæ docet, quando matrimonium contractum eſt in facie Eccleſiæ coram Parocho, & teſtibus, & poſteà advertitur impedimentum dirimens occultum, & tunc matrimonium (obtenta diſpenſatione) debet denuò contrahi, poſſe illud denuò contrahi ſine Parocho, & teſtibus. De quo videndus eſt P. Thomas Sanchez *lib. 2. de Matrim. diſp. 37 n. 3.* Quam opinionem aſſero tacitè approbari ab Eccleſia.

533. E contra verò (ut exemplum afferam opinionis non receptæ communiter, ut probabilis, quam ideò dicendum eſt non approbari tacitè ab Eccleſia) eſt opinio, quę recenſetur ab aliquibus inter probabiles, quòd ubi petitur à Romano Pontifice diſpenſatio, ut cõſanguinei contrahant, tacita tamen copula, quæ priùs interceſſit, diſpenſatio eſt valida, & conſequenter valet matrimonium virtute ejus diſpenſationis contractum. Aſſero ergo, hanc opinionem non approbari ab Eccleſia, quia non admittitur, ut practicè probabilis, & non ſolùm à Doctoribus, ſed etiam ab omnibus Tribunalibus Eccleſiaſticis reiicitur; & eſt contra ſtylum Curiæ, qui habet vim legis *ex cap. Quàm gravi*, de crimine falſi. Quomodo enim credemus, approbari ab Eccleſia opinionem, cui ipſa Eccleſia reſiſtit modo dicto. Quare, hæc opinio, quamvis ſit ſpeculativè probabilis, non licet eam ad praxim deducere, quia ex una parte eſt opinio verſans circà valorem Sacramenti, illaque minùs tuta; ex alia vero non habet tacitã approbationem Eccleſię, quin potiùs manifeſtam reſiſtentiam.

534. Quòd autem matrimonium initum ſub opinione recepta tanquam probabili habeat certum ſuum valorem, & ſine periculo fruſtrationis; docent illi omnes Doctores, qui ex una parte propugnant, opiniones probabiles circà valorem Sacramenti non poſſe deduci ad praxim, relictis tutioribus, & ex alia docent, in matrimonio poſſe practicari opiniones verè probabiles circà valorem illius: cenſent ergo, matrimonium non exponi fruſtrationi per hoc, quod celebretur ſub opinione verè probabili; ſupponentes, cum illa opinione verè probabili conjungi principium certum, unde valor Sa-

Jo. Cardenas.

cramenti fiat omninò certus. Hi ſunt P. Thom. Sanchez, qui *lib. 1. Summ. cap. 9.* propugnat, non poſſe deduci ad praxim opinionem minus tutam circà valorem Sacramenti: & in libris de Matrimonio docet quam plurimas opiniones optimis fundamentis innixas, quæ verſantur circà valorem Sacramenti, quæ ex ſe præcisè non ſunt tutiores, ſupponendo, quòd ex alio capite fiunt omninò tutæ, & ſub illis remanet certus matrimonii valor. Et *lib. 8. de Matr. diſp. 6. n. 18.* ait: *Quando res non eſſet verè dubia, ſed eſſent opiniones, quibuſdam aſſerentibus, id eſſe impedimentum, aliis verò negantibus: ſi opinio negans eſſet verè probabilis, quamvis affirmans eſſet probabilior, poſſet ille ſequens opinionem probabilem inire id matrimonium abſque aliqua diſpenſatione.* Ubi ſatis expreſſè denotat, non poſſe deduci ad praxim pro valore matrimonii opiniones qualicumque præditas probabilitate; ſed quæ tutiores ſint ex certitudine probabilitatis.

535. Sic etiam P. Suarez *tom. 3. in 3 part. q. 67 in Comment. dub. ult.* loquens de cognatione ſpirituali Patrini, ait, non contrahi in baptiſmo, qui fit in neceſſitate abſque ſolemnitate, cùm hæc opinio non ſit tutior pro Sacramento Matrimonii; qui priùs docuerat, in Sacramentis ſemper tutiorem eſſe eligendam circà valorem. Quòd etiam notare poteris in plurimis aliis Doctoribus, qui utrumque docent, & tutiorem eligendam circà valorem Sacramenti; & poſſe in Matrimonio practicari opiniones quaſcumque verè probabiles.

536. Sed pręcipue Diana id expreſſit circa Matrimonium, *4. par. tract. 4. reſol. 4.* illis verbis. [Aliæ verò res ſunt, quarum veritas à Summo Pontifice determinata exiſtit, v. g. quòd talis Confeſſarius habeat juriſdictionem, vel non.... vel quòd hic, vel *talis contractus ſit Matrimonium, vel non....* Harũ igitur veritas in indiviſibili non conſiſtit, ſed juxta opinionum varietatem multiplicatur. Unde quando opinio probabilis adeſt circà earũ valorem, tunc in ædificationem Eccleſiæ Summus Pontifex *illam approbat*, & Eccleſia tacitè in his caſibus prębet juriſdictionem, aliàs nimis conſcientię gravarentur.]

537. Dices. Quod Eccleſia tacitè approbat, vel eſt duntaxat probabile, vel eſt omninò certum? Si primum dicatur, jam opinio probabilis de valore matrimonii fulcita approbatione etiam probabili non poteſt dare valorem omninò certum Sacramento. Si verò dicatur, eſſe omninò certum, quod Eccleſia tacitè approbat; opus eſt oſtendere principium, ex quo id fiat certum.

538. Reſpondeo, propter argumentum, ſemper deſideraſſe me, quòd Authores, qui dicunt, Eccleſiam tacitè approbare in ordine ad praxim has opiniones in iis, quę dependent ab ipſa Eccleſia, deſignarent principium, ſive radicem, unde certa fieret hęc Eccleſię approbatio. Quare in pręſenti conabor oſtendere certitudinẽ hujus veritatis de approbatione expreſſa, vel tacita contractus matrimonialis initi ſub opinione verè probabili circa ea, quę sũt juris Eccleſiaſtici.

539. Et antè omnia præmittendum eſt, quòd huic aſſertioni non obſtat objectio, quòd Eccleſia non habeat poteſtatem immutandi materias, neque formas Sacramentorum; atque adeò non poſſe Eccleſiam immutare naturam contractus matrimonialis. Id, inquam, non obſtat: nam Chriſtus D. non decrevit, quinam contractus matrimoniales debeant eſſe validi, qui non: ſed contractus matrimoniales validos Fidelium elevavit ad rationem Sacramenti. Unde priùs debet præſupponi, contractum eſſe validum, ut dicatur induere rationem Sacramenti. Quare dum Eccleſia irritat aliquem contractum matrimonialem (qualiter irritavit Tridentinum illum, qui fit ſine Parocho, & teſtibus; & qualiter irritat eos omnes, quibus impoſuit impedimenta dirimentia) non mutat materiam, neque formam Sacramenti, quia contractus, qui præſupponitur invalidus, nunquam pertinuit ad materiam, neque ad formam Sacramenti. Et qui fuerit certò validus, certum eſt, illum pertinere ad eſſentiam Sacramenti. Si ergo oſtenderimus principium certum, unde certus fiat valor contractus initi ſecundùm opinionem verè probabilem; eodem modo reddetur certus valor Sacramenti. Ad ſtatuendum ergo hoc principium aſſumemus aliqua, quæ certa admittuntur ab omnibus, & ab ipſa Eccleſia, ex quibus reſultet, non mera probabilitas, ſed certitudo pro valore matrimonii.

ARTICULUS IV.

Prima probatio à conſuetudine Eccleſiaſtica.

SUMMARIUM.

Quomodo conſuetudo habeat vim abrogandi leges humanas certas, aut probabiles? n. 540
Quomodo etiam interpretantur leges? n. 541.
Quam antiquum ſit in Eccleſia decidere lites ſuper valore matrimonii ex opinione probabili? n. 542.
Et quomodo ſic etiam procedat Sacra Rota Romana? n. 543. & ſeqq.
Conſuetudo deſumpta à Tribunalibus, quomodo habeat vim legis? n. 545.
Quàm uſitatum ſit conſulere circà valorem matrimonii juxta opiniones probabiles? n. 546
An opinio recepta ab antiquo tempore ut probabilis aſſimiletur conſuetudini? n. 547.
Præferendam eſſe opinionem, pro qua ſtat conſuetudo. n. 548.
Conſuetudo deſumpta ex opinione probabili majorem vim habet in iis, quæ pertinent ad juriſdictionem. n. 549.

540. SI oſtenderimus, eſſe conſuetudinem Eccleſiaſticam antiquiſſimam celebrandi contractum matrimonialem ſub opinione verè probabili de carentia impedimenti dirimentis, ſaltem juris humani, fiet manifeſtum, talem conſuetudinem Eccleſiaſticã eſſe ſufficiens principium, ex quo maneat certus valor contractus matrimonialis. Patet iſtud aſſertum. Nam ſicut conſuetudo rationabilis, & præſcripta habet vim abrogandi legem humanam certam, *ex cap. Cùm tanta de conſuet.* Ita etiam habet vim abrogandi leges humanas dubias, aut probabiles de impedimentis dirimentibus, in quantum neceſſarium fuerit eas abrogare; id autem præſtat conſuetudo (ſi hæc datur) celebrandi matrimonium ſub opinione probabili de carentia impedimenti dirimentis ex jure humano.

541. Præterea ſicut conſuetudo interpretatur quaslibet leges, *ex cap. Cùm dilectus*, de conſuetudine illis verbis: *Conſuetudo eſt optima legum interpres*; Ita etiam hæc cõſuetudo (ſi datur) interpretatur leges Eccleſiaſticas de impedimentis dirimentibus: ita ut hæ leges non habeant majorem vim obligandi, quàm ut colligitur ex ipſa conſuetudine. Ubi notandum eſt, quòd latè oſtendi *in 2. par. Curſ. Theol. diſp. 33. cap. 4 n. 20 & ſeq.* [Quando lata eſt lex, & de intelligentia illius dubitatur, ita ſtandum eſſe conſuetudini verſanti in materia ejus legis, ac ſi lex exprimeret illam ipſam interpretationem, quam dat cõſuetudo. Unde fit; quòd hæc interpretatio, quam dat conſuetudo, non eſt interpretatio conjecturalis, aut probabilis, ſed interpretatio authentica, utpote habens vim legis, ut exprimitur clarius *in l. Nam Imperator ff. de legib.*] ita ſcripſi eo *n.* 20. lex autem. *Nam Imperator*, ſic decernit, *in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiſcuntur, conſuetudinem, aut rerum perpetuò ſimiliter judicatarum authoritatem, vim legis obtinere debere.* Si ergo interpretatio legis, quam dat conſuetudo, habet vim legis; ita etiam hæc conſuetudo (ſi datur) de intelligentia impedimentorum dirimentium debet habere vim legis.

542. Quod autem re ipſa detur in Eccleſia hæc conſuetudo, ſic oſtenditur primò. Etenim antiquiſſimum eſt in Eccleſia, quòd motis litibus ſuper valore matrimonii recurratur ad judices Eccleſiaſticos, qui ſæpiſſimè decreverunt, matrimonia, ſuper quibus lis movebatur, eſſe valida; ita quidem factum eſt, & ita ſemper fiet: atqui impoſſibile eſt, quòd Judices ſemper habeant ſententias evidentes, ex quibus eliciant judicium pro valore Matrimonii, quis enim eſt Judex ita illuſtratus, qui pro quavis lite decidenda inveniat ſententias evidentes? Quin potiùs cùm inveniunt opiniones probabiles pro parte affirmativa, & pro parte negativa valoris, judicant pro valore ſecundùm meliorem, & melius fundatam opinionem. Quid ergo eſt hoc, niſi conſuetudo antiquiſſima judicandi pro valore matrimonii ex opinionibus verè probabilibus. Ergo hæc conſuetudo adjuncta opinioni probabili extrahit valorem à probabilitate ad certitudinem, eodem modo ac ſi lex adjungeretur opinioni probabili, præcipiens talem opinionem obſervari.

543. Oſtenditur ſecundò. Nam Sacra Rota Romana in deciſionibus ſuis datis pro valore matrimonii utitur opinionibus probabilibus, enim verò opinio multorum eſt, metum reverentialem dirimere matrimonium: tamen opinio oppoſita, & ſi ſit multò probabilior, non videtur eſſe omninò evidens, cùm habeat contra ſe opinionem multorum, & graviorum doctorum. Igitur Sacra Rota Romana in quadam deciſione Trullenſi Matrimonii (quam affert Diana in fine partis 11.) in judicio contradictorio decidit pro valore matrimonii celebrati inter D. Carolum Principis Vallemontani filium primogenitum, & D. Nicoleam Henrici Lotharingiæ Ducis filiam. Ad cujus matrimonii valorem declarandum utitur Sacra Rota ea opinione probabiliori, *in §. Et quidem*, illis verbis: *Solius metus reverentialis nulla ad effectum, de quo agitur, ſit habenda ratio, niſi ſit qualificatus minis, & verberibus, vel gravioribus circumſtantiis.* Et deinde refert Authores hujus opinionis, & inter alios P. Thomam Sanchez *lib. 4. diſp. 6. n. 7.* In iis autem, quæ ſemel decidit Sacra Rota, ſemper perſiſtit: & ideò ibidem citantur aliæ deciſiones ejuſdem Rotæ. Ergo conſuetudo eſt Sacræ Rotæ decidere pro valore matrimonii juxta opiniones probabiles.

544. Eadem Sacra Rota Romana in quadam deciſione Neapolitana matrimonii data die 13. Martii anno 1651. quam affert Diana in fine partis 10. declarat validum matrimonium inter D. Joannam Mariam de Xart, & D. Michaelem Valex, Ducem de Caſaniſſima. Ubi pro nullitate allegabatur, quod teſtes non fuerint ſpecialiter ad eum contractum vocati, neque rogati: item, quòd contrahentes non fuerint à Parocho interrogati; præterea quòd Parochus invitus adfuerit matrimonio, immo & quod intermiſſo Miſſę Sacrificio receſſerit ab altari, eo quod nollet præſtare aſſenſum tali matrimonio: circa quæ omnia non deſunt opiniones doctorum pro nullitate matrimonii; & Sacra Rota in ea deciſione ſtat pro valore matrimonii juxta opiniones oppoſitas, quę ſuffragantur valori ejus. Et citat Authores hujus partis faventis valori; & alias deciſiones ejuſdem Rotæ pro eiſdem opinionibus favorabilibus valori.

545. Oſtenditur tertiò. Quia ea lex *Nam Imperator*, proximè relata affirmat, habere vim legis non ſolum quamcumq; *conſuetudinem* (ſcilicet rationabilem, & præſcriptam) ſed etiam *rerum perpetuò ſimiliter judicatarum authoritatem*; Conſuetudo enim, quæ deſumitur à tribunalibus ſic perpetuò judicantibus, habet firmiorem authoritatem. Cùm ergo tribunalia Eccleſiaſtica conſueverint judicare de valore matrimonii ex opinionibus verè probabilibus, dicendum eſt, eſſe conſuetudinem firmiſſimam pro valore matrimonii ex opinionibus probabilibus contracti.

546. Oſtenditur quartò. Nam ab antiquo tempore uſitatum eſt, viros ſapientes conſulere circa valorem matrimonii juxta opiniones receptas tanquam verè probabiles: ergo negari non poteſt, eſſe talem conſuetudinem inter Fideles conſulendi circa valorem matrimonii juxta opiniones receptas tanquam probabiles.

547. Confirmatur. Nam, ut optimè obſervavit noſter Archiepiſcopus Hiſpalenſis Petrus de Tapia *tom. 1. Cat. moral lib. 1. q. 8. art. 11. §. 3. n. 9.* opiniones, quæ ab antiquo tempore ſunt receptæ tanquam probabiles, aſſimilantur conſuetudini, illis verbis: *Longi temporis comprobatio* (opinionis) *aſſimilatur conſuetudini, & traditioni, quæ in moralibus eſt magni ponderis probatio.* Ergo ſaltem illæ opiniones, quæ à longo tempore ſunt receptæ tanquam probabiles circà valorem matrimonii, æquivalent conſuetudini; quia ipſo longo uſu comprobatæ induere videntur rationem conſuetudinis: cùm nihil aliud ſit conſuetudo, niſi uſus longo tempore comprobatus.

548. Confirmatur ſecundò, iis omnibus, quæ tradunt juriſprudentes de conſuetudine in controverſiis, in quibus ſunt opiniones probabiles pro utraq; parte. Nã Cardinalis Dominicus Thuſcus *t. 2. verb. Conſuetudo concl. 951. & 952* concludit circa opiniones controverſas eam ſequendam eſſe, pro qua ſtat conſuetudo, pro qua citat Federicum de Senis *conſil. 217. verſ. Poſt iſtas*, cujus concluſionis congerit plurima exempla. Ex quo fit, opinionem probabilem à probabilitate tranſire ad certitudinem moralem vi conſuetudinis. Sicut enim, ſi lex pręcipiat, talem opinionem amplectendã eſſe, jam praxis talis opinionis tranſit à probabilitate ad certitudinẽ obligationis; ita ſimiliter dicendũ eſt, quando cõſuetudo talis eſt, ut habeat vim legis.

549. Hæc aſſertio de conſuetudine celebrandi matrimonia juxta opinionem probabilem receptam, ut talem, habet minorem vim in iis, quæ pertinent ad juriſdictionem, v. g. Parochi, & Vicarii Epiſcopi ad aſſiſtendum matrimonio; quia conſuetudo dat juriſdictionem, ut conſtat ex iis, quæ dixi ſupra.

ARTICULUS V.

Secunda probatio ex reſponſione, quam dedit SS. Urbanus VIII.

SUMMARIUM.

Refertur controverſia orta ex difficultatibus Matrimoniorum, quæ contrahere deberent infideles converſi ad fidem. n. 551.
Refertur conſultatio Joãnis de Lugo, quæ cõſuluit de his Urb. VIII. n. 552.
Quid Urbanus reſponderit. n. 553.
Quomodo ex reſponſione Urbani conſtet valorem Matrimonii eſſe certum celebrari juxta opinionem verè probabilem. n. 554.

550. MAgna videtur eſſe confirmatio hujus doctrinæ reſponſio SS. D. Urbani VIII pro matrimoniis Indorum Neophytorum, quam refert P. Nicolaus de Techo in Hiſtoria Paraquariæ impreſſa Leodii ann. 1673. *lib.* 10. *cap.* 15. ubi ſic narrat.

551. Guaranæ gentis primores ſolebant tot pellices alere, quot eorum libido, & authoritas à popularibus ſuis impetrabat: nec aliud erat majus capeſſendę religionis noſtrę impedimentum, quàm eum monerentur unica uxore Chriſtianos ex lege Divina contentos eſſe debere. Acceſſit huic obſtaculo nimia quorundam Sociorum religioſitas, ejuſmodi homines ad primam uxorem adigere volentium. Alii, dempto ſcrupulo, religionem Chriſtianam ineuntibus, quamcumque vellent, ex pellicibus pro uxore permittebant. Ob earum opinionum diverſitatem inde natam, quòd Doctores ſcholaſtici de ea re inter ſe diſſentiant, ad ſummum legum interpretem recurſum eſt, & Joannes de Lugo, poſt modum Cardinalis, rem totam his verbis Urbano VIII. Pontifici Maximo expoſuit.

Sanctiſſime Pater.

552. IN Provincia, & Regno Paraquariæ in India Occidentali maxima difficultas ſuboritur in converſione infidelium ad fidem noſtram, quando aliqui ex noſtris volunt illos cogere ad recipiendum, & retinendum primam conjugem, quem in infidelitate habuerunt; gens quippe ex innata barbarie paſſim conjuges (ſi verè conjuges dicendæ ſunt) dimittunt, non aliter, quàm noſtri famulas, vel famulos: & hoc ſolùm quia conjux infirmatur, nec coquere cibos poteſt, aut veſtes conſuere, vel domus curam habere, vel quia jam ſeneſcit. Immò frequenter non unam ſolùm uxorem accipiunt, ſed ſimul cum ea omnes ejus filias, vel ſorores, ſi quas habet: ex quibus poſteà donat amicis aliquam, vel famolo in gratiam obſequii, quã poſtea repetit, ſi famulus diſcedat. Aliis ſola loci mutatio cauſa eſt deſerendi cõjugem, ne eã ſecũ ferant. Itaq; pleriq; putant, non eſſe ſaltem communiter apud illos verum matrimonium, ſed concubinatum; atque ideò permittunt, quòd conjugem baptizatũ accipiant, quando ad fidem convertuntur. Alii tamen ſcrupulum habent, & cogunt eos ad repetendum primum conjugem, ex quo magna incõmoda ſequuntur. Primò, quòd multi hoc terrore Baptiſmum averſantur. Secundò, quòd mentiuntur dicentes ſe nullum alium conjugem habuiſſe, & mala fide cũ alio contrahunt. Tertiò, quòd fingunt ſe repetere primam uxorem, ſed re vera aliam habent, nec de pri-

ma

ma curant. Quartò, quòd frequenter difficillimum eſt primam agnoſcere, quia vix recordantur in tanta multitudine, quæ fuerit prima, & illa inventa oportet rurſum inquirere, an illa priùs habuiſſet viros; & rurſum de iis viris, an priùs alias habuiſſent. His accedit, quòd frequenter in iis conjugiis non utantur ſigno aliquo externo ſpeciali; diverſo ab eo quo concubinam ad hebdomadam, vel menſem accipiunt; quare ſæpè non invenitur ſignum externum expreſſivum conſenſus ad Matrimonium requiſiti. Unde attenta eorum praxi, & conſuetudine, multi pii, & docti viri putant communiter, non fieri apud ipſos verum contractum Matrimonii. Cæterum ad tollendos ſcrupolos, & dubia, & ad hoc graviſſimum impedimentum auferendum illius gentis converſionis ad fidem, à Sanctitate Veſtra humiliter petitur, ut quandoquidem juxta Doctorum virorum doctrinam Sedes Apoſtolica ex gravi cauſa poteſt aliquando Matrimonium infidelium diſſolvere, prout Sanctitas Veſtra declaravit in Brevi ſuo expedito die vigeſima Octobris anno 1626. & rurſus in alio ſimili die decima ſeptima Septembris anno 1627 his verbis: *Nos attendentes hujuſmodi infidelium Matrimonia non ita cenſeri, quin neceſſitate ſuadente diſſolvi poſſunt, &c.* Et quide in hoc graviſſimæ cauſæ ſũt, immò neceſſitas ad converſionem illorũ infideliũ; dignetur Sanctitas Veſtra ex benignitate Apoſtolica concedere Provinciali Soc. JESU facultatem, ut ipſe, & ii ex Societate, quibus ipſe converſione gentis demandaverit, & communicandum cenſuerit, poſſit, occurrente caſu, & facto examine, & manente dubio de valore priùs Matrimonii in infidelitate facti, vel magna difficultate inveniendi veritatem, vel magna difficultate repetendi primum conjugem jam dimiſſum, poſſit, inquam, ad converſionem faciliorem reddendam, vel ad converſorum manutentionem In fide, & obedietia legum Eccleſiaſticarum, diſpenſare cum ejuſmodi converſis, ut poſſint poſt Baptiſmum contrahere verum matrimonium in facie Eccleſiæ. Hoc enim modo Sanctitas Veſtra infidelibus illis aditũ ad Eccleſiam patefacit, quem dæmon occludere conatur. Prout de Veſtræ Sanctitatis benignitate ſperare lubet, quàm Deus] &c.

553. Urbanus VIII. in dicto Sapientum virorum ſuper ea re conſulto pronunciavit, non videri ſibi, ſpeciali ſua diſpenſatione opus eſſe, ſed ubi Doctorum ſententiæ. *Utrumque probabiles*, intercederent, *ſequerentur opiniones pro conditione locorum, ac hominum Barbaris favorabiliores*, ſalva interim utriuſque partis authoritate, ſinerent *doctis hominibus ſentiendi libertatem*. Conſtans igitur Sociorum plerorumque in his terris degentium opinio praxi confirmata fuit, horum Barbarorum Matrimonia ob rationes ſupra relatas nulla eſſe, & poſſe Barbaros ad fidem converſos quancumque Baptizatam, rejectis aliis, in conjugem ſumere. Quanquam eam ſemper adhibuere cautelam, quam rei gravitas poſtulabant.] Hucuſque P. Nicolaus del Techo in ſua Hiſtoria.

554. Ex quo Urbani VIII. reſponſo clarè infertur, licitum eſſe, quòd in matrimoniis contrahendis poſſint deduci ad praxim opiniones iis barbaris favorabiliores, quæ, ſi favorabiliores ſunt, utique ſunt minùs tutæ. Manent tamen omninò tutæ ex principiis certis, quæ ſuperadduntur. Quomodo ergo hoc reſponſum Urbani concilietur cum damnatione hujus primæ propoſitionis, ex dictis, & ex dicendis facilè eſt intelligere. Ex dictis quidem. Nam cum detur conſuetudo ineundi matrimonium, & judicandi de valore illius juxta opinionem verè probabilem, & communiter receptam ut talem; quæ conſuetudo habet vim legis, inde eſt, quòd talis conſuetudo habeat vim reddendi certum valorem matrimonii.

555. Item ex conſtitutionibus Eccleſiæ cauſa matrimonii eſt favorabilis. Nam ſi dicamus, Eccleſiam favere velle matrimoniis non ſolùm contractis, ſed etiam contrahendis: & ex diſpoſitione Eccleſię, ea impedimenta non dirimere, quando pro utraque parte eſt vera probabilitas; id benè componitur, quod Sacramentum non exponitur fruſtrationi. Talis enim Eccleſiæ diſpoſitio faciet, contractum eſſe certò validum, & praxim omninò tutam.

ARTICULUS VI.

Tertia probatio ex eo quòd cauſa matrimonii ex diſpoſitione Eccleſiæ ſit favorabilis.

SUMMARIUM.

Cauſa matrimonii eſt favorabilis. n. 556.
Cauſa favorabilis eſt amplianda. n. 557.
Cauſa favorabilis amplianda eſt ad caſus dubios. n. 558.
Etiam ad dubios poſitivè. n. 559.
An opinio unius ſingularis Doctoris prævaleat in cauſa favorabili? n. 550.
Quomodo in varietate opinionum ea, quæ favorabilis eſt, maneat certa quoad praxim. n. 561.
Quomodo valor Matrimonii maneat certus, quando contrahitur juxta opinionem probabilem? n. 562.
Quomodo in dubio in cauſa favorabili opinio adverſa ſit rejicienda? n. 563.
Matrimonium certò validum in ratione contractus, etiam eſt certò validum in ratione Sacramenti. n. 564.
Confirmatio ex cap. final. de ſententia, & re judicata. n. 565.

556. PRobatur tertiò noſtra concluſio. Nam in Sacris Canonibus cauſa Matrimonialis eſt favorabilis. Ut patet ex *ca. fin. de ſent. & re judicat.* Ubi dicitur *Duobus Judicibus, ut accepimus, diverſas ſententias proferentibus, ſi ex juriſdictione ordinaria proceſſerunt, tenet pro reo, non pro Actore ſententia, niſi in cauſa favorabili, puta Matrimonio, libertate, dote ſeu teſtamento, pro ipſo* (actore) *fuerit promulgata* Et cap. *Ex litteris* de Probat. deciditur inter probationes æquales, judicem ſtare debere pro reo, *Præterquam in liberali cauſa*. Ubi gloſſa verb. *Liberali*, ait: *In cauſa Matrimoniali*. Et ita docet P. Thomas Sanchez *lib. 1. de Matrim. diſp. 18 n. 5.* & apud ipſum Joannes Andr. Oſtienſis, Antonius, Ancharanus, Henricus, Alexander de Nevo, Præpoſitus, Cardinalis, Abbas, Alciatus, Angelus, Sylveſter, Tabiena, Armilla, Menochius, Brunellus, Alexander Carrerius, Antonius Cucus, Ungarellus, Maſcardus.

557. Materiam favorabilem latiſſimè interpretandam eſſe, & ampliandam conſtat *ex Regul. 15. de Regul. Juris in 6.* ubi præſcribitur odia eſſe reſtringenda, & favores ampliandos. Et ita tradunt omnes communiter juris interpretes, ac Theologi omnes.

558. Prætereà materiam favorabilem ampliandam eſſe, & extendendam ad caſus dubios, omnes ſimiliter Theologi, & juris interpretes affirmant. Et ratio eſt clara. Nam ad caſus certos extenditur tam materia odioſa, quàm favorabilis: unde ſi hæc ampliatur, & illa reſtringitur; id non debet eſſe in ordine ad caſus certò cõprehenſos, ſed in ordine ad illos, de quibus dubitatur. De quo videndus eſt P. Th. Sanch. *l. 8. de Matrim. diſp. 2. & l. 4. Summ. cap 44. n. 3.*

559 Non ſolùm amplianda eſt materia favorabilis ad caſus dubios negativè, ideſt, ad eos, qui levi vel nullo fundamento nituntur, ſed etiam ad caſus dubios poſitivè, ideſt, quorum dubium procedit ex varietate opinionum probabilium. Quod latè oſtendi in *1. par. Criſ. Theol. diſp. 17. c. 2* ubi (in materia immunitatis Eccleſiaſticæ, quæ favorabilis eſt) plures Doctores, citatis eorum verbis, allegavi, nempè Suarium *l. 4. cont. Regem Angliæ c. 34. n. 4. & t. 2. de Relig. tr. 6. de Voto l. 6. c. 26. n. 6.* P. Thom. Sanchez *l. 4. Summ. c. 44. n. 3 & l. 8. de Matrim. diſp. 2. n. 1. & lib 4. Summ. c 40 n. 26. & to. 1. Conſilior. lib. 2 ca 4. dub 53. n. 31.* Antoninum, Diana *par. 6. tr. 1. reſol. 30. fin.* ubi pro eadem ſententia citat Alexandrum Sperellum, Carolum Maranta, Farinacium, & Giurbam. Quod etiam fuſius docuit ipſe Diana *par. 5. tract. 1. reſ. 23.* Ubi præter allegatos citat Joannem Souſam, & Rotam Romanam in una Veneta cenſus anni 1606 & *1. par. tract. 2. reſolut. 65.* ubi pro eadem allegat Felinum, Decianum, Hondedeum, Veſſetum, & Mainardum. Ibidem etiam citavi Valenzuelam adverſùs Venetos *par. 1. nu 43.* & Thomam del Bene *tom 2. cap. 16 dub. 9 ſect 13. n. 12.* Antonium Souſam in Bullam Cœnæ *diſp. 76. nu. 5.* ubi citat Oſtienſem, & Andream in cap. *Rurſus*, Qui Clerici, vel voventes, & Felinus in *cap. 1.* de Conſtitutionibus, & Martham de juriſdict. *4. part. centur. 2 caſu 164. n. 1.* citavi etiam P. Pellizarium *to. 2. tr 8. cap. nu. 142.* & P. Fagundez *lib 4. de Juſt. c. 10. n. 10.* P. Baldellum *to. 1 lib 5. diſp. 39. n. 1.*

560. Quod adeò verum eſt, ut quando agitur cauſa de valore Matrimonii, quia hæc eſt favorabilis, opinio unius ſingularis Doctoris probabili ratione innitentis, ſtans pro valore præferenda eſt ſententiæ plurimorum, niſi textu aperto, aut ratione evidenti innitantur. Ita enim docet P. Thom. Sanch. *l. 1. de Matrim. diſp. 18. n. 7.* & apud ipſum Oſtienſis, Joannes Andreas, Antoninus, Ancharanus, Enricus, Nevo, Præpoſitus, Felinus, Decius, Barbatia, Verojus, Roſella, Antonius Cucus, & Navarrus. Et obſervat P. Thom. Sanch. id in utroque foro intelligendum eſſe. Et præter citatos idem tradit P. Caſtro Palao *t. 1. tr. 1 diſp 2. punct. 1.* & apud ipſum Maſcardus, & Villalobos. Et hoc totum tradidi ea *diſp. 17. cit. cap. 4. n. 41.*

561. Hinc fit, quòd quando eſt varietas opinionum, & ſupervenit regula de favore ampliando, ita amplectenda eſt opinio, quæ favet matrimonio, immunitati, & cuicumque materiæ favorabili, ut remaneat omninò certa quoad praxim ex præfata Regula de favore ampliando: & opinio adverſa matrimonio maneat quoad praxim improbabilis. Quæ aſſertio ex dictis evidens eſt.

562. Ex dictis conſtat, dicendum eſſe, quoties Matrimonium contrahitur juxta opinionem verè probabilem, valorem matrimonii manere certum. Etenim cauſa favorabilis certiſſimè ampliatur ad caſus dubios, etiam ſi dubium procedat ex varietate opinionum, ut conſtat ex proximè dictis: ſed quando eſt opinio probabilis pro valore Matrimonii, & alia probabilis pro nullitate, eſt dubium ortum ex varietate opinionum, & matrimonium eſt cauſa favorabilis: ergo cauſa matrimonii certiſſimè amplianda eſt ad caſum, in quo eſt opinio probabilis pro valore, & alia oppoſita pro nullitate. Et quid eſt, quòd cauſa matrimonii certiſſimè amplietur ad caſum, in quo eſt opinio pro valore, niſi quod valor maneat omninò certus? Nam cum diſpoſitio juris faciat deciſionem certam, inde eſt, quod Regula 15. de favore ampliando, faciat deciſionem certam de valore matrimonii, ut potè materiæ favorabilis.

563. Confirmatur primò In dubio juris ex *Regul. 15.* de favore ampliando, opinio favorabilis eſt amplectenda, & opinio favorabilis eſt amplectenda, & opinio oppoſita reiicienda: ſed ſi opinio adverſa eſt probabilis, non eſt reiicienda, niſi propter deciſionem certam in contrarium: ergo reſultat diſpoſitio certa contra nullitatem matrimonii, & pro valore ejus.

564. Confirmatur ſecundò. Nam ubi contractus matrimonii eſt

certo

certò validus, in ratione Sacramenti eſt certò validus: ſed ubi eſt dubium juris de impedimẽto dirimenti, etiam ortum ex varietate opinionum, contractus Matrimonii in ratione contractus eſt certò validus; ergo etiam in ratione Sacramenti. Probatur minor. Eſt enim inter juriſprudentes velut axioma multis textibus confirmatum, in dubio juris ſemper ſtandum eſſe pro valore actus. Videantur P. Th. Sanchez *lib. 3. de Matrim. diſp. 35. n. 19.* & aliis in locis, & Antonius Gomez *in legem* 42. Tauri. *n. 3. & 4.* ergo in quodlibet dubio juris contractus Matrimonii cenſendus eſt certò, & evidenter validus.

565. Confirmatur tertiò. Nam in cap. finali ſupra relato de ſent. & re judicat. ſtatuit Pontifex, duobus judicibus diverſas ſententias proferentibus ortas ex juriſdictione ordinaria, tenet ſententia pro valore matrimonii. Ubi ſupponit Pontifex, ex illis duabus ſententiis non eſſe unam evidenter juſtam, & alteram evidenter iniquã; nam ſi tales forent, non pro cauſa favorabili ſtandũ eſſet, ſed pro jure evidenti. Supponit ergo Pontifex, utramque ſententiam eſſe probabilẽ, & probabiliter, atque prudenter latam. Tum ſic: quamvis utraque ſententia ſit probabilis, Pontifex decidit, præferendam eſſe eam, quę verſatur circà valorem Matrimonii, & quamlibet materiã favorabilem: ergo ex deciſione Pontificis materia favorabilis, atque adeò valor Matrimonii, extenditur non ſolùm ad cauſam utrimque dubiam, ſed etiã ad cauſã probabilem. Vide multa alia argumenta, quę pro hac aſſertione inſtruxi *in 1. p. Cruſ. Theol. diſp. 17. & diſp. 19. c. 7.*

ARTICULUS VII.

Præoccupatur reſponſio, quæ exhiberi poteſt duplici argumento facto, & confutatur.

SUMMARIUM.

An regula de favore ampliando intelligatur ſolùm de contracto, non autem de contrahendo. n. 566. & ſeqq.

Sententia data pro valore Matrimonii contracti eadem debet eſſe pro valore contrahendi ſub iiſdem circumſtantiis. n. 568.

Quam ſententiam dedit Sacra Rota pro valore Matrimonii coram Parocho invito, eandem daret, ſi lis moveretur de contrahendo. n. 569.

Item quam dedit de valore Matrimonii contracti cum metu reverentiali, eandem daret ante contractum. n. 570.

Reſponſio Urbani VIII. circa Matrimonia infidelium, qui convertuntur, loquitur de contrahendis. n. 571.

Conſuetudo fert, ut judex preferat ſententiam pro valore Matrimonii contrahendi juxta opinionem probabilem. n. 572.

Ubi dubitatur de valore diſpenſationis ante contractum, non ſemper habet judex opinionem evidentem. n. 573.

Ubi contractus, poſtquam factus eſt, evadit validus, in ipſo fieri eſt validus. n. 574.

Contractus, qui in fieri fuit invalidus, non eſt, unde revalidetur, ſi ſint eadem circumſtantiæ. n. 575.

Non compatiuntur hæc duo, & quòd Matrimonium in fieri exponatur fruſtrationi, & quòd jam contractum ſit certò validum. n. 576.

Impedimentum, quod non dirimit Matrimonium contractum, non dirimit contrahendum. n. 577.

Quæ dicta ſunt de impedimento dirimenti, dicenda ſunt de diſpenſatione, proportione ſervata. n. 578.

566. AD argumentum ſupra factũ de conſuetudine contrahendi matrimonium ex opinione verè probabili, & ad proximè factum ex Regula de favore ampliando, reſpondebit aliquis, utroque argumento probari intentũ de Matrimonio contracto, ſecus de contrahendo. Cenſura autem hujus primæ propoſitionis præſcribens in Matrimonio, ſicut in cęteris Sacramentis, non eſſe utendũ opinione probabili, relicta tutiori, non habet locũ in matrimonio jam contracto, ſed in contrahendo, ſive in ipſo fieri celebrationis Matrimonii.

567. Hæc tamen reſponſio confutatur primò. Et ſupponamus, eſſe opinionem communiter receptam tanquam probabilem de nullitate talis impedimenti dirimentis; cùm ſit etiam opinio probabilis oppoſita de exiſtentia impedimenti. Supponamus etiam, quòd ſuper Matrimonio jam contracto movetur lis ex tali impedimento coram judice Eccleſiaſtico; & quòd hic cenſens probabilem opinionem de nullitate impedimenti declaravit Matrimonium eſſe validum.

568. Tum ſic: inintelligibile eſt, quòd ſententia declaratoria valoris Matrimonii jam contracti, ſi eadem & in eiſdem circumſtantiis ferretur à judice ante contractum, dicenda eſſet continere errorem. Nam dum eædem ſunt circumſtantiæ, idem debet eſſe judicium de valore. Si autem non liceret judici uti opinione illa probabili ante contractum, erraret Judex, dum illa uteretur.

569. Quod argumentum, ut dilucidius procedat, exemplis confirmandum eſt. Primò. Nam (ut ſupra retuli *ar. 4.*) Sacra Rota in quadam deciſione Neapolitana Matrimonii declaravit, validum fuiſſe illud Matrimoniũ, licet Parochus adfuerit invitus, quamvis ſit opinio aliquorum doctorum (quam refert P. Th. Sanch. *l. 3. de Matr. diſp. 39. n. 7.*) eſſe invalidum Matrimonium, cui aſſiſtit Parochus invitus. Inquiro ergo, ſi ante Matrimonium contractum deberet Sacra Rota decidere, an validum futurum eſſet Matrimonium, cui aſſiſteret Parochus invitus; quid reſpondere deberet? Sanè cùm non ſolùm in iſta, ſed in multis aliis deciſionibus ibidem citatis Sac. Rota deciderit, eſſe veram opinionem de valore Matrimonii coram Parocho invito, incredibile eſt, quòd aliter deciderit ante contractum. Si ergo eodem modo decideret ante contractũ, id quidẽ provenit, ex eo quòd opinio probabilis de valore ſit certa, tùm ex conſuetudine quã oſtendimus *n. 4.* Tũ ex Regula de favore ampliando, ut diximus *n. 6.*

570. Secundum exemplum eſt id, quod retuli *ar. 4.* ex Sac. Rota Romana, quæ in quadam Trullenſi Matrimonii decidit, illud Matrimonium fuiſſe validum, non obſtante, quod allegabatur ex adverſo metus reverentialis in uno contrahentium. Et quamvis ſit opinio multorum (quos citat P. Th. Sanch. *l. 4. de Matr. diſp. 6. à n. 4.*) ſufficere ſolùm metum reverentialem ad annullandum matrimonium; ex oppoſita opinione Sac. Rota decidit validum. Eſt autem mihi incredibile, quòd ſi ante Matrimonium contractum interrogaretur Sacra Rota [An ſi illud Matrimoniũ contraheretur, evaderet validum?] reſponſura ſit aliter, ac decidit circà Matrimonium jam contractum. Quare certitudo, quæ illi opinioni probabili accreſcit circa Matrimonium contractũ, tum ex regula de favore ampliando, tum etiam ex reſponſione Urbani VIII. relata *art. 5.* eodem modo accreſcit illi opinioni probabili circa Matrimonium contrahendum.

571. Confutatur ſecundò. Nam reſponſio Urbani VIII. relata *ar. 5.* expreſſè ſuadet, ut pro Matrimoniis infidelium, qui convertuntur ad Fidem, contrahendis, eligantur opiniones probabiles eis Matrimoniis favorabiliores: ergo is favor Matrimonii non ſolùm eſt pro Matrimoniis contractis, ſed etiam pro contrahendis.

572. Confutatur tertiò eadem reſponſio. Nam ante contractum Matrimonium occurrere ſolent Judici Eccleſiaſtico graves difficultates circà valorem diſpenſationis prævię requiſitæ, aut commiſſionis diſpenſandi, quam dat Pontifex Vicario Generali Epiſcopi. Tum ſic. A valore diſpenſationis circà impedimentum dirimens pendet valor Matrimonii, ſi enim Breve Pontificum eſt ſubreptitium, Matrimonium virtute ejus diſpenſationis celebratum, eſt nullum: & tamen conſuetudo recepta fert, quòd ferat ſententiam judex Eccleſiaſticus ex opinione probabili, ut quotidie experimur: ergo datur conſuetudo, quòd Judex Eccleſiaſticus ferat ſententiam circa valorem Matrimonii ex opinione probabili.

573. Confirmatur. Eſſet enim onus intolerabile judici Eccleſiaſtico, quòd in cauſa, in qua dubitatur de valore diſpenſationis, deberet invenire ſemper ſententiam evidentem, ex cujus directione cauſam decidat; aut debeat decidere ſemper pro nullitate diſpenſationis, quantumvis pro ejus valore detur opinio recepta communiter tanquam probabilis, quæ, ut ſuppono, debet eſſe probabilior juxta damnationem ſecundæ propoſitionis factam in hoc decreto. Et fortaſſè propter hanc difficultatem impulſi ſunt judices Eccleſiaſtici eam conſuetudinem inducere judicandi pro valore diſpenſationum juxta opiniones taliter probabiles.

574. Confutatur quartò. Nam qui facit contractum, qui, poſtquam factus eſt, evadit validus, in ipſo fieri facit contractum validum: ſed Matrimonium contractum juxta opinionem verè probabilem, poſtquam contractum eſt, eſt validum, & per ſententiam judicialem (talem ultimam latam in Sac. Rota) declaratur validum; ita ut reſultet certitudo moralis de valore, ut patet in exemplis poſitis in 1. argumento: ergo in ipſo fieri facit contractum Matrimonialem validum. Cõſequentia legitimè infertur, & minor patet ex dictis. Minor autem conſtat ex eo, quòd implicatio eſt in terminis, quòd cõtractus in fieri nõ ſit validus, & poſteà reddatur validus ſine nova diſpẽſatione.

575. Confirmatur primò. Nam contractus, qui in fieri fuit invalidus, nullum aliud habet principium, unde revalidetur, ſi concurrant eædem circunſtantiæ. Loquimur enim in hypotheſi; in qua non eſt habita denuò diſpenſatio. Ergo ſi jam contractum eſt validum, etiam in ipſo fieri fuit validum.

576. Confirmatur ſecundò. Nam hæc duo impoſſibilia ſunt, & quod conjuges contrahentes ſecundùm opinionem probabiliorem, & minus tutam, exponat Sacramentum fruſtrationi, & quòd Matrimonium ipſum jam contractum cenſeatur certò validum; hæc enim duo opponuntur, ſicut contingenter verum, & certum: ſed matrimonium jam contractum juxta eam opinionem probabiliorẽ cenſetur certò validum, & tale eſſe declaratur à Sacra Rota, ut in exemplis ſupra relatis: ergo cum hoc incompoſſibile eſt, quòd Matrimonium in fieri, dum contrahitur ſecundũ eam opinionem probabiliorem, exponatur fruſtrationi. Omitto multas alias confirmationes, quæ efformari poſſunt juxta regulas artis ſyllogiſticæ.

577. Confutatur quintò. Id, quod non eſt impedimentum dirimens reſpectu Matrimonii jam contracti, non poteſt eſſe impedimentum dirimens reſpectu Matrimonii contrahendi, juxta verſiculum apud omnes celebratum, illum quidem poſtremũ inter verſiculos de impedimentis, ſcilicet: *Hæc ſocianda vetant connubia, facta retractant*, Id, quod etiam conſtat ex communi ſententia omnium Theologorum, & juriſprudentium: ſed ex conſtitutionibus Eccleſiæ, in quibus ſtatuitur, favores eſſe ampliandos, & cauſam Matrimonialem eſſe favorabile, infertur, quòd in dubio invincibili proveniente ex varietate opinionum circa impedimentum dirimens, jus Eccleſiaſticum aufert (ſaltem virtualiter) impedimentum illud dubium, aut probabile in Matrimonio jam contracto: ergo eodem modo aufert illud in Matrimonio contrahendo, aut in fieri; alioquin diverſa eſſent impedimenta pro Matrimonio contracto, & pro contrahendo.

578. Idem

578. Idem, quòd diximus de varietate opinionum circà impedimentum dirimens jure Eccleſiaſtico, dicendum etiam eſt, quando adeſt varietas opinionum verè probabilium circà valorem diſpenſationis in impedimento dirimenti certò. Quia cum Eccleſia intendat favere Matrimonio in illis, in quibus poteſt, & ea diſpenſatio pertineat ad poteſtatem Eccleſiæ, in tali dubio poſitivo invincibili ejus diſpenſationis certum eſſe debet, quòd favore Matrimonii ſtandum ſit pro valore diſpenſationis maximè attenta vi conſuetudinis præſcriptæ de qua locuti ſumus *art.* 3.

ARTICULUS VIII.

Præcluditur reſponſio alterius inſtantiæ.

SUMMARIUM.

Ratio dubitandi ex titulo poſſeſſionis. n. 579.
Matrimonium ex ſola poſſeſſione non declaratur validum, ſed manutenetur. n. 580.
Poſſeſſio habet locum etiam in odioſis. n. 581.
Item affert præſumptionem pro valore Matrimonii, non certitudinem. n. 582.
Poſſeſſio non eſt ſufficiens ad ferendam ſententiam in articulo proprietatis. n. 583.

579. FOrtaſsè replicabit aliquis, verum eſſe, quòd eodem judicio cenſenda ſunt Matrimonium contractum, & contrahendum, dum in contracto non attenditur denuò alia circumſtantia, ratione cujus aliter cenſetur de Matrimonio contracto, ac de contrahendo. Hæc autem circumſtantia eſt poſſeſſio, aut quaſi poſſeſſio, ex regula generali, quòd in dubio melior eſt conditio poſſidentis. Unde fit, quod cum in matrimonio contrahendo non detur ea poſſeſſio, & illa inveniatur in matrimonio jam contracto; in dubio ſtandum ſit pro contracto, & non pro contrahendo.

580. Hæc tamen reſponſio refellitur primò. Nam ex ſola poſſeſſione matrimonium non redditur, nec declaratur validum, ſed manutenetur: atqui matrimonium celebratum juxta opinionem probabilem à Sacra Rota declaratur validum; nempè celebratum ex ſolo metu reverentiali, aut coram Parocho invito, ut conſtabat ab exemplis ſupra relatis: ergo non declaratur validum propter poſſeſſionem, ſed propter rationes ſupra ponderatas.

581. Refellitur ſecundò. Nam poſſeſſio habet locum tam in odioſis, quàm in favorabilibus: ergo cum Eccleſia declarat, matrimonium eſſe favorabile; & ratione hujus favoris Judices ferunt ſententiam pro valore matrimonii, aliquod ampliùs concedunt matrimonio, præter jus poſſeſſionis. Sed hoc ampliùs non poteſt eſſe aliud, niſi quod ex regula de favore ampliando cenſeatur certò validum, & ſi celebratum juxta opinionem verè probabilem: ergo ex favore, & non ex poſſeſſione cenſetur certò validum.

582. Refellitur tertiò. Nam hæc quaſi poſſeſſio ſolùm affert præſumptionē pro valore matrimonii, & conſequenter ſolùm ſuperaddit quoddam genus probabilitatis pro valore: ſi ergo ex hac ſola probabilitate (dato, & non conceſſo) Matrimonium contractum declaratur validū; quare etiam propter probabilitatem veram opinionis, quamvis deficiat, aut non attendatur hæc præſumptio poſſeſſionis, non ſufficiet ad declarandū valorem Matrimonii in ipſo fieri, maximè accedete regula de favore ampliando, & coſuetudine præſcripta.

583. Refellitur quartò. Nam poſſeſſio non eſt ſufficiens ad ferendam ſententiam in articulo proprietatis: at quando movetur lis circà valorem Matrimonii, movetur circa articulum proprietatis: ergo poſſeſſio non eſt ſufficiens ad ferendam ſententiam circà valore matrimonii. Cùm ergo Sacra Rota declaret validum Matrimonium celebratum juxta opinionem verè probabilem, non autem evidentem, ut in exemplis *art.* 4. propoſitis, & inde maneat moraliter certum, id Matrimonium eſſe validum, & ex ſola poſſeſſione non ſit certò validum; fit, Matrimonium contractum non declarari validum ex ſola poſſeſſione, ſed ex aliis capitibus ſupra traditis.

ARTICULUS IX.

An doctrina tradita intelligenda etiam ſit in dubio poſitivo circà impedimenta jure Divino, aut naturali dirimentia? Circa quàm quæſtionem præmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

Ratio dubitandi. n. 585.
Quid ſit dubium negativum, & quid poſitivum? n. 586.
Cum motivo probabili poteſt componi dubium, non verò cum aſſenſu probabili. n. 587.
Motivum probabile non cogit intellectum ad aſſenſum. n. 588.
Intellectus non poteſt aſſentiri objecto propter motivum probabile, niſi accedat inclinatio voluntatis. n. 589.
Quid ſit dubium vincibile, quid invincibile? Et quid ſit dubium practicum, quid ſpeculativum? n. 590.

584. HUcuſque locuti ſumus de certitudine valoris Matrimonii in dubio poſitivo orto ex varietate opinionum circà impedimenta dirimentia jure humano. Reſtat modo eamdem quæſtionem inſtruere in caſibus, in quibus dubiū ex varietatem opinionū procedit circà impedimenta jure divino, aut naturali præſcripta.

585. Et fortaſsè videbitur alicui eam doctrinam benè intelligi circà impedimenta inducta jure Eccleſiaſtico, circa quæ Princeps Eccleſiaſticus poteſt diſponere pro ſuo arbitrio; cæterum circa impedimenta, quę dirimunt jure naturali, & Divino, etiam ſit varietas opinionum circa illa, videtur difficile intelligere, quomodo poſſit Eccleſia diſponere?

586. Pro cujus rei claritate, præmittendum eſt primò, dubium aliud eſſe negativum, & aliud poſitivum. Dubium negativum eſt, cum nulla ratio alicujus momenti apparet ex alterutra parte contradictionis, v. g. cum dubito, an crines Adami fuerit rubri, neque pro parte affirmativa, neque pro negativa invenio rationem aſſentiendi, tunc habeo dubium negativum. Dubium poſitivum eſt, quòd oritur ex varietate opinionum probabilium utrinque pugnantium.

587. Huic explicationi de quidditate dubii poſitivi, & negativi, quæ communis eſt Theologis, & Philoſophis, adverſatur Caramuel in Theol. fundament. *n.* 1888. ut retuli in 1 *p. Criſ. Theol. diſp* 6. *ſ.* 5. qui exiſtimat, ubi adſunt rationes probabiles, non poſſe dari dubitationem, ſed ſolam probabilitatem. Quantam paſſus fuerit æquivocationem, ibi oſtendi. Etenim cum aſſenſu probabili componi non poteſt dubitatio; quia dubitatio eſt ſuſpenſio aſſenſus in utramque partem contradictionis, aſſenſus autem, & ſuſpenſio aſſenſus non ſunt compoſſibiles. Poteſt autem dubitatio reperiri inter motiva utrinque probabilia; quòd contra Caramuelem multi demonſtrationibus oſtendi *cap.* 5. *cit.*

588. Et modò breviter probatur ex ibi dictis. Primò. Nam motivum probabile non cogit intellectum ad aſſenſum: ergo intellectus poſitus inter motiva probabilia duplicis opinionis oppoſitæ liber, & expeditus manet ad aſſentiendum alterutri: poteſt ergo ſuſpendere aſſenſum ad utramque partem, atque adeò dubitare.

589. Secundò. Non poteſt intellectus aſſentiri objecto propter motivum probabile, niſi accedat inclinatio voluntatis; ut ipſe Caramuel cum communi ſententia admittit: ergo ſi voluntas in neutram partem inclinet, non dabitur aſſenſus intellectualis; atque adeò intellectus ſuſpendet aſſenſum in utrâque partem: id autem eſt dubitare: ergo inter utrumque motivum probabile poteſt dari dubitatio.

590. Deindè dubium poſitivum (ſicut & negativum) aliud eſt vincibile, quando ſcilicet eſt ſpes perveniendi ad certitudinem, & aliud invincibile, quando adhibita diligentia debita non poteſt perveniri ad certitudinem. Præterea dubium poſitivum aliud eſt practicum nempè quando dubito, an re ipſa peccabo exercens hanc actionem; aliud ſpeculativum, quando ſcilicet dubitatur de actione ſecùndum ſe, v. g. an ſit licita, an illicita non deliberando, an hic, & nunc peccabo illam exercens. Quæ omnia oportet mente retinere, ut clariùs percipiantur, quæ in hoc capite diſſerenda ſunt.

ARTICULUS X.

Præmittitur, quid poſſit Princeps Laicus, & Eccleſiaſticus in dubio circà valorem contractus.

SUMMARIUM.

Proponitur, & explicatur quæſtio. n. 591.
Poteſt Reſpublica decernere valorem contractus, qui probabiliter cenſetur ab ipſa fuiſſe prohibitus. n. 592.
In dubio poſitivo circa jus naturale poteſt Reſpublica decernere pro valore contractum. n. 593.
In dubio invincibili de honeſtate actionis, ſi Superior imperat, ſubditus parere tenetur. n 594.
Et id oſtenditur ex S. Auguſtino. n 595.
Item ex S. Bernardo. n 596.
Et ex S. Ignatio. n. 597.
Et ex communi Theologorum. n. 598.
Quando ſuperior præcipit, quòd eſt probabiliter licitum, ſubditus parere tenetur. n. 599.
Item in dubio poſitivo. 600.
Quomodo ex his inferatur, poſſe Rempublicam civilem decernere valorem contractuum? n. 601.
Et quomodò non ſolùm id poſſit fieri per legem, ſed etiam per conſuetudinem? n 602.
Eamdem poteſtatem habet Eccleſia circa contractum Matrimonialē n. 603.
Et quam certum ſit, habere eam poteſtatem? n. 604.
In dubio poſitivo (etiam circà jus naturale) habet Eccleſia poteſtatem decernendi valorem Matrimonii. n. 605.
Nec Minorem poteſtatem habet Eccleſia circà valorem contractus Matrimonialis, quàm Reſpublica circà reliquos contractus. Ibid.
Idque poſſe Eccleſiam, duplici modo explicatur. n. 607. & ſeqq.
Objectio ſolvitur. n. 610.

591. PRæmittenda eſt etiam quæſtio in titulo propoſita, ut majori cum claritate procedatur in quæſtione præcipua. Eſt ergo quæſtio præſens, An in dubio poſitivo (orto ex varietate opinionum probabilium oppoſitarum) ſpeculativo invincibili de bonitate morali contractus (qui continetur intra ſphęram ſuę poteſtatis) poſſit

poſſit Reſpublica civilis decernere valorem talis contractus? Dixi *poſitivo*, quia loquimur in præſenti de dubio orto ex varietate opinionum probabilium. Dixi *ſpeculativo*, quia cum dubio practico nemini licet operari. Et nota, dubium eſſe practicum, dum dubitatur de probabilitate opinionis, ut latè tradidi in 3. *p. Criſ. Theol. diſp.* 56 *c.* 9. *ar.* 3. *n* 598. Dixi *invincibili*; quia dum vincibile eſt, inſtat obligatio quærendi certitudinem, ut quis rectè operetur.

592. Et ſi quidem varietas opinionum verſetur circa aliquā prohibitionem juris humani, ita ut ſint opiniones oppoſitæ, quarum una aſſerat, contractum eſſe invalidum ex prohibitione humana, altera verò contradicat, manifeſtum eſt, poſſe Rempublicam civilem decernere valorem talis contractus. Si enim poteſt contra certā prohibitionem humanam præcipere, cur non poterit contra probabilem.

593. Quare tota difficultas eſt, quando eſt varietas opinionū probabilium, quarum una affirmat contractum eſſe prohibitum, ſive invalidum jure naturali; altera vero negat; an in hoc dubio poſſit Reſpublica civilis decernere valorem talis contractus. In qua quæſtione aſſero, poſſe utique Rempublicam civilem. Et licèt non inveniam expreſſum hujus concluſionis ſuffragium apud Authores; ex communi tamen eorum doctrina concluſio manifeſtè probatur.

594. Etenim in dubio ſpeculativo invincibili de honeſtate actionis, ſi Superior præcipiat talem actionē, tenetur ſubditus parere: ergo in eo caſu Superior habet jus imperandi. Conſequentia eſt evidens. Nā ubi Superior non habet jus imperandi, implicat, quòd ſubditus habeat debitū parendi, ut ex terminis notū eſt. Quòd ſi ſubditus habet debitū parendi, implicat, quod Superior non habet jus imperandi.

595. Antecedens cenſeo eſſe omninò certum. Tum quia Authores refragantes loquuntur de dubio practico, cum quo nunquam licet operari, & ideò non refragantur noſtræ ſententiæ, quę loquitur de dubio ſpeculativo. Tum etiam, quia hęc eſt expreſſa ſententia ſancti Auguſtini (ut tradidi *in* 3. *p. Criſ. Theol. diſp.* 55. *c.* 7. *ar.* 3. *n.* 353.) *lib.* 22. contra Fauſtum *c.* 74. & refertur *cap. Quid culpatur* 23 *quæſt.* 1. ubi docet, debere ſubditum obedire, quando non eſt certum id, quod præcipitur eſſe peccatum. Ait enim: *Rectè poteſt, illo jubente, bellare, ſi vice pacis ordinem ſervans, quod ſibi jubetur, vel non eſſe contra Dei præceptum certum eſt; vel utrum ſit, certum non eſt.* Unde ſic ſit evidens conſequentia. Subditus debet obedire, quando non eſt certum, utrùm res præcepta ſit peccatum: ſed in hoc dubio orto ex varietate opinionum probabilium, non eſt certum, rem præceptam eſſe peccatum: ergo in tali dubio ſubditus debet obedire.

596. Idem & eiſdem terminis tradit S. Bern. *l. de Præcept. & diſp. c.* 9. his verbis: *Quidquid vice Dei præcipit homo, quòd non ſit tamen certū diſplicere Deo, haud ſecus omninò accipiendum eſt, quàm ſi præcipiat Deus.* Sed in hoc dubio non eſt certum, rem præceptam diſplicere Deo: ergo in hoc dubio non aliter accipiendum, eſt, ac ſi præcipiat Deus.

597. Eamdem doctrinam ſæpius tradidit S. Patriarcha noſter Ignatius in Epiſtola de virtute obedientiæ, & in Conſtitutionibus, ex quibus multos textus propoſui *in* 3. *p. Criſ. Theol. diſp.* 56. *c.* 7. *ar.* 3.

598. Et hæc eſt communis doctrina Theologorum, & juriſprudentum, quam optimè promovet P. Thomas Sanchez *l.* 6 *Summę c.* 3. *nu.* 3. & apud ipſum S. Bonaventura, S. Antoninus, Paludanus, Crathuſianus, Alenſis, Major, Gabriel, Roſella, Angelus, Sylveſter, Tabiena, Armilla, Cajetanus, Victoria, Sotus, Corduba, Medina, Toletus, Bañez, Azor, Molina, Valencia, Navarra, Petr. de Ledeſma, Sà, Rodriguez, Antonius Paez, Sayrus. Et ex juriſprudentibus Gloſſa *c. Delicta de Majorit. & obed. & inc. ad aures, de temp. ordinand. & in cap. Ex tenore, de ſent. Excomm. & in cap. Quid culpatur,* 23. *q* 1 *& in cap. Nervi diſt.* 13. Item Innocentius, Joann. Andreas, Oſtienſis, Baldus, Abbas, Alexan. de Nevo, Bellamera, Henricus, Antonius, Archidiaconus, Navarrus, Antonius Cucus, Tapia, & Covatruv. Idem docet P. Suarez 2. 2. *tr.* 3. *diſp.* 13. *de bello ſect.* 6. *concl.* 3. P. Caſtro Palao *t.* 1. *tr.* 1. *diſp.* 2. *punct.* 8.

599. Argumentum autem evidens pro concluſione dupliciter poteſt efformari. Uno modo, quatenus res præcepta eſt probabiliter licita; altero modo, quatenus ex varietate opinionum res præcepta eſt in æquilibrio dubitationis. Et quidem primo modo, *in* 1. *p. Criſ. Theolog. diſput.* 16. *cap.* 4. clariſſimè oſtendi, quando Superior præcipit, quod eſt probabiliter licitum, debere ſubditum parere. Tenetur enim obedire, quando id, quòd præcipit, eſt evidenter licitum: ſed quòd eſt probabiliter licitum, ex dictamine reflexo eſt evidenter licitum: ergo quando eſt probabiliter licitum, tenetur ſubditus obedire. Loquimur autem de eo, quod eſt probabiliter licitum tam ex parte præcepti, quàm ex parte materiæ præceptæ; & concurrentibus cæteris conditionibus ad præceptum requiſitis. Vide hęc omnia latiùs diſcuſſa in eo *cap.* 4.

600. Altero modo, ſcilicet quatenus ex varietate opinionum invicem adverſantium oritur dubitatio, an res præcepta ſit licita; deſumitur argumentum ex poſſeſſione ſuæ poteſtatis, quam habet Superior, ratione cujus habet jus imperandi, nam dubitatio ſuperveniens non poteſt eum arcere à ſua poſſeſſione. Nam in dubiis ſemper eſt melior conditio poſſidentis. Quod argumentum ſolidiſſimè urget P. Thomas Sanchez *ubi ſupra, & lib.* 1. *Sum cap.* 10. *à n.* 13. Poteſt etiam deſumi argumentum ex altera regula, quòd in dubiis tutior pars eſt eligenda. Et ideò P. Suarez ubi ſupra ita probat: *Nam in dubiis tutior pars eſt eligenda; cùm autem Princeps poſſideat jus ſuum, tutius eſt illi obedire.*

601. Ex quibus omnibus fit, Rempublicam civilem habere jus imperandi, quando datur dubium poſitivum ortum ex varietate opinionum vere probabilium, illud quidem ſpeculativum, & invincibile, per quod dubitatur, an actio ſit licita, an illicita, etiam ſi dubitatio procedat de jure naturali, ſcilicet in materia contenta intra ſphęram ſuæ juriſdictionis. Cùm ergo Reſpublica eandem poteſtatem habet circà valorem contractuum, ac circà decernenda reliqua, quæ expediunt utilitati publicę; fit irrefragabile, in hoc dubio poſitivo poſſe decernere circà valorem contractuum.

602. Id autem non ſolùm poteſt pręſtare Reſpublica per legē, aut decretū, ſed etiam per conſuetudinem tacitè approbatā. Nam ſi moribus civiū introductus ſit contractus, de cujus juſtitia ſint opiniones invicem adverſantes, verè tamen probabiles, & diuturna cōſuetudine admittantur in tribunalibus tales contractus tanquā validi; ex tali cōſuetudine sūt certò validi; quia tacitè approbantur à Republica.

603. Id, quòd diximus de poteſtate Reipublicæ ſæcularis, dicendum etiam eſt de poteſtate Reipublicæ Eccleſiaſticæ. Nemini enim dubium eſſe poteſt, Eccleſiam habere poteſtatem circà valorem contractus Matrimonialis eodem modo, ac Reſpublica civilis habet circà valorem aliorum contractuum.

604. Quod autem Eccleſia habeat poteſtatem irritandi contractū matrimonialem inter fideles, quando ita expedit, conſtat manifeſtè ex Concilio Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de Matr.* irritavit enim contractum Matrimonialē, cui non adſunt Parochus, & duo alii teſtes. De qua Eccleſiæ poteſtate agit ſapientiſs. P. Th. Sanch. *l.* 3. *de Matrim. diſp.* 4.

605. Quod autem Eccleſia in hoc dubio poſitivo ſpeculativo invincibili (etiam ſi verſetur dubium circa jus naturale) habeat poteſtatem decernendi, validum eſſe Matrimonium, clarè conſtat ex ſupra dictis. Primò etenim non habet minorem poteſtatem Eccleſia circà contractum Matrimonialem, quàm Reſpublica civilis poteſtatem decernendi valorem contractuum, intercedente hujuſmodi dubio: ergo Eccleſia habet poteſtatem decernendi valorem contractus Matrimonialis in ſimili dubio.

606. Secundò. Nam in ejuſmodi dubio eo ipſo, quòd ſubditus parere tenetur, Superior Eccleſiaſticus habet jus imperandi, & conſequenter habet jus decernendi valorem contractuum, qui continetur intra ſphęram ſuæ juriſdictionis, qualis eſt contractus matrimonialis. Vide hoc argumentum latius propoſitum ſupra *n.* 594.

607. Idque poteſt dupliciter. Primò, in ſiſtendo opinioni verè probabili, quæ doceat, talem contractum eſſe juſtum, & licitum contra opinionem adverſam etiam probabilem. Nam eo ipſo quòd opinioni probabili adjungit præceptum ſuum, jam non eſt ſolum probabile, ſed omninò certum, quod adſit obligatio. Nam opinio verè probabilis facit, quòd res pręcepta ſit ex dictamine reflexo evidenter licita, & præceptum illi opinioni ſubjunctum facit, quòd ea actio ſit obligatoria; & ſi Eccleſia decernat de valore, ſit valida.

608. Secundò. Id poteſt Eccleſia, perſiſtendo in dubio poſitivo ſpeculativo invincibili orto ex varietate opinionum adverſarum; eo modo, quo diximus in argumento ſecundo proximè facto.

609. Dices. Videtur difficile intelligere, quomodo Princeps poſſit præcipere, quòd contractus ſit validus. Quòd fiat hoc, vel illud, poteſt præcipere: atqui quod contractus ſit validus, quid diverſum eſt ab hoc, quòd fiat hoc, vel illud.

610. Reſpondeo, imponere obligationem utrique contrahenti ſtandi contractui pertinet ad Superiorem legitimum, ut ex terminis conſtat: hoc autem idem eſt, ac decernere, contractū eſſe validum.

ARTICULUS XI.

Reſolvitur, in dubio poſitivo circà impedimenta jure divino, & naturali dirimentia, certum eſſe valorem matrimonii ex diſpoſitione juris Eccleſiaſtici.

SUMMARIUM.

Prima probatio ex reſponſione Urbani VIII. n. 612.

Secunda ex eo, quòd jure Eccleſiaſtico Matrimonia ſunt favorabilia, etiam in dubio juris naturalis. n. 613.

Tertia ex conſuetudine decidendi lites de valore Matrimonii juxta opiniones. n. 614.

Occurritur objectioni. n. 616. & ſeqq.

611. CUm in articulo pręcedenti ſtatuerimus, Eccleſiam habere poteſtatem decernendi valorem contractus Matrimonialis in tali dubio poſitivo invincibili, etiam verſante circà jus Divinum, & naturale; reſtat modo videre, an, & quomodo Eccleſia id ſtatuerit? Aſſerimuſque, id ita ab Eccleſia ſtatutum: quidquid ſit, an id ſit ſtatutum tacitè, an expreſsè. Et quidem uno modo ratione dubitationis; altero modo ratione opinionis verè probabilis.

612. Probatur primò aſſertio. Nā reſponſio data ab Urbano VIII. in conſultatione circa matrimonia Infidelium, qui converſi ad Fidē baptizantur, fuit in dubio circà impedimenta jure Divino naturali inducta; nempe an matrimonia eorum infidelū eſſent valida, an invalida; item an poſſint accipere quamlibet ex pluribus uxorē ex baptizatis cum ipſo, an primam, &c. quę dubia verſantur non circà ea, quæ jure humano ſtatuta ſunt, ſed circà ea, quæ jure divino. Et tamē

Urbanus

Urbanus reſpondet. Matrimonia contrahenda regulari debere per opiniones probabiles favorabiliores eis barbaris hominibus: ergo etiamquando dubium verſatur circà impedimenta dirimentia ex jure naturali, & Divino, licitum eſt uti opinione vere probabili ex mente Urbani VIII. Si autem Matrimonium in hoc dubio celebratum juxta opinionem vere probabilem, non eſſet certò validum, perperam dixiſſet Pontifex, quòd deberet celebrari juxta opiniones probabiles favorabiliores; ſi enim ea matrimonia non eſſent certò valida, manerent expoſita fruſtrationi; quod autem Pontifex conſultus in re tam gravi decreverit, Matrimonia fieri, quæ remanerent expoſita fruſtrationi, nefas eſt credere.

613. Probatur ſecundò. Nam, ut conſtat ex art. 6. Eccleſia ſtatuit, Matrimonia eſſe favorabilia, atque adeò ejuſmodi favorem extendendum eſſe ad caſus dubios (ſive negativè, ſivè poſitivè) Deinde Eccleſia id ſtatuit univerſaliter, & ſine diſtinctione valoris, qui pendet à jure humano, & ejus, qui pendet à jure divino. Cùm ergo conſtet ex articulo præcedenti, quòd Eccleſia poſſit diſponere circà valorem Matrimonii, etiam quando eſt dubium invincibile de jure Divino, & ſtatuerit, quòd in omni dubio judicandum eſt pro valore Matrimonii, conſtat, id intelligendum eſſe, etiam quando dubium invincibile eſt de jure Divino. Quare ex diſpoſitione Eccleſiæ in tali dubio redditur certus valor Matrimonii.

614. Probatur tertiò. Nam ex dictis art. 4. eſt conſuetudo rationabilis, & præſcripta decidendi dubia, & lites de valore Matrimonii juxta opiniones vere probabiles, & receptas; in quo nulla eſt diverſitas, ſive dubium ſit de impedimentis jure humano præſcriptis, ſive de iis, quæ ſunt juris Divini. Cùm ergo ea conſuetudo habeat vim legis Eccleſiaſticæ, inde clarè colligitur, vi ejus coſuetudinis Eccleſiam ſtatuiſſe modo dicto, talia Matrimonia in eo dubio eſſe valida.

615. Dices. Quando impedimentum dirimens eſt omninò dubiũ, ſive dubitetur de impedimento ex jure divino, ſive ex humano, id impedimentum non attenditur; ſed licitum eſt celebrare id Matrimonium ſine periculo fruſtrationis, ut docet P. Thom. Sanch. *l. 8. de Matrim. diſp. 6. n. 18.* Idque provenit ex ipſa rei natura, quia impedimentum omnino dubium ex natura ſua eſt, quaſi non eſſet. Ergo fruſtra laboravimus in eo, quod Eccleſia ſic diſpoſuerit.

616. Reſpondetur primo, omittendo totum id, quod contendit antecedens; id enim nihil obſtat noſtræ concluſioni. Nam quæ jure naturæ obligant, poſſunt denuò præcipi ab Eccleſia.

617. Reſpondetur ſecundò, id principium, quòd impedimentum dubium non obſtat Matrimonio, habere ſuas limitationes, nempe quando in dubio facti eſt præſumptio pro una parte, & non pro alia; & alias, quas *loco cit.* proponit P. Thomas Sanch. ideò recurrimus ad diſpoſitionem Eccleſiæ, quæ videtur univerſalior, & certior.

ARTICULUS XII.

Occurritur obiectionibus.

SUMMARIUM.

Poteſt celebrari Matrimonium juxta opinionem probabilem minus tutam, ſi addatur circumſtantia, quæ certum reddat valorem. n. 619.

Conjuges non poſſunt recedere à Matrimonio ex opinione probabili de nullitate. n. 621.

Et quomodo cedant jure probabilitatis? n. 622.

An diſpenſatio conſanguinitatis, tacita circumſtantia gradus duplicati, reddat incertum valorem Matrimonii. n. 623.

Et an ſit ſufficiens opinio, quæ non eſt recepta ut probabilis? n. 624.

Quando opinio eſt dubiæ probabilitatis, ejus contradictoria eſt certa quoad praxim. n. 627.

Quare in probabilitate facti de carentia impedimenti non liceat contrahere; liceat verò in probabilitate juris. n. 629.

Et an quoad hoc ſit diſcrimen in foro interno, & externo. n. 632.

618. MAg. Hozes, qui, ut ſupra retuli, cenſet, ſubiici huic damnationi ſententiã aſſerentem, poſſe celebrari Matrimonium juxta opinionem probabilem minus tutam, ſic obiicit primò. Hæc damnatio eſt univerſalis de omnibus Miniſtris Sacramẽtorũ, ne adminiſtrent ex opinione probabili relicta tutiori; ſed conjuges ſunt Miniſtri hujus Sacramẽti: ergo non licet illis adminiſtrare Sacramentũ Matrimonii juxta opinionem probabilem, relicta tutiori.

619. Reſp. diſtinguendo Maiorem: ne adminiſtrent ex opinione probabili, relicta tutiori, (ſi non ſuperaddatur alia circũſtantia, quæ trãsferat praxim à probabilitate ad certitudinem) concedo, (ſi ſuperaddatur talis circumſtantia,) nego. Quę diſtinctio conſtat ex dictis.

620. Obiicit ſecundò. Si contrahitur Matrimonium inter conſanguineos cum diſpenſatione, circà cujus valorem ſunt opiniones utrinque probabiles; magna inde incommoda ſequuntur. Nam ſic poterunt ex probabilitate contrariæ opinionis recedere à Matrimonio, etiam poſt diuturnam cohabitationem. Ergo.

621. Reſp. negando antecedens. Nam Matrimonium celebratum juxta opinionẽ probabilem eſt omnino indiſſolubile; neque in vim opinionis oppoſitæ poſſunt conjuges recedere à Matrimonio. Nam, ut latiſſime oſtendi in 1. *part. Chriſ. Theol. diſp.* 19. ex ipſa natura indiſſolubilitatis Matrimonii conjuges ita ſtricte ſe obligant ad permanendum in matrimonio, ut cedant jure probabilitatis, quo ſe poſſent tueri contra permanentiam Matrimonii. Et ratio [illegible] ſe obligant, quantum ſtrictè poſſunt; cùm ergo poſſint cedere eo jure, quod dat probabilitas, utique ita ſe obligant cedendo eo jure.

622. Itaque cum celebrant Matrimonium juxta opinionem probabilem (aliàs minus tutam) ex parte conjugum manet Matrimonium omninò indiſſolubile, quia cedunt quolibet jure probabilitatis. Ex parte vero Eccleſiæ manet etiam indiſſolubile: quia Eccleſia in hujuſmodi dubiis imponit conjugibus obligationem ſtandi contractui Matrimoniali; quod nihil aliud eſt, quàm decernere eum contractum eſſe certò validum.

623. Obiicit tertiò. Quidam conſanguinei in gradu conſanguinitatis duplicato obtinuerunt diſpenſationem à Romano Pontifice tacita ea circumſtantia gradus duplicati: & cum ſit opinio probabilis aliquorum aſſerentium, eam diſpenſationem eſſe validam, & ſufficientem, neque requiri, quod explicetur ea circumſtantia gradus duplicati; tamen Vicarius Generalis, cui commiſſa eſt poteſtas diſpenſandi cum illis, noluit judicare juxta eam opinionem. Et viri docti cenſuerunt, rectè judicaſſe Vicarium Generalem. Sed quare cenſuerunt, rectè judicaſſe, niſi quia hæc erat opinio probabilis minus tuta, ſecundùm quam ſi judicaret, exponeretur fruſtrationi Sacramentum Matrimonii: ergo etiam in Sacramento Matrimonii non licet uti opinione probabili minus tuta, relicta tutiori.

624. Reſpondeo, doctrinam traditam de valore contractus Matrimonialis celebrati juxta opinionem verè probabilem intelligi de opinione communiter recepta tanquam probabili, non autem de ea, quæ talis non eſt, ut expreſsè notavi *art. 3.* Ea autem opinio de valore diſpenſationis in impedimento conſanguinitatis, tacita circumſtantia gradus duplicati, non eſt communiter recepta tanquam probabilis. Primò. Nam Sacra Rota Romana eam opinionem reiicit ſequens oppoſitam, ut patet ex ejus *deciſionibus noviſſimis vol. 3. lib. 1. deciſ. 117. nu. 2. & lib. 2. deciſ. 70. n.* 1. illa autem opinio, quam Sacra Rota Romana reiicit, non poteſt dici, eſſe communiter receptam. Immò verò juxta legem *Nam Imperator, ff. de legib.* relatam *art. 3.* *Rerum perpetuò ſimiliter judicatorum authoritas vim legis obtinere debet*, quæ ſunt verba formalia ejus legis.

625. Secundò, nam viri docti communiter reiiciunt praxim ejus opinionis, tanquam dubiæ probabilitatis: eo quòd certum ſit, conſanguinitatem in gradu duplicato eſſe majorem conjunctionem ſanguinis, quàm in gradu ſimplici; & diſpenſantem in minori conjunctione, non eo ipſo diſpenſare in majori.

626. Inſtabis. In dubio juris favendum eſt Matrimonio, ſive contracto, ſive contrahendo: ergo multo magis, quando eſt opinio favorabilis, quamvis non ſit communiter recepta. Probatur conſequentia: nam melior eſt conditio opinionis fundatæ in aliquo fundamento rationabili, quamvis non valdè efficaci, quàm merum dubium, deſtitutum utrinque ratione probabili.

627. Reſp. conceſſo antecedenti, negando conſequentiam: Nam ubi opinio eſt dubiæ probabilitatis, oppoſita eſt certa quoad praxim: quia certum eſt, non licere deducere ad praxim opinionem dubiæ probabilitatis, quę non differt à dubio practico, in quo tutior pars ſemper eſt eligenda. Quando ergo opinio eſt practicè certa, jam Matrimonium non verſatur in dubio, in quo illi eſt favendum. Ad probationem conſequentiæ negatur aſſumptum, propter proximè dicta.

628. Obiicies quarto. In probabilitate facti de carentia impedimenti dirimentis non licet contrahere Matrimonium, ut dictum manet ſupra *art. 2.* ergo neque in probabilitate juris. Vel ſi in hac licet, cur etiam non liceat in probabilitate facti.

629. *Art. 2.* dixi, ideò in probabilitate facti non licere, quia ibi non oſtenditur principium certum, unde reddatur certus valor contractus Matrimonialis. Id autem explico prius exemplo; & deinde ratione. Exemplum eſt in caſu, qui frequenter occurrere ſolet, & paucis ab hinc diebus verſabatur in Tribunali D. Archiepiſcopi Hiſpalenſis. Vir quidam deferebat puellam, ut hęc acciperet ab Epiſcopo Sacramentum Confirmationis, deferebat autem eo animo, ut eſſet Patrinus puellę. Contigit autem, ut accedente puella ad Epiſcopũ, vir ille remanſerit aliquanto diſtans, ita ut illam non tenuerit. Poſteà eam puellam jam adultã ducere voluit vir ille, qui reputabatur Patrinus illius ex fama, & exiſtimatione communi. Adiit Judice pro facultate ducendi illam, allegans, eſſe opinionem receptam tanquam probabilem, non eſſe impedimentum dirimens, ſi is, qui dicitur Patrinus, non teneat phyſicè, & realiter eum, qui baptizatur, aut confirmatur. Decrevit Judex admittere illum ad Matrimonium, quod expetebat, ſi probaret factum, ſcilicet non tenuiſſe immediatè puellam in confirmatione. Probabat factum ſemiplene (quæ erat probabilitas facti) & cum nõ probaverit plenè, non data eſt ei facultas ad Matrimonium: ſed obſtrinxit illum Judex, ut afferret diſpenſationem à Sede Apoſtolica. In quo caſu recto judicio proceſſit Judex.

630. Ecce in hoc caſu admittitur ad valorem certum Matrimonii opinio illa, quæ eſt communiter recepta, ut probabilis, per quam certus reddebatur valor Matrimonii, ut ſatis ſuperque probatum manet. Et tamen judicatum eſt, & recte, non ſufficere probabilitatem facti, per quam probabile erat, non tenuiſſe phyſicè in Cõfirmatione puellam, debebat enim eſſe certum per probationem plenam.

631. Et ratio eſt: nam conſuetudo Tribunaliũ admittit opiniones probabiles, receptas ut tales, pro valore certo contractus Matrimonia-

monialis; non autem admittit probabilitatem facti, aut ſemiplenam probationem, quia ad id non ſe extendit conſuetudo Tribunalium. Et meritò: quia cum dubitatur de contracto impedimento, vel debet conſtare Judici illud eſſe contractum; vel materia debet reduci ad purum dubium invincibile ex utraque parte: cujus ratio eſſe videtur: quia ut judex decernat unam partem litis, neceſſarium eſt, quòd cognoſcat factum ipſum: iſti autem neceſſitati cognoſcendi correſpondet certitudo, non probabilitas.

632. Verùm quidem eſt, in foro interno duntaxat hæc materia procederet, & vir ille ſi certus eſſet, ſe non tenuiſſe phyſicè puellam in confirmatione, poſſe illam ducere. Si tamen haberet ſolam probabilitatem facti, neque in foro Interno poſſet: quia quoad hoc eodem modo ſe habet forum internum, & externum. Et hinc patet reſponſio ad objectionem.

ARTICULUS XIII.

Variæ quæſtiones diſcutiuntur circa materiam hujus damnationis pro Sacramento Matrimonii.

633. QVamvis ex præfatis principiis ſatis conſtet, contractum Matrimonialem celebratum juxta opinionem verè probabilem eſſe certò validum, & indiſſolubilem; expediens judicavi, aliquas in particulari quæſtiones diſcutere de celebratione contractus Matrimonialis initi juxta opinionem probabilem; tum quia oportet diſcernere, an opiniones probabiles verſantes in his quæſtionibus ſint ex iis, quæ receptæ ſunt tanquam probabiles; tum quia oportet ſcire, an etiam independenter à præjactis principiis, certus ſit valor eorum contractuum.

QUÆSTIO I.

An in terminis hujus decreti licitum ſit contrahere Matrimonium cum ſola diſpenſatione Epiſcopi circa impedimentum dirimens in caſu neceſſitatis?

SUMMARIUM.

Quam recepta ſit inter Doctores opinio affirmativa? n.634.
An adverſetur damnationi hujus primæ propoſitionis? Et proponitur ratio dubitandi. n.635.
Non ſubjacet huic damnationi, & referuntur Authores. n.636. & ſeqq.
Ex principiis proximè præjactis ſalva manet ea opinio. n.639.
Etiam independenter ab illis ſalva manet. n.640.
Certitudo practica ejus opinionis fundatur in conſuetudine. n.641.
Authores, qui deponunt de tali conſuetudine. n.643. & ſeqq.
Ex Pyrrho Corrado præcipuè probatur ea conſuetudo. n.647. & ſeqq.
Certitudo ejus opinionis roboratur ex vi, quàm habet conſuetudo interpretandi legem. n.650.
Item ex Epikeja, & referuntur Authores illam teſtantes. n.651. & ſeqq.
Quando judicium omnium prudentum facit certitudinem moralem? n.659.
Qui Authores affirment, hanc doctrinam eſſe certam in praxi. n.660.

634. EX iis quæ docui *in 3 part. Criſ. Theol. diſp.* 79. conſtat, quàm recepta ſit inter Doctores opinio docens, poſſe Epiſcopum diſpenſare in impedimento dirimenti in caſu urgentis neceſſitatis, præcipuè pro bono animæ, quando ſcilicèt non datur aditus ad Romanum Pontificem, vel eſt periculum in mora; idque non ſolùm in Matrimonio contracto, ſed etiam in contrahendo. Pro qua ſententia ſtant ferè omnes Doctores Theologi, & juriſprudentes, ut conſtat *ex diſp.* 79 *cit. a.* 1.

635. Sed ecce argumentum, quo tota hæc doctrina videtur diſſolvi, & corruere. Etenim illicitum eſt in adminiſtratione, aut ſuſceptione Sacramenti eligere opinionem minùs tutam circa valorem, relicta tutiori: ſed præfata opinio, quę dicit, in caſu neceſſitatis licitum eſſe contrahere Matrimoniū cum ſola diſpenſatione Epiſcopi, eſt opinio minus tuta, & verſatur circa valorem Sacramenti; & ſi corà Deo falſa eſt, Sacramentū fruſtratur: ergo illicitum eſt uti hac opinione; atque adeò illa quoad praxim ſubjacet huic damnationi.

636. Nihilominus tamen dicendum eſt, eam opinionem non ſubjacere huic damnationi; ſed licitè poſſe deduci ad praxim. Pro hac ſententia citare licet eos Authores, qui ex una parte docent illicitum eſſe conficere Sacramentum cum opinione probabili minus tuta, & ex alia parte docent, poſſe licite celebrari Matrimonium in eo caſu cùm ſola diſpenſatione Epiſcopi. Ita P. Suarez, *qui tom.* 3. *in* 3 *part. diſp.* 16 *ſect.* 2 *& diſp.* 21 *ſect.* 4. ait, illicitum eſſe adminiſtrare Sacramentum juxta opinionem minus tutam; *lib.* 6. *de legib. cap.* 14. *n.* 10. affirmat univerſaliter poſſe Epiſcopum diſpenſare in legibus Pontificiis in caſu urgentis neceſſitatis; in qua univerſali doctrina continetur aſſertio de poteſtate Epiſcopi ad diſpenſandum in impedimentis dirimentibus in eo caſu.

637. P. Vaſquez 1.2. *diſp.* 63. *cap.* 3. docet, illicitum eſſe, conficì Sacramentum juxta opinionem minùs tutam, & 3.2. *diſp.* 178. *capit.* 2. *num.* 36. affirmat, poſſe Epiſcopum diſpenſare in impedimento dirimenti in eo caſu neceſſitatis; & conſequenter licite poſſe celebrari Matrimonium cum ea ſola diſpenſatione.

638. Illuſtriſs. Petrus de Tapia *tom.* 1. *Caten. Mor. l.* 1. *quæſt.* 8. *art.* 20. *n.* 2. docet illicitum eſſe miniſtrare Sacramentum juxta opinionem minus tutam, & *l.* 4. *qu.* 20. *ar.* 5. *n.* 9. & 10. affirmat, poſſe diſpenſare Epiſcopū in impedimeto dirimenti in caſu urgentis neceſſitatis. Quæ aſſertionum ſimultas cōmunis eſt plurimis aliis Doctoribus.

639. Et ſiquidem diſcurramus ex præjactis principiis, in hac ſententia de poteſtate Epiſcopi ad eos caſus urgentiſſimæ neceſſitatis, invenietur, quidquid requiritur, ut in ea habeat locum doctrina tradita. Eſt enim certus valor contractus Matrimonialis celebratus juxta opinionem probabilem, quando opinio eſt communiter recepta tanquam probabilis; ſic ſe habet hæc opinio, ut conſtat ex innumeris Authoribus, quos *citavi in* 3. *part. Criſ. Theol. diſp.* 79. ergo juxta doctrinam traditam valor contractus Matrimonialis celebrati ex directione hujus opinionis, omninò certus evadit.

640. Si autem diſcurrere velimus independenter ab eis principiis præjactis, & ſolùm juxta merita ejus ſententiæ de poteſtate Epiſcopi in his caſibus, probatur aſſertio. Nam hæc doctrina de poteſtate Epiſcopi ad diſpenſandum in impedimentis dirimentibus in præfato caſu neceſſitatis cenſetur moraliter certa. Nam qui attentè perpenderit ea octo fundamenta, quæ *in ea diſp.* 79. *ſ.* 2. propoſui, hanc moralem certitudinem planè comperiet. Quorum aliqua hic repetenda ſunt, ea ſcilicet, quæ magis eam certitudinem promovent.

641. Et primò quidem accipe hunc ſyllogiſmum: Conſuetudo dat juriſdictionem: ſed eſt conſuetudo, quòd Epiſcopi in talibus caſibus diſpenſent: ergo in Epiſcopis datur hæc juriſdictio ad diſpenſandum in talibus caſibus. Si præmiſſæ ſunt certæ, conſequens evadere certum neceſſe eſt; quia legitimè illatum ex præmiſſis.

642. Major tam certa eſt, quàm eſt certum, ita decidi *in cap. Cùm contingat. de foro compet. & cap. Romana de ſent. Excomm. in* 6. *verbus ſupra relatis capit.* 5 *art.* 6. *& cap. Romana de foro compet. in* 6. *& cap. Ut litigantes, de officio Ordinarij, & cap. Dudum, §. licet, de Electione*. Et Gloſſa communiter recepta in dicto *capit. contingat*, quæ ait: *Nota quod conſuetudo dat juriſdictionem*, & idem repetit Gloſſa *in Romana de ſent. Excomm. in* 6.

643. Minor etiam debet eſſe certa: quia cum exiſtentia conſuetudinis ſit res facti, ea plenè probatur per teſtes idoneos, & omni exceptione majores. Quod autem talis conſuetudo detur, teſtatur P. Suarez *l* 6 *de leg. cap.* 14 *n.* 10. ubi agens in hoc caſu de poteſtate Epiſcopi ad diſpenſandum in lege Superioris, ait: (Quibus omnibus addenda eſt *conſuetudo*, quæ eſt optima legum interpres, & ad juriſdictionem acquirendam ſufficit.] P. Thomas Sanch. *lib.* 2. *de Matr diſp.* 40. *n.* 3. agens de hoc caſu ait: [*Praxiſque ita recepit*, ut teſtantur Navarrus, & Manuel proximè citati.] & Leander à SS. Sacram. *tom.* 2. *de Sacram. tract.* 9 *diſp.* 24. *qu.* 8. ait [Sic Navarrus *in Manuali cap.* 22. *n.* 85 dicens id *in praxi* receptum eſſe. P. Caſtro Palao, *tom.* 5. *diſp.* 4. *punct. ult.* § 1. *nu.* 7. ait: [Præcipuè cum ipſe Pontifex ignorare non poſſit, *paſſim Epiſcopos hac facultate uti*.] P. Rebellus *part.* 2. *de Juſtit. libr.* 3. *quæſtio* 5. *num.* 20 poſtquam citavit Authores pro hac ſententia, ait: [idem *praxis* videtur habere: quòd etiam ſi de jure communi non habeatur; efficax tamen ratio eſt rationabilis epikeja, quòd non debet ſibi Papa diſpenſationem reſervare in tanto periculo animarum.] Baſilius Ponze *libr.* 8. *de Matrimon cap.* 13. *n.* 3. cùm citaſſet Gabrielem, Vaſquez, & Rebellum addit: [Qui etiam *conſuetudine* receptum eſſe teſtantur.]

644. P. Vaſquez 1.2. *tom* 2 *diſp.* 178. *c.* 2. *n.* 15. ait: [Præterea ſequitur, Principem inferiorem legiſlatore, non poſſe in lege lata à Supremo diſpenſatore diſpenſare. *Ex conſuetudine* tamen receptum eſſe, ut in impedimento Matrimonii, poſt contractum Matrimonium bona fide, ſi non pateat aditus ad Pontificem, vel propter pauperiem impeditus ſit, qui contraxit, diſpenſet Epiſcopus, docet Sotus *l.* 1. *de juſt q.* 7. *ar.* 3. Ante contractum verò Matrimonium, non item; quia ante contractum non ſequerentur incommoda, quę poſt contractum ſequentur: aliàs vero poterit ex voluntate præſumpta Pontificis, ne ſequantur incommoda, & damna, quæ diximus, id facere. Et quamvis apponat diſcrimen inter contractum, & contrahendum, non opponitur noſtræ ſententiæ, quæ aſſerit, poſſe etiam ante contractum, ſi eadem incommoda ſequantur ante contractum, quæ ſequi ſolent poſt contractum.

645. P. Gaſpar. Hurtado *de Matrimon. diſp.* 26 *diffic.* 2. *n* 7. loquens de poteſtate Epiſcopi in hoc caſu ait: [Quod jam videtur *certum* poſtquam Pontifici conſtat, id *fieri ab Epiſcopis* in dictis caſibus pro foro conſcientiæ; quia id ſua taciturnitate approbare præſumitur.] ſubjungitque, idem fieri poſſe ante contractum Matrimonium, ſi occurrat eadem neceſſitas.

646. De eadem praxi, & conſuetudine conteſtatur P. Salas *diſp.* 20 *de legib ſect.* 3 *n* 57. ut refert Bonac. *diſp.* 1. *de legib q.* 2. *pun.* 1. *n.* 15.

647. Sed hujus conſuetudinis teſtis inter omnes locupletiſſimus eſt Pyrrus Corradus, eo quòd in libro, qui inſcribitur *Praxis diſpenſationum Apoſtolicarum*, ſolerti diligentia inveſtigavit, & tradidit omnem praxim, & conſuetudinem circa hanc materiam diſpenſationum; quarum ſcientiam obtinuit per diuturnam experientiam, ut conſtat ex proœmio ejus libri, ubi inter alia ſic ſcribit; *Ea, quæ diutina Curiæ experientia didici, profero in medium.*

648. Hic ergo Author *l* 8. *c.* 4. *n.* 40. hanc praxim, & conſuetudinem teſtatur his verbis. [Quinimmò ait idem Sanch. *diſput.* 40. poſſe Epiſcopū, non modò diſpenſare in ipſo impedimento dirim-

te;

te, quando Matrimonium eſt contractum, ut nos ſupra diximus, verùm etiam ante contractum: hoc quidem ſumma ratione, quia cùm in utroque caſu militet eadem ratio, debet eſſe eadem juris diſpoſitio *l. Si poſtulaverit, §. ratio. ff. de adult. l. illud verſ. ſed magis, ff. de aquil. & utroque modo ſunt plures id poſitum in praxi*:] Et poſt pauca [omnes autem DD. contrarium ſententiam mordicus defendentes, oſtendunt, eos nondum id habuiſſe in facti contingentia; ac proinde, neſcio quomodò ſe geſſiſſent, ſi caſus ipſe ei eveniſſet.] Et *n.* 41. ſic ait. [Nec inter alia me latet certioratũ aliàs de hac re ab Epiſcopo Aſtenſe extitiſſe Cardinalem Cuſentin. Prodatarium tunc Sixti V. poſtquã idem Epiſcopus, urgente ſibi oblata cauſa, in caſu propoſito diſpenſaverat, propterea idem Cardinalis, facto prius verbo cum Summo Pontifice, eidem Epiſcopo reſcripſit, ſibi licuiſſe ſic in hujuſmodi caſu diſpenſare, eumque prudenter egiſſe, ſtante aſſerta neceſſitate, ut ego audivi à bon. mem. Lamberto Urſino, eximio Abbreviſtore Majoris præſidentiæ; ita etiam docet Zerol. *in praxi Epiſcop. verbo, Diſpenſatio §. Ad quintum* qui teſtatur de communi ex Navarr. *c.* 22. *n.* 85. Sot. 4. *ſent. diſt.* 37. *q. unic. ar.* 2. Sylu. *eod. verbo §.* 9. Armill. *ſimili verbo, nu.* 19. & ait ibi idem Zerol. quòd dum ille haberet hunc caſum, ita ſibi fuit ab urbe reſponſum; ac pluries per plures Epiſcopos ita *practicatum* extitiſſe, non ignoramus.]

649. Cùm ergo tot ſint Authores de ea conſuetudine conteſtantes, conſtat, talem conſuetudinem eſſe plenè probatam, atque adeò moraliter certam. Et cùm certum ſit, quòd conſuetudo det juriſdictionem, relinquitur certum, quòd Epiſcopus habet juriſdictionem ad diſpenſandum in tali caſu urgentiſſimę neceſſitatis pro ſalute animarum. Unde conſequenter fit, quòd qui in tali caſu ineunt Matrimonium cum tali Epiſcopi diſpenſatione; non eligunt opinionem probabilem, relicta tutiori, ſed ſententiam moraliter certam, atque adeo non opponuntur huic Decreto Innocentii XI. Et licèt verum ſit, quòd aliqui ex his Authoribus conteſtantibus de tali conſuetudine loquantur de diſpenſatione poſt contractum Matrimonium; ea tamen diſpenſatio eſt ad illud contrahendum, quia quamvis tale Matrimonium dicatur contractum, revera eſt contrahendum, quia Matrimonium invalidum propter impedimentum dirimens debet denuò contrahi, ut ſubſiſtat: & ſi eadem urgentia neceſſitatis contingat in contrahendo, eadem eſt ratio ad diſpenſandum.

650 Secundò colligitur alio modo eadem certitudo hujus poteſtatis in Epiſcopo ex conſuetudine relata. Nam *in capit. Cum dilectus, de conſuet.* dicitur: *Conſuetudo eſt optima legum interpres*. Et ut oſtendi *in p.* 2. *Criſ. Theol. diſp.* 23. *cap.* 4. *ar.* 1. ex hoc textu conſtat, quando lata eſt lex, & de intelligentia illius dubitatur, ita ſtandum eſſe conſuetudini verſanti in materia ejus legis, ac ſi lex exprimeret illam ipſam interpretationem, quam dat conſuetudo. Unde fit, quòd hæc interpretatio, quam dat conſuetudo, non eſt interpretatio conjecturalis, & probabilis; ſed interpretatio authentica, utpotè habens vim legis, ut exprimitur clarius *in leg. Nam Imperator, ff. de leg.* ubi dicitur, quod in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiſcuntur, conſuetudo vim legis obtinere debet. Cùm ergo certò conſtet de tali conſuetudine, dicendum eſt, eam eſſe optimam interpretem legis Pontificiæ reſervantis ſibi diſpenſationem impedimenti dirimentis; atque adeò præfatam conſuetudinem habere vim legis. Et cùm lex faciat certitudinem obligationis, aut poteſtatis conceſſę, eandem vim habere debet præfata conſuetudo.

651. Tertiò, eadem certitudo hujus ſententiæ conſtat ex eo, quòd illa fundatur in Epikeja, ut oſtendi *in* 3. *p. Criſ. Theol. diſp.* 79. *c.* 2. *n.* 54. *& ſeqq.* Et quidem epikeja eſt legitima, quando certum moraliter eſt, non eſſe intentionem Superioris comprehendere ſub lege ſua aliquem caſum, ut docent S. Thomas, Cajetanus, P. Suarez, P. Vaſquez, Illuſtriſſimus Tapia, & communiter Theologi, quos retuli *ibid. n.* 15. Atqui Authores communiter tanquam certum ſupponunt, non eſſe intentionem Summi Pontificis reſervare diſpenſationem impedimenti dirimentis in extrema neceſſitate animarũ. Et ideò P. Suarez *l.* 6. *de leg. c.* 24. *n.* 10. ait: [Addendum eſt, etiam intelligi hanc poteſtatem conceſſam in caſibus extraordinariis, quando neceſſitas re vera magna eſt, & eſt periculum in mora, vel impotentia adeundi Pontificem: tunc enim ex rationabili interpretatione voluntatis Pontificis cenſetur Epiſcopus habere poteſtatem diſpenſandi.] Et immediatè citat pro hoc dicto quàm plures Doctores, immò & Rotam *deciſ.* 262. *in noviſſ.*

652. P. Thom. Sanchez *l.* 2. *de Matrim. diſp.* 40. *n.* 3. ait: [Reſervatio hæc fit ob charitatem, bonamque Reipublicæ gubernationem: eſſet autem contra charitatem, & ſuavem Eccleſiæ gubernationem in caſu tantæ neceſſitatis, quando alter ſcandala, & peccata vitari non poſſunt, manerentque homines remedio deſtituti, reſervationem intelligi: ergo in eo caſu intelligenda non eſt.

653. P. Ægidius de Conink *de Matrim. diſp.* 33. *dub.* 3. *n.* 32. ait [Incredibile eſt, Pontificem hanc diſpenſationem velle in tali caſu ſibi reſervari cum graviſſimo animarum periculo. Et confirmatur: quia cùm multi celebres Doctores hoc teneant, ac publicè in lectionibus, ac libris editis doceant, ita ut omninò incredibile ſit, Pontificem hoc latere, meritò præſumitur, tacitè id approbare.] Et nota eam vocem *incredibile*, quæ certitudinem importat.

654. Illuſtriſs. Tapia *t.* 1. *Catea. Mor. l.* 4. *de leg. q.* 20. *a.* 5. *n.* 9. loquens de hoc caſu ait: [Tunc Epiſcopus poteſt diſpenſare in lege Pontificis: quia id exigit æquitas juris, bonum commune, & prudens regimen:]

655. Bonacina *de Matrim. q.* 3. *punct.* 15. *n.* 4. ait loquens de hoc caſu neceſſitatis. [Ratio eſt, quia non eſt credibile Summum, Pontificem velle reſervare ſibi diſpenſationem in caſu tantæ neceſſitatis, & cum tanto periculo animarum.] Et nota id verbum, *Non eſt credibile*, id eſt, credi nequit, ſeu pro certò haberi, quinimmò inter incredibilia in gubernatione Summi Paſtoris æſtimandum. Quod pluſquam probabilitatem importat.

656. P. Caſtro Palao ubi ſupra hujus concluſionis rationem reddit ſic: [Quia cùm hæc facultas diſpenſandi animarum bono maximè expediat, non eſt veroſimile, Epiſcopis denegatam eſſe à Pontifice.] Notandum eſt id verbum: *Non eſt veroſimile*, per quod excluditur probabilitas oppoſiti judicii; atque adeò firmatur certitudo.

657. Et P. Rebellus verbis ſupra relatis expreſsè agnoſcit fundamentum hujus poteſtatis Epiſcopi eſſe epikejam. Hæc autem importat certitudinem, ut conſtat ex dictis.

658. Auguſtinus Barboſa ubi ſupra. [quia non eſt credibile, Summum Pontificem velle reſervare ſibi diſpenſationem in caſu tantæ neceſſitatis, & cum tanto periculo animarum.] Et notandum eſt id verbum: *Non eſt credibile*, eodem modo, ac ſupra. Quo eodem modo plures alii authores loquuntur.

659. Et confirmatur hoc argumentum eodem tenore, quo illud confirmavi *in diſp.* 79. *cit. n.* 16. Etenim rectè cenſere, an hæc ſit intentio Legiſlatoris, an alia, maximè pendet à judicio prudentum. Conſtat autem *ex* 1. *par. Criſ. Theol. diſp.* 21. in iis, quæ omninò pendent à judicio prudentum, judicium omnium, aut ferè omnium prudentum facere certitudinem moralem. Cùm ergo ſit ſententia ferè omnium Doctorum, non eſſe intentionem Pontificis, reſervare uni ſibi poteſtatem diſpenſandi in illis caſibus urgentis neceſſitatis, idque maximè pendeat à judicio prudentum; cenſendum eſt certum moraliter, quòd non ſit intentio Pontificis illam ſibi ſic reſervare pro illis caſibus. Ex quibus omnibus conſtat, hunc eſſe caſum Epikejæ, quæ certitudinem importat, ut conſtat ex dictis. Legat, qui velit, ea octo fundamenta, quæ propoſui pro hac aſſertione *in ea diſp.* 79. *cit.* Nam omnibus illis perpenſis non poterit non invenire certitudinem moralem, quam affirmamus.

660. Et ideò multi Doctores eam doctrinam eſſe certam expreſſerunt. Nam P. Gaſpar Hurtado verbis ſupra relatis ait: *Quod jam videtur certum, &c.* Et Rebellus ſupra citatus dicit, id poſſe Epiſcopos per Epikejam, quæ, ut conſtat ex dictis, certitudinem importat. Et Baſilius Ponze ſupra relatus, cum retuliſſet opinionẽ Nicolai Garzia aſſerentis, non poſſe diſpenſare Epiſcopum, niſi neceſſitas ſit publica, ſubjungit: [ſed errat valdè: ut conſtat ex his, quæ dixi ſupra] Neque enim poteſt affirmare, oppoſitam opinionem eſſe errorem, niſi cenſendo ſuam ſententiam eſſe certam.

661. Ex quibus omnibus conſtat, doctrinam hanc in praxi non ſubjacere huic damnationi, quia qui hanc ſententiam deducit ad praxim, non eligit opinionem minus tutam circà valorem Sacramenti, ſed ſententiam omninò tutam, & moraliter certam.

QUÆSTIO II.

An ſubijciatur huic damnationi opinio aſſerens, Matrimonium invalidum poſſe revalidari ſine Parocho, & teſtibus.

SUMMARIUM.

Opinio negans tutior, n. 663.
Opinio affirmans, quæ videtur minus tuta. n. 664.
Hæc opinio affirmans non ſubijcitur damnationi: quia à principiis intrinſecis certa eſt, & in praxi tuta. n. 665.
Ex ratione finali Decreti Tridentini ea eſt tuta. n. 666.
Item ex declaratione Pii V. & Sacræ Congregationis, & praxi Sacræ Pœnitentiariæ. n. 667. & ſeqq.

662. HAnc quæſtionem optimè tractat P. Thom. Sanchez *l.* 2. *de Matrim. diſp.* 36. Et illam quidem procedere circa valorem Sacramenti Matrimonii, certum eſt ex *Concil. Trid ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de Refor. Matrim.* declarante, irritum eſſe hujuſmodi contractum celebratum abſque Parocho, & teſtibus.

663. Prima ergo ſententia, quæ dici poteſt tutior, propugnat, Matrimonium coram Parocho, & teſtibus celebratum, ſi inveniatur poſteà eſſe nullum, habita diſpenſatione, celebrandum iterùm eſſe coram Parocho, & teſtibus, etiam ſi impedimentum ſit omninò occultum, ita ut ſine illis remaneat invalidum. ita apud P. Thomam Sanchez citatum tenent Gutierrez, Palacios, Matienzo, Perez, Bartholomæus de Ledeſma, & Vera Cruz.

664. Secunda ſententia è regione oppoſita (quæ videtur eſſe minus tuta) docet, ſi poſt contractum Matrimonium coram Parocho, & teſtibus, inveniatur eſſe nullum, propter impedimentum dirimens omninò occultum, & ſine periculo publicitatis, poſſe revalidari ſolo mutuo conſenſu, & ſine Parocho, & teſtibus. Ita apud ipſum Thom. Sanch. Navarrus, Enriquez, Pedraza, Cucus, Palacios (qui videtur ſibi contrarius) Petrus de Ledeſma, Ludovicus Lopez, Emmanuel, Rodriguez, Capua, Philiarcus, & Vega. Cum ergo hęc ſecunda ſententia videatur eſſe minus tuta, & procedat circà valorem Sacramenti, ſubiici videtur huic damnationi.

665. Sed

665. Sed dicendum eſt, illam non ſubiici. Et quidem juxta doctrinam traditam *a.3.& ſeq.* id conſtat. Addo tamen, concluſionem eſſe veram independenter ab ea doctrina. Ratio eſt: quia quamvis ſint aliqui Authores pro parte oppoſita; adhuc illa ſecunda ſententia eſt certa à principiis intrinſecis, atque adeò non eſt minus tuta, ſed omnino tuta, & reddens contractum, & Sacramentum certò validum.

666. Primò. Nam ex ipſo textu Tridentini conſtat, non eſſe intentionem illius, comprehendere hunc caſum. Circà quod audiendus eſt P. Thom. Sanchez *ibid.n.3.* [Ratio finalis Decreti Tridentini ſeſſ. 24. *de Matrim. c.1.* ſtatuentis, ut matrimonium coram Parocho, & teſtibus celebretur, ea fuit, ut conſtat ex ejus proœmio, ut vitentur gravia peccata, ex clandeſtinis nuptiis conſurgentia, maximè eorum, qui clam cum una contrahunt, eaque relicta, aliud publicum Matrimonium ineunt, cui malo nequibat Eccleſia mederi, cùm ipſi de priore Matrimonio minimè conſtaret. Sed hæc ratio non ſe extendit ad hunc caſum, cùm priùs Matrimonium invalidũ, in foro Eccleſiæ validum, & publicum fuerit (ejus enim nullitas, & impedimentum occulta ſunt) & ſubinde ſi aliud Matrimonium inire vellent, impedirentur ab Eccleſia credente, Matrimonium illud publicum validum fuiſſe: ergo decretum Tridentini nunquam hunc caſum comprehendit.] Cujus ſyllogiſmi omnes tres propoſitiones ſunt certæ. Nam major conſtat ex proœmio Decreti; & minor ex ipſa comprehenſione terminorum; & conſequentia obligat. Videantur alia fundamenta apud præfatum P. Thom. Sanchez, quę omnia moralem certitudinem important à principiis intrinſecis.

667. Secundò. Quia, ut refert Navarrus ibidem citatus, Pius V. declaravit, ita eſſe practicandum; & Sacram Pęnitentiariam ea declaratione frequenter uti. Et P. Enriquez *l.11. de Matrim.c.3.n.6. & in Comment. lit.L.* refert, idem cenſuiſſe conſultos Epiſcopos, Covarruvias, Guerrero, & Blanco, qui interfuere Tridentino. Et Petrus de Ledeſma *de Matrim. q. 45. ar. 5. dub. penult.* affirmat, ſic declaraſſe Cardinales. Et P. Rebellus *de Juſtit.par.2.l.2.q.9.n.5.* refert eam declarationem Cardinalium.

668. Præterea id conſtat ex praxi Sacræ Pœnitentiariæ. Nã apud Marcum Paulum Leonem in praxi ad litteras Majores Pęnitentiariæ, quarum titulus eſt; *Pro eo, qui Matrimonium in facie Eccleſiæ contraxit cum muliere, cujus Sororem prius carnaliter cognoverat.* Et in præfatis litteris prope finem dicitur: [Cum eodem latore, ut dicta muliere de nullitate prioris conſenſus *certiorata*, ſed *ita cautè*, ut latoris delictum nuſquam detegatur, Matrimonium cum eadem, & uterque inter ſe de novo, *Secretè ad evitanda ſcandala*, præmiſſis non obſtantibus contrahere, &c. diſpenſes] Ubi notanda ſunt ea verba, *Secretè ad evitanda ſcandala*, quę denotant revalidandum eſſe Matrimonium ſine publicitate Parochi, & teſtium. Et ideò Marcus Paulus Leo in notis ad has litteras *verb. Matr. f. 177.* ait. [Adverbiũ verò illud *ſecretè* limitat modum contrahendi de novo, & excludit alias ſolemnes publicitates, hoc eſt, præſentiam *Parochi, & teſtium*, ac publicationes] Ex quibus omnibus fit, hanc ſententiam poſſe tutò deduci ad praxim, neque ſubjacere huic damnationi.

QUÆSTIO III.

An ſubiiciatur huic damnationi opinio aſſerens, Matrimonium invalidum poſſe revalidari, etiam ſi alter conjux ſit inſcius nullitatis.

SUMMARIUM.

Exponitur hypoteſis, in qua verſatur quæſtio. 669.
Prima ſententia affirmativa proponitur, & caſus urgentis neceſſitatis. n. 670.
Secunda ſententia negans. n. 671.
Prima opinio, ſi loquatur extra caſum extremæ neceſſitatis, ſubjacet damnationi. n. 673.
Quia eſt parum probabilis. n. 674.
Et quia oppoſitum conſtat ex praxi Sacræ Pęnitentiariæ. n. 675.
Non eſt neceſſe, quòd alter conjux fiat conſcius impedimenti in ſpecie. n. 676.
Pro caſu extremæ neceſſitatis ea opinio non ſubjacet damnationi. n. 677.
Quæ ſolent eſſe indecentia reſpectu Sacramentorum, extrema neceſſitas facit, quòd non ſint talia. n. 678. & ſeqq.
Praxis ſervanda in hac extrema neceſſitate. n. 680.

669. FRequenter contingere ſolet cùm Matrimonium contractũ ſit bona fide ab utroque conjuge, poſteà unum ex eis conſcium fieri impedimenti dirimentis, & obtenta ſecretò diſpenſatione velle revalidare Matrimonium. Circà quem caſum inquiritur, an ut revalidetur, neceſſe ſit, quòd alter conjux, qui erat ignarus impedimenti, certior fiat de nullitate præcedenti.

670. In quo prima ſententia docet, id non eſſe neceſſarium, pręcipuè ſi timeatur ſcandalum. Hanc ſententiam tuentur Cajetanus, Sotus, Vera Cruz, Capua, Bartholomæus à Ledeſma, Matienzo, Pedraza, Ludovicus Lopez, Corduba, Petrus de Ledeſma, Enriquez, Manuel Rodriguez, & Angelus, quos refert P. Th. Sanchez *l.2. de Matrim. diſp.36.n.2.* quorum varia fundamenta ibidem affert. Sed quod magis urget in hac materia, eſt extrema neceſſitas, quæ ſolet concurrere, ſi fœmina revelet viro, ſe ante Matrimonium habuiſſe copulam cum fratre ejuſdem viri; ex quo monita eſt à confeſſario de nullitate ſui Matrimonii, ſi enim id revelet, exponitur periculo occiſionis, aut perpetuæ inimicitiæ.

671. Secunda ſententia docet, omninò eſſe neceſſarium ad revalidandum Matrimonium, quòd alter conjux conſcius fiat de nullitate Matrimonii. Ita apud præfatum Thom. Sanch. *cit.* tuentur Innocentius, Oſtienſis, Joannes Andreas, Antonius, Ancharranus, Cardinalis, Enriquez, Alexander de Nevo, Præpoſitus, Sotus, Abulenſis, Enricus, Laozes, Villalobos, Covarruvias, Richardus, Gabriel, Gothfredus, Roſella, Sylveſt. Tabiena, Navarrus, Gregorius Lopez, Antonius Cucus, Perez, Adrianus, Viguerius, Vera Cruz, Angles, Petrus de Ledeſma, Philiarchus, & alii. Et maximè nititur hæc ſententia in eo, quòd hæc ignorantia impedimenti, & nullitatis eſt error circà ſubſtantiam contractus, & dans cauſam contractui. Et hanc ſecundam ſententiam tenet P. Thomas Sanchez *cit.*

672. Modò ergo inquiritur, an prima ſententia, quæ minus tuta eſt, & procedit circà valorem Matrimonii, poſſit licitè deduci ad praxim, vel potius maneat ſubjecta huic damnationi?

673. Dicendum eſt primò. Si hæc opinio loquatur extra caſum extremæ neceſſitatis, ea quidem ſubjacet huic damnationi quoad praxim. Et ratio eſt. Nam licèt dixerimus, Matrimonium celebratum juxta opinionem probabilem eſſe omni ex parte indiſſolubile, & certò validum, id tamen expreſſè diximus habere locum, quando opinio eſt communiter recepta tanquam probabilis, non verò quando eſt tenuis, aut dubiæ probabilitatis; atqui hæc opinio eſt tenuis, & dubiæ probabilitatis: ergo matrimonium celebratum juxta illam, non eſt certò validum.

674. Probatur minor primò. Nam P. Thom. Sanchez *lib.2. de Matrim. diſp 26.n.7.* ſic diſſerit: Nec in hoc caſu poteſt tuta conſcientia amplecti prior opinio, nimirum ut diſſimulanter tecto impedimento conſcius conjux ignoranti perſuadeat, ut illum habeat in conjugem. Quia prior opinio eſt parum probabilis, habetque contra ſe rationes urgentiſſimas: quare illa uti, ubi graviſſima neceſſitas minimè cogit, excuſari à culpa lethali nequit.

675. Secundò. Nam in diſpenſationibus, quas Sacra Pęnitentiaria concedit pro his caſibus, expreſſè ponit hanc conditionem, ut conjux ignarus impedimenti fiat conſcius illius, ut patet ex formula, quæ reperitur apud P. Marcum Paulum Leonem in praxi ad litteras majoris Pęnitentiariæ *par. 2. pag 171* ut patet ex illis verbis formulæ: *Cum eodem latore, ut dicta muliere de nullitate prioris conſenſus certiorata . . . diſpenſes.* Quo eodem modo conceditur facultas diſpenſandi in aliquibus hujuſmodi impedimentis Commiſſario generali Cruciatæ, ut refert P. Thomas Sanchez proximè citatus. Vide etiam reſponſum Clementis VIII apud Baſilium Ponze *l.4. de Matrim.c.25.n.5.* eodem modo reſpondentem. Ex quo conſtat illam opinionem non eſſe receptam in praxi.

676. Notandum tamen eſt, non eſſe neceſſarium, quòd conjux ignarus impedimenti, præcipuè ſi ſit ex delicto, conſcius fiat ipſius impedimenti in ſpecie, ſed ſufficit, quòd certior fiat de nullitate: quare certior fiat de nullitate: quare conjux conſcius poterit dicere ignoranti, ſe non habuiſſe conſenſum tempore celebrationis; cùm re vera conſenſus habitus eo tepore non fuerit validus. Et ita in formula diſpenſationis, quam dat Sacer Pęnitentiarius, dicitur: *Cum eodem latore, ut dicta muliere de nullitate prioris conſenſus certiorata, ſed ita cautè, ut latoris delictum nuſquam detegatur . . . diſpenſes.*

677. Dicendum eſt ſecundo, in caſu extremæ neceſſitatis, in quo fœmina periclitaretur de vita, & non inveniretur via ſecura faciendi certiorem virum de nullitate Matrimonii, licitum eſſe eligere eã primam opinionem, & adhibere cautelam, ut alter conjux quamvis inſcius nullitatis renovaret conſenſum. Ratio eſt: tum quia hæc damnatio non videtur comprehendere extremam neceſſitatem.

678. Tum quia extrema neceſſitas facit, ut quæ in communibus circumſtantiis ſunt indecentia reſpectu Sacramentorum, in hac circumſtantia non ſint talia. Sic indecens eſſet, & magna irreverentia irrogaretur Sacramento, ſi quis baptizaret in lixivio, quando eſſet copia aquæ naturalis, & tamè hac deficiente, & in extrema neceſſitate nulla fit irreveretia Sacramento. Quia cũ Sacramenta inſtituta ſint pro ſalute animarũ, potius cedit quaſi in obſequium Sacrameti, quãdo illud applicatur pro ſalute animi ex opinione probabili minus tuta, quando ex hac pendet ſalus animarũ, ut in extrema neceſſitate. Tum etiam. Nam ut propoſui *in 1.p. Criſ Theol.diſp.9.* [illegible] *n.* 133. ex mente P. Th. Sanch Navarri, & Soti, in extrema neceſſitate ſufficit tenuis probabilitatis: quod quomodo ſit intelligendum, & quomodo ex ipſa extrema neceſſitate probabilitas nõ maneat tenuis, explicui in *3.p.Criſ.Th. diſp.79.c.2.n.20* & explicabo inferiùs in expoſitione tertię propoſitionis damnatę. Ex quibus fit, in periculo extremæ neceſſitatis licitũ eſſe uti ea prima opinione minus tuta; & extremã neceſſitate facere, ne illa ſit irreverentia contra Sacramentũ. Et hinc patet ad objectionẽ pro prima ſententia propoſitam. Utrãque cõcluſione à nobis hic traditã tradit P. Th. Sanch. *in diſp cit.n.7.*

679. Idem Doctor *in diſp. proximè cit.n 5.* ait, rectè revalidari Matrimonium, ſi conjux impedimenti conſcius peteret ab alio ſic: [Me ita diligis, ut ſi non eſſet inter nos Matrimoniũ, denuò contraheres; *ac ex nunc* vis me in conjugem, ac ſi non fuiſſet validum matrimoniũ inter nos prius contractum?] & reſpondeat alter: [Ita volo.] Et qui interrogavit, dicat, ſe idem: [Data opera dixi, *Volo ut ex nunc*: quia non ſat eſſet *ſi non conſiſteret inter nos Matrimoniũ, denuò contraherẽ*,

quia

quia non eſt conſenſus de præſenti hic, & nunc contrahendi, qualis ad Matrimonium requiritur. Rationem reddit: quia novus ille conſenſus conditionatè adhibitus, procedit ex cognitione æquivalenti ſcientiæ nullitatis Matrimonii. In illo enim caſu vult conjux inſcius contrahere denuò Matrimonium ſub ea conditione, ſi priùs Matrimonium irritum fuit.

680. Sed quia variç circumſtantiç concurrere ſolent, in quibus graviſſima neceſsitas obſtringit ad nón revelandum impedimentũ alteri conjugi P. Th. Sanch. addit aliquas cautelas practicas, cùm quibus Matrimonium revalidari poteſt. Prima eſt, ſi conjux conſcius impedimenti dicat, ſe non habuiſse conſenſum, quando contraxit Matrimonium. In quo non mentitur: quia prior ille conſenſus ratione impedimenti fuit nullus. Quæ cautela non raró prodeſse poterit.

681. Sed quia in aliquibus viris ex hac cautela poteſt oriri temeraria aliqua ſuſpicio, unde grande malum immineret ſeminç, propterea ide P. Th. Sanc. *n.* 8. ſubjungit, quòd ſi tale periculũ imminoret, poſſet deduci ad praxim ea opinio, juxta ea, quç diximus in cõcluſione ſecũda. Deinde *n.* 9. ſubjungit ultimam concluſionem, aſſerendo quando neque hic conſenſus à marito inſcio poſset extorqueri, quia nó vult reſpondere, ex alia parte petit debitũ ab uxore, ipſaque ſine ſcandalo ſubterfugere nequit, poteſt abſque verbis denuò Matrimoniũ illud conſiſtere, copula illa affectu maritali habita ex parte ſua, nã ex parte alterius cum putet eſse Matrimoniũ, conſtat eo affectu haberi, quòd locũ habet, etiam ſi alter conjux ignoret priùs Matrimoniũ fuiſſe invalidũ. Hujus concluſionis rationem reddit: quia, & ſi ea opinio extra caſum neceſſitatis parum probabilitatis habeat, accedente tamen graviſſima neceſſitate, prçcipuè ſavore animç, accreſcit illi major probabilitas. Ut oſtendimus in concluſione ſecunda.

682. Neque obſtat, quòd in contrarium affert Baſil. Ponze *l.* 4. *de Matr. c.* 25. *n.* 7. ſcilicet ſi oppoſita opinio revera probabilis eſt in praxi, etiã extra caſũ neceſſitatis, poterit conjux illa uti. Sed id nó urget: quia id, quòd eſt indecens Sacramento extra caſũ neceſſitatis, facit, quòd illa actio non ſit indecens, maximè cum ſit pro bono animæ.

DISERTATIO III.

An judex teneatur ſequi opinionem probabiliorem ad normam cenſuræ contra propoſitionem ſecundam fulminatæ?

CAPUT PRIMUM.

Senſus propoſitionis ſecundæ damnatæ, & ſolida fundamenta damnationis.

SUMMARIUM.

Refertur propoſitio damnatio damnata. n. 1.

Non eſt ſenſus decreti, quod ſemper debeat Judex invenire probabiliorem. num 2.

In quæſtione facti certum eſt apud omnes, Judicem ſequi debere partem probabiliorem. n. 3.

Primum argumentum ex contractu cum Republica. n. 5.

Secundum ex eo, quòd Judex tenetur præſtare munus ſuum meliori modo, quo poſſit. n. 6.

Tertium ex pravitate conſequentiç Authorum partis oppoſitç. n. 7.

1. PRopoſitio ſecunda, quàm damnat Innoc. XI in hoc decreto, hçc eſt: *Probabiliter exiſtimo, Judicem poſſe judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.* Ubi apertè damnat Pontifex aſſertionem, qua ea opinio dicitur probabilis. Quibus verbis manifeſtè declarat, illam eſſe improbabilem, aut ſaltem non eſſe probabilem.

2. Quare mihi ipſi gratulor, quòd *in* 1. *p. Cr. Th. d.* 15. *c.* 15. eiſdem terminus tradiderim eandem ſententiam, quàm promovet hoc decretum. Docui enim tanquam certum, nunquã poſſe Judicem ſequi opinionem minus probabilem in ſententia ferenda. Eſt autem advertendũ nó eſſe ſenſum hujus decreti, quòd Judex ſemper debeat invenire opinionem probabiliorem; aliquãdo enim id erit impoſſibile Judici cenſenti utranque opinionem oppoſitam eſſe paris probabilitatis. Sed ſenſus eſt, quòd quçſtione diligenter examinata ſi invenerit unam partem eſſe probabiliorem, non poſſit ſententiam ferre ſecundùm minus probabilem. Nota etiam, quòd non ſolùm damnat Pontifex opinionem, quæ dicit, Judicem poſſe dicere jus minus probabile, ſed etiam opinionem, quæ dicit, id eſſe probabile.

3. Et cum in judicio quæſtio poſsit eſſe duplex, alia facti, & alia juris; de utraq; debet intelligi hæc damnatio. Et quidem *in* 1. *p. Cr. Th. d.* 6. *c.* 6. *n.* 85. aſſerui; omnes Doct. tanquam certum ſupponere, in quçſtione de facto non poſſe Judicem ſequi minorem probabilitatem, immò neq; æqualem pro una parte, utpotè quç dubiũ generat, ſed ſemper ſtare debere pro majore probabilitate. Sed quòd id ita dixerim, me arguit Filguera in expoſitione ſecundç propoſitionis. §. *Plura tamẽ*, ex eo, quòd ipſe invenit duos ſcriptores, qui dixerũt, poſſe Judicem ſequi partem minus probabilem in quçſtione facti. Sed debuit advertere, cũ omnes aut ferè omnes Authores aliquã aſſertionem tuentur tanquã certam, unũ vel alterum Authorem nó reputari; maximè, ſi nulla urgenti ratione muniti cæteris opponantur. Quare iterum repeto, omnes id tanquam certum ſupponere.

4. In quæſtione autem juris non poſſe Judicem ferre ſententiam ſecundùm opinionem minus probabilem, *in eo c.* 15. *ar.* 1. & 2. duobus argumentis peccavi, quæ mihi videtur moraliter certa, & quæ ſufficienter excludunt probabilitatem partis oppoſitæ.

5. Primum argumentum deſumitur ex contractu, quem init Judex cum Republica adminiſtrandi juſtitiam meliori modo, quo poſſit, & in majorem utilitatem Reipublicç. Videatur hoc argumentum *ar.* 2. latè propoſitum.

6. Secundũ argumentũ deſumitur ex eo, quòd cum quis promittit prçſtare munus ſuum meliori modo, quo poſſit, in ordine ad utilitatem publicã, abdicat à ſe libertatem ſequendi opinionem probabilem, quç ei utilitati publicç ſit adverſa. Quod qua ratione cõveniat Judici, *ar.* 2 latè monſtratur, tùm ratione, tum exemplis. Sic enim œconomus, qui ſtipendio conductus à Petro, adminiſtrat rem familiarem Petri, ad quam Joannes habet jus probabile, tenetur adminiſtrare illam in favorem Petri, & non poteſt in favorem Joannis: nã ex contractu inito cũ Petro cedit libertati ſequendi illã probabilitatem, quæ ſuffragatur Joanni. Relege totũ argumentũ *in eo ar.* 2. *cit.*

7. Et prçter hçc duo argumenta aliud etiam propoſui, prçcipuè *n.* 607. & *n.* 626. deſumptum ex eo, quòd ſit prava conſequentia, qua authores oppoſitæ partis nituntur, dum dicunt. [Quilibet prudenter operatur, dum ſequitur opinionem probabilem; ergo Judex prudenter operatur, dum judicat ſecundùm opinionem probabilem. Sed minus probabilis verè eſt probabilis: ergo Judex prudenter operatur, dum judicat ſecundùm opinionem minus probabilem.] Et ergo inquiro ab oppoſitæ partis defenſoribus, quomodo reſpondendum ſit huic argumento poſt hanc damnationem? Et ſicut reſpondendum eſt poſt illam, pravam eſt eam conſequentiam; ita ego ante illam loco citato demonſtravi, eam eſſe pravam conſequentiam, quia arguit à propoſitione directa ad reflexam. Nam licèt probabilis ſit hçc propoſitio directa: *Hæc domus eſt Petri*, ad quam domum Joannes habet jus probabilius; ex illa propoſitione directa malè infertur hæc propoſitio reflexa, *Judex poteſt ſequi opinionem probabilem, quæ ſuffragatur Petro*, quia ea propoſitio reflexa habet novum objectum, ratione cujus limitatur ea probabilitas ex contractu Judicis cum Republica. Vide etiam quæ dixi *diſp.* 15. *c.* 4. *ar.* 2.

CAPUT II.

An juxta hoc decretum Judex ſequi debeat eam opinionem, quæ probabilior eſt ab extrinſeco, an quæ ab intrinſeco?

ARTICULUS I.

Quinque concluſionibus deciditur quæſtio.

SUMMARIUM.

Quç ſit opinio probabilior ab intrinſeco, & quç ab extrinſeco? n. 9.

Si judex formet Judicium certum de probabilioritate unius partis, non poteſt ſequi oppoſitam, quamvis hçc multitudine, & prçſtantia Authorum prçvaleat. n. 10.

Si non formet judicium certum de probabilioritate intrinſeca debet etiam attendere ad extrinſecam. n. 11.

Si judex inveniat minorem probabilitatem extrinſecam, & majorem intrinſecam, debet ſequi potius intrinſecam, quàm extrinſecam. n. 12.

An ſi judex ſit certus, ſuam opinionem eſſe probabiliorem poſſit ſequi minus probabilem quæ ſit uſu recepta? n. 13.

In materia juris humani dupliciter intelligi poteſt, quòd opinio uſu recepta ſit prçferenda à Judice. n. 14. & ſeqq.

8. IN hac quæſtione Filguera in expoſitione ſecundæ propoſitionis §. *Ergo*, affirmat, Judicem teneri ad ſequendam opinionem ab intrinſeco probabiliorem, relicta probabiliore extrinſecè. Addit tamen §. *Circa*, etiam poſt hoc decretum poſſe Judicem ferre ſententiam juxta opinionem magis receptam, quamvis minus probabilem. Sed hæc res majori eget indagine.

9. Et quidem probabilior ab intrinſeco dicitur ea opinio, quæ urgentioribus rationibus fulcitur, ſive petitis à ratione naturali, ſive Theologica, ſive à Conſtitutionibus Principis, aut alio capite çquivalenti. Probabilior ab extrinſeco dicitur illa, quæ majori nititur authoritate virorum ſapientum. Hæc autem major authoritas non debet deſumi à majori numero Authorum, ſed à majori præſtantia doctrinç eorum, & à methodo diſcurrendi cum lucentiori diſcuſſione rationum. Et ideò Navarrus *in Sum. lat. c.* 27. *n* 289. ait, communiorem, atque adeò probabiliorem ab extrinſeco eſſe opinionem ſex Doctorum ex profeſſo rem tractantium, prç opinione quinquaginta Authorum, ſola ferè priorum authoritate nitentium. Quod latè tradidi *in* 1. *p. Criſ. Theol. diſp.* 11. *c.* 2. *ar.* 4. ex P. Thom. Sanchez, Navarro, Soto, Arriaga, Petro Hurtado, Caſtro Palao, Joanne Sancio, Azor, Menochio Alciato, & Caramuele. Et in eadem *diſp* oſtendi, non dare authoritatem opinionibus, niſi Authores ſint omni exceptione majores. Vide etiã, quæ tradidi *in* 3. *p. Cr. Th diſp.* 57.

10. Et primò quidem ſi Judex formet judicium certum de jure hujus partis, vel de probabilitate illius, ſive id ſibi proponatur, ut certum moraliter, non poteſt judicare ſecundùm

oppoſitam opinionem, quantumvis multitudine, & præſtãtia Authorum ea oppoſita opinio prævaleat. Quia contra certitudinē nulla prævaleat authoritas, nulla probabilitas; ut planè demonſtravi *in 1 part. Criſ. Theol. diſp 4. n 6. & diſp. 11. c. 4. n. 106. & 3. p diſp 55. n. 2. & diſp. 56. c. 11. n. 657.* Etenim Author non habet authoritatem in eo, quod ignorat; ſed ſi una pars eſt omninò certa, & Author docet oppoſitam, tunc Author ignorat principium certum, unde illa redditur certa: ergo talis Author in eo non habet authoritatem. Vide reliqua hujus incõcuſſæ concluſionis fundamenta in locis citatis.

11. Secundò, ſi probabilioritas intrinſeca ita ſibi proponatur, ut non ſit omninò certum, quòd illa ſit opinio probabilior ab intrinſeco, tunc debet coadiuvare judicium probabilioritate extrinſeca; & ſi probabilioritatem intrinſecam, & extrinſecam unius partis, quaſi in una lance ſtateræ appenſam, videat prævalere alterius partis probabilioritati; tunc debet judicare ſecundùm eam probabilioritatem, quæ ita ſibi proponitur. Pontifex enim non loquitur ſpecialiter de iſta intrinſeca, neque de illa extrinſeca, ſed de illa probabilioritate, quæ omnibus penſatis prævalet.

12. Tertiò contingere poteſt, quòd Judex inveniat pro ſua opinione, in quã inclinat, minore probabilitate extrinſecã, ſed ſolidiora, & efficaciora fundamenta. Et in tali caſu aſsentior ei aſsertioni, quòd Judex debet potius gubernari probabilioritate intrinſeca, quàm extrinſeca. Quia ad inclinandũ intellectũ ad unam partem, magis impellunt fundamenta intrinſeca, quàm dicta ſapientium, ſi vir doctus ſcit perpendere fundamẽta. Quòd ſi Judex neſciat perpẽdere fũdamenta, vel parũ fidat proprio judicio, tũc poterit præcipuè attendere probabilioritati extrinſecæ, modo ſuprà explicato, nõ tam attendendo ad numerũ Authorum, quàm ad præſtantiam doctrinæ eorũ.

13. Quartò id, quòd addit Filguera, poſse Judicem, relicta probabiliore, ſequi opinionem minus probabilem, ſi hæc ſit uſu recepta, minimè approbo. Si enim quæſtio ſit juris naturalis, qualis eſse ſolet in materia Reſtitutionis, immò, & in multis materiis juſtitiæ, & judici proponatur, ut certũ abſq; ulla formidine, ſuam ſententiam eſse verã, non poteſt ſe accomodare opinioni oppoſitæ, quantumvis uſu receptæ. Quia, ut ſuprà dixi remiſsivè, contra certitudinem nulla eſt probabilitas. Quòd ſi reſponderit, ſe non loqui de propoſitione certa, ſed de probabiliori; ideò ſequentem concluſionem ſuperaddo.

14. Quintò. In materia juris humani difficile eſt intelligere, quòd opinio uſu recepta ſit præferenda opinioni probabiliori; & præterea cenſeo id eſſe expreſſè contra decretum. Et quidem duplici modo poteſt intelligi quòd *opinio ſit uſu recepta*. Primò, quatenus praxi, & moribus civium recepta eſt. Et hoc modo ſemper eſt probabilior, & quandoque omninò certa: nam conſuetudo præſcripta habet vim abrogandi legem: & vim interpretandi legem authenticè, immò & inducendi novam obligationem eo modo, quo dixi *in 2. part. Criſ. Theol. d* 23. Cùm ergo jus humanum his tribus modis cedat conſuetudini, ita in materia juris humani nõ poteſt nõ prævalere, & ad ſerẽdũ judiciũ de praxi inducere certitudinem, vel probabilioritate.

15. Secundo modo poteſt intelligi, quòd *opinio ſit uſu recepta*, quatenus licèt operatio ipſa non nitatur conſuetudine, in tribunali tamen eſt conſuetudine receptũ, quòd feratur ſententia juxta tale opinionẽ. Et eodem modo neceſſe eſt, quòd talis opinio reputetur certa, vel probabilior. Et quidem *Criſ. Theol. d* 12 *c. 6.* quod invenies in Additionis poſitis in fine 2 *partis n.* 26. oſtedi, qua ratione verùm eſt axioma inter juriſprudentes vulgatum, nempe quòd *Opinio communis habenda eſt pro lege*; quatenus intelligentia legis humanæ pendet maximè ab interpretatione omnium, aut ferè omnium ſapientum. Nam quæſtiones in materia legis humanæ, ut in plurimũ pendent, vel à ſenſu verborum legis, vel à ſenſu, in quo lex intellecta eſt à populo, & ad praxim deducta: in utroq; autem communis omnium, aut ferè omnium opinio facit certitudinem. Et ſi quidem loquamur de ſenſu verborum legis, is pendet omninò à ſignificatione verborum: in iſta autem ſententia ferè omnium facere evidentiã moralem, conſtat ex dictis ea *d.* 12. *c.* 4. Circà ſenſũ autem, in quo lex intellecta, & recepta eſt à populo, ipſa praxis, & conſuetudo decernit, quomodo practicè lex intelligenda ſit. Cujus teſtes pleniſſimè probantes talem praxim ſunt ſapientes, concorditer, & ferè ſine contradictione talẽ praxim tacitè, aut virtualiter affirmantes: maximè cùm quæſtio de praxi, & conſuetudine populi ſit quæſtio facti, in qua teſtes ſine cõtradictione, aut cum tenui contradictione affirmãtes faciũt plenam probationem. Quæ omnia latiùs tradidi in citato loco Additionum.

16. Hinc fit, quàm difficilè intelligatur, quòd opinio uſu recepta, ſive in populo, ſive in tribunali, ſit minus probabilis: quia cùm multi Judices ex conſilio virorum ſapientium à multis retrò annis ita legem intellexerint, ſive quoad praxim populi, cenſendum eſt, eos Judices, & juriſconſultos facere certitudinem, aut probabilioritatẽ.

17. Neq; obſtat, quòd in alio tribunali judicetur ſecũdùm oppoſitã opinione, nã diverſa conſuetudo in diverſo populo facit diverſũ jus.

ARTICULUS II.

An Judex judiciũ de probabilioritate poſſit ſubiicere judicio aliorũ.

SUMMARIUM.

Cum Judex habet certitudinem de probabilioritate ſuæ opinionis, non poteſt ſubiicere judicium ſuum alieno. n. 18.

Cùm Judex non eſt certus, ſed opinatur, opinionem ſuam eſſe probabiliorem, poteſt judicium ſuum ſubiicere alieno. n. 19.

18. QUæſtio eſt, an cũ ad unam ſententiam concurrunt plures judices, v. g. in Cancellaria Granatenſi, aut Pinciana, poſſit unus, qui ſuam opinionem putat probabiliorem, ſubiicere judicium ſuum judicio aliorũ Judicũ? In qua quæſtione dicendũ eſt primò. Si præfatus Judex habeat certitudine moralẽ, quòd ſua opinio eſt probabilior (quæ certitudo rariſſimè cõtingit) tũc non poteſt ſubiicere judiciũ ſuũ alieno. Patet aſſertio: quia dũ certus eſt de probabilioritate ſuæ opinionis, certus eſt de obligatione judicãdi ſecũdũ illã propter cẽſurã hujus decreti: ſed qui certus eſt de ſua obligatione, & nõ ſe cõformat illi, deliquit: ergo ille Judex, ſi aliter fert ſẽtẽtiã, deliquit.

19. Dicendum eſt ſecundò, ſi ſuam opinionem putat probabiliorem, & probabilioritas non proponitur illi, ut certa (quod plerunque contingit) poſſe præfatum Judicem, audientem fundamenta partis oppoſitæ, ſubiicere judicium ſuum judicio alieno, cenſens propter authoritatem aliorum Judicum, illorum opinionem eſſe probabiliorem. Et ratio eſt: quia ubi non cogit evidentia veri, poteſt quis exiſtimare judicium alterius eſſe melius, & probabilius: ergo ubi non cogit evidentia de probabiliorite, poterit quis exiſtimare, judicium aliorum de illa eſſe melius, & probabilius Et hanc utranque concluſionem videtur tradidiſſe Raymundus Lumbier 3 *tom. Sum.* in expoſitione hujus ſecundæ propoſitionis *n.* 1732.

ARTICULUS III.

An debeat parere Judex inferior, ſi Superior præcipiat, ut dicat jus ſecundùm minus probabilem?

SUMMARIUM.

Proponitur ratio dubitandi. n. 20.

Si judex inferior certus eſt de probabilioritate ſuæ opinionis, non poteſt obedire Superiori, ut judicet ſecundùm minus probabilem. n. 21.

Si judex inferior cum formidine cenſeat, ſuam opinionem eſſe probabiliorem, & Superior cenſeat, oppoſitam eſſe probabiliorem, inferior debet judicare ſecundùm opinionem Superioris n. 23.

Quid ſi Superior cenſeat, ſuam opinionem eſſe minus probabilem? n. 24.

20. PRæſens quæſtio eſt, an ſi Judex Superior præcipiat Judici inferiori, v. g. Epiſcopus ſuo Vicario Generali, ut ſententiam ferat ſecundùm opinionem, quam Judex inferior cenſet minus probabilem, poſſit, aut debeat prædictus Judex inferior obtemperare Superiori. Et quidem ex doctrina generali, quam tradidi *in 1 p. Criſ. Theol. d.* 16. *c* 4. *& in 2 p d.* 56. *c.* 7. *ar.* 3. oritur ratio dubitandi. Nam quando ſubditus judicat ſuam opinionem probabiliorem circa honeſtatem rei præceptæ, & Prælatus præcipit ſecundùm opinionem probabilem oppoſitam, poteſt, & debet ſubditus obedire: quia tenetur obedire, ubi non cernitur manifeſtè peccatum: ergo poterit, & debebit Judex inferior, licèt ſua opinio ſit probabilior, accommodare ſe opinioni Superioris præcipientis.

21. Dicendum eſt primò, ſi Judex inferior formet judicium omninò certum, quo cenſeat ſuam opinionem eſse probabiliorem; nec debet; nec poteſt obtemperare Superiori, ferendo ſententiam ſecundùm opinionem minus probabilem ſui Superioris. Demonſtratur. Eatenus ſubditus cenſens ſuam opinionem probabiliorem poteſt, & debet obedire Prælato præcipienti ſecundùm opinionem probabilem de honeſtate operationis, quatenus in eo non cernitur manifeſtè peccatum; ſed in hoc caſu ſi Judex inferior ferat ſententiam ſecundùm opinionem minus probabilem, in eo cernitur manifeſtè peccatum: ergo nec debet, nec poteſt obedire.

22. Minor patet. Tunc enim cernitur manifeſtè peccatũ in operatione, quãdo id, quod reducitur ad praxim, eſt certò peccatum; & ei, qui operatur, proponitur, ut certa ea malitia: ſed in hoc caſu ex hac declaratione Põtificis, quòd Judex ferat ſẽtẽtiã ſecundũ opinionem minus probabilem, ex ſe eſt certò peccatum, & id proponitur Judici inferiori, ut certũ; quia format judicium certũ, & abſq; formidine, quòd ſua opinio eſt probabilior: ergo in ea prolatione ſententiæ ſecũdùm opinionem minus probabilem, cernitur manifeſtè peccatum.

23. Dicendum eſt ſecundò. Si Judex inferior cenſeat cum formidine, & ſine certitudine, ſuam opinionem eſſe probabiliorem; Judex autem Superior cenſeat ſuam oppoſitam eſſe probabiliorem: tenetur ille obtemperare, & ferre ſententiam ſecundùm opinionem Superioris. Ratio eſt: nam ut dixi in locis citatis 1. *& 3. p. Criſ. Theol.* ubi non cernitur manifeſtè peccatum, tenetur ſubditus obedire Superiori, ſive ſit in materia dubia, ſive in materia probabili.

24. Dicendũ eſt tertiò. Si Judex Superior cenſeat, ſuã opinionem eſse minus probabilem, atq; adeò opinionem oppoſitam Judicis inferioris probabiliorem; & præcipiat Judici inferiori, eũ nõ obligãde, ut ferat ſententiã juxta opinionem minus probabilem talis Superioris, non tenetur, nec poteſt Judex inferior obtemperare, niſi Judex inferior cenſeat probabiliorẽ, quàm ſuperior cenſet minus probabilẽ. Ratio eſt: quia Superior judicans ſuã opinionem minus probabilẽ, peccat id præcipiendo: nam ex hac declaratione Põtificis id eſt manifeſtè peccatum; & conſequenter non habet juriſdictionem ad id præci-

præcipiendum: quia ejus juriſdictio non extenditur ad præcipiendum id, quod ſine peccato exerceri non poteſt. Ex quo manifeſtè infertur, quòd ſubditus nec tenetur, nec poteſt obedire, utpotè in materia, quæ ſine peccato exerceri non poteſt.

25. Dixi; *Niſi Judex inferior cenſeat probabiliorem, quàm Superior cenſet minus probabilem.* Id quod intelligendũ eſt, non ſolùm, quia in judicando debet ſequi opinione probabiliorem juxta hanc declarationem Innocetii XI ſed etiam novo titulo, ſcilicet quia pręceptũ Superioris urget: quia quãvis ipſe Superior peccat id pręcipiendo, habet tamen jus pręcipiendi id, quòd ſine peccato poteſt exerceri. Quãdo autem Judex inferior cenſet probabiliorẽ, quã Superior judicat minus probabilem, rem pręcipit, quę ſine peccato poteſt exerceri. Et ex dictis conſtat ad rationem dubitandi initio articuli propoſitã.

CAPUT III.

An in criminalibus poſſit, aut debeat Judex ſententiam ferre pro reo juxta opinionem minus probabilem?

SUMMARIUM.

Proponitur opio aliorum. n. 26.
An laborent in æquivoco Authores ejus opinionis? n. 27. & ſeqq.
Pro æquivocatione tollenda diſtinguere oportet opinionem directam à reflexa. n. 31.
Etiam in cauſis criminalibus Judex debet judicare ſecundùm opinionem probabiliorem. Ibid.

26. IN hac quæſt. Raym. Lumbier *to. 3. Summæ in expoſitione hujus ſecundæ propoſit. n. 1731.* & Emman. de Filguera in Lucerna Decretali in expoſitione hujus ſecundæ propoſitionis §. *Immò*, affirmant, in criminalibus poſſe, & debere judicem ſequi opinione minus probabilem, quando hæc eſt in favorem rei; cenſent autem, hanc reſolutionem non opponi huic decreto Innocentii XI. Primò (ait Lumbier) ex Regula 11. de Regul. *in 6. Cùm ſunt partium jura obſcura, reo favendum eſt potiùs, quàm actori.* Secundo (ait Filguera) [Cũ non ſit præſumendum, Sedem Apoſtolicam velle quempiam pęnis addici, cujus facinora non ſint omninò certa: nam reus eſt in poſſeſſione ſuæ innocentiæ.] &c. Et ante hoc decretum ſcribentes, idem docent Antoninus Diana *in Addit. 3 partis tr/. 13* & apud ipſũ Sayr. Salon. Pharaonius, Alph. de Leone, Mer. Sal. Villalobos, & Moure.

27. Sed cenſeo, eos ſcriptores in æquivoco laborare, dum dicunt, Judicem poſſe in criminalibus relicta probabiliori opinione, ſequi minus probabilem favorabilem reo. Quod ſic oſtendo. Iſta concluſio, [Quòd Judex debet ſequi in criminalibus opinionem favorabilem reo, quantumvis minus probabilem,] vel eſt certa, vel probabilior, vel minus probabilis. Si dicant, eam concluſionem eſſe minus probabilem, infero: ergo illi ſcriptores docent nos advertenter doctrinam minus probabilem. Quis autem eſt Author, qui ſuam doctrinam non dicat probabiliorem oppoſita. Quæ cùm ſit minus probabilis, incurret damnationem hujus decreti.

28. Sed quia hoc reſpondere non poſſunt, quia pluris facere debent ſuam concluſionem; reſpondebunt, illam eſſe certam aut ſaltem probabiliorem. Infero: Quomodo ergo dicunt, tunc non procedere Judicem ſecundùm opinionem probabiliorem, ſi probabilius eſt, quòd Judex debet judicare ſecundùm opinionem reo favorabiliorem? Quomodo id ponitur tanquam exceptio à doctrina generali, quòd Judex ſemper debet dicere jus probabilius?

29. Secundò. Ideò juxta Lumbierium poteſt Judex in criminalibus ſequi opinionem minùs probabilem; quia juxta Regulam 11. *Reg. de jur. in 6.* cùm partium jura ſunt obſcura, reo favendum eſt potiùs, quàm actori: ſed hæc regula intelligitur non ſolùm de criminalibus, ſed etiam de civilibus: ergo etiam in civilibus poterit, & debebit Judex ſequi opinionem minus probabilem.

30. Minor conſtat, tum ex communi ſententia interpretum juris; tùm etiam *ex c. fin. de ſent. & re jud.* ubi dicitur, *Tenet pro reo, non pro Actore ſententia, niſi in cauſa favorabili, puta Matrimonio, libertate, dote, &c.* Ex quibus verbis conſtat, non agi de ſolis criminalibus.

31. Pro qua æquivocatione tollenda diſtinguenda eſt propoſitio directa à reflexa: ita ut quamvis Judex in criminalibus poſſit ſequi opinionem directam minùs probabilem; reflexa tamen, in qua conſiſtit ultimum judicium, ſit certa, vel probabilior v. g. eſt quæſtio, an Judex cõdemnans reum pęna capitali, teneatur admittere appellationem? Da ergo, quod opinio aſſerens, teneri Judicem admittere appellationem, ſit minus probabilis. In hoc caſu diſtingue has duas propoſitiones: primã directam: *Judex tenetur admittere appellationem in cauſa capitali.* Secũdam reflexam; *Hęc opinio, quòd Judex tenetur admittere appellationem in cauſa capitali, eſt reo favorabilis, & ideò ad praxim deducenda.* Et quamvis prima ſit minus probabilis; ſecunda, in qua conſiſtit ultimum judicium, eſt certa, vel probabilior. Et ita ſuſtinendum eſt, etiam in cauſis criminalibus amplectendam eſſe deciſionem hujus decreti de obligatione Judicis, dicendi jus probabilius.

CAPUT V.

An Judex poſſit ferre ſententiam ſecundum opinionem minus probabilem pro eo, qui poſſidet?

SUMMARIUM.

Modus dicendi Filguerę proponitur. n. 32.
Jo. Cardenas.
Impropriè dicitur, quòd ratione poſſeſſionis poſſit Judex ſequi minus probabilem. n. 33.
Articulus proprietatis, & articulus poſſeſſionis ſunt diverſi. n. 34.
Alia eſt poſſeſſio facti & alia juris. Et quid utraque ſit? n. 35. & 36.
Qui habet jus retinendi ratione poſſeſſionis legitima, non poteſt eſſe probabile, quòd illo debeat reſtituere ratione proprietatis probabilis. n. 37.
Quomodo in articulo proprietatis debet Judex decernere ſecundùm jus probabilius? n. 38.
Quomodo, probata legitima poſſeſſione, non poſſit Judex decernere ſecundùm opinionem probabiliorem de proprietate. n. 39.
Quid debeat facere Judex, cum poſſeſſio eſt probabiliter legitima? n. 40.

32. FIlguera in expoſitione hujus ſecundę propoſitionis §. *Si autem*, docet poſſe Judicem ſequi opinionem minus probabilem in hoc caſu: in hęc verba: [Si autem pars habeat pro ſe opinionem probabiliorem, & altera tantùm probabilem ſimul cũ poſſeſſione legitima, tenetur Judex ſententiam ferre in favorem partis poſſidentis. Nam hoc nõ eſt judicare juxta opinionem probabilem, probabiliori relicta, eo quòd exceſſus, quẽ habet opinio probabilior reſpectu probabilis, cõfunditur, & abſorbetur per legitimam poſſeſſionem, quę quidem eſt maximę cõſiderationis, quia ſemper eſt melior poſſidentis cõditio.] Et ſubjungit varios textus pro ea aſſertione. Et quidem de re non diſſentio, ſed modum explicandi non ſequor.

33. Melius ergo explicari exiſtimo, ſi dicatur, ſi Petrus coram Judice ſiſtitur, ut reſtituat hæreditatem, & ipſe plenè probet poſſeſſionem legitimam hæreditatis, non poſſe Judicem ſpoliare illum hæreditate propter opinionem probabilem de proprietate Joannis, etiam ſi ea opinio ſit magis probabilis, ſed debere manutenere Petrum in ſua poſſeſſione: quia jus poſſeſſionis, tanquam jus certum retinendi, non poteſt infringi ſola probabilitate proprietatis Joannis. Et ideò Judex in hoc caſu non ſolùm non procederet juxta opinionem minus probabilem, neque ſolùm ſecundùm probabiliorem, ſed ſecundùm opinionem omninò certam de jure, quod habet Petrus ratione poſſeſſionis legitimæ, ne ſpolietur.

34. De hac materia latè egi *in 1. p. Criſ. Theol. diſp. 16. a. 8.* Et ex ibi dictis præmitto primò, eſſe duos articulos diverſos in judicio, articulum proprietatis, & articulum poſſeſſionis legitimæ. Nam articulus proprietatis eſt circà dominium rei, aut quaſi dominium, quod diſtingui à poſſeſſione evidens eſt; cùm plerunque reperiatur in ſubjecto dominium abſque poſſeſſione, & è converſo.

35. Præmitto ſecundò, poſſeſſionem aliam eſſe facti, & aliam juris. Poſſeſſio facti eſt ipſa rei apprehenſio, qua ratione fur dicitur poſſidere rem furto ablatam. Poſſeſſio juris definitur à Juriſprudentibus eſſe *jus inſiſtendi rei non prohibitę poſſidere*: dicitur quem poſſeſſio legitima, quia leges ſtatuerunt aliqua requiſita, quibus veſtita poſſeſſio dat poſſidenti jus retinendi.

36. Præmitto tertiò, hoc jus retinendi eſſe omninò certum, utpotè à legibus clarè, & expreſſè conſtitutum, ut latè oſtendi ibidem *art. 4.* ex communi omnium, aut ferè omnium Doctorum, & argumentis moraliter demonſtrativis.

37. Præmitto quartò, id, quod etiam docui ibid. *art. 5.* ſcilicet implicare contradictionem, quòd cùm Petrus habet jus certum retinendi rem ratione poſſeſſionis legitimæ, poſſit eſſe probabile, quòd illam debet reſtituere Joanni ratione proprietatis, quæ probabiliter huic competit. Quia ſi certum eſt, quòd poteſt retinere rem, eſt certò falſum, quòd non poteſt illam retinere: ergo non poteſt eſſe probabile, quod debet reſtituere illam, ſive quòd idem eſt, quòd non poteſt illam retinere: cùm implicet contradictionem, quòd eadem propoſitio ſit certò falſa, & probabilis. Vide in loco citato hoc argumentum latiùs propoſitum, & multis confirmatum.

38. His præmiſſis, ſit prima concluſio. Quando in judicio verſatur articulus proprietatis ſine plena probatione poſſeſſionis legitimæ, poteſt, & debet Judex rem decernere ſecundùm opinionem probabiliorem de proprietate, & ſine attentione ad poſſeſſionem. Patet: quia Judex debet procedere juxta allegata, & probata; cùm ergo non ſit probata poſſeſſio legitima, debet jus dicere eodem modo, ac ſi pro neutra parte eſſet poſſeſſio.

39. Sit ſecunda concluſio. Si una pars probaverit plenè poſſeſſionẽ legitimã, & altera pars habeat ſolùm proprietatem probabilem, aut probabiliorem, & uterq; articulus verſetur in eo judicio, non poteſt Judex jus dicere pro parte non poſſidente, quamvis habeat proprietatem probabiliorem. Ratio eſt: quia tunc Judex debet jus dicere ſecundũ ſententiã certam: eſt enim certum, quòd ille, qui plenè probavit poſſeſſionem legitimam, non poteſt ſpoliari propter opinionẽ probabilem de proprietate, ut conſtat ex præmiſſo 4. Si autem Judex cenſuerit à principiis intrinſecis, proprietatem partis non poſſidetis eſſe certã, poterit, & debebit jus dicere pro parte non poſſidete: quia contra proprietatem certam nulla prævalet alterius poſſeſſio.

40. Sit tertia cõcluſio. Si in judicio controvertatur uterque articulus poſſeſſionis, & proprietatis, & poſſeſſio ſit ſolum probabiliter legitima, tũc poteſt, & debet Judex jus dicere ſecũdùm opinioné probabiliorem de proprietate; nec tenetur ſtare præcisè poſſeſſioni. Et quidem poſſeſſio legitima aliquando ſubſiſtit in ſola probabilitate, vel quia deficit juris adminiculum juxta opinionem probabilem, vel quia eſt probabile, legem reſiſtere poſſeſſioni. Iam verò patet concluſio. Quia ubi poſſeſſio non eſt omninò certa, & proprie-

tas alterius eſt probabilis, Judex debet perpendere rationes utriuſque articuli, & ſtare pro jure probabiliori.

41. An autem ſatius ſit incipere cauſam à poſſeſſione, an à proprietate, vide, quæ dixi in ea *diſp.* 16 *c.* 1. *ar.* 6. *à n.* 193.

CAPUT V.

An judex circà valorem Sacramenti debeat ſequi opinionem minus probabilem, ſi illa ſit tutior?

NON EGET SUMMARIO.

42. CAſus iſte poteſt frequenter occurrere, in quo Judex debeat ferre ſententiã circà valorem Sacramenti. Inquiritur ergo, an poſſit ferre ſententiã, nõ ſecundũ opinionem probabiliorẽ, ſed ſecundũ minus probabile, ſi iſta eſt tutior. Et ratio dibitãdi eſt: quia fidelis volens recipere Sacramentũ, nõ poteſt ſequi opinionẽ probabiliore, ſed ſequi debet minus probabilem circà valorem Sacrameti: ſi hæc minus probabilis eſt tutior, ut cõſtat ex hoc decreto Inn. XI. ergo Judex eode modo debet judicare circa valore ejus Sacramenti; quia Judex debet judicare ſecundũ legem, qua tenetur pars litigans.

43. Dicendum tamen eſt, etiam in hoc caſu, Judicem debere judicare ſecundùm opinionem probabiliorem, vel ſecundum ſententiam omninò certam. Patet aſſertio. Quia licet opinio, quæ verſatur circà valorem, & eſt tutior, ſit minus probabilis, tamen ultimum judicium in hac materia, eſt omninò certum. Etenim ex hoc decreto Innocentii certum eſt, quòd debemus ſequi in collatione Sacramentorum opinionem tutiorem, etiam ſi ſit minus probabilis; ergo Judex in tali caſu judicans ſecundùm eam opinionem tutiorem, judicat quidem ſecundùm ſententiam certam.

44. Confirmatur. Nam opinio tutior in collatione Sacramentorum, quamvis formaliter, & immediate ſit minus probabilis, tamen ex dictamine reflexo, quòd eſt judicium ultimum quoad praxim, manet omninò certa: quia certum eſt, illam quamvis minus probabilem practicandum eſſe: ſed Judex circà valorem Sacramenti debet habere hoc judiciũ ultimum reflexum, & ſecundum illud judicare: ergo tenetur judicare in hoc caſu ſecundùm ſententiam certam, nedum probabiliorem. Et hic patet ad rationem dubitandi.

CAPUT VI.

An judex Eccleſiaſticus inferat violentiam, quando judicat ſecundùm opinionem minus probabilem?

SUMMARIUM.

Judices Regii non poſſunt removere violentiam Eccleſiaſtici de jure, ſed duntaxat de facto. n. 45.

Quando eſt probabile, quòd Eccleſiaſticus protulit ſententiam rectam, quamvis Judices Regii habeant probabilitatem de oppoſito, iniquè agunt impediendo executionem n. 46.

Cùm Judex Eccleſiaſticus non vult admittere appellationem, ductus opinione, quæ evidenter eſt minus probabilis, violentiam infert. n. 47. & 48.

Quando non eſt evidens, præfatam opinionem eſſe minus probabilem, & ſi videatur Judicibus Regiis minus probabilis, Eccleſiaſticus non infert violentiam, & peccant Judices laici impediendo executionem. n. 49.

Cùm cauſa eſt ſpiritualis, iniquè agunt Judices Regii decernendo, illam eſſe laicalem. n. 51.

Si certum eſt eſſe laicalem, Eccleſiaſticus infert violentiam intendens arcere ab illa Judicem laicum. n. 52.

Si eſt verè probabile, quòd cauſa eſt ſpiritualis, licèt ſit minus probabile, & Judex Eccleſiaſticus cognoſcit de illa, non infert violentiam n. 53. & ſeq.

45. DE hac materia latè egi in 1 *p. Criſ. Theol diſp.* 45. *a.* 5. Et ex ibi traditis quæſtionem hanc facilè expediam. Pro cujus rei claritate præmitto primò, licitum eſſe Judicibus Regiis, non de jure, ſed duntaxat de facto removere violentiam Judicis Eccleſiaſtici; eo modo, quo admittitur à Sacra Rota Romana in deciſione Oſcenſis canonicatus, quam refert Diana *p.* 5. *ad finem.* Cujus verba retuli in eo *art.* 5. *cit.*

46. Præmitto ſecundò id, quod ibidem docui *n.* 652. ſcilicet quando verè probabile eſt, quòd Judex Eccleſiaſticus hic, & nunc rectam profert ſententiam, quamvis Judicibus Regiis videatur probabile, quod ſententia non eſt recta, iniquè agunt Judices, dum prætextu violentiæ conantur impedire executionem. Et ratio ibidem tradita convincit. Nam implicat contradictionem, quod quis operetur probabiliter, & inferat violentiam: ſi enim infert violentiam, non operatur probabiliter; eſt enim improbabile, quòd liceat inferre violentiam. Ex quo metaphyſica evidentia conſtat, eum, qui operatur probabiliter, non inferre violentiam.

47. Eſt ergo quæſtio præſens, an ſi Judex Eccleſiaſticus in ferenda ſententia ſequatur opinionem minùs probabilem, quæ tamen ſit verè probabilis, inferat violentiam, & poſſint Judices Regis de facto quamvis non de jure, amovere eam violentiam? v. g. Præcipit Judex Eccleſiaſticus Clerico, ut reſtituat aliquam pecuniæ quantitatem ſub excommunicatione latæ ſententiæ; ille appellat Superiorem. Et quia fortè eſt quæſtio controverſa, an in talibus circunſtantiis poſſit Judex urgere ad executionem, remota appellatione, in qua quæſtione eſt varietas opinionum, & opinio, quæ docet, non debere admitti appellationem, eſt minus probabilis; & adhuc Judex Eccleſiaſticus non vult admittere appellationem juxta eam opinionem minus probabilem, quæritur an Judex in hoc caſu inferat violentiam, & Judices Regii poſſint illam de facto coercere?

48. Sit prima concluſio. Si ſit certum, & evidens (quod nunquã, aut rarò eveniet) illam opinione, ſecundũ quàm Judex Eccleſiaſticus urget ad executione, remota appellatione, eſſe minus probabile; Judex infert violentiã, neq; errant Judices Regii, dum cenſent, eam eſſe violentiã. Probatur. Tunc enim Judex infert violentiã, quando fert ſententiã cõtra jus, & fas; ſed in hoc caſu ita procedit Judex Eccleſiaſticus: ergo infert violentia. Probatur minor: ex hoc decreto Innoc. XI. conſtat, Judicem illicite ferre ſententiam, ſi ferat ſecundum opinionem minus probabilem; ſed procedere contra hoc decretũ eſt procederet contra jus, & fas: ergo in hoc caſu ita procedit.

49. Sit ſecunda concluſio. Quando non eſt evidens, opinionem, ſecundùm quam procedit Judex Eccleſiaſticus, eſſe minus probabile etiãſi minus probabilis videatur aliquibus juriſperitis, aut cõſiliariis Regiis, tunc non poteſt cenſeri, quod infert violentiam. Patet concluſio. Quia non cenſetur violentia, niſi injuria ſit evidens, ſed in hoc caſu non eſt evidens, ergo non eſt cenſenda violentia. Patet minor: quia tota violentia reducitur ad hoc, quòd Judex non ſequatur opinionem probabiliorem in ſententia lata: ſed non eſt evidens, quòd illa opinio, a qua declinat ſententia Judicis Eccleſiaſtici, ſit probabilior, atque adeò non eſt evidens, illum non ſequi opinionem probabiliorem: ergo in eo caſu non datur injuria evidens.

50. Confirmatur. Quia ſi propter probabilioritatem opinionis, quę non eſt evidenter talis, impediri poſſet executio Judicis Eccleſiaſtici, cùm unuſquiſque ſuam propriam opinionem cenſeat probabiliorem, maxima vexatio immineret Judicibus Eccleſiaſticis, dum illis una pars videtur probabilior, & Judicibus Regiis videtur etiam probabilior oppoſita, ſi ideo vellent impedire executionẽ Judicis Eccleſiaſtici. Quare, & ſi nõ de jure, ſed ſolũ de facto velint impedire, iniquè, & ſacrilegè operabuntur contra immunitatẽ Eccleſiaſticã.

51. Alius articulus violentiæ intentari ſolet contra Judicem Eccleſiaſticum, quando ſcilicet arguitur, quòd cauſa, circa quam intendit cognoſcere, ſit laicalis, & quæ ad ejus tribunal non ſpectat. Et quidem cùm cauſa eſt ſpiritualis, & adhuc auditores Regii decernant (quod vulgò dicitur) *Auto de legos*, id eſt, cauſam eſſe laicalem, iniquè, & ſacrilegè procedunt, mittentes falcem in cauſam ſpiritualem, circa quam nulla gaudent juriſdictione; ut latè docui in eo *ar.* 5 *cit.*

52. Deinde ſi certum eſt, cauſam eſſe laicalem, ſine dubio infert violentiam Judex Eccleſiaſticus, dum intendit arcere ab illa Judicem laicum, & eam ſibi arrogare. Quare in tali caſu non peccant auditores Regii, ſi de facto impediant Judicem Eccleſiaſticum à cognitione cauſę evidenter laicalis.

53. Sit tertia concluſio. Si eſt verè probabile, quòd cauſa eſt ſpiritualis, licet ſit minus probabile, & Judex Eccleſiaſticus cognoſcit de illa, non infert violentiam. Probatur. Si propter aliquid inferret violentiam, maximè quia opinio de qualitate cauſæ, circa quam cognoſcit Eccleſiaſticus, eſt minus probabilis; atque adeò reſiſteret huic decreto Innoc. XI. ſed hoc non obſtat ad cognoſcendum de illa: ergo non infert violentiam. Probatur minor: nam ex hoc decreto ſolùm conſtat, iniquum eſſe ferre ſententiam juxta opinionem minus probabilem: ſed quòd Judex Eccleſiaſticus cognoſcat de cauſa, quæ minus probabiliter eſt ſpiritualis, non eſt ferre ſententiam juxta opinionem minus probabilem: ſunt enim res valde diverſæ, cognoſcere de aliqua cauſa, & ferre ſententiam: ergo non cognoſcendo de tali cauſa non reſiſtit huic decreto, atque adeò illud non obſtat huic cognitioni cauſæ. Itaque ſi Judex Eccleſiaſticus cognoſcit de cauſa, quæ ex opinione verè probabili, licet minus probabili, eſt Eccleſiaſtica, & ſpiritualis, & dum fert ſententiam circa illam, procedit ſecundùm opinionem probabiliorem quoad jus litigantiũ, nullo modo reſiſtit huic decreto, atque adeò nullam infert violentiam.

54. Confirmatur ex ſupradictis. Nõ enim intercedit violentia, ubi injuria non eſt evidens: ſed in eo, quòd Judex arroget ſibi eam cauſam, nõ invenitur injuria evidens; cùm verè probabile ſit, eã cauſam pertinere ad Judicem Eccleſiaſticũ: ergo nulla intercedit violentia.

55. Dices. Cùm Judex Eccleſiaſticus in tali caſu cognoſcit de cauſa probabiliter ſpirituali, & in illa fert ſententiam, verificatur, quod in illa ſententia ferenda procedit ſecundum opinionem minus probabilem; quia illa ſententia, quam fert, involvit cognitionem cauſæ: ergo ſi cognitio cauſę ſit ſecundum opinionem minus probabilem; etiam ſententia fertur juxta opinionem minus probabilem, atque adeò ſic reſiſtitur huic decreto.

56. Reſpondetur. Hoc decretũ non intendere, quòd Judex ſequatur opinionem probabiliorem in ea quæſtione, an cauſa pertineat, an non pertineat ad ipſum Judicem, ſed ſolum, quod attendantur probabiliora merita cauſæ in ſententia ferenda. Quando ergo dicitur verificari, quòd Judex in ſentẽtia ferenda procedit juxta opinionem minus probabilem, diſtinguendum eſt: quia non procedit ſecundùm opinionem minus probabilem quoad merita cauſæ, cùm in his procedat ſecundùm probabiliorem, procedit verò ſecundùm opinionem minus probabilem quoad hoc, quod pertineat, vel non perti-

neat

neat ad ipſū ea cauſa. Cū autem dicitur, quòd cognitio cauſæ includitur in ipſa ſententia lata, cū eadem diſtinctione admittendum eſt.

57. Aliud eſt, ſi Fiſcalis ſæcularis, aut ſimilis Actor diſceptaret coram Epiſcopo, an ea cauſa eſſet ſpiritualis, an laicalis. Tunc enim Judex Eccleſiaſticus debet ferre ſententiam de eo articulo ſecundùm opinionem probabiliorem.

CAPUT VII.

An judex in ferenda ſententia interlocutoria debeat ſequi opinionem probabiliorem?

NON EGET SUMMARIO.

58. UT Judex ferat ſententiam in aliqua lite, præcedunt multi actus præparatorii, v. g. examinare teſtes, accipere Confeſſionem rei, citare Actorem, concedere terminum temporis ad probationes, & multi alii. Quæritur ergo, an ex vi hujus damnationis teneatur Judex eligere opinionem probabiliorem, nō ſolùm ad ferendam ſententiam præcipuā cauſæ, ſed etiam ad ferendam ſententiam in illis actibus præparatoriis, qui interlocutorii appellātur.

59. Mag. Hozes in explicatione hujus ſecundæ propoſitionis *n.* 5. cenſet, hanc damnationem non loqui, niſi de potiſſima ſententia, non verò de deciſionibus interlocutoriis; ſubjungit tamen, quòd quando pronunciat ſententiam interlocutoriam juxta opinionem minus probabilem in præjudicium unius partis, peccat, quamvis hoc non contineatur in damnatione hujus ſecundæ propoſitionis.

60. Sed hic dicēdi modus nō placet. In primis enim ſupponi debet, cū actus interlocutorius dicitur eſſe in præjudiciū partis, nō debere intelligi de præjudicio, ſeu injuria evidenti; nam ad hanc inferendā nulla poteſt eſſe opinio probabilis. Senſus ergo debet eſſe, an quādo Titius habet jus probabilius, ut concedatur ei terminus temporis, quē poſtulat, cōtradicente Sempronio, poſſit Judex ſtare pro Sempronio juxta opinionem minus probabilem, ſine eo quòd talis ſentētia interlocutoria ſit cōtra hoc decretum. In qua quæſtione videtur hic Scriptor aſſerere, id non eſſe cōtra hoc decretum Innocentii XI. & tamen peccare Judicem, quia decernit in præjudicium Sempronii.

61. Sed hæc duo invicem repugnant. Nā ſi hoc decretū non cōprehendit deciſiones interlocutorias, judicium de illis manebit ſecundùm priſtinū ſtatū opinionū: ſi ergo dicitur, fuiſſe probabile ſaltem ab extrinſeco, ante hoc decretū, quod Judex poſſit ferre ſententiam præcipuā ſecundùm opinionem minùs probabilem, à fortiori dicendū eſt, probabile fuiſſe, quòd Judex poſſit ferre ſententiam interlocutoriam ſecundùm jus minus probabile in præjudicium probabile Sempronii: ergo ſi tunc id erat probabile, & ideo non peccabat Judex ferendo ſententiā interlocutoriā ſecundùm jus minus probabile in præjudicium Sempronii, neque modò poſt decretum peccabit.

62. Dicendum ergo eſt, hoc decreto comprehendi deciſiones interlocutorias Judicis, in quibus agitur de præjudicio partis, ſive in quibus litigatur de jure partium. Et ita ſi Titius habet jus probabilius, ut concedatur ei terminus temporis, quem poſtulat, contradicente Sempronio, contra hoc decretum procedat Judex negando ei talem terminum. Secus in illis præparatoriis actibus, qui non ſunt in præjudicium probabile partium.

63. Probatur aſſertio. Nullum enim eſt verbum in hac damnatione, quæ illam limitat ad ſolam ſententiam potiſſimam cauſæ, ut clarè conſtat ex illis verbis, *Judicem poſſe judicare juxta opinionem etiam minus probabilem*; id autem verbum judicare univerſaliſſimum eſt ad decidendum quamcunque litem, aut quemcunque litis articulum, ſuper quo eſt controverſia partium.

64. Confirmatur. Hæc enim damnatio eò reſpicit, ut ſemper Judex ſuffragetur juri meliori, & probabiliori partis alterutrius: ſed in actibus interlocutoriis poteſt inveniri jus melius, & probabilius unius partis: ergo etiam in his debet intelligi hæc damnatio.

DISERTATIO IV.

An licitum ſit ſequi in praxi opinionem tenuiter probabilem?

CAPUT PRIMUM.

Opinio damnata proponitur; & an per illam damnetur doctrina de opinione minus probabili ſequenda.

SUMMARIUM.

Qui ſenſerint, hic damnari electionem opinionis minus probabilis? n. 2.
Poteſt opinio eſſe valdè probabilis, & minus probabilis, quàm oppoſita. n. 3.
Ex hoc ipſo decreto convincitur falſitas ejus aſſerti. n. 4.

1. TErtia propoſitio ex damnatis à SS. D. Innocētio hæc eſt: *Generatim dum probabilitate, ſive intrinſeca, ſive extrinſeca, quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confiſi, aliquid agimus, ſemper prudenter agimus*. In quibus verbis excludit Romana Cathedra probabilitatem tenuem à regimine conſcientiæ, ita ut nemo intelligatur operari prudenter, ſi tenui probabilitate nitatur.

Jo. Cardenas,

2. Sed quid ſit hęc tenuis probabilitas, operę pretium eſt diſcutere. Vvihelmus Sandæus in eo libro, qui inſcribitur *Confutatio trium virorum*, circa hanc tertiam propoſitionem damnatam refert Tabularium Gallum (larvati nominis) credidiſſe, damnatam eſſe à Pōtifice ſententiā communem Theologorum aſſerentium, poſſe deduci ad praxim quamlibet opinionem probabilem, etiā minus probabilem, & minus tutam materialiter; quaſi omnis opinio minus probabilis, & tuta materialiter ſit tenuiter probabilis. Et hunc eſſe ſenſum damnationis ideò ille aſſeruit, ut attribueret Jeſuitis propoſitionem damnatam, quaſi ſoli Jeſuitæ, ex quibus tres duntaxat numerat, docuerint, poſſe nos ſequi opinionem minus probabilem, & minus tutam materialiter, ſcilicet extra materiam de valore Sacramenti.

3. Id tamen eſſe falſū, manifeſtè convincitur primò. Poteſt enim una opinio eſſe minus probabilis, & tamen ejus probabilitas eſſe magna. Sic enim fulgor Lunæ eſt minor fulgore Solis; & tamen ſtolidum eſſet, & contra modum loquendi Sacræ Scripturæ, dicere fulgorem Lunę eſſe tenuem. Nam Geneſ. 1. dicitur: *Fecitq; Deus duo luminaria magna: luminare majus, ut præeſſet diei, & luminare minus, ut præeſſet nocti; & Stellas*. Ubi notandum eſt, Lunam dici Luminare magnum ob majorem Lucis ſplendorem, non ob quantitatem, quę minor eſt quantitate aliarum Stellarum. Sed nunquid quia Luna eſt luminare minus, affirmabimus, perperam dictum eſſe, *duo luminaria magna*? Abſit. Sic ſimiliter dicendum eſt, eſſe poſſe duas opiniones oppoſitas magnę probabilitatis, quarum favorabilior ſit minus probabilis ſtrictiore. Ergo ex eo, quòd una opinio ſit minus probabilis, quàm oppoſita, nō infertur, quòd illa ſit tenuiter probabilis.

4. Convincitur ſecundò ex hoc ipſo decreto. In illo enim damnātur aliquæ propoſitiones modales de modo *Probabile*, ita propoſitio 57. *Probabile eſt, ſufficere attritionem naturalem, modò honeſtam*. Et propoſitio 44. *Probabile eſt, non peccare mortaliter, qui imponit falſum crimen alicui, ut ſuam juſtitiam, & honorem defendat*. Ejuſdem Ordinis ſunt propoſitiones ſecunda, ſexta, & trigeſima quinta. Jam verò ſi hoc decretum damnat omnem propoſitionem verè probabilem, quæ ſit minus probabilis oppoſita, non eſt cur damnentur illæ modales de modo *Probabile*. Quòd clarè oſtenditur. Nam ſi opinio minus probabilis damnatur, non ſufficit ad praxim, quòd opinio ſit probabilis, ſed requiretur, quòd ſit probabilior. Cùm ergo hoc decretum intendat removere à praxi Fidelium has opiniones, *tanquam ſcandaloſas, & in praxi pernicioſas*, ut dicitur in proœmio Decreti; & opinio, quæ non dicit, id eſſe probabilius, ſed ſolùm dicit eſſe probabile, nō poſſet deduci ad praxim, ſi damnaretur opinio minus probabilis; dū opinio nō dicit, id eſſe probabilius, atque adeò practicabile, nō eſt cur damnetur. Atqui re ipſa damnantur eæ propoſitiones modales de modo *Probabile*, quia nō ſūt practicè probabiles: ergo non damnātur opiniones verè probabiles, quamvis ſint minus probabiles oppoſitis.

5. Convincitur tertiò. Nam ſi Sacra Congregatio vellet damnare aſſertū de opinione minus probabili admittenda ad praxim, quantò facilius eſſet id aſſertū per ſuos terminos formales damnare, quàm per id circumloquiū de tenuiter probabili, quæ à probabilitatis finibus non exeat? Signum ergo manifeſtum eſt, non fuiſſe intentionē Sacræ Congregationis dānare praxim opinionis minus probabilis.

6. Confirmatur. Nam loquendo de Judice, clarè expreſſit damnationem opinionis, quę aſſerit, Judicem ſequi poſſe opinionē probabilem. Quam ergo meliorem occaſionem habere potuit ad damnādam pro omni caſu minorem probabilitatem, ſi eam dānare vellet?

7. Convincitur quartò. Nam demus, eſſe dubiū, an in damnatione hujus tertię propoſitionis includatur damnatio doctrinę admittentis opinionem minus probabile ad praxim. Nefas enim eſt, quòd privatus Doctor velit recenſere inter propoſitiones damnatas propoſitionem, de cujus damnatione dubitatur. In dubio enim nemo dānatur: immò verò in Jure ſolemne eſt, in dubio ſtandum eſſe pro eo.

8. Convincitur quintò. Etenim in dubio nemo poteſt ſpoliari ſua poſſeſſione: ſed opinio verè probabilis, quæ minus probabilis eſt, & minus tuta (extra materiam valoris Sacramentorum) eſt in quaſi poſſeſſione practicabilitatis apud ferè omnes Theologos: ergo ex eo, quòd unus, vel alter moveat dubium de damnatione illius, non eſt ſpolianda ſua poſſeſſione. Ubi notandum eſt, quod ſæpè inculcavimus, impropriè vocari minus tutam, quia formaliter eſt tutiſſima, & ſolùm dicitur materialiter minus tuta, & propterea, quòd exponitur peccato materiali, ut explicui *in* 1. *&* 3. *p. Criſ. Theol.*

9. Sextò denique convincitur iis omnibus, quibus infra probabo, opinionem probabiliter probabilem non incurrere damnationem hujus tertiæ propoſitionis.

CAPUT II.

An doctrina de opinione probabili ſequenda incurrat hanc damnationem?

SUMMARIUM.

Damnari opiniones probabiliter probabiles aliqui cenſent. n. 10. *&* 14.
Argumenta, quibus moventur. n. 11. & ſeqq.

10. RAymundus Lumbier *t.* 3. *Summa à n.* 1737. diſtinguit duplex genus opinionū probabiliū, eo quòd aliç ſint certò probabiles, & aliç ſint probabiliter probabiles. Nam circà aliquas opi-

niones formamus judicium certum de probabilitate earum; circà alias verò non poſſumus formare judicium certum, ſed duntaxat probabile de ipſa probabilitate earum, idque aſſerit tam de probabilitate intrinſeca, quàm de extrinſeca. Quam diſtinctionem quidam Recẽtiores priùs docuerãt. Docet ergo, poſſe nos uti ad praxim opiniones certò probabiles; non verò ea, quæ eſt probabiliter probabilis. Et cóncludit, in hoc decreto nomine tenuis probabilitatis intelligi opinionem, quę non eſt certò probabilis; ſed probabiliter probabilis.

11. Quas verò opiniones cõtineat hic Author ſub nomine probabiliter probabilium, èx ejus argumentis colligitur. Igitur opiniones tenuiter probabiles, de quibus loquitur decretum, eſſe eas, quæ ſolùm ſunt probabiliter probabiles, ſic probat primò. Quia qui operatur ex opinione probabiliter probabili, non reddit ſe tutum, quòd non peccabit, immò re ipſa formidat, an re ipſa peccabit: agnoſcenſque periculum peccandi, illud amplectitur: ergo illud dictamen conſcientiæ non eſt certum, ſed quaſi dubium: ergo peccat operando cum eo dubio practico: ergo meritò intelligitur damnata ea opinio probabiliter probabilis ſub nomine tenuis probabilitatis.

12. Probat ſecundò, illo exemplo Guilielmi Epiſcopi Pariſienſis, cui apparuit quidam Cancellarius Pariſienſis affirmãs, ſe in ęternũ damnatum ex tribus cauſis; quarum una erat, ut ipſe dixit; *Cõtra ſententiam plurimorum de pluralitate beneficiorum, quaſi licitè tenendorum, opinionem propriam defenſavi, & in hoc me periculo mortalis culpa commiſi.* Sed prius ante mortem ſuaſerat ei prædictus Epiſcopus, ut unum beneficium retinens reliqua renũciaret: reſponderatque Cancellarius: *Experiar, an ſit damnabilis opinio de retentione plurium beneficiorum.* Ex quo colligit Lumbier, Cancellarium formidaſſe de probabilitate opinionis, atque adeò expoſuiſſe ſe periculo peccandi: id autem eſt ſequi opinionem probabiliter probabilem: ergo peccat, qui talem opinionem ſequitur. Alia exempla refert ad idem propoſitum.

13. Probat tertiò. Nam ut quis non peccet, non ſufficit formare judicium probabile, quo probabiliter cenſeat, ſe non peccare; ſed requiritur judicium certum, quo cenſeat, ſe in tali operatione non peccaturum; ſed qui ſequitur opinionem probabiliter probabilem, non poteſt certò ſibi perſuadere, ſe non peccare; quin potiùs format judicium ſolummodò probabile, quòd re ipſa non peccabit: ergo qui ſequitur opinionem probabiliter probabilem, peccat.

14. Eadem via graditur Emmanuel de Filguera in Lucerna decretali in expoſitione hujus tertiæ propoſitionis aſſerens, tenuem probabilitatem conſiſtere in eo, quòd opinio ſit probabiliter probabilis. Sic enim loquitur. [Opinio probabiliter probabilis habet tenuem probabilitatem reſpectu opinionis certò probabilis; ſicut probabile eſt quid tenue reſpectu certi: ergo tenuis probabilitas cognoſcitur in hoc, quòd eſt eſſe tale probabiliter. Quodnam autẽ diſcrimen inter opinionem certò probabilem, & probabiliter probabilẽ verſetur, curſim aperiam. Nam probabilitas certò probabilis deſumitur, quãdo eſt intrinſeca ex fundamentis, quibus innititur, vel ex Doctoribus, ſi exiſtat extrinſeca, qui eam tuentur, immò & ex contrariis eam probabilem vocantibus. Unde talis opinio certitudinem tribuit ſive eam ſequenti, ſive cõſulenti, quòd ſit probabilis: quę certitudo habetur ex cognitione, qua noſcit ſequens, aut cõſulẽs, certã eſſe ejus probabilitatem. Aliàs enim ſi talem cognitionem nõ haberet, conſcientiam certam nõ poſſet efformare, ſed dubiã, & omninò formidantẽ, peccandi periculo expoſitam, quia nec aſſenſus eſt prudens, neque electio. Probabilitas probabiliter talis deſumitur comuniter ex paucis Doctoribus eam opinioni tribuentibus, ſed ab aliis plerũque probabilis nõ cenſetur. Quare prędictę opinioni probabiliter tali nefas eſt adhęrere, quia prudenter quis nequit certũ dictamẽ concipere ad operandum, ſed ſolùm dubium, inſufficiens ad opus licitè exercendum.] Hucuſque Filguera. Cõveniunt ergo Lumbier, & Filguera in eo, quòd damnatę manent per hoc decretũ opiniones, quę non ſunt certò probabiles, ſed duntaxat probabiliter probabiles.

CAPUT III.

Refelliter præcedens dicendi modus.

SUMMARIUM.

Epithetum tenuis adjunctum probabilitati eſt additum diminuens. n. 15.
Hi duo termini, Probabilitas tenuis, involvunt contradictionem. n. 16.
Non admitto diſtinctionem probabiliter probabilis, & certò probabilis. Ibid.
Quomodo repugnet, opinionem probabiliter probabilem eſſe tenuiter probabilem? n. 17.
Qui format probabile judicium de probabilitate opinionis, format judicium prudens. n. 18.
Si duæ opiniones oppoſitæ ſint probabiliter probabiles, cogemur eligere tutiorem, ſi vera eſt ſententia adverſariorum. n. 19.
Et quàm ſit intolerabile onus in hoc caſu. n. 20.
Et quæ inde implicatio contradictionis involvatur. n. 21.
Solvitur objectio. n. 22.

15. PRęmitto primò, cum dicitur *tenuis probabilitas*, illud epithetum *tenuis* eſſe additum diminuens taliter, quòd opinio tenuiter probabilis non poteſt dici abſolutè probabilis, aut verè probabilis. Patet aſſertum ex ſimilibus. Nam cùm quis dicitur habere tenuem prudentiam, non dicitur verè, & abſolutè eſſe vir prudens, immò defectus prudentiæ in eo notatur. Et cùm quis dicitur habere tenuem ſcientiam, non poteſt abſolutè dici, eſſe vir doctus, aut ſapiens. Et cùm dicimus, aliquem eſſe tenuiter miſericordem erga pauperes, magnum defectum miſericordiæ in eo notamus.

16. Pręmitto ſecundò, hos duos terminos *tenuem probabilitatem* importare contradictionem, aut contrarietatem inter ſe. Patet. Nam vera probabilitas eſt, quę nititur fundamento gravi, & impellente intellectum ad aſſenſum; ſed tenuitas quoad probabilitatem dicit tenuitatem, & levitatem fũdamenti, atque adeò poſtulat fundamentũ non eſſe grave: ergo hi duo termini *probabilitas, & tenuis* opponũtur modo dicto. Ego quidem cenſeo, difficillimè diſtingui poſſe opinionem probabiliter probabilem ab opinione certò probabili. Et ideò, ubi latiſſimè egi de probabilitate *in 1. & 3. p. Cr. Th.* nunquã uſus ſum hac diſtinctione. Nã apud me ſolùm valet diſtinctio opinionis vero probabilis, & opinionis dubiè probabilis. Nã opinio dubię probabilitatis eſt, cũ inter ſapientes dubitatur de probabilitate opinionis. Cũ autem omnes, aut ferè omnes admittũt opinionem tanquã probabilem, illã dico verè probabilem. Admiſſa tamẽ opinione probabiliter probabili, exiſtimo per illã perperam explicari tenue probabilitate.

17. Jã verò falſum eſſe, quòd opinio probabiliter probabilis idẽ ſit, quòd opinio tenuiter probabilis, & cõſequenter, quòd opinio probabiliter probabilis dãnata non maneat in hoc decreto, oſtenditur primò. Nam cũ dicimus, aliquã opinionẽ eſſe probabiliter probabilẽ, tam in primo termino, quã in ſecũdo loquimur de vera, & abſoluta probabilitate: atqui repugnat, eſſe verã & abſolutã probabilitatem, & eſſe tenuem: ergo repugnat, opinionem probabiliter probabilem eſſe tenuiter probabilem. Probatur minor. Nã opinio tenuiter probabilis nõ eſt abſolutè probabilis, ſed ſecũdùm quid, & cũ addito diminuente. Deinde implicat cõtradictione, quòd judiciũ reflexũ de probabilitate opinionis ſit probabile, & ſit tenue; cũ probabile dicat fundamentũ magnum; & tenue dicat fundamentum leve: repugnat ergo, eſſe verè, & abſolutè probabilem, & eſſe tenuiter probabilem.

18. Oſtenditur ſecundò. Nam in practicis *Prudenter*, & *probabiliter* ſunt ſynonima: ergo qui format probabile judicium de probabilitate opinionis, format judicium prudens: ſed qui ex judicio prudenti operatur, rectè operatur: ergo qui operatur ex opinione probabiliter probabili, rectè operatur. Loquimur autem de probabilitate, quæ abſolutè, & ſine addito diminuente eſt probabilitas.

19. Oſtenditur tertiò. Quia plerunque continget, quòd feramus judicium duntaxat probabile de probabilitate duarum opinionum invicem oppoſitarum. Sicut enim quando una propoſitio eſt probabilis, communiter accidit, quòd etiam ejus contradictoria ſit probabilis, immò & æquè probabilis; ita etiam frequentiſſimum erit, quòd quando una propoſitio fuerit probabiliter probabilis, ejus contradictoria ſit etiam probabiliter probabilis. Quid ergo tunc faciemus? Nunquid non erit neceſſe in his caſibus eligere tutiorem? Nam ſi ſequamur minus tutam, cùm juxta adverſarios ea ſit tenuiter probabilis, jam huic decreto Pontificis refragaremur.

20. Eſt autem onus intolerabile, quòd in his caſibus teneamur sẽper eligere tutiorem. Eſt enim difficillimũ diſcernere, quęnam ſit opinio certò probabilis, & quę probabiliter probabilis. Et quidem multi sũt non ſolùm mediocriter docti, ſed etiã valdè docti, qui non audeant ſe determinare ad electionem opinionis, niſi inveniãt Authores probatos ea aſſerẽtes expreſsè, quæ ſcire deſiderãt. Cùm ergo Authores non tractent hoc punctũ, an hæc, an illa opinio ſint certò probabiles, an probabiliter probabiles; intolerabile erit illis, obligari vel ad diſcernedũ inter certò probabiles, & probabiliter probabiles, vel ad eligendũ ſemper opinionem ſtrictiorem in omnibus caſibus.

21. Oſtenditur quartò. Implicat enim contradictionem, quòd quando ambæ propoſitiones contradictoriæ ſint probabiliter probabiles, teneamur eligere tutiorem. Quòd ſic demonſtro in materiis juſtitiæ. Opinio probabilis eſt, quòd qui intulit damnum cum ſolo peccato veniali, v. g. ex defectu plenæ advertentiæ, non tenetur reſarcire damnum; & etiam eſt probabilis, quæ propugnat obligationem reſarciendi illud: Demus ergo, ambas propoſitiones non eſſe certò probabiles, ſed probabiliter probabiles. Tunc ſic. Ergo in hoc caſu eligenda eſt opinio tutior. Sed illi damnificatori tutius eſt reſarcire damnũ illatum: ergo tenetur ſolvere. Deinde damnificato tutius eſt non recipere ſolutionem damni: ergo tenetur illam non recipere. Ergo ille dãnificator tenetur ſoluere illi, qui nõ poteſt recipere ſolutionem. Quę eſt aperta implicatio contradictionis; infertur enim, quòd ille damnificator tenetur ſolvere, & quòd non tenetur.

22. Dices, idem argumentum efformari poſſe, quando ambæ opiniones fuerint tenuiter probabiles, tunc enim, quia juxta hoc decretum non poſſumus ſequi opinionem tenuiter probabilem, debebimus eligere tutiorem. Si ergo fiat id argumentum in materia juſtitię, dum ambæ opiniones ſibi invicem contradicentes, ſunt tenuiter probabiles; eodem modo inferretur implicatio contradictionis.

23. Reſp. impoſſibile eſſe, quòd in practicis ambę opiniones ſibi invicem contradicentes ſint tenuiter probabiles; ſed neceſſe eſt, quòd ſi una ſit tenuiter probabilis, altera ſit certa moraliter, aut ferè certa, Nam ſi opinio, quæ negat obligationem aliquam, ſit tenuiter probabilis, ideò talis eſt, quia illa obligatio communiter reputatur certa. Quòd non accidit in duabus opinionibus ſibi invicem contradicentibus probabiliter probabilibus. Sæpè enim obligatio aliqua eſt in

æqui-

æquilibrio; & ideò circa obligationem aliquam ſæpiſſimè dantur opiniones æquè probabiles:

CAPUT IV.

Alia argumenta pro impugnatione ejuſdem aſſerti.

SUMMARIUM.

Quando Theologus conſulit opinionem certò probabilem, qui accipit conſilium, ſolùm habet opinionem probabiliter probabilem. n. 24.
Ex opinionibus certò probabilibus inferuntur aliæ probabiliter. Et quid inde pro concluſione. n. 25.
Opinio probabiliter probabilis non generat dubium practicum. n. 27.
Si opinio probabiliter probabilis afferret dubitationem, etiam afferret certò probabilis: n. 29
Cum aſſenſu probabili non componitur dubitatio. n. 31.
Dilemma pro concluſione. n. 33.

24. OStenditur quintò. Nam quando Theologus conſulitur pro electione opinionis, & ipſe conſulit opinionem certò probabilem; ille, qui audit conſilium à Theologo, non format judicium certũ de probabilitate opinionis, cùm neſciat diſcernere circà fundamenta intrinſeca, vel extrinſeca ejus opinionis: ſed ſolùm format judicium probabile, utpote duntaxat innixum conſilio Theologi: ergo apud illum, qui audit conſilium à Theologo, ea opinio ſolùm eſt probabiliter probabilis. Et tamen non eſt tenuiter probabilis; nam ſi talis eſſet, nihil prodeſſet viro illiterato conſulere Theologum: ergo probabiliter probabilis non eſt tenuiter probabilis.

25. Oſtenditur ſextò. Sunt enim multæ opiniones, quæ probabiliter inferuntur ex opinionibus certò probabilibus: illæ autem non poſſunt eſſe certò probabiles; nam ſicut ex præmiſſis evidentibus, cùm bonitas conſequentiæ eſt ſolùm probabilis, non reſultat concluſio evidens, ſed ſolùm probabilis; ita ex opinione certò probabili, cùm bonitate conſequentiæ ſolùm probabili, non poteſt reſultare concluſio certò probabilis, ſed ſolùm probabiliter probabilis.

26. Neque prodeſt reſpondere, quòd ſi bonitas conſequentiæ fuerit certò probabilis, opinio illata ex altera certò probabili, evadet concluſio certò probabilis. Non, inquam, id prodeſt: quia dum bonitas conſequentiæ non fuerit evidens, ſaltem moraliter, non poteſt participare certitudinem à præmiſſis: à propoſitione ergo certò probabili non poteſt deduci concluſio certò probabilis, niſi bonitas cõſequentiæ fuerit, non ſolùm certò probabilis, ſed in ſe ipſa certa.

27. Oſtenditur ſeptimò. Nam ambo Authores relati nituntur fundameto falſo, nempe, quòd opinio probabiliter probabilis neceſſariò generat dubium practicum circà operationem. Tũc ſic argumentor. Opinio probabiliter probabilis non generat dubium practicum circà operationem eliciendam; habet enim rationem probabilẽ, ex qua dubium prudenter deponat: ergo perperam dicitur, opinionem probabiliter probabilem eſſe tenuiter probabilem. Antecedens probatur. Nam dubium practicum de rectitudine operationis eliciendæ, in quo tutior pars eligenda ſit, tandiù durat, quandiù non poteſt deponi per aliquam rationem probabilem, ut docui *in 3. p. Criſ. Theol d. 60. c. 2. n. 15.* ſic enim ægrotus dum dubitat, an die feſto teneatur ſurgere ad audiendam Miſſam, eſt in dubio practico, dum Medicus (cujus judicium ſolùm eſt probabile reſpectu ægroti) illi conſulit, ne ſurgat. Sed qui practicè dubitat de probabilitate opinionis, & invenit rationem verè probabilem, ut cenſeat opinionem eſſe ſecurã, habet jam principium, per quod deponat prudenter dubium: ergo dum format judicium probabile de probabilitate opinionis, inveniens rationem verè probabilem ad illud judicium formãdũ, habet jam modum, quo tale dubium prudenter deponat. Vide, quæ de hoc argumento dixi *in 3. par. Criſ. Theol. d. 56. c. 16. art. 1. à n. 816.*

28. Nec ſatisfacies, ſi dicas, deponi dubium practicum ex ratione certò probabili, non autem ex ratione probabiliter probabili. Nam hoc eſſet, inducere in conſcientias hominum ingentem ſcrupulorum anxietatem, dum non ſolùm petitur, quod in opinionibus controverſis inter Authores eligenda ſit opinio certò probabilis; ſed etiam quòd in rationibus probabilibus, quibus homines gubernant ſuas actiones in dubiis, quæ occurrunt, non ſufficiat ratio probabiliter probabilis, ſed quærenda ſit ratio certò probabilis. Unde ægrotus, qui ex conſilio Medici non ſurgit in die feſto ad audiendam Miſſam; debebit inquirere, an Medicus ille ſit peritiſſimus ſuæ artis, an mediocriter peritus, ut conſideret, an ratio probabilis deſumpta ex eo conſilio Medici ſit certò probabilis, an probabiliter probabilis. Qui ſcrupulizandi modus paſſim occurret in ſexcentis aliis, in magnam deſolationem conſcientiarum.

29. Oſtenditur octavò. Si enim opinio probabiliter probabilis ſecum afferret dubitationem, etiam certò probabilis afferret ſecum dubitationem: ergo neque certò probabilis poſſet reduci ad praxim. Antecedens probatur. Nam vel omnis probabilitas affert ſecum dubitationem, vel ſolùm illam affert probabilitas reflexa? Si primum dicatur, infero: ergo etiam opinio certò probabilis affert ſecum dubitationem; nam benè valet ab univerſali affirmativa ad particularem ſub univerſali contentam.

30. Si verò dicas ſecundum, nempè ſolam probabilitatem, quæ reflectitur ſupra probabilitatem, afferre dubitationem; contra eſt: nam id eſſet, quia ille terminus *certò* aufert dubitationẽ in opinione certò probabili: ſed id eſt falſum: ergo. Probatur minor: quia is terminus *certò* poteſt cadere ſupra dubium; eſt enim certum, quòd ego dubito, an crines Adami fuerint rubri. Si ergo terminus *probabilis*, aut *probabiliter* affert dubitatione, certò probabilis afferret certò dubitatione. Sicut quia opinio probabilis in cõceptu ſuo eſſẽtiali affert, quòd ſit incerta, id eſt, nec certa, nec certò falſa; ideò opinio certò probabilis affert etiã in ſuo cõceptu eſſe certũ, quòd illa ſit incerta.

31. Oſtenditur nonò. Nam, ut demonſtravi *in 1. Criſ. Theol. diſp. 6. c. 1.* Quamvis poſſit dari dubitatio inter motiva probabilia invicem adverſantia; at cum aſſenſu probabili non componitur dubitatio de eodem objecto, aut de ejus oppoſito; & implicat contradictionem, quòd componantur aſſenſus probabilis, & dubitatio: nam dubitare eſt ſuſpendere aſſenſum quaſi in æquilibrio, ita ut neutri parti præſtet aſſenſum: ſicut ergo implicat, quòd intellectus habeat aſſenſum objecto, & ſimul ſuſpendat aſſenſum; ita implicat, quòd habeat aſſenſum probabilem, & ſimul habeat dubitationem.

32. Tum ſic. Ergo impoſſibile eſt, quòd intellectus habeat judiciũ reflexũ probabile de probabilitate opinionis A, & quod habeat dubitationem de probabilitate opinionis A. Hæc cõſequẽtia manifeſte infertur ex Antecedente, ſicut ex propoſitione univerſali infertur particularis ſub ea cõtenta. Ergo impoſſibile eſt, quòd qui habet judicium probabile reflexũ de probabilitate opinionis, obſtringatur ad deſerendum in praxi eam opinionem propter dubitationem de probabilitate ejus; cùm non poſſit intellectus capere eam dubitationem ſimul cum eo judicio probabili. Et quidem illi duo Authores confundunt dubitationem cum formidine: quæ ſunt res longè diverſæ: & aſſenſus probabilis optimè componitur cum formidine, non autem cum dubitatione, ut latè oſtendi *in 3 p. Criſ. Th. d. 56. c. 17. art. 5.*

33 Oſtenditur decimò. Nam id aſſertũ, quod ambo Authores affirmãt, nempe opinionẽ probabiliter probabile damnari in hoc decreto Innocentij XI. ſub nomine tenuis probabilitatis, vel eſt certũ, vel dubiũ, vel probabile? Si dicãt, eſſe certum; cõtra eſt: Quomodo enim poteſt eſſe certũ, quod nititur in mera æquivocatione cõfundente formidinem cum dubitatione, ut oſtenſũ eſt? Si dixerint eſſe dubiũ, inde evidenter infertur, nõ debere dici damnatam opinionem probabiliter probabilem; cùm ob ſolũ dubium nemo damnandus ſit. Si verò dicant, id eſſe probabile, interrogo, an ſit probabiliter probabile, vel certò probabile? Si primum, cùm apud ipſos probabiliter probabile involvat dubitationem de probabilitate; ea dubitatio non eſt ſufficiens, ut dicatur abſolutè dãnata aliqua opinio. Præter quã quod cũ ipſi dicant, opinionem probabiliter probabilem manere damnatam, ſi id eorum aſſertum eſt probabiliter probabile, manebit etiam damnatum per hoc decretum. Si verò dicatur id eorum aſſertũ eſſe certò probabile, adhuc ea probabilitas non ſufficit, ut damnata cenſeatur per hoc decretum Innocentii opinio probabiliter probabilis; nam in dubiis, & probabilibus ſemper ſtandũ eſt pro reo: Cùm ergo hi duo Authores opinionem probabiliter probabilem impetãt tanquã ream tenuis probabilitatis, ſtandũ eſt pro opinione probabiliter probabili, dum de damnatione non conſtat pluſquam probabiliter. Præter quã quod non poteſt eſſe certò probabile, quòd ſola æquivocatione fulcitur, per quam formido cum dubitatione confunditur.

CAPUT V.

Quænã ſit opinio tenuiter probabilis, quæ in hoc decreto damnatur?

SUMMARIUM.

Opinio tenuiter probabilis eſt, de cujus probabilitate dubitatur, & valdè differt ab opinione probabiliter probabili. n. 34.
Opinio tenuiter probabilis eadem eſt ac opinio dubiæ probabilitatis. n. 35.
Et quænam ſint motiva ad dubitandum de probabilitate? ibid.
Probabilitas dubia involvit dubium practicum. n. 36.
Tenuis probabilitas affert etiam dubium practicum. n. 37.
Prima pars concluſionis probatur. n. 38.
Oſtenditur opinionem tenuiter probabilem diverſam eſſe à probabiliter probabili. n. 39
Exempla opinionum tenuiter probabilium. n. 40. remiſſivè.

34. SIt concluſio. Opinio tenuiter probabilis, quæ in hoc decreto damnatur, eſt illa, quæ quamvis habeat probabilitatem apparentem, plures tamen viri ſapientes dubitant de ejus probabilitate, vel de cùjus probabilitate meritò dubitatur: & quæ talis eſt, nullo modo eſt probabiliter probabilis, ſed dubiè probabilis. In priori parte concluſionis convenio cum Lumbiero, & Filguera citatis, in poſteriori autem diſſentio quàm longiſſimè ab eis.

35. Ergo juxta priorem partẽ concluſionis ibidẽ recidit opinio tenuis probabilitatis, & opinio dubiæ probabilitatis, & de hac latè dixi *in 5. p. Criſ. Th. diſp. 56. c. 9. a. 3. ubi n. 594.* propoſui motiva, quæ eſſe ſolet ad dubitãdũ rationabiliter de probabilitate opinionis in hæc verba: [Primò dubito de probabilitate opinionis, quãdo Author, qui illã docet, nõ eſt omni exceptione major juxta dicta *diſp. 15.* Et ratio, qua nititur opinio, mihi nõ ſatisfacit; nec videtur omninò firma. Secũdò Cũ Author unus, vel alter ſingularẽ docet opinionẽ, nec dat rationẽ, qua nititur. Tertiò. Cũ unus, vel alter docet opinionem, et plures alii dicunt, vel eſſe improbabilem, vel parũ tutam, vel malò audire Theologos, vel illam non eſſe audiendã, aut eſſe rejiciendã. Quartò.

mus enim, tenuem probabilitatem eſſe, cùm dubitatur de ipſa probabilitate, quæ proptereà non poteſt eſſe ſufficiens ad deponendum dubium, atque adeò dubium eſt practicum, in quo tutior pars eligenda eſt; ſed neque in neceſſitate graviſſima poſſumus operari cum dubio practico; ergo neque in neceſſitate graviſſima poſſumus uti opinione tenuiter probabili.

51. Secunda difficultas eſt. Authores, qui concedunt, poſſe in neceſſitate graviſſima eligi opinionem tenuiter probabilem, dicunt id aliquando poſſe admitti. Non enim fieri poteſt in omnibus præceptis, maximè juris naturalis, & Divini. Difficultas ergo conſiſtit in tradendo regulam, per quam cognoſcatur, quando liceat in neceſſitate graviſſima uti opinione tenuiter probabili.

52. Pro utraque ergo difficultate diſſolvenda ſciendum eſt, plerunque ipſam neceſſitatem graviſſimam afferre rationem ſpecialem pro augenda probabilitate intrinſeca opinionis; ita ut licèt rationes opinionis alioqui ſint tenues, ipſa graviſſima neceſſitas augeat vim probabilitatis earum. Cujus aſſertionis multa ſuppetunt exempla.

53. Primum. Baptizare infantem in materia dubia, puta in lixivio, aut in juſculo, extra caſum neceſſitatis, eſt grave piaculum. Si vero infans ſit in articulo mortis, neque ſit materia certa, ipſa neceſſitas tanti ponderis eſt, ut illud reddat licitum.

54. Secundum deſumi poteſt à multis actionibus, quæ afferunt irreverentiam rebus ſacris, à quibus tamen, ſi gravis accedat neceſſitas, hæc aufert irreverentiam. Nam currere per Templum eſt irreverentia; ſi quis autem currat fugiens Taurum, vel Leonem ingreſſum in Templum, neceſſitas ipſa aufert irreverentiam. Magna eſt etiam irreverentia, quòd homo non jejunus accipiat Eucharíſtiam; ſi verò intrarent in Eccleſiam hæretici cum periculo conculcandæ Euchariſtiæ, neceſſitas efficeret, ne ulla eſſet irreverentia, quòd homo non jejunus conſumeret Euchariſtiam, ſi aliàs non inveniretur jejunus.

55. Tertium eſt, quòd ſupra propoſui *diſert. 2. cap. 5. art. 8.* nempe excommunicatum, qui ſatisfecit, & per contritionem ad ſtatum gratiæ pervenit, nec per ipſum ſtat, quominus abſolvatur, poſſe in caſu gravis neceſſitatis accipere Sacramentum pœnitentiæ, quin contraveniatur damnationi primæ propoſitionis, de non ſequenda opinione probabili circà valorem, relicta tutiori. In quo caſu gravis neceſſitatis reddit licitum per ſuam vim intrinſecam rationis, quod aliàs eſſet illicitum. Nam, ut ibidem oſtendi, neceſſitas unius partis, & impoſſibilitas partis oppoſitę ſunt relativę, & invicem connexæ; quare cùm pręfato excommunicato adſit neceſſitas gravis recipiendi Sacramentum pœnitentiæ, in eodem genere datur impoſſibilitas omittendi confeſſionem. Ex qua neceſſitate, & impoſſibilitate fit, quòd quamvis ille excommunicatus ſequatur opinionem probabilem circà valorem Sacramenti, non tamen ſequitur illam relicta tutiori: non enim dicitur relinquere tutiorem, qui habet impoſſibilitatem illam ſequendi; ſicut non dicitur relinquere curſum, qui obſtrictos vinculis habet pedes. Præter rationem, quæ deſumitur ex favore, quo Eccleſia favet urgentiſſimæ neceſſitati in ordine ad recipienda Sacramenta. De quo dixi in loco cit.

56. Ejuſdem generis eſt caſus, quem proponit P. Thom. Sanchez, *lib. 2. de Matrim. loco ſupra citato.* Aſſerit enim, eſſe parum probabilem opinionem eorum, qui dicunt, quando contracto Matrimonio unus conjux advertit impedimentum dirimens, poſſe (obtenta diſpenſatione) revalidari Matrimonium, quamvis alter conjux ſit inſcius impedimenti. Et tamen aſſerit, illud re ipſa poſſe revalidari ad normam ejus opinionis, ſcilicet inſcio impedimenti altero conjuge, ſi urgeat graviſſima neceſſitas, qualis eſſet, ſi ante contractum Matrimonium fœmina illicitè copulata fuiſſet cum fratre ſui viri, neque inveniri poſſet modus, quo ſine manifeſtatione proprii delicti poſſet declarare impedimentum dirimens ſuo viro, ſed eſſet periculum magni ſcandali. Ratio autem, quare magna illa neceſſitas tacendi impedimentum, & impoſſibilitas illud declarandi faciat, quòd poſſit deduci ad praxim ea opinio parum probabilis, quæ verſatur circà valorem; & aliàs eſt minùs tuta, hæc eſt: Tum quia impoſſibilitas moralis adeò urgens efficit, quòd non poſſit eligi ad praxim opinio tutior, atque adeò non verificatur, quod eligitur opinio probabilis circà valorem, relicta tutiori, propter dicta. Tum etiam quia cùm Matrimonium ſit materia favorabilis ex jure Eccleſiaſtico, videtur Eccleſia velle in tali impoſſibilitate morali favere Matrimonio, ut revalidetur in eo modo, quo non ſequantur ſcandala adeò gravia. Similis etiam eſt caſus, quem propoſui in 3. *par. Criſ. Theol. loco ſupra cit.*

57. Hinc facile eſt diſſolvere utranque difficultatem ſupra propoſitam: Ad primam diſtinguenda eſt major: nam tenuis probabilitas affert dubium practicum [extra graviſſimam neceſſitatem;] non ſic intra illam: quia graviſſima neceſſitas extra opinionem à ſua tenuitate; & addit probabilitati pondus rationis, vi cujus opinio pro ea neceſſitate non eſt tenuiter probabilis, ſed potiùs abſolutè probabilis.

58. Ad ſecundam difficultatem ſolvendam ea regula tradenda eſt, tunc licitum eſſe in graviſſima neceſſitate uti opinione alioqui tenuiter probabili, quando ipſa neceſſitas affert ab intrinſeco pondus rationis, vi cujus opinio pro illo caſu neceſſitatis fiat abſolutè probabilis, ut in caſibus ſupra memoratis.

DISERTATIO V.

An infidelis excuſetur à peccato infidelitatis, dum Religio Catholica ſibi proponitur ut probabilior, & ſua ſecta ut minùs probabilis?

CAPUT PRIMUM.

Proponitur propoſitio quarta, & inveſtigatur ſenſus illius?

SUMMARIUM.

Opinio Lumbierii circa ſenſum propoſitionis damnatę. n. 2.
Opinio Felguerę de ſenſu ejuſdem propoſitionis. n. 3.
Item opinio Bernardi de Hozes. Ibid.
Non datur in infideli vera probabilitas de ſua ſecta, ſed ſolùm apparens. n. 4.
Verus ſenſus propoſitionis damnatę. n. 5.

1. PRopoſitio quarta inter damnatas ab Innocentio XI. hæc eſt. *Ab infidelitate excuſabitur infidelis non credens ductus opinione minùs probabili.* Et ut ſenſus hujus propoſitionis damnatæ examinetur, & ſana doctrina teneatur juxta mentem Romanæ Cathedræ, operę pretiũ eſt diſcutere, quem ſenſum illi propoſitioni attribuant ſcriptores, qui ejuſmodi propoſitiones damnatas expoſuerunt.

2. Igitur Raymundus Lumbier *tom. 3. Sum.* Hiſpaniæ in expoſitione quartæ propoſitionis *n.* 1766. ait, damnatam manere opinionem, quæ docet, non ſufficere notitiam probabiliorem de veritate Fidei Catholicæ, ut infidelis maneat obligatus ad credendum; atque adeò ex mente Romanæ Cathedræ infidelis, eo ipſo quòd ſibi proponatur ut probabilior doctrina Eccleſiæ Catholicæ, tenetur præcepto credendi veritates Catholicas. Quando autem ipſe dixit alibi, requiri evidentiam credibilitatis myſteriorum Fidei Catholicę, ad hoc ut infidelis teneatur præcepto credendi myſteria ejuſdem Fidei, explicat, per evidentiam credibilitatis, ſe intelligere evidentiam majoris probabilitatis, & ex hoc capite affirmat, ſuam ſententiam non ſubjacere huic damnationi. Sed exiſtimo, & ut certum mihi perſuadeo, hunc non eſſe ſenſum propoſitionis damnatæ, juxta mentem Romanæ Cathedræ, ut mox videbimus.

3. Emmanuel de Filguera in expoſitione hujus 4. propoſitionis in fine illius affirmat, infidelem neque ex probabili, neque ex probabiliore opinione poſſe credere, aut elicere actũ fidei? Et ſi inquiras quomodo non excuſetur à peccato infidelitatis, dum habet opinionẽ probabiliorem de veritate Fidei Catholicæ; reſpondet, ideò non excuſari, (quia myſteria Fidei ſunt evidenter credibilia; ſicque intellectus evidente credibilitate objecti ita ducitur ad aſſenſum, ut prudenter nequeat dubitare, aut formidare de illius veritate,) quaſi peccatum infidelitatis detur tunc in infideli, quia cũ objectũ ſit evidenter credibile, infidelis habet ſolũ cognitionem probabilem, aut probabiliorem. Sed revera non attingit ſcopum, ut ex dicendis cõſtabit.

Mag. Hozes *in explic. prop. 4. n. 5. & 8.* aliam ſubivit ſemitam. Aſſerit enim, ubi infidelis habet majorem probabilitatem de Fide Catholica, quàm de ſua ſecta, licèt non poſſit credere Fide ſupernaturali cum ſola opinione probabili; tenetur tamen deſerere ſuam infidelitatem, & implere præceptum negativum, quod obligat ſemper, & pro ſemper, & conſiſtit in eo, quod quis non habeat aſſenſum contrarium Fidei; non tamen tenetur ſtatim ad eliciendum actum poſitivum Fidei, quia ille non componitur cum opinione duntaxat probabili. Sed neque ſic videtur ſatisfieri difficultati.

4. Supponimus autem dari non poſſe, etiam in infideli verã probabilitatem de veritate ſectæ erroneę: quia contra certitudine nulla poteſt dari vera probabilitas. Nam, ut dixi *in 3 par. Criſ. Theol. diſp. 55. n. 2.* aſſenſus probabilis eſt incertus, ideſt, nec certus, nec certò falſus: & propoſitionis certæ contradictoria eſt certò falſa. Si ergo daretur aſſenſus verè probabilis de propoſitione contradictoria veritatis Fidei, quę certa eſt, eſſet certo falſus, & non certò falſus: certò falſus, quia contradictoria, quę opponitur propoſitioni certę, eſt certò falſa; non certò falſus, quia probabilis, de cujus eſſentia eſt eſſe nec certum, nec certò falſum. Vide in 1. *par. Criſ. Th. diſp. 4. n. 6.* Probabilitas ergo, quam concedimus in infideli circà veritates Fidei, & errores ſectæ, eſt ſolùm apparens, quatenus id, quòd certum, aut certò falsũ eſt, illi proponitur ut veriſimile, & probabile: vel quia non attendit ad rationes evidentes; vel quia neſcit ponderare evidentiam illarũ.

5. Igitur nullo meliori modo poſſumus indagare ſenſum hujus 4. propoſitionis damnatæ, quàm ex verbis Authoris, qui eam propoſitionem aſſeruit, nempe Jo: Sancii, in ſelectis *diſp. 19. n. 7.* ubi ſic diſſerit. (Sicut in aliis materiis, ubi offenſa mortalis intercedere poſſet, fatentur ipſi, eam non committi ab operante ex opinione minùs probabili, licèt res maximi momenti ſit, Deum offendere mortaliter, vel non; ſic quoq; *ab infidelitate excuſabitur infidelis non credens ductus ex opinione minùs probabili.*) Hucuſq; Jo: Sancius: Itaque ſenſus propoſitionis eſt, quòd ſicut in aliis materiis, & præceptis excuſatur homo à peccato, ſi ſequatur opinionem minùs probabilem de non peccato; ita in præcepto credendi veritates Fidei Catholicæ excuſabitur infidelis à peccato infidelitatis, ſi habeat opinionem minùs probabilem (ſcilicet probabilitate apparente) de credibilitate ſectæ erroneę.

Communis ſententia docet, ad converſionem infidelis requiri in eo evidentiam credibilitatis. n. 25.
Quòd definiat Pontifex probabilioritatem circa Fidem ſufficere, ut infidelis obligetur præcepto credendi, quidam cenſent. n. 26.
Fundamentum ejus aſſertionis. n. 27.
Sententia poſtulans evidentiam credibilitatis, ut infidelis teneatur præcepto credendi, non ſubjacet huic damnationi. n. 28.
Benè ſtat requiri evidentiam credibilitatis, & quòd ignorantia vincibilis ſit culpabilis. ibid.
Quòd opinio docens, infidelem teneri ad credendum cum ſola probabilioritate, ſubjaceat damnationi propoſitionis. 21. n. 30.
Objectio propoſita n. 27. *ſolvitur.* n. 31.

23. CONveniunt Theologi in eo, quòd myſteria Fidei Catholicæ ſunt evidenter credibilia, ideſt, evidenter digna, quæ à quolibet viro prudenti credantur. Sunt enim tot, tantaque motiva ad hanc perſuaſionem promovendam, ut qui eis reſiſtunt, imprudentiſſimi, & obſtinatiſſimi cenſendi ſint.

24. Caramuel ſubtilitate ſui ingenii non eſt contentus eo termino credibilitatis: quare in Theolog. *intent. lib.* 4. *n.* 1732. præter evidentiam credibilitatis, neceſſarium eſſe ducit admittere evidentiam *credenditatis*; ideſt neceſſitatis credendi. Quod etiam docuerat *in Th. fund.* à quo videntur non diſſentire reliqui Theologi; nam in explicanda evidentia hujus credibilitatis myſteriorum Fidei, pro neceſſitate credendi arguunt. Quia cum afferant plurima motiva ſuadentia veritatem noſtræ Fidei Catholicæ; illa quidem cùm evidentia ſint, ſaltem moraliter, & neceſſariam conſequentiam importent, fit, eis argumentis evidenter probari, quòd neceſſariò credenda ſunt, v. g. In Eccleſia, in qua eſt omnimoda ſanctitas doctrinæ, neceſſe eſt, quod ſit etiam vera fides: ergo myſteria ejus Fidei non ſunt ſolùm evidenter credibilia, ſed etiam evidens eſt, eſſe neceſſariò credenda. Et ideo S. Thomas 2. *q.* 1. *art.* 5. *ad* 1. indifferenter utitur iis vocibus *credibilia, & credenda*; illis verbis: *Infideles eorum, quæ ſunt Fidei, ignorantiam habent, quia nec vident, nec ſciunt in ſe ipſis, ut cognoſcunt, ea eſſe CREDIBILIA. Sed per hunc modum Fideles habent eorum notitiam, non quaſi demonſtrativè, ſed in quantum per lumen Fidei vident eſſe CREDENDA.* Et P. Suarez *de Fide diſp.* 4. *ſect.* 2. *n.* 7. ait: *Concludo, non ſolùm debere objectum Fidei eſſe evidenter credibile verùm etiam requiri, quod ſecundùm rationẽ naturalẽ tale objectum ſit CREDENDUM.*

25. Infidelis ut à ſua prava ſecta convertatur ad veritatem Fidei Catholicæ, communis ſententia Theologorum docet requiri in eo evidentiam credibilitatis; quod præcipue ſuſtinendum videtur reſpectu illorum infidelium, qui cùm perſpicacia intellectus præditi ſint, adhærent tenaciter erroribus ſuæ ſectæ. Neceſſe eſt enim, quòd inſtructor, vel concionator convincat intellectum infidelis, vel certè quod ex illuſtratione interna, quam Deus infundit, maneat certus de neceſſitate credendi objecta Fidei. Et ita S. Thom. *in q. cit. art.* 4. *ad* 2. ait: *Non enim crederet, niſi VIDERET, ea eſſe credenda, vel propter evidentiam ſignorum, vel propter aliquid hujuſmodi.* Quæritur ergo, an hæc ſententia Theolog. ſubjaceat huic damnationi 4. propoſitionis.

26. Et quidem Lumbier *cit. c.* 1. exiſtimat definitum eſſe ab Innocentio XI. probabiliorem opinionem de veritate Catholicæ Fidei, ſufficere infideli, ut obligatus maneat præcepto credendi, & ideò peccare peccato infidelitatis, ſi re ipſa non credat.

27. Et videtur ſuffragari argumentum hoc. Nemo peccat peccato infidelitatis, donec obligetur præcepto credendi; ſicut nemo peccat omiſſione Miſſę, niſi obligetur pręcepto audiendi Miſſam: ſed infidelis, qui habeat opinionem probabiliorem de veritate Fidei Catholicę, quãvis habeat opinionem minus probabilem de rectitudine ſuę ſectæ, juxta damnationem contentam in hoc decreto, ſi non credat, peccat peccato infidelitatis: ergo infidelis habens talem opinionem probabiliorem, obligatur pręcepto credendi: ergo falſum eſt, & huic dãnationi ſubjectum, quod no obligatur præcepto credendi, niſi habeat evidentiã credibilitatis, vel, ut loquitur Caramuel, credenditatis.

28. Sit concluſio. Sententia communis, quæ poſtulat evidentiam credibilitatis, ut infidelis teneatur præcepto determinato credendi, non ſubjacet huic damnationi. Demonſtratur concluſio primò. Hæc ſententia communis optimè ſtat, & componitur cum hac ipſa damnatione: ergo non incurrit damnationem. Conſequentia patet: quia quæ ſibi contradicunt, non componuntur. Probatur antecedens: nam optime ſtat, quòd ad obligationem credendi requiratur ea evidentia credibilitatis, & quòd ignorantia vincibilis talis obligationis ſit culpabilis. Id enim commune eſt reliquis præceptis. Nam ut obliget præceptum audiendi Miſſam, per ſe requiritur certitudo præcepti; & tamen qui cum ignorantia vincibili omiſit auditionem Miſſæ, peccavit, & ea ignorantia fuit culpabilis, quia vincibilis.

29. Confirmatur. Nam, ut dixi *c. præc.* vincibilis ignorantia præcepti obligat ad unũ ex duobus, vel ad adhibendam ſollicitè diligentiam pro comperienda veritate, vel ad exequendũ materiam præcepti: ſed ut *c. præc.* probavi, infidelis, qui non habet evidentiam credibilitatis, ſed ſolã probabilitatem, habet ignorantiã vincibilem: ergo tenetur ad unũ e duobus, vel ad credendum, vel ad præſtandã debitã diligentiã pro veritate comperienda: ergo non tenetur determinate ad credendum: ergo ſolùm tenetur determinatè ad credendũ, quando abſque titubatione, & formidine certus eſt de tali credibilitate.

30. Demonſtratur ſecundò concluſio. Nam opinio, quæ affirmat, infidelem cum ſola cognitione probabiliore de revelatione Dei teneri ad credendum aſſenſu ſupernaturali, ſubjacet damnationi propoſitioni 21. quæ ita ſe habet: *Aſſenſus ſupernaturalis, & utilis ad ſalutem ſtat cum notitia ſolùm probabili revelationis, immò cum formidine, quę quis formidet, ne non ſit locutus Deus.* Etenim notitia probabilior, quam acquirit infidelis, non excedit meras probabilitatia, atq; adeò ea notitia eſt ſolùm probabilis: ergo ſi in tali caſu infidelis tenetur ad credendum fide ſupernaturali, & re ipſa implet eam obligationem; habebit aſſenſum ſupernaturalem cum ſola notitia probabili revelationis. Immò cùm notitia probabilis, aut probabilior non excludat formidinem, poterit habere ejuſmodi aſſenſum ſupernaturalem compoſitum cum tali formidine. Ecce quomodo ea doctrina Lumbieri, & aliorum expoſita maneat damnationi propoſitionis 21. De quo uberiùs dicam *in diſert.* 14. ad eam propoſitionem 21. *cap. ult.*

31. Ad objectionem proximè oppoſitam reſpondeo ex dictis, non ſolùm peccari contra præceptum Fidei, quando quia habens ſufficientem notitiam non credit; ſed etiam quando habet ignorantiam vincibilem, & non contendit illam vincere, modo explicato. Quod commune eſt reliquis præceptis.

CAPUT IV.

Refellitur placitum Filguerę circà explicationem hujus quartæ propoſitionis.

SUMMARIUM.

Argumentum Filgueræ contra propoſitionem damnatam. n. 32.
Diſcutitur, & impugnatur. n. 33 & ſeqq.
Infidelis non peccat in eo, quòd myſteria Fidei ſolùm ſibi proponantur, ut probabilia. n. 35.
Satisfit argumento Filgueræ. n. 38.

32. FIlguera in fine expoſitionis hujus propoſitionis probat falſitatem propoſitionis damnatæ in hæc verba: [Propoſitionis damnatæ falſitatem ſic demonſtro: quia objecta, & myſteria Fidei Catholicæ ſunt evidenter credibilia, ſicq; intellectus evidenti credibilitate objecti ita ducitur ad aſſensũ, ut prudenter nequeat dubitare aut formidare de illius veritate. Sed infidelis ductus opinione minus probabili, vel probabiliori, non poteſt non habere formidinem, & incertitudinem neceſſariò imbibitã in quacunq; opinione, alioquin no eſſet opinio: ergo infidelis nõ credens, prædicta opinione ductus, à peccato infidelitatis non excuſabitur. Probatur conſequentia: nã evidentia credibilitatis ſe ipſa partem oppoſitã reddit evidenter incertã, & incredibilem, & per conſequens falſam, & improbabilem. & ſic non poterit actũ Fidei ſupernaturalis elicere ille, cui tanquam probabilis, ſeu probabilior ipſi fuerit propoſita, quare ex hoc capite ad illã amplectendã non tenebitur.] Huc uſq; argumentũ Filgueræ.

33. Sed hęc longè abeſt à demonſtratione, ejus enim conſequentia nec probabiliter quidem infertur ex antecedenti. Quod ſic oſtendo primò. Ideò enim juxta hunc Authorem, infidelis peccat peccato infidelitatis, quia habet opinionem probabilem, aut probabiliorem de credibilitate veræ Fidei; contra evidentiam credibilitatis, quam in ſe habent Fidei myſteria: ſed hęc ratio nullius momenti eſt: ergo hæc ratio eſt inſufficiens, ut infidelis in hoc caſu arguatur de peccato infidelitatis. Major eſt illius Authoris.

34. Probatur minor. Quòd myſteria Fidei in ſe ſint evidenter credibilia, & ex ſe reddentia oppoſitam partem improbabilem, & certò falſam, nihil prodeſt, ut moveatur intellectus infidelis ad cognitionem evidentem, niſi ejus intellectui proponantur ut evidentia, nihil enim prodeſt, quòd Sol in ſe fulgentiſſimus exiſtat in noſtro hemiſphœrio, ad hoc ut ego latitans in obſcuriſſimo, & omnino clauſo loco ſciam, ſolem eſſe in noſtro hemiſphœrio: ſed in hoc caſu non proponitur intellectui infidelis, ut evidens credibilitas Fidei; cùm ſupponamus, ei proponi duntaxat ut probabilem: ergo quod myſteria Fidei in ſe ſint evidenter credibilia, nihil prodeſt ad hoc, quod ille infidelis in hoc caſu peccet peccato infidelitatis.

35. Oſtendo ſecundò. Infidelis non peccat in eo, quòd ſibi eſt impoſſibile: ſed infideli, cui ſolùm proponitur ut probabilis, aut probabilior credibilitas myſteriorum Fidei, impoſſibile eſt pro eo inſtanti, quòd proponatur ut evidens: ergo infidelis non peccat in eo, quòd ſibi non proponatur ut evidens: ergo licèt in ſe ſint evidenter credibilia myſteria Fidei, non peccat infidelis ex eo capite, quòd habeat opinionem probabilem credibilitatis, & non evidentem. Major ex terminis patet.

36. Probatur minor. Quia quando infidelis audit myſteria Fidei, & eſt in deliberatione, non eſt illi liberum, quòd non occurrant menti ejus difficultates, quarum ſolutio illum lateat: ergo pro eo inſtanti non eſt in poteſtate ejus, quod illi proponantur myſteria, ut evidenter credibilia: ergo illi impoſſibile eſt pro eo inſtanti, quòd proponantur ut evidenter credibilia.

37. Verum quidem eſt, quòd ſi perſeveret, pręſtando ſollicitè diligentiam debitam ad aſſequendam certitudinem, ad illã perveniet; cum Deus infundat illuſtrationem ad roborandũ intellectũ, & inſpirationem ad invitandam voluntatẽ. In eo autem inſtanti, in quo ſupponimus, illi proponi eam credibilitatem ut merè probabilem,

non

non eſt ſub libertate ejus, quòd ſibi proponatur ut evidens. Peccat quidem peccato infidelitatis, ſi non conatur ad habendam certitudinem in re tanti momenti: & ſi conatur ad illam, excuſatur à peccato infidelitatis, non quia ducitur opinione probabili, quæ quidem includit ignorantiam vincibilem, ſed quia non præſtat diligentiam, ad quam tenetur pro aſſequenda certitudine; ut conſtat ex dictis.

38. Ad argumentum Filgueræ initio hujus capitis propoſitum reſpondeo diſtinguendo majorem. Myſteria Fidei ita ſunt evidenter credibilia, ut intellectus prudentis nequeat dubitare, aut formidare de illis, [Si intellectui proponantur ut evidentia,] concedo; [Si proponantur ut merè probabilia,] nego. Cũ ergo infideli non proponantur ut evidentia, ſed ut merè probabilia, ut caſus ipſe ſupponit, non poteſt eſſe culpabilis ex eo capite evidentis credibilitatis non acquiſitæ. Ad probationem conſequentiæ eodem modo diſtinguendũ eſt antecedens: evidentia credibilitatis ſe ipſa reddit partem oppoſitam certò falſam, [Si ut talis probatur intellectui,] côcedo; [Si credibilitas proponatur ut merè probabilis,] nego. Quod ſatis conſtat ex dictis.

CAPUT V.

Quomodo non ſatisfaciat tertius dicendi modus *c. 1.* propoſitus.

SUMMARIUM.

An ex majore probabilitate veritatis Catholicæ teneatur infidelis deſerere ſuam ſectam? n. 39.

Præceptum Fidei negativum obligat ad non formidandum. Et quid inde contra eum dicendi modum? n. 40.

Quando proponitur infideli veritas Catholica ut probabilis, oppoſita etiam proponitur ut talis. n. 41.

Propoſitio probabilis affert formidinem actualem. n. 42.

In ea hypoteſi habet infidelis formidinem in utraque parte. n. 43.

Infidelis non tenetur deſerere ſuam ſectam per credulitatem merè probabilem de falſitate illius. n. 45.

Dum habet meram probabilitatem de veritate fidei, non poteſt deſerere ſuam ſectam per credulitatem certam de illius falſitate. n. 46.

Confirmatio ejuſdem argumenti. n. 47.

39. Tertius modus dicendi relatus *c. 1.* quem defendit Hozes, eſt, infidelem, cui proponitur noſtra Fides Catholica ut probabilior, quàm ſua ſecta, non teneri, nec poſſe elicere actum poſitivum Fidei; quia opinio probabilis, aut probabilior, cùm afferat formidinem de objecto, non poteſt componi cum actu poſitivo Fidei; hic enim actus omninò excludit formidinem; teneri tamen infidelẽ, ſtatim ac fides Chatholica ſibi proponitur ut probabilior, deſerere infidelitatem ſuã, & implere præceptum negativum, quod conſiſtit in eo, quòd quis non præſtet aſſenſum contrarium myſterii Fidei.

40. Sed hæc duo aſſerta non benè cohęrere, & conſequenter non eſſe conformia huic damnationi, ſic oſtendo primò. Nam pręceptũ negativum ortum ex virtute Fidei non ſolùm obligat ad non contrahendum aſſenſum contrarium myſteriis Fidei, ſed etiam ad non habendum dubitationem, neque formidinem; ſed dum infidelis habet opinionem probabilem, aut probabiliorem de myſteriis Fidei, non poteſt teneri ad non formidandum de myſterii Fidei: ergo dum habet opinionem probabilem, aut probabiliorem de myſteriis Fidei, non tenetur ad implendum præceptum negativum ortum ex virtute Fidei. Conſequentia eſt inevitabilis, & Major apud omnes Theologos certiſſima. Nec minus certa eſt Minor. Nam dum infideli proponitur veritas Fidei ut merè probabilis, non poteſt non habere formidinem, quę opinioni merè probabili annexa eſt: ſi autem neceſſe eſt, pro illo nunc habere formidinem, quomodo poteſt obligari ad non habendam illam; cùm obligari non poſſit ad impoſſibile?

41. Ante ſecundam demonſtrationem pręmitto primò, quòd quoties una propoſitio eſt probabilis, ejus contradictoria non poteſt eſſe certò falſa, ſed neceſſariò debet eſſe probabilis, ſaltem negativè: ut latè oſtendi *in 1. p. Criſ. Th. diſp. 4. n. 6.* Dicitur autem probabilis negativè, quæ non eſt certa, nec certò falſa, quamvis careat fundamento gravi. Hinc fit, quòd ſi myſteria Fidei proponuntur infideli ut merè probabilia, aut probabiliora, enunciatio contradictoria veritati eorum myſteriorum debet etiam proponi probabiliter, ſaltem negativè. Et ut in plurimũ côtingit, quòd quando infideli proponitur veritas Fidei ut probabilis, ſua etiam ſecta illi proponitur ut probabilis poſitivè; ſi enim nõ proponeretur ſua ſecta ut probabilis, nullã haberet difficultatẽ in eo, quod ſibi proponeretur ut certa veritas Fidei.

42. Præmitto ſecundò, omnem propoſitionem probabilem, ſive cognitionem de objecto probabiliter propoſito (quæ nõ eſt ſimul côjuncta cum cognitione certa, aut evidenti de eodem objecto) ſemper affert formidinem actualem. Nam ſi illam non haberet, id eſſet aſſentiri firmiter objecto, & objectũ tanquã certũ proponi intellectui.

43. Ex his colligitur, quòd infidelis, cui proponitur veritas Fidei ut probabilis, vel ut probabilior; ſua etiam ſecta proponitur ut probabilis, licèt etiam ut minus probabilis. Quod ſi habet probabilitatem apparentem de veritate ſuæ ſectæ, habet etiam probabilitatem de falſitate ejuſdem ſectæ. Ex quo tandem fit, quòd illi proponitur, ut probabilis tam falſitas, quàm veritas ſuæ ſectæ, & quod habet formidinem de utraque.

44. Hinc ęformatur ſecundum argumentum. Nam quando infideli proponitur ut probabilior veritas Catholica, & ut minùs probabilis ſua ſecta, vel tenetur deſerere ſuam ſectam per credulitatem probabilem de falſitate illius; vel per credulitatem firmam, & certam de tali falſitate. Quidquid dicatur, repugnat: ergo pro tunc, ideſt, dum perſiſtit ea cognitio merè probabilis, nõ tenetur deſerere ſuam ſectam, ſed conari ad majorem inveſtigationem, modo explicato.

45. Minor probatur. Nam ſi dicatur primum, nempe quòd infidelis tenetur deſerere ſectam ſuam per credulitatem merè probabilẽ de falſitate illius; id non eſt deſerere illam, quia adhuc formidat dicens [mea ſecta falſa eſt, ſed poteſt contingere, quod non ſit falſa.] Dum ergo non relinquit illam firmiter, dici non poteſt, quòd abſolutè illam deſerit, aut quod tenetur quidem majorem diligentiam adhibere ad inveſtigandam veritatem. Quòd ſi confiſus ea probabilitate apparente circa veritatem ſuæ ſectæ, nolit adhibere majorem diligentiam, ſed ſic perſiſtere, peccabit graviſſimè, nec per illam probabilitatem excuſabitur à peccato infidelitatis, ut jam dixi.

46. Si vero dicatur ſecundum, quòd tenetur deſerere ſectam ſuam per credulitatem certam de falſitate ſuæ ſectæ: id clarius conſtat, eſſe falſum pro eo tunc, in quo perſtat mera probabilitas major de veritate noſtræ Fidei: quia pro tunc habet probabilitatem ſuæ ſectæ, & formidinem de veritate ejus: formido autem actualis de veritate ſuæ ſectæ, aut de falſitate illius excludit certitudinem de eodem objecto, ut evidens eſt.

47. Confirmatur. Nam ſi infidelis in ea hypoteſi tenetur deſerere ſuam ſectam; id debet eſſe, credendo, illam eſſe falſam: ergo vel debet credere ut certum, eam eſſe falſam; vel id debet credere ſolùm probabiliter? Si dicas, debere id credere tanquam certũ, contra eſt: nã in ea hypoteſi nulla cognitio ponitur in eo infideli, niſi probabilis: atqui per cognitionem duntaxat probabilem non poteſt fieri certus de falſitate ſuæ ſectæ: ergo in ea hypoteſi non tenetur pro tunc credere ut certũ, eam ſectã eſſe falſam: Si verò dicas, quòd tenetur credere duntaxat probabiliter, ſuã ſectã eſſe falſam; id non eſt deſerere ſuam ſectã: non enim deſerit illam, dũ judicat illam eſſe probabilem.

DISERATTIO VI.

Quo tempore obliget præceptum dilectionis Dei.

CAPUT PRIMUM.

Referuntur tres propoſitiones damnatæ, & notantur aliqua.

NON EGET SUMMARIO.

1. Quinta propoſitio ex damnatis, hæc eſt *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei ſemel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.* Sexta eſt. *Probabile eſt, ne ſingulis quidem rigoroſè quinquenniis per ſe obligare præceptum charitatis erga Deum.* Septima eſt. *Tunc ſolùm obligat, quando tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam, qua juſtificari poſſimus.*

2. Damnat ergo Pontifex propoſitionem, quæ docet, ſolùm eſſe obligationem gravem eliciendi actum dilectionis Dei ſemel tantùm in vita, & quæ docet, eam non eſſe condemnandã, ſcilicet de improbabilitate, aut alia cenſura Theologica. Item eam, quę docet tanquã probabile, ne ſingulis quidem quinquenniis eſſe obligationem pręcepti per ſe, eliciendi actum dilectionis Dei. Et dicit, *per ſe*, nã propter aliud pręceptũ implendũ, non negat ea propoſitio, poſſe advenire obligationem dilectionis Dei, puta cũ quis Miniſter Eccleſię vult conficere Sacramentum. Item damnat eam propoſitionem, quæ docet, nullam eſſe obligationem eliciendi actum dilectionis Dei, niſi quãdoquis tenetur procurare juſtificationem, & non eſt aliud medium juſtificationis, quo poſſimus gratiam juſtificationis conſequi.

3. Emmanuel de Filguera ſeptimam propoſitionem attribuit P. Joanni Azor *t. 1. l. 9. c. 4. q. 1.* In quo quidem præfata propoſitio, ut jacet, reperitur; advertendum tamen eſt, quòd ibidem ſubjungit hæc verba: *Ejuſmodi præceptum eſſe conſtitutum eo modo, quo diximus eſſe datum, & impoſitum divinitus Fidei præceptum, & Spei.* De præcepto autem Fidei hæc verba ſcripſerat *l. 8. c. 7. q. 6. Sed quæres, an fidelis, qui eſt gratia, & charitate Dei præditus, ita præcepto fidei teneatur, ut debeat certo aliquo tempore Fidei actum elicere? Reſpondeo, actum Fidei eſſe nobis imperatum à Deo tanquam remedium neceſſarium ad juſtificationem impii, tum fidelis, tum infidelis. Et proinde mandatum credendi tunc inducit obligationem, cum impius lege, & præcepto compellitur ad juſtitiam adipiſcendam: qua obtenta præceptum Fidei non habet ampliùs vim obligandi, ut remedium ad juſtificationem. Habet tamen ut eſt præceptum virtutis Theologicę, quamvis facilè non ſit, ut ait* Bañez *2. 2. q. 22. ar. 1. dub. 2. deſignare tempus certum, quo obligat præceptum credendi, ut eſt actus virtutis. Satis probabiliter dicitur ſpeciale tempus, quo quis credere debet, eſſe, quando tentationes inſurgunt, quibus tentatur fides hominis. Et idem juris eſt de præcepto Spei, & Charitatis; ita ut certo tempore Fidei actũ elicere debeamus, &c.* Et poſteà *q. 7.* deſignat varia tempora, in quibus teneatur Fidelis cõfiteri Fidẽ, quæ confeſſio fieri nõ poteſt ſine actu interno Fidei.

4. Itaque P. Azor in Charitate, ſicut in Fide, & Spe, diſtinguit præceptũ Charitas, ut medium juſtificationis, & ut eſt præceptũ virtutis Theologicæ. Et ut eſt medium juſtificationis, dicit non habere vim obligandi, niſi quando quis tenetur ad juſtitiam adipiſcendam. Sed ut eſt præceptum virtutis Theologicæ, habere vim obligan-

obligandi, ut certis temporibus eliciatur actus Charitatis.

5. Scio in editione anno 1600. deficere ea verba: *Habet tamen, ut eſt preceptum virtutis Theologicę, &c.* Sed habentur in editione anno 1602. qua ego utor. Et ideo excuſationem habent, qui eam propoſitionem attribuunt P. Azorio. Hæc ergo ſeptima propoſitio in quocunque Authore inveniatur, damnata manet, ut jacet: quidquid ſit, an attentis aliis verbis habeat, vel non habeat ſanum ſenſum. Cujus rei judicium Sacræ Congregationi ſubiicio.

6. Notandum enim eſt, cùm jure Divino non ſint determinata tempora, in quibus obligat præceptum diligendi Deum, Theologos abiiſse in diverſas ſententias. Quas, quia breviter refert P. Tamb. *tom. 1. lib. 2. in Decalog. c. 3. §. 2. n. 1.* ejus verbis utor: [Primum tempus, quod aliqui aſſignant, eſt initiũ uſus rationis. Secundum, finis vitæ. Tertiũ, tota vita indeterminatè ſumpta, ut ſaltem ſemel in ea ametur Deus. Quartũ, omnes dies feſtivi, in quibus debemus Deo ſpecialiter vacare. Quintũ, tempus, quo adultus ſuſcipit Baptiſmũ. Sextum, tempus, quo quis ſuſcipit Euchariſtiam. Septimũ, quando fortè ſumitur martyrium. Octavum, quando magnũ à Deo accipis beneficium. Nonum, quando audis aliquem contra Deum blaſphemantem. Decimũ, quando gravi urgeris tentatione, prę ſertim odii Dei cum periculo conſenſus, niſi ad Deũ per amorem te cõvertas.]

CAPUT II.

Propria ſententia circà punctum quæſtionis.

ARTICULUS I.

Quàm certum ſit, eas tres propoſitiones damnatas, eſſe falſas?

NON EGET SUMMARIO.

7. EAs tres propoſitiones damnatas inde conſtat manifeſtè eſſe reiiciendas tanquam certò falſas; quia ex ipſa dignitate, primatu, & magnitudine præcepti (nam *hoc eſt maximum, & primum mandatum*) Doctores magni nominis cenſent, ita obligare, ut non multum temporis differendus ſit actus dilectionis Dei ſuper omnia, ſed ita ut ſit ſæpius repetendus non ultra diuturnum tempus. Ita P. Suarez 2. 2. *diſp. 5. de Charit. ſect. 5. qui n. 3.* propoſuit multos caſus in quibus obligat pręceptum Dilectionis Dei, propter implendum aliud præceptum, ſcilicet articulum mortis; item caſum, in quo miniſter Sacramenti debet ſe prius juſtificare extra confeſſionem, ad miniſtrandũ; item in occaſione graviſſimæ tentationis, quando exiſtimatur, actũ dilectionis Dei fore opportuniſſimum remediũ, &c.

8. Poſteà verò n. 4. addit, præceptum charitatis etiam per ſe, & independenter ab aliis præceptis habere vim obligandi, ubi ſubjungit: *Cæterum articulus temporis non tam affirmativè, quàm negativè aſſignari poteſt; ſicut in pręcepto reſtitutionis dicitur obligare ad non multum differendam reſtitutionem, licèt non poſſit aſſignari primum inſtans reſtitutionis.* Nam quamvis hæc dicat de tempore, quo implendum eſt præceptum charitatis, poſtquam puer ad uſum rationis pervenit; eodem modo intelligendum id eſt, cùm inferius aſſerit, non multo tempore differendam eſse horum actuum repetitionem. Et tandem concludit: *Quantum autem futurum ſit hoc tempus* (dilationis) *prudentia relinquendum eſt.* Et ob hanc cauſam graves Authores hanc obligationem extenderunt ad ſingulos dies feſtos, & ad alios caſus, qui tempore non diuturno ſolent contingere; ut *art. ſeq.* referam.

ARTICULUS II.

Statuitur concluſio de tempore, quo obligat præceptum, & duplex prænotatio.

SUMMARIUM.

Præceptum diligendi Deum per ſe obligat ad frequentiam actuum. n. 9.
Varii dicendi modi plurium Theologorum in ſuffragium hujus ſententiæ. n. 9. & ſeqq.
Pręceptum per ſe dilectionis Dei impletur, quamvis eliciatur dilectio propter aliud pręceptum. n. 14.
Idque explicatur exemplis. n. 14. & ſeqq.
Quo pacto plures excuſentur à peccato, qui hanc actuum frequentiam non exercent. n. 18.

9. DIcendum ergo eſt, præceptum diligendi Deum per ſe obligare ad frequens exercitium illius, ita ut non multo tempore differatur. Hæc videtur eſse mens P. Suarii proximè citati. Et favet Lumbier *tom. 3. Summ. n. 1796. ad hanc 5. prop. & t. 2. Summ. n. 709. verbis referendis diſert. 11. c. 2. art. 2. ad prop. 17.* Favet etiam Doctores, qui caſus frequenter occurrentes adſtruunt, in quibus obligat præceptum, ſive per ſe, ſive propter aliud. Et in primis hujus ſententiæ ſunt Authores, qui dicunt urgere præceptum Charitatis ſingulis diebus feſtis. Quæ ſententia non eſt contemnenda, quia cum ejus Authores cenſeant obligare ad frequentem repetitionem, & tempus remittendum eſt ad arbitrium prudentum, videtur prudens temporis deſignatio ea, quæ pro cultu Dei facta eſt. Hi ſunt Scotus *in 4. diſt. 27. q. unic.* Angelus *verb. Fria, n. 41.* Almainus *in 3. diſt. 37. q. unic.* Gabriel *ibid. q. unic. art. 3.* Tabiena *verb. Charitas, q. 20.*

10. Sunt etiam pro hac ſententia, qui docent, urgere præceptum charitatis, cùm quis accipit aliquod ingens beneficium à Deo; quod ſuperaddit augmentum frequentiæ. Quia lex amicitiæ videtur exigere, quòd homo benefactorem ſuum redamet. Hi ſunt Sotus *lib. 2. de Juſt. q. 3. art. 10.* Medina *lib. 1. Summ. cap. 14. §. 2.* P. Valentia 2. 2. *diſp. 3. q. 9. punct. 3. caſu 4.* Card. Toletus *lib. 4. Summ. cap. 9. n. 10.* quos refert P. Thom. Sanch. *lib. 2. de Decalog. c. 35. n. 9. §. Quartum.*

11. Pro eadem concluſione referendi ſunt, qui dicunt, urgere præceptum charitatis, cùm graves tentationes inſurgunt, præcipue odii Dei, aut iracundiæ contra Deum, quæ in aliquibus ſolet eſſe tentatio frequens, præſertim in impatientibus, & iracundis. Ita P. Thom. Sanch. *cit. n. 9.* Bonac. *tom. 2. diſp. 3. punct. 2. n. 2.* P. Valentia 2. 2. *diſp. 2. quæſt. 4. punct. 1.* P. Petr. Hurt. *diſp. 74. de Charit. ſect. 6. § 26.* Bannez 2. 2. *q. 22. art. 1. dub. 2.* Item Aragon, Petrus de Ledeſma, Diana, Villalob. & Trullench, quos refert Leander à SS. Sacram. *in Decal. tract. 4. diſp. 2. q. 24.*

12. Pro eadem citari poſſunt, qui docent, inſtare præceptum charitatis, cum quis audit blaſphemiam, aut gravem injuriam in Deum. Ex quo etiam augetur obligatio ad repetendos actus dilectionis Dei. Hanc ſententiam tuentur P. Valentia 2. 2. *diſp. 7. q. 19. punct. 1. caſ. 6.* & Navarrus *in Sum. c. 11. n. 3.*

13. Hæc omnia complexus eſt P. Didacus Alvarez de Paz vir ſapientiſſimus, qui ferè ſcholaſtico more ſcripſit tomos tres de vita ſpirituali. Et *tom. 1. lib. 3. c. 6. §. Sed nemo* diſtinguẽs, quomodo charitas ſit finis vitæ ſpiritualis, & quomodo ſit præceptum de ea, de hoc ſecundo ſic dixerit: *Hoc namque pręceptum, quoad internum quidem erga Deum amoris affectum, quo ſcilicet volumus ſua bona Deo, & ei per omnia placere ſtatuimus, jubet, ut Deum diligamus, quoties tenemur gratia peccata relinquere* (intellige, extra Sacramentum) *& ad Dei amicitiam redire. Cùm etiam judicamus, nos ſine actuali Dei amore eſſe caſuros, & aliquod grave crimen incurſuros. Ac tandem ALIQUANDO INTRA QUEMLIBET ANNUM, & cùm grave periculum imminet, aut ipſe inſtat mortis articulus.*

14. In quo duo animadvertenda ſunt. Primum eſt (quòd proſequor ad *prop. 17.*) Præceptum per ſe dilectionis Dei impleri, quoties quis elicit actum dilectionis Dei in ordine ad implendum aliud pręceptum. Quod patet in multis exemplis. Et ſufficit unum pro multis. Præceptũ eleemoſynæ obligat per ſe ex virtute miſericordiæ in gravi, aut extrema neceſſitate. Titius ergo preſſus gravi tentatione blaſphemiæ, opem fert Sempronio conſtituto in extrema neceſſitate, eo fine, ut liberet eum Deus ab ea tentatione. Itaq; implet præceptum fugiendi blaſphemiam. Nunquid non implevit præceptum eleemoſynæ, quòd per ſe obligat ex miſericordia? Implevit utiq; Et ratio eſt: quia licet per ſe obliget ex miſericordia, non obligat ad hoc, ut qui illud iplet, reſpiciat in ſuo actu motivũ miſericordię; ſed obligat, ut illũ actũ eliciat, ſive is actus procedat ex ſuo, vel ex alio motivo.

15. Sic etiam contingit in præcepto per ſe dilectionis. Nam qui elicit hunc actum propter motivum pœnitentiæ, vel propter motivum reddendi ſe ſecurum à damnatione æterna, implet utique pręceptum per ſe dilectionis Dei. Quia licèt hoc præceptum præcipiat per ſe, independenter ab alio præcepto. Itaque ſi hoc præceptum per ſe, & ratione ſui præciperet, quòd in quolibet die feſto eliceres actum dilectionis Dei; ſi in die Dominica eliceres actum dilectionis Dei propter vitandam aliquam tentationem, utique impleres illud præceptum, quod per ſe præcipiat dilectionem Dei.

16. Itaque qui tenetur elicere actum dilectionis Dei, quia urget tentatio dilectionis laſcivæ erga creaturam, cognoſcens actum dilectionis Dei eſſe ſibi remedium contra tentationem; ſi tunc non elicit actum dilectionis Dei, non peccat contra præceptum Charitatis erga Deum, ſed contra præceptum caſtitatis. Si verò elicit tunc eum actum dilectionis Dei, quo liberatur à tentatione, implet utrunque præceptum; Charitatis, ex qua tenetur frequenter diligere Deum; & Caſtitatis, quod tunc urgebat.

17. Sic etiam qui tenetur audire Miſſam in die feſto, & primo mane preſſus tentatione luxuriæ cognoſcit, ſibi eſſe remedium pręſentaneum audire Miſſam & ſtatim. Si tunc non conatur audire Miſſam, cùm poſſit, violat præceptum caſtitatis; non autem præceptum audiendi Miſſam, quam & ſi non audiat primo manè, poteſt mox eam audire: ſi tamen audit illam tunc, implet utrunque præceptum, & audiendi Miſſam in die feſto, & ſervandi caſtitatem.

18. Alterum pręnotandum eſt, quòd obſervavit P. Granado 2. 2. *contr. 3. de Charit. tract. 14.* ſcilicet occultum eſſe, & difficilè determinare punctum temporis fixum, & certum, in quo urgeat hoc pręceptum Charitatis erga Deum: *In quo vix aliquid certo ſtatui poteſt; quod deſerviet, ut facilè admittamus invincibilem ignorantiam, quę excuſet à culpa plures, qui hoc pręceptum fortaſſè non implerunt.* Juxta quam prudentiſſimam obſervationem, quando dicimus, pręceptum Charitatis obligare ad actus dilectionis Dei frequentes; valdè occultum, & incertum eſt determinare inſtans fixum, in quo inſtet hoc pręceptum; ſolùm enim dicimus violari pręceptum, cùm multo tempore differtur dilectio Dei, judicio prudentis; & menſis integer videtur mihi multum tempus, ob ſummam hujus pręcepti dignitatem. Excuſabuntur tamen plurimi ab hoc peccato, propter ignorantiam, aut inadvertentiam invincibilem.

ARTICULUS III.

Quã commune ſit Fidelibus timoratis elicere actus dilectionis Dei?

SUMMARIUM.

Duplex eſt affectus charitatis, ſcilicet afficiens, & efficiens. n. 20.
Perfectio charitatis conſiſtit in actu efficiente, non tam in afficiente. n. 21.
Qui implet præcepta, quia videt Deo eſſe placita, elicit actum dilectionis Dei. num. 22.
Quam frequenter fideles eliciant actus Charitatis. n. 24.
Qui actus Charitatis continentur in oratione Dominica? n. 25.
Qui reſiſtunt tentationibus, ut Deo placeant, eliciunt actum Charitatis. n. 26.

19. ANtequam adducamus fundamenta pro concluſione ſtabilita, quòd præceptũ Charitatis obligat ad eliciendũ frequenter actus dilectionis Dei, operæ pretium eſt oſtendere, quomodo per hanc concluſionem nõ imponatur Fidelibus onus importabile, ſed potius *jugum ſuave, & onus leve*; quod quaſi inſenſibiliter portant Fideles timorati, qui conſcientiæ ſuæ non ignave proſpiciunt: hi enim multos actus dilectionis Dei eliciunt, quãvis non advertant, eos eſſe actus Charitatis. Qui licèt eliciantur in ordine ad alia præcepta implenda, ſive ad opera aliarum virtutum exercenda, etiam ſufficiunt ad implendum præceptum Charitatis erga Deum, *juxta ſupra dicta art. antec.* Et quod Fideles timorati frequenter exerceant actum dilectionis Dei, notarunt P. Caſt. Pal. *to. 1 tract. 6. diſp. 1 punct. 4 n. 11.* Lorca 2. 2. *ſect. 3 diſp 58. n. 8.* & Leand. à SS. Sac *in Dec. tr. 4. diſ. 2. q. 8.*

20. Pro cujus rei claritate tria obſervanda ſunt. Primum eſt, id, quod ex profeſſo tractat P. Jacobus Alvarez de Paz *to. 1 de vita ſpirituali lib. 3. p. 1. c. 9.* duplicem eſſe Charitatis affectum, ſcilicet afficientem, & efficientem. Audienda ſunt verba hujus ſapientiſſimi viri. *Charitas afficiens eſt virtus ipſa Charitatis, juſti animam affectibus amoris inflammans, & ad volendum Deo bona ſua, ad gaudendum de perfectionibus Dei, ad deſiderandum, ut omnes ei ſerviant, & Divino ſubiciantur imperio, & ad ipſius præſentiam ſuſpirandam, & ad alios ſimiles affectus impellens. Charitas autem efficiens eſt ipſa etiam Charitatis virtus, prout movet ad cuſtodienda mandata, ad complectenda conſilia, & ad Divinum placitum exequendum, ita ut ſupra dulcedinem, & teneritatem amoris, operum efficacitatem habeat. & Deo in omnibus (prout in hac vita poſſibile eſt) perficiat voluntatem, Charitatis afficientis vox eſt, [Sicut deſiderat cervus ad fontes aquarum,] &c.... [Anima mea deſideravit te in nocte] .... Charitatis efficientis opus eſt. [Juravi, & ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ] illud deinde: [Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras] .... Illa magis ad tempus orationis pertinet, hæc magis ad tempus actionis: illa in deſiderio eſt, hæc in opere: illa in verbo, iſta in vita: illa ſe amatricem profitetur, iſta ſe amatricem oſtendit; quia ut Gregorius ait, Probatio dilectionis exhibitio eſt operis.*

21. Secundum, quòd etiam idem aſceticæ vitæ Doctor egregius tradit ibidem, nempe quamvis uterque actus Charitatis ſit dignitate præſtantiſſimus, tamen perfectionem Charitatis non tam in Charitate afficiente, quàm in Charitate efficiente conſiſtere. Ait enim: *Perfectionis ergo natura non in Charitate afficiente, ſed in efficiente conſiſtit. Nec aliquis perfectus eſt, quia dulcius ad Deum, & tenerius afficitur, nec quia in fervore orationis majorem ſuavitatem, aut conſolationem percipit; ſed quia majore fidelitate, & conatu ex Charitate mandata univerſa cuſtodit, parum nimis, & accuratius in omnibus Divinæ ſe accommodat voluntati.* Confirmatque verbis Domini, Joan. 14 *Qui non diligit me, ſermones meos non ſervat.* Et ſubjungit in explicationem eorum verborum: *Quaſi dicat. Parum ad veram dilectionem, atque adeò ad veram perfectionem proderit, quòd quis affectibus abundet, ſi ſeipſum non vincat, ſi noxia non vitet, ſi ſuæ ſaluti non perſpiciat, id eſt, mandata, & conſilia non impleat. Multum verò dilectionis, & perfectionis habet, qui affectibus, & dulcedine carens, præcepta complectitur, Divina juſſa cuſtodit, & juxta præſcriptum profeſſionis ſuæ, ab eo, quod Deo placitum eſt, nulla ratione diſcedit.* Quam ſententiam efficaciſſimè confirmat egregiis teſtimoniis Sanctorum Patrum Bernardi, Ambroſii, Auguſtini, Origenis, Clementis Alexandrini, & Ricardi à S. Victore. Et deinde *cap. 10.* hanc perfectionem charitatis dividit in primam, mediam, & ultimam. Nam hoc, quod eſt; velle unire voluntatem ſuam in omnibus cum Divina, recipit magis, & minus.

22. Tertium, eſſe actum formalem charitatis illum, quo quis vult implere præcepta, aut pia opera facere, quia videt illa eſſe placita Deo, ſive eo fine, ut Deo placeat. Patet ex duobus prioribus prænotatis: nam charitas efficiens ut condiſtinguitur ab efficiente, nihil aliud eſt, quàm voluntas implendi voluntatem Dei, ſive faciendi ea, quæ Deo ſunt placita, ut ſpecialiter conſtat ex prænotatione 2. Deinde Joan. 8. dixit Chriſtus D. *Qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſolum: quia ego, quæ placita ſunt ei, facio ſemper.* Quis autem dubitet, hic explicare Chriſtum D. efficaciam ſuæ charitatis. Et ideò P. Didacus Alvarez *tom. 1. lib. 3. cap. 15.* ad ea Chriſti verba ſubjungit. *Perfectè non relinquuntur ſoli, qui Chriſto capiti, & aliis proximis per charitatem perfectam Dei, & Proximi, adhærent. Inde autem habent, ut quæ ei placita ſunt, faciant ſemper.* Juxta quã ſententiã ex charitate habent, quòd faciant, quæ Deo ſunt placita; quia charitas perfecta eò reſpicit.

23. Et Joann. ait Chriſtus D. *Manete in dilectione mea*, (ſcilicèt active, & paſſivè, ſive reciprocè) *ſi præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea.* In quem locum S. Auguſtinus movet eam quæſtionem. *Dilectio facit præcepta ſervare, an præcepta ſervata faciunt dilectionem?* Et immediatè reſpondet: *Sed quis ambigat, quod dilectio præcedit!* id eſt, [dilectio facit, præcepta ſervare,] quòd non aliter facit, niſi quatenus dilectio eſt voluntas implendi voluntatem Dei, & ejus præcepta, ſcilicèt ex affectu ad Deum. Petrus *epiſt. 1. cap. 1.* ait illis verbis: *Animas veſtras caſtificantes in obedientia charitatis.* Hanc enim obedientiam charitatis exercent, qui obediunt Dei mãdatis, ut Deo placeant. Ideò S. Thom. in hunc locum hæc verba habet, quæ deſumpſit ex Gloſſa: *In obedientia charitatis.* Gloſſa. *In obediendo Deo ex charitate, ſervando ejus mandata.*

24. Ex his tribus prænotatis clarè conſtat, quàm commune eſt fidelibus elicere actus charitatis, præcipuè ejus, quam vocamus efficientem, quæ ex genere ſuo perfectior eſt, quàm afficiens. Nã fideles qui non moventur hypocriſi, aut aliis reſpectibus gloriæ inanis, cognoſcunt, opera præcepta, & reliqua opera pia, quæ exercent, eſſe placita Deo, & cũ videant, eſſe placita Deo, & aliunde non moveantur inanis gloriæ reſpectibus, ferè impoſſibile videtur, quòd ea opera pia, quæ faciunt, ſive de præcepto, ſive de conſilio, non exequantur eo, quod videant eſſe placita Deo. Unde cũ Miſſam audiunt, concioni aſſunt, orationi incũbunt, eleemoſynam præbent, videntes, ea opera eſſe Deo placita, ſanè eo fine ea præſtant. Operantur ergo ex motivo charitatis erga Deum, & conſequenter actus charitatis eliciunt; & ſic frequenter præceptum charitatis adimplent. Quin etiam ex hortationibus Concionatorum, & Confeſſariorum, immò & lectione librorum ſpiritualium ad diligendum Deum frequenter moventur.

25. Ad hæc, ut notavit Lorca ſupra citatus, in duabus petitionibus orationis Dominicæ continetur actus charitatis in Deum: nam eum charitatis actũ elicit, qui deſiderat, ſanctificari nomen Dei; item qui deſiderat, quòd omnes voluntatem Dei faciant in terra, ſicut fit in Cœlis. Immò eſt & alia petitio, quæ includit etiam actum charitatis, ſcilicèt. *Adveniat regnum tuum.* Nam, illud Regnum eſt id, de quo dixit Chriſtus *Regnum Dei intra vos eſt*, ſcilicèt dilectionis Dei, & reliquarũ virtutum. Qui ergo deſiderat, nobis advenire Regnũ dilectionis Dei, Deum oſtenditur diligere, nam, ut ait S. Gregor Qui deſiderat diligere Deum, jam incepit, illũ diligere. Qui ergo attentè, & ex affectu dicit orationem Dominicam, utiq; tres actus charitatis erga Deum elicit. Qui autem recitant officiũ Canonicũ, in eo invenient quã plurimos actus dilectionis Dei, ſi attentè, & ex affectu recitent.

26. Præterea frequentiſſimum eſt inter fideles timoratos, reſiſtere tentationibus, & abſtinere a peccatis mortalibus, quia vident graviter diſplicere Deo: Quid autem eſt abſtinere à peccato mortali, quia Deo diſplicet, niſi abſtinere à peccato ex dilectione Dei? Cùm ergo conſtet, ita commune eſſe fidelibus elicere frequenter actus charitatis erga Deum, non videbitur onerosum, quòd teneamur ex præcepto charitatis ad eliciendos frequenter actus dilectionis Dei.

ARTICULUS IV.

Fundamenta, quibus probatur obligatio eliciendi frequenter actum charitatis.

SUMMARIUM.

Varii textus Sacræ paginæ. n. 27. & ſeqq.
In textu S. Petri non eſt conſilium, ſed præceptum. n. 30.
Charitas eſt finis omnium Præceptorum. n. 31.
Quàm difficile eſt ſervare præcepta ſine frequentia dilectionis Dei. n. 32.
Quàm difficile eſt aggredi media ardua ſine efficacia intentionis finis. n. 33.
Textus Sacræ Paginæ, & expoſitio Sancti. Auguſtini ad rem noſtram. n. 34. & 35.
Quàm certum ſit, charitatem eſſe finem omnium Præceptorum. n. 36.
Quomodo dilectio Dei ſint propter implenda præcepta, cùm ſit finis præceptorum? n. 37. & ſeqq.

27. PRimum deſumitur ex Sacra Scriptura. Nam Deuteronomii *cap. 6.* dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo: & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis ſedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque conſurgens.* Quæ omnia denotant continuationem, & frequentiam. Quomodo hæc componuntur cum eo, quòd quis toto anno ſit oblitus Dei, & eorum, quæ Deo placita ſunt?

28. Deinde Ioan. 15. ait Chriſtus D. *Manete in dilectione mea.* Ubi P. Maldonado ſic ſcribit *nu. 34. Sumitur igitur paſſivè, Manete in dilectione mea, id eſt, pergite me diligere, quemadmodum Auguſtinus, Chryſoſt. Leontius, Theophilatus, Beda, & Rupertus interpretantur.* Id autem verbum, *Manete*, quid aliud ſignificat, niſi perſeverantiam, & frequentiam in actu dilectionis? Aut quomodo manet in actu dilectionis, qui toto anno abſtinet à dilectione? maximè cum adeò ſit facilè implere præcepta, eo quòd Deo ſunt placita; aut in opera pia, quæ facit, illi facere eo fine, ut Deo placeat in eis. Et his conſonant verba, quæ immediatè ſubjunguntur. *Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea.* Ubi illa prima dictio Mea ſumitur formaliter; id eſt, (ſi mea præcepta, quia mea ſunt, & mihi placita ſervaveritis, mane-

bitis

bitis diligentes me.) Et confirmant hunc ſenſum verba, quæ immediatè ſequuntur: *Sicut & ego Patris mei præcepta ſeruaui, & maneo in ejus dilectione.* Ubi P. Maldonado citatus notat eſſe idiotiſmum Hebraicæ linguæ ponere *Et*, pro *Quia*; & ſenſum eſſe, (Ego Patris mei præcepta ſervavi, quia maneo in ejus dilectione,) ſive quod idē eſt. (Quia diligo Patrem, ſervo præcepta ejus.) Cùm ergo Chriſtus D. præcipit manere in dilectione ſua, & præcipit permanentiam, ſive frequentiam actuum dilectionis; & modum inſinuat, quo facilè obſerventur præcepta ſua, nempe præcedente dilectione ejus.

29. Præterea 1. *Petri c.* 4. dicitur; *Mutuam in vobis met ipſis Charitatem continuam habentes; quia Charitas operit multitudinem peccatorum.* Ubi obſervandum eſt, agere S. Petrum, quamvis de Charitate mutua fraternitatis, de illa tamen Charitate ſupernaturali, quæ habet pro objecto formali motivo ipſum Deum: hęc enim ſola eſt, quæ operit multitudinem peccatorum. Hanc vult S. Petrus eſſe continuam. S. Thomas hic ait. *Ideſt non interruptam.* Intellige moraliter.

30. Dices, hoc potius eſſe conſilium, quàm præceptum Sed contra eſt: nam id præſcribit S. Petrus, non tanquam voluntarium, ſed tanquam neceſſarium: eſt enim neceſſarium, & graviter obligationem quærere modum operiendi multitudinem peccatorum: ergo quando S. Petrus in Charitate continua conſtituit modum operiendi peccata, præfatam Charitatem præſcribit, non tanquam voluntariam, ſed tanquam neceſſariam ad operiendam multitudinem peccatorum, id eſt, in ordine ad hoc, quod remittantur, & in ordine ad hoc, quòd vitentur peccata.

31. Probatur ſecundò ea obligatio eliciendi frequenter actus dilectionis Dei. Pro quo ſupponendum eſt, præçeptum Charitatis, erga Deum eſſe finem reliquorum præceptorum; & reliqua præcepta eſſe media ad conſequendam Charitatem in actu erga Deum; ut expreſsè tradit S. Tho. 2. 2. *q.* 44. *art.* 1. Et id manifeſtum eſt ex Epiſt. 1. *ad Timoth. c.* 1. ubi Paulus ait: *Finis præcepti Charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.* Quòd etiam ſignificat Reg. Pſaltes Pſal. 118. *Omnis conſummationis* (ideſt, perfectionis *Vidi finem, latum mandatum tuum nimis.* Ubi juxta S. Aug *ſerm* 2. *in Pſ* 118 vocat finem perfectionis mandatum Charitatis. Ita enim ait; *Latum mandatum non intelligo, niſi Charitatem.* Et mox. *Latum eſt mandatum Charitatis nimis, mandatum illud geminum quo jubetur Deus, & proximus diligi. Quid autem latius, quàm ut ibi pendeat tot lex, & omnes Prophetæ.*

32. Jam verò hinc inſtruitur argumentum. Difficillimum eſt, & ideò moraliter impoſſibile ſervare multò tempore omnia reliqua præcepta, niſi frequenter eliciat homo actus charitatis erga Deum: ſed eſt gravis obligatio in homine auferendi talem difficultatem, ſeu impoſſibilitatem moralem: ergo eſt obligatio eliciendi frequenter actus charitatis erga Deum. Major, quæ ſola eget probatione, facilè probari poteſt ab experientia, quæ videmus, homines, qui non ſatagunt placare Deo, neque in actibus dilectionis Dei exercentur, in magnam ruere peccatorum abyſſum. E contra verò qui frequenter Deum attendunt cum deſiderio placendi illi, aut non diſplicendi, videmus ſępè innoxios longo tempore permanere. Hi enim ſunt, qui obſervant id pręceptum Chriſti D. *Manete in dilectione mea*

33. Sed pręcipuè probatur. Major à priori ex ipſa ratione finis, quę competit dilectioni Dei. Etenim difficillimum eſt aggredi media ardua, quando finis, ad quam ordinantur ea media, tepidè amatur, & rarò intenditur, aut appetitur: ita quando Pater mittit filium Romam, ut procuret aliquam dignitatem Eccleſiaſticam; ſi filius tepidè ſe gerit circa intentionem, & deſiderium talis dignitatis, difficillimum illi eſt aggredi tam prolixum iter, & ſubire labore labores itineris, & reliqua media aſſumere: deficiente enim deſiderio efficaci talis dignitatis, duriſſimum ſibi videtur talia, & tam ardua media executioni mandare. Atqui ille, qui toto anno, aut per multum tempus non elicit actum amoris Dei, tepidè ſe gerit circa finem, qui eſt charitas erga Deum: ergo difficillimum eſt, quòd animum erigat ad exequenda reliqua pręcepta, quę ſunt media ad talem finem. Ideò homines tam facilè violant reliqua pręcepta, quia non curant de fine, ſcilicet placendi Deo, & ideò tantam inveniunt difficultatem in ſervandis pręceptis, quia negligenter ſe gerunt circà intentionem finis, nempè charitatis erga Deum.

34. Huc reſpiciebat Pſaltes Regius *Pſ.* 16. *v.* 4. Cùm dixit: *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras.* Quem locum P. Lorinus ſic paraphraſticè explicat: *Difficilè ſanè id, durumque* (nempè obſervatio præceptorum) *ſi natura ſpectetur innata corruptio. Sed amor me, ac reverentia, Deus, præceptorum, minarum, promiſſorum tuorum compulit ad ea, quæ dixi, cavenda.* Quòd didicit ex S. Auguſtino *ſerm.* 9. de verbis Domini ſecundùm Matth. ubi ait: *Ecce unde illud jugum ſuave eſt, & ſarcina, levis. Et ſi anguſta eſt paucis eligentibus, facilis tamen omnibus diligentibus. Dicit Pſalmiſta: Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras. Sed quæ dura ſunt laborantibus, eiſdem ipſis miteſcunt amantibus.* Ecce docet S. Auguſtinus, præcepta eſſe dura, & difficilia, ubi non adeſt dilectio Dei; & ubi hæc adeſt, eſſe facilia, jugum ſuave, & onus leve. Ubi etiam notabis in eo loco Pſalmi, per eam clauſulam, *Propter verba labiorum tuorum*, intelligere Auguſtinum præceptum dilectionis Dei.

35. Quod magis explicuit S. Auguſtinus *lib. de nat. & grat. cap.* 96. *Quomodo ergo dicitur, propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras: niſi quia utrumque verum eſt: Dura ſunt timori, leves amori?* Ex quo manifeſtè deducitur, præcepta ſine exercitio dilectionis Dei eſſe dura, & difficilia; fieri autem levia ex dilectione Dei.

36. Quod autem charitas erga Deum ſit finis, ad quem cætera præcepta, reliquaque virtutum opera ordinantur, conſtat ex dictis *n.* 31 & præcipuè *ex* 1. *Epiſt. ad* Timoth. *c.* Ubi Paulus ait: *Finis autem præcepti eſt charitas &c.* Et ideò S. Th. 2. 2. *q.* 44 *a.* 1. ſic docuit; *Finis autem ſpiritualis vitæ eſt, ut homo uniatur Deo, quod fit per charitatem, & ad hoc ordinatur ſicut ad finem omnia, quæ pertinent ad ſpiritualem vitam. Unde Apoſtolus dicit* 1. ad Timoth. 1. *Finis præcepti eſt charitas de corde puro, &c.* Et S. Anſelmus in hunc locum Pauli ait: *Omnis itaque præcepti finis eſt charitas, id eſt, ad charitatem refertur omne præceptum.*

37. Obiicies. Propter reliqua præcepta ſervanda neceſſarium eſt, quòd homo frequenter exerceat actus dilectionis Dei: ergo jam non erit obligatoria per ſe frequentia actuū dilectionis Dei, ſed propter reliqua præcepta ſervanda: ergo inutile eſt hoc argumentum ad probandam obligationem per ſe, eliciendi frequenter actus charitatis erga Deum.

38. Reſpondeo diſtinguendo antecedens. Propter reliqua præcepta ſervanda [tanquam propter finem,] nego; [tanquam propter executionem mediorum, quæ aſſumuntur firmius, cùm imperantur ab intentione efficaci finis] concedo. Quæ diſtinctio clarè conſtat in qualibet intentione finis, & electionis mediorum. Quis enim dubitet, finem intendi per ſe, & propter ſe; media autem executioni mandari propter finem. Et tamen quia actus intentionis finis imperat, & impellit ad electionem, & executionem mediorum; qui vult ardenter aggredi executionē mediorum, præceptivè ſi hæc ſint ardua, conſiderat, quantum inter ſit conſecutio finis, & renovat intentionem ejuſdem finis, ut facilius, & firmius moveatur ad exequenda media. Et cùm hæc ita ſint, non propterea didicimus, finem eſſe propter media, ſed renovari intentionem finis, ut firmius ponantur media, ut tandem cum effectu conſequamur finem.

39. Ita contingit in eo, qui vult Romam petere ad obtinendam dignitatem, tanquam à ſe intentam. Qui cum deterretur periculis itineris, & aliis difficultatibus, conſiderat utilitatem ejus dignitatis, & renovat intentionem illius, ut firmius moveatur ad ſuperandas difficultates mediorū, quæ tandem ad dignitatem obtinendam diriguntur. Et ideò quāvis renovetur ſemel, & iterū intentio, ſive deſideriū dignitatis in ordine ad ſuperādas ardentius difficultates mediorū; nō dicitur; quòd dignitas appetitur propter media, ſed ipsā dignitatem appetiri per ſe, & propter ſe; & media ipſa propter dignitatem.

40. Eodem modo contingit circà pręcepta, & charitatem erga Deum. Nam cùm illa Charitas ſit finis; & reliqua pręcepta ſint media, prodeſt magnoperè, & quandoque neceſſe eſt, actum dilectionis Dei repetere, ut homo facilius vincat difficultates præceptorū; eſt enim efficax impulſivum ad vincendas difficultates præceptorū deſideriū placendi Deo: ſed non propterea actus charitatis erga Deū eſt medium ad ſervanda præcepta, propriè loquendo; quia tandem præfata præcepta diriguntur, ut media ad dilectionem Dei.

ARTICULUS V.

Obſervationes aliquæ pro majori claritate doctrinæ traditæ.

SUMMARIUM.

Poſſunt impleri præcepta ſine relatione actuali ad charitatem. n. 41.
Poſſunt dari opera virtutum moralium ſupernaturalium ſine actuali relatione ad charitatem. n. 42.
Et in quo differant virtutes morales naturales à ſupernaturalibus. Ibid.
Actum charitatis eliciunt, qui obſeruant mandata Dei, quia ſunt mandata ipſius. n. 43.
Qui diligit proximum, quia præceptum Domini eſt, elicit actum charitatis. n. 44.

41. OBſerva primò, licèt dicamus, eſſe neceſsariam frequentiā actuum dilectionis Dei ad ſervanda diuturno tempore præcepta, & ſervandi ſe ſecurum à violatione præceptorum, non indè rectè inferri, quod nunquam poſſit impleri præceptum, niſi cum formali, & actuali relatione ad charitatem erga Deum: poteſtatem impleri ſine illa. Sicut, licèt candidatus dignitatis arripiat iter arduum Romani verſùs, motus ex intentione dignitatis, quam ambit; adhuc poteſt illud iter aggredi independenter ab ea intentione. Solùm enim dicimus, neceſſarium eſse repetere actus dilectionis Dei, ut per intentionem finis impellatur ad ſervanda præcepta tanquam media, quamvis hæc poſſit aliquando implere ſine intentione ejus finis. Non tamen poteſt moraliter omnia implere diuturno tempore, neque vincere difficultates illorum, niſi frequenter eliciat actus dilectionis Dei, ſive deſiderii placendi Dei.

42. Obſerva ſecundò, etiam noſtram doctrinam longè abeſse ab opinione eorum, qui dicunt, nullum eſse opus virtutis moralis ſupernaturalis, niſi habeat formalem, & actualem relationem ad actū dilectionis Dei, ſive niſi ab hoc actu imperetur actus virtutis moralis ſupernaturalis. Etenim ut optimè diſſerit P. Suarez *lib.* 2. de neceſſitate gratiæ *c.* 16. *n.* 10. in hoc differunt virtutes morales naturales à ſupernaturalibus; quòd naturales reſpiciunt pro motivo honeſtatem ſecundùm conformitatem ad naturam rationalem, ſive ad rationem naturalem; ſupernaturales verò reſpiciunt pro motivo

hone-

honeſtatem per conformitatem ad naturam rationalem prout illuſtratam lumine ſupernaturali. Juſtus ergo qui patientiam habet, quia lumine fidei ſupernaturalis cognoſcit eſſe bonam, & honeſtam, quamvis illam non referat actualiter ad charitatem erga Deú, bonum opus facit, & meritorium æternæ vitæ. Erit autem multò melius, & magis meritorium, ſi fiat cum relatione actuali ad dilectionem Dei; ſive quia fide docetur eſſe opus Deo placitum; quia ſic actus charitatis, & per illud opus patientiæ relatum actualiter ad placitum, & dilectionem Dei, partim impletur præceptum eliciendi frequenter actum dilectionis Dei.

43. Obſerva tertiò, ſicut diximus, elicere actum dilectionis Dei eos, qui obſervant mandata, ex eo motivo, quia placita ſunt Deo, ſive ut per obſervationem eorum placeant Deo; ita etiam elicere actum dilectionis Dei eos, qui obſervant Dei mandata, quia ſunt mandata ipſius Dei; nam in hoc, quòd ſint mandata Dei, continetur, quòd ſint placita, & grata Deo. Ita diſcipulus ille, quem diligebat (JESUS, & qui Jeſum diligebat) ut refert S. Hieronymus in Epiſtolam ad Galatas *lib. 5. c. 6. Nihil aliud per ſingulas ſolebat proferre collectas, niſi hoc: [Filioli diligite alterutrum] tandem diſcipuli, & fratres, qui aderant, tædio affecti, quòd eadem ſemper audirent, dixerunt (Magiſter, quare ſemper hoc loqueris?) Qui reſpondit dignam Joanne ſententiam: (Quia præceptum Domini eſt; & ſi ſolùm fiat, ſufficit.)*

44. Ex quo infertur, quod qui diligit proximum, quia præceptum Domini eſt; elicit actum dilectionis Dei; aliàs non dixiſſet Joan. *Et ſi ſolùm fiat, ſufficit:* Quia ad perfectionem, quam Joannes conſulebat diſcipulis, non ſufficit dilectio proximi ſine dilectione Dei. Sic etiã *art. 4.* notavi circa illa verba, *ſi præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea;* in ſenſu formali ita intelligi poſſe, [ſi ſervaveritis præcepta, quia mea ſunt, manebitis in dilectione mea, diligentes me.]

CAPUT III.

Diſcutitur quæſtio appendix, an lapſus in peccatum lethale teneatur ſtatim elicere actum charitatis, ſi non confitetur illud?

ARTICULUS I.

Referuntur ſententiæ, & noſtra proponitur, primamque ejus pars roboratur.

SUMMARIUM.

Dictio [ſtatim] *non intelligitur de inſtanti phyſico, ſed moraliter.* n. 45.
Communis ſententia eſt, peccantem non teneri ſtatim ad contritionem, neque ad ſuſcipiendum Pœnitentiæ Sacramentum. n. 46.
Quatuordecim Authores aſſerentes teneri ſtatim ad contritionem, vel ad Sacramentum Pœnitentiæ. n. 47.
Media ſententia eligitur, quæ habet duas partes. n. 48.
Præceptum contritionis non obligat ſtatim ex generali ratione Pœnitentiæ. num. 49 *Neque ex lege juſtitiæ.* num. 50. *Neque ex lege charitatis.* n. 51.

45. CUm dixerimus, omnem Fideles, ſive juſtos, ſive peccatores teneri ad eliciendos actus dilectionis Dei: ſupereſt inquirere, an qui labitur in peccatum mortale, non ſolùm frequenter teneatur ad prædictum actum charitatis, ſed etiam an teneatur ſtatim poſt peccatum? Quando autem dicitur *ſtatim*, non intelligitur de inſtanti phyſico, & reali, ſed practicè, & moraliter, ideſt, ut explicat P. Suar. citandus, *quam primum poſt finitum peccatum occurrit, & cogitatio ipſius peccati, aut aliquid, quòd ſufficienter excitet ad illam practicè habendam, & aliundè ſit etiam opportunitas ad exercendam contritionem; quia nimirum nullum neceſſarium impedimentum intervenit.*

46. Communis eſt ſententia Theologorum, quæ docet, eum, qui labitur in peccatum lethale, non teneri ſtatim ad contritionem perfectam, neque ad ſuſcipiendum Pœnitentiæ Sacramentum. Ita P. Suarez *de Pœnit. diſp. 15. ſect. 5.* & apud ipſum Durandus, Angelus, Joannes de Medina, Adrianus, Sotus, Canus, & Viguerius. Item Lugo Card. *de Pœnit. diſp. 7. ſect. 11.* P. Caſtro Palao *to. 4 tract. 23. diſput. unic. punct. 20. §. 1. nu. 3.* & apud ipſum P. Henriquez, P. Coninck, & P. Layman. Item P. Vaſquez 3 *par qu. 86 art. 2. dub. 5.* & quam plures alii.

47. Secunda Sententia docet, eum, qui lapſus eſt in peccatum lethale, teneri ſtatim ad aſſumendum medium ſuæ juſtificationis, vel eliciendo actum contritionis charitate perfectę, vel ad ſuſcipiendum Sacramentum Pœnitentiæ. Hi ſunt Argentina *in 4. diſt. 17. ar. 4 ad 4.* Palud *ib. q. 1. ar 3 conc. 1.* Alenſis *4. p. q. 77. memb. 4. ar. 1.* Major *in 4. diſt. 17. qu. 5. & 9.* D. Antoninus 3. *par. tit. 14 cap. 8. § 2.* Sylveſter verb. *Contrit. a. 4.* & Marſilius *in 4. q. 12. ar. 1. p. 5. & ex parte* S. Bonaventura *in 4. diſt. 17. ar 4. in 2. p q. 3.* Item Cajetanus 2. 2. *qu. 66. circa 2. & to. 1. opuſc. tract. 17.* quos refert P. Suarez citatus, & apud Cardinalem Lugo citatum Guilelmus Pariſienſis *tract. de Pœnit.* Innocentius *in c. Omnes utriuſque ſexus de Pœnit. & remiſſ.* Archidiaconus *in c. illo Rea. de Pœnit. diſt. 3.* Petrus de Soto *lect. 13. de Pœnit.* Abulenſis *lib. 1. Paralip. c. 16 q. 36.*

48. Mea ſententia habet duas partes: prima eſt, neque ex lege pœnitentiæ, neque ex lege juſtitiæ, neque ex lege charitatis in Deum; eſſe obligationem adhibendi medium juſtificationis ſtatim poſt peccatum. Secunda pars eſt, teneri peccatorem, ſtatim ac peccavit lethaliter, ad adhibendum medium ſuæ juſtificationis per actum charitatis, vel per confeſſionem Sacramentalem, ſcilicet ex lege cavendi à contingentia ſuæ damnationis æternæ, quæ poteſt accidere à ſubitanea, & improviſa morte. Et quidem pro prima parte ſtant Authores primæ ſententiæ; & eam egregiè probat P. Suar. loco cit.

49. Id præceptum non obligare ex generali ratione virtutis pœnitentię probatur ex eo, quòd cum affirmativum ſit, nõ obligat pro omni tempore, ſed habet tempus, in quo obliget. Neq; eſt ſufficiens fundamentum ad aſſerendum, virtutem Pœnitentiæ obligare tanquam negativũ ad non retinendum ſe in eo ſtatu peccati habitualis.

50. Neque id obligare ex lege juſtitiæ, quamvis dicamus omne peccatum lethale eſſe formaliter injuriam contra Deum, & continere malitiam injuſtitiæ; inde probatur. Quia licèt ex violatione juſtitiæ contra hominem oritur obligatio reſtituendi ſtatim; eſt enim obligatio negativa non retinendi rem alienam; ideò id ita contingit, quia proximus, cui facta eſt injuria, patitur detrimentum in bonis ſuis, dum non fit ei reſtitutio: atque Deus nullum patitur detrimentum in bonis ſuis, dum non fit ei reſtitutio: neque Deus ullum patitur detrimentum in bonis ſuis, quamvis homo non det eam ſatisfactionem Pœnitentiæ: ergo lex juſtitiæ non obligat peccatorem, ad ſatisfaciendum Deo ſtatim per pœnitentiam.

51. Sed neq; tenetur ex lege charitatis, aut amicitiæ erga Deum, ad eliciendum actum dilectionis Dei. Nam lex charitatis erga Deũ ſolùm obligat ad ita diligendum Deum, ut hæc dilectio non differatur multo tempore, ut dictum eſt c. 2. nullum autem eſt fundamentum ad ponendam obligationem ejus actus dilectionis ſtatim, ac committitur peccatum. Lex autem amicitiæ non obligat me ad procurandum, quòd alter diligat me, ſed ad hoc, quòd ego diligam inimicum. Et ita ſolùm eſt in peccatore obligatio diligendi Deum, hæc autem, ut dixi, ſolùm obligat ad non differendum multo tempore actum dilectionis Dei. Videantur P. Suarez, & Lugo Cardin. qui hæc late, & luculenter tractant.

ARTICULUS II.

Secunda pars noſtræ ſententiæ efficaciter roboratur.

SUMMARIUM.

Homo ſtatim, ac labitur in peccatum lethale, tenetur ad ponendum medium ſuæ juſtificationis. n. 52. *Et duæ notationes circa id.* Ibid.
Præceptum Chriſti eſt, quod ſemper vigilemus, & ſimus parati. n. 53.
Varii textus Evangelii, in quibus id præcipitur. n. 54.
Id non eſt conſilium, ſed præceptum, quia injungitur tanquam omnino neceſſarium. n. 55.
Non eſt conſilium id, quo admonemur de periculo imminente. n. 56.
Non eſt conſilium, ſed præceptum id, quòd proponitur in ſcriptura ſub comminatione damnationis æternæ. n. 57.
Sancti Patres in hoc agnoſcunt rationem Præcepti. n. 58. & ſeqq.
Chriſtus Dominus non loquitur ſolùm in illis verbis de die extremi judicii, ſed etiam de die mortis, ex S. Auguſtino. n. 63.

52. SEcunda pars concluſionis ſupra propoſitæ eſt hominem ſtatim ac labitur in peccatum lethale, teneri ad ponendum medium ſuæ juſtificationis, vel per contritionem charitate formatam, vel per Sacramentum Pœnitentię. Hanc concluſionem propugnat quatuordecim Doctores citat *ar. 1.* pro ſecunda ſententia. Et meminerit lector illud *ſtatim* intelligendum eſſe non metaphyſicè, ſed moraliter juxta explicationem initio art. 1. datam ex P. Suar. Meminerit etiam ejus aſſerti, quòd propoſui *c. 2. ar. 2.* ex P. Granado, quamvis ad aliud aſſumptum; in his facilè dari poſſe ignorantiam, aut inadvertentiam invincibilem, ratione cujus homines excuſentur à peccato, cum in hoc aliquam moram habent.

53. Probatur primò concluſio. Chriſtus D. in Evangelio præcepit omnibus hominibus, quòd ſemper vigilent, & ſint parati pro expectanda hora mortis, quia neſciunt diem, neque horam: ſed vigilare, & eſſe paratum pro expectanda hora mortis, eſt conſtituere ſe in ſtatu juſtificationis, ergo Chriſtus D. præcepit, quòd omnes homines ſemper ſint conſtituti in ſtatu juſtificationis. Ergo peccator violat hoc præceptum Chriſti D. dum lapſus in peccatum lethale, non conatur ſe reſtituere ſtatui juſtificationis.

54. Major hujus ſyllogiſmi clariſſimè conſtat ex Evangelio Matth. 24. v. 41. *Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit;* Et v. 44. *Ideò & vos eſtote parati; quia qua neſcitis hora Filius hominis venturus eſt.* Et *cap. 25.* proponit parabolam virginum quinque prudentum, quæ paratæ erant, & quinque fatuarum, quæ imparatæ: & v. 13. ſubjungit: *Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque horam.* Et Marci 13. v. 35. *Vigilate ergo (neſcitis enim, quando Dominus domum veniat. ſero, an media nocte, an galli cantu, an mane) ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.* Et circa eam clauſulam, *inveniat vos dormientes*, ſicut dicuntur dormientes, qui ſunt in ſtatu peccati lethalis, ita vigilare dicuntur, qui ſunt conſtituti, aut ſe conſtituunt in ſtatu

juſti-

juſtificationis. Et Lucæ 12. v. 39 & 40. *Si ſciret Paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam. Et vos eſtote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.* Et Lucæ 21. v. 34. *Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda veſtra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ; & ſuperveniat in vos repentina dies illa.* Quod autem *vigilare*, idem ſit ac eſſe præparatum diſpoſitione neceſſaria ad mortem, expreſſit S. Gregorius *homil.* 13. *in Evang.* & S. Hilarius *in cap.* 24. Matth. & omnes paſſim interpretes.

55. Dices primò, id non eſſe præceptum, ſed conſilium. Hęc tamen reſponſio videtur mihi probabilis. Primò. Nam conſilium eſt voluntarium, non autem ſimpliciter neceſſarium. Sic enim quando Chriſtus D. conſuluit continentiam, non illam injunxit tanquam ſimpliciter neceſſariam ad ſecuritatem ſalutis æternæ; & ideò dixit, *Qui poteſt capere, capiat.* Cùm autem injungit hominibus, ut pro omni hora ſint parati, quia neſciunt diem, neque horam; id quidem injungit tanquam omninò neceſſarium ad ſecuritatem ſalutis æternæ.

56. Secundò. Quia non eſt conſilium, admonere de periculo imminente; Chriſtus autem admonet Fideles, ut caveant à periculo imminente ſalutis æternæ amittendæ. Et ideò Luc. 21. ait: *Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda veſtra,* &c. *Et ſuperveniat in vos repentina dies illa.* Ubi Janſenius *in Concord. cap.* 124. ait: *Attendite vobis, hoc eſt, cavete vobis.*

57. Tertiò. Nam ut obſervat P. Suarez *diſputat.* 1. *de Fide ſect.* 1. *num.* 2. *Omnia, quæ in ſcriptura proponuntur ſub comminatione æternæ damnationis, poſita ſunt ſub rigoroſo præcepto.* Cùm ergo Dominus indixerit nobis vigilantiam, & præparationem, ne fortè *ſuperveniat in vos repentina dies illa*, in qua, ſicut virginibus fatuis dicat, *Neſcio vos*, quæ quidem eſt comminatio damnationis æternæ: liquidò conſtat, id non eſſe ſolùm conſilium, ſed præceptum.

58. Quartò. Quia Sancti Patres, & Interpretes agnoſcunt rationem pręcepti in illis verbis Domini. Et ita S. Ambroſius *lib.* 7. Luc. ad ea verba *cap.* 12. *Beati ſervi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes.* Hæc verba habet. *In ſuperioribus vigilare nos voluit, per omnia expectantes momenta Domini Salvatoris adventum, ne dum aliquis remittit, & negligit, & de diem in diem opera ſua differt: judicii futuri die, vel propria morte præventus, meritum ſuæ commendationis amittat. Et illo quidem in omnis* PRÆCEPTI *forma generalis.* Et in *cap.* 3. Apocal. ad ea verba, *Eſto vigilans, & confirma*, ait: PRÆCIPITUR *igitur huic, ut vigilet.*

59 S. Hieronymus in Michæam *cap.* 6. ſic ait; JUBETUR *nobis, ut præparati ſimus ambulare cum Domino Deo noſtro; nulla hora dormire, nullo tempore ſecuri eſſe debemus; ſed ſemper expectare Patrem familias venientem, & diem formidare judicii.* Ubi notandum eſt verbum. *Jubetur*, quod rigoroſum præceptum deſignat. Item ea verba, *nulla hora dormire*: quod juxta ſupradicta, idem eſt ac *nulla hora in ſtatu peccati mortalis perſiſtere.* Eſt ergo præceptum Domini ne ulla hora dormiamus, neque perſiſtamus in ſtatu peccati lethalis, ne ſuperveniat in nos repentina dies illa, quæ damnationi æternæ nos addicat. Ex quibus etiam verbis Hieronymi conſtat, hoc præceptum obligare pro ſemper: atque adeò eſſe præceptum negativum, non perſeverandi in ſtatu peccati lethalis; id enim ſignificant ea verba: *nulla hora dormire, nullo tempore ſecuri eſſe debemus; ſed ſemper expectare, &c.* quæ verba dicuntur à Hieronymo pro explicatione præcepti, *quo jubetur nobis, ut præparati ſimus, &c.*

60. Theophylactus *in cap.* 24. Matth. ad ea verba. *Et vos eſtote parati: quia qua hora non putatis, &c.* Sic ait: *Vigilare* JUBET, *& præparari, hoc eſt habere virtutis opera quaſi in theſauro quodam repoſita, ut cum venerit Dominus repetens id, quod vult, poſſimus dare.* Ecce verbum *jubet*, quod præcepti rationem ſignificat. Et *in cap.* 13. Marc. ad ea verba, *Quæ vobis dico, omnibus dico. Vigilate.* Hęc habet: *Omnibus autem* PRÆCEPIT *Dominus, & his, qui in mundo vivunt, & his, qui ſucceſſerint.* Et paulò poſt dicit, eam præparationem continuam pro hora mortis eſſe, *neceſſariam*, quæ dictio non denotat rationem conſilii, quod voluntarium eſt, ſed rationem præcepti; quod ex neceſſitate impleri debet. S. Leo Magnus *ſerm.* 8. de jejunio X. menſis, ad illa verba Luc. 21. *Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda veſtra* Ait: *Quod* PRÆCEPTUM, *dilectiſſimi, ad nos ſpecialius pertinere cognoſcimus.*

61 P. Sebaſtianus Barradas *in cap.* 12. Luc. ad ea verba: *Si ſciret Paterfamilias*, &c. ſic ait: *Quaſi dicat Dominus; ſi Paterfamilias ſciret horam, vel vigiliam, qua fur venturus eſſet, tunc vigilaret, ne ſpoliaretur. Ita vos ſi ſciretis horam mortis, & judicii, tunc ageretis excubias: at illam ignoratis, ideò omni tempore excubare* NECESSE EST. Et jam in Theophylacto notavi, id verbum *Neceſſe* non rationem conſilii, ſed præcepti indicare Et *in cap.* 13. Marc. ad ea verba, *Janitori præcepit, ut vigilet.*, Notat verbum: PRÆCEPIT, & ſic diſſerit ſubaudi, *Sic ego in cęlum abiturus vobis* PRÆCIPIO, *ut vigiletis. Dixerat, [Vigilate, neſcitis, enim, quando tempus ſit.] ſubjicit, [ſicut homo, qui peregrè profectus reliquit domum ſuam .·. & janitori præcepit, ut vigilet.] Quaſi dicat: Vigilare vobis præcipio, cæteriſque omnibus peregrè in cęlum profecturus.* Et Paul. poſt ſubjungit; *Cùm igitur illi* (janitori.) *Dominus præcepit, ut vigilaret, etiam cæteris ſoi Cardenas.*

PRÆCEPIT. Et Card. Toletus *in cap.* 21. Luc. ea verba, *Eſtote parati*, appellat *mandatum* Chriſti.

62. Pro eodem aſſerto ſtant Sancti Patres, dum docent, omnes *debere* vigilare, & eſſe paratos pro hora mortis incerta. Nam hoc verbum *debere* in materia graviſſima, qualis eſt hęc, rationem pręcepti denotat. Unus ſit pro multis S. Auguſtinus *epiſt.* 80. ad Heſychium; ubi inter multa alia ad hanc rem conducentia ait; *Vigilare* DEBET *omnis Chriſtianus, ne imparatum inveniat eum Domini adventus.* Et Nicolaus de Lira *in cap.* 24. Matth. ait: *Quia enim tempus judicii, eſt incertum, ideò ſemper* DEBEMUS *eſſe parati.* Et Joannes Mariana *in cap.* 24. Matth, *num.* 43. ait; *Docet,* DEBERE *homines in ſingulas horas adventum ejus expectare.* Et eodem modo loquuntur communiter interpretes.

63. Dices ſecundò, Chriſtum non loqui in illis textibus de die mortis; ſed etiam de die extremi judicii. Sed ad hoc reſpondet S. Auguſtinus *epiſt.* 80 ad Heſychium, in hęc verba; *In quo quemque invenerit ſuus noviſſimus dies, in hoc eum comprehendet mundi noviſſimus dies; Quoniam qualis in die iſto quiſque moritur, talis in die illo judicabitur. Ad hoc pertinet, quod in Evangelio Marci 13. ſcriptum eſt; [Vigilate, quia neſcitis, quando dominus domus veniat: Quod vobis dico, omnibus dico.] Quibus enim omnibus dicit Dominus, niſi electis, & dilectis ſuis, ad corpus ejus pertinentibus, quod eſt Eccleſia? Non ſolùm ergo illis dixit, quibus tunc audientibus loquebatur: ſed etiam illis, qui fuerunt poſt illos, ante nos, & ad nos ipſos, & qui erunt poſt nos uſque ad ejus noviſſimum adventum. Nunquid autem omnes inventurus eſt dies ille in hac vita, aut quiſquam dicturus eſt, quod ad defunctos etiam pertineat, quod ait; [Vigilate, ne cùm repentè venerit, inveniat vos dormientes.] Cur itaque omnibus dicit, quod ad eos ſolos pertinent, qui tunc erunt, niſi quia eo modo ad omnes pertinet, quomodo dixit? Tunc enim unicuique veniet dies ille, cùm venerit ei dies, ut talis hinc exeat, qualis judicandus eſt illo die. Ac per hoc vigilare debet omnis Chriſtianus, ne imparatum inveniat eum Domini adventus. Imparatus autem inveniet ille dies, quem imparatum invenerit ſua vita hujus ultimus dies.*

ARTICULUS III.

Aliis argumentis corroboratur aſſertio.

SUMMARIUM.

Roboratur concluſio ex parabola Virginum, quæ vocantur fatuæ, quia imparatæ. n. 64.
Homo tenetur ad reddendam ſecuram ſuam ſalutem æternam. Et quid *inde pro concluſione.* n. 66. & ſeqq.
Idem probatur ex eo, quòd Sancti Patres agnoſcunt periculum in dilatione Pęnitentiæ. n. 69. & ſeqq.
Id periculum non eſt proximum. n. 75.
Qui moritur imparatus; dignus eſt vituperio. Et quid inde pro concluſione. n. 77.
Idem probatur ex conſequentia, quam ſignificant verba Evangelii. n. 78.

64. PRobatur ſecundò, ſupponendo, in parabola virginum prudentum, & fatuarum (ex quibus illæ, quæ paratæ erant, intraverunt ad nuptias, & quæ imparatæ, invenerunt clauſam januam) ſignificari duplex genus hominum, ex quibus alios mors adveniens reperit paratos pro ſecuritate ſalutis æternæ, alios omninò imparatos. Quinque illæ virgines dicũtur fatuæ, quia nõ erant paratæ ad nuptias; cùm neſcierent horã, qua ſponſus eſſet venturus; ſed fatui in ſacra ſcriptura dicuntur peccantes; ergo peccaverunt illæ Virgines, quia non ſe paraverunt ad nuptias, cum neſcirent, qua hora ſponſus eſſet venturus.

65. Dices, illas Virgines vocari fatuas, quia peccatrices: non verò propter novum peccatum, quod commiſerunt in hoc, quòd non ſe præparaverint per juſtificationem. Sed contra eſt; quia licèt omnes peccatores vocentur fatui in Sacra Scriptura; at attento ſenſu parabolæ, illæ virgines vocantur fatuæ, nõ quia peccatrices utcumque, ſed quia cùm eſſent peccatrices, & ignorarent horam adventus ſponſi, non curarunt de præparatione. Hęc enim fatuitas, quam reprehendit Dominus in ea parabola; nempe, quòd cùm ignorent horam mortis, non ſint ſemper parati per juſtificationem, ne exponantur contingentiæ damnationis æternæ.

66. Probatur tertiò. Omnis homo tenetur ad reddendam ſecuram, quantum poteſt, ſuam ſalutem æternam, & tutum ſe conſtituere à qualibet contingentia damnationis æternæ; ſed dum perſiſtit in ſtatu peccati mortalis, non reddit ſecuram ſuam ſalutem ęternam, nec ſe conſtituit tutum à contingentia damnationis æternæ: ergo dum perſiſtit in ſtatu peccati mortalis, peccat contra hanc obligationem.

67. Major patet. Quam enim majorem obligationem imponere poteſt charitas erga ſe ipſum, quàm liberare ſe à contingentia ſummi mali? Si enim qui tranſiturus eſt per nemora, ubi ſunt cubilia leonum, & draconũ, tenetur providere ſibi arma defenſiva pro ſecuritate ſuæ vitæ; quantò magis debet homo providere ſibi arma juſtitiæ pro ſecuritate ſalutis ęternæ?

68. Probatur minor. Homo perſiſtens in ſtatu peccati lethalis

636

ignorat, an in momento ſequenti finiet vitam; & certiſſimè cognoſcit, quòd ſi finit vitam in momento ſequenti, infallibiliter incurret damnationem æternam: ergo homo perſiſtens in ſtatu peccati lethalis non ſe conſtituit tutum à contingentia damnationis æternæ. Quomodo enim reddit ſe tutum à contingentia damnationis æternæ; ſi re ipſa eſt contingens, quòd damnetur in æternum: neque adhibet diligentiam neceſſariam, ut eam contingentiam vitet? Deindè nam ideo Chriſtus D. monet fideles, quòd ſint parati, eo quòd neſciunt diem, neque horam; & ſecuram reddant ſuam ſalutem: ergo dum non ſunt parati, ſcilicet reſtituendo ſe in ſtatum juſtificationis, non reddunt omninò ſecuram ſuam ſalutem æternam.

69. Probatur quartò. Nam Sancti Patres periculum agnoſcunt in eo, quòd homo ignorans diem & horam ſuæ mortis, differat pœnitentiam, cognoſcens contingentiam mortis ſubitæ: ſed ubi eſt periculum, non eſt ſecuritas; cum hæc duo ſint correlativè oppoſita: ergo præfatus homo non reddit ſecuram ſuam ſalutem æternam, cum ad id maximè teneatur.

70. Probatur major. Nam S. Gregorius Nazianz. *orat.* 4. in S. Baptiſma ſic ait: *Si hodiernum diem ſemper præteriens; craſtinum obſerves, paulatim differendo, quantum in* PERICULO *verſaris*.

71. S. Thomas in *epiſt.* 1. *Theſſal. cap.* 5. ad ea verba Pauli, *Cùm enim dixerint, Pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus*. Sic ait. *Primò deſcribit præſumptionem malorum; ſecundò* PERICULUM *mortis*. Et paulo inferiùs: *Deindè cùm dicit* [*tunc repentinus*] *deſcribit* PERICULUM.

72. Dionyſius Richelius in *cap.* 5. Eccleſiaſtici ad ea verba, *Non tardes converti ad Dominum*. Hæc habet: *Nam* PERICULUM *eſt in mora; cum dicat Salvator: vigilate itaque, quia neſcitis, qua hora Dominus veſter venturus ſit*.

73. Huc ſpectat S. Anſelmus *epiſt.* 1. inquiens: *Qui differt in futurum, & forſitan non futuram ætatem, ſuam vitam corrigere: certum bonum dimittit pro dubio*. Conſiſtit enim periculum in eo, quod dimittatur certum pro dubio.

74. P. Sebaſtianus Barradas *to.* 3. in Evang. *l.* 10. *c.* 12. ad ea verba Luc. 17. *Si ſciret Pater familias, qua hora fur veniret*: in eorum explicationem ita loquitur; *Oſtenditur* PERICULUM, *quod nobis imminet ex ignota nobis hora*.

75. Dices. Videtur abſurdum dicere, quòd homo, dum eſt in ſtatu peccati lethalis, ſemper eſt in periculo mortis. Nam in periculo mortis poteſt homo abſolvi à reſervatis per quemlibet Sacerdotem, & poteſt communicare non jejunus: abſurdum autem eſt id concedere cuilibet peccatori, dum non inſtat mors.

76. Reſpondetur, non dici exiſtere in periculo mortis abſolutè, niſi qui eſt in periculo proximo. Cùm autem dicimus, peccatorem dum perſiſtit in ſtatu peccati lethalis, eſſe in periculo damnationis æternæ, non diximus eſſe in periculo proximo mortis; hoc enim non datur, niſi quando datur fundamentum probabile ad credendum, mortem inſtare. In quo caſu homo poteſt abſolvi à reſervatis per quemlibet Sacerdotem, & communicare non jejunus; non verò in periculo remoto. Aſſerimus tamen in re tanti momenti teneri peccatorem ad fugiendum id periculum non proximum; & contingentiam, aut dubium damnationis.

77. Probatur quintò. Ille, qui ſubitò moritur imparatus, & æternam damnationem incurrit, digniſſimus eſt vituperio, & reprehenſione, eo quod non ſe præparavit tempeſtivè reducens ſe ad ſtatum juſtificationis. (Quis neget hanc propoſitionem, cum Sancti Patres adeò reprehendant procraſtinantes ſuam converſionem?) Ergo peccavit in eo, quòd non ſe præparavit. Hæc conſequentia patet; nemo enim eſt dignus vituperio, niſi propter actionem, vel omiſſionem vituperabilem. Ergo cum materia ſit adeò gravis, qua nulla gravior eſſe poteſt, peccavit lethaliter. Tum ſic: ergo non ſolùm peccavit in ipſo articulo mortis, ſive immediatè antecedenti ad mortem, ſed etiam in momento antecedenti ad articulum mortis, ſicut etiam in alio priùs antecedenti; & ſic de reliquis momentis, quæ præceſſerunt commiſſionem peccati lethalis. Patet conſequentia: ideò enim peccavit in ultimo momento ante mortem, quia in illo debuit conſiderare contingentiam damnationis æternæ, neſciens diem, neque horam; ſed in momento penultimo, & antepenultimo, & reliquis anterioribus eodem modo neſciebat diem, neque horam, & eodem modo erat expoſitus æternæ damnationi, ergo in momento penultimo, & antepenultimo, & reliquis anterioribus peccavit lethaliter in eo, quod non ſe exhibuit paratum pro vitando periculo damnationis æternæ.

78. Confirmatur ex S. Chryſoſtomo *hom.* 78. qui exponens ea verba, *Si ſciret Paterfamilias, qua hora fur veniret*, aſſerit, reprehenſibilem eſſe, uſque ad erubeſcentiam illum, qui ſic non vigilat. Sic enim ait; *Hæc ad erubeſcentiam deſidiæ nobis dicta videntur: majorem enim diligentiam habent furem expectantes, quàm nos ſalutis animæ: vigilant enim tunc, ne aliquid ſibi ſubripiatur, nos autem quamquam certò ſciamus, venturum Deum, non perſeveramus, neque ita vigilamus, ut poſſimus non imparati ex hac vita diſcedere*. Et in eandem ſententiam non pauca affert Cardin. Toletus *in cap.* 12. *Luc. annot.* 69. dicens eſſe *actum hoc imprudentiæ, & ſtultitiæ*.

79. Probatur ſextò. Conſequentia eſt inevitabilis lumine rationis habitata, [Homo neſcit diem, neque horam ſuæ mortis; & cognoſcit certitudinem damnationis æternæ, ſi hora mortis non inveniat paratum: ergo quandiù ignorat horam mortis, tenetur eſſe paratus ad vitandam eam contingentiam;] ergo peccat lethaliter, quandiù non eſt paratus. Probatur antecedens ex illis verbis Chriſti Domini. *Ideò & vos eſtote parati, quia qua neſcitis hora filius hominis venturus eſt*. Nam illud verbum *Ideò* denotat conſequentiam: & æquivalet huic: [Neſcitis, qua hora venturus eſt: ergo debetis eſſe parati.] Item ex illis verbis: *Vigilate, quia neſcitis*, &c. Nam ea dictio *Quia* ſignificat conſequentiam: & æquivalet huic [Neſcitis diem, neque horam, ergo vigilare debetis. [Cujus rei innumera ſunt exempla, etiam in moralibus. Sic enim *Luc.* 4. ait Chriſtus D. *Aliis civitatibus oportet me evangelizare verbum Dei, quia ideò miſſus ſum*. Illæ enim dictiones *Ideò*, & *quia* denotant conſequentiam ſic:] Miſſus ſum ad evangelizandum, &c. ergo oportet me evangelizare, &c.] Præterea Matth. 24. *n.* 44. & Marc. 13. *n.* 35. dicitur. *Vigilate ergo*. Hæc autem dictio ERGO ſignificat conſequentiam, & illationem neceſſariam unius ex alio.

ARTICULUS IV.

Occurritur objectionibus.

SUMMARIUM.

Benè componuntur, quòd peccator teneatur ſtatim elicere contritionem, & quòd poſſit poſtea accedere ad Sacramentum Pœnitentiæ cum ſola attritione. n. 80.

Secunda objectio retorquetur in ſacros Authorem. n. 82.

Quomodo Baptiſmus, & pœnitentia ordinentur ad remiſſionem peccatorum. n. 83.

Etiam ſi Eccleſia intenderet, quòd adulti accederent ad Baptiſmum juſtificati, adhuc Baptiſmus ordinaretur ad remiſſionem peccatorum. n. 84.

Eccleſia non intendit, quòd adulti accedant ad Baptiſmum juſtificati. n. 85.

Obligatio peccatoris eliciendi ſtatim actum contritionis non oritur ex virtute Pœnitentiæ. num. 87. *Et qua ratione ſit præceptum negativum*. Ibid.

80 OBiicies primò ex Lug. Card. *diſp.* 7. *de Pœnit. ſect.* 11 *n.* 201. Si hæc concluſio vera eſſet, non poſſet excuſari à novo peccato, qui accederet ad Sacramentum Pœnitentiæ, aut Baptiſmi cum ſola attritione cognita: atqui jam certum eſt apud ferè omnes Authores, non eſſe peccatum accedere cum ſola attritione cognita: ergo ſtatuta concluſio vera non eſt. Major probatur. Nam juxta hanc concluſionem homo tenetur elicere contritionem, ſtatim ac labitur in peccatum mortale: ergo jam non accedet cum ſola attritione cognita.

81. Reſpondeo, negando majorem. Nam qui labitur in mortale, poterit ſtatim elicere contritionem Charitate formatam; & poſt multos dies accedere ad Sacramentum cum ſola attritione cognita, ſine novo peccato: ſupponimus enim, contritionem habitam ante plurimos dies independenter à Sacramento pœnitentiæ non eſſe partem ejus Sacramenti. Præterea qui cum inadvertentia invincibili obligationis conſtituendi ſe ſtatim in ſtatu juſtificationis, ſi accedat ad ſacramentum cum attritione cognita, juſtificatur.

82. Obiicies ſecundò ex eodem *ibid. nu.* 202. Si ſtatuta concluſio vera eſſet, ſequeretur, ex intentione Eccleſiæ baptiſmum non fuiſſe olim collatum ad remiſſionem peccatorum, ſed ad alios fines; quod eſt abſurdum. Sequela probatur. Nam Eccleſia prohibuit olim, ne adulti baptizarentur extra caſum urgentis neceſſitatis, niſi in vigilia Paſchæ, vel Pentecoſtes, ut ex conciliis, & decretis Pontificum probat P. Vaſquez *1.2. in 3. p. diſp.* 150. *cap.* 3. Volebat enim Eccleſia, quod Cathecumeni toto tempore quadrageſimæ optimè inſtruerentur: ergo juxta hanc concluſionem intendebat, quod baptizarentur jam juſtificati; cùm tenerentur ſtatim ad habendam contritionem perfectam pro vitanda contingentia damnationis æternæ. Ergo baptiſmus ex intentione Eccleſiæ non conferebatur ad remiſſionem peccatorum. Quomodo ergo Sancti Patres univerſaliter docent, baptiſmum conferri, ut homines à ſuis ſceleribus lavarentur?

83. Reſpondeo primò, idem argumentum fieri poſſe juxta communem ſententiam aſſerentium, ethnicum, qui convertitur ad fidem, teneri ſtatim diligere Deum ſuper omnia, per quem actum juſtificatur: ergo cùm Eccleſia differt Baptiſmum illius ad vigiliam Paſchæ, ex intentione Eccleſiæ non confertur Baptiſmus ad remiſſionem peccatorum, ſed ad alios fines.

84. Reſpondeo ſecundò, negando ſequelam. Nam Baptiſmus, ſicut & Pœnitentiæ Sacramentum, per ſe ordinantur ad remiſſionem peccatorum: quod ſi antecedenter ſint remiſſa, virtute actus dilectionis Dei ſuper omnia; adhuc dicitur cum veritate, quod baptiſmus ille ordinatur ad remiſſionem peccatorum. Nam per illum charitatis remittuntur peccata dependenter à Baptiſmo: neque enim erit verus actus charitatis, & conſequenter non debitur remiſſio peccatorum, niſi ſit cum intentione ſuſcipiendi Sacramentum ordinatum ad remiſſionem peccatorum.

85. Quando ergo Eccleſia per dilationem Baptiſmi intenderet, quòd adulti pergerent ad Baptiſmum antecedenter juſtificati: non pro-

Propterea verificarétur, quod intenderet Eccleſia; non conferri Baptiſmum in ordine ad remiſſionem peccatorum: cum ipſa juſtificatio facta per actum charitatis ſit dependens à Baptiſmo, modo dicto. Et ideò ſi Eccleſia intenderet, quod pergerent ad Baptiſmum jam antecedenter juſtificati, & liberi à reatu culpæ, etiam intenderet recipi Baptiſmum in ordine ad remiſſionem peccatorum acquiſitam per actum charitatis.

86. Sed quamvis Eccleſia differat Baptiſmum ad vigiliam Paſchæ, non eſt concedendum, quòd Eccleſia intendit, quod pergant adulti ad baptimſom antecedenter juſtificati, ſicut neque etiam intendit oppoſitum; nam intentio Eccleſiæ abſtrahit ab utroque. Nam per hanc dilationem ſolùm intendit Eccleſia, quod adulti pergant ad Baptiſmum optimè inſtructi circà myſteria Fidei

87. Obicies tertiò eo eodem *ibid. n.* 203. Præceptum Pœnitentiæ non eſt negativum, ſed affirmativum: differt autem unum ab alio in eo, quòd negativum obligat ſemper & pro ſemper, affirmativum autem ſolùm obligat in circunſtantiis determinatis: ergo præceptum pœnitentiæ non obligat ſemper; atque adeò non obligat ſtatim.

88. Reſpondetur, conſtare ex ſupradictis non oriri hanc obligationem ex præcepto pœnitentiæ, ſed ex præcepto non exponendi illi contingentiæ ſalutem æternam. Quod quidem præceptum negativum eſt. Ideò Chriſtus D. in Euangelio vult, ſemper nos eſſe paratos, pro hora mortis ignorata; ne ſalus æterna exponatur contingentiæ amiſſionis illius. Et ita S. Ambroſius verbis relatis art a ait. *Vigilare nos voluit, per omnia ſpectantes momenta Domini Salvatoris adventum.* Et S. Hieronymus *ibid.* relatus ait. *Jubetur nobis, ut preparati ſimus ambulare cum Domino Deo noſtro; nulla hora dormire, nullo tempore ſecuri eſſe debemus, ſed ſemper expectare*, &c. Sed dato, quòd præceptum ſit affirmativum, dicendum eſt, non obligare ſemper & pro ſemper, ſed ſolùm pro eo tempore, quo quis lapſus eſt in peccatum lethale. Neque enim peculiare eſt huic præcepto, quamvia ſit affirmativum, obligare ſtatim; ſunt enim multa præcepta affirmativa, quæ obligant ſtatim. Sic enim ſi innocens impetitur ut occidatur, teneor, ſi poſſum, ſtatim ſuccurrere; ſicut ſi proximus verſatur in extrema neceſſitate alimenti, debeo ſtatim opitulari, antequàm creſcat ea neceſſitas.

D I S E R T A T I O VI.

Utrùm comedere, & bibere, & vacare copulæ conjugali propter ſolam voluptatem, ſit omninò licitum.

C A P U T. P R I M U M.

Quid dicendum ſit circà primam partem quæſtionis de cibo, & potu?

1. OCtava propoſitio ex damnatis hæc eſt: *Comedere, & bibere uſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem, non eſt peccatum, modò non obſit valetudini, quia licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.*

A R T I C U L U S I.

Quibus Auctoribus attribuant aliqui propoſitionem damnatam?

N O N E G E T S U M M A R I O.

2. FIlguera in ſua lucerna in explicatione hujus octavæ propoſitionis reum facit hujus propoſitionis P. Matthęum de Moya *tom. 1. Selectar. tract. 6. diſp. 3. q. 3.* alierique, P. Moyam afferre pro ſua ſententia (inter alios) Lugo Cardinalem, & Antonium de Eſcobar, quaſi ipſis etiam attribuenda ſit præfata propoſitio. Sed neutrum invenio citatum in eo loco à P. Moya.

3. Et quod ad hunc ſpectat, optandum eſſet, ut referret verba ejus Authoris, ut Lectores cognoſcerent, an eadem ſit doctrina P. Matthæi de Moya cum propoſitione damnata. Ego enim in aſſertione hujus Doctoris invenio verba contraria verbis propoſitionis damnatæ. Ecce verba concluſionis, quam ſtatuit *n. 5. Licitum eſſe, delectationem moderatam guſtus (ſicut & olfactus, & auditus) directè intendere; & propter illum captandam comedere, & bibere; docent non pauci, nec infima nota Doctores, quorum ſententia probabilis mihi eſt.*

4. In quibus verbis tria notanda veniunt. Primum, quod P. Moya dixit, *delectationem moderatam guſtus*, propoſitio autem damnata dicit, *uſque ad ſatietatem*, quæ dictio denotat ſumptionem immoderatam cibi. Secundùm, quòd P. Moya *ibid num* 9. hęc ſuperaddit: *an verò comedere abſque neceſſitate pertineat ad vitium gulæ? Negat Joannes Major, & Joannes Sanchez ubi ſupra. Sed contraria ſententia eſt tenenda, utpotè expreſſa D. Auguſtini tom. 10 ſerm. 4. in die cinerum, ubi ſic ait. Quoties aliquis in cibo, & potu plus accipit, quàm neceſſe eſt, ad minuta peccata pertinere noverit.* Tertium. Nam propoſitio damnata dicit, *ob ſolam voluptatem*: & P. Moya non dicat, *ob ſolam*. Hinc oritur quęſtio, *art. ſeq.* decidenda.

A R T I C U L U S II.

An ſubjaceat huic damnationi hęc propoſitio, (licitum eſt comedere propter voluptatem cibum neceſſarium ad ſuſtentationem vitę?

S U M M A R I U M.

Idem eſt, quòd percipiatur delectatio moderata guſtus, & quod aſſumatur cum delectatione cibus moderatus. n. 5.

Ea propoſitio non ſubjacet damnationi, utpotè non æquivalens damnatæ. n. 6.

Non ſunt æquivalentes illæ, quæ afferunt terminos inter ſe repugnantes. n. 7.

Propoſitio, de qua loquimur, non infert damnatam. n. 8.

Qui comedit moderatè, comedit propter ſuſtentationem, non propter ſolam voluptatem. n. 9.

Suſtentatio vitæ eſt finis ultimus, & voluptas finis non ultimus. num. 10.

Ea particula propter *non ſolùm applicatur fini ultimo, ſed etiam fini non ultimo.* n. 11.

Illa particula Propter ſolam voluptatem, *ſignificat finem ultimum, non ſic illa* propter voluptatem n. 12.

Per propoſitionem damnatam non reprobantur actus indifferentes in individuo. n. 15.

Vera ſententia eſt, teneri nos ad non eliciendum actus indifferentes in individuo, ſed revera dantur tales actus. n. 16. *Et hæc ſententia non ſubjacet damnationi.* n. 17.

Ultima quæſtionis deciſio. n. 18.

5. PRopoſitio in fronte articuli pręfixa eſt ipſamet, quam docet P. Moya, ut conſtat ex proximè dictis, & quam accuſat Filguera. Nam pro eodem habetur, quòd percipiatur delectatio moderata, & quòd aſſumatur cum delectatione cibus moderatus; & etiam quòd aſſumatur cibus neceſſarius ad ſuſtentionem, cum ea delectatione, quam cibus moderatus, vel neceſſarius ſecum affert. Oportet autem, quæſtionem hanc pręmittere ad majorem intelligentiam propoſitionis damnatę.

6 Dicendumque eſt, eam propoſitionem minimè ſubjacere ei damnationi. Probatur primò ex proximè dictis *ar. præc.* Non enim continetur ſub damnatione propoſitio, quę neque ęquivalet propoſitioni damnatę, neque infert illam: ſic ſe habet propoſitio, de qua agimus; ergo hęc non continetur ſub ea damnatione. Major, & conſequentia patent.

7. Minor probatur primò quoad primam partem. Non enim poſſunt eſſe ęquipollentes propoſitiones, quando una plus affirmat, quam alia; atqui propoſitio damnata affirmat licitum *comedere uſque ad ſatietatem, & propter ſolam voluptatem*; & propoſitio, quæ in hoc articulo examinatur, neque affert ſatietatem, neque ſolam voluptatem; atque adeò una plus affirmat, quàm alia; ergo eſſe non poſſunt ęquippollentes. Secundò. Quia non poſſunt ſibi invicem ęquipollere, quę afferunt terminos repugnantes inter ſe: atqui iſtę duę ſic ſe habent; nam propoſitio damnata dicit, *uſque ad ſatietatem*, & altera dicit, *cibum moderatum, vel neceſſarium ad ſuſtentationem*. Qui autem termini poſſunt eſſe magis repugnantes inter ſe, quàm *comedere uſque ad ſatietatem*; atque *comedere cibum moderatum, aut neceſſarium ad ſuſtentationem*? Ergo.

8. Secunda pars Minoris etiam manifeſtè oſtenditur. Quis enim dicat, hanc eſſe bonam conſequentiam? *Licet comedere ob voluptatem cibos moderatos, aut neceſſarios ad ſuſtentationem; ergo licet comedere uſque ad ſatietatem propter ſolam voluptatem.* Nam quòd liceat comedere cibos neceſſarios, nullam habet connexionem cum eo, quòd liceat comedere ultra neceſſarios, & uſque ad ſatietatem.

9. Probatur ſecundò eadem Minor. Eſt enim moraliter impoſſibile, quòd qois comedat cibum neceſſarium ad ſuſtentationem, ſine eo quod principaliter intendat, ſaltem virtualiter, eam ſuſtentationem. Quòd ſi voluptas, aut ſapor cibi eum alliciat, non propterea habet voluptatem pro fine pręcipuo, ſed ſolùm pro fine ſubordinato ei fini ſuſtentationis, vel potiùs pro medio ad finem ſuſtentationis conſequendum. Quod inde conſtat; nam magis principaliter movetur homo à neceſſitate, quàm à voluptate, ſi utraq; concurrat in eodem objecto, quod appetitur: ergo qui ſumit cibum neceſſarium ad ſuſtentationem vitę, magis principaliter movetur à neceſſitate, & minùs principaliter à volupeate.

10. Pro cujus claritate notandum eſt primò, aliom eſſe finem ultimum, & aliũ finem non ultimum. Finis ultimus eſt, qoi no ſubordinatur alteri fini. V. g in genere conſervationis vitæ mortalis finis ultimus eſt ſuſtentatio vitæ. Finis non ultimus (qui etiam dicitur finis ſubordinatus) eſt, qui ſubordinatur alteri fini. Et quidem finis non ultimus reſpectu unius eſt finis, & reſpectu alterius eſt medium. V. g. comeſtio cibi eſt medium in ordine ad ſuſtentationẽ vitæ, & finis reſpectu voluptatis, quę ordinatur ad excitandum appetitum comeſtionis. Deindè voluptas cibi eſt finis non ultimus in hoc genere: quia eſt medium ad excitandum comeſtionis appe-

titum; & eſt finis reſpectu condimenti pro ſapore adhibito. Sic enim qui ægro laborat palato, ideòque habet faſtidium cibi, aſſumit tanquam medium ad voluptatem cibi capiendam, condimentum ſapidum. Et ita condimentum cibi eſt medium ad voluptatem cibi capiendam: & voluptas cibi eſt finis reſpectu condimenti; & medium in ordine ad excitandum appetitum comeſtionis.

11. Notandum eſt ſecundò, eam præpoſitionem *Propter*, quæ ſignificat finem intentum, non ſolùm applicari fini ultimo, ſed etiam fini non ultimo. Sic enim juſtus exercet patientiam propter meritum; & conatur habere meritum propter augmentum gratiæ: & conatur ad augmentum gratiæ, propter aſſecurandam æternam beatitudinem. Ubi vides, fines ſubordinatos, & non ultimos explicari per propoſitionem *Propter*.

12. Hinc conſtat; quantum intereſt diſcriminis inter eum terminum *propter voluptatem*, & illum *propter ſolam voluptatem*; Nam per illam dictionem *ſolam* explicatur finis non ſubordinatus, ſivè ultimus in ſuo genere. Cùm autem dicitur *propter voluptatem*, non explicatur finis ultimus in ſuo genere, neque finis non ſubordinatus, ſed poteſt intelligi finis ſubordinatus, & non ultimus. Et ita poterit quis licitè comedere propter voluptatem taliter, quòd ordinet voluptatem ad comeſtionem (qui eſt ordo à natura inſtitutus) & comeſtionem ad ſuſtentationem vitæ.

13. Quare non eſt audiendus Filguera hic §. *Et non ſolùm*, dum ſic diſſerit. *Non ſolùm in hoc ſenſu venit propulſanda propoſitio damnata, in quo eam attigiſſe Joannem Sanchez, mihi indubitatum eſt; ſed etiam in alio magis ſpeciali, in quo eam expreſſius propugnant alii Authores jam citati* (P. Moya, & alii, quos ipſe citat) *qui dicunt eſſe licitum, delectationem moderatam guſtus, ſicut olfactus, & auditus, directè intendere, & propter illam captandam comedere, & bibere.*

14. Etenim cùm illi Authores non dicant, licitum eſſe comedere, & bibere propter illam ſolam voluptatem, ſed ſolùm dicant *propter voluptatem*, relinquitur locus ad hoc, ut illa intendatur tanquam non ultimus, ſivè ſubordinatus alteri fini, ita ut voluptas capiatur propter finem ſuſtentationis vitæ. Neque obſtat ille terminus *directè intendere*. Nam finis ſubordinatus alteri fini directè intenditur ex intentione alterius finis; ſicut etiam medium directè eligitur, & ordinatur ad finem.

15. Sed neque audiendus eſt idem Filguera, dum §. *Secundùm verò*, reprobare videtur opinionem docentem, eſſe aliquos actus indifferentes in individuo: quaſi ſit antecedens, unde inferatur propoſitio damnata. Sed melius Lumbier *tom. 3. ſum. n.* 1799 *pag.* 1224 defendit, opinionem oppoſitam docentem, eſſe actus indifferentes in individuo, non pati præjudicium ex damnatione hujus octavæ propoſitionis.

16. Ego quidem cenſeo, per ſe loquendo, hominem teneri ad eliciendum omnes ſuos actus propter finem honeſtum, ita ut non eliciat actus indifferentes in individuo: per accidens tamen ratione ignorantiæ, aut inadvertentiæ invincibilis re ipſa dari multos actus indifferentes in individuo. Immò major pars hominum ita operatur per hujuſmodi actus; quia major pars hominum ignorat invincibiliter eam obligationem apponendi omnibus ſuis actionibus finem honeſtum. Et hanc exiſtimo eſſe mentem S. Thomæ.

17. Sed opinionem, quæ affirmat, per ſe licitum eſſe, elicere actus indifferentes in individuo, non manere reprobatam ex damnatione hujus octavæ propoſitionis, mihi certum eſt. Quia hæc opinio non eſt antecedens, unde inferatur propoſitio damnata. Non enim valet hæc conſequentia: [Aliqui actus ſunt indifferentes in individuo, quos licitum eſt elicere: ergo licitum eſt comedere ob ſolam voluptatem.] Nam à particulari ad ſingularem eſt peſſima conſequentia. Stat enim optimè, quòd poſſint licitè fieri actus indifferentes in individuo; & quòd comedere propter ſolam voluptatem non ſit indifferens ſed illicitum, quia pervertitur finis à natura intentus.

18. Hinc clarè colligitur, quomodo hæc propoſitio, *Comedere propter voluptatem cibum moderatum, vel neceſſarium ad vitam, non eſt peccatum*, non infert propoſitionem damnatam: quia optimè ſtat primum ſine ſecundo. Tum propter proximè dicta, quia finis voluptatis ſubordinatur fini neceſſitatis: tum quia ex eo, quòd quis comedat propter voluptatem cibum moderatum, aut neceſſarium non ſequitur, quòd comedat *uſque ad ſatietatem, & propter ſolam voluptatem*, qui ſunt termini contenti in propoſitione damnata.

ARTICULUS III.

Quæ ſit ratio formalis motiva hujus damnationis.

SUMMARIUM.

Duplex ratio formalis motiva diſtingui debet in his damnationibus, intrinſeca, & extrinſeca, & quæ utraque ſit? n. 19.

Tria ſunt in hac damnatione, quæ conſtituere videntur motivum intrinſecum. n. 20. *Et de iis ſimul ſumptis non eſt dubium.* n. 21.

Immò & de duobus ſimul ſumptis. n. 22.

Quot quæſtiones diſputandæ ſint. n. 23.

Quid veniat nomine ſatietatis. n. 24.

Damnatur propoſitio propter eum terminum. [*uſque ad ſatietatem.*] n. 25.

Sancti Patres Gregorius, Auguſtinus, Iſidorus, & Thomas ſuffragantur concluſioni, & conſtituunt motivum extrinſecum. numer. 26.

Quomodo comeſtio uſque ad ſatietatem opponatur rectæ rationi, & quale peccatum ſit. n. 27.

Damnatur etiam propoſitio, quatenus exprimit eum terminum [*propter ſolam voluptatem.*] n. 29.

Suffragantur quatuor S. Patres relati. n. 39.

Sufficiens motivum eſt ad damnationem is terminus. [*Propter ſolam voluptatem.*] n. 31.

Quomodo omnia delectabilia ordinanda ſint ad aliquam hujus vitæ neceſſitatem? n. 32.

Quomodo delectabilitas cibi ordinanda ſit ad ſuſtentationem vitæ. n. 33.

Hæc neceſſitas ſuſtentationis non eſt ſcrupulosè accipienda. num. 34.

Quid inde inferat Cajetanus. n. 35.

Solvitur objectio. n. 37.

Hæc propoſitio: [Nullum eſt peccatum audire muſicam propter ſolam delectationem,] *non formaliter, ſed virtualiter damnatur in hoc decreto.* n. 38.

Quodnam diſcrimen intercedat inter hos terminos. [*Frui*] & [*uti.*] n. 39.

An ea propoſitio ſit univerſalis. n. 40.

Illa propoſitio: [*licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui,*] *in ſenſu univerſali damnata manet.* n. 41.

19. DUplex poteſt eſſe ratio formalis motiva in his, & ſimilibus damnationibus, intrinſeca, & extrinſeca. Intrinſeca eſt, ratio, quæ deſumitur ab ipſis prædicatis intrinſecis objecti. V. g. damnatur ea propoſitio 30. *Permiſſum eſt furari non ſolùm in extrema, ſed etiam in gravi neceſſitate.* Et ratio formalis motiva intrinſeca eſt, quæ deſumitur à prædicatis intrinſecis furti, & malitiæ ejus, quam nulla neceſſitas excuſat, ut ſuo loco dicam. Ratio formalis motiva extrinſeca dici poteſt, in his damnationibus, authoritas Sanctorum Patrum, quæ præcipuè in materia morum haberi debet pro regula morum, quando inter ipſos Sanctos Patres non eſt diverſitas opinionum. Ideò in materia morum ſententia S. Auguſtini, aut S. Gregorii, aut S. Ambroſij, &c. cui nullus Patrum refragatur, eſt ſufficiens motivum, ut oppoſita opinio proſcribatur.

20. Deveniendo ergo ad motivum intrinſecum hujus damnationis, tria verba ſunt in propoſitione damnata, de quibus poteſt dubitari, an ſint motivum intrinſecum, propter quod damnatur propoſitio; Primum, *uſque ad ſatietatem:* Secundum; *Ob ſolam voluptatem;* Tertium: *Licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.* Deinde dubitatur, an quolibet ſeorſim ex his tribus ſit ſufficiens motivum hujus damnationis.

21. Et quidem hæc tria ſaltem ſimul ſumpta eſſe motivum formale damnationis, per ſe patet: id enim eſt, quod habet ea propoſitio exorbitans à communi ſententia. Et ſi hæc tria ſimul excludantur à propoſitione, ea manet innoxia. Manet enim ſic. [Comedere, & bibere non eſt peccatū, modò non obſtet valetudini: nec fiat uſque ad ſatietatem, nec ob ſolam voluptatem: neque dicatur quod licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.] Sic enim nihil habet propoſitio damnatione dignum.

22. Deindè eos duos terminos. *Uſque ad ſatietatem*, & *Ob ſolam voluptatem*, ſimul ſumptos, eſſe ſufficiens motivum formale damnationis, ſatis clarè conſtat. Nam propoſitio damnata habet duas partes. In prima ponitur concluſio, quæ continet eos duos terminos: in ſecunda ponitur ratio concluſionis. Cùm ergo conſtet, concluſionem manere damnatam; & excluſis iis duobus terminis, concluſionem nihil habere dignum damnatione, fatendum eſt, eos duos terminos, ſaltem ſimul ſumptos, eſſe motivum intrinſecum damnationis, ſivè eſſe rationem formalem, propter quam ipſa propoſitio damnetur.

23. Reſtat ergo inquirere, an ſinguli ſeorſim ex his terminis ſint ſufficiens motivum damnationis? Unde tres quæſtiones reſolvam. Prima. An damnata maneat hæc propoſitio, *Comedere, & bibere uſque ad ſatietatem non eſt peccatum, modò non obſit valetudini.* Secunda. An hæc propoſitio, *Comedere, & bibere propter ſolam voluptatem, non eſt peccatum, modò non obſtet valetudini*, maneat damnata? Tertia. An hæc propoſitio, *Licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui*, damnata maneat?

QUÆSTIO I.

Quid de propoſitione, quatenus ponit cibum immoderatum?

24. AD primam quæſtionem, duplici modo poteſt intelligi terminus *Satietas*. Primò, ita ut idem ſit, ac ſatisfacere fami. Secundò pro comeſtione cibi immoderati, ita ut ſit comeſtio majoris quantitatis cibi, quàm neceſſarium eſt ad vitæ

ſuſtenta-

ſuſtentationem. Et in hoc ſecundo ſenſu ſumitur in præſenti.

25. Dicendum ergo eſt, hoc genus ſatietatis, ſivè immoderati cibi manducationem eſſe per ſe motivum hujus damnationis. In qua concluſione duo continetur: & quod de facto damnata ſit propoſitio propter ſumptionem cibi uſque ad ſatietatem, ſivè propter ſumptionem cibi immoderati; & quòd jure meritò damnetur propter hoc. Prima pars concluſionis inde conſtat: quòd de facto damnetur propoſitio propter ſumptionem cibi immoderati, & propter ſolam voluptatem. ſcilicet propter utrunque ſimul: ut conſtat ex ſupradictis *nu.* 22. §. *Deinde*, atqui quando ſumitur cibus immoderatus, idquod ſumitur ſuperfluum, non ſumitur propter ſolam voluptatem: ergo de facto damnatur propter ſumptionem cibi immoderati: ergo hæc propoſitio, *Comedere uſque ad ſatietatem, non eſt peccatum, modo*, &c. re ipſa damnatur in præſenti.

26. Quòd autem propoſitio meritò damnatur, propterea quod aſſerit, nullum eſſe peccatum comedere uſque ad ſatietatem, ſive immoderatè: probatur ex D. Auguſtino citato ſupra *ar. 1. fin.* & ex D. Gregorio *lib.* 30. Moral *cap.* 17. ubi hæc verba habet; *Quinque modis nos gula vitium tentat, aliquando namque indigentia tempora prævenit; aliquando lautiores cibos quærit: aliquando, quæ ſumenda ſunt, accuratius præparari appetit: aliquando in ipſo QUANTITATE ſumendi MENSURAM refectionis: aliquando in ipſo æſtu immenſi deſiderii aliquis peccat*. Quos quinque modos S. Thomas 2. 2. *q.* 148 *art.* 4. concluſit hoc verſu: *Præproperè, lautè, NIMIS, ardenter, ſtudioſè*. Quorum explicationem vide apud P. Leſſium *lib* 4. de Virtut. Cardin. *cap.* 3. *dubit.* 1. *n.* 2. Ergo ex ſententia S. Gregorii peccatum gulæ committitur, *Cùm in ipſa quantitate ſumendi menſura refectionis exceditur*. Et ex ſententia S. Thomæ peccatum gulæ committitur, cùm quis *NIMIS* comedit. Et S. Iſidorus relatus à S. Thom. ubi ſupra affirmat. peccare goloſum, dum excedit in cibo *ſecundùm quantum*. Et ex his conſtat, anthoritatem SS. Patrum Auguſt. Gregorii, Iſidori, & Thom. eſſe ſufficiens motivum extrinſecum ad hanc damnatione.

27. Principium autem intrinſecum, ſivè ratio formalis intrinſeca motiva hujus damnationis eſt, quam inſinuat S. Th *cit.* nempe gulam eſſe *inordinatam concupiſcentiam edendi*, quam dicit haberi, dum *nimis* comeditur. Conſiſtit autem inordinatio in eo, quòd cùm alimentum inſtitutum ſit à natura ad conſervandam vitam, id, quod ſuperfluum eſt reſpectu conſervationis vitæ, deviat à recta ratione; & ideò peccatum eſt, ſaltem veniale.

QUÆSTIO II.

Quid de propoſitione, quatenus ponit comeſtionem propter voluptatem.

28. QUærimus in præſenti, an propoſitio damnata maneat, ſi dumtaxat aſſerat, *licitum eſſe comedere, & bibere propter ſolam voluptatem, dummodò non obſit valetudini*: reliquis omiſſis, quæ in propoſitione damnata continentur.

29. Dicendum eſt primò: ſic propoſitam manere damnatam. Nã eo ipſo quod comeditur propter ſolam voluptatem, comeditur aliquid ſuperfluum, & minimè neceſſarium, neque utile ad ſuſtentationem, quando enim comeditur id, quòd eſt præciſè neceſſarium, aut utile ad ſuſtentationem, ſaltem virtualiter aſſumitur, non propter ſolam voluptatem, ſed etiam propter ſuſtentationem vitæ. Atqui ſupra dictum eſt *nu* 22. §. *Deinde*, propoſitionem damnari, cùm illa coniungit eos duos terminos, *cibi immoderati, & propter ſolam voluptatem*: ergo propoſitio ſic diſpoſita manet ſubjecta huic dãnationi.

30. Hinc patet, SS. Patres ſupra memoratos in quæſt. præc. Aug. Gregorium, Iſidor & Thom. qui dixerunt, eſſe peccatum, dum exceditur in quantitate cibi, eodem modo allegandos eſſe pro hac aſſertione, qua dicimus, eſſe peccatum comedere propter ſolam voluptatem, in hoc continetur exceſſus in quantitate cibi.

31. Dicendum eſt ſecundò, ſufficiens motivum eſſe ad damnandam propoſitionem, eum terminum *propter ſolam voluptatem*. Ratio eſt, quam tradit S. Th. 2. 2. *q.* 141. *ar.* 6. Etenim finis, & ordo à natura inſtitutus in comeſtione eſt, quod comeſtio fiat propter ſuſtentationem vitę: unde fit, quòd qui comedit, non propter ſuſtentationem vitę, ſed *propter ſolam voluptatẽ*, pervertit finem, & ordinem naturæ.

32. Eodem reſpicit principium univerſalius, quod aſſumit S. Thom. loco citato, ſcilicet regulam temperantię ſumendam eſſe ſecundùm neceſſitatem vitæ. Et cùm virtutes morales conſiſtant in ordine rationis; ordo autem rationis ſtat in eo, quòd aliqua ordinet ad finem: hinc eſt, quòd temperantia, quæ virtus moralis eſt, ordinet delectabilia ad eum finem, quòd ſubleventur neceſſitates hujus vitę. Subditque Angelicus Doctor. *Omnia autem delectabilia, quę in uſum hominis veniunt, ordinantur ad aliquam hujus vitę neceſſitatem, ſicut ad finem: & ideò temperantia accipit neceſſitatem hujus vitæ, ſicut regulam delectabilium, quibus utitur, ut ſcilicet tantùm eis utatur, quantùm neceſſitas hujus vitæ requirit*.

33. Hinc ſequitur, delectabilitatem cibi ordinatam eſſe à natura ad neceſſitatem ſuſtentationis vitę: & duntaxat utendum eſſe delectabilitate cibi, & potus, quantùm neceſſitas ſuſtentationis vitę requirit. Et conſequenter perverti ordinem naturæ, quando aſſumitur cibus non propter neceſſitatem ſuſtentationis, ſed propter ſolam voluptatem.

34. Et quòd neceſſitas hæc non ſit ſcrupuloſè accipienda declarat ibid. S. Thom. in reſponſione ad 2. his verbis; *Neceſſitas humana vita poteſt attendi dupliciter, uno modo ſecundùm quod dicitur neceſſarium illud, ſine quo res nullo modo poteſt eſſe, ſicut cibus eſt neceſſarius animali. Alio modo ſecundùm quod dicitur neceſſarium illud, ſine quo res non poteſt convenienter eſſe. Temperantia autem non ſolùm attendit primam neceſſitatem ſed etiam ſecundam.*

35. Ex quibus verbis infert Cajetanus ibi hanc concluſionem: *Qui convivium celebraret non conſonum gradui ſuo, & convivarum* (id eſt magis parcum, quàm expedit ſuo ſtatui, & convivarum) *juxta facultates, & honeſtatem, non eſſet factum ſatis neceſſitati congruentię præſentis vita, ac converſationis. Neceſſitas ergo congruentia præſentis vitæ eſt regula temperantia, ſecundùm quam etiam imperat aliis virtutibus, puta liberalitati, urbanitati, & ſi qua aliqua opus quandoque eſt*. Hæc autem circà intelligentiam neceſſitatis, quam attendit temperantia, propoſui: ut occurrerem objectioni, quæ contra concluſionem fieri poſſet.

36. Obijcies. Nullum eſt peccatum, cùm quis ob ſolam delectationem res pulchras inſpicit, aromata odoratur, concentus muſicos audit: ergo nullum eſt peccatum comedere, aut bibere propter ſolã voluptatem. Patet conſequentia. Nam ſi aliqua delectabilia poteſt admittere temperantia, ſine eo quòd ſequatur regulam neceſſitatis t poterit etiam amplecti cibum, & potum, ſine eo quòd ſequatur regulam neceſſitatis, atque adeò propter ſolam delectationem.

37. Reſpondeo negando antecedens. Nam juxta S Thom. omnia delectabilia habent pro regula neceſſitatem congruentię; quare omnia debent aſſumi ſecundùm finem ſuum, ad quem ſunt ordinata, nempe ad eam neceſſitatem ſublevandã. Audiuntur concentus muſici ad triſtitiam ſublevandam, quæ in humana converſatione rarò deficit totaliter. Olfiunt aromata, quia utilia ad capitis confortationem. Inſpiciuntur res pulchræ, quia utile eſt habere ſcientiam experimentalem rerum omnium ad recte gubernandam vitam, dum talis ſcientia nihil affert nocumenti. Aſſumuntur etiam hæc tria delectabilia pro honeſta recreatione, & levamine naturæ, ab iis, qui labori incumbunt. Qui autem illa delectabilia aſſumunt propter ſolam delectationem, deficiunt à ſupradicta regula rationis, & peccant venialiter contra præſcriptum temperantiæ.

38. Adhuc tamen aſſerendum eſt, hanc propoſitionem, *Nullum eſt peccatum, audire muſicam propter ſolam delectationem*; non manere damnatam formaliter, ſed damnari virtualiter. Et quidem damnatur formaliter propoſitio, cùm expreſſis terminis condemnatur, vel continetur formaliter in propoſitione damnata tanquam particularis, vel ſingularis in univerſali. Damnatur virtualiter, cùm ex damnatione unius propoſitionis infertur evidenter reprobatio alterius: quo pacto propoſitio dicitur antiquata. Hanc propoſitionem non damnari formaliter, & expreſſe, ex diverſitate propoſitionis octavę damnatæ conſtat, quæ non includit formaliter hanc, de qua modò agimus. Videtur tamen damnari virtualiter; Nam, ut dicam *in q. ſeq.* damnata manet ea propoſitio univerſalis, *Licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui*, id eſt, [Illos elicere propter ſolam voluptatem.] Ex cujus damnatione infertur, reprobatione dignam eſſe eam, quæ docet, nullum eſſe peccatum frui muſica, ſivè illam audire propter ſolam voluptatem.

QUÆSTIO III.

An damnetur ea propoſitio: quod licitè poſſit appetitus naturalis ſuis actibus frui, & in quo ſenſu?

39. PRæmitto primò diſcrimen, quòd intercedit inter hæc duo verba. *Frui*, & *Uti*. Dicimus enim *frui*, reſpectu finis intenti, quem conſequimur; dicimur autem *uti*, reſpectu medii, quod adhibemus ad finem conſequendum. Et ita Seneca *lib. de vita beata c.* 10. agens cum quodam Epicuri diſcipulo ait: *Tu voluptate frueris: ego utor*. Id eſt, tu intendis voluptatem tanquam finem; ego autem voluptatem eligo tanquam medium ad conſequendũ aliquem finem honeſtum. Hinc fit, eam propoſitionem; *Licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui*, accipiendam eſſe in hoc ſenſu, nempè [Licitè poteſt appetitus naturalis gaudere de delectatione procedente ex ſuis actibus tanquam de fine obtento.]

40. Præmitto ſecundò hanc propoſitionem, *Licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui*, eſſe propoſitionem univerſalem. Patet. Nam propoſitio damnata aſſumit eam rationem tanquam illativam alterius propoſitionis, *Licitum eſt comedere uſque ad ſatietatem propter ſolam voluptatem*. Si autem ea prima propoſitio eſſet particularis, eſſet evidenter inepta ad inferendam hanc ſecundam. Nam ex particulari affirmatiua non infertur ſingularis; & ita male infertur: *Aliquis homo eſt albus: ergo Petrus eſt albus*. Sic ſimiliter hæc eſt inepta illatio: *Aliquis appetitus naturalis poteſt de ſuis actibus delectari; ergo appetitus comeſtionis poteſt de ſuo actu accipere pro fine delectationem*. Ex ea autem propoſitione univerſali; *Omnis appetitus naturalis licitè poteſt in ſuis actibus delectari ſiſtendo in delectatione eorum*, (ſic enim intelligitur verbum *Frui*, ut ſupra diximus) rectè colligitur hęc conſequentia: *Ergo appetitus comeſtionis licitè poteſt in ſuo actu delectari propter ſolam delectationem, ſeu* (quod idem eſt, *ſiſtendo in ſola delectatione*.

41. Dicendũ ergo eſt, eã propoſitionem ſic explicatam, & ſumptã in ſuo ſenſu univerſali, ut ſumitur in ipſa propoſitione octava, manere damnatam. Et quidem ſi talis propoſitio non exprimeretur in ipſa damnatione propoſitionis octavæ, ea maneret reprobata, ſeu

antiquata. Nam in legitima argumentatione ſicut falſum non poteſt inferri ex vero: nam ut clamant Dialectici, *Ex vero non niſi verum*: ita reprobato conſequenti non poteſt non eſſe reprobatum antecedens. Nam ſi antecedens eſt verum, & conſequenter non reprobatum, neceſſario conſequens debet eſſe verum, atque adeò non reprobatum: & ſi conſequens eſt falſum, & reprobatione dignum antecedens debet eſſe falſum, & reprobatione dignum. Cùm ergo ea propoſitio univerſalis ſit antecedens, unde legitimè infertur, quod licet comedere propter ſolam voluptatem, fit, quod reprobato hoc conſequenti, reprobata manet ea propoſitio univerſalis.

42. Suppoſito ergo, quòd talis propoſitio univerſalis maneret reprobata, etiam ſi non exprimeretur in ipſa damnatione, eo quòd ſit antecedens, unde infertur ea prima pars propoſitionis, quæ damnatur: cùm re ipſa exprimatur in propoſitione damnata, tanquam antecedens inferens primam partem propoſitionis damnatam; dicendum neceſſariò eſt, eā quoque propoſitione univerſalem ſimul damnari.

CAPUT II.

Diſcutitur ſecunda pars quæſtionis de copula conjugali ob ſolam voluptatem habita.

ARTICULUS I.

Refertur propoſitio damnata, & præmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

Septuplex finis, propter quem poteſt de facto haberi copula conjugalis. n. 44
Quomodò bonum prolis ſit finis primarius matrimonii, qua contractus, & qua Sacramentum eſt? n. 45.
Licitum eſt uti copula conjugali propter finem primarium, & propter fidem Matrimonii. n. 46.
An peccet venialiter, qui utitur copula conjugali ſolùm propter ſignificationem unionis Chriſti cum Eccleſia. n. 47.
An liceat vacare copulæ conjugali ſolùm propter finem vitandi incontinentiam. n. 48.
Et quid propter vitandam incontinentiam alterius conjugis. Ibid.
Et quid propter vitandam incontinentiam in ſeipſo? Et referuntur tres ſententiæ. n. 49. & 50.
An liceat vacare copulæ conjugali ſolùm propter ſanitatem. n. 51.

43. NOna ex damnatis propoſitio eſt hæc: *Opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.*

44. Qui, & quales ſunt fines, propter quos licet, aut non licet vacare copulæ conjugali: optimo, & maturiſſimo judicio diſcutit P. Thom. Sanchez *l. 9. de Matrim. à diſp. 8. uſque ad* 11. Ad mentem ergo illius præmitto primò ſeptuplum eſſe finem, propter quem poteſt de facto haberi copula conjugalis, nempe bonum prolis, redditio debiti conjugalis, ſignificatio unionis Chriſti cum Eccleſia, aut cum humana natura, ſanitas corporis, vitatio fornicationis, voluptas, & finis alius quilibet extraneus.

45. Præmitto ſecundò, finem primarium, ad quem contractus matrimonii inſtitutus eſt à natura, eſſe bonum prolis, in ordine ad conſervandam ſpeciem. Sed quia etiam Sacramentum eſt, quà tale, eſt inſtitutum ad generandam prolem in ordine ad glorificandum Deum. Sic P. Th. Sanch. *diſp.* 8. ex S. Thom. & aliis. Et ideò peccat venialiter, qui refert copulam conjugalem ſolùm ad habendam prolem pro ſuo commodo, v. g. ut habeat ſucceſſorem, &c. Ubi advertit, non eſt neceſſe, quòd habeat actualiter in mente, & intentione eum finem primarium; ſufficit enim virtualis intentio.

46. Præmitto tertiò, certum eſſe apud omnes, licitum eſſe uti copula conjugali propter prædictum finem primarium, aut etiam propter fidem matrimonii, id eſt, propter implendam obligationem ex juſtitia reddendi debitum. Quod dilucidè expreſſit S. Thom. *in c. 7.* Epiſt. 1. ad Corinth. his verbis: *Actus conjugalis quandoque quidem eſt meritorius, & abſque omni culpa mortali, vel veniali, puta, cùm ordinatur ad bonum prolis procreandæ, & educandæ ad cultum Dei; ſic enim eſt actus Religionis. Vel cùm fit cauſa reddendi debitum; ſic enim eſt actus juſtitiæ.*

47. Præmitto quartò, quinque eſſe quæſtiones circà reliquos quinque fines initio enumeratos, quarum tres priores pertinent ad hunc articulum primum, & duo ſequentes ad ſecundum. Prima eſt, an peccet venialiter, qui utitur copula conjugali, duntaxat propter ſignificationem expreſſiorem unionis Chriſti cum Eccleſia. Ad quā dicendū eſt, eſſe veniale. Et ratio eſt, quia eſt diſſentaneum rationi omittere finem intrinſecum matrimonii, & operari duntaxat propter finem extrinſecum: atqui finis intrinſecus matrimonii, & copulæ conjugalis eſt bonum prolis, & fides conjugii modo dicto: ſignificatio autem eſt quid extrinſecum: ergo diſſentaneum rationi eſt operari duntaxat propter eam ſignificationem. Sic etiam eſſet diſſentaneum rationi velle baptizari, vel baptizare propter ſolam ſignificationem ſepulturæ Chriſti, & non propter finem intrinſecum juſtificationis. Ita P. Th. Sanch. *diſp. 8 cit. n.* 14. ex S. Thom. & aliis. Cujus oppoſitum docet Baſilius Ponze *l.* 10. de Matrim. *c.* 8.

48. Secunda quæſtio eſt, an liceat vacare copulæ conjugali ſolùm propter finem vitandæ incontinentiæ? Et ſi quidem ſit propter vitādam incontinentiam alterius conjugis, certum eſſe peccatum eſt, imò nullum; quia in eo fine invenitur fides conjugis, ſive redditio debiti conjugalis. Ut dicitur *c. Secundùm verba.* 33. *q.* 5. ex S. Auguſt.

49. Quando autem conjux vacat copulę, ſolùm propter vitandum in ſe periculum incontinentiæ, eſt major difficultas. P. Th. Sanch. *diſp.* 9. refert tres ſententias, & omnes quidem valdè probabiles. Prima eſt S. Auguſtini variis in locis, S. Gregorii, S. Anſelmi, S. Th. S. Bonaventuræ, & plurium Theologorum, & juriſprudentum, qui affirmant, eſſe peccatum veniale. Nititur autem hæc ſententia illis verbis Pauli 1. Corinth. 7. *Revertimini in idipſum, ne tentet vos Sathanas propter incontinentiam veſtram. Hoc autem dico ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium.* At ubi nulla eſt culpa, nulla eſt indulgentia. Deindè, quia ea copula habita ſolùm ob vitandam incontinentiam caret fine primario.

50. Secunda, eſt etiam plurimorum Theologorum, & juriſperitorum aſſerentium, nullam penitus in eo eſſe culpam. Nititur autem in eodem textu S. Pauli. Nihil enim permiſſum in aliqua lege, poteſt ex vi talis legis eſſe culpabile; atqui ea lege S. Pauli permittitur illa copula ad vitandam incontinentiam: ergo ex vi ejus legis id non eſt culpabile. Utriuſque ſententiæ fundamenta, quæ utrinque ſunt ſatis urgentia, optimè proponit, & perpendit P. Thom. Sanch. Cujus tertia ſententia, quam etiam plures alii tuentur, cum Authoribus primæ ſententiæ aſſerit, cùm quis utitur copula conjugali propter vitandam propriam incontinentiam, ſi omnia alia media ad illam vitandam adhibeantur, & non ſufficiant, nullū eſſe peccatum, & cum authoribus ſecundæ ſententiæ ait, aliàs eſſe veniale. Et limitat priorem partem hujus aſſertionis cum S. Antonino, quando nulla eſt ſpes prolis concipiendæ: nam ſi ſit ſpes, ſemper erit peccatum veniale relinquere finem primarium matrimonii. Et prima ſententia videtur probabilior, quia non licèt omittere finem primarium, & quia eſt ſententia Sanctorum Patrum.

51. Tertia quæſtio eſt, an licitum ſit vacare copulæ conjugali ſolum propter ſanitatem. Et prima ſententia (ut refert P. Th. Sanch. *diſp.* 10. docet eſſe veniale, quia omittitur finis primarius, & pro ea ſtat S. Thom. & plures alii Theologi. Secunda, quam alii Doctores propugnant, docet, nullam eſſe culpam. Quilibet enim magis tenetur conſulere ſuæ ſaluti, quàm alienæ: ſed ob bonum prolis licet uti copula conjugali: ergo à fortiori ob ſalutem propriam, maximè cùm ſanitas includat bonum prolis; conjux enim bona utens valetudine aptior eſt gignendæ proli: Unde qui utitur copula conjugali propter ſanitatem, virtualiter vult bonum prolis. Tertiam mediam tenet ipſe Thom. Sanch. cum aliis, nempe nullam eſſe culpam, ſi nullum aliud ſit medium inſtaurandæ ſanitatis. Nam hoc probat fundamentum allatum pro ſecunda ſententia; eſſe tamen venialem, ſi cum adſit aliud medium tuendæ ſanitatis aſſumitur copula ſolùm propter ſanitatem, ut probat prima ſententia.

52. Sed mihi verior videtur prima ſententia. Nam qui indiget eo medio ad ſanitatem, non erit medium efficacius, ſi adhibeatur, omittendo finem primarium, quam intendendo illum. Itaque ſi intendat finem primarium, & ſimul ſanitatem, nullum eſt peccatum: ſi autem intendat ſanitatem duntaxat, omittendo finem primarium, in hac omiſſione peccat venialiter.

ARTICULUS II.

Deciditur præcipua quæſtio de copula habita propter ſolam voluptatem.

SUMMARIUM.

Non eſt illicitum vacare copulæ conjugali propter voluptatem tanquam propter finem ſubordinatum. n. 53.
Voluptas ordinata eſt à natura ad faciliorem generationem prolis. n. 54.
Et ipſe quod habeatur propter voluptatem tanquam propter finem ſubordinatum, non habetur propter ſolam voluptatem. n. 55.
Illa propoſitio nona meritò damnatur, quia adverſatur doctrinæ Sanctorum Patrum. n. 56.
Refertur doctrina Sanctorum Patrum. n. 57. & ſeqq. *Et communis ſententia Theologorum, & juriſprudentum*, n. 61.
Qui utitur copula conjugali propter ſolam voluptatem, invertit ordinem naturæ. n. 63.
Omnia delectabilia ordinantur ad aliquam vitæ neceſſitatem ſublevandam. Et quid inde pro concluſione. n. 64.
Culpa venialis eſt, uti copula conjugali propter finem extraneum matrimonii, ſi fiat propter illum ſolùm. n. 65.

53. PRo claritate quæſtionis, & legitima intelligentia damnationis hujus nonæ propoſitionis ſuppono, nullam omnino eſſe culpa vacare copulæ conjugali propter voluptatem tanquam propter finem ſubordinatum fini primario matrimonii, v. g. cùm quis vult illi copulæ vacare propter voluptatem, in ordine ad generationem prolis, ita ut habeat voluptatem pro fine intermedio, & generationem prolis pro fine primario, ad quem dirigitur voluptas.

54. Hæc poſitio patet primò. Nam qui ſic operatur, ſequitur ordinem naturæ. Hæc enim deſtinavit voluptatem copulæ ad reddendā faciliorem generationem prolis, & conſervationem ſpeciei. Sic enim S. Thomas citatus cap. præcedenti affirmat, omnia delectabilia ordinari ad aliquam hominis neceſſitatem ſublevandam:

atque

atque adeò delectatio copulæ conjugalis ordinatur ad neceſſitatem conſervandæ ſpeciei humanæ.

55. Secundò. Nam propoſitio damnatur, quatenus affirmat, licitam eſſe eam copulam habitam propter ſolam voluptatem: atqui eo ipſo, quòd habeatur propter voluptatem: tanquam propter finem ſobordinatum fini primario, non habetur propter ſolam voluptatem, cùm habeatur principaliter propter finem primariom: ergo non damnatur propoſitiu aſſerens, licere eam copulam propter voluptatem tanquam propter finem ſic ſobordinatum.

56. Dicendum ergo eſt, meritò eſſe damnatam eam propoſitionem, quę negat, copulam conjugalem habitam propter ſolam voluptatem, carere omni culpa, etiã veniali. Cenſeo autem, eſſe ſufficiens motivum pru damnatione illius, quòd S. Patres doceant oppoſitam ſententiam. Nam in materia morum doctrina SS. Patrum, qui præcipuè in materia morum à Deo illuminati ſunt, pro certa regula tenenda eſt; niſi fortè, quandu inter ipſos Patres eſt controverſia.

57. Et quidem S. Auguſtinus *lib.* 5. contra Julianum *cap.* 7. hæc verba habet. *Egimus ex Apoſtoli teſtimonio, ut ſciat unuſquiſque ſuum vas, id eſt, ſuum conjugem poſſidere, non in morbo deſiderii, ſicut gentes, quæ ignorant Deum: quod exponens dixi, non conjugalem, hoc eſt, licitum, honeſtumque concubitum fuiſſe prohibitum: ſed ut operis ejus cauſa ſit voluntas propaginis, non carnis voluptas: & quod ſine libidine fieri non poteſt, ſic tamen fiat, ut non propter libidinem fiat.* Docet ergu S. Auguſtinus, prohibitionem propoſitam in eo Pauli teſtimonio non prohibere copulam conjugalem, ſed quòd copula conjugalis non fiat propter libidinem, ſivè carnis voluptatem. Et *lib.* de bonu conjugali *cap.* 6. ait: *Conjugalis concubitus generandi cauſa non habet culpam; concupiſcentiæ verò ſatianda, tamen cum conjuge, venialem.*

58. Gregorius relatus in cap. *Vir cum propria c.* 33. *q.* 4. cùm agens de copula conjugali, dixiſſet: *Voluptas ipſa ſine culpa nullatenus eſſe poteſt.* Poſteà id explicans ait: *Cùm enim non amor procreandæ ſobolis, ſed voluptas dominatur in opere commixtionis, habent conjuges etiam de commixtione ſua, quod defleant.* Id eſt, cum conjuges commiſcentur non propter amorem procreandæ ſobolis, ſed propter amorem voluptatis, culpam habent, quam deflere debent.

59. S. Anſelmus in *cap.* 7. Epiſtolæ 1. ad Corinth. ad ea verba, *Hoc autem dico ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium;* hæc verba habet: *Tunc enim ſolùm conjuges ſine culpa ſunt in admixtione, cùm non pro explenda libidine, ſed pro ſuſcipienda prole miſcentur.*

60. S. Thomas in eundem textum *epiſt.* 1. ad Corinth. ſic ait: *Quandoque verò* (actus conjugalis) *eſt, cum culpa veniali, ſcilicet cùm quis ad actum matrimonialem ex concupiſcentia excitatur, quæ tamen intra limites matrimonii ſiſtit, ut ſcilicet cum ſola uxore ſit contentus.* Quod etiam docuit in 4. *diſt.* 31. *q.* 2. *art.* 3. *corp.*

61. Conſtat autem, hanc eſſe communiorem ſententiam Doctorum, quos refert, & ſequitur P. Th. Sanch. *lib.* 9. *de Matr. diſp.* 11. *n.* 4. Hi ſunt Magiſter, S. Bonaventura, Durandus, Ricardus, Albertus Magnus, Paludanus, Gabriel, Borrilongus, Sotus, Altiſiodorenſis, Gerſon, Orbellis, D. Antoninus, Abulenſis, Victoria, Petrus de Soto, Ledeſma, Veracrux, Margarita Confeſſ. Pedraza, Angeles, Enriquez, Barth. de Ledeſma, Petr. de Ledeſma, Rodriquez, Emmanuel Sà, Canendo, Capua, Alenſis, Adrianus, Metina. Et ex juriſperitis Gloſſa in varios textus juris, Alexander de Nevo, Prępoſitus. Henricus, Raynerius, Friburgo, Aſtenſis, Angelus, Roſella, Sylveſter, Tabiena, Armilla, Turrecremata, Gaeta, Gregurius, Lopez, Perez; Matienzo, & Ugolinus. Et ideò Authores Societatis ſtant pro hac ſententia. Ita ultra Thom. Sanch. & Enriquez *lib.* 11. *c.* 4. *n.* 2. Tuletus in Sum. *lib.* 7. *c.* 24. *n.* 2. Tannerus *quæſt.* 6. *de Matr. dub* 3. *n.* 42. Fagundez *in* 6. *præc. dec. lib.* 6. *c.* 3. *n* 5. Præpoſitus *q.* 6. *de Matr. dub.* 23. *nu.* 172. Amicus *diſp.* 26 *de Matr ſect.* 3. *n.* 36. Dicaſtillo *diſp.* 9. *de Matrim. dub.* 2. *n.* 14. Conink *diſp.* 34. *de Sacr. dub.* 1. *n.* 12. & quam pluresalii.

62. Cùm ergo hæc ſit ſententia Sanctorum Patrum, & quam agmine facto ſecuti ſunt Theologi, & juriſprudentes, dicendum eſt, id eſſe ſufficiens motivum ad damnationem oppoſitæ doctrinę. Et authoritas paucorum, qui tenuere oppoſitam opinionem abſque urgenti ſundamento, reputari debet levis momenti; ideòque dare non potuit probabilitatem ſuæ upinioni.

63. Ratio autem, quæ ſuffragatur communi doctrinæ, eſt moraliter evidens. Eſt enim evidenter diſſonũ rationi invertere ordinem intrinſecũ à natura conſtitutũ, pro conſervatione ſpeciei humanæ: ſed qui utitur copula conjugali propter ſolam voluptatem, invertit eum ordinem: ergo eſt diſſonũ rationi uti copula conjugali propter ſolam voluptatem, atque adeò peccatum ſaltem veniale. Minor patet: nam voluptas conſtituta eſt à natura in ordine ad copulã conjugalẽ, & procreatiunem prolis pro conſervatione ſpeciei: ergo invertit ordinem naturæ, qui non ordinat voloptatem ad copulã conjugalem, ſed potiùs copulam conjugalem ad vuluptatem capiendam.

64. Confirmatur. Nam omnia delectabilia, quæ in uſum hominis veniunt, ordinantur ad aliquam hujus vitæ neceſſitatem ſublevandam, tanquam ad finem; ut loquitur S. Thomas citatus *cit.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. ergu voluptas, quæ intervenit in copula, urdinatur ad neceſſitatem conſervationis ſpeciei tanquam ad finem: ergo pervertit hunc ordinem, qui ordinat copulam ad voluptatem.

65. Et ex his patet ad quintam qoęſtionem, an ſit peccatũ veniale uti copula conjugali propter finem aliquem matrimoniu extraneum? v. g. propter conſequendum à conjuge aliquod donum, vel propter aliud commodum. Nam ex dictis patet, ſi fiat ſolùm propter eum finem, eſſe culpam ſaltem venialem; quia deſeritur finis intrinſecus ejus operationis, & aſſumitur ſolus finis extraneus. Id enim rationi diſſonat.

Jo. Cardenas.

DISERTATIO VI.

An teneamur diligere proximum actu interno, & formali; & an poſſimus præcepto diligendi proximum ſatisfacere per ſulos actus externos?

CAPUT PRIMUM.

Referuntur propoſitiones damnatæ, & aliorum placita circà earum intelligentiam.

NON EGET SUMMARIO.

1. DEcima ex damnatis propoſitiu hæc eſt: *Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.* Undecima eſt. *Præcepto proximum diligendi ſatisfacere poſſumus per ſolos actus externos.* Ex quarum propoſitionum damnatione habetur, admittere nos debere tanquam doctrinam certam, præceptu diligendi proximum, non ſatisfieri per ſolos actus externos, ſed manere obligationem diligendi illum actu dilectiunis interno, & formali.

2. Quàm varia ſint hominum ingenia, & judicia, clarè conſpicitur in eo, quòd Filguera in expoſitione propoſitionis *c.* 12. *pag.* 64. *cit.* P. Suarium pro opinione damnata, Lumbierius verò *to.* 3. Sum. in expoſit. ejuſdem propoſitionis *n.* 1802. *pag.* 1125. eundem Suarium pro contradictoria opinionis damnatæ.

3. Ut Filguera ſuadeat, ſententiam Suarii eſſe propoſitionem damnatam, refert verba ejuſdem *diſp.* 5. *de Charit. Sect.* 4. *n.* 4. hujus tenoris: *Dico, quòd ſpectat ad exercitium internorum actuum, PER SE non obligari nos ad illum actum eliciendum, in illo SISTENDO, id eſt; propter amandum tantùm, ſicut diximus de amore Dei. ∴ Hinc fit, hunc amorem internum ſolùm cadere in præceptum, vel quando neceſſarius eſt ad opus externum, & beneficium proximo præſtandum, vel ad vitandum odium, & offenſionem proximi.*

CAPUT II.

An vi hujus decreti maneat damnata opinio docens, dari obligationem eliciendi actum internum, & formalem dilectionis proximi in occaſionibus neceſſariis: non tamen eſſe obligationem per ſe, extra occaſiones neceſſitatis proximi?

SUMMARIUM.

Quæ quæſtiones diſcutiendæ veniunt? n. 4.
Propoſitio in titulo poſita non damnatur expreſsè. n. 5.
Propoſitio damnata non ponit obligationem per ſe. n. 6.
Propoſitio, de qua loquimur, & propoſitio damnata non ſunt æquivalentes. n. 7.
Propoſitio, de qua loquimur, non infert propoſitionem damnatam; & ideò non damnatur virtualiter. n. 8.
An ſit virtualiter damnata ex eo, quòd infertur ex damnata. n. 9. & 10.
Alius modus inferendi propoſitionem damnatam rejicitur. n. 11. & 12.
Explicatur ampliùs ſententia Suarii. n. 13. & ſeqq.

4. EX proximè dictis conſtat, Filgueram putare, eam propoſitionem, quam docuit P. Suarius, manere damnatam, quia quamvis admittat obligationem eliciendi actum internum, & formalem dilectionis proximi, dicit, eam non eſſe ubligationem per ſe. Circà quam materiam duæ quæſtiones diſcutiendæ veniunt. Prima, an ea opinio illorum Doctorum damnata maneat expreſsè, aut virtualiter, quam diſcutiemus primo locu. Secunda, quam in *cap.* 4 examinabimus, quænam ſententia ſit vera, aut probabilior, an ea, quæ ponit eam obligationem per ſe, an quæ ponit illam per accidens.

5. Dicendum tamen eſt primò. Propoſitionem iu fronte hujus capitis præfixam, atque adeò opinionem Suarii non ſubjacere expreſsè damnationi in hoc decreto contentæ. Probatur primò. Opinio damnata eſt illa, quæ negat obligationem eliciendi actum internum, & formalem dilectionis proximi; ſed opinio Suarii non negat obligationem eliciendi actum internum, & formalem dilectionis proximi: ergo ea non ſubjacet huic damnationi. Major, & conſequentia patent.

6. Minor probatur. Nam opinio Suarii admittit eam obligationem, quàmvis dicat, eam non eſſe *per ſe*, ergu re ipſa non negat talem ubligationem. Et confirmatur. Nam propoſitio damnata non ponit terminũ *per ſe*; ergo non damnat propoſitionem, quę talem obligationem admittit, licèt dicat, eam obligationem non eſſe *per ſe*.

7. Probatur ſecundò. Ut propoſitio Suarii maneat damnata ex damnatione propoſitionis decimæ, debet eſſe æquivalens ei propoſitiuni decimæ, ſed hæc propoſitio; *Non tenemur, Proximum diligere PER SE actu interno, & formali;* non æquivalet huic damnatæ, *Non*

tenemur proximum diligere actu interno, & formali; Ergo illa prima propoſitio non manet damnata. Probatur minor; quia non ſunt æquivalentes illæ propoſitiones, quarum una dicit aliquid, quòd non dicit alia, ut ex ipſa terminorum apprehenſione evidens eſt.

8. Dicendum eſt ſecundò, præfatam opinionem Suarii non manere virtualiter damnatam, ſive antiquatam. Probatur. Nam, ut in ſuperioribus obſervavi, illa opinio manet antiquata, & virtualiter damnata, quæ eſt antecedens, unde evidenter inſertur propoſitio damnata; quia in evidenti argumentatione non poteſt eſſe antecedens verum, & conſequens falſum: quod ſi conſequens eſt falſum, evidens eſt, quòd antecedens eſt falſum. Sed opinio eorum Doctorum non eſt antecedens, unde inferatur propoſitio damnata: ergo ea opinio non manet antiquata, neq; virtualiter damnata. Probatur minor. Nam ex eo quòd nō detur obligatio *per ſe*, non inſertur, quòd non detur obligatio: præcipuè cum Suarius expreſsè aſſerat, dari eam obligationem, quamvis eam dicat non eſſe obligationem per ſe.

9. Dices primò. Licèt hæc propoſitio. *Nam tenemur proximum diligere PER SE actu interno, & formali.* Non ſit antecedens inferens propoſitionem damnatam; eſt tamen conſequens illatum ex illa: atqui propoſitio, quæ inſertur ex propoſitione damnata, eſt etiam virtualiter damnata: ergo.

10. Hæc tamen objectio non poteſt opponi à viro Dialectico; ſciunt enim Dialectici, ex propoſitione falſa, & damnabili poſſe inferri conſequens verum. Ut patet in hoc ſyllogiſmo: *Omnis lapis eſt homo, Petrus eſt lapis, ergo Petrus eſt homo.* Ubi clarè cernitur ex antecedenti ex utraque parte falſo inferri conſequens verum, & evidens. Quare ad objectionem, cōceſſa Majori, neganda eſt Minor.

11. Dices ſecundò. Ex hac damnatione inferri, quòd datur obligatio per ſe diligendi proximum actu interno, & formali. Nam ſi nō detur obligatio per ſe, poterit contingere, quòd aliquis nunquam teneatur diligere proximū actu interno, & formali, ſcilicet ſi nō detur occaſiones, in quibus neceſſarius ſit ille actus dilectionis proximi.

12. Reſpondetur, eſſe moraliter impoſſibile, quòd in convictu hominum deficiant occaſiones, in quibus ſit neceſſarius actus dilectionis proximi; ſunt enim in quavis Republica, aut communitate quàm plurimæ occaſiones diſſidii, rixæ, querelarum, odii, invidentiæ, vindictæ, & ſimilium; item neceſſitatis, beneficentiæ in temporalibus, & ſpiritualibus: in quibus neceſſarius eſt actus charitatis internus, & formalis erga proximum, ſine quo actu difficillimum eſt, non labi in peccatū. Et ideò ea obligatio diligendi proximū actu interno, & formali, quamvis dicatur eſſe per accidens, ſcilicèt ratione occaſionis, nunquam poteſt deficere talis obligatio, quia moraliter loquendo, nunquā poſſunt longo tempore deficere tales occaſiones.

13. Utraque concluſio declaratur ampliùs, explicando, quid intellexerit P. Suarez per illud verbum: *Per ſe*, quòd ipſe explicat per ea verba in illo (actu dilectionis.) *Siſtendo propter amandum tantùm, ſicut diximus de amore Dei.* Et poſteà ſubjungit, tunc obligari nos ad actum internum dilectionis proximi, cùm occurrunt occaſiones, in quibus neceſſarius eſt actus dilectionis, vel ad vitandum odium, vel ad conferendum proximo beneficium debitum. Relege textum Suarii *n*. 3. relatum.

14. Itaque hoc diſcrimen invenit Suarius inter præceptum diligendi Deum, & diligendi proximum, quòd Deum tenemur diligere *propter amandum tantùm* id eſt quamvis nullæ aliæ circumſtantię extrinſecæ concurrant; proximum verò non tenemur diligere actu interno *propter amandum tantùm*, tenemur tamen illum diligere actu interno, & formali, quando occurrunt occaſiones vitandi odium, rixam, vel diſſidium, & opitulandi in neceſſitatibus.

15. Ex quibus clariſſimè patet eum dicendi modum non adverſari damnationi, neque formaliter, neq; virtualiter. Conformamur enim decreto, dum dixerimus teneri nos ad diligendum proximum actu interno, & formali in occaſionibus, in quibus debemus ei beneficium impendere, aut in quibus teneamur odium, & diſſidia vitare. Neque ad hanc conformitatem cum decreto requiritur, quòd dicamus, teneri nos ad diligendum proximum extra ejuſmodi occaſiones; ita ut debeamus amare præcisè *propter amandum*: quia id non poſtulat decretum.

16. Procedit ergo decretum contra eos, qui dixerunt, ſufficienter impleri præceptum dilectionis proximi, ſi ſuccurramus ei ex motivo alio extrinſeco, v.g. ex motivo inanis gloriæ, aut alio ſimili. Qui dicendi modus meritò damnatur, quia non diligit actu interno, & formali proximum, qui ei ſuccurrit ex motivo inanis gloriæ, hic enim actus eſt vitioſus, & actus dilectionis proximi, qui præcipitur, eſt actus honeſtus, & Deo gratus.

CAPUT III.

Mens Sancti Thomæ declaratur.

SUMMARIUM.

Referuntur textus S. Thomæ. n. 17. & 18.

Alia ſunt de neceſſitate, alia de perfectione charitatis. n. 19.

Eſſe de perfectione, non de neceſſitate charitatis abſolutè, actum dilectionis internum erga inimicum. n. 20.

Quidquid officii tenetur quis exhibere inimico, tenetur etiam exhibere cuilibet proximo. n. 21.

Quod explicuit S. Thomas per terminum (abſolutè) explicarunt alii per terminum (per ſe) n. 22.

Quid ſit illa præparatio animi ad diligendum proximum motu interno in neceſſitate? Ex Cajetano, Arauxo, & Granado. n. 23. & ſeqq.

Obligatio diligendi proximum actu interno eſt juxta S. Thomam pro occaſionibus neceſſitatis. n. 26.

Concordia ſententiæ S. Thomæ cum hoc decreto. n. 27.

17. PRo pleniori intelligentia hujus materiæ, operæ pretium eſt examinare, quid in ea cenſeat S. Thomas. Hic enim 2. 2. *q*. 25. *art*. 8. in corpore, agens de obligatione diligendi inimicum, ait: *Alio modo poteſt accipi dilectio inimicorum quantum ad naturam, ſcilicet in univerſali: & ſic dilectio inimicorum eſt de neceſſitate charitatis; ut ſcilicet aliquis diligens Deum & proximum, ab illa generalitate dilectionis proximi inimicos ſuos non excludat.* Juxta quam ſententiam peccat, qui à communi dilectione excludit inimicum. Et videtur ſupponere S. Thomas, quòd ſit de neceſſitate charitatis elicere eum actum internum dilectionis proximi in univerſali.

18. Deinde ſubjungit S. Thomas. *Tertiò poteſt conſiderari dilectio inimicorum in ſpeciali; ut ſcilicet aliqui in ſpeciali moveatur motu dilectionis ad inimicum. Eſt iſtud non eſt de neceſſitate charitatis abſolutè: quia neque etiam moveri motu dilectionis in ſpeciali ad quoslibet homines ſingulariter, eſt de neceſſitate charitatis; quia hoc eſſet impoſſibile. Eſt tamen de neceſſitate charitatis ſecundùm præparationem animi, ut ſcilicet homo habeat animum paratum ad hoc, quòd in ſingulari inimicum diligeret, ſi neceſſitas occurreret. Sed quod abſque articulo neceſſitatis, homo etiam hoc actu impleat, ut diligat inimicum propter Deum, hoc pertinet ad perfectionem charitatis.*

19. In quibus verbis aliqua notanda veniunt, quæ pertinent ad rem noſtram. Primum, S. Thomam diſtinguere inter ea, quę ſunt de neceſſitate charitatis, & ea, quæ ſunt de perfectione charitatis.

20. Secundum, de perfectione charitatis eſſe elicere actum dilectionis internum erga inimicum; non tamen eſſe de neceſſitate charitatis *abſolutè*, quòd moveatur motu interno dilectionis erga inimicum. Quid autem operetur terminus ille *abſolutè*, mox dicam. Probat autem S. Thomas, id ita eſſe; quia ſi teneretur homo moveri motu interno dilectionis erga inimicum; teneretur idem præſtare circà omnem hominem in ſingulari: hoc autem non eſt de neceſſitate charitatis; cùm ſit impoſſibile diligere in ſingulari omnes, & ſingulos: ergo neque eſt de neceſſitate charitatis moveri motu interno dilectionis erga inimicum.

21. Tertium, quod ex aſſerto præcedenti colligitur eſt, quod docet de affectu interno dilectionis erga inimicū, intelligendum etiam eſſe de quovis alio proximo. Nā quidquid officii tenetur per ſe quis ex charitate exhiberè inimico, tenetur exhibere cuilibet proximo; & quidquid officii nō tenetur per ſe ex charitate exhibere proximo neq; tenetur exhibere inimico. Et ita ſicut homo nō tenetur moveri motu interno dilectionis erga inimicū abſolutè; ita neq; abſolutè tenetur moveri motu interno dilectionis erga quemlibet proximum.

22. Quartum, quid ſibi velit terminus *abſolutè*, explicat S. Doct. dum ait, hominem habere debere paratum animum, ut diligat motu interno inimicum, vel proximum, ſi neceſſitas illum diligendi occurrerit. Et hoc eſt, quod aſſerunt illi tres Doctores Suarius, Caſtro Palao, & Fagundex ſupra citati *c*. 1. & 2. Nam quod dixit S. Thom. hominem non teneri moveri motu interno dilectionis erga inimicum (idem eſt de quolibet proximo in ſingulari) *abſolutè*, ſed ſolum ſi neceſſitas occurrerit diligendi; in aliis æquivalentibus dixerunt illi, non teneri hominem *per ſe* exercere actum internum dilectionis, ſed per accidens, id eſt, ratione neceſſitatis occurrentis.

23. Et ideò Cajetanus in hunc locum ſic explicat ſententiam S. Thomæ. *Quia regula generalis eſt, quod præcepta affirmativa, quantum eſt ex jure naturæ, non obligant niſi in articulo neceſſitatis, ut Author hic inſinuat, & in 4. ſent. expreſſè tenet; ideò nec interior dilectio inimicorum in ſpeciali, nec exterior beneficentia eſt in præcepto, niſi in articulo neceſſitatis. Sufficit enim, quod homo ſit paratus ad faciendum, quod tenetur ſecundùm Deum, quando, ubi, &c. tenebitur. Quæ præparatio animi eſt proculdubio in omni habente charitatem; non minùs, quàm præparatio animi ad martyrium articulo neceſſitatis.* Et ex his verbis Cajetani conſtat, quid ſit illa præparatio animi ad diligendum proximum motu interno in articulo neceſſitatis: ſcilicet actus charitatis erga Deum actualiter exiſtens, vel virtualiter perſeverans, ratione cujus homo vult implere omnia præcepta, quæcumque illa ſint.

24. Magiſter Arauxo circà hunc articulum octavum S. Thomę faciens ſummarium doctrinæ hujus articuli, ſic ait. *Prima concluſio. Diligere inimicum quantum ad naturam, & in ratione communi proximi, eſt de neceſſitate charitatis; diligere verò illum in ſpeciali non eſt de neceſſitate charitatis extra caſum neceſſitatis, niſi in animi præparatione.*

25. P. Gran. fideliſſimus interpres S. Th. 2. 2. *contr. 3. tr. 6. diſp. 2. n. 2.* eodem modo loquitur. *Quod ad internum actum amoris ſpectat, cum illum elicere pertineat ad præcepta affirmativa; & hæc non obligent niſi in ſpecialibus circumſtantiis, nō tenetur quis poſitivè amare ſemper inimicum; ſed quando occurrit, quæ prudentis arbitri talis ſit, ut obliget etiam comparatione inimici. Tenebitur itaque quis inimicum amare, quando ſic, & non aliter credetur deponendum eſſe odium, vel quando eſſet in extrema neceſſitate, aut etiā in gravi, tunc enī tenetur quis per ſe loquendo ſuccurrere proximo, ſi poſſit ac proinde habere voluntatem ſuccurrendi, quæ quidem voluntas amor eſt,*

26. Ex

26. Ex quibus omnibus conſtat, ſententiam S. Thomę eſſe, teneri nos diligere proximū actu interno, & formali in occaſionibus, in quibus talis actus eſt neceſſarius; non verò extra caſus neceſſitatis.

27. Hinc etiam conſtat, quomodo concordet ſententia S. Thomę cùm hoc decreto: cùm enim ex hoc decreto maneat certum, quod tenemur proximum diligere actu interno, & formali, & S. Thomas aſſerat, quòd in caſibus neceſſitatis ſublevandæ tenemur diligere proximum actu interno, & formali, patet manifeſtè, quòd eadem eſt utrinſque ſententia; maximè cùm hujuſmodi decretum procedat contra eos, qui dixerunt, præcepto proximum diligendi poſſe nos ſatisfacere per ſolos actus externos; & S. Thomas dicat in caſibus neceſſitatis proximi debere nos moveri motu interno dilectionis proximi. A qua ſententia neque hilum diſtant tres illi Authores citati, quos perperam accuſat Filguera.

CAPUT IV.

Quænam ſit vera ſententia in ea quæſtione, an ſit pręceptum per ſe diligendi proximum in ſingulari, actu interno, & formali.

SUMMARIUM.

Proponitur duplex ſenſus propoſitionis, cui additur terminus [*Per ſe*] nu. 28.
In primò ſenſu non opponitur decreto, ſed eſt vera nu 31. *& conformis D. Thomę* n 32.
Ex ſignificatione termini per ſe confirmatur concluſio. n. 33.
In ſecundo ſenſu eſt obligatio per ſe. n. 34.
Argumenta pro concluſione. n. 35. & ſeq.
Objectio ſolvitur n. 38.
Quomodo ſit obligatio per ſe diligendi proximum in communi. n 39.
Solvitur inſtantia. nu. 40.

28. EX dictis conſtat, non manere damnatam opinionem Suarii, & aliorum, quæ admittit, teneri nos diligere proximum in ſingulari actu interno, & formali in neceſſitatibus occurrentibus, & ideo non *per ſe*, ſed (in ſenſu explicato) per accidens. Reſtat ergo inquirere, an quamvis non maneat damnata, cenſenda tamen ſit falſa, vel minus probabilis, quoad eos terminos *per ſe, & per accidens.*

29. Et quidem hæc quæſtio multum habet de nomine, & modo loquendi. Pro cujus claritate advertendum eſt, diverſas eſſe has duas propoſitiones: Primam, *Non tenemur per ſe diligere proximum actu interno, & formali.* Secundam, *Non tenemur per ſe diligere proximum actu interno, & formali in occaſionibus, in quibus proximo debemus ſuccurrere.* Prima enim habet eum ſenſum, quem explicat Pater Suarez ſuprà relatus, ſcilicèt habendi actum dilectionis *Solùm propter amandum*, & ſecluſis occaſionibus ſuccurrendi proximo, aut reconciliandi nos cum illo. Juxta quem ſenſum poterit dici ea obligatio eſſe per accidens, quia eſt obligatio diligendi, ſi occurrat occaſio neceſſitatis ſublevandæ, vel odii vitandi.

30. Secunda verò propoſitio habet hunc ſenſum, ſcilicèt etiam ſi fiat comparatio obligationis diligendi proximum ad occaſiones ſublevandæ neceſſitatis proximi, aut odii vitandi, adhuc hanc obligationem non eſſe obligationem per ſe eliciendi actum dilectionis internum, & formalem.

31. His ita explicatis, dico primò. Prima propoſitio in ſenſu explicato vera eſt, neque opponitur decreto. Quòd non opponatur, conſtat ex *cap.* 2. Quòd autem vera ſit, patet primò ex diſcrimine, quod conſtituit P. Suarez inter obligationem amandi Deum, & obligationem amandi proximum: obligatio enim amandi Deum per ſe eſt propter amandum, ſiſtendo in eo, obligatio autem amandi proximum non eſt per ſe propter amandum, ſed propter ſuccurrendum, & vitandum odium, rixas, querelas, &c.

32. Patet ſecundò ex illis verbis S. Thomæ ſuprà relatis: *Ut ſcilicèt aliquis in ſpeciali moveatur motu dilectionis ad inimicum: & iſtud non eſt de neceſſitate charitatis abſolutè.* Nam quod dicit, non eſſe de neceſſitate charitatis *abſolutè*, idem eſt, atque non eſſe de neceſſitate Charitatis, abſtrahendo ab eo, quòd ſint occaſiones neceſſitatis ſublevandæ, aut odii deponendi. Abſtrahendo enim ab illis occaſionibus, neque abſolutè, neque per ſe eſt obligatio Charitatis habere eum motum dilectionis internæ.

33. Patet tertiò ex ipſa ſignificatione illius termini *per ſe*: quia quod eſt propter aliud, non dicitur per ſe. Ita cùm datur obligatio jejunandi, aut abſtinendi cibo aliquo propter caſtitatem ſervandam; illa non eſt obligatio per ſe jejunandi, ſed propter aliud, nempe propter virtutem caſtitatis. Ita etiam non eſt obligatio per ſe diligendi proximum, quia non eſt propter amandum præciſe, ſed propter aliud, ſcilicèt propter ſuccurrendum in occaſionibus neceſſitatis ſublevandæ, aut deponendi odium.

34. Dico ſecundò. Obligatio diligendi proximum actu interno, & formali in occaſionibus ſublevandæ neceſſitatis proximi, aut deponendi odium, aut diſſidia, eſt obligatio per ſe. Et ideò falſa eſt ea ſecunda propoſitio ſupra poſita. Quam concluſionem expreſſit P. Granado in ultimis verbis ſupra relatis c 3. *Tunc enim tenetur quis PER SE loquendo ſuccurrere proximo, ſi poſſit, ac proinde habere voluntatem ſuccurrendi; quæ quidem voluntas amor eſt.*

35. Probatur primò ex hac ratione P. Granadi. Nam in cauſa gravis neceſſitatis proximi eſt obligatio per ſe non ſolùm ſuccurrendi exterius, ſed etiam volendi ſuccurrere; ſed hæc voluntas ſuccurrendi eſt amor proximi internus, & formalis: ergo reſpectivè ad eum caſum neceſſitatis eſt obligatio per ſe amandi proximum amore interno, & formali.

36. Probatur ſecundò. Nam obligatio ſuccurrendi proximo in caſu neceſſitatis eſt propter exercitium Charitatis: ergo non eſt propter aliud, quàm propter amandum illum taliter: ergo per ſe tenetur ad amandum illum in tali caſu neceſſitatis. Et confirmatur. Nam id exercitium Charitatis in caſu neceſſitatis proximi eſt impræſcindibile ab amore proximi: ſi ergo eſt obligatio per ſe ſuccurrendi proximo, eſt etiam obligatio per ſe à tali amore interno.

37. Idem, quòd dixi de caſibus neceſſitatis ſublevandæ, dicendum etiam eſt de caſibus, in quibus inſtat obligatio deponendi odium. In his enim caſibus Charitas per ſe urget ad diligendum proximū. Et quidem in quavis Republica, & Comunitate ſunt innumeræ occaſiones diſſidii, rixarum, querelarum, contentionum, emulationum, & invidentiæ. Eſt autem difficillimum in his omnibus ſervare nos innoxios, niſi exerceamus actus dilectionis erga proximos; ad quem actum dilectionis tenemur propterea aliquando ſub mortali, & aliquando ſub veniali juxta gravitatem, aut levitatem materiæ. Et ſic optimè intelligitur illud ex 1. Petri 4. *Mutuam in vobiſmetipſis Charitatem continuam habentes.* Nam Charitas continua petit per ſe continuationem dilectionis, ſuppoſita continuatione occaſionum.

38. Dices. Obligatio diligendi proximum in talibus occaſionibus eſt propter vitandum odium: ergo eſt propter aliud, & conſequenter non eſt per ſe. Reſp. ipſam poſitivam vitationem odii eſſe ipſum dilectionis actum internum, & formalem, atque adeò ea obligatio diligendi taliter proximum eſt obligatio per ſe, & non propter aliud.

39. Hucuſque locuti ſumus de dilectione *reſpectu proximi in ſingulari.* Nam reſpectu proximi in communi eſt obligatio per ſe diligendi proximum actu interno, & formali, ut ſupponit S. Thomas ſupra citatus illis verbis: *Alio modo poteſt accipi dilectio inimicorum, quantum ad naturam, ſcilicèt in univerſali; & ſic dilectio inimicorum eſt de neceſſitate Charitatis.* Nam cùm primùm proponitur homini lex divina, juxta quam homo tenetur diligere Deum, & proximum propter Deum; id præceptum Charitatis per ſe obligat diligere Deum, & proximum in communi, per actum internum, & formalem; & perſeverare in eo actu formaliter, aut virtualiter.

40. Dices, ea obligatio eſt diligendi proximum propter Deum: ergo eſt propter aliud, atque adeò non per ſe. Reſp. pręceptum Charitatis indiviſibiliter pręcipere utrumque, atq; adeò quantum eſt ex vi pręcepti utrumque pręcipit per ſe. Pręterea, ſi dicatur dilectio proximi eſſe propter aliud, quia propter Deū; nullum eſt inconveniens cùm Charitas Theologica afficiatur erga proximum propter Deū.

CAPUT V.

Colligitur ex dictis, quæ opinio ſubjaceat huic damnationi; & quæ non ſubjaceat.

SUMMARIUM.

Ex locutionibus Sacræ Scripturæ colligitur, eas duas propoſitiones eſſe meritò damnatas. n. 41.
Alia propoſitio, quæ continetur in damnata. n. 42.
Etiam damnata manet propoſitio, quæ non extendit actum internum dilectionis ad proximum in ſingulari, ſed ſolùm in communi. n. 44.
Quid de propoſitione docente, ſatisfieri præcepto diligendi proximum ab eo, qui illi ſuccurrit ſolùm propter dilectionem Dei. n. 45. *&* 46.
Quid de propoſitione aſſerente, hanc obligationem non eſſe (*per ſe*,) *ſed per accidens?* n 47.

41. COlligitur primò, quàm merito jure damnatæ ſint hæ duæ propoſitiones, decima, & undecima, quæ excludunt ab obligatione Charitatis erga proximum actus internos, & formales dilectionis. Nam ſine ullo actu interno, & formali dilectionis proximi non ſalvantur tam multæ locutiones Sacrę Scripturæ, in quibus exprimitur obligatio diligendi proximum. Luc. 10 Interrogatus legis peritus à Chriſto D. ille reſpondit; *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. Et proximum tuum ſicut teipſum. Dixitque illi: rectè reſpondiſti.* 1. Joan 4 *Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.* Et ibi. *Si ſic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere.* Et aliæ quàm plures. Cùm autem diligere ſit actus internus, & formalis, quomodo ſine iſto poteſt intelligi præceptum dilectionis proximi toties repetitum?

42. Colligitur ſecundò, manere damnatam propoſitionem, quę aſſerat, *non violari præceptum Charitatis ab eo, qui nullum habet actum dilectionis internum, & formalem reſpectu proximi, neque in ſingulari, neque in univerſali.* Patet. Nam hæc propoſitio eſt convertibilis cum propoſitione 11. ex damnatis. Nam benè valet: [Præcepto proximum diligendi ſatisfacere poſſumus per ſolos actus externos; ergo non violatur id præceptum, quamvis quis nullum eliciat actum internum.] Et ſimiliter bene valet è converſo, ut perpendenti patebit. Immo & una in altera mutuò continetur. Quando autem propoſitiones tales ſunt, evidens eſt, quòd damnata una, damnatur & altera.

43. Quod

43. Quòd autem ea juſtiſſimè ſit damnata (ſivè ſub his terminis proponatur, ſivè ſub illis, quibus ponitur in decreto) conſtat ex corollario primo.

44. Colligitur tertiò, manere damnatam hanc propoſitionem, *Proximum in communi, non verò proximum in ſingulari, tenemur diligere actu interno, & formali*. Quod corollarium inde conſtat, quòd cum præceptum diligendi proximum non intelligatur ſolùm de proximo in communi, ſed etiam de proximo in ſingulari, modo ſuperiùs explicato; & hoc decretum loquatur in eodem ſenſu, in quo loquitur præceptum; fit, quòd hæc damnatio contenta in hoc decreto loquatur etiã reſpectu proximi in ſingulari. Propoſitio ergo, quæ negat teneri nos diligere proximũ in ſingulari actu interno, formali, damnata manet in vim hujus decreti. Et idem dicendum eſt reſpectu Propoſitionis 11. quæ etiam de dilectione proximi in ſingulari intelligitur.

45. Colligitur quartò, quid dicendum ſit in hac quæſtione, an hæc propoſitio, *Satisfacit præcepto diligendi proximum, qui illi ſuccurrit in neceſſitate, non propter dilectionem ipſius, ſed ſolùm propter dilectionem Dei*, ſubjiceat huic damnationi? Et pro parte affirmativa videtur urgere; quòd in objecto hujus propoſitionis videtur deficere actus internus, & formalis dilectionis proximi, quòd eſt contra propoſitionis decimæ damnationem: & quod videtur affirmari, impletio præcepti per ſolùm actum externum ſuccurrendi: quòd eſt contra damnationem undecimæ.

46. Sed dicendum eſt, hanc Propoſitionem non ſubiici damnationi. Et ratio eſt. Nam diligere actu interno, & formali eſt velle bonum alicui: ſed qui vult ſuccurrere proximo propter dilectionem Dei, vult bonum proximo actu interno, & formali voluntatis: ergo in eo caſu non deficit actus internus, & formalis. Et ideò P. Granado 2.2. *controverſ. 3. tract. 6. diſp. 6. nu. 2.* dixit: *Tunc enim tenetur quis per ſe loquendo, ſuccurrere proximo, ſi poſſit, ac proinde habere voluntatem ſuccurrendi; quæ quidem voluntas amor eſt*. Neque obeſt, quòd objectum formale motivum ſit ipſe Deus: nam actus veræ Charitatis erga proximum habet pro objecto motivo formali ipſum Deum; & pro objecto materiali ipſum proximum; & tamen eſt perfectio dilectio proximi.

47. Colligitur quintò non ſubjacere huic damnationi hanc propoſitionem; *Tenemur diligere proximum in ſingulari actu interno, & formali per accidens, ſcilicet in occaſionibus neceſſitatis ſublevandæ, vel tolerandæ, non verò [per ſe] id eſt, extra occaſiones neceſſitatis*. Patet hæc aſſertio ex dictis *c. 2. & 3.*

DISERTATIO IX.

An divites ſæculares excuſentur ab obligatione erogandi eleemoſynam, ex eo quòd curere dicuntur ſuperfluis ſtatus.

CAPUT I.

Refertur opinio damnata, & quibus Authoribus attribuatur, & præmittuntur alia.

SUMMARIUM.

Quibus Authoribus attribuatur propoſitio damnata. n. 1.
Quare abſtinendum ſit à quadam quæſtione. n. 2.
Quæ ſint neceſſaria, & quæ ſuperflua ad naturam, & ad ſtatum. n. 3.
Quotuplex ſit neceſſitas? n. 4.
Quid ſit neceſſitas gravis. n. 5. & 6.
Quid ſit neceſſitas communis. n. 7.
An ad gradum extremæ neceſſitatis reducatur neceſſitas evidenter urgens? num. 8.
Quomodo in extrema neceſſitate ſit gravis obligatio ſuccurrendi? n. 9.
An ſit certum, teneri divites ſub culpa gravi ad ſuccurrendum graviter indigenti? n. 10.

1. PRopoſitio duodecima ex damnatis hæc eſt, *Vix in ſæcularibus invenies, etiam in Regibus, ſuperfluum ſtatui: & ita vix aliquis tenetur ad eleemoſynam, quando tenetur tantùm ex ſuperfluo ſtatui*. Filguera ad hanc propoſitionem *pag. 66.* eam attribuit P. Vaſquio. Et ante ipſum Gonetus *in diſert. de Probabilit. n. 152.* eam eidem attribuerat. Sed debuit eam attribuere etiam Cajetano *in ſum. verb. Eleemoſyna*, iiſis verbis, quæ formaliter tranſcripſi *in 3. p. Crif. Theol. diſp. 57. c. 3. art. 3. n. 113.*

2. Sed ibid. *n. 118.* propoſui eam quæſtionem, an propoſitio damnata ſit eadem cum doctrina P. Vaſquii. Quia tamen ad veritatem doctrinæ ſtabiliendam parum refert, an doctrina damnata ſit hujus, an illius Authoris; ideò à deciſione ejus quæſtionis abſtinui, & *n. 120.* dixi, in ea quæſtione conſuli debere Sacram Congregationẽ.

3. Pro intelligentia ergo tam propoſitionis damnatæ, quàm doctrinæ tuendæ ad praxim, breviter notanda ſunt aliqua, quæ docui cum communi ſententia Doctorum *in 1. p. Crif. Theol. d. 20. c. 1.* Præmitto ergo primò, alia eſſe neceſſaria ad naturam, alia ad ſtatum. Neceſſaria ad naturam ſunt, quæ præciſè requiruntur ad vitam conſervandam. Neceſſaria ad ſtatum dicuntur ea, quæ ad ſuum, ſibique conjunctorum ſtatum conſervandum requirũtur. Similiter ſuperflua naturæ dicuntur ea, quæ ſuperſunt, exceptis neceſſariis ad vitæ ſuſtentationem. Superflua autem ſtatui ſunt ea, quæ ſuperabundant, poſt ſumptus impenſos in neceſſariis ad vitam, & ad ſtatum.

4. Præmitto ſecundò, triplicem neceſſitatem diſtingui communiter à Doctoribus, ſcilicèt extremam, gravem, & communem. Extrema eſt, quæ ponit aliquem in diſcrimine proximo vitæ, niſi ei ſubveniatur hic, & nunc, neque apparet aliquis, qui ei effectivè ſuccurrat. Et quidem varii ſunt caſus, quos Theologi admittunt ad gradum extremæ neceſſitatis, quos *ibid. propoſui n. 3. & 4.*

5. Neceſſitas gravis, juxta communiorem explicationem, eſt, quando ex defectu rerum neceſſariarum eſt in periculo proximo incidendi in miſeriam magnam, aut re ipſa verſatur in ea: v. gr. quando quis eſt in periculo proximo incidendi in jacturam notabilis partis bonorum, vel incidendi in magnum morbum extra periculum proximum vitæ; vel in neceſſitatem quaſi perpetuæ famis. Et melius declaratur neceſſitas gravis, ſi dicamus eam eſſe, *Quæ vitam reddit miſeram, & nimis moleſtam*.

6. Pro cujus neceſſitatis gravis majori explicatione addidi *n. 6.* hanc periodum. [Juxta quæ eſſet in gravi neceſſitate conſtitutus, qui per multos dies ſolo pane, oleribus victitaret; qui ita eſſet nudus, ut vel illi eſſet ad magnam ignominiam, vel ei impenderet præ frigore periculum gravis morbi contrahendi: item ille, cui eſſet nimis moleſtũ ſuper pavimento, aut tabula dormire. Hæc enim omnia, & ſimilia vitam reddunt miſeram, & nimis moleſtam, ſi autem ille haberet ſupellectilia, ſine quibus poſſet abſque gravi moleſtia, & ignominia tranſigere, quibus venditis, poſſet ab ea miſeria egredi, non eſſet conſtitutus in gravi neceſſitate. Et ideò fœmina, quæ jocalia aurea, vel argentea retinet, & tamen ſolo pane victitat, non patitur gravem neceſſitatem, niſi illa ad aliam ſimilem neceſſitatem ſublevandam reſervanda eſſent. Gravem etiam patitur neceſſitatem, qui duram ſubit captivitatem, aut diuturno tempore detinetur in carcere nimis moleſto. Vide P. Petrum Hurt. 2.2. *tom. 2. diſp. 159. à §. 78.* ubi diſtinguit quatuor genera neceſſitatis gravis, pertinentia ad vitam, ad honorem, ad dignitatem, & ad fortunas.]

7. Ibid. *n. 7.* dixi, neceſſitatem communem eſſe eam, ex qua aliquod incommodum ſequitur in neceſſariis ad vitam, & ſtatum; quòd tamen non reddat vitam nimis miſeram, & moleſtam, juxta ſtatum patientis. Talem neceſſitatem pati ſolent pauperes, qui oſtiatim mendicant in civitatibus magnis, & eo tempore in quo eſt abundantia annonæ. Aliquando enim ſic mendicantes ſolent premi neceſſitate gravi, præcipuè in oppidis parvis, vel tempore ſterilitatis.

8. Præmitto tertiò, ad gradum extremæ neceſſitatis reduci neceſſitatem *evidenter urgentem*, quæ ab aliis vocatur *quaſi extrema*. Eſt enim illa, in qua, licèt non periclitetur vita, eſt tamen periculum proximum incidendi in graviſſimam calamitatem. De hac neceſſitate evidenter urgenti dixi *in 3. part. Crif. Theol. diſp. 80. c. 1.* cum S. Thoma, in illa diſcurri debere eodem modo, ac in extrema.

9. Præmitto quarto, eſſe certiſſimum apud omnes, teneri divitem ſub mortali ſuccurrere extremè indigenti ſaltem ex ſuperfluis ſtatui. Item apud graves Authores eſſe certum, quòd in extrema neceſſitate tenetur ſub mortali dives opitulari, etiam ex neceſſariis ad ſtatum, quæ ſunt ſuperflua naturæ, maximè ſi fieri poteſt ſine gravi diſpendio ſui ſtatus. Vide, quæ dixi *in ea d. 20. c. 1. à n. 9.*

10. Præmitto quintò, me *ib. c. 1. ar. 2.* tradidiſſe tanquam certum, præcipuè à principiis intrinſecis, teneri divites ſub reatu culpæ gravis ad ſuccurrendum pauperi graviter indigenti, ſaltem ex ſuperfluis ſtatus. Ubi oſtendi, hanc ſententiam doceri tanquam certam à P. Suario, Granado, Petro Hurt. Vaſquio, & Mag. Bannez, imò & P. Vaſquez docet, non ſolùm ex ſuperfluis ſtatus, ſed etiam ex neceſſariis ad ſtatum, quæ ſuperfluunt naturæ, ſuccurrendum eſſe gravi neceſſitati, ſub reatu culpæ gravis. Et certitudinem hujus concluſionis ibidem latè oſtendi ex pluribus teſtimoniis Sacræ paginæ, & teſtimoniis Sanctorum Patrum.

CAPUT II.

In quo ſenſu accipiatur id, quòd ſupponitur in propoſitione 12. quòd aliquando dives ad eleemoſynam teneatur tantùm ex ſuperfluis ſtatus?

SUMMARIUM.

Certum eſt aliquando divites teneri ad eleemoſynam tantùm ex ſuperfluis ſtatui. n. 11.
Opinio docens ex ſola ſuperfluitate bonorum oriri obligationem erogandi eleemoſynam. n. 12.
Opinio contraria id negans. n. 13.
Senſus propoſitionis non eſt juxta primam opinionem, ſed juxta ſecundam. n. 14. & 15.

11. SUpponitur in propoſitione, & conſequenter in damnatione ejus, quod aliquando dives tenetur ad eleemoſynam, non ex neceſſariis ad ſtatum, ſed tantùm ex ſuperfluis ſtatus. Quæ propoſitio certa eſt, & indubitabilis. Nam licèt juxta ſententiam P. Vaſquii aliquando teneatur dives ſuccurrere graviter indigenti ex neceſſariis ad ſtatum, & non ſolum ex ſuperfluis, id tamen eſt, quando poteſt fieri cum modico detrimento ſtatus. Aſt quando non poteſt levare eam gravem neceſſitatem ex neceſſariis

ceſſariis ad ſtatum ſine gravi detrimento ſtatus; tunc ſolùm tenetur ex iis, quæ ſuperfluunt ſtatui, & quatenus ſuperfluunt. v.g. ſi gravis neceſſitas ad ſui levamen indiget ducentis; & ſi dives daret ea ducenta, pateretur ejus ſtatus grave detrimentum; & tunc ſolùm ſupereſſent ſtatui ſolùm triginta, etiam juxta ſententiam P. Vaſquii ſolùm teneretur dives ad triginta, quæ ſuperfluunt.

12. Quando ergo dicitur, quòd dives tenetur ad eleemoſynam tantùm ex ſuperfluis ſtatui; id poteſt accipi in duplici ſenſu, juxta duplicem opinionem. Nam aliqui Doctores cenſent, ſuperfluitatē bonorum ex ſe eſſe ſufficientem radicem, & quaſi rationem formalē, unde oriatur obligatio erogandi eleemoſynā: ex quo inferunt, quoties diviti ſunt ſuperflua ſtatui, teneri ſub mortali ad eleemoſynā, etiam in communibus neceſſitatibus. Ita Cajet. 2.2. *qu.* 32. *ar.* 5. & aliis in locis, Gonet *in diſer. de prob. n.* 152. & plures alii ex ſchola Thomiſt.

13. Sed ex eadem ſchola plures alii negant, ſuperfluitatem bonorum eſſe ſufficientem radicem obligationis gravis largiendi eleemoſynam; ideòque divites ex ea ſola ſuperfluitate non teneri graviter ad eleemoſynam, niſi ipſa pauperis neceſſitas gravis ſit. Ita Mag. Arauxo 2.2. *quæſt.* 32. *dub.* 1. *n.* 6. apud ipſum Medina, Paludanus, Covarruvias, Sylveſter, Angelus, Armilla, & Corduba. Item P. Vaſquez *opuſc. de Eleemoſyn. cap.* 1. *dub* 3. & plures alii.

14. Cùm ergo dicitur in propoſitione damnata, quòd dives quādoque *tenetur tantùm ex ſuperfluo ſtatui*; non eſt ſenſus juxta primā opinionem proximè relatam, quòd teneatur ad eleemoſynam ex ſuperfluo tanquam ex radice, ex qua ſufficienter oriatur obligatio erogādi eleemoſynam, independenter à neceſſitate gravi. Hæc enim ſententia falſa eſt, & quæ communiter reiicitur a Doctorib. Nam, ut benè perpendit Arauxo, ſi ſola ſuperfluitas eſſet ſufficiens radix hujus obligationis, etiam ceſſante omni neceſſitate proximi, perſeveraret obligatio. Quòd aute genus eleemoſynæ eſſet, dare no indigenti.

15. Eſt ergo ſenſus propoſitionis damnatæ juxta ſecundam ſententiam, quòd quandoque dives tenetur erogare eleemoſynam de illis bonis, quæ ſuperfluunt ſtatui, & ita damnatio hæc non cogit divite ad largiendū omnia, quę ſuperfluunt ſtatui, quando nullas invenit neceſſitates graves: quin potiùs damnatio hæc relinquat indemnem opinionem communem, quòd non tenetur dives ſub reatu culpæ lethalis ad largiendum ſuperflua ſtatui, niſi in neceſſitate gravi. Et ratio hujus eſt, quia nulla eſt ratio, quæ cogat ad intelligendam hanc damnationem, juxta eam primam opinionem, quæ minùs probabilis eſt, & à paucis tradita, & à multis rejecta. Immò in illis verbis, *quando tenetur tantùm ex ſuperfluo ſtatui*, denotatur, non ſemper eſſe obligationem eleemoſynæ ex ſuperfluo ſtatui, ſed aliquando.

CAPUT III.

Oſtenditur, præfatam propoſitionem duodecimam eſſe damnabilem.

SUMMARIUM.

Propoſitio damnata falſa eſt propter prætextum excuſandi ſe ab obligatione eleemoſynę. n. 16.
Idem probatur ex eo, quòd divites aliquando tenentur ad eleemoſynam cum modico detrimento ſui ſtatus. n. 17.
Idem oſtenditur ex comminationibus, quæ reperiuntur in Evangelio. n. 18.
Minus damnabilis eſt opinio eorum, qui dicunt teneri ex neceſſariis ad ſtatum, aſſerentes divites vix habere ſuperfluum ſtatui. n. 19.
Adhuc tamen damnabilis eſt ea opinio. n. 20.

16. EAm propoſitionem eſſe damnabilem, & dignam ea cenſura Theologica, qua in hoc decreto inuritur, probatur primò. Multi ſunt caſus, in quibus certum eſt, quòd homo tenetur erogare eleemoſynam ex ſuperfluis ſtatui, ita ut coram Deo ſe excuſare non poſſit ab ea obligatione: ſed ſi divites non haberent, vel vix haberent ſuperflua ſtatui, haberent prætextum excuſandi ſe ab ea obligatione: ergo contra ejuſmodi certitudinem militant, qui dicunt, divites non habere, vel vix ſuperflua ſtatui.

17. Probatur ſecundò. Eſt enim indubitabile, quòd tenetur dives ſuccurrere graviter indigenti, quando poteſt præſtare cum modico detrimento ſui ſtatus, illa non ſunt abſolutè neceſſaria ad ſtatum; atque adeò dicenda erunt ſuperflua ſtatui: ergo tales divites verè habent ſuperflua ſtatui. Et ita ſicut abſurdū eſt dicere, nō teneri divite ſuccurrere graviter indigenti cū parvo detrimento ſui ſtatus; ita abſurdū erit dicere, quòd ejuſmodi dives nō habet ſuperflua ſtatui.

18. Probatur tertiò. Nam in Evangelio multæ fiunt comminationes adversùs divites, qui non ſuccurrunt pauperibus cùm poſſint ſuccurrere ſine proprio detrimento: ſed divites ejus ſæculi non erant diverſi generis, aut diverſæ conditionis, ac divites præſentis ſæculi; ratione cujus illi haberent ſuperflua ſtatui; iſti autem aut non habeant, aut vix habeant: ergo illæ comminationes in utroſque pariter fulminantur; & de utriſque dicendum eſt habere ſuperflua ſtatui, ex quibus poſsint graviter indigentibus opitulari.

19. Verum quidem eſt, minùs eſse damnabilem opinionem eorum, qui cùm dicant, non ſolùm ex ſuperfluis ſtatui, ſed etiam ex neceſsariis ad ſtatum teneri divites ſuccurrere graviter indigentibus, aſserunt prætereà, divites vix habere ſuperflua ſtatui: quia cùm hæc conjungunt, non excuſantur omninò divites ab eleemoſyna: ſi quidem quāvis non habeant ſuperflua ſtatui, dicuntur teneri ad illam. Minùs, inquam, damnabilem eſse, quàm eorum, qui ex una parte dicunt, ſolùm teneri divites ad ſublevandas graves neceſsitates ex ſuperfluis ſtatui; & ex altera affirmant, divites vix habere ſuperflua ſtatui; cùm hoc modo inferatur, vix divites teneri ad eleemoſynam, quantumvis ſit gravis neceſsitas occurrens.

20. Adhuc tamen damnabilis eſt ea opinio, quamvis dicat, ſuccurrendum eſse pauperi graviter indigenti, ex neceſsariis ad ſtatū, quia negari non poteſt, quin aliquando debeat ſubveniri ei neceſsitati ex ſuperfluis ſtatui, ut diximus *cap.* 2. In quo caſu ſi dicamus, vix eſſe divitibus ſuperflua ſtatui, idem erit, ac dicere, non eſſe aut, vix eſſe obligationem ſuccurrendi. Quòd autem divites non habeant excuſationem ad omittendam eleemoſynam in gravibus neceſsitatibus; ſatis conſtat ex iis, quæ dixit *in* 1. *p. Criſ. Theol. d.* 20. *c.* 2. *art.* 2. *&* 3.

DISERTATIO X.

An liceat deſiderare alicui malum ſub ratione boni temporalis utilis.

CAPUT I.

Referuntur propoſitiones damnatæ; præmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

Doctrina S. Thomæ cohæret cum hac damnatione. n 4.
Textus S. Thomæ pro ratione dubitandi. n. 5. & 6.
Poteſt deſiderari mors alicujus propter bonum ſpirituale illius, aut alterius: n. 7.
Poſſumus deſiderare mortem alicujus propter bonum commune. n. 8.
Poteſt quis deſiderare mortem alicujus propter vitandum aliquod ingens nocumentum. n. 9.
Intellectus poteſt præſcindere mortem Patris ab effectu hæreditatis filii, & voluntas ſub eadem præciſione poteſt deſiderare hæreditatem, non mortem. nu. 10.

1 HUic dubitationi dant occaſionem tres propoſitiones damnatę ab Innocentio XI. in hòc Decreto, ex quibus decima tertia propoſitio ſic ſe habet: *Si cùm debita moderatione facias, potes abſque peccato mortali de vita alicujus triſtari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & deſiderare; non quidem ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum.*

2 Propoſitio 14. damnata hæc eſt: *Licitum eſt abſoluto deſiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, ſed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura eſt pinguis hæreditas.*

3. Propoſitio 15. ſimiliter damnata hujus eſt tenoris: *Licitum eſt filio gaudere de Parricidio Parentis à ſe in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hæreditate conſecutas.*

4. Pro quarū explicatione, & recta intelligentia, quia aliqui Scriptores falsò exiſtimarunt, eas propoſitiones damnatas inferri ex doctrina Sancti Thomæ, ſuppono primò, non eſſe mente Romani Pontificis damnare doctrinam, quam circà hanc materiam tradidit S. Thomas. Ideò operæ pretium eſt proponere ante oculos doctrinam Sanct. Thomæ, ut inde conſtet, tres illas propoſitiones damnari quoad id tantùm, in quo differunt à doctrina S. Thomæ.

5. Et quidem Angelicus Doctor 2.2. *quæſt.* 76. *art.* 1. ſic ait: [*Si autem aliquis imperet, vel optet malum alterius ſub ratione boni, ſic eſt licitum, nec erit maledictio, per ſe loquendo, ſed per accidens: quia principalis intentio dicentis non fertur ad malum, ſed ad bonum. Contingit autem malum aliquod dici imperando, vel optando ſub ratione duplicis boni. Quandoque quidem ſub ratione juſti, & ſic Judex licitè maledicit illum, cui præcipit juſtam pœnam inferri. Et ſic etiam Eccleſia maledicit anathematizando: ſicut & prophetæ in ſcripturis quandoque imprecantur mala peccatoribus, quaſi conformantes voluntatem ſuam divinæ juſtitiæ; licèt hæ imprecationes poſſint etiam per modum prænuntiationis intelligi. Quandoque verò dicitur aliquod malum ſub ratione utilis, puta, cùm aliquis optat aliquem peccatorem pati aliquam ægritudinem, aut aliquod impedimentum, vel ut ipſe melior efficiatur, vel ut ſaltem ab aliorum nocumento ceſſet.*]

6. Et *in* 3. *diſtinct.* 30. *artic.* 1. *ad* 4. ſic habet. *Ad quartum dicendum, quòd Charitas attendit ad quadam bona per ſe, ſcilicèt ad bona gratiæ: ad quædam autem per accidens, in quantum ad iſta ordinantur. Bona autem temporalia, quæ per accidens Charitas attendit, & ex conſequenti poſſunt ſe invicem in diverſis impedire, quia proſperitas unius inducit adverſitatem alterius; unde quia Charitas ordinem habet, & plus debet diligere quiſque ſe, quàm alium, & propinquos, quàm extraneos, & amicos, quàm inimicos, & bonum commune multorum, quàm bonum privatum unius, [poteſt aliquis, ſalva Charitate, optare malum temporale alicui, & gaudere, ſi contingit; non in quantum eſt malum illius, ſed in quantum eſt impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere, vel communitatis, aut Eccleſiæ.] Similiter de malo etiam ejus, qui in malum temporale incidit, ſecundùm quod per malum pœnæ impeditur frequenter malum culpæ ejus; ſed bona gratiæ mutuò ſe non*

impe-

impedimentum, quia ſpiritualia bona à pluribus integrè poſſideri poſſunt. Et ideò quantum ad hoc nullus, ſalva Charitate, poteſt malum alteri optare, vel de malo gaudere, niſi in quantum in malo culpæ, vel damnationis alicujus relucet bonum divinæ juſtitiæ, quod plus tenetur diligere, quàm aliquem hominem. Sed hoc non eſt per ſe de malo gaudere, ſed de bono, quod adjunctum eſt malo.

7. Suppono ſecundò, ſub ea damnatione non comprehendi doctrinam, quam omninò veram, & certam exiſtimo, ſcilicèt poſſe me deſiderare inefficaciter mortem alterius propter bonum ſpirituale illius, aut alterius. Et ratio eſt, quia bonum ſpirituale ſemper debet præferri bono temporali: Sic Pater poteſt deſiderare inefficaciter mortem filii, qui dat ſigna perverſionis futuræ, vel cùm credit ipſurum in multa peccata enormia.

8. Suppono tertiò, etiam eſſe licitum, neque comprehendi ſub ea damnatione, ſi quis deſideret mortem alicujus propter ingens bonum etiam temporale communitatis, vel Eccleſiæ, quia bonum commune præferendum eſt bono privatæ perſonæ. Neque comprehenditur ſub ea damnatione, quia propoſitiones damnatæ non loquuntur de hoc caſu.

9. Suppono quartò, etiam eſſe licitum, neque contentum ſub ea damnatione, ſi quia deſideret mortem alicujus propter vitandum aliquod magnum nocumentum, quod ex vita illius impendet conſanguineo, propinquo, vel amico, vel etiam ipſi deſideranti. Et hoc eſt, quod dixit S. Thomas ſupra citatus, nempè: *Poteſt aliquis, ſalva Charitate, optare malum temporale alicui, & gaudere, ſi contingit, non in quantum eſt malum illius, ſed in quantum eſt impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere.* Ita Pater poteſt licitè deſiderare inefficaciter mortem generi, qui filiam ejus peſſimè affligit ſine ſpe emendationis. Et ratio eſt, quia cùm Pater teneatur plus diligere filiam, quàm generum, & aſſidua afflictio filiæ ſit magnum malum; propter hoc vitandum licebit illud deſiderium inefficax Patris.

10. Suppono quintò. Intellectum poſſe præſcindere mortem Patris ab effectu hæreditatis filiu advenientis: & ſic licitum erit, neque ſub ea damnatione contentum, quòd filius gaudeat de hæreditate ſibi obveniente ex morte Patris, quin de ipſa morte gaudeat. Nam eamdem præciſſionem, quam facit intellectus, poteſt ſequi voluntas. Quòd ſi intellectus præſcindit inter prædicata identificata, à fortiori poterit præſcindere inter ea duo, quæ realiter diſtinguuntur, videlicet inter mortem Patris, & aditionem hæreditatis.

CAPUT II.

Quomodo ex doctrina S. Thomæ non inferatur aliqua ex propoſitionibus damnatis?

SUMMARIUM.

Proponitur ratio dubitandi. n. 12. & ſeqq.

Nulla ex his propoſitionibus damnatis infertur ex doctrina Sanct. Thomæ. n. 15.

Cùm quis gaudet de malo unius, reduplicativè quatenus eſt bonum alterius, reduplicatio cadit ſupra bonum alterius. n. 16.

Qui cupit mortem alterius propter ſuum commodum temporale, deſiderium illius fertur immediatè ad mortem alterius. n. 17.

Doctrina generalis S. Thomæ, quod liceat deſiderare malum proximi ſub ratione boni, non extenditur ad quamcumque rationem boni. n. 19.

11. Duo ergo ſunt, quæ præcipuè dubitantur circà damnationem earum trium propoſitionem. Primum eſt propter falſam quorumdam exiſtimationem præfatam, an aliqua ex propoſitionibus damnatis inferatur ex præjacta doctrina S. Th. Secundũ, quid ſit, quod formaliter damnatur, & prohibetur in eo decreto?

12. Et quantum ad primum attinet, prima, & ſecunda propoſitio alicui videbitur inferri ex doctrina S. Thomæ. Etenim: *Si aliquis optet malum alterius ſub ratione boni; ſic eſt licitum, nec erit maledictio per per ſe loquendo, ſed per accidens, quia principalis intentio dicentis non fertur ad malum, ſed ab bonum.* Ut loquitur S. Thomas *loc. cit.* Sed qui de vita alicujus triſtatur, aut de illius morte naturali gaudet, vel illam inefficaci affectu petit, aut deſiderat, non ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum; iſte optat malum alterius ſub ratione boni; & principalis intentio illius non fertur ad malum, ſed ad bonum; ergo ejuſmodi deſiderium inefficax licitum eſt.

13. Deinde qui abſoluto deſiderio cupit mortem Patris, non quidem ut malum Patris, ſed ut bonum cupientis, quia nimirùm ei obventura eſt pinguis hæreditas; optat malum Patres ſub ratione boni, & intentio filii non fertur ad malum, ſed ad bonum: ergo id deſiderium ex mente S. Thomæ licitum eſt.

14. Secundò juxta S. Thomam *poteſt aliquis ſalva Charitate optare malum temporale alicui, & gaudere ſi contingit, non in quantùm eſt malum illius, ſed in quantùm eſt impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere.* Quæ ſunt verba S. Thomæ ſupra relata. Sed filius tenetur plus diligere ſe ipſum, quàm Patrem, & vita Patris eſt impedimentum bonorum filii, cum impediat additionem hæreditatis, & mora Patris eſt impedimentum hujus mali, quod accidit filio, carendi hæreditate: ergo ita poterit filius gaudere de morte Patris, quę impedit carentiam hęreditatis.

15. Dicendum tamen eſt, nullam ex propoſitionibus damnatis inferri ex doctrina S. Thomæ, atque adeò damnationem earum propoſitionum nullatenus adverſari doctrinę S. Thomę. Etenim S. Thomas non docet, licitum eſſe, quòd intentio deſiderii feratur directè, & immediatè ad malum alterius, ſed duntaxat ad bonum, quòd ex eo malo reſultat, ut patet ex illis poſtremis verbis: *Sed hoc non eſt per ſe de malo gaudere, ſed de bono, quod adjunctum eſt malo.*

16. Pro cujus intelligentia notandum eſt, cùm S. Thomas dicit, licitum eſſe gaudere de malo unius, in quantum eſt bonum alterius, facere reduplicationem, & quamvis in reduplicatione interveniat materiale, & formale; quando fit reduplicatio, non fit ſupra materiale, ſed ſupra formale: & ideò illud gaudium, vel deſiderium ſolùm fertur immediatè ad formale, ſcilicèt ad bonum alterius. Ita cùm dicimus, *Album reduplicativè, quatenus album diſgregat viſum*, quamvis album ſit concretum ex ſubjectu, & forma, tamen reduplicatio non cadit ſupra materiale, ſivè ſupra ſubjectum, ſed ſolùm ſupra formale, nempe ſupra ſolam albedinem. Sic etiam cùm quis appetit dulce reduplicativè quatenus dulce, non appetit ſubjectum dulcedinis, ſed ipſam dulcedinem: quod ſi appetit etiam ſubjectum, non appetit illud præciſè quatenus dulce reduplicativè: nam ut dixi, reduplicatio ſolùm appellat ſupra formale.

17. Hinc reſpondetur ad argumenta proximè allata. Ad primum ergo reſpondetur, eum, qui deſiderat mortem alterius propter ſuum emolumentum temporale non ſiſtere in propriu commodo, ſed deſiderium illius ferri immediatè ad mortem proximi, vel Patris, cùm tamen S. Thomas reduplicans ſupra bonum inde ſecutum, ſolùm doceat licitum deſiderium de formali, nempe de ipſu bono, quod reſultat. Ex hinc etiam patet ad ſecundam partem primę objectionis.

18. Ad ſecundam objectionem clariùs patet doctrina tradita, cùm in verbis relatis S. Thomę inveniatur reduplicatio, in qua ſolùm attenditur immediatè formale bonitatis, & non materiale mali, ex quo ea bonitas reſultat.

19. Reſpondetur ſecundò. Cùm S. Thomas tradidit doctrinam generalem, quòd liceat deſiderare malum proximi ſub ratione boni, non propterea docuiſſe, licitum eſſe deſiderare malum proximi generaliter ſub quacumque ratione boni, multò minùs ſub ratione boni leviſſimi, quod ampliùs conſtabit ex proximè dicendis.

CAPUT III.

Quomodo intelligendę ſint propoſitiones damnatę.

SUMMARIUM.

Senſus eſt, illicitum eſſe deſiderare directè mortem proximi ob commoda temporalia. n. 20.

Licitum eſt deſiderare mortem proximo ad vitandum aliquod ingens malum. n. 21.

Non eſt licitum præponere commodum temporale vitæ proximi. num. 22.

Et hinc explicatur ſenſus propoſitionis decimæ tertiæ. Ibid.

Ex eodem principio conſtat ſenſus, & falſitas propoſitionis decimę quartæ n. 23.

Et propoſitionis 15. n. 24.

An filius deſiderans directè mortem Patris propter hæreditatem, deſideret illam reduplicativè quatenus ſibi commodam? num. 25. & ſeqq.

Quid dicendum de parricidio perpetrato in ebrietate? n. 27.

20. Dicendum eſt ſecundò, in ea damnatione propoſitionum damnari doctrinam, quę tradit, licitum eſſe deſiderare directe, & immediatè mortem proximi, aut gaudere de illa propter commoda temporalia. Quod apud omnes certum eſſe debuit. Etenim lethaliter peccat, qui ſibi ipſi deſiderat mortem ob cauſas leviſſimas, v.g. Si qui ſibi mortem deſideraret propter vitandum faſtidium, quod concipitur ex nimia loquela alterius, aut ex nimia tuſſi ſocii Et ideò Antoninus Diana *par.* 5. *tract.* 14. *reſol.* 92. præmiſſa doctrina, & periodo P. Granado ex 2. 2. *contr.* 3. *tract.* 6. *diſp.* 2. *ſect.* 4. *n.* 22. optimè dixit: [Ex quibus apparet, eſſe damnandas de mortali mulierculas, & præſertim vetulas, quę ob res minimas vociferantur, & optant ſibi mortem:] Ex quibus omnibus conſtat, non licere optare ſibi mortem propter bonum levioris momenti. Ergo non licèt optare mortem proximo propter bonum levioris momenti. Sed qui optat mortem proximi, non propter ingens aliquod malũ vitandum, ſed propter qualecumque emolumentum temporale, aut propter pinguem hęreditatem adeundam, deſiderat illi malum propter bonum levioris momenti: ergo mortaliter illicitum eſt. Probatur minor: quia vita proximi pręferri debet cuilibet emolumento temporali. Nam ſi id non eſſet verum, quomodo in extrema neceſſitate proximi teneretur homo ſuccurrere etiam de neceſſariis ad ſtatum.

21. Itaque licitum eſt, & minimè ſub ea damnatione contentum, deſiderare mortem proximo ad vitandum aliquod ingens malum ſibi impendens, ſicut etiam licitum eſt optare ſibi mortem, ut evadat aliquod ingens malum, ſivè temporale, ſivè ſpirituale, non tamen eſt licitum deſiderare mortem proximo propter emolumentum temporale non neceſſarium; quia id cenſetur bonum

num levioris momenti, facta comparatione cum vita proximi.

22. Et ex hac ſecunda concluſione patet, meritò damnari decimam tertiam propoſitionem. Nam triſtari de vita alicujus, aut de morte naturali gaudere ob aliquod emolumentum temporale, ita ut triſtitia, aut gaudium feratur immediatè, & formaliter ad vitam, aut mortem proximi, maximè diſſonat rationi: quia ſic præponitur emolumentum temporale vitæ hominis. Et idem de affectu petendi, aut deſiderandi mortem proximi, quamvis affectus ſit ineſficax. Cùm quo fit, quòd ſi deſiderium feratur ſolùm ad emolumentum temporale pro hypotheſi, in qua Deus vellet, proximum mori, non autem ad mortem illius, tale deſiderium non incurrat reatum peccati lethalis; ut dixi initio in ſuppoſitione 1.

23. Et ob eandem rationem, immò, & majorem, damnatur decimaquarta propoſitio, de eo, qui deſiderat mortem Patris ob hæreditatem ſibi obventuram. Diſſonat enim maximè rationi, quòd præferat hæreditatem vitæ Patris. Habetque ſpecialem circumſtantiam contra pietatem erga Patrem: debet enim pluris æſtimare vitam patris, quàm alterius proximi. Et hæc circumſtantia mutat ſpeciem, quia eſt contra ſpecialem virtutem.

24. Eodem genere deformitatis ſcatet decima quinta propoſitio: quia juxta eam gaudium filii formaliter, & immediatè terminatur ad calamitatem Patris: quòd illicitum eſt ob rationes propoſitas. Si autem id gaudium ſolùm ferretur immediatè, & formaliter ad effectum acquiſitionis divitiarum, & non ad calamitatem Patris; ſic non eſſet peccatum contra Charitatem; ſed ſolùm peccaret ex nimio amore divitiarum.

25. Dices: Filius in eo caſu gaudet de calamitate Patris, quatenus ſibi bona eſt reduplicativè: ergo ſic non peccat. Probatur conſequentia. Nam, ut loquitur S. Thomas ſuprà citatus *nu. 14. Poteſt aliquis, ſalva Charitate optare malum temporale alicui, & gaudere, ſi contingat, non in quantum eſt impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere*. Diximus autem, reduplicationem non cadere ſupra mortem, ſed ſupra effectum.

26. Reſpondetur, filium in eo caſu non gaudere de morte Patris, quatenus ſibi bona eſt reduplicativè, quia cum reduplicatio cadat ſolùm ſupra formale, nempè ſupra bonitatem, ſivè commoditatem propriam; & gaudium filii (quale proponitur in ea propoſitione) terminetur formaliter ad ipſam calamitatem Patris, & non ſolùm ad commoditatem propriam; inde fit, quòd non gaudeat de morte Patris reduplicativè ut ſibi commoda. Quòd ſi filius gaudeat de morte Patris reduplicativè ut ſibi commoda, ſic non gaudet de materiali, nempe de morte; ſed formali, ſupra quod fit reduplicatio, nempe de commoditàte propria, ſuppoſita morte Patris, de qua non gaudet, ſed ſupponit illam contigiſſe. Et ita hæc propoſitio: *Filius gaudet de morte Patris reduplicativè quatenus eſt commoda ſibi*; æquivalet iſti, *Filius, præſuppoſita morte Patris, gaudet de commodo ſuo*: neque in alio ſenſu admittenda eſt.

27. Quod autem dicitur in propoſit. 15. de parricidio perpetrato in ebrietate, nihil habet ſpeciale circà materiam hujus diſertationis. Ideò breviter dico, ſi quando filius habuit voluntatem ſe inebriandi, prævidit periculum occiſionis Patris, imputatur filio peccatum parricidii, quod ſi non prævidit, non imputatur. Vide Vaſquium *tom. 1 in 1. 2. diſp. 127*. Quòd ſi poſtea gaudet de calamitate Patris, peccat graviter; ut dictum eſt.

DISERTATIO XI.

An detur præceptum ſpeciale Fidei; & quoties teneamur elicere Fidei actum.

CAPUT I.

Refertur propoſitio damnata; & deciditur prior pars quæſtionis.

ARTICULUS I.

Statuitur concluſio.

SUMMARIUM.

Qui docent eam propoſitionem, non negant præceptum credendi, ſed illud eſſe ſpeciale, & per ſe. n. 1.
Dari præceptum fidei conſtat ex multis Sacræ Scripturæ locis. n. 2.
Hoc præceptum partim eſt poſitivum, partim eſt negativum. n. 3.
Præceptum credendi eſſe per ſe, conſtat ex communi ſenſu Theologorum n. 4. & 5.

1. PRopoſitio 16. damnata in hoc decreto hæc eſt: *Fides non cenſetur cadere ſub præceptum ſpeciale, & ſecundùm ſe*. Et qui hanc propoſitionem docuerunt, non videntur negare, id non eſſe ſpeciale, & ſecundùm ſe, propter ipſam virtutem Fidei exercendam, ſed ſolùm propter aliàs virtutes, & in ordine ad illas exercendas. Sicut cùm quis vovet jejunium, illa obligatio non oritur à virtute abſtinentiæ, ſed à virtute Religionis, quæ præcipit impletionem voti. Ita dicunt, præceptum Fidei non obligare ratione ſui, & per ſe, ſed obligare, quatenus dirigit ad aliàs virtutes exercendas.

2. De hac materia ſcripſit egregiè P. Suarez *diſp. 13. de Fide ſect. 1. & 2.* Et in primis datum eſſe hominibus præceptum obligans ad interiorem finem, ſic probat *ſect. 1. n. 2.* [Hæc aſſertio::: eſt certa ſecundùm Fidem. Habetur expreſſa 1. Joan. 3. *Hoc eſt mandatum ejus, ut credamus in nomine Filii ejus*. Deinde colligitur ex quadam certa regula, quòd omnia, quæ in Scriptura proponuntur ſub comminatione æternæ damnationis, poſita ſunt ſub rigoroſo præcepto; ſicut Paulus poſt multa, quæ dixerat ad Galatas 5. ſubjunxit: *Qui talia agunt, Regnum Dei non poſſidebunt*. Et ſicut Chriſtus dixit Joan 6. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, &c. Non habebitis vitam in vobis*. Nam inde optimè colligitur præceptum graviter obligans. Et ratio eſt: quia nemo damnatur, niſi propter peccatum lethale; omne autem peccatum eſt contra præceptum juxta definitionem ſuam. At verò Fides exigitur in ſcriptura ſub tali comminatione Matth. ult. *Qui non crediderit, condemnabitur*. Ad Hebr. 2. *Quomodo vos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem*: Et cap. 10. *Juſtus ex Fide vivit; quòd ſi ſubtraxerit ſe, non placebit animæ meæ*. Eſt ergo Fides ſub præcepto rigoroſo obligante ſub reatu æternæ damnationis.] Hæc Doctor eximius, qui multa alia ſuperaddit in confirmationem hujus veritatis. Et præcipuè id convincit ex eo, quòd *diſput. 12.* oſtenderat, nempe Fidem eſſe neceſſariam neceſſitate medii ad ſalutem æternam: eò quòd media ad hanc ſalutem conſequendam non poſſunt non eſſe præcepta. Explicat poſteà quomodo, hoc præceptum ſit juris divini, & quomodo juris naturalis, & ſupernaturalis.

3. Explicat deinde à *n. 7.* quomodo hoc præceptum partim ſit negativum, partim poſitivum. Et quomodo, quà negativum eſt, prohibeat non ſolùm negationem, ſed etiam dubitationem, & formidinem voluntariam, propter ſummam certitudinem, quæ eſt de eſſentia actus Fidei. Et quà poſitivum eſt, obliget ad audiendam, & addiſcendam Fidem, & facta ſufficienti propoſitione, ad credendum per actus internos Fidei ſupernaturalis.

4. In *ſectio. 2.* tractat id, quod propiùs accedit ad materiam hujus propoſitionis. Nam *n. 3.* ſic ſtatuit concluſionem. [Dicendum eſt, dari in Fide *ſpeciale*, & proprium præceptum ad illam pertinens, etiã ut præcisè inſpectam ſine obligatione aliarum virtutũ, proximè, & per ſe ad ipſam Fidem non pertinentium. Hanc aſſertionẽ exiſtimo certam, & communem Theologorum: nam in hoc ſenſu loquuntur de præcepto, cùm affirmant illud dari de Fide.] Et pro ea in terminis tradita citat P. Valentiam, P. Azor. & P. Thomam Sanchez.

5. Et hinc colligitur ex mente P. Suarii, quàm jure merito damnata ſit ea propoſitio 16. cùm Doctor eximius aſſerat, hanc noſtram, & ſuam aſſertionem eſſe certam; & communem Theologorũ: propoſitio autem, quæ contradicit ſententiæ certæ, & communi Theologorum, eſt poſitivè improbabilis, & certò falſa; & ſi relaxat conſcieñtiam, eſt ſcandaloſa, ut oſtendi in *1. par. Criſ. Theol. diſp. 9 c. 20. art. 7*

ARTICULUS II.

Diſcutiuntur, & vindicantur argumenta, quæ pro hac concluſione affert P. Suarez.

SUMMARIUM.

Argumentum probans, dari negativum præceptum Fidei. n. 6.
Aliud argumentum deſumptum ab eo, quòd Deus eſt objectum primarium intellectus. n. 7.
Quid ſentiat Lugo de hoc argumento? n. 8.
Quomodo Lugo non rectè perceperit mentem Suarii? n. 9.
Quomodo fides ſit perfectio ſupernaturalis hominis; & quomodo inde inferatur præceptum per ſe. n. 11.
Objectiones Cardinalis ſolutæ. n. 12. & ſeqq.
Quomodo intelligatur, fidem eſſe partem juſtitiæ? n. 15. & 16.
Quomodo fides præcipiatur directè ſimul, & indirectè? n. 18.
Quomodo fides præcipiatur, ut fidelis ſit benè inſtructus? n. 21.
Fides licèt ſit medium reſpectu charitatis; etiam præcipitur per ſe. n. 22.

6. PRobat primò. Nam hæreſis eſt ſpeciale peccatum contra virtutem Fidei, per quod habitus ſupernaturalis Fidei amittitur: ſed non poteſt eſſe ſpeciale peccatum contra virtutem, niſi detur ſpeciale præceptum de tali virtute; non enim eſt peccatum, niſi ſit contra præceptum: datur ergo ſpeciale præceptum Fidei. Sic enim ſi quis voveat jejunium, violatio ejus voti non eſt contra virtutem abſtinentiæ, ſed contra Religionem: quando autem datur præceptum jejunii, quòd quidem injungitur propter virtutem abſtinentiæ, violatio ejus eſt contra virtutem abſtinentiæ. Et quidem hoc argumentum probat, eſſe ſpeciale præceptum Fidei, & per ſe, qua negativum eſt, & quatenus obſtringit ad non diſſentiendum, nec formidandum circa veritates Fidei; hæreſis enim, dubitatiò, & formido violant præceptum, quà negativum: Reliqua autem argumenta Suarii probant etiam, dari præceptum Fidei *per ſe*, etiam quatenus affirmativum eſt, & obligat actus Fidei exercendos.

7. Probat ſecundò. Nam quod attinet ad obligationem credendi veritates, quæ ſunt de Deo, & de Divinis perfectionibus, eſt ſpeciale præceptum Fidei. [Quia Deus eſt primarium, & per ſe objectum Fidei; in cujus cognitione majori ex parte hominis perfectio conſiſtit, ut dixit Dionyſius *cap. 4. de Divinis nominibus*, & in ordine na-

turali cognovit Ariſtoteles 10. *Ethic. capit. 7. & 8* ponens ſummam perfectionem hominis in cognitione ſummi veri, ut etiam D. Th. attigit 2. 2. *qu. 167. ar. 1.* ergo in ordine ſupernaturali cognitio Dei, quæ eſt per fidem, per ſe, ac directè præcipitur propter perfectionem ipſius hominis.] quę ſunt verba P. Suarii. Qui *n. 5. hæc ſuperaddit*. [Ideò etiam ipſa per ſe, & propter ſe propriam affert præcepti obligationem, & maximè ut ad Deum cognoſcendum terminatur: ſic enim in ea ſuo modo conſiſtit hujus vitæ participata felicitas juxta illud: *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum verum Deum*.]

8. Acceſſit Lugo Card. *d. 13. de Fid. ſect. 2. n. 28.* ad hæc argumenta P. Suarii, & ei non videntur efficacia, ſubjungens (Ego paulò liber ſentio, totam illam obligationem directam, quæ oritur ſpecialiter ex virtute Fidei, fundari ſolùm in debito colendi Divinam authoritatem nobis loquentem, cui eo ipſo debemus cultũ ſupremum intellectualé, quem exhibere debemus per aſſenſum firmiſſimũ, præſtando fidem iis, quę Deus nobis determinatè dicit, quam fidem eo ipſo, quòd nobis determinatè aliquid dicit, à nobis videtur exigere, nec poſſumus ſine gravi irreverentia eam negare, ut ſupra explicuimus. Quare omnes aliæ rationes, quas Suar. accumulat ad eam obligationem probandam, nó videntur mihi ſatis efficaces, niſi ad hanc uná reducantur,) & paucis interjectis ſubjungit *n. 29.* (Deum eſſe objectum primarium noſtræ Fidei, non probat, hanc obligationem directam circà materiam, quæ pertinet ad cognoſcendum ipſum Deum: niſi aliundè conſtet, voluiſſe nobis Deum hæc ipſa revelare eo animo, ut omninò deberemus talem revelatione ſpecialiter audire, & percipere. Diximus enim ſupra, non obligari nos de facto ad credenda explicitè, & determinatè omnia, quæ Deus in ſcripturis Sacris, vel aliter revelavit; quia nó eo animo revelavit, ut obligaret nos ad ea in particulari audienda,) & poſt ad pauca ſuperaddit: (Potuiſſet ergo etiã Deus, ſi voluiſſet, revelare nobis libera ea omnia, quę de ſe ipſo revelavit, hoc eſt, nó exigẽdo fidé, nec attétione ſpeciale ad ea, ſicut nũc de facto multa nobis de ſe ipſo revelavit. Quo etiã caſu Deus potuiſſet eſſe objectum primariũ, & attributionis Fidei: quia licèt Fides per ſe non obligaret ad explicitam cognitionem eorũ, quę ad Deũ etiam pertinerent, potuiſſet tamen Deus ea omnia ad hunc finem revelare, ut ſi homo vellet attendere, poſſet explicitè notitiã Divinitatis comparare.) Deinde an id, quod colligit P. Suarez, nẽpè ex eo, quòd cognitio Dei eſt perfectio intellectus humani, inferri, quod præceptũ de cognitione Dei per fide ſit per ſe, & non ſolùm propter charitatem exercendã; reſiſtit Cardin. Lugo *n. 30.* ſic: (In primis hoc argumẽto probaretur, eſſe etiã obligationem directã ex virtute Fidei, ut omnes procurarent credere explicitè, quidquid Fides tradit de perfectionibus, & attributis intrinſecis Dei: nam perfectio hominis non eſt cognitio confuſa Dei, ſed diſtincta, qualis ſaltem in hac vita comparari poteſt.) Hucuſque Lugo.

9. Sed ſanè exiſtimo, Cardinalem non penetraſſe mentem P. Suarii. Hujus enim aſſertio continet duplicem partem: prima eſt, dari præceptum Fidei ſupernaturalis; ſecunda eſt, hoc præceptum non ſolùm eſſe cognitionis Dei, tanquam medii ad ſanctificationem hominis, ſed etiam cognitionis Dei *per ſe & propter ſe*. Primam partem demonſtravit Suarius *in ſect. 1.* hanc autem ſecundam *in ſect. ſecunda*, ejuſque argumenta ſolùm tendunt ad hanc ſecundam partem probandam. Et quia Lugo exiſtimavit argumenta Suarii referri ad utrunque, ideo inefficacia ei viſa ſunt.

10. Itaque id primum argumentum noſtri Doctoris ſic procedit. Si præceptum Fidei, & cognitionis ſupernaturalis Dei, quòd jam præſupponitur tanquam certum, ſolum eſſet de cognitione Dei tanquam de medio ad ſanctificationem hominis requiſito, & non *per ſe*; nec *propter ſe*, Deus non eſſet objectum primarium intellectus humani: quando enim requiritur cognitio objecti A. ſolùm propter cognitionem, vel amorem alterius objecti: objectum A. non eſt objectum primarium, ſiquidem in eſſe objecti ordinatur ad aliud.

11. Secundum argumentum deſumptum ab eo, quod cognitio ſummi veri eſt ſumma perfectio intellectus humani, ſic procedit. Nam ſi dicatur præceptum de cognitione ſupernaturali Dei per fidem non eſſe de Fide *per ſe* ſed propter ſanctificationem hominis, & tanquam medium ad illam; ex hoc ipſo ſequitur, quod id præceptum ſit propter perfectionem ſupernaturalem hominis: atqui cognitio ſupernaturalis Dei eſt perfectio ſupernaturalis ipſius hominis, ſivè intellectus humani: ergo præceptum ordinatur ad cognitionem ſupernaturalem Dei propter ſe ipſam, & non propter ſolam perfectionem ſupernaturalem voluntatis.

12. Hinc facilè reſpondetur ad objectiones Cardinalis. Ad primã reſpondeo, eam rationem de objecto primario non afferri à Suario ad probandam obligationem præcepti; ſed hac ſuppoſita, probat, non præcipi Fidem ſolùm propter aliud, ſed propter objectum primarium, quod tale non eſſet, ſi ſolùm præciperet propter aliud.

13. Ad ſecundã objectionem deſumptam ex eo, quod potuiſſet nobis revelare liberè ea, quæ revelavit; & hinc etiam poſſet Deus eſſe objectum primarium noſtræ Fidei liberè nobis inſinuatæ; dico etiã in hac objectione ſupponi, id argumẽtũ de objecto primario aſſumi ad probandum præceptum, quod tamen nullo modo id aſſumit Suarius ad eum finé. Ideò ea objectio nihil lædit ratiocinationé Suarii.

14. Ad tertiã objectionem deſumptam ex eo, quòd eſſet obligatio directa ex virtute Fidei ad credenda explicitè omnia, quæ Deus de ſe ipſo revelavit, quia credere ea omnia explicitè eſt perfectio intellectus: reſpondeo eam non militare contra ratiocinationem Suarii, qui non inde probat eſſe talem obligationem; ſed ſolùm quod obligatio, quæ probata præſupponitur, non ſit ſolùm propter aliam perfectionem hominis, ſed propter ipſam Dei cognitionem, quæ etiam eſt perfectio ſupernaturalis ipſius hominis. Ad id, quod addit, perfectionem hominis non eſſe cognitionem Dei confuſam, ſed diſtinctam; reſpondeo cognitionem diſtinctam eſſe majorem perfectionem; ſed id non tollit, quòd etiam cognitio confuſa Dei ſit perfectio intellectus humani, maximè attenta hujus imbecillitate.

15. Obiicit quartò ſic: (neque etiam eſt magis efficax argumentum, quòd affert Suarez ex eo, quòd Fides eſt neceſſaria tanquam pars ipſius juſtitiæ, quam juſtitiam per ſe, & directè debet homo procurare :::. Et quidem Fides actualis non eſt pars juſtitiæ, à qua formaliter homo dicitur juſtus, ſed diſpoſitio remota ad illam.)

16. Reſpondeo, juſtitiam ſumi in duplici acceptione. Prima, pro gratia juſtificationis. Secunda, pro exercitio virtutum, quòd præſtant præcipuè juſti, juxta id, quod dixit Chriſtus D. Matth. 3 *Sic nos decet implere omnem juſtitiam*. Aſſerit ergo P. Suarez, Fidei actum eſſe partem juſtitiæ in hac ſecunda acceptione. Cùm ergo Fides præcipiatur propter exercitium juſtitiæ, inde arguit, Fidem præcipi propter exercitium ipſiuſmet virtutis.

17. Obiicit quintò contra eam partem aſſertionis, quòd pręcipiatur directè, & *per ſe* aſſenſus Fidei, qui terminatur ad materias morales, v. g. quo creditur id, quod eſt de Fide circà Charitatem, Spem, Caſtitatem, &c ſic (Non probatur efficaciter hæc obligatio directa ex virtute Fidei ad eos aſſenſus argumentis, quę ad hoc probandum ex ipſo retulimus. Non primo argumento, ex eo quod Fides nó practico modo, ſed ſpeculativo proponit hæc objecta. Per hoc enim nó excluditur obligatio indirecta: nam omne illud poteſt cadere ſub obligationem indirectam alicujus virtutis, quòd poteſt eſſe medium neceſſarium ad id, ad quod virtus illa directè, & per ſe obligat.)

18. Pro reſpõſione adverte primò, eo argumento nõ probari à Suario obligationem pręcepti, quę jam ſupponitur probata in ſectione antecedenti. Adverte ſecundò ex ſententia noſtri Doctoris Fide, qua ſuam doctrinã extendit ad cognoſcendas materias virtutum, pręcipi directè, & indirectè. Indirectè quidem, quatenus eſt medium ad virtutes exercendas; directè verò quatenus ipſa Fides eſt virtus per ſe expetibilis. Adverte tertiò actũ ſpeculativum poſſe eſſe medium ad praxim virtutũ, non per ſe formaliter, & immediatè; ſed quatenus ex cognitione ſpeculativa infertur alia cognitio practica, quę dirigit ad operationem. Adverte quartò, dari in Fide actus ſpeculativos, & practicos: v. g. ille eſt ſpeculativus, *Caſtitas placet Deo*: eſt practicus ille, *Debemus Caſtitatem inviolatam ſervare*. Et uterque eſt aſſenſus Fidei, cùm aſſentiamur propter teſtimonium Dei revelantis.

19. Jam verò reſp. non excludi obligationem indirectam Fidei, quatenus eſt medium ad alias virtutes exercendas; ſed debere etiam admitti obligationem Fidei *per ſe*, & *propter ſe*. Ex eo enim, quòd aſſenſus Fidei ſit ſpeculativus, eſt etiam *per ſe*, & *propter ſe* expetibilis. Coadiuvatur autem hæc ratio ab alia præcedente; quia cùm ſit per ſe expetibilis, & ſit modo dicto pars juſtitiæ, datur etiam obligatio *per ſe*, & *propter ſe*.

20. Obiicit ſextò ſic: (ſecundum etiam argumentum, quod affert, videtur confundere obligationem directam cum indirecta: ſi enim oritur ex eo, quòd hæc Fidei cognitio circà materias moralęs eſt per ſe neceſſaria ad perfectionem hominis Chriſtiani, ut Chriſtianus eſt, & ut ſit aptus, & inſtructus ad benè vivendum, jam ergo non eſt obligatio per ſe, ſed propter aliud, nempe quia eſt medium neceſſarium ad benè, & Chriſtianè vivendum.)

21. Reſpondeo, aliud eſſe, quod Fides ſit neceſſaria, ut quis ſe applicet ad benè vivendum: & aliud, quòd ſit neceſſaria, ut ſit benè inſtructus de rebus ſpectantibus ad benè vivendum. Primò modo eſt neceſſaria tanquam medium; at verò ſecundo modo, etiam ſi homo nolit ſe applicare ad benè vivendum, *per ſe* eſt expetibilis, ut in his ſit benè inſtructus doctrina bona, & laudabili.

22. Poteſt etiam obiici ſeptimò. Omnia præcepta ordinantur ad charitatem tanquam mediam ad finem; nam *finis* omnis *præcepti eſt charitas*, ut ait Apoſt. 1. ad Tim. 1. de quo latè egi *diſſer. 6. c. 2. ar. 4. à n.* 36. ergo pręceptũ Fidei ordinatur ad charitatem tanquam medium ad finem: ergo non præcipitur propter ſe, ſed propter charitatem.

23. Reſp. quamvis ea, quæ ſunt media ad conſequendum finem appetantur propter finem; nihil obſtat, quominùs appetantur etiam *per ſe*, & independenter à fine. Sic iter Romam verſùs eſt medium ad obtinendam dignitatem, deſideratam, & aſſumitur propter illam: & tamen nihil obſtat, quo minùs ipſum iter aſſumatur per ſe, & independenter ab eo ambitu dignitatis. Similiter ergo licet præceptum Fidei ordinetur ad charitatem tanquam ad finem, poteſt ipſa fides præcipi *per ſe*, *& propter ſe*.

ARTICULUS III.

An damnata maneat propoſitio, ſi afferat præceptũ Fidei, quà negativum eſt, & quà affirmativum non eſſe per ſe, ſed indirectum?

SUMMARIUM.

Ratio dubitandi proponitur. n. 25.

Propoſitio aſſerens præceptum affirmativum Fidei non eſſe per ſe, dam-

damnata eſt ab Alexandro VII. n.26.
Continetur etiam ſub damnatione facta ab Innocentio XI. n.28.

24 CONſtat ex *art præced.* tanquam certum, & indubitabile, pręceptum Fidei, qua negativum eſt, ſivè qua interdicit diſſenſum à Fide, dubitationem, & formidinem, eſſe *per ſe*, & *propter ſe*: nam hæreſis, dubitatio, & formido de rebus Fidei ſunt ſpecialia peccata, quæ opponuntur ſpeciali præcepto Fidei, & non opponuntur pręceptis aliarum virtutum. Inquirimus ergo, an contineatur ſub hac damnatione Innocentii XI. propoſitio affirmans, præceptum, qua obligans ad eliciendos actus Fidei, ſive qua affirmativum eſt, non eſſe ſpeciale, & *per ſe*, dummodò aſſerat, eſſe ſpeciale, & *per ſe* qua negativum eſt, & interdicens ea peccata oppoſita Fidei?

25. Et videtur ea opinio non contineri ſub ea damnatione. Nã propoſitio damnata aſſerit: *Fides non videtur cadere ſub præceptum ſpeciale, & per ſe*. Sed propoſitio modo explicato tradita non admittit, quòd hęc damnata continet: ergo non manet damnata. Probatur Minor: Nam propoſitio damnata negat, Fidem cadere ſub pręceptũ ſpeciale, & *per ſe*: ſed hęc altera propoſitio, de qua inquirimus, affirmat Fidem cadere ſub pręceptum ſpeciale, & *per ſe*, ſcilicèt negativum: ergo hęc non manet damnata: cùm hęc nõ affirmet, quòd altera negat.

26. Dicendum tamen eſt primò, eam propoſitionem ſic explicatã contineri ſub damnatione Alexandri VII. Nam prima propoſitio ex damnatis ab Alexandro VII. hęc eſt: *Homo nullo unquam vitę ſuæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium*; Ubi notabis primò, non loqui eam propoſitionem de pręcepto negativo, qua prohibente hæreſim; ſed de affirmativo præcipiente hominibus elicere actus Fidei. Notabis ſecundò, non loqui de præcepto Fidei, quatenus hæc eſt neceſſaria ad alias virtutes exercendas; ſed quatenus injungit eas ipſas virtutes Fidei, Spei, & Charitatis: ut clariſſimè conſtat ex illis verbis *ex vi pręceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium*.

27. Hinc fit, damnatam manere propoſitionem, quæ affirmat, præceptum Fidei non dari affirmativum, & præceptivum actuũ Fidei, propter ipſam virtutem Fidei, ſed ſolùm propter exercitium aliarum virtutum. Etenim propoſitio, quę id affirmat, dicit, Fidelem non teneri elicere actum Fidei ex vi pręcepti Divini ad eam virtutem pertinentis: ſed id expreſſè damnat Alexander; continetur ergo ſub ejus damnatione.

28. Dicendum eſt ſecundò, eam propoſitionẽ, de qua inquirimus, quamvis prima facie videatur non includi ſub damnatione Innocẽtii XI. eo quòd cenſura Pontificis non diſtinguat inter pręceptũ Fidei affirmativum, & negativũ: tamen re altius conſiderata, cõtineri etiam ſub damnatione Innocentii XI. probatur. Nam Innocentius loquitur in eodẽ ſenſu, ac Alexander VII. ſed, ut conſtat ex concluſione 1. Alexander loquitur de pręcepto Fidei affirmativo: ergo de eodẽ loquitur Innocentius, & conſequenter damnat propoſitionem aſſerentem, non dari pręceptum Fidei affirmativũ ſpeciale, & *per ſe*.

29. Minor probatur. Nam initio decreti approbat Innocentius, & affirmat, eſſe ſalubre animabus, quòd Alexãder VII. decrevit circà cenſurã propoſitionum. Sic enim ait: [Et *ſalubre* opus in ſegregandis noxiis doctrinarum paſcuis ab innoxiis, à felicis recordationis Alexandro VII. prędecеſſore ſuo inchoatum *proſequi* volens.] Ergo cũ approbet decretum Alexandri, & propoſitio damnata ab Innocentio contineatur in prima propoſitione damnata ab Alexandro, cenſendus eſt Innocentius locutus eſſe in eodem ſenſu, ac prędeceſſor.

CAPUT II.

Refertur propoſitio 17. damnata, & diſcutitur, quoties teneamur elicere actum Fidei.

ARTICULUS I.

Prænotantur, quæ certa ſunt, & proponuntur aliorum opiniones

SUMMARIUM.

Diverſitas damnationis facta ab Alexandro VII. & ab Innocentio XI. n.30.
Duplex modus obligationis eliciendi actum Fidei. n.31.
Hæc damnatio non includit obligationem eliciendi actum Fidei ex præcepto Fidei per ſe. n.32.
Variæ opiniones circa tempus, quo obligat pręceptum Fidei. n.33. & ſeqq.

30. ALexander VII. in decreto anni 1665. ut retuli ſupra *art.* 3. damnavit propoſitionem aſſerentem, nullo unquam tempore vitæ teneri nos elicere actũ Fidei ex vi præcepti pertinẽtis ad virtutẽ Fidei. Tamen Innocentius XI. procedit ulterius, & damnat propoſitionem aſſerentem, *ſatis eſt actum Fidei ſemel in vita elicere*.

31. Pro hujus materiæ explicatione, oportet advertere, dupliciter poſſe nos obligari ad eliciendum actum Fidei; vel ex vi præcepti affirmativi Fidei; vel ex vi aliorum præceptorum; quæ impleri non poſſunt, niſi præcedat actus Fidei.

32. Deindè certum eſt, in hac propoſitione, & damnatione ejus, nõ fieri mentionem præceptũ per ſe Fidei. Et conſequenter vi cenſuræ iſtius 17. propoſitionis, non tenemur aſſerere, quòd vi præcepti Fidei tenemur repetere actum Fidei; ſed ſolùm, quòd illum tenemur repetere, ſivè ex præcepto Fidei, ſivè ex pręcepto aliarum virtutum poſtulantium, quòd præcedat actus Fidei. Si autem ſimul aſſereretur, nunquam teneri ad eliciendum actum Fidei, damnata maneret ea propoſitio ex cenſura propoſitionis 16. poſita *c.1.* & ex cenſura Alexandri VII. in primam propoſitionem, ut ſupra retuli. Itaque conformabitur cenſuræ, & præcepto Pontificio, qui dixerit eſſe præceptũ ſpeciale per ſe ex virtute Fidei, & obligari nos ad eliciendos actus Fidei non ſemel, ſed ſæpiùs, ſaltem ex vi aliorũ. Ex eo præcipuè quod (ut dicam ar. 5.) præceptum per ſe Fidei non ſolùm impletur, cùm elicitur actus Fidei ex proprio motivo Fidei, ſed impletur etiam, cùm elicitur ex motivo aliarum virtutum.

33. Poſtulat autem hæc cenſura præfatæ propoſitionis 17. ut decidamus eam quæſtionem, (Quo tempore, & quoties obligemur ad actum Fidei eliciendum?) Variæ ſunt opiniones doctorum, quas referunt, & refellunt P. Suar. *diſp.* 13. *de Fide ſect.* 5. & P. Thom. Sanchez *l.2. Summ. c.* 1. Alii enim dicunt, obligari ex præcepto Fidei per ſe in diebus feſtis; alii non in omnibus diebus feſtis, ſed in illis, in quibus celebrantur aliqua myſteria Fidei; tunc enim virtute præcepti Fidei dicunt teneri nos elicere actum Fidei circà talia myſteria. Alii, ſolùm teneri nos ad aliquem actum Fidei; non pro tempore determinato, ſed pro cujuſque arbitrio. Videat, qui voluerit, apertas impugnationes apud Authores relatos.

34. P. Suarez citatus affirmat, pręceptum Fidei obligare adultum infidelem, ubi ſufficienter illi propoſita ſunt objecta Fidei, quia hoc debetur authoritati Dei revelantis. Puerum autem baptizatum, ubi primùm pervenit ad plenum uſum rationis, teneri ob eadem rationem ad eliciendum actum Fidei: quòd intelligitur, cùm primùm inſtruitur de rebus Fidei, aut advertit ad obligationem addiſcendi myſteria Fidei. Teneri iterùm ad actum Fidei, quando coram Tyranno examinatur de ſua Fide. Teneri iterùm in articulo mortis: quia id tempus opportunius implendi pręceptum, & profitendi ſe Chriſtianum. Teneri etiam, quando urget tentatio contra Fidem: quia tunc pręceptum Fidei urget ad firmandum ſe in fide.

35. Ubi advertendum eſt, nomine tentationis contra Fidem non intelligi ſuggeſtiones Sathanæ contra Fidem reſpectu ejus, qui firmiſſimè adhæret Fidei, & in quo nullum eſt periculum labendi in hæreſim, aut formidinem advertenter: hic enim ſi cogitationem aliò divertat, nullo actu Fidei elicito, non peccabit contra præceptum Fidei. Nomine enim tentationis contra Fidem intelligitur illa, quæ exponit intellectum hominis periculo vacillandi advertenter. Quod dictum eſto propter ſcrupuloſos.

36. Hinc infertur, quòd Mag. Hozes in expoſitione propoſitionis 17 *n.*25. non ſatis calluerit mentem P. Suarii *diſp.* 13. *de Fide ſect.* 5. *n.* 6. proponit enim Hozes hæc ſola verba P. Suarii, *Raró, vel nunquam datur talis obligatio*, & ideò aſſerit, hanc propoſitionem Suarii ſubjacere huic damnationi. Qui ſi antecedentia, & ſubſequentia conſideraret, non damnaret propoſitionem Suarii. Proderit autem ad perfectam intelligentiam propoſitionis damnatæ examinare mentem Doctoris eximii circà hoc punctum.

37. Ad cujus mentem penetrandam præmittendum eſt primò, Suarium docere, ex vi aliorum præceptorum, quæ diverſa ſunt à præcepto fidei, teneri hominem elicere plures actus Fidei, illis verbis: *In aliis verò temporibus vitæ ſufficienter impletur hoc præceptum exercendo alios actus Religionis, charitatis, aut ſpei, quia regulariter non fiunt ſine uſu Fidei.*

38. Secundò præmittendum eſt, quòd *n.*32. notavi, in damnatione hujus propoſitionis 17. nõ exigi, quod actus Fidei ſępiùs exerceatur ex motivo Fidei, aut ex obligatione præcepti Fidei, ſed quòd ſępiùs, & non ſemel tantùm exerceatur: de motivo autem nihil dicitur in damnatione: & ideò non loquitur de præcepto *per ſe* Fidei, neque de pręcepto Fidei ex obligatione aliarũ virtutũ; ſed abſtrahit ab utroq;

39. Tertiò. Præceptum *per ſe* Fidei impleri etiam, non ſolùm cùm elicitur actus Fidei, ſed etiam cum elicitur ex obligatione pręceptorum aliarum virtutum; ut in ſimili dixi de pręcepto per ſe charitatis *diſ.2. c.2. art.2. à n.*14. & pluribus exemplis comprobavi; & iterùm oſtendam infra *n.*57. & denotant ea verba relata P. Suarii, *ſufficienter impletur hoc præceptum exercendo alios actus Religionis*, &c.

40. Quartò. Ex ſupra dictis *n.*34. conſtat, P. Suarium admittere quatuor tempora, in quibus determinatè obligat præceptum ſpeciale, & *per ſe* Fidei independenter à præceptis aliarum virtutum. Et ita cùm ponit ea verba relata, *Raró, vel nunquam datur talis obligatio*, expreſſè intelligit, id ita eſſe, ultra ea quatuor tempora relata, & ultra tempora, in quibus obligantur Fideles ex præceptis aliarum virtutum.

41. Hinc evidenter conſtat, quomodo Suarii doctrinã nõ ſubjecet huic damnationi. Primò. Propoſitio damnata eſt illa, quæ affirmat *ſatis eſſe elicere actum Fidei ſemel in vita*: ſed Suarius non docet, id ſatis eſſe; cùm admittat multa tempora, in quibus obligat præceptum Fidei: ergo doctrina Suarii non eſt propoſitio damnata.

42. Secundò, propoſitio 17. damnata non loquitur de præcepto *per ſe* Fidei, ſed ſolùm de obligatione eliciendi ſæpiùs actum Fidei; ſed in illis verbis à Magiſtro Hozés relatis, Doctor eximius loquitur de pręcepto *per ſe* Fidei, & non de quacumque obligatione eliciendi actum Fidei: ergo propoſitio damnata, & propoſitio Doctoris

ctoris eximii non agunt de ſeodem objectò; & conſequenter propoſitio Suarii longè diverſa eſt à propoſitione damnata.

43. Tertiò. Nam dato (& non conceſſo) quòd propoſitio 17. damnata loqueretur de obligatione præcepti *per ſe* Fidei cum eadem præciſione, cum qua loquitur Suarius, adhuc non comprehendit doctrinam Suarii. Ut enim comprehenderet, opus eſſet, quòd Suarius admitteret, ſatis eſſe, quòd ſemel eliceretur actus Fidei: ſed id non admittit Suarius, cùm expreſsè ponat quatuor tempora, in quibus urget præceptũ *per ſe* Fidei: ergo non comprehendit doctrinam ejus.

44. Quartò. Nam dato iterùm, quòd propoſitio damnata loqueretur præcisè de obligatione præcepti *per ſe* Fidei; adhuc Suarius admittit ſæpius ſatisfacere debere Fideles ei præcepto. Etenim ei præcepto *per ſe* Fidei ſatisfaciunt, dùm eliciunt actum Fidei ex præſcripto aliarum virtutum, ut conſtat ex prænotatione 3. proximè præmiſſa; ſed Suarius admittit, ſæpiùs elicere debere Fideles actum Fidei ex præſcripto *Religionis, charitatis, & ſpei*; per quod ſufficienter impletur *hoc præceptum per ſe* Fidei: ergo Suarius docet, quòd debent ſatisfacere Fideles ſæpiùs præcepto *per ſe* Fidei. Ergo falſum eſt, quòd Suarius doceat hanc propoſitionem damnatam: *ſatis eſt, actum Fidei ſemel in vita elicere*.

45. Idem Hozes *ibidem* attribuit P. Joanni Azor. eamdem propoſitionem damnatam, cujus ſententiam refer in hæc verba: Azor. *tom.2. lib.8. cap.27. q.8.* aſſerit, hominem jam juſtificatum non teneri ad eliciendum actum Fidei, ſed revera fallitur Hozes. Nam, ut conſtat *ex diſſert. 6. cap. 1.* ubi retuli expreſſa verba P. Azor. diſtinguit duplicem obligationem Fidei. Aliam, ut eſt medium juſtificationis; & aliam, ut eſt præceptum virtutis Theologicæ. Primo modo dicit, hominem jam juſtificatum non teneri ad eliciendum actum Fidei: ſecundo modo teneri utique pro variis temporum differentiis: tum cum inſurgunt tentationes contra Fidem; tum etiam in variis circumſtantiis, in quibus tenemur confiteri Fidem exterius; quæ confeſſio (vera, & non ficta) fieri non poteſt ſine actu interno Fidei.

ARTICULUS II.

Proponitur concluſio, & referuntur Authores illi ſuffragantes.

SUMMARIUM.

Tenentur Fideles ad eliciendos frequenter actus Fidei. n. 46.
Suffragatur P. Suarez. n. 47.
Et alii Authores. n. 48. & ſeqq.

46. EGo tamen cenſeo, præceptum Fidei, ultra tempora relata, obligare ad eliciendos *frequenter* actus Fidei. Et ita quamvis non ſint alia tempora per ſe determinata, in quibus inſtet hoc præceptum Fidei; tenetur tamen Fidelis ad eliciendos actus Fidei frequenter; ita ut ſi diuturno tempore ceſſaverit advertenter ab illis eliciendis, peccabit mortaliter.

47. Hanc concluſionem ſufficienter inſinuat P. Suarez *diſp. 13. de Fide ſect. 2. n. 6.* Nam, ut probet dari præceptum per ſe obligans ad eliciendos actus Fidei, ſic ait (Hujuſmodi cognitio) Fidei (eſt per ſe neceſſaria ad perfectionẽ ſtatus hominis Chriſtiani, ut Chriſtianus eſt, nimirum ut ſit proximè aptus, & benè inſtructus ad Chriſtianè vivendum. Ad hoc autem tenetur homo ex aliquo præcepto; & non alicujus alterius virtutis particularis: ergo maximè Fidei) Si ergo aſſenſus Fidei eſt per ſe neceſſarius ad Chriſtianè vivendum; & Chriſtianè vivere dicat continuationem quamdam, & & frequentiam operum Chriſtianorum; ſicut homo tenetur ad Chriſtianè vivendum, ita ad eliciendos frequenter actus Fidei.

48. Idem videtur inſinuare Lugo Car. *diſp. 13. de Fide ſect. 2. n. 45.* dùm ait: [Cùm non poſſit homo ſine Fide ſervare legem Dei per longum tempus, conſequens eſt, ut ad illam ſervandam debeat etiam Fidei actus exercere.] Itaque non poteſt ſervare legem Dei ad longum tempus ſine exercitio actuum Fidei, ideò non poteſt licitè eſſe ad longum tempus ſine ejuſmodi exercitio. Et quamvis Lugo dicat, id non procedere ex obligatione Fidei per ſe, ſed ex obligatione aliarum virtutum; id tamen non eſt contra concluſionem traditam, ut dicam art. 4. Deinde cùm Fides extrinſecè ſua ratione ordinetur ad dirigendas operationes ſupernaturales, poteſt dici, quòd propria obligatio orta ex ipſa Fide eſt miniſtrare lucem ad operationes ſupernaturales. Itaque aliud eſt, quòd præceptum per ſe eliciendi, frequenter actus Fidei impleatur ex præſcripto aliarum virtutum: & aliud, quòd antecedenter præcepta aliarum virtutum præceptum Fidei obliget, ad habendum in intellectu eam lucem, qua poſſit dirigere ad reliqua præcepta implenda. Nam ad hoc ſecundum obligat præceptum Fidei, quamvis id ſufficienter impleatur ex præſcripto aliarum virtutum, ut mox dicam.

49. Eamdem concluſionem inſinuat, immò & affirmare videtur Illuſtriſs. Tapia *tom. 2. Caten. mor. lib. 1. quaſt. 2. art. 2. n. 6.* ubi cùm retuliſſet opinionem aliquorum aſſerentium, præceptum Fidei per ſe obligare ad eliciendum actum Fidei ſaltem ſemel in anno, ſubjungit: [Hæc autem ſupervacantia non videtur admittenda, & maximè in exercitio virtutis admodum utili, & neceſſario ad vitam ſpiritualem nutriendam, & conſervandam. Nec videtur veroſimile, Chriſtum in inſtitutione legis Fidei adeò longum tempus præfixiſſe.] Ex quo dicendi modo ſatis clarè ſignificat, præceptum Fidei obligare, quantum requiritur ad vitam ſpiritualem Chriſtiani hominis nutriendam, & conſervandam.

50. Pro eadem concluſione videtur ſtare Lumbier *tom. 2. ſumm. Hiſp. in fragmento ult. in explicatione* 2. propoſitionis damnatæ ab Alexandro VII. *n. 709.* ubi loquens de præceptis trium virtutum Theologicarum hæc verba habet fideliter traſlata in latinum ſermonem: (An ratione præceptorum affirmativorum de eiſdem virtutibus obligent, mihi ſit incredibile, non obligare aliàs ſæpiùs in decurſu vitæ; cùm ſint actus nobiliſſimi, & nequaquam difficiles Chriſtianis quoad exercitium; ſaltem ad credendum omnia, quæ credit Sancta Mater Eccleſia ∴∴ & non ſolùm ſunt faciles, ſed & frequentiſſimi. Sed mihi difficile eſt determinare tempus; & ita *frequenter* debent elici; quia ex frequentia, & repetitione tuti erimus circà inveniendum tempus obligationis. Hæc Lumbier.

ARTICULUS III.

Probatur concluſio ex Scriptura, & SS. Patribus.

NON EGET SUMMARIO.

51. PRobatur ex Sacra Scriptura. Ad Roman. *cap. 1.* dicitur: *Juſtus ex Fide vivit.* Et id repetit Apoſtolus ad Galat. *c. 3.* & ad Hæbr. *c. 10.* & deſumpſit ex hac *c. 2.* & ipſa Apoſtoli repetitio magnam emphaſim importat, denotatque, in his verbis magnam doctrinam contineri. Cujus ſenſus eſt; quòd Fides neceſſaria eſt ad nutriendam, & conſervandam vitam ſpiritualem; ſicut neceſſarius eſt cibus ad nutriendum, & conſervandum corpus; ſed quod neceſſarium eſt ad nutriendam vitam (corporalem, vel ſpiritualem) neceſſe eſt, quod frequenter adhibeatur: ergo neceſſarium eſt (ſcilicèt neceſſitare præcepti) frequenter adhibere actus internos Fidei.

52. Dixi *neceſſitate præcepti*: quia neceſſitas præcepti urget, ſicut ad vitam Chriſtianam nutriendam, & conſervandam, ita etiam ad ponendum media nutriendæ, & conſervandæ ejus vitæ. Ex quibus valdè præcipuum medium eſt exercitium actuum Fidei; cùm *juſtus ex Fide vivat*.

53. Probatur ſecundò. Nam S. Paulus Corinth. alloquens in Ep. 1. cap. 16. ait, *Vigilate, ſtate in Fide.* Hæc autem vigilantia permanentiæ Fidei non ſalvatur propriè in ſolo habitu: vigilantia enim dicit actuale exercitium, & ſimul perſiſtentiam cum frequentia actuum.

54. Probatur tertiò ex verbis Chriſti D. *Luc. cap. 12. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris.* Nam lucernæ nomine deſignatur Fides juxta S. Ambr. in *cap. 12.* Luc. ubi ſic ait: *ſint autem lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes. Et ideò quia nox eſt dies hujus vitæ, Lucerna eſt neceſſaria.* Et paulò ante ad cap. 11. dixerat. *Lucerna enim Fides eſt, juxta quod ſcriptum eſt: Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine. Verbum enim Dei Fides noſtra eſt, verbum Dei lux eſt, lucerna eſt Fides.* Et in Pſalm. 118. Serm. 14. agens de virginibus prudentibus, & fatuis, ait: *Quibus oleum non defuit, nec Lumen Fidei defecit; ſed cum lampadibus in locum nuptiarum introire meruerit. Ideò & tu habeto lucernam ardentem, vel lucentem facem. Si enim neque lucerna, neque lampas tua luceat, ſtulta virgo diceris, nec introibis in thalamum ſponſi tui ſuperioris, ſed remanebis in tenebris cæcitatis.* Cenſet ergo S. Ambroſius oportere, quòd ſemper luceat lucerna Fidei, ne excludamur à nuptiis æternis. Quod latè proſequitur ibidem. Idem habet Arnobius in Pſal. 104.

55. Cùm autem dicit Ambroſ. debere nos ſemper eſſe paratos, & vigilantes, habenteſque lucernas in manibus, ſatis clarè denotat continuationem habendi lucernam. Fides enim eſt lucerna data ad dirigendas actiones vitæ Chriſtianæ, & ideò S. Petrus *Epiſt. 2. cap. 1.* ait: *Habemus firmiorem Propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco.* Ex mente ergo S. Petri oportet attendere doctrinæ Fidei. Quomodo autem illi attendunt, qui longo tempore deſiſtunt ab hac attentione? Ut ergo dicantur attendere huic lucernæ, oportet frequenter elicere actus Fidei. Et ita S. Laurentius Juſtinianus de ligno vitæ *cap. 2.* ait: *Ipſa quoque Fides, ſicut ſol in meridie, ita fulget in mente.* Et Origenes in Job appellat Fidem *Solem vibrantem ſuper faciem terræ.* Sicut ergo neceſſaria eſt lucerna in nocte ad actiones materiales dirigendas; ita Fides ad dirigendas operationes vitæ Chriſtianæ.

56. Ex hoc exemplo probari poteſt, non ſolùm eſſe obligationem eliciendi actus Fidei frequenter, ſed etiam hanc obligationem oriri à præcepto Fidei *per ſe* obligante. Nam ſicut, cùm paterfamilias jubet, accendi lucernam, quæ illuminet domum nocturno tempore pro commodo univerſali domeſticorum: & ſi neceſſaria ſit pro quærenda drachma, quæ caſu fortuito amittitur; non propterea dicitur, juſſionem Patrisfamilias de accendenda lucerna eſſe indirectam propter inveniendam drachmam; ſed eſſe lucernæ per ſe, quia per per ſe utilis eſt ad univerſale commodum domeſticorum. Ita cum Chriſtus D. jubet accendi lucernam Fidei pro ſpirituali commodo domeſticorum ſuorum, non dicetur id præceptum eſſe per accidens reſpectu hujus, vel alterius virtutis; ſed præcipit Fidem per ſe tanquam ex conceptu ſuo ordinatam ad commodum univerſale Fidelium, in ordine ad exercendas operationes ſupernaturales.

ARTICULUS IV.

Argumentis à ratione firmatur concluſio.

SUMMARIUM.

Multa occurrunt occaſiones, in quibus tenemur habere Fidem verbis Dei, propter reverentiam debitam. n. 57.
Difficillimum eſt perſiſtere diù abſque peccato mortali ſine exercitio actuum Fidei. n. 58.
Objectio ſolvitur. n. 59. & 60.
Magna pars vitæ Chriſtianæ conſiſtit in actibus Fidei. n. 62.
Ad præceptum per ſe Fidei pertinet ea cognitio, quæ ex ſe ordinatur ad perfectionem hominis Chriſtiani. n. 63.

57. PRobatur quartò à ratione. Quoties nobis proponitur, objectum aliquod eſſe à Deo revelatum, reverentia debita locutioni Dei poſtulat cultum illum intellectualem, qui conſiſtit in habendo Fidem ejuſmodi dictis; ut optimè docet Lugo Card. *diſp.* 13. *de Fide ſect.* 2. *nu.* 28. Sed plurimæ occurrunt occaſiones, in quibus cuilibet Fideli proponitur objectum revelatum à Deo, ut conſtabit ex infra dicendis: ergo in pluribus occaſionibus, atque adeò frequenter tenemur exercere actus internos Fidei.

58 Probatur quintò. Fidelis non poteſt diù permanere abſque peccato mortali, ſine exercitio actuum internorum Fidei, ut docuit etiam ipſe Lugo *ibid. ſect.* 3. Cum enim attenta hominis fragilitate, difficillimum ſit longo tempore conſervari ſine peccato mortali; ſolùm veritates Fidei, & promiſſiones Divinę poſſunt hominem continere in ſtatu gratię: ſed vi pręcepti Divini homo tenetur continere ſe in ſtatu gratiæ: ergo vi præcepti Divini tenetur ad non differendum longo tempore actus internos Fidei.

59. Dices, hoc argumento probari, teneri hominem ad exercendos frequenter actus Fidei, non ex vi præcepti Fidei, ſed ex vi obligationis continendi ſe in ſtatu gratiæ.

60. Reſpondetur, concedendo, hoc argumento 5. probari obligationem exercendi frequenter actus Fidei, quæ quidem argumentatio abſtrahit ab eo, quod hæc obligatio procedat à præcepto per ſe Fidei, aut ab alio præcepto.

61. Probatur ſextò, ex P. Suario cit. Actus interni Fidei frequentes maximè neceſſarii ſunt ad vitam Chriſtianam exercendam, ſed tenemur vitam Chriſtianam exercere: ergo tenemur elicere frequenter actus internos Fidei.

62. Dices iterum, id non oriri ex præcepto virtutis Fidei, ſed ex præceptis aliarum virtutum, quibus obligamur ad vitam Chriſtianam ducendam. Reſpodetur primò, ut in argumēto pręcedenti. Reſpondetur ſecundo, magnam partem vitæ Chriſtianę conſiſtere in credendo: nam vita Chriſtiana eſt exercitium virtutum, inter quas prima virtus eſt Fides. Et ita præceptum Fidei per ſe obligat ad eam partem vitæ Chriſtianæ, quæ conſiſtit in credendo.

63. Reſpondetur tertio ex P. Suario *diſp.* 13 *de Fide ſect.* 2. *n.* 6. ad præceptum per ſe Fidei pertinere eam cognitionem, quę ex ſe ordinatur, & per ſe requiritur ad perfectionem ſtatus hominis Chriſtiani: nam cum iſte ordo univerſalis ſit de ratione intrinſeca cognitionis Fidei, dum per ſe pręcipitur Fides, neceſſe eſt, quòd præcipiatur cum eo ordine univerſali ad ſtatum hominis Chriſtiani reſpondetur quartò, ut in *nu.* 57.

ARTICULUS V.

Solvitur quædam objectio.

SUMMARIUM.

Objectio proponitur. n. 64.
Plurimæ dantur occaſiones, in quibus exercentur actus Fidei. n. 65.
Præceptum per ſe actuum Fidei ſufficienter impletur per actus Fidei, qui fiunt ex motivis aliarum virtutum. n. 67.
Præceptum per ſe audiendi Miſſam ſufficienter impletur, licèt audiatur ex motivo alterius virtutis. Ibid.

64. OBiicies, hanc concluſionem, quę adſtruit obligationē præcepti divini eliciendi frequenter actus internos Fidei ſupernaturales, eſſe pernicioſam conſcientiis; utpotè quę excitare poterit nimiam ſcrupulorum anxietatem; nam tertio quoque gradu Fideles timorati conſiderantes pręceptum divinum de frequentia actuum Fidei, dubitabunt, an ſingulis hebdomadis, vel diebus immò verò an ſingulis horis teneantur jure divino ad ejuſmodi actus eliciendos: quod valde noxium erit conſcientiis. Deindè nimia ſcrupulorū formidinem augentur, dum diſcutiet conſcientiam ad recipiendū Pęnitentię Sacramentum; debebunt enim confiteri omiſſionem eorū actuum, quibus frequentia defuit. Deindè cum non determinetur, quanta debeat eſſe hæc frequentia, unuſquiſque ex magnitudine, aut mediocritate ſui timoris, plura, vel pauciora peccata ſibi imputabit. Quę omnia abſurda ſunt, & minimè ad praxim deducenda.

65. Reſpondeo, nihil curandum eſſe de hoc ſcrupulo; nam praxis communis Fidelium eſt elicere frequentiſſimè actus Fidei. Omnibus diebus feſtis audiunt Miſſam, & in illa adorant Euchariſtiam: quomodò poſſunt adorare eam, niſi credant, Chriſtum eſſe realiter pręſentem? Idem contingit, dum obviam fiunt Sacerdoti deferenti Euchariſtiam ad infirmos: idem dum intrant Eccleſiam, & reverentiam exhibet Sacrario, ubi Euchariſtia repoſita eſt. Deindè poſt veſperum ante lucis terminum, pulſantur campanæ, ut Fideles recitent ter ſalutationem Angelicam in memoriam Annunciat. B. M. ergo quando non recordentur Annunc. (quod fortè rarum eſt) quomodo attentè ſalutabunt B. M. niſi credant illam eſſe in cęlis, & exaudire orationes noſtras? Deindè nocte procedente, communis conſuetudo Eccleſiarum fert, pulſari campanas, ut moneantur Fideles de oratione pro animabus Purgatorii: quomodo ergo Fideles orabunt pro illis, niſi actualiter credant, eſſe Purgatorium, & animas illic detentas pro ſatisfactione peccatorum? Qui frequenter accedunt ad Sacramentum Pęnitentiæ, & Patres familias, qui mittunt filios, famulos, ſervos ad illud recipiendum; quomodo, id pręſtabunt, niſi tunc credant, eſſe in Eccleſia per id Sacramētum remiſſionem peccatorum? De recipientibus Euchariſtiam, idem dicam, ac ſupradixi de adorantibus. Communis conſuetudo majoris partis Fidelium eſt recitare Roſarium B. M. qui autem illud recitant, credunt, B. M. eſſe in cęlis, & exorari à Fidelibus. Prętereà commune eſt Fidelibus intrare in Eccleſias, & in illis non ſolùm adorare Euchariſtiam, ſed etiam orationes offerre, reverentiā exhibere Sanctis, adeſſe Divinis officiis; quę omnia pręſtari non poſſunt ſine multis actibus Fidei. Tandem Fideles frequenter recitant ſymbolum Apoſtolorum, orationem Dominicam &c. quæ ſine actibus Fidei fieri non poſſunt.

66. Dices primò, illos actu Fidelium, quos ſupra memoravi, qui ſine actibus Fidei fieri non poſſunt, potiùs procedere à pręcepto aliarum virtutum, quàm à præcepto Fidei: nam actus Fidei, qui requiritur ad adorandam Euchariſtiam, videtur potiùs oriri à præcepto Religionis, quàm à præcepto Fidei.

67. Sed contra eſt. Nam lex Divina, quę per ſe preſcribit actus Fidei, qui eliciuntur ex motivis aliarum virtutum. Quod manifeſtum eſt in aliis pręceptis. Obligatio audiendi Miſſam in die feſto oritur per ſe ex pręcepto virtutis Religionis: demus ergo, quod Titius afflictus tentatione luxurię ſibi perſuadet, remedium tentationis cōſiſtere in audiendo Miſſam, propter aliarum ſimilium occaſionum experientiam; & in die feſto procedit ad audiendum Miſſam ex motivo minuendę tentationis. Nunquid in eo caſu non adimplevit pręceptum audiendi Miſſam in die feſto? Utique adimplevit. Et ratio eſt: quia pręceptum audiendi Miſſam datum ex motivo Religionis non prohibet, quòd audiatur ex alio motivo, ſed ſolùm pręcipit, quòd audiatur; & dum auditur ex quocunque motivo, pręceptum impletur: quia motivum ſe tenet ex parte pręcipientis, non verò ex parte implentis præceptum.

68. Sic contingit in pręcepto Fidei, quòd licèt pręcipiat exercitium frequens actuum Fidei per ſe, ſufficienter impletur hoc pręceptum, licèt eliciantur actus Fidei ex præſcripto, aut imperio aliarum virtutum. Nam licèt pręceptum per ſe Fidei ſit ex ipſo motivo Fidei, non prohibet, quòd eliciantur actus Fidei ex pręſcripto, aut imperio aliarum virtutum; ſed ex quocumque motivo eliciantur actus Fidei, impletur illud præceptum. Vide, quę ſupra dixi de pręcepto charitatis *diſſert.* 6. *cap.* 2. *art.* 2. *à n.* 14.

ARTICULUS VI.

Altera inſtantia ſolvitur.

SUMMARIUM.

Alia inſtantia proponitur. n. 69.
Credere ex motivo Fidei, idem eſt, ac credere ex motivo Divinæ authoritatis revelantis. n. 70.
Et unde aliquando proveniat, quod aliquando non advertamus, elicere nos actus Fidei. n. 71.
Ex eo quod credunt firma adhæſione ad objectum, colligitur eſſe per actus Fidei. n. 72.
An poſſint elici actus Fidei ſine recordatione objecti motivi Fidei, quod præceſſit? n. 73. & 74.
An præfati actus ſint virtualiter actus Fidei. n. 75.
An actus Fidei pendeant à revelatione actualiter cognita? n. 76. & ſeqq.
Nullus actus utilis ad ſalutem fit, quin procedat ab actu Fidei: Et quid inde pro concluſione? n. 79.
An eadem ſententia probetur ex eo, quod nullus adultus peccator juſtificetur ſine actus Fidei. n. 80. & ſeqq.
Quid inferatur ex ſupradictis, ſub diſjunctio colligitur. n. 84.

69. DIces ſecundò, eos ut in plurimum non eſſe actus ſupernaturales Fidei: quia ad illos eliciendos non ſufficit, quòd affirment objectum materiale; ſed quod expreſsè illud credant propter authoritatem Dei revelantis, plerumque autem ea omnia, quę relata ſunt, credunt, non recordati revelationis Divinę.

70. Sed contra eſt. Nam licèt non recordentur revelationis Divinę, credunt ea omnia tanquam de Fide, & tanquam determinati ex motivo Fidei: credere autem ſub his terminis, *ex motivo Fidei*, idem eſt, atque credere ex authoritate Dei revelantis, cum motivum Fidei nihil aliud ſit, quàm authoritas Dei revelantis. Qui au-

tem putat, ſe non elicere formaliter actus Fidei ſupernaturalis, vel non credere expreſsè propter authoritatem Dei revelantis; ideo eſt, quia non reflectunt ſupra proprios actus, ſi enim reflecterent, & cogitarent, quid determinavit illos ad adorandam Euchariſtiam, &c. deprehenderent, ſe determinatos fuiſſe ex motivo Fidei.

71. Pro quo ſciendum eſt, quando aliquid cogitavimus, poſtea ſolere venire in memoriam, aliquando ſolum objectum materiale, aliquando etiam objectum motivuum, aliquando etiam ipſum actū intellectus. De hoc dixit Ariſtoteles, illum frequenter reflecti ſupra ſe ipſum, & conſequenter producere ſpeciem ſui ipſius, & ideò mediante tali ſpecie ſolere nos recordari ipſius cogitationis. Idem contingit circa objectum motivum; aliquando enim intellectus agens producit ſpeciem talis objecti motivi, propter quam poſtea recordamur illius, aliquando verò juxta modum tenuis attentionis producitur ſpecies valde remiſſa objecti motivi, & ideò aliquando illud non redit in memoriam. Et aliquando etiam ipſe actus intellectus non reflectit ſupra ſeipſum; & ideò aliquando non recordamur ipſius cogitationis. Ex his colligitur, ſæpè contingere, quod credamus myſterium ex motivo Fidei; & poſteà non recordemur, an illud crediderimus ex motivo Fidei.

72. Confirmatur. Nam qui ea omnia objecta relata credunt, illa credunt cum omnimoda certitudine, & firmiſſima adhæſione ad objectum: ſed non datur hæc certitudo, & firmitas adhæſionis intellectualis, niſi detur aliquod motivum firmiſſimum, & infallibile: ergo cum id credunt, non aliter id præſtant, niſi determinati ex aliquo motivo firmiſſimo. Et cū non detur aliud, niſi motivum Fidei, utique ex motivo Fidei credunt, & certiſſime credunt.

73. Prætereà aliquis fortè reſpondere poſſet, quod quamvis Fideles non recordentur tunc authoritatis Divinę revelantis, aut motivi Fidei; actus illos, quibus credunt ea objecta materialia, determinari ex motivo Fidei, atque adeò eſſe actus ſupernaturales Fidei. Et quidem hoc contingit in ſcientiis naturalibus, quod propter præmiſſas evidentes eliciatur concluſio evidens, & intellectus maneat firmus circa objectum materiale ejus concluſionis: procedente autem tempore cum eadem firmitate aſſentitur intellectus objecto ejus concluſionis, quamvis pro tunc non recordetur objecti præmiſſarum: quia habet memoriam firmitatis, qua præſtitit aſſenſum objecto concluſionis; quod fit media ſpecie intellectuali, quæ generata eſt vi ejus concluſionis firmiter adhærentis objecto. In quo caſu negari non poteſt, quòd illa firmitas, qua adhæreo objecto concluſionis, procedit ex eo motivo præmiſſarum, quamvis actualiter non recordor talis objecti. Sępiùs etiam contingit, quod in quitam deciſionem quæſtionis moralis, v.g. & cum ex urgenti fundamento cognoſcam, quid in ea quæſtione tenendum ſit, poſtea oblitus fundamenti illius, teneam firmiter reſolutionem quæſtionis, quia licèt oblitus fundamenti illius in individuo (ut ita dicam) tamen generali recordor, me habuiſſe fundamentum urgens ad illam perſuaſionem. In quo caſu illa concluſio ſine dubio habetur ex determinatione illius fundamenti, quamvis abſque individuali memoria illius.

74. Sed non quid poſſumus ſimiliter diſcurrere circa actus Fidei ſupernaturalis, ita ut ſine memoria actuali revelationis Dei aſſentiamur objecto materiali, concurrente ſpecie ſupernaturali generata circa cognitionem objecti materialis, munitam ſua firmitate? quæ cognitio videtur eſſe determinata ex motivo Fidei divinæ; cum ea certitudo cognitionis circa objectum materiale non poſſint aliundè provenire, niſi ex motivo Fidei, & ex pia affectione ſupernaturali, & memoria piæ affectionis priùs habitæ.

75. Scin ejuſmodi actus cognoſcentes ita objectum materiale fidei ſolere dici ab Authoribus, eſſe virtualiter actus Fidei. Neque negari poteſt, eos actus, qui eliciuntur circa veritates, quas quis didicit, & comparavit in ſchola Fidei, quamvis actualiter deſit memoria revelationis divinæ, eſſe ſaltem virtualiter actus Fidei. Nam ut dicam infra actus formalis Fidei continetur in illis tanquam in effectu. Sed reſtat adhuc difficultas, an illi actus, qui ſunt virtualiter actus Fidei, ſint veri actus Fidei, quales præcepto divino jubentur; & procedant ab habitu Fidei ſupernaturalis.

76. P. Petrus Hurtado *diſp. 8.* de Fide per totam agitat hanc quæſtionem, an actus Fidei pendeat à revelatione actualiter cognita, & *ſect. 2.* ait: [Hanc in parte quidquid proferatur, vetuſto carebit Authore: quia quæſtio recens naſcitur à Parente etiam recente. Eam quæſtionem in utraque partem diſertabo, rem in medium proferens, quam vos ſui nominis pondere penditote.] Supponit autem in *ſect. 3.* ſicut reliquę cognitiones producunt in intellectu ſpeciem ſui objecti, ita etiam actus Fidei ſupernaturalis producere ſpeciem ſui objecti ſupernaturalem. Et conſequenter quando intellectus inquit: [Quidquid Deus dicit, eſt verum; Deus dicit, Verbum Divinum incarnatum eſſe: ergo verum eſt, quòd Verbum Divinum eſt incarnatum.] tunc in intellectu ea concluſio producit ſeorſim ſpeciem ſupernaturalem myſterii Incarnationis.

77. Deindè *ſect. 2.* proponit argumenta, quæ probare videntur, eos actus ſupernaturales, qui affirmant myſterium Incarnationis ſeorſim, quin actualiter attingant authoritatem, aut revelationem Dei, non eſſe actus Fidei ſupernaturalis, neque pertinere ad habitum Fidei. Ejuſmodi autem argumenta in eo vertuntur cardine, quod aſſenſus Fidei eſſentialiter reſpicit motivum authoritatis, & revelationis Divinæ: ideoque actus illi, qui non attingunt actualiter id motivum, excludi debent à numero actuum Fidei.

78. Prætereà in *ſect. 4. concl. 2.* ait: [Non repugnat, Fidem ſolam (*id eſt ſolum habitum Fidei*) amplecti ea omnia objecta (*ſcilicet objecta materialia Fidei ſeorſim ab objecto motivo.*) Quia cum radicaliter pendeant ab Authoritate, & teſtimonio Dei omnes illi dicuntur actus credendi formaliter, aut radicaliter. Dico tertiò, probabilius eſſe, ſola Fide exerceri omnes illos actus. Nam communis Theologorum aſſenſus ſoli Fidei aſcribit omnes actus, quoquo modo pendentes à revelatione Dei.] Hæc P. Hurtado. Et quidem videtur negari non poſſe, Fidelem elicere actum Fidei, quando attentè recitat ſymbolum Apoſtolorū. *Credo in Deum Patrem omnipotentem, &c.* Quamvis tunc expreſsè non recordetur revelationis Divinæ: quia iſte actus procedit ab ſpecie ſupernaturali generata ex alia cognitione, quæ habuit pro motivo authoritatem, & revelationem Divinam.

79. Eſt & aliud fundamentum, quòd videtur efficaciter probari, hos actus, qui modo dicto procedunt radicaliter à motivo Fidei, pertinere ad habitum Fidei, & eſſe propriè, & ſtrictè actus Fidei. Eſt enim doctrina S. Auguſtini (quam optimè explicat, & propugnat Lugo Card. *diſp. 12. de Fide ſect. 2. & 3.* P. Suarez *diſp. 12. de Fide ſect. 2. n. 8.* qui refert pro hac doctrina S. Auguſtinum in pluribus locis operum ejus) nullum fieri actum honeſtum, & utilem ad ſalutem æternam, qui non procedat ab actibus Fidei. Cum ergo quis adorat Euchariſtiam, ſine memoria authoritatis Dei revelantis hoc myſterium, credens tamen præſentiam realem Chriſti Domini, utique elicit actum ſupernaturalem adorationis: ergo ille actus, quo credidit præſentiam realem Chriſti D. quamvis ſine memoria revelationis, verè eſt actus Fidei; quatenus ſcilicet mediatè ortum habuit à motivo Fidei, ſcilicet ab Authoritate Dei revelantis.

80. Item eſt communis ſententia Patrum, & Theologorum, ſine actu Fidei nullum adultum peccatorem poſſe juſtificari; quam doctrinam P. Suarez ubi ſupra dicit abſque errore in Fide negari non poſſe; durum autem videtur concedere, peccatorem, qui accedit ad Sacramentum Pęnitentiæ, cum deteſtatione efficaci peccatorum, credens remiſſionem peccatorum obtineri per illud Sacramentum, quia pro tunc eſt immemor revelationis Dei, talem peccatorem non juſtificari; cū tamē ille actus, quo credit, remitti peccata à Deo per id Sacramentum, mediatè ortū trahat ab authoritate Dei revelantis.

81. Deindè Lugo Card. *diſp. 13 ſect. 2. n. 51.* videtur ſuffragari huic ſententiæ, quatenus docens, ad adminiſtrandum, & recipiendum Sacramenta requiri actum Fidei præcedentem, id ſtatuit his verbis: [Ego magis credo, in iis omnibus intervenire debere aliquem actū Fidei, ſaltem implicitum, & in confuſo, quatenus *ex memoria notitia per Fidem comparatæ* habet Fidelis intentionem miniſtrandi, vel ſuſcipiendi Sacramentum, vel offerendi Sacrificium,] &c. Ecce ponit Cardinalis actum Fidei *ex memoria notitiæ per Fidem comparatæ*; quæ verba ſignificant actum credendi myſterii, productum per ſpeciem intentionalem, quæ generata fuit à cognitione credente tale myſterium ex motivo Fidei. Et quamvis videatur ipſe Lugo id negare *diſp. 1. n. 36.* videtur tamen non loqui de hoc caſu, quo cognita fuerit revelatio, & ex vi illius generata fuerit ſpecies intentionalis myſterii crediti; & per hanc ſpeciem eliciatur actus mediatè procedens ex motivo Fidei. Arguit enim contra Authores, qui dixerunt, neceſſarium eſſe, quod Deus revelaverit; non verò, quod unquam cognoſcatur revelatio.

82. Favet etiam huic doctrinæ experientia, qua Fideles ſolent experiri, quòd pro tunc immemores revelationis anteà cognitæ, credunt myſterium aliquod firmiſſimè: quæ firmitas non poteſt aliundè provenire, niſi ex cognitione orta, licet non actualiter, radicaliter tamen à revelatione prius cognita. Actus autem firmiſſimè credentes myſterium, quamvis abſque actuali memoria revelationis, videntur habere eam qualitatem firmitatis, quæ videtur eſſe proprietas ſolius aſſenſus Fidei; maximè quod is aſſenſus nunquam habeatur ſine pia affectione voluntatis.

83. Sed quandoquidem P. Hurtado non reſolvit omninò hanc quæſtionem; ſed ſolum oſtendit majorem inclinationem in hanc partem, quod illi actus ſint Fidei Divinæ; ita neque ego reſolvo: & quæſtionem Doctoribus decidendam relinquo.

84. Nihilominus animadvertendum eſt, experientiam proximè propoſitam convincere unum e duobus: vel quod illi actus, quibus credimus myſteria, dependentes mediatè ab objecto motivo Fidei, ſunt ab habitu Fidei, vel quod tales actus immediatè attingunt objectum motivum Fidei; ſed poſtea non recordamur, an fuerint eliciti ex motivo Fidei propter rationem allatam initio hujus articuli *n. 60. & ſeqq.* & in hoc ſecundum magis inclino.

DISERTATIO XII.

An Fidelis interrogatus de profeſſione ſuæ Fidei, poſſit tacere?

CAPUT I.

Refertur propoſitio damnata, & opiniones Authorum circa hanc quæſtionem.

SUMMARIUM:

Negare Fidem ſemper eſt lethale, & hæc negatio dupliciter contingit. n. 1.

Datur

Datur præceptum affirmativum confitendi exterius Fidem. Et hæc confeſſio alia eſt materialis, & alia formalis. n.2.

An ei, qui interrogatur de Fide, liceat tacere? n.3.

Prima ſententia, eſſe peccatum lethale tacere, ſi ex ſilentio credatur non habere Fidem, vel hanc non eſſe veram, vel ex eo ſilentio alii in Fide titubent. n.4.

Secunda ſententia diſtinguit inter perſonam publicam, & privatam interrogantem de Fide. n.6.

Tertia, quòd nulla eſt differentia inter perſonam publicam, & privatam. n.7.

Quarta, interrogatum de Fide à publica poteſtate poſſe tacere; quia inde non colligitur negare Fidem. n.8.

Quam longè diſtet ab ea opinione P. Granado. n.9.

1. PRopoſitio 18. in hoc decreto damnata tanquam ſcandaloſa hæc eſt: *Si à poteſtate publica quis interrogetur, Fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & Fidei glorioſum conſulo; tacere ut peccaminoſum per ſe non damno.* Et in primis certum apud omnes eſt, & de Fide tenendum, nunquam eſſe licitum, quin potius lethale peccatum eſſe, negare Fidem, ſive coram poteſtate publica, ſive coram homine privato. Id enim conſtat ex verbis Chriſti D. Matth. 10. *Qui negaverit me coram hominibus, negabo eum coram Patre meo.* Quæ negatio duobus modis poteſt contingere, vel cùm quis negat veram Fidem Catholicam, aut aliquod myſterium Fidei, vel cùm negat, ſe eſſe Catholicum, Chriſtianum, aut Papiſtam, id eſt, Fidei Romanæ Profeſſorem; idque ſive negetur voce, ſive ſigno alio exteriori.

2. Præterea datur Præceptum affirmativum confitendi exterius Fidem, ut conſtat ex D. Paulo ad Rom. 10. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Scilicet tanquam neceſſaria neceſſitate præcepti. Et ut optimè obſervat P. Suar. *diſp. 14. de Fide ſectio. 2. n. 2.* Alia eſt confeſſio materialis, & alia formalis. Materialis fit per ſigna exteriora, quę plerumque fiunt in adimpletione aliorum pręceptorum, ſcilicet audiendo Miſſam; accipiendo Sacram Euchariſtiã, &c. Formalis fit per vocum pronuntiationem, quæ fit dicendo Symbolum Apoſtolorum, aut Sancti Athanaſii, vel vocaliter fatendo, ſe eſſe Chriſtianum. Et quamvis hoc præceptum affirmativum obliget ad ſæpius confitendum exteriùs Fidem, ſufficienter impletur per confeſſionem materialem, quę fit in adimpletione aliorũ pręceptorum, aut obſequiorum, quę ſine obligatione fiunt, ut portatione, vel recitatione Roſarii, aut alterius cultus externi. Et ſatis conſtat ex epiſt. Jacob. *c. 2. Ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam.* Videatur de his omnibus P. Suar. *cit.* qui egregie ea tractat.

3. Cùm ergo hæc omnia certa ſint, procedunt ulterius Theologi, excitãtes aliquas quæſtiones, & circà illas tradunt aliquas opiniones, quas expedit referre, ad rectam intelligentiam propoſitionis damnatæ, & doctrinæ tenendæ. Inquirunt ergo, an Fidelis interrogatus de ſua Fide, cui illam, ut dictum eſt, negare non licet, poſſit tacere?

4. Prima ſententia eſt S. Thomæ 2. 2. *quæſt. 3. art. 2. corp.* docentia, caſo, quo quis interrogetur de ſua Fide, eſſe peccatum mortale tacere, ſi ex ea taciturnitate crederetur, vel non habere Fidem, aut Fidem non eſſe veram; vel ex ea taciturnitate alii in Fide titubarent. Ita enim diſſerit; *Sic enim confiteri Fidem non ſemper, neque in quolibet loco eſt de neceſſitate ſalutis, ſed in aliquo loco, & tempore, quando ſcilicet per omiſſionem hujus confeſſionis ſubtraheretur honor debitus Deo, & etiam utilitas proximis impendenda: puta ſi aliquis interrogatus de Fide, taceret, & ex hoc crederetur, vel quòd non haberet Fidem, vel quòd Fides non eſſet vera; vel alii per ejus taciturnitatem averterentur à Fide. In hujuſmodi enim caſibus confeſſio Fidei eſt de neceſſitate ſalutis.* Hucuſque S. Thomas.

5. Idem affirmat Cajetanus ibidem ſic: [Quoniam tunc eſt locus, & tempus confitendæ Fidei, quando interrogatur quis de ſua Fide, (ut in littera dicitur) ita quod *ſi tacendo creditur* non Chriſtianus, ſubtrahit Deo debitum tunc ibi honorem.]

6. Secunda ſententia eſt eorum, qui diſtinguunt inter perſonam publicam, & privatam interrogantem de Fide. Ajunt enim, ſi perſona ſit publica, v. gr. Rex, aut Magiſtratus, interrogatum de Fide debere manifeſtare Fidem; ſi verò perſona ſit privata, v. g. aliquis de plebe, poſſe tacere, vel interrogationem eludere, per illa verba, [Quid ad te?] vel ſimilia. Ita P. Thom. Sanch. *l. 2. Summ. c. 4. nu 6.* & apud ipſum Mag. Bannez 2. 2. *qu. 3. art 2. dub. 1. concl. 3.* P. Azor. *tom. 1. l. 8. c. 27. qu. 1.* Idem tuetur P. Becanus *c. 9. de Fide quæſt. 4. num. 2.* & Leander à SS. Sacram. *par. 1. decal. tr. 2. diſp. 2. qu. 7.* multis perperam citatis. Et poſt hoc decretum Innocentii idem tradunt Lumbier *tom. 3. Summ. num. 1768.* & Filguera *in explicat. hujus propoſitionis* 18. *concluſ. 2.* & Hozes *ib. nu. 35.*

7. Tertia ſententia tuetur, nullam eſſe differentiam in eo, quòd quis de Fide interrogetur à perſona publica, aut à privata. Ita P. Suar. *in ea diſp. 14. ſect. 3. n. 6* ubi ſic ait: [Hæ verò diſtinctiones materiales quidem ſunt ad explicandam circumſtantiam temporis, pro quo obligat præceptum confitendi Fidem, & conſequenter fit prava occultatio Fidei. Nam hæc obligatio non naſcitur ex qualitate, vel poteſtate perſonæ rogantis, ſed ex occaſione, in qua nõ poteſt occultari Fides ſine gravi diminutione Divini honoris, aut detrimẽto ſpirituali proximorum, ut ex dictis ſect. ſuperiori conſtat. Et ideò parum refert, quòd rogans ſit proprius Rex, vel extraneus, cùm obligatio ex juriſdictione rogantis non oriatur. Et ob eandem cauſam nihil obſtabit, quòd perſona rogantis ſit privata; nam ſi rogatio ſit publica, poterunt eadem incommoda ſequi, non confitendo Fidem in tali articulo; & ſimili modo quamvis rogatio privata ſit, atque etiam perſona rogans; ſi tamen illa ſit gravis, & poſſit multùm Fidei prodeſſe, vel nocere; ad dictam obligationem ſufficit. Quia verò quando Tyrannus publica poteſtate, & publicè rogaret, certa eſt neceſſitas moraliter loquendo, ideò de illa potiſſimùm loquuntur Authores; in reliquis autem caſibus ſunt circunſtantiæ ponderandæ.] Hæc P. Suarez, & P. Petrus Hurtado. 2. 2. *diſp. 48. ſect. 2 nu. 17.* idem diſcrimen reiicit, & utrobique eodem modo diſcurrendum eſſe ait, ſive perſona ſit publica, ſive privata. Item P. Granado 2. 2. *controv. 1. tract. 11. ſect. 2. n. 8.*

Jo: Cardenas.

8. Quarta opinio fert, interrogatum de ſua Fide à publica poteſtate, poſſe tacere; eo quod ex eo ſilentio non colligitur, negare Fidem. Leander à SS. Sacram. *tom. 1. in decal. tr. 2. diſput. 2. quæſt. 8.* magnam irrogat injuriam P. Granado, cui eam opinionem attribuit his verbis contentam: [Negant adhuc plures DD. eo quòd ex præciſa taciturnitate Fidelis, non poteſt Princeps colligere, aut præſumere illum Fidem negare, ſed potius implicitè illam fateri.] Et inter alios citat Granadum. Ex cujus citatione deceptus Lumbier *tom. 3. Summ. n. 1768.* eam opinionem attribuit eidem.

9. Citat P. Granadum 2. 2. *Controv. 1. de Fide tract. 21. ſectio 2. num. 8.* à qua tamen opinione longiſſimè abeſt, ut ex ejus verbis conſtat. [B. Thomas verò *in art. 2.* ait, tunc teneri aliquem non tacere, quando proptereà crederetur non habere Fidem, aut Religionem noſtram non eſſe veram, aut alii ob ejus taciturnitatem averterentur à Fide. Atque hæc quidem doctrina vera eſt, quando interrogatus præberet ſuo ſilentio ſufficientem occaſionem prudenter exiſtimandi, noſtram Religionem non eſſe veram, aut ipſum non eſſe Catholicum, &c. Nam in eo evento *tacere eſt erubeſcere Chriſtum*, & doctrinam ejus, gravemque proinde irrogare injuriam Catholicæ Religioni, & ipſius Authori. Et ſanè ſi in prædicto caſu liceret tacere, liceret etiam uti verbis æquivocis, aut negare me eſſe Chriſtianum (ſubintelligendo in mente, &c.) ſicut ergo hoc non liceret ob injuriam, quæ Deo irrogatur, ita *nec tacere*. Unde eleganter Tertullianus *lib. de Idolol.* paulò ante finem: *Negat, inquit, quicunque diſſimulat in quacunque cauſa pro Ethnico habitus*: Et id voluere Sanct. Chriſoſtom. & B. Thom. adducti à Bannez, cujus diſtinctio non eſt probanda, quando eadem incommoda occurrent, aut occurrere poſſunt, licèt qui interrogat, habeat privatam authoritatem: quando verò *qui tacet*, *non præberet* ſufficientem occaſionem exiſtimandi, Fidem noſtram eſſe falſam, &c. tunc non eſſet peccatum mortale tacere.] Hæc P. Granado.

10. Ubi videa nihil diſcedere à modo loquendi Sanct. Thomæ: Ubi eſt ergo in toto hoc contextu, quòd illi attribuit Leander? Compone dictum Leandri attributum Granado cum dicto ipſius Granadi: nam Leander ex Granado refert hæc: *Ex præciſa* taciturnitate Fidelis non poteſt Princeps colligere, aut præſumere, illum Fidem negare, ſed potiùs implicitè illam fateri. Ipſe autem Granado dicit: *In eo caſu tacere, eſt erubeſcere Chriſtum, &c.* & ſolùm ſuperaddit illam conditionalem. *Quando verò qui tacet, non præberet ſufficientem occaſionem exiſtimandi*, &c. quod eſt conſorme dicto S. Thomæ, ut mox videbimus.

11. Citat etiam Leander pro eo aſſerto P. Petrum Hurtado ſupra relatum. Sed longè alia eſt mens hujus Authoris, ut legenti conſtabit. Nec vacat alios Authores à Leandro relatos examinare.

CAPUT II.

Senſus propoſitionis damnatæ, & damnationis ejus.

SUMMARIUM.

Lethale eſt ſilentium, quando eſt ſignum negatæ Fidei, aut erubeſcentia de illa confitenda. n.12.

Silentium coram poteſtate publica interrogante eſt ſignum negatæ Fidei, vel erubeſcentiæ. n.14.

Cum hoc ſtat, quòd aliquando per accidens id ſilentium poſſit non eſſe ſignum negatæ Fidei, neque erubeſcentia. n.15.

Varii caſus, in quibus id ſilentium non eſt ſignum negatæ Fidei, neque erubeſcentia n.15 & ſeqq.

Quid cenſeat P. Suarez. n.18.

Eodem modo diſcurrendum eſt, quando ex eo ſilentio aliqui ſunt ſcandalizandi. n.19.

12. APud omnes certum eſt, quòd quando (interrogante Tyranno, vel privata perſona) ſilentium eſt ſignum negationis Fidei, aut erubeſcentiæ de confeſſione illius, etiam ob metum mortis, eſt mortaliter illicitum contra præceptum Confeſſionis Fidei. Si verò per poſſibile, vel impoſſibile, id ſilentium propter aliquas circunſtantias non eſſet ſignum negationis Fidei, neque erubeſcentię de illa confitenda, neque id ſilentium eſſet ſcandalo aliis, illud non eſſet illicitum. Quia tota ratio malitiæ, quæ reperiri poteſt in eo ſilentio, eſt eſſe ſignum negatæ Fidei, ſignum, inquam, unde poſſit præſumi negari Fidem, idque ſive propter præceptum confitendi, & non negandi, ſive propter ſcandalum aliorum.

13. Aſſerit ergo propoſitio damnata, quòd ſi quis à poteſtate publica interrogatus taceat, id *per ſe* non eſſe peccaminoſum. Cùm autem dicit *per ſe*, ſupponit *per accidens* eſse poſse peccaminoſum.

14. Dicendum ergo eſt, juxta ſenſum hujus damnationis id ſilentium coram poteſtate publica *per ſe* eſse ſignum erubeſcentiæ de confitenda Fide, aut ſignum negationis Fidei: quia id ſilentium non attribueretur contemptui perſonæ interrogantis; neque enim Tyranno poſset reſponderi, ſicut privatæ perſonæ; (Quid ad te? Quis es tu, ut me judicare velis?) Præterea, quia tacere, quando inſtat timor pœnæ, omnes id attribuunt timori pœnæ: ergo id ſilentium coram Tyranno interrogante eſt ſignum non confitendi propter timorem pœnæ, ſive erubeſcentiæ de illa confitenda ob metum. Et ideò optimè dixit Tertullianus ſupra relatus à P. Granado: *Negat, quicunque diſſimulat*, &c. quia diſſimulatio eſt ſignum per ſe negationis Fidei. Et S. Chriſoſt. *in cap. Nolite timere 11. quæſt. 3. ait: (Non ſolùm ille proditor eſt veritatis, qui tranſgrediens veritatem, palàm pro veritate mendacium loquitur; ſed etiam ille, qui non liberè veritatem pronuntiat, quam liberè pronunciare oportet.)* ſed quare ille eſt proditor veritatis; niſi quia per ſe loquendo, interrogatus de veritate Fidei, & non libere pronuntians illam, dat ſignum negationis veritatis.

15. Hinc colliges, non eſſe contra ſenſum hujus damnationis admittere, quòd aliquando per accidens id ſilentium coram poteſtate publica poſſit non eſſe ſignum negatæ Fidei, neque erubeſcentiæ de confeſſione V. gr. ſi interrogatus taceat, & oſculetur crucifixum, quem præ manibus habeat; tunc illud ſilentium per accidens non eſt ſignum negatæ Fidei; quia licet ore taceat, opere confitetur. Et idem eſt, ſi tacens jugulum extendat, ut demonſtret ſe paratum mori pro Fide.

16. Præterea duo ſocii Fideles conveniuntur coram Tyranno, qui eos interrogat dicens, (Numquid vos Catholici eſtis?) Et Principalis eorum reſpondet, *Ambo Fidem Catholicam profitemur*; alter verò ſocius tacet, ſed læto vultu annuit. In hoc caſu taciturnitas illius per accidens non eſt ſignum negatæ Fidei; quia principalis loquitur pro ſe, & pro ſocio annuente. Et illud idem ſilentium, quod ſine ea circunſtantia eſſet ſignum negatæ Fidei, ob eam circunſtantiam eſt ſignum ſuæ etiam confeſſionis.

17. Item, da caſum, in quo Tyrannus dicat Petro (certò ſcio, te eſſe profeſſorem Fidei Catholicæ, ideò dabis mihi acerbiſſimas pœnas.) & Petrus taceat, & rideat ſpernens minas. Hoc ſilentium non eſt ſignum negatæ Fidei, aut timoris. Nam in ea circunſtantia taciturnitas illa eſt virtualiter confeſſio. Si enim timeret, negaret: & non negare, ſed tacere, & ridere minas, eſt ſignum confeſſionis Fidei.

18. Et ideò P. Suarez *citatus illa ſectione 3.* aſſerens, in ea occaſione Tyranni interrogantis *eſſe certam neceſſitatem* confitendi; poſteà *n. 7.* reſpondet ad argumentum tertium partis oppoſitæ, quod *n. 3.* ſic propoſuerat. [Tertiò videtur hoc poſſe probari exemplo Chriſti, & Sanctorum: nam interrogati ſæpe tacuerunt: ergo id etiam nobis licet.] Cui argumento ſic reſpondet *eo n. 7.* (Ad ultimum reſpondetur, rem non phyſicè, ſed moraliter ſpectandam: nam ſi quis tacendo videatur contemnere Tyrannum, aut in ſua Fide eſſe conſtans, illa eſt virtualis confeſſio, & reſponſio. Et ita accidebat in exemplis, quæ ibi referuntur.) Unde juxta Suarium coram Tyranno debet reſpondere Fidelis, vel expreſsè, vel virtualiter. Et quando quis tacet, debet ſilentium eſſe veſtitum talibus circunſtantiis, ut opere confiteatur, ita ut conſtet Tyranno, illum eſſe Fidelem Catholicum. Et inde etiam conſtat, quòd ſilentium coram interrogante per ſe eſt damnabile, utpote ſignum timoris, & erubeſcentiæ, quia communiter cenſetur habitum ex timore pœnæ, & ex erubeſcentia, per accidens autem ex circunſtantia manifeſtante Fidem, ſilentium poſſe non eſſe damnabile; quia propter illam circunſtantiam deſinit eſſe ſignum negatæ Fidei. Itaque propoſitio damnata ait, id ſilentium *per ſe* non eſſe peccaminoſum; ſupponit autem, poſſe *per accidens* eſſe peccaminoſum. Juxta damnationem autem dicimus, *per ſe* eſſe peccaminoſum, *per accidens* autem poſſe non eſſe peccaminoſum; quando ſcilicet ore tacens opere confitetur.

19. Tandem adverte, quamvis ſolùm locuti ſumus de taciturnitate, quatenus eſt ſignum negatæ Fidei, aut erubeſcentiæ de illa confitenda; idem prorſus eſſe intelligendum, quando talis taciturnitas præbet aliis ſcandalum, quo avertantur à Fide, juxta ſententiam, & periodum S. Thomæ *relatam cap. 1.* Ubi obſervandum eſt, quòd notavit optimè Illuſtriſs. Petrus de Tapia *tom. 2. Caten. moral. lib. 1. quæſt. 3. art. 6.* in hæc verba: (Si video ex taciturnitate mea, & omiſſione confeſſionis aliquos, vel aliquem defecturum à Fide, vel vacillaturum, non ſolùm ex Charitate, ſed ex ipſa præciſa & formali confeſſione Fidei teneor præcepto affirmativo confiteri eam; cum ex ipſa formali omiſſione confeſſionis Fidei in eo eventu per ſe ſequatur defectus ille, vel vacillatio.)

CAPUT III.

Quænam ſint opiniones contentæ ſub hac damnatione?

ARTICULUS I.

De aſſertione conditionali.

SUMMARIUM.

An taciturnitas hac conditionaliter propoſita incurrat hanc damnationem? nu. 20.
Reſolvitur non incurrere. n. 22.
Ex ea propoſitione conditionali infertur doctrina cenſura Pontificia. n. 23.
Explicatur ampliùs cenſura Pontificia. n. 24.

20. AD hanc quæſtionem, [An coram interrogante de profeſſione Fidei, licitum ſit tacere?] reſpondent aliqui Authores aſſertione cōditionali, nempe nō eſſe licitum tacere, ſi ſilentium illud præbet ſignum timoris, erubeſcentię, aut negationis Fidei; ſi verò non detur tale ſignū, ſed potiùs confeſſionis, ex peculiaribus circunſtantiis, id non eſſe illicitum. Ita enim aſſerunt P. Suar. & P. Granado cit. Item Lugo Card. *diſp. 14. de Fide ſect. 2. n. 38. & 39.* & alii.

21. Inquiritur ergo, an hæc doctrina, ſic conditionaliter tradita, contineatur ſub condemnatione iſtius Propoſitionis 18. Ratio dubitandi eſt: nam in hac cenſura abſolutè damnatur taciturnitas exhibita interrogationi Tyranni: hæc autem conditionalis ſupponit, aliquos eſſe caſus, in quibus ea taciturnitas non debeat damnari: ergo ea ſententia ſic conditionaliter tradita adverſatur cenſuræ Pontificię, atque adeò ſub ea condemnatione continetur.

22. Dicendum tamen eſt, eam doctrinam, ita conditionaliter traditam, non ſubjacere huic damnationi. Oſtenditur primò. Nam S. Thomas *citatus cap. 1.* in prima ſententia hanc doctrinam tradit hoc modo conditionali. Notanda ſunt verba S. Doctoris: *Subtraheretur honor Deo debitus, &c. ſi aliquis interrogatus de Fide taceret, & hoc crederetur, vel quòd non haberet Fidem, vel quòd fides non eſſet vera*, &c. In hac autem conditionali includitur etiam iſta: *Si taceret, & ex hoc ſilentio non crederetur, illum deficere in Fide, &c.* Nam quando conditio ponitur tanquam requiſita, ut aliqua actio ſit peccaminoſa, ſi ponitur conditio, verificatur, quòd ſit illicita, & ſi deficit conditio, verificatur, quod deeſt ratio malitiæ. Patet ergo, doctrinam prælatam S. Thomæ procedere eo modo conditionali. Certum autem eſt, doctrinam S. Thomæ non adverſari cenſuræ Pontificiæ, neque ſub hac illam contineri, aut damnari.

23. Nam illa doctrina, eo modo conditionali tradita, eſt principium generale, unde manifeſtè infertur cenſura Pontificia. Quod patet hoc ſyllogiſmo. [Interrogante Tyranno Petrum de profeſſione Fidei, ſi hujus ſilentium dat ſignum negatæ Fidei, aut erubeſcentiæ, peccat lethaliter tacendo; ſi autem non dat ſignum ejuſmodi, non peccat: ſed ſilentium in tali occaſione per ſe eſt ſignum negatę Fidei, ſive erubeſcentiæ, quamvis per accidens in aliquo raro caſu poſſit non eſſe tale ſignum: ergo per ſe eſt lethaliter illicitum tacere in ea occaſione, quamvis per accidens in aliquo caſu raro poſſit non eſſe lethale peccatum.] Ecce quomodo doctrina cenſurę Pōtificiæ infertur optimè ex illa doctrina, eo modo conditionali tradita. Cùm ergo cēſura Pontificia inferatur ex illa doctrina, modo cōditionali tradita, non poteſt hęc cenſura illi adverſari; cùm in legitima argumentatione conſequens nō poſſit adverſari ſuo antecedēti.

24. Ad rationem dubitandi patet ex dictis, cenſuram Pontificiam non eſſe adeò abſolutam, ut non patiatur, quòd per accidens in aliquo caſu raro dicatur, quod ſilentium hominis Fidelis juxta exempla propoſita *n. 2.* ſit indemne, & licitum; quia cenſura cadit ſupra id, quod dicit propoſitio damnata, nempe, quod *per ſe*, non eſt peccaminoſum tacere in eo eventu. Et ita cenſura Pontificia, quamvis abſolutè data, non adverſatur ei doctrinæ conditionali.

ARTICULUS II.

De taciturnitate coram perſona privata.

SUMMARIUM.

An reperiatur differentia inter perſonam publicam, & privatam. n. 26.
Opinio aſſerens, ſilentium coram perſona privata non eſſe illicitum, non ſubjacet damnationi. n. 27.
Si coram perſona privata ſilentium ſit ſignum negatæ Fidei, aut timoris &c. certum eſt eſſe illicitum. n. 28.
Si id ſilentium ſit ſignum contemptus perſonæ privatæ, probabiliter procedit aſſertio. n. 29.
An Princeps habeat jus interrogandi de Fide. n. 30.
Opinio Felguera, quòd Princeps habet jus interrogandi de Fide, impugnatur. nu. 31.

25. INquiritur ſecūdò, an huic damnationi ſubjaceat, aut alio modo ſit improbabilis opinio docēs, ſi quis interrogetur de profeſſione Fidei à perſona privata, non teneri ad confitendum Fidem?

26. Vidi-

26. Vidimus n. 1. in relatione ſecundæ ſententiæ, non paucos Doctores diſtinguere inter perſonam publicam, nempe Principem, aut Magiſtratum, & perſonam privatam: aſſerereque, illicitum eſſe ſilentium coram perſona publica interrogante: non ſic, ſi taceatur coram perſona privata. Vidimus etiam in relatione tertiæ ſententiæ, plures non reperire diſcrimen inter utrunque genus perſonarum. Et operæ pretium eſt diſcernere, an ea ſecunda ſententia ſubjaceat huic damnationi; vel ſaltem digna ſit, quæ excludatur à praxi?

27. Dico primò. Ea ſecunda ſententia non ſubjacet huic damnationi. Probatur. Nam cenſura Pontificia ponit in propoſitione damnata illud initium periodi: *Si à poteſtate publica quis interrogetur*: non ergo loquitur de interrogatione perſonæ privatæ: atque adeò ex vi cenſuræ Pontificiæ ea ſecunda opinio manet indemnis.

28. Dico ſecundò. Si coram perſona privata interrogante Petrum de profeſſione Fidei, Petrus taceat; ejuſque taciturnitas ſit ſignum negatæ Fidei, aut timoris, vel erubeſcentiæ de confitenda Fide, improbabile eſt, quòd ſit licitum tacere. Patet. Nam apud omnes certum eſt, ſicut eſt lethaliter illicitum negare Fidem, ita eſſe graviſſimum peccatum dare ſignum ejuſmodi negationis, aut erubeſcentiæ: ergo ſi taciturnitas coram privata perſona ſit ſignum ejuſmodi, improbabile eſt, quòd non ſit iniquum; & certum eſt, eſſe iniquum.

29. Dico tertiò. Quatenus ſecunda ſententia ponit, taciturnitatem coram poteſtate publica interrogante de profeſſione Fidei, nõ eſſe ſignum contemptus perſonæ, ſed per ſe eſſe ſignum negatæ Fidei; & corã perſona privata eſſe poſſe ſignum contemptus perſonæ, & poſſe reſponderi, (Quid te? Quis te conſtituit judicem?) probabiliter procedit. Nam id ſilentium non eſt condemnabile, niſi quatenus eſt ſignũ negatæ Fidei, aut erubeſcentiæ, vel timoris confitendi Fidem: cum ergo coram perſona privata frequenter poſſit carere ea circumſtantia talis ſignificationis; eo modo poteſt non eſſe illicitum.

30. P. Petrus Hurtado ſupra citatus ex eo probat, nullum eſſe diſcrimen inter interrogationem perſonæ publicæ, & interrogationem perſonæ privatæ: quia ſicut perſona privata non habet jus interrogandi de Fide in odium Fidei, ita nec Tyrannus, nec Princeps, aut alia perſona publica, neque enim in odium Fidei majus habet jus Princeps, quam privatus homo.

31. Figuera in expoſitione hujus 18 Propoſitionis ſic reſpondet ad argumentum P. Petri Hurtado. [Licèt ex ſe non gaudeat majori jure ad interrogandum de Fide perſona publica, quàm privata; quia utraque in Fidei odium interrogat: tamen perſona, ſeu poteſtas publica habet jus perfectum ad interrogandum, dimanans ab authoritate, quam illi attribuit Fides propter illius honorem, & gloriam: nam Fides ex ſua natura habet jus, ut manifeſtetur, & illam omnes confiteantur, & ſic tribuit jus publicæ authoritati ad prædictam interrogationem.]

32. Sed in primis illud jus ſine fundamento adſcribitur poteſtati publicæ: cujus juriſdictio ſolùm extenditur ad gubernationem politicam. Deinde difficile intelligitur, quomodo ipſa Fides det jus poteſtati publicæ, ut interroget in odium ipſius Fidei. Prætereà, quia tota ratio malitiæ reſidens in ea taciturnitate conſiſtit in eo, quod ſit ſignum negatæ Fidei, vel erubeſcentiæ de illa confitenda, aut cauſa ſcandali; unde fit, quod independenter à quolibet jure interrogandi, ſi ea taciturnitas eſt ſignum negatæ Fidei, aut erubeſcentiæ, aut cauſa ſcandali, eſt lethaliter illicita; ergo ejuſmodi jus, aut carentia illius per ſe ſolum, neque prodeſt, neque obeſt huic deciſioni.

ARTICULUS III.

An aliquæ aliæ opiniones ſubjaceant huic damnationi?

SUMMARIUM.

An cum vocantur per edictum Fideles, teneantur comparere ad declarandam ſuam Fidem? n. 33.
An qui interrogatur de Fide, & non in odium, licitè poſſit tacere? n. 35.
An ſi interrogetur de Fide ſolùm ad detegendum inimicum, teneatur reſpondere? n. 36.
An ſi Princeps interroget, non in odium Fidei, ſed ob alium finem bonum, licitè poſſit tacere. n. 37.

33. INquiritur tertiò, an ſubjaceat huic damnationi opinio docens, quòd cum poteſtate publica per edictum Fideles, vocantur ut coram tribunali declarent ſuam Fidem, non teneantur ire ad illam declarandam. Et quidem hanc opinionem multi ſapientes Theologi tuentur. Ita P. Suarez *d. 14. de Fide ſect 3 nu. 6.* Lugo Card. *d. 14. de Fide ſectio. 2. n 43.* P. Coninck *d. 15. de Fide dub 5. n. 81.* P. Caſtro Palao *tom. 1. tr. 4. d. 1 ſect. 14. n. 2.* & plures alii.

34. Dicendum eſt, hanc opinionem non ſubjacere damnationi. Ratio eſt, quam tradit P. Suar. loco proximè citato, ubi hæc habet: [Neceſſarium eſt, ut perſona nominatim, ut ſic dicam, & in particulari rogetur: nam ſi tantum in generali proponatur, ut ſi quis eſt Fidelis, ſe prodat, cùm multi adſint occulti, *nemo propriè interrogatur*; & ideo regulariter loquendo, nullus tenetur tunc ſe prodere.] Unde inſtruitur argumentum. Cenſura Pontificia loquitur de eo, qui tacet interrogatus: ſed cum vocantur per edictum, ut manifeſtent ſuam Fidem, *nemo propriè interrogatur*: ergo cenſura Pontificia non condemnat opinionem, quæ id aſſerit de vocatis per edictum.

35. Inquiritur quartò, an ſubjaceat ei damnationi ſententia aſſerens, eum, qui interrogatur, nõ in odium Fidei, ſed propter alium finem, non peccare tacendo, aut ſimulando. P. Suarez loco proximè citato aſſerit, non peccare, ubi ſic ait: [Etiam eſt conſiderandum, an rogans id faciat in odium Fidei, vel tantùm *in odium perſonæ, ut inimicum detegat*: in hoc enim poſteriori caſu ceſſat obligatio reſpondendi, ut per ſe conſtat.] Idem docet P. Caſtro Palao *in loco proximè cit. punct. 13. n. 4.* & alii.

36. Circa quam dubitationem dicendum eſt primò, in eo caſu quem ponit P. Suar. ut non interrogetur in odium Fidei, ſed ſolùm ad tegendum inimicum; ſic non damnatur ea ſententia, quòd ita interrogatus non teneatur reſpondere veritatem. Ratio eſt: nam cenſura Pontificia reſpicit cauſam Fidei, & confeſſionis ejus: at in illo caſu, in quo interrogat ſive Princeps, ſive privatus, non agitur cauſa Fidei, neque confeſſionis ejus: ergo hanc ſententiam, quæ loquitur de hoc caſu particulari, non damnat cenſura Pontificia.

37. Dicendum eſt ſecundò, ſi Propoſitio procedat univerſaliter de omni caſu, in quo poteſtas publica interroget, non in odium Fidei, ſed ob alium finem bonum; ſi affirmet licitè poſſe tacere, talis affirmatio ſubjacet huic damnationi. Ratio eſt. Nam poteſt Princeps Catholicus in Belgio ſcire velle propter aliquem finem honeſtum, & conſequenter non in odium Fidei, quinam ſint Catholici in ditione ſua: unde ſi tunc interroget Petrum, an ſit Catholicus, illi tacere, aut tergiverſari non licet; quia ea taciturnitas erit ſignum Fidei negatæ. Quare Propoſitio aſſerens in hoc caſu ſilentium eſſe licitum, ſubjacebit huic damnationi, juxta quam damnabilis eſt Propoſitio aſſerens, interrogatum à poteſtate publica de ſua Fide, poſſe tacere. Neque poteſt excuſari in præſenti, ſicut in præcedenti, ex eo quod hic non agitur cauſa Fidei: nam quamvis in hoc caſu interrogatio non ſit in odium Fidei, negari non poteſt, quòd agatur hic cauſa Fidei, propter aliquem alium finem honeſtum, & maximè ſi iſte finis ſit Catholicis favorabilis, ita ſic interrogatum ab Epiſcopo, vel Principe Catholico teneri ad confeſſionem Fidei, docuit P. Arriaga *2. 2. diſp 21. ſect. 2. n. 5.* quem refert, & ſequitur Leander à SS. Sacram. *p. 1. in decal. 2. diſp. 2. quæſt. 12.*

DISERTATIO XIII.

De neceſſitate piæ affectionis ſupernaturalis ad aſſenſum Fidei, & ad ejus certitudinem.

CAPUT I.

Relatis duobus Propoſitionibus damnatis proponitur doctrina certiſſima Theologorum, & quomodo ex illa reddatur certò falſa oppoſita opinio?

SUMMARIUM.

Duæ propoſitiones damnatæ. n. 1.
Piam affectionem voluntatis eſſe neceſſariam ad aſſenſum Fidei. n. 2.
Conſtat ex eo, quòd liberum eſt credere, & non credere. Ubi refertur definitio Tridentini. n. 3.
Neceſſaria eſt ad certitudinem adhæſionis n. 4.
Ubi non eſt evidentia veri, requiritur inclinatio voluntatis. n. 5.
Solùm requiritur ad credendum, myſterium fuiſſe à Deo revelatum, num 6.
Rejicitur aſſertio oppoſita. n. 7.
Ex eo rejicitur, quia falſum eſt, quòd res Fidei ſint evidentes. n. 8.

1. PRopoſitio 19. quam in hoc decreto damnat Pontifex, hæc eſt. *Voluntas non poteſt efficere, ut aſſenſus Fidei in ſeipſo ſit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentium.* Propoſitio 20. quæ eſt quaſi concluſio illata ex præcedenti, quæ etiam damnatur, hæc eſt. *Hinc poteſt quis prudenter repudiare aſſenſum, quem habebat ſupernaturalem.*

2. Piam affectionem voluntatis ſupernaturalem eſſe neceſſariam ſimpliciter ad aſſenſum Fidei ſupernaturalis, eſt communis Theologorum ſententia, tam firmis momentis authoritatis, & rationis munita, ut oppoſita (ut minimum) ſit planè improbabilis. Quam ſententiam docet S. Thomas *2. 2. qu. 1. art. 4. & qu. 2. art. 1. ad 3.* & aliis in locis. Eam egregiè firmant P. Suarez *diſp. 6. de Fide ſectio 6. & 7.* Lugo Card. *diſp. 10. de Fide ſect. 1. & ſeqq.* P. Granado *2. 2. contr. 1. tract. 9. d. 2. & ſeqq.* P. Petrus Hurt. *de Fide, diſp. 45. & ſeqq.* & omnes communiter Theologi.

3. Id probant ex apertis teſtimoniis Sacræ Scripturæ, ex quibus conſtat, actus Fidei ſupernaturalis eſſe liberos, hoc eſt, liberum eſſe credere, & non credere; item credere eſſe meritorium. Cum ergo intellectus ſit potentia neceſſaria, atque adeò in actibus illius non poſſit ſtare libertas, nec meritum; infertur manifeſtè, eam libertatẽ, & meritum ſtare in affectu voluntatis ad credendũ, quem Theologi vocant piam affectionem ſupernaturalem; quæ quidem eſt actus liber, & meritorius. Quam veritatem definivit Concilium Tridentinum *ſeſſ. 6. cap. 6.* illis verbis: *Diſponuntur autem ad juſtitiam, dum ex-*

20. Quod ſi objicias. Evidentia credibilitatis ita ſuadet veritates Fidei, ut repugnet, illas eſſe falſas: ergo ea evidentia credibilitatis dat evidentiam metaphyſicam veritatibus Fidei.

21. Huic objectioni ea claritate, qua ſolet, reſpondet P. Granado *tract. 2. de Fide diſp. 4 n.4.* [Reſpondetur, ab evidentia credibilitatis ita proponi Fidem, ut repugnet illam eſſe falſam; non quaſi hæc repugnantia oriatur ex ipſa evidentia credibilitatis; nam ex vi hujus præciſè non redditur certus (*infallibilitate metaphyſica*) intellectus de veritate myſteriorum: ſed oritur ex Divina authoritate, & interna illuſtratione, quibus noſtra Fides innititur.] Itaque repugnat, myſteria Fidei eſſe falſa; ſed non vi evidentiæ credibilitatis; ſed vi authoritatis Divinæ revelantis, & vi luminis Fidei. Implicat contradictionem, illa eſſe falſa; in quo convenit certitudo Fidei cum evidentia metaphyſica; ſed differt ab illa in obſcuritate.

CAPUT III.

An ſubjaceat huic damnationi propoſitio aſſerens ad aſſenſum Fidei non requiri poſitivum imperium, ſed ſolam non reſiſtentiam voluntatis.

SUMMARIUM.

Opinio perperam attributa Scoto. n. 22.
An ea opinio ſubjaceat huic damnationi. n. 23.
Diſcrimen inter damnari, & antiquari propoſitionem. n. 25.
Ea opinio antiquatur vi hujus decreti. n. 26.
Ex ea opinione infertur propoſitio damnata. n. 27. & 28.
Ad determinandum aſſenſum Fidei non ſufficit motivum purè intellectuale. Et quid inde pro concluſione? n. 29.

22. Scoto attribuitur (ſed falsò, ut conſtat ex P. Suarez citato) opinio aſſerens, neceſſarium eſſe, quòd voluntas non contradicat, ſed non eſſe neceſſarium, quòd voluntas determinet, & moveat intellectum ad credendum.

23. Filguera in expoſitione propoſitionis 19. §. *Quæret aliquis*, affirmat, eam opinionem non comprehendi ſub hac damnatione. Rationem reddit: [Quia poterunt Scotiſtæ dicere eam non contra motionem quodammodo conducere ad firmitatem aſſenſus Fidei, quatenus voluntate in contrarium non conante, intellectus non impeditur ſuo objecto adhærere, quòd evidenter moraliter judicat eſſe verum. Hæc Filguera. Sed id videtur dixiſſe cum formidine, nam poſteà ſuadet, eam non repugnantiam voluntatis non eſſe ſufficientem, ut aſſenſus Fidei habeat à voluntate firmitatem, ultra eam, quam accipit à rationibus impellentibus ad aſſenſum.

24. Dicendum tamen eſt, hanc propoſitionem, *Ad actum Fidei non requiritur imperium poſitivum, ſed ſufficit, quòd voluntas non repugnet*; quamvis non damnetur expreſsè hoc decreto Innocentii XI. ex vi tamen hujus decreti antiquatam manere.

25. Damnatur expreſsè propoſitio, quando per ſuos formales terminos expreſſa, aut per æquivalentes præſcribitur ut ſcandaloſa, aut tanquam digna aliqua alia cenſura Theologica. Antiquatur verò propoſitio, quando eſt incompoſſibilis cum decreto, licet per proprios, & formales terminos non exprimatur.

26. Dicimus ergo, eam propoſitionem antiquari vi hujus decreti; quia incompoſſibilis eſt cum tali decreto. Nam hæc propoſitio eſt antecedens, ex quo infertur legitimè propoſitio condemnata: & ſicut in legitima argumentatione non poteſt eſſe antecedens verum, & conſequens falſum: ita ſi conſequens eſt falſum, neceſſe eſt, quòd etiam antecedens ſit falſum: nam benè valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis.

27. Jam verò quòd hæc propoſitio ſit antecedens, unde infertur manifeſtè propoſitio damnata, oſtendo primò. Per ſolam non repugnantiam voluntatis non poteſt voluntas efficere, ut aſſenſus Fidei ſit magis firmus in ſe ipſo, quàm mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentium: ſed juxta hanc ſententiam ſola datur non repugnantia voluntatis: ergo voluntas non poteſt efficere, ut aſſenſus Fidei ſit magis firmus in ſe ipſo, quam meretur pondus rationum: ergo ex eo, quòd non detur poſitivum imperium voluntatis, ſed ſola non repugnantia ejus, infertur propoſitio damnata.

28. Major probatur. Nam firmitas, quam dat voluntas actui Fidei, eſt firmitas adhæſionis ad objectum, fundata in eo, quòd videt intellectus firmitatem connexionis cum objecto: atqui per ſolam non repugnantiam voluntatis non adhæret voluntas firmiter ad objectum; nam adhærere firmiter dicit vehementem inclinationem; & non repugnare voluntatem, ſolùm dicit quandam permiſſionem: ergo firmitas, quam dat voluntas actui Fidei, non poteſt oriri à ſola non repugnantia voluntatis.

29. Oſtendo ſecùndò. Nam intellectus non cogitur, nec determinatur ex motivo intellectuali ad aſſenſum, niſi ex evidentia veri: ſed in motivo intellectuali Fidei, nempe authoritate Dei revelantis, nó datur evidentia veri; cùm obſcure cognoſcat revelationem, nempè per propoſitionem Eccleſiæ: ergo ad aſſenſum Fidei determinandum non ſufficit illud motivum intellectuale: ergo requiritur, quòd voluntas illum determinet inclinatione ſua ad aſſenſum. Sed ſola nó repugnantia voluntatis non poteſt determinari intellectus ad aſſenſum; cùm adhuc poſita ea non repugnantia maneat intellectus indeterminatus: ergo adhuc requiritur voluntas inclinās, & determinans. Ergo ubi nó datur hęc poſitiva inclinatio, & determinatio voluntatis, aſſenſus Fidei in ſe ipſo non habet majore firmitatem, quàm eam, quam accipit à pondere rationum impellentium ad aſſenſum.

CAPUT IV.

De damnatione vigeſima propoſitionis.

NON EGET SUMMARIO.

30. Propoſitio 20. ex damnatis hęc eſt. *Hinc poteſt quis prudenter repudiare aſſenſum, quē habebat, ſupernaturalem.* In quo ſenſu eam dixerint Authores ejus propoſitionis, me omninò latet. Et cùm ea particula *Hinc* denotet, eſſe conſequentiam deductam ex propoſitione immediatè antecedenti; ego non video, quomodo talis conſequentia inferatur ex præfata propoſitione 19. niſi hæc trahatur ad ſenſum hæreticalem. Et ideò nó impugno, quod nó capio: ſatis enim impugnata manet propoſitio, quæ à Romano Pontifice damnatur.

31. Scio, aliquos exiſtimaſſe (referēte Villelmo Sandęo in cōfutatione triū virorū) huic damnationi ſubiici opinione eorū, qui dixerunt, infidelem, cui proponitur ut probabilior Religio Catholica, & qui ſtatim præſtat debitam deligentiam ad aſſequēdam certitudinē poſſe ſuſpendere aſſenſum, donec ad talem certitudinem perveniat. Ideò enim eam propoſitionem accuſant, quia quod talis infidelis ſuſpendat aſſenſum in eo eventu, idem eſt, ac quòd repudiet illum.

32. Sed certum eſt, præfatam opinionem nullo modo ſubjacere huic damnationi. Et ex ipſis terminis propoſitionis damnatæ evidenter conſtat, ait enim, *Repudiare aſſenſum, quem habebat*: Sed is infidelis in præfata hypotheſi nullum anteà habebat aſſenſum: ergo non poteſt dici, quòd repudiaverit aſſenſum, quem habebat. Id etiam conſtat apertè ex ſignificatione ipſius verbi *repudiare*, quòd idem eſt, ac repellare id, quod anteà erat admiſſum. Sic Terentius in Adria ait: *Repudio conſilium, quod primum intenderam.*

DISERTATIO XIV.

An aſſenſus Fidei ſupernaturalis fiet cum notitia ſolùm probabili revelationis, ſive cum formidine de illa?

CAPUT I.

Refertur propoſitio 21. damnata, ejuſque falſitas oſtenditur.

SUMMARIUM.

Opinio Lumbierii. n. 2.
Quid cenſeat Filguera. n. 3.
Ad actū Fidei ſupernaturalis requiritur certitudo de revelatione Dei. n. 4.
Duplex eſt certitudo, ſcilicet objectiva, & ſubjectiva, & quomodo utraque reperiatur in actu Fidei Divinæ. n. 5.
Actus Fidei non poteſt inniti revelationi falsò exiſtimatæ. n. 6.
Certitudo adhæſionis ad objectum eſt de conceptu eſſentiali actus Fidei. n. 7. & ſeqq.
Quomodo ex pia affectione accreſcat actui Fidei major firmitas adhæſionis. n. 10.

1. Propoſitio XXI. ex damnatis hæc eſt: *Aſſenſus Fidei ſupernaturalis, & utilis ad ſalutem ſtat cum notitia ſolùm probabili revelationis; immò cum formidine, qua quis formidet, an non ſit locutus Deus.* Cujus propoſitionis ſenſus clariſſimus eſt, neque explicatione indiget.

2. Raymundus Lumbier *to. 3. Summ. n. 1773.* ait, damnatam eſſe hanc propoſitionem propter quoſdam Recentiores, quos ſuppreſſis nominibus refert, aſſerentes, quod ut quis eliciat actum Fidei ſupernaturalis circà objectū aliquod ſingulare, ſufficit, ſi illud ſingulare probabiliter contineatur ſub revelatione certa univerſali, v.g. ſuppoſita revelatione de auxilio efficaci, quia probabile eſt, ſub auxilio efficaci probabiliter contineri præmotionem phyſicam, poſſe actum Fidei ſupernaturalem terminari ad talem præmotionem.

3. Emmanuel de Filguera in ſua Lucerna in explicatione hujus propoſitionis 21. eos, qui cenſent, non requiri evidentiam credibilitatis de revelatione, ſubiicit huic damnationi; ita ut ferens opinionem Gabrielis, quòd Deus ſupplet evidentiam credibilitatis media illuſtratione, & inſpiratione interna etiam eam ſubiiciat huic damnationi. Et ita ei ſubiicit P. Ripaldam. Immò & P. Suarium vult ſub hac damnatione contineri, quatenus cùm ille *diſp. 4 de Fide ſect. 5. n. 7.* retuliſſet ſententiam, quæ aſſerit, licet in corpore Eccleſiæ requiratur evidentia credibilitatis ad fidem ſupernaturalem, non vero requiri in omnibus ſingularibus; ſubjungit Suarius: [Et hæc opinio fortaſsè probabilis eſt.] Et in explicatione quartæ propoſitionis vult comprehendere ſub damnatione hujus propoſitionis 21. P. Mattheum de Moya *1. o Selectar. tr. d. 5. qu. 2. § 4 n. 17* aſſerentem, eſſe aliquos aſſenſus Fidei, qui non ſupponunt credibilitatis evidentiam. Quæ omnia altiorem poſtulant diſcuſſionem.

4. Pro cujus rei claritate, præmitto primò, indubitabile eſſe, quòd hæc damnatio poſtulat certitudinem omnimodam in actu Fidei ſupernaturalis, de revelatione Dei. Ex eo enim, quòd non ſufficiat ad actum Fidei probabilitas de revelatione, neque cum actu Fidei compoſſibilis ſit formido, evidenter infertur, actum Fidei eſſe non poſſe, quin ſit omninò certus.

5. Præmitto ſecundò, cum P. Suarez *diſp. 6. de Fide ſect. 5. num. 7.* duplicem eſſe certitudinem. Alia enim eſt certitudo connexionis cum objecto, quatenus impoſſibile eſt, dari actum, quin etiam tale ſit objectum, quale repræſentatur per actum. Subjectiva eſt firmitas adhæſionis ad objectum, quatenus actus ita firmiter tendit in objectum, ut nullam ſecum compatiatur dubitationem, aut formidinem. Dicitur autem ſubjectiva, quia eſt adhæſio ſubjecti ad objectum. Itaque hæ duæ formalitates diverſæ ſunt: & quòd myſterium incarnationis. V. g. ita ſit certum, ut non poſſit eſſe aliter, quàm repræſentatur per actum Fidei; & quòd actus Fidei habeat firmiſſimam tendentiam in myſterium Incarnationis, ita ut de eo nequeat intellectus dubitare, aut formidare.

6. Præmitto tertiò, certitudinem objectivam, ſive connexionem cum eo, quòd objectum ita ſit, eſſe de conceptu Fidei ſupernaturalis: & ideò Fidem ſupernaturalem non poſſe inniti revelationi falsò exiſtimatæ. Quàm concluſionem optimè probat P. Suarez *diſp. 3. de Fide ſect.* 13. ex Concilio Tridentino, & ex Sacræ Scripturæ teſtimoniis. Et ratio à priori eſt. Nam lumen intellectuale Divinum, & ſupernaturale, ad Fidem ſupernaturalem requiſitum, ex natura ſua eſt determinatum ad aſſentiendum Divino teſtimonio, verè, & realiter teſtificanti: quia eſt veluti inſtrumentum Spiritus Sancti, per quod movet intellectum ad aſſentiendum, & ideò debet eſſe proportionatum veritati Spiritus Sancti.

7. Reſtat ergo inquirere, an certitudo adhæſionis ad objectum ſit etiam de conceptu eſſentiali actus Fidei. Et quidem in damnatione hujus 21. propoſitionis manet definitum à Pontifice, actum Fidei ſupernaturalis ita firmiter adhærere debere revelationi, ut cum tali actu non ſit compoſſibilis mera probabilitas, aut formido divinę revelationis.

8. Oſtenditur deindè primò. Nam tantò certior eſt actus certitudine adhęſionis ad objectum, quantò firmioribus principiis cognoſcit fulciri ſuum objectum: ſed catholicus, qui elicit actum Fidei, cognoſcit ſuum objectum niti firmiſſimo principio revelationis Dei, qui neque fallere, neque falli poteſt; ergo actus Fidei firmiſſimè adhęret objecto.

9. Oſtenditur ſecundò. Quia lumen ſupernaturale, quòd præcedit actum Fidei, ita roborat intellectum, ut cognoſcat, prodigendam vitam pro aſſertione veritatis Fidei: ergo ita roborat intellectum, ut firmiſſimè adhæreat veritati objectivæ revelatæ. Videatur P. Suarez *diſp. ſexta, de Fide ſect. 5.*

10. Ubi notandum eſt, ex pia affectione ſupernaturali, quæ imperat actum Fidei ſupernaturalem, huic accreſcere majorem firmitatem adhęſionis ad objectum, ut tenet communis ſententia Theologorum; ſed ea certitudo non accreſcit ex pia affectione, niſi actui certo certitudine objectiva; & ita quamvis pia affectio naturalis poſſit dare actui probabili certitudinem apparentem adhæſionis ad objectum; non tamen veram certitudinem, quæ non eſt vera, niſi detur etiam certitudo connexionis cum objecto.

CAPUT II.

An ſubjaceat damnationi huic opinio aſſerens, poſſe terminari actū Fidei ſupernaturalis ad ea objecta, quæ probabiliter continentur ſub vera revelatione univerſali?

SUMMARIUM.

Opinio aliquorum. n. 11.
Fundamentum ejus deſumptum ex eo, quòd Fide creditur in hac hoſtia eſſe corpus Chriſti Domini. n. 12.
An relata opinio concedat, actum Fidei ſtare cum formidine de exiſtentia revelationis. n. 13. & ſeqq.
Oſtenditur, quàm falſa ſit ea opinio. n. 15.
An repugnet, quòd quis actu Fidei credat, ſe eſſe in gratia? Et quid inde pro concluſione? n. 17.
Confirmatio deſumpta ex Tridentino. n. 18.
Solvitur objectio de hac hoſtia conſecrata. n. 19.
Sub conditione implicita credimus actu Fidei, corpus Chriſti eſſe ſub hac hoſtia. n. 20.
An aliquando poſſit terminari actus Fidei ad præſentiam Chriſti in hac hoſtia abſque ulla conditione? n. 20.
An poſſit credi actu Fidei ſenſus probabiliter contentus in Scriptura, ſub conditione? n. 22.

11. NOn defuerunt Authores, qui dicerent, terminari poſſe actum Fidei ſupernaturalis ad objecta, quæ probabiliter continentur ſub revelatione univerſali: Verb. gr. totam Scripturam Sacram revelavit Deus: ſi ergo aliquis ſibi probabiliter perſuadeat, hunc eſſe ſenſum talis loci Scripturæ, poterit illum ſenſum credere actu ſupernaturali Fidei.

12. Quam aſſertionem ex eo probant. Nam Fideles adorant, & credunt Fidei ſupernaturalis actu, in hac hoſtia eſſe corpus Chriſti Domini realiter præſens; & tamen hanc hoſtiam eſſe conſecratam, eſt duntaxat probabile, & dubitabile: ergo quando aliquid continetur probabiliter ſub revelatione vera univerſali, poteſt credi actu Fidei ſupernaturalis. Ideò enim credimus Fide Divina, & ſupernaturali, in hac hoſtia eſſe realiter præſens Chriſti corpus, quia revelatio univerſalis affirmat, Chriſti corpus eſſe realiter pręſes in omni hoſtia ritè conſecrata à legitimo Sacerdote: hanc autem eſſe ritè cōſecratam à legitimo Sacerdote, ſolùm eſt probabile, & dubitabile; quia poſſumus dubitare an Sacerdos habuerit intentionem conſecrandi, & an Sacerdos ſit ritè ordinatus, vel etiam an ſit baptizatus.

13. Dicendum tamen eſt, eam opinionem ſubiici huic damnationi. Et ita expreſſit Lumbier citatus ſupra. Quòd ſic manifeſtè oſteditur. Huic damnationi ſubiicitur propoſitio, quæ propugnat, actum Fidei Divinæ ſtare cum notitia ſolùm probabili revelationis, aut cum formidine de exiſtentia revelationis; ſed aſſenſus, qui terminatur ad objectum ſingulare probabiliter contentum ſub revelatione univerſali, ſtat cum notitia ſolùm probabili revelationis, & cum formidine de exiſtentia revelationis: ergo talis opinio huic damnationi ſubiicitur. Major patet ex ipſo tenore decreti.

14. Minor probatur. Nam qui dicit, ſe credere Fide Divina ſenſum probabiliter contentum in textu Sacræ Scripturæ; vel id credit, quia talis ſenſus eſt revelatus à Deo, & contentus in revelatione Dei; vel non credit propter hoc motivum, aut determinativum? Si hoc ſecundum dicas; quomodo poteſt eſſe actus Fidei Divinæ, ſi id non credit, quia Deus dixit? eſt enim de eſſentia actus Fidei Divinę credere, quia Deus dixit. Si verò primum dicas, ſenſus probabiliter contentus in textu Scripturæ ſolùm eſt probabiliter revelatus: ergo ille actus ſtat cum notitia probabili de tali ſenſu revelato; & cum formidine, ne non revelatus à Deo fuerit.

15. Similiter ſi quis crederet, pręmotionē phyſicam contineri probabiliter in auxilio efficaci revelato à Deo, ſolùm haberet notitiam probabilem, quòd pręmotio phyſica revelata eſſet à Deo: ergo aſſenſus ille Fidei ſtaret cum probabilitate de revelatione facta à Deo circa pręmotionem, & cum formidine de pręmotione revelata à Deo.

16. Eam autem opinionem, quæ docet, poſſe terminari actum Fidei ad ea objecta, quæ probabiliter contineatur in revelatione Dei, eſſe falſam, & reiiciendam, oſtenditur primò ex dictis *c. 1.* Nam de conceptu eſſentiali Fidei Divinę eſt utraque certitudo, tam connexionis cum objecto, quàm adhæſionis ad illud, ut conſtat ex *c. 1.* ſed aſſenſus, qui terminatur ad ea objecta, quæ probabiliter continentur in revelatione, caret ea certitudine: ergo non eſt aſſenſus Fidei Divinæ. Probatur Minor: nam cùm ſolùm ſit probabile, revelationem extendi ad illud objectum, poteſt dari formido in oppoſitum; formido autem, & certitudo mutuò ſe excludunt.

17. Confirmatur. Si poſſit credi Fide Divina objectum probabiliter contentū in revelatione; poſſet homo, qui confeſſus eſt ſua peccata cum cōtritione, & propoſito non peccandi de cætero, credere Fide Divina, ſe eſſe in ſtatu gratiæ: atqui hoc repugnat definitioni Concilii Trid. ergo objectum probabiliter contentum in revelatione non poteſt credi actu Fidei Divinæ. Minor patet. Nam qui taliter confeſſus eſt omnia ſua peccata, probabiliter cenſet, ſe ritè confeſſum eſſe, atque adeò contineri ſub eo objecto univerſali revelato, [Omnis Fidelis, qui ritè confitetur omnia ſua peccata, eſt in ſtatu gratiæ] ergo actu Fidei Divinæ poſſet credere, ſe eſſe in ſtatu gratię.

18. Quod autem id ſit contra definitionem Tridentini, conſtat. Nam *ſeſſ. 6. c. 9* ſic aſſerit. *Quilibet, dum ſe ipſum, ſuamque infirmitatem, & indiſpoſitionem reſpicit, de ſua gratia formidare, & timere poteſt: cùm nullus ſcire valeat certitudine Fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe conſecutum.* Conſtat ergo ex definitione Concilii, non poſſe terminari actum Fidei Divinæ ad objectum probabiliter contentum ſub objecto revelato, & de cujus veritate formidari poſſit. Et ideò hanc ſententiam tuetur Lugo Cardinalis *d. 1. de Fide ſect. 13. §. 4. à n. 322.* P. Suarez *diſp. 3. de Fide ſect. 13. n. 9.* P. Petrus Hurtado *diſp. 11. de Fide ſect. 4.*

19. Ad objectionem ſupra propoſitam de hac hoſtia conſecrata ita reſpondet P. Gran. *contr. 1. de Fide tr. 1. d. 6. ſect. 2. n. 15.* [Reſpondet B. Thom. *ar. 3. ad 4.* Fidem non inclinare ad credendum Chriſtum Dominum determinatè eſſe in hac numero hoſtia, vel illa; ſed in ea, quæ fuerit ritè conſecrata: & ita nunquam exponitur Fides falſitati. Nec propterea cùm aliquis hanc, vel illam hoſtiam adorat, appoſiturus eſt conditionem, *ſi nimirùm ſit ritè conſecrata*, hoc enim reprehenſione dignum eſſet, & devotionem multùm imminueret: ſed ſat eſt implicita conditio, qua jam ſupponunt Fideles, ſe credere, & adorare ſub illis ſpeciebus Chriſtum Dominum, ſuppoſita vera conſecratione, & non aliter.] Hucuſque P. Granado.

20. Juxta quam reſponſionem actum Fidei ſupernaturalis eliciunt Fideles, dum credunt, ſub ea conditione, licèt non expreſſa, ſed implicita. Quo pacto aſſenſus ita implicitè conditionatus eſt verus actus Fidei ſupernaturalis. Neque enim creditur aſſenſu Fidei ſupernaturalis, hanc hoſtiam eſſe ritè conſecratam: quia de hoc eſt ſola probabilitas, & ſtat cum formidine de vera conſecratione: ſed ſub conditione implicita, quòd hæc hoſtia ſit ritè conſecrata, elicitur aſſenſus Fidei Divinæ ad credendum, ibi eſſe Chriſtum realiter præſentem.

21. An

21. An autem poſſit aliquando terminari actus Fidei Divinæ ad præſentiam Chriſti realem in hac hoſtia determinata, abſque ulla conditione explicita, dicam *cap.* 4.

22. Dices. Ergo ſimiliter poterit quis credere actu Fidei Divinę ſenſum Sacrę Scripturę probabiliter contentum in ipſa Sacra Scriptura, ſub conditione, quòd verus ſit ille ſenſus, Reſpondeo, concedendo conſequentiam. Eſt enim de Fide, quòd ſi is ſenſus eſt verè contentus in illo textu Sacrę Scripturę, eſt abſolutè verus: & conſequenter qui ſub illa conditione aſſenſum pręſtat illi ſenſui, elicit actum Fidei ſupernaturalem. Sic enim ille aſsenſus conditionatus non nititur revelationi probabiliter cognitę, neque formidat de revelatione ita conditionatè apprehenſa.

23. Advertendum autem eſt, quòd quamvis actus Fidei terminatus ad hanc numero hoſtiam conſecratam, includat eam tacitam cõditionem; tamen actus adorationis non eſt neceſſe, quòd illam includat. Nam adorationi pręcedunt duo actus, alius Fidei ſupernaturalis, qui includit illam tacitam conditionem; & alius prudentię, qui innititur fundamento moraliter certo, quòd hic eſt verus Sacerdos, & habens intentionem conſecrandi, qui actus purificat illam conditionem; atque adeò adoratio procedit abſolutè, & ſine conditione.

CAPUT III.

An incurrat hanc damnationem opinio aſſerens, non requiri evidentiam credibilitatis ad actum Fidei, maximè in pueris, & rudibus?

ARTICULUS I.

Pręmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

Primus modus, quo poteſt excogitari non requiri evidentiam credibilitatis in pueris, & rudibus ſupplente illuſtratione Spiritus Sancti. n. 25.

Secundus modus, ita ut dicatur ſufficere cognitio probabilis credibilitatis. n. 26.

Tertius modus, quòd ſufficiat probabilitas, quæ refundatur in cognitionem revelationis. n. 27.

Quot actus concurrant in eo, qui incipit credere. n. 28 & ſeqq.

Qui Authores affirment non requiri evidentiam credibilitatis primo modo. n. 32.

24. VIdimus *cap.* 1. Filgueram eſſe in ea exiſtimatione, ut credat, incurrere damnationem hujus 21. propoſitionis, quotquot negant, requiri maximè in pueris, & rudibus, evidentiam credibilitatis miſteriorum Fidei, quę illis proponuntur credenda.

25. Pro cujus rei claritate pręmitto primò, triplici modo poſse intelligi, quod non requiratur evidentia credibilitatis in omnibus ſingularibus credentibus, maximè pueris, & rudibus. Primò taliter, quòd actum fidei non præcedat ulla cognitio credibilitatis ex vi motivorum evidentium; ſed quòd propoſito Fidei myſterio abſque explicatione argumentorũ, quæ militant pro veritate Fidei Catholicę; accedente illuſtratione Spiritus Sancti, quæ lumen Fidei appellatur, & illuſtratione circà honeſtatem, & obligationem credendi, quę invitat voluntatem ad amplectendũ, & imperandum actum Fidei ſupernaturalis; per id lumen Fidei, & per eam illuſtrationem ſuppleatur ea evidentia credibilitatis myſteriorum, quæ proponuntur; ſuppleatur, inquam, in ordine ad effectũ, quòd adſit omnimoda firmitas adhęſionis ad objectum, excludens quamcumque formidinem.

26. Secundo modo poteſt excogitari, quòd non requiratur evidẽtia credibilitatis, eo quòd dicatur ſufficere cognitio probabilis credibilitatis myſteriorum, atque adeò ſine evidentia eorum argumentorum præcedente: ſicut etiam cognitio probabilis de honeſtate, & obligatione voluntatis amplectendi actum Fidei; ſi nimirum lumen Fidei, & illuſtratio ſuppleant defectum evidentiæ. Dicentur autem ſupplere eam evidentiam ex motivis, & argumentis orituram, ſi moveant intellectum ad aſſenſum firmum, & certum; & voluntatem ad amplectendum ejuſmodi aſſenſum Fidei firmiſſimum.

27. Tertio modo poteſt excogitari, quòd non requiratur evidentia, ſed ſufficiat probabilitas credibilitatis, ita ut ea probabilitas refundat etiam probabilitatem in ipſam cognitionem revelationis, & aſſenſum ad illam.

28. Pręmitto ſecundò, octo actus ſolere concurrere in eo, qui incipit credere myſteria Fidei: Primus eſt auditio, & intellectio myſteriorũ, quę ſibi proponuntur. Secundus eſt judiciũ, quo quis cognoſcit, myſteria Fidei eſſe evidenter credibilia ex argumentis id evidẽter ſuadentibus. Tertius eſt judicium practicum, quod hęc myſteria ſunt credenda, ſive realiter diſtinguatur ab actu pręcedenti, ſive idẽtificetur; nam utroque modo fieri poteſt. Quartus eſt judicium practicum de honeſtate voluntatis credendi, & de obligatione credendi.

29. Quintus eſt lumen Fidei, quod eſt illuſtratio, qua Spiritus Sanctus illuminat intellectum credituri, quæ ita requiritur ad aſſenſum Fidei Divinę, ut impoſſibile ſit, talem aſſenſum haberi ſine illa. Illud enim lumen Fidei eſt auxilium requiſitũ ad credendũ, & infuſum à Deo; & inſtruit intellectum de veritate myſteriorum, & de honeſtate voluntatis credendi. Nec modò diſputo, an ſint duo actus, alter inſtruens de honeſtate, & obligatione voluntatis credendi, & alter inſtruens de veritate myſteriorum; an potiùs ſit unicus actus productus à Deo illuſtrans ad utrunque.

30. Sextus eſt inſpiratio Spiritus Sancti, quæ invitat, & inclinat voluntatem ad amplectendum aſſenſum Fidei Divinæ. Quæ inſpiratio non eſt actus liber voluntatis, ſed infuſus à Deo antè omnem uſum liberi arbitrii; quæ quidem inſpiratio non determinat voluntatem ad amplectendum aſſenſum: ſed invitans ad illum, relinquit voluntatem in ſua indifferentia libertatis ad amplectendum aſſenſum, & ad non amplectendum.

31. Septimus eſt pia affectio voluntatis, quæ quidem eſt actus liber imperans aſſenſum Fidei. Et licèt apud aliquos ea vox *pia affectio* ſic, apud alios aliter ſonet, cæterùm communis ſententia eam intelligit modo dicto, Ideò P. Granado *controv.* 1. *de Fide tract.* 9. *diſput.* 2. *n.* 17. ait: [Pia ergo affectio, quæ dici ſolet requiſita ad Fidem, eſt illud voluntatis imperium; & de ea in hoc ſenſu deinceps loquemur.] Hæc Granado. Quod etiam docuit P. Suarez *diſput.* 6. *de Fide ſect.* 7. & communis Theologorum ſententia. Octavus eſt ipſe aſſenſus Fidei Divinę, credens Myſteria propter infallibilem authoritatem Dei revelantis.

32. Jam verò non requiri evidentiam credibilitatis myſteriorum Fidei in pueris, & rudibus, ſcilicet illo primo modo ſupra relato, ſupplente lumine Fidei eam evidentiam, tuentur non pauci doctores. Audiendus eſt P. Granado, *qui controv.* 1. *de Fide tr.* 2. *diſp.* 3. *ſect.* 2. *n.* 7. ita diſſerit. [Si tam perfecta evidentia requireretur in omni credente, major pars populi Chriſtiani, non eliceret actus Fide ſupernaturalis; cùm nec illi ſemper audierint enumerationem illuſtrium motivorum, nec adverterint illorum efficaciam; & multi ſolùm edocti fuerint ab uno, vel altero Parocho, aut viro Religioſo; qui quamtumvis dicat, Religionem noſtram confirmatam eſſe prodigiis ſingulariſſimis, non poteſt facere majorem Fidem, quàm humanam, & quæ non pervenit ad convincendum intellectum hominis, qui vellet dubitare de iis, quæ audiret à tali Parocho, vel viro Religioſo. Dicere autem, ex Catholicis pauciſſimos eſſe, qui credunt; & innumeros penè populos, qui ab uno, vel altero inſtruantur in rebus noſtræ Religionis, nunquam elicuiſſe actus Fidei Divinæ, temeritatis, & impietatis ſpeciem pręſefert. Et ſanè cùm actus Fidei ſupernaturalis tam neceſſarius ſit ad ſalutem, credendum omninò eſt, Divinam bonitatem, & ſapientiam, quę omnia diſponit ſuaviter, ſine tot motivis concurrere cum hominibus, & illos *illuminare*, ut credant.] Huc uſque P. Granado. Et ex his ultimis verbis conſtat, eum defectum evidentiæ credibilitatis ſuppleri per illuminationem qua Deus illuſtrat intellectum credituri. Et id confirmat luculento teſtimonio S. Auguſtini. Et pro ſua ſententia citat Canum, Valentiam, & Turrianum. Et hoc eſt, quòd P. Suarez relatus *cap.* 1. *n.* 3. dixit, fortaſsè eſſe probabile.

ARTICULUS II.

Tribus concluſionibus deciditur quæſtio.

SUMMARIUM.

Quod in pueris, & rudibus non requiratur evidentia credibilitatis, ſupplente illam lumine Fidei, non ſubjacet damnationi. n. 33.

Tunc actus Fidei non procedit cum formidine circa revelationem. n. 34.

Id conſtat ab experientia in modo credendi puerorum. n. 36.

Ac ſic procedat cognitio probabilis de credibilitate, & poſteà ſubſequatur lumen Fidei ſupernaturalis, ſubjaceat damnationi. numer. 37. & 38.

Si dicatur, aſſenſum Fidei elici poſſe cum formidine revelationis, ſubjacet damnationi. n. 39.

Objectum anteà probabiliter propoſitum, accedente poſteà illuſtratione, cognoſcitur cum certitudine. numer. 40. *Et confirmatur exemplo*. Ibid.

Explicatur ſimilitudo ejus exempli. n. 41.

Declaratur magis in modo credendi puerorum. n. 42.

Non eſt neceſſariò admittenda aliqua miraculoſa lux, quam aliqui intendunt. n. 43.

Quo ſenſu aliqui dicant, evidentiam credibilitatis ſolùm requiri in corpore Eccleſiæ non in ſingularibus. n. 44.

Idem confirmatur exemplo. n. 45.

33. PRima concluſio. Nullo modo incurrit damnationem hujus 21. propoſitionis opinio aſſerens, in pueris, & rudibus non requiri evidentiam credibilitatis ex vi argumentorum; aſſerens, inquam, illo primo modo explicato in articulo præcedenti, ſcilicet ſupplente lumine Fidei, & illuſtratione Spiritus Sancti defectum evidentiæ credibilitatis, quæ oritur ex argumentis evidentibus; in ordine ad hoc, quòd aſsenſus de myſterio, quod proponitur, ſit omninò firmus ea certitudine, quæ excludit omnem formidinem. In quo caſu non concurrunt omnes octo actus, quos enumeravi *art. præc.* Ex illis tamen concurrunt in hoc caſu in puero, aut homine rudi, auditio, & perceptio myſterii, judicium practicum, quòd ea myſteria credenda ſunt, lumen Fidei, illuſtratio Spiritus Sancti, pia affectio voluntatis ad aſsenſum firmiter adhęrentem, & aſsen-

aſſenſus Fidei ita firmus, ut excludat omnem formidinem.

34. Jam verò probatur concluſio, Illa opinio incurrit hanc damnationem, quæ admittit aſſenſum ſupernaturalem Fidei cum notitia ſolum probabili revelationis, aut cum formidine circà revelationem; ut conſtat ex tenore propoſitionis damnatæ: ſed opinio poſita in concluſione non admittit illud, ut patet ex tenore concluſionis; ergo talis opinio non incurrit eam damnationem.

35. Dices, impoſſibile eſſe, quòd aſſenſus ad myſterium, quod proponitur, fiat ſine formidine revelationis, quando non datur evidentia motivi evidentis: ergo talis aſſenſus neceſſariò eſt formidoloſus; atque adeò opinio illum admittens incurrit hanc damnationem.

36. Sed antecedens urgeret, ſi probaretur: nulla enim affertur efficax probatio, quæ ſuadeat oppoſitam partem. Deinde, quia experientia compertum eſt, quod puero, cùm incipit affulgere ei lumen rationis, proponuntur præcipua myſteria Fidei ſine argumentis, aut motivis credendi; & ipſe puer ſtatim credit, & profitetur Fidem; & cùm illi dicitur, ea myſteria eſſe credenda, quia Deus ea revelavit, aſſentitur ſine ulla formidine: quæ credendi facilitas meritò attribuitur lumini ſupernaturali Fidei, & illuſtrationi Divinæ, quæ ſupplent evidentiam motivorum, & argumentorum, in ordine ad firmitatem adhæſionis ad objectum.

37. Secunda concluſio. Non incurrit hanc damnationem opinio docens, ſi tempore præcedat cognitio probabilis de credibilitate myſteriorum, & de honeſtate credendi, & poſtea ſubſequatur illuſtratio ſupernaturalis, & lumen Fidei, & inſpiratio Dei, poſſe dari piam affectionem ad credendum firmiter, & aſſenſum omninò firmum, qui excludat omnem formidinem, ita ut illuſtratio, & lumen Fidei ſuppleant evidentiam illam credibilitatis, quæ oritur ex argumentis, & qua carebat ea cognitio probabilis de credibilitate. Hæc concluſio probatur eodem modo, ac præcedens: quia ille aſſenſus habet omnimodam firmitatem adhæſionis ad objectum, & excludit omnem formidinem.

38. Dixi, *ſi tempore præcedat cognitio probabilis de credibilitate* orta ex argumentis. Nam ſi ea cognitio de credibilitate concurrat ſimul tempore cum aſſenſu excludente formidinem, ille non poterit non refundere firmitatem in cognitionem de credibilitate. Non enim ſunt compoſſibilia credere firmiter, & formidare de credibilitate.

39. Tertia concluſio. Hanc damnationem ſubit quævis opinio, quæ admittit cognitionem probabilem de credibilitate myſteriorum Fidei, ſi dicatur, quod ipſe aſſenſus Fidei elicitur cum formidine revelationis; aut cum ſola probabilitate ipſius. Concluſio patet ex penetratione terminorum. Damnatio enim eò tendit, ut nunquam admittatur aſſenſus Fidei ſupernaturalis, & utilis ad ſalutem, qui nitatur probabiliter revelationi, aut eliciatur cum formidine circa revelationem.

40. Pro quarum concluſionum majori explicatione advertendum eſt, quòd plerumque ſolet accidere nempe objectum, quod probabiliter proponitur intellectui, deficiente illuſtratione, & inſpiratione ſupernaturali, ſi hæc ſuperveniat, cognoſci ſolere cum omnimoda certitudine, quæ ſufficiat ad cogendum aſſenſum intellectus, quando ſcilicet tale objectum in ſe verum eſt; neque enim illuſtratio ſupernaturalis infundi poteſt ad aſſenſum objecti falſi. Ad eum modum, quo objecta multarum propoſitionum duntaxat probabiliter cognoſcebantur à viris ſapientibus; & poſtquam acceſſit damnatio facta per Cathedram Romanam, quæ infallibili aſſiſtentia Spiritus Sancti errare non poteſt in materia morum, jam contradictoriæ propoſitionum damnatarum certò cognoſcuntur ab eiſdem viris ſapientibus.

41. Dixi *Ad eum modum*, & non dixi *Eodem modo*: quia ſimilitudo non eſt identitas: Sive quia, ut vulgò dicitur, *ſimilitudo non currit quatuor pedibus*, id eſt, ad ſimilitudinem non requiritur, quòd talis ſit quoad omnia, ſed ſufficit, quòd ſit quoad aliqua. Hæc ergo duo ſunt ſimilia in eo, quòd ſtat benè, quòd aliqua objecta cognoſcantur probabiliter, deficiente lumine ſupernaturali; & quòd hoc accedente, eadem objecta certò, & evidenter cognoſcantur.

42. Igitur cùm puer perveniens ad perfectum uſum rationis audit à Parocho myſteria Fidei Catholicæ, format judicium practicum, quòd ea myſteria hic, & nunc credenda ſunt; & id judicium format ex aliquo modo, puta, quòd affirmat Parochus ea myſteria eſſe, quæ credunt omnes Catholici, vel quod in re tanti momenti non eſt credibile, quòd velit decipere Parochus; quæ motiva non excedunt Fidem humanam, ut dixit P. Granado ſupra relatus. Accedente tamen illuſtratione, & inſpiratione divina, id judicium evadit certū, & cum evidentia morali ſufficienti de eo, quòd revelatio certa ſit.

43. Neque propterea admitto, illam miram lucem, & immiſſum divinitus diſcerniculum, quòd, ut refert Sandæus in confutatione trium virorum pag. 171. nu. 4. aliqui Theologi admittunt in quolibet Fideli quantumvis rudi, quo ſuppleatur debilis propoſitio Parochi, & ille puer, vel homo rudis diſcernere poſſit inter articulū verum, & falſum eodem modo propoſitum à Parocho ignaro, vel doloſo. Ea enim mira lux, quamvis infundi poſſit à Deo, eam tamen dari omnibus Fidelibus juxta communem providentiam, abſque fundamento dicitur. Solùm ergo admitto, eam illuſtrationem omnibus Fidelibus ſupernaturaliter immitti, quæ ſit auxilium ſufficiens ad credendum.

44. Huic doctrinæ ſic explicatæ exiſtimo non opponi communem ſententiam Theologorum de evidentia credibilitatis myſteriorum Fidei: neque enim mihi perſuadere poſſum, Theologos requirere in pueris, & viris, aut fœminis rudibus evidentiam ortam ex argumentis; quorum inſcites rudes non ſunt capaces, & hoc eſt, quòd aliqui, quos refert P. Suarez citatus, dicunt, evidentiam ex argumentis ortam ſolùm requiri in corpore Eccleſiæ, non in ſingularibus, præſertim rudibus. Evidentia autem moralis, quam admitto in pueris, & rudibus, eſt illa, qua ſibi certiſſimè perſuadent, Parochum proponentem myſteria Fidei nolle decipere; & licèt hoc non excedat Fidem humanam, accedente illuſtratione, & inſpiratione Divina, excedit Fidem humanam, & motivum aliàs probabile redditur moraliter evidens. Ex hoc eſt, quod docuit Gabriel, & P. Granado ſupra citati, & alii Theologi. Et quod majus eſt, hæc eſt ſententia S. Thomæ 2. 2. *q.* 1. *art.* 5. *ad* 1. illis verbis: *Per hunc modum Fideles habent eorum* (quæ ſunt Fidei) *notitiam, non quaſi demonſtrativè, ſed in quantum per lumen Fidei vident eſſe credenda.*

45. Quod etiam alio exemplo confirmare licet. Sæpè enim mihi accidit, quòd à viro aliquo audiverim, ſe vidiſſe talem actionem; & quamvis hoc dictum non afferat per ſe majorem fidem, quàm humanam, & probabilem; quia tamen ſuperadditur cognitio, quam habeat de veracitate, & bonitate morali illius viri, tam certò mihi perſuadeo, ejus dictum eſſe verum, ac ſi oculis vidiſſem. Similiter ergo in pueris, & rudibus, quamvis Authoritas Parochi non excedat per ſe Fidem humanam, & probabilem; accedente tamen illuſtratione, & inſpiratione divina, puer, vel homo rudis certus redditur, quòd homo ille non vult decipere, cùm affirmat eſſe obligationem credendi myſteria firmiſſime.

CAPUT IV.

An ſubeat hanc damnationem ſententia aſſerens, poſſe elici actum Fidei ſupernaturalis circà objectum, quando ſibi proponitur ut certum moraliter, quod illud continetur ſub revelatione univerſali?

SUMMARIUM:

Quando id eſt certum moraliter, poſſe elici actum Fidei circà objectum ſingulare, quenam Theologi cenſeant. n. 46.

Quæ difficultas militet contra eam ſententiam? n. 47.

Propugnatur præfata ſententia Theologorum. n. 48.

Quare non elicietur actus Fidei, ſi res moraliter certa in caſu rariſſimo aliter ſe haberet. n. 50.

Qui certus eſt moraliter, nequit formidare. n. 51.

46. QUando moraliter certum eſt, quòd objectum ſingulare continetur ſub revelatione univerſali; illud objectum ſingulare eſſe Fide ſupernaturali credēdū, affirmant nobiles Theologi. Ita P. Suarez *diſp.* 3. *de Fide ſect.* 11. *n.* 6. qui quamvis non utatur terminis *certitudinis moralis*, tamen exempla, quæ affert, illam important. P. Petrus Hurtado *diſp.* 11. *de Fide ſect.* 3. citans Bellarminum *tom* 1. *lib.* 2. de Authorit. Conciliorum *cap.* 9. Item Lugo Cardinalis *diſp.* 1. *de Fide ſect.* 13. §. 4. *n.* 313. Et ratio eſt: quia objectum propoſitionis univerſalis non diſtinguitur ab ipſis ſingularibus, & ita quando Deus revelat, ſe velle, omnem hominem ſalvum fieri; revelat ſe velle, Petrum, Paulum, & Franciſcum, &c. ſalvos fieri. Cùm ergo certitudo moralis ſit illa, quæ omnem prudentem ita reddit certiorē de objecto, ut non poſſit de illo formidare; quando hoc genere certitudinis conſtat, ſingulare contineri ſub revelatione univerſali; certum manet, quòd Deus id revelavit, utpote certò incluſum in tali revelatione univerſali. Sic enim non conſtat nobis evidentia phyſica, aut metaphyſica, quod extiterit Concil. Trid. ſed ſola evidentia morali: & tamen quia Deus revelavit, omne Concilium legitimè congregatum poſſe errare in doctrina Fidei; & morali evidentia ſcimus, Tridentinum extitiſſe legitimè congregatum; Fide Divina credimus Tridentinum non poſſe errare in doctrina Fidei.

47. Inſtituimos ergo hanc quæſtionem, an ea ſententia ſubiiciatur huic damnationi propter hanc rationem dubitandi. Nam quod eſt certum moraliter, phyſicè poteſt, aut ſaltem metaphyſicè non implicat aliter eſſe. Ex quo duæ conſequentiæ eliciuntur. Prima. Ergo ſaltem in aliquo caſu rariſſimo contingens eſt, quod aliter eveniat. Secunda. Ergo poterit quis formidare, an iſte ſit is caſus rariſſimus, in quo aliter evenit. Et ambæ conſequentiæ pernicioſæ ſunt. Prima quidem: nam actus Fidei omnino eſt infallibilis, neque in ullo caſu, etiam rariſſimo, deficere poteſt. Secunda etiam: quia juxta hanc damnationem aſſenſus Fidei non ſtat, nec poteſt ſtare cum formidine de ejus objecto.

48. Dicendum tamen eſt cum citatis Doctoribus, quando datur certitudo moralis, (certitudo, inquam, in gradu ſupremo) quod objectum ſingulare continetur in univerſali revelato; poſſe actum Fidei ſupernaturalis terminari ad id objectum ſingulare; atque objectum ſingulare credi debere Fide Divina. Cujus fundamentum eſt, quod citati Authores proponunt, & ſupra retuli.

49. [Confirmatur,] (verba ſunt Joannis de Lugo *diſp.* 1. *de Fide ſect.* 13. §. 4. *n.* 314.) quia hoc modo explicatur, cur, aut quomodo poſſit eſſe de Fide authoritas v. g. Conc. Trident. quæ niſi de Fide conſtaret, non apparet, quomodo poſſunt de Fide credi, quæ in eo

Concilio definita ſunt. Recurrendum ergo eſt ad propoſitionem univerſalem revelatam, quòd Concilio legitimo aſſiſtat Spiritus S. aliunde verò certitudine morali conſtat, Concilium Tridentinum legitimè congregatum, & approbatum eſſe, convocante Summo Pontifice, & illud approbante convenientibus ex Catholica Eccleſia Epiſcopis, & Prçlatis per ſe, vel per alios, &c. de quibus nemo prudenter dubitat, aut formidat: quare conſtat nobis ſufficienter de hoc Concilio loquutum fuiſſe Deum in promiſſione univerſali revelata, ut breviter notavit Suarez dicta *ſect. 11. n. 6.*

50. Dixi in concluſione, id debere eſſe certum gradu ſupremo: quia cùm certitudo recipiat magis, & minus; ea, qua quis dicitur certus moraliter de continentia hujus individui in revelatione, debet eſſe maxima, & ſuprema. Unde pro re præſenti poſſumus diſtinguere tres gradus certitudinis moralis, ſupremum, medium, & infimum, & ut ab hoc incipiamus, infimus eſt, quando prudentes habent aliquid pro certo, ex eo quòd communiter accidit, quamvis in caſibus oppoſitum acciderit. Sic dicitur certum, quod plenè probatum eſt in judicio. Sic etiam habemus pro certo, quòd infans baptizatus à Parocho in Eccleſia, ſit rectè, & validè baptizatus; non enim eſt prudenter credibile, quod Parocho defecerit intentio ritè, & rectè baptizandi. Supremus gradus certitudinis eſt, quando tanta, tantaque urgentia motiva credibilitatis concurrunt, ut impoſſibile ſit, hominem prudentem, qui illa percipit, poſſe dubitare, aut formidare, v.g. quòd exiſtat Roma; quòd Concilium Tridentinum fuerit ritè congregatum, & ſimilia. Gradus medius dicendus eſt, quando pro certitudine concurrunt multò plura, & majora motiva, quàm in gradu infimo, quæ tamen non perveniunt ad illam impoſſibilitatem formidandi, quæ reperitur in ſupremo.

51. Aſſero ergo, præfatam concluſionem intelligendam eſſe de certitudine morali in ſupremo gradu; ita quod qui ita certus eſt de continentia hujus individui in revelatione, ut ex urgentia motivorum impoſſibile ſit dubitare, aut formidare, poteſt, & debet credere Fide Divina hoc individuum eſſe à Deo revelatum.

52. Hinc reſpondeo ad rationem dubitandi, idem argumentum fieri poſſe ad debilitandam certitudinem Fidei humanæ, qua credimus Hiſpalens, actualiter eſſe Romam, nempe quòd ſaltem metaphyſicè non implicat, id eſſe falſum. Cui reſpondebimus, quod ad ipſam certitudinem de exiſtentia actuali Romæ præſupponitur ipſa exiſtentia Romæ. Suppoſito autem quòd exiſtat Roma, implicat contradictionem, quòd non exiſtat.

53. Eodem ergo modo, dicendum eſt, ad certitudinem moralem in ſupremo gradu, qua cognoſco objectum ſingulare contineri in objecto univerſali revelato, præſupponi eam realem continentiam: ex ſuppoſitione autem quòd detur talis continentia, implicat contradictionem, quòd ea non detur. Et quidem ſi aliter eſſe poſſet, non haberetur ea certitudo moralis, quæ talis eſt in ſupremo gradu.

54. Accedit, quòd omnia revelata ſunt vel jam facta de præterito; vel ſi pendent in futurum, dimanant à revelatione Dei jam factâ. Atqui cùm ad prçteritum non detur potentia, neque revelationes Dei patiantur mutabilitatem, implicat aliter eſſe ea, quç quis cognoſcit ſuprema certitudine morali eſſe contenta in revelatione univerſali.

55. Hinc reſpondetur ad rationem dubitandi, negando, id, quod eſt certum moraliter in ſupremo gradu, ex ſuppoſitione talis certitudinis, & veritatis ad illam prçſuppoſitæ, poſſe aliter eſſe. Quare negandç ſunt ambç conſequentiç.

56. Reliqua argumenta, quç obiici poſſunt contra eam ſententiam, quç admittit aſſenſum Fidei ſupernaturalis circà objectũ ſingulare evidentia morali contentum in objecto univerſali revelato, & ſolutiones eorum; non ſpectant ad meum inſtitutum. Qui ea deſiderat, videat P. Petrum Hurtado, & Cardinalem Lugo citatos.

CAPUT V.

An incurrat hanc damnationem ſententia aſſerens, aliquod objectum eſſe de Fide contra alios Authores id negantes?

SUMMARIUM.

Authores negantes eſſe de Fide, hunc, qui de facto eſt, eſſe verum Pontificem. n. 57.
Authores affirmantes, id eſſe de Fide. n. 58.
An qui affirmant eſſe de Fide, affirment illud probabiliter, & cum formidine de revelatione. n. 59.
Quomodo reſpondeat ad hanc difficultatem Lugo Cardinalis. n. 60.
Qui cenſent, eſſe de Fide, debent id credere per aſſenſum Fidei ſupernaturalis, & abſque formidine. n. 61.
Qui cenſent, eſſe de Fide, adhærent ſuæ ſententiæ tanquam certæ, & cenſent oppoſitam non eſſe probabilem, nempe à principiis intrinſecis. n. 62.
Dilemmate oſtenditur concluſio. n. 63. & 64.
Quod à principiis intrinſecis eſt improbabile, quamvis in oppoſitum ſint plures Authores, non poteſt eſſe probabile. n. 65.
Proponitur reſponſio, & convincitur. n. 66. & ſeqq.
Quare dici non poſſit, illud eſſe de Fide ſolùm in abſtracto. n. 69.
Qui probabiliter affirmant, aliquid eſſe de Fide, non habent certitudinem requiſitam. Et quid inde pro concluſione? n. 70.
Ex eo, quòd non habeant certitudinem adhæſionis ad objectum illud, non poſſunt dicere eſſe de Fide. n. 71.

57. ALiquæ ſunt quæſtiones controverſæ inter Theologos, in quibus inquiritur, an tale objectum credi debeat Fide Divina, aientibus aliis, & aliis negantibus, v.g. quæſtio eſt, [An ſit de Fide, hunc hominem, v.g. Sanctiſſimum D. Innocentium XI., eſſe verum Pontificem, & Petri ſucceſſorem legitimum?] Nam, ut refert P. Suarez, *diſp. 10. de Fide ſect. 5. n. 2.* negant, id eſſe de Fide Turrecremata, Albertinus ſenior. Cajetanus, Bannez, Canus, Vega, Corduba, & Caſtro.

58. Affirmant, eſſe de Fide, P. Suarez citatus, P. Petrus Hurtado, *diſp. 37. per totam*, P. Salmeron, *lib. 1. in Epiſtolas Pauli part. 2. diſp. de Eccleſia § Angeli* P. Albertinus Soc. Jeſu *tom. 1. Corell. 3. Theolog. ex 3. principio Philoſoph. q. 3. n. 19.* P. Valencia *tom. 3. diſp. 1. q. 1. punct. 7.* 3. 38. verſ. *Secunda ratio.* P. Oviedo *contr. 4. de Fide punct. 7. n. 86.* P. Arriaga *tom. 5. curſ. Theol. diſp. 7. ſect. 8. n. 56.* P. Tannerus *tom. 3. diſp. 1. q. 1. dub. 5. b. 146.* P. Caſtro Palao *tom. 1. tr. 4. diſp. 1. punct. 5. § 2. n. 9.* P. Amicus *tom. 3. curſ. Theol. diſp. 6. ſect. 5. n. 152.* P. Comitolus *reſp. mor. l. 1. qu. 99.* Item Diana *part. 11. tr. 2.* de Pontifice *reſol. 6.* & apud ipſum ultra relatos Gerunda, Sylvius, Pueronus, Verriceli, Poncius, Joannes à S. Thom. Adrianus & Petrus de Vvalemburch, Joannes Ponzius, Bordonus, & Bonacina.

59. Inquirimus ergo, an ſententia affirmans eſſe de Fide, quod alii Doctores negant eſſe de Fide, ſubjaceat huic damnationi? Et ratio dubitandi eſt. Etenim ſententia affirmans id affirmat probabiliter, cum multi Doctores Theologi cenſeant oppoſitum: ergo affirmant cùm formidine imbibita in probabilitate, id eſſe de Fide: ergo ſi eliciunt aſſenſum Fidei circa objectum, illum eliciunt cum formidine circà revelationem: ergo aſſenſus Fidei ſupernaturalis ſtat cum formidine circà revelationem Dei; quòd expreſsè damnat Innocentius XI. in hoc decreto.

60. Lugo Cardin. *diſp. 1. de Fide ſect. 13. § 4. n. 323.* ſic diſtinguit: [Aliud enim eſt, illud objectum ſecundùm ſe, & in abſtracto eſſe de Fide, & eſſe à Deo revelatum; aliud verò, eſſe nobis de Fide, ſeu poſſe, aut debere à nobis per Fidem credi. Illud primum ſolùm affirmant, qui dicunt tale objectum eſſe de Fide, vel eſſe revelatũ à Deo. Cum enim omne revelatum à Deo pertineat ad objectum materiale Fidei, ſicut probabile eſt, objectum illud revelatum eſſe à Deo, ita probabile etiam eſt pertinere ad Fidem. Quia tamen, ut aliquid poſſit à nobis hic, & nunc per Fidem credi, neceſſe eſt, quòd de revelatione non poſſimus prudenter formidare, prout poſſumus formidare prudenter, quoties probabile eſt non eſſe à Deo revelatũ: hinc etiam eſt, eos, qui probabiliter docent, aliquid eſſe de Fide, ſolùm loqui per ſe, & quantum eſt ex parte objecti revelati, non tamen negant, quòd ſuppoſita probabilitate ſententiæ contrariæ, & per accidens, Fides hic, & nunc non poſſit extendi ad illud objectum, quia per accidens propter probabilitatem contrariĩ non poteſt prudenter prohiberi omnis formido circà talem revelatione: Hucuſq; Card.

61. Sed non acquieſco viro doctiſſimo, quin potius aſſero, eo ipſo quòd doctores Theologi cenſeant, eſſe de Fide aliquod objectum, poſſe, & debere id credere per aſſenſum Fidei ſupernaturalis abſque ulla formidine. Quòd ſi non poſſunt id credere per aſſenſum Fidei ſupernaturalis abſque formidine; non poſſunt aſſerere, id objectum eſſe de Fide.

62. Probatur concluſio primò. Eo ipſo quòd Doctores Theologi cenſent, id objectum eſſe de Fide, conſequenter cenſent, à principiis intrinſecis ſuam ſententiam eſſe certam, & oppoſitam non eſſe probabilem, quamvis dicatur probabilis ab extrinſeco, ſcilicet ex authoritate aliorum Doctorum: ergo abſque ulla formidine cenſent, eſſe de Fide: ergo nulla in eis datur formido, quominus eliciant aſſenſum Fidei ſupernaturalis circà tale objectum, quod cenſent à Deo revelatum. Ambæ conſequentiæ patent: quia ubi eſt omnimoda certitudo, nulla poteſt adeſſe formido.

63. Probatur antecedens. Nam tales Doctores vel habent formidinem circà id, quòd illud objectum ſit de Fide, vel non habent? Si primum: infero: ergo formidinem habent de revelatione: cùm hoc, quod aliquid ſit de Fide, conſiſtat in eo, quod revelatum ſit: ſed repugnat, quòd dicatur revelatio eſſe certa, & quòd dicatur cum formidine; quia certitudo, & formido ſe mutuò excludunt: ergo eo ipſo quòd revelatio dicatur eſſe certa, non poteſt dici cum formidine, atque adeò neque merè probabiliter.

64. Quòd ſi dicatur ſecundum, nempe quòd tales Doct. dicunt abſque formidine, illud eſſe de Fide, infero: ergo illud affirmant tanquam certum: ergo non cum ſola probabilitate, quæ quidem formidinem non excludit. Atque adeò eo ipſo, quòd dicant, id eſſe de Fide, ſaltem à principiis intrinſecis affirmant tanquam certum, & oppoſitum, ut probabile, & certò falſum.

65. Ubi notandum eſt id, quòd latè docui in 1. *par. Criſ. Theolog. diſp. 11. cap. 9.* maximè à *n. 261.* ſcilicet illud, quod eſt improbabile, & certò falſum à principiis intrinſecis (licèt dici ſoleat probabile ab extrinſeco, quando habet pro ſe aliquos Authores) non poſſe eſſe abſolutè probabile. Nam intellectus non poteſt aſſentiri et objecto, quod ſibi proponitur ut certò falſum, quamvis dicant oppoſitum plurimi Authores.

65. Dices. Quando Authores dicunt, aliquod objectum eſſe de Fide,

de, contra alios Authores oppoſitum opinantes, diſtingui debere propoſitionem directam à reflexa: nam hæc propoſitio, *Hoc objectum eſt à Deo revelatum*: eſt directa; reflexa verò hæc: *probabiliter exiſtimo, hoc objectum eſſe à Deo revelatum.* Qua ratione formido non ſe tenet ex parte propoſitionis directæ, ſed ex parte reflexe in quo non videtur eſſe repugnantia, cum propoſitio directa, & reflexa habeant diverſa objecta; & reſpectu diverſorum objectorum non repugnant certitudo, & formido.

67. Sed hęc ſunt verba ſine re. Quid enim prodeſt, dicere me, *Evidens eſt, quod Sol eſt in noſtro hemiſpherio*; ſi ſimul dixero, *incertus ſum, an id ſit evidens*? Aut qualis eſt illa certitudo, de qua ego ſum incertus? Ex quo exemplo conſtat, formidinem, quæ datur in eo actu reflexo, vitiare certitudinem, quæ aſſeritur in tali actu directo.

68. Præterea, ut dixi ſupra, iam Doctores conſpirant in eam ſententiam, quæ aſſerit, eſſe de Fide, hunc hominem, ſcilicet Innoc. XI. eſſe verum Pontificem, maximum; contra alios oppoſitum opinantes. Si ergo illi priores Doctores dicerent, ſe ſolùm probabiliter id affirmare; eſſe idem, ac dicere, ſe eſse incertos, an id ſit de Fide. Quid ergo prodeſset dicere, id eſse certum de Fide, ſed ipſos eſse incertos de ea certitudine? aut quomodo poſsent elicere actum Fidei ſupernaturalis cum ea incertitudinem?

69. Quod autem dicit Lugo Cardin. ut ſupra retuli, id eſse de Fide in abſtracto, ſed non poſse à nobis hic & nunc credi Fide ſupernaturali, non facile intelligitur, niſi dicamus eſse eodem modo, atque cum ſenſus probabilis Scripturę Sacrę nobis occurrit: tũc enim dicimus illum eſse probabiliter revelatum; ſed non propterea dicimus illum eſse de Fide: quia ut ſit abſolutè de Fide, non ſufficit probabilitas revelationis, ſed requiritur certitudo illius. Cum autem Cardinalis dicit, [Sicut probabile eſt, objectum illud revelatum eſſe à Deo ita probabile etiam eſt, pertinere ad Fidem:] reſpondendum eſt, ſolùm pertinere ad Fidem id, quòd certò revelatum eſt, non autem quod merè probabiliter.

70 Probatur ſecundò concluſio. De conceptu eſsentiali aſsenſus Fidei eſt utraque certitudo, nempè connexionis cum objecto, & adhęſionis ad objectũ; ut ſupra *c.* 2. probavi: ſed Authores affirmantes probabiliter, aliquod objectum eſse de Fide, atque adeò credi debere fide ſupernaturali, nõ habent certitudinem adhæſionis ad objectum: ergo circa objectum non habent aſsenſum Fidei ſupernaturalem. Probatur Minor. Nam formido de certitudine eſt formido de revelatione: atqui aſserentes probabiliter certitudinem revelationis, illam aſserunt cum formidine: ergo cum incertitudine adhæſionis ad objectum: ergo ſine certitudine talis adhæſionis.

71. Quod ſi dicatur, hos Authores probabiliter aſserentes, tale objectum eſse de Fide ſolùm contendere probabiliter, tale objectum habere certitudinem connexionis cum objecto: non tamen ipſos habere certitudinem adhęſionis ad objectum: neque id quidem tolerari poterit, quia dum non habent certitudinem adhęſionis ad objectum, non poſsunt elicere actum Fidei ſupernaturalis circa tale objectum; atque adeò non poſsunt abſolutè pronunciare, tale objectum eſse de Fide Divina: quidquid enim eſt abſolutè de Fide divina, poteſt hìc, & nunc credi aſsenſu Fidei Divinæ.

72. Maneat ergo firmum, quòd Theologi affirmantes abſolutè, aliquod objectum eſse de Fide, V. g. hunc hominem eſse verũ Pontificem Maximum, eo ipſo id affirmare, non probabiliter, ſed certò certitudine connexionis cum objecto, & adhæſionis ad objectum. Cum ergo affirmant, illud objectum eſse certum de Fide, illi à principiis intrinſecis certi ſunt de veritate objecti, eo quod à principiis intrinſecis ſibi ſufficienter propoſita eſt revelatio. Illis verò, qui aſſerunt, id non eſse de Fide (ea eſt ingeniorum varietas) non eſt ſufficienter propoſita ea veritas, fortaſse quia non penetrant motiva credibilitatis. Et ex dictis ſatis conſtat ad rationem dubitandi initio hujus capitis propoſitam.

CAPUT IV.

Diſcutitur argumenta, quibus aliqui nituntur probare falſitatem propoſitionis damnatæ.

SUMMARIUM.

Sine evidentia credibilitatis, accedente, lumine Fidei, poteſt quis habere certitudinem de revelatione. n. 75.

Argumentum ſecundum non procedit contra Authores propoſitionis damnatæ. n. 77.

Hi Authores ſolùm loquuntur, quando certò conſtat de revelatione univerſali, & probabile eſt, objectum ſingulare includi ſub illa. n. 78.

Diſcrimen inter probabilitatem veram, & apparentem. n. 79.

Ex propoſitione damnata non infertur, quod propoſitio Eccleſia reddat ſolùm probabilem revelationem n. 81.

An poſſit eſſe martyr, qui ſubit mortem pro tuenda veritate ſolùm probabiliter revelata. n. 82.

Vindicatur à calumnia P. Granado. n. 83. & ſeqq.

Vindicatur etiam à calumnia P. Raynaudus. n. 87.

Ex propoſitione damnata non infertur poſſe credi fide ſupernaturali privatas revelationes incertas. n. 89.

Calumnia in P. Joannem de Salas refellitur. n. 90.

Ille, cum certum eſt, objectum contineri ſub revelatione univerſali, id poteſt credere fide ſupernaturali. n. 91.

Summus Pontifex poteſt, credere fide ſupernaturali, in hac hoſtia à ſe conſecrata eſſe realiter præſentem Chriſtum D. n. 92.

An baptizans infantem poſſit credere fide ſupernaturali, illum eſſe ritè baptizatum. n 93.

Diſcrimen inter hoc; quod eſt, aliquid eſſe de Fide, & aliquid nobis eſſe de Fide. n. 94.

73. Sicut non expedit doctrinam certam inefficacibus argumentis probare; ita operæ pretium duxi, aliorum argumenta diſcutere, quibus nituntur probare, falſam eſſe hanc propoſitionem damnatam; ut argumenta efficatia ab inefficacibus ſecernantur.

74. Filguera in expoſitione hujus propoſitionis 21. arguit primò. Juxta communem ſententiam Theologorum cum S. Thom 2. 2 *q.* 1. *a.* 4. requiritur judicium evidens de credibilitate myſteriorum Fidei, proindeque judicium evidens de exiſtentia Divinę revelationis: ſed hæc evidentia non ſtat cum probabilitate, aut formidine revelationis: ergo. Quod confirmat urgentiori ratione, quam non reiicio, ſed ommitto.

75. Sed ex *c.* 3. conſtat, quam inefficax ſit hoc argumentum. Nam juxta ſententiam probabilem Theologorum, lumen Fidei ſupernaturalis, & illuſtratio Spiritus Sancti in pueris, & rudibus ſupplet evidentiam credibilitatis in ordine ad aſſentiendum firmiſſimè, & abſque ulla formidine objectis revelatis, & ipſi revelationi Dei. Quarè diſtinguenda eſt major: requiritur judicium evidens de credibilitate ex argumentis orta, nego; ex motivo alias probabili, quod redditur certum accedente illuſtratione Divina, concedo. Evidentiam itaque admitto, incompoſibilem cum probabilitate, aut formidinem, ſed non ortam neceſſariò ex argumentis evidentibus; ſed quæ oriri poteſt ex ratione alias probabili, accedente illuſtratione Divina, quam Deus ſemper immittit ad credendum.

76. Arguit ſecundò, in hæc verba. [Si ſufficit probabile credibilitatis judicium ad aſſenſum Fidei ſalutarem, perindeque prudentem, plures noſtri temporis hæretici ab infidelitate excuſabuntur: nam ſibi *probabiliter* ſuadent, revelationem Dei eſſe de multis erroribus, quibus tenentur,] &c.

77. Sed neque hoc argumentum eſt efficax. Primò. Quia hæc damnatio non eſt adverſus eos Doctores, ſi qui fortè dixerunt, ſufficere probabilitatem credibilitatis, ſi dicunt, poſteà ſuppleri evidentiam credibilitatis per Fidei lumen ſupernaturale, & illuſtrationem Spiritus Sancti, ut ſupra vidimus, in ordine ad aſſenſum Fide, cum quo non ſtat probabilitas, neque formido de revelatione: atque adeò id argumentum Filguerę non procedit contra falſitatem propoſitionis damnatæ.

78. Secundò. Nam Doctores Catholici, contra quos militat hęc damnatio, dixerunt, poſſe haberi aſſenſum Fidei ſupernaturalem, quando certò conſtat de revelatione univerſali, & probabiliter creditur objectum ſingulare includi ſub revelatione univerſali. Hæretici autem non ſupponunt, ſed negant ipſam Dei revelationem. Quod ſi aliquam relationem admittunt, & ex illa conantur inferre errores ſuos contineri ſub ea revealtione; non continent ſub ea aliquam probabilitatem veram, ſed apparentiam probabilitatis, quæ nihil aliud eſt, quam manifeſtus error.

79. Tertiò. Nam etiam ſi hęreticis proponantur ſui errores tanquam probabiles; eſt magnum diſcrimen inter probabilitatem hęreticorum, & probabilitatem Catholicorum. Nam illa includit ignorantiam, ſive incertitudinem invincibilem: quare cum dicitur eſſe probabile prędeterminationem phyſicam contineri ſub auxilio efficaci revelato: ideò dicitur probabile, quia poſt diuturnas diſputationes non potuit perveniri ad omnimodam certitudinem. Probabilitas autem, per quam hęreticis proponitur tanquam probabile ſuos errores contineri ſub aliqua Dei revelatione, includit ignorantiam vincibilem, quia poſſunt, & debent majorem diligentiam pręſtare, ut perveniat ad certitudinem, ad quam certiſſimè pervenient, ſi animo ſincero præſtent eam diligentiam, inquirendo certitudinem, ut ſupra oſtendi in explicatione quartæ propoſitionis damnatæ. Et ſicut ab ignorantia invincibili ad vincibilem nulla eſt conſequentia; ita nequę ab una probabilitate ad aliam.

80. Tertiò arguit ſic: [Si eſſet vera propoſitio damnata, ſequeretur, quodam modo aperiri januam ad ſcindendam unitatem Fidei. Nam ſi cum judicio probabili de revelatione, & cum formidine de oppoſito ſtaret Fides ſalutaris, aut propoſitio Eccleſiæ tantùm redderet probabilem exiſtentiam revelationis, quam proponit; deſtrueretur Eccleſię authoritas in proponendis rebus Fidei, &c.]

81. Sed hoc argumentum pugnat contra hoſtem fictitium. Nam Catholici, qui affirmaverunt propoſitionem damnatam, ſupponunt revelationem univerſalem infallibiliter certam, & ſimiliter propoſitionem Eccleſię eſſe infallibilis authoritatis; & probabilitas, quam admittunt, non eſt circa revelationem univerſalem, neque circa propoſitionem Eccleſiæ; ſed ſolùm circa extenſionem, quam putabant faciendam, ad hoc, ut quæ probabiliter continentur ſub revelatione univerſali propoſita infallibiliter ab Eccleſia credenda eſſent aſsenſu Fidei ſupernaturalis. Ex hoc autem quomodo infertur, quòd propoſitio Eccleſiæ reddat duntaxat probabilem revelationem? ſolùm enim infertur, quòd revelatio, & propoſitio Eccleſię extendantur ad ea, quæ probabiliter continentur in illis. Ideò autem damnatur ea propoſitio, quia affirmat, probabiliter contenta ſub revelatione

tione univerſali poſſe credi fide ſupernaturali, quamvis detur formido, quòd talia objecta ita probabiliter contenta fortaſsè non ſint revelata, ut conſtat ex prædictis.

82 Arguit quartò in hæc verba. [Sequeretur, quòd poſſet quis laudabiliter mortem oppetere, eſſeque verum Martyrem pro tuenda illa veritate, quam probabiliter judicaret eſſe à Deo revelatam. Quod quamvis aſſerant Granadus *in 3. part. contr 2. de geſtis Chriſti tr. 1. diſp. 3 ſect. 3 5.* & Theophilus Raynaudus *part 2. c. 3 ar. 18.* Contra illos meritò, & valdè efficaciter inſurgit ex noſtris P. Thomas Hurtado in opere *De vero Martyrio Fidei*, cui doctiſſimi viri maximam impertiunt laudem, *tract. 4. reſ. 25. §. 5.*]

83. Sed ego valdè miror, quòd vir doctus, reprobaturus doctrinam P. Jacobi Granado, non legerit contextum ejus: quem ſi legiſſet, impoſſibile eſſet, quod tam falſam accuſationem ei objeciſſet. Neque ſatis excuſatur ex eo, quod Thomas Hurtado illi attribuerit: ſicut enim Judex non damnat Reum, donec ab eo confeſſionem accipit; ita etiam Scriptor reprobaturus doctrinam, quam alii accuſant, non debet reprobare, donec dictum ejus, & contextum legat, & relegat.

84. Audiamus ergo P. Granadum, qui in loco citato *n. 354.* hæc verba habet. [Qui ſolum haberet *opinionem* Immaculatæ Conceptionis, ſeu judicium *incertum, & topicum, non foret martyr*, ſi mortem oppeteret pro veritate ſpeculativa Conceptionis: quia *ſola opinio* non eſt actus virtutis, ut conſtat ex materia de virtutibus.] Vide expreſſam contradictoriam ejus doctrinæ, quam illi attribuit Filguera ex teſtimonio Thomæ Hurtado.

85. Præterea P. Granado firmat duas alias concluſiones, in quibus affirmat, fore verum Martyrem, qui ſe objiceret morti pro defenſione eorum, quæ in myſterio Immaculatæ Conceptionis ſunt omninò certa ſupra omnem probabilitatem. Et ita *n. 352.* aſſerit in prima concluſione, fore Martyrem, qui mortem ſubiret pro defendendo cultu, & feſto Immaculatæ Conceptionis præſcripto ab Eccleſia, item pro defendendo ſententiam Immaculatæ Conceptionis eſſe tutam, & piam: Quod ſic probat. Ille eſt verus Martyr, qui mortem ſubiit pro aliquo actu virtutis: ſed id, quod ad praxim ſpectat in hoc negotio Immaculatæ Conceptionis, eſt actus virtutis: ergo qui mortem ſubiret pro illo, eſſet verus Martyr.] Minorem probat: quia [celebrare feſtum Immaculatæ Conceptionis eſt actus virtutis Religionis: Cùm Sixtus IV. in Extravag. *Præexcelſa.* Ad eam celebritatem hortetur, & univerſa Eccleſia ſolemni ritu Conceptionem Immaculatam celebret octava Decembris. Deindè doctrinam Immaculatæ Conceptionis eſſe piam, & tutam *certiſſimum* eſt, ut patet ex diſcurſu hujus diſputationis: quare docere, eam eſſe piam, & tutam eſt opus virtutis,] &c. Ubi vides, illum aſſerere, eum fore Martyrem, qui mortem ſubjerit pro veritate *certiſſima*.

86. Deindè *n. 353.* in ſecunda concluſione ſic ait: [Verus Martyr eſſet, qui mortem ſubiret pro eo, quòd in veritate ſpeculativa Immaculatæ Conceptionis eſt *certum*. Probatur. Quia fateri veritatem *certam* ſeu *infallibilem* in his, quæ ſaltem cedunt in Dei honorem, eſt actus virtutis. [Et proſequitur diſtinguens ea, quæ in hoc myſterio certa ſunt, ab opinabilibus: docetq; eſſe verum Martyrem, quòd quis ſubjerit pro veritate certa, non autem pro aſſertione opinabili.

87. Similis injuria infertur P. Theophilo Raynaudo, *qui in tract. de Martyrio per peſtem* loco citato *n. 18.* nullo modo aſſerit, eſſe martyrium, oppetere mortem pro aſſertione opinabili tuenda, ſed ſolùm pro veritate certa, cujus honeſtas certò conſtet ex Fide Divina. Et inter alia hæc ſcribit. [Si igitur alicui mors intentaretur, ut illam ſententiam *improbaret*, iſque mallet mortem potiùs acceptare eam ob cauſam, & re ipſa eam exciperet, martyr eſset verè, ac propriè, etiam ſi tantùm ſpectaret, quod auctior pietas fert, & lex privata conſcientiæ, Chriſto quoque probata, mandat. Nam ſi ſpectaret *legem Eccleſiaſticam*, quæ ſententiæ illius ſuffixione interdicitur, malletque mori, quàm in legem illam delinquere, multò operatior eſſet martyrii veritas, morte irrogata ob eam cauſam.] Vides, quomodo non doceat P. Theophylus, eſſe martyrium mortem pro objecto probabiliter revelato, ſed pro obſervanda lege Eccleſiaſtica præcipiente, ne improbetur ſententia de Immaculata Conceptione. Eſt enim ex Fide certum, teneri ad obſervandas leges Eccleſiaſticas, quę habent omnia requiſita ad ſui valorem. Cùm autem dicit, *quod auctior pietas fert*, loquitur de eo, qui defendit, eſſe opus pium, revereri Conceptionem Immaculatam B. Virginis.

88. Arguit quinto. [Nam ſequeretur etiam, dari anſam, ut revelationibus privatis facilius, quàm par eſt, præſtaretur aſſenſus. Si enim notitia tantùm probabilis, non verò evidentia moralis, requireretur ad credendum, poſset quis credere poſt modicum examen, & approbationem duorum, vel trium Theologorum, objectum ſibi revelatum,] &c.

89. Sed neque hoc argumentum eſt efficax. Ex eo enim, quòd objectum ſingulare probabiliter contentum ſub revelatione certa univerſali poſset credi aſsenſu Fidei ſupernaturalis; non infertur, quòd deficiente ea revelatione certa univerſali, poſſint credi fide ſupernaturali ea, quæ privatis revelationibus incertis exiſtimat ſibi manifeſtata aliqui homines pii.

90. Nec poſsum non mirari, quòd attribuat P. Joanni de Salas quandam opinionem de revelatione privata amplectenda, ad hoc ut Religioſus poſset matrimonium inire; cum ipſe Filguera fateatur, talem doctrinam non reperiri in ejus libris. Quid enim prodeſt, magnis Doctoribus inferri crimen, quòd nec teſtibus ocularibus, neque talibus probari poteſt?

91. Sed pro majori intelligentia ejus argumenti, & doctrinæ traditæ, operæ pretium eſt aliqua adnotare. Aliquando enim poteſt quis credere aſsenſu Fidei ſupernaturalis aliquod objectum, quod ſibi certum eſt contineri ſub revelatione univerſali; nec in hoc decipitur, cùm tamen reliquis Fidelibus non conſtet certò, id objectum contineri ſub revelatione univerſali. Tunc enim non dicitur eſse abſolutè de Fide illud objectum ſingulare, quamvis ille, cui certò conſtat, illud contineri ſub revelatione univerſali, poſſit credere illud de Fide Divina.

92. Sic abſolutè non eſt de Fide, ſub hac numero hoſtia conſecrata à Summo Pontifice contineri præſentiam realem Chriſti D. ut notavit Lugo Card. *diſp. 1. de Fide ſect. 13 § 5. n. 320.* aſserens, non debere nos id de Fide credere, niſi ſub conditione expreſsa, vel tacita, aut præſuppoſita; quia licèt ſit de Fide, eum eſse Supremum Sacerdotem, poſsumus dubitare, aut formidare, an habuerit intentionem conſecrandi. Ipſe verò Pontifex, qui certò ſcit, ſe habuiſse intentionem conſecrandi, poteſt credere Fide Divina, in ea numero hoſtia eſse realiter præſentem Chriſtum D. quia ex revelatione univerſali, quod [in Hoſtia ritè conſecrata eſt realiter præſens Chriſtus D.] certò ſcit contineri hanc Hoſtiam à ſe ritè conſecratam, cùm aliunde Fide Divina credat, ſe eſse ſupremum Sacerdotem, ut notavit P. Petrus Hurtado *diſp. 18 de Fide, ſect. ſecunda, n. 81.*

93. Et idem eſt de baptizante infantem, qui certus de ſua recta intentione, & de materia, & forma, poteſt credere aſsenſu Fidei, hunc infantem accepiſse gratiam, quia ei certò conſtat, hoc ſingulare eſse contentum ſub revelatione univerſali, quòd [omnis infans ritè baptizatus accipit gratiam juſtificationis.] ut notavit Lugo Cardin. *ubi diſp. 1. ſect. 13 § 3 n. 304.* in hæc verba: [Poſtquam tamen baptizanti conſtat de Baptiſmo ritè collato, jam *incipit eſſe de Fide*, quia ei jam conſtat, Deum de hoc parvulo locutum fuiſse.]

94. Non ergo rectè dicetur, eſse de Fide, illum parvulum accepiſse gratiam Baptiſmi; nam ut ipſe Lugo ait *n. 302.* Aliud eſt, propoſitionem aliquam ſecundùm ſe eſse de Fide, aliud verò eſse nobis de Fide. Ad primum enim ſufficit, quòd ſit verè à Deo revelata; ad ſecundum verò requiritur, quòd revelationis ſenſus, & ſignificatio nobis ſufficienter conſtet.

95. Rejectis ergo argumentis inefficacibus, efficax eſt, quod propoſui, de certitudine tam connexionis cum objecto, quàm adhæſionis ab objectum requiſita ad actum Fidei ſupernaturalem.

CAPUT VII.

Quomodo conſentiat damnatio hujus 21. propoſitionis cum damnatione quarta?

NON EGET SUMMARIO.

96. FOrſan alicui videtur difficile conciliare has duas damnationes, non rectè percipiendo, quomodo non invicem opponantur? Ratio autem dubitandi hæc eſt. Damnatur enim quarta propoſitio docens, excuſari à peccato infidelitatis infidelem, qui non credit ductus opinione minùs probabili: ex qua damnatione videtur inferri, quòd ubi infidelis habet majorem probabilitatem de veritate Catholicæ Religionis, ſtatim tenetur credere. Tum ſic. Quando Infidelis habet hanc majorem probabilitatem (quam ſupponimus non pertingere ad certitudinem) habet notitiam duntaxat probabilem de revelatione; & eo ipſo quòd ſit ſolùm probabilis, non excludit formidinem? ergo ſi re ipſa impleat eam obligationem credendi, habebit aſſenſum Fidei ſupernaturalem, & utilem ad ſalutem: ergo habet illum cum notitia ſolùm probabili de revelatione, immò & cum formidine de illa; quod eſt contra decretum, & damnationem hujus 21. propoſitionis. Quæ omnia rectè colliguntur ex prima conſequentia.

97. Quod verò ex ea damnatione quartę propoſitionis inferatur, quòd ubi infidelis habet majorem probabilitatem de veritate Fidei Catholicæ, tenetur ſtatim credere; quæ erat prima conſequentia, tradidit Lumbier *t. 3. ſum prop. 4. n. 1759.* & ante decretum idem docuerat Gonetus *de Probabil n. 139.* & antè illum, Bañes *2. 2. q. 10. a. 8. dub. 3. conc. 3. & 4.* & Petrus de Ledeſma *t. 2. Sum. tr. 1. c. 3. conc. 5. & 6.*

98. Et urgetur ampliùs argumentatio propoſita. Negari enim non poteſt, quòd ſi infidelis in articulo mortis conſtitutus judicet, Religionem Catholicam probabiliorem, & tutiorem eſſe ſua ſecta, tenetur illam amplecti; ergo in articulo mortis poteſt, & debet, ex notitia ſolùm probabili veritatis Catholicæ, & conſequenter revelationis divinæ, habere aſſenſum Fidei ſupernaturalem, & utilem ad ſalutem: dabitur ergo tunc talis aſſenſus ſtans cum notitia ſolùm probabilis revelationis, immò & cum formidine de illa.

99. Et augere videtur rationem dubitandi id, quod refert quidam recentior expoſtulans cum quibuſdam calumniatoribus, quod eos, qui affirmant, infidelem ex probabiliori notitia de vera Religione teneri ad credendum, accuſant de affirmata propoſitione 21. *Aſſenſus Fidei ſupernaturalis, & utilis ad ſalutem ſtat cum notitia ſolùm probabili revelationis, immò cum formidine, &c.* Eos vero, qui id negant,

gant, aſſerentes, quòd ex opinione probabiliori de vera Religione adhuc non tenetur credere, accuſant de affirmata propoſitione 4. *Ab infidelitate excuſabitur infidelis non credens ductus opinione minùs probabili*. Addit verò iſte Recentior in ſua expoſtulatione, *iniquam eſſe conditionem illorum* Theologorum, *ſi ad horum calumniatorum tribunal ipſis ſtandum eſt*. Et tandem ſuperaddit ibidem: *Iniqua verò conditio; ſi affirmes, vapulas: ſi neges, vapulas tantundem*.

100. Sed ex doctrina ſuprà tradita tota hæc difficultas evaneſcit, & præcipuè conſtat, quomodo hæ duæ damnationes inter ſe conſentiunt. Nam *diſert.* 5. ad propoſitionem 4. *cap.* 2. docui, probabilitatem, ſive majorem, ſive minorem, quam acquirit infidelis circà myſteria Fidei, non includere ignorantiam invincibilem: quia facilè poteſt pervenire ad habendam certitudinem de myſteriis Fidei. Ex qua ignorantia vincibili reſultat, quòd infidelis ſic affectus ignorantia vincibili teneatur ad unum è duobus, vel ad præſtandam majorem diligentiam pro cognoſcenda certiùs veritate, vel ad credendum ſtatim: quod ſi non poſſit ſtatim credere firmiter, tenebitur determinatè ad præſtandam majorem diligentiam.

101. His poſitis, ad rationem dubitandi initio capitis reſpondeo, quando damnatur propoſitio docens, quod *Ab infidelitate excuſabitur infidelis non credens, ductus ex opinione minùs probabili*, malè infertur indè, quòd ubi infidelis habet majorem probabilitatem de veritate Fidei Catholicæ, habet determinatam obligationem credendi, ſolùm enim habet eam obligationem ſub disjunctivo, ut proximè dixi.

102. Authores verò, qui dicunt, infidelem, qui habet probabiliorem cognitionem de myſteriis fidei, & de revelatione Divina, teneri ſtatim credere, non poſſunt evadere damnationem hujus 21. propoſitionis, ut clarè conſtat ex argumento propoſito in ratione dubitandi: niſi recurrant ad illuſtrationem Divinam, per quam cognitio probabilis, aut probabilior vertatur in moraliter evidentem.

103. Ad confirmationem, quæ magis urgere videtur, eo quòd infidelis in articulo mortis conſtitutus, habens probabiliorem cognitionem de veritate Catholicæ Religionis, videtur habere ignorantiam, quæ pro tunc non ſit vincibilis, quia tunc non eſt locus indagandi veritatem, reſpondeo juxta doctrinam ſuprà traditam, quod dupliciter poteſt contingere, ſine eoquod notitia de veritate Catholicæ Religionis, atque adeò Revelationis Divinæ, ſit duntaxat probabilis. Primò, quatenus ea probabilioritas, accedente illuſtratione Divina vertatur in moralem certitudinem, eo modo, quo ſuprà dixi de pueris, & rudibus. Secundò, ſi cum ea illuſtratione ſufficiente adhuc non perveniat ad omnimodam certitudinem, tenetur precari Deum, ut illuſtret intellectum ſuum, ut perveniat ad certitudinem veritatis; quam Deus abſque dubio illi concedet, eùm facit, quantum poteſt pro eo articulo, & Deus, qui vult omnes homines ſalvos fieri, facienti quantum eſt ex ſe viribus gratiæ nunquam deneget gratiam. Quòd ſi nolet precari Deum pro illuſtratione habenda, ipſi imputabitur ad culpam infidelitatis.

CAPUT VIII.

An ſubjiciatur huic damnationi ſententia aſſerens fidem, & opinionem de eodem objecto eſſe compoſſibiles?

SUMMARIUM.

Ratio dubitandi. n. 104.
Non debet condemnari reus ſine probatione evidenti. n. 105.
Similiter neque propoſitio damnari debet ſine probatione evidenti. n. 106.
An de conceptu opinionis ſit formido actualis, an verò ſolùm radicalis? num. 107.
Quomodo ex diverſis mediis poſſint componi ſcientia, & opinio ſecundùm S. Thomam. n. 109.
Res convincitur exemplis. n. 110. & ſeqq.
Authores aſſerentes non eſſe de conceptu opinionis formidinem actualem, ſed ſolùm radicalem? n. 112.

104. HOres in expoſitione hujus propoſitionis 21 *num* 10. affirmat damnatam manere, vi hujus damnationis Pontificiæ, ſententiam docentem, actum Fidei, & opinionis de eodem objecto poſſe ſimul componi in eodem intellectu. Cujus fundametum eſt: Propoſitio enim damnata affirmat, fidem ſupernaturalem ſtare cum formidine de revelatione: ſed ſententia relata affirmat fidem ſupernaturalem ſtare cum opinione, quę ſecum affert formidinem: ergo ſententia relata manet ſubjecta eidem damnationi.

105. Sed præfatus Scriptor gerit ſe ad inſtar Judicis metas ſuæ juriſdictionis tranſilientis. Nam, ut ipſe ſupponit in expoſitione propoſitionis 2. *num.* 4. *In criminalibus ad condemnandum Reum probationes debent eſſe luce clariores*. *Quod habetur in l. ſciant cuncti ff de Prob.* Ex quod fit, Judicem excedere metas legis, atque adeò juriſdictionis, quando condemnat reum ſine probationibus luce elarioribus: & conſequenter delictum debet eſſe certum, & evidens, ut reus poſſit condemnari.

106. Similiter ergo, ut propoſitio declaretur condemnata, debet eſſe certum, & evidens, quod continetur ſub damnatione: ſed non eſt certum, & evidens, quòd ea ſententia continetur ſub tali damnatione: ergo ea ſententia non poteſt declarari condemnata. Major patet: ideò enim contineretur ſub damnatione, quia opinio affert ſemper formidinem actualem; ſed non eſt certum, & evidens, quòd opinio affert ſemper formidinem actualem, quamvis ſemper afferat ſecum identificatam formidinem radicalem; eſt enim probabile, immò & multò probabilius, non eſſe de ratione intrinſeca opinionis afferre formidinem actualem: ergo non eſt certum, & evidens, quòd ea ſententia contineatur ſub ea damnatione.

107. Quòd ſi dicat, eſſe certum, quòd opinio afferat inſeparabilem formidinem actualem: interrogo, ex quo principio certo colligit hanc certitudinem? Et quidem in loco citato, id non probat, ſed ſupponit. Deficiunt ergo ex hac parte probationes luce clariores, quæ requiruntur ad damnandum reum, ſive ad probandum, hanc ſententiam de compoſſibilitate Fidei, & opinionis ſubjacere dãnationi.

108. Maximè in aſſertione merè Philoſophica, qualis eſt hęc quęſtio; in qua inquiritur, an de conceptu opinionis ſit formido actualis, an radicalis, ſeu virtualis: neque contra principium aliquod Theologicum eſt, aſſerere, quòd opinio ex conceptu ſuo ſolùm dicit formidinem radicalem.

109. Neque obſtat, quòd affert ex S. Th. 2. 2. *q.* 2. *a.* 1. ſcilicet quod *formido accidit opinioni*, ex eo enim potiùs colligitur, formidinem eſſe accidens opinionis, quod illi poteſt deficere. Quando autem dicit S. Doctor, de ratione opinionis eſſe formidinem, & ideò ſtare non poſſe cum Fide ſupernaturali; loquitur de opinione ſecundùm modum frequentiorem, quo ſolet elici; nec negat poſſe dari opinionem, cui deſit actualis formido. Nam in 3. *diſt.* 31. *q.* 2. *a.* 1. *q.* c. 1. *ad* 4. magis ſe explicat, & concedit, poſſe componi in eodem objecto ſcientiam, & opinionem ex diverſis mediis, illis verbis. *Opinio, & ſcientia quamvis ſint de eodem, non tamen ſecundùm idem medium, ſed ſecundùm diverſa, & ideò poſſunt eſſe ſimul*. Cùm ergo S. Thomas concedat, poſſe ſimul exiſtere in eodem intellectu de eodem objecto ſcientia, & opinio per diverſa media; manifeſtè infertur, quòd opinio poteſt conſiſtere ſine actuali formidine, cùm evidentia, & actualis formido de eodem objecto ſint incompoſſibiles, nam, ut ex terminis notum eſt, evidentia expellit formidinem actualem de objecto.

110. Ex his apertè convincitur, non eſſe de ratione opinionis formidinem actualem, ſed ſolùm radicalem. Etenim intellectus de eodem objecto poteſt ſimul habere notitiam per motivum revelationis Divinæ obſcurè cognitæ per propoſitionem Eccleſiæ, & per motivum probabile, & non omninò certum: Nam Sancti Patres, & Theologi cofirmant myſteria Fidei rationibus ſuaſibilibus deſumptis ex Philoſophia, quæ non afferunt evidentiam: v. g. probant immortalitatem animæ, tum ex teſtimonio Dei per Sacram Scripturam; tum ex eo, quòd Philoſophi nobiliores eam agnoverunt. Cognitio ergo, quæ nititur revelationi Dei, eſt Fides; & quæ nititur in motivo deſumpto à cognitione Philoſophorum, eſt opinio. Hæc ergo cognitio opinativa habet formidinem radicalem, quatenus ſi inveniatur non aſſociata actui Fidei, ſed ipſa ſola re ipſa exicitabit formidinem in intellectu, quia illud motivum ſecundum ex ſe non eſt ſufficiens ad certificandum intellectum.

111. Similiter aliqui ex S. Patribus probant reſurrectionem mortuorum, tum ex teſtimoniis S. Scripturę; tum ex eo, quod Phęnix moritur, & renaſcitur: & prima cognitio ſpectat ad Fidem, ſecunda verò eſt merè topica. Et inquiro, quæ nam repugnantia eſt in eo, quòd ego ſimul habeam eas duas cognitiones? Neque recurrendum eſt ad hoc, quod ſecunda cognitio habet formidinem; nam de hoc eſt quęſtio. Cùm ergo hę duę cognitiones nó repugnent eſſe ſimul; & aliqua tunc in intellectu non detur formido actualis, eùm intellectus vi actus Fidei ſit certus de reſurrectione mortuorũ, apertè convincitur, de conceptu opinionis non eſſe formidinem actualem; ſed ſolùm radicalem, quæ, ut dixi, conſiſtit in eo, quod ſi inveniatur ſola ea ſecunda cognitio, aſſociabitur formidine actuali.

112. Quare non eſſe de conceptu opinionis formidinem actualem, ſed radicalem clarè docuit P. Suarez *diſp.* 19. *de Fide ſect.* 4. *n.* 16. aſſerens: *Formido ex parte ſubjecti non eſt de ratione opinionis, ſed tantùm ex parte formalis objecti*. Ex quo infertur, quòd ſubjectum, id eſt, intellectus careat formidine, & quantum eſt ex parte objecti formalis per ſe, & ſolitariè ſumpti exponatur intellectus formidini. Eandem ſententiam defendunt omnes Doctores, qui cenſent poſſe inveniri ſimul in intellectu ſcientiam, Fidem, & opinionem. Hi ſunt P. Valentia 2. 2. *diſp.* 1 *punct.* 4. *q.* 1. ubi citat S. Bonaventuram, & Durandum. Item Lugo Card. *diſp.* 2. *ſect.* 2. *n.* 89. P. Petrus Hurtado *diſp.* 10. *de Anima ſect.* 5.

DISERTATIO XV.

An Fides explicita Dei remuneratoris ſit neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem?

CAPUT I.

Propoſita damnatione 22. Propoſitionis referũtur varię opiniones.

SUMMARIUM.

Quid ſit Fides explicita, & implicita? n. 1.
Quæ quæſtiones includantur ſub hac diſertatione? n. 2.

Primus dicendi modus eſt, ad juſtificationem infidelis requiri Fidem explicitam Dei ut remuneratoris, licèt non ſemper. n. 3. & 4.
Secundus, eam requiri ad juſtificationem infidelis, non verò ad juſtificationem peccatoris fidelis. n. 5.
Tertius, ad omnem juſtificationem requiri. n. 6.
Quartus, requiri Fidem explicitam Dei ut remuneratoris ſupernaturalis. n. 7.
Quintus, ſufficere Fidem explicitam Dei, ut remuneratoris naturalis, vel abſtrahendo à naturali, & ſupernaturali. n. 8.
Sextus, illam requiri non ex natura rei, ſed ex lege Dei. n. 9.
Septimus, illam Fidem explicitam requiri ex natura rei. n. 10.
Octavus eſt, ſufficere Fidem explicitam Dei ut remuneratoris virtualiter contentam in actu charitatis. n. 11.

1. EX propoſitionibus in hoc decreto damnatis, hæc eſt vigeſima ſecunda. *Non niſi Fides unius Dei neceſſaria videtur neceſſitate medii, non autem explicita remuneratoris.* Pro cujus explicatione notum omnibus eſt, Fidem implicitam alicujus myſterii eſſe eam, qua quis credit myſterium ut ſub aliqua univerſali propoſitione contentum: ut cũ quis dicitur credere myſteriũ Incarnationis, eo quod credit, quidquid credit Eccleſia Catholica. Fidem verò explicitam habet, qui non ſolùm credit illud myſterium ſub ea generali propoſitione, ſed in particulari credit, & cognoſcit myſterium, v. g. Incarnationis.

2. Eſt ergo quæſtio præſens, an ad juſtificationem, & ad ſalutem æternam conſequendam ſit omninò neceſſarium habere Fidem explicitam Dei ut remuneratoris? Sub qua quæſtiones variæ continentur. Prima, an ad primam juſtificatione, cum quis ab infidelitate convertitur ad Deum, ſit infallibiliter neceſſaria neceſſitate medii Fides explicita Dei ut remuneratoris? Secunda, an ad omnem juſtificationem Fidelium ſemper ſit neceſſaria neceſſitate medii Fides explicita actualis de Deo ut remuneratore? Tertia, an ſit neceſſaria neceſſitate medii Fides explicita Dei ut remuneratoris ſupernaturalis? Quarta, an ex natura rei, an potiùs ex ordinatione Divinæ providentiæ ſupernaturalis, ſit ea Fides neceſſaria neceſſitate medii? Quinta, an ad juſtificationem ſufficiat Fides Dei ut remuneratoris virtualiter incluſa in actu charitatis? Circa quas quæſtiones ſunt varii dicendi modi, quos oportet referre, & diſcutere, ut videamus, qui nam ex illis ſubjaceant huic damnationi.

3. Primus dicendi modus eſt, ad juſtificationem infidelium requiri neceſſitate medii Fidem explicitam Dei ut remuneratoris, licèt non ſemper, neque pro omni caſu, eo quod poſſit in aliquo raro caſu infidelis converti, & juſtificari cum ignorantia invincibili Dei ut remuneratoris. Hæc videtur fuiſſe opinio P. Arriagæ 2. 2. *diſp. 12. ſect. 4. n. 27.* cujus fundamentum eſt. Nam poteſt dari caſus, in quo puer baptizatur educetur in ſylvis, ita ut jam adultus non committat peccatum hæreſis, ſed alia peccata gravia. Si poſteà inſtruatur, ut cognoſcat, illa peccata eſſe meritoria pœnæ æternæ, & non inſtruatur de vita æterna, neq; de gratia habituali, & ex cognitione pœnę ęternę excitetur ad dolorem de peccatis, & ita confiteatur peccata Sacramentaliter: ille quidem ex hac attritione, & confeſſione juſtificabitur, ſine Fide explicita Dei ut remuneratoris.

4. Eandem opinionem ſecutus eſt Caramuel in Apolog. de Probabilitate. *Epiſt. 4. n. 125.* ait enim: [ad teſtimonium Pauli, *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt,* &c. reſpondet P. Acacius March. de Velaſco intelligi hoc, *regularmente hablando*, hoc eſt non ſemper, ſed frequentius.] Ad quod probandum hoc utitur argumento Caramuel. Naſcitur Petrus, baptizatur; antequam loqui ſciat, capitur à barbaris, in ſylvam inducitur, & atheiſmum poſitivè docetur. Ad uſum rationis pervenit; poſſe invincibiliter neſcire Deum, ſaltem ad tempus, Theologi nobiliores affirmant. Moriatur igitur hic, antequam ignoret vincibiliter Deum, & aliquod committat mortale. Quò Petrum D. Fagnanus mittet? Non ad infernum, quia originali ille, & actuali mortifero caret: ad cœlum ergo. Ergo expreſſa, & actualis Fides non eſt ad ſalutem neceſſitate medii neceſſaria.] In quibus verbis non ſolùm Fidem explicitam remuneratoris, ſed etiam Fidem explicitam Dei excludit Caramuel à neceſſitate ſalutis. Eidem opinioni circà Fidem ex parte explicitam remuneratoris conſentit Leander à SS. Sacram. *part. 6. tract. 2. de Fide diſp. 24. 6. in 2. concl.* citans alios Doctores.

5. Secundus dicendi modus eſt, Fidem explicitam Dei ut remuneratoris eſſe quidem neceſſariam neceſſitate medii ad juſtificationem infidelis, qui convertitur ad Fidem; non verò ad juſtificationem peccatoris Fidelis Ita videtur ſentire P. Ripalda *diſp 17. de Fide ſect. 14. n. 229.* (quo autem ſenſu id dixerit, mox diſcutiemus, Leander proxime citatus, & alii apud ipſum.)

6. Tertius dicendi modus eſt ad omnem juſtificationem impii ſivè infidelis, ſivè peccatoris Fidelis neceſſariam eſſe neceſſitate medii Fidem explicitam Dei ut remuneratoris. Ita Lugo Card. *diſp. 12. de Fide ſect. 5 n. 108.*, & ibi conqueritur Lugo, quod Authores prætermiſerint diſcuſſionem hujus difficultatis, an ex Fide explicita bonitatis Dei, ſine Fide explicita remuneratoris, poſſit Fidelis juſtificari. Nam licèt omnes dicant, eam Fidem explicitam remuneratoris eſſe neceſſariam neceſſitate medii ad ſalutem; non diſcutiunt, an aliquando poſſint juſtificari fideles ſine Fide explicita Dei ut remuneratoris, ſed cum ſola Fide bonitatis Dei. Ipſe autem Lugo docet, eam requiri neceſſitate medii; non ſolùm ad juſtificationem infidelis, ſed etiam ad omnem juſtificationem impii fidelis. Immò n. 133. ait, neceſſariam eſſe ad perſeverantiam diuturnam in ſtatu gratię. Quòd utrunque etiam docet P. Hurt. *diſp. 41. concl. 2. & 3.*

7. Quartus dicendi modus eſt, eſſe neceſſariam neceſſitate medii Fidem explicitam Dei ut remuneratoris ſupernaturalis, promittentis remunerationem gratiæ ſanctificantis, & beatitudinis ſupernaturalis, licèt non dicant, an ſit neceſſaria ad omnem juſtificationem, etiam impii Fidelis, ita P. Suarez 2. 2. *diſp. 12 ſect. 3. n. 8.* & P. Granado 2. 2. *contr. 1. tr. 10. diſp. 2. ſect. 1. n. 2.* Caietanus 2. 2. *q. 2. a.* 3. Bañez *ibid. a. 8. dub. 1. concl. 1.*, P. Valentia de Fide *diſp. 1. q. 2. punct. 2.*

8. Quintus dicendi modus eſt, ſufficere ad ſalutem Fidem explicitam Dei ut remuneratoris naturalis, vel ſaltem abſtrahendo à naturali, & ſupernaturali & per conſequens non eſſe neceſſariam neceſſitate medii ad ſalutem Fidem explicitam Dei, ut remuneratoris ſupernaturalis. Hanc dicit probabilem P. Petrus Hurtado *diſp. 43. de Fide ſect. 7. §. 33.* & apud eum P. Molina, P. Torres, Victoria, & alii. Sed in §. 36. *concl. 2.* docet, neceſſariam eſſe neceſſitate medii Fidem explicitam ſaltem confuſam de remuneratione ſupernaturali. Fidem autem explicitam confuſam, aut minùs claram, ſivè non expreſſam ſic explicat: (Minùs clara eſt, quando attingitur objectum aliquod ſpecificum terminis non ſpecificis, ſed univerſalioribus: v. g. conceptu de animali concipitur ſpecies humana, quæ verè, & propriè eſt animal, conceptus tamen ille non eſt per terminos ſpecificos, quia non eſt per attributa hominis propria, ſed communia: conceptus tamen uterque eſt explicitus, alius quidem confuſus, alius expreſſius. Sic remuneratio naturalis, & ſupernaturalis conveniunt in conceptu remunerationis ęternę. Unde Fides de remuneratione ęterna immediatè, & explicitè termina ut ad utramque ſpeciem remunerationis: quia verò illa remuneratio non concipitur in ſingulari, ideò non eſt Fides expreſſa de illa.) Ponit itaque diſcrimen inter explicitam, & expreſſam: quatenus poteſt eſſe Fides explicita de aliquo myſterio ſpecifico cognito ſub terminis univerſalibus, & non ſpecificis, & ideò dicit non eſſe expreſſam.

9. Et quia quęſtio eſt inter Theologos, an Fides Dei ut remuneratoris neceſſaria ſit de neceſſitate medii ad juſtificationem ex natura rei, an potius ex lege Dei, qui noli taliter juſtificare infidelem, aut peccatorem: ideò ſextus dicendi modus eſt: ſolùm requiri ſic ex lege Dei. Ita P. Hurtado *diſp. 51. §. 8.* ubi ait: [Hæc neceſſitas cognoſcendi hoc attributum (remuneratoris) oritur præcipuè ex voluntate ipſius Dei,] ubi etiam tradit duas rationes continentiæ, ob quas Deus ſic voluerit.

10. Septimus dicendi modus eſt Joannis de Lugo, qui *diſp. 12. ſect. 5. n. 117.* negat hanc neceſſitatem provenire ex ſola lege Dei. Et *n. 110.* docet, impoſſibilitatem perveniendi ad juſtificationem abſq; Fide explicita Dei ut remuneratoris, eſſe moralem ortam ex difficultate, quam habet homo poſt peccatum diligendi Deum: excitatur autem ad id per ſpem retributionis æternæ.

11. Octavus dicendi modus eſt Emmanuelis de Filguera, qui in ſua Lucerna in expoſitione hujus 22. propoſitionis *§. Sed dicendum.* affirmat, [Eſſe neceſſariam neceſſitate medii Fidem explicitam Dei remuneratoris taliter, ut nunquam poſſit ſine illa impii juſtificatio contingere,] quę ſunt formalia verba ipſius. Deinde tamen in *§. Sed pro omnimoda* obiicit ſibi caſum, in quo alicui Deus ut amabilis amore amicitiæ proponeretur, nihil cogitans de præmio: circa quem inquiri poteſt, an ſic diligens Deum actu Charitatis, ſi moreretur, obtineret gloriam? Et reſpondet in hæc verba [Quod in tali caſu ille adhuc non obtineret gloriam ſine Fide remuneratoris: nam talis Fides continetur in charitate, tanquam in forma perfectiori, & eminentiori. Quòd optimè explicatur in ſententia gravium Theologorum, immò plurium Thomiſtarum aſſerentium, quòd licèt peccatum mortale non poſſit extra Sacramentum remitti ſine virtute pœnitentiæ; tamen peccator auxilio, & gratia Dei adjutus eliciens actus charitatis, nihil de peccato cogitans, præcepto pœnitentiæ ſatisfaceret, & verè juſtificaretur: nam charitas tanquam forma eminentior, ac perfectior pœnitentiæ virtutem virtualiter continet. Per inde igitur circa Fidem explicitam remuneratoris diſcurrendum erit] Hæc Filguera. Sed nunquid Fides Dei ut remuneratoris ſic virtualiter contenta in actu charitatis, eſt Fides explicita; ſi nunquam præceſſit formaliter Fides explicita?

CAPUT II.

An prima opinio incurrat hanc damnationem?

SUMMARIUM.

Prima opinio ſubjacet damnationi. n. 12.
Ex illatione, quam facit S. Paulus, colligitur damnatio ejus propoſitionis. n. 13.
Conſtat etiam ex Tridentino. n. 14.
In nullo caſu dat Deus auxilium ad contritionem illi, qui non habet Fidem Dei ut remuneratoris. n. 16.
Quid reſpondendum ſit ad caſum metaphyſicum Caramuelis. num. 17. & ſeqq.

12. Cen-

12. CEnſeo, primam opinionem, quæ ponit, poſſe primam juſtificationem adulti fieri abſque actuali Fide Dei ut remuneratoris, ſubjacere huic damnationi. Ita Lumbier agens de cenſura Pontificia hujus propoſitionis *tom. 3. Summ. nu.* 1775. & Filguera in expoſitione hujus propoſitionis.

13. Patet aſſertio primò: quia teſtimonium D. Pauli ad Hebr. 11: *Credere enim oportet, accedentem ad Deum, quia eſt; & inquirentibus ſe remunerator eſt;* intelligitur à Conciliis, & Patribus cum omnimoda univerſalitate, & ſine ulla limitatione. Et quòd ita intelligendum ſit, ex contextu patet. Nam Paulus, ex eo quod Henoch placuit Deo, infert, Henoch habuiſſe Fidem; quia ſine Fide impoſſibile eſt placere Deo. Et immediatè ſubjungit Paulus verba relata. Unde rectè inferunt Theologi, eam propoſitionem in ſenſu univerſaliſſimo intelligendam eſſe: quia alias non benè inferret Paulus, Henoch habuiſſe fidem, ex eo quod placuit Deo. Suppoſito ergo, quod ea propoſitio habeat ſenſum univerſaliſſimum, & ubi ſubjunxit Paulus, de quo genere Fidei loquatur, nempè de exiſtentia Dei, etiam ut remuneratoris; conſtat, id totum ſub univerſaliſſimo ſenſu intelligendum eſſe. Unde fit, optimo jure damnatam eſſe ab Innocentio XI. eam opinionem, quæ docet, in aliquibus caſibus poſſe fieri primam juſtificationem adulti abſque Fide Dei ut remuneratoris. Nam cum ex Romanæ Cathedræ oraculo conſtet, Fidem explicitam Dei ut remuneratoris neceſſariam eſſe neceſſitate medii, ſaltem ad primam juſtificationem, credendum eſt requiri.

14. Patet ſecundò ex Concilio Tridentino multis in locis, & præcipuè *ſeſſ. 6. cap. 7.* ubi ſic ſtatuit: *Hanc Fidem ante Baptiſmi Sacramentum ex Apoſtolorum traditione Catechumeni ab Eccleſia petunt, eum Fidem, vitam æternam præſtantem; quam ſine ſpe, & charitate Fides præſtare non poteſt.* Ex quibus concluditur, quòd Fides, quæ eſt in Eccleſia, præſtat vitam æternam, & quod illam non præſtat ſine ſpe vitæ æternæ: & quod, cum ſpes vitæ æternæ haberi non poſſit ſine Fide explicita Dei ut remuneratoris; fit manifeſtum, quòd hæc Fides explicita eſt medium neceſſariam ad conſequēdam vitam æternam. Et cum illæ propoſitiones Concilii univerſales ſint, conſtat meritò damnari propoſitionem, quæ hanc univerſalitatē excludit.

15. Patet tertiò. Nulla enim eſt opinio, quæ doceat, non requiri ſaltem per ſe, & ut in plurimum Fides explicita Dei ut remuneratoris; omnes enim Authores propter teſtimonium D. Pauli dixerunt, ſaltem per ſe, & ut in plurimum hanc Fidem requiri neceſſitate medii. Et ideò hæc damnatio non cadit ſuper aliam opinionem, quàm eam, quæ dicit, poſſe in aliquo caſu fieri primam juſtificationem abſque tali Fide explicita.

16. Ad primum argumentum ex prima opinione reſpondeo, ſi puer jam adultus in eo caſu inſtruatur tantùm de ſupplicio æterno, & non de vita æterna, Deum non daturum auxilium ſupernaturale ad illam attritione habendam, dum non habuerit Fidem explicitam Dei ut remuneratoris; daturum autem alia auxilia, ad operandum taliter, ut dignus fiat, qui ſpeciali Dei providentia inſtruatur de remuneratione vitæ æternæ.

17. Ad ſecundum argumentum ex Caramuele negante, requiri neceſſitate medii Fidem explicitam Dei ut remuneratoris, immò & exiſtentiæ Dei; reſpondeo, caſum eſſe metaphyſicum, & in hac providentia, & ordine rerum impoſſibilem: nam vel ille puer jam adultus, poſt acquiſitum uſum rationis diuturno tempore vivit, vel brevi tempore, vel mediocri, ſcilicèt nec diuturno, nec brevi. Sic diuturno tempore vivit poſt uſū rationis, impoſſibile eſt, quòd ſine Fide, & cognitione Dei tāto tempore ſervetur abſq; peccato lethali.

18. Quòd ſi poſt uſum rationis acquiſitum vivit breviſſimo tempore, in quo non eſt mora temporis ſufficies ut inſtruatur in rebus Fidei, neque ut labatur in peccatū, deficiēte occaſione, & materia; illud breve tēpus cōputabitur moraliter cū infantia, nō amittēs gratiā baptiſmalem. Et ita docuit P. Suar. *d. 12. ſect. 2. n.* 10 his verbis: [Si adultus fuerit in infantia baptizatus, poſteaq; perveniat ad uſum rationis, ac contingat brevi tempore vivere ſine peccato mortali, & ſine actu Fidei, ſalvabitur. Quia ad cōſervandā juſtitiā, ſatis eſt non peccare mortaliter, etiā ſi Fides nō exerceatur. Tunc autē licèt ille, qui ſalvatur, ſit adultus; nō ſalvatur, ut ita dicam, tanquā adultus, ſed tanquā infans: quia per mediū commune infantibus ſalvatur: & poſtea in ordine ad ſalutem, vel contra illam, nihil tanquam adultus eſt operatus.] Sic Suar. Et ex eo Lugo Card. *d. 12 de Fide ſect. 1. nu. 3.*

19. Si verò velis, illum eſſe ſuperſtitem mediocri tempore, nec diuturno, nec brevi; caſus non occurreret. Nam, ut poſtea dicam, quòd Fides explicita Dei, etiam ut remuneratoris ſit neceſſaria neceſſitate medii ad ſalute hominis adulti, partim provenit ex providētia, & lege Dei ſic ſtatuētis ſalvare homines, partim ex ipſa natura, & conditione mediorum conducentium ad ſalutem: unde providente Deo non continget, quòd ille adultus, qui non amiſit gratiam baptiſmalem, non moriatur, niſi ſecundum hunc ordinem rerum.

CAPUT III.

An ſecunda opinio ſubjaceat huic damnationi?

SUMMARIUM.

Duplex ſenſus ſecundæ opinionis. n. 20.

Quomodo ſecunda opinio ſubiiciatur damnationi. n. 21.

In quo ſenſu non ſubiiciatur damnationi? n. 22.

Quid circa hoc ſentiant Patres Granado, & Suarez? n. 23.

Quomodo in ſecundo ſenſu ea opinio includat virtualiter Fidem Dei ut remuneratoris? nu. 24.

An inde inferatur, quòd ſatis habere ſemel in vita Fidem explicitam de Deo ut remuneratore? n. 25. & ſeqq.

An ſufficiat ad juſtificationem virtualis perſiſtentia præfati actus Fidei? n. 28.

Admittitur virtualis perſiſtentia ejus actus Fidei, non ex eo quod extiterit, & non ſit retractatus, ſed ex eo quod virtualiter perſiſtat in effectu. n. 29.

Quod requirantur ad juſtificationem actus formales Fidei, & ſpei, videtur ſcrupulis obnoxium. n. 30.

Exemplo Agricolæ explicatur continentia virtualis ſpei in actu pœnitentiæ: n. 31. & ſeqq.

20. SEcunda opinio *cap. 1.* relata dicebat, ad juſtificationem infidelis convertentis ſe ad Fidem eſſe medium neceſſarium Fidem explicitam Dei ut remuneratoris; non verò ad juſtificationem hominis Fidelis. Et quia hæc ſecunda pars duplici modo poteſt intelligi, ſub diſtinctione decidenda eſt quæſtio. Et primò poteſt intelligi illa opinio, ita ut ille homo Fidelis, qui accedit ad juſtificationem, nunquam habuerit actum explicitum Dei ut remuneratoris, & conſequenter nunquam habuerit actum Spei vitæ æternæ. Secundò poteſt intelligi ea opinio, ita ut Fidelis peccator, qui vult juſtificari, aliquando habuerit aliquos actus ſpei de vita æterna, & conſequenter actus Fidei explicitæ Dei ut remuneratoris, neque hæſitaverit in Fide, neque in ſpe; doceatque ea opinio, tales actus Fidei, & ſpei perſiſtere virtualiter, atque adeò jam adeſſe talem Fidem explicitā ad juſtificationem peccatoris Fidelis, ſaltē virtualiter.

21. Dico primò. Ea opinio primo modo intellecta ſubjacet huic damnationi. Patet. Nam hæc damnatio ſtatuit abſolutè talem Fidem explicitam remuneratoris eſſe neceſſariam neceſſitate medii: quidquid autem abſolutè dicitur neceſſarium neceſſitate medii, ſi illud iterabile eſt, illud præcipuè tale eſt in ordine ad quamcunque juſtificationem, ſive impii Fidelis, ſive infidelis. Et cum hæc cenſura Pontificia ſtatuta ſit propter locutiones univerſales Sacr. Scripturæ, Conciliorum, & SS. Patrum: ideò ſenſus illius univerſalis eſt, & ad omnem juſtificationem univerſaliter extendendus. Maximè cum Concilium Tridentinum *ſeſſion. 6. cap. 8 de juſtific. agens de eo textu,* Pauli ad Rom. 3. ubi dicit, *juſtificari hominem per Fidem;* ſubjungat hæc: *Ea verba in eo ſenſu intelligenda ſunt, quem perpetuus Eccleſiæ Catholicæ conſenſus tenuit, & expreſſit, ut ſcilicet per Fidem idèo juſtificari dicamur, quia Fides eſt humanæ ſalutis initium; fundamentum, & radix omnis juſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo; & ad filiorum ejus conſortium pervenire.* Cum ergo hæc Fides, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, ſit radix, & fundamentum omnis juſtificationis; & declaret Sanctus Paulus, eam Fidem, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, eſſe Fidem Dei ut remuneratoris: fit; ad omnem juſtificationem requiri Fidem explicitam Dei ut remuneratoris.

22. Dico ſecundò. Si ea opinio intelligatur ſecundo modo, ita ut in impio Fideli extiterint aliqui actus Fidei explicitæ Dei ut remuneratoris, qui non ſint retractati; & dicantur perſeverare virtualiter, & hoc modo ſufficere ad juſtificationem; talis opinio ſic intellecta non ſubjacet cenſuræ Pontificiæ. Et juxta hanc opinionem ſic intellectam videntur diſcurrere quidam Recentioris circa ſpe vitæ æternæ, quæ ſupponit Fidem Dei, ut remuneratoris; quos ſuppreſſo nomine refert Lugo Card. *diſp. 12. de Fide ſect. 5. n.* 115. & hunc eorū diſcurſum ſic refert: [Quare licèt Fides Dei infinitè ſancti, & potentis ſufficeret ex ſe ad excitandam Dei dilectionem; Deus tamen de facto homini, *qui non ſe diſponit per actum ſpei adhuc ſaltem virtualiter, & moraliter perſeverantem, hoc eſt, nondum per deſperationem retractatum,* non dat auxilium actuale ad dilectionem, vel ad deteſtationem peccati ſuper omnia, ne *juſtificetur* ſine diſpoſitione peculiari,] &c.

23. His conſonat P. Granado *2. 2. contr. 2. tract. 4. diſp. 1. n. 2.* ubi ſic ait: [Tridentinum *ſeſſ. 6. cap. 6.* ſpem veniæ numerat inter diſpoſitiones adulti; ex quo colligitur, ad contritionem requiri actum ſpei: & ita quoties obligaverit præceptum contritionis, obligabit etiam actus ſpei ſaltem *virtualiter* habitus.] Cum tamen actus ſpei haberi non poſſit ſine Fidei actu Dei, ut remuneratoris. Sic etiam P. Suarez *2. 2. diſp. 2. de ſpe ſect. 1. n. 2.* aſſerit, in occaſionibus, in quibus neceſſaria eſt ſpes pro exercitio aliarum virtutum ſæpè ſufficere, elicere actum, in quo ſpes virtualiter contineatur: ex quo ſequitur, quod ſufficiat habere virtualiter Fidem explicitam Dei ut remuneratoris.

24. Probatur concluſio. Hæc cenſura Pontificia inurit propoſitionem negantem, Fidem explicitam Dei remuneratoris eſſe neceſſariam neceſſitatem medii ad ſalutem: ſed hæc opinio, ſecundo modo intellecta, id non negat; cum admittat neceſſitatem illius per virtualem continentiam; ratione cujus tales actus Fidei explicitæ antecedenter habiti virtualiter perſeverant: ergo hæc cenſura non inurit eam opinionem ſecundo modo intellectam.

25. Dices. Ex hac opinione ſic intellecta ſequitur, quod ſatisfaciat homo præcepto Fidei de Deo ut remuneratore, ſi illam habeat ſe-

651

mel in vita: atqui hoc repugnat damnationi propoſitionis 17. ut ex hoc decreto conſtat: ergo damnabilis eſt etiam ea opinio, quamvis eo modo intellecta. Sequela probatur. Nam ſi ſemel in vita habeatur, dum non retractetur, perſiſtet virtualiter per totam vitam; atque adeò ſic ſufficiet ad juſtificationem.

26. Sed reſpondebunt Authores ejus opinionis primò: quamvis ad ſecundam, & tertiam juſtificationem ſufficeret ille primus actus Fidei; non tamen ſufficeret ad implendum præceptum Fidei, quod obligat ad eliciêdos frequenter actus Fidei, ut diximus diſ. 1 1. à n. 47.

27. Et quidem ſi quis nunquam amitteret gratiam juſtificantem, non requireretur, quòd haberet talem actum Fidei pro juſtificatione, quia iſte non acquirit eam denuò; nec propterea excuſaretur ab obligatione eliciendi varios actus talis Fidei.

28. Reſpondebunt ſecundò, non perſeverare virtualiter actum, qui à tempore remoto elicitus eſt; ſed illum ſolùm; qui à proximo tempore eſt elicitus, & non retractatus. Propinquitas autem temporis debet eſſe tanta, quanta requiritur, ut cenſeatur moraliter perſeverare, nec deleta eſſe memoria illius.

29. Rogabis, quid ego cenſeã de veracitate ejus opinionis ſecundo modo explicatæ; ſcilicet an verũ ſit, quòd ſufficiat ad juſtificationẽ virtualis perſiſtentia actus Fidei explicitę de Deo, ut remuneratore?

30. Dico tertiò. Sufficit ad juſtificationem actus Fidei explicitæ de Deo, ut remuneratore, virtualiter perſiſtens in ſuo effectu. Quæ ultima concluſionis verba ſuperaddo: quia licèt is modus continentiæ virtualis per hoc, quòd extiterit actus, & non ſit retractatus, dato quod aliis materiis poſſit adaptari, in hac tamen materia de Fide explicita remuneratoris, ſicut etiam in materia ſpei retributionis æternæ, videtur incongruè procedere. Nam cùm ad eum diſcurrendi modum, ut dicatur actus moraliter perſeverare, requiratur, quòd proximo tempore præcedat, ut ſupra diximus, & non facilè determinetur, quantum debet eſſe illud tempus, ut ſit proximum; illi, qui peccata ſua confitentur, augentur ſcrupulis, an fuerit proximum illud tempus, in quo elicuerunt eos actus Fidei, & Spei; atque adeò dubitabunt, an moraliter perſeverent ii actus.

31. Deinde durum videtur, & ſcrupulis obnoxium, requirere ad confeſſionem peccatorum, & juſtificationem actũ formalem ejus Fidei, & Spei, nec ſufficere virtualem. Nam ſi homo pro tunc ſit immemor retributionis æternæ, & conatur ad veram contritionẽ; adhuc timebit, an poſuerit media eſſentialiter requiſita ad juſtificationem, eo quòd non habuerit tunc eos actus formales Fidei, & Spei.

32. Probo ergo concluſionem ab exemplo agricolæ, quo utuntur SS. Patres ad explicandam ſpem Theologicam. Etenim contingere poteſt, quòd agricola ſpargat ſemina ſuper terram, immemor pro tunc fructuum colligendorum: & tamen omnes cognoſcunt, illũ agricolã ſpargere ſemina cũ ſpe colligendi fructus; quia ſpe ſi careret, nõ ſeminaret grana. Sicut ergo agricola, dũ immemor fructum colligẽdorũ ſpargit ſemina, intelligitur habere ſpem colligendi fructus, quia virtualiter habet ſpem; ita peccator, dum ponit media ſuæ juſtificationis, licèt pro tũc ſit immemor retributionis ęternę, intelligitur habere ſpẽ colligẽdi fructus ęternos, quia virtualiter illã habet.

33. Ideò autem agricola virtualiter habet ſpem colligendi fructus; quia ſeminatio illa eſt effectus derivatus ab intentione colligendi fructus, quam antea habuit: unde illa intentio colligendi virtualiter continetur in ſuo effectu, nempe in ſeminatione. Similiter ergo peccator, qui antecedenter habuit deſideria æternæ beatitudinis, & ſpem de illa conſequenda, dum ponit medium ſuæ juſtificationis, virtualiter habet illam ſpem: quia ipſa poſitio medii, V. g. confeſſionis Sacramentalis, eſt effectus, qui procedit ab illo deſiderio, & ſpe: unde illa intentio conſequendę ſalutis æternę, & illa ſpes virtualiter continetur in ſuo effectu, nempè in ipſa confeſſione Sacramentali.

34. Et hoc eſt, quòd brevioribus terminis docuit P. Suarez 2. 2. *diſp. 2. de ſpe ſect.* 1. *n.* 2. agens de præcepto, & obligatione ſperandi, his verbis: [Hoc ſecundo modo (ex ratione extrinſeca) obligabit hoc præceptum, quando fuerit neceſſarium ſperare, vel ad debitè orandum, vel ad vincendum tentationem, vel ad aliquid ſimile. In quibus tamen occaſionibus ſæpè non erit neceſſarium *formalem* actum ſui elicere; ſed ſatis erit *in ipſo effectu* debitè id facere, in quo *virtualiter* includitur ſpes, ut efficaciter petere, vel *dolere de peccato*, vel aliquid ſimile.] Hæc P. Suarez.

CAPUT IV.

Duabus objectionibus occurritur.

SUMMARIUM.

Quod ad confeſſionem ſufficiat habere virtualiter eos actus Fidei, & ſpei, non eſt ſolùm probabile, ſed certum. n. 35.

An cognitio finis contineatur virtualiter in executione mediorum? n. 36.

An actus Fidei contineatur virtualiter in confeſſione Sacramentali. num. 37.

35. Objicies primò, hanc concluſionem ad ſummũ eſſe ſpeculativè probabilẽ, non autem practicè. Quod ſic probari videtur. Non enim poſſumus in praxi ſequi opinionem probabilẽ circà valorem Sacramenti, relicta tutiori; juxta damnationem 1. propoſitionis in hoc decreto contentã: ſed qui voluerit ſequi in praxi hanc opinionem, ſequetur opinionẽ probabilem circà valorẽ Sacramenti, relicta tutior: ergo ea quoad praxim continetur ſub ea dãnatione; atq; adeò non remanebit practicè probabilis. Minor probatur. Nam eo ipſo, quòd Fides explicita de Deo, ut remuneratore ſit medium neceſſariũ ad juſtificationem, erit neceſſariũ ad confeſſionẽ peccati mortalis, per quam peccator tranſit ad ſtatum gratiæ; deficiente autẽ medio neceſſario ad confeſſionem Sacramentalem, invalida eſt confeſſio. Ergo opinio, quæ docet, Fidem explicitam formalem eſſe medium ad Sacramentum, verſatur circà valorem Sacramenti, & eſt tutior: & opinio, quæ docet, Fidem explicitam virtualem ſufficienter eſſe medium ad Sacramentum, verſatur circà valorem Sacramẽti, & eſt minus tuta. Ergo qui hac opinione utitur in praxi, eligit opinionem probabilem circà valorem Sacramenti, relicta tutiori.

36. Reſpondeo, eam concluſionem non ſolùm probabilem, ſed certam; ſicut eſt certum, agricolam, dum ſeminat immemor fructuum, habere ſpem colligendi fructus. Deinde, nam certum eſt, ſufficere intentionem virtualem in eo, qui baptizat, vel abſolvit; alioqui daretur obligatio ad impoſſibile; nam dum quis baptizat, & obliviſcitur intentionis formalis, pro tunc illam habere non poteſt, nec eſt in poteſtate ejus pro tunc eam ad memoriam revocare; quare ſufficit quòd anteà habuerit eam intentionem formalem, & quòd hæc perſeveret virtualiter in effectu procedente à tali intentione. Similiter ergo certum debet eſſe, quòd qui confitetur ſua peccata, & anteà habuit deſiderium retributionis æternæ, atque adeò remiſſionis peccatorum in ordine ad vitam æternam conſequendam, in ipſa confeſſione Sacramentali, tanquam in effectu ejus deſiderii, habet ſpem virtualiter contentam.

37. Objicies ſecundò. Licèt ſpes, & intentio finis conſequendi contineantur virtualiter in ſuo effectu, nempe in electione, & executione medii; tamen cognitio ipſius finis non eſt, cur includatur virtualiter in executione medii: ergo licet ſpes vitæ ęternę includatur virtualiter in executione medii, nempe confeſſionis, non eſt, cur Fides explicita de Deo, ut remuneratore includatur virtualiter.

38. Reſpondeo negando antecedens. Et ad probationem dico, ſpẽ finis non contineri virtualiter quaſi cæco modo in executione mediorum, ſed potius ſpem quaſi manuductam à bonitate finis. Et ideò complexum ex Fide explicita remuneratoris, & ex ſpe remunerationis, eſſe cauſam executionis mediorũ, & complexũ ex utroq; includi virtualiter in illa. Sic etiam in agricola ſpes collectionis fructuum, ut à ſe cognita, eſt cauſa ſpargendi ſemina, & ideò in ſeminatione non continetur ſpes fructuũ, quaſi cœco modo, ſed ſpes quaſi manuducta ex cognitione proportionis mediorum ad finem, ſive ex cognitione proportionis ſeminationis ad collectionem fructuum.

CAPUT V.

An hæc damnatio inurat octavam opinionem?

SUMMARIUM.

Senſus octavæ propoſitionis de continentia virtuali Fidei explicitæ in actu Charitatis. n. 39.

Octava opinio in ſuo ſenſu univerſali ſubjacet huic damnationi. n. 40.

Si opinio loquatur de eo, in quo præceſſerunt actus Fidei explicitæ, non ſubjacet damnationi. n. 43.

39. Octavus dicendi modus *cap.* 1. relatus eſt, quem tradit Filguera, nempè poſſe juſtificari hominem, qui nihil cogitans de Deo, ut remuneratore, & attendens ad Deum, ut amabilem ſuper omnia, eliceret actum Charitatis: ait enim, in actu Charitatis tanquam in forma perfectiori, & eminentiori contineri virtualiter fidem explicitam remuneratoris; ſicut contritio continetur in actu Charitatis virtualiter in eo, qui eſt immemor peccati mortalis à ſe commiſſi. Quæ aſſertio univerſaliter ſumpta reddit hunc ſenſum. [Quoties quis elicit actum Charitatis, etiamſi non habeat, neque unquam habuerit actum formalem Fidei explicitæ de Deo, ut remuneratore, poteſt juſtificari, ex eo quod in actu Charitatis tanquam in forma perfectiori, & eminentiori continetur virtualiter Fides de Deo, ut remuneratore; ſicut in actu Charitatis tanquam in forma perfectiori continetur virtualiter contritio de peccato mortali.]

40. Quod autem iſte ſit ſenſus illius aſſertionis, patet. Quia hæc continentia virtualis ejus Fidei in actu Charitatis deſumitur duntaxat ex eo ſolùm, quòd actus Charitatis ſit forma perfectior, & eminentior; atque adeò independenter ab eo, quod præceſſerit, vel non præceſſerit formalis actus fidei explicitę de Deo, ut remuneratore. Nam quod Charitas ſit forma perfectior, & eminentior, eſt independens ab eo, quod pręceſſerit, aut non pręceſſerit formalis actus Fidei Remuneratoris. Aliud enim eſt, quòd actus Charitatis ex Lege Dei fundata in proportione ipſorum actuum dependeat in ſua exiſtentia à Fide explicita remuneratoris præcedente; & aliud eſt, quòd ab illa dependeat, actũ Charitatis eſſe formam perfectiorem, & eminentiorem. Nam primũ eſt verũ, & ſecundũ evidenter falſum.

41. Dico primò. Illa propoſitio in ſuo ſenſu univerſali ſubjacet huic damnationi. Probatur. Nam illa continentia virtualis Fidei de

Digitized by Google

Deo, ut remuneratore in actu Charitatis non poſtulat (juxta eam aſſertionem) quòd præceſſerit unquam formalis actus ejus Fidei explicitæ, cùm ſolùm detur ex eo, quòd actus Charitatis ſit forma perfectior, & eminentior, atqui ſi dicatur, nunquam præceſſiſſe actū formalem Fidei explicitæ de Deo, ut remuneratore, contradicitur cẽſuræ Pontificiæ, immò & S. Paulo dicenti: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt; & inquirentibus ſe remunerator ſit.* Nam ex ſenſu Eccleſiæ requiritur formalis actus Fidei explicitæ; ſaltem qui præceſſerit, et virtualiter cõtineatur in medio adhibito ad juſtificationẽ.

42. Confirmatur. Nam ille octavus modus dicendi affirmat, contineri virtualiter fidem remuneratoris in actu Charitatis, ſicut contritio continetur virtualiter in eodem; ſed ad hanc continentiam virtualem contritionis in actu Charitatis non requiritur, quòd unquam præceſſerit contritio: ergo ſi Fides remuneratoris eodem modo continetur in actu Charitatis, non requiretur, quod formalis actus Fidei explicitæ remuneratoris præceſſerit.

43. Dico ſecundò. Benignè interpretanda eſt mens ejus Authoris, ut loquatur reſpectu hominis Catholici, qui elicit actū Charitatis immemor Dei, ut remuneratoris, in quo præceſſerunt actus formales Fidei explicitæ de Deo, ut remuneratore; ſed tamen non locutus eſt cum præciſa formalitate terminorum. Hoc ultimum convincitur ex iis, quæ dixi in prima concluſione. Debuit enim reducere eam continentiam virtualem, non ad id ſolùm, quod actus Charitatis ſit forma perfectior, & eminentior, ſed etiam ad hoc, quòd formalis actus Fidei explicitæ præceſſerit, & perſiſtat moraliter modo ſuperius explicato *in c. 3. & 4.*

CAPUT VI.

An reliquæ opiniones ſupra relatæ ſubiiciantur huic damnationi?

SUMMARIUM.

Non eſt quæſtio de tertia, quarta, & ſeptima opinione. n. 44.
An ſufficiat ad juſtificationem Fides explicita de Deo, ut remuneratore naturali? n. 45.
Opinio affirmativa non ſubjacet huic damnationi, n. 46.
Si propoſitio aſſerat ſufficere Fidem explicitam de Deo, ut remunerante ex bonis naturalibus hujus vitæ: incurret hanc damnationem. n. 47.
Confirmatur ex S. Thoma. n. 48.
Patriarchis antiquis promiſit Deus aliqua bona temporalia; & hoc non obſtat ſupradictis. n. 49.
Non tenentur fideles communiter ſcire diſtinctionem remunerationis naturalis, & ſupernaturalis. n. 50.
Propoſitio docens, requiri, non ex natura rei, ſed ex Lege Dei, Fidem explicitam Dei, ut remuneratoris, non ſubjacet damnationi. n. 51.
Probabilius eſt, id provenire ex utroque titulo. n. 52.

44. EX opinionibus relatis *c. 1.* non eſt quæſtio de tertia, quæ ponit, Fidem explicitam remuneratoris eſſe medium neceſſarium ad omnem juſtificationem, nulla enim eſt opinio magis conformis decreto Pontificio. Sed neque eſt quæſtio de quarta opinione, quæ exigit Fidem explicitam Dei, ut remuneratoris ſupernaturalis: ea enim eſt opinio ſtrictior, & tutior. Neq; de ſeptima opinione, quę aſtruit neceſſitatem hujus medii ad ſalute fundari nō in decreto Dei, ſed in impoſſibilitate morali exercendi actus ſupernaturales ſine reſpectu, aut ſpe retributionis ęternę. Quamvis, ut poſteà dicam, probabilius cenſeam, eam neceſſitatem hujus medii oriri ex utroq; & ex prædicta impoſſibilitate morali, & ex decreto Dei.

45. De quinta opinione poteſt eſſe quęſtio; docet enim, ſufficere ad juſtificationem Fidem explicitam ſupernaturalem de Deo, ut remuneratore naturali, vel abſtrahentem à naturali, & ſupernaturali remuneratore. Inquirimus ergo, an hęc opinio ſubiiciatur damnationi Pontificiæ? Et ratio dubitandi eſt. Nam locus Pauli juxta communem intelligentiam videtur loqui de remuneratione ęternę beatitudinis. Cum ergo damnatio hæc procedat in eodem ſenſu, ac locus D. Pauli cadere videtur in propoſitionem negantem, quòd Fides explicita Dei, ut remuneratoris ſupernaturalis ſit medium neceſſarium ad juſtificationem.

46. Dicendū tamen eſt, cenſurā Pontificiam non cadere in hanc quintam opinionem. Probatur. Erat enim notū, antequā fulminaretur hęc cenſura, eſſe controverſiam inter Doct. Catholicos, an ſufficeret Fides explicita Dei, ut remuneratoris naturalis, an ut ſupernaturalis, atqui cenſura non damnat negantem explicitā ſufficere de remuneratore naturali: ergo cenſura non cadit in eam opinionem.

47. Verum quidem eſt, quòd ſi ea opinio aſſereret, Fidem requiſitam ad juſtificationem eſſe de Deo, ut remunerante ex bonis temporalibus, & naturalibus hujus vitæ: illa quidem incurreret hanc damnationem; immo adverſaretur ei oraculo D. Pauli, qui ex communi ſenſu Eccleſiæ agit de remuneratione ſuperiori ad bona temporalia hujus vitæ, & de retributione vitę ęternę; ut etiam conſtat ex ipſo contextu. Nam in eo *c. 11. ad Hebræos,* incipit per illa verba: *Eſt autem Fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium.* Quod de bonis æternis planè intelligitur. Poſteà verò probat Apoſtolus, Henoch habuiſſe Fidem, ex quo placuit Deo. Et ſubjungit rationem: *Sine Fide autem impoſſibile eſt placere Deo.* Et immediatiſſimè ſuperaddit: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.* Agit poſteà de Fide Noè, Abrahæ, & Saræ; & quamvis ibi mentionem faciat promiſſionum temporalium, declarat, quomodo hæc Fides, de qua loquitur, verſetur circà repromiſſiones æternas, & cœleſtes. Ait enim *v. 13. Juxta Fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longe eas aſpicientes, & ſalutantes, & confitentes, quia peregrini, & hoſpites ſunt ſuper terram. Qui enim hæc dicunt, ſignificant, ſe patriam inquirere. Et ſiquidem ipſius meminiſſent, de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi. Nunc autem meliorem appetunt, id eſt, Cæleſtem.*

48. Ubi vides Fidem remunerationis, de qua loquitur Paulus, eſſe retributionis ęternę. Ubi S. Thom. in hunc locum Pauli multa obſervat, quæ denotant Fidem retributionis ęternę. Ad ea Verba, *Non acceptis repromiſſionibus,* ait, [Commendat eos à longa promiſſorum dilatione.] Ad id, *A longè eas aſpicientes, & ſalutantes.* Ait: [loquitur ſecundùm Chryſoſtomum ad ſimilitudinem nautarum, qui quando primo vident portum, prorumpunt ad laudem, & ſalutant civitatem, ad quā vadunt. Ita SS. Patres videntes per Fidem Chriſtum venturum, & *gloriam* quam per ipſum conſecuturi erant, ſalutabant.] Ad ea verba *Peregrini,* &c. *Qui enim hæc dicunt, ſignificant, ſe patriam inquirere,* ait: [Cùm ergo iſti confitentur, ſe eſſe *hoſpites, & peregrinos* ſuper terrā, ſignificant ſe tendere *ad patriam* ſuam, ſcilicet *cæleſtem* Hieruſalem.] Ad illa, *Nunc autem meliorem,* &c. addit: [Ipſi ergo *patriam iſtam* inquirebant, non domū paternā, unde exierunt.]

49. Ex quibus omnibus conſtat, cùm Apoſtolus hæc omnia dixerit ad id propoſitum, quòd oportet credere, quia *remunerator ſit;* conſtat manifeſtè, quòd loquatur de remuneratione ęterna. Pręcipuè cum Paulus loquatur de remuneratione promiſſa, & revelata à Deo. Quæ autem revelata eſt, & promiſſa, non eſt alia, quàm ęterna beatitudo.

50. Et ad præoccupandam objectionem, advertendum eſt, cum his dictis benè ſtare, quòd Deus ſpeciali revelatione fecerit Patriarchis promiſſiones aliquas rerum temporaliū, ut Sarę de concipiendo fœtu, & Zacharię de conceptione Joannis, qui reprehenſi ſunt, quia non habuerunt Fidem. Qui ergo habuerunt Fidem de his promiſſionibus, eam quidem habuerunt ſupernaturalem, utpote fundatam in authoritate Dei revelantis. Cęterùm cùm Paulus loquatur in iis verbis; *quia remunerator ſit* de omnibus *Accedentibus ad Deum,* & tam clarè expreſſerit, tamq; multis modis remunerationem ęternam, conſtat in eo ſenſu locutum eſſe Apoſtolorum, ſicut etiam Pontificem in hoc decreto.

51. Probabilitas autem oppoſitę ſententię, quę, ut dixi, non damnatur in hoc decreto, conſiſtit in eo, quòd remuneratio vitę ęternę non apprehendatur communiter à Fidelibus tanquam ſupernaturalis, aut apprehendatur, ut naturalis; non enim tenentur id diſtinguere, cum extra ſcholas ii termini *naturalis, & ſupernaturalis,* ſint parum noti; ut conſtat P. Petro Hurtado defenſore ejus ſententię. Unde poteſt dici remunerationem ęternam, de qua loquitur Paulus, eſſe ſupernaturalem ſpecificativè, non verò reduplicativè, quatenus, ut talis formaliter non cognoſcitur, aut apprehenditur à Fidelibus communiter. Ex quo patet ad rationem dubitandi.

52. De ſexta opinione inquiritur, an ea incurrat cenſuram hujus decreti? nempe Fidem explicitam Dei ut remuneratoris ex hoc ordine providentię, & lege Dei, & non ex natura rei, eſſe medium neceſſarium ad ſalutem. Et dicendum eſt, eam non ſubiici huic cenſuræ, neque ex illa inferri aliquid, quod adverſetur prędictę opinioni. Nam benè componuntur hęc duo, & quòd ſit medium neceſſarium ad ſalutem, quod exprimitur in decreto, & quod id proveniat ex ordinatione Divinę Providentię.

53. Quamvis mihi probabilius ſit, id provenire non ſolùm ex ordinatione Divinę Providentię ſupernaturalis, ſed etiam ex convenientia, & proportione ipſorum actuum ſupernaturalium; quatenus Deus in ſua ordinatione, & lege attendit ad proportionem ipſam actuum ſupernaturalium.

DISERTATIO XVI.

An Fides latè ſumpta, ex teſtimonio creaturarum, aut ex alio motivo naturali, ſufficiat ad juſtificationem?

CAPUT I.

Varię opiniones referuntur?

SUMMARIUM.

Refertur opinio damnata. n. 1.
Opinio, quæ docet, poſſe aliquem juſtificari cum ſola cognitione naturali Dei habita ex creaturis. n. 2.
Opinio idem affirmans de cognitione naturali, tamen habita ex gratia Chriſti. n. 3.
Opinio docens, ad juſtificationem ſufficere cognitionem ſupernaturalem Dei habitam ex creaturis. n. 4.
Duæ aliæ quæſtiones ortæ ex tertia opinione. n. 5.
Quarta opinio docens, ſeclusa lege Dei, Fidem latam diſponere ad juſtificationem. n. 6.

Quin-

Quinta opinio docens, infideles poſſe habere actus ſupernaturales, quibus merentur Fidem de congruo. n. 7.

1. CUm ſine Fide impoſſibile ſit placere Deo, & juſtificari, inquiritur in præſenti, an nomine ejus Fidei poſſit intelligi cognitio, quæ non innititur immediatè in authoritate Dei revelantis, ſed in teſtimonio creaturarum, juxta id Pſalm. 18. *Cœli enarrant gloriam Dei*, aut alio ſimili motivo naturali, quę cognitio, quia non verè, & propriè Fides, dicatur Fides latè ſumpta. Pro cujus certa, & authentica deciſione, damnat Pontifex hanc propoſitionem, quę eſt vigeſima tertia ex damnatis: *Fides latè dicta ex teſtimonio creaturarum, ſimiliue motivo ad juſtificationem ſufficit*. Oportet ergo diſcurrere, quęnam opiniones ex referendis inurantur cenſura præſentis decreti.

2. Prima opinio eſt, quam docuit Vega *l. 6. in Trid. c. 20. & 21.* ſcilicet eum, qui invincibiliter ignoraret veritates Evangelicas, poſſe conſequi juſtificationem, & ſalutem ſine Fide, & cum ſola cognitione naturali Dei habita ex creaturis.

3. Secunda opinio fuit Soti, concedens hoc ipſum, quòd Vega, cum eo tamen diſcrimine, quòd ea naturalis cognitio habita ex creaturis eſſet ex gratia Chriſti. Ita *l. 2. de natura, & gratia c. 11.* & hoc modo videtur adſtrui ea cognitio ſupernaturalis quoad modum. Eam tamen opinionem retractavit Sotus in eodem loco in poſteriori editione, *& in 4. diſt. 1. q. 2. ar. 3.*

4. Tertia opinio eſt, quam Lumbier, & Filguera attribunt P. Joanni Martinez de Ripalda, nempè ſufficere ad juſtificationem, cognitionem ſupernaturalem Dei habitam ex teſtimonio creaturarum, aut ex alio motivo diſtincto ab authoritate Dei revelantis, quã cognitionem vocat Fidem latam, ſed revera id non docuit aſſertivè ille Author, ſed ubi propoſuit fundamenta ejus opinionis *diſp. 2. ſect. 13. n. 204.* [Aſſero quartò. Nihilominus abſolutè decerno, Fidem ſtrictam ad ſalutem eſſe neceſſariam. Quoniam neutra ſententia, neque affirmans, neque negans (*id dixit ante hoc decretum Innoc. XI.*) evidentibus argumentis convincitur. In rebus autem probabilibus, & dubiis, quæ magni momenti ſunt, qualis eſt res præſenti diſput. ſuſcepta, tutioris partis judicium eligendum eſt, etiam ſi oppoſitum, proprio dictamini probabilius appareat. At judicium partis affirmantis neceſſitatem Fidei ſtrictę ad juſtificationem tutius eſt, quia conformius communi Theologorum ſententiæ, cui in rebus hujuſmodi prudentis eſt judicium ſubmittere.] Et *n. 212. & ſeqq.* multa proponit in eandem ſententiam, & inter alia *n. 214.* ait: Quamvis plura, & nova, & ab aliis non expenſa teſtimonia Sacrarum litterarum, Conciliorum, & Patrum, Theologicaque argumenta occurrerint, ea omnia deſeruimus; & pro obſequio, & reverentia communis Theologorum ſententiæ, non ſolùm ſuffragium contrarię cohibuimus, ſed oppoſitum pro communi ſententia tulimus, fidentes magis alieno, quam noſtro dictamini.]

5. Ex qua opinione duæ alię quæſtiones reſultant. Prima eſt, an ſecluſa lege Dei, attenta ſolùm natura actuum ſupernaturalium, Fides lata ſupernaturalis ſufficiat ad juſtificationem? Secunda, an infideles antequam convertantur ad Fidem, poſſint habere actus virtutum ſupernaturalium, ſcilicet abſque Fide?

6. Igitur quarta opinio eſt, quam videtur ſequi P. Ripalda, dum *n. 213.* ait, de Fide lata diſponente ad juſtificationem, ſolùm loqui ex natura rei, & ſecluſa lege Dei, & hoc modo aſſerere poſſe dari in infidelibus actus ſupernaturales, antequã perveniant ad Fidem in præſenti etiã ordine providentię; quamvis ex lege Dei id ſit impoſſibile.

7. Quinta opinio eſt ejuſdem, quam etiam ſub examine, & correctione Theologorum proponit, aſſeritque, Deum infidelibus immittere illuſtrationes ſupernaturales, quibus poſſunt elicere actus ſupernaturales; atque adeò Fidei actus non eſt ſimpliciter neceſſarius ad actus ſupernaturales infidelium: & per quos actus ſupernaturales liberos merentur de congruo conſequutionem Fidei.

C A P U T I.

Quæ opiniones maneant damnatæ vi hujus decreti.

S U M M A R I U M.

Subjaceat damnationi qualibet opinio docens, non requiri ad juſtificationem Fidem fundatam in Authoritate Dei. n. 8.
Eſt ſententia omnium Theologorum. n. 9.
Probatur ex ſacra Scriptura. n. 10.
Item ex Conciliis Tridentino, & aliis. n. 11.
Item ex Sanctis Patribus. n. 12. & 13.
Quædam reſponſio refutatur. n. 14.

8. DIcendum omnino eſt, tres priores opiniones relatas ſubjacere damnationi hujus decreti. Patet. Hoc enim decreto damnatur quælibet opinio, quæ docuerit, non eſſe neceſſariam ad juſtificationem, Fidem fundatam in Authoritate Dei revelantis, ſed ſufficere Fidem latè ſumptam, ſcilicet, quę ex teſtimonio creaturarum, aut alio ſimili motivo habeatur: ſed hæ tres opiniones affirmant ſufficere cognitionem ex teſtimonio creaturarum ad juſtificationem; ut ſingulas recolenti patebit: ergo hæ tres opiniones damnatæ manent vi hujus decreti.

Jo: Cardenas.

9. Ideò autem jure meritò damnantur, quia communis, & certa ſententia Theologorum eſt, Fidem, quę propriè, & ſtrictè Fides eſt, ſcilicet fundata in Authoritate Dei revelantis, eſſe adulto omnino neceſſariam ad juſtificationem. Hanc dicit P. Suarez *diſp. 12. de Fide ſect. 2. nu. 5.* ita eſſe certam. *Ut nullus omninò in ullo tempore, loco, vel occaſione ſine illo* (actu Fidei) *juſtificari potuerit: itaque ab hac regula nulla admittenda eſt exceptio. Hanc aſſertionem in eo gradu certam eſſe cenſeo, ut abſque errore in Fide negari nequeat*. Hæc Doctor eximius, refertque pro ea S. Thomam variis in locis, & alios plurimos Doctores, & latè probat ex ſcriptura, Conciliis, & Patribus; & argumentis Theologicis.

10. Quam jure meritò hæc cenſura lata ſit, probatur primò ex variis ſcripturæ locis. Ad Hebr. 11. *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo*. Ubi Apoſtolus probat Henoch habuiſſe Fidem, quia placuit Deo, & ſine Fide impoſſibile eſt placere Deo, & ad Rom. 3. *Quem propoſuit propitiationem per Fidem in ſanguine ipſius*. Id eſt, Chriſti. Additque P. Suarez: *Ex quo colligimus, tam neceſſariam eſſe unicuique Fidem, quàm eſt neceſſaria redemptio Chriſti*.

11. Probatur ſecundò ex Conc. Trid *ſeſ. 6 c. 7.* ubi ait: *Sacramentum Fidei, ſine qua nulla unquam contingit juſtificatio, & cap. 8. Per Fidem ideò juſtificari dicamur, quia Fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum & radix omnis juſtificationis: ſine qua impoſſibile eſt placere Deo & ad Filiorum ejus conſortium pervenire*. Idem conſtat ex Conc. Milevit. *can. 4* & Arauſicano *can. 5.* apud P. Valencia *2. 2. diſp. 1. q. 2. pun. 1.*

12. Probatur tertiò ex SS. Patribus, qui eodem modo loquuntur. S. Auguſtinus *lib. de ſerm. Domini in Monte c. 9. Ubi vera Fides non eſt, nec vera poteſt eſſe juſtitia, & ſerm. 38. de temp* ait. *Sine Fide nemo ad Filiorum Dei conſortium poteſt pervenire, quia ſine ipſa neque in hoc ſæculo quiſquam juſtificationis gratiam, neque in futuro vitam poſſidebit æternam*. Idem docet *l. 13. de Trin. c. 20. & l. de natura, & gratia c. 2.* & in præfatione in Pſalm 31. & in Epiſt. 157. *& ſerm. 181. de temp. & l. 2. de peccatorum meritis c. 9. & de corrept. & gratia c. 7.* quæ loca refert P. Suarez ubi ſupra.

13. S Fulgentius lib. de Fide ad Petrum. *Sine Fide nulla poteſt prodeſſe, immò neque eſſe converſio*. Idem docet S. Leo *ſer. de Nativ. Chriſt.* Idem tradit S. Irenęus *l. 6. c. 20.* aſſerens extra Eccleſiam non eſſe ſalutem, quia extra Eccleſiam non eſt ſapientia Fidei. Idem S. Baſilius Conc. in Pſal. 11. S. Chryſoſt. *hom. 32. in Joan.* S. Ambroſ. *l. 2. de Cain, & Abel c. 2.* quorum expreſſa verba videri poſſunt apud P. Gregorium de Valentia ubi ſupra, & Bernardus Epiſt. 77. ad Hugonem de S. Victore a 1: *Suppetierit Baptizari, & mortis præoccupatus articulo fortè obtinere nequiverit, dum non deſit Fides recta, &c. nequaquam omninò poſſum deſperare ſalutem*.

14. Neque in his omnibus habet locum reſponſio, quam quis intentare poſſet, poſſe intelligi hæc teſtimonia de Fide in voto, aut de Fide lata, hoc eſt, cognitione Dei ex creaturis: eſt enim irrefragabilis veritas Chriſti Domini Marc. *c. ult. Qui crediderit, & baptizatus fuerit ſalvus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur*. In quem locum S. Bernardus Epiſt. 77. citata ait: *Vide etiam, ne fortè ob hoc Salvator cùm diceret [Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit;] cautè, & vigilanter non repetierit; [Qui verò baptizatus non fuerit,] ſed tantum, [Qui verò, inquit, non crediderit, condemnabitur] Nimirum innuens, ſolam interdum Fidem ſufficere ad ſalutem, & ſine ipſa ſufficere nihil. Quapropter & ſi Martyrium vicem Baptiſmi poſſe implere conceditur, non planè hoc facit pœna, ſed ipſa Fides. Nam abſque ipſa quid eſt Martyrium, niſi pœna?* Cùm ergo infallibilis ſit ſententia damnationis æternę ei, qui non crediderit; & ille, qui habuit Fidem duntaxat in voto, non credidit; & qui habuit cognitionem Dei ex creaturis (quæ dicitur Fides latè) non credidit; infertur manifeſtè, hos eſſe ęternæ damnationi addictos; & conſequenter ad ſalutem non ſufficere Fidem in voto, aut Fidem latam.

C A P U T III.

Aliquæ objectiones ſolutæ.

S U M M A R I U M.

Quomodo Deus largiatur omnibus hominibus media ſufficientia ad conſequendam ſalutem æternam. n. 15. & 16.
An aliquis affectus ſupernaturalis poſſit elici abſque actu Fidei prævio? n. 17. & 18.
An infidelis poſſit facere orationem ſupernaturalem, per quam de congruo mereatur pervenire ad Fidem. n. 19 & 20.
An infideles meruerint de congruo pervenire ad Fidem per opera miſericordię, quæ contulerunt in martyres. n. 21. & 22.
Quomodò intelligendum, quod Daniel conſuluerit Regi infideli, quod peccata ſua eleemoſynis redimeret. n. 23. & 24.
Quomodo intelligendum ſit reſpectu infidelium, quod facienti, quod eſt in ſe, Deus non denegat gratiam? n. 25. & 26.

15. OBiicies primò. Deus vult omnes homines ſalvos fieri, quod verificatur, quatenus Deus omnibus hominibus præbet media ſufficientia ad conſequendã ſalutẽ ęternam: ſi autẽ Fides eſſet neceſſaria ad ſalutẽ pro omni caſu, ſequeretur, quòd Deus nõ prębe-ret omnibus hominibus media ſufficientia ad ſalutẽ, cũ plurimi ſint

remotiſſimis, & deſertis locis, ad quos non acceſſit auditus Fidei.

16. Reſpondetur, ſemper Deum dare omnibus hominibus media ſufficientia ad conſequendam ſalutem æternam. Nam remotiſſimis quibuſque dat lumen rationis, & auxilia ſufficientia ad cognoſcendam, & ſervandam legem naturalem non ſurandi, non occidendi, nõ adulterandi, &c. & dum eam non ſervant, fiunt indigni uberioribus auxiliis. Quòd ſi eam ſervaſſent, Deus ſua providentia diſpoſuiſſet, quomodo pervenirent ad audiendam doctrinam Fidei. Et ita ſemper eſt paratus ad dandum omnibus hominibus media ſufficientia ad ſalutem æternam, ſi per ipſos non ſteterit; & ideo peccatis eorum attribuitur, quòd non perveniant ad audiendam doctrinam Fidei.

17. Obiicitur ſecundò. Antequam infidelis, qui convertitur ad Fidem, eliciat actum Fidei, præcedit pia affectio ſupernaturalis, & ad hanc præcedit cognitio ſupernaturalis de honeſtate ejus piæ affectionis & illuſtratio etiã ſupernaturalis circa myſteria Fidei: ergo ea pia affectio ſupernaturalis non elicitur ex actu Fidei præcedente: ergo ſimiliter poterit alia affectio ſupernaturalis dilectionis Dei ſuper omnia elici abſque actu Fidei præcedente; & conſequenter abſque hoc actu Fidei poterit infidelis juſtificari.

18. Reſpondetur, eam piam affectionem pertinere ad ipſam Fidẽ: quia cùm Fides, quæ requiritur ad opera ſupernaturalia, ſit Fides libera, & meritoria, nec poſſit eſſe libera ex parte intellectus, debet eſſe libera ex parte voluntatis: atque adeò Fides libera includit utrũque actum. Cùm ergo ad primum actum Fidei non debeat præcedere alius actus Fidei; alioqui ille non eſſet primus; inde eſt, quod & ſi ad cętera opera ſupernaturalia requiratur actus Fidei, ad hanc piã affectionem ſupernaturalem non requiratur actus Fidei; ſed ſufficiat lumen Fidei, ſive illuſtratio de myſteriis Fidei, & de honeſtate pię affectionis.

19. Obiicitur tertiò. Eis infidelibus, qui vacillant circà converſionem ſuam ad Fidem, conſulimus, ut orent Deum pro obtinenda veritate verę Fidei, cõfidimuſque media ea oratione Deum illuminaturũ mentes eorum ad veritatem Fidei aſſequendam: ergo confidimus, eam orationem futurã ſupernaturalem, quę mereatur de congruo aſſecutionem veritatis Fidei: & tamen ea oratio ſupernaturalis elicitur ſine actu Fidei, cùm ſupponamus, nondũ converſum eſſe ad Fidem: ergo abſque actu Fidei pręcedente poſſunt elici actus virtutũ ſupernaturalium. Poterit ergo ſimiliter abſque actu Fidei pręcedente elici actus ſupernaturalis dilectionis Dei ſuper omnia; cùm in hoc non ſit major difficultas, quàm in actu orationis ſupernaturalis.

20 Ad hanc objectionem reſpondet Lugo Card. *ea diſp.* 12. *de Fide n.* 24 etiam hanc orationem pertinere ad ipſam Fidem, ſicut pertinet pia affectio ſupernaturalis. Sed etiam reſponderi poteſt, eam orationem nunquam fieri, niſi ab eo, qui jam credit, Deum eſſe & remuneratorem, & alias ejus perfectiones, & circà alia myſteria, quæ invincibiliter ignorat, diligenter inquirit (invincibilem dico eam ignorantiam pro eo inſtanti, antequam poſſit ulteriorem diligentiã pręſtare pro inquirenda veritate) in quo caſu habet Fidem ſupernaturalem de Deo, & mediante hac Fide elicit orationem ſupernaturalem, qua meretur de congruo aſſecutionem veritatis aliorum myſteriorum. Quòd ſi adhuc velis, dari caſum, in quo is nullam penitus habeat Fidem de Deo, & ejus perfectionibus, dicendum erit, illam orationẽ eſſe naturalem, quia non eſt ex Fide. Quod ſi illũ ſic orantem trahat Deus ad Fiem, id non erit ex merito ejus orationis naturalis, ſed quia Deus ex infinita ſua bonitate vult ei ſavere in ordine ad ſalutem ęternam. Et prætereà, quia ea oratio naturalis auſert impedimentum voluntatis contra Fidem protervæ, quæ impediebat, ne Deus conferret auxilia neceſſaria pro converſione ad Fidem.

21. Obiicitur quartò. Multi caſus referuntur in Chronicis ſacris, in quibus infideles contulerunt aliqua beneficia in Martyres, quas actiones beneficas Deus remuneratus eſt convertendo illos ad Fidem: ergo illæ actiones meruerunt à Deo obtinere præmium ſupernaturale; atque adeò tales actiones fuerunt ſupernaturales: ergo antequam habeant Fidem, poſſunt elicere actiones ſupernaturales, atque adeò dilectionem Dei ſuper omnia ſupernaturalem, & conſequenter juſtificationem.

22. Reſpondetur, eos, qui dicuntur infideles, vel habuiſſe Fidem ſupernaturalem de Deo, & aliquibus ejus perfectionibus, ignorantes invincibiliter reliqua myſteria; & ita elicuiſſe eas actiones beneficas per actus internos ſupernaturales, vel, ſi eam Fidem ſupernaturalem non habuerunt, eas actiones non fuiſſe ſupernaturales, nec meritorias conſecutionis Fidei. Sed Deum contuliſſe illis converſionem ad Fidem propter merita martyris deprecantis Deũ pro ſuo benefactore; vel omninò abſque meritis pro ſua bonitate infinita.

23. Obiicitur quintò. Daniel 4. ipſe Daniel conſuluit Regi infideli: *Peccata tua eleemoſynis redime*. Ergo abſque Fide poſſunt fieri opera meritoria remiſſionis peccatorũ, atque adeò opera ſupernaturalia.

24. Reſpondetur primò, dum Daniel conſulit Nabucodonoſori, ut eleemoſynis peccata redimat, conſulit ſimul Fidem in Deũ: ideòque non conſulit, id fieri, ſupponens, quòd eæ eleemoſynæ non ſint faciendæ ex dictamine Fidei. Reſpondetur ſecundò ex Lugo Card. *n.* 26. eas eleemoſynas faciendas à Rege eſſe pro liberatione ab eo malo temporali, quod ei imminebat, eleemoſynas autem factas per actus naturales, & abſque Fide, poſſe mereri præmium temporale.

25. Obiicitur ſextò. Facienti, quod eſt in ſe, Deus non denegat gratiam, ut eſt commune Theologorum axioma: ſed infidelis ſervans mandata naturalia per actus naturales, facit, quod eſt in ſe: ergo per eos actus naturales conſequitur, quòd Deus illi non deneget gratiam, ſaltem ut conſequatur pervenire ad Fidem.

26 Reſpondetur, eatenus Deum non denegare gratiam facienti, quantum eſt in ſe, quatenus faciens, quantum eſt in ſe, removet impedimenta peccatorum; & remotis impedimentis Deus pro ſua infinita bonitate, & ſine ullo debito, aut meritu hominis infidelis, illi confert gratiam vocationis ad Fidem.

27. Multa alia fundamenta rationis, & authoritatis proponit P. Ripalda *ea ea diſp.* 17. de Fide; pro opinione, quæ adſtruit, Fidem latam ſufficere ad juſtificationem. Quibus abunde ſatisfacit Lugo Card. *ea diſp.* 12. *ſect* 3. & quæ ex dictis facile diſſolvuntur.

CAPUT IV.

An quarta opinio ſubjaceat huic damnationi?

SUMMARIUM.

An opinio docens, ſecluſa lege Dei, poſſe hominem juſtificari media cognitione ſupernaturali habita ex teſtimonio creaturarum, ſubjaceat huic damnationi? n. 28.
Quomodo non ſubjaceat? n. 29.
Quomodo in ea opinione continentur duæ propoſitiones, alia abſoluta, & alia conditionalis? Et quid inde pro concluſione? n. 30.
In ea hypotheſi non eſſe eundem ordinem providentiæ, qui modò datur. n. 32.
Solvitur quædam objectio. n. 33. & 34.

28. Quarta opinio relata *c.* 1. ex P. Ripalda erat, ſecluſa lege Dei poſſe adultum juſtificari per ſupernaturalem cognitione Dei ex creaturis, quæ dicitur Fides lata: ita ut ex ductu ejus cognitionis poſſet homo aſcendere ad dilectionem Dei ſuper omnia, & conſequenter ad juſtificationem. Quod idem eſt, ac dicere, ideò eſſe impoſſibile ſine Fide placere Deo, quia ſua lege ſtatuit Deus non cõcurrere ad actus ſupernaturales Charitatis, niſi præcedente Fide. Si autem hanc legem non ſtatuiſſet, poſſet homo elicere actum Charitatis media alia cognitione ſupernaturali Dei ex creaturis, & quę nõ inniteretur revelationi divinæ. Quęrimus ergo in pręſenti, an opinio hęc ſic explicata incurrat pręſentem damnationem?

29. Et dicendum eſt, non incurrere. Probatur. Illa opinio non incurrit hanc damnationem, quę affirmat, Fidem latam ex teſtimonio creaturarum, ſimili ve motivo, non ſufficere ad juſtificationem: ſed hęc opinio ſic explicata id abſolute fatetur: ergo illa non incurrit hanc damnationem. Major patet ex comprehenſione terminorum.

30. Minor probatur. Habet enim hæc opinio duas propoſitiones, alteram abſolutam, & alteram conditionalem. Abſoluta dicit, de facto ex lege Dei impoſſibile eſſe ſine Fide ſtricta placere Deo, & conſequenter juſtificari. Conditionalis dicit, quòd ſi Deus aliter ſtatuiſſet, per Fidem latam, ſive cognitione Dei ex creaturis poſſe hominẽ pervenire ad eliciendum actum Charitatis, atque adeo ad juſtificationem. Cùm ergo propoſitio abſoluta conformetur cum decreto; conditionalis autem non opponatur decreto, quod non loquitur de ea conditionali, ſed de propoſitione abſoluta, manifeſtè colligitur, eam opinionem fateri, quod vi decreti fatendum eſt.

31. Confirmatur. Nam hoc decretum Innoc. XI. non decernit, quod Fides ſtricta requiratur ad juſtificationem independenter à lege Dei, aut dependenter ab illa; ſed ſolùm, quod eſt abſolutè requiſita ad juſtificationem: ergo qui ulterius procedit dicens, id provenire à lege Dei, nihil adſtruit contra decretum.

32. Illud tamẽ diſplicet in eo dicendi modo, quod ſuperadditur, nẽpe ſecluſa lege, qua Deus ſtatuit nõ juſtificare homines, niſi per Fidẽ ſtrictam, poſſe juſtificari per Fidem latã, etiam *in hoc ordine providentię*. Etenim ille, vel alter ordo providentię cõſiſtit in illa, vel altera lege Dei diſponentis res iſto, vel altero modo. Si ergo Deus aliter diſpoſuiſſet de modo Fidei circa juſtificatione, quomodo eſſet idẽ ordo providentię? Ne ergo exorbitet is dicendi modus; cũ dicit *ſecluſa lege Dei, & in hoc ordine providentię*, intelligendus eſt, ut idem ſit ordo providentię quoad reliqua condiſtincta ab hac lege, & ejus objecto.

33. Sed obiicies contra hunc dicendi modum, inferri ex eo, quòd Fides ſtricta non requiratur ad juſtificationem neceſſitate medii, ſed neceſſitate pręcepti. Etenim ſolùm requiritur ex lege Dei: ſed idem eſt lex & præceptum: ergo ſolùm requiritur ex pręcepto.

34. Sed hæc objectio inanis eſt, & in ęquivoco laborans. Nam ea lex Dei non eſt aliud, niſi decretum ipſius, diſponendi hoc medium Fidei ſtrictę hominibus tanquam omninò neceſſarium ad eorum juſtificationem, & non concurrendi aliter ad actus ſupernaturales, quibus juſtificantur, aut diſponuntur ad juſtificationem. Ex quibus patet, Fidem ſtrictam eſſe medium neceſſarium ad juſtificationem, non ſolùm ex proportione ipſius Fidei, ſed etiam ex ordinatione divina. Unde patet ad objectionem.

CAPUT V.

An quinta opinio ſubeat hanc damnationem?

SUMMARIUM.

An in infidelibus poſſint dari actus ſupernaturales ex cognitione Dei per creaturas? n. 35.

Si quæſtio verſetur circà ſtatum conditionalem, non ſubjacet damnationi. nu. 36.

Si loquatur pro ſtatu abſoluto, & de actu charitatis ſupernaturali, ſubjacet damnationi. n. 37.

An in hoc ordine Providentiæ poſſint infideles elicere actus ſupernaturales diſtinctos ab actu dilectionis Dei, ex cognitione Dei per creaturas. n. 38.

Opinio affirmativa non ſubjacet damnationi. n. 39.

Si ea opinio inferat, poſſe etiam elicere actum dilectionis Dei ſupernaturalem, ſubiicietur damnationi. n. 40.

Si ea opinio dicat, infidelem poſſe per Fidem latam elicere alios actus ſupernaturales diſtinctos à dilectione Dei, illa eſt falſa. n. 41.

Probatur ex teſtimonio S. Pauli. n. 42.

Conſequentia, quæ elicitur ex verbis S. Pauli. n. 43.

Idem probatur ex alio teſtimonio Apoſtoli, cum explicatione S. Auguſtini. n. 44.

Idem probatur ex Tridentino. n. 45.

Idem probatur ex S. Auguſtino. n. 46. & ſeqq.

Item ex aliis Sanctis Patribus. n. 49.

Sancti Patres ſemper nomine Fidei intelligunt eam, quæ innititur revelationi Dei. n. 50. & ſeqq.

35. QUinta opinio erat, in infidelibus, antequam convertantur, & perveniant ad Fidem, poſſe dari actus ſupernaturales, ex præeunte cognitione ſupernaturali Dei ex creaturis: per quos actus ſupernaturales mereantur pervenire ad Fidem Catholicam.

36. Et ſi quidem ea opinio loquatur ſolùm pro eo ſtatu conditionali, quem præſcribit opinio quarta *cap. præced.* diſcuſſa, certum eſt, quòd non incurrit damnationem. Nam ſecluſa lege Dei, qua ſtatuit non ſalvare homines, niſi per Fidem ſtrictam, poſſet utique eos ſalvare per alias cognitiones ſupernaturales codiſtinctas à Fide ſtricta. Et hoc decretum non damnat propoſitionem loquentem de eo ſtatu conditionali, ſed loquentem de abſoluto.

37. Certum etiam eſt, eam opinionem ſubjacere huic damnationi, ſi pro ſtatu abſoluto, & pro hoc adæquato ordine providentiç affirmet, poſſe infideles elicere actus ſupernaturales, etiam Charitatis Dei ſuper omnia, ex Fide lata præeunte. Patet. Nam ſi Fides lata ſufficeret ad eliciendum actum Charitatis Dei ſuper omnia, etiam ſufficeret ad juſtificationem; nam *qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* 1. Jo. 4. Et damnatur in præſenti propoſitio aſſerens, ſufficere Fidem latam ad juſtificationem.

38. Quare ſolùm eſt difficultas, an in ſtatu abſoluto, & in hoc ordine providentiæ poſſint infideles elicere aliquos actus ſupernaturales ex cognitione ſupernali Dei ex creaturis, condiſtinctos ab actu dilectionis Dei ſuper omnia, per quos ſolùm mereantur de congruo pervenire ad Fidem. Vel potiùs an propoſitio partem affirmativam propugnans ſubiiciatur huic damnationi.

39. Dico primò. Ea opinio ſic explicata non ſubjacet damnationi. Probatur. Ea propoſitio ſubjacet damnationi, quæ affirmat, ſufficere Fidem latam ad juſtificationem: ſed propoſitio ſic explicata id non affirmat: ergo non ſubjacet damnationi. Major patet ex terminis. Minor autem ex ipſa explicatione opinionis; cùm expreſsè admittat, ſolùm poſſe infideles elicere actus ſupernaturales diſponentes ad Fidem ſtrictam; non autem actum ſupernaturalem dilectionis Dei ſuper omnia, donec habeat Fidem ſtrictam.

40. Dico ſecundò. Si ea opinio aſſerat, poſſe infideles in hoc ſtatu abſoluto (& non ſecluſa lege Dei) elicere actus ſupernaturales, quibus mereantur de congruo pervenire ad Fidem ſtrictam; inde colligens, quòd poſſunt etiam elicere actum ſupernaturalem dilectionis Dei ſuper omnia; utique ſubiicitur huic damnationi. Probatur, quia quatenus id inferens admittit, poſſe infideles pervenire per Fidem latam ad actum ſupernaturalem dilectionis Dei ſuper omnia: ſed hoc eſt pervenire ad juſtificationem; ergo ea opinio, quatenus id inferens admittit, Fidem latam ſufficere ad juſtificationem.

41. Dico tertiò. Eam opinionem, quamvis dicat, adultum infidelem per Fidem latam non poſſe pervenire ad eliciendum actum ſupernaturalem dilectionis Dei ſuper omnia, ſed ſolùm ad alios actus ſupernaturales, quibus mereatur de congruo pervenire ad Fidem ſtrictam; & quamvis hæc opinio non incurrat hanc damnationem; adhuc cenſeo, illam eſſe falſam. Eſt ergo vera ſententia, quæ docet, ſine Fide ſtricta neminem infidelem poſſe elicere actus ſupernaturales, antequam perveniat ad Fidem ſtrictam, & conſequenter antequam deſinat infidelis.

42. Moveor primò eo teſtimonio S. Pauli ad Hæbr. 11. *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo:* ergo impoſſibile eſt, quòd infidelis faciat opera, quæ Deo placeant, ſcilicet in ordine ad remunerationem æternam; nam remuneratio temporalis, & opera, quæ illam merentur, quaſi nihil reputantur coram Deo, facta comparatione ad retributionem æternam.

43. Confirmatur. Apoſtolus ex eo colligit, Henoch habuiſſe Fidem, quod placuit Deo, ut conſtat ex illis verbis: *Ante tranſlationem enim teſtimonium habuit, placuiſſe Deo: ſine Fide autem impoſſibile eſt placere Deo.* Igitur ex Apoſtolo hæc eſt bona argumentio; [Ille homo placuit Deo: ergo habuit Fidem.] Jam vero juxta dialecticos benè valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis: ergo benè valet; [Ille homo non habet Fidem, ergo ille homo non placuit Deo.] Ergo infidelis non poteſt facere opera, quæ Deo placeant; & multò minus ſine Fide ſtricta mereri juſtificationem.

44. Præterea Apoſtolus ad Roman. 3. ſic ait: *Ex operibus legis non juſtificabitur omnis caro coram illo.* ... *Juſtitia autem Dei per Fidem Jeſu Chriſti in omnes, & ſuper omnes, qui credunt in eum.* In quem locum S. Auguſtinus *lib. de gratia, & lib. arbitr. cap. 7.* ait, ideò neminem juſtificari ex operibus, ſed ex Fide, quia opera juſtitiç ſunt ex Fide, non Fides ex operibus. Id eſt, quia ante Fidem nulla ſunt opera, quibus mereatur homo venire ad Fidem. Ergo homo ante Fidem non poteſt facere opera ſupernaturalia; ſi enim poſſet, jam Fides eſſet ex operibus. Et *lib. de Prædeſt. cap. 7.* ait, id ita dici ab Apoſtolo, quia Fides prima datur, ex qua opera fiant.

45. Accedit definitio Concilii Tridentini relata ſupra *c. 2.* quia ſic docet: *Fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis.* Si autem ſupernaturalis aliqua cognitio Dei ex creaturis dirigeret voluntatem, ut eliceret actum meritorium de congruo juſtificationis, illa cognitio eſſet initium çternç ſalutis, fundamentum, & radix juſtificationis, & non Fides, quç innititur revelationi divinç.

46. Moveor ſecundò, quia hęc eſt doctrina S. Auguſtini, & Sanctorum Patrum. Nam ultra citata loca, *in præf.* in Pſal. 31. expreſsè ait: *Debemus ergo nulla opera præponere Fidei, ita ut ante Fidem dicatur quiſpiam benè operari.* Quòd intelligitur de operibus ſupernaturalibus, & ad ſalutem çternam conducentibus. Et *lib. 1.* ad Simplicianum *quæſt. 2.* aggrediens explicare *cap. 9* Epiſt. ad Rom. ab illis verbis; *Cùm enim nondum nati eſſent, neque aliquid egiſſent bonum, aut malum, &c.* Sic diſſerit: *Et primò intentionem Apoſtoli, quæ per totam Epiſtolam viget, tenebo, quam conſulam. Hæc eſt autem, ut de operum meritis nemo glorietur, de quibus audebant Iſraelitæ gloriari, quia datæ ſibi legi ſerviſſent; & ex hoc Evangelicam gratiam tanquam debitam meritis ſuis percepiſſent, quia legi ſerviebant. Unde nolebant, eandem gratiam dari gentibus tanquam indignis, niſi judaica Sacramenta ſuſciperent. Quæ orta quæſtio in Apoſtolorum actibus ſolvitur. Non enim intelligebant, quia eo ipſo quod gratia eſt Evangelica, operibus non debetur: alioqui gratia jam non eſt gratia. Et multis locis ſæpè teſtatur, FIDEI gratiam præponens operibus, non ut opera extinguat, ſed ut oſtendat, non eſſe opera præcedentia gratiam, ſed conſequentia.* Et ut oſtendat ſe loqui de gratia, quç datur per Fidem immediatè ſubjungit. *Ut ſcilicet non ſe quis arbitretur, ideò percepiſſe gratiam: quia benè operatus eſt, ſed benè operari non poſſe, niſi PER FIDEM perceperit gratiam. Incipit autem homo percipere gratiam, ex quo INCIPIT DEO CREDERE, vel interna, vel externa admonitione MOTUS AD FIDEM.*

47. Ubi advertendum eſt, quando S. Auguſtinus dicit, Iſraelitas non meruiſſe gratiam Fidei Evangelicæ, non loquitur de antiquis Patriarchis, & aliis juſtis, qui extiterunt ante promulgationem Evangelii, hi enim habebant Fidem, & merebantur de congruo adventum Redemptoris; ſed loquitur de illis Iſraelitis, qui exiſtebant poſt promulgatum Evangelium: iſti enim, antequam converteretur ad Fidem Evangelicam, non habebant veram Fidem; & ideò per opera legis, quam ſervabant, non merebantur pervenire ad Fidem Evangelicam; quia illa opera non erant ex vera Fide. Itaq; hi Iſraelitç, qui convertebantur, gloriabantur, quòd fuerant inventi digni aſſecutione Fidei Evangelicç, quia ſervaverant legem Moſaicam: & ideò volebant, quòd gentiles, qui convertebantur, priùs ſervarent legem Moyſi, ut ita ex operibus legibus fierent digni conſecutione Fidei Evangelicç. Auguſtinus ergo ex mente Apoſtoli docet, eos perperam gloriari, ex eo quòd cùm illa opera non eſſent facta ex vera Fide, non poterant mereri gratiam ſupernaturalem, atque adeò neque Fidem Evangelicam. Qui diſcurſus Auguſtini fruſtraneus eſſet, ſi hi Iſraelitæ facientes opera legis in obſequium Dei poſſent opera ſupernaturalia facere ex Fide lata, ſive ex alia cognitione ſupernaturali condiſtincta à vera Fide. Et in hac ſecunda quçſtione ad Simplicianum multa tradit S. Auguſt. in eandem ſententiam.

48. Idem docet S. Auguſt. *lib 15. de Civit. cap. 20. & lib. de Contin. cap. 12.* item in Epiſt. 107. & *in lib. de Prædeſtin. Sanctor. cap. 2. & 7.* quç loca refert P. Suarez *lib. 1. de Gratia cap. 20.* & apud Cardinalem Lugo *diſp. 12. de Fide ſect. 2 idem lib. octogintatrium qq. q. 76.* & Epiſt. 106. & *lib. de gratia Chriſti c. 3.*

49. S. Ambroſius *lib. 6.* in Luc. *c. 7.* docet, miſericordiam eſſe meritoriam, ſi procedat ex Fide. Eandem aſſertionem de Fide prçvia docet S. Gregorius Magnus *hom. 19.* in Ezech. & S. Leo *ſerm. 6.* in Quadrag. S. Proſper. *lib. 1.* de vocatione gentium *cap. 24.* S. Cyrillus Alex. *lib. 4.* in Joan. *cap. 31.* quç videri poſſunt apud Cardinalem Lugo proximè relatum.

50. Et quidem S. Patres nomine Fidei intelligunt cognitionem, quç innititur authoritati Dei revelantis. Si quis autem vellet eos interpretari tanquam loquentes de Fide lata; idem eſſet, ac ſi loquentes de homine exponerentur, ut loquentes de homine picto: neque enim minus diſcrimen eſt inter Fidem ſtrictam, & latam, quam inter hominem verum, & pictum. Videatur Lugo Card. relatus, qui luculenter promovet hanc doctrinam.

51. Et præterea clariſſimè conſtat, Patres, & Concilia ſemper loqui de Fide innixa revelationi Divinæ. Primò. Nam loquuntur de Fide, quam homo liberè amplectitur; ut patet ex Trid. *ſeſſ. 6. c. 6 de juſtific. Fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes, vera eſſe, quæ divinitus revelata, & promiſſa ſunt.* Quo eodem mod

ſequitur S. Auguſtin. quæſt. ad Simplicianum verbis ſupra relatis. Atqui cognitio Dei habita ex creaturis non habetur liberè, ſed neceſſariò, utpotè evidens; evidentia enim neceſſitat intellectum ad aſſenſum; non ſic obſcuritas Fidei, quæ propterea requirit piam affectionem: ergo dum concilia, & Patres loquuntur de Fide, non loquuntur de ea cognitione Dei ex creaturis, ſed de Fide ſtricta.

52. Secundò. Nam ſemper loquuntur de Fide innixa revelationi Dei, ut conſtat ex textu proximè relato Tridentini: ergo non de Fide lata, ſed de ſtricta. Tertiò. Nam hæc diviſio Fidei ſtrictę, & latæ eſt noviter adinventa, neque cognita à Sanctis Patribus: qui ſemper nomine Fidei intellexerunt illam, quæ habet pro objecto formali authoritatem Dei revelantis.

CAPUT VII.

Deciditur quæſtio appendix, An ad quodlibet opus meritorium hominis Fidelis prærequiratur actus Fidei?

SUMMARIUM.

Statuitur concluſio affirmativa. n. 53.
Proponuntur exempla ad majorem explicationem. n. 54.
Quomodo objectum formale Fidei virtualiter contineatur in aſſenſu ad objectum materiale? n. 55.
Probatur concluſio per conſequentiam, quæ colligitur ex teſtimonio Apoſtoli. n. 56.
Secunda probatio ex SS. Patribus. n. 58.
Tertia probatio ex Tridentino. n. 59.
Solvitur objectio. n. 60. & 61.

53. VEram cenſeo ſententiam Cardinalis Lugo relati, quæ docet, nullum opus meritorium vitę æternæ fieri, niſi procedat ex dictamine Fidei ſupernaturalis; ita ut neque opera hominis Catholici meritoria ſint præmii ſupernaturalis, niſi procedant ex doctrina Fidei. Quòd non ſic intelligendum eſt, ut ad opus meritorium præmii ſupernaturalis ſit omninò neceſſarium habere actualiter actum formalem Fidei, quo dicat, v.g. [Credo propter authoritatem Dei revelantis, eleemoſynam eſſe bonam & Deo placentem,] ſufficit enim, quòd procedat virtualiter ex actu Fidei.

54. Sicut enim Philoſophus tenet concluſionem, quam didicit, licèt non recordetur actualiter fundamenti, cui innititur concluſio; & ſicut Mathematicus operatur ea, quæ didicit, licèt actualiter immemor fundamenti; & ſic in aliis ſcientiis. Ita qui in ſchola Fidei didicit, eleemoſynam eſſe operationem ſanctam, & placentem Deo; quia Deus ſic revelavit, licèt oblata occaſione eleemoſynæ ſit actualiter immemor revelationis Divinæ; operatur tamen ductus doctrina, quam didicit in ſchola Fidei Divinæ; & ita ea operatio procedit virtualiter ex actu Fidei, quia operatur ex dictamine, quod comparavit in ſchola Fidei.

55. Nam ut dixi ſupra. Præmiſſæ continentur virtualiter in concluſione tanquam cauſa in ſuo effectu, quando ſcilicet concluſio deducta fuit tempore antecedenti ex illis præmiſſis; & idem eſt de objecto formali motivo intellectuali, quod antecedenter determinavit ad actum judicii. Sicut ergo cùm Theologus reminiſcitur concluſionis, immemor prœmiſſarum, ex quibus elicuit eam concluſionem: tunc ea concluſio continet virtualiter prœmiſſas: ita cùm Fidelis, qui credidit myſterium Trinitatis ex determinatione authoritatis Dei revelantis: cùm aſſentitur myſterio Trinitatis immemor revelationis, is aſſenſus, quia eſt effectus authoritatis Dei revelantis cognitę, hanc continet virtualiter.

56. Concluſio ſic explicata probatur primò. Etenim apud S. Paulum in eo c. 11. ad Hebr. hęc eſt bona conſequentia: [Henoc placuit Deo; ergo habuit Fidem.] Et ex contextu totius capitis 11. patet, S. Paulum loqui non de Fide habituali, ſed de actuali. Nam ubi dixit: *Ante tranſlationem enim teſtimonium habuit, placuiſſe Deo; ſine Fide autem impoſſibile eſt placere Deo.* Immediatè ſubjungit: *Credere enim oportet accedentem ad Deum*, &c. *Credere* autem non ſignificat Fidem habitualem, ſed actum Fidei. Sed ſi aliquis Fidelis poſſet facere opera meritoria vitę ęternę, quę non procederent ex dictamine procedente à Fide, ea non eſſet bona conſequentia: ergo nullus Fidelis poteſt facere opera meritoria vitę ęternę ſine dictamine procedente à Fide.

57. Probatur Minor. Opera meritoria vitę ęternę placita ſunt Deo: ergo ſi poſſent fieri abſque dictamine procedente à Fide, non rectè inferretur, dari actum Fidei; ex eo quòd quis placeret Deo. Nam ubi unum poteſt eſſe ſine alio, non rectè infertur ex illo.

58. Probatur ſecundò concluſio ex teſtimoniis SS. Patrum, quę congerit Lugo Card. *ea diſp.* 12. *ſect.* 2. apud quem S. Ambr. *lib.* 6. in Luc. *c.* 7. ait: *Miſericordia præfertur* (id eſt, prçit) *Fides, quia miſericordia tunc habet meritum, ſi Fide præcedente conferatur.* Ex S. Leo *ſer.* 6. in Quadrag. *De hoc tamen calice* (aquę frigidę) *non fruſtra admonet Dominus, ut in nomine ipſius præbeatur: quia hæc, quæ per ſe ſunt vilia, Fides efficit pretioſa.* Ex ſerm. 7. *Quod non ex Fidei procedit fonte, ad præmia æterna non pervenit.* Ex S. Proſper *lib.* 1. *de vocat. gent. c.* 24. *Ad hoc donari* (Fidem) *ut principium poſſit eſſe meritorum.* Vide apud eundem Cardin. varia teſtimonia S. Aug. S. Cyrilli Alex. P. Diac. S. Th. & S. Greg. Magni.

59. Probatur tertiò. Nam, ut loquitur Concilium Trid. *ſeſſ.* 6. *c.* 6. *de Juſtificat. Fides eſt fundamentum, & radix omnis juſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo.* Ex quo textu duo inferuntur. Primum quia nomine *omnis juſtificationis* non intelligitur ſolum infuſio gratiæ ſanctificantis, ſed intelligitur etiam omnis ſancta operatio, quæ gratiam ſanctificationis ſubſequitur. Secundum ſicut ex illis univerſaliſſimis verbis Pauli, *ſine Fide impoſſibile eſt placere Deo*, inferimus; quòd ſine Fide impoſſibile eſt facere bona opera placita Deo, ita etiã idem debemus inferre ex ea univerſaliſſima locutione cõcilii.

60. Obicies. Aliquæ virtutes ſunt, quæ non reperiantur expreſsè in Sacra Scriptura, ſed ſolo rationis lumine docentur: ſed exercitium harum virtutum eſt meritorium vitæ æternæ: ergo opera virtutum poſſunt eſſe meritoria vitæ æternæ, etiam ſi non procedant ex dictamine dimanante à Fide.

61. Reſpondetur omiſſa Majori, & conceſſa Minori, negando conſequentiam; quæ quidem non ſervat formam ſyllogiſticam. Et ratio eſt: quia quamvis aliquæ virtutes eſſent, quæ non conſtarent ex relatis à Deo; in illis tamen operantur principia univerſalia Fidei, quę præeunt, & dirigunt ad operationes talium virtutum. Eſt enim Fide ſanctum, Deo placere opera virtutum ſupernaturalia: & ita ex hoc dictamine præeunte movetur Fidelis ad faciendum ea opera, quę rationis ductu cenſet eſſe ſupernaturalia, & Deo placentia.

DISERTATIO XVII.

An ſit peccatum lethale juramentum de mendacio levi?

CAPUT I.

Deciditur quæſtio circà juramentum aſſertorium.

SUMMARIUM.

Refertur propoſitio damnata. n. 1.
Damnatio eſt conformis ſententiæ omnium Theologorum. n. 2.
Reſpectu juramenti mendacium leve eſt materia gravis, & quare? n. 3.
Objectio ſolvitur. n. 4.
Quomodo intelligendus ſit S. Auguſtinus, dum dicit mendacium jocoſum non eſſe propriè mendacium? n. 5.

1. VIgeſima quarta propoſitio ex damnatis hæc eſt: *Vocare Deum in teſtem mendacii levis non eſt tanta irreverentia, propter quam velit, aut poſſit damnare hominem.* Et quidem juramentum aſſertorium falſum, quamvis de materia leviſſima, aut jocoſa, eſſe peccatum lethale, res eſt adeò clara, & evidens, ut mirandum ſit, eam aſſertionem cadere potuiſſe in mentem alicujus hominis mediocriter docti.

2. Et quidem P. Suarez *t.* 2. *de Relig. tr.* 5. *lib.* 3. *c.* 4. exhauſit, quidquid ſuper hac materia poteſt diſſeri. Ex *n.* 2. ſic ait: [Communis, & certa ſententia eſt, omne aſſertorium perjurium, de quocunque mendacio ſit, etiam leviſſimo, eſſe peccatum mortale, & ita nunquam poſſe fieri veniale ex levitate materiæ.] Et pro hac concluſione citat S. Thomam 2. 2. *q.* 98. *art.* 3. *ad* 2. & omnes Theologos expreſsè aſſerentes, perjurium eſſe poſſe peccatum veniale, duntaxat ratione ſubreptionis, ſive (quod idem eſt) defectu plenæ advertentiæ.

3. Rationem reddit: quia reſpectu juramenti omne mendacium, quamvis leviſſimum, eſt materia gravis. Quam poſitionem multis probat *n.* 3. & præcipuè illis verbis: [Licèt in homine affirmare mendacium jocoſum, ſit levis culpa; tamen in Deo dicere leviſſimum mendacium, eſſet ſumma imperfectio; quia eo ipſo amitteret eminentiam primæ veritatis: ergo qui Deum affert in teſtem mendacii etiam minimi, maximam injuriam illi irrogat, & quantum eſt ex ſe, privat illum ſua infallibili veritate, & conſequenter tacitè proteſtatur, vel Deum non omnia ſcire; vel non eſſe ſummè bonum, cùm mentiri poſſit.]

4. Solvit deinde P. Suarius, quæ in contrarium obiici poſſunt. Nam Angelus verb. *Perjurium*, refert, Gotfredum aſſeruiſſe, perjurium jocoſum eſſe peccatum veniale: & quamvis Angelus dicat, oppoſitum eſſe tutius, tamen ipſe ait, poſſe defendi eam opinionem Gotfredi, quia mendacium jocoſum non eſt propriè mendacium, ut ſentire videtur S. Auguſtinus relatus *in cap. Quod autem* 2. 2. *q.* 1. & videtur etiam id aſſerere Gloſſa *in cap. unum*, §. *Nunc* 25. *diſtinct.* Videtur etiam favere Scotus *in* 3. *diſt.* 39. *art.* 1. aſſerens, perjurium leve non eſſe peccatum mortale.

5. Sed omninò reiicienda eſt ea opinatio Goffredi, & Angeli, ut evidenter falſa propter dicta. Ad id autem, quod dicit S. Auguſtin. mendacium jocoſum non eſſe propriè mendacium, reſpondet Suarius ſic: *Intelligendus videtur, quando locutio ita fit per jocum, ut ex ipſo modo, quando ſatis intelligi poſſit, non affirmari id, quod dici videtur, ſed tantùm ad luſum proferri. Et licèt hoc admittatur in ſimplici ſermone, tamen quando adhibetur juramentum, non habet locum hæc interpretatio.* Quod autem affertur ex Scoto, affirmat Suarius, eum non loqui de parvitate materiæ, ſed de levitate loquendi ex indeliberatione.

CAPUT II.

An aſſerere, quòd violatio juramenti promiſſorii poſſit eſſe culpa venialis, ratione parvitatis materiæ, ſubjaceat huic damnationi?

ARTICULUS I.

Præmittuntur ea, quæ certa ſunt.

SUMMARIUM.

Etiamſi hæc propoſitio proferatur in alio ſenſu nempè de juramento promiſſorio, illa ut jacet, ſubiicitur damnationi. n. 6.

Quomodo juramentum promiſſorium includat promiſſionem, & ſimplicem aſſertionem? n. 7.

Qua ratione juramentum promiſſorium quandoque cadat ſolùm ſupra ſimplicem aſſertionem de actione futura. n. 8.

An juramentum de actione futura pariat obligationem illud implendi? n. 9.

An qui facit promiſſionem juratam in favorem alterius, ſubeat duplicem obligationem? num. 10.

Quotuplex peccatum fieri poſſit contra juramentum promiſſorium? n. 11.

6. CUidam Recentiori attribuitur, quòd loquens de juramento promiſſorio, & de parvitate materiæ, ratione cujus violatio ejus juramenti poſſit eſſe culpa venialis; id aſſeruit per hanc propoſitionem 24. ita ut ſenſus, in quo illam protulit, ſit de parvitate materiæ in juramento promiſſorio. Sed quamvis ille ſenſus, quem is Author intendit, non ſubjaceat damnationi, ſi ſit juxta ea, quæ mox dicam: propoſitio tamen, ut jacet, non propterea excuſatur à damnatione: quia in vim hujus damnationis nunquam poteſt admitti, quòd liceat vocare Deum in teſtem mendacii levis.

7. Pro claritate ergo hujus materię, pręmitto primò, in juramento promiſſorio duo contineri. Primum eſt promiſſio, quę nihil aliud eſt, quàm aſſumere onus obligationis, qua quis ſe obligat Deo, vel homini. Secundum eſt ſimplex aſſertio, qua quis aſſerit ſe talem actionem facturum; & ea aſſertio explicat propoſitum ad implendi eam promiſſionem. Et cùm ſuperadditur juramentum, hoc cadit tam ſuper promiſſionem, quàm ſuper eam ſimplicē aſſertionem de actione futura. Et hoc eſt juramentum propriè, & in rigore promiſſorium.

8. Præmitto ſecundò, etiam vocari communiter juramentum promiſſorium illud, quod non cadit ſupra promiſſionem, ſed ſolùm ſupra ſimplicem aſſertionē de actione futura. V. g. cùm quis coram Petro jurat, daturum ſe Joanni centum argenteos: ea enim non eſt promiſſio, neque manet obligatus vi promiſſionis, ſed ſolùm vi juramenti: & propter eam obligationem, quæ relinquitur vi juramenti, id juramentum vocatur, licèt minus propriè, promiſſorium.

9. Præmitto tertiò, juramentum de actione futura, quamvis non cadat ſupra promiſſionem propriam, & ſtrictam (dummodo non ſit de actione turpi, aut impoſſibili, aut contraria perfectioni) parere obligationem implendi id, quod juratur faciendum. Quod patet ex Sacra Scriptura. *Num. c. 30. Si quis virorum votum Domino voverit, aut ſe conſtrinxerit juramento, non faciet irritum verbum ſuum, ſed omne, quod promiſit, implebit.* Ex quibus verbis patet, eam obligationem implendi promiſſum oriri ſpecialiter ex vi juramenti. Et Pſal. 14. agens Propheta de eo, qui implet præcepta Divina, inter alia conſtituit hoc; *Qui jurat proximo ſuo, & non decipit.* Et Pſal. 23. *Qui non accepit in vanum animam ſuam, nec juravit in dolo proximo ſuo.*

10. Ex quo etiam fit, eum, qui facit proximo promiſſionem juramento firmatam, & à proximo acceptatam; ſubire duplicem obligationem diverſam: obligatur enim ex juſtitia (aut ſecundùm opinionem aliorum ex fidelitate) ratione promiſſionis ſtrictæ; & etiam obligatur ex Religione ratione juramenti. Item qui emittit votum juramento firmatum, ſubit duplicem obligationem; quamvis utraque ſit ex virtute Religionis: eſt enim una obligatio diverſa ab alia propter modum obligandi valdè diverſum. Votum enim obligat ob promiſſionem Deo factam; juramentum autem, quia ob reverentiam nominis Divini debet implere, quòd juravit facturum.

11. Præmitto quartò, tribus modis peccari contra juramentum promiſſorium. Primò, cùm quis promittit, & promiſſionem juramento confirmat, ſi promittit ſine intentione promittendi; ſic enim mentitur, & eſt perjurus: cùm juret ſe aſſumere id onus obligationis, & re ipſa non aſſumat, defectu intentionis. Secundò, cùm quis jurat ſe facturum talem rem ſine propoſito illam faciendi: nam ſic etiam mentitur, & pejerat: nam cum jurat, ſe facturum, jurat ſe habere propoſitum faciendi; ſi ergo non habet hoc propoſitum, mentitur. Tertiò, cùm quis juravit, ſe facturum, cum propoſito implendi obligationem, & poſteà illam non implet: quòd ex genere ſuo eſſe peccatū mortale, certū eſt; ut patet ex dictis in prænotatione tertia.

ARTICULUS II.

Statuitur deciſio hujus quęſtionis.

SUMMARIUM.

Subjacet damnationi, quòd qui ſine animo promittendi, jurat ſe promittere, vel qui ſine propoſito faciendi jurat ſe facturum in re levi, peccat venialiter. n. 12.

Jo: Cardenas.

Uterque modus in juramento promiſſorio continet mendacium. n. 13.

An committat peccatum lethale, qui juravit ſe facturum aliquid leve cum propoſito implendi, & poſtea non implet? Et proponitur ſententia affirmativa. n. 14.

Fundamenta ejus ſententiæ. n. 15. & ſeqq.

Secunda ſententia media. n. 18.

Tertia ſententia vera docet, poſſe dari peccatum veniale in hoc puncto ratione parvitatis materiæ. n. 19.

Qui jurat ſe facturum cum propoſito implendi, & poſteà non implet, non mentitur. n. 20.

In hoc caſu non deficit veritas juramenti. n. 21.

Juxta S. Thom. qui non implet promiſſionem juratam factam cum propoſito implendi, non peccat contra veracitatem, ſed contra fidelitatem. n. 22.

Secunda ſententia convincitur dilemmate. n. 23.

Quomodo qui non implet promiſſionem juratam, non faciat Deum teſtem falſi? n. 24.

Solvuntur aliæ duæ objectiones. n. 25.

Infertur hanc noſtram ſententiam non ſubiici damnationi. n. 26.

12. IN hac quæſtione prima concluſio eſt. In primo, & ſecundo modo peccandi circà juramentum promiſſorium, non poteſt inveniri parvitas materiæ, ratione cujus alteruter modus peccandi ſit culpa venialis: atque adeò aſſerere, quòd ratione levitatis materię alteruter modus peccandi circà juramentum promiſſoriū ſit culpa venialis, ſubjacet huic damnationi. Concluſio evidenter conſtat ex dictis. Etenim huic damnationi ſubjacet propoſitio, quæ affirmat, non eſſe peccatū mortale, vocare Deum teſte mendacii levis: ſed qui ſine animo promittendi jurat ſe promittere, vel qui ſine propoſito faciendi jurat ſe facturū, quantūvis ſit in materia levi, affert Deū in teſtem mendacii, quamvis in materia levi: ſubjacet ergo dānationi.

13. Itaque certiſſima veritas eſt, quam confirmat hæc damnatio, ſemper eſſe peccatum mortale, afferre Deum tanquam teſtem mendacii, quantumvis iſtud leve ſit, ut conſtat ex *c.* 1. Cùm ergo illi duo modi peccandi proximè relati circà juramentum promiſſoriū, expreſſè, & formaliter contineant mendaciū, improbabile eſt, & huic damnationi ſubjectum, quòd in illis reperiatur ſolùm culpa venialis.

14. Præcipua difficultas devolvitur ad hoc, an ſcilicet in tertio modo peccandi detur parvitas materiæ, ratione cujus ſit peccatum veniale non implere propoſitum juramento firmatum? V. g. qui juravit ſe recitaturum unam orationem Dominicam, cum propoſito illam recitandi; & poſteà noluit eam recitare; quæritur, an ille peccaverit lethaliter non recitando, an ſolùm venialiter? Prima ſententia tuetur, violationem juramenti promiſſorii, quoad impletionem obligationis ejus, ſemper eſſe peccatum lethale, quantumvis ſit in materia levi. Ita Gabriel *in 3. diſt. 39. q. 2. concl. 4. & 7.* Armilla *verbo Jurare. n.* 12. P. Valent. 2. 2 *diſp. 6. quæſt. 7. punct. 3. concl.* 3. P. Leſſius *lib. 2. de Juſtit. cap. 42. dubit. 5.*

15. Probat primò P. Leſſius [Qui rei parvę promiſſionem, quam juramentò confirmavit, non implet, is, quantum in ſe eſt, facit Deū teſtem falſi: hoc autem eſt peccatum mortale, cū ſit magna in Deū injuria: ergo. Major probatur; quia dū ita juras, ipſo affectu, & quantum potes, facis Deum teſtari, te hoc præſtiturum: ergo ſi non pręſtes, cùm poſſis, facis, quantum in te eſt, ut Deus falſum teſtatus ſit.]

16. Probat 2. Ejuſdem rationis eſt falſum reddere id, quod Deus anteà teſtatus eſt, & facere, ut Deus in pręſenti falſum teſtetur: atqui hoc eſt peccatū mortale; ſive res ſit parva, ſive magna: ergo eſt illud.

17. Probat tertiò. [Homo ſub peccato mortali tenetur curare, ut ſit veritas in juramento aſſertorio; idque ideò, ne Deum faciat teſtem falſi: ergo ſub eadem obligatione tenetur curare, ut etiam in promiſſorio ſit veritas.] In quorum confirmationem addit alia, quæ ſunt ſimilis ponderationis, eo quòd in juramento ſolùm attenditur, quòd ſtet veritas rei juratæ.

18. Secunda ſententia diſtinguit; nam vel res parva eſt tota materia promiſſionis juratæ, & ſic eſt peccatum lethale, quia deficit veritas juramenti. Si autem res parva eſt materia partialis juramenti, ſic eſt peccatum veniale, quia ſic non deficit veritas juramenti; ut ſi jures daturum duos aureos, & impleas, auferendo unum aſſem. Ita Cajetanus 2. 2. *q.* 89 *art* 7. Covarr. 2. *var. c.* 1. *n.* 2. & alii.

19. Tertia ſententia, quæ omninò eſt vera, eſtque ſecunda concluſio, docet, poſſe dari peccatum veniale in hoc puncto, ratione parvitatis materiæ. Ita P. Suarez, *tom. 2. de Relig. tract. 5. lib 3 c. 16. n. 4.* & apud ipſū D. Antoninus, Sylveſter, Angelus, Graffius, Burrius, Sotus, & Navarrus. Item P. Thomas Sanch. *lib. 3. ſum. c. 4. n. 23.* & apud ipſum ultra relatos, Aragon, Azor, Henriquez, Manuel Rodriquez, Petrus de Ledeſma, Emmanuel Sà, Alcozer, & Corduba. Item P. Caſtro Palao, *tom. 3 tract. 14. diſp. 1. punct 6. n. 8.* & eſt communis.

20. Fundamentum hujus ſententiæ eſt. Nam qui jurat, ſe facturum, cum propoſito id opere implendi, & poſteà non implet, non mentitur. Sic enim S. Thom. 2. 2. *q.* 110 *art.* 3 *ad* 5. ait: *Qui aliquid promittit, ſi habet animum faciendi, quod promittit, non mentitur, quia non loquitur contra id, quod gerit in mente. Si verò non faciat, quod promittit, tunc videtur infideliter agere per hoc, quod animum mutat.*

21. Hinc inſtruitur argumentatio primò. Si enim propter aliquid eſſet peccatum lethale, & perjurium, non implere promiſſio-

nem juratam, etiam in materia parva, eſſet, quia deficeret veritas juramenti, atque adeò Deus adduceretur in teſtem mendacii: ſed qui non implet promiſſionem juratam, quam fecit cum propoſito implendi, non deficit in veritate, neque eſt reus mendacii: ergo qui non implet promiſſionem juratam in materia parva, non committit peccatum lethale, ſed ſolùm veniale.

22. Secundò. Juxta ſententiam S. Thom. ſupra traditam, qui non implet promiſſionem etiam juratam, quam fecit cum propoſito implendi, non peccat contra veracitatem, ſed contra fidelitatem: ſed qui peccat contra fidelitatem in re parva, peccat venialiter: ergo qui non implet promiſſionem etiam juratam in re parva, peccat venialiter. Hoc ergo eſt diſcrimen, quod intercedit inter juramentum aſſertorium, & promiſſorium. Nam aſſertorium ſolùm reſpicit veritatem, defectu cujus etiam in re minima illud eſt peccatum lethale. Promiſſorium autem reſpicit veritatem propoſiti de adimplenda promiſſione, defectu cujus veritatis etiam in re minima peccatur lethaliter; & reſpicit prætereà fidelitatem in adimpletione futura, non autem veritatem. Et ideò poteſt fieri, quod ſit peccatum veniale, ſi ſit circà rem minimam.

23. Id, quod dicunt Authores ſecundæ ſententiæ, minus eſt probabile: ſcilicet deficiente adimpletione promiſſionis juratæ circà materiam parvam, committi peccatum lethale, ſi ea parvitas ſit totalis materia; ſecus, ſi ſit materia partialis. Nam in defectu adimpletionis, vel deficit veritas, vel non deficit? Si primum, nihil eſt ad rem, quòd materia ſit totalis, vel partialis. Nam quomodocunque deficiat veritas juramenti, Deus adducitur, ut teſtis mendacii: in quo non eſt invenire parvitatem materiæ; quia ſic irrogatur Deo ingens injuria. Si verò dicatur ſecundum, nempe quod in defectu adimpletionis non deficit veritas, ſed fidelitas; cùm hæc ſit incapax parvitatis materiæ, & ſolùm ſit culpa venialis, eſſe infidelem in re minima; ſive res minima ſit materia totalis, vel partialis, erit peccatum veniale. Sic peccat ſolùm venialiter, qui omittit unam ſalutationem Angelicam, ſive promiſſam, ut materiam totalem, nempe cùm quis vovet recitare ſemel unum Ave Maria; ſive promiſſam, ut materiam partialem, ſcilicet cùm quis vovit recitare Roſarium, & illud recitans omittit unum Ave Maria.

24. Ad primam objectionem ex P. Leſſio reſpondeo, negando majorem, ſcilicet, quòd qui non implet promiſſionem juratam, faciat Deum teſtem falſi. Ad probationem, licèt in eo caſu falſum ſit, quòd jurans impleturus ſit juramentum; Deus enim ſcit, non eſſe implendum; at id non eſt falſum ex intentione jurantis, cùm habeat intentionem implendi; unde ſolùm eſt falſum materialiter. Sic enim in juramento aſſertorio ſi id, quod cum juramento aſſeritur, coram Deo eſt falſum, jurans tamen exiſtimat omninò eſſe verum; nullo modo eſt perjurus, nec deficit à veritate debita juramento.

25. Ad ſecundam diſtinguenda eſt Major. Ejuſdem rationis eſt falſum reddere [in locutione] id, quod Deus antea teſtatus eſt, & quod de præſenti teſtatur, concedo; falſum reddere [materialiter ſolùm] nego. Quia dum quis deficit ab impletione promiſſionis juratæ, non loquitur adducendo Deum, ut teſtem mendacii; & anteà adduxit Deum, ut teſtem veri formalis. Ad tertium patet ex dictis, non deficere veritatem formalem ex defectu impletionis rei promiſſæ, ſed ſolùm deficere fidelitatem.

26. Ex dictis conſtat, non damnari in hoc decreto opinionem aſſerentem, poſſe eſſe culpam venialem, non implere promiſſionem juratam in materia levi. Et ratio eſt. Nam in hoc decreto ſolùm dãnatur propoſitio aſſerens, non peccare lethaliter, qui vocat Deũ in teſte mendacii levis: ſed quando non impletur promiſſio jurata circà materiã levem, non vocatur Deus in teſtem mendacii levis, quia ibi nullũ eſt mendaciũ; ergo in hoc decreto non damnatur hæc opinio.

DISERTATIO XVIII.

An ſit peccatum mortale proferre juramentum ſine intentione jurandi.

CAPUT I.

Proponitur propoſitio damnata; & inquiritur, an ſit peccatum mortale, an veniale jurare verum ſine intentione jurandi?

SUMMARIUM.

Qui exiſtiment, damnari tanquam lethale, jurare verum ſine intentione jurandi. n. 1.
Non eſt propriè juramentum, quòd fit ſine intentione jurandi. n. 2.
Intentio eſt quaſi verborum anima. n. 3.
Juramentum exterius prolatum ſine intentione jurandi affert irreverentiam reſpectu Dei. n. 4.
Qui cenſeant, id eſſe peccatum lethale. n. 5.
Secunda opinio, quomodo ſit veniale, aut lethale jurare ſine intentione jurandi. n. 6.
Fundamentum hujus ſententiæ. n. 7.

1. PRopoſitio 25. ex iis, quæ damnatur in præfato decreto, eſt hæc: *Cum cauſa licitum eſt jurare ſine animo jurandi, ſive res ſit levis, ſive gravis.* Ex qua damnatione fortaſsè non deerit aliquis, qui exiſtimet inferri, ſemper eſſe peccatum mortale jurare ſine animo jurandi, etiamſi ſit verum id, quod ſub juramento aſſeritur. Et ita videtur intellexiſſe hanc propoſitionem Filguera in illius expoſitione. Lumbier autem *nu.* 1821. videtur primâ facie idem ſentire; ſed ſi attendatur ea, quæ docet in loco, ad quem ſe remittit (ſcilicet ad *t.* 2. *ſummæ n.* 588.) ſolùm videtur intelligere damnationem propoſitionis de juramento falſo emiſſo ſine intentione jurandi.

2. Pro cujus rei claritate ſupponendum eſt primò, non eſſe verè, & propriè juramentum, quando deeſt intentio jurandi. Quod ita certum eſt, ut P. Th. Sanch. *l.* 3. *ſum. c.* 10. *n.* 4. aſſerat, in hoc convenire omnes Doctores. Et P. Suar. *l.* 2. *de Juram. c.* 7. *n.* 2. ait, id eſſe certum apud omnes. Et pro hac ſententia cit. S. Thom. Cajetanum, Sotum, Covarruv. Panormitanum, & Gloſſam in c. *Veniens* de jurejurando.

3. Et ibi rationem reddunt, quia interior intentio eſt quaſi verborum anima: erunt ergo verba quaſi mortua, & juramentum amittet vim ſuam, ſi deſit intentio jurandi. Deindè quia eæ actiones humanæ, quæ pariunt obligationem, requirunt conſenſum voluntatis, qui conſenſus dari non poteſt ſine intentione faciendi id, quod producit obligationem. Cùm ergo juramentum ſit actio, quæ producit obligationem, ſive dicendi verum, ſive ſtandi promiſſis, requirit plenum conſenſum voluntatis, atque adeò intentionem jurandi.

4. Supponendum eſt ſecundò, juramentum exterius prolatum ſine intentione jurandi afferre irreverentiam reſpectu Dei, & Sacri nominis ejus, quod invocatur, in quo conveniunt communiter Doctores.

5. Diſſentiunt verò in ea quæſtione, an ſemper ſit peccatum mortale proferre juramentum exteriùs ſine intentione jurandi. In qua quæſtione non pauci docuerunt, ſemper eſſe peccatum mortale. Ita Cajetanus 2. 2. *q* 89. *ar.* 7. Armilla, verb. *Perjurium n.* 3. Covarruvias de pactis, 1 *p* §. 5. *n.* 2. & Filguera citatus §. *Reſpondetur.*

6. Secunda opinio eſt, eſſe ſolùm peccatum veniale jurare verum ſine intentione jurandi, dummodò id non fiat in contractu, aut in judicio legitimo, eſſe verò mortale, ſi juretur etiam falſum, ſine intentione jurandi. Hanc cenſent probabiliorem P. Suarez, *to.* 2. *de Relig. tract. de juram. l.* 3. *c* 17. *n.* 6. P. Caſtro Palao, *t.* 3. *tr.* 14. *diſp.* 1. *punct.* 8. *n.* 4. P. Thom. Sanch. *l.* 3. *ſumm. c.* 6. *nu.* 10. P. Leſſius, *l.* 2. *de Juſt. cap.* 42. *dub.* 8. *n.* 42. & plures alii communiter.

7. Ratio autem, ob quam defendunt, non eſſe peccatum mortale, ita jurare verum ſine animo jurandi eſt, quia id duntaxat eſt mendacium, & non pernicioſum homini, aut Deo. Non homini, quia extra contractum, & judicium legitimum, & extra quemlibet caſum, in quo proximus damnum patiatur, nulla fit injuria homini. Non Deo, quia licèt exteriùs aſſeratur teſtimonium Dei, illud aſſertur in confirmationem veri. Eſſe autem peccatum ſaltem veniale, omnes affirmant, quia eſt mendacium, dicere ſe jurare, cùm re vera non juret is, qui non habet intentionem jurandi.

CAPUT II.

An hæc ſecunda ſententia ſubjaceat damnationi?

NON EGET SUMMARIO.

8. DIfficultas ergo præſentis diſertationis eſt, an hæc ſecunda opinio contineatur ſub damnatione ejus 25. propoſitionis. In qua quæſtione aſſero, eam ſecundam opinionem nullo modo comprehendi ſub ea damnatione. Quod ſic oſtendo. Nam Pontifex condemnat propoſitionem, quæ aſſerit, licitum eſſe jurare ſine animo jurandi: ſed ea opinio non dicit, licitum eſſe jurare ſine animo jurandi: ergo ea non condemnatur à Pontifice. Major conſtat ex ipſa propoſitione damnata. Minor patet, quia peccatum veniale non eſt licitum, ergo propoſitio, quæ dicit, aliquam actionem eſſe peccatum veniale, non dicit eſſe licitum.

9. Hinc colligitur, quantum exorbitet à veritate Filguera citatus §. *Nihilominus*, dum refert pro opinione aſſerente eſſe licitum jurare ſine animo jurandi P. Caſtro Palao, P. Leſſium, P. Thom. Sanchez, Bonacinam, & alios; & conſequenter vult, opinionem horum Authorum contineri ſub ea damnatione. Et in primis notanda eſt inconſequentia Filgueræ, qui cùm dicat eos Authores propugnare id ut licitum; in eodem §. refert eos aſſerere, tantùm eſſe peccatum veniale, quaſi dicere aliquam actionem eſſe peccatum veniale, idem eſſet ac dicere, illam eſſe licitam. Et quidem P. Caſtro Palao loco citato hæc verba habet. [Si juras ſine animo jurandi, diſtinguendum eſt: vel juras verum, vel falſum. Si juras falſum; tam in judicio, quàm extra, eſt peccatum mortale. Si juras verum; probabile eſt, eſſe ſolùm veniale extra judicium; in judicio, & in contractibus mortale.] Quod idem eadem claritate docent P. Thom. San-Sanchez, & P. Leſſius.

10. Exorbitat etiam Hozes in explicatione hujus propoſitionis 25. *n.* 3. attribuens P. Thom. Sanchez, quòd dixerit, non eſſe peccatum veniale jurare ſine animo jurandi; cùm in loco, quem citat ipſe Hozes (*l.* 3. *ſumm. c.* 6. *nu.* 10.) doceat oppoſitum in hæc verba: *Si jurans dicit verum, tunc ſolùm peccat venialiter, quando vult ſignificare ſe habere jurandi animum: quia eſt mendacium, & non pernicioſum. Secus ſi id ſignificare nolit, ſed quoddam aliud diſparatum.* Et circa hoc ultimum ponit exemplum in eo, qui affert juramentum materialiter, ſic

Dico

Dico quod juro, ubi ſolùm affirmat, quis, ſed dicere ea verba, *quòd jure* & verum eſt, ſed dicere illa verba. De hoc autem modo dicit, verba quæ refert Hozes: *Ego credo, nec hunc venialiter peccare: quia nullum eſt mendacium*.

11. Citat etiam Hozes P. Caſtro Palaum pro eadem aſsertione, quòd jurare verum ſine animo jurandi, nullum ſit peccatum, neque veniale. Sed ſanè oportet accuratius legi Authores, ne illi patiantur calumniam immeritam. Nam de mente P. Caſtro Palai conſtat ex verbis proxime relatis, illum perperam allegari pro ea aſſertione.

CAPUT III.

Solvuntur objectiones, quæ militant contra ſecundam opinionem.

SUMMARIUM.

Qui jurat verum ſine animo jurandi, aliquid falſum admiſcet, ſed juramentum non cadit ſupra falſum. nu. 13.
Quomodo qui jurat ſine animo jurandi, juret ad decipiendum proximum. n. 14. & ſeqq.
Et quid quando juramentum cadit ſupra ſenſum amphibologicum verum? n. 16.
An qui jurat ſine animo jurandi, illudat Divino teſtimonio? nu. 17. & ſeqq.
An ſemper ſit peccatum lethale, ſimulare ſanctitatem; deciditur ex S. Thoma. n. 19. & ſeqq.
An qui orat, ut appareat ſanctus, peccet mortaliter. n. 21.
An qui ſimulat orationem, ut appareat perfectus, peccet mortaliter. ibid.
Quomodo hypocriſis ſit peccatum lethale? n. 22.
Diſparitas inter eum, qui ſimulatè orat, & eum, qui jurat ſine animo jurandi. nu. 23. & ſeqq.

12. QUia non ſolùm cenſeo, eam ſecundam opinionem immunem eſse à damnatione Pontificis, ſed etiam illam eſse veram; operæ pretium duxi ſatisfacere objectionibus, quæ contra ipſam militare poſsunt. Obiicitur ergo primò. Qui jurat verum ſine animo jurandi, mentitur in eo, quòd dicit ſe jurare, cùm re vera nō juret; & ſimul profert exterius juramentum; ſed qui mentitur jurās etiam ſine animo jurandi, juxta eam ſecundam opinionem, peccat mortaliter: ergo qui jurat verū ſine animo jurādi, peccat mortaliter.

13. Reſpondetur concedendo, illum mentiri in eo caſu, ſed juramentum non cadit ſupra mendacium, ſed ſolùm ſupra verum: quare diſtinguenda eſt minor: qui mentitur jurans ſine animo jurandi, peccat mortaliter, ſi cadat juramentum ſupra mendacium, concedo; ſi cadat ſupra verū, nego. Si enim in eo caſu diceret, *juro me jurare* eſset peccatum mortale, quia juramentū caderet ſupra mendacium.

14. Obiicitur ſecundo. Qui uſurpat juramentum ad decipiendum proximum, peccat mortaliter: ſed qui jurat ſine animo jurandi, uſurpat juramentum ad decipiendum proximum: ergo peccat mortaliter.

15. Reſpondetur eodem modo, eſse peccatum mortale, ſi juramentum uſurpetur ad confirmandam deceptionem mendacem. Si verò non ſit ad illam confirmandam, non eſse mortale. Qui autem jurat verum ſine animo jurandi, decipit quidem proximum ſine damnificatione illius (de hoc enim caſu loquimur) dum dicit ſe jurare, cùm re vera non juret. Sed quia juramentum non cadit ſupra ipſam deceptionem, ideò ſolùm eſt veniale.

16. Dixi ſupra *deceptionem mendacem*, quia aliquando poteſt cadere ejuſmodi juramentum ſupra deceptionem non mendacem. Si enim cadat ſupra ſenſum amphibologicum verum (non tamen reſtrictionem mentalem) & ſine damno proximi, ſive ſit cum animo jurandi, ſive ſine illo, ſolùm erit culpa venialis.

17. Obiicitur tertio. Tunc eſt mortale, cum Divino teſtimonio illuditur: ſed qui jurat ſine animo jurandi, Divino teſtimonio illudit, cùm per fictionem aſserat illud, ita ut actu externo illud invocetur, interno autem ejus invocationi diſsentiatur: ergo peccat mortaliter.

18. Reſpondetur, eam non eſse Divini teſtimonii illuſionem. Hæc enim ſolùm datur, quando Divinum teſtimonium aſſertur in confirmationem falſi, ſicut ſi quis fingeret ſe orare: nam licet oratio ſit actus Religionis, adhuc illum actum fingere, ex genere ſuo non eſt mortale.

19. Inſtat Emmanuel Filguera citatus ex quadam doctrina S. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 111, *art.* 4. *corp.* ſic arguens: [Si per orationem ſimulatam curet ſolùm ſanctus apparere, peccat mortaliter, quia graviter illuditur Deus, cui ſimulatè tribuit cultum debitum ex orationis ſuppoſitione: quod etiam contingit in eo, qui jurat ſine animo jurandi; nam duntaxat curat jurans apparere: quod contrariatur Divino teſtimonio per illuſionem adducto. Unde in quocunque eventu fieri contingat, debet præſtari cum animo iurandi, ne Divinum teſtimonium illudatur.] Huc uſque Filguera.

20. In quo arguendi modo aliqua veniunt notanda. Primum eſt, quòd cum S. Thomas in eo loco, quem citatis author, expreſsè dicat, non ſemper peccare mortaliter eum, qui ſimulat ſanctitatem; is author proponit eam propoſitionem univerſalem, quòd peccat mortaliter is, qui per orationem ſimulatam vult apparere ſanctus. Audiendus eſt S. Thomas: *Si autem dicatur hypocrita ille, qui intendit ſimulare ſanctitatem, à qua deficit per peccatum mortale, tunc quamvis ſit in peccato mortali, ex quo privatur ſanctitate; non tamen ſemper ipſa ſimulatio eſt peccatum mortale, ſed quandoque veniale, quod diſcernendum eſt ex fine; qui ſi repugnat charitati Dei, vel proximi, erit peccatum mortale, puta, cùm ſimulat ſanctitatem, ut falſam doctrinam diſſeminet, vel ut adipiſcatur Eccleſiaſticam dignitatem indignus, vel quæcunque alia temporalia bona, in quibus finem conſtituit. Si verò finis intentus non repugnet charitati, erit peccatum veniale, puta, cùm aliquis in ipſa fictione delectatur, de quo dicitur 4. Ethicorum, quòd magis videtur vanus, quàm malus: eadem enim ratio eſt de mendacio, & ſimulatione. Contingit tamen quandoque; quòd aliquis ſimulat perfectionem ſanctitatis, quæ non eſt de ſalutis neceſſitate: ſed talis ſimulatio nec ſemper eſt peccatum mortale, nec ſemper eſt cum peccato mortali.* Huc uſque S. Thomas.

21. Ex quo colligitur primò, eum, qui orat, ut appareat ſanctus taliter, quòd ſolùm *in ipſa fictione delectatur*; qui eſt caſus, de quo loquimur, non peccare mortaliter, ſed ſolùm venialiter. Colligitur ſecundò, etiam non ſemper peccare mortaliter, ſed quandoque venialiter eundem ex eo, quòd ultimo loco dicit S. Thomas de illo, qui *ſimulat perfectionem ſanctitatis, quæ non eſt de neceſſitate ſalutis*. Nam qui ſimulat orationem, ut appareat perfectus, eam perfectionem ſimulat, *quæ non eſt de neceſſitate ſalutis*.

22. Secundum, quod notandum venit, eſt, quòd illis verbis, *ſi per orationem ſimulatam curet ſolùm ſanctus apparere*, ea vox, *ſolùm* æquivocationem aſſert, & malè explicat doctrinam, quam ibi aſſert S. Thomas: juxta quam dicit, eſſe peccatum mortale ſimulare ſanctitatem, ſcilicet quando taliter ſimulat, ut expreſsè nolit habere ſanctitatem, quæ conſiſtit in juſtificatione. Ita enim ibi loquitur S. Thomas: *In hypocriſi duo ſunt, ſcilicèt defectus ſanctitatis, & ſimulatio ipſius. Si ergo hypocrita dicatur ille, cujus intentio fertur ad utrumque, ut ſcilicèt aliquis non curet ſanctitatem habere, ſed ſolùm ſanctus apparere, ſicut conſuevit accipi in Sacra Scriptura; ſic manifeſtum eſt, quod eſt peccatum mortale*. Sic S. Thomas. Ubi notabis ea verba, *cujus intentio fertur ad utrumque*. Peccat enim mortaliter, eo quòd ejus intentio fertur expreſsè ad non habendam ſanctitatem juſtificationis. Quòd autem loquatur S. Thomas de ſanctitate juſtificationis, patet ex verbis immediatè ſequentibus. Hæc enim ſubjungit. *Nullus enim totaliter privatur ſanctitate, niſi per peccatum mortale*. In eo autem deficit Filguera, quòd cùm hæc doctrina S. Thomæ ad peccatum mortale hypocriſis petat utrumque, & quod quis nolit habere ſanctitatem, & quòd velit apparere ſanctus, Filguera videtur eam vocem *ſolùm* applicare ad hoc ſecundum, quòd velit apparere ſanctus.

23. Tertium, etiam ſi daremus ſemper peccare mortaliter eum, qui ſimulatè orat, ut appareat ſanctus, non inde colligit, quòd peccat mortaliter, qui jurat verum ſine animo jurandi. Tum quia qui ita jurat, non ſemper id facit ea intentione, ut appareat jurans. Tum quia eſt magna diverſitas inter utrumque: primò, quia quòd quis velit apparere ſanctus, eſt hypocriſis; quòd autem velit apparere jurans, non video quomodo inficiatur vitio hypocriſis. Secundò, quia qui vult videri ſanctus, ambitioſus eſt cujuſdam magnæ excellentiæ; qui autem vult videri jurans, non video, quam excellentiam ambiat.

24. Jam verò ad inſtantiam reſpondeo diſtinguendo antecedens cum S. Thoma: ſi per orationem ſimulatam curet ſolùm ſanctus apparere [ſi ſimul ejus intentio fertur ad hoc, quòd nolit habere ſanctitatem juſtificationis] peccat mortaliter, concedo [aliter] nego. Sicut etiam nego id, quòd ſubjungitur, quòd graviter illuditur Deus ex ea orationis ſimulatione in caſibus, in quibus juxta S. Thomam ſolùm peccatur venialiter.

25. Ad id, quòd ſubjungitur, quòd qui jurat ſine animo jurandi, ſolùm curat jurans apparere, aſſero id eſſe falſum: quia ſæpè poteſt contingere, quòd quis juret ſine animo jurandi, & ſine eo, quòd ejus intentio feratur ad hoc, quòd appareat jurans. Et dato quòd eam intentionem habeat, non eſt tanta inordinatio, ut propterea ille damnandus ſit de peccato lethali.

CAPUT IV.

Aliquæ dubitationes expediuntur.

SUMMARIUM.

Qui narrat juramentum alterius, quamvis ipſe non habeat animum jurandi, ne venialiter quidem peccat. n. 27.
An qui jurat cum amphibologia, comprehendatur ſub hac damnatione? nu. 28. remiſſivè.
An qui jurat, nihil affirmando, nec negando, contineatur ſub hac damnatione? n. 29. & ſeqq.
Et quid, ſi habeat conſuetudinem jurandi? n. 30.

26. DUbitabis primò, an qui narrat juramentum alterius exprimendo formam juramenti, quam alter dixit, peccat ſaltem venialiter; & propoſitio affirmans, eum non peccare, contineatur ſub hac damnatione Pontificis? Et videtur aſſerenda eſſe pars affirmativa. Ideò enim diximus peccare ſaltem venialiter eum, qui jurat ſine animo jurandi, quia profert verba juratoria ſine eo animo: ſed

qui

qui refert formam juramenti alterius, profert verba juratoria, & ipſe non habet animum jurandi: ergo peccat ſaltem venialiter.

27. Dicendum tamen eſt, eum ex hoc capite non peccare, ne venialiter quidem. Et ratio eſt: quia profert materialiter verba juratoria, dum refert juramentum alterius: dum materialiter ea profert, non verificatur, quòd ipſe jurat ſine animo jurandi, quia ipſe non jurat, neque externè, neque internè. Et hinc patet ad rationem dubitandi.

28. Dubitabis ſecundò, an ille, qui ſine reſtrictione, ſed per amphibologiam licitam ait hæc verba. *Dico, me jurare per Crucem* cum ea intentione, ut ſolùm affirmet ſe dicere; comprehendatur ſub hac damnatione? Reſpondeo hunc caſum pertinere ad diſertationem ſequentem, ubi de amphibologiis; de quo ibi agendum eſt.

29. Dubitabis tertiò, an qui jurat, nihil affirmando, nec negando, contineatur ſub hac damnatione? Multi enim ſunt pręcipuè in Hiſpania, qui quaſi ex prava quadam conſuetudine ita frequenter jurant, v.g. *Ne diſcedas inde, jure per Chriſtum.* Et tabellarius quidam, cui videbatur, me, dum eſſem Rector cujuſdam Colegii, apponere in epiſtolas parvam portationis mercedem, ſcripſit ad me in quadam cartha hæc ſola verba. *Ponga ſo mas porte, jure à Chriſto.* Ideſt: *Apponatur major portationis merces, juro per Chriſtum.*

30. Nec dubitamus, eſſe peccatum mortale, ſi ea conſuetudo talis ſit, ut homo paratus ſit jurare quidquid in buccam venerit, ſive verum, ſive falſum. Sic enim peccat mortaliter, quoties jurat cum ea diſpoſitione. Solùm ergo eſt dubium, quando ſine tali modo conſuetudinis jurat quis nihil affirmando, vel negando. Et ratio dubitandi eſt, quia qui ſic jurant, videntur jurare ſine animo jurandi, cùm nihil affirment, aut negent.

31. Neque dubitatur, eos peccare ſaltem venialiter (etſi adſit ſcandalum, etiam moraliter) quia negari non poteſt, eſſe irreverentiam contra nomen Domini.

32. Aliqui exiſtimant, pręfatam materiam non contineri ſub hac damnatione. Et ratio eorum eſt: quia ut juramentum ſit ſine animo jurandi, neceſſe eſt, quòd habeatur expreſſa intentio non jurandi: ſed qui ita inconſideratè jurant, nihil affirmantes, neque negantes, non habent eam expreſſam intentionem, ſed proferre volunt ea verba in tota ſua ſignificatione, quam habent: ergo non jurant ſine animo jurandi. Ergo materia hujus caſus non continetur ſub ea damnatione.

33. Aſſero tamen, contineri. Nam illud eſt juramentum exterius, quòd affert indecentiam; & revera eſt ſine animo jurandi.

DISERTATIO XIX.

Quàm ſit licitum uti in ſermone reſtrictionibus mentalibus? Et quæ praxis tenenda ſit in manifeſtanda, aut celanda veritate?

1. HUc veniunt exponendæ tres propoſitiones, quas tanquam ſcandaloſas damnavit, & prohibuit Sanctiſſimus Dominus Innoc. XI. in Decreto ſupra relato, quæ ſunt tenoris ſequentis.

2. Vigeſima ſexta. *Si quis vel ſolus, vel coram aliis, ſive interrogatus, ſive propria ſponte; ſive recreationis cauſa, ſive quocunque alio fine juret, ſe non feciſſe aliquid, quod re vera fecit, intelligendo intra ſe aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam* (fortè aliam diem) *ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec eſt perjurus.*

3. Vigeſima ſeptima. *Cauſa utendi his amphibologiis eſt, quoties id neceſſarium, aut utile eſt ad ſalutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio cenſeatur tunc expediens, & ſtudioſa.*

4. Vigeſima octava. *Qui mediante commendatione, vel munere ad Magiſtratum, vel officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali præſtare juramentum, quod de mandato regis à ſimilibus ſolet exigi, non habito reſpectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.*

CAPUT I.

Quàm fuerit reputata probabilis opinio damnata; & quàm certum ſit eam jam eſſe improbabilem?

SUMMARIUM.

Quàm multi tradiderint opinionem de reſtrictione mentali? n. 5.
Fundamenta ejus opinionis deſumpta ex variis Scripturæ locis. num. 6. & ſeqq.
Certum eſt jam, eam opinionem non eſſe probabilem. n. 12.
An reſtrictio mentalis damnata ſit ſolùm, quando ſit cum juramento, an etiam quando ſit abſque illo? n. 13.

5. MAgno Doctorum plauſu excipiebatur olim opinio de reſtrictionibus mentalibus pro occultanda veritate, quando ex cauſa juſta eam celare oportebat. Et eam tradidit P. Thomas Sanchez, *lib. 3. ſumm. cap. 6. num.* 15. & apud ipſum Angelus, Sylveſter, Navarrus, & Philiarchus, & plures alii. Addit Lumbier, *tom. 3. ſumm. num.* 1825. tenuiſſe hanc opinionem pluſquam quinquaginta Authores.

6. Fundamentum deſumebant Authores ex Sacris ſcripturis. Primum. Nam Chriſtus Joan. 7. dixit: *Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego autem non aſcendo ad diem feſtum iſtum, quia meum tempus nondum impletum eſt.* Et tamen poſteà aſcendit, licèt non manifeſtus: ergo illud dictum Chriſti Domini verum fuit ex reſtrictione mentis, ſcilicet [non aſcendam manifeſtè.]

7. Secundum. Tobię 5. Angelus dixit Tobiæ: *Ex filiis Iſrael ego ſum Azarias, Ananiæ magni filius.* Quæ verba ſecundùm propriam ſignificationem non ſunt vera; videntur autem ſuam veritatem retinere ex aliqua interpretatione mente Angeli retenta.

8. Tertium. Geneſis 27. Jacob dixit, ſe eſſe Eſau, & feciſſe, quę ei Iſaac præceperat. Et tamen multi Interpretes eum à mendacio vindicant propter ſenſum mente retentum.

9. Quartum. Nam Judith multa dixit Holopherni, & militibus ejus, quę ſine mendacio ſubſiſtere non poſſent, niſi reſtrictione mentis adhibita. Ut cum dixit *c. 11. Certum eſt, quòd in perditionem dabuntur* ſcilicet Iſraelitæ: & illud, *Miſit me Dominus hæc ipſa nunciare tibi.* Et illud: *Ego adducam te per mediam Hieruſalem, & habebis omnem populum Iſrael, ſicut oves, quibus non eſt paſtor.* Et multa alia ſimilia.

10. Quintum. Exod. 1. Præcepit Pharao obſtetricibus, ut pueros maſculos ex Iſraelitis interficerent, aitque textus ſacer: *Timuerunt autem obſtetrices Deum, & non fecerunt juxta præceptum Regis Ægypti, ſed conſervabant mares. Quibus ad ſe accerſitis Rex ait: Quidnam eſt, hoc quod facere voluiſtis, ut pueros ſervaretis? Quæ reſponderunt: Non ſunt Hebrææ, ſicut Ægyptiæ mulieres: ipſæ enim obſtetricandi habent ſcientiam, & priùs quam veniamus ad eas, pariunt. Benè ergo fecit Deus obſtetricibus, &c. Et quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificavit eis domos.* Ex quibus conſtare videtur, obſtetrices dixiſſe falſum, niſi cum reſtrictione mentis loquerentur; dum dixerunt, fęminas Iſraelitas parere, antequam obſtetrices acceſſiſſent ad eas; cùm tamen conſtet ex textu, quòd obſtetrices ſervaverint maſculos. Conſtat etiam, Deum affeciſſe præmio obſtetrices; cùm tamen, ſi dixiſſent mendacium, illud non eſſet laudabile, neque dignum præmio.

11. Multa alia ſimilia afferuntur ex Sacra ſcriptura, quæ videri poſſunt apud Caramuelem in libro, qui inſcribitur Haplotes *ar. 1. à nu.* 8. quæ libenter omitto, quia ex iis, quæ ad hęc reſpondebimus, facilis fiet reſponſio ad reliqua.

12. Quibus tamē non obſtantibus, dicendum eſt, jam eſſe certum ex oraculo Romanę Cathedrę, nō eſſe licitum uſum reſtrictionum mentalium: quia ubi nobis certò innotuit, aliquam doctrinam eſſe reprobatam à Romana Cathedra, præcipuè circà mores, tenemur & nos eam reprobare: eo quòd Pontifex errare non poſſit in doctrina morum; ut tanquam certiſſimum latè demonſtravi *in 1. par. Criſ. Theolog. diſp. 9 cap. 6. ar. 1. & 2. & hìc in diſert. proœmiali.*

13. Rogabis, an reprobatus maneat uſus reſtrictionum mentaliū, ſolùm dum uſurpatur cum juramento: an etiam, quando abſque juramento uſurpatur? Et reſpondeo, circà utrunque reprobari reſtrictionem mentalem. Id enim ſatis clarè conſtat ex ipſa cenſura ex illis ultimis verbis propoſitionis damnatæ 26. *Revera non mentitur, neque eſt perjurus.* Ubi utrunque damnat Pontifex. Immò & ex eo verbo, *neque eſt perjurus*, ſufficienter declaratur, reſtrictionem mentalem eſſe mendacium, cùm in perjurio includatur mendacium.

CAPUT II.

Quinam ſcrupuli, & dubitationes exortæ fuerint occaſione hujus damnationis?

NON EGET SUMMARIO.

14. ADeò erat communis praxis reſtrictionum mentalium, ut ſtatim atque exiit in publicum hæc damnatio earum, accurrerint fideles ad viros doctos, turbati ſcrupulis, & dubitationibus ad capiendum conſilium, quomodo cælare debebant ea, quæ non oportet manifeſtare. Eo quòd aſſueti erant ea cęlare reſtrictionibus mentalibus; vel quia illis non erat modus alius cælandi veritatem; vel quia exiſtimabant, omnem omninò amphibologiam amputari. Ideò proponam plurima dubia ex iis, quę ad conſultationem veniebant, ut, ex iis melius explicetur praxis, quæ tenenda eſt.

15. Primò. Confeſſarius, qui jure Divino tenetur ad ſigillum, ex confeſſione Sacramentali novit, Petrum fuiſſe adulterum: & interrogatur ab amico, an Petrus commiſerit adulterium? Si dicit ſimpliciter, ſe ignorare, mentitur; ſi fatetur, violat ſigillum; ſi tacet, conſentire videtur: ergo ad vitanda hæc extrema, debet dicere, ſe neſcire cum reſtrictione mentali, ſcilicet, *ut tibi dicam.* Sic enim fiebat diſcurſus dubitationis ab aliquibus confeſſariis.

16. Secundò. Qui via occultiſſima novit adulterium nobilis fęminæ, cognoſcitque, ſe jure naturali obſtrictum ad ſecretum; ſi de hoc interrogetur, dubitat, quid ſibi faciendū eſt, ne peccet. Nam ſi negat, mentitur; ſi affirmat, ignominioſam irrogat injuriam. Ergo debet dicere, *neſcio*: cum reſtrictione mentali, *ut tibi patefaciam.*

17. Tertiò. Fęmina nobilis adulterio polluit thorum conjugalem, vir autem ſuſpicione delicti affectus, & armans pugione dexteram, poſtulat ab uxore, ut ſub jurejurando dicat, an adulterium commiſerit; occiſurus ſi fateatur. Quid ergo faciet? Si negat, pejerat; ſi fateatur, occiditur. Ut ergo vitet utrunque extremum, debebit dicere,

Non commiſi, cum reſtrictione mentali, *ut tibi declaravi*.

18. Quartò. Secretarius Inquiſitionis jurejurando obſtringitur ad obſervandum ſecretum: & interrogatur ab amico, ad quem ſtatum proceſſerit cauſa cujuſdam Judæi? Si declarat, violat juramentum; ſi dicit, ſe neſcire, mendax eſt; debebit ergo dicere cum præfata reſtrictione mentali, ſe neſcire.

19. Quintò. Sæpiſſimè contingit, ut quis nolit conveniri ab hominibus, & præcipit famulo, ut quærentibus ſe reſpondeat [Dominus meus non eſt domi.] Premitur famulus anguſtia dubitationis, eo quòd ſi ita dicat, mentitur; ſi verò dicat, illum eſſe domi, timet iram Domini: quare videtur debere dicere cum prædicta reſtrictione mentali, illum non eſſe domi.

20. Sextò. Vir nobilis, cujus pater, vel filius mortuus eſt, inviſitur ex communi conſuetudine à reliquis nobilibus ejus oppidi, ut cum illo condoleant. Sunt aliqui, qui præ triſtitia, vel ob aliam cauſam nolunt viſitari: & janua ſemiclauſa, jubent famulis, ut adventantibus reſpondeant, ſe eſſe in hæreditate agreſti. Si famuli obtemperant, mentiri videntur; ſi dicunt in domo eſſe, imminet illis ira Domini. Et ideò ſibi videntur uti poſſe ea reſtrictione mentali.

21. Septimò. Petrus petit mutuos à Joanne centum aureos. Joannes non vult dare, vel propter difficultatem recuperandi, vel ob aliam cauſam. Si dicat: *Nolo mutuare*, orietur rixa; videtur ergo ſibi neceſſarium dicere; *Non habeo*, cum ſolita reſtrictione mentali.

22. Octavò. Commune eſt, ut in viſitationibus nobilium fœminarum miniſtretur potio Ciocolaticæ; eſt etiam commune, quòd domina domus interroget; an potio ſit optima: & quandoque potio eſt pravæ qualitatis. Si ergo reſpondet, *optima eſt*, exiſtimat ſe mentiri: ſi reſpondeat, *prava eſt*, magnam ſibi injuriam irrogari putat fœmina, quæ dedit potionem: & ingens oritur rixa. Fœmina ergo, quæ accipit potionem, ne mentiatur, & ne rixam excitet, videtur ſibi ſatisfacere, ſi reſpondeat; *Optima*, cum aliqua reſtrictione mentali.

23. Nono. Quæritur Petrus ab aliis, ut vulneretur, aut occidatur; & tranſivit coram me fugiens. Et è veſtigio accedunt illi homines, & me interrogant, an hac via tranſierit Petrus. Si reſpondeo, non tranſiiſſe hac via, mentior: ſi dico, tranſiiſſe, facilè invenitur ad mortem. Quid ergo faciam, niſi dicere cum reſtrictione mentali, illum hac non tranſiiſſe.

24. Decimò. Nam niſi mentali reſtrictione limitentur, videntur eſſe mendacia multa verba, quæ homines urbanitatis causâ dicere aſſueverunt; & quæ evitare eſt difficillimum. Scilicet *oſculor manus tuas*, cùm tamen ſe ipſa non oſculetur. *Ad tuos pedes provolvor*, & tamen id non præſtat. *Servus tuus ſum*; & tamen, qui id dicit, eſt ingenuus. *Omnia, quæ domi meæ ſunt, tua ſunt, & de illis potes diſponere pro libito*. Et tamen per hæc verba nihil alteri donat.

25. Undecimò. Qui ſoluturus eſt gabellam evidenter injuſtam, coram Judice ſiſtitur, ut declaret, quantum vini, olei, aceti, &c. contineatur in doliis: & cùm evidenter injuſta ſit gabella, non tenetur declarare totum id, quod ad eam gabellam ſpectat. Sed tamen Judex exigit ab eo, ut ſub jurejurando id declaret. Quid faciet, ſi non eſt uſurus reſtrictione mentali? Nam ſi non declarat, pejerat, ſi declarat exigitur ab eo gabella evidenter injuſta.

26. Duodecimò. Reus criminis capitalis, contra quem eſt ſemiplena probatio, ſiſtitur coram Judice, ut ſub juramento declaret, an id delictum commiſerit: & quia probabilis eſt ſententia Doctorum aſſerentium, reum non teneri ad declarandum delictum, ex quo imminet ſententia capitis, ſi non recurrat ad reſtrictionem mentalem, quomodo poterit ſe eripere à morte, & à perjurio? Nam ſi negat ſine reſtrictione mentali, pejerare videtur; ſi autem declarat delictum, incidit in ſententiam capitis.

27. Tredecimò. Reus quandoque illegitimè, & non juridicè interrogatur à Judice de delicto, quia indicia ſunt parva, & inſufficientia: in quo caſu non tenetur declarare delictum. Quomodo ergo ſine reſtrictione mentali poterit liberari à perjurio, ſi neget delictum, quod non tenetur declarare?

C A P U T III.

Quàm certum ſit, amphibologias uſurpatas cum reſtrictione mentali eſſe mendacia?

S U M M A R I U M.

Qui Authores, & quo fundamento rejecerint reſtrictiones mentales? n. 29.
Refellitur præfatum fundamentum. Ubi an aliquando liceat occultare veritatem ex cauſa juſta. n. 30.
Demonſtratio deſumpta ex eo, quòd humana loquela non formatur per conceptus mentis. n. 31.

28. EX cenſura Innocentii XI. fulminata in eam propoſitionem 26. clarè conſtat, eas reſtrictiones mentales eſſe mendacia; ut patet ex illis verbis, *nec mentitur, neque eſt perjurus*, quorum verborum aſſertio damnatur, ut ſcandaloſa. Et conſequenter propoſitio contradictoria aſſerenda eſt ex Magiſterio Romanæ Cathedræ, nempe quòd qui utitur ea reſtrictione mentali, & ſub ea jurat, *mentitur, & eſt perjurus*.

29. Antè hanc cenſuram Innocentii XI. ſuffragati ſunt huic ſententiæ [quòd amphibologia cum reſtrictione mentali ſit mendacium.] Authores non pauci. Qui quidem hoc argumento utuntur. Nam ſi liceret uti his reſtrictionibus, vix eſſet ullum verbum, quòd non poſſet dici cum ſimili reſtrictione. Unde fieret, quòd ceſſaret hominum commercium, & nemo poſſet reddi certus de veritate.

30. Sed hoc argumentum infirmum eſt. Quia negari non poteſt, ſæpè eſſe neceſſarium occultari veritatem, & aliquando obligatorium, ut conſtat ex S. Auguſtino in Pſalm. 5. & refertur *in cap. Nequis 22. qu. 2.* illis verbis: *Aliud eſt mentiri, & aliud verum occultare: ſiquidem aliud eſt falſum dicere, aliud verum tacere. Ut ſi quis fortè non velit ad iſtam viſibilem mortem hominem prodere, paratus eſſe debet verum occultare, non falſum dicere, ut neque prodat, neque mentiatur*. Deinde certum eſt apud omnes, non licere uti amphibologia, niſi quando datur juſta cauſa occultandi veritatem. Poteſt ergo reſponderi, non propterea ceſſare convictum humanum; eſt enim certum, quòd ſit illicitum uti amphibologia, quando non adeſt juſta cauſa ad cælandam veritatem; & eſt etiam certum, quandoque eſſe neceſſarium occultari veritatem, quin propterea ceſſet convictus humanus.

31. Jam verò poſita ſecuritate doctrinæ Romanæ Cathedræ, quæ in materia morum errare non poteſt, pronuntio, hoc argumentum eſſe demonſtrativum pro hac aſſertione. Humana loquela neque totaliter, neque partialiter formatur per conceptus mentales, ſed per voces; nam ſoli Angeli, & ſpiritus loquuntur per conceptus: ergo ut propoſitio vocalis ſit vera, non debent attendi conceptus mentis, ſed ſola verba, & ſigna externa. Ergo qui occidit Petrum in die veneris, ſi dicat verbis: *Non occidi Petrum*, & per conceptum mentalem reſtrictivum dicat *in die Dominica*, ad veritatem, aut falſitatem ejus propoſitionis non eſt attendendus conceptus mentalis reſtrictionis, ſed ſola propoſitio vocalis: ſed hæc eſt evidenter mendax: ergo amphibologia uſurpata per reſtrictionem mentalem eſt mendacium; & ſi confirmetur juramento, eſt perjurium.

C A P U T IV.

Quinam ſint modi utendi licitè amphibologiis?

S U M M A R I U M.

Primus modus amphibologiæ licitæ eſt, qui fit per verba æquivoca. n. 32. & ſeqq.
Quomodo hoc genus amphibologiæ non ſubjaceat damnationi? n. 35.
Secundus modus, cùm verba ex quibuſdam circumſtantiis limitantur ad diverſam ſignificationem. n. 36. & 37.
Ex quibus circumſtantiis verba limitentur, præcipuè circà verba Scio, & Neſcio. n. 38. & ſeqq.
Tertius modus deſumptus ex metaphoris, & allegoriis. n. 46. & ſeqq.
Quartus. Cùm reſponſum verificatur ad mentem interrogantis. n. 48.
Et quomodo is modus uſurpetur à S. Thoma? n. 49.
Et quomodo confeſſarius reſpondebit licitè ad intentionem debitam interrogantis? n. 50.
Et quid ſi Judex interrogat indebitè. n. 51.
An liceat reſpondere cum ſuppoſitione materiali? n. 52.
An per circumlocutionem, quæ nihil affirmat, vel negat? n. 53.

32. PAter Thom. Sanch. *lib. 3. ſum. cap. 6. à nu. 13.* proponit duos modos amphibologiæ, quos reputat eſſe certò licitos, nempe quando adeſt juſta cauſa occultandi veritatem. Primus eſt, quando verba ſunt æquivoca, & ego utor eis in uno ſenſu, & auditor putat, me loqui in altero ſenſu. In quo caſu, ſi non adſit juſta cauſa occultandi veritatem, ea amphibologia eſt illicita, ſed non eſt mendacium. Ut ſi quis occiderit hominem natione gallum, ſine mendacio dicit, ſe non occidiſſe gallum, uſurpãdo hanc vocem pro gallo gallinaceo. Similis eſt ea amphibologia, quam ponit Gloſſa *in c. Nequis 22. qu. 2.* illis verbis: *Per æquivocationem cautè deludas interrogantem: dicendo: Non eſt hic, id eſt, non comedit hic.* Nam verbum *Eſt* eſt æquivocum, & habet ambas ſignificationes, nempe aſſiſtentiam, & manducatione.

33. Huc etiam pertinet id, quod dixit S. Raphael: *Ego ſum Azarias, Ananiæ magni filius*. Nam azarias ſignificat duo, & perſonam humanam hujus nominis; & ſpeciale ſignificatum vocis Hebreæ; ſicut & Ananias, ut dicam *c. 5. ad 2.* Et Angelus non locutus eſt juxta primam ſignificationem, ſed juxta ſecundam.

34. In idiomate Hiſpano ſunt multæ voces æquivocæ habentes duas, aut plures ſignificationes. Hæc vox *dientes* ſignificat dẽtes oris, & grana alliorum. Ita mater minitatur filio, *ſe quebrarè lo dientes*, intelligendo grana alliorum: quæ quidem non eſt reſtrictio mẽtalis, ſed ſignificatio propria idiomatis Hiſpani. Quibus ſũt plurima ſimilia.

35. Hunc modum amphibologiæ non damnari ab Innocentio XI. certum eſt: quia ille ſolùm damnat amphibologias, quæ fiunt per reſtrictionem mentalem, addendo verbis aliquid retentum in mente. In hoc autem modo nihil additur retentum in mente: quia illæ diverſæ ſignificationes ſunt propriæ verbi æquivoci.

36. Secundus modus amphibologiæ, qui ſine mendacio poteſt uſurpari, eſt, quando verba ex ſua ſignificatione non ſunt ambigua; ſed tamen attentis circunſtantiis loci, temporis, & perſonæ limitantur ad aliud ſignificatum.

37. Ad hunc modum amphibologiæ ſpectat illud, quod Sancto Franciſco attribuitur: nam cùm latrones quidã tranſiviſſent illa via

caveum

caventes à Miniſtris juſtitiæ, & paulò poſt adventaſſent Miniſtri juſtitiæ, & interrogaſſent Divum Franciſcum, an latrones tranſiiſſent illac, Sanctus Franciſcus mittens manus in manicas reſpondit: *Non tranſierunt hàc*. Quod veriſſimum fuit, quia non tranſierunt per manicas. Et ſimiliter ſi fixiſſet pedem ſuper uno lapide, poſſet ſine mendacio dicere: *Non tranſierunt hàc*, quia per illum lapidem non tranſierunt. Ubi nulla eſt reſtrictio mentalis, ſed per circunſtantiã fixionis pedis determinatur ea vox ad tranſitum per illum lapidem.

38. Huc poſſunt referri verba aliqua, quę licèt ex ſe unam tantùm habeant ſignificationem, tamen ex variis modis uſurpandi illa inter homines uſitatis, ſunt æquivoca, ſine ulla reſtrictione mentali. Tale videtur eſſe verbum *Scio*, quod ſignificat cognitionem evidentem: uſurpatur autem quandoque pro ea cognitione, quam ex fide humana accepimus, quæ re vera non eſt evidens, ſed fallibilis. Et ſimiliter verbum *Neſcio*, quòd ſignificat defectum ſcientiæ evidentis, & ſumitur quandoque pro defectu cujuslibet notitiæ. Ita P. Suarez, *tom. 4. in 3. par. diſp. 33. ſect. 6. n. 5.* Ita qui audivit ab aliquibus, Petrum commiſiſſe furtum, ſi interrogatus dicat *Neſcio*, ideſt [non habeo ſcientiam evidentem ejus furti] non mentitur.

39. Paulò aliter id explicat Lugo Cardin. *diſp. 23. ſect. 4. nu. 75.* ubi priùs ſupponit: *Ad veritatem propoſitionis, & reſponſionis externæ, neceſſe eſſe, quòd voces capaces ſint talis ſignificationis, ut poſſint ex ſe eum ſenſum facere.* Per quæ verba ſupponit, illicitam eſſe quamlibet reſtrictionem mentalem; & poſteà dicit, eam vocem, *non ſcio*, & ſimiles, *ſi abſolutè proferantur, certum videtur, quòd poſſint ex ſe habere illum ſenſum, ſcilicet per ſcientiam, & auditionem, quæ utilis ſit ad reſpondendum.* Et ponit exemplum: *Sic enim locutus eſt Chriſtus Dominus juxta communem interpretationem*, Marc. 13 *quando dixit: [De illo die nemo ſcit, neque filius hominis] hoc eſt, illa ſcientia, quæ utilis eſſet ad reſpondendum diſcipulis interrogantibus: quia licèt Chriſtus, ut homo id ſciret, ſed ſecretò tamen, quòd manifeſtare non poterat.* Cui dicendi modo videtur ſuffragari S. Auguſtinus, *tom. 4. lib. 73. qq. quæſt. 60.* dum ait: *Quod dictum eſt, neſcire filium, ſic dictum eſſe, quia facit, neſcire homines, ideſt, non prodedit eis, quòd inutiliter ſcirent.* Eodem modo loquitur *lib. 1.* de Trinit. *cap. 12. Hoc enim neſcit, quòd neſcientes facit; id eſt, quòd non ita ſciebat, ut tunc diſcipulis indicaret.* Idem docet S. Gregorius Magnus, *lib. 8.* Regiſtri Epiſt 42. citans S. Auguſtinum. Et ita quoties quis habet obligationem occultandi infamiam alterius, cum veritate dicit, *Neſcio*, quia verbum illud per circunſtantiam rei occultę, ſignificat idem, ac [non habeo ſcientiam utilem ad reſpondendum.]

40. Subdit Lugo Card. etiã ſi interrogatio excludat reflexè æquivocationem, poſſe confeſſarium cum veritate negare peccatũ auditum in confeſſione. Pro quo ſupponit, voces inſtitutas eſſe ad explicandos conceptus mentis, ſive ad ſignificandam ſcientiam, quę apta ſit ad reſpõdendũ. Hinc fit, quòd cùm confeſſarius dicit [Petrus nõ commiſit tale peccatum] hæc propoſitio vocalis ſignificat hanc mẽtalem [Non ſcio ſcientia utili ad reſpondendũ, Petrum cõmiſiſſe tale peccatum.] In qua materia fuſius proſequitur, ſub quibuſcunque reflexionibus interrogatũ confeſſarium, ſemper negare poſſe, quia ſemper reflectitur ſuper ſcientiam inutilem ad reſpondendũ. Quã doctrinam approbat etiam P. Mart. Perez de pœnit. *d. 54. ſect. 9. n. 7.*

41. Ego tamen in Inſtitutionibus Dialecticis propugnavi, voces non eſſe inſtitutas ad ſignificandos conceptus, ſed ſolùm ſupponi, ſive ſubſtitui pro conceptibus. Et video id etiam placere P. Roderigo de Arriaga, *tom. 8.* Curſus Theologici, *diſp. 46. ſect. 1.* quod probat ex eo, quòd ſi voces immediatè eſſent impoſitæ ad ſignificandum conceptum mentis; idem eſſet dicere: *Petrus currit*, ac dicere: *Ego cenſeo Petrum currere.* Unde fieret, quòd quamvis Petrus non curreret, vera eſſet ea propoſitio: quia verum eſt, me ita judicare.

42. Sed non urget nimis hoc argumentũ: reſpondebit enim Lugo Cardin. eam propoſitionem eſſe virtualiter hypotheticam, & compoſitam ex una propoſitione directa, & altera reflexa, ſic: *Petrus currit, & ego cenſeo Petrum currere.* Quo pacto tota propoſitio evadit falſa, ex prima ejus parte, quę falſa eſt, quamvis ſecunda ſit vera.

43. Sive ergo voces ſignificent immediatè conceptus mentis, ſive ſupponantur, & ſubſtituantur pro illis, eandem vim retinet argumentum Joannis de Lugo. Nam eo ipſo quòd hæc propoſitio; *Petrus non commiſit tale peccatum*, inſtituta ſit, ut ſupponatur pro conceptu mentis, ſupponitur pro conceptu, ſive pro ſcientia utili ad reſpondendum. Unde quamvis confeſſarius audierit à Petro, ſe commiſiſſe tale peccatum; ex ipſa propoſitione vocali, & ex inſtitutione, quam habet, ut ſupponatur pro conceptu utili ad reſpondendum, quæ aliquid externũ eſt, conflatur integer ſenſus; ſcilicet quòd [Petrus non commiſit tale peccatum, ut manifeſtabile] non enim eſt manifeſtabile, ubi non datur ſcientia illius utilis ad reſpondendum.

44. Parum diſtat ab hoc, quod ait S. Auguſt. ib. nempè cum veritate dici, *quod neſcitur*, quòd eſt omninò occultum: quod intellige pręcipuè, dum adeſt obligatio occultandi, aut non adeſt obligatio declarandi: Sic enim ait: *Eo namque genere locutionis neſcire quiſque dicitur, quod occultat, quo dicitur foſſa cęca, quę occulta eſt. Neque enim aliquo genere loquuntur Scripturę, quod in conſuetudine humana non inveniatur: quia utique hominibus loquuntur.* Ex quibus verbis patet, in conſuetudine humana uſitatum eſſe aſſumere verbum *neſcio* pro eo, quod eſt non ſcire, niſi occultè: vel non ſcire tanquam manifeſtabile. In quo nulla eſt reſtrictio mentalis, quia ipſum verbum *neſcio* id ſignificat juxta humanam loquendi conſuetudinem.

45. Huic aſſertioni S. Auguſt. conſonat S. Th. *in c. 2.* Epiſtolæ ad Philipp. ad ea verba: *Donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Ubi Angelicus Doctor habet hęc verba: *In Sacra ſcriptura tunc dicitur aliquid fieri, quando innoteſcit.* Ex quo ſequitur, quòd juxta hanc phraſim poteſt cum veritate dici, non eſſe, quòd nondum eſt manifeſtabile. In quo nulla eſt reſtrictio mentalis, ſed ſpecialis uſurpatio vocis conſueta, & communis. Quòd quidem intelligendum eſt de illis occultis, quæ non ſunt in præjudicium Reipublicæ, aut Communitatis, aut in damnum tertii: hæc enim juridicè interroganti aperienda ſunt, & in quibuſcunque aliis, in quibus fuerit obligatio declarandi.

46. Tertiò S. Auguſtinus, *lib. contra mendacium cap. 10.* affirmat, eum, qui loquitur per metaphoram, & allegoriam, non mentiri; quamvis ſub metaphora occultet veritatem audientibus. Et ita affirmat, Jacobum cum veritate dixiſſe: *Ego ſum primogenitus tuus Eſau*, propter myſticam, & metaphoricam ſignificationem, quę non percipiebatur tunc ab Iſaac patre ejus. Relegenda ſunt verba S. Auguſt. etſi notiſſima: *Jacob autem quidquid matre fecit auctore, ut patrem fallere videretur ſi diligenter, & fideliter attendatur, non eſt mendacium, ſed myſterium. Quæ ſi mendacia dixerimus, omnes etiam parabolæ, ac figuræ ſignificandarum quarumcunque rerum, quæ non ad proprietatem accipiendæ ſunt, ſed in eis aliud ex alio eſt intelligendum, dicentur eſſe mendacia. Quod abſit omninò. Nam qui hoc putat, tropicis etiam tam multis locutionibus omnibus poteſt hanc importare calumniam, ita ut hæc ipſa, quæ appellatur metaphora:: poſſit iſta ratione mendacium nuncupari.* Proſequiturque multis exemplis hanc rem explicans, & ita vindicat ab omni ſuſpicione mendacii Jacobum, Joſephum, & David Regem. In quibus omnibus neque mendacium, neque reſtrictio mentalis invenitur.

47. Et juxta hanc doctrinam multi viri ſpirituales mortificationis ſtudioſi, cùm invitantur ad cibi ſapidi delicias, affirmant, illum cibũ ſuę valetudini nocere, intelligẽtes id in ſenſu ſpirituali, & metaphorico: quia licèt ille cibus non noceat corporibus; nocet tamen perfectioni, quam profitentur. Item ægritudinis doloribus afflicti reſpondent, benè ſe valere: quia licèt malè ſe habeant, quoad corporis valetudinem, bene tamen ſe habent quoad robur ſpiritus: & valetudinẽ, quæ ſignificat corporis ſanitatem, metaphoricè uſurpãt pro ſanitate ſpiritus. Sic etiam Religioſus quidam Minorita (ut refertur *in 2. par.* Chronici S. Franciſci) accepit quaſdam aves à viro ſæculari, ut deferret in domum ejus, & pergens ad templũ miſit eas in ſepulchrũ, quod ſibi conſtruxerat ſęcularis ille. Qui non inveniens aves in domo ſua, obviàm factus Minoritę expoſtulavit cum eo de dolo, & mendacio. Dei autem ſervus duxit ſæcularem illũ ad templum, & oſtenſo ſepulchro dixit: [Ecce aves tuę; hęc eſt enim domus tua.] Quare dum per ſenſũ ſpiritualem, & metaphoricũ, ſepulchrũ ejus appellavit domum illius, non eſt mentitus, & prætereà dedit illi monitum ſalutis. Quare in urgenti neceſſitate occultandi veritatem, licitum erit reſpondere per metaphoram, præſertim timore mortis.

48. Quartus amphibologiæ modus licitus eſt, cùm quis reſpondet ad mentem interrogantis: quæ quidem, propriè loquendo, non eſt amphibologia, ſed juſta veritatis declaratio, quamvis eam non rectè percipiat, qui interrogat. Ita P. Suarez, *tom. 4. in 3. par diſp. 33. ſect. 6. nu. 5* & Lugo Card. *diſp. 23. de pœnit. ſect 4. n. 75.* ubi ponit exemplum *Qui habet unum panem ſibi omninò neceſſarium, verè reſpondet, ſe nullum habere ei, qui petit panem commodatum; quia nullum habet, quem commodare poſſit, de quo ſolo ille interrogat, & loquitur.* Sic etiam ſi quis commiſit furtum, & illud Sacramentaliter confeſſus eſt: & poſteà iterùm confitens interrogatur à confeſſario, an fecerit furtum: ille ſine mendacio dicit: *Non feci*; quia licèt iſta ſit negatio univerſalis, limitatur tamen ex intentione confeſſarii interrogantis; cujus eſt ſolùm interrogare de iis, quæ non ſunt expoſita alteri confeſſioni. Et ideò ea propoſitio *Non feci furtum*, in iis circumſtantiis reddit hunc ſenſum *Non feci furtum, quod non confeſſus ſim:* quia ſic reſpondet ad mentem interrogantis.

49. Hanc eandem doctrinam tradidit S. Thom. *in 4. diſt. 21. qu. 3. ar. 1. qu. 1. ad 2.* agens enim de obligatione ſigilli, qua obſtringitur confeſſarius ait: *Si præcipiatur ſub pęna excommunicationis latæ ſententiæ, quòd dicat, ſi aliquid ſcit de peccato, non debet dicere: quia debet æſtimare, quod intentio præcipientis ſit, ſi ſciat ut homo.* Itaque juxta S. Thomam non mentitur confeſſarius, dum reſpondet ad intentionem, quam debet æſtimare in præcipiente.

50. Sed qui ſi ſceleratus aliquis urgeat confeſſarium interrogando, an talis fęmina confeſſa fuerit adulterium? Quid ergo reſpondebit confeſſarius, ſi cognoſcit fęminam id declaraſſe in ſua confeſſione Sacramentali? Reſpondet P. Suarez, *tom 4. in 3. part. diſp. 33. ſect. 6. num 7.* non mentiri confeſſarium, ſi neget: quia tunc reſpondet ad intentionem debitam interrogantis: Sic enim ait: *Alius modus, & melior eſt, ut reſponſio accommodetur intentioni debitæ interrogantis, quæ eſſe debet, an alius taliter ſciat, ut reſpondere teneatur: quo ſenſu verò negat audiviſſe. Dices, hunc ſenſum repugnare interrogationi: nam qui interrogat, an audierit in confeſſione, hoc ipſo excludit omnem alium modum. Reſpondetur, id verum eſſe ex ejus formali intentione: illi tamen imputari repugnantiam in ipſis verbis, & interrogatione: alium verò uti jure ſuo reſpondendi juxta mentem legitimam, quæ ineſſe deberet.*

51. Sic etiam cum Judex procedit via generalis Inquiſitionis, in qua non poteſt denunciari crimen, ſine eo quòd pręcedat infamia, (exceptis excipiendis) qui ſub ſecreto ſcit crimen alterius, cujus nulla præceſſit infamia, cum veritate negat delictum occultũ; quia

reſpon-

reſpondet ad mentem Judicis interrogantis de delictis, quorum prçceſſit infamia.

52. Quintò, Caramuel in Haplote *art. 2. concluſ. 1. n. 14. pag. 17.* affirmat, licitè poſſe admitti eam amphibologiam, per quam voces ſupponantur ſuppoſitione materiali; quo pacto dum homo loquitur, nihil affirmat de objecto. Ut cùm quis dicit, *Petrus eſt nomen*, nihil affirmat de Petro, ſed de voce Petrus. Similiter ſi quis fecit furtum, & interrogatus, an id fecerit, reſpondeat: *Dico quod non feci*, affirmans ſe dicere ea verba: quo pacto ea verba materialiter ſumuntur. Sic cùm quis mandat memoriæ carmina Vigilii, aut recitat, nihil affirmant de objecto, ſed ipſæ voces uſurpantur materialiter. Et confirmari poteſt, quia uſurpatio vocum cum ſuppoſitione materiali non videtur eſſe reſtrictio mentalis, qualis in his propoſitionibus damnatur. Sed ego hunc modum amphibologiæ non approbo; quia video non approbari à Cenſoribus Romanis. Quare cenſeo conſuli oportere Sacram Congregationem.

53. Sextò eſt etiam alius modus reſpondendi præfatis interrogationibus, quæ extrajudicialiter fiunt; idque abſque ulla amphibologia; ſcilicet per circumlocutionem, quæ de præſenti nihil affirmat, nec negat; v. g. interrogatur quis de actione aliqua, quæ neceſſariò poſtulat ſecretum. In quo caſu poteſt reſpondere: *Gauderem utique id ſcire, ut tibi ſatisfacerem*. Quo pacto, neque affirmat, neque negat id ſcire; & qui interrogat, exiſtimat, illum neſcire, quòd interrogatur. Similiter Petrus poſtulat à Joanne pecunias mutuas; & ſi Joannes reſpondeat: *Gauderem habere pro tuo ſolatio*, hoc modo, neque affirmat, neque negat; quãvis Petrus intelligat, iis verbis ſignificari, Joannem non habere. Similiter qui interrogatur de homine illac tranſeunte poteſt reſpondere ſine mendacio: *Gauderem vidiſſe, ut ſatisfacerem*.

54. Huc etiam ſpectat cum fçmina, quç commiſit adulterium, & illud Sacramentaliter confeſſa eſt, marito vel alteri interroganti, poſſe ſine mendacio reſpondere, *Innocens ſum; immunis ſum ab hoc delicto*: quia per confeſſionem Sacramentalem illud peccatum jam eſt dimiſſum. Sed adverte, licitè ita reſponderi abſque juramento; cum juramento autem illicitè. Et ratio eſt: quia ad ſimplicem affirmationem ſufficit probabilitas facti; ad juramentum verò requiritur certitudo. Non autem habet certitudinem de remiſſione peccati, quãvis habeat probabilitatem. Alii ſunt modi, quibus ſine reſtrictione mentali poteſt ſubſiſtere amphibologia, quando neceſſe eſt veritatem occultari. Sed quia non rectè intelligũtur, vel ad praxim ab operaturis, vel ad cenſuram à calumniaturis; illis libenter ſuperſedeo.

CAPUT V.

Solvuntur objectiones capite 1. propoſitæ.

SUMMARIUM.

Ea Chriſti verba. Ego autem non aſcendo, *non indigent reſtrictione mentali.* n. 56.
In illis verbis: Dies feſtus *ſumitur formaliter ut feſtus, ex S. Auguſt.* n. 57.
S. Raphael locutus eſt myſticè, & metaphoricè. n. 59.
Jacob locutus eſt metaphoricè, cum affirmavit, ſe eſſe Eſau. n. 60.
Quomodo ſermones Judith non egeant reſtrictione mentali? n. 61.
Quomodo obſtetrices Ægyptiæ meruerint præmium à Deo, quamvis dixerint mendacium officioſum? nu. 62.
Quomodo præfatæ obſtetrices vindicari poſſint à mendacio? n. 63.

55. SOlutio omnium earum objectionum, quæ deſumuntur ex locis Sacræ ſcripturæ, tota ſtat in eo, quòd veritas eorũ non ĩdiget reſtrictione mẽtis, ſed per ipſa ſigna externa ſubſiſtere poteſt.

56. Ad primum ergo ex Joan. 7. dicendum eſt, veritatem ejus dicti nulla indigere reſtrictione mentali. Et ſi quidem attendamus ad quaſdam verſiones, quæ leguntur in Græcis codicibus, quaſque refert P. Maldonado in *cap. 7. Joan. n. 18.* ceſſat omninò difficultas. Nam alii legunt, *nondum aſcendo*; alii verò *non aſcendo nunc*, quòd benè componitur cum eo, quòd poſteà Chriſtus aſcenderit.

57. Sed retinendo verſionem Vulgatæ, videat, qui velit, varias interpretationes Sanctorum Patrum, quas refert P. Maldonado *loco cit. n. 20.* quæ omnes procedunt, ſine eo quòd neceſſe ſit confugere ad reſtrictionem mentalem. Mihi maximè placet interpretatio, quam tradit S. Auguſt. *qu. 78.* veteris, & novi teſtamenti. Scilicet reſpondiſſe Chriſtum Dominum ad mentem cognatorum ſuorum, qui ſuadebant ei, ut aſcenderet ad feſtum illum ſcænopegiç, ad manifeſtandum in eo magnificentiam miraculorum, & ad conciliandam ſibi eam gloriam. Quibus Chriſtus Dominus reſpondit, ſe non aſcendere ad diem illum feſtum celebrandum cum lçtitia, quia dies feſtus proprius ejus erat dies feſtùs Paſchatis, in quo effuſurus erat ſanguinem pro redemptione hominum; id enim ſignificant ea verba, *quia meum tempus nondum impletum eſt*. Audiendus S. Auguſt. l. c. *Quid videtur contrarium, quando non tunc aſcendit, quando negavit, ſed aſcendit poſteà? Et aſcendit, non quaſi ad diem feſtum, ſed quaſi ad perfruendas delicias diei feſti. Certum eſt ergo, quia non aſcendit ad diem feſtum ſalvator. Is autem illi fuit dies feſtus, quo paſſione ſua redemit mundum:: Hic dies feſtus ejus, in quo vicit mortem.*

58. Ubi vides duo aſſeri ab Auguſtino. Primum quod benè componatur, dixiſſe *non aſcendo*, ſcilicet de præſenti, & quòd deinceps aſcenderit. Secundum, quòd cum myſterio dixerit, ſe non aſcendere *ad diem feſtum iſtum, &c.* Quia non erat celebraturus cum lætitia, niſi illum diem feſtum, in quo erat redempturus genus humanum. Juxta quem ſenſum affirmat Chriſtus D. ſe non aſcenſurum ad diem feſtum in ſenſu formali, ideſt, ad feſtum ut feſtum.

59. Ad ſecundam objectionem ex Tobiæ 5. ex eo quod S. Raphael dixerit: *Ego ſum Azarias, Ananiæ magni filius*. Reſpondendum eſt, Angelum locutum eſſe myſticè, & metaphoricè. Nam hoc verbum *Azarias* ſignificat auxilium Domini: & id verbum *Ananias* ſignificat nubem. Nubes autem juxta S. Ambroſium *ſerm. 61.* ſignificat Patrem Æternum. Senſus ergo verborum Angeli myſticus fuit: [Ego ſum auxiliator à Deo, filius adoptivus Æterni Patris.] Ad quod affirmandum nulla indiguit Angelus reſtrictione metali.

60. Ad tertiam objectionem ex eo, quòd Jacob affirmaverit ſe eſſe Eſau, dicendum eſt cum S. Auguſtino *lib. contra mendacium, c. 10.* totum illud fuiſſe myſterium, & Jacobum inſtructum à Matre locutum eſſe per metaphoram, ſeu allegoriam. Hæc autem ad ſui veritatem nulla indiget reſtrictione mentali.

61. Ad quartam objectionem, ex eo, quòd Judith multa dixerit Holopherni, quæ videntur mendacia, dicendum eſt, nulla opus eſſe reſtrictione mentali ad ſalvandam veritatem eorum, quæ locuta eſt Judith, coram Holopherne. Nam quod dixit, Iſraelitas ob ſua peccata tradendos eſſe in perditionem, id abſolutè dicitur de peccatoribus in peccato perſiſtentibus. Quod autem dixit, miſſam ſe eſſe à Deo, ut hæc illi enunciaret, dubitari non poteſt, cùm certum ſit, eam Judithæ miſſionem ſpeciali Dei providentia factam fuiſſe ad dicendum, & operandum ea, quæ dixit, & operata eſt; licèt ea non dixerit in eo ſenſu, quem intelligebat Holophernes, ſed in alio longè diverſo. Quod verò dixit, Holophernem ingreſſurum eſſe per mediam Hieruſalem, &c. verificatum eſt in Holopherne jam mortuo; ad quod verificandum nulla opus fuit reſtrictione mentali.

62. Ad quintam objectionem ex verbis obſtetricum Ægyptiarum reſpondetur primò, quamvis obſtetrices id mendacium officioſum dixerint, nullam inde oriri difficultatem. Nam verè componuntur hæc duo, & quòd id mendacium dixerint, & quòd Deus prçmio affecerit rectam earum operationem ſervandi maſculos; nam cum aliqua operatione bona admiſcetur aliqua culpa venialis, remunerat Deus operationem bonam, quamvis culpam deteſtetur, & debito ſupplicio proſequatur.

63. Reſpondetur ſecundò, optimè poſſe obſtetrices vindicari à mendacio abſque ulla reſtrictione mentali. Nam maximè credibile eſt, quòd ubi fçminæ Iſraelicitæ audierunt decretum Pharaonis de occidendis maſculis Hebræis ab obſtetricibus, ipſæ fœminæ Iſraeliticæ didicerint obſtetricandi artem, ut prædicti maſculi ſervarentur, quare dum id dixerunt obſtetrices, nullo vitio mendacii infectæ ſunt, neque ulla reſtrictione mentali indiguerunt.

CAPUT VI.

Satisfit ſcrupulis, & dubitationibus, cap 2. relatis.

SUMMARIUM.

Quomodo confeſſarius reſpondebit, interrogatus de peccato in confeſſione audito? nu. 65. & ſeqq.
Item ille, qui interrogatur de delicto ſecreto. n. 67.
Quid reſpondebit adultera, à qua vir poſtulat juramentum ſuper adulterio. nu 68. & 69.
Quid reſpondebit Secretarius Inquiſitionis interrogatus de cauſa arcana? n 70.
Quid famulus juſſus negare exiſtentiam Domini in ſua domo? n. 71.
Quomodo verificetur id, quod dicitur de homine luctuoſo, eũ eſſe in agro? n. 72.
Quo pacto non mentiatur, qui petenti mutuum, dicit ſe non habere? n. 73.
Quomodo reſpondebit ſine mendacio, qui cogitur laudare rem non bonam? n. 74.
Quid reſpondebit interrogatus de tranſitu hominis, cui imminet mors ab inimicis? n 75.
Quomodo intelligantur ſine mendacio quædam verba, quæ dicuntur urbanitatis gratia. n. 76.

64. CUm *c. 4.* propoſuerimus quatuor modos utendi amphibologiis, licitos illos quidem, & minimè contentos ſub ea damnatione Pontificis; inde deſumenda eſt reſponſio ad omnes ſcrupulos, & dubitationes, *c. 2.* propoſitas.

65. Ad primam ex dictis *c. 3.* reſpõdetur, ſi Confeſſarius interrogetur de peccato alterius, quòd per confeſſionem Sacramentalem novit, poteſt reſpondere primò juxta ſecundum modum, *Neſcio*, ſive *Non ſcio*; uſurpando nomen ſcientiæ in ſua propria ſignificatione, quamvis minùs vulgari, quatenus ſignificat ſcientiam evidente deductam ex præmiſſis evidentibus; cùm verum ſit, confeſſarium non ſcire id peccatum ex prçmiſſis evidentibus, ſed ſolùm ex fide humana. Secundò poteſt reſpondere *Non ſcio*, juxta Cardinalem de Lugo, quatenus hçc verba ſignificant ſcientiam utilem ad reſpondendum. Et ita tunc idem erit dicere *Non ſcio*, atque *ſcientia utili ad reſpondendum*. Tertiò juxta S. Auguſtinũ, juxta quem ſecundùm conſuetudinem humanam *Neſcire quiſque dicitur, quòd occultat*, ſcilicet quando

urget juſta cauſa occultandi. Quartò, juxta S. Thomam ſuprà cit. quatenus confeſſarius reſpondet ad mentem interrogantis, quòd ipſe non ſcit illud peccatum, *ut homo eſt*.

66. Si verò ſceleratus quis interroget confeſſarium, an audierit in confeſſione Sacramentali tale peccatum, non reſpondebit ille mendaciter, ſi dicat: *Non audivi*. Nam juxta Joannem de Lugo ea propoſitio idem ſignificat, ac iſta, *Non audivi per notitiam utilem ad reſpondendum*. Secundò juxta S. Auguſtinum, juxta quem, *Non audivi*, idem eſt, ac non audivi tanquam rem manifeſtabilem. Tertiò juxta S. Thomam, juxta quem *Non audivi*, idem eſt, ac *Non audivi ut homo*. Quartò juxta Suarium, dicens, *Non audivi*, reſpondens ad intentionem debitam interrogantis. Quæ omnia patent ex *cap*. 4.

67. Ad ſecundam de eo, qui novit occultiſſimè adulteriũ infame nobilis fęminę, quod jure naturali tenetur occultare, reſpondeo, illum poſſe reſpondere per verbum *Non ſcio*, eiſdem modis, ac confeſſarius, excepto quarto, in quibus nullum eſt mendacium, nec reſtrictio mentalis. Item per circumlocutionem, ut dixi *cap* 4. in modo 6.

68. Ad tertiam de fœmina adultera, quam maritus interrogat de adulterio, occiſurus ſi fateatur, reſpondeo, poſſe illam reſpondere ſine mendacio, & ſine reſtrictione mentali, primò per verbum ęquivocum, ſcilicet *Non violavi fidem*: Fides enim ſignificat tria, & credulitatem, & fiduciã, & Fidem conjugalem: ſi ergo loquitur in prima, aut ſecunda ſignificatione, non utitur mendacio, neque reſtrictione mentali. Secunda, ſi dicat *Non vulneravi honorem tuum* nam vulnerare eſt ictus materialis, qui proprie loquendo non cadit in honorem. Tertiò ſi confeſſa eſt Sacramentaliter delictum ſuum, recepitque abſolutionem, poteſt dicere, ſe eſſe ab ea culpa immunem, aut non eſſe ream; ſi id dicat abſque juramento. Vide, quę dixi *cap*. 4. fine.

69. Quartò, in tam urgenti vitæ periculo videtur loqui poſſe per metaphoram in illa ſignificatione, quæ communis eſt in Sacra Scriptura, in qua adulterium frequenter uſurpatur pro idololatria. Ut conſtat Hieremiæ *cap*. 13. *verſ* 27. & Oſeæ ferè per totum *cap* 2. & Ezechielis *cap*. 23. *verſ*. 27. ibi: *Quia adulteratæ ſunt, & ſanguis in manibus earum, & cum idolis ſuis fornicatæ ſunt*. Et ibid. *verſ*. 45. & 49. Item Judicum *cap*. 2. *verſ*. 17. ibi: *Fornicata cum Diis alienis, & adorantes eos*. Et cap. 8 verſ. 33. *Averſi ſunt filii Iſrael, & fornicati ſunt cum Baalim*. Et Deuteronomii 1. cap. 5. verſ. 25. *Et fornicati ſunt poſt Deos populorum terræ*. Et Pſalm. 105. verſ. 39. *Fornicati ſunt in adinventionibus ſuis*. Circà quem locum videatur Lorinus *tom*. 3 in Pſalm. Et quidem tempus tererem, ſi omnia loca Sacræ Scripturæ, quæ hunc loquendi modum tenent, recitarem. Non ergo mentitur ea fœmina, quæ negat adulterium in ſenſu, in quo eo verbo utitur ſępiſſimè Sacra Scriptura.

70. Ad quartam de Secretario Inquiſitionis, qui obſtrictus de juramento ſecreti ſervandi, adhuc tamen interrogatur ab amico de cauſa arcana cujuſdam Rei, reſpondeo, illum poſſe uti omnibus modis, quibus juxta ſupra dicta uti poteſt confeſſarius. Et ſicut Confeſſarius, juxta S. Thomam, cùm dicit *Neſcio*, intelligitur, quòd neſcit *ut homo eſt*, ita Secretarius poteſt dicere, Neſcio, & intelligitur, quod neſcit, *ut privatus homo eſt*. aliud enim ſcit, qua Secretarius, & aliud qua privatus homo. Et ad hoc nulla reſtrictio mentalis requiritur, nã id, quod ſubintelligitur, nõ eſt ex reſtrictione mentis ſed ex ipſo officio Secretarii, quod exercet. Item poteſt reſpondere per circumlocutionem, ut dixi *cap*. 4. in modo 6.

71. Ad quintam de famulo, qui jubetur negare exiſtentiam domini in ſua domo, reſpondeo, eum uti poſſe (ſi loquatur latinè) ea amphibologia, quam ponit gloſſa in cap. *Ne quiſ*. 22. quæſt. 2. *Non eſt domi*, ideſt, *Non comedit domi*. Vide *cap*. 4. Secundò, ut ibidem dixi, poteſt figere pedem in uno lapide, & ſic ſine mendacio, & ſine reſtrictione mentali reſpondebit, *Non eſt hic* Ideſt, in iſto lapide. Tertiò poteſt dicere ſine mendacio, & ſine reſtrictione; *Egreſſus eſt domo*, ſic enim non deſignat tempus, eſt enim verum, quòd ſæpè egreſsus fuerit, neque teneatur reſpondere ad mentem interrogantis; niſi fortè eſſet Judex juridicè interrogans, vel deeſſet cauſa juſta occultandi.

72. Ad ſextam de viro nobili, qui ad demonſtrationem luctus non vult admittere viſitationes amicorum, & jubet affirmari ſe eſſe in agro; reſpondeo, illum non mentiri, quia illa verba apud omnes ex communi conſuetudine in Hiſpali, & in aliis urbibus Bœticæ, & Caſtellæ ſignificant, hominem eſse remotum à conſortio propter luctum: & ita omnes intelligunt eam phraſim, & modum loquendi jam receptum.

73. Ad ſeptimam; de eo, qui dicit, ſe non habere pecunias; cum ab ipſo poſtulantur mutuò; reſpondeo excuſari poſse à mendacio abſque reſtrictione mentali, primo, reſpondendo ad mentem poſtulantis: ille enim non poſtulat eas, quę alteri ſunt neceſsarię; unde ſolùm poſtulat ultra neceſsarias. Unde ſi ille, à quo poſtulantur, indiget illis, cùm veritate dicit, *Non habeo*, quia ultro ſibi neceſſarias, non habet. Secundò. Jam omnes intelligunt, hanc vocem *Non habeo* in talibus circunſtantiis ſignificare, ſe non habere ad mutuandum; idque ſine ulla reſtrictione mentis: quia hæc eſt communis intelligentia. Tertiò per circumlocutionem, qualem poſui *cap*. 4. in modo 6.

74. Ad octavam de fœmina obligata ad laudandam potionem ſibi propinatam, illam quidem inſipidam; reſpondeo multis modis poſſe reſponderi abſque mendacio, & abſque reſtrictione mentis. Primò. Quia de quolibet ente creato cum veritate dicitur, quòd ſit bonum, omnia enim pollent bonitate tranſcẽdentali. Secundò dici poteſt bona, quatenus bona eſt ad virtutem mortificationis exercendam. Ad quod non requiritur reſtrictio mentalis, ſed ſola ſignificatio ejus vocis bona, quę univerſalis eſt, & extenditur ad quodlibet genus bonitatis.

75 Ad nonam, de eo, qui interrogatur circà tranſitum hominis, quem ſicarii quærunt occiſuri, reſpondeo juxta dicta *cap*. 4. illum reſpondere poſse, eo modo quo S. Franciſcus reſpondit, cùm de tranſitu latronum interrogatus eſt. Item poſse reſpondere per circumlocutionem poſitam *cap*. 4. in 6 modo, ſcilicet, *Gauderem ſcire, ut tibi ſatisfacerem*. In quo nihil affirmat, vel negat.

76. Ad decimam, de iis, quę communiter ſolent dicere homines, ſcilicet *Oſculor manus tuas, &c.* quę ſi in rigore ſumantur, videntur eſse mendacia, quę tamen re vera non ſunt talia; quia omnes intelligunt, ea dici per metaphoram, vel hyperbolem: & eorum intelligentia recepta eſt apud omnes.

CAPUT VII.

De Reo interrogato à Judice.

SUMMARIUM.

Quid reſpondere debeat interrogatus à judice, interrogante circà ſolutionem Gabellæ evidenter injuſtæ? n. 77.

An reus criminis capitalis, interrogatus à judice de delicto ſemiplenè probato, teneatur manifeſtare illud? n. 78.

Et Authores partis affirmativæ. Ibid.

Fundamentum ejus opinionis, ex eo quòd judici legitimè interroganti reus tenetur obedire. n. 79. & 80.

Oppoſita ſententia, & ejus Authores. n. 81.

Fundamentum ejus ſententiæ, ex eo quòd leges humanæ non obligant cum periculo vitæ. n. 82.

Eſſe aliquas leges, quæ non obligant ad culpam, ſed ad pœnam. Et quomodo bene ſatisfiat fundamento partis oppoſitæ. n. 83.

Quomodo ſint correlativa jus præcipiendi, & debitum parendi. n. 84.

Facilis reſponſio ad objectionem Goneti. n. 85.

Quid reſpondere debeat reus juridicè interrogatus de delicto capitali? nu. 86.

Et quid quando judex non interrogat juridicè? n. 87.

77. AD undecimam de eo, qui ne ſolvat gabellam evidenter injuſtam, interrogatur à judice, ut ſub juramento dicat, quantum mercis apud ſe retineat, negatque partem mercis, reſpondeo multis modis poſse excuſari à perjurio; ſuppoſito quod in iis circunſtantiis non interrogatur legitimè. Primo, ſi reſpondeat v. gr. *Viginti amphoras olei*, non mentitur, quia dum dicit *viginti amphoras olei* non negat reliquas, & verum eſt, quòd habet illas viginti. Secundò, poteſt negare ſe habere plures quàm viginti. In quo verum dicet ad mentem judicis interrogantis, nam judex ſolùm interrogat de illis, ex quibus debet gabellam ſolvere. Et cùm non debeat ſolvere eam gabellam injuſtam, verum eſt ad mentem interrogantis, quòd non habeat eas, ex quibus debeat ſolvere gabellam. Vide, quę dixi *cap*. 4. in 4. modo amphibologię.

78. Ad duodecimam dubitationem reſpondeo, ibi admiſceri aliam quęſtionem valdè controverſam inter Doctores, an ſcilicet reus criminis capitalis, contra quem eſt ſemiplena probatio, interrogatus à Judice teneatur declarare delictum? Et non pauci ſunt Doctores, qui ſtant pro affirmativa ſententia. Ii ſunt ex Theologis S. Thom. Enricus, Gabriel, Aragon, Corduba, D. Antonius, Paludanus, Tabiena, Armilla, Navarrus, Valentia, Toletus, Graffius, Salon, Petrus de Ledeſma, Sayrus, Bannez, Philiarcus. Item ex juriſperitis Didacus, Perez, Simancas, Antoninus Gomez, Archidiaconus, Panormitanus, Bernardus Diaz, Covarruvias, Gutierrez, Lucas de Penna, & Everardus, quos refert, & ſequitur P. Thomas Sanchez *lib* 6. *Conſilior cap* 3. *dub*. 29.

79. Authores hujus primę ſententię nituntur eo ſundamento. Nam quoties judex interrogat juridicè, reus tenetur declarare veritatem; quia inter partes juſtitię potiſſima eſt obedientia, qua tenetur quis parere majoribus, dum juſta pręcipiunt: ſed quando eſt ſemiplena probatio contra reum, judex interrogat juridicè, & pręcipit, quod juſtum eſt: ergo reus tenetur obedire, & veritatem declarare.

80. Confirmatur. Nam implicat contradictionem, quòd Judex habeat jus pręcipiendi. & reus non habeat debitum parendi. nam hæc duo ſunt eſsentialiter correlativa. Ergo ſi judex pręcipit, quod juſtum eſt, reus tenetur obedire.

81. Sed oppoſitam ſententiam, quæ affirmat, non teneri reum fateri ſuum delictum, ſi propter illud plectendus ſit pœna capitali, vel triremium, aut alia ſimili, veram cenſeo. Pro qua ſententia ſtant Navarra, Panormitanus, Sylveſter, Angelus, Armilla, Emmanuel Rodriquez, Salcedo, Vega, Leſſius, Sà, Baldellus, Salas, Enriquez, Villalobos, Filliucius, Fagundez, Alcozer, Reginaldus, Portel, Peirinus, Diana, & Joannes Sancius, quos refert, & ſequitur Lug. Card. *tom*. 2. *de juſtit*. *diſp*. 40 *ſect*. 1. *num*. 14.

82. Fundamentum hujus ſententię eſt inconcuſsum. Leges, &

præ-

præcepta humana non obligant cum periculo vitæ, aut alterius damni ſupparis; ut ex materia de legibus eſt compertum inter authores: ergo præceptum judicis non obligat reum cum periculo capitis, aut alio propè ſimili. Legat, qui voluerit, Cardinalem Lugo citatum, qui cætera argumenta efficaciſſimè proſequitur.

83. Ad Fundamentum partis oppoſitæ reſpondet optimè, eſſe aliquas leges, & præcepta, quæ non obligant ad culpam, ſed ad pœnam; ut notiſſimum eſt inter authores. Et ex hac doctrina optimè intelligitur, quomodo judex interroget juridicè, & adhuc reus non tenetur ſub culpa fateri delictum ſuum. Nam judex interrogat juridicè obligando duntaxat ad pœnam, & ideò reus non manet obligatus ſub culpa.

84. Ad confirmationem dicendum eſt, eſſe eſſentialiter correlativa judicem habere jus præcipiendi ſub culpa, & reum habere debitum apparendi ſub eadem. Non tamen ſunt correlativa, quod judex habeat jus præcipiendi ſub pœna, & quod reus habeat debitum obtemperandi ſub culpa.

85. Hinc colligitur facilis ſolutio ad illam objectionem, quàm magni facit Gonetus *tom.* 3. in diſertation. de opinionum probabilitate *n.* 95. his verbis: [Si vera eſſet Tamburini ſententia, nunquam liceret judici, reos ad confeſſionem criminis capitalis, quantumvis ſemiplenè probari, torturis adigere; quia iniquum eſt, quenquam ad id cogere, quod præſtare non tenetur.] Reſpondeo enim negando ſequelam. Ad probationem diſtinguo propoſitionem aſſumptam: iniquum eſt quenquam ad id cogere, quod præſtare non tenetur [ſub culpa neque ſub pœna,] omitto, quòd præſtare non tenetur (ſolùm ſub culpa,) nego. Et quidem eadem argumenti forma argui poſſet contra aliquas leges civiles, quæ non obligant ſub culpa, ſed ſolùm ſub pœna: ad quas obſervandas poteſt obſtringere Judex, quamvis non obligent ſub culpa.

86. Qua quæſtione ſic decisâ, reſtat inquirere modum, quo reus ſine perjurio poſſit cælare veritatem. Aſſeroque cælari poſſe eiſdem modis, quibus ad tertiam dubitationem dixi de adultera, à qua maritus exigit juramentum. Excepto primo modo, quia ſolùm poteſt deſervire; quando judex reum interrogat de adulterio, non verò quando de cæteris criminibus.

87. Ad tredecimam dubitationem de reo negante delictum, quia judex non interrogat juridicè; reſpondeo, iiſdem modis amphibologiæ eum uti poſſe, quibus diximus ad præcedentem dubitationem.

CAPUT VIII.

An in damnatione propoſitionis vigeſimæ octavæ damnetur aliquid aliud præter reſtrictionem mentalem?

NON EGET SUMMARIO.

88. EX dictis in ſuperioribus conſtat, in dãnatione propoſitionis 26. & 27. non contineri aliud, niſi reſtrictionem mentalem; ſicut etiam doctrinam, quæ aſſerat, eſſe poſſe cauſam aliquam honeſtandi reſtrictionem mentalem: neque in eo decreto damnari alios amphibologiæ modos, qui ſine mendacio poſſunt uſurpari.

89. Circa propoſitionem tamen 28. dubitatur, an præter reſtrictionem mentalem damnetur aliquid aliud? Et rationem dubitandi præbent ea verba, quia non tenetur *declarare judici crimen occultum*. In quibus verbis damnari videtur propoſitio aſſerens; neminem teneri ad fatendum crimen ſuum occultum judici interroganti. Et ideo Figuera in expoſitione hujus propoſitionis 28. aſſeruit, eam doctrinam de crimine occulto non fatendo coram judice, damnari in eo decreto. Sed multo meliùs Lambier *tom* 3. *Summa*, *nu.* 1557. *& ſeqq.* affirmat, ibi ſolùm damnari reſtrictionem mentalem, neque ſub damnatione contineri doctrinam de neganda veritate coram judice interrogante. Etenim nullus Author, quem ſciamus, dixit, judici legitime interroganti poſſe reum negare veritatem, niſi quando imminet reo pœna capitalis, aut alia propè ſimilis.

90. De illo autem caſu an volens aſcendere ad Magiſtratum, teneatur, aut non teneatur ad manifeſtandum ſuum crimen occultum Principi, aut gubernatori interroganti, nihil decidit hæc damnatio; ſed ſolùm ſtatuit, illum interrogatum non poſſe uti reſtrictione mentali. Circa aliam verò quæſtionem, an in eo caſu Princeps, vel gubernator interroget juridicè, aut non, circa crimina occulta; nihil ſtatuit hæc damnatio. Scimus quidem, quòd ſi Princeps interroget juridicè, interrogatus tenetur declarare; quod ſi ille non habeat jus interrogandi de crimine occulto, interrogatus non tenetur declarare. Hæc autem damnatio abſtrahit ab ea quæſtione, dummodo firmiter teneatur, illi dignitatis candidato nullatenus licere uti reſtrictione mentali.

91. Confirmatur ex *leg. Semper ff. de Regulis juris*: ubi pro regula generali traditur: *Semper in obſcuris* (id eſt in dubiis) *quod minimum eſt, ſequimur*. Ut ex aliis etiam textibus oſtendi ſuprà. Cùm ergo non ſit certum, quin potius valde dubium, an Pontifex damnet opinionem aliquam circa manifeſtandum veritatem judici interroganti, quod minimum eſt, ſequi debemus, nempe quod ea damnatione non contineatur id, quod ſpectat ad manifeſtandum judici crimen occultum; ſed ſolùm id, quod ſpectat ad reſtrictionem mentalem, quæ ex nullo capite honeſtari poteſt.

DISERTATIO XX.

An liceat ſimulare adminiſtrationem Sacramentorum, ſaltem ex metu gravi?

CAPUT PRIMUM.

Pro expoſitione propoſitionis 29. damnatæ præmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

Refertur propoſitio damnata, & ejus ſenſus. n. 1.
Diſtinctio ſimulationis formalis, & materialis. n. 2.
Duo requiſita ad ſimulationem formalem. n. 3.
Quid ſit ſimulatio materialis, & quid, quando ſigna externa indifferentia ſunt ad plura ſignificanda? n. 4.
Quodnam ſit diſcrimen inter voces, & ſigna externa quoad ſignificationem? n. 5.
Quomodo ſigna externa poſſint procedere à diverſis cauſis, & ideò ſignificare diverſa? n. 6.
Qualis fuerit ſimulatio Joſue, & militum ejus? n. 7.
Quid, quando Chriſtus Dominus finxit, ſe longiùs ire? Lucæ 24. nu. 8.
Duplex diſtinguitur ſimulatio materialis alia, quæ reſpicit circumſtantiam temporis, & alia abſque tali circumſtantia. n. 9.

1. PRopoſitio 29. inter damnatas hæc eſt: *Urgens metus gravis eſt cauſa juſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi*. Quæ propoſitio unum ſupponit, & alterum ſtatuit. Supponit, illicitum eſſe ſimulare adminiſtrationem Sacramentorum abſque cauſa gravi, & ſtatuit urgentem metum eſſe cauſam gravem, ratione cujus non ſit illicitum ſimulare adminiſtrationem Sacramentorum. Damnata autem hac propoſitione, relinquitur, ita eſſe illicitam eam ſimulationem, ut non ſufficiat metus urgens, ut reddatur licita. Ut autem ſenſus hujus propoſitionis, & damnationis ejus melius percipiatur, aliqua prænotari oportet.

2. Prænotandum eſt ex P. Suarez *de legib. lib.* 9. *cap.* 17. *n.* 15. dupliciter uſurpari poſſe, & ſolere vocem *ſimulationis*: alia eſt enim ſimulatio formalis, & alia ſimulatio materialis. Simulatio formalis juxta S. Thomam 2. 2. *qu.* 111. *art.* 1. *corp.* eſt, cùm quis per ſigna externa factorum, vel rerum ſignificat aliquid contrarium ejus, quod credit. Atque Sanct. Thom. id ſemper eſſe peccatum, quia ſic eſt mendacium, *Non refert autem, utrùm aliquis mentiatur verbo, vel quocunque alio facto, ut ſupra habitum eſt. Unde cùm omne mendacium ſit peccatum, ut ſupra dictum eſt, conſequens eſt etiam, quòd omnis ſimulatio eſt peccatum*. Quæ ſunt verba Angelici Doctoris. Unde fit, quòd ſimulatio formalis dicitur illa, quæ doloſa eſt, & mendax.

3. Hinc fit, quòd ſicut ad mendacium, ita & ad ſimulationem doloſam requiruntur duo; & quod ſit falſum, ſaltem exiſtimatum, id quod quis ſignificat per ſigna externa; & quòd ſit ex intentione decipiendi, qua quis intendit, quod alii intelligant aliter, ac ipſe cognoſcit, rem ſe habere.

4. Simulatio materialis eſt, cùm quis dat ſigna externa factorum, vel rerum, indifferentia ad plura ſignificanda, per quę præter intentionem aliqui decipi ſolent. Circà quam deſcriptionem aliqua notanda veniunt. Primum, ſicut in verbis non eſt mendacium, cùm quis loquitur per terminum æquivocum, licet is, qui loquitur, intelligat unum ſignificatum, & qui audit, intelligat alterum ſignificatum; ita contingit in eo, qui loquitur, aut quaſi loquitur per ſigna externa, quando hæc ſunt indifferentia ad plura ſignificanda.

5. Secundum, magnum eſſe diſcrimen inter voces, & res quoad ſignificationem. Voces enim ſignificant ad placitum, juxta impoſitionem hominum. Res autem ſunt ſigna naturalia: gemitus enim eſt ſignum naturale angoris animi; riſus eſt ſignum naturale lætitiæ. Quamvis aliquando ſignificent ad placitum, non quidem ex communi impoſitione hominum, ſed ex privata intentione ejus, qui utitur tali ſigno. Sic enim cùm quis non advertit externum cultum, quem exhibere debet magnati occurrenti, amicus propè ſtans percutit leviter brachium ejus non advertentis: quæ percuſſio in talibus circumſtantiis ex intentione percutientis eſt ſignum ejus cultus exhibendi tali magnati; & ſic in multis aliis.

6. Tertium, hæc ſigna externa naturalia ut in plurimùm ſunt effectus alicujus cauſæ; nam effectus eſt ſignum naturale ſuæ cauſæ. Quia tamen contingere ſolet, quòd unus effectus poſſit procedere à multiplici cauſa; ideò ſolet etiam contingere, quòd unus ponat effectum procedentem à cauſa A. & qui videt, exiſtimet procedere à cauſa B. & ita is, qui videt, decipiatur. Unde fit, quòd poſſit, & ſoleat dari ſimulatio materialis, per quam qui videt factum, exiſtimet procedere ab una cauſa, à qua re vera non procedit: & ita qui materialiter ſimulat, non intendit decipere, ſed permittit deceptionem alterius.

7. Et ita c. 8. libri Joſue, iſte præcepit militibus fugam, ut commodiorem haberent occaſionem debellandi hoſtem. Et ita num. 5. dicitur. *Cùmque exierint contra nos, ſicut ante fecimus, fugiemus, &*

ter-

terga vertemus, donec perſequentes ab urbe longiùs protrahantur: putabunt enim, nos fugere, ſicut priùs. Et *num. 15. Joſue verò, & omnis Iſrael ceſſerunt loco, ſimulantes metum, & fugientes per ſolitudinis viam.* Quam ſimulationem excuſant à peccato Interpretes, utpotè ſimulationem materialem; quia fuga poteſt procedere à diverſis cauſis, nempè vel à timore vel à deſiderio habendi commodiorem occaſionem pugnandi. In hoc ergo caſu iſtud deſiderium erat cauſa, à qua procedebat fuga, non metus; hoſtes autem putabant, eam fugam procedere à metu. Dicuntur autem Joſue, & ejus milites *ſimulantes metum*, non quia intendebant decipere, ſed quia permittebant deceptionem.

8. Sic etiam intelligitur illud factum Chriſti D. quo coram duobus diſcipulis accedentibus ad Emmaus, *finxit ſe longiùs ire*. Luc. c. 24. dicitur enim finxiſſe per ſimulationem materialem; quia diſcipuli putabant, motum Corporis Chriſti D. ſignificare viam materialem; & ipſe Dominus ſignificabat ſuum ad Cœlos iter: quare diſcipuli decipiebantur, præter intentionem Chriſti D. non enim intendebat deceptionem illorum, ſed permittebat.

9. Quartum. Simulatio materialis eſt in duplici differentia. Alia eſt, quæ reſpicit objectum, aut circumſtantiam vitioſam, quę non poteſt excuſari à culpa. Nam Catholicus, qui ſimulat ſe Judęum, aut Lutheranum, quamvis non ſimulatione formali, quia non ita ſe ſimulat ex intentione decipiendi, ſed ex alia diverſa intentione, nullatenus excuſatur a culpa. Alia eſt ſimulatio materialis (quam libenter vocarem materialiſſimam) quæ reſpicit rem, aut circumſtantiam omninò indifferentem, quæ nihil continet vitii, aut culpę. Talis eſt illa ſimulatio Machabæorum, & illa, qua Chriſtus D. *finxit ſe longiùs ire*; ut ſupra dixi.

C A P U T II.

An propoſitio damnata loquatur de ſimulatione formali, an etiam de materiali?

S U M M A R I U M.

Argumenta pro damnatione ſolius ſimulationis formalis. nu. 11. & ſeqq.
Damnatio comprehendit tam ſimulationem materialem, quàm formalem. nu. 14.
Et quomodo ſimulatio materialis afferat irreverentiam Sacramentis. Ibidem.
Simulatio materialis, quæ reſpicit circumſtantiam vitioſam, non excuſatur à culpa. num. 15.
Quomodo nomine ſimulationis veniat tam materialis, quàm formalis? nu. 16.
Sacerdos proferens verba conſecrationis cum ſimulatione materiali, peccat graviſſimè. n. 17.
Comprehendi ſimulationem materialem, probatur à paritate amphibologia. nu. 18.
Item ex eo, quòd fingit, diſpenſari merita Chriſti. n. 20.
Solvuntur objectiones. n. 21. & ſeqq.

10. UT perfectè calleamus ſenſum hujus damnationis, inquirimus, an ſolùm damnetur propoſitio, quatenus aſtruit licitam ſimulationem formalem adminiſtrationis Sacramentorum, nempè ex intentione decipiendi, ſaltem virtuali; an etiam damnetur propoſitio, quatenus reſpicit ſimulationem materialem, ſcilicèt in qua præter intentionem adminiſtrantis decipiuntur fideles.

11. Et propoſitioni aſſerenti, quòd damnetur ſolùm ſimulatio formalis, videntur ſuffragari hæc argumenta. Primum, nam ſola ſimulatio formalis eſt propriè, & ſtrictè ſimulatio: ergo cùm in his damnationibus ſtandum ſit pro verborum proprietate, dicendum eſt, damnationem intelligi de ſimulatione formali; nam ſimulatio materialis non eſt propriè, & ſtrictè ſimulatio.

12. Secundum. Nam in dubiis cujuslibet legis, ſemper debemus intelligere id, quod eſt minus obligatorium. Ita *capit. in obſcuris. De regul. jur. in 6. In obſcuris, quod minimum eſt, ſequimur.* Ex eadem regula habetur in *l. Semper in obſcuris. ff. de Regul. jur.* item in *leg. Quidquid aſtringenda. ff. de verbor. obligationibus. Quidquid aſtringenda obligationis cauſa dictum eſt, id niſi palàm exprimatur, omiſſum eſſe cenſendum eſt.* Ergo cùm non palàm exprimatur ſimulatio materialis, omiſſa eſſe cenſenda erit, atque adeò non manſiſſe ſub damnatione. Ex *cap. contra eum. De regul. jur. in 6,* dicitur. *Contra eum, qui legem dicere potuit apertiùs, facienda eſt interpretatio.* Cùm ergo damnatio potuerit explicare, an intelligatur propoſitio de ſimulatione materiali, videtur facienda eſſe interpretatio contra rigorem legis, & hæc intelligenda eſſe juxta minimam obligationem, quam poteſt imponere.

13. Tertium. Nam damnatio eò reſpicere videtur, ne fiat dolus in adminiſtratione Sacramentorum: ſed ſimulatio materialis, in qua præter intentionem contingit deceptio paſſiva, non eſt dolus: ergo damnatio non reſpicit ſimulationem materialem.

14. Dicendum tamen eſt, damnationi huic ſubjacere tam ſimulationem materialem, quàm formalem factam in adminiſtratione Sacramentorum. Hoc probatur primò. Etenim conſtat, damnari eam propoſitionem, quia continet irreverentiam reſpectu Sacramentorum; ut ampliùs conſtabit ex dicendis capitibus ſequentibus: atqui quando fit irreverentia rebus ſacris per ſimulationem, eodem modo affert ſimulatio irreverentiam rebus ſacris, ſive ſimulatio ſit formalis, ſive materialis: ergo in hoc decreto utraque ſimulatio damnatur. Probatur minor. Nam qui coram idolo thus projicit in thuribulum coram aliis, non excuſatur à peccato, per hoc quod fiat ſimulatione materiali, & ſine intentione ſignificandi aſtantibus affectum adorationis, immò cum ſola intentione olfaciendi odorem thuris; non ſolùm propter ſcandalum, ſed etiam, quia eſt cultus externus idoli: ergo ſicut reverentia externa exhibita idolo, etiam cum ſimulatione materiali non excuſatur à peccato contra præceptum adorandi ſolum Deum; ita irreverentia contra rem ſacram, etiam cum ſimulatione materiali, non excuſatur a peccato irreverentiæ: cùm reverentia rei non ſacræ, & irreverentia in rem ſacram æquo jure cenſeantur proportione ſervata.

15. Similiter ſi quis in Miſſa, dum elevatur hoſtia, oſtendat caput coopertum galero, vel pileo, ſimulans omiſſam adorationem debitam, quamvis ſimulatio ſit materialis, & ſolùm ex intentione propriæ commoditatis, irreverentiam committit ingentem, quin excuſetur ex eo, quòd ſimulatio ſit materialis: ex quo patet, actionem non excuſari ab irreverentia in rem ſacram, ex eo quod ſimulatio ſit materialis, & ea ſimulatio non fiat ex intentione decipiendi. Nam, ſicut dixi *capit. præced.* Datur ſimulatio materialis, quæ reſpicit, rem, vel circumſtantiam vitioſam, quæ non poteſt excuſari à culpa. Et talis eſt ſimulatio in adminiſtratione Sacramentorum, propter reverentiam illis debitam.

16. Probatur ſecundò concluſio. Quia nomine *ſimulationis* in communi modo loquendi, non ſolùm venit ſimulatio formalis, ſed etiam materialis: cujus manifeſtum ſignum eſt, quod Authores, qui concedunt, vel negant, licitam eſſe ſimulationem in adminiſtratione Sacramentorum, non diſtinguunt inter ſimulationem formalem, & materialem, ſed indiſtinctè de omni ſimulatione loquuntur: ergo propoſitio damnata loquitur indiſtinctè de qualibet ſimulatione formali, & materiali, atque adeò hæc damnatio condemnat utramque.

17. Confirmatur. Nam Sacerdos, qui diceret verba conſecrationis ſuper panem ſine intentione conſecrandi, ab omnibus dicetur ſimulaſſe conſecrationem, quamvis non faceret ex intentione decipiendi, ſed ſolùm ex intentione gloriandi de bona pronunciatione verborum: hæc autem eſt ſimulatio materialis: ergo etiam ſimulatio materialis cenſetur ab omnibus vera, & abſoluta ſimulatio.

18. Probatur tertiò. Sicut ſe habet in verbis amphibologia, quę uſurpatur per terminum æquivocum ſignificantem plura ut plura; ita ſe habet in factis, & rebus ſignificativis ſimulatio materialis per ſigna externa ſignificantia res diverſas; ſed amphibologia, quæ datur in termino æquivoco ſignificante tum blaſphemiam, tum aliud etiam objectum, non excuſatur à peccato contra Religionem, eo quod illam proferens non intendat illam proferre juxta ſignificationem blaſphemiæ; ſub quacunque enim intentione proferatur, affert irreverentiam blaſphemiæ: ergo idem cenſendum eſt de ſimulatione materiali.

19. Minor probatur. Et exemplum ſit in eo, qui aſſerit; *Ita eſt per vitam Dei*, quæ ab omnibus Doctoribus numeratur inter blaſphemias, eo quod ſenſus ſit, *deficiat vita Dei, ſi hoc non eſt ita*, ideò autem numeratur inter blaſphemias. quia ſignificatur vita Dei ut defectibilis. Sed quid ſi non dicatur ſub ea intentione, & ſignificatione, ſed ſub qua vita Dei non ſignificetur ut defectibilis? Sanè quamvis ea verba poſſint admittere alium ſenſum non irreligioſum, adhuc ea verba continent blaſphemiam, quia ſufficit, quòd ſignificent in una uſurpatione contumeliam Dei, quamvis in alia id non ſignificent.

20. Probatur quartò. Qui ſimulat utcunque adminiſtrationem Sacramenti, fingit, ſe diſpenſare merita Chriſti: ſed fingere quòd diſpenſat merita Chriſti D. cùm re vera illa non diſpenſat, illudit Chriſto D. ergo qui ſimulat utcunque adminiſtrationem Sacramenti, Chriſto D. illudit. Quæ omnia confirmantur *cap. De homine. De celebr. Miſſar. ut referam c. 4.*

21. Objectiones ſub initium hujus capitis propoſitæ nullius momenti ſunt. Ad primam reſpondeo, falſum eſſe antecedens: nam ſimulatio materialis vera, & propria ſimulatio eſt; ut conſtat ex communi modo loquendi, & reſpectu Sacramenti affert circumſtantiam irreverentiæ.

22. Ad ſecundam reſpondeo, verum eſſe, quòd in dubiis, & obſcuris, quod minimum eſt, ſequi debemus. Nego tamen de hoc eſſe poſſe dubium circa Sacramenta, cùm ſimulatio materialis ſit verè, & propriè ſimulatio, & in hoc caſu afferat irreverentiam.

23. Ad tertiam negandа eſt major: quia non damnatur ſolùm propter vitandum dolum; ſed quia quævis ſimulatio adminiſtrationis Sacramentorum eſt contra reverentiam Sacramentis debitam.

CA-

CAPUT III.

An huic damnationi ſubjaceat propoſitio aſſerens, licere aliquando miniſtrare hoſtiam non conſecratam pro conſecrata?

SUMMARIUM.

Authores docentes præfatam opinionem. n.24.
Argumentum pro illa. n.25.
Et argumento fingitur caſus impracticabilis. n.26.
Ea opinio ſubjicitur huic damnationi. n.27.
Ejus improbabilitatem affirmans communiter Theologi. n.28.
An hoſtia non conſecrata, & ſimulatè miniſtrata, exponatur periculo idololatriæ. n.29.
Aliud argumentum ex jure Canonico. n.30. & ſeqq.
Aliqua conſequentia ex eo textu conſequuta. n.33.

24. LIcitam eſſe hanc ſimulationem in aliquibus caſibus, miniſtrando hoſtiam non conſecratam pro conſecrata aliqui Authores aſſeruerunt. Nam Altiſiodorenſis (ut refert P. Suar. *tom. 3. in 3. part. diſp. 67. ſect. 4. §. Circa tertiam*) affirmat, ſi homo ſit in articulo mortis, & nulla ſit reſervata hoſtia conſecrata, ad vitandum ſcandalum, licitum eſſe dare hoſtiam non conſecratam pro conſecrata. Quam opinionem dicit P. Suarez eſſe *improbabilem, & intolerabilem*. Alii verò dicunt, quòd ſi fiat conventio inter Sacerdotem, & peccatorem, licebit miniſtrari peccatori hoſtiam non conſecratam: ne, ſi indignè recipiat, fiat reus corporis Domini; & ne, ſi ei denegetur communio, infamatus maneat peccator. Poſſe autem ita diſponi, vt ea forma non conſecrata non exponatur adorationi fidelium, ſi omninò occulta deferatur. Ita S. Bonavent. Albertus Magnus, & Adrianus, quos refert P. Suarez ubi ſupra. Item Villalobos *tom. 1. ſum. tract. 7. diff. 38. n. 7.* & Ludovicus de S. Ivan *to. 1. ſumm. q. 7. de Euch. art. 8. diff. 7.* apud P. Moya *tom 1. ſelect. tract. 4. q. 2. n 5.*

25. Et fortaſsè videbitur alicui, eam opinionem non ſubjacere huic damnationi. Etenim ſi Sacerdos, & peccator ſciunt, non eſſe conſecratam, non erit ſimulatio, maximè ſi miniſtretur, nullo alio adſtante; ſimulatio enim ſupponit ignorantiam: cùm ergo damnetur in hoc decreto ſimulatio adminiſtrationis Sacramentorum, ſi hic non intervenit ſimulatio, non ſubjacebit damnationi.

26. Sed hæc objectio fingit caſum impracticabilem, nempe illum, in quo neceſſe ſit miniſtrare hoſtiam non conſecratam peccatori conſentienti, nullo alio adſtante; quia ſi nullus alius adeſt, & dat illi conſentienti hoſtiam non conſecratam, quomodo verificatur, quòd dat non conſecratam pro conſecrata, hoc enim ſupponit ignorantiam ſaltem adſtantium, & dare peccatori hoſtiam non conſecratam, nullo alio adſtante, potiùs erit ludere, quàm fingere communionem. Caſus ergo præſens eſt, in quo adſtantes ignorant illam actionem communionis, quamvis Sacerdos, & peccator ſciant, hoſtiam non conſecratam miniſtrari.

27. Dicendum ergo eſt, illam opinionem eorum Authorum ſubire hanc damnationem. Patet. Damnat enim hoc decretum propoſitionem aſſerentem, licere ſimulationem in adminiſtratione Sacramentorum, etiam ex cauſa metus urgentis: cùm ergo manifeſtum ſit, eám fictam communionem eſſe ſimulationem in adminiſtratione Euchariſtiæ; quia fingitur eſſe Euchariſtia ea, quæ non eſt talis; patet, talem opinionem ſubiici huic damnationi.

28. Et quidem illam opinionem reiiciendam putat communior ſententia Theologorum. Ita P. Suarez ubi ſupra, P. Vaſquez de Euchar. *diſp. 209. c. 1.* P. Caſtro Palao *tom. 1. tract. 2. diſp. 1. punct. 13. nu. 8.* qui affirmat, quòd oppoſita ſententia *audaciam, & temeritatem videtur redolere*. Et alii paſſim Doctores.

29. Aliquod tamen diſſidium eſt in reddenda ratione hujus aſſertionis. Commune argumentum pro hac concluſione eſt: hoſtia enim non conſecrata exponitur adorationi adſtantium: ex quo ſequitur idololatria materialis. Hoc argumentum P. Vaſquez non putat efficax: ait enim, nullum eſſe periculum idololatriç, eo quòd affectus adorantis Euchariſtiam fertur in ſolum Chriſtum. Sed non aſſentior: quia ille cultus externus exhibitus rei creatæ omninò eſt illicitus; & ita peccaret lethaliter, qui exhiberet cultum externum coram idolo, etiam ſi ejus affectus internus ferretur in Chiſtum Dominum. Et ita peccator ipſe ſciens, hoſtiam non eſſe conſecratam, peccaret exhibendo eum cultum externum genuflexionis; & ut benè advertit P. Suarez relatus, ipſa ſuſceptio communionis, quamvis fictæ, eſſet cultus externus, ideò graviter illicitus.

30. Aliud argumentum malitiæ hujus communionis fictç deſumitur ex *c. De homine de celebrat. Miſſar.* ubi Innoc. III. refert caſum in hæc verba. *Quæſiviſtis, quid de incauto Presbytero videtur, qui cùm ſciat, ſe in mortali crimine conſtitutum, Miſſarum ſolemnia, quæ non poteſt propter neceſſitatem quamlibet intermittere, propter ſui facinoris conſcientiam dubitat celebrare, peractiſque cæteris circumſtantius Miſſam celebrare ſe fingit, & ſuppreſſis verbis, quibus conficitur Corpus Chriſti, panem, & vinum tantummodò purè ſumit, ita credens per id, quod prætendit populo ſatisfacere, ut per hoc, quod intendit, Deum non debeat provocare.*

31. Ad hunc caſum reſpondet immediatè Pontifex hoc tenore verborum. *Cùm ergo falſa ſint abiicienda remedia, quæ veris ſunt periculis graviora; licèt is, qui pro ſui criminis conſcientia reputat ſe indignum, peccat graviter, ſi ſe ingerit irreverenter ad illud; gravius tamen videtur offendere, qui ſic fraudulenter illud præſumpſerit ſimulare; cum ille in ſolius miſericordis Dei manum incidat, iſte verò non ſolùm Deo (cui non veretur illudere) ſed populo, quem decipit, ſe adſtringat.*

32. Ex quibus verbis patet primò, peccaſſe graviſſimè Presbyterum ratione falſitatis, & ſimulationis. Patet ſecundò, non ſolùm fuiſse reum, quia decepit populum, ſed quia non eſt veritas illudere Deo, nam ſimulare fraudulenter rem Divinam, juxta modum loquendi Pontificis, eſt Deo illudere. Patet tertiò, gravius deliquiſse Presbyterum, ſimulando conſecrationem, quàm ſi reus fuiſset corporis, & ſanguinis Domini, ſacrificando, & manducando indignè.

33. Hinc etiam manifeſtè colligitur primò, Sacerdotem, qui miniſtrat hoſtiam non conſecratam etiam conſentienti, peccare peccato falſitatis, & ſimulationis. Colligitur ſecundò, illum peccare non ſolùm quatenus decipit adſtantes, ſed etiam, quatenus ſimulat fraudulenter rem Divinam, atque adeò illudit Deo. Colligitur tertiò, gravius peccare, qui ſic ſimulat fraudulenter communionem Corporis Domini, quàm ſi hoſtiam conſecratam indignè ſumeret: *Gravius* enim *videtur offendere, qui ſic fraudulenter præſumpſerit ſimulare*. Nam eadem ratio militat in Presbytero fictè celebrante, ac in peccatore fictè communicante.

CAPUT IV.

An damnationem incurrat propoſitio docens, eſse licitum proferre ſuper panem verba conſecrationis ſine intentione conſecrandi?

SUMMARIUM.

Opinio Joannis Sancii. n.34.
Argumenta pro ea opinione. n.35. & 36.
Ea propoſitio incurrit damnationem. n.37.
Damnatio contenta in hoc decreto per propoſitionem univerſalem. n.38.
Et damnat propoſitionem, ſivè univerſalem, ſive particularem. n.39.
Solvuntur objectiones ſupra poſitæ. n.40. & 41.
Quid ſi ſimularet conſecrationem per alia diverſa verba? n.42.
Et quid ſi fieret per ſimulationem formalem, & quid per materialem. nu. 43. & 44.

34. IOannes Sancius *in ſelectis diſp. 35. nu. 3.* proponit hypotheſim in qua hæreticus minaretur mortem Sacerdoti, niſi conſecraret totum panem, qui eſset expoſitus venditioni in platea civitatis. In qua hypotheſi affirmat, licitum eſse ei Sacerdoti proferre verba conſecrationis ſine intentione conſecrandi.

35. Quod autem caſus iſte non contineatur ſub hac damnatione, videtur ſuaderi his argumentis. Primò. Hæc propoſitio: *Vrgens metus gravis eſt cauſa Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi*; eſt indefinita, & ex mente ſuorum Doctorum videtur æquivalere univerſali; docent enim, quemlibet urgentem metum eſse cauſam gravem, & ſufficientem ad juſtificandam eam ſimulationem. Atqui damnationes iſtæ ita procedunt, ut ſtatuant, veram eſse contradictoriam propoſitionis damnatæ. Ergo damnatio hujus 29. propoſitionis fit per hanc contradictoriam; *Non omnis urgens metus eſt gravis cauſa Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi*, ſivè, quod idem eſt, *Aliquis urgens metus non eſt gravis cauſa, &c.* Quæ contradictoria eſt particularis negativa. Sed à particulari non valet ad ſingularem, neque à propoſitione indeterminata ad determinatam: ergo non valet, *Aliquis urgens metus non eſt gravis cauſa: ergo metus mortis non eſt gravis cauſa*. Erit ergo metus mortis cauſa ſufficiens ad eam ſimulationem, quamvis alii metus minoris momenti non ſint ad id cauſæ ſufficientes.

36. Secundò. In graviſſima neceſſitate licitum eſt, uti opinione tenuiter probabili, ut docent Authores relati ſupra *diſert. 4.* ſed opinio præfata, quòd metus mortis ſit cauſa ſufficiens ad ſimulationem adminiſtrationis Sacramentorum, eſt ſaltem tenuiter probabilis; neque ulla eſt urgentior cauſa, quàm metus mortis; ergo is ſufficit, ut ſimulari poſſit Sacramentorum adminiſtratio.

37. Sed his non obſtantibus dicendum eſt tanquam omninò certum, eam propoſitionem ſubjacere huic damnationi. Patet aſsertio. Nam hæc damnatio inſiſtit veſtigiis Innocentii III. *in capit. De homine. De celebrat. Miſsar. ſupra relato in capit. 3.* ex quo textu (ſumpto argumento à minori ad majus) conſtat, eam ſimulationem proferendi verba conſecrationis sine intentione conſecrandi eſse intrinſecè pravam: nam multò gravius eſt contra reverentiam Sacramenti, proferre verba conſecrationis, quæ inſtituta ſunt à Chriſto D. pro confectione Sacramenti: proferre, inquam, sine intentione conficiendi, quàm ſupprimere, ſeu omittere verba ipſa, cùm dicenda erant. Declarat autem Pontifex, eam ſimulationem eſse *illudere Deo*, & id eſse gravius peccatum, quàm eſse reum corporis, & ſanguinis Domini; quòd idem à fortiori convenit in eum, qui verba conſecrationis profert sine intentione conſecrandi. Atqui hoc, quod eſt illudere Deo, ita eſt intrinſecè malum, ut nullam ob cauſam juſtificari poſſit: ergo.

38. Ex quo ulterius conſtat, eam damnationem fieri per propoſitionem univerſale, & ſenſus ejus eſt iſte: *Nullus urgens metus eſt gra-*

vit cauſa Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi. Tum quia cùm ea ſimulatio, juxta Innocentium III. ſit *illudere Deo*, & ad illudendum Deo nullus metus urgens poſſit eſſe cauſa id licitum reddens, ſeqtitur, quòd hujuſmodi damnatio admittenda ſit tanquam univerſalis negativa, ita ut nullus metus urgens ſufficiat.

39. Tum etiam, quia ſicut indefinitè procedit propoſitio damnata: ita etiam indefinite procedit damnatio: quæ quidem damnat propoſitionem, ſive hæc loquatur tanquam univerſalis, ſive loquatur tanquam particularis: & ideò damnatio damnat illam utroque modo, ita ut ſi propoſitio damnata procedat tanquam particularis, damnatio procedit tanquam univerſalis negativa, *Nullus urgens metus*, *&c.* quo pacto contradicit particulari affirmativæ. Et ſi propoſitio damnata procedat tanquam univerſalis affirmativa, damnatio ſit particularis negativa. Quia ergo propoſitio damnata poteſt intelligi utroque modo, ideò damnatio intelligitur utroque modo.

40. Ex his facillimum eſt ſolvere argumenta ſuperius propoſita. Ad primum reſpondeo, propoſitionem damnatam obnoxiam eſſe, ut intelligatur tanquam univerſalis, & tanquam particularis; & ideò damnatio procedit tanquam univerſalis, reprobando utroque modo eam propoſitionem. Quare licèt propoſitio damnata indefinita ſit, & juxta mentem ſuorum Doctorum ſit univerſalis; at ex mente Decreti, *juncto capit. De homine*, relato, etiam damnatio eſt univerſalis, quia contradicit propoſitioni, ſive ſumptæ univerſaliter, ſive particulariter.

41. Ad ſecundum reſpondeo, eam propoſitionem damnatam poſſe ante damnationem cenſeri tenuiter probabilem sat poſt damnationem, nihil omninò habere probabilitatis practicæ; & ideò jam neque tenuiter probabilem cenſeri debere.

42. Rogabis, quid dicendum ſit in hypotheſi, in qua hæreticus ignarus verborum conſecrationis minaretur mortem Presbytero, ſi non conſecraret illum panem expoſitum venditioni: iſte autem, ut evaderet mortem, recitaret orationem dominicam, ſimulando in hunc modum conſecrationem illius panis?

43. Cujus deciſio indiget diſtinctione. Poteſt enim Presbyter in ea hypotheſi per ſimulationem formalem, & poteſt per materialem: id eſt, poteſt procedere ex intentione deceptionis illius: & procedere non intendendo, ſed permittendo deceptionem ejus. Primo modo peccat, ſicut peccaret, ſi diceret, (iſte panis jam eſt conſecratus) eſt enim mendacium, ſignificare alteri per ſignum externum aliquid aliud contra id, quod ipſe judicat.

44. Secundo modo non peccaret ille Presbyter, quia licèt verum ſit, illicitam eſſe ſimulationem materialem in adminiſtratione Sacramentorum; at in ea hypotheſi non datur ſimulatio circa adminiſtrationem Sacramentorum; quia recitare orationem dominicam omninò indifferenter ſe habet ad adminiſtrationem, & confectionem Sacramenti; eſt enim latiſſimum diſcrimen inter hoc, quòd eſt, dicere verba conſecrationis abſque intentione conſecrandi, & recitare orationem dominicam: nam verba conſecrationes inſtituta ſunt à Chriſto D. ad conſecrandam Euchariſtiam: non ſic oratio dominica.

C A P U T V.

An ſubjaceat damnationi dicere, quòd liceat ſimulare adminiſtrationem Sacramenti Pęnitentiæ; & quomodo.

S U M M A R I U M.

Ratio dubitandi ex ſcandalo, quod poteſt reſultare ex abſolutione negata indigno. n. 46.
Sigillum ſervandum eſt non ſolùm verbis, ſed etiam factis. n. 46.
Modus dicendi Filguera. n. 47.
Modus dicendi Magiſtri Hozes. n. 48.
Illicitum eſt proferre verba abſolutionis ſine intentione abſolvendi. num. 49.
Et an id ſit illudere Deo? n. 50.
Et oppoſita propoſitio ſubjacet damnationi. n. 51.
Quid debeat facere confeſſarius, qui coram aliis negat abſolutionem indigno? n. 52.
Et quid, ſi intendat deceptionem circumſtantium? n. 54.
Quomodo hic modus negandi abſolutionem non ſubjaceat huic damnationi? n. 55.
Reſponſio ad rationem dubitandi. n. 56.
An modus dicendi Magiſtri Hozes ſubjaceat huic damnationi? num. 57. & ſeqq.
An metus mortis ſit ſufficiens, ut confeſſarius ſimulet, ſe abſolvere, eodem modo, quo ſit pro ſervando ſigillo. n. 60. & ſeqq.
Aliud dubium ſolvitur. n. 63.

45. Circà præfatam quæſtionem inquires primò, an liceat confeſſario aliquando ſimulare abſolutionem Sacramentalem? Et ratio dubitandi eſt: quia plerumque contingit, hominem confiteri peccata ſua in magno pęnitentium concurſu, qui circumſtant; confeſſarium autem cognoſcere, quòd ille non vult deſerere occaſionem proximam peccandi, aut non habere propoſitum de cętero non peccandi. Quid ergo facere debeat confeſſarius? Nam ſi abſolvit indignum, peccat graviſſimè. Si non abſolvit, circumſtantes animadvertunt, illum peccatorem eſſe indignum abſolutione, atque adeò confeſſarius violat ſigillum ſuę abſolutionis omiſſione, manifeſtans indignitatem peccatoris: ergo ſaltem debet ſimulare, ſeu fingere, quod abſolvit, ne manifeſtetur indignitas peccatoris contra præceptum ſigilli.

46. Et confirmatur. Nam, ut obſervavit P. Suarez *tom. 4. in 3. part. diſp. 33. ſect. 6. nu. 2.* ſecretum confeſſionis jure Divino injunctum ſervandum eſt, non ſolùm verbis, ſed etiam factis: ut conſtat ex *cap. Omnis utriuſque ſexus. De Pęnit. & remiſſ.* ubi dicitur: *Caveat autem* (confeſſarius) *omninò, ne verbo, aut ſigno, aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorem*. Si ergo eo facto dimittendi peccatorem abſque abſolutione manifeſtatur indignitas cognita in ipſa confeſſione peccatoris, vel violandum eſt jus Divinum ſigilli, vel utendum eſt ſimulatione abſolutionis, ne manifeſtetur circumſtantibus talis indignitas.

47. Filguera in expoſitione ejus propoſitionis ſine aſſeris, poſſe, confeſſarium per ſigna externa ſignificare, ſe abſolviſſe: eo quòd tunc poterit abſolvere pro foro externo, non autem pro interno. Sed non explicat, quomodo id fiat ſine ſimulatione formali, quæ includit mendacium facti: neque explicat, quomodo poſſit pœnitens abſolvi à peccatis tantùm pro foro externo; neque explicat, quomodo id non ſit ſimulatio in adminiſtratione Sacramenti; quæ omnia explicatione indigent.

48. Hozes in expoſitione propoſitionis 39. *n. 11.* quamvis neget, poſſe fieri ſimulationem in reliquis Sacramentis, concedit, illam fieri poſſe in Sacramento pęnitentiæ, quando urget obligatio ſigilli, ſcilicet in caſu propoſito in ratione dubitandi. Deindè ſuperaddit, licitam eſſe in hoc caſu ſimulationem abſolutionis; quia in illa ſimulatione, qua fingit ſe abſolvere indignum, exercet poteſtatem ligandi, quam confeſſarius habet.

49. Sit prima concluſio. Non licèt confeſſario in ea hypotheſi proferre verba abſolutionis ſine intentione abſolvendi. Ratio eſt: quia eſt magna irreverentia, quæ immediatè verſatur circà immediatam formam Sacramenti, inſtitutam à Chriſto Domino ad hunc ſolum finem dimittendi peccata. Primò, quia qui affirmat; *Ego te abſolvo* ſine intentione abſolvendi, mentitur; affirmat enim ſe abſolvere, cùm re vera non abſolvat; mentiri autem circà formam Sacramenti eſt magna irreverentia Sacramento illata.

50. Secundò. Quia non eſt minor irreverentia Sacramenti, ſed fortaſſè major, dicere verba abſolutionis ſine intentione abſolvendi, quàm ſupprimere verba conſecrationis in caſu, quòd teneatur ea proferre: ſed ſic ſupprimere verba conſecrationis declarat Innocentius III. eſſe illudere Deo, verbis ſuprà allatis; ergo proferre verba abſolutionis ſine intentione abſolvendi, eſt illudere Deo.

51. Sit ſecunda concluſio. Propoſitio affirmans, licitum eſſe proferre in eo caſu ea verba abſolutionis ſine intentione abſolvendi, ſubjacet huic damnationi. Patet concluſio. Nam damnatio hęc reprobat quamcumque ſimulationem Sacramenti, quæ verè, & propriè eſt ſimulatio ejus: prolatio autem verborum abſolutionis ſine intentione abſolvendi verè, & propriè eſt ſimulatio Sacramenti; ergo id hac damnatione reprobatur. Et quidè ſolùm excipitur ab hac damnatione ea ſimulatio, quę verſatur circà rem indifferenter ſe habentē ad Sacramentum, vel ad materiam ejus, aut formam, ut mox dicam.

52. Sit tertia concluſio. Confeſſarius, qui in conſpectu plurium circumſtantium videt, pęnitentem indignum eſſe abſolutione ob defectum diſpoſitionis, ne prodat indignitatem peccatoris violando ſigillum, debet, quaſi obmurmurando, recitare aliquam brevem orationem, aut quid ſimile, non quidem intendendo deceptionem circumſtantium, ſed permittendo illam. Probatur concluſio. Nam ex una parte habet ſtrictiſſimam obligationem juris Divini non prodendi indignitatem peccatoris cognitam in confeſſione; ex altera verò parte hæc non eſt propriè, & in rigore ſimulatio Sacramenti; quia ea ſimulatio indifferenter ſe habeat reſpectu Sacramenti, & cujuſvis partis illius; nam ſi tunc obmurmurando dicat. *Pater noſter, qui es in cęlis, &c.* hæc verba nihil pertinent ad verba abſolutionis; & ideo ea ſimulatio omnino materialiter ſe habet ad Sacramentum, & partes eſſentiales ejus.

53. Idem eſt, ſi dicat; *Ego te abſolvo à cenſuris, in quantum poſſum, & indiges*, ita ut ea vox, *à cenſuris* dicat ſub obſcurè, taliter quod non intelligatur diſtinctè à circumſtantibus. Poteſt etiam dicere: *Ego nuntiquam te abſolvo*: ita ut id verbum *nuntiquam* dicatur ſubobſcurè, ne intelligatur à circumſtantibus.

54. Dixi *non intendendo deceptionem circumſtantium*; quia ſi id ſignum externum daret, intendendo, quòd intelligant rem aliter, ac eſt in mente Sacerdotis, nempe quod intelligant abſolutum eum, qui non eſt abſolutus, eſſet mendacium, ſicut ſi verbis expreſſis diceret, *Ego abſolvo illum*, ſine ulla amphibologia.

55. Et ex dictis patet, hunc modum, quo utitur Sacerdos, ne prodat indignitatem pęnitentis, non reprobari hac damnatione. Conſtat enim hanc non eſſe propriè, & ſtrictè ſimulationem in adminiſtrando Sacramentum. Et quidem ex terminis repugnat, quòd aliqua actio ſit impletio præcepti juris Divini, & quod ſit ſimulatio damnabilis, ut perpendenti patebit. Cùm ergo ea actio neceſſaria ſit, ne violetur jus Divinum ſigilli, omninò exuit rationem ſimulationis damnabilis.

56. Item ex dictis conſtat ad rationem dubitandi initio hujus

capi-

capitis propoſitam: debet enim Confeſſarius ita ſe gerere proferendo aliqua verba ſaltem ſub obſcura pronuntiatione, taliter quod circumſtantes non poſſint cognoſcere, pœnitentem abire abſque abſolutione. Quod fiet modo dicto in tertia concluſione. Ex qua etiam patet, eam non eſſe propriè, & ſtrictè ſimulationem Sacramenti. Ad confirmationem concedendo non ſolùm verbis, ſed factu etiam poſſe violari ſigillum: ſed ex dictis conſtat, quomodo in eo eventu ſe gerere debet confeſſarius, ne illud violet. Patet etiam, quid dicendũ ſit in illis tribus, quæ in modo dicendi Filgueræ ſupra notavimus.

57. Hinc colliges, modum dicendi, quem tradit Hozes proximè citatus, ſubiici huic damnationi, ſi admittit, poſſe uti Sacerdotem verbis abſolutionis ſine intentione abſolvendi. Probatur. Nam hic modus ſimulandi non eſt neceſſarius ad vitandum ſcandalum, cùm poſſit vitari aliis modis ſupra poſitis; & is modus ſimulandi verſatur immediatè circa ipſam formam abſolvendi.

58. Deindè illud, quòd ſubjungit, ſcilicèt à poteſtate ligandi, quam habet Sacerdos, procedere illam ſimulationem, falſum eſt. Etenim negare abſolutionem indigno, & ſimulare abſolutionem; ſunt duo valdè diverſa, & quæ inter ſe nullam habent connexionem; præcipuè ſi ſermo ſit de ſimulatione, quæ fiat dicendo verba abſolutionis ſine intentione abſolvendi. Quare negare abſolutionem indigno procedit à poteſtate ligandi: ſimulare autem abſolutionem modo licito, non procedit à poteſtate ligandi, ſed ab obligatione ſervandi ſigillum.

59. Sed quia verba ſcriptorum benignè interpretanda ſunt, ideò credendum eſt, non eſſe mentem hujus Authoris, quòd fiat ſimulatio, proferendo verba abſolutionis abſque intentione abſolvendi, ſed alio modo licito ex ſupra numeratis: quòd tamen revera debuit cum ea diſtinctione explicare.

60. Inquires ſecundò, an metus mortis ſit cauſa ſufficiens, ut confeſſarius ſimulet ſe abſolvere, eodem modo, ac poteſt ad ſimulare, quando eſt periculum violandi ſigillum? Et caſus poteſt contingere, quando peccator, qui confeſſus eſt ſua peccata, & non vult ea deſerere, auditque à confeſſario, negari ſibi abſolutionem, minitatur mortem confeſſario, niſi abſolvat. Quod non ſemel accidiſſe, audivi non ſemel.

61. Dicendum eſt primò, in eo caſu non eſſe licitum ſimulare abſolutionem, dicendo formam abſolutionis Sacramentalis, quamvis dicatur ſine intentione abſolvendi à peccatis: Ratio eſt eadem, quæ ſupra: quia hæc eſt ſimulatio immediatè verſans circa partem eſſentialem Sacramenti; quæ quia eſt contra reverentiam Sacramenti, nullo metu juſtificari poteſt.

62. Dicendum eſt ſecundò, licitum eſſe in eo caſu ſimulare abſolutionem, per alia verba diſtincta à forma abſolutionis Sacramentalis, eo modo, quo ſupra dixi in tertia concluſione; neque hoc eſt contra præſentem damnationem. Patet hæc concluſio ex dictis in tertia concluſione. Hæc enim propriè, & ſtrictè non eſt ſimulatio adminiſtrationis Sacramenti: & ſicut licita eſt ad declinandum peccatum violationis ſigilli, ita etiam & ad vitandam mortem violentam.

63. Dices. Quid ſi pœnitens minitetur mortem confeſſario, niſi expreſsè, & diſtinctè dicebat verba abſolutionis Sacramentalis? Reſpondeo, verba eſſentialia abſolutionis Sacramentalis eſſe *Ego te abſolvo*; hæc autem verba poſſunt etiam ſignificare abſolutionem à cenſuris, ſi cum ea intentione proferantur, aut abſolvendi duntaxat à cenſuris, & ſubmiſſa voce pronunciando *à cenſuris*. Confeſſarius ergo metuens ſibi mortem à pœnitente, niſi dicat expreſſe, & diſtinctè verba abſolutionis Sacramentalis, poterit dicere ea verba, quæ eſſentialia ſunt abſolutioni Sacramentali, non ut talia, ſed cum intentione abſolvendi à cenſuris, & pronunciando ſubmiſſa voce *à cenſuris*; quo pacto non eſt forma Sacramentalis.

CAPUT VI.

Aliud dubium de ſimulatione Confeſſionis.

SUMMARIUM.

An ſit ſimulatio Sacramenti accedere ad confeſſionale ad tractanda negotia? n. 64.

An hæc damnatio reprobet ſimulationem, non ſolùm adminiſtrationis Sacramenti, ſed etiam ſuſceptionis? n. 65.

Suſceptio non reprobatur expreſſè. n. 66.

Reprobatur tamen virtualiter. n. 67.

Si fiat hæc ſimulatio ad ſollicitandum confeſſarium ad venerea, non ſolùm eſt peccatum mortale ſollicitationis, ſed etiam ſimulationis Sacramenti. n. 68.

Et illa eſt ſimulatio formalis. n. 69.

Propoſitio, quæ docet, non eſſe ſpeciale peccatum eam fictionem, virtualiter ſubiicitur huic damnationi. n. 70.

Qui accedit eo modo ad confeſſarium negotii cauſa cum ſimulatione formali Sacramenti, reus eſt mendacii, & irrogat injuriam Sacramento. n. 71. & 72.

Qui accedit eo modo ad confeſſarium ſine ſimulatione formali, non peccat, neque ſubit hanc damnationem. n. 73. & 74.

64 INquires tertiò, an faciat ſimulationem Sacramenti, cùm quis accedit ad confeſſarium in loco confeſſionali ſedentem, & flexis genibus (eo modo quo ſolent pœnitentes confiteri) tractat negotium aliquod cum confeſſario, taliter quod circumſtantes exiſtiment, eum Sacramentaliter confiteri? Et caſus eſt frequens, præſertim in mulieribus: hæ enim ſic apparent coram confeſſario, quia inveniunt occaſionem opportunam eum alloquendi, vel ut interrogent aliquid pertinens ad ſuam conſcientiam extra confeſſionem, vel ut eleemoſynam procurent, vel ut aliud negotium tractent. Neque vidi Authorem, qui de hoc caſu tractet.

Jo. Cardenas.

65. Et quidem quæſtio hæc poſtulat, ut priùs ſatisfaciamus alteri quæſtioni, nempe an hæc damnatio, de qua in præſenti agimus, reprobet non ſolùm ſimulationem adminiſtrationis in Miniſtro, ſed etiam ſimulationem ſuſceptionis in eo, qui ſuſcipit Sacramentum. Et breviter dicendum, non damnari expreſſè; & formaliter ſimulationem ſuſceptionis Sacramenti; reprobari tamen virtualiter, ſicut in ſimili dixi diſſertat. I. c. 4.

66. Prima pars conſtat: quia propoſitio damnata ſolùm loquitur expreſſè de ſimulatione adminiſtrationis: hæc autem ſolum ſpectat ad miniſtrum, vel ad eum, qui ſe fingit miniſtrum.

67. Secunda verò pars probatur. Tunc enim ex damnatione Pontificia manet damnata virtualiter propoſitio, quando ex ea damnatione maniſeſtè infertur reprobatio ejus propoſitionis: ſed ex damnatione ſimulationis circà adminiſtrationem Sacramẽti infertur reprobatio ſimulationis circà ſuſceptionem Sacramenti; ergo ex hac damnatione manet damnata virtualiter ſimulatio ſuſceptionis Sacramenti. Minor oſtenditur. Nam cùm conſtet, damnationem hanc ſundari in eo, quòd ſimulare adminiſtrationem Sacramenti ſit irreverentia contra Sacramentum, ex eo infertur, à paritate rationis eſſe quoque ſimilem irreverentiam ſimulare ſuſceptionem Sacramenti. Sic enim irrogaret injuriam Sacramento, qui fingeret, ſe accipere Baptiſmum; ſicut Miniſter, qui fingeret, ſe baptizare. Et ſicut irreverentiam committeret in Euchariſtiam, qui fingeret, ſe eam miniſtrare; ita etiam, qui fingeret ſe Euchariſtiam recipere. Neque propterea negamus, majus peccatum eſſe ſimulare adminiſtrationem, quàm ſimulare ſuſceptionem Sacramenti.

68. Deveniendo ergo ad præcipuam quæſtionem de eo, qui accedit ad confeſſionem, eo modo quo cæteri pœnitentes accedunt; accedit tamen ſine intentione confitendi; aſſero primò. Si fiat hæc ſimulatio ad ſollicitandum confeſſarium ad venerea, non ſolùm eſt peccatum mortale ſollicitationis, ſed etiam ſimulationis Sacramenti, quæ in tali caſu eſt ſimulatio formalis, id eſt, ex intentione decipiendi circumſtantes, ut credant eſſe confeſſionem Sacramentalem. Ratio eſt: quia eſt magna irreverentia contra Sacramentum illud fingere ad tam perverſum finem.

69. Quòd autem ea ſit ſimulatio formalis, patet. Nam ſicut confeſſarius ſollicitator ejuſmodi quærens talem occaſionem, ut ſollicitet ad venerea, procurat celare ſuum crimen prætextu confeſſionis ſimulatæ: ita & fœmina, cupiens celari delictum ſuum ſuæ ſollicitationis, vult uti prætextu confeſſionis Sacramentalis. Optatque, ut circumſtantes non intelligant ſuam perverſam intentionem; ſed potiùs, ut exiſtiment, ſe pergere ad confitendum Sacramentaliter. Et idem dicendum eſt, ſi fiat ejuſmodi fictio ad ſuadendum confeſſario aliud quodlibet crimen, ob eamdem rationem.

70. Hinc infertur, quòd propoſitio, quæ docet oppoſitam aſſertionem, ſubiicitur huic damnationi, ſaltem virtualiter. Id eſt, licet non damnetur expreſſe, infertur tamen ex damnatione, eam reprobari debere. Nam, ut conſtat ex proximè dictis, idem genus peccati invenitur in eo, qui fingit ſuſceptionem, ac in eo, qui fingit adminiſtrationem Sacramenti & ex hoc infertur alterum. Cùm ergo conſtet, eam ſimulationem Sacerdotis hoc decreto damnari; conſtat etiam ſimilem ſimulationem ficti pœnitentis virtualiter reprobari.

71. Aſſero ſecundò. Qui eo modo accedit ad confeſſarium ad tractandum negotium, cum ſimulatione formali Sacramenti, ideſt, cum ea intentione, ut circumſtantes decipiantur, putantes illum confiteri Sacramentaliter, reus eſt mendacii, & irrogat injuriam Sacramento. Prima pars, nempe quod ille mentiatur, patet ex iis, quæ diximus *capit. primo*, ex Sanct. Thoma, maximè illis verbis: *Non refert autem, utrùm aliquis mentiatur verbo, vel quocumque alio facto.* Et ſicut quis mentitur, cùm verbis aſſerit aliquid falſum, contra id, quod ipſe cenſet; ita etiam mentitur, qui ſigno aliquo externo ſignificat, quòd non eſt contra id, quòd ipſe cenſet. Sed qui utitur eo ſigno externo genufleftendi coram confeſſario parato ad confeſſiones audiendas, & cum ea intentione prædicta, utitur eo ſigno, ad ſignificandum circumſtantibus, ſe confiteri Sacramentaliter, cum id falſum ſit, & contra id, quod ipſe cenſet: ergo per id ſignum externum mentitur.

72. Secunda pars, nempe quod ſic mentiendo per ſigna externa injuriam irroget Sacramento, patet ex dictis. Nam ſicut Sacerdos ſimulans adminiſtrationem Sacramenti, injuriam irrogat Sacramento: ita & ſimulans ſuſceptionem Sacramenti, ut conſtat ex dictis ſupra, maximè cùm in hoc caſu ſit ſimulatio formalis, & ex intentione decipiendi.

73. Aſſertio tertia. Qui accedit ad confeſſarium ad tractandum negotium pium, vel indifferens, accedit, inquam, genibus flexis, &

modo, quo pœnitentes ſolent accedere ſine intentione tamen decipiendi circumſtantes, id eſt, ſine ſimulatione formali: non peccat, neque ſubit damnationem hujus decreti. Ratio eſt. Nam ex eo ipſo, quòd ſit valdè uſitatum, quod fœminæ ſic accedant ad confeſſarium, vel cauſa petendi eleemoſynam, vel poſcendi interceſſionem pro aliquo negotio, vel conſulendi ſcrupulum; colligitur, eam actionem non eſſe ſignum externum determinatum, ſignificans confeſſionem, ſed potiùs ſignificans unum è duobus, vel confeſſionem, vel tractationem negotii. Cùm ergo in tali caſu illa fœmina præſtet actionem, quæ neque ex ſe, neque ex intentione illius ſignificet determinatè confeſſionem; manifeſtum eſt, quòd ea non ſit ſimulatio confeſſionis Sacramentalis.

74. Confirmatur ex iis, quæ dixi *cap. 1. prænotat. 1.* Etenim ſicut dantur verba æquivoca, quæ habent duas ſignificationes diverſas; ita etiam dantur ſigna externa, quæ habent ſignificationes diverſas; & ſicut qui profert verbum æquivocum, ſolet illud dicere in una ſignificatione, & circumſtantes intelligunt in alia: ita ſimiliter contingit in ſignis externis. Quare homo accedens ad confeſſarium præfato modo, non dat ſignum determinatum confeſſionis; cùm illud etiam ſit ſignum diverſæ collocutionis.

CAPUT VII.

An incurrat hanc damnationem propoſitio docens, licitè fieri ſimulationem circa matrimonium ex gravi metu ineundum?

SUMMARIUM.

Variæ opiniones circa materiam, & formam matrimonii. n. 75.
Vera ſententia circà utramque. n. 76.
Ratio contractus, & ratio Sacramenti ſunt in matrimonio res diverſæ. n. 77.
Qui ſimulat matrimonium in ratione Sacramenti, peccat graviter contra Sacramentum. n. 78.
An qui ex metu mortis ſimulat conſenſum in contractum matrimonii, non attendens ad rationem Sacramenti, irroget injuriam Sacramento? n 79.
Propoſita hypotheſi, probatur efficaciter n. 80. & ſeqq.
Contractus irritus non eſt materia, neque forma Sacramenti. nu. 83. & ſeqq.
Referuntur Authores docentes, eſſe peccatum lethale conficere Sacramentum irritum, ſimul docentes, non eſſe tale celebrare contractum matrimonii, quando datur cauſa urgens, ut fiat ſine animo contrahendi. n. 35. & ſeqq.
Qui fictè contrahit, non ſignificat ſe diſpenſare merita Chriſti in Sacramento. n. 90.

75. PRæmitto primò, varias eſſe ſententias Doctorum circà materiam, & formam Sacramenti matrimonii. Prima eſt, quam docuit Canus *lib 8.* de locis, *cap 5. ad 3.* verba contrahentium eſſe materiam, & verba Parochi eſſe formam; cenſet enim matrimonia clandeſtina ante Tridentinum non fuiſſe Sacramenta. Sed Bellarminus *lib 1. de Matr. c. 6.* & alii eam opinionem appellant temerariam. Secunda eſt, conſenſus contrahentium eſſe materiam, verba autem formam. Tertia eſt, conſenſum eſſe formam, verba autem materiam. Quarta eſt, contrahentes eſſe materiam, verba autem formam. Quinta eſt, verba, quæ à priori contrahente dicuntur, eſſe materiam, & quæ à poſteriori formam. Quæ omnes ſententiæ habent ſuos Patronos, ut refert P. Thomas Sanchez citandus; quas omnes ibid. optimè refutat.

76. Vera ſententia eſt, quam docet ipſe Thomas Sanchez *l. 2. de matr. diſp. 5. n. 6.* nempe verba, ſeu ſigna, quibus conſenſus utriuſque exprimitur, eſſe materiam, & formam, ſub diverſa tamen ratione. Nam quatenus exprimunt traditionem corporum, ſunt materia: quatenus acceptant eam traditionem, eſſe formam. Quam optimis rationibus confirmat, & probat, eam eſſe ſententiam S. Thomæ, & citat pro ea Bellarminum, Suarium, Scotū, Ludovicum Lopez, Angles, Spinum, Petrum de Ledeſma, & Emmanuelem Rodriguez.

77. Præmitto ſecundò, rationem contractus, & rationem Sacramenti eſſe in matrimonio res diverſas, & intentionem contrahentium de facto poſſe ferri in contractum, quin feratur in rationem Sacramenti. In quo caſu illud matrimonium non erit Sacramentum defectu intentionis. Verum quidem eſt, inde oriri quæſtionem, an inter fideles id matrimonium ſit validum in ratione contractus. Quam optimè decidit P. Thomas Sanchez, *lib. 2. de matr. diſp. 10. n. 6.* cum Suario, & Petro de Ledeſma, illud matrimonium non eſſe validum in ratione contractus, quia ex inſtitutione Chriſti ſunt inſeparabiles hæ duæ rationes contractus, & Sacramenti inter contrahentes fideles.

78. Jam verò in præſenti quæſtione ſit prima concluſio. Qui ſimulat matrimonium in ratione Sacramenti, ſivè quatenus Sacramentum eſt, ita ut expreſsè dicat ſe velle matrimonium ſine intentione conficiendi Sacramentum, peccat lethaliter contra Sacramētū, neque poteſt ab eo peccato excuſari ex metu quantumvis gravi. Et propoſitio docens id eſſe licitū, incurrit hanc damnatione. Patet aſſertio. Nam ſimulatio in adminiſtratione Sacramēti irrogat injuriam Sacramento, ut cōſtat ex dictis. Et in hac concluſione ponitur ea reduplicatio, *quatenus Sacramentum eſt*, quia cùm in matrimonio ſint duo diverſa, eſſe contractum, & eſſe Sacramentum, taliter quod intentio contrahentiū poſſit de facto (non de jure) ferri ad unū, quin feratur ad alterum; dicimus in præſenti ſimulationem Sacramenti, ſaltem quatenus Sacramentum eſt, irrogare injuriam Sacramento.

79. Sit ſecunda concluſio. Qui ex metu mortis, vel alterius graviſſimi nocumenti ſimulat conſenſum in contractum matrimonii, non attendendo ad rationem Sacramenti, non irrogat injuriam ipſi Sacramento, atque adeò non peccat contra Sacramentum. Et ita neceſſariò dicendum eſſe, videtur probari à poſteriori ex hypotheſi, quæ poteſt, & ſolet contingere.

80 Petrus contraxit ſponſalia cum Maria, & poſteà ex humana fragilitate cognovit carnaliter ſororem ejus, contraxitque conſequenter impedimentum dirimens, per quod ineptus manet ad celebrandum cum Maria id matrimonium, manſit tamen omnino occultum id impedimentum: Ipſe quia nimis pauper non habet modum ad petendam Romæ diſpenſationem impedimenti, & quamvis plurimi Authores dicant, in caſu magnæ neceſſitatis poſſe Epiſcopum diſpenſare antè contractum matrimonium, quando non datur aditus ad Pontificem: multi tamen Epiſcopi nolunt ſic diſpenſare. Et ſupponimus ejus eſſe dictaminis Diœceſanum Petri. Cùm ergo Petrus propter id impedimentum deſiſtere velit ab eo matrimonio, accedit Maria ad tribunal Eccleſiaſticum, ut cogatur Petrus implere promiſſionem ſponſalium. Et quia admonitus à Judice Eccleſiaſtico non vult implere promiſſionem nuptiarum, incarceratur, excommunicatur, & denunciatur.

81. Quo ergo conſilio utatur Petrus in his anguſtiis conſtitutus? Unum è duobus neceſſarium eſt, vel quòd obediat judici contrahendo, vel quòd perſiſtat in ea apparenti contumacia non contrahendi. Si hoc ſecundum faciat, magnum imminet periculum animæ ejus: nam quoad vixerit Maria, Petrus perſiſtet incarceratus, & excommunicatus, privabiturque fortè per totam vitam auditione Miſſæ, & receptione Sacramentorum; immò in articulo mortis conſtitutus, ut potè in foro exteriori contumax, privabitur Sacramentis, & Eccleſiaſtica ſepultura. Ex quibus quantum animæ periculum immineat, clarè conſpicitur.

82. Quòd ſi dicat, ſe velle obtemperare Judici, contrahendo matrimonium; uno è duobus modis id exequi neceſſe eſt, vel contrahendo ex animo, vel ſimulando contractum. Si velit contrahere ex animo, & cum intentione trahendi ſponſæ poteſtatem in corpus ſuum, peccabit lethaliter; quia id eſt velle inire matrimonium, quod eſt omninò nullum, & ab Eccleſia prohibitum: immò & prohibitum eſſe jure naturali contrahere matrimonium etiam cum impedimento dirimenti ex jure Eccleſiaſtico, tanquam certum affirmat P. Thomas Sanchez, *l. 7. de Matrim. d. 5. n. 1.* Ergo neceſſe eſt, quòd obediat exterius contrahendo, ita ut ſimulet contractum ſine intentione ſe obligandi; ut ſic poſſit fugere, & per abſentiam liberare ſe ab eo crimine ducendi uxorem cum impedimento dirimenti. Licet non cum intentione ſimulandi Sacramentum, ſed taliter, quod intentio ſimulādi ſolùm feratur in contractū humanum matrimonii.

83. Probatur ſecundò concluſio à priori. Quia non eſt materia, neque forma Sacramenti matrimonii contractus irritus, & nullus, ſed dumtaxat contractus validus: atqui contractus matrimonii ex gravi metu injuſtè illato non eſt materia, neque forma Sacramenti. Ergo qui ex metu gravi injuſtè illato ſimulat contractum, ſcilicet non habens intentionem contrahendi, non ſimulat aliquid pertinens ad Sacramentum, ſed potiùs aliquid impertinenter ſe habens ad Sacramentum.

84. Major probatur: nam, ut optimè perpendit P. Thom. Sanchez *lib. 4. de matrim. diſp. 16 n. 6.* Chriſtus D. non alteravit naturam contractus matrimonii, ſed eam illæſam retinens, eam elevavit, ut ſit Sacramentum: ex quo manifeſtè patet, ubi contractus matrimonii eſt invalidus, illum non eſſe elevatum à Chriſto D. ut ſit Sacramentum; atque adeò verba ſic contrahentium, nullatenus pertinent ad materiam, neque ad formam Sacramenti.

85. Si autem contractus matrimonii fiat metu juſtè illato à Judice (juſtè, inquam, quoad forum externum, & juxta allegata, & probata) cùm adeſt impedimentum dirimens omninò occultum, manifeſtum eſt, quòd talis contractus eſt irritus, ut in caſu primæ probationis: ergo neque ſic pertinet ad materiam, neque ad formam hujus Sacramenti. Quibus autem verbis ſimulare debeat contractum ejuſmodi, ne mentiatur; conſtat, non debere fieri per reſtrictionem mentalem, ſed per aliud verbum amphibologicum. De quo vide diſertationem. 18.

86. Probatur tertiò concluſio. Nam Authores docentes, eſſe peccatum lethale conficere Sacramentum irritum, ſimul docent, non eſſe tale celebrare contractum matrimonii, quod eſt irritum, quando datur cauſa urgens, & celebratur fictè, & ſine animo contrahendi, conſtituentes diſcrimen inter contractum matrimonii, & reliqua Sacramenta. Sic P. Thom. Sanch. *lib. 1. de matrim. diſp. 11. nu. 2.* nam cùm dixiſſet, eſſe licitum, ex urgenti cauſa fictè contrahere matrimonium ſub aliqua amphibologia, ſubjungit. *Quòd ſi opponas irritum reddi Sacramentum, dico :: diverſum eſſe in hoc Sacramento, & in aliis ſentiendum: cùm enim ultra Sacramenti rationem, contractus naturam induat, poteſt ea ratione, qua*

con-

661

contractus eſt, abſque Sacramenti injuria, irritum reddi, quando cauſa juſta ad id cogit. Ecce quomodo ex ſententia illius fictio non tangit Sacramentum, ſed ſolùm contractum.

87. P. Henriquez *l. 11. de matrim. c. 9.* agens de contractu matrimonii initio ex metu gravi, etiam ſi contrahens ſciat eſſe nullum, ait: *Nec incurret Sacrilegii culpam ex Sacramento invalido, habet enim jus ad eum contractum, ut vitet mortis periculum. Qui tamen alia Sacramenta miniſtraret, ſciens eſſe irrita, ſacrilegus eſt, eo quòd non habent rationem humani contractus*. Qui author, licet non loquatur de contractu ficto, loquitur tamen de contractu ſcienter invalido. Eſt autem eadem ratio de Sacramentis fictè adminiſtratis, atque de invalidè confectis: & diſcrimen, quod agnoſcit inter matrimonium invalidè celebratum, & reliqua Sacramenta invalidè miniſtrata, eodem modo ſe habet quoad fictam, atque quoad invalidam adminiſtrationem.

88. P. Caſtro Palao *tom. 4. diſp. 2. punct. 12. nu. 3.* agens de eo, qui coactus metu gravi contrahit, ſivè fictè, ſivè ex animo, celebratque proinde contractum nullum, addit: *Ex alia parte nullam injuriam Sacramento irrogat, quia contractus metu extortus irritus eſt, & conſequenter nec materia, nec forma Sacramenti eſſe poteſt. Secus contingit, quando quis compelleretur proferre formam Sacramenti ſuper materiam indebitam, quia tunc injuriam irrogat Sacramento, cùm ejus formam irritam faciat*.

89. P. Ægidius de Conink *diſp. 28. de matrim. dub. 3.* cùm dixiſſet, non peccare eum, qui ex metu gravi contraheret fictè matrimonium, ſi id fiat ſine mendacio, ſubjungit ſequentia *num. 38. Dices, Peccat mortaliter, qui etiam metu mortis aliquem indiſpoſitum fictè abſolvit, ergo etiam qui fictè contrahit, quia illudit Sacramento. Reſpondeo negando conſequentiam, quia ille ex perſona Dei falſum judicium exterius profert: & conſimilis ei, qui directè aliquid impium, & ſacrilegum petit: unde externum ſacrilegium committit: matrimonium autem directè tantùm petitur, quatenus eſt contractus, non autem quà Sacramentum. Quare contrahentes non ſuſtinent immediatè perſonam Chriſti diſpenſantis ſua merita, ſed privatam perſonam ineuntis contractum, cui per accidens adjuncta eſt à Chriſto participatio Sacramenti. Atque adeò metu contrahens non fingit, ſe ſacrilegè diſpenſare merita Chriſti. ſed tantùm ſe inire contractum: qui ſi non ponatur, nulla materia, aut forma Sacramenti ponitur. Quare cùm palàm ſit actus ejus, qui metu contrahit, non poſſe conſtituere validum contractum: palàm etiam eſt, eos non poſſe eſſe materiam Sacramenti; quare eos ita ponens, non ſignificat, ſe ponere Sacramentum*. Hucuſque P. Ægidius.

90. Ex quibus verbis probatur quartò concluſio. Ideò enim Confeſſarius, qui metu mortis conſtrictus abſolvit fictè, & ſine intentione peccatorem indiſpoſitum, peccat, quia ſignificat, ſe diſpenſare merita Chriſti in Sacramento: ſed qui metu mortis conſtrictus contrahit fictè matrimonium, non ſignificat, ſe diſpenſare merita Chriſti in Sacramento: ergo in contractu ficto matrimonii ex metu mortis, non eſt eadem ratio, ac in eo, qui fingit abſolutionem erga peccatorem indiſpoſitum. Probatur Minor. Nam contractus validus præſupponitur ad rationem Sacramenti: ergo donec adveniat contractus validus, non datur ſignificatio Sacramenti: atque adeò ſi contractus eſt fictus, non poteſt ſignificari diſpenſatio meritorum Chriſti in Sacramento.

DISERTATIO XXI.

Quando, & quomodo ſit illicitum, occidere prætextu defenſionis calumniatorem, percuſſorem, furem, & impedientem potiri quem jure ſuo?

CAPUT I.

Referuntur quatuor propoſitiones damnatæ; & prænotantur aliqua.

SUMMARIUM.

Prima pars propoſitionis 30. ſimilis eſt aliis damnatis ab Alexandro. n. 5.
Authores, qui eam primam partem propugnaverunt ante damnationem. n. 6.
Opinio Filguera extendentis damnationem ad omnem occiſionem invadentis honorem. n. 7.
Sententia Caramuelis cum variis limitationibus. n. 8.
Sententia P. Leſſii cum diſtinctione ſpeculativè, & practicè. n. 9.

1. PLacuit conjungere quatuor propoſitiones damnatas, quia illæ omnes agunt de quodam genere defenſionis iniquo, ratione cujus defenſionis perperam docent, licitam eſſe oſtendentis occiſionem. Itaque propoſitio 30. eſt: *Fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui nititur calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit. Idem quoque dicendum, ſi quis impingat alapam, vel fuſte percutiat, & poſt impactam alapam, vel ictum fuſtis fugiat*.

2. Propoſitio 31. hæc eſt, *Regulariter occidere poſſum furem pro conſervatione unius aurei*.

3. Propoſitio 32. eſt. *Non ſolùm licitum eſt defendere defenſione occiſiva, quæ actu poſſidemus, ſed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus.*
Jo: Cardenas.

4. Propoſitio 33. eſt hujus tenoris *Licitum eſt tam hæredi, quàm legatario contra injuſtè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata ſolvantur, ſe taliter defendere: ſicut & jus habenti in Cathedram, vel præbendam contra eorum poſſeſſionem injuſtè impedientem*.

5. Propoſitio trigeſima habet duas partes, quæ deciſionem ſuam deſumunt à diverſis principiis, ideò prius de priori, deindè de poſteriori nobis agendum eſt. Et quidem prima pars eſt valdè ſimilis propoſitionibus 17. & 18. ex illis, quas damnavit Alexander VII. hæc enim, & illæ duæ ex eiſdem principiis refelluntur. Sic enim ſe habet illa propoſitio 17. *Eſt licitum Religioſo, vel Clerico, calumniatorem gravia crimina de ſe, vel de ſua Religione ſpargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non ſuppetit; uti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus, vel ipſi Religioſo, vel ejus Religioni publicè, & coram graviſſimis viris prædicta impingere, niſi occidatur*. Et propoſitio 18. ex damnatis ab Alexandro hæc eſt. *Licet interficere falſum accuſatorem, falſos teſtes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certè immineat ſententia, ſi alia via non poteſt innocens damnum evitare*.

6. Circà primam partem propoſitionis hujus 30. oportet referre aliquos dicendi modos, ut clariùs cognoſcamus, quæ opiniones ſunt, quæ ſubeunt hanc damnationem. Primam partem propoſitionis 30. damnatæ ante damnationem propugnaverunt multi, apud P. Matthæum de Moya *tom. 1. tract. 3. diſp. 3 cap. 6 num. 55.* & Amadæum Guimenium *tractat. de Juſt prop. 1.* & apud Leandrum à SS. Sacr *tom. 5. de Irregular. tract. 2. diſp. 12. qu. 30.* qui hanc partem ſequitur.

7. Secundò. Filguera in expoſitione hujus propoſitionis 30. exiſtimat manifeſtum, hanc damnatione comprehedi opinionem quomodolibet docentem, quòd poſſit quis occidere in valorem honoris cum moderamine inculpatæ tutelæ contra eos, qui id admittunt fieri poſſe in aliquibus caſibus. Hi ſunt Sotus *lib. 5. de Juſt. q. 1. ar. 6.* Zanardus *indirect.* ubi de homicidio *cap. 2.* Cajet. *2. 2. q. 64. ar. 7.* & alii, quos refert, allatis eorum verbis, Amadæus ubi ſupra.

8. Tertiò Caramuel *in Theol. fund. fundamento 55 n. 1580.* ait, ſtando in jure naturali, poſſe occidi infamatorem pro defenſione proprii honoris; ſtando verò humanis legibus, non poſſe. Quod poſt varias concluſiones his verbis explicat. *Concluſionum concluſio. Si Titius Albericus homo laicus infamat (hoc eſt, infamare pergit) perfidè nimirum, & injuſtè; & verum eſt, Titii opinionem, & authoritatem calumniis graviter lædi (nam leves jacturæ indigna ſunt remediis gravibus) ſi verbis non ſe poſſit defendere: ſi eum Reſpublica protegere, & defendere nolit, aut nequeat: & tandem ſi ſuum honorem verè tueri poſſit, occidendo Albericum, & non aliter: in tali, inquam, circumſtantiarum concurrentia ſtando juri naturæ poterit Titius Albericum occidere*, ſtatim verò ſubjungit. *Anne eadem doctrina poterit admitti, ſtando juri civili, aut Canonico? Reſpondeo, ex neutro poſſe*.

9. Quartò P. Leſſius *lib. 2. de Juſt. cap 9. dub. 12. n. 82. affirmat, in ea quæſtione*, [An poſſis occidere eum, qui nititur calumniam inferre?] quod, & ſi ſpeculativè vera eſſet, tamen in praxi non poteſt habere locum.

CAPUT III.

Quibus argumentis probetur efficaciter falſitas propoſitionis damnatæ quoad priorem partem; & quomodo intelligenda ſit ejus damnatio?

ARTICULUS I.

Duo argumenta proponuntur.

SUMMARIUM.

Non licet occidere hominem propter ſolam opinionem probabilem. n. 10.
Sicut non licet ſpoliare hominem bonis fortunæ propter ſolas rationes probabiles n. 11.
Sicut etiam non licet Judici occidere reum ſola probabilitate, nempe ex ſemiplena probatione. n. 12.
Jus certum unius non poteſt amitti per jus incertum alterius. n. 13.
Jus defendendi ſe à calumniatore per occiſionem non poteſt eſſe plus quàm probabile. n. 14.
Non eſt licita defenſio occiſiva, niſi conſtet evidenter de moderamine inculpatæ tutelæ. n. 15.
Et demonſtratur hæc aſſertio. n. 16.
Per occiſionem non impeditur effectus calumniæ. n. 17.
Non poteſt conſtare evidenter de damnificatione ſecutura ex calumniis. n. 18.
Occiſio falſi teſtis non eſt medium unicum ad evadendum ſupplicium. n. 20. & 21.

10. EAm primam partem propoſitionis eſſe evidẽter falſam cenſeo, etiam independenter ab hac damnatione propter hæc argumenta. Primum. Non licet occidere hominem propter ſolam opinionem probabilem: ſed ſolùm eſt probabile (do, & non concedo) quod occidi poſſit, qui calumniam inferre pergit: ergo non licèt occidere hominem, qui calumniam inferre pergit.

11. Quæ ex his tribus propoſitionibus non eſt evidens? In primis conſequentia legitime infertur, Major ex terminorũ apprehẽſione

evidens eſt. Primò. Si enim non licet ſpoliare hominem bonis fortunæ, propter ſolas rationes probabiles de proprietate, quando habet homo legitimam poſſeſſionem talium bonorum: ut oſtendi *in 1. part. Criſi Theol. diſp. 16. cap. 8. art. 3. & ſeqq.* à fortiori non erit licitum privare hominem vita, quam à Deo poſſidet, propter ſolas rationes probabiles.

12. Secundò, probatur eadem Major. Quando intereſt Reipublicæ, nempe in vindicta publica malefactorum, non eſt licitum Magiſtratui occidere hominem cum ſola ſemiplena probatione juris, vel facti: ſemiplena autem probatio quid aliud eſt, quàm probabilitas: ſicut plena probatio facit certitudinem moralem: ergo à fortiori cùm non intereſt Reipublicæ, neque intervenit authoritas publica, ſed privata dumtaxat, non licebit occidere hominem propter ſolas rationes probabiles.

13. Tertiò. Nam jus certum unius non poteſt amitti per jus incertum alterius, ſi enim jus certum, & jus incertum in ſtatera rationis appendatur, neceſſe eſt, quòd jus incertum ſuperetur à certo. Tum ſic. Homo, ex quo editur in lucem, habet jus certum ad vitam ſuam: neque illud amittit, niſi per aliud certum jus Reipublicæ ortum ex jure puniendi delicta, aut per aliud jus certum alterius defendendi vitam ſuam: ergo per jus alterius incertum non poteſt amitti illud jus certum ad vitam. Sed jus probabile eſt jus incertum: ergo jus certum ad vitam non poteſt amitti per jus probabile alterius.

14. Jam verò Minor prioris ſyllogiſmi, nempe jus defendendi ſe defenſione occiſiva à calumniatore, non poteſt eſſe plusquam probabile, oſtenditur. Tum quia ſtatim atque hæc aſſertio edita eſt in lucem, quamplurimi viri ſapientes in tota Republica Chriſtiana acriter refragati ſunt, & toto conatu reſtiterunt: ſi autem id jus certum eſſet, non eſt credibile, quòd ita ei reſiſteretur à ſapientibus. Tum etiam, quia rationes partis oppoſitæ habent facilem ſolutionem, ut minimum, probabilem, ut ex dicendis conſtabit: rationes autem, quæ habent probabilem ſolutionem, non poſſunt evehere concluſionem ad gradum certitudinis.

15. Secundum argumentum pro eadem concluſione eſt. Ut licita ſit defenſio occiſiva, debet conſtare evidenter de moderamine inculpatæ tutelæ: ſed in defenſione occiſiva contra calumniatorem non poteſt conſtare evidenter de moderamine inculpatæ tutelę: ergo non poteſt eſſe licita defenſio occiſiva contra calumniatorem.

16. Major patet; nam ut talis defenſio ſit licita, debet conſtare evidenter occiſionem eſſe medium ad impediendam damnificationem, & nullum aliud eſſe medium ad illam impediendam: ſed in hoc conſiſtit tale moderamen: ergo debet conſtare evidenter de tali moderamine. Tum etiam, nam cùm invaditur vita alicujus per enſem, ideò fit defenſio occiſiva cum moderamine inculpatę tutelæ, quia clare videt invaſus occiſionem alterius eſſe medium evadendi mortem, & illud eſſe unicum medium, in eo ſcilicet, qui non tenetur, aut non poteſt fugere, aut qui ex fuga prudenter timet majus periculum. Ergo ad moderamen inculpatæ tutelę requiritur ea evidentia.

17. Jam verò Minor prioris ſyllogiſmi, nempe in defenſione occiſiva contra calumniatorem non poſſe conſtare evidenter de moderamine inculpatæ tutelæ, oſtenditur. Et in primis non poteſt conſtare illud eſſe medium, quo impediatur effectus calumniæ, ſolet enim plerumque contingere, quòd calumniator ſparſerit in vulgus calumnias: in quo caſu nihil prodeſt occiſio calumniatoris: ſic enim non impeditur effectus calumniæ: quomodo ergo conſtabit evidenter patienti, quòd per occiſionem calumniatoris impeditur effectus calumniæ?

18. Deindè non poteſt conſtare evidenter patienti de damnificatione ſibi aliàs ſecutura; nam ſæpiſſime contingit, quòd calumniator ſpargit calumnias, & quòd audientes non habeant Fidem calumniatori. Quomodo ergo patienti conſtabit evidenter, quod audientes habeant Fidem dictis calumniatoris? Quomodo ergo occiſio calumniatoris erit evidens medium ad propulſandam calumniam, quæ fortaſſe non ſortitur effectum. Immò verò, ſi ſciant, à patiente occiſum calumniatorem, ea occiſio erit medium, ut augeatur fides calumniæ, audientes enim credent, reum eſſe eorum delictorum, quæ calumniator ſpargit, ex eo, quòd delictum occiſionis perpetraverit. Facilè enim credet homines eſſe furem, vel adulterum eum, qui eſt homicida. Unde tantum abeſt, ut occiſio calumniatoris ſit medium ad propulſandam calumniam, ut potiùs ſit medium ad credendum, occiſurem eſſe reum eorum omnium, quæ in eum conjiciuntur.

19. Dices, his rectè probari, ad occidendum eum, qui extrajudicialiter calumniatur, vel non eſſe medium, vel non eſſe unicum occiſionem calumniatoris; at reſpectu falſi teſtis, aut doloſi accuſatoris, videntur nihil probare eæ rationes propoſitæ. Nam occiſio falſi teſtis impedit teſtificationem faciendam in judicio, & prætereà quia teſtificatio facta in judicio communiter affert præjudicium ei, contra quem fit.

20. Hæc objectio militat contra damnationem, quam decrevit Alex. VII. de qua ſuo loco dicendum eſt. Interim tamen contra eſt. Nam occiſio falſi teſtis, ſi practicè conſideretur, nec eſt medium, ut quis evadat ſupplicium; & caſu, quo eſſet medium, non eſſet unicum. Non eſt medium, ut evadat ſupplicium, quia potiùs ea occiſio eſt medium, ut incidat in majus ſupplicium pœnæ capitalis, quæ incurritur propter occiſionem: neque enim ullum tribunal admittit excuſationem defenſionis in ea hypotheſi. Neque obſtat, quòd occulte occidatur; experientia enim quotidiana comprobatur, delicta occultiſſime patrata manifeſtari ex variis conjecturis.

21. Sed quamvis eſſet medium, non poteſt eſſe medium unicum evadendi ſupplicium. Nam ſtatim atque occidit quis hominem, per abſentiam conatur evadere à Manibus Magiſtratus: ergo etiam potuit evadere à damnificatione falſi teſtis per abſentiam à loco. Si ergo duo ſunt media ad evadendum damnum reſultans ex falſo teſte, nempe abſentia à loco, & occiſio teſtis falſi; cùm non liceat occiſio defenſiva, niſi quando eſt medium unicum; fit non poſſe occidi falſum teſtem, quando poteſt per abſentiam vitari malum imminens in judicio, maximè cùm facta occiſione teſtis, aſſumenda ſit abſentia pro medio ad evadendum ſupplicium.

ARTICULUS II.

Alia duo argumenta pro eadem concluſione.

SUMMARIUM.

Implicat jus privatæ defenſionis, quod contra jus Reipublicæ. n. 22.
Quomodo defenſio occiſiva calumniatoris ſit contra jus Reipublicæ. num. 24.
Quomodo legibus Civilibus, & Canonicis interdicatur occiſio privata calumniatoris. n. 25.
Quomodo leges civiles oriantur ex praxi populorum. n. 27.
Qua ratione jure canonico interdicatur ea occiſio. n. 29.
An ea interdictio conſtet ex traditione, & quomodo. n. 30.
An ſimilis interdictio ſit in jure civili. n. 31.

22. Tertium argumentum eſt ex P. Leſſio *l. 2. de Juſt. c. 9. dubit. 12.* Ubi ſic ait; *In jure defenſionis ſemper conſiderandum, ne ejus uſus in perniciem Reipublicæ vergat.* Ex quibus verbis ſic conſtruitur argumentum. Implicat, quod detur jus privatæ defenſionis, quod vergat in perniciem Reipublicæ: ſed jus defenſionis privatæ occiſivæ contra calumniatorem, ſi daretur, vergeret in perniciem Reipublicæ: ergo implicat tale jus. Conſequentia eſt evidens.

23. Major demonſtratur. Implicat enim jus privatum contra jus publicum. Nam ubi agitur de jure privato, & de jure publico ſibi invicem adverſantibus, jus publicum prævalere neceſſe eſt. Atqui jus publicum eſt in communitate, vel Republica, ne quid agatur in ſui perniciem: ergo ſi defenſio occiſiva privata cedat in perniciem ipſius Reipublicę, tale jus defenſionis eſt contra jus publicum Communitatis, ſivè Reipublicæ, atque adeo eſt implicatorium.

24. Minor vero prioris ſyllogiſmi oſtenditur. Illud eſt in perniciem Reipublicæ, quòd eſt perniciosum multitudini: atqui tale jus defenſionis occiſivæ contra calumniatorem eſſet perniciosum multitudini; nam cùm in Republica ſint multæ querelæ, detractiones, invidiæ; item cùm commune ſit hominibus philautia (amore ſui ipſorum) plenis, famæ detractiones, quamvis tenues, reputare ingentes; fieret, quòd homines plurimi exiſtimarent, ſibi eſſe jus occidendi: unde innumeræ fierent occiſiones, & Reſpublica aſſiduis odiis, belliſque civilibus arderet. Eſſet ergo jus illud defenſionis occiſivæ contra calumniatorem in perniciem Reipublicæ.

25. Quartum argumentum ex Caramuel relato *n. 1.* ſic inſtruitur. Legibus humanis civilibus, & canonicis prohibita eſt occiſio defenſiva contra calumniatorem; quæ leges, quia verſantur in materia graviſſima, & pro bono publico, ſive pro vitanda pernicie publica, maximè ſunt obligatoriæ; leges enim eo magis obligant, quò magis bono publico proſpiciunt. Ergo nemini licet occiſio defenſiva contra calumniatorem.

26. Antecedens probatur. Quamvis enim non inveniantur leges ſcriptæ ſub his terminis: tamen moribus hominum illæ ſtabilitæ ſunt. Etenim nulla Reſpublica (niſi barbara) eſt in orbe, quæ non puniat graviſſime eos, qui occidunt, quamvis provocatos quolibet calumniarum, aut detractionum genere, item nulla eſt Reipublica (niſi barbara) quæ non judicet juſte puniri tales occiſores: quomodo ergo punientur juſte, ſi nec lege Divina, nec humana ſit prohibita ea occiſio; Dicendum ergo eſt, moribus, & conſuetudinibus, immo & in praxi ipſa apud omnes nationes prohibitam eſſe talem occiſionem calumniatorum.

27. Et quidem ſi agamus de legibus civilibus, conſtat, eas quandoque oriri ex moribus, & praxi ipſius populi. Sic enim habetur in l. *De quibus*. ff. de legibus, his verbis. *Inveterata enim conſuetudo pro lege non immeritò cuſtoditur; & hoc eſt jus, quod dicitur moribus conſtitutum. Nam cùm ipſæ leges nulla alia ex cauſa nos teneant, quàm quod judicio populi receptæ ſunt; meritò & ea, quæ ſine ullo ſcripto populus probavit, tenebunt omnes. Nam quid intereſt, ſuffragio populus voluntatem ſuam declaret, an rebus ipſis, & factis?* Idem habetur ex l. *Sed &.* l. *Diuturna*, & l. *Imo*. ff. de legibus, & in jure Hiſpano *l. 3. 4. 5. & 6. tit. 2. part. 1.*

28. Major difficultas reperitur circa jus Eccleſiaſticum, in quo nihil poteſt populus, cùm tota juriſdictio Eccleſiaſtica dimanaverit à Chriſto Domino in Eccleſiæ Principe, & ab hoc in cæteros Prælatos. Prætereà quia in *2. part. Criſ. Theol. diſp. 23. c. 5.* aſſerui, obligationem conſuetudinis præceptivæ, & prohibitoriæ oriri ex traditione præcepti. Cùm ergo non inveniatur lex ſcripta ſub his terminis

pro-

662

prohibens defenſionem occiſivam contra calumniatorem; neque ſciamus, datum eſſe voce tenus hoc præceptum (quale eſt omne præceptum in traditione conſtitutum) videtur dici non poſſe, dari talem prohibitionem ſcriptam, vel traditam in jure Eccleſiaſtico.

29. Sed hæ duæ difficultates facilem habent explicationem. Et quod attinet ad priorem, ea prohibitio defenſionis occiſivæ contra calumniatorem, in jure Eccleſiaſtico non oritur à populo ſed à tribunalibus tam ſupremo, quàm inferioribus: quæ dùm puniunt ejuſmodi occiſionem, quamvis allegetur, factam fuiſſe propter calumnias, ſatis declarant, eam non tolerari, atque adeò prohibitam eſſe in Republica Eccleſiaſtica.

30. Quod attinet ad poſteriorem difficultatem, quælibet prohibitio non ſcripta, in traditione ſubſiſtit. Traditio autem non petit neceſſariò, quòd præceptum datum fuerit voce tenus; dummodò ſignificetur per alia ſigna externa. Dum ergo tribunalia Eccleſiaſtica puniunt occiſionem calumniatoris, ſufficiens ſignum proferunt deteſtationis, & prohibitionis. *Quid enim intereſt* (ut loquamur verbis citatæ legis *De quibus*.) *Suffragio* Magiſtratus Eccleſiaſtici. *Voluntatem ſuam declarent, an rebus ipſis, & factis?* Et ideò dicendum eſt, hanc prohibitionem non ſcriptam traditione ſubſiſtere, & moribus, praxique Prælatorum Eccleſiaſticorum eſſe conſtitutam.

31. Immò verò loquendo de legibus civilibus, quæ pendet à populo, dicendum eſt, eodem modo inductam eſſe hanc prohibitionem à Principibus ſæcularibus, quatenus tribunalia ſuprema, & infima ipſa punitione hujus delicti dant ſufficiens ſignum externum deteſtationis, & prohibitionis delicti, quamvis cum majori dependentia ab acceptione populi.

ARTICULUS III.

Diſcrimen defenſionis occiſivæ contra invaſorem vitæ, & ſimilis defenſionis contra calumniatorem.

SUMMARIUM.

Argumentum à paritate. n. 32.
Prima diſparitas, quod defenſio vitæ per occiſionem eſt certò licita, non autem defenſio contra calumnias. n. 33.
Secunda diſparitas, quod qui modo dicto defendit ſe à gladio, habet evidentiam de moderamine non autem qui defendit ſe à calumnia. n. 34.
Tertia diſparitas, quod qui defendit ſe à calumniatore per occiſionem, agit contra jus Reipublicæ, non autem, qui ſe defendit ab occiſione. n. 35.
Quarta diſparitas, quod defenſio vitæ cum moderamine nulla lege interdicitur; non ſic defenſio occiſiva calumniatoris. n. 36.
Eadem quadruplex diſparitas tenet; etiamſi deſumatur paritas à defenſione bonorum fortunæ. n. 37.

32. PRæcipuum fundamentum, quo nitebatur ea propoſitio damnata; deſumebatur à paritate rationis. Etenim non eſt minor violentia, nec minùs nociva homini honorato; invadere illum per calumnias, & detractiones falſas, quàm invadere illum per enſem, aut per alia arma: ſed invaſus per enſem poteſt ſe defendere defenſione occiſiva, ſcilicèt cum moderamine: ergo invaſus per calumnias, & detractiones falſas poteſt ſe defendere defenſione occiſiva cum moderamine.

33. Hoc tamen argumentum evaneſcit aſſignato diſcrimine inter utrumque. Illud autem eſt multiplex. Primum eſt ad normam primi argumenti, propoſiti *art.* 1. Nam quod quis defenſione occiſiva defendat vitam cum moderamine inculpatæ tutelæ, eſt certò licitum; quod autem ſimili defenſione ſe defendat contra calumnias, & detractiones, eſt ad ſummum probabile ſpeculativè (do, & non concedo) unde practicè non eſt licitum occidere hominem propter jus merè probabile, & incertum. Vide ergo, quàm latum ſit diſcrimen inter jus certum & jus merè probabile.

34. Secundum diſcrimen ad normam ſecundi argumenti eſt: quod ille, qui defendit vitam adverſus gladium, habet evidentiam de moderamine inculpatæ tutelæ, & de juſtitia ejus: qui autem defendit famam à lingua detrahente, aut calumniante, defendit, inquam, per occiſionem calumniatoris, non poteſt habere evidentiam de moderamine inculpatæ tutelæ, tum quia fortaſsè audientes nó adhibebunt fidem; tum etiam quia contingere poteſt, quòd per eam occiſionem non liberetur à nocumento calumniæ, & ideò occiſio non ſit medium ad vitandam calumniam, atque adeò neque ad defenſionem intentam. Tum præterea, quia occiſio calumniatoris potiùs eſt medium ad augendum nocumentum detractionis; quia homines facilìùs credent detractionem de eo, quem vident eſſe homicidam.

35. Tertium diſcrimen eſt, quod, ut conſtat ex tertio argumento, jus defenſionis occiſivæ calumniatorum eſt in perniciem Reipublicæ, atque adeò contra jus ipſius Reipublicæ; jus autem privatæ defenſionis non poteſt prævalere contra jus publicum Communitatis. Quod non contingit in defenſione propriæ vitæ, quæ non cedit in perniciem Reipublicæ.

36. Quartum diſcrimen ad normam quarti argumenti eſt, quòd defenſio vitæ cum moderamine inculpatæ tutelæ nulla lege interdicitur, in nullo tribunali punitur; defenſio autem occiſiva calumniatoris legibus humanis prohibetur, & in omnibus tribunalibus punitur.

37. Denique advertendum eſt, hanc paritatem, quæ pro damnata propoſitione urgeri ſolet, à nobis ſolùm eſſe propoſitam per comparationem ad defenſionem vitæ; quæ tamen ſolet etiam proponi per comparationem ad defenſionem bonorum fortunæ. Sed eodem modo reſpondendum eſt, ſivè fiat comparatio ad defenſionem vitæ, ſivè ad defenſionem bonorum fortunæ, ſi hæc ſint in magna quantitate, & cum ingenti nocumento.

ARTICULUS IV.

An ſubjaceat huic damnationi opinio docens, eſſe licitũ in aliquibus caſibus defẽdere honorẽ defenſione occiſiva cũ moderamine?

SUMMARIUM.

Filguera exiſtimat, quòd opinio affirmativa incurrit damnationem. n. 38.
Opinio docens, poſſe defendi honorem occiſione invadentis per verba, ſubjacet damnationi. n. 39.
Opinio, quæ loquitur de honore invaſo, non verbis, ſed factis, non ſubjacet damnationi formaliter. n. 40.
Neque virtualiter. n. 41.
Quando honor impetitur factis ignominioſis, licitum eſt tueri ſe armis; ſed plerumque hæc defenſio non eſt ſolius honoris. Et explicatur relatione cujuſdam caſus. n. 43.
Notantur aliqua circa caſum propoſitum. n. 44.
Secundus caſus, in quo licet iis modis defendere. n. 46.
Tertius caſus de aggreſſore virginis. n. 47.
Confirmatur ex jure Civili, & Canonico. n. 48.
Solvitur objectio. n. 50.

38. VIdimus *ſ. 1.* exiſtimare Filgueram, opinionem affirmativam ſubjacere huic damnationi. Nam loco citato ſic aſſerit. [Ad damnationem opinionis aſſerentis, eſſe licitum, alium occidere cum moderamine inculpatæ tutelæ, in defenſionem proprii honoris, profectò exiſtimo eſſe recurrendum; nec alia via poſſe explicari, manifeſtè deduco:] Ita Filguera.

39 Præmitto, honorẽ poſſe invadi tum verbis, tum factis. Et dico primò. Opinio docens, cum quis invadit verbis honorem alterius, poſſe honorem protegi defenſione occiſiva, ſubjacet huic damnationi. Patet concluſio ex ipſis terminis concluſionis damnatę. Nam ea verba. *Qui nititur calumniam inferre*, ſignificant quamlibet detractionem famæ, ſivè coram, ſivè in abſentia factam. Et ejuſmodi defenſionem occiſivam eſſe illicitam, ſatis evidenter conſtat *art.* 2. & 3.

40. Dico ſecundò, eam opinionem, quæ loquitur de honore invaſo, non verbis, ſed factis, non ſubjacere huic damnationi formaliter, neque virtualiter. Non formaliter. Tunc enim formaliter ſubjacet propoſitio damnationi, quando expreſſis æquivalentibus terminis continetur in propoſitione damnata: ſed propoſitio docens, quod [poteſt quis defendere ſe defenſione occiſiva ab ignominioſa percuſſione arundinis, vel fuſtis, ſi alia via non poteſt ſe defendere.] Non continetur expreſſis, & formalibus terminis in propoſitione damnata, quæ in priori parte loquitur de occiſione calumniatoris, & in poſteriori de occiſione ejus, qui priùs percuſſerat; ſed neque continetur in illa æquivalentibus terminis, non enim poſſunt eſſe æquivalentes propoſitiones, quæ de diverſis objectis loquuntur. Ergo ea opinio non ſubjacet formaliter, & expreſsè huic damnationi. Quomodo enim poterit expreſsè damnare ea, de quibus non loquitur expreſsè, neque æquivalenter?

41. Sed neque virtualiter ſubjacet huic damnationi. Tunc enim propoſitio ſubjacet virtualiter damnationi, quando eſt antecedens, unde infallibiliter infertur propoſitio damnata, nam eo ipſo quod propoſitio damnata ſit falſa, neceſſe eſt, quòd ſit falſum antecedens, ex quo illa legitimè infertur; & ideò ex regula Dialecticæ, benè valet a contradictorio conſequentis ad contradictorium antecedentis. Sed propoſitio aſſerens, licitam eſſe defenſionem honoris occiſivam in caſu proximè propoſito, non eſt antecedens, unde inferatur propoſitio damnata, ex eo enim, quòd licitum ſit defendere ſe per occiſionem ab ignominioſa percuſſione fuſtis, nullo modo infertur, quòd licitum ſit defendere ſe per occiſionem à detractionibus, & calumniis; & ex eo quod liceat armis defendere honorem factis invaſum, non infertur, quòd liceat defendere honorem verbis impetitum, ut ſatis conſtat ex articulis præcedentibus. Ergo præfata propoſitio de honore tuendo per occiſionem in caſibus, in quibus honor factis invaditur, neque virtualiter ſubjacet huic damnationi.

42. Suppoſito ergo, quòd præfata propoſitio de honore factis invaſo, ſic tuendo non maneat damnata formaliter, neque virtualiter, reſtat inquirere, an ea vera ſit.

43. Dico tertiò. In illis caſibus, in quibus honor impetitur factis ignominioſis, licitum eſt tueri honorem ferro, & armis; ſed plerumque contingit, quòd defenſio occiſiva cum moderamine inculpatæ tutelæ non ſit propter ſolùm honorem tuendum. Explicatur, & probatur concluſio proponendo caſum, qui propter pravitatem cordis humani ſolet frequenter accidere. Homo carnalis obſtinata audacia intendit violare thorum viri nobilis. Ille audax promiſſo,

miſſo, aut etiam præmiſſo auro, init factum cum famulo domus, ut aperiat, qua hora noctis herus nobilis abſit à domo: famulus monet ab hora noctis nona uſque ad undecimam exiſtere herum in domo (quam vocant) converſationis. Condictis die, & hora, Ille herus nobilis monetur paulò ante nonam de auſu temerario aggreſſuri. Nec tunc aliud occurrit ei medium defenſionis, niſi expectare aggreſſorem diſtricto gladio. Quem cum videt ingredientem, eum excipit obiecto mucrone. Ille vult reſiſtere, & diſtricto gladio incipit pugnam. Contingit autem ſæpè, quòd aggreſſor, tum conſcientia ſuæ iniquitatis oppreſſus, tum armis viri nobilis juſtitia ſua freti conſtrictus, retrocedit paulatim, & hoſtis conſpectum fugit.

44. Circa quem caſum aliqua notanda veniunt. Primum, quod nemo poteſt optimatem illum arguere de culpa, quod diſtrictum gladium oppoſuerit aggreſſori ſui honoris, cum non habuerit aliud medium occurrendi illi ignominiæ. Secundum, quod ſi ille aggreſſor perſiſteret in pugna, & invaſus occidiſſet illum cum moderamine inculpatæ tutelæ, non occidiſſet ſolùm propter tuendum honorem, ſed etiam propter tuendum vitam. Propter tuendum honorem oppoſuit ferrum licitè: & quia aggreſſor diſceſſit, non licuit illi amplius offendere aggreſſorem. Si autem aggreſſor perſiſteret, jam non ſolùm eſſet aggreſſor honoris, ſed etiam aggreſſor vitæ; ideòque poterat occidi cum moderamine inculpatæ tutelæ.

45. Ex quibus clarè patent ea duo, quæ in concluſione propoſui: & quod licitum ſit marito tueri ſuum honorem ferro, & armis, ne ſuus honor, & uxoris honeſtas deformetur; & quod maritus utens defenſione occiſiva contra aggreſſorem perſiſtentem in uſu gladii contra maritum, non utitur defenſione occiſiva ſolùm propter honorem, quia jam iſte pugnat tunc etiam pro tuenda vita. Adhuc tamen in hoc ſenſu dicitur, quod maritus poſſit uti defenſione occiſiva contra aggreſſorem honoris, quatenus provocatio incepit à defenſione honoris, quamvis incepta pugna defenſio occiſiva immediatè proceſſerit à defenſione vitæ, contra quam etiam aggreſſor perſiſtens in pugna, invaſionem fecerit.

46 Secundus caſus, in quo licet defendere honorem ferro, & armis, eſt, cum aggreſſor intentat percuſſionem ignominioſam fuſtis, vel arundinis contra virum nobilem; cui, ut impediat percuſſionem licitum eſt opponere gladium. Quod ſi videns aggreſſor diſtrictum gladium ſuum opponat denuo, aut arma alia, jam non eſt ſolùm aggreſſor honoris, ſed etiam vitę. Et ideò ſi non poſſit invaſus alia via evadere periculum mortis de novo imminens, poterit uti defenſione occiſiva cum juſto moderamine.

47. Tertius caſus eſt, in quo aggreſſor conatur deflorare virginem: illa enim, ſi fugere non poteſt, & ſi proclamatio eſt illi inutilis, aut ignominioſa, poteſt ſuum honorem tueri etiam defenſione occiſiva. In quo caſu talis defenſio occiſiva poteſt contingere, quod fiat propter ſolùm honorem virginitatis. Et idem eſt de ſodomita invaſore pudicitiæ contra virum, qui licitè poteſt ſe defendere ab ea contumelia, ſi alia non poſſet, defenſione occiſiva. Nam ea violentia tanta eſt, & tam gravis, ut licitè poſſit per quodlibet genus violentiæ repelli.

48. Et hi tres caſus, & alii ejuſdem generis admittendi ſunt ab omnibus ex regula. *Vim vi repellere licet l. Ut vim.* ff. de Juſt. & Jur & cap. *Si verò.* 1. de ſent. Excom. ubi dicitur: *Si verò clericum vim ſibi inferentem, vi quis repellat, vel lædat, non debet propter hoc ad Sedem Apoſtolicam tranſmitti, ſi in continenti vim vi repellat. Cum vim vi repellere, omnes leges, omniaque jura permittant.*

49. Dices. Non licet occidere hominem propter ſolam opinionem probabilem, ut nos ipſi ſtatuimus ſupra *art.* 1. *in* 2. *argum.* Sed ſolùm eſt probabile, quod quis poſſit ſe defendere defenſione occiſiva, ab alapa, aut alia percuſſione ignominioſa: ergo non licet defenſio occiſiva contra alapam, aut percuſſionem ignominioſam: Probatur minor. Nam oppoſitam opinionem docent Major, Sylvius, Tannerus, & Malderus, apud Dianam *p.* 5. *tract.* 4. *reſol.* 4.

50. Reſpondetur, nullum Authorem negare, quod nos aſſeruimus. Nempe quod is vir nobilis, qui videt aggreſſorem accedere ad impinguendam alapam, poſſit obiicere ferrum, aut alia arma, ne accedat. Quòd ſi propterea aggreſſor diſcedit, non poteſt vir nobilis illum percutere. Quod ſi aggreſſor diſtringat gladium contra virum nobilem, jam eſt aggreſſor non ſolùm contra honorem, ut antea, ſed contra vitam: quare vir nobilis poterit tueri vitam occidendo cum moderamine inculpatæ tutelæ, alia via non poteſt vitam tueri. Quod quidem non eſt ſolùm probabile, ſed omninò certum.

ARTICULUS V.

An tertia, & quarta ſententia relata cap. 1. ſubjaceant huic damnationi?

SUMMARIUM.

Sententia Caramuelis. n. 51.
Ea ſententia non ſubjacet damnationi. n. 52.
Et explicatur in quo ſenſu n. 53.
An ſi dicatur, propoſitionem damnatam eſſe ſolùm ſpeculativè probabilem ſubjaceat damnationi. n. 54.
Quomodo intelligatur, quod una propoſitio ſit probabilis ſpeculativè, & improbabilis practicè. n. 55.
Quomodo propoſitio affirmata ut ſolùm ſpeculativè probabilis non ſubjaceat damnationi. n. 56.
An, & quomodo in hoc decreto damnentur propoſitiones ſpeculativa? n. 57. & ſeqq.
An ex propoſitione ſpeculativè probabili inferatur, propoſitionem eſſe practicè probabilem. n. 60. & ſeqq.
Reſolvitur falſum eſſe, eam propoſitionem eſſe ſpeculativè probabilem. n. 63.

51. TErtia ſententia, quam tradidit Caramuel relatus *cap.* 1. ſub quibuſdam limitationibus ibidem propoſitis, admittit, quòd ſtando in jure naturali licitum eſt viro nobili defendere ſe defenſione occiſiva à calumniis, quando Reſpublica non poteſt, aut non vult eum defendere; ſtando verò legibus Civilibus, & Eccleſiaſticis, non eſt licitum. Et inquirimus, an hæc ſententia ſubjaceat huic damnationi?

52. Et dicendum eſt, minimè ſubjacere. Ratio eſt. Nam hęc ſententia nihil diſcedit à damnatione ejus propoſitionis. Etenim damnatio affirmat, non eſſe licitum viro honorato occidere invaſorem, qui nititur calumniam inferre; ſed id ipſum concedit Caramuel: ergo nihil diſcedit ab ipſa damnatione. Minor patet. Nam ſi propter aliquid cenſeretur Caramuel aliud dicere oppoſitum decreto, & damnationi, maximè, quia ſub quibuſdam circumſtantiis dicit eſſe licitum jure naturali, quamvis non jure humano: atqui damnatio nihil dicit de jure naturali, ſed ſolùm id negat eſſe licitum, ſicut negat etiam Caramuel: ergo id ipſum, quod dicit damnatio, aſſerit etiam Caramuel.

53. Adverte tamen, cum dicitur jure naturali licitum eſſe defendere ſe defenſione occiſiva à calumniatore, dupliciter poſſe intelligi. Primò, ita ut invaſus habeat jus naturale ſe ita defendendi. Secundò, ita ut id non ſit prohibitum jure naturali. Et quidem Caramuel non defendit eam concluſionem primo modo: nam ſi privatus homo haberet jus naturale ad talem defenſionem, non eſſet facilè intelligere, quomodo poſſent leges humanæ illud prohibere. Quare ſolùm ſecundo modo intelligitur Caramuelis aſſertio.

54. Quarta ſententia relata *c.* 1. eſt Patris Leſſii aſſerentis, etiam ſi propoſitio damnata eſſet ſpeculativè probabilis, adhuc non poſſe admitti tanquam practicè probabilem. Et quamvis P. Leſſius nõ dicat abſolutè, illam eſſe ſpeculativè probabile, diſputationis gratia inquiritur, an ſubjaceat damnationi huic opinio docens propoſitionẽ damnatã ſpeculativè eſſe probabilem, practicè verò improbabilem.

55. Et in limine hujus quęſtionis dubitatur, quomodo poſſit una propoſitio eſſe probabilis ſpeculativè, & improbabilis practicè? De hac quæſtione latè egi in 5. *p. Criſ. Theol diſp.* 14 in cujus *c.* 2. oſtendi, ſępiſſimè dari opinionem ſpeculativè probabilem, quę ſit practicè improbabilis, quia ea opinio ſpeculativè probabilis non poteſt deduci ad praxim ſine nova circumſtantia, quę vitiat actionem. Ibidem etiam oſtendi, omnem opinionem practicè improbabilem eſſe etiã ſpeculativè improbabilem: quia in ſpeculatione conſiderantur omnes circumſtantiæ, quæ reperiuntur in praxi: ſed non omnem opinionem ſpeculativè probabilem, eſſe practicè probabilem; quia poteſt conſiderari in ſpeculatione ſine illa circumſtantia, quæ vitiat praxim. Ubi hujus aſſerti plura exempla dedi.

56. Accedendo ergo ad præcipuam quæſtionem, dicendum eſt, ſi in ſpeculatione conſiderentur omnes circumſtãtię, quę in praxi, ſubjacere huic damnationi propoſitionem, quæ aſſerit, illã eſſe ſpeculatione probabilem, non autem ſubjacere huic damnationi propoſitionem, quę aſſerit, eſſe ſpeculativè probabile, & practicè improbabile, (ſcilicet, quatenus in ſpeculatione non conſiderantur omnes circumſtantiæ, quę in praxi) nimirum quod [liceat viro honorato occidere invaſorem, qui nititur calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit.] Prima pars conſtat. Nã ſi ſpeculatio conſiderat omnes circumſtantias, quę ſunt in praxi implicat, quòd ſpeculatio ſit probabilis, & praxis improbabilis. Secundę partis ratio eſt. Nam SS. D. Innocentius XI. in hoc decreto ſolùm intendit, ut fideles in praxi ſequantur opiniones omninò tutas, & in quibus nullum omninò ſit periculum peccandi. Ideò initio decreti dicitur. *Sanctiſſimus Dominus noſter, re poſtea maturè conſiderata, ſtatuit, & decrevit pro nunc, ſequentes propoſitiones, & unamquamque ipſarum, ſicut jacent ut minimum tanquã ſcandaloſas, & in PRAXI PERNICIOSAS eſſe damnandas, &c.* Et in fine decreti prohibet praxim his verbis: *Inſuper diſtrictè in virtute Sanctæ obedientiæ.·.·. prohibet omnibus Chriſti fidelibus.·. ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.* Ex quibus ſatis clare colligitur, in rebus practicabilibus ſolùm damnari ejuſmodi opiniones quoad praxim: ergo non damnatur propoſitio, quæ doceat, talem opinionem eſſe practicè improbabilẽ, quamvis ſimul doceat eſſe ſpeculativè probabilem modo dicto.

57. Dices primò. In hoc decreto etiam damnantur aliæ propoſitiones ſpeculativę, & quæ non reſpiciunt praxim. Sic enim damnatur propoſitio 48 quę ſic proponitur: *Tam clarum videtur, fornicationem ſecundùm ſe nullam involvere malitiam, & ſolùm eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium omninò rationi diſſonum videatur.* Quę propoſitio non reſpicit praxim: nam ipſa propoſitio ſupponit eſſe peccatum lethale ex hoc, quod fornicatio ſit interdicta. Similiter propoſitio 49. ſic aſſerens. *Mollities jure naturæ prohibita non eſt. Unde ſi Deus eam non interdixiſſet, ſæpe eſſet bona, & aliquando obligatoria ſub mortali.* Perperam ergo diximus, in hoc

decreto

decreto ſolùm damnari propoſitiones in ordine ad praxim.

58. Reſpondeo in hoc decreto ut in plurimum damnari propoſitiones in ordine ad praxim; & eas duas ſolùm propoſitiones proximè relatas damnari, quamvis ſint ſolùm ſpeculativæ. Adverte tamen, quando voluit propoſitionem ſpeculativam damnare, id ſpecialiter expreſſit, propoſitionem damnatam modò ſpeculativo. Nam dùm in 48. dicitur *Solùm eſſe malam, quia interdicta*, ſupponit ipſa propoſitio damnata, fornicationem eſſe malam in praxi: unde hoc decretum condemnat illam, quia ſpeculativam. Et dum in 49. dicitur: *Si Deus eam non interdixiſſet*, ipſa propoſitio damnata ſupponit eſſe interdictam, & nullo modo licitè practicabilem; & adhuc expreſsè eam damnat, quatenus ſpeculativam, & ſi non practicabilem.

59. Hoc autē non invenitur in hac propoſitione 30. in qua nihil dicitur de jure naturę, neque de interdictione poſitiva. Et ideò intelligenda eſt eodem modo, ac reliquæ omnes propoſitiones reſpicientes praxim.

60. Dices ſecundò. Opinio, quæ dicit, id eſſe ſpeculativè probabile, ſaltem virtualiter damnatur. Quod ſic probas. Illa enim propoſitio virtualiter damnatur in hoc decreto, quæ eſt antecedens inferens propoſitionem damnatam; ſi enim conſequens eſt falſum, & damnabile, neceſſariò debet eſſe falſum, & damnabile antecedens, unde infertur. Sed hæc propoſitio, ut ſpeculativè probabilis, eſt antecedens, undè infertur propoſitio ut practicè probabilis; & ſic damnatur: ergo hæc propoſitio, ut ſpeculativè probabilis, virtualiter damnatur. Probatur Minor. Nam propoſitio ſpeculativè probabilis in materia morum, ut non ſit antecedens inferens propoſitionem practicè probabilem, debet eſſe talis, ut non poſſit poni in praxi, niſi addita aliqua nova circumſtantia vitioſa: ſed hæc propoſitio, ſicut eſt in ſpeculatione, poteſt poni in praxi, nulla addita aliqua alia circumſtantia vitioſa, ergo hæc propoſitio ſpeculativè probabilis infert practicè probabilem. Ergo propoſitio damnata erit practicè probabilis; vel ſi eſt practicè improbabilis, & damnabilis, etiam ſpeculativè erit improbabilis, & damnabilis.

61. Reſpondeo, ſi quis dicat, eam opinionem eſſe ſpeculativè probabilem, & practicè improbabilem, dicet conſequenter, in ſpeculatione conſiderari ſolùm jus defenſionis unius privati hominis contra calumniatorem; in praxi autem non poteſt id præſtari ſine eo, quòd fiat contra jus publicum Communitatis, ſeu Reipublicę; cum ea defenſio occiſiva ſit in perniciem Reipublicę. Quod ſi ſpeculatio conſideret omnes circumſtantias, quæ in praxi, ea, ut diximus, ſubjacet damnationi. Hinc ad primum ſyllogiſmum conceſſa Majori, neganda eſt Minor, ad cujus probationem ſimiliter conceſſa Majori neganda eſt Minor juxta proximè dicta; cum illud jus privati hominis, quod ſolùm conſideratur in ſpeculatione non poſſit deduci ad praxim ſine violatione juris publici, quod habet Reſpublica, ne fiat defenſio in perniciem boni publici. Quod ſi in ſpeculatione conſideretur illud jus Reipublicæ, non poteſt talis opinio eſſe ſpeculativè probabilis.

62. Diximus, non ſubjacere huic damnationi, qui dixerit eſſe ſpeculativè probabile, & practicè improbabile, licitum eſſe uti defenſione occiſiva contra calumniatorem. Reſtat modo examinare, an ea opinio vera ſit?

63. Et dicendum eſt, eam eſſe prorſus falſam. Nam argumenta; quæ propoſui *ar.* 1. & 2. probant, eam non ſolùm practicè, ſed etiam ſpeculativè eſſe falſam. Et ratio eſt: quia in fere omnibus argumentis ibi propoſitis, conſiderantur in ſpeculatione eædem circumſtantiæ, quæ reperiuntur in praxi: quando autem in ſpeculatione conſiderantur omnes circumſtantiæ, quæ in praxi idem judicium ferendum eſt de ſpeculatione, ac de praxi; ut multis oſtendi in 1. *par. Criſ. Theol. diſp.* 14. *cap* 4.

CAPUT III.

Quam digna ſit damnatione ſecunda pars propoſitionis trigeſimæ?

SUMMARIUM.

Authores putantes, alapa percuſſum poſſe repercutere. n. 64.
Fundamentum eorum à paritate furti. n. 65.
Authores defendentes oppoſitam ſententiam, quæ jam eſt certa ex definitione Pontificis. n. 66.
Et quomodo non infertur probabilis practicè, ex eo quod ſit probabilis ſpeculativè. n. 67.
Quomodo ea recuperatio honoris ſit adverſaria legi Dei? n. 68.
Diſcrimen inter hoc, quod eſt, impedire alapam, & poſt impactam alapam uti vindicta privata. n. 69.
Celebris periodi P. Vaſquez. n. 70.
Quomodo repercuſſio non ſit defenſio, ſed vindicta privata? n. 71.
Quomodo per repercuſſionem non recuperetur ille honor, qui ablatus eſt? n. 72.
Non licèt tibi comburere ſegetem ejus, qui combuſſit ſegetem tuam. Et quid inde pro concluſione? n. 73.
Quomodo qui impegit alapam, & fugit, non eſt invaſor? Et quid inde pro concluſione? n. 74.
Ex eo quod marito non ſit licitum occidere adulterum, confirmatur noſtra ſententia ex Cardinali Lugo. n. 75.

64. ALiqui Authores putarunt, eſſe licitum, poſt impactam alapam, quod homo ſic percuſſus repercutiat graviter offenſorem injuſtum, quantum ſatis ſit ad honorem recuperandum. Ita Navarrus, Petrus de Navara, Mercatus, Victoria, Enriquez, Corduba, Mantius, Peña, Fernandez, Hurtado, Villalobos, Marchantius, Faber, quos refert, & ſequitur Diana, *par.* 1. *tract.* 15. *reſol.* 15. *& par.* 5. *tract.* 5. *reſol* 11. Quam etiam ſequitur Leander à SS. Sacr. *tract.* 2. *de Irregular. diſp.* 14. *q.* 3. referens ultra relatos S. Antoninum, Armillam, Antonium Gomez, Plazam, Ant. Gabrielem, Duenas, Abulenſem, Laymanum, Dicaſtillum, & Gibalinum. Quamvis horum aliqui immeritò citentur pro ea opinatione, quos non vacat ſecernere.

65. Fundamentum hujus ſententię eſt. Nam ſi fur auferat à me vas aureum magni pretii, licitum eſt mihi, cum fur fugit, illum ſequi, & vi illata illud vindicare; immò etiam ſi fur domo ſua jam ſit concluſus: ſed qui impegit viro nobili alapam, abſtulit ab illo honorem, quem poteſt recuperare, percutiendo incontinenti offenſorem: ergo iſte poterit per alapam percutere, vel occidere offenſorem.

66. Oppoſita ſententia, quam Pontifex definit in hoc decreto, propugnat, id eſſe omninò illicitum. Hanc ſententiam tuentur Card. Toletus, *lib.* 5 *cap.* 6. *n.* 16. P. Molina, *tom* 4. *de Juſt. tract.* 3. *diſp.* 17. *n.* 8. P. Vaſquez, in opuſc. de Reſtit. *cap.* 2. *§.* 1. *dub.* 9 *n.* 37. *& ſeqq.* P. Luiſius Turianus, 2. 2. *diſp* 27. *dub* 3. Lugo Cardinal. *tom.* 1. *de Juſt. diſp.* 10. *ſect.* 10 *n.* 190. *& ſeqq* Sotus, *de juſt. lib.* 5. *quæſt.* 1. *art.* 8. & apud ipſum Bañez, Salon 2. 2. *q.* 64. *ar.* 7. *controv.* 2. *concl.* 1. Malderus *de juſt. tract.* 1. *cap.* 1. *dub.* 24. Rodriquez, *tom.* 1. *ſum. cap.* 235. *n.* 11. & multi alii. Citandus etiam eſt pro hac ſententia P. Leſſius *de juſt. c.* 9. *dub.* 12. *n.* 80. qui quamvis dixerit, eam eſſe ſpeculativè probabilem, aſſerit tamen eſſe practicè improbabilem.

67. Neque quoad hoc benè impugnat Lugo, & Leander citati, ex eo, quod omnis opinio ſpeculativè probabilis eſt etiam practicè probabilis, ſi ſit in materia morum. Illud enim, quod aſſumunt, eſt falſum. Nam, ut proximè dixi, conſiderari ſolet in ſpeculatione aliqua actio, quæ ſi poneretur ſine nova alia circumſtantia vitioſa, eſſet licita; & tamen non poteſt deduci ad praxim ſine nova circumſtantia vitioſa.

68. Fundamentum hujus ſententię deſumitur primò ex fundamento ipſo partis oppoſitæ. Ideò enim eſſet licitum poſt impactam alapam repercutere in continenti offenſorem, quia apud exiſtimationem hominum per illam percuſſionem, aut occiſionem recuperatur honor amiſſus; ſicut licitum eſt homini ſpoliatore ſua, illam vindicare de manibus furis, etiam percutiendo furem, ſi omninò neceſſarium fuerit: ſed ea hominum exiſtimatio eſt adverſaria legi Dei; eſt enim lex mundanorum (quam vocant legem Duelli) pręcipiens mundanis ſuis, ut ſi quis alapa, fuſte, arundine, aut galero ictus fuerit, occidat ſuum offenſorem, etiam ſi multum tempus elapſum fuerit, ſtatuitque lex pręfata ſic recuperari honorem amiſſum, etiam per vindictam privatam lege Dei prohibitam. Ergo poſt impactam alapam non eſt licita ea honoris recuperatio falsò exiſtimata.

69. Itaque aliud eſt impedire alapam, & aliud eſt poſt impactam uti vindicta privata. Primum eſt licitum; & ſecundum Evangelii lege condemnatum. Neque ſimile eſt de fure, qui rem meam ſecum defert. Nam qui impegit alapam, non defert rem aliquam, quæ mea ſit; non enim defert ſecum honorem meum, ſed quaſi deſtruxit illum. Sic enim quia Petrus combuſſit ſegetem meam, non licet mihi incendere ſegetem Petri.

70. Ideò P. Vaſquez, ſuprà citatus dixit: *Hæc doctrina non Chriſtiana, ſed gentilitatem ſapere videtur: quoniam inde ſequeretur, quod ei, qui alapam recepit, liceret inimicum, ſi poteſt, ibi fuſte cędere; quod lex mundi ad tuendum honorem requirit: & ſi aliquis fuſt a caſus eſt, poſt ſtatim inſequi percuſſorem, & ipſum occidere, quia aliter non poteſt honori ſatisfacere: vel denique poterit aliquod aliud malum ſtatim illi inferre in retributionem: quod eſt legem Evangelicam, immò, & Decalogi deſtruere.* Et *nu.* 38. hæc ſubjungit. *Et ſanè opinionem Navarri, & Mercati, etiam ſceleratiſſimi reprobabunt, qui quamvis paſſione veluti coacti id faciant; benè tamen vident, & fatentur, ſe peccare graviter.* Et hæc dicta à Vaſquio approbat Lugo Cardinalis relatus.

71. Secundum fundamentū verę ſententię eſt. Non licèt occidere offenſorem propter privatam vindictam, ſed ſolùm propter defenſionem, ut vel ipſi adverſarii admittunt: ſed repercuſſio offenſoris non eſt defenſio, ſed vindicta privata: ergo in eo caſu non licèt percutere, aut occidere offenſorem. Minor probatur primò. Eatenus enim repercuſſio offenſoris eſt apud mundanos homines reſtauratio honoris, quatenus exiſtimant, honorem recuperari per ipſam læſionem inimici: ſed lædere inimicum non eſt defendere ſe: ergo ea repercuſſio non eſt defenſio.

72. Probatur ſecundò eadem Minor. Nam per repercuſſionem offenſoris non recuperatur ille honor, qui ablatus eſt, ſed attribuitur alius novus honor, qui apud mundanos conſiſtit in alio novo honore, quem attribuunt ulciſcenti ſe de injuria illata: ergo honor ablatus non defenditur, ſed acquiritur apud mundanos novus ille honor ſe ulciſcendi. Ergo illa non eſt defenſio honoris, ſed vindicta privata.

73. Probatur tertiò eadem Minor. Nam ſi eſſet defenſio honoris acquirere eum novum honorem ulciſcendi, ſe etiam eſſet defenſio, comburere ſegetem inimici, quia combuſſit ſegetem meam: nam ſi eſſet defenſio lædere vitam proximi, quia læſit me; eodem modo eſſet defenſio reddere malum in quovis genere. Quod

omnia abſurda ſunt, & à lege Dei longiſſimè diſtant.

74. Probatur quartò. Quia nemo ſe defendit, niſi ab invadente: ſed qui impegit alapam, & fugit, non eſt invadens: ergo illius repercuſſio non eſt defenſio. Ex dixi jam, non eſt ſimile de fure, qui dum portat rem meam invadit illam rem alienam. Minor hujus ſyllogiſmi probatur. Nam invaſio reſpicit damnum inferendum ſtatim de futuro: ſed qui impegit alapam, & fugit, non intentat damnum inferendum ſtatim de futuro: ergo ille non eſt invadens.

75. Tertium fundamentum eſt, quod deſumit Lugo à poſteriori *ibid. n.* 192. in hæc verba: [ſi licita eſt percuſſio invaſoris, ſaltem in continenti, poſtquàm jam ipſe tuum honorem læſit, & vult recedere, fruſtra, & immeritò Theologi communiter, & ipſi etiam Authores contrariæ ſententiæ dicunt, maritum non poſſe in foro cóſcientiæ licitè occidere adulteram in adulterio deprehenſam, quia conſequenter deberent dicere, id licere: ſi enim licitè occidis eum, qui te colapho v. g. vel fuſtibus cædit, quando id neceſſe eſt ad retinendum tuum honorem ſaltem in continenti poſt injuriam acceptã quæſo, cur non licebit in continenti occidere eum, qui majori injuria, & contumelia actu lædit tuum honorem per adulterium, ſi aliter honorem retinere, vel recuperare non potes, prout re vera non potes, multò magis quam in priori caſu de contumelia, verbis, vel fuſtibus illata, quæ dehonoratio poſſet per publicam, & magnam offenſoris humiliationem deleri? Ergo certè non video differentiam, nec rationem apparentem, cur ſi licet percuſſio contumelioſi in continenti, non licet etiam occiſio adulteri in flagranti, quando in ipſo crimine invenitur. Conſequens autem ipſi non concedunt, ſed expreſsè negant, ut ſuprà vidimus: ergo nec antecedens debent illo modo admittere.] Huc uſque argumentum Cardinalis.

CAPUT IV.

Quomodo intelligenda ſit propoſitio trigeſima prima?

ARTICULUS I.

An intelligatur de ſola tenuitate valoris; an etiam de alia injuria?

SUMMARIUM.

Senſus propoſitionis. n. 76.
Poſſe bona temporalia protegi defenſione occiſiva eſt communis ſententia. n. 77.
Sed omnes affirmant quantitatem eſſe debere magni valoris. n. 78.
An P. Molina perperam citetur pro opinione damnata? n. 79.
An in caſu P. Molinæ interveniant duæ malitiæ, furti, & violentiæ. n. 80.
An damnatio cadat ſolùm ſupra malitiam furti? n. 81.
Non ſubjacet damnationi, ſi propoſitio loquatur de defenſione contra rapinam veri ignominioſam. n. 82.
Damnatio ſubſiſtit aſſerendo contradictoriam propoſitionis damnatæ. n. 83.
In obſcuris, quod minimum eſt, ſequimur, & quomodo intelligenda ſit hæc regula? n. 84.
Confirmatio ex Lugo Cardinali. n. 85.
Secunda concluſio pro explicatione primæ concluſionis. n. 86.
Dum fur abſtulit unum aureum, & fugit, non poteſt vir nobilis procedere ad defenſionem occiſivam. n. 87.

76. PRopoſitio trigeſima prima, nempe *Regulariter occidere poſſum furem pro conſervatione unius aurei*, eò reſpicit, ut repugnet, etiam pro defendendis rebus exigui valoris, quamvis non excedant valorem unius aurei, poſſe quemlibet uti defenſione occiſiva. Damnatio autem ejus propoſitionis eò tendit, ut declaret, eſſe ſcandaloſum aſſerere, licitum eſſe occidere furem pro defenſione rei exigui valoris.

77. In 3. *p. Criſ. Thel. diſp.* 57. *ſ.* 3. *ar.* 5. oſtendi, erraſſe Fagnanum, dùm inter propoſitiones ſcandaloſas conſtituit opinionem aſſerentẽ, poſſe quem tueri bona temporalia contra furem defenſione occiſiva, accuſans Molinam, quod hæc docuerit. Ibi enim oſtendi eſſe cõmunem, & ab omnibus Theologis receptam opinionem docentem, quod ſit licita ea defenſio, dummodo ſit cum moderamine inculpatæ tutelæ. Pro qua ſententia retuli quadraginta duos Authores.

78. Sed omnes conveniunt in eo, quod quantitas à fure intentata debet eſſe magni valoris. Et quia unus vel alter affirmavit contra reliquos, ſufficere valorem unius aurei ad tale genus defenſionis, ideo Pontifex meritiſſimè damnat hanc propoſitionem.

79. Lumbier *t.* 3. *ſum. n.* 1875. in explicatione hujus propoſitionis 31. & Filguera in expoſitione ejuſdem propoſitionis, & Hozes, *ibid. n.* 9. attribuunt Molinæ propoſitionem damnatam; eo quod *t.* 4. *de juſt. diſp.* 16. *n.* 7. aſſeruerit, ſi fur intentat rem auferre per rapinam, contradicente Domino non audere ſe condemnare ad culpam, vel ad pœnam eum, qui defendit rem valoris unius aurei defenſione occiſiva cum moderamine inculpatæ tutelæ.

80. Hinc oritur quæſtio, an iſte ſit caſus, in quo loquitur propoſitio damnata. Pro cujus claritate, præmittendum eſt, in hoc caſu, in quo P. Molina loquitur, intervenire duas malitias, alterã furti unius aurei, alteram violentiæ, quæ continetur in rapina, ratione cujus furtũ differt ſpecie à rapina, ut tradunt communiter doctores; de quo videndus eſt Lugo Cardinalis, qui hanc diverſitatem ſpecificam conſtituit *tom.* 1. *de juſt. diſp.* 16. *ſect.* 1. *n.* 11. cum S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 66. *art.* 4. & Cajetano, Soto, Covarruvia, Molina, Salon, & Turriano. Et ſubjungit Lugo: [Vis ergo illa affert novam ſpeciem malitiæ propter diverſam injuriam, quatenus, ut notavit Molina, per ſimplex furtum injuria ſit ſolùm circa pecunias v. g. & per violentiam videtur fieri circa perſonam, cui vis infertur.]

81. Eſt ergo quæſtio, an hæc damnatio cadat ſupra malitiam furti unius aurei, an etiam extendatur ad malitiam violentiæ, quæ infertur ipſi perſonæ? Circa quam duæ quæſtiones reſultant. Prima. An extendatur damnatio ad eum caſum violentiæ? Secunda, An caſu quo non extendatur damnatio, verum ſit, quòd liceat in caſu violentiæ uti defenſione occiſiva?

82. Sit prima concluſio. Non ſubjacet damnationi propoſitio, quæ aſſerit, licitum eſſe ſaltem viro nobili defendere defenſione occiſiva unum aureũ, quem in manibus portat, ſi fur intentat rapere de manibus ejus; & is raptus ſit viro nobili ignominioſus. Probatur primò. Nam damnatio loquitur in eodem ſenſu, in quo loquitur propoſitio damnata: ſed propoſitio damnata nõ loquitur de fure auferente rem per rapinam, aut violentiam ignominioſã. ergo damnatio nõ ſe extendit ad caſum rapinæ, ſeu violentiæ ignominioſæ. Minor patet. Nam in propoſitione damnata nullum eſt verbum de caſu talis violentiæ, aut rapinæ, ſed ſolùm de quantitate unius aurei, & furto ejus.

83. Probatur ſecundò. Nam damnatio intelligitur integrè ſubſiſtere per hoc, quòd aſſeramus contradictoriam propoſitionis damnatæ: ſed contradictoria propoſitionis damnatæ eſt, *Non licet occidere furem pro conſervatione unius aurei*; cujus veritas ſalvatur, intelligendo illam de ſola malitia furti, & non de malitia violentiæ ignominioſæ: ergo damnatio ſolùm intelligitur de malitia furti, & non de malitia violentiæ ignominioſæ. Itaque quamvis dicatur, eſſe licitum uti defenſione occiſiva cõtra rapinam ignominioſam unius aurei; adhuc ſtat inconcuſſa veritas damnationis, quod non licet occidere furem pro conſervatione unius aurei. Nam in illa hypoteſi non occiditur pro conſervatione aurei, ſed pro ignominiæ propulſatione. Advertendũ tamen eſt, non quamcumque rapinam eſſe ignominioſam. Nam ſi Princeps rapiat aureum de manu plebeii hominis, non cenſebitur ignominioſum; ſecùs verò ſi plebejus rapiat de manu Principis.

84. Probatur tertiò. Nam cap. *In obſcuris.* de Reg. jur. in 6. dicitur. *In obſcuris, quod minimum eſt, ſequimur.* Quæ verba ejuſdem tenoris habentur in leg. *Semper in obſcuris, ff. de Regul. jur.* Quando ergo cum fundamento dubitatur, an lex extendatur ad aliquem caſum ſpecialem, qui non exprimitur in lege debemus ſequi, quòd minimum eſt, ſcilicet quòd lex non extendatur ad talem caſum. Et idem traditur multis aliis juribus, cap. *Contra eum*, de Regul. jur. in 6. & l. *Quidquid abſtringendæ, ff. de verbor. obligat.* & ita tradunt P. Suarez, *tom.* 5. *in* 3. *part. diſp.* 40. *ſect.* 5. *n.* 15. P. Thomas Sanchez *l.* 2. *de matrim. diſput.* 41. *n.* 36. *lib.* 1. *ſum. cap.* 10. *n.* 32. P. Enriquez, *lib.* 8. *ſum. capit.* 45. *in Comment. litt.* P. Salas *t.* 2. *quæſt.* 21. *tract.* 8. *diſput. ſect.* 25. & communiter Doctores. Licèt ergo obſcurum ſit, & incertum, an damnatio loquatur de caſu furis violentiam ignominioſam inferentis, dicendum eſt, damnationem non extendi ad hunc caſum.

85. Probatur quartò. Nam Lugo Card. (qui ſecuritati doctrinæ ſemper attentiſſimè proſpicit) *tom.* 1. *de juſt. diſput.* 10. *ſect.* 9. *num.* 178. poſtquam dixit, ut poſſit fieri defenſio occiſiva pro facultatibus temporalibus, debere rem eſſe non exigui valoris, ſubjungit hæc verba tanquam ex communi ſententia Doctorum, [quando res valoris unius ducati auſertur cum reſiſtentia domini, aut cuſtodis rei illius, nec fur monitus deſiſtere velit à *violentia*, poſſe occidi; quia cum re illa *honorem* etiam auferre vult: quare meritò te defendere poteris adverſus ingentem illam injuriam, & contumeliam.] Cenſet ergo Cardinalis illam ablationem cum violentia eſſe ingentem contumeliam; de qua non loquitur propoſitio damnata. Quod intelligo juxta dicta *n.* 83. fine.

86. Sit ſecunda concluſio. Si homo præcipuè ſi ſit nobilis, portet in manibus rem valoris unius aurei, & fur intentet ea rapere de manibus ejus, poteſt rem defendere opponendo gladium; quod ſi fur deſiſtat, non licet illum percutere: ſi verò fur educat gladium contra dominum illius rei, jam fur non eſt ſolùm invaſor rei, & honoris, ſed etiam vitæ; quare poterit ſe defendere defenſione occiſiva cum moderamine inculpatæ tutelæ. Neq; Authores loquentes in hoc caſu de defenſione occiſiva refragabuntur huic concluſioni; ſolum enim id aſſerunt conditionaliter, ſi non ſuperſit alia defenſionis via. Ego tamẽ exiſtimo, vix eſſe poſſibilem caſum, in quo non ſit alia defenſionis via: nam ubi dominus rei opponit gladium, vel deſiſtit fur, & fugit, vel educit etiam gladium contra dominum rei? Si primum; jam facta eſt defenſio ſine percuſſione furis. Si ſecundum; jam eſt aggreſſor contra vitam domini, & non contra ſolam rem materialem.

87. Ex dictis, infertur, quòd si fur per rapinam abſtulit unum aureum, quem portabat Titius in manibus, & fugit, non poteſt Titius pergere inſequendo furem, ut per defenſionem occiſivam auferat aureum raptum. Nam licèt per illam rapinam, & violentiam fuerit invaſor honoris; dum fugit rem illam ſecum portans, jam non invadit honorem, ſed ſolam rem arreptam. Quod ſi Titius illum fugientem occideret, jam ea occiſio fieret in defenſionem illius aurei, & non in defenſionem honoris, qui jam ablatus eſt, & non recuperatur occiſione furi, ut conſtat ex *n.* præcedenti. Fieret ergo

illa

illa defenſio occiſiva ſolùm pro conſervatione tenuis quantitatis, contra damnationem in hoc decreto contentam.

ARTICULUS II.

Duæ aliæ dubitationes.

SUMMARIUM.

Diſtinguendus eſt valor parvus, mediocris, & magnus. n. 88.
Quomodo hoc triplex genus valoris computandum eſt in ordine ad hanc quæſtionem? n. 89.
An in aliquo caſu neceſſitatis liceat uti defenſione occiſiva pro conſervatione unius rei. n. 90.

88. ROgabis primò, quantus eſſe debeat valor, pro cujus conſervatione poſſit uti quis defenſione occiſiva? Et reſpondent communiter Doctores, ad judicio prudentis cenſendum eſſe. Et videtur mihi hoc judicium prudentis debere diſtinguere in ordine ad occiſivam defenſionem valorem parvum, mediocrem, & magnum, ſive plus quàm mediocrem. Et in hoc ordine cenſeo valorem parvum centum argenteos, magnum eſſe quadringentos argenteos, mediocrem verò infra quadringentos.

89. Hac diſtinctione poſita cenſeo, valorem magnum reputandum eſſe talem abſolutè; valorem verò parvum, & mediocrem reputandum eſſe ſufficientem pro defenſione occiſiva, non abſolutè, ſed reſpectivè, ſcilicet attenta neceſſitate, ratione cujus dominus rei indiget illa pro ilia pro ſuſtentatione, conſervatione ſtatus ſui, & ſuorum. Itaque ſi fur ſubripiat quadringentos argenteos (vulgo quarenta patacones) ſecundùm ſe eſt quantitas ſufficiens pro intentanda defenſione occiſiva cum moderamine, etiam ſi ablatio illorum non ſit cum extremo detrimento damni. Si verò ablatio fiat intra quadringentos argenteos, menſura valoris ordine ad defenſionem occiſivam deſumenda eſt à detrimento, quod patietur is, à quo ea quantitas auſertur. Si enim ex quantitate ablata detrimentum, quod patitur dominus rei, ſit maximum, erit ſufficiens per ejuſmodi defenſione. Si verò detrimentum non ſit maximum, præfata quantitas non erit ſufficiens pro tali modo defenſionis.

90. Hinc oritur altera dubitatio, juxta quam rogabis ſecundò; an damnatio ejus propoſitionis 32. ita ſit univerſalis, ut in nullo caſu neceſſitatis liceat uti defenſione occiſiva pro conſervatione unius aurei? Cui quæſtioni facile ſatisfacies, dicendo, ſæpè contingere, quòd ratione gravis neceſſitatis unus aureus æquivaleat multis aureis: V. g. Si fur intentat auferre ab artifice inſtrumentum artis, quòd valeat unum aureum, immò unum argenteum, caſu, quo non poſſit invenire aliud inſtrumentum ſimile, quo ablato inſtrumento neceſſe eſt artificem ceſſare ab opere, atque adeò ceſſare ſuſtentationem ſuam, & ſuorum. In hoc caſu non attenditur ad valorem unius aurei, vel argentei, ſed ad detrimentum, quod ex ablatione ei reſultat, quod fortaſsè multis aureis æſtimabitur. Poteſt ergo artifex uti quacumque defenſione cum moderamine, ut defendat illud inſtrumentum, quamvis vilioris pretii. Ideòque manifeſtum eſt, damnationem ejus propoſitionis 31. non eſſe ita univerſalem, ut excludat hunc, & ſimiles caſus ingentis neceſſitatis.

ARTICULUS III.

Evidentia juſtæ damnationis.

NON EGET SUMMARIO.

91. EX dictis ſit evidens, juſtiſſimam eſſe damnationem propoſitionis 31. Etenim occidere hominem propter modicum detrimentum, ipſa ratio naturalis dictat, eſſe abſurdum. Quæ enim comparatio eſſe poteſt detrimenti levis cum detrimento graviſſimo proximi?

92. Dices primò. Omnia jura clamant, licitum eſſe vim vi repellere: ſed qui furatur unum aureum, vim infert: ergo licitum erit, etiam per vim repellere uſque ad internecionem, ſi non poteſt aliter vis repelli.

93. Reſpondeo, vim levioris momenti non eſſe repellendam per vim graviſſimi detrimenti; nam inter vim, quæ infertur, & vim, qua repellitur, debet eſſe proportio, ut ipſa ratio naturalis dictat. Et hoc modo intelligenda ſunt jura, quæ ita clamant.

94. Dices ſecundò. Ablatio unius aurei eſt peccatum lethale: ſed peccatum lethale non poteſt eſſe materia levis, alioqui eſſet ſolùm culpa venialis: ergo ablatio unius aurei eſt materia gravis: ergo falſo fundamento nitimur, dùm dicimus, ideò furem unius aurei occidi non poſſe, quia unus aureus eſt materia levis.

95. Reſpondeo, conceſſa Majori, diſtinguendo Minorem: peccatum lethale non poteſt eſſe materia levis [in ordine ad reatum culpæ] concedo; [in ordine ad defenſionem occiſivam,] nego. Quæ diſtinctio patet ex dictis.

CAPUT IV.

Oſtenditur falſitas propoſitionum trigeſimæ ſecundæ, & trigeſimæ tertiæ.

SUMMARIUM.

Explicantur tria, quæ in his propoſitionibus damnantur. n. 96.
Argumentum deſumptum ex inæqualitate juris ad rem, & juris in re. n. 97.
Refutatur. n. 98.
Ex inæqualitate juris in aliqua bona nihil probatur contra jus defendendi illa. n. 99.
Proponuntur argumenta efficacia contra propoſitionem trigeſimam ſecundam damnatam. n. 100.
Eadem argumenta militant contra utramque partem trigeſimæ tertiæ propoſitionis. n. 101.

96 TRia ſunt, quæ damnantur in his duabus propoſitionibus. Nam trigeſima ſecunda dicit, eſſe licitum defendere defenſione occiſiva ea bona, *ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus*; quæ duo de jure inchoato, & de ſpe poſſeſſionis copulanter videntur accipi, ita ut utrumque requiratur. Et trigeſima tertia dicit duo, ſcilicet defendere ſe poſſe eodem genere defenſionis hæredem, & legatarium contra impedientem; deinde poſſe eodem modo ſe defendere, qui habet jus in Cathedram, vel præbendam, contra impedientem poſſideri.

97. Filguera in explicatione propoſitionis 32. ſibi videtur convincere manifeſtè falſitatem ejus hoc argumento, quòd in hæc verba proponit: [Hæc propoſitio non ſolùm ſcandalum, ſed etiam temeritatem explicat, nam aliud eſt actu poſſidere, aliud autem habere jus ad poſſidendum, ſicut diverſum eſt habere jus ad rem, ac habere jus in re, ut patet in habente domum, aut agrum, & habente jus, & actionem ad domum, vel agrum: nam primum importat ipſam poſſeſſionem; ſecundum verò ſolùm jus in illam. Ex qua vera, & communiter recepta doctrina propoſitio damnata refutatur. Nullus habet æquale jus aliquid defendendi, niſi æquale etiam habeat jus in illud, ut per ſe manifeſtum eſt; ſed jus in ea, quæ actualiter poſſidemus, non eſt æquale, ac in illa, ad quæ inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus; ſiquidem primum eſt in re, ſecundum verò ad rem: ergo etiam ſi ſit licitum defendere defenſione occiſiva, quæ actu poſſidemus, non tamen ea, ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus.

98. Sed majorem efficaciam in argumento deſidero. Nam pro veritate certa non ſufficit argumentum debilis conſequentiæ. Eam eſſe debilem ſic oſtendo. Etenim ſi Titius domi ſuæ cuſtodiat quinquaginta millia aureorum aliena, ſuæ tamen Fidei commiſſa, & fures accedant ablaturi eam aureorum quantitatem, certum eſt, quòd poteſt ea defendere ferro, & armis cum moderamine inculpatæ tutelæ. Argumentum autem Filgueræ tale eſt, ut in ſimili forma probare poſſit, non poſſe Titium defendere ferro, & armis eam aureorum ſummam ſuæ Fidei creditam. Nam juxta hunc Authorem nemo habet æquale jus aliquid defendendi, niſi æquale etiam habeat jus in illud: ſed jus in ea, quæ actualiter poſſidemus, non eſt æquale, ac in illa, quæ ſunt aliena, & ſolùm Fidei noſtræ commiſſa ſunt titulo pignoris, vel depoſiti: ergo etiam ſi ſit licitum defendere defenſione occiſiva, quæ actu poſſidemus, non tamen ea, quæ noſtræ Fidei ſunt commiſſa titulo pignoris, vel depoſiti.

99. Conſtat ergo, inæqualitate juris in aliqua bona nihil probari circa jus defendendi illa. Quid enim prodeſt, quod jus ſit æquale, ſi eſt verum jus defendendi ferro, & armis? Vel quomodo probatur, jus defendendi debere eſſe inæquale, ex eo quòd unum, & alterum jus ad bona ſit inæquale? Quare major ejus ſyllogiſmi falſa eſt. Et adhuc ſi eſſet vera, nihil probaret: quia non repugnat, unũ, & alterum jus defendẽdi eſſe inæquale, & tamẽ utrunq; eſſe verũ jus defendẽdi.

100. Rejecta ergo ea argumentandi ratione, propoſitio damnata convincitur de falſitate iiſdem ferè argumentis, quibus de falſitate convincimus c. 2. propoſitionem trigeſimam de defenſione occiſiva contra calumniatorem. Primò, quia non licet occidere hominẽ propter ſolam opinionem probabilem, dato, & non conceſſo, quod ea opinio eſſet probabilis. Secundò, nam in hoc caſu non eſt evidentia de moderamine inculpatæ tutelæ; cùm in Republica ſint deſtinata media ad defendendum jura civium. Tertiò, nam Reſpublica habet jus publicum contra jus privatum defendendi ferro, & armis privata jura, & jus publicum prævalet juri privato. Quartò, nam legibus humanis interdicitur, quòd homines privatim defendant jura ad aliqua bona. Vide ea argumenta ibi latiùs propoſita.

101. Eadem argumenta militant contra utramque partem propoſitionis 33. de impediente hæreditatem, aut legatum, & de impediente poſſeſſionem Cathedræ, aut præbendæ. Et præterea hoc etiam argumento convincitur. Non enim licet defendere ferro, & armis, niſi cùm quis actualiter invaditur: ſed non invaditur actualiter, cùm videt, alium negotiatione verbali, etiam doloſa, impedire aditionem hæreditatis, ſolutionem legati, aut poſſeſſionem Cathedræ, vel præbendæ: ergo non licet defendere id ferro, & armis.

DISERTATIO XXII.

An liceat procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella cognita graviditate occidatur, aut infametur? Ubi, an fœtus animetur in utero?

CAPUT PRIMUM.

Quid olim docuerim de improbabilitate ſententiæ affirmantis.

SUMMARIUM.

Quomodo non valeat conſequentia à probabilitate ſpeculativa ad practicam? n. 1.
Quomodo ſit practicè improbabilis opinio de abortu fœtus inanimati? n. 2.
An ſit dubius dies animationis fœtus? n. 3.
An quilibet fœtus etiam abortivus, & nondum formatus ſit baptizandus, ſaltem ſub conditione? n. 4.
Quo nitantur fundamento, qui dicunt, animam rationalem infundi prima, ſecunda, aut tertia die poſt conceptionem? n. 5.
An ſit certum, animam rationalem non infundi, donec corpus ſit perfectè formatum? Et an id probetur ex verſione ſeptuaginta Interpretum? n. 6.
Textus vulgatæ diverſus eſt ab ea verſione. n. 7.
Quam certitudinem accipiat ea aſſertio à præfata verſione? n. 8. & 9.
Quomodo perſiſtat argumentum, quod in hac materia non valet conſequentia à probabilitate ſpeculativa ad practicam? n. 10.
Tunc non valet ea conſequentia, quando propoſitio ſpeculativa eſt conditionalis, cujus conditio non poteſt eſſe in praxi. n. 11.

1. IN 1. *part. Criſ. Theol. diſp.* 14. *c.* 3. egi de hac materia, non pro dignitate quæſtionis, ſed ſolùm ex ea parte, ex qua aſſumpſi probandum, in multis materiis non valere à probabilitate ſpeculativa ad probabilitatem practicam. Dixi enim, eam propoſitionem 34. quæ in hoc Decreto damnatur: *Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehenſa gravida occidatur, aut infametur*, eſſe ſpeculativè probabilem ab extrinſeco, nempè ob authoritatem ſeptem ſcriptorum, quos ibidem allegavi; & eſſe practicè improbabilem: atque adeò malam eſſe conſequentiam à probabilitate ſpeculativa ad probabilitatem practicam.

2. Quòd autem ille conatus ad abortum fœtus inanimati ſit practicè improbabilis, ex illo capite oſtendebam, quòd improbabile eſt, licere expellere fœtum, ubi dubitatur, an ſit animatus, nec ne, ſemper autem eſt dubium, an ſit animatus: ergo ſemper manet improbabile, quòd liceat expellere fœtū, quantūvis prætextu inanimationis.

3. Quod verò ſemper id ſit dubium, probabam ex ſumma Authorum varietate in aſſignando die animationis. Nam pro viris alii aſſignant trigeſimum, alii trigeſimum ſecundum, alii quadrageſimum, alii quadrageſimum ſecundum; & pro fæmellis quadrageſimum, alii ſeptuageſimum, alii octogeſimum. Immò Thomas Fienus inſignis Medicus ex propriis experimentis probat, prima quandoque, quandoque etiam ſecunda, aut tertia ad ſummum die infundi animam rationalem.

4. Et ideò in eodem *cap.* 3. *n.* 29. & 30. hæc verba ſubjunxi [Et ideò Maximilianus Deza (cujus tractatus ſimul cum Apologia Franciſci Verde editus eſt, propter hoc dubium de tempore animationis fœtus, doctiſſime, & ſolidiſſimè probat, fœtum quemlibet abortivum, licèt imperfectiſſime figuratum, ſub conditione baptizandum eſſe. Ubi citat Harvæum anatomicæ artis peritiſſimum, qui ex pluribus experimentis propriis affirmat, fœtum à tertia die manifeſtare motum, & ſenſum. Immò & à paucis diebus obſervari motum, & ſenſum in fœtu, affirmant apud ipſum Hypocrates, & octo alii Authores. Et cùm probabile ſit, non aliam, quàm animam rationalem, introduci in materiam fœtus, ſit probabile, quòd prima, vel ſecunda, vel tertia die introducatur; aut ſaltem, quod id ſit dubium. Quare prędictus Maximilianus *nu.* 173. ait: *Si Dei Vicarius* (Paulus V.) *baptizari præcipit fœtum, ſi vivat, ſi oculum indicit motum, ſolere autem vivere, & moveri præcipuis membris circà diem tertiam, non tam ſuadetur, quàm oſtenditur; erit ne trigeſima dies expectanda nobis, ut de baptiſmo deliberemus?* Et idem traditum fuiſſe, ait Maximilianus, ab Hieronymo Florentino in libello de hac quęſtione.] Et inſuper addidi, eandem doctrinam traditam eſſe à Franciſco Verde citato, & à Caramuele in cenſura Apologię Franciſci Verde *n.* 193. & *in Theol. fundam. n.* 1622. *fund.* 55.

5. Eſt tamen in his aliquid, quod reformem, re matùrius perpenſa. Nam ſupra citati Authores, & Medici; & artis anatomicę periti duo ſtatuunt: unum eſt, quod ex variis experimentis conſtet, embrionem prima, ſecunda, aut tertia die effuſum ex utero habere motum, & ſenſum: quatenus ſi acu pungitur, ſentit ictum, & ipſo motu oſtendit ſenſum ictus. Alterum eſt, probabile eſſe non infundi aliam animam vegetativam, & ſenſitivam à rationali diſtinctam.

6. Videtur tamen certum eſſe, quòd anima rationalis non infunditur, donec formatum ſit, & organizatum corpus pueri, aut puellę. Nam Exodi 21. verſ. 22. juxta verſionem LXX. Interpretū dicitur: *Qui percuſſerit mulierem prægnantem, & illa abortum fecerit, ſi fœtus erat formatus, dabit animam pro anima, ſi nondum erat formatus, mulctabitur pecunia.* Ex quibus verbis clarè infertur; fœtum nondum formatum carere anima rationali: nam cùm dicatur dari debere animam pro anima (intelligitur enim de rationali) & pro fœtu nondum formato aſſignetur ſolum mulctatio pecunię, & pro hoc non debeat dari anima pro anima, evidenter infertur, ejuſmodi fœtum nondum formatum expertem eſſe animę rationalis.

7. Verum eſt tamen, quòd textus vulgatę nihil dicit de formato, aut non formato: ſic enim ſe habet: *Si rixati fuerint viri, & percuſſerit quis Mulierem prægnantem, & abortum quidem fecerit, ſed ipſa vixerit; ſubjacebit damno, quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri judicaverint. Sin autem mors ejus fuerit ſubſecuta, reddet animam pro anima.*

8. Hinc oritur difficultas, an vi textus ſeptuaginta Interpretum maneat omninò certum, quòd infunditur anima rationalis, ubi formatum eſt corpus pueri, & non anteà? Et quidem id non manet certum de Fidé; quia ea verſio ſeptuaginta Interpretum non eſt recepta ab Eccleſia tanquam de Fide; tum quia exemplaria in aliquibus locis mendoſa ſunt, tum quia membrana, in qua erat ſcripta, & ex qua editio Romana tranſumpta eſt, erat ex parte corroſa; tum etiam quia Hebręi in aliquibus locis eam vitiarunt. Adhuc tamen in locis, in quibus non eſt ſuſpicio vitii, maximam habet authoritatem; tum quia Chriſtus D. citavit aliquos Scripturę textus ſecundùm hanc verſionem: tum quia etiam Apoſtoli ſecundum eam verſionem citarunt textus aliquos Sacrę Scripturę; tum quia SS. Patres eadem verſione ſępiſſimè uſi ſunt. Audiendus eſt S. Auguſtinus *lib. 8. de civit. cap.* 44. *Ego pro meo modulo veſtigia ſequēs Apoſtolorum, quia, & ipſi ex utriſque, id eſt, ex Hebræo textu, & verſione ſeptuaginta, teſtimonia Prophetica poſuerunt, utraque authoritate utendum putavi, quoniam utraque una atque Divina eſt.* Qui de his plura velit, legat P. Nicolaum Serrarium in Prolegomenis Biblicis, *cap.* 17. *quæſt.* 17. & 19. Illos autem feciſſe hanc verſionem ex Spiritus Sancti ſpeciali inſpiratione, teſtantur communiter Eccleſiæ Patres, Irenæus, Clemens, Juſtinus, Euſebius, Chriſoſtomus, Cyrillus, Epiphanius, S. Auguſtinus multis in locis, S. Ambroſius, Caſſiodorus, Ruffinus, Leo Caſtro, Salmeron, & qui præfationem ſcribit in editione Romana, quod refert, & ſequitur P. Seranus *ubi ſupra quæſt.* 16.

9. Ex hoc ergo textu verſionis ſeptuaginta Interpretum, & ex communi ſententia Medicorum, & Theologorum, dicendum videtur eſſe certum, non infundi animam rationalem, donec formatum, & organizatum ſit corpus pueri. Quòd ſi id certum eſt, non erit probabilis ſententia Thomę Fieni medici, & Harvęi anatomicę artis periti, quos ſupra retuli; quod nimirum anima rationalis infundatur quandoque prima, ſecunda, aut tertia die. Experimenta enim eorum eo pervenitunt, ut cognoverint, prima, aut ſecunda die effuſum fuiſſe ex utero fœminę fruſtum carnis; quod acu punctum oſtendebat ſigna ſenſus, & motus; quod non ſufficit ad colligendum, tunc fœtum habuiſſe animam rationalem; ſed habere ad ſummum aliam animam ſenſitivam, quam in embrione multi admittunt.

10. Nec propterea evaneſcit argumentum, quod in ea *diſp.* 14. *cit. cap.* 3. ego conſtruxi, ut probarem, non valere conſequentiam à probabilitate ſpeculativa ad probabilitatem practicam. Efficacia enim ejus argumenti ſic inſtauratur. Etenim ſi ſit ſpeculativè probabile, quòd liceat procurare abortum fœtus inanimati propter vitandam occiſionem, aut infamiam fęminæ, id non eſt practicè probabile. Etenim, admiſſa ſententia Fieni, & Harvæi, & aliorum, quos ſupra retuli, numquam eſt dubium, fœtum eſſe inanimatum: ſed in hoc dubio de animatione, grande piaculum eſt abortum facere: ergo ſemper eſt grande piaculum abortum facere.

11. Et quidem frequens eſt, quod non valeat à probabilitate ſpeculativa ad probabilitatem practicam, quando probabilitas ſpeculativa eſt propoſitionis conditionalis, cujus conditio non poteſt in praxi reperiri. v. g. multi cenſent ſpeculativè probabilem hanc propoſitionem: *Dum abeſt periculum ulterioris conſenſus, non eſt peccatum lethale parvitas materiæ in delectatione venerea.* Et tamen id eſt practicè improbabile, quia numquam poteſt abeſſe tale periculum; ut demonſtravi in 2. *part. Criſ. Theol. diſp.* 45. ſic ſimiliter etiam ſi ſit ſpeculativè probabile, quod liceat procurare abortum in caſu propoſito, ſi ſit certum eſſe inanimatum, non valet conſequentia ad probabilitatem practicam; admiſſa ſententia Fieni, & aliorum; nam juxta eorum ſententiam nunquam id poteſt eſſe certum. Et hoc modo intelligendum eſt argumentum, quod propoſui in ea *diſp.* 14. *cap.* 3.

CAPUT II.

Quàm certa ſit negativa ſententia; & quodnam firmum ejus fundamentum?

NON EGET SUMMARIO.

12. EST ergo certiſſima ſententia, tàm ſpeculativè, quàm in praxi, nunquam licere procurari abortum fœtus inanimati ad vitandum periculum, ſive infamiæ, ſive occiſionis. Hæc eſt communis ſententia Theologorum, quam tuentur S. Antoninus *part.* 3. *tit.* 7. *cap.* 2. §. 2. citans Joannem de Neapoli, & Sylveſter, Fumus, & Henriquez, quos refert, & ſequitur P. Leſſius de Juſt. *cap.* 9. *dub.* 10. *num.* 60. P. Thomas Sanch. *lib.* 9 *de matrimonio, diſp.* 20. *num.* 10. P. Vaſquez de Reſtitut. *cap.* 3. §. 2. *dub.* 6. *num.* 52. Lugo

Card. *tom.1. de juſt. diſp.10. ſect.6. n.131.* Covarruvias in Clem. ſi furioſus. *par.2. §.3. n.1.* P. Moya *tom 1. tract.6. diſp.3. qu.4.* & communiter Doctores.

13. Solida hujus aſſertionis ratio eſt. Etenim abortus etiam fœtus inanimati eſt peccatum gravius pollutione; ſed pollutio non licet etiam ad vitandam mortem: ergo neque abortus fœtus inanimati.

14. Majorem ſic probat Caramuel in Theol. præter intentionali *ad 5. præcep. caſu 38 n.2979.* [Quòd pollutione gravior ſit, probatur; quia opponitur proximius generationi: quia per gradus aſcendendo pollutio generationi opponitur; abortus fœtus inanimis proprius; proximeque abortus fœtus animati; unde ſi quidem illa eſt contra legem naturę à fortiori uterque abortus eſſe debet.] Cui conſonat P. Moya proximè relatus ajens: [Non aliter de ejectione fœtus inanimati, quàm de effuſione ſeminis philoſophandum cenſeo.]

15. Et prior utroque P. Leſſius ſupra relatus *n.61.* ſic ait: [Immò eſt magis directa, & propinqua contra naturam generationis expellere fœtum, quàm procurare pollutionem; ſicut, fœtus, etſi non dùm animatus, longè propinquior eſt naturæ humanæ, quàm fœmina non dùm commixta. Deindè in pollutione ſolùm expellitur ſemen rude unius generis, idque ex ſede non ultima, ſed inſtrumentaria; in abortu expellitur ſemen geminum, commixtum, elaboratum, idque ex ſede primaria, & finali, à natura ad hoc deſtinata.]

C A P U T III.

An ex hoc decreto maneat antiquata opinio docens, licitam eſſe expulſionem fœtus inanimati propter ſanitatem tuendam?

S U M M A R I U M.

Doctores aſſerentes licitum eſſe procurare directè expulſionem fœtus inanimati, qui affert matri periculum vitę. n.16.

Quomodo Baſilium Ponze adverſetur ei ſententiæ per conſequentiam diſjunctivam. n. 17.

Quomodo probatur, primam ſententiam antiquari ex hoc decreto? n. 18. & ſeqq.

Ea prima opinio non damnatur in hoc decreto. n. 21.

Quomodo propoſitio damnata non inferatur ex illa prima opinione? n. 22.

Diſcrimen quoad hoc inter fœtum animatum, & inanimatum. n. 23.

Diſcrimen inter expulſionem fœtus, & effuſionem ſeminis. n. 24.

Diſcrimen periculi procedentis ab intrinſeco, & procedentis ab extrinſeco. n. 25. & 26.

An, & quare liceat abſcindere manum propter periculum extrinſecum, & non liceat expellere fœtum inanimatum propter idem. n. 27.

Probabilius eſt, non licere expulſionem directam fœtus inanimati, etiam propter periculum ab intrinſeco. n. 28.

16. OPinio eſt plurium Doctorum, licitum eſſe procurare directè expulſionem fœtus inanimati, quando ipſe fœtus affert matri periculum mortis ex puerperio, ita ut mater periclitetur de vita, niſi expellatur fœtus. Ita P. Thom. Sanchez *lib.9. de Matrim. diſp.20. n.9.* aſſerens, nullum à ſe inveniri Doctorem diſſentientem huic ſententiæ præter Navarram, & pro ſua opinione affert S. Antoninum ſupra citatum, Joannem de Neapoli, Sylveſtrum, Covarruviam, Armillam, Navarrum, Cordubam, Margaritam Confeſſorum, Henriquez, Graffis, Palacios, Sà, & Vegam. Quę ſententia non ſolùm admittit, licitam eſſe expulſionem fœtus inanimati indirectam, ſcilicet per medicamenta tendentia ad ſanitatem matris, ſciſſionem venæ, purgationem humorum, &c. ex quibus per accidens reſultare ſolet expulſio fœtus, ſed etiam per medicamenta directè intendentia ipſam expulſionem.

17. Adverſus Thom. Sanch. inſurrexit Baſilius Ponze *lib. 10. de Matrim. c.13. n.2.* (quem poſteà Authores alii ſecuti ſunt) aitque, eſſe conſequentiam neceſſariam ab uno ad alterum, ſcilicet ex eo, quod liceat expellere fœtum inanimatum pro ſanitate matris, inferri, licere etiam expellere eumdem pro conſervanda fama, aut vitanda occiſione matris; aut ſi hoc non licet, neque primùm licere.

18. Hinc deſumitur argumentum ad probandum, eam ſententiam Thom. Sanchez, ex hoc decreto manere antiquatam. Etenim illa ſententia antiquatur, quæ eſt antecedens, unde evidenter infertur opinio reprobata, ut multis oſtendi ſupra diſert. *1. c.14.* ea præcipue ratione, quod *ex vero non niſi verum*, ut clamant Dialectici; quare ſi conſequens eſt falſum, antecedens non poteſt non eſſe falſum; ſed ea opinio, quòd liceat expellere fœtum inanimatum, ubi matris vita periclitatur ex puerperio, eſt antecedens, unde infertur hæc propoſitio damnata, quòd licet expellere fœtum inanimatum pro vitanda occiſione, aut infamia matris: ergo prima illa opinio manet antiquata. Probatur minor: quia jam admittitur, quòd propter periculum vitæ matris liceat expellere fœtum inanimatum. Quod autem id periculum procedat ab intrinſeco, an ab extrinſeco, nihil refert.

19. Confirmatur primò. Eadem eſt vis periculi ab intrinſeco, & periculi ab extrinſeco: ſed periculũ ab intrinſeco poteſt vitare mater expulſione fœtus inanimis: ergo etiam poteſt vitare periculum ab extrinſeco expulſione fœtus inanimis. Ergo ſi conceditur minor, concedendum eſt conſequens. Ergo opinio docens, poſſe expelli fœtum inanimem propter ſanitatem matris, eſt antecedens, unde maniſeſtè infertur opinio damnata docens, poſſe expelli fœtum inanimem propter vitandum periculum occiſionis, aut infamiæ.

20. Confirmatur ſecundò. Nam ut refert P. Moya *cit. cap præc.* multi ſunt caſus, in quibus ex eo, quòd liceat aſſumere media nociva propter periculum ab intrinſeco proveniens, inferunt Doctores, licere aſſumere eadem propter periculum extrinſecum. V.g. ex eo, quòd liceat abſcindere manum morbidam ad conſervationem vitę, inferunt Bañez, Ledeſma, Sotus, Acacius de Velaſco, Sera, & alii Doctores, idem licere, ſi Tyrannus jubeat ſub comminatione mortis. Et ſic in multis aliis caſibus. Ergo idem dicendum in præſenti, propterea quòd eadem eſt ratio periculi procedentis ab intrinſeco, & procedentis ab extrinſeco.

21. Sed his non obſtantibus, dicendum eſt, eam opinionem nihil detrimenti accipere ab ea damnatione. Et in primis certum eſt, quòd ea opinio non damnatur expreſsè in hoc decreto; eſt enim longè diverſa à propoſitione damnata.

22. Quòd autem non antiquetur ex hoc decreto, probatur. Et quidem ſi eſſet evidens conſequentia ab hac opinione ad opinionē damnatam, illa quidem antiquata maneret, & reprobanda; ea autem conſequentia non eſt evidens; cùm quę pro ea conſequentia afferuntur, habeant probabilem ſolutionem. Nam quando fœtus inanimis conſtituit ab intrinſeco matrem in extremo vitæ periculo, ille quidem ex una parte eſt aggreſſor, ex alia verò non deſervit ſuo naturali fini ſervandi ſpeciem humanam; nam mortua matre, non naſcetur homo. At verò quando periclitatur honor, aut fama puellæ pręgnantis, aut ei imminet occiſio, à conſanguineis, fœtus inanimis non eſt aggreſſor. Sicut ſi Titius aggrediatur Sempronium evaginato gladio occiſurus, poteſt Sempronium occidere Titium cum moderamine inculpatæ tutelæ. Si autem Joannes minetur Sempronio mortem, niſi occidat Titium, non licet ei occidere Titium. Quare? niſi quia in primo caſu Titius eſt aggreſſor, non in ſecundo.

23. Et hinc cognoſcitur diſcrimen quoad hoc inter fœtum animatum, & inanimatum: nam licèt fœtus animatus ſoleat eſſe aggreſſor vitæ matris eodem modo, ac fœtus inanimis; tamen fœtus animatus mortua matre poteſt manere ſuperſtes, & ita conſequi non ſolùm ſpem ſalutis ęternę, ſed etiam finem naturalem multiplicationis ſpeciei humanæ, ad quam ordinatur generatio: quare non poteſt mater pugnare contra vitam pueri. Cum quo ſtat, quòd licitè poſſit uti mater medicamentis directè tendentibus ad propriam ſanitatem, nempè balneis, phlebotomia, &c. quamvis per accidens, & præter intentionem ſequatur expulſio fœtus animati.

24. Neque valet inſtantia, quòd etiam copia ſeminis poteſt eſſe aggreſſor vitæ; nocere enim poteſt ſanitati, & vitæ. Non inquam, valet: quia ſicut nemini licet occidere invaſorem, ſi aliud eſt medium evadendi mortem; ita neque expellere ſemen ratione illius periculi; quia contra id nocamentum procedens ex copia ſeminis providit natura multa remedia, nempè ſanguinis emiſſionem, abſtinentiam à cibis maximè calidis, &c. & quamvis nulla remedia providiſſet natura, certum omninò eſt, pollutionem eſſe jure naturæ interdictam pro omni eventu.

25. Ad argumentum, quo probare conabantur vim conſequentię ab hac opinione ad opinionem damnatam; facilè reſpondetur negando minorem. Ad cujus probationem reſpondetur, magnum eſſe diſcrimen periculi procedentis ab intrinſeco, & procedentis ab extrinſeco. Nam in eo, quòd eſt ab intrinſeco, fœtus inanimatus eſt aggreſſor; non in eo, quòd ab extrinſeco. Ideò enim ſi jubeatur Sempronius ſub comminatione mortis occidere Titium, non licet Sempronio occidere, quia in eo eventu Titius non eſt aggreſſor.

26. Ad primam confirmationem neganda eſt major, ſcilicet eamdem eſſe rationem periculi procedentis ab intrinſeco, & procedentis ab extrinſeco, propter dicta. Ad ſecundam confirmationem dico: in aliquibus caſibus eſſe eamdem rationem periculi, ſive procedat ab intrinſeco, ſive ab extrinſeco; non tamen in omnibus, ſicut neque eſt in omnibus eadem ratio periculi extrinſeci unius generis, ac periculi alterius generis, ut in exemplo poſito de occidente invaſorem cum moderamine inculpatæ tutelæ, in eo enim periculo extrinſeco poteſt occidere; non verò in periculo alterius minitantis mortem, niſi occidat Titium. Nam in diverſis periculis poſſunt eſſe ſpeciales rationes, propter quas in altero liceat, in altero non liceat talem actionem exercere.

27 Quare autem liceat abſcindere manũ propter periculũ mortis imminentis à Tyranno jubente abſciſſionem, (probabilis eſt ea opinio) non autem liceat expellere fœtũ inanimem propter periculum occiſionis; non eſt difficile oſtendere diſcrimen. Quia cùm per abſciſſionem manus ſolùm noceatur individuo, & per expulſionē fœtus noceatur ſpeciei humanæ, & multiplicationi ejus, ſtrictior multò obligatio retinendi fœtum, quàm retinendi manum.

28. Rogabis tandem, an veram cenſeam hanc opinionem, quæ admittit directam expulſionem fœtus inanimis, quando affert periculum mortis in puerperio. Et reſpondeo, probabiliorem eſſe oppoſitam ſententiam, quæ id negat eſſe licitum: quia licèt diſcrimen aſſignatum ſit probabile; probabilius tamen eſt, argumentum allatum contra propoſitionem damnatam, quòd propoſui *c. 2.* præcipuè ex P. Leſſio, militare etiam contra hanc opinionem propter periculum mortis in puerperio.

CAPUT IV.

An ex hoc decreto damnata maneat opinio, quæ admittit licitam eam expulſionem fœtus ad vitandam infamiam communitatis.

SUMMARIUM.

Refertur placitum Lumbierii. n. 29.
Quòd odia ſunt reſtringenda, non intelligitur de decretis doctrinalibus. n. 30.
Neque de illis, quæ de jure naturali ſunt interdicta. n. 31.
In jure aliquando proponuntur caſus in individuo, & intelligi debent in ſpecie. n. 32.
Eadem ratio militat in infamia parentum, & conſanguineorum, ac in infamia fœminæ, quo ad evitandam expulſionem fœtus. n. 33.
In decretalibus, propoſito caſu in individuo, intelligitur de ſpecie ob identitatem rationis. n. 34.
Dato, quòd non ſubjaceat damnationi hæc opinio; ſaltem certum eſt, eam manere antiquatam. n. 35.

29. LUmbier in expoſitione hujus propoſitionis 34. *n*. 1887. proponit caſum, in quo Monialis in Cœnobio Religioſo, & eximiæ recollectionis concepit ex viro: in quo quæritur, an ea Monialis licitè poſſit expellere fœtum inanimem, & non quidem ob propriam infamiam, ſed ne infametur Religioſi cœnobii Sacra Communitas, aſſeritque: *No ſabemos de cierto, ſi eſtà comprehendida en eſta condenacion*. Latinè: *Nec certò ſcimus, an contineatur ſub hac damnatione*, & ponit rationem dubitandi, nempè *damnationem hanc eſſe ſtrictæ interpretationis*. Qui Author reſolvit, illicitum eſſe in eo caſu procurare expulſionem fœtus: quia ad vitandam infamiam coram ſæcularibus eſt aliud medium, ſcilicèt præcipiendo in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub cenſuris obſervationem ſecreti.

30. Dicendum tamen eſt ut certum, hunc caſum contineri ſub hac damnatione. Pro cujus certitudine obſervandum eſt, eam regulam juris, *quòd odia ſunt reſtringenda*, intelligi de legibus humanis præceptivis, vel prohibitoriis; de decretis autem doctrinalibus, ſive quæ doctrinam veram, & certam ſtatuunt, non ita ſtrictè intelligendum eſſe: in his enim magis ad mentem Pontificis Romani, quàm ad ſonitum verborum attendendum eſt.

31. Deinde, quia ea, quæ jure naturali interdicta ſunt, non vocantur odia; neque ſubiiciuntur interpretationi conſtitutionis odioſæ. Quis enim dixit, præceptum non occidendi eſſe odioſum, & tanquam odioſum interpretandum? Conſtat autem ex hac damnatione Pontificis, eſſe jure naturali interdictum, facere eam expulſionem fœtus propter periculum ab extrinſeco proveniens.

32. Et quidem in his damnationibus aliquando proponuntur caſus in individuo, & intelligi debent in ſpecie, quia individuum propoſitum eſt exempli gratia. Tunc autem id ita intelligitur, quando eadem omninò ratio militat in cæteris caſibus ſimilibus.

33. Jam verò hunc caſum contineri ſub hac damnatione probatur. Etenim quando puella violat pudicitiam, amiſſa virginitate, non ſolùm infamatur ipſa, ſed cedit in dedecus patris, & matris, & conſanguineorum. Nunquid ergo proderit hæc tergiverſatio contra damnationem à Pontifice factam, ut dicatur, poſſe puellam procurare abortum fœtus inanimis, non ut vitet infamiam propriam, ſed infamiam parentum, & conſanguineorum, quam non expreſſit damnatio? Abſit. Quare? niſi quia præſuppoſitis duabus opinionibus, quarum altera docet, licitum eſſe procurare eum abortum propter periculum procedens ab intrinſeco, & altera docet, licitum id eſſe propter periculum procedens ab extrinſeco, damnat Pontifex hanc ſecundam, poſito exemplo in eo, quòd frequentiùs contingit? Cùm enim infamia parentum, & conſanguineorum ſit damnum extrinſecum, eadem omninò ratio militat in periculo infamiæ parentum, & conſanguineorum, ac in periculo infamiæ puellæ.

34. Ita contingit in maxima parte decretalium conſtitutionum, in quibus propoſito uno caſu in individuo, omnes juris Interpretes aſſumunt deciſionem illius caſus individui pro regula generali ob identitatem rationis. Quæ quidem majorem locum habent in iis, quæ ſunt juris naturalis; in quibus magis attenditur ratio, quàm verborum tenor.

35. Eodem ergo modo, & ob eandem rationem damnata manet opinio docens, licitum eſſe procurare eum abortum propter periculum ab extrinſeco proveniens, ſivè proveniat ab infamia puellæ, ſivè ab infamia parentum, & conſanguineorum, ſive ab infamia communitatis Religioſæ.

36. Dato autem, & non conceſſo, quòd iſte caſus non contineatur ſub hac damnatione; dicendum eſt, vi hujus damnationis manere antiquatam opinionem, quæ dicat, licitum eſſe procurare eum abortum Monialis, ne periclitetur fama cœnobii Religioſi. Hæc enim opinio, eſt antecedens, ex quo infertur propoſitio damnata. Nam ſi licet procurare ejuſmodi abortum propter vitandam infamiam cœnobii; & cùm jus naturale non poſſit limitari ad gradum infamiæ paulò majorem, aut paulò minorem; idem erit dicendum, ſivè ſit propter infamiam puellæ, ſivè ſit propter infamiam cœnobii.

CAPUT V.

Aliud dubium de puella vim paſſa.

SUMMARIUM.

Refertur placitum Lumbierii. n. 37.
Proponuntur tria circà id placitum refellenda. n. 38.
Quomodo aſſertio relata ſubjaceat damnationi? nu. 39.
Qui fuit aggreſſor, & jam non eſt, non poteſt denuò impeti. n. 40.
Quomodo dici poſſit ſemen aggreſſor Caſtitatis? n. 41.
Et an fœmina, quæ patitur violentiam, poſſit in continenti repellere ſemen, Ibid.
Quomodo non ſit aggreſſor in eo tempore, in quo non violatur Caſtitas. n. 42.
Et quando non inſtat tempus defenſionis. n. 43.
Eo tempore, quo quis non eſt aggreſſor, inſtrumentum illius non poteſt eſſe aggreſſor. n. 45.
Diſcrimen inter jus fœminæ defendendi occiſivè Caſtitatem, & expellendi fœtum inanimem. n. 46.
Objectio ſolvitur. n. 47.
Infertur, aſſertionem impugnatam neque ſpeculativè eſſe probabilem. num. 49.

37. HUnc caſum proponit Lumbier, *ibid. n.* 1888. ſcilicèt quando fœmina omninò invita inculpabiliter paſſa eſt violentiam viri, & facta eſt prægnans; an licitè poſſit ad vitandam infamiam expellere fœtum inanimem. Et reſpondet his verbis: *Contra la condenacion parece, que no ſeria. Contra la razon parece, que tanpoco; pues entonces tambiem el ſemen como inſtrumento, ò vertud del voron, es agreſſor injuſto, y violento de ſu caſtidad. Y ſi es doctrina corriente de los Theologos, y lo enſeña Tapia con otros, aſſi de que puede la muger matar al agreſſor violento de ſu caſtidad; parece que tambiem ha de poder al feto inanimado. Del animado no ſe habla aqui; porque por la ſalud eſpiritual de aquella alma, que eſtà en extrema neceſſidad puede aver diferente razon, que ſe dexa por aora à la diſputa de los theologos*. Quæ verba propter ignaros Hiſpani idiomatis ſic fideliter in latinum ſermonem transferuntur. [Videtur id *non eſſe contra damnationem*. Videtur etiam, neque contra rationem eſſe: quia tunc etiam ſemen, tanquam inſtrumentum, aut virtus viri, *eſt aggreſſor* injuſtus, & violentus Caſtitatis ejus. Et ſi quidem eſt communis doctrina Theologorum (& ita docet Tapia cum aliis) quod *fœmina poteſt occidere* aggreſſorem violentum ſuæ Caſtitatis, videtur etiam, quod poteſt expellere eum fœtum inanimem. De animato autem non loquimur in hoc caſu: nam propter ſalutem ſpiritualem illius animæ exiſtentis in extrema neceſſitate poteſt adeſſe diverſa ratio; quæ modo remittitur ad Theologorum diſputationem.]

38. In quibus verbis multa veniunt notanda, & reiicienda, tum quia adverſantur huic damnationi; tum quia perperam colliguntur ex doctrina Theologorum. Primum, quod dicat, eam opinionem non eſſe contra damnationem; ſecundum, quod ſemen eſt aggreſſor Caſtitatis in eo eventu; tertium, quod ex defenſione occiſiva Caſtitatis ſumat paritatem ad expulſionem fœtus inanimati.

39. Quod attinet ad primum, dicendum eſt, eam opinionem contineri ſub hac damnatione, ſcilicèt quæ docet, poſſe expelli fœtum inanimem, quando fœmina paſſa eſt omnimodam violentiam Caſtitatis. Probatur primò. Nam hæc damnatio univerſaliter damnat opinionem, quæ doceat licere expulſionem fœtus inanimis propter vitandam infamiam, aut occiſionem fœminæ corruptæ; ſed hæc opinio id affirmat: ergo hæc damnatio illam damnat.

40. Probatur ſecundò: (quo argumento, & tribus ſequentibus refellitur ſecundum dictum ejus Authoris) quia licèt ſemen, dum actualiter infunditur per vim in uterũ fœminæ, poſſit dici aggreſſor Caſtitatis fœminæ; at poſtquam converſus eſt in fœtũ, jam pro tunc non eſt aggreſſor Caſtitatis: ſed quòd fuerit aggreſſor, & jam non ſit, non eſt ſufficiens ad illud expellendũ à ſuo naturali loco; ſicut quòd aliquis fuerit aggreſſor contra vitam Petri, cũ jam ſit, id non eſt ſufficiens, ut tranſacto priori aggreſſionis tempore, poſſit Petrus illum occidere: ergo cũ ſola ratione aggreſſoris contendat is Author liberare eam opinionem à damnatione, & jam ratio aggreſſoris evanuerit; nulla eſt ratio, ob quam ea opinio poſſit à damnatione excludi.

41. Et quidem ſemen, dum violenter immittitur in uterum fœminæ, non poteſt negari, quod ſit aggreſſor Caſtitatis. Ideò opinio fuit P. Thomæ Sanchez, *lib. 2. de matrim. diſp. 22. num. 17*. & Marchantii, *part. 1. cap. 6. quæſt. 21*. quem refert Diana nec improbat, *part. 7. tract. 5. reſolut. 21*. fœminam, quæ omnimodam violentiam patitur contra Caſtitatem, illam quidem renitentem immiſſioni ſeminis, poſſe repellere ſemen eodem impetu, quo illius immiſſioni renititur, ſcilicèt in eodem momento: quia id nihil aliud eſt, quàm ſe defendere ab immiſſione ſeminis, tanquam aggreſſoris violenti, & injuſti ſuæ Caſtitatis. Et quamvis modò non vacat, eam opinionem examinare; illam tamen refero, ut conſtet, quomodo, & quo tempore ſemen poſſit dici aggreſſor violentus Caſtitatis.

42. Probatur tertiò. Quia ſemen viri non eſt aggreſſor Caſtitatis fœminæ eo tempore, in quo non violatur Caſtitas: ſed quando datur in utero fœtus inanimis, tunc non violatur Caſtitas: ergo tunc ſemen non eſt aggreſſor Caſtitatis.

43. Probatur quartò. Quia tunc aliquis non eſt aggreſſor, quando non inſtat tempus defenſionis, aut impediendi injuriam: ſed poſtquam tranſiit immiſſio ſeminis, & conceptus eſt fętus, jam non eſt tempus defenſionis, neque tempus impediendi injuriam contra Caſtitatem: ergo tunc ſemen non eſt aggreſſor Caſtitatis. Minor evidens eſt, quia jam violata Caſtitate, non eſt tempus impediendi eam violationem; cùm ad præteritum non detur potentia.

44. Major etiam conſtat. Nam poſtquam Petrus percuſſit Joannem, & abiit, ideò jam non eſt aggreſſor, quia jam tranſiit tempus impediendi percuſſionem, & defendendi ſe ab illa: ergo cum violata caſtitate tranſierit jam tempus impediendæ violationis, jam illud ſemen non poteſt dici aggreſſor.

45. Probatur quintò. Nam eo tempore, quo mœchus violentus non eſt aggreſſor Caſtitatis, ipſum inſtrumentum illius non poteſt eſſe aggreſſor: ſed tempore, quo fœtus jam eſt conceptus, mæchus ipſe non eſt aggreſſor Caſtitatis: ergo & ſemen, quod eſt inſtrumentum malefactoris, & malefacti, non eſt aggreſſor Caſtitatis.

46. Quod attinet ad tertium dictum ejus Authoris, ſcilicet paritatem deſumptam à defenſione occiſiva Caſtitatis ad expulſionem fętus inanimis; aſſero, diſcrimen eſſe meridiana luce clarius. Non fęmina, cujus Caſtitas impetitur, ſi alia via non poteſt impedire illam injuriam, poteſt illam impedire occiſione invaſoris; poſtquam autem facta eſt injuria violationis Caſtitatis, non poteſt illum occidere, quia jam non poteſt impedire eam injuriam jam illatam. In altero autem caſu per expulſionem fœtus jam concepti non impeditur invaſio ejus Caſtitatis, nec violatio; cùm jam præterierit.

47. Dicet aliquis. Licèt tunc fętus inanimis non ſit aggreſſor Caſtitatis, eſt tamen aggreſſor famæ propter infamiam inde ſecuturam: vel aggreſſor vitæ, propter occiſionem, quæ fortaſſe imminet à conſanguineis.

48. Sed hæc reſponſio non minuit, immò auget difficultatem. Sic enim regreditur ad ipſam formaliſſimam rationem, ob quam damnatur ea 34. propoſitio, nempe propter periculum occiſionis, aut infamiæ inde ſecuturæ: cùm jam non fiat recurſus ad hoc, quod fœtus inanimis ſit aggreſſor Caſtitatis in ſua radice.

49. Id tamen placet in aſſertione Lumbierii, quòd cùm vir timoratus ſit, hæc verba ſubjunxit. *Todo eſto eſpeculativamente parece proble: ſi lo ſea bla en la practica, los Doctos lo veran.* Ideſt, [hæc omnia ſpeculativè videntur probabilia: an ſint probabilia in praxi, docti judicabunt.] Argumenta autem hucuſque inſtructa manifeſtè probant, eam Lumbieri aſſertionem neque ſpeculativè, neque practicè eſſe probabilem: maximè cum *1. p. Cr. Th. diſp. 14.* oſtenderimus, quoties in ſpeculatione inveniuntur eædem omninò circumſtantiæ, ac in praxi; id totum eſt practicè probabile, quod fuerit probabile in ſpeculatione. Quia tamen ſæpè, quæ conſiderantur in ſpeculatione, non poſſunt reduci ad praxim ſine nova circumſtantia vitioſa; ideò aliquando non valet à probabilitate ſpeculativa ad practicam.

CAPUT VI.

Aliud dubium de fœmina vim paſſa à dæmone incubo.

SUMMARIUM.

Quorumdam placitum refertur circà abortum fœtus concepti arte dæmonis. n. 50.
Ex dæmone incubo proles monſtroſa irrationalis aliquando generatur. n. 51.
Ejus generis exemplum ex Delrio. n. 52.
Ex putrefacto ſemine generari ſolent monſtra irrationalia. n. 53.
Præfati viri docti fortaſſe conſuluerunt illum abortum, quia cenſuerunt non eſſe prolem, ſed vivens monſtroſum. n. 54.
Caſu, quo arte Sathanæ fœmina conceperit prolem humanam, illicitus eſt omnis abortus, & oppoſita propoſitio ſubjacet damnationi. n. 55.
Argumenta pro concluſione. Ibid. & ſeqq.
Immò oppoſita concluſio neque ſpeculativam probabilitatem habet. n. 58.

50. IDem Lumbierius loco citato ex aſſertione relata *c. præc.* infert hanc aliam his verbis. *De aqui toma luz un parecer de hombres doctos, los quales ha años, que conſultado ſi era licito dar una bebida para abortar à una Religioſa muy ſierva de Dios, con la qual el demonio avia tenido violentamente congreſo, y ſe hallava con muchas ſoſpechas de preñada al parecer de los medicos, reſolvieron, que ſi: porque ſi era preñado, era agreſſor injuſto, y violento de ſu caſtidad.* Quæ ſic in latinum ſermonem transfero. Hinc lucem accipit quædam ſententia virorum Doctorum, qui nonnullis abhinc anni conſulti, an liceret propinare potionem in ordine ad abortum cuidam ſanctimoniali valdè Deo devotæ, cum qua Cacodæmon violentè fuerat congreſſus, & medicorum judicio ex multis inditiis prægnans viſa eſt; conſuluerunt partem affirmativam: nam ſi verè fęta erat, aiat, aggreſſor Caſtitatis fuerat injuſtus, & violentus.] Hęc Lumbierius; quamvis aſſertionem hanc limitet, ſicut præcedentem, nempe aſſerendo de probabilitate ſpeculativa.

51. Et quidem poſſibile cenſeo, quòd Cacodęmon, ſi fiat ſuccubus (ultra alios modos, quibus idem diſponere poteſt) recipiat ſemen à viro, & poſteà factus incubus immittat ſemen in uterum fœminæ. Sed non credo, Deum talia permiſſurum, ut virgini Deo devotæ ſic illudat Sathanas, immò neq; fęminę peccatrici in ordine ad prolem humanam. Scimus aliquando contigiſſe, quòd fęmina incubum Cacodæmonem amplexa pepererit. Sed quam prolem? Non humanam, ſed irrationalem, & monſtroſam; fortaſſe de genere eorum viventium, quæ ex putridis ſeminibus generari poſſunt.

52. P. Martinus Delrio *l. 6. diſquiſition. Magic. c. 2. ſect. 3. pag. mihi 51. ex edit. Lugdunenſi an.* 1608. refert horribilem hiſtoriam de puella complexa ejuſmodi incubum: quam ita concludit. *Fęmina periculo ſervata, enixa eſt monſtrum undequaque fœdum aſpectu, quale nuſquam anteà (ut ferunt) inter noſtrates viſum. Id obſtetrices, ne obſervatum contumeliæ eſſet familiæ, accenſa ingenti pyra, certiſſimè concremarunt.* Id ita refert contigiſſe ann. 1588. Brunæ in Moravia.

53. Neque inſolitum eſt, ex putrefacto ſemine generari, etiam ex copula conjugali, vivens irrationale; ſcimus enim ita accidiſſe non ſemel in hac Provincia, ita ut natum fuerit animalculum porcello ſimile, quod vulgò appellant *Engendro*; quod ubi ex utero prodiit, cucurrit velociter per terram.

54. Illi ergo viri docti, quos ſuppreſſis nominibus refert Lumbier, fortaſſe ex ſufficientibus indiciis cognoverunt, illum fętum, quem Sanctimonialis Deo devota ab incubo violento conceperat, eſſe non prolem humanam, ſed vivens monſtroſum. Sic enim rectè conſuluiſſent, propinari pharmacum ad ejuſmodi abortũ. Neſcimus enim ipſos inductos eſſe ea ratione de aggreſſore violento Caſtitatis.

55. Sed utcumque caſus acciderit, inquirimus, an caſu quo, arte Sathanæ ſuccubi, & incubi, fœmina vim paſſa conceperit; & judicio medicorum portet in utero fętum humanum adhuc inanimem, licitum ſit procurare abortum ad vitandam infamiam? Aſſeroque, aſſertionem affirmativam contineri ſub hac damnatione; quæ quidem aſſertio eodem modo oſtenditur, ac præcedens. Primò. Etenim damnatio eſt univerſalis; damnat enim propoſitionem, quæ doceat, licere expellere fœtum humanum adhuc inanimem, propter vitandam infamiam, aut occiſionem fęminæ prænantis: ſed in eo caſu propoſitio loquitur de fęmina, quæ vult expellere fętum humanum adhuc inanimem, propter vitandam ſuam infamiam, aut occiſionem: ergo ea propoſitio ſubjacet damnationi.

56. Secundo. Quia licèt in ipſo congreſſu ſemen humanum à Sathana immiſſum ſit aggreſſor violentus Caſtitatis, aſt poſtquam ſemen converſum eſt in fętum, jam eo tempore non eſt aggreſſor Caſtitatis; cùm ſolùm ſit aggreſſor illius, dùm violat Caſtitatem.

57. Tertiò. Quia nullus eſt aggreſſor, niſi in eo temporis momẽto, quo inſtat jus defendendi ſe, & impediendi injuriam. Quartò. Nam eo tempore, quo Sathanas non eſt aggreſſor contra Caſtitatem, nec inſtrumentum illius, ideſt, ſemen humanum ab eo immiſſum, poteſt eſſe aggreſſor. Vide hæc argumenta latius propoſita *c. præc.*

58. Nec ſatisfacit Lumbier etiam ſi dicat, ſe loqui ſolùm de probabilitate ſpeculativa. Tum quia hæc argumenta probant, neque probabilitatem ſpeculativam convenire ei aſſertioni: tũ etiam quia quę ſpeculativè probabilia ſunt, ſi nulla alia circumſtantia ſuperaddatur in praxi, utique ſunt practicè probabilia; cùm tamen in hoc caſu ſpeculatio conſideret omnes circumſtantias, quas in praxi.

CAPUT VII.

An liceat fœminæ expellere medicamento indirecto fœtum inanimem propter vitandum infamiam, aut occiſionem.

SUMMARIUM.

Duplex genus medicamenti, aliud directum, & aliud indirectum. n. 58.
Opinio docens matri periclitanti licitum eſſe aſſumere indirecta cum periculo prolis etiam animatæ. n. 60.
An ſicut propter periculum vitæ poteſt uti medicamentis indirectis, poſſit etiam illis uti propter vitandam infamiam? n. 61.
Et quæſtio ſolùm eſt, quando fętus eſt inanimis. n. 62.
Quando ſciſſio venæ ſit medicamentum directè tendens ad expulſionem fętus? n. 63.
Nefas eſt, quòd fęmina non laborans graviter utatur medicamento indirecto propter periculum extrinſecum; & oppoſita opinio ſubjacet damnationi. n. 64.
Procurat abortum, qui ponit media probabiliter efficacia. n 65.
Qui ponit cauſam per accidens ex intentione conſequendi effectum, procurat effectum. n. 67.

59. DUplex genus medicamenti (quod ad præſens attinet) diſtinguendum eſt: alterum, quod directè tendit ad nocendum fœtui, v. g. quod tendit ad vulnerandum fœtum. Alterum, quod ſolùm reſpicit ſanitatem matris, ut venę ſciſſio, pharmacum humoris purgativum, balneum, &c quæ aliquando ſolent nocere fœtui; & hoc dicitur medicamentum indirectè tendens in detrimentum prolis.

60. Deindè præmittendum eſt, eſſe opinionem inter plure Theologos receptam, matri periclitanti ex gravi morbo licitum eſſe aſſumere medicamenta ſecundi generis, quamvis probabiliter timeatur nocumentum prolis, etiam animatæ. Ita. P. Thom. Sanchez *lib. 9. de matrimon. diſp. 20. nu. 34.* & apud ipſum Cordubа, Navarra,

Rodri-

Rodriquez, Ludovicus Lopez, Vega, Bañez, Enriquez, Bonzonius, & Sà: quia mater jus habet ad ſuam vitam tuendam; præcipuè cùm fœtus, licèt animatus, maximum nocumentum accipiat à morbo matris: quod ſi fœtus propter ſciſſionem venæ, & emiſſionem ſanguinis periclitetur, tunc id nocumentum prolis contingit indirectè, & præter intentionem.

61. Inquirimus ergo, an ſicut fœmina propter periculum gravis morbi poteſt uti medicamentis ſecundi generis, ita ut præter intentionem periclitetur fœtus animatus, poſſit fœmina propter vitandum periculum ab extrinſeco, nempe infamiam, aut occiſionem uti eiſdem medicamentis indirectè expulſivis, quando fœtus eſt adhuc inanimis.

62. Et ſupponimus, id non licere, quando fœtus eſt animatus, & mater non infirmatur graviter, ſivè periculosè: nam Authores citati ſolùm id concedunt matri, quando ei imminet periculum vitæ. Quare ſolùm inquirimus, quando fœtus eſt inanimis, & mater non infirmatur graviter.

63. Supponimus etiam, ſi fœmina ita prægnans patiatur ſciſſionē venæ, & conetur prodire tantam ſanguinis quantitatem, ut deficiat ſanguis neceſſarius ad procreationem prolis, id eſſe nefas, quia tunc ſciſſio venæ non eſt enumeranda inter medicamenta ſecundi generis; cùm ea ſanguinis emiſſio directè tendat ad deſtructionem prolis.

64. In præſenti ergo quæſtione dicendum eſt, illicitum eſſe, quòd fœmina nullo morbo gravi laborans, propter infamiam, aut occiſionem vitandam, utatur illis medicamentis indirectè tendentibus ad expulſionem fœtus inanimis; & propoſitionem affirmantem, id eſſe licitum, ſubjacere huic damnationi. Probatur. Nam juxta damnationem hanc, illicitum eſt procurare talem abortum, propter vitandam infamiam, aut occiſionem; ſed in præfato caſu ea fœmina procurat abortum propter vitandam infamiam, aut occiſionem: ergo juxta damnationem hanc, id genus medicamenti eſt illicitum huic fœminæ.

65. Minor patet: tum quia ſupponimus, id non facere ex intentione ſanitatis, ſed ex intentione vitandæ infamiæ, aut occiſionis; & idem eſt procurare, ac intendere. Tum etiam, quia non ſolùm procurat aliquid is, qui ponit media certò efficacia, ſed etiam is, qui ponit media probabiliter efficacia, ſivè quæ probabiliter habebunt effectum. Sic non ſolùm procurat ſimoniacè beneficium Eccleſiaſticū, qui paciſcitur de pretio; ſed etiam, qui adhibet interceſſores, qui conſequantur ejuſmodi emptionem, aut pactum: cùm tamen interceſſio ſoleat eſſe ſolùm probabiliter efficax. Fœmina ergo, quæ ſanguinem emittit eo fine, ut abortiatur; quamvis ſanguinis emiſſio nō ſit medium omninò efficax ad abortum, verè illum procurat.

66. Dices. Non procurat effectum, qui ponit cauſam per accidens: ſed emiſſio ſanguinis eſt cauſa per accidens abortus: ergo fœmina prægnans, quæ ponit talem cauſam per accidens, non procurat abortum.

67. Reſpondeo diſtinguendo majorem: non procurat effectum, qui ponit cauſam per accidens, [ex intentione conſequendi effectum,] nego; [abſque ea intentione] omitto. Sic enim *in 2. p. Criſ. Theol. diſp. 43. c. 5. n. 6.* docui, quando ponitur cauſa per accidens pollutionis ex intentione habendi talem pollutionem, eſſe pollutionem volitam in tali cauſa.

CAPUT VIII.

Fit periculum de propoſitione 35.

SUMMARIUM.

Quomodo hæc propoſitio ſpeculativa reſpiciat praxim. n. 68.
Dilemmate convincitur falſitas propoſitionis. n. 69.
Qua ratione non ſit probabilis defectu fundamenti? n. 70.
Quo pacto adverſetur Evangelio circa Sanctum Joannem Baptiſtam. n. 71.
Qua ratione adverſetur aliis textibus Sacra Scriptura? n. 73.
Oſtenditur pravitas conſequentiæ contentæ in propoſitione damnata. n. 74.

68. PRopoſitio 35. ex damnatis eſt: *Videtur probabile, omnem fœtum, quamdiù in utero eſt, carere anima rationali; & tunc primùm incipere eandem habere, cùm paritur, ac conſequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.* Quæ propoſitio licèt ſpeculativa videatur, ea tamen à ſuo Authore ordinatur ad conſequentiam practicam, ſcilicet ne peccatum procurandi abortum dicatur eſſe homicidium; & ut probabile ſit, facientem abortum non incurrere irregularitatem ex homicidio provenientem.

69. Et quidem prima pars propoſitionis ſpeculativa non eſt dicenda opinio, ſed delirium, pugnat enim contra evidentiam oculorum. Nam vel infuſio animæ rationalis requirit totum tempus novem menſium, vel non requirit? Si primum infert: ergo quando infans naſcitur ſeptimo, quinto, aut quarto menſe non naſcitur cum anima rationali. Quæ conſequentia evidenter infertur, cùm ſit evidenter falſa; videmus enim in infantibus ſic in lucem editis evidentia ſigna animæ rationalis. Si verò dicatur ſecundum, nempe infuſionem animæ rationalis non requirere novem menſes, ſed quinto, aut quarto menſe infundi; evidenter infertur, infundi animam rationalem, antequam adveniat tempus pariendi.

70. Eſt etiam delirium, quòd dicatur probabile, quod nullo gravi fundamento innititur. Nam ad eſſentiam probabilitatis fundamentum grave requiritur, illud quidem dignū exiſtimatione prudenti.

71. Maximum autem delirium eſſe convincitur ex eo, quòd adverſetur pluribus locis Sacræ Scripturæ. Nam Luc. 1. dicitur de Joanne Baptiſta in utero matris exiſtente: *Ut audivit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultavit infans in utero ejus.* Neque poteſt reſponderi, habuiſſe tunc animam ſenſibilem, non autem rationalem: & ratione animæ ſenſibilis potuiſſe exultare: tum quia ea vox *infans* attribui non poteſt animali irrationali, quale eſſet, ſi non haberet animam rationalem, ſed ſolùm ſenſibilem. Tum quia poſteà dixit Eliſabeth, *exultavit in gaudio*; gaudium autem non convenit ſuppoſito irrationali. Et id multò urgentius convincitur ex verbis Angeli ad Zachariam dicentis: *Et Spiritu Sancto replebitur adhuc ex utero matris ſuæ*: niſi enim haberet animam rationalem, non potuiſſet Spiritu Sancto repleri exiſtens in utero matris. Et ideò pro ſententia, quæ aſſerit, Joannem præventum gratia habuiſſe uſum rationis ad cognoſcendum, & adorandum Redemptorem, P. Joannes Maldonatus in Luc. *cap. 1. n. 153.* refert, ſingulorum locis citatis, Irenæum, Origenem, Cyrillum Hieroſolymitanum, Ambroſium, Hieronymum, Authorem operis imperfecti, Chryſoſtomum, Maximum, Chryſologum, Bernardum, Theophylactum, & Euthymium.

72. Dicere autem, quòd per miraculū Joanni infuſa fuit anima rationalis exiſtenti in utero, ridiculum eſt; cùm abſque neceſſitate, & abſque fundamento non ſint adſtruenda miracula in generatione naturali. Deinde cum Angelus dixit Zachariæ: *Spiritu Sancto replebitur adhuc ex utero matris ſuæ*; Zacharias, qui dobitavit de prole vaticinata, ob ſterilitatem Eliſabethæ, multò magis dubitaret de repletione Spiritus Sancti; ſi puer in utero non haberet animam rationalem; reſiſteret enim Angelo arguens, quomodo poſſit Spiritus Sanctus replere animam non rationalem, ſed duntaxat ſenſibilem?

73. Deinde adverſatur eis textibus Geneſis *cap. 25.* & Apoſtoli ad Roman *cap. 9.* de duobus parvulis Eſaù, & Jacob, qui *collidebantur in utero matris.* Tum quia Scriptura in eo loco Geneſis eos vocat abſolutè parvulos, quod nomen nunquam Scriptura attribuit, niſi individuis rationalibus. Prætereà de iis ait Paulus *loco cit. Cùm enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali.* Et quamvis vera ſit propoſitio, quæ dicit: [Equi, & Leones nihil boni egerunt, aut mali moralis,] incongruè, & impropriè loqueretur Paulus, ſi id non affirmaret de eiſdem ſubjectis, qui poſteà acturi eſſent aliquid boni, aut mali. Quod ſatis ſignificatur per eam dictionem *nondum*: de eiſdem enim ſubjectis dicit, nondum egiſſe aliquid boni, & mali, poſteà agere poſſet aliquid boni, aut mali. Quomodo autem eſſent eadem ſubjecta in utero, & extra uterum, non compoſita ex anima rationali in utero; extra illum compoſita ex anima rationali.

74. Quod attinet ad conſequentiam, quæ in ea propoſitione infertur, nempe: *Conſequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi*; ea quidem eſt indigna viro Dialecticæ perito. Etenim etiam ſi eſſet probabile, non infundi animam rationalem, niſi in ipſo momento partus; adhuc reus eſſet homicidii, qui paulò ante partum efficeret abortum. Quod ſic oſtendo. Dum probabile eſt, hominem eſſe mortuum, & probabile eſt, eſſe vivum, non licèt pugione illum configere, eſſetque reus homicidii, qui ſic configeret. Quare? Quia eo ipſo exponitur periculo probabili occidendi hominem. Nam (ut loquitur P. Suarez *diſp. 18. de conſ. ſect. 3. nu. 16*) *In moralibus ejuſdem malitiæ eſt conſtituere ſe voluntariò in morali periculo, & proximo committendi aliquod crimen, & committere illud.* Sic etiam ſi probabile eſt id, quod à longè video, eſſe ſuppoſitum humanum, & probabile eſt eſſe feram; homicidii reus ero, ſi telum in illud coniiciam, quia ſic me conſtituo in probabili periculo proximo occidendi hominem. Ut latè oſtendi *in 3. part. Criſ. Theol. diſp. 56. cap. 3. art. 2.* & priùs *in 1. part. Criſ. diſp. 15. cap. 4. art. 2. n. 185.* Eodem ergo modo, ſi probabile eſſet, puerum in utero præditum eſſe anima rationali; & ita exiſtentem vulnerarem lethaliter (potione, an gladio, nihil intereſt) periculo probabili proximo me exponerem occidendi hominem, ideoque reus eſſem homicidii.

75. Sicut ergo hæc eſt prava conſequentia; *Probabile eſt illud, quod à longè video eſſe feram, non hominem, ergo qui illud ſagitta confixerit, licitè operabitur, & non erit reus homicidii*; eodem modo hæc eſt peſſima conſequentia: *Probabile eſt, fœtum in utero non eſſe rationalem: ergo qui illum lethaliter vulnerat, non eſt reus homicidii.*

DISERTATIO XXIII.

An ſint aliqua cauſa excuſantes furtum, aut ſubreptionem famulorum, aut reſtitutionem conſulentis furtum?

CAPUT I.

An furtum excuſari poſſit à culpa ratione alicujus neceſſitatis.

1. QUia quatuor ſequentes propoſitiones pertinent ad tractationem de furto, placuit eas ſub una diſertatione continere. Igitur trigeſima ſexta propoſitio ex damnatis hæc eſt: *Permiſſum eſt furari, non ſolùm in extrema neceſſitate, ſed etiam in gravi.* Et quidem

de

de hac materia latè egi *in 1. p. Curſ. Theol. diſp. 20. & in 3. p. diſp. 56. c. 8. ar. 6. & diſp. 57. c. 3. ar. 6. à n. 150. & diſp. 80. c. 1.* In quibus locis latè explicui diſcrimen inter neceſſitatem extremam, gravem, & communem: & etiam, quæ dicantur bona ſuperflua naturæ, & quæ ſuperflua ſtatui, & ex quibus ſuperfluis teneantur divites opitulari indigentibus. Et quia hæc materia latiſſima eſt, eam coarctabo ad ea ſolum explicanda, quæ neceſſaria ſunt ad perfectam intelligentiam hujus damnationis.

ARTICULUS I.

An hæc propoſitio, Permiſſum eſt furari in extrema neceſſitate, ſubjaceat huic damnationi?

SUMMARIUM.

In extrema neceſſitate licitum eſſe ſubripere, certum eſt apud omnes. n. 2.

Subjacet damnationi propoſitio, quæ dicit licitum eſſe furtum in extrema neceſſitate. n. 3.

Præcipua intentio decreti eſt docere, in nullo caſu furtum eſſe licitum. n. 4.

S. Thomas docet, omne furtum eſſe peccatum. n. 5.

Doctores Lovanienſes cenſuerunt, in nullo caſu permiſſum eſſe furari: & oppoſitam propoſitionem detulerunt Pontifici condemnandam. n. 6.

Quamvis liceret ſubripere in neceſſitate gravi, hæc propoſitio, [licitum eſt furari in neceſſitate] damnata manet. n. 7.

2. IN extrema neceſſitate licitum eſſe indigenti ſubripere à divite, quæ neceſſaria ſunt ad talem neceſſitatem ſublevandam, extra controverſiam eſt. Id enim docent unanimiter Theologi cum Sanct. Thom. 2. 2. *q.* 66. *a.* 7. Et adhuc inquirimus, an ſubjaceat huic damnationi iſta propoſitio, *Permiſſum eſt furari in extrema neceſſitate.* Tres illi Scriptores Lumbier, Filguera, & Hozes, qui explicationem harum propoſitionum aggreſſi ſunt, nihil de hac quæſtione dicunt, ſupponentes ſolum damnare Pontificem eam opinionem, quæ admittit, poſſe pauperem in gravi neceſſitate conſtitutum ſubripere à divite, quæ neceſſaria ſunt ad eam neceſſitatem ſublevandam.

3. Dicendum tamen eſt iſtam propoſitionem ſubjacere huic damnationi. Probatur. Nam præcipua intentio hujus damnationis eſt damnare eam aſſertionem, quòd *in aliquo caſu licitum ſit furtum*: Sed hæc propoſitio admittit, quòd in aliquo caſu licitum ſit furtum: ergo hæc propoſitio incurrit eam damnationem. Admittendum itaque eſt, quod in extrema neceſſitate licitum eſt ſubripere à divite neceſſaria ad illam ſublevandam, ſed omninò negandum, quòd illud ſit furtum.

4. Jam verò major ejus ſyllogiſmi probatur primò; etenim Pontifex præcipuè intendit damnare id, quod in propoſitione turpius eſt: ſed in hac propoſitione 36. turpius eſt dicere, quod furtum eſt licitum in aliquo caſu, quàm dicere, quòd in neceſſitate gravi licet auferre à divite ſuperflua, aſſerendo ſimul habere jus ad illa, & ideò non eſſe furtum, ut conſtat ex ipſa apprehenſione terminorum: ergo præcipua intentio damnationis eſt, damnare id aſſertum, quòd in aliquo caſu furtum ſit licitum.

5. Probatur ſecundò eadem major. Nam multò credibilius eſt, Pontificem damnare doctrinam, quam reprobat S. Thomas cum communi Theologorum: ſed S. Thom. reprobat eam doctrinam, quòd liceat furtum in aliquo caſu: ergo Pontifex illam damnat. Probatur minor. Nam S. Thomas 2. 2. *qu.* ... *ar.* 5. cujus titulus eſt: *Utrùm furtum ſemper ſit peccatum?* Dum in corpore articuli proponit duas circumſtantias malitiæ in furto repertas, concludit: *Unde manifeſtum eſt, quòd omne furtum eſt peccatum.* Ex nota illud, *manifeſtum eſt*, quod denotat evidentiam moralem. Et conſequenter ad hanc doctrinam, mox *in ar. 7. corp.* ait: *Si tamen adeò ſit evidens, & urgens neceſſitas, ut manifeſtum ſit, inſtanti neceſſitati de rebus occurrentibus eſſe ſubveniendum, puta, cùm imminet perſonæ periculum, & aliter ſubveniri non poteſt, tunc licitè poteſt aliquis ex rebus alienis ſuæ neceſſitati ſubvenire, ſive manifeſtè, ſive occultè ſublatis, nec hoc propriè habet rationem furti, vel rapinæ.* Ex quibus patet, Sanct. Thomam negare, eſſe furtum eam actionem, qua quis in extrema neceſſitate ſibi providet de alienis. Et eodem modo procedunt Theologi in hac materia. Ideò P. Leſſius *c. 12. de juſtit. dub. 1. n. 4.* ait. *Unde qui occultè accipit in extrema neceſſitate, non eſt fur.* Eſſet autem prolixæ operæ referre omnes Theologos, qui hæc eadem tradunt.

6. Probatur tertiò eadem major. Nam, ut refert Fagnanus *in l. 1. decret. in c. Ne innitaris de Conſt. nu.* 339. Epiſcopus Gandavenſis ann. 1657. de 4. Maii conſuluit Doctores Lovanienſes, ut cenſuram ſuam proferrent circà hanc eandem propoſitionem: *Permiſſum eſt furari, non ſolùm in extrema, ſed etiam in gravi neceſſitate.* Ipſi autem placitum ſuum expoſuerunt in hæc verba. *Furari in nullo caſu permiſſum eſt, quia intrinſecè malum*: ideſt, non ſolùm non licet furari in neceſſitate gravi, ſed neque in extrema. Poſteà verò ipſi Doctores Lovanienſes hanc eandem propoſitionem detulerunt inter plures alias SS. D. Innocentio XI. Ut qua digna eſſet cenſura, eam inureret, ut conſtat ex libello ſupplici, quem obtulerunt Romano Pontifici, cujus exemplar tranſcriptum apud me habeo. Cum ergo Pontifex damnaverit propoſitionem eodem modo, ac Lovanienſes propoſuerunt, pro certò habendum eſt, eam fuiſſe intentionem Romani Pontificis, ſcilicet damnandi eam in hoc ſenſu, quòd neque in extrema neceſſitate liceat furari.

7. Ex dictis infertur, hanc propoſitionem. *Permiſſum eſt furari in neceſſitate gravi*, manere damnatam; idque etiam ſi eſſet probabilis opinio docens, quòd in gravi neceſſitate licitum eſt ſubripere à divite neceſſaria ad illam ſublevandam: quia juxta hanc damnationem, nunquam concedendum eſt, quòd in aliquo caſu furtum ſit licitum: & quamvis eſſet probabile, quòd tunc licet ſubripere, non eſſet probabile, quòd tunc liceret furari propter dicta.

ARTICULUS II.

An opinio docens licitum eſſe in gravi neceſſitate ſubripere à divite neceſſaria, incurrat hanc damnationem?

SUMMARIUM.

An damnetur propoſitio docens, in neceſſitate gravi licere non furari, ſed ſubripere. n. 8.

Fundamenta pro parte negante, quòd opinio affirmativa ſubjacet damnationi. n. 9. & ſeqq.

Fundamenta pro parte, quæ affirmat, eam opinionem manere damnatam. n. 12. & ſeqq.

Quam ſit evidens, egentem graviter non habere jus ad rem hujus divitis determinati? n. 13. & 14.

Quid cenſuerint Doctores Lovanienſes? n. 15.

8. VIdimus, damnatam eſſe eam propoſitionem ſub termino furti; quia furari nunquam eſt licitum: reſtat modò examinare, an damnata maneat ea opinio ſub termino *ſubreptionis*, ita ut quamvis damnationis non liceat furari in neceſſitate gravi; liceat tamen ſubripere neceſſaria in tali neceſſitate.

9. Et pro parte negante, quòd ea opinio ſub termino *ſubreptionis* maneat damnata, hæc fundamenta ſtare videntur. Hæc damnatio docet, eſſe illicitum furari in neceſſitate gravi: ſed ea opinio non admittit, quòd licitum ſit furari in tali neceſſitate; ergo hæc damnatio non tangit eam opinionem.

10 Secundùm. Nam *Semper in obſcuris, quod minimum eſt, ſequimur.* Ut dicitur *in l. Semper ff. de Regul. juris, cap. Contra eum de Regul. juris in 6. Contra eum, qui potuit dicere apertiùs, facienda eſt interpretatio.* Ergo cùm obſcurum ſit, & dubium, an damnatio loquatur ſolùm in ſenſu furti, ut furti, an etiam in ſenſu ſubreptionis eorum, quæ neceſſaria ſunt pro gravi neceſſitate ſublevanda; minimum ſequi debemus, atque adeò non extendere ad ſubreptionem neceſſariorum. Et ſiquidem Pontifex intendebat damnare non ſolùm rationem furti, ut furti, ſed etiam ſubreptionem, quæ dicatur non habere rationem furti; videtur debuiſſe dici clariùs, & apertiùs; atque adeò contra decretum videtur facienda interpretatio.

11. Tertium. Nam Theologi, qui interfuerunt conſultationibus habitis circa propoſitiones damnatas, ſæpius dixerunt, ſufficienter intelligi has damnationes, per hoc quod ſtatuatur, & ſalvetur propoſitio contradictoria propoſitionis damnatæ: ſed admiſſa opinione, quæ docet licitè poſſe ſubripi neceſſaria in neceſſitate gravi, ſalvatur contradictoria propoſitionis damnatæ: ſcilicèt *Non eſt permiſſum furari in neceſſitate gravi*, eo quòd dicat, eam ſubreptionem non eſſe furtum: ergo per hoc ſufficienter intelligitur hæc damnatio.

12. Sed pro parte, quæ affirmat, eam opinionem manere damnatã, etiam in ſenſu meræ ſubreptionis, & non in ſenſu furti, ut furti, militant etiam fundamenta non vulgaria. Primum fundamentum eſt. Evidens enim eſt, eum, qui ſubripit neceſſaria in neceſſitate gravi, committere furtum: ſed ea damnatio condemnat furtum in neceſſitate gravi: ergo condemnat eum, qui ſubripit neceſſaria in neceſſitate gravi. Et quide ſi vera eſt major, evidenter convincitur intentũ.

13. Quod autem ea vera ſit, probatur. Eſt enim evidens aſſertio illa, quàm ponit S. Thomas 2. 2. *qu.* 66. *ar.* 7. *Sed quia multi ſunt neceſſitatem patientes, & non poteſt ex eadem re omnibus ſubveniri, committitur arbitrio uniuſcuiſque diſpenſatio propriarum rerum, ut ex eis ſubveniat neceſſitatem patientibus.* Ex quibus ſic efformatur demonſtratio. Ille committit furtum, qui rem ſubripit, ad quam nullum habet jus: ſed pauper conſtitutus in neceſſitate gravi nullum habet jus ad rem Petri: ergo ſi rem ſubripiat ab illo, committit furtum. Major, & conſequentia certiſſimæ ſunt.

14. Probatur minor. Eo ipſo quòd ſint plures gravem neceſſitatem habentes, vel dicendum eſt, omnes habere jus ad ſubripiendam rem Petri, vel non omnes, ſed unum determinatum, autem duos determinatos. Si dicatur primum, id quidem falſum eſt, & impoſſibile; quia ut loquitur S. Thom. ſupra: *Non poteſt ex eadem re omnibus ſubveniri.* Si verò dicas unum determinatum, aut duos determinatos habere jus ad rem Petri, id etiam omninò eſt falſũ: nulla enim Authoritas determinavit, quis cui teneatur opitulari. Sicut enim quamvis Epiſcopus teneatur ad conferenda beneficia Clericis, nullus tamen Clericus habet jus, ut ſibi aliquod eorum conferatur; ita licèt Petrus, quia dives, ex ſuperfluis teneatur ad elargiendum eleemoſynam pauperibus in gravi neceſſitate conſtitutus, nullus tamen habet jus ad hoc, quod ſibi ſuccurratur à Petro.

15. Secundum fundamentum eſt. Nam Doctores Lovanienſes conſulti ab Epiſcopo Gandavenſi circà hanc eãdem propoſitionem, ut ſupra retuli *art. prae.* ultra ea verba relata, addiderunt: *Subripere autem alienum, permiſſum eſt in extrema neceſſitate, quando aliter haberi non poteſt, ſed illud extendere indefinitè ad neceſſitatem gravem, eſt dare anſam pauperibus ad paſſim furandum.* Ipſi ergo Lovanienſes propter hoc inconveniens propoſuerunt ſanctiſſimo D. Innocen. XI. hanc eandem propoſitionem in eodem ſenſu, à quo ipſi abhorrebant: & videtur Pontifex annuiſſe: ergo mens Pontificis eſt, damnare propoſitionem, quatenus extenſa ad neceſſitatem gravem, dat anſam furandi pauperibus. Hæc ſunt fundamenta, quæ pro utraque parte videntur urgere.

ARTICULUS III.

Reſolvitur quæſtio.

SUMMARIUM.

Non intelligitur hac damnatio reſpectu neceſſitatis gravis Reipublicæ. n. 16.
Neque intelligitur de neceſſitate quaſi extrema. n. 17.
Si ea propoſitio intelligatur ſine ordine ad praxim, ſubiicitur damnationi: & qua ratione ſit evidens, id eſſe furtum. n. 18.
Reſponſio impugnatur. n. 19.
Quàm injuſtum ſit ſpoliare poſſidentem ob ſolas rationes probabiles de proprietate: & quid inde pro concluſione? n. 20.
Ea propoſitio, ut ſolùm prodeſt ad ſpeculationem, & non ad praxim, non ſubjacet damnationi. n. 21.
Quando dicitur, licitam eſſe talem actionem ſub tali conditione, & impoſſibile eſt conditionem reduci ad praxim, tunc opinio ſolùm prodeſt ſpeculationi. n. 22.
Quomodo hac damnatio loquatur ſolùm de opinione in ordine ad praxim. n. 23.
Enumerantur conditiones, quæ praxim reddunt moraliter impoſſibilem. n. 24. & ſeqq.
Quando valeat à propoſitione ſpeculativa ad practicam. n. 27. & ſeqq.
Solvuntur argumenta initio articuli 2. propoſita. n. 30. & ſeqq.
Altera inſtantia ſolvitur. n. 32. & 33.
Neque in ſpeculatione admittendum eſt, licere pauperi ſubripere neceſſaria in neceſſitate gravi. n. 34.

16. SUppono primò, non extendi hanc damnationem ad neceſſitatem gravem totius Reipublicæ, in qua Reſpublica, aut ejus nomine Magiſtratus aufert ſuperflua divitum, ut opituletur ei neceſſitati communi. Nam, ut oſtendi *in 3. p. Curſ. Theol. diſp. 80. c. 2. n. 15.* cum S. Thoma 2. 2. *q. 32. ar. 6.* Cajetano ibidem, P. Suario de Charit. *diſp. 7. ſect. 4. concl.* 1. & illuſtriſs. Tapia in eiſdem *quaſt. & ar.* S. Thom. docui, neceſſitatem gravem Reipublicæ æquivalere extremæ neceſſitati.

17. Suppono ſecundò, neque ſub hac damnatione comprehendi ſententiam, quam docui in eadem *diſp. 80. c. 1.* nempe licitum eſſe in neceſſitate *evidenter urgenti*, quam alii vocant *quaſi extremam*, auferre neceſſaria ad talem neceſſitatem ſublevandam. V. g. cùm evidenter inſtat periculum graviſſimi damni, puta, ſi Petro evidenter immineat à mauris periculum captivitatis, & Petrus videat equum alienum ſibi proximum; poteſt enim illum uſurpare ad fugam; & ſic in ſimilibus. Hęc enim non eſt neceſſitas gravis, de qua loquitur decretum, ea enim potiùs reducitur ad neceſſitatem extremam. Vide hæc latiùs tractata in ea *diſp.* 80.

18. Dico primò. Si taliter affirmetur propoſitio, quòd non dicatur ſolùm ſpeculativè probabilis, ſed affirmetur re ipſa poſſe deduci ad praxim; talis propoſitio ſubjacet damnationi. Hæc concluſio efficaciter probatur primò eo primo argumento, quod *art. prae.* propoſui pro parte affirmante: nempe quia evidens eſt, eſſe furtum, quod pauper graviter egens aufert à Petro, cùm nullum habeat jus ad rem Petri. Cùm ergo hæc damnatio condemnet furtum in neceſſitate gravi, condemnat utique hanc ſubreptionem rei alienæ.

19. Dices, quòd licèt pauper graviter egens non habeat jus ad rem Petri determinatè: habet tamen jus ad acquirendum, quidquid obvium occurrerit ſufficiens ad ſublevationem ſuæ neceſſitatis. Sed contra eſt: inſtat enim adhuc argumentum S. Thomæ, quòd *ſunt multi gravem neceſſitatem patientes, & non poteſt ex eadem re omnibus ſubveniri, ideò committitur arbitrio uniuſcuiuſque diſpenſatio propriarum rerum.* Ex quo infertur, quòd pauper graviter egens non habeat jus ad quodcunque obvium ex bonis alienis; alioqui omnes pauperes graviter egentes, ſi ſolùm haberent obviàm rem Petri, poſſent illam omnes ſibi acquirere ad medelam: quo facto citò ſpoliaretur Petrus. Eſt autem ſumma inæqualitas, quam juſtitia fugit, quòd unus ſpolietur, cæteris indemnibus.

20. Probatur ſecundò. Nam, ut demoſtrabo *c. 2.* manifeſta injuſtitia eſt, ſpoliare poſſidentem re poſſeſſa propter ſolas rationes probabiles: ſed dives poſſidet res ſuas, & pauper graviter egens ſolùm habet pro ſe rationes probabiles: ergo manifeſta injuſtitia eſt, quòd pauper graviter egens ſubripiat à divite ea, quibus eget. Sed quod ſubripitur cum manifeſta injuſtitia, eſt manifeſtè furtum: ergo evidens eſt, quòd pauper in tali caſu committit furtum.

21. Dico ſecundò. Opinio, quam docui *in 1. p. Curſ. Theol. diſp.* 20. nempe ſervatis decem conditionibus enumerandis, poſſe graviter egentem ſubripere levamen ſuæ neceſſitatis, & non aliter: eo quòd ſolùm ſpeculativè procedat, & nihil proſit ad praxim, non ſubjacet damnationi.

22. Dixi, *ſpeculativè procedat, & nihil proſit ad praxim*; quia quoties dicitur, licitam eſſe talem actionem ſub tali determinata conditione, & conſtat, eſſe impoſſibile in praxi, quòd talis conditio ponatur, ea aſſertio ſolùm deſervit ſpeculationi, & nihil prodeſt ad praxim: ſed quando dicimus, licitam eſſe ſubreptionem levaminis in neceſſitate gravi, ſub illis decem conditionibus; conditiones ſunt tales, ut moraliter impoſſibile ſit, eas conditiones conjungi in praxi: ergo quando dicimus, licitam eſſe ſubreptionem levaminis in neceſſitate gravi ſub illis decem conditionibus, hæc aſſertio ſolùm deſervit ſpeculationi, & nihil prodeſt ad praxim.

23. Quod autem non incurrat hanc damnationem opinio, quę ſolùm ſpeculativè procedit, & nihil prodeſt ad praxim, ſatis conſtat ex ipſo decreto; cujus ſcopus eſt, ne deducantur ad praxim hæ opiniones, quarum praxis relaxat conſcientias, ut conſtat ex illis verbis decreti, *tanquam ſcandaloſas, & in praxi pernicioſas.*

24. Jam vero quòd ea opinio ſub illis decem conditionibus ſpeculativè procedat, & nihil proſit ad praxim, ex enumeratione, & conſideratione earum conditionum ſatis clarè conſtat, ut oſtendi *in 3. p. Curſ. Theol. diſp. 56. c. 8. ar. 6.* ex quibus eas quinque, quæ reddunt impoſſibile praxim, hìc oportet repetere. Prima eſt, quod pauper graviter egens ſciat evidenter, nullum alium eſſe pauperem, qui graviter egeat, præter ipſum. Nam cùm conſtet ex verbis relatis S. Th. ideò pauperes graviter egentes non poſſe ſibi aſſumere levamen ſuæ neceſſitatis, *quia multi ſunt neceſſitatem patientes, & non poteſt ex eadem re omnibus ſubveniri.* Propterea ut pauper poſſit ſibi aſſumere levamen ſuæ neceſſitatis taliter, debet eſſe unicus, ſciat evidenter, nullum alium pati gravem neceſſitatem.

25. Secunda conditio eſt, ut pauper ſciat evidenter, illum divitem, quo vult auferre levamen ſuæ neceſſitatis, habere ſuperflua naturæ, & ſtatus. Tertia eſt, ut ſciat evidenter, diviti illi non eſſe conſanguineos pauperes, etiam extra illud oppidum, omnino præferendos. Quarta, ut etiam ſciat evidenter, ea, quæ diviti ſuperfluunt, non eſſe neceſſaria ad æs alienum ſolvendum, aut ad ſatisfaciendum debitis legalibus. Quinta, ut ſciat evidenter, nullam diviti eſſe obligationem faciendi donationes remuneratorias, quæ cùm urget, præfertur eleemoſynis faciendis. Igitur ubi gentium erit pauper, qui hęc omnia poſſit evidenter cognoſcere, ſaltem evidentia morali; cùm ergo concurrere debeat cognitio evidens horum omnium, etiam quòd nullus alius eſt graviter egens in eo oppido, & hanc evidentiam eorum omnium obtinere ſit impoſſibile eſſe in praxi, quod conjungãtur conditiones requiſitę ad hoc, quòd pauper graviter egens poſſit licitè ſubripere levamen ſuę gravis neceſſitatis.

26. Hinc fit, quod hæc opinio ſic intellecta, & explicata, & ad ſolam ſpeculationem redacta, non incurrat hanc damnationem; intellecta verò ut practicabilis, ſcilicet ſine præfatis conditionibus, ſubjaceat damnationi, utpote de qua verificatur, quod docet, poſſe pauperem aſſumere ea, ad quæ non habet jus; atque adeò poſſe furari.

27. Dices, probabile eſt, quòd benè valet à propoſitione ſpeculativa circà objectum practicabile ad practicam, quæ verſatur circà idem objectum: ergo ſi ſpeculativè probabile eſt, quod liceat pauperi ſubripere neceſſaria ſub illis cõditionibus, id etiã erit practicè probabile.

28. Reſpondetur primò, improbabile eſſe, quòd ſi propoſitio ſpeculativa eſt vera ſub quibuſdam conditionibus, quæ in praxi nullo modo poſſunt concurrere, poſſit valere à tali ſpeculativa ad practicam, ut conſtat ex dictis.

29. Reſpondetur ſecundò, improbabile eſſe, quòd valeat à ſpeculativa ad practicam, quando in praxi datur circunſtantia, quæ non reperitur in ſpeculatione: in hoc autem caſu datur in praxi nova circunſtantia, quæ non reperitur in ſpeculatione, ſcilicet impoſſibilitas concurſus earum conditionum, ſub quibus verificatur propoſitio ſpeculativa.

30. Ad argumenta poſita *ar. prae.* pro parte negante, damnationem incurri, quatenus noſtræ aſſertioni obiicere poſſunt, reſpondeo. Ad primum, conceſſa majori, negando minorem, ſi loquatur de opinione, quæ non reſpicit eas conditiones enumeratas: quia quamvis præfata opinio dicat, id non eſſe furtum; eſt tamen evidenter furtum, cùm juxta eam ſubripiat pauper ea, ad quę nullum habet jus, ut oſtendi ſupra.

31. Ad ſecundum verum eſt, quòd *ſemper in obſcuris, quod minimum eſt, ſequamur*; nego tamen obſcurum eſſe, aut dubium, quòd pauper ſubripiens ea, ad quæ nullum habet jus, committat furtum: eſt enim certum, quod illud committit. Furari autem etiam in gravi neceſſitate nunquã licet, juxta hoc decretum. Ad tertium, patet ex dictis, illud eſſe furtum; atque adeò eam opinionem non eximiã damnatione.

32. Inſtabis contra reſponſionem ad 2. & 3. Ante hanc damnationem cenſebatur probabile inter ſapientes, quod ea ſubreptio in neceſſitate gravi erat licita, eo quòd cenſebatur, id non eſſe furtum: ſed hæc damnatio non videtur declarare, id eſſe furtum: ergo ea opinio non manet damnata.

33. Reſpondeo, me hucuſque locutũ eſſe, cũ attentione duntaxat

ad

ad principia intrinſeca; virtute quorum exiſtimo, tanquam certum aſſerendum eſſe, illam ſubreptionem in neceſſitate gravi eſſe furtũ. Attendendo autem ad principia extrinſeca, & ad vim hujus inſtantię, cenſeo, circà hoc punctũ conſuli oportere Romanã Cathedram.

34. Hucuſque dixi, non ſubjacere damnationi opinionem, quæ ſolùm deſervit ſpeculationi, & nihil prodeſt ad praxim; modò reſtat inquirere, an ea opinio ſiſtens in ſpeculatione vera ſit. Aſſeroq; re meliùs conſiderata, libenter à me revocari, etiam pro ſpeculatione, ea, quę dixi *in 1. & 3. p. Criſ. Theol.* & aſſerere, neq; in ſpeculatione admittendũ eſſe, quòd liceat pauperi graviter egenti ſubripere neceſſaria, etiam ſub illis conditionibus, quę reddunt praxim impoſſibilé.

35. Ratio, quæ me movet, eſt: quia etiam in ſpeculatione non ſufficiunt rationes probabiles, ut poſſeſsor ſpolietur re poſseſsa, ut dicam *c. ſeq.* Sed dives poſſidet res ſuas: & pauper graviter egens, etiam ſub illis conditionibus, ſolùm habet rationes probabiles pro ſe: ergo etiam in ſpeculatione, non licet illi ea ſubreptio.

36. Ad extremum, palàm omnibus fiat, ſi quid *in 1. art. 3. p. Criſ. Theol.* dixi, quod quoquomodo adverſetur huic damnationi, me libenter revocare; ſicut etiam proteſtatus ſum in 3. *diſp. 56. ca.* 8. *ar.* 6. *diſp.* 80. *c.* 1.

C A P U T II.

An liceat famulis occultè ſubripere ab heris aliquid in compenſationem majoris pretii, quod cenſent ſibi deberi.

A R T I C U L U S I.

Præmittuntur principia certa.

S U M M A R I U M.

Refertur propoſitio damnata. n. 37.
Hęc damnatio nõ loquitur, quando conſtat evidenter de injuſtitia heri. n. 38.
Non poſſunt famuli uti compenſatione ex ſola probabilitate juris, & facti. n. 39.
Iniquũ eſt deturbare aliquem à poſſeſſione ob ſolas rationes probabiles. n. 40.
Referuntur pro hac ſententia plurimi Doctores. n. 41. & ſeqq.
Poſſeſſio legitima dat jus certum retinendi. Remiſſivè n. 45.

37. TRigeſima ſeptima propoſitio ex damnatis hæc eſt: *Famuli, & famulæ domeſticæ poſſunt occultè heris ſuis ſubripere ad compenſandam operam ſuam, quam majorem judicant ſalario, quod recipiunt.* Quæ propoſitio jure meritò damnatur, ut ſcandaloſa; inducit enim famulos ad plurima furta.

38. Sed in primis notandum eſt, in hac damnatione non loqui Pontificem de caſibus, in quibus meridiana luce clarius eſt, heros committere injuſtitiam, vel minuendo ſalarium ex juſtitia debitum vel non ſolvendo mercedem pacto promiſſam. Nam, in hac evidenti injuſtitia licet famulis petere in judicio æqualitatem mercedis ſibi debitæ, aut ſi ex aliqua cauſa non poſſint in judicio ſui juris æqualitatem conſequi, poterunt extrajudicialiter ſibi occultè compenſare. Qualis autem debeat eſſe hæc evidentia injuſtitiæ, dicam inferiùs.

39. Dicendum ergo eſt, propoſitionem damnari, quatenus docet, ſine evidenti injuſtitia poſſe famulos ſubripere ab heris, quando ipſi famuli judicant, operam ſuam eſſe dignam majori pretio, ſive ad id inclinent dubitantes, ſive id judicent cum apparenti, ſive cum vera probabilitate juris, & facti.

40. Ratio evidens hujus aſsertionis eſt, quam latiſſimè tradidi in *1. p. Criſ. Theol. diſp. 16. c. 8. art. 3. & ſeqq.* nempè injuſtum eſſe, & nefas contra juſtitiam, deturbare aliquem à poſſeſſione ſuorum bonorum ob ſolas rationes probabiles (multò minùs propter rationes dubias) & conſequenter iniquam eſſe compenſationem, ubi debitum non non eſt omninò certum. Pro qua ſententia eo *art.* 3. citavi P. Thomam Sanchez *lib. 1. ſumm. c. 10. num 9. & lib. 6. ſumm. c. 3. num. 7. & 19. & lib. 2. de matrim. diſput.* 44. *num.* 3. ubi hæc verba habet. *Ut poſſim alium ſua poſſeſſione ſpoliare, oportet, me certum eſſe, rem non eſſe ſuam. Et ita univerſi Doctores, ut licita ſit compenſatio, petunt certitudinem in utente illa.*

41. Idem principium tanquam certum ſupponunt P. Suarez *lib. 5. de legib. c. 18. n. 20.* & P. Vaſquez Opuſc. de Reſtit. *c. 6. §. 3. num.* 83. ita ut mirandum ſit, quod citentur à Bernardo de Hozes (ſumpta citatione ex Diana) pro oppoſita ſententia; verba enim Vaſquii ſunt hæc: *In hoc æqualitas juſtitiæ conſiſtit, quòd quandiù non conſtat evidenter, aut per ſententiam judicis, poſſeſſor ſibi rem retineat.* Quando autem in *Opuſc. de reſt. c. 5. dub. n.* 57. aliquid concedit famulis, eſt in caſu evidentis injuſtitiæ.

42. Eodem modo loquitur P. Leſſius de juſt. *c. 13. n.* 58. & præcipuè notanda ſunt verba ejus ex *c. 14. n. 25. In dubio poſſeſſio illi favet, ita ut niſi moraliter certum ſit, ejus non eſſe, non poſſit ea ſpoliari: & ita in omnibus tribunalibus apud omnes gentes judicatur.*

43. P. Molina *tom. 3. de juſt. diſp.* 691. *n.* 1. enumerans conditiones requiſitas ad juſtam compenſationem debiti occultam, ait: *Prima, ut debitum, quod quis ita compenſat, ſit liquidum, ac certum omninò. In dubio enim etiam probabili, an aliquid alicui debeatur, nefas eſt ei occultam accipere compenſationem.* Ubi explicat, id ita eſſe ratione poſſeſſionis.

44. Idem tradunt P. Caſtro Palao *1. tract. diſp. punct. 2. n.* 11. Diana *p. 4. tract. 3. reſol.* 26. Caramuel *lib.* 3. Theolog. intention. *diſp. 9. 10. n.* 1451. Salas *1. 2. tract. 8. diſp. unic. ſect* 23. *n.* 226. Molina Juriſperitus *lib. 3. de Primog. c. 4. n.* 32. Villalobos *tom. 1. ſumm. tract. 1. diffic. 1. n.* 7. Joannes Sancius *diſp. 42. n.* 7. P. Luſius de Torres, *de juſt. diſp.* 13. *dub. 3. n.* 13. P. Tamburinus *lib. 2. decal. c. 3. §. 3. n.* 14. quos adduxi loco citato.

45. Quòd autem poſſeſſor non poſſit ſpoliari re poſſeſſa per ſolas rationes probabiles, nititur in eo, quòd poſseſſio legitima dat jus certum retinendi. Quam poſitionem latiſſimè probavi in ea *diſp. 16. c. 8. ar.* 4. tum ex multis juris textibus, pręcipuè ex cap. *Dilecta*, §. finali, de verb. ſigni. & l. *Peregrè*, ff. de acquirenda poſseſ. & ex l. *Poſſeſſio quoque.* In princip. eod. tit. & multis aliis. Tum ex authoritate plurium Doctorum, Covarruviæ, *tom.* 2. in Regul. *Poſſeſſor malæ Fidei, p. 2. n.* 3. & apud ipſum Bartoli, Ripę, Innocentii, Romani, Alexandri, Felini, Abbatis Deicii, Ludovici Gomez, Jaſonis, & Carraſis. Item Antonii Gomez in l. 45. Tauri *n.* 17. & apud ipſum Socini, Vincenii, Vincentii, Ancharrani, & aliorum. Item ex communi ſenſu Theologorum. Quod etiam confirmavi multis argumentis.

A R T I C U L U S II.

Demonſtratur falſitas propoſitionis damnatæ.

S U M M A R I U M.

Non poteſt famulus ex rationibus probabilibus ſpoliare herum poſſidentem. n. 46.
Herus habet jus certum retinendi, & ideò repugnat, quod habeat debitum probabile reſtituendi. n. 47.
Jus certum retinendi, & debitum probabile reſtituendi ſunt incompoſſibilia. n. 48. & ſeqq.
Non eſt probabile, quòd herus irroget injuriam famulo in prædicto caſu. n. 50.
Fortius eſt jus heri, quàm jus famuli in caſu relato. n. 51.

46. EX his evidentibus principiis demonſtratur falſitas ejus propoſitionis damnatæ, primò. Niſi debitum ſit certum, & evidens, non licet facere compenſationem, neque ſpoliare eum, qui poſſidet: ſed quando famulus ex rationibus probabilibus contendit, herum debere majus pretium famulatus, hoc debitum non eſt certum, & evidens: ergo non licet famulo facere eam compenſationem, neque ſpoliare herum poſſidentem. Conſequentia eſt inevitabilis. Major patet ex poſitionibus prænotatis. Nec minus evidens eſt minor: quia non poteſt eſse certum, & evidens illud debitum, cui ſola probabilitas ſuffragatur.

47. Demonſtratur ſecundò. Implicat, herum habere jus certum retinendi res ſuas, & debitum probabile reſtituendi illas, ſed dum eſt certa poſseſſio rerum ſuarum, habet jus certum retinendi, ergo implicat, quòd habeat debitum probabile reſtituendi. Sed ex eo, quòd famulus habeat jus probabile ſubripiendi ab hero, inſertur, quòd herus habeat debitum probabile reſtituendi; cùm jus creditoris, & jus debitoris ſint neceſsariò correlativa: ergo implicat, quòd in eo caſu famulus habeat jus probabile ſubripiendi.

48. Perpende ſingulas propoſitiones ejus ſyllogiſmi, & comperies primam conſequentiam eſse manifeſtam, ſicut & quæ ex illa inſeruntur. Major verò eſt demonſtrabilis. Nam jus certum retinendi, & debitum probabile abdicãdi à ſe eandem rem, ſunt incompoſſibilia: nam ſi probabile eſt, quòd debet, non poteſt eſse certum, quòd non debeat; atque adeò non poteſt eſse certum jus retinendi.

49. Et urgetur ampliùs. Nam quòd herus habeat jus certum retinendi illum exceſsum ſalarii, & debitum probabile ſolvendi illum, contradictionem implicat: quia ſi certum eſt, quòd poteſt retinere illum, eſt certò falſum, quòd non poteſt retinere, ſive (quod idẽ eſt) quòd debet illum reſtituere: ergo non poteſt eſse probabile, quod debet illum retinere; implicat enim contradictionem, quòd debitum ſit certò falſum, & ſimul ſit probabile.

50. Confirmatur primò. Demus enim, eſse rationes probabiles pro utriuſque proprietate quoad exceſsum illum ſalarii. Tum ſic. Herus, dum retinet illum exceſsum ſalarii, non eſt probabile, quòd irrogat injuriam famulo: ergo non eſt probabile, quòd debeat ſolvere famulo exceſsum illum, atque adeò neque, quòd poſſit famulus ſubripere. Probatur antecedens. Non eſt probabile, quòd irrogat injuriam in retinendo ille, qui habet jus certum retinendi: ſed herus, dũ retinet illum exceſsum ſalarii, de quo loquimur, habet jus certum retinendi illud; habet enim legitimam poſseſſionem juris, quę nihil aliud eſt, quàm jus certum retinendi: ergo non eſt probabile, quod herus irroget injuriam famulo, retinendo prædictum exceſsum.

51. Confirmatur ſecundò. Nam quantumvis famulus habeat jus probabile ad proprietatem illius exceſsus ſalarii, quem vult ſubripere (nam poſseſſionem non habet) adhuc herus habet jus fortius ad illum exceſsum, quàm jus famuli. Etenim herus habet jus probabile ad proprietatem illius exceſsus ſalarii, & prætereà habet jus certum retinendi ratione poſseſſionis legitimæ; famulus autem ſolùm habet jus probabile ad proprietatem: atqui jus probabile ad proprietatem ſimul cum jure certò retinendi eſt jus fortius,

quàm ſolùm jus probabile ad proprietatem, quod habet famulus; ergo herus habet jus fortius ad illum exceſſum ſalarii, quàm famulus. Ergo juſtitia poſtulat, quod prævaleat jus heri.

ARTICULUS III.

Tres dubitationes expediuntur.

SUMMARIUM.

An hæc damnatio extendenda ſit ultrà famulos ad alios miniſtros? n. 52.
Pars affirmativa propugnatur. n. 53.
Probationes ejuſdem extenſionis. n. 54. & ſeqq.
Lex etiam pœnalis, in qua identitas rationis eſt expreſſa extenditur ad ſimilem caſum. n. 56.
Qualis debeat eſſe evidentia injuſtitiæ, propter quam poſſit famulus compenſare operam ſuam. n. 58.
Non ſufficit evidentia, quæ apparet famulo, aut viro mediocriter docto. n. 59 & ſeqq.
Confirmatur ex P. Molina. n. 62.
Judicium cujuſdam Recentioris quomodo interpretandum. n. 63.
Ex quibus capitibus dignoſcatur evidentia injuſtitiæ adversùs famulum n. 64.
Diſtingui debet triplex genus ſtipendii, & plures circumſtantiæ. n. 65.

52. DUbitabis primo. Quinam veniant nomine famulorum in hac propoſitione damnata? Ideſt, An damnatio ſit reſtringenda ad ſolos eos, quibus competit propriè, & ſtrictè obſequium famulatus, an potiùs extendenda ſit ad omnes eos, qui præſtant munera, aut officia, accepto ſtipendio pro obeundo munere ſibi commiſſo?

53. In quo dicendum eſt, eam damnationem extendi ad omnes illos. Et ita, licèt adminiſtratores vectigalium Regis, aut Reipublicæ non ſint propriè famuli, ad illos extenditur hæc damnatio; ſicut etiã ad adminiſtratores res familiaris Communitatum, patronatuum, privatorum, ad cuſtodes etiam montium, agrorum, vectigalium, item ad Prætores, Judices, ad quoſcunque alios, qui ex condicto ſtipendio operam, laborem, aut induſtriam ſuam impendunt.

54. Probatur primò. Nam propoſitio damnata de his omnibus loquitur: ſed damnatur ſecundùm totam extenſionem ſui ſignificati: ergo damnatur, ſecundùm quod extenditur ad eos omnes miniſtros, qui ex condicto ſtipendio aliquod munus exercent.

55. Probatur ſecundò. Nam propoſitio, & ejus damnatio loquuntur de iis omnibus, qui accipiunt ſalarium pro opera ſua præſtanda: ſed ſalarium eſt nomen univerſaliſſimum pro omnibus eis officiis: ergo propoſitio, & damnatio ejus extenduntur ad omnes eos, qui præfata officia exercent.

56. Probatur tertiò. Nam lex etiam pœnalis, ubi eſt identitas rationis expreſſa in lege, extenditur ad ſimilem caſum; ſed ratio, quę exprimitur in hac damnatione, eſt, quod famulis videatur ſalarium eſſe minus ſua opera; & hæc eſt eadem in famulis, ac in quibuſcunque aliis, qui ex ſalario condicto exercent ſua munera: ergo hæc lex damnationis extenditur ad omnes eos caſus ſimiles.

57. Major eſt communis inter juriſprudentes. Et eam docet P. Thom Sanchez *l. 3. de matr. diſp. 42. n. 4.* & pro ea refert Abbatem, Lambertinum, Sylveſtrum, Rolandum, Covarruviam, Antonium Gomez, Molinam *l. c.* Gutierrez, Navarrum, Minchacam, Antonium Gabrielem, Bolognetum, Matienſum, Ripam, & Rochum.

58. Dubitabis ſecundo. Qualis eſſe debeat evidentia injuſtitiæ, ob quam famulo liceat compenſare operam ſuam? Ideſt, An ad eam compenſationem ſufficiat, quòd famulus cenſeat, irrogari ſibi evidenter injuſtitiam?

59. In qua quęſtione dicendũ eſt, non ſufficere, quòd famulus cenſeat, irrogari ſibi evidentem injuſtitiam in quantitate ſalarii; immò neque ſtandum eſſe judicio confeſſarii mediocriter docti: ſed duntaxat judicio hominis valde docti, & in re morali verſatiſſimi. Quare ſubeſt huic damnationi opinio, quæ doceat, licere famulo facere eã compenſationem propter injuſtitiam, quæ ſuo judicio ſit evidens.

60. Probatur prima pars concluſionis. Nam damnatio eò tendit, ut quia philautia, ſui ipſius amor decipit hominem, & credere facit evidens, quod vix eſt probabile, hæc ratio juſtitiæ non committatur judicio ipſius famuli: ergo ſi dicatur, ſufficere evidentiam injuſtitię, quam vociferatur famulus, ſubjicitur huic damnationi.

61. Probatur ſecunda pars concluſionis, ſcilicet, quòd neque ad hoc ſufficiat judicium Confeſſarũ mediocriter docti. Etenim res eſt nõ parum difficilis ferre judicium de adæquatione mercedis ad operam, & laborem; præcipue ubi initum eſt pactum de tanta quantitate pretii, in quo multæ circumſtantię ſunt conſiderandæ: ergo ad rectum judicium ferendum non ſufficit vir mediocriter doctus, ſed neceſſe eſt, quòd ſit valde doctus, & in re morali nimis verſatus.

62. Utrique parti hujus aſſertionis ſuffragatur P. Molina *t. 2. de juſt.* 506. cujus hæc ſunt verba: *Hinc facilè excludes multorum obtenticula, & excuſationes in confeſſionibus, qui cùm Regis officia habeant, aut alia publica, aut inſerviant nobilibus, comitando ipſos, aut ipſorum uxores, vel aſſiſtendo in domo illorum, aut alia officia in illorum domibus obeundo, ultra ſuum ſtipendium, aliquid accipiunt, vel ob ius, qui ſecum pro ſuo munere habent argenta, vel occultè de bonis Regis, vel de bonis illorum, quibus ſerviunt; cauſantes ſe efficere, eo quòd ſtipendium ſit tenue, neque illo ſe poſſunt ſuſtentare, vel liberos, & familiam, quaſi ea ſit juſta cauſa id uſurpandi, & quæ ipſos à reſtitutionis onere excuſet. Si enim alii ſint, qui libenter pro illo ſtipendio id munus obirent, conſtat, ſtipendium eſſe juſtum, ac proinde hos teneri reſtituere, quidquid ita uſurpant.* In quibus verbis quamvis non expreſsè dicat, excludendum eſſe judicium Confeſſarii mediocriter docti, ſed ſolùm loquatur de obtenticulis, quæ allegant famuli pro ſtipendio occultè augendo; ex verbis ejus ſatis colligitur, rem eſſe difficilem, annuere ejuſmodi excuſationibus, & cauſis, quas allegant famuli.

63. Filguera in expoſitione hujus propoſitionis propè finem, docet, poſſe famulos ſubripere ad compenſandam operam ſuam, quæ major eſt ſalario, quod recipiunt, dummodò ipſi famuli de ea majoritate ſalarii non judicent, ſed id faciant judicio Confeſſarii docti, prudentis, ac pii. Circà quam aſſertionem benignè eſt interpretandus, ut ſolùm velit, quando fuerit evidens injuſtitia: nam quando fuerit duntaxat probabilis, propoſitio id permittens ſubjacebat huic damnationi, propter dicta.

64. Dubitabis tertiò, ex quibus capitibus dignoſcatur evidentia injuſtitiæ, quam herus irrogat famulo in diminutione ſalarii? Hanc quęſtionem optimè tractat P. Molina proximè cit. & P. Vaſquez *in Opuſc. de Reſtit. cap. 5. §. 1 dub. 10.* & P. Leſſius *de juſt. c. 12. dub. 10. nu.* 63. & noviſſimè P. Zamorano de compenſationibus *diſp. 4. c. 12.*

65. Et quidem ſicut in mercibus eſt triplex pretium, ſummum, medium, & infimum; ita & in miniſteriis famulorum. Sumitur autem hęc menſura ſtipendii tum ex lege, tum frequentiùs ex conſuetudine; ita ut ſtipendium ſit evidenter injuſtum, ſi ſit minùs infimo. Sed ad hoc menſurandum ſunt attendendæ plures circumſtantiæ. Primò, quod hoc ſtipendium non debet menſurari cum integra ſuſtentatione famuli, & ejus familiæ: ſed ſolùm cum valore ſui laboris, aut induſtriæ, quam impendit. Secundò attendendum eſt ſtipendium, & ſi famulo videatur tenue, eſt tamen juſtum, ſi ſint alii, qui pro eodem pretio ſervirent. Tertiò, ſicut merces ultroneæ vileſcunt, ita cùm famulus rogat herum pro ſuo famulatu, juſta erit conventio pro minori pretio. Quartò, quando cogitur invitus ſervire pro minori pretio, ita ut non attingat infimum, aut ſecundum aliquos, medium, tunc ſit manifeſta injuſtitia. Quintò ſi herus ſolvat famulo ſtipendium in rebus, quibus non eget, & quas cogitur vendere minori pretio, eſt evidens injuſtitia. Sextò, ſi famulus in ipſa conventione condonet hero partem juſti ſtipendii, non poteſt allegare ſibi irrogatam eſſe injuriam. Hæc ſunt præcipua, quæ attendenda ſunt pro commenſuranda juſtitia ſalarii.

ARTICULUS IV.

Duabus aliis dubitationibus ſatisfit.

SUMMARIUM.

An quando herus eſt creditor famuli, poſſit iſte compenſare operam ſuam retinendo debitum? n. 66.
Ratio dubitandi ex poſſeſſione, quam habet famulus. Ibid. & n. 67.
Duplex genus poſſeſſionis oportet diſtingui. n. 68.
An qui accepit pecunias mutuas, & dubitat, an ſolverit, excuſetur à ſolutione. n. 69.
Ratio, ob quam mutuatarius tenetur ſolvere in eo caſu. n. 70.
Famulus non poteſt compenſare operam ſuam retinendo debitum, cujus eſt creditor ipſe herus. n. 71. & 72.
Solvitur ratio dubitandi. n. 73.
Oppoſita opinio ſubjacet damnationi. n. 74.
An quando famulus ex errore invincibili ſubtraxit exceſſum ſalarii, tenetur reſtituere? n. 76.
Si durat famulatus, certum eſt, teneri ad reſtitutionem. n. 77.
Finito famulatu, quænam ſit ratio dubitandi? n. 78.
Etiam in caſu, quo finitus eſt famulatus, tenetur famulus reſtituere totum id, in quo læſus eſt herus. n. 79.

66. DUbitabis quartò, an quando herus eſt creditor famuli ex contractu, aut alio modo licito, poſſit famulus retinendo parte pecunię, compenſare operã ſuam, quam majorem judicat ſalario condicto? Et ratio dubitandi eſt: nam pręcipuum argumentũ, quo probavimus, famulũ non poſſe ſubripere occultè exceſſum illum ſalarii, eſt, quia herus poſſidet pecunias ſuas, quibus ob ſolas rationes probabiles ſpoliari non poteſt: ſed in hoc caſu, quo famulus debet pecunias hero, ipſe famulus poſſidet: ergo ratione ejus poſſeſſionis poterit retineri ejuſmodi exceſſum ſalarii, quem ſibi deberi exiſtimat.

67. Confirmatur. Nam qui habet proprietatem probabilem rei, & poſſeſſionem legitimam illius, habet jus certum retinendi rem: ſed famulus habet proprietatem probabilem, ſive jus probabile ad illum exceſſum ſalarii, & poſſeſſionem legitimam pecuniæ debitæ: ergo habet jus certum retinendi.

68. Pro intelligentia hujus difficultatis prænotandum eſt, præter poſſeſſionem juridicam, eſſe aliud genus poſſeſſionis, quam poſſumus vocare *poſſeſſionem ſecundùm conſiderationem Theologicam*, quàm præſcribit ipſum jus naturale, quæ quidem datur, quando jus quoddam certum præſupponitur, antequam adveniat dubitatio. Cujus

pluri-

Plurima exempla reperies in Theologia Sic qui dubitat, an emiſerit votum, non obligatur illo; quia ante illam dubitationem præſupponitur jus certum libertatis; quod non debet amitti per ſolum dubium ſuperveniens.

69. Propius accedit ad rem noſtram exemplum ejus, qui accipit pecunias mutuas, & dubitat, an ſolverit. Tunc enim licèt poſſideat ſuas pecunias, certum eſt, quod urget obligatio ſolvendi. Quare? niſi quia antequam advertatur animus ad poſſeſſionem juridicam pecuniarum, debet attendi aliud genus poſſidendi ſecundùm conſiderationem Theologicam. Nam cùm debitum ſit certum, & ſatisfactio dubia, debitum, & obligatio ſolvendi ſecundùm conſiderationem Theologicam dicitur poſſidere: erat enim debitum certum, ante quàm adveniret dubitatio; & ſola dubitatio obligationis non poteſt deturbare præceptum ſolvendi ab illa certitudine præcedenti.

70. Quod autem in hoc caſu mutuatarius dubius de ſolutione teneatur ſolvere, reſolvit P. Thom. Sanch. *lib. 1. Summ. cap. 10 nu 12.* cum P. Vaſquio *t. 2. diſp 66. c. 7. n. 43.* & ſubjungit P. Thom. Sanch. *Nec credo, quempiam dubitare de hoc. Quare non ſemper in dubio eſt melior poſſidentis conditio* (loquitur de poſſeſſione juridida rei materialis) *ſed quando eſt in reliquis par utriuſque cauſa* (id eſt, quando non datur alterum genus poſſeſſionis ſecundùm conſiderationem Theologicã) *Et ita regula in Pari de reg. jur. in 6. cui axioma illud innititur, non dicit, in dubio, ſed, in pari cauſa, potiorem eſſe poſſidentis conditionem. Et ratio eſt, quia cum juſtitia æqualitatem petat, nec debito certo ſit æqualis ſolutio dubia, hæc inæqualitas alterius poſſeſſioni prævalet.*

71. His prænotatis, dico primò. In eo caſu, in quo famulus debet hero pecunias, & habet probabilitatem ſpeculativam de exceſſu ſalarii ſibi debito, non poteſt compenſare operam ſuam retinendo pecunias debitas. Probatur primò ex dictis. Nam herus habet duo jura poſſeſſionis certa ſecundùm conſiderationem Theologicam; aliud jus eſt ad debitum pecuniarum, quo obſtrictus eſt famulus: & aliud eſt jus ad valorem contractus circà ſalarium initi; ſtat enim poſſeſſio valoris in contractu, quoties non conſtat de ejus nullitate. Eſt autem manifeſtum, quòd non ſervatur æqualitas propria juſtitiæ, ſi neglectis his duobus juribus heri, dicatur prævalere illa probabilitas ſpeculativa famuli de dignitate majoris ſalarii.

72. Probatur ſecundò. Debitum pecuniarum, quod debet famulus hero, eſt debitum certum, ut ſupponimus; & debitum exceſſus ſalarii, quod debet herus famulo, eſt ſolum probabile, atque adeò incertum: ſed debito certo non ſatisfit ſolutione incerta; eſt enim evidens inæqualitas, atque adeò injuſtitia, ergo contra juſtitiam eſt, quod unum debitum cum alio compenſetur.

73. Et hinc patet ad argumentum propoſitum in ratione dubitandi. Diſtinguenda enim eſt major: ideò enim famulus ſubripere non poteſt exceſſum illum, quia herus poſſidet, [& quia nulla poſſeſſio ſecundùm conſiderationem Theologicam ſtat ex parte famuli,] ſic enim concedenda eſt, & non aliter. Et ſimiliter diſtinguenda eſt minor: famulus enim licèt poſſideat poſſeſſione juridica, ex parte heri ſunt duo jura poſſeſſionis ſecundùm conſiderationem Theologicam. Et hinc patet ad confirmationem.

74. Dico ſecundò. Opinio, quæ doceat, in eo caſu, quo famulus debet pecunias hero, poſſe famulum facere compenſationem illius exceſſus imaginarii retinendo pecunias debitas, ſubjacet huic damnationi. Probatur concluſio: nam licèt damnetur propoſitio docens, poſſe famulum ſubripere exceſſum ſalarii pro compenſatione ſuæ operæ; & retinere famulum pecunias debitas hero, non ſit propriè ſubripere; aſt non tam attendendum eſt ad verba, quàm ad mentem Pontificis: conſtat enim velle damnare hoc genus compenſationis ex eo ſolùm, quòd videatur famulo, ſuam operam majori mercede dignam eſſe.

75. Confirmatur. Nam, ut dixi *art. 3 dub 1 in 4* probatione concluſionis, lex etiam pœnalis, ubi eſt identitas rationis expreſſę in lege extenditur ad caſus ſimiles. Sed in hac lege damnatoria ratio prohibitionis expreſſa in lege eſt, quòd famulus velit cõpenſare operam ſuam, judicans majorem ſalario, quod recipit; & hęc ratio eſt eadem in famulo, qui vult compenſare operam ſuam, retinendo pecunias debitas hero: ergo ea damnatio extenditur etiã ad hunc caſum.

76. Dubitabis quintò, an in hypotheſi, in qua famulus ex errore invincibili, bona Fide (puta, ex conſilio Confeſſarii indocti) ſubripuit domino exceſſum illum imaginarium ſalarii, exiſtimans id ſibi licere, poſteà quàm cognoſcit, id eſſe illicitum, teneatur illum hero reſtituere?

77. In qua quæſtione dico primò. Si adhuc durat in famulatu, certum exiſtimo teneri remittendo tantam partem ſalarii, quantam ſubripuerat. Probatur. Nam dum durat famulatus, tenetur ſtare contractui; ſed contractus excludit illam partem ſalarii, quam ſubripuerat: ergo dum durat famulatus, tenetur remittere tantam partem ſalarii, quantam ſubripuerat.

78. Si verò jam eſt finitus famulatus, videbitur alicui dicendum, illum non teneri reſtituere, quæ omninò conſumpſit, ſed illud ſolùm, in quo factus eſt ditior. Et ratio ſuffragari videtur: nemo enim tenetur reſtituere, niſi ratione rei acceptæ, aut injuſtæ damnificationis. Et quidem ratione rei acceptę, ſolùm tenetur reſtituere rem, quæ extat, vel id, in quo factus eſt ditior; ſic enim extat res in æquivalenti. Ratione autem injuſtæ damnificationis non tenetur, niſi

Jo. Cardenas.

quando commiſſum eſt peccatum lethale injuſtitiæ: iſte autem famulus cùm ſubripuerit ex conſilio confeſſarii, & cum ignorantia invincibili, & bona Fide, non peccavit lethaliter: ergo non tenetur reſtituere ratione injuſtæ damnificationis.

79. Dico ſecundò. Etiam in caſu, quo finitus eſt famulatus, tenetur famulus reſtituere non ſolùm id, in quo factus eſt ditior, ſed tantam partem ejus quantitatis, quantam ſub prætextu ſalarii ſubripuit. Probatur. Etenim obligatio ex contractu durat, donec impleatur: ſed contractus inter herum, & famulum fuit tantùm pro quinque, & famulus accepit ſeptem; & conſequenter nondum implevit contractum ex parte ſua: ergo adhuc durat obligatio ex contractu; atque adeò tenetur illum adimplere, ſolvendo ea, quæ ſubripuit.

80. Confirmatur. Nam quando herus, finito famulatu, nondum ſolvit partem ſalarii, etiam ſi bona Fide ſit in mora ſolvendi, aut in voluntate non ſolvendi ex aliquo prætextu probabili; adhuc durat in hero obligatio ex contractu, ita ut quando adverterit, malè retineri eam partem ſalarii, teneatur vi contractus præteriti ad ſolvendum integrè: cùm ergo herus non debeat eſſe pejoris conditionis, ex contractu retinebit eodem modo jus ſuum adverſùs famulum. Ad rationem dubitandi reſpondeo, præter eas duas radices reſtitutionis, eſſe eam, quæ eſt ex obligatione contractus.

CAPUT III.

An qui notabilem quantitatem furatus eſt per minima furta, teneatur ſub mortali ad reſtitutionem?

ARTICULUS I.

Refertur propoſitio damnata; & an prima opinio ſubiiciatur huic damnationi?

SUMMARIUM.

Prima opinio, quæ excuſat à reſtitutione. n. 81.
Eam opinionem eſſe improbabilem. n. 82.
Sententia P. Thomæ Sanchez, & Granado, quos perperam citat Recentior pro opinione damnata. n. 83.
Opinio damnata non ſolùm eſt falſa ratione retentionis, ſed etiam ratione ablationis. n. 84.
Ea opinio manifeſtè ſubjacet huic damnationi. n. 85.
Quàm certum ſit peccare mortaliter eum, qui furatur eam ultimam parvitatem, quæ conſtituit quantitatem gravem. n. 86.

81 PRopoſitio 38. ex damnatis in hoc decreto hujus tenoris eſt: *Non tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere, quod ablatum eſt per parva furta, quantumcunque ſit magna ſumma totalis.* Circà quam damnationem diſcernere oportet, quæ nam opiniones ſubiiciantur huic damnationi, ſcilicet ex illis, quę aliquos habuerunt Patronos. Prima opinio, de qua poteſt excitari quæſtio, eſt, quæ docet, illum, qui commiſit furta parva, ſubripiendo parvitates ab uno, & eodem ſubjecto, & pervenit ad ultimum parvum, quod conſtituit quantitatem gravem, memor furtorum præcedentium, non peccare mortaliter in hoc ultimo furto; & inde infert, non teneri ad reſtituendum ſub mortali: nam qui committit culpam venialem furti, ſolùm tenetur reſtituere ſub veniali peccato.

82. P. Moya *tom. 1. ſelect. tract. 6. diſp 4. q. 4. n 3.* jure meritò dixit, hanc opinionem eſſe improbabilem. Quia eo ipſo quòd per illud ultimum furtum parvum perveniat ad quantitatem gravem; per illud fit retentor quantitatis gravis: quis ergo poteſt dubitare, retentorem quantitatis gravis alienæ teneri reſtituere?

83. Hæc eſt communis ſententia, quam expreſſè docet P. Tho. Sanch. *lib. 7. ſumm c. 21. n. 3.* quamvis pro oppoſita perperam illum citat Bernardus de Hozes in expoſitione hujus propoſitionis 38. *n. 5.* Sic enim diſſerit Th Sanch. ibi: *Eſt certum, hunc, etiamſi non habuerit animum in ſingulis furtis furandi ampliùs, teneri ſub mortali reſtituere, quando pervenit ad notabilem quantitatem; atque adeò peccare mortaliter retinendo totam illam quantitatem, vel habendo animum non reſtituendi, cum opportunitas fuerit; & ita docent univerſi Authores citandi.* Citat etiam Hozes pro oppoſita P. Granadum *t. 2. contr. 6. tract. 2. diſp 12. ſect. 5.* ſed hic Author nõ loquitur de hoc caſu, ſed de eo, in quo quis immemor furtorum antecedentium furatur parvam quantitatem.

84. Quod argumentũ non procedit ſolùm propter retentionem; ſed etiã propter ablationem; nã licèt quantitates parvę antecedentes non retineantur, ſed conſumptę fuerint; multę ablationes parvę cõſtituunt unã ablationem gravem, quia conſtituunt dominũ graviter damnificatũ, & graviter invitũ; & ultima ablatio parva, quæ conſtituit ablationẽ gravem, facit, quòd dominus ſit graviter dãnificatus, & graviter invitus; atq; adeò quod oriatur obligatio reſtituendi ſub mortali. Quod ampliùs cõſtabit ex dicendis circà ſecundã opinionẽ.

85. Eam autem opinionem ſubjacere huic damnationi, manifeſtum eſt. Damnat enim Pontifex opinionem, quæ negat obligationem reſtituendi gravem quantitatem ablatam per parva furta: ſed illa opinio proximè relata id negat: ergo illam damnat Pontifex.

86. Et hinc patet, quàm certo falſa ſit prima pars ejus opinionis, quòd qui furatur eam ultimã parvitatem, quę conſtituit quantitatẽ

gravem, non peccat mortaliter. Etenim ex hac damnatione certum eſt, propter eam actionem teneri ad reſtitutionem: ſed actio furti, quæ obligat ad reſtitutionem ſub mortali, ſi advertenter fiat, non poteſt non eſſe culpa mortalis: ergo fatendum eſt, eſſe mortalem.

ARTICULUS II.

Quid cenſendum ſit de ſecunda opinione, cùm fur eſt immemor antecedentium furtorum;

SUMMARIUM.

Fundamentum opinionis negativæ, & ejus confirmatio. n. 87.
Opinio affirmativa defenditur. n. 88.
Ex pluribus obligationibus levibus ejuſdem ordinis reſultat obligatio gravis. n. 89.
Et hæc poſitio probatur multis exemplis. n. 90. & ſeqq.
Opinio docens ex damnificatione veniali non oriri obligationem gravem reſtituendi, intelligitur de veniali ex defectu deliberationis. n. 93.
Quædam inſtantia ſolvitur. n. 74. & 95.
Diſcrimen inter peccata venialia, & obligationes leves. n. 96.
Opinio oppoſita ſubjacet huic damnationi. n. 97.
Quædam reſponſio impugnatur. n. 98. & ſeqq.
Exponitur ſenſus damnationis, & declaratur, an ſit univerſalis, aut particularis. n. 100.
Quomodo damnatio fiat, non ſolùm per propoſitionem contradictoriam, ſed etiam per contrariam. n. 101.

87. SEcunda opinio, quæ venit in quæſtionem, eſt illa, quę docet, cùm quis oblitus quantitatum parvarum antecedenter ablatarum, aufert aliam parvám, quę ſimul cum antecedentibus conſtituit quantitatem magnam, illum non teneri ad reſtitutionem. Pro qua opinione ſtant Authores primæ: Eoque nituntur fundamento. Etenim probabilis ſententia eſt, quæ docet, non obligare reſtitutionem ſub mortali, dum non committitur peccatum mortale injuſtitiæ: ſed qui immemor quantitatum parvarum antecedenter ablatarum, auferat aliam parvam, quę cum reliquis componit quantitatem magnam, non peccat mortaliter: ergo is non tenetur reſtituere ſub mortali. Et confirmatur. Nã multa peccata venialia non conſtituunt unum mortale: ergo plures obligationes, quę ſolùm urgent ſub veniali; non conſtituunt unam obligationem, quæ urgeat ſub mortali.

88. In qua quęſtione dico primo tanquam certum à principiis intrinſecis. Etiam in caſu, quo omnes illæ quantitates parvę ablatæ ſint ſolùm ſub culpa veniali, eo quòd fur immemor eſt furtorum levium præcedentium modo dicto, poſteà quam illarum recordatur, inſurgere obligationem reſtituendi ſub mortali; non ſolùm id, in quo factus eſt ditior, ſed etiam omnes illas parvas quantitates, quæ conſumptæ ſint. Ita P. Thomas Sanchez (attento fundamento, quo nititur) *lib. ſumm. c.4. num.10.* & Lugo Card. *tom.1. de juſt. diſp.8. ſect. 5. num.18. & ſeqq.*

89. Fundamentum eſt inconcuſſum. Nam ex pluribus obligationibus ejuſdem ordinis reſultat obligatio gravis: ſed qui plura furta levia commiſit ſub culpis venialibus, in ſingulis incurrit obligationem levem; atque adeò habet plures obligationes leves: ergo reſultat ex illis obligatio gravis. Et ſuppono, ſaltem ultimum furtum pervenire cum antecedentibus ad quantitatem gravem.

90. Sola major eget probatione, quam cenſeo evidentem, & oſtendo primò. Nam qui hodie accipit credito (abſque numerata pecunia) unum panem valoris dimidii argentei, & ſequenti die ſimiliter alterum, & quotidie alterum uſque ad vigeſimum diem, incurrit viginti obligationes leves: ſed ex illis viginti obligationibus levibus (immò & ex paucioribus) reſultat obligatio gravis.

91. Oſtendo ſecundò eandem majorem. Titius in ſpatio quinquaginta dierum, in unoquoque die emiſit votum recitandi unam ſalutationem Angelicam pro una vice; & tranſactis illis quinquaginta diebus nondum ullum votum ex illis impleverat. Tum ſic: Titius incurrit plures obligationes leves ex his votis, & ex illis reſultat obligatio gravis recitandi quinquaginta ſalutationes Angelicas; de quo dubitari non poteſt, cùm ſit materia gravis promiſſa Deo: ergo plures obligationes leves conſtituunt obligationem gravem, ſcilicet cùm perveniunt ad materiam gravem.

92. Idem argumentum fit in pluribus promiſſionibus levis materiæ factis à Titio in favorem Sempronii: nam juxta communem ſententiam docentem, ſimplicem promiſſionem accceptatam obligare ex juſtitia; illę plures promiſſiones leves, poſtquam pervenerunt ad materiam gravem, conſtituunt obligationem gravem. Similiter qui in ſingulis horis Canonicis omiſit unam parvitatem materię, contraxit plures obligationes leves recitandi partes leves omiſſas: & ex his obligationibus levibus reſultat obligatio gravis, ſi omnes omiſſiones ſimul ſumptæ faciunt materiam gravem: reſultat ergo obligatio gravis ex pluribus obligationibus levibus.

93. Ad argumentum pro parte oppoſita inſtructum reſpondet P. Moya *tom 1. tract. diſp.4. q.4. num.4.* in hæc verba. *Authores citati non loquuntur de obligatione reſtituendi gravem quantitatem minimis furtis ſubreptam; ſed de obligatione reſtitutionis ex damno aliquo gravi unica actione illato abſque culpa gravi inferentis. Cujus alia longè eſt ratio, ut ex dicendis conſtabit, quia plena libertas ibi deficit, ſecus hic.* Unde diſtinguenda eſt minor: probabilis enim eſt ea ſententia, dum docet, non eſſe obligationem reſtituendi ſub mortali, dum non committitur peccatum mortale injuſtitiæ, [defectu perfectæ deliberationis, aut plenæ libertatis] non verò ex alio capite.

94. Inſtabis. Cùm quis furatur ultimam quantitatem levem, quæ cum antecedentibus conſtituit quantitatem gravem, deficit illi advertentia de gravitate ſui furti; in hoc enim caſu loquitur hęc concluſio: ſed ubi deficit advertentia, deficit plena libertas: atque adeò verificatur, quòd defectu plenæ libertatis abeſt peccatum mortale injuſtitiæ; & conſequenter ceſſat obligatio reſtitutionis.

95. Reſpondeo diſtinguendo majorem, deficit advertentia de gravitate furti, permanente plena advertentia de illa nova obligatione levi; & ſic concedo; nego autem, ſi dicatur, non permanere perfectam advertentiam de obligatione levi denuo adveniente. Hęc autem plena advertentia facit, quòd, cùm adverterit reliquas ablationes leves, cognoſcat reſultare obligationem gravem ex gravi proximi damnificatione. Quod aliter evenit in una dãnificatione gravi proximi facta ſine deliberatione requiſita ad peccatũ lethale, in qua neq; circà gravem, neq; circà levem adfuit plena advertentia, aut deliberatio. Et quidem in omnibus furtis parvis adfuit plena deliberatio; & ideò nihil obſtat, quominus ex illis omnibus reſultet obligatio gravis.

96. Ad confirmationem reſpondeo, latiſſimum eſſe diſcrimen, quia peccata venialia quantumvis multiplicentur, non auferunt gratiam juſtificationis, quod neceſſe erat ad conſtituendum peccatũ lethale. Quæ ratio non militat in pluribus obligationibus levibus: quæ ideò conſtituunt obligationem gravem, quia in his gravitas, aut levitas ſumitur à levitate, aut gravitate damnificationis, quam patitur proximus.

97. Dico ſecundò, ſubjacet huic damnationi præfata opinio docens, furem immemorem præcedentium furtorum levium, ſubripientium quantitatem parvam, quæ cum antecedentibus conſtituit materiam gravem, non teneri reſtituere ſub mortali. Probatur. Vi hujus damnationis tanquam certum aſſerendum eſt, *teneri furem ſub pœna peccati mortalis reſtituere, quod ablatum eſt per parva furta, quando magna eſt ſumma totalis.* Sed quamvis fur ſit immemor furtorum præcedentium, revera per illa ablata eſt per parva furta quantitas, cujus ſumma totalis magna eſt: ergo vi hujus damnationis tenetur ſub mortali in eo caſu reſtituere; ſcilicet quando adverterit ad ſummam totalem. Minor, & conſequentia patent. Et ad probationem majoris ſufficit conferre eam majorem cum propoſitione damnata; ſervant enim eundem tenorem in affirmatione, & negatione; quia major affirmat, quod propoſitio damnata negat.

98. Dices. Sufficienter intelligitur tota latitudo damnationis per hoc, quod amplectamur contradictoriam propoſitionis damnatę; atqui contradictoria propoſitionis damnatæ eſt hæc particularis: (*Aliquis* ſive aliquando quis) *tenetur ſub pœna peccati mortalis reſtituere, quod ablatum eſt per parva furta, quantumcunque ſit magna ſumma totalis*; & ex hac particulari non infertur falſitas illius ſecundæ opinionis, juxta quam fur immemor furtorum antecedentium furatur aliam parvitate materiæ, quæ cum antecedentibus conſtituit magnam damnificationem: ergo ſufficienter intelligitur tota latitudo hujus damnationis, quamvis hæc ſecunda opinio non maneat damnata. Probatur minor quoad priorem partem. Nam hęc propoſitio damnata, eſt univerſalis negativa? Cùm enim dicitur: *Non tenetur quis &c.* Idem eſt, ac ſi dicat: *Nullus tenetur*: univerſali autem negativę contradicit particularis affirmativa: *Aliquis tenetur*, ſive *Aliquando quis tenetur, &c.*

99. Id tamen manifeſtam patitur impugnationem: hæ enim propoſitiones damnatæ non ſunt accipiendę ſub ea metaphyſica formalitate, ſed attendendũ pręcipuè eſt ad ſenſum verborum: alioqui ſequeretur, quòd neque prima opinio ſubjaceret damnationi. Nam ex eo, quòd aliquando teneatur quis reſtituere ſub pœna peccati mortalis, quod ablatum eſt per parva furta, non infertur, quòd teneatur in iſto caſu determinato; unde ſufficienter verificatur in eo caſu, in quo quis diteſcit ex parvis furtis acceptis à diverſis ſubjectis. Immo neque hæc maneret damnata determinatè, ſed indeterminatè prima, vel ſecunda, vel tertia: & ita nulla earum determinatè maneret certò damnata. Quo quid abſurdius eſſe poteſt?

100. Senſus ergo damnationis eſt, condemnare propoſitionem non ſolùm quatenus docet, nunquam teneri furem ſub mortali ad reſtituendum, quod ablatum eſt per parva furta, quantumque ſit magna ſumma totalis; ſed etiam quatenus docet, aliquando non teneri furem ſub mortali ad reſtituendum, quod ablatum eſt per parva furta, &c. Et ita non ſolùm contradicit propoſitioni damnatæ propoſitio particularis affirmativa, ſcilicet *Aliquando tenetur fur ad reſtituendum, quod ablatum eſt per parva furta, &c.* Sed etiam illi contradicit univerſalis affirmativa. *Semper tenetur fur ad reſtituendum, quod ablatum eſt per parva furta, quando hæc perveniunt ad hoc, quod ſit magna ſumma totalis.*

101. Quod ſi quis contendat propoſitionem damnatam ſolũ eſſe accipiendã in ſenſu univerſali negativo, fatendũ eſt, damnationem fieri non ſolùm per propoſitionem contradictoriã, ſed etiã per contrariam ſcilicet univerſalem affirmativam. Cum enim damnatio eò reſpiciat, ut ablatio quantitatis gravis reſarcienda ſit, etiam ſi per parva furta facta fuerit; hoc intelligi non poteſt per ſolam præfatam

propo-

670

propoſitionem particularem; ſed ſenſus ipſe poſtulat, quòd damnatio intelligatur in ſenſu univerſali affirmativo, ut attentius perpendenti patebit.

ARTICULUS III.

An ſubjaceat damnationi tertia opinio de eo, qui furatur magnam quantitatem, furando à ſingulis parva?

SUMMARIUM.

Quanta abſurda inferantur ex præfata opinione? n. 102.
Duæ rationes à priori contra præfatam opinionem? n. 103.
Præfata opinio ſubjacet huic damnationi. n. 104.

102 OPinio fuit Hieronymi ab Angeſto *cap. 6 mor.* quem pauci aliqui ſecuti ſunt, non eſſe peccatum mortale auferre magnam quantitatem à diverſis ſubjectis, auferendo parvam à ſingulis. Quam opinionem omnes communiter Theologi reiiciunt, ut improbabilem, propter innumera abſurda, quæ ex ſtatera doloſa, in qua ex unaquaque libra auferretur uncia, aut ſemiuncia. Cùm tamen Proverb. 11. dicatur: *Statera doloſa abominatio eſt apud Deum.* Et Deuteronomii 25. *Non habebis in ſacculo diverſa pondera, majus, & minus, &c. abominatur enim Deus eum, qui facit hoc.* Similiter venditori vini, vel olei liceret menſuram radere, ita ut unoquoque triente, vel quadrante unum obulum lucrifaceret; quod eſt deteſtabile in Republica; neque minus abominabile apud Deum, quàm ſtatera doloſa. Tertiò liceret homini privato exigere gabellã unius aſſis ab omnibus tranſeuntibus per pontem: quod tamen inter enormia delicta in Bulla Cœnæ Domini enumeratur. Quartò liceret etiam imponere gabellam unius oboli Clericis: quod in eadem Bulla pœna excommunicationis latæ ſententiæ reſervatę condemnatur tanquam immane piaculum. Quintò, licitum etiam eſſet furari quantitatem magnã ex acervo tritici pertinente ad Rempublicam, vel communitatẽ: eo quod ſingulis ex communitate parva quantitas auferatur.

103. Ratio à priori eſt: nam Reipublicæ, ſeu communitati injurioſum eſt, quòd cives patiantur ea incommoda, & conſequenter Reſpublica, vel communitas eſt graviter invita. Aliam rationem à priori reddit Lugo Card, *tom. 1. de juſt. diſp. 16. ſect. 3. n. 50.* non contemnendam in hæc verba: [Dicendum ergo eſt, in eo caſu creditores eſſe notabiliter invitos. Ad hoc enim nõ requiritur, ſingulos fuiſſe graviter læſos formaliter: ſatis eſt, læſos fuiſſe graviter quaſi radicaliter, hoc eſt, in ea re, quæ niſi graviter prohibeatur, maximum ſequitur inconveniens contra bonũ publicum, & contra indemnitatem etiam ſingulorum civium. Si enim liceret unicuique ex induſtria diteſcere ex alieno fraudando menſuras, falſificando merces, & alia hujuſmodi faciẽdo; quę eſſet facies Reipublicę? quę ſecuritas? qui mores? ſicut ergo graviter prohibetur pollutio procurata, quia licèt ex una, vel altera pollutione non ſequatur notabile detrimentũ contra prolem: ſequeretur tamen maximum, ſi non prohiberetur graviter omnis pollutio. Sic licèt in hoc caſu non lædatur graviter aliquis civis, læderetur tamen graviſſimè, ſi hæc injuria non prohibeatur graviter: atque adeò ſinguli ſuo graviter inviti in ea injuria; timent enim rationabiliter graviſſimũ Reipublicæ damnum, & ſibimetipſis, ſi eam injuriam facilè permittant.] Huc uſq; Lug. Card.

104. Dicendũ prętereà eſt, hanc opinionem Angeſti ſubiici huic damnationi. Etenim damnatur opinio, quæ admittit, excuſari à peccato mortali eũ, qui furatur quantitatem magnam per parva furta: ſed hęc opinio Angeſti id admittit: ergo hęc opinio Angeſti dãnatur.

ARTICULUS IV.

Quænam cenſeatur quantitas magna, quando aufertur per furta parva?

SUMMARIUM.

Quando nam quantitas moralis cenſeatur evidenter magna; & quando probabiliter. n. 105.
Prima opinio pro quantitate magna deſignat quatuor argenteos. n. 106.
Secunda diſtinguit quatuor genera perſonarum, & deſignat quantitatem reſpectivam. n. 107.
Tertia opinio parum differt à ſecunda. n. 108.
Quare non ſit conſiderandum diſcrimen quoad hoc inter communes divites, & veros populares. n. 109.
Quare materia gravitas in furto non ſit deſignanda plus, vel minus, ſed omninò determinatè. n. 110.
Improbabilis eſt opinio, quæ aſſerit, quantitatem gravem in furto eſſe eam, quæ excedit duos aureos. n. 111.
Ad deſignandam quantitatem gravem ablatam per minima furta varia circumſtantiæ attendendæ ſunt. Et quænam illæ ſint. n. 112.
Cùm quis ſubripit plures parvitates cum brevis temporis interpolatione, eadem quantitas eſt gravis, ac quando ſubripitur tota ſimul. n. 113.
Cùm ablationes parvæ fiunt cum interpolationibus longi temporis reſpectu ejuſdem domini, duplo major quantitas requiritur ad gravitatem. n. 114.
Jo: Cardenas.
Cum quis ſubripit à diverſis parvas quantitas, an materia gravitas ſit unus aureus? n. 115.
Quomodo diſcurrendum in dubiis, quæ occurrunt circà has circumſtantias. n. 116.
Quid de furtis filiorum, famulorum, &c. n. 117.
Optimum conſilium P. Leſſii pro Confeſſariis. n. 118.

105. ANtequam accedamus ad quæſtionem in fronte articuli propoſitam, oportet inveſtigare, quęnam ſit quantitas magna, & ſufficiens ad peccatum mortale, quando aufertur tota ſimul. Oporteret autem maximè pro quiete conſcientię, quod in hac deſignanda Theologi omnes convenirent. Pro quo ſciendum eſt, menſuram magnitudinis, aut parvitatis moralis eſſe judicium prudentum. Hinc fit, quòd quando judicia omnium peritorum, & prudentum conſpirant in hoc, quòd hæc ſit materia magna peccati, eſt moraliter evidens, eam materiam eſſe magnam: quando autem alii prudentes judicant, hanc materiam eſſe magnam, & alii ex aliis rationibus eſſe parvam; tunc ſolùm probabiliter eſt magna, & probabiliter eſt parva. Tunc autem eſt probabilius magna, quando plures, & peritiores illam judicant magnam.

106. Circà aſſignandam quantitatem gravem, quæ ſufficiat ad peccatum lethale, varia ſunt Theologorum judicia. Novem opiniones refert Diana *part. tract. 3. miſcel. reſol. 57.* ſed neque omnes numeravit. Ex quibus ſolùm tres referam, quæ magis ſunt probabiles, magiſque receptæ, & communiores. Prima eſt P. Thomæ Sanchez *lib. 7. ſum. c. 20. num. 3.* ubi ſic ait: *Hodie communior ſententia eſt, exigi in Hiſpania furtum quadruplicis argentei ad mortale.* Et *n. ſeq.* addit. *Reſpectu Principis exigitur major quantitas.*

107. Secunda opinio eſt, quam octavo loco ponit Diana relatus ex Bonacina *de contr. diſp. 2. q. 8. punct. 1.* diſtinguente quatuor genera perſonarum: primum illuſtrium, quæ ſplendide alunt familiam: ſecundum earum, quæ vivunt ex ſuis redditibus, quales ſunt communes divites: tertium earum, quæ vivunt ex ſua arte, & opera: quartum earum, quæ ex emendicato vivunt. Aitque reſpectu perſonarum primi generis unum aureum eſſe materiam gravem; reſpectu ſecundi generis, quatuor regales, reſpectu tertii duos regales; & reſpectu pauperum unum. Et eandem opinionem ſequitur Navarra *de reſt. lib. 3. c. 1. n. 39.* & Reginaldus *in praxi to. 2. lib. 12. c. 44. n. 19.* quos refert, & ſequitur idem Diana citatus.

108. Tertia opinio eſt Joannis de Lugo *to. 1. de juſt. diſp. 16. ſect. 2. n. 28.* ubi hæc habet: *Quare non ægrè cum prædictis in re ipſa conſentiam, ut in ordine ad Reges, & Magnates opulentes exigatur furtum unius aurei: ad divites, ſex vel ſeptem argentei: ad artifices quatuor: ad pauperes valor victus diurni, ſeu merces mediocris, quæ tempore medio inter hyemem, & æſtatem, datur foſſori.*

109. Et quidem quælibet ex his tribus ſententiis poteſt tutò admitti ad praxim, quę inter ſe parum diſtant, tamen cũ duabus limitationibus. Prima eſt, raròquod ad communes divites poſſe inveniri diſcrimen à popularibus, qui non egent; reſpectu quorum quatuor argentei cenſentur materia gravis. Etenim non debet attendi ad externam apparentiam divitiarum: frequenter enim uſu venit, ut ditior ſit, qui habet quingenta ducata annua, quàm qui habet biſmille ducata annua, ſi primus ſe ipſum duntaxat alere debeat, & unũ, aut alterum famulum; ſecundus verò magnam familiam alere debeat. Quare iniquum eſt, hanc rem gubernari ex ſola externa apparentia divitiarum. Unde fit, quòd niſi evidentia morali conſtet, hominem habere ſuperflua ſtatui ſuo, non recenſeri debet inter divities quoad hunc effectum menſurandi gravitatem furti in ampliori quantitate.

110. Secunda limitatio eſt (quam occaſione illius disjuncti *ſex, aut ſeptem regalium* contenti in verbis Joannis de Lugo oporteret ſtatuere) quantitatem materiæ gravis in furto non diſignandam eſſe *plus*, vel *minus*, ſed omninò determinatè, ut oſtendi *in 2. part.* Criſ. Theol. *diſp. 27. c. 3. p. 41.* Etenim ſi dicas, deſignandam eſſe plus minuſve, erit materia gravis quatuor regales, uno aſſe minus. Rogo ergo, an illi quatuor regales uno aſſe minus ſint computandi plus minuſve, an omninò determinatè? Si adhuc iſta quantitas computanda eſt plus minuſve, erit materia gravis quatuor regales tribus aſſibus minus; & ſic procedetur, non in infinitum, ſed uſque ad ultimum as: ſi verò iſti quatuor regales tribus aſſibus minus non computandi ſunt plus minuſve, ſed omninò determinatè; inde convincitur, materiam gravem furti deſignandam eſſe omninò determinatè, & nõ plus minuſve. Vide hanc, & alias argumentationes, quas latè inſtruxi loco citato. Quare id, quod dixit Lugo citat. *ſex, aut ſeptem regales* interpretandum eſt, ut dixerit dubitanter: ita ut unus ex eis terminis determinatè diſignandus ſit, & non plus minuſve.

111. Opinionem autẽ, quam refert Diana citatus ex Emmanuele Rodriguez *in ſumma editionis noviſſimæ tract. 5. cap. 118. nu. 27 & 29.* aſſerente, illam eſſe quantitatem gravem in furto, quæ excedit duos aureos, aſſero, eſſe improbabilem, & certò falſam. Ratio moraliter demonſtrativa eſt: nam ut ſupra dixi, tunc aliqua quantitas eſt evidenter moraliter magna, quando omnia, aut ferè omnia judicia prudentum: & peritorum cenſent, eſſe magnam; eo quòd nulla alia ſit menſura magnitudinis, aut parvitatis moralis, quàm judicium prudentum: ſed omnes, aut ferè omnes prudentes cenſent, unũ aureum, & multò minus (juxta eas tres opiniones ſupra relatas) eſſe materiam gravem furti; omnes enim Doctores omnium opinionum

in hoc conveniunt: ergo evidens moraliter eſt, eſſe materiam gravem: ergo evidenter falſum eſt, non eſſe materiam gravem, niſi quæ excedit duos aureos.

112. Jam verò in ea quæſtione, [Quænam ſit quantitas gravis ablata per minima furta] diſtinguere oportet caſum, in quo eã quantitatem ſubripit quis ab uno, & eodem ſubjecto, & caſum, in quo eam ſubripuit à diverſis. Deindè conſiderandum eſt, ex interpolatione temporis magna, aut parva creſcere, aut decreſcere quantitatem requiſitam ad peccatum mortale. Nam majus detrimentum recipit ille, à quo ſingulis diebus quis furatur unum argenteum, quàm ille, à quo tantundem quis furatur ſingulis annis. Deindè creſcit, & decreſcit quantitas ſufficiens ad mortale ex eo, quod quantitas ſingularum parvitatum ſit major, aut minor. Majus enim detrimentum accipit homo, ſi quis auferat ab eo octo argenteos, auferens ſingulis diebus ſingulos argenteos, quàm auferens ſingulis diebus ſingulos aſſes. In qua quæſtione ſatis obſcura dicam breviter ea, quæ magis ſunt recepta inter Doctores claſſicos; & primum de iis, quæ quis aufert ab eodem ſubjecto; deinde de iis, quæ à diverſis.

113. Dico primò circà ea, quæ quis aufert ab eodem ſubjecto. Quando quis ſubripit plures parvas quantitates cum brevi temporis interpolatione inter unam, & aliam ablationem, eadem quantitas, quæ ſufficit ad peccatum mortale ſimul ablata, ſufficit etiam ſucceſſivè ablata. Hæc concluſio eſt ad mentem Authorum, quos proximè referam. Ratio eſt, quia idem detrimentum accipit homo, ſi quis ſubripiat ab eo quinquaginta argenteos cum brevi temporis interpolatione, quàm ſi ſimul ſubripiat.

114. Dico ſecundò, quando ablationes parvæ fiunt cum interpolationibus longi temporis reſpectu ejuſdem ſubjecti, ad peccatum lethale, & obligationem reſtitutionis ſub mortali requiritur duplo major quantitas, quàm quæ ſufficit ſimul ablata. Sic P. Th. Sanch. *lib. 6. ſum. c. 21. n. 10. & apud ipſum* Navarrus *in ſumm. lat. c. 17. n.* 119. Graffius *p. 1. Deciſ. lib. 2. c. 93. n. 19.* Rebell. *de juſt. p. 1. lib. 3. q. 15. ſect. n.* 37. Leſſius *de juſt. cap. 13. dub. 8. n. 46.* & Emmanuel Rodriq. *to. 1. ſum. in 2. edit. c. 150. conc. 8.* Rationem reddit P. Th. Sanch. ex Leſſio: *Quia homines minus ægrè ferunt, ſibi auferri longo intervallo, & curſu quædam minima, quã eandem quantitatem ſimul, vel data opera, vel brevi intervallo.*

115. Circà ea, quæ quis ſubripit à diverſis ſubjectis, dico tertiò. Adhuc major quantitas requiritur in hoc caſu ad hoc, ut ſit obligatio reſtituendi ſub peccato mortali, quàm in caſibus concluſionum antecedentium. Ita P. Tho. Sanch. ubi ſupra n. 17. ubi cum Rebello citato *ſect. 1. n. 43.* ait: *Unde veriſimile eſt, non eſſe mortale, nec ſub mortali ad reſtitutionem obligari ſimplicem furem, qui minorem quantitatem, quàm unius aurei à toto Communitate Civitatis Eborenſis, vel Conimbricenſis, vel alterius non minus populoſæ furaretur.* Ubi advertere oportet adhuc minorem quantitatem, quàm aurei deſignandam eſſe, quanto fuerint pauciores Domini, à quibus ſubriperentur eæ minimæ quantitates. Et tantò majorem quantò fuerint plures Domini; dummodo ultimus terminus peccati mortalis ſit unus aureus.

116. Inquires, quid dicendum ſit, quando eſt dubium; an interpolatio temporis inter minima furta ſit longa, vel brevis: vel an Domini, à quibus ſubripiuntur, ſint plures, an pauciores, & ſic in ſimilibus dubiis. Reſpondeo, in his in ordine ad reſtitutionem ſemper ſtandum eſſe pro eo, qui patitur detrimentum, & non pro fure. Et ideò in ſimili dubio fur obligandus eſt ad reſtitutionem. In ordine tamen ad punitionem ſtandum eſt pro fure. Et ratio prioris partis eſt: nam ut dicitur *in c. ex tenore de Reſcriptis. Nemini ſua fraus patrocinari debet.* Patrocinaretur autem fraus furi, ſi in dubio illi eſſet favendum, in ordine ad reſtitutionem ablatorum.

117. Quid autem dicendum ſit de minimis furtis filiorum, famulorum, &c. circà eſculenta, & poculenta, non ea, quæ aliquantò pretioſiora ſunt, ſed quæ deſtinata in alimenta communia eorum, ſi ea furta non ſint ad vendendũ illa, ſed ad comedendum actualiter, conſtat inter Doctores id minus ſcrupuloſè tractandũ. Vide Authores.

118. Pro omnibus autem caſibus ſupra dictis, & aliis minoris quantitatis optimum eſt conſilium, quod præbet P. Leſſius *de juſt. c. 12. dub. 8. n.* 60. his verbis. *Monendi mihi ſunt hoc loco pro his, & ſimilibus caſibus Confeſſarii, ut non facilè in furtis etiam minutis, & quæ ad peccatum mortale non pertingunt, diſſimulent; ſed pro conditione, & capacitate perſonarum ſemper aliquam reſtitutionem injungant, quæ fiat, vel reddendo rem eandem, ſi extat, vel ejuſdem ſpeciei, vel pretium rei, vel compenſando majore obſequio, quàm ex contractu teneatur; vel ſi creditoribus non poſſunt, conferendo tantùm in pauperes. Hac enim ratione, cùm non impunè tranſeunt, magis ab ejuſmodi peccatis abſterrentur, quã aliis pœnitentiis; alioquin fiunt ad hujuſmodi furtula faciliores, & ad majora gradum faciunt.*

CAPUT IV.

An qui alium movet, aut introducit ad nocendum alteri graviter, excuſetur à reſtitutione?

ARTICULUS I.

Traditur doctrina generalis.

SUMMARIUM.

Non eſt poliùs ſcrutandum, qui nam fuerint Authores opinionum damnatarum? numer. 119.

Juſſio, conſilium, & palpo pertinent ad hanc quæſtionem. n. 120.

Sed præcipuè ad eam pertinet, qui conſilio ſuo inducit alium ad nocumentum alterius. n. 122.

An qui dedit conſilium de nocumento alterius, ſemper teneatur ad reſtitutionem? n. 123.

Et quid, ſi conſilium non movet cum effectu? n. 124.

119. PRopoſitio 39. ex damnatis hæc eſt: *Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad reſtitutionem illius damni illati.* Quis fuerit Author hujus propoſitionis, me latet; ſicut aliarum, quæ in præcedentibus retulimus, & in ſubſequentibus referemus. De quo non multùm curo: tum quia non eſt curandum, quis erraverit; ſed qua ratione non eſt errandum; tum etiam quia errant quandoque ſcriptores moderni, qui ſcripſerunt explicantes hoc decretum, attribuentes Authoribus claſſicis opiniones ab eis omninò alienas; præcipuè cum ex aliorum citationibus referant. Sicut enim reus non damnatur, donec ejus confeſſio audiatur; ita non oportet damnare Authorem, donec opinio in ipſis ſcriptis attentè legatur.

120. Ex cooperantibus ad damnum proximi, contentis in illis duobus verſibus, *Juſſio, conſilium, conſenſus, Palpo, Recurſus participans, mutus, non obſtans, non manifeſtans,* tres ſunt, qui ſpectare poſſunt ad hanc damnationem, ſcilicet jubens, conſilium præbens, & adulator. Et primò quidem juſſione ſua movet, & inducit herus famulum, ſi illi præcipiat, ut lædat proximum. Quare ſi herus tenetur ad reſtitutionem damni illati, niſi ante damnificationem revocet imperiũ. Et ſi qua opinio oppoſitum doceat, ſubjacet huic damnationi.

121. Deindè adulator adulatione ſua quandoque movet, & inducit ad damnificationem proximi. Nam ſi furi adveniat occaſio furandi, & Titius aduletur ei laudans artificium ejus, & audaciam in furando, hac adulatione movet, & inducit furem ad inferendum damnum proximo. Et ita ſi fur non reſtituat, tenetur Titius ad reſtitutionem. Et ſi qua propoſitio doceat, non dari in Titio eam obligationem reſtituendi, illa ſubjacet huic damnationi.

122. Sed præcipuè attenditur hæc damnatio ad eũ, qui ſuo conſilio movet, et inducit alium ad inferendum grave damnũ proximo. Affirmant enim omnes Theologi cum S. Th. *q. 62. art. 7.* ejuſmodi conſulentem teneri ad reſtitutionem damni illati. Et ratio eſt manifeſta. Tenetur enim reſtituere, quicunq; eſt cauſa moralis damni illati: ſed qui conſilio ſuo movet, & inducit ad inferendũ damnũ proximo, eſt cauſa moralis damni illati: ergo tenetur ad reſtitutionem.

123. Et quidem S. Thom. loco citato, hæc verba habet, ex quibus non benè intellectis fortè habuit anſam errandi propoſitio damnata: *In aliis autem caſibus enumeratis non ſemper obligatur aliquis ad reſtituendum. Non enim ſemper conſilium, vel adulatio, vel aliquid hujuſmodi, eſt efficax cauſa rapinæ. Unde tunc ſolùm tenetur conſiliator, aut palpo, id eſt adulator ad reſtitutionem, quando probabiliter æſtimari poteſt, quod ex hujuſmodi cauſis fuerit injuſta acceptio ſubſequuta.* Ex quibus verbis perperam inferes univerſaliter, eum, qui præbet conſilium de damnificatione proximi, non teneri ad reſtitutionem, cùm oppoſitũ conſequens manifeſtè inferatur: tum quia cùm dicit *non ſemper*, ſupponit aliquando teneri. Tum etiam, quia juxta S. Thomam tunc tenetur conſiliator ad reſtitutionem, quando probabiliter æſtimari poteſt, quod ex hujuſmodi cauſa fuerit injuſta acceptio ſubſecuta: ſed quando quis conſilio ſuo movet, & inducit ad inferendum damnum proximo, probabiliter æſtimari poteſt, quod ex cauſa ejus conſilii fuerit ea injuſta damnificatio ſubſecuta: ergo tunc tenetur conſiliator ad reſtituendum.

124. Verùm quidem eſt, quod in aliquibus caſibus non tenetur conſiliator ad reſtitutionem, quando ſcilicet conſilium non movet, neque inducit ad dãnificationem proximi, v. g. quando injuſtus dãnificator eſt jam omninò determinatus ad inferendum damnũ proximo, ſi tunc ſuperveniat conſilium, hoc non inducit, neq; movet.

ARTICULUS II.

Quæſtiones aliæ enodantur.

SUMMARIUM.

Primus modus præbendi conſiliũ per ſimplicẽ ſuaſionẽ, aut precationẽ n. 125.

Secundus, per manifeſtationem artis occultæ ad nocumentum. n. 126.

Tertius, proponendo motivum, quod vehementer inclinat ad nocumentum alterius. n. 127.

Quartus, cùm imperitus conſulit Theologum, an teneatur reſtituere, & Theologus reſpondet contra jus, non teneri. n. 128.

Quintus, quando vir magnæ authoritatis poſtulat aliquid iniquum. n. 129.

Sextus, cùm quis determinatè ad majus, malum conſulit, ut inferat minus. n. 130.

Septem quæſtiones diſputandæ. n. 131. & ſeqq.

125. VAriis modis poteſt procedere conſilium circà damnificationem proximi. Primò, cùm quis per ſimplicem ſuaſionem ſuadet, ut inferat damnum Titio. Et eodem modo ſe habet res, quando datur conſilium per modum precationis, aut petitio in-

120. Se-

126. Secundò, cum quis manifeſtat alteri occultam viam, aut artem damnificandi Titium, v. gr. ſi quis oſtenderet furi occultam januam, aut feneſtram, per quam poſſet ingredi ad furandum, & quam fur omninò ignoraret. Item ſi quis patefaceret illi ſecretum magicum, per quod poſſet conſequi furtum, vel damnificationem.

127. Tertiò, cùm conſulens proponit damnificaturo motivum, quòd attenta ejus inclinatione, & paſſione valde illum urget, ut cùm quis viro nobili, & honoris humani ambitioſo proponit id motivum, quòd juxta leges duellorum erit contra ſuum honorem, ſi non occidat Titium.

128. Quartò, cùm aliquis homo imperitus cõſulit Coſeſſariũ, aut Theologum, an teneatur in tali caſu reſtituere, & Coſeſſarius, vel Theologus cõtra jus, & fas reſpõdeat illũ non teneri ad reſtitutione.

129. Quintò, cum quis fretus efficacia ſuæ interceſſionis, vel propter magnam ſuam authoritatem, vel propter multam familiaritatem, poſtulat à Judice, ut dicat jus pro Titio contra Sempronium, licet jus huic ſuffragetur, non illi. Quo pacto hodie plurimæ fiunt interceſſiones iniquæ tanto perſuaſionis pondere, ut non ſemel trahantur Judices ad manifeſtam iniquitatem.

130. Sextò, cùm quis determinato ad majus malum conſulit, ut inferat aliud minus malum: & hoc fiat dupliciter, vel reſpectu ejuſdem ſubjecti, ita ut volenti occidere Titium conſulat quis, ne occidat, ſed vulneret leviter. Vel reſpectu diverſorum ſubjectorum, ut ſi volenti occidere Titium conſulat quis, ut vulneret famulum ejus.

131. Ex quorum conſiliorum diverſitate variæ exoriuntur quæſtiones. Prima eſt, an qui revocat conſilium ſimplex (quale propoſui primo loco) teneatur adhuc ad reſtitutionem? Secunda, an qui revocat conſilium, in quo manifeſtaverat ſpeciale artificium damnificandi, maneat liber ab onere reſtituendi? Tertia eſt, in qua idem inquiritur de eo, qui præbuit conſilium tertio modo, ſcilicet proponendo motivum, quòd valdè urget operaturum. Quarta, an Confeſſarius conſulens imperite contra jus, quòd liceat non reſtituere, teneatur ipſe Confeſſarius ad reſtitutionem tanquam præcipuus debitor? Et quid, ſi revocet id conſilium doctrinale?

132. Quinta quæſtio eſt, an qui magno pondere interceſſionis conſulit, aut poſtulat à Judice, ut jus dicat pro eo, cui jura non ſuffragantur, teneatur ad reſtitutionem damni illati? Et quid, ſi revocet, vel debito modo exponat ſuam interceſſionem. Sexta, an qui conſulit minus damnum proximi ei, qui intendebat inferre majus, teneatur ad reſtitutionem? Septima, an ei, qui intendebat inferre majus damnum Petro, illicitum ſit conſulere, ut inferat minus damnum inferendum Paulo, & conſulens teneatur ad reſtitutionem? Et in his omnibus quæſtionibus inquiritur etiam, an pars excuſans ab onere reſtituendi ſubjiciatur huic damnationi.

ARTICULUS III.

Quatuor priores quæſtiones expediuntur.

SUMMARIUM.

Qui revocat conſilium ſimplex de damno inferendo, non tenetur reſtituere. n. 133.
Hæc ſententia non ſubjacet damnationi. nu. 134.
Qui dedit conſilium damnificandi, oſtendens occultum artificium ad id, quamvis revocet conſilium, tenetur reſtituere. n. 135.
Oppoſita opinio ſubjacet damnationi. n. 136.
Qui dedit conſilium nocendi proponens motivum inclinans, quamvis revocet conſilium, tenetur reſtituere. n. 137.
Et proponitur caſus. n. 138.
Ratio concluſionis. n. 139.
Et oppoſita opinio ſubjacet damnationi. n. 140.
Quando imperitus conſulit Theologum, an teneatur reſtituere, & Theologus reſpondet culpabiliter aliquid injuſtum, Theologus tenetur reſtituere, & imperitus non, niſi ratione rei acceptæ. n. 141.
Si verò Theologus revocet conſilium, non tenetur. Ibid.
Ratio prioris partis concluſionis. nu. 142.
Ratio poſterioris partis. n. 143.
Eadem doctrina extenditur ad Regios conſiliarios. n. 144.

133. Quod attinet ad primam quæſtionem, aſſero, eum, qui revocat conſilium ſimplex de damno inferendo, ſive id conſilium fuerit per modum ſuaſionis, ſive per modum precationis, non teneri reſtituere. Et nota, vocari conſilium ſimplex, quod nullum proponit motivum, ſed quaſi imperativo modo, v. g. *Occide illum, Furare illam ſupellectilem*, &c. Pro hac concluſione ſtat Petrus Navarra *lib. 3. de reſt. cap. 4. n. 27.* P. Joannes Præpoſitus 3 *par quæſt. 4. de Irregularit.* P. Tannerus 2. 2. *diſp. 4. ſect. 6. dub. 14. n. 394* & alii, quos refert, & ſequitur Diana 3. *p. tr. 5. miſcell. reſol. 83.*

134. Hinc fit, hanc ſententiam non ſubjici huic damnationi. Patet. Huic enim damnationi ſubjacet, qui dixerit, illum, qui movet, & inducit ad inferendum damnum, non teneri reſtituere: ſed hæc ſententia id non dicit; ergo non ſubjicitur. Conſtat minor. Nam conſilium ſimplex revocatum non movet, neque inducit ad damnificandum; quia executor damni non infert illud propter tale conſilium ſimplex, cum jam ſit revocatum, & annullatum, nec moraliter perſeverat ad influendum in delictum.

135. Secunda quæſtio eſt, an qui præbuit conſilium damnificandi, oſtendens occultum artificium inferendi damnum v. g. oſtendens ſecretum artis magicæ, ſi poſteà revocet conſilium, ſequatur tamen effectus damnificationis, teneatur reſtituere? In qua quæſtione dicendum eſt, eum conſiliatorem teneri ad reſtitutionem. Ita P. Leſſius *de juſtit. cap. 13. dubit. 3. num. 16.* Lugo Card. *tom. 1. de juſt. diſp. 19. ſect. 2. n. 37.* & alii. Et ratio eſt evidens. Ille enim, quamvis revocet conſilium, nõ propterea aufert cauſam, quam poſuit, oſtendendo illi occultum artificium nocendi; ergo ejuſmodi conſiliator manet cauſa moralis ejus damnificationis, & conſequẽter tenetur reſtituere. Confirmatur ex P. Leſſio ubi ſupra. Nam qui furenti præbet arma, ut inimicũ occidat, quamvis, præbeat conſilium non occidendi, reus eſt damnificationis ſecutæ, dum re ipſa non abſtulerit arma: ergo qui conſuluit damnificationem, oſtendendo artificium nocendi, reus erit damnificationis, dum illud artificiũ non impedierit: cùm ergo per revocationem conſilii non impediatur re ipſa uſus illius artificii oſtenſi ad nocendum, manet ille obnoxius oneri reſtituendi.

136. Ex hic clare conſtat, oppoſitam opinionem (ſi fortè aliqui eam docuerint) manere ſubjectã huic damnationi. Etenim ea propoſitio ſubjecta manet huic damnationi, quæ docet non teneri reſtituere illum, qui movet, & inducit ad inferendum damnum: ſed præfata opinio id docet: ergo ſubjecta manet huic damnationi. Probatur minor: eſt enim evidẽs, illũ conſiliatorem moviſſe, & induxiſſe præfato modo ad inferendũ damnũ; & per ſolã revocatione conſilii non abſtuliſſe eum influxum movendi, & inducendi: ergo oppoſita opinio docet non teneri ad reſtitutionem illum, qui re ipſa movet, & inducit.

137. Tertia quæſtio eſt, an quando conſulens damnificationem proponit damnificaturo motivum, quod attenta ejus inclinatione, & paſſione urget illum ad executionem damni, ſi is revocet conſilium, tenetur adhuc reſtituere. Quod quidem plerumque accidit in hominibus mundani honoris ambitioſis in occaſionibus, quæ occurrunt ſervandi execrandas leges duellorum.

138. In quibus, & ſimilibus caſibus dicendum eſt, conſiliatorem teneri reſtituere, quamvis revocet conſiliũ datum. Sedebant Granatæ duo adoleſcentes nobiles vinculo amicitiæ conjunctiſſimi, confabulabanturq; familiariter: cùm unus eorum alterum galero ſuo leviter percuſſit ſere per ludum. Et cùm ea levis percuſſio nullum generaviſſet taſtidiũ percuſſo, acceſſit tertius alius, dixitq; juveni percuſſo, ut adverteret juxta mundi leges ſe manſiſſe *oneratum*, (ſic enim vocant eum, qui patitur ignominiã; quam juxta mundanas leges debet ulciſci) & hujus tertii peſſima inſinuatio ita corrupit vinculũ amicitiæ, ut percuſſus ſtatim provocaret alterum ad duellũ. In quo conflictu provocator lethale vulnus accepit. Alter verò amicitiæ memor complexus amicum, ſuper humeros ſuos illum portavit in domum ejus, & vulneratus ante mortem juridice declaravit, nolle ſe percuſſorem ulli ſupplicio addici. Qui eventus oſtendit, quàm vehementer influat conſiliator, qui ejuſmodi motivum proponit. Quare etiam ſi ante executionem duelli conaretur ſuadere, ne provocaret alterum, nihil proficeret, ut liber maneret ab onere reſtituendi.

139. Præfata concluſio eodem argumento nititur, ac præcedens. Nam quamvis conſiliator conetur ſuadere omiſſionem damnificationis, adhuc perſiſtit influxus illius motivi urgentis, virtute cujus operatur ille, qui damnum infert. Et ideò pro ea concluſione ſtant Authores, qui pro antecedenti, quòd etiam expreſſit Mag. Tapia *tom. 2. Caten. lib. quæſt. 29. art. 2. num. 7.* Et cum dicimus *motivum urgens*, non intendimus excludere motivum minus urgens, ſi hoc tale ſit, ut moveat, & inducat ad crimen patrandum: motivum enim eſt ſatis urgens, quando aptum eſt movere, & inducere.

140. Ex inde infertur propoſitionem, quæ oppoſitum doceat, contineri ſub hac damnatione. Etenim quamvis ille, qui dedit conſilium, & propoſuit motivum, revocet conſilium, permanet in ſuo vigore motivum; atque adeo per illud motivum movet, & inducit ad nocendum propoſitio ergo, quæ docuerit, illum non teneri reſtituere, docebit, eum, qui movet, & inducit ad damnificationem, nõ teneri reſtituere: quæ propoſitio manifeſte ſubjacet damnationi.

141. Quarta quæſtio eſt, an quando homo imperitus conſulit Confeſſarium, vel Theologum, an teneatur reſtituere, & conſiliarius reſpondeat aliquid injuſtum, ſive ex malitia, ſive ex ignorantia vincibili, & culpabili, teneatur ille reſtituere tanquam principaliter obligatus? Et quid ſi revocet conſilium ſuum? Lugo Card. *to. 1. de juſt. diſp. 19. ſect. 2. n. 35.* aſſerit, ſolum conſiliarium tanquam principaliter obligatum teneri ad reſtitutionem, non verò imperitum illum hominem, qui à Doctore accepit conſilium, niſi ratione rei extantis, aut in qua factus eſt ditior. Et *n. 37.* addit cum Leſſio citato, ſi is Doctor revocet conſilium, ſic non teneri ad reſtitutionem. Quod etiam docet Tapia ubi ſupra *n. 8.* Et communis.

142. Quæ aſſertio vera eſt, & tenenda quoad utranque partẽ. Prima quidem, quia ille imperitus homo manet invincibiliter ignarus obligationis reſtituendi, cum fecit totum, quod debuit conſulendo Doctorem, circà quæ ipſe non tenetur ſcire. Et ſi qua fuerit opinio, quæ doceat oppoſitum, & conetur ſuadere eum Doctorem manere liberum ab onere reſtituendi, ſubjecta manebit huic damnationi; cùm certum ſit, eum Doctorem movere, & inducere culpabiliter ad damnificationem, quæ ſtat in omiſſione reſtitutionis debitæ.

143. Secunda etiam pars eſt certa. Nam ſi Doctor ille, qui dedit conſilium, ſerio perſuadeat, falſam eſſe doctrinã, quam illi imperito

prius

priùs tradiderat, jam ex parte illius nihil eſt, quòd influat in eam damnationem. Et ſic verum eſt, quòd per revocationem conſulti deſinit movere, & inducere ad damnificationem. Et ideò hæc ſecunda pars non ſubiit damnationem.

144. Quæ dicta ſunt de Theologo conſulente operationes injuſtas, intelligenda etiam ſunt, & præcipuè de Regis conſiliariis, cùm conſulunt Regi bellum injuſtum, aut gabellam iniquam, aut actionē contra immunitatem Eccleſiaſticam. Rex enim, ſi poſt debitam conſultationem virorum Doctorum, per conſilium eorum decernat aliquid injuſtū, ipſe non tenetur reſtituere, cùm non teneatur, ſcire, & præſtet debitam diligentiam ad ſciendum, quid oporteat. Ipſi verò conſiliarii, qui ſive malitia, ſive ex ignorantia culpabili conſulunt rem injuſtam, tenentur omnem damnificationem reſarciro.

ARTICULUS IV.

Tres aliæ quæſtiones enodantur.

SUMMARIUM.

An qui per interceſſionem conſulit judici, ut ferat ſententiam iniquam, teneatur reſtituere? n.145.

Concluſio affirmativa probatur: n.146.

Ad quid, ſi interceſſionem revocaverit? n.147.

An qui inducit ad minus damnum proximi, juſtè operetur, nec teneatur reſtituere? n.148.

Concluſio affirmativa roboratur authoritate Sanctorum Patrum. n.149.

Qui conſulit minus malum, conſulit conditionaliter. n.150.

Si poteſt conſilio impedire omninò damnum, peccat conſulendo minùs damnum, & tenetur reſtituere. n.151.

Objectio ex jure canonico. n.152.

Explicatio textus. n.153.

Quomodo qui conſulit minus damnum, non ſit cauſa moralis damni? n.155.

An ſit paritas à conſulente minus damnum ad exequentem illud? nu.156. & ſeqq.

Quo ſenſu dicatur minus malum verè eſſe malum? n.158. & ſeqq.

Quomodo intelligatur, non licere petere, quòd alius nequit juſtè facere? nu. 160. & ſeqq.

An eum, qui vult nocere Titio, liceat inducere, ut inferat minus nocumentum Sempronio? n.162.

Concluſio negativa ſtatuitur, & probatur. n.163.

Limitatur primò, in caſu, quo ille tertius teneatur ſubiicere ſe illi damno minori. n.164.

Limitatur ſecundò pro caſu, quo paſſurus minus damnum non ſit rationabiliter invitus. n.165.

Limitatur tertiò pro caſu, quo fur velit furari à Petro, & illi ſuadeas, ut furetur ab altero, cui minùs noceat, non determinando perſonam. n.166.

Alia quarta limitatio examinatur. n 167.

145. QUinta quæſtio eſt, an ille, qui magno pōdere interceſſionis conſulit judici, ut ferat ſententiā injuſtam, teneatur reſtituere damnum illatum? Et quid, ſi revocet interceſſionem, aut ullā debito modo exponat? v.g. ſi vir in magna dignitate conſtitutus, vel à quo maximè dependet Judex, vel à quo ipſe Judex timet vehemētiam iræ, ſi non annuat ejus poſtulatis, poſtulat à Judice ſententiam iniquam, teneatur reſarcire damnum ortum ex ſententia Judicis?

146. Et dicendum eſt ſine dubio, teneri. Quæ aſſertio eſt juxta mentem omnium Theologorum. De quo videndi Authores citati. Et ex hac damnatione manifeſtè conſtat: juxta quam ille tenetur reſtituere damnum illatum, qui movet, & inducit ad illud inferendum: ſed qui ſic poſtulat à Judice iniquam ſententiam, movet, & inducit, ad illud damnum inferendum: ergo ille tenetur reſtituere juxta præſcriptum hujus damnationis.

147. Si autem vel iniquam interceſſionem revocaverit, vel in prima interceſſione ſeriò declaraverit, ſuam intentionem eſſe, ne Judex tranſiliat metas juſtitiæ, non tenetur ad reſtitutionem. Ita Authores ſupra citati. Et ratio eſt clara: quia ea interceſſio revocatione ipſa deſinit influere, atque adeò jam non inducit, neque movet ad ſententiam injuſtam; & conſequenter non continetur ſub hac damnatione. Præterea, ſi ab initio declaravit, nihil petere injuſtum; ſed id ſolùm, quòd ex mera gratia poteſt Judex operari, ſic ea interceſſio non intendit damnum proximi, neque induci ad illud.

148. Quæſtio ſexta eſt, an qui movet, & inducit ad minus damnum proximi illum damnificatorem, qui omninò eſt determinatus ad majus damnum inferendum eidem, teneatur reſtituere, & contineatur ſub hac damnatione? In qua quæſtione aſſero, illum, qui ita movet, & inducit ad minus damnum, non teneri reſtituere, quin potiùs operari, quod licitum, & honeſtum eſt, ſcilicet quando non eſt in poteſtate ejus omninò impedire damnificationem. v g. Si quis omninò eſt determinatus occidere Petrum, licitè poſſum illi perſuadere, ut non auferat vitam, ſed contentus ſit auferre ſubſtantiam temporalem per furtum. Pro hac ſententia ſtant Innocentius, Oſtienſis, Joannes Andreas, Abbas, Ancharanus, Cardinalis, Adrianus, Angelus, Syveſter, Cajetanus, Armilla, Joannes de Medina, Sotus, Navarrus, Veracrux, Corduba, Barth. de Medina, Nieva, Navarra, Matienco, Enriquez, Molina, Silva, Aragon, Carbo, Graffis, Ludov. Lopez, Rodrig. Vega, & Pereira, quos refert, & ſequitur P. Thomas Sanch. *l.7. de Matr. diſp.*11. *nu.*15. Item docent P. Leſſius *de juſt. c.*13. *dubit.*3. *n.*19. Lugo Card. *tit.*1. *de juſt. diſp.*19. *ſect.*2. *nu.* 44. & eſt valdè communis contra alios oppoſitum opinantes.

149. Hanc concluſionem roborat P. Thom. Sanch. ex teſtimonio S. Auguſtini, quod refertur in cap. *Si quod verius*. 33 *qu.*2. ubi de volente occidere uxorem, ut frueretur alia muliere, ait: *Si facturus eſt, quod non licet, jam faciat adulterium, & non faciat homicidium: ut vivente uxore ſua alteram ducat, & non humanum ſanguinem fundat*. Probat etiam ex S. Epiphanio *l.*2. *contra hæreſes, hæres*, 61. & ex S. Gregorio *l.*32. *Moral. c.*18. & ex S. Chriſoſtomo *homil.*27. *ad pop. Antioch.*, & ex S. Ambroſio *lib.*1. *de Abraham c.*6. & ex S. Thom. *qu.*1. *de Malo art.*5. *ad* 14. & iterùm ex S. Auguſtino *lib. de Mendacio c.*7.

150. Ratio eſt manifeſta. Nam qui intendenti occidere Petrum ſuadet, ut non auferat vitam, ſed pecuniam, non inducit illum, ut auferat pecuniam, ſed actu cōditionali ſuadet, ut ſi aliquod Petro damnum illaturus ſit, non fiat in vita, ſed in pecunia. Deinde quia qui ſuadet, ne Petrus patiatur detrimentum vitæ, ſed ad ſummum pecuniæ, rectè gerit negotium Petri; cui ſi daretur optio alterutrius damni infallibiliter inferendi, eligeret potiùs ablationem pecuniæ, quā vitę. Et propterea Petrus debet grates agere hujuſmodi ſuaſori.

151. Dixi. *Quando non eſt in poteſtate ſuadentis impedire omninò damnificationem*: quia ſi conſilio ſuo poteſt impedire omninò damnificationem, peccat graviter ſuadendo minùs damnum, & tenetur reſtituere. Non quia teneatur ex juſtitia impedire damnificationem (homo enim privatus non tenetur ex juſtitia, ſed ſolùm ex charitate eam impedire) ſed quia cùm poſſit impedire, ſuadet illud damnum minùs; tunc enim illa ſuaſio non eſt conditionalis: non enim dicit, *ſi infallibiliter illaturus es damnum majus*, cùm ſupponamus poſſe fieri, quòd ea damnificatio ſuaſione impediatur. Et fortaſſe hoc ſolùm eſt, quod intendunt Authores, negantes licitum eſſe conſulere minus damnum proximi.

152. Obiicies primò. In cap. *Super eo*, de Uſuris, dicitur. *Multò magis prohibendus eſt quis, ne etiam pro redimenda vita captivi, uſurarum crimine involvatur*. Ex quo ſic efformatur argumentum: majus damnum eſt occiſio captivi, quàm crimen uſuræ: ſed non licet conſulere uſuram pro vitanda occiſione captivi: ergo non licet conſulere minùs damnum ad avertendum majus.

153. Reſp. illicitum eſſe facere malum, ut veniat bonum; licitum verò, determinatum ad unum è duobus malis induci ad hoc, quòd faciat minus malum. Itaque nemo poteſt committere crimen uſuræ pro redimenda vita captivi; hoc enim eſt, quod prohibetur in eo cap. *Super eo*. Si verò Titius firmiter apud ſe ſtatuiſſet, unū è duobus patrare, vel occidere captivum, vel uſuras admittere, licitū eſt, eum inducere, ne occidat, ſed contentus maneat admiſſione uſurarum.

154. Obiicies ſecundò. Qui eſt cauſa moralis damni, tenetur reſtituere; ſed qui inducit ad minùs malum, eſt cauſa moralis illius: ergo tenetur reſtituere.

155. Reſp. eum, qui inducit ad minus malum ſub conditione, quòd alter firmiter ſtatuerit facere majus, non eſſe cauſam moralem damni; ſed potiùs cauſam moralem melioris fortunæ proximi; cui multò melius eſt, pati minorem calamitatem, quàm majorem.

156. Obiicies tertiò. Eodem modo ſe habet quoad peccatum, conſulens, & exequens: ſed qui exequitur minus malum, peccat exequendo: ergo eodem modo peccat, qui conſulit illud.

157. Reſpondeo, negando majorem: nam diverſo modo conſulitur, ac mandatur executioni. Conſulitur enim ſub conditione, quòd delinquens nolit deſiſtere à majori damno; executio autem damni abſoluta eſt, neque capax ejus conditionis. Et quidem in poteſtate exequentis eſt utrunque malum omittere; in poteſtate autem conſulentis non eſt retrahere ab utroque malo.

158. Obiicies quartò. Minus malum adhuc verè eſt malum: ſed non licet inducere ad malū: ergo non licet inducere ad minus malū.

159. Reſp. conceſſa majori, diſtinguendo minorem: non licet inducere ad malum [ſub conditione, quòd quis ſtatuerit inferre majus malum,] nego; [abſolutè, & ſine ea conditione,] concedo.

160. Obiicies quintò. Non licet petere, quòd alius nequit juſtè facere; ſic enim non licet petere à malefico, quantumvis parato, ut maleficium maleficio ſolvat; quia ei non licet id facere abſque peccato: ſed damni illator non poteſt inferre juſtè illud minus damnum: ergo neque poteſt peti ab illo, ut fiat.

160. Reſp. diſtinguendo minorem: non licet petere [abſolutè] quod alius nequit juſtè facere, concedo: non licet petere [ſub conditione, quòd unum è duobus malis faciendum ſit, ad hoc ut fiat minus malum,] quòd alius nequit juſtè facere, nego. Id enim non eſt petere, quòd fiat illud malum, ſed quòd ex duobus malis eligatur minus. Et ex his patet, hanc inductionem ad minus malum, modo explicato, non contineri ſub hac damnatione.

162, Quæſtio ſeptima eſt, an eum, qui firmiter ſtatuit inferre majus damnum Titio, liceat inducere, ut inferat minus damnum Sempronio? Et conveniunt omnes Theologi, id eſſe illicitum contra juſtitiam, & ita conſulentem teneri ad reſtitutionem. Ita Sot. Arag. Salon, Navarra, Carbone, Ludovic. Lop Graffis, Rodrig. & Vega, quos refert, & ſequitur P. Th. Sanch. *lib.*7. *de Matrim. diſp.*11. *nu.*24. P. Molina *tom.*2. *de juſt. diſp.*339. qui etiam citat Angel. Sylveſt. Navarrum, & Cajetanum, Item P. Leſſius *de juſt. c.*13. *dub.*3. *n.*20.

163. Ra-

163. Ratio concluſionis eſt, quia quamvis licitum ſit conſulere minus malum, id intelligitur eſſe licitum, dummodo non ſit in præjudicium tertii. Et ita ſi volenti furari à Titio centum aureos, ſuadeas non furari ab eo eam quantitatem, ſed à Sempronio quinquaginta, jam determinas furem in præjudicium Sempronii, & es cauſa moralis damnificationis ejus; atque adeò teneberis reſtituere, ſi fur non reſtituat. Deinde quia Sempronius habet jus, ne tua juſſione, aut conſilio illi damnum inferas: quod jus violatur eo conſilio, poſtulatque ſatisfationem.

164. Hæc tamen concluſio patitur limitationes aliquas. Prima eſt in caſu, quo ipſe tertius teneatur ſubijcere ſe illi damno minori, ne alter patiatur illud majus, v.g. Si quis intendat occidere Regem, & Joannes videat malefactorem non poſſe deterreri à tali facinore, poterit illi ſuadere, ne occidat Regem, ſed famulum ejus; quia famulus tenetur exponere vitam pro bono publico.

165. Secunda limitatio eſt pro caſu, quo paſſurus minum damnum non ſit rationabiliter invitus, v.g. Si fur velit ſubripere à Petro quantitatem magnam, per quam reducendus eſt Petrus ad extremam neceſſitatem, tum poteſt illum inducere, ut ſubripiat aliquantulum à Paulo prædivite; nam in eo caſu Paulus non eſt rationabiliter invitus, eo quod teneatur proſpicere, ne Petrus incidat in extremam neceſſitatem.

166. Tertia limitatio eſt pro caſu, quo fur velit furari à Petro, & illi ſuadeas, ne noceat Petro, ſed alteri, nullam determinando perſonam, nempe ut illi damnum inferat, cui minus nocebit. Ut ſi velit furari à Petro paupere, & ſuadeas ne ab eo furetur, ſed ab aliquo divite indeterminatè. Quæ tres limitationes ſunt ad mentem P. Thomæ Sanchez, ubi ſupra.

167. Quartam limitationem addit Lugo Card. *tom. 1. de juſt. diſp. 19. ſect. 2. n. 46.* ſcilicet pro caſu, quo fur velit inferre damnum utrique homini, vel alterutri ex duobus, nec ſupereſt ſpes avertendi illum ab utroque, potes aperire illi veritatem ſpeculativam, dicendo: Majus peccatum eſt furari ab hoc viro pauperrimo, quàm ab illo viro prædivite. Cujus aſſerti rationem reddit. *Quia per hoc ſolùm explicas illi veritatem quandam certiſſimam. Quod ſcilicet majus peccatum, & malum ſit hoc, quàm illud: nemo autem poteſt rationabiliter eſſe invitus, aut conqueri, quod veritatem utilem, & honeſtam explices indigenti; nam nemo habet jus, ut non explices proximo veritatem honeſtam.* Et ex dictis conſtat, quæ opinio in hac quæſtione ſubiaceat, & quæ non ſubiaceat damnationi.

DISERTATIO XXIV.

An licitus ſit contractus Mohatræ reſpectu ejuſdem perſonæ cum pacto de retrovendendo.

SUMMARIUM.

Triplex eſt pretium, ſummum, medium, & infimum. n. 1.
Qui emit infimo pretio, poteſt vendere ſummo; & qui vendit ſummo, poteſt emere infimo. n. 2.
Explicatur, in quo conſiſtat Mohatra. n. 3.
Ille contractus eſt iniquus. n. 4.
In quo conſiſtat iniquitas ejus contractus. n. 5.
Quam meritò damnatus ſit is contractus. Et explicatur damnatio. n. 6.

1. PRopoſitio 40. ex damnatis hæc eſt. *Contractus Mohatræ licitus, etiam reſpectu ejuſdem perſonæ, & cum contractu retrovenditionis prævié inito cum intentione lucri.* Pro cujus intelligentia præmitto primò cum communi ſententia, pretium juſtum aliud eſt e ſummum, aliud medium, & aliud infimum, v.g. Si res in ſummo pretio valeat decem argenteos, in medio novem, & in infimo octo.

2. Præmitto ſecundò, ea, quæ quis emit infimo pretio, poſſe vendi ſummo, dummodo non excedantur limites juſti pretii. Quod uſque adeò verum eſt, ut ſi quis emat à Petro merces ſummo pretio, & poſteà emptor neceſſitate preſſus vendat illas pretio infimo intra latitudinem juſti pretii, & ſciat Petrus illas vendi eo infimo pretio, poteſt Petrus, qui illas vendidit ſummo pretio, emere illas infimo. Et ratio eſt: quia licèt Petrus eas vendiderit ſummo pretio, non amittit jus emendi, quod habent cæteri emptores: & ſicut cæteri poſſunt illas emere infimo pretio, ita & Petrus, qui illas vendidit ſummo.

3. Hinc oritur quæſtio, an licitus ſit contractus, quem vocant. Mohatra? Qui ita ſolet fieri. Petrus eget pecuniis, & vadit ad Joannem mercatorem, ut ſibi eas mutuet: reſpondet Joannes, ſe non habere pecunias mutuandas, ſuadetque Petro, ut emat credito merces ſummo pretio, cum pacto tamen retrovendendi infimo pretio pecunia numerata, & hoc modo Petrus accipit pecunias, quas deſiderabat, ſed cum detrimento ſuo, & lucro Joan. Mercatoris. Inquiritur itaque, an hic cõtractus ſit illicitus initus cũ pacto retrovenditionis.

4. Dicendum eſt, illum contractum eſſe illicitum. Ita P. Molina *t. 2. de juſt. diſp.* 310 §. *Obſerva* P. Leſſius *de juſt. c. 21. n.* 130. illis ultimis verbis: *Non tamen poteſt illum ad hoc cogere, ſed debet omnino liberum relinquere.* Et Lugo Card. *to. 2. de juſt. diſp. 26. ſect. 13. n. 205.* illis verbis: *Dum tamen & pretio juſto vendat, & emat; & pactum talis retrovenditionis non præceſſeris*, Qui Authores multos alios citant. Ratio hujus concluſionis eſt: quia pactum de retrovendendo viliori pretio eſt apertè iniquum: eſt enim velle illi commodare, obligando illum ad ſubeundum detrimentum. Id autem manifeſtum eſt, eſſe contra æqualitatem, quam jure naturali expetit juſtitia. Deindè quia is contractus continet uſuram palliatam: nam ut mercator eo lucro potiatur ex pecunia, quam alter petit mutuandam, utitur fraudulenter eo circuitu venditionis, & retrovenditionis. Contra quam iniquitatam clamat Apoſtolus Epiſt. 1. ad Teſſalon. *cap. 4.* dicens: *Ne quis ſupergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem ſuum, quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus.*

5. Ex dictis conſtat, quam meritò jure ſit damnata ea propoſitio 40. & contractus in ea contentus. Dicitur in damnatione, *reſpectu ejuſdem perſonæ:* quia ſi quis emat à Petro merces ſummo pretio, & contrahat cum alio, aut aliis de vendendo eas merces pretio infimo; non invenitur in eo caſu cõtractus Mohatræ. Dicitur *cum contractu retrovenditionis prævié inito* propter ea, quæ ſupra diximus, licitũ eſse ei, qui vendit merces ſummo pretio, nullo interveniente pacto explicito, neque implicito, emere eaſdem merces infimo pretio intra limites juſti pretii, ſicut alii emptores poſsunt illas emere eodem infimo pretio. Dicitur tandem *cum intentione lucri*; quia id pactum retrovenditionis pro infimo pretio ordinatur ad lucrum.

DISERTATIO XXV.

An quis poſſit excuſari à crimine uſuræ ob majorem æſtimationem pecuniæ præſentis, quàm futuræ, aut ob debitum gratitudinis?

CAPUT PRIMUM.

Refertur opinio Caramuelis, ejuſque damnatio, & præmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

Authores citati à Caramuele pro ea opinione. n. 2.
Sed perperam citantur Authores, dum loquuntur ratione lucri ceſſantis, & damni emergentis. n. 3.
Affirmat Caramuel, qui mutuat centum, & poſt annum recipit centum, & quinque, nihil recipere ultra ſortem. n. 4.
Tria argumenta, quæ continentur in textu Caramuelis n. 5. & ſeqq.

1. PRopoſitio quadrageſima prima ex damnatis hęc eſt: *Cum numerata pecunia pretioſior ſit numeranda, & nullus ſit, qui non majoris faciat pecuniam præſentem, quàm futuram; poteſt creditor aliquid ultra ſortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab uſura excuſari.* Quæ quidem propoſitio formaliſſimis terminis tradita eſt à Caramuele, & à me efficaciter impugnata *in 3. p. Criſ. Theol. diſp. 63. c. 4.* in qua diſputatione multas alias abſurdas opinationes ejuſdem Authoris circà uſuram impugnavi. Sed omiſſis reliquis, hanc de majori æxiſtimatione pecuniæ præſentis, ex ibidem dictis oſtendam, meritiſſima ratione eſſe damnatam.

2. Caramuel *l. 2. Theologiæ intentionalis, diſp. 14. n. 799* *Inquiro, An numerata pecunia ſit pretioſior pecunia numeranda? Reſpondent aſſertivè* Navarrus *cap. 1. n. 231. & 331.* Emmanuel Sà, *verb. Debitum n.* 20. Armilla, *verb. Uſura, n. 50.* Cajetanus, *verb Uſura, ad finem.* Et citat deindè Malderum, Philiarchum, Fabrum, Dicaſtillo, Dianam, Azorium, & Ledeſmam.

3. Sed perperam citat Caramuel eos Authores pro pręfata opinione, illi enim ſolùm affirmant, chirographa creditorum vendi poſſe minori pretio, quàm eſt ſumma pecuniæ debitæ. Id autem eſſe longe diverſum, conſtabit ex dicendis. Idque attribuunt Authores lucro ceſſanti, ut oſtendi *in ea cit diſp. 63. cap. 4 n. 44. & ſeqq.* cum Navarro, Cajetano, Armilla, & Azorio. Quare exiſtimo, non poſſe citari Authores pro hoc aſserto, niſi expreſsè dicant, independenter à lucro ceſsante, damno emergente, peccuniam pluris æſtimari præſentem, quàm futuram.

4. Proſequitur Caramuel *num.* 800 *Ex hac ſententia citati Authores probabiliter inferunt, poſſe chirographicas obligationes; & debita, tametſi ſecuriſſima, ſi ſolvenda poſt aliquod determinatum tempus, emi minoris, ſi parata pecunia; item poſſe debitorem minori pretio, dato tamen ante tempus, extinguere debitum maius, & poſtulo, an Deum communem habeamus, an privatum? Si igitur Deus noſter æque mutuatarij, ac mutuatoris judex eſt; utrunque eadem ſtatera ponderabit. Ergo ſi centum aurei ſolvendi poſt annum poſſunt hodie extingui nonaginta quinque paratis; ſi mutuans nonaginta quinque dederis hodie ſub onere, quod centum poſt annum reſtituantur, nihil acquiſivit præter ſortem; vel æquitas inæqualis eſt.* Et *num ſeq.* ſubjungit: *Uſurarius, eſt quicunque accipit ultra ſortem, unde ſi nonaginta quinque aurei parati centum dandis poſt annum æquivalent, qui nonaginta quinque hodie mutuat, & poſt annum centum recipit, uſurarius non eſt; quia nihil ſupra ſortem accepit; eſſet tamen, ſi ſub finem anni plures, quàm centenos acciperet.*

5 In quibus verbi continentur tria argumenta, quibus intendit probare, non eſſe uſuram, ſi quis mutuet nonaginta quinque aureos, obligans mutuatarium, ut poſt annum ſolvat centum. Primum eſt. Chirographum debiti ſolvendi poſt annum venditur minori pretio, quàm eſt ſumma chirographi, verb. grat. chirographum centum aureorum

reorum venditur nonaginta quinque numeratis: ſed pretium juſtum æquivalet rei venditæ: ergo chirographum centum aureorum ſolvendorum poſt annum æquivalet nonaginta quinque: ergo qui mutuat nonaginta quinque, & petit, quod ſolvat mutuatarius centum poſt annum, petit æquivalens: petit ergo æquivalens ſorti, & conſequenter non petit aliquid ultra ſortem.

6. Secundum argumentum eſt. Demus caſum, quo Titius mutuarit Sempronio centum aureos ſolvendos poſt annum, pro ſecuritate ſolutionis dedit Sempronius Titio chirographum, quo ſe obſtrinxit ſolvere poſt annum eos centum. Titius tamen paulò poſt indiget ea pecunia, ideòque venale facit illud chirographum pro minori pretio, puta pro nonaginta quinque. Accedit Sempronius, & emit ſuum chirographum pro illis nonaginta quinque. Cur enim excludendus erit à jure, quo fruuntur reliqui emptores?

7. Tum ſic. Juſtitia poſtulat, ut ſervetur æqualitas inter mutuatorem, & mutuatarium: ſed niſi mutuator mutuans nonaginta quinque poſſit obligare mutuatarium ad ſolvendum poſt annum centum, non ſervatur æqualitas inter eos: ergo in eo caſu poteſt obligare ad ſolvendum eos quinque pro centum. Probatur minor. Nam mutuatarius poteſt extinguere debitum ſuum ſolvendum anticipatè nonaginta quinque, & ideò lucrando quinque pro centum, ut conſtat ex ipſa caſus propoſitione: ergo non ſervatur æqualitas, niſi mutuator poſſit etiam lucrari quinque pro centum.

8. Tertium aliorum fundamentum eſt. Nam ut dicitur *in l. Minus ff. de reg. juris. Minus eſt actionem habere, quàm rem*; ſed qui habet pecuniam præſentem, habet rem; & qui pecuniam futuram, ſolùm habet actionem ad illam: ergo quid minus eſt habere pecuniam futuram, quàm præſentem. Ergo mutuatarius, qui accepit mutuos centum aureos, & ſe obligat ad ſolvendos poſt annum eos centum aureos, ad aliquid minus ſe obligat, quàm eſt id, quod accipit. Ergo ut detur æqualitas, debet ſe obligare ad plusquam centum.

CAPUT II.

Oſteaditur falſitas propoſitionis damnatæ.

SUMMARIUM.

De Fide eſt, uſuram eſſe illicitam. n.9.

Ideò eſt illicita, quia mutuator exigit à mutuatario pretium pro uſu dominii ejus. n.10.

Si mutuo ſuperaddatur alius contractus onerosus, pro hoc poteſt exigi pretium. Et ideò exigitur pro damno emergente, & lucro ceſſante. n.11.

Mutuatorem manere cum dominio morali, improbabile eſt. n.12 remiſſivè.

Res uſu conſumptibiles ſunt materia mutui. Eſt tamen diſcrimen inter pecuniam, & reliqua. n.13.

Prima demonſtratio ex eo, quòd in mutuo non conſideratur utilitas mutuatoris. n.14. & ſeq.

Secunda demonſtratio ex eo, quòd ſit uſura recipere aliquid ultra ſortem ex præciſo contractu mutui. n.16.

Quomodo nonaginta quinque præſentes, & centum ſolvendi poſt annum non ſint æquivalentes? n.17. & ſeq.

An reſultet contradictio ex opinatione Caramuelis? n.20.

Tertia demonſtratio ex eo, quòd pecunia præſens non ſit pretioſior abſente reſpectu mutuatoris. n.21. & ſeq.

Quarta ex eo, quòd hæc major æſtimatio pecuniæ præſentis oritur ex lucro ceſſante. n.24. & ſeqq.

Quinta ex eo, quòd in mutuo dum mutuator ſervatur indemnis, nihil emolamenti poteſt ultra habere. n.26.

9. PRæmitto, eſſe de Fide, uſuram eſſe illicitam. Conſtat ex Pſal. 14. *Domine, quis habitabit in tabernaculo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* Et inter alia reſpondet Propheta: *Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram*. Et Pſalmo 54. uſura uumeratur inter uitia: *Non defecit de plateis ejus uſura, & dolus*. Et Luc. *cap. 6. Mutuum date, nihil inde ſperantes*. Et ita definitur in Concilio Viennenſi *Clement. unic. de uſuris, §. ultim.* & in Concilio Nicæno *Can. 18.* & refertur *in cap. Quoniam 14. cap 4.*

10. Præmitto ſecundò, uſuram nihil aliud eſſe, quàm *Lucrum ex contractu mutui*. Rationem autem, quare in hoc contractu lucrum ſit illicitum, eſſe; quia in contractu mutui mutuator transfert dominium pecuniæ in mutuatarium: cùm ergo mutuatarius habeat dominium pecuniæ, nefas eſt, quòd mutuator exigat à mutuatario pretium pro uſu, nam eo ipſo quòd habet dominium, habet uſum, & habet jus utendi tali pecunia.

11. Et hinc infertur, quòd ſi ſuperaddatur contractui mutuatio nis alius contractus oneroſus mutuatori, poteſt exigere pretium; cùm id lucrum non ſit ex mutuo, ſed ex alio contractu oneroſo. Et hinc fit, quòd quando mutuator dat mutuum cum damno emergente, vel lucro ceſſante, ſuperaddit novum contractum diſtinctum à mutuo; obligat enim ſe ad ſuſtinendum illud damnum emergens, aut illam lucri ceſſationem; quod utrunlibet dignum eſt pretio.

12. Verùm quidem eſt, Caramuelem aſeruiſe, mutuatorem remanere cum dominio morali pecuniæ numeratæ; quam aſſertionem ut ſuſtineret, multa admittit improbabilia; ut manifeſtè oſtendi in 3. *par. Criſ. Theol. diſp. 6. cap. 6. per octo articulos.*

13. Præmitto tertiò, res uſu conſumptibiles eſse materiam mutui; v.g. pecuniam, frumentum, vinum, &c. ſed cum hoc diſcrimine; quod pecunia non eſt materia emptionis, & venditionis; frumentum autem, vinum, oleum, &c. eſt materia mutuationis, & etiam poteſt eſse materia emptionis, & venditionis. Et ideò quando datur triticum cum obligatione reddendi tãtundem, eſt mutuatio. Quãdo autem datur triticum pretio currenti, ſolvendũ poſt ſemi-annum, eſt contractus venditionis tritici, & ſimul contractus, in quo mutuatur pecunia, quæ modo erat ſolvenda in venditione. Et ita ultra pretium juſtum tritici, non poteſt exigi lucrum abſque labe uſuræ.

14. Jam verò falſitas propoſitionis damnatę demõſtratur primò. Etenim quãvis in ordine ad alios contractus poſset dici pecunia numerata eſse pretioſior numeranda; in ordine ad contractũ mutui id non poteſt habere locum: ergo planè falſum eſt, quòd eo titulo poſſit quis paciſci de lucro ultra ſortem. Probatur antecedẽs: Nam in terminis mutuationis, & in ordine ad illam non conſideratur utilitas, quã poſset habere mutuator, ſi non mutuaret; & quę poſſit reddere pretioſiorem pecuniam præſentem, quàm futuram, tum quia ſi habenda eſset in ſcrinio, non eſset ei utilior præſens, quàm futura; & ſi ei profutura eſſet ad lucrũ, jam egredimur terminos contractus mutuationis, & regredimur ad contractũ ſe obligantis ad lucrũ ceſsans. Neq; poteſt dici pretioſior pecunia pręſens ex neceſſitate mutuatarii; quia ſi mutuator habiturus eſſet pecuniã in ſcrinio, ex ſola neceſſitate mutuatarii, non eſt pręcisè utilior, aut pretioſior mutuatori.

15. Itaque in ſtatu pręcisè mutuationis conſideratur pecunia pręſens ut indifferens ad hoc, ut habenda eſset in ſcrinio, & ad hoc, ut exponẽda eſset negotiationi à mutuatore; abſtrahit enim ab utraque mutuatio. Hoc autem modo conſiderata non eſt utilior, atque adeò neque pretioſior mutuatori; ſi enim conſideratur ut utilior mutuatori, jam non conſideratur in ſtatu pręcisè mutuationis, ſed in ſtatu obligantis ſe ad lucrum ceſsans. Similiter pecunia præſens in ordine ad mutuationem conſideratur ut indifferens ad hoc, quòd ſolvẽda ſit ſine damno emergenti, & ad hoc ut ſolvenda ſit cum illo: quòd ſi conderetur pecunia abſens, ut minùs pretioſa mutuatori propter damnum emergens, jam egredimur fines mutuationis, & ingredimur viam alteriùs contractus, quo ſe obligat mutuator ad ſubeundum damnũ emergens, qui novus contractus eſt pretio ęſtimabilis.

16. Demonſtratur ſecundò. Nam recipere aliquid ultra ſortem in præciſo contractu mutui, & ſecluſo omni alio contractu, eſt uſura: ſed propoſitio damnata admittit aliquid ultra ſortem in præciſo contractu mutui, & ſecluſo omni alio contractu: ergo admittit uſuram tanquam licitam; atque adeò manet damnabilis.

17. Reſpondet Caramuel, eum, qui dat nonagintaquinque, ut poſt annum recipiat centum, non recipere aliquid ultra ſortem; quia recipit æquivalens; nam nonaginta quinque præſentes, & centum ſolvendi poſt annum ſibi æquivalent, eo quod plus valet pecunia præſens, quàm abſens.

18. Sed Caramuel abutitur eo termino *ultra ſortem*, cujus ſignificatio non pendet ex privata uniuſcujuſque uſurpatione, ſed ex acceptione communi. Juxta quam nomine ſortis intelligitur ea quantitas materialis, quæ mutuatur, ſcilicet *nonaginta quinque*. Et quidquid ſolvitur ultra nonaginta quinque, ſolvitur ultra ſortem.

19. Deinde quia ſi in eo caſu mutuator non reciperet aliquid ultra ſortem propter eam æquivalentiã; etiam concurrente lucro ceſsãte, & damno emergente, nõ poſset recipi aliquid ultra ſorté. Patet. Nã centũ mutuati, & quinq; ſuperadditi propter lucrũ ceſsans, & damnũ emergens, æquivalent centum mutuatis: ſed per te æquivalentia facit, quod illud ſuperadditum non dicatur eſse ultra ſortem: ergo neq; ex lucro ceſsante, neque ex damno emergente recipit aliquid ultra ſortem. Cùm ergo hoc ſit falſum, inde colligitur, quòd, cùm dicitur id verbum *ultra ſortem*, non debet attendi ęquivalentia, ſed illa materialis pecunia, quę re ipſa traditur; & ea, quæ ſuperadditur.

20. Sed annuamus Caramueli, & admittamus eam majorem ęſtimationem pecunię pręſentis, quàm futurę. Tum ſic: quando ſolvit mutuatarius, ſolvit pecuniam pręſentem, & conſequenter pecuniam, nempe nonaginta quinque, quæ habet jam tantam æſtimationem, quantam habuit pecunia eo tempore, quo mutuata eſt: ergo ſi mutuator velit accipere centum, accipiet quinque ultra ſortem ſic æſtimatam. Ex quo ulterius ſequitur, reſultare implicationem contradictionis ex ea ſententia Caramuelis: nam juxta illam quia mutuatori eſt pretioſior pecunia præſens, dum mutuat alteri nonaginta quinque, mutuatarius manet obligatus ad centum; & quando mutuatarius ſolvit, ceſsat obligatio dandi centum, quia ſolvit pecuniam præſentem: quæ eſt manifeſta contradictionis implicatio.

21. Demonſtratur tertiò. Etenim ut poſſit mutuator petere centum pro nonaginta quinque numeratis eo titulo, quòd pretioſior ſit numerata, quàm numeranda, ea pecunia numerata debet conſiderari ut pretioſior, & utilior reſpectu mutuatoris: ſed reſpectu mutuatoris non eſt neceſſariò pretioſior, & utilior: ergo eo titulo non poteſt exigere centum pro nonaginta quinque numeratis.

22. Minor eſt manifeſta ex dictis. Nam ſi mutuator habiturus eſſet in ſcrinio ſervatos eos nonaginta quinque, nulla inde utilitas illi reſultaret: ergo non eſt illi neceſsariò utilior. Quòd ſi de facto illi eſſet utilior ea pecunia, quia re vera eſset lucratus per eam, jam ratione lucri ceſsantis poſset petere eos quinque pro centum; non verò ex præciſa ratione pecuniæ æſtimabilioris.

23. Major verò prioris ſyllogiſmi patet: non enim poteſt petere quinque pro centum, ex eo quòd ea pecunia ſit aliis utilior, ſed quia ſibi utilior: ergo ut poſſit petere eos quinque pro centum, ea major æſtimabilitas, & utilitas debet conſiderari talis reſpectu ejus, qui mutuaturus eſt pecuniam numeratam.

24. Demonſtratur quartò, eo argumento, quo ad ſimilem aſſertionem uſus ſum in ea *diſp.* 63. *ſ.* 4. *n.* 38. Da caſum, quo Petrus, indiges pecunia ad negotiationem, hoc non obſtante mutuat Joanni per annum centum aureos; & id lucrum ceſſans valeat quinque aureos juxta communem æſtimationem, & ſuppono, nullum aliud damnū emergere, nullum eſſe periculum ſortis. Et interrogo, an Petrus debeat recipere quinque aureos pro eo lucro ceſſante, & alios quinque ratione majoris æſtimabilitatis pecuniæ numeratæ pro numeranda? Si negas, infero: ergo iſte valor pecuniæ numeratæ omninò oritur à lucro illo aliàs habendo, & nunc ceſſante; neq; eſt titulus diverſus ab illo: ex quo fit, illum majorem valorem pecuniæ numeratæ talem eſſe, propter lucrum aliàs habendū, & nunc in mutuatione ceſſans.

25. Si verò dicas, Petrum recepturum eſſe quinque ratione lucri ceſſantis, & alios quinque ratione majoris valoris pecuniæ numeratæ; contrà eſt: nam in eo caſu totus exceſſus valoris, qui eſt in pecunia numerata, eſt, quia pecunia numerata futura eſſet utilior Petro, dando ei lucrum: quod non poteſt dare hoc anno pecunia numeranda poſt annum: ergo is non eſt titulus diſtinctus ab eo lucro, quod modò ceſſat in mutuatione: ergo ſi non eſt novus titulus, non poteſt eſſe novum augmentum pretii?

26. Demonſtratur quintò. Nam in contractu mutui dum, ſervatur omnimoda indemnitas mutuatoris, nihil emolumenti ultra poteſt inde habere mutuator, ad hoc ut contineat ſe intra terminos mutui abſque labe uſuræ, ut omnes Doctores unanimiter docent: ſed quando mutuator habiturus erat pecuniam otioſam, & in ſcrinio concluſam; & ex mutuatione nullum damnum, nullumve periculum imminet; quantumvis dicatur ea pecunia numerata ex ſe pretioſior, quàm numeranda, ſervatur omnimoda indemnitas mutuatoris, ut ex terminis evidens eſt: ergo quando mutuator habiturus eſſet eam pecuniam otioſam, & ſine periculo detrimenti, quantumvis dicatur pecunia numerata eſſe pretioſior numeranda; nihil emolumenti ultra ſortem poteſt inde habere mutuator.

CAPUT III.

An ſubjaceat damnationi opinio docens, chirographa debitorum vendi poſſe minori pretio?

SUMMARIUM.

Licitum eſt vendere chirographa minori pretio, ratione lucri ceſſantis, & damni emergentis. n.28.
Aliqui docent, independenter à prædictis titulis poſſe vendi minori pretio. n.30.
Quòd ea opinio ſubjaceat damnationi, aliqua fundamenta probare videntur. n.31. & ſeq.
Ea opinio damnatur expreſſè. n.33.
Neque damnatur virtualiter; cùm non ſit antecedens inferens propoſitionem damnatam. n.34.
Chirographum eſt materia emptionis, & venditionis; non autem pecunia. Ibid.
Solvuntur fundamenta pro oppoſita ſententia. n.36.

27. VIdimus, Caramuelem ex chirographis debitorum venditis minori pretio deſumere argumentum ad inferendum, eum, qui mutuat nonaginta quinque ad annum, poſſe exigere, quòd ſolvantur centum. Et ideò inquirendum eſt, an ea opinio de venditione chirographorum facta minori pretio contineatur expreſsè ſub hac damnatione; vel ſaltem damnetur virtualiter, quatenus antecedens evidenter inferens propoſitionem damnatam.

28. Pro cujus claritate advertendum eſt, dupliciter intelligi poſſe eam opinionem. Primò, ita ut doceat, licitum eſſe vendere ea chirographa minori pretio ratione lucri ceſſantis, vel damni emergentis, ſive periculi, aut diminutionis. Et hoc modo certum eſt, licitam eſſe eam emptionem, & venditionem chirographorum, ut concedit communis ſententia Doctorum, & ut certum ſupponit P. Leſſius *de juſt. cap.* 21. *dub.* 8. *n* 65. & Lugo Card. *to* 2. *de juſt. diſp.* 26. *ſect.* 7. *n.* 93. & alii apud ipſum.

29. Secundò poteſt intelligi, ita ut ſecluſis lucro ceſſante, & damno emergente, & quovis alio periculo, aut difficultate, poſſint ea chirographa vendi minori pretio.

30. In qua quæſtione eſt opinio aliquorum, ea chirographa vendi poſſe minori pretio independenter à lucro ceſſante &c. quam docent Cajetanus, Armilla, Rolella, Conradus, Palacio, Azor, Sà, & alii apud Lugo Card. *citatum*.

31. Videbitur alicui, hanc opinionem contineri ſub iſta damnatione. Nam Authores hujus opinionis eo nituntur fundamento, quod pecunia numerata pretioſior eſt numeranda: ſed hæc propoſitio damnatur expreſsè; ergo & illa opinio, quæ in ea nititur, tanquam in fundamento.

32. Secundo, quia licèt demus, non expreſsè damnari, videtur dicendum, illam virtualiter damnari. Omne enim antecedens, ex quo evidenter infertur propoſitio damnata, manet virtualiter damnatum, ut ſæpiùs oſtendimus: cùm ex antecedenti vero non poſſit inferri conſequens falſum; & benè valeat à contradictorio conſequentis ad contradictorium antecedentis: ſed opinio, quæ docet, ea chirographa poſſe vendi minori pretio independenter à lucro ceſſante, &c. eſt antecedens evidenter inferens eam propoſitionem damnatam: erg[...]is opinio manet virtualiter damnata.

33. Dicendum tamen eſt primò, eam opinionem de venditione chirographorū minori pretio facta nō damnari expreſſe. Id patet ex ipſo contextu decreti, ubi propoſitio damnata non loquitur de contractu emptionis, & venditionis, ſed ſolùm de contractu mutui.

34. Dicendū eſt ſecundò, eam opinionem neq; virtualiter manere damnatā. Ratio eſt manifeſta: quia non eſt antecedens evidenter inferens propoſitionē damnatā. Primò, quia non nititur eo fundamento tanquā adæquata ratione, quòd pecunia numerata eſt pretioſior, quàm numerāda, ſed etiā, quia etiam chirographū debiti eſt materia contractus emptionis, & venditionis. Ex utraque enim parte conſtituitur ratio fundamentalis ejus opinionis, ita ut neutra ſeorſim ſit ſufficiens fundamentū. Et ideò non infert propoſitione damnatam, ſcilicet quod ſit licitū recipere in mutuo aliquid ultra ſortem: nam in mutuo pecunia non venditur, in chirographo autem actio ad pecuniā capax eſt venditionis, quia actio ad pecuniam non eſt pecunia.

35. Et hinc deſumitur ſecunda probatio. Nam ea poſitio, quòd pluris æſtimatur pecunia numerata, quàm numeranda, licet ſubſiſtere poſſit in ordine ad vendendū actione ad pecuniā, quæ actio vendibilis eſt; nō tamen ſubſiſtit in ordine ad transferendū præcisè dominiū pecuniæ propter argumenta capite ſuperiori inſtructa. Ex quo manifeſtū fit, opinionem de vendendis chirographis debitorū minori pretio, non eſſe antecedens evidenter inferens opinionem damnatā.

36. Ad argumenta propoſita in ratione dubitandi conſtat ex dictis. Ad primum, illam rationem de majori æſtimatione pecuniæ numeratæ præ numeranda, non eſſe fundamentum adæquatum ejus opinionis; adæquatum autem fundamentum ejus non habet locum in opinione damnata. Ad ſecundum reſpondeo, eam opinionem de chirographis vendendis minori pretio nullo modo eſſe antecedens evidenter inferens propoſitionem damnatam propter dicta.

CAPUT IV.

Quæ opinio tenenda ſit circà chirographa vendenda minori pretio?

SUMMARIUM.

Non poſſunt vendi chirographa niſi ratione lucri ceſſantis, vel damni emergentis. n.37.
Authores hujus ſententiæ. n.38.
Prima probatio hujus ſententiæ. n.39.
Secunda probatio deſumpta ex inæqualitate pretii. n.40.

37. DIxi *cap.* ſuperiori, eam opinionem, de chirographis vendendis minori pretio non ſubjacere huic damnationi; reſtat modo inquirere, an ea opinio vera ſit. In qua quæſtione aſſero, cenſeri à me falſam eſſe ſententiam, quæ docet, independenter à lucro ceſſante, & damno emergente, & ab aliis periculis, & difficultatibus chirographa debitorum poſſe vendi minori pretio; cenſeo enim totam rationem, propter quam minoris æſtimantur chirographa debitorum, eſſe lucrum ceſſans, aut damnum emergens, ſive difficultates, & pericula obtinendi ſolutionem, & prætereà cùm venditor rogat emptorem, ut chirographum emat. Hoc ultimum additur; quia commune eſt inter Doct. quaſi axioma, quòd *merces ultroneæ vileſcunt pro tertia parte*. Sic P. Leſſius *de juſt. c.* 21. *dubit.* 4. *n.* 33. & apud ipſum Cajetan 2. 2. *quæſt.* 77. *art.* 1. Joannes de Medina *quæſt.* 32. Covarr. *lib.* 2. *var. c.* 3. *n.* 5. Navarrus in *ſumma c.* 23 *nu.* 78. Item Lugo Card. *tom.* 2. *de juſt. diſp.* 26. *ſect.* 4. *n.* 45. & apud ipſum Palacios, & Salas.

38. Quod autem ea chirographa non poſſint aliter vendi, ſcilicet independenter ab his titulis, propugnant P. Leſſius *ubi ſupra dub.* 8 *n.* 14. pro qua ſententia refert Medinam, Sotum, Sylveſtrum, & Gabrielem. Item Lugo Card. 14 *ubi ſupra ſect.* 7. *n.* 69. ubi ultra relatos refert P. Molina *to* 2. *de juſt. diſp.* 361. & P. Salas *de empt. & vendit. dub.* 39. *& de uſuris dub.* 27. *nu.* 4. & item apud Dianam *par.* 1. *de contract. reſol.* 49 Reginaldus, Valencia, Turrianus, & Rebellus.

39. Probatur primò. Nemo enim, niſi ſtolidus, vendit minori pretio chirographum ejuſmodi, ſi non eget illa pecunia, ſed habiturus eſt aſſervatum in ſcrinio, ſi etiam ſupponatur, illam pecuniam ſuo tempore acquirendam, eſſe ſine difficultate, ſine ſumptibus, & ſine ullo detrimento. Si ergo illud vendit minori pretio, eo quòd eget pecunia ad negotiandum; jam ille valor minor oritur ex lucro aliàs ceſſante; ſi autem vendit illud minori pretio, quia ejus acquiſitio habet difficultatem, jam illa minor æſtimatio oritur ex damno emergente. Si autem propter neceſſitatem propriæ ſuſtentationis rogat emptorem, ut illam emat, jam diminutio pretii oritur ex eo, quod chirographum fit merces ultronea, quæ ideò vileſcit.

40. Probatur ſecundo cum Lugo Card. Nam quando nullus titulus ex relatis concurrit, ſi chirographum centum aureorum vendatur

datur pretio nonaginta aureorum, non ſervatur æqualitas pretii: ergo committitur injuſtitia. Probatur antecedens: nam ſi ſolùm ob dilationem temporis fieret æqualitas, valeret etiam in mutuo, in quo etiam attenditur æqualitas pecuniæ numeratæ cum numeranda, atqui in mutuo eſt uſura evidens: ergo ſola dilatio temporis non dat eam æqualitatem. Neque ipſa poſſibilitas negotiationis, quæ eſt in pecunia numerata, facit ad rem; ſi re ipſa venditor chirographi non eſt negotiaturus per illam pecuniam; quòd ſi fuiſſet negotiaturus, jam id proveniret ex lucro ceſſante: ergo ſeclnſo lucro ceſſante, & damno emergente, & aliis ejuſmodi titulis relatis, non ſervatur æqualitas, ſi vendatur chirographum minori pretio. Videetiam, quæ dixi *in 3. par. Criſ. Theolog. diſp. 63. cap. 5.*

CAPUT V.

Diſſolvuntur argumenta, quæ *cap.* 1. propoſita ſunt ex Caramuele pro opinione damnata.

SUMMARIUM.

Quomodo pretium juſtum æquivaleat rei venditæ? Et quid de chirographis. n. 41.

An pretium æquivaleat chirographo in ordine ad contractum mutui; an in ordine ad alium? n. 42.

An qui vult ſolvere anticipatè mutuum minori pretio, ſit uſurarius? n. 43.

An ſi mutuator petat anticipatam ſolutionem, poſſit mutuatarius ſolvere minori pretio? n. 44.

An ſi mutuator exponat venale chirographum mutuatarii, poſſit iſte illud emere minori pretio? n. 45.

Quomodo ſervetur æqualitas inter mutuatorem, & mutuatarium? n. 46.

Quomodo intelligendum ſit, quod minus eſt, actionem habere, quàm rem? n. 47.

41. AD primum reſpondeo, majorem cum diſtinctione admittendam eſſe: concedo eam, chirographum debiti ſolvendi poſt annum vendi poſſe minori pretio, ſi concurrant tituli lucri ceſſantis, aut damni emergentis, aut ſi vendatur tanquam merces ultronea; ſecus ſi prædicti tituli non concurrant, ut conſtat ex *c.* 3. Deinde diſtinguo minorem: pretium juſtum æquivalet rei venditæ, [quando pretium reſpicit omninò ſubſtantiam rei venditæ] concedo; nego verò [quando pretium reſpicit circunſtantias.] Cùm ergo chirographa vendantur minori pretio ob circunſtantias lucri ceſſantis, &c. inde eſt, quòd minus illud pretium, quo venditur chirographum, non æquivalet ipſi chirographo, & ſummæ aureorum in ipſo contentę. Et hinc patet, negandas eſſe conſequentias ſubſecutas.

42. Hæc quidem ita ſunt juxta meam ſententiam traditam *cap.* 3. habet tamen ea argumentatio majorem vim juxta oppoſitam opinionem, quę docet, independenter à lucro ceſſante, & damno emergente, & reliquis circunſtantiis relatis, poſſe ea chirographa vendi minori pretio. Adhuc tamen juxta hanc opinionem reſponderi poteſt, diſtinguendo minorem, claritatis gratia: nam pretium juſtum æquivalet rei venditæ [in ordine ad contractum emptionis, & venditionis,] concedo [in ordine ad contractum mutui,] nego; vel potius nego ſuppoſitum, quòd in ordine ad contractum mutui detur pretium. Itaque quia chirographum eſt venale, reſpectu illius illud pretium minus eſt æquivalens chirographo; cùm autem mutuum non ſit venale, ideò neque capax eſt pretii; atque adeò non poteſt reſpectu illius eſſe pretium æquivalens.

43. Ad ſecundum reſpondeo, Sempronium fore uſurarium, ſi ſpontè ſua velit ſolvere anticipatè Titio mutuatori (non petenti anticipationem) ſuum debitum minori pretio. Et ratio eſt: quia anticipata ſolutio eſt quædam remutuatio tacita; quia pecuniam, quæ ſua erat uſque ad complementum, iterùm dat transferendo dominium in primum mutuatorem; & ideò ſi vult extinguere anticipatè debitum minori pretio, vult habere lucrum ex mutuo; atque adeò committi crimen uſuræ.

44. Quòd ſi Titius neceſſitate preſſus petat anticipatam ſolutionem, poterit Sempronius ſolvere minori pretio, ſi lucrum ceſſet, nõ aliter: nã ſola neceſſitas Titii ſuperveniens non eſt titulus ſufficiens, ut Sempronius accipiat lucrum ex mutuo. Quòd ſi Titius petat anticipatam ſolutionem ex neceſſitate negotiandi per illam pecuniam, poterit Sempronius extinguere debitum minori pretio, ex ſolo contractu ſocietatis, & aſſecuratione lucri. Nam quia Titius vult habere lucrũ ex negotiatione, vult Sempronius particeps fieri emolumẽti reſultãtis ex illa negotiatione, & quia incerta eſt quota emolumẽti futuri, per modum aſſecurationis exigit illã quinque v. g. pro centũ.

45. At (ut propiùs accedamus ad formales terminos expreſſos in argumento) aſſero, ſi Titius exponat venale chirographum, quo ſe obligavit Sempronius mutuatarius, non licere Sempronio emere minori pretio chirographum, ſi exponitur venale propter difficultatem recuperandi pecuniam mutuatam; quia mutuatarius tenetur ex juſtitia auferre eam difficultatem. Si verò non exponitur venale ob eam difficultatem, neque ob aliam cauſam, quæ ſit ex parte Sempronii, ſicut poſſunt alii emptores, ita Sempronius poterit illud emere eo minori pretio, quo ab alio emendum erat.

46. Quando autem dicitur in argumento, non ſervari æqualitatem inter mutuatorem, & mutuatarium, eo quòd mutuatarius poteſt extinguere debitum centum aureorum per nonaginta quinque aureos, & ut nos aſſerimus, non poteſt mutuator imponere onus centum aureorum, per mutuationem nonaginta quinque aureorum; negandum eſt, in eo reperiri ullam inæqualitatem contra juſtitiam. Etenim mutuatarius non poteſt extinguere debitum minori pretio intra contractum emptionis, & venditionis, in caſu ſupradicto, in quo poteſt emere chirographum ſuum minori pretio, ſicut reliqui emptores. Quo pacto nulla eſt inæqualitas inter mutuatorem, & mutuatarium; quia non poteſt mutuatarius extinguere debitum minori pretio, niſi egrediens à contractu mutui, & tranſiens (de conſenſu mutuatoris) ad contractum emptionis, & venditionis.

47. Ad tertium reſpondeo, veriſſimum eſſe, quod *minus eſt, actionem habere, quàm rem,* minorem etiam eſſe veram, quòd qui habet pecuniam præſentem, habet rem, & qui futuram, ſolùm habet actionem: deinde vera eſt conſequentia, ſcilicet minus eſſe habere pecuniam futuram, quàm præſentem. Sed non propterea ipſa pecunia futura eſt quid minus, quàm præſens: nam ſi mutuator habiturus eſſet illam in ſcrinio, ex mutuatione illius non haberet minus, ſi tamen ſolutio eſſet omnimodo ſecura: & quamvis actio ad illam futuram ſit quid minus; pecunia autem non eſt quid minus: quia mutuatarius manet obligatus ad tantundem pecuniæ reddendum.

CAPUT VI.

An excuſetur quis à crimine uſuræ propter debitum gratitudinis?

SUMMARIUM.

Authores propoſitionis damnatæ. n. 48.

Non loquitur damnatio de eo, quod non exigitur, ſed gratis donatur. n. 49

Argumentum pro opinione damnata. n. 50.

Primum argumentum pro certitudine damnationis, deſumptum ab exemplo venditionis. n. 51.

Secundum argumentum ex eo, quòd oppoſita opinio imponit novum onus ſupra obligationem antidoralem. n. 52.

Quomodo obligatio antidoralis non determinet tantam quantitatem. n. 53.

Argumentum tertium ex eo, quod neque obligat ad dandum aliquod donum materiale. n. 55.

Quartum ex eo, quòd oppoſita opinio imponit vinculum promiſſionis. n. 56.

Quintum ex eo, quòd imponit obligationem civilem. n. 57.

Solvitur argumentum initio propoſitum pro opinione damnata. n. 58.

An ſubjaceat damnationi opinio aſſerens, liberum eſſe ab uſura, qui obligat mutuatarium, ut ex gratitudine in ſuo piſtrino molat? n. 59.

48. PRopoſitio 42. ex damnatis hæc eſt: *Uſura non eſt, dum ultra ſortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, ſed ſolùm ſi exigatur, tanquam ex juſtitia debitum.* Non deſuerunt Authores, & ſatis multi, quibus arriſerit ea opinio damnata, quorum placita examinare non vacat. Multos citat Amadæus Guimenius *tract. de uſur. prop. 1. nu. 10.* & Diana *par. 1. tract. 8. reſol. 62. par. 11. tract. 7. reſol. 29.*

49. Certum eſt, quòd hæc damnatio non loquitur de mutuatario, qui poſtquam accepit mutuum, nullo interveniente pacto explicito, vel implicito, ex gratitudine offert munus aliquod mutuatori. Quod ſatis clarè colligitur ex illis verbis: *Ultra ſortem aliquid exigitur.* Supponimus enim in eo caſu, mutuatorem illud ſignum gratitudinis non exegiſſe.

50. Et quidem argumentum, quod ſuffragari videtur propoſitioni damnatæ, hoc eſt. Etenim non eſt uſura, mutuare exigendo, ut mutuatarius impleat obligationem, quam habet; ſic enim non eſt uſura, quòd mutues Petro mille aureos cum onere, ut reſtituat tibi debitum liquidum, & certum: neque quòd mutues Joanni centum cum onere, ut audiat Miſſam in die feſto; quia nullum novum onus illi imponis. Sed mutuatarius habet obligationem antidoralem, per quam debet ſe exhibere gratũ beneficio mutuationis: ergo non erit uſura, ſi mutues cum onere, ut impleat eam obligationem.

51. Ego tamen ſemper reputavi improbabilem eam opinionẽ nuper damnatam. Probatur primo. Nam petere quinque pro centum mutuatis, & exigere illa tanquã debita ex gratitudine, ſi attentè perpendatur, videtur modus ridiculus palliandi uſuram. Quod explico per hunc caſum. Titius vir nobilis habet equũ generoſum, qui æſtimatur quingentis aureis. Accedit ad illum Sempronius poſtulãs, ut vendat ſibi illũ equũ. Reſpondet Titius, viros nobiles non eſſe mercatores, qui vendant, quod emerunt: ſe tamen velle dare equũ Sempronio nõ venditũ, ſed dummodo det illi quingentos aureos ex mera gratitudine. Quis nõ rideret, qui hęc audiret? & meritò ſanè: quia quãtumvis dicatur peti ex gratitudine quingentos aureos, reverà eſſet pretium equi. Ex ego inquiro, quod nam diſcrimen intercedat inter hunc Titium dantem equum pro quingentis aureis datis ex gratitudine, & mutuatorem, qui petit quinque pro centum dandos ex gratitudine. Sic etiam qui prohibetur emere, & revendere frumentum, cùm valet quinquaginta argenteis, poſſent fraudem facere legi, dicen-

dicentes ſe non vendere, ſed dare frumentum, ut ſibi ex gratitudine conſerant quinquaginta argenteos in unamquanque frumenti menſuram. Quod eſſet ſatis ridiculum.

52. Probatur ſecundò. Nam qui petit quinque aureos pro centum mutuatis, dandos ex gratitudine, imponit novum onus ultra obligationem antidoralem, quam habet mutuatarius: ergo is mutuator uſurarius eſt. Hæc conſequentia patet. Nam tota ratio, ob quam illi Authores excuſabant mutuatorem ab uſura, erat, quia ſic non imponebat novum onus, ultra obligationem antidoralem, quam habet mutuatarius, ortam ex beneficio ſibi dato.

53. Probatur antecedens. Obligatio antidoralis, quam habet mutuatarius, non determinat tantam quantitatē, v.g. quinque pro centum; cùm ea obligatio ſit juris naturalis, & jus naturale non determinet talem quantitatem, ſicut neque ullam aliam: & mutuator determinat eam quantitatem quinque aureorum pro centū: ergo mutuator ſuperaddit onus, quod non affert ex ſe obligatio illa antidoralis.

54. Dices, poſſe mutuatorem petere, ut ſolvat ſibi ex gratitudine aliquam quantitatem, non determinando quotam; quo pacto enervatur vis argumenti, quæ conſiſtit in eo, quòd obligatio naturalis, antidoralis non determinat quantitatem.

55. Sed contra eſt probatio tertia. Nam obligatio antidoralis non obligat mutuatariū ad hoc, quòd det aliquod donū materiale; ſed ſolùm ad hoc, quòd ſe gratū exhibeat: cùm ergo poſſit ſe exhibere gratum, non ſolùm dando aliquid materiale, ſed etiam oſtendendo ſigna benevolentiæ utilia benefactori, exhibendo ſigna præcipui honoris, patrocinando in caſibus occurrentibus, in quibus benefactor indigeat patrocinio, offerendo ſacrificia pro ſuo benefactore, & præcipuè ſuccurrendo in extrema, aut gravi neceſſitate, ſi ea oppreſsus inveniatur; inde fit, quòd obligatio antidoralis non obliget mutuatarium ad dandum illi munus, aut emolumentum temporale: ergo mutuator imponit illi novum onus, ad quod non tenetur ex obligatione antidorali, ſi exigit ab illo aliquod lucrum ex mutuo, quantumvis dandum ex gratitudine; cùm gratitudo ad illud non obliget.

56. Probatur quartò ex Cardinali de Lugo. Nam mutuator, qui obligat mutuatarium, ut ex gratitudine det aliquid ſupra ſortem, licèt non imponat illi obligationem in conſcientia (quia gratitudo non obligat ad gratificationem externam ſub mortali, ut ſæpè, neque ſub veniali) imponit tamen vinculum humanum promiſſionis, cui homines honeſti, & honorati reſiſtere non audent. Quod propterea eſt novum onus, & quidem magnum.

57. Probatur quintò. Nam qui vult obligare mutuatarium, ut ex gratitudine det aliquid ſupra ſortem, tentat imponere illi obligationem civilem ortā ex ejus promiſſione; ratione cujus obligationis civilis poteſt cogi à Judice ad ſolvendū illud ſupra ſortem: ſed obligatio antidoralis non habet in ſe eam obligationem civilem: ergo ea obligatio civilis eſt novum onus ſuperadditum antidorali. Sed qui ratione mutui tentat imponere novum onus, uſurarius eſt: ergo.

58. Ad argumentum pro opinione damnata facilè reſpondetur, diſtinguendo minorem. Mutuatarius habet obligationem antidoralem, per quam debet exhibere ſe gratum [dando aliquid lucrum temporale] nego: [exhibendo aliquod ſignum gratitudinis verbis, vel factis, ſuo arbitrio] concedo. Et ideò quidquid petit lucri mutuator, licèt dicat eſſe ex gratitudine, id ſine dubio excedit obligationem antidoralem; atque adeò eſt novum onus.

59. Ex dictis infertur, huic damnationi ſubjacere opinionem eorū, qui dixerunt, liberum eſſe à crimine uſuræ eum, qui mutuat obligādo mutuatarium, ut ex gratitudine in ſuo piſtrino molat, vel ſuas merces emat. Imponit enim illi novum onus propter mutuum: nam cum obligatio gratitudinis ſolùm obliget ad exhibendū ſigna aliqua gratitudinis pro arbitrio gratificantis; atque adeò ea obligatio gratitudinis non obſtringat ad molendum in piſtrino benefactoris; neq; ad emendum merces ejus; ea obligatio molendi in piſtrino benefactoris eſt novum onus, ad quod non obſtringit obligatio antidoralis. Et quidem omnes admittunt, eſſe uſuram, ſi quis mutuet obligando ex juſtitia mutuatarium, ut in ſuo molendino molat. Et nos ſuperaddimus, eſſe uſuram, ſi obliget ad id ex gratitudine, tum propter hanc damnationem; tum propter argumenta in hoc capite inſtructa.

CAPUT VII.

Appendix. Quid ſentiendum de praxi Mercatorum Hiſpalenſium in uſu mutui.

SUMMARIUM.

Praxis Mercatorum Hiſpalenſium circà pecunias mutuatas, exigendi duodecim pro centum. n.60.

Primus titulus dicitur eſſe difficultas recuperandi ſortem, quæ reducitur ad damnum emergens. n.61.

Qui cenſeant, non poſſe recipi pretium propter periculum ſortis, niſi cum effectu damnum emergat? n.62.

Oppoſita opinio communis eſt, & verior. n.63.

Secundus titulus eſt lucrum ceſſans. n.64.

Tertius titulus eſt contractus trium contractuum, nempe ſocietatis, aſſecurationis lucri, & aſſecurationis ſortis. n.65.

Hunc contractum triplicatum admittit communis ſententia. n.66.

Concurrentibus his tribus titulis, exigunt Mercatores decem, vel duodecim pro centum. n.67.

Quando deficit aliquis ex his tribus titulis, injuſtum eſt recipere duodecim pro centum. n.68.

Deficit contractus trium contractuum, cùm quis dat pecuniam non negotiaturo. n.69.

Reſponſio quorundam ex eo, quòd ceſſat lucrum de duodecim pro centū. n.70.

Ad computandum lucrum ceſſans non eſt attendendum, quid poſſet lucrari, ſed quid re ipſa eſſet lucraturus. n.71.

In eo caſu certum eſt, quod ille inveniet, qui promittat duodecim pro centum; ſed non eſt certum, quod integrè ſolvetur pecunia promiſſa. n.72.

Ex duodecim pro centum ſingulæ partes ſingulis titulis correſpondent. n.73.

Illud lucrum ceſſat in eo caſu cum incertitudine. Et quid inde pro concluſione? n.84. & ſeq.

Qui dat pecuniam non negotiaturo, quàm aliàs habiturus erat in ſcrinio, deficiunt ei duo tituli ex numeratis. n.76.

Qui dat pecuniam cum pacto de duodecim pro centum, & de anticipata ſolutione præmii, peccat contra juſtitiam. n.77.

Qui dat pecuniam accipiens pignora auri, & argenti, non poteſt accipere duodecim pro centum. n.78.

60. PRaxis eſt recepta inter Mercatores Hiſpalenſes, cùm dant pecunias mutuò, exigere decem, aut etiam duodecim pro centum: & pro aſſecuratione ſortis, & lucri accipiunt pignora aurea, vel argentea æquivalentia. Quomodo autem hæc componantur ad amuſſim juſtitiæ, varia fuerunt Theologorum placita, approbantibus aliis, & aliis reprobantibus.

61. Et pro juſtitia ejus praxis multos allegant titulos. Primus eſt, difficultas recuperandi ſortem. Et quamvis videatur aſſecurari recuperatio ſortis per pignora depoſita apud mutuatorem; adhuc per hęc non fit totalis ſecuritas: quia plerunque pignora ſunt aliena, & ſiquidem commodata eſſent à dominis pignora ad hunc effectum ſecuritatis, obligata manerent pignora; ſed quandoque contingit, ut mutuatarius petat ſibi commodari ea pignora, celando finem aſſecurationis pecuniæ, & ita quando cauſa deducitur ad judicium, dominus pignoris probat, illud pignus eſſe ſuum, & oppignoratum eſſe ipſo inſcio, & tunc Judex præcipit pignus reſtitui domino, & mutuator manet abſque ea ſecuritate. Et ſub hoc primo titulo continentur ſumptus, qui impenduntur pro recuperatione pecuniæ in judicio. Item defectus fidejuſſoris. Immò & obligatio fidejuſſoris ſolet plerunque tenuem afferre ſecuritatem: ſolet enim fidejuſſor ſe defendere, ex debitis anterioribus, aut ex dote uxoris. Qui titulus reducitur ad damnum emergens, utpotè periculum non recuperandi ſortem, aut non recuperandi totam ſummam. Huc etiam pertinet contingentia mortis mutuatarii, quando rationabiliter timentur multæ, quæ inſurgunt, lites ſuper mutuo recuperando.

62. Sciendum tamen eſt, non deeſſe graves Doctores, qui negant, licere mutuatori accipere aliquid ultra ſortem propter periculum amittendæ, aut minuendæ ſortis, niſi cum effectu damnum acciderit. Ita Sotus, Conradus, Ludovicus Lopez, Toles, Bañez, Rebellus, Palacios, Garzia, Joannes de la Cruz, Gutierrez, Reginaldus, & Menochius, ut refert P. Gibalinus *par. 1. de uſuris, & foro Lugdunenſi, lib. 2. cap. 4. artic. 1.*

63. Sed communis, & recepta ſententia eſt, quam expoſui. Et ita tenet P. Gibalinus ibidem, & apud ipſum Joann. de Medina, Corduba, Aragon, Salon, Valentia, Sà, Molina, Leſſius, Navarra, Salas, Caſtro Palao, Rodriguez, Azor, Gabriel, Bonacina, Filliucius, Malderus, Lugo, Turrianus, Diana, Layman; cui videtur ſuffragari S. Thom. *opuſc. 73. de uſuris, cap.* 10. Conſule P. Gibalinum, qui hanc materiam tractat pro dignitate.

64. Secundus titulus eſt lucrum ceſſans. Et ſiquidem Mercator eſt, qui mutuat frequenter, verificatur is titulus; cùm Mercator nunquam habeat otioſam ſuam pecuniam. Sunt tamen aliqui, qui non exercent hoc munus Mercatorum, ſed habent quantitatem pecuniæ eo ſolo fine, ut mutuent cum lucro. De quibus infra erit ſermo.

65. Tertius titulus ad habendum id lucrum ex pecunia data negotiatori, eſt contractus triū contractuū. Nam qui dat pecuniā lucraturo vult particeps eſſe eius lucri, ideòque init cum eo cōtractū ſocietatis, ita ut alter pecuniā, alter induſtriā conferat. Deinde is, qui confert pecuniam, quia neſcit, quantū lucrum reſultabit; contentus eſt quadam quota mediocri; & ideò init cum eo contractum aſſecurationis ejus lucri. Deinde, quia vult ſemper ſalvam ſortem pecuniæ, quam confert, init contractum aſſecurationis ſortis. Et ita ex hoc contractu trium contractuum accipit lucrum moderatū, ſalva ſorte.

66. Eſſe licitum, & ſecurum hunc contractum triplicatum, efficaciſſimè, & latiſſimè probat P. Joſephus Gibalinus *tom. 2. de uſuris, & commerciis fori Lugdunenſis, toto l. 6.* & citat pro hac ſententia *c. 3. artic. 1.* Oſtienſem, Joannem Andream, Angelum, Sylveſtr. Armillam, Tabiennam, Gabrielem, Jo: Echium, Angles, Medinam, Toletum, Valentiam, Garziam, Leſſium, Molinam, Ludovicum Lopez, Laymanum, Caſtro Palaum, Bonac. Homobonum, Malderum, Megalam, Lugo Cardinal Scortiam, Reginaldum, Salonium, Filliucium, & Dianam. Additque Gibalinus hęc verba: [In eandem ſententiam conſenſiſſe Romanos Theologos ad hanc controverſiam agitādam coactos ann. 1581. refert Valentia, qui pręſens interfuit: atq; paſſim communi ferè conſenſu doceri à Theologiæ profeſſoribus per Italiam,

iam, Galliam, Germaniam, & Hiſpaniam teſtatur Leſſius *l. c.* [*de juſt. c. 25. d. 3. n. 23.*] Hęc Gibalinus, *qui c. 6. conſect. 7. n. 11.* refert, ſe conſuluiſſe P. Theophilum Raynaudum tunc Romæ commorantem, tum ut ſuam ſententiam explicaret, tum ut circa hoc punctum Theologos Romanos cõſuleret: quod præſtitit P. Teophilus in quadam Epiſtola ibid. inſerta multis confirmans hanc ſententiam, & conſulens Romanos Theologos, qui pro eadem ſententia ſuffragiũ ſuum tulerunt, Jo: Baptiſta Lezana, Antoninus Diana, P. Nicolaus Baldellus, & P. Petr. Salernus, viri ex pręſtantia doctrinę doctiſſimi.

67. Ex his tribus titulis accipiunt Mercatores ex ſua pecunia data id lucrum, nempe decem, vel duodecim pro centum: eo quòd ſit quaſi pretium commune negotiatorum judicio taxatum. In quo genere àliqua fiunt, quæ apertè ſunt contra juſtitiam, quæ manifeſtari oportet, ut ab illis caveantur, & in quo etiam aliqui Theologi peccant conſulentes id pretium ſine diſtinctione concurrentibus circumſtantiis valdè diverſis.

68. Igitur non eſſe univerſaliter licitum, danti pecuniam ſuam pro tempore unius anni, recipere duodecim pro centum, mihi compertum eſt. Etenim quia concurrunt tres tituli præſati, communi negotiatorum judicio taxatum eſt id lucrum, nempe duodecim pro centum. Ergo quando deficit aliquis ex his titulis, non poſſunt recipi duodecim pro centum. Sicut ſi frumentum optimæ qualitatis valet triginta argenteos; quando frumentum caret ea optima qualitate, non poteſt tantundem valere.

69. Et quidem ſæpè deficit aliquis ex his titulis, & tamen dans pecuniam ſuam, vult tantundem lucrum ſibi acquirere. Et primò quidem deficit hic contractus trium contractuum, quando quis dat pecuniam ſuam ei, qui non eſt negotiaturus, neque lucraturus per eam. Nam qui hanc pecuniam alienam petit, ſolet eſſe vir nobilis, qui illa eget ad ſuſtentationem ſuam, & ſuorum; vel Abbatiſſa alicujus monaſterii, ne ſanctimoniales fame pereant; & ſic in ſimilibus: ergo ſi iſti non lucraturi ſunt per eam pecuniam, quomodo ille, qui dat pecuniam, init ſocietatem in ordine ad lucrum, quod non ſubſiſtit? In eo ergo caſu qui dat pecuniam non lucraturo, non poteſt accipere lucrum, quod non ſubſiſtit? In eo ergo caſu qui dat pecuniam non lucraturo, non poteſt accipere lucrum, quod correſpondet contractui trium contractuum; ſed ſolùm, quod correſpondet lucro ceſſanti, aut utrique, ſi utrunque ſubſiſtit. Ergo ſi cum tribus præfatis titulis accipiuntur duodecim pro centum: cum deeſt ille unus titulus, non licet accipere duodecim pro centum.

70. Reſpondent, in hoc caſu ceſſare totum lucrum de duodecim pro centum, & ideò poſſe accipere ab iſto mutuatario illa duodecim pro centum. Quòd autem totum illud ceſſaret, inde probant; quia ſi non mutuarent iſti mutuatario, mutuarent alteri ex negotiaturis, à quibus poſſent licitè accipere duodecim pro centum.

71. Sed eſt adhuc aliquid aliud conſiderandum, quia ad computandum lucrum ceſſans, non debet attendi, quòd poſſet invenire aliquem ex lucraturis, qui acciperet illud mutuum; alioqui ille, qui habiturus eſſet pecuniam ſuam aſſervatam in ſcrinio, poſſet petere lucrum ceſſans; quia potuiſſet negotiari per pecuniam illam, quam ſervat: ſed attendi debet, quòd re vera inventurus eſſet illum. Quòd autem illum eſſet inventurus, non poteſt eſſe omninò certum: ſatis erit, ſi ſit probabile. Quomodo ergo poteſt petere totos duodecim pro centum, ſi non eſt certum, quod inventurus ſit aliquem ex lucraturis, qui velit accipere eam pecuniam ſub eo præmio de duodecim pro centum? Poterit ergo recipere aliquod præmium, majus, vel minus pro majori, vel minori fundamento probabilitatis. ſed non totum præmium de duodecim pro centum.

72. Deinde ex alio capite ſit incertum, quòd ſuum lucrum ceſſans eſſet de ſolis duodecim; quãvis re ipſa inventurus eſſet, qui acciperet eam pecuniam ad negotiandũ. Quamvis enim certũ ſit, quòd inveniet negotiatorem, qui promittat duodecim pro centum; non tamen eſt certũ, quòd integrè ſoluturus ſit, ob varias lites, quę pullulare ſolent in recuperatione ſortis. Alioqui ſi propter ſolum id lucrũ ceſsãs poſſet recipere duodecim; poſſet aliquid aliud accipere propter damnum emergens, ſive propter periculum, quòd ſubit, atque adeò jam non duodecim, ſed quindecim, aut ſexdecim; quod eſt abſurdum.

73. Pro cujus rei claritate advertendum eſt, ex his duodecim, partem correſpondere damno emergenti, partem lucro ceſſanti, partem contractui trium contractuum. Supponamus ergo (& hæc non eſt menſura ad æqualitatẽ, ſed aſſumpta ad explicationem hujus materiæ) ex duodecim quatuor correſpõdere damno emergenti, quatuor lucro ceſſanti, & quatuor contractui triũ contractuum. Aſſero ergo, hæc quatuor poſtrema nõ poſſe exigi à mutuatario nõ negotiaturo. quia reſpectu ejus non habet locum contractus trium contractuum.

74. Dices, certum eſſe, quòd mutuatori (impropriè vocatur mutuator, qui exigit pretium pro lucro ceſſante, &c.) ceſſat lucrum de duodecim pro centum, quòd acciperet, ſi mutuaret negotiatori. Et ego dico, certum eſſe, quòd talis negotiator promittet duodecim pro centum; ſed quod re ipſa mutuator habebit illud lucrum, incertum eſt. Et ideo, quando inter negotiatores fit ille contractus de duodecim pro centum non paciſcuntur de lucro ceſſante, tanquam de *tanto* aliàs futuro; ſed propter incertitudinem aliàs futuri lucri, ex illis duodecim, quatuor tantùm correſpondent lucro ceſſanti.

75. In noſtro ergo caſu, in quo quis mutuat illi, qui non eſt negotiaturus, non ceſſat illi totum, lucrum de duodecim proper incertitudinem lucri re ipſa acquirendi; ſed eodem modo ceſſat cum ſimili incertitudine, ac quando is contractus verſatur inter negotiatores Unde ſi quando fit contractus iſte inter negotiatores, ex illis duodecim, quatuor correſpondent lucro ceſſanti; eodẽ modo quatuor correſpondebunt lucro ceſſanti, quod fieret inter negotiatorem, & non negotiatorem. Immò inſuper addo, in eo caſu, ut jacet, illũ nihil poſſe accipere ratione lucri ceſſantis: quia non ceſſat illi lucrum, niſi iniquũ, dum habet intentionem mutuandi pecuniam cum onere de duodecim pro centum, etiam non negotiatoribus. Et hæc quidem intelliguntur in cõmunibus circũſtantiis; alię enim circũſtãtię poſſunt concurrere, quę vel minuant, vel augeant ſpem lucri ceſſantis.

76. Secundò, ſi ille, qui dat pecuniam non lucraturo, habiturus erat ſuam pecuniam in ſcrinio, non lucraturus; jam illi deficiunt duo tituli ex præſatis ad acquirendum lucrum; deficit enim titulus lucri ceſſantis, & etiam contractus triũm contractuum: peccat ergo graviſſimè contra juſtitiam cum onere reſtitutionis, ſi petit à mutuatario duodecim pro centum, immò & multò minus.

77. Tertiò. Aliter delinquunt alii contra juſtitiam, v.g. Titius petit pecuniam à Sempronio ad annum, & fit pactum, ut ſolet, de duodecim aureis pro centum, ſed cum ea conditione, ut Titius anticipatè ſolvat eos duodecim. His ita compoſitis, cum Sempronius offert Titio centum aureos, illos numerat, & ex illis aſſumit ſibi anticipatè eos duodecim. In quo caſu cùm deberet Sempronius accipere duodecim pro centum, accipit duodecim pro octoginta octo, quod idem eſt recipere ferè quatuordecim pro centum. Manet ergo Sempronius cum onere reſtituendi; etiam ſi tres tituli pręſati illi ſuffragentur. Quòd expreſsè notavit P. Leſſius *de juſt. c. 20. dub. 11. n* 99.

78. Quartò. Pretium taxatum communi ęſtimatione Mercatorũ, & negotiatorũ non poteſt eſse ęquale, cùm dantur pignora auri, vel argenti: atq; quando non dantur mutuatori à mutuatario (impropriè utimur his nominibus, cùm pręmiũ non detur pro mutuo, ſed pro aliis contractibus, qui admiſcentur) ſed non datis pignoribus à mutuatario, dantur pro premio duodecim pro centum: ergo datis pignoribus, non poſsũt dari pro pręmio duodecim pro centũ. Et idem eſt, cùm mutuatarius dat fidejuſsorem. Quod quidem intelligendum eſt, quando conſtat, pignora eſse ſecura, vel quia conſtat illa non eſse aliena: vel ſi aliena ſunt, data eſse à vero Domino ad oppignorandũ illa. Et ſimiliter, quando conſtat, fidejuſsorem eſse locupletem, quãtum ſufficit ex communi exiſtimatione ad ſecuritatem ſolutionis.

DISERTATIO XXVI.

An liceat imponere falſum crimen alicui, pro defenſione proprii honoris, aut famæ?

CAPUT PRIMUM.

Referuntur duæ opiniones, damnatę, & præmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

An Caramuel ſit Author harum propoſitionum damnatarum? n. 2. & ſeq.
Proponitur ejus concluſio tradita in editione noviſſima. n. 4.
Referuntur alii Authores, qui eandem concluſionem tuentur. n. 6.
Qui Authores dixerint, illud peccatum eſſe veniale. n. 7.
An damnatio hæc extendatur ad omne teſtimonium falſum, etiam extrajudiciale? n. 8.
Quot quæſtiones diſcutiendæ ſint? n. 9.

1. PRopoſitio quadrageſima tertia ex damnatis hęc eſt: *Quid ni, niſi veniale ſit, detrahentis authoritatem magnam ſibi noxiam falſo crimine elidere?* Ex quadrageſima quarta, quæ ejuſdem ordinis eſt, ita ſe habet: *Probabile eſt, non peccare mortaliter, qui imponit falſum crimen alicui, ut ſuam juſtitiam, & honorem defendat. Et ſi hoc non eſt probabile, vix erit opinio probabilis in Theologia.*

2. Hæ propoſitiones communiter attribuuntur Caramueli. Et Amadæus Guimenius, *tr. de Charit. prop. 7. n. 3.* refert ex Caramuele in Theolog. fundam. *n. 1151.* hæc verba [viginti, & plures Doctores aſserere, eum, qui imponit falſum teſtimonium alicui, ut ſuam juſtitiam, & honorem defendat, non peccare mortaliter.]

3. Sed in editione Lugdunenſi, anno 1657. qua utor, aliter diſcurrit Caramuel. Nam fund. 61. *nu.* 1802. hanc ſtatuit primam concluſionem. [Innocens falsò accuſatus non poteſt crimen imponere falsò teſti, ſi tale illud ſit, quòd teſtimonium non infirmet; poteſt autem imponere tale, quòd falſum teſtimonium infirmet. Poteſt, inquam, quin peccet contra juſtitiam, & teneatur ad aliquam reſtitutionem; quia peccabit contra veritatem.]

4. Secundam concluſionem ſtatuit *n.* 1823. [Non eſt poſſibilis caſus, in quo innocens falsò accuſatus poſſit ſine mortali imponere crimen falsò teſti, quòd ejus teſtimonii infirmet. Ergo impoſitio ejuſmodi nunquã erit juſta defenſio, ſed ſemper vel vindicta, vel perjurium. Quòd clariſſimè oſtendo: nam vel Titius per injuriã apud tribunalia traductus contra accuſatorem deponit calumniam cũ juramento, vel ſine juramento: ſi primũ, erit perjurus: ſi ſecundum, non acceptabitur in judicio ejus depoſitio. Ergo quocunq; ſe vertat, reus erit peccati mortalis: peccabit enim mortaliter, ſi pejeret, & mortaliter etiã, ſi ſine moderamine inculpatę tutelę, iniquo teſti falsũ teſti-

monium

monium imponat. Omitto ipſum mendacium; nam mentiri Reipublicæ in materia gravi, etiã præciſo juramento, eſt grave peccatum.

5. Itaque Caramuel, quamvis fortè in alia editione affirmaverit eas propoſitiones damnatas, in hac tamen editione Lugdunenſi, in qua multa revocavit, quæ olim tradiderat, affirmat, eum, qui falsò accuſatori obiicit crimen falſum, & ſi ea exceptio proſit ad defenſionem falsò accuſati, peccare mortaliter contra veracitatem, non tamen contra juſtitiam.

6. Et quidem hanc ſententiam cum hac præciſione, & diſtinctione docuerunt non pauci Doctores. Illam enim ſic defendit Lugo Card. *tom. 2. de juſt. diſp.* 40 *ſect.* 2. *n.* 26. & apud ipſum Bannez, Joannes de la Cruz, Ledeſma, & Orellana. Dixit autem Lugo Cardin. eam opinionem eſſe ſpeculativè probabilem, quia cum dicat, eſſe peccatum mortale contra alias virtutes, ea opinio non pertinet ad praxim, ſed ad ſpeculationem. At enim *n.* 27 [ſimiliter in noſtro caſu monuimus, licèt non peccetur contra juſtitiam in teſtem, imponendo illi crimen falſum: peccari tamen contra alias virtutes, & quidem peccatur etiam contra juſtitiam legalem, proponendo accuſationem falſam, conando decipi judicem in illa parte judicii, condemnando teſtem ob crimen nunquam ab ipſo commiſſum.]

7. Eſt tamen advertendum, quòd aliqui ex Authoribus citatis expreſsè dixerunt, ſolùm peccare venialiter illum, qui falſum teſtimonium impoſuit contra teſtem falſum teſtimonium dicentem contra illum in judicio: Ita teſte Diana *part.* 3 *tra.* 5. *reſol.* 4. Joannes de la Cruz, *in director. præcept.* 8. *art.* 4. *dub.* 17. *concl.* 1. ſic diſſerit; [Bannez, & Ledeſma, cum Orellana, probabiliter ſentiunt, eſſe ſolùm peccatum *veniale* obiicere teſti iniquo crimen falſum, ſecluſo perjurio inobiiciente, & teſtibus ad hoc inducendis.]

8. Præmittendum etiam eſt, damnationem hanc extendi non ſolùm ad teſtimonium falſum, quod imponitur in judicio teſti iniquo; ſed etiam ad teſtimonium falſum, quod extra judicium imponitur detrahenti graviter. Nam propoſitiones damnatæ id non limitant ad teſtem, neque ad judicium: loquuntur enim univerſaliter de falſo teſtimonio dicto contra quemlibet infamantem.

9. Ex quibus omnibus quatuor quæſtiones reſultant. Prima, an ſit peccatum mortale, imponere crimen falſum teſti in judicio teſtificanti falſum; an etiam extra judicium? Et quomodo opinio negativa ſubjaceat huic damnationi? Secunda, an ſit contra juſtitiam, quod teſti crimen falſum teſtificanti contra Titium in judicio, Titius imponat falſum crimen? Et, an opinio docens, id eſſe peccatum mortale, ſed non contra juſtitiam, incurrat damnationem? Tertia, an ſit contra juſtitiam, quòd extra judicium Titius imponat crimen falſum detrahenti graviſſimam famam ſuam? Et, an opinio docens, id eſſe peccatum mortale, ſed non contra juſtitiam, incurrat damnationem. Quarta, an reus falsò accuſatus de gravi crimine, poſſit manifeſtare delictum occultum accuſatoris, vel teſtis; præcipuè ſi id nõ poſſit probare? Et, an opinio docens, id eſſe licitum, ſubjaceat huic damnationi? Quarum ſingulæ per ſingula capita diſcutientur.

CAPUT II.

An ſit mortale, ſi quis in judicio, vel extra, falsò infamatus, imponat crimen falſum infamatori; & quomodo opinio negativa ſubjaceat damnationi?

SUMMARIUM.

Certum eſt, quòd falsò accuſatus peccat mortaliter, imponendo crimen falſum actori, vel teſti. n. 10.
Prima probatio per dilemma. n. 11.
Defenditur dilemma ab objectione Lumbierii. n. 12.
Secunda probatio ex eo, quòd nunquam eſt licitum dicere falſum. n. 13.
Falsò infamatus extrajudicialiter, peccat mortaliter imponendo crimen falſum detratori. n. 15.
Ea impoſitio falſi criminis nõ eſt defenſio, ſed vindicta privata. n. 31. & ſeq.
Doctrina oppoſita ſubjacet damnationi. n. 19.
Colligitur ex propoſitione 44. non eſſe reprobatam ſententiam de ſequenda opinione minùs probabili. n. 20.

10. Sit prima concluſio. Certum eſt, & indubitatum, Titium peccare mortaliter, ſi in judicio falsò accuſatus, imponit falſum crimen accuſatori, vel teſti. Hanc propugnant melioris notæ Doctores. P. Molina *tom.* 5. *de juſt. tract.* 4. *diſp.* 24. *n.* 2. P. Thomas Sanchez *tom.* 2. Conſil. *lib.* 6. *cap.* 5. *dub.* 20. *n.* 4. Lugo Cardin. *tom.* 2. *de juſt. diſp.* 40. *ſect.* 2. *n.* 25. Caramuel *cap. præc.* relatus, & quàm plures alii. Et hæc eſt expreſſa ſententia S. Thomæ 2. 2. *q.* 69. *art.* 2. ubi proponit eam quæſtionem, *Utrùm accuſato liceat calumnoſè ſe defendere?* Et inter alia reſpondet: *Falſitatem tamen proponere in nullo caſu licet alicui.* Quod mira claritate proſequitur, & ex contextu patet loqui de culpa gravi.

11. Probatur primò ex Lugo Cardinali. [Quia vel deſervit ad defenſionem, vel non? Si non deſervit, erit infamatio injuſta proximi ſine neceſſitate, vel utilitate: ſi deſervit, hoc erit probando illam per teſtes, qui cũ debeant jurare, committent peccatum perjurii, & per conſequens eos ad hoc hortari, erit peccatum mortale.] Hoc eodem argumento utitur Caramuel *verbis relatis ſupra cap. præced.*

12. Hoc argumentum putat eſſe inefficax Lumbier in expoſitione propoſitionum 43. & 44. n. 1918. Obiicit enim, quòd ad minuendam authoritatem infamatoris ſufficit ſimplex affirmatio extrajudicialis. Sed in hoc perperam diſcurrit: nam vel loquitur de reo infamato in judicio, vel de infamato extra judicium; Si de hoc ſecundo loquitur, non eſt ad rem, quia præfati Authores, qui id argumentum efformant, loquuntur de reo, qui in judicio accuſatur falsò de crimine gravi. Si verò loquitur de infamato in judicio, negat evidentiam. Ut enim minuat authoritatem accuſatoris, aut teſtis, ne ſibi noceat, nihil proſunt ea, quæ extrajudicialiter profert.

13. Probatur ſecundò ex S. Thoma. *Falſitatem proponere in nullo caſu licet*; atque adeò ſemper eſt peccatum dicere falſum: & ſi ſit in materia gravi, eſt peccatum grave: ſed imponere crimen falſum teſti iniquo, eſt dicere falſum in materia gravi: ergo imponere crimen falſum teſti iniquo eſt peccatum grave. Et quidem ego non percipio; quomodo in mendacio ſit materia levis, imponere crimen falſum graviſſimum.

14. Probatur etiam aliis argumentis, quibus probabimus alias concluſiones ſtatuendas; quæ non minùs militant pro hac, quàm pro illis concluſionibus.

15. Sit ſecunda concluſio. Si extra judicium Titio imponatur crimen falſum, peccat mortaliter Titius, ſi crimen grave imponat detractori, etiam prætextu minuendi authoritatem detractoris, & detractionis. Pro hac aſſertione ſtant iidem Authores, qui pro prima Et probatur primò ea argumentatione ſecunda propoſita pro prima concluſione. Semper enim eſt peccatum mortale mẽtiri in re gravi.

16. Probatur ſecundò. Hæc enim falſa criminis impoſitio nõ eſt defenſio, ſed vindicta privata, quæ nunquam licet: ergo eſt peccatũ lethale. Antecedens probatur. Nã ut licita ſit defenſio, debet eſſe cũ moderamine inculpatæ tutelæ; ſed hoc moderamen nõ invenitur in præſenti caſu, ergo ea non eſt defenſio licita. Major eſt evidens.

17. Et minor probatur. Nam ad moderamen inculpatæ tutelæ requiritur, quòd conſtet evidenter, illud eſſe medium efficax ad defẽſionem, & illud eſſe unicum; ideò enim ei, qui videt adverſarium irruentem gladio diſtracto, licet occidere cum moderamine inculpatæ tutelæ, quia videt evidenter, id eſſe medium efficax, & unicũ defendendi ſe, & evadendi mortem: ſed ubi quis patitur calumniam extra judicium, non eſt mediũ efficax ad ſui defenſionem, imponere crimen falſum calumniatori; nam plerumq; contingit, quòd ejuſmodi publicationem criminis attribuant audientes vindictæ, iracũdiæ, ſeu furori hominis patientis detractionem, ideoque credãt illi, qui priùs detraxit famæ alteriùs: immò verò cenſentes, quòd ille novum crimẽ falſi teſtimonii patrat, inde colligant, verum eſſe prius delictũ, quod aſſeveravit detractor ille primus: ergo hæc ſecunda criminis impoſitio falſa non eſt defenſio cum moderamine inculpatæ tutelæ.

18. Sed neque id eſt medium unicum ad ſui defenſionem: plerũque enim ſuppetunt multa alia media ad indagandam veritatem; nam, ut fert Hiſpani ſermonis proloquium *La verdad adelgaza pero no quiebra*, id eſt [veritas extenuatur, ſed non infringitur.]

19. Sit tertia concluſio. Doctrina oppoſita his duabus concluſionibus incurrit hanc damnationem. Patet ex ipſo contextu propoſitionum damnatarũ, quæ cùm ſint univerſales, comprehendunt falſam criminis impoſitionem, tam quæ ſit in judicio, quam quæ extra.

20. Et obiter notandum eſt, & ex illo termino propoſitionis 44. *Probabile eſt*, inferendum non eſſe reprobatam à Romana Cathedra ſententiam de ſequenda opinione minus probabili à quolibet privato homine, & extra materiam valoris Sacramentorum. Nam dum Pontifex damnat eam propoſitionem 44. *Probabile eſt, non peccare mortaliter* &c. non ſolùm damnat eum, qui dixerit, id eſſe probabilius, ſed etiam, qui dixerit eſſe probabile, licèt minus probabile: ſi autem reprobata eſſet ſententia de minus probabili opinione ſeligenda ad praxim, non eſſet neceſſe damnare eam propoſitionem, quæ dixerit eſſe probabile, licèt minus probabile: nam eo ipſo quòd diceret eſſe minus probabile, diceret id eſſe reprobatum.

21. Confirmatur. Ideò enim Pontifex reprobat propoſitionem aſſerentem, id eſſe probabile, licèt minùs probabile quia id admittere ad probabilitatem, præjudicat veritati quoad praxim; non autem præjudicaret, ſi reprobata eſſet à Romana Cathedra minor probabilitas opinionis quoad praxim. Et de hoc puncto latius egi *in* 3. *p.* Cr. Theol. *diſp.* 56. *cap.* 12. *per totum*.

CAPUT III.

An ſit contra juſtitiã, quòd in judicio teſti iniquo reus imponat falſum crimen; & opinio negativa ſubiiciatur huic damnationi?

SUMMARIUM.

Quæſtio loquitur de impoſitione falſi criminis, quod teſtem reddit inhabilem ad teſtificationem. n. 22.
Contra juſtitiam peccat reus, qui imponit tale crimen actori, vel teſti, n. 23.
Peccat contra jus Reipublicæ. n. 24.
Item contra jus privatum teſtis iniqui. n. 25.
Mendacium infamatorium non habet rationem inculpatæ tutelæ. n. 26.
Non ſe defendit cum moderamine inculpatæ tutelæ, ſi ſit cum præjudicio Reipublicæ. n. 27.
Idem oſtenditur à paritate defenſionis occiſiva infamatoris. n. 28.

Nunquam eſt licitum defendere ſe per falſitatem. n. 29.
An peccet contra juſtitiam, qui per mendacium recuperat rem ſuam ab injuſto poſſeſſore. n. 31. & ſeqq.
Quod non ſit diſcrimen in defenſione inter vitam, & famam. n. 32. & ſeq.
Quod ſit diſcrimen in defenſione inter ablationem rei temporalis, & ablationem famæ. n. 34. & ſeqq.
Opinio docens, illum reum peccare mortaliter, ſed non contra juſtitiam, non ſubjacet huic damnationi. n. 36. & ſeqq.

22. VIdimus *cap. 1.* plures eſſe Doctores, qui tuentur, ejuſmodi reum imponentem falſum crimen teſti iniquo non peccare contra juſtitiam: ex quibus aliqui affirmant adhuc peccare mortaliter contra alias virtutes; aliqui verò, peccare duntaxat venialiter. Et hoc ultimum falſum eſſe, & expreſſe damnatum ab Innocentio XI. conſtat *ex c. præc.* Quare inquirimus in præſenti, an ſuppoſito quòd talis reus peccet mortaliter, peccatum ejus ſit contra juſtitiam? Supponimus autem, crimen, quod falſo imponit reus teſti iniquo, eſſe ex illis, quæ teſtem reddunt inhabilem ad teſtificationem. Nam ſi ſit ex aliis criminibus, apud omnes conſtat, illum peccare contra juſtitiam; cùm id non proſit ad propitiam defenſionem, ſed ſolùm ad vindictam privatam.

23. Prima concluſio. Peccat contra juſtitiam reus, qui in judicio imponit falſum crimen teſti iniquo. Hæc eſt expreſſa ſententia S. Thomæ. Nam 2.2. præſcribit *qu. 69.* hunc titulum: *De peccatis, quæ ſunt contra juſtitiam.* Et mox *ar. 2.* præſcribit hunc: *Utrùm accuſato liceat calumnioſè ſe defendere?* In corpore autem ait: *Falſitatem tamen proponere, in nullo caſu licet alicui.* Ex quo: *Neque etiam aliquem dolum, vel fraudem adhibere; quia fraus, & dolus vim mendacii habent. Et hoc eſt calumnioſè ſe defendere.* Ex quibus patet, uti in judicio fraude, dolo, aut calumnia, eſſe contra juſtitiam. Pro eadem concluſione, pugnant P. Molina *t. 5. de juſt. q. 24. & a.* Sotus *lib. 5. de juſt. q. 9. ar. ult.* Illuſtr. Tapia *t. 2. Cat. mor. l. 5 q. 12. ar. 7. n. 3.* attentis iis, quæ docet *ibid. q. 14. ar. 10 n. 3.* & plures alii.

24. Et primo quidem eſſe contra jus, & juſtitiam Reipublicę, ſive contra juſtitiam legalem, quę reſpicit jus Communitatis, ſive Reipublicę (quod non negat Lugo Card. ſupra cit.) probatur. Reſpublica enim habet jus, ne ullo modo decipiatur in iis, quæ pertinent ad rectam gubernationem: violat ergo jus Reipublicę, qui in judicio crimen falſum obiicit accuſatori, vel teſti; facit enim, quod judicium publicum erret cenſendo dignum pena eum, qui non eſt illa dignus. Sive (ut differit Lugo cit.) *peccatur etiam contra juſtitiam legalem, proponendo accuſationem falſam, conando decipi judicem in illa parte judicii, condemnando teſtem ob crimen nunquam ab ipſo commiſſum.*

25. Deinde eſſe etiam contra juſtitiam privatam teſtis, probatur. Etenim teſtis habet jus ſtrictum, ne infametur crimine falſo; ſicut habet jus, ne ab aliquo privato occidatur, aut vulneretur. Et ſicut habens jus ad vitam, non amittit illud, niſi ubi urget defenſio alterius cum moderamine inculpatæ tutelæ; ita jus, ne infametur, non amittitur, niſi ubi urget jus defenſionis alterius cum moderamine inculpatę tutelę: ſed reus imponens falſum crimen teſti iniquo non ſe defendit cum moderamine inculpatæ tutelæ: ergo in hoc caſu reus retinet jus ſuum, ne falſo infametur; atque adeo ſi falſo infamatur, violatur jus illius, & committitur injuſtitia. Major eſt evidens.

26. Probatur minor primò ex Petro de Tapia proximè cit. *Nam mendacium infamatorium non eſt medium, proportionatum ad defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ,* quæ ſunt verba doctoris. Non enim poteſt eſſe inculpata tutela mendacium adeò grave.

27 Probatur ſecundò eadem Minor. Nemo enim defendit vitam ſuam cum moderamine inculpatę tutelę, ſi ſe defendit cum prę judicio Reipublicę, ſive violando jus Reipublicę: ſed reus, qui defendit ſe, imponendo crimen falſum teſti iniquo, violat jus Reipublicę, ut conſtat ex proximè dictis in prima parte hujus concluſionis: ergo reus in hoc caſu non ſe defendit cum moderamine inculpatę tutelę. Et ideò P. Leſſius *de juſt. c. 9. dub. 12. n. 82.* optimè dixit: *In jure defenſionis ſemper conſiderandum, ne uſus in perniciem Reipublicæ vergat.*

28. Probatur tertiò. Nam ut oſtendit *diſert. 21. c. 2. ar. 2.* ideò defenſio occiſiva infamatoris non fit cum moderamine inculpatę tutelę, quia talis defenſio eſt in perniciem, & contra jus Reipublicæ, & contra jus illius, eo ipſo quod ſit contra juſtitiam legalem ergo talis defenſio non retinet moderamen inculpatę tutelę.

29 Probatur quarto ex S. Thom. Quia *falſitatem proponere in nullo caſu licet alicui:* Sed defendere ſe cum moderamine inculpatę tutelę eſt licitum: ergo defendere ſe cum moderamine inculpatę tutelę, nunquam eſt licitum per falſitatem. Deficiente ergo jure defenſionis cum moderamine inculpatę tutelę, manet integrum jus ad famam in teſte iniquo; atque adeo reus peccat contra tale jus, & conſequenter contra juſtitiam.

30. Obiicis primò Lugo Card. ubi ſup. Licèt mendacium ſit intrinſecè malum, non tamen peccat contra juſtitiam, qui dolo, & mendaciis recuperat rem ſuam ab injuſto poſſeſſore: ergo neque, peccat contra juſtitiam, qui recuperat dolo, & mendacio ſuam famam ab iniquo teſte violatam.

31. Reſp. diſtinguendo antecedens: non peccat contra juſtitiam, [ſi dolus ipſe per ſe non ſit contra jus injuſti poſſeſſoris,] concedo, [ſi ſit contra jus illius,] nego. Itaque ſi velit recuperare rem ſuam infamando injuſtum poſſeſſorem, aut accuſando illum in judicio de crimine falſo, peccat contra juſtitiam quoad infamationem, aut accuſatione falſam; non verò contra juſtitiã recuperando rẽ ſuam.

32. Obiicit ſecundò. Qui dolo, & mendaciis deciperet injuſtum invaſorem vitę ſuę, ut caderet in foveam, vel in flovium, ut hac ratione ſe ab illo liberaret, non peccaret contra juſtitiam; eſſet enim defenſio cum moderamine inculpatę tutelę: ergo etiam in pręſenti caſu non erit contra juſtitiam propter eandem rationem.

33. Reſp. eodem modo, diſtinguendo ſimiliter duplex jus invaſoris, aliud ad vitam, aliud ad famam: in eo ergo caſu invaſor amitteret jus ad vitam, urgente jure alterius ad defenſionem cum moderamine inculpatę tutelę, ſed non propterea ammitteret jus ad famam. Si ergo invaſus deduceret invaſorem ad foveam, vel flumẽ per mendacia, quibus non læderetur jus ad famam, nullum jus invaſoris aſſiceretur: non jus ad famam, quia ea mendacia non ſunt contra famam, non jus ad vitam, quia amiſit invaſor illud jus, urgente jure ad defenſionem cum moderamine. In noſtro autem caſu violatur jus ad famam; quia ille reus non ſe defendit cum moderamine inculpatæ tutelæ, ut probavimus.

34. Obiicit tertiò. Non eſt contra juſtitiam, ſi ego auferam victum, vel lædam ſegetem illius, qui injuſte me lædit, quando id eſt medium, ut faciam, illum abſtinere à mea læſione: ergo non eſt contra juſtitiam lædere famam ejus, qui meam injuſtè lædit, ut ſic me liberem ab ejus læſione in me.

35. Reſp. ſimiliter, illum amittere jus ad conſervationem ſui victus, aut ſegetis, quando inſtat jus defenſionis meæ cum moderamine inculpatę tutelę, ſicut contingit in caſu, qui proponitur in antecedenti. In altero autem caſu teſtis iniquus non amittit jus ad famam ſuam, quia in reo non invenitur defenſio cum moderamine inculpatæ tutelæ per id medium infamationis, ut probatum eſt.

36. Secunda concluſio. Illa opinio, quæ docet, peccare mortaliter reum imponendo falſum crimen teſti iniquo; ſed non peccare contra jus privatum illius teſtis, non ſubjacet huic damnationi. Patet. Nam hoc decretum damnat ſolùm propoſitionem, quæ negat, id eſſe peccatum mortale: ſed præfata opinio non negat, id eſſe peccatum mortale; quin potiùs id expreſſè affirmat: ergo hoc decretum non damnat præfatam opinionem.

37. Confirmatur. Nam hęc damnatio non habet ullum verbum, unde colligatur, illud peccatum mortale eſſe potiùs contra juſtitiam quam contra aliam virtutem: ergo dummodo aſſeratur eſſe peccatum mortale, non ſubjacet damnationi opinio docens, id non eſſe contra juſtitiam.

CAPUT IV.

An peccet contra juſtitiam, qui extra judicium imponit falſum crimen ei, qui ſibi graviter detrahit? Et an opinio negativa ſubjaceat damnationi?

SUMMARIUM.

Peccat contra juſtitiam, qui extrajudicialiter imponit falſum crimen mendaci detractori. n. 39.
Non exercetur defenſio juſta per impoſitionem falſi criminis. n. 40. & ſeqq.
Propoſitio docens non eſſe contra juſtitiam eam impoſitionem falſi criminis, non ſubjacet huic damnationi. n. 43

38. VIdimus *c. 2.* peccare lethaliter eum, qui in judicio, vel extra judicium infamat falsò infamatorem ſuum; & *c. 3.* peccare lethaliter contra juſtitiam eum, qui in judicio imponit falſum crimen teſti iniquo. Reſtat modò inquirere, an delinquat etiam contra juſtitiam is, qui falſum crimen imponit infamatori ſuo mendaci; eo prętextu ductus, ut imminuens authoritatem ſui infamatoris, defendat ſe ab illa infamia, qua illum inurit. Authores, qui negant, hoc peccatum eſſe contra juſtitiam, quando patratur in judicio, quos retuli *c. præc.* illud negant etiam extra judicium.

39. Prima aſſertio. Peccat lethaliter contra juſtitiam, qui extra judicium imponit falſum crimen mendaci infamatori ſuo. Hanc aſſertionem propugnant Sotus, Molina, & Tapia relati *c. præc.* Et ibidem conſtat, hanc eandem eſſe mentem S. Thomæ.

40. Probatur ex principiis ſupra prædictis. Etenim detractor ille prior, ſicut quilibet alius, habet jus ſtrictum ad famam ſuam, & illud non amittit, niſi ubi adfuerit in alio jus defenſionis cum moderamine inculpatę tutelę: ſed infamatus ab illo non habet jus ad defenſionem ſuam cum moderamine inculpatę tutelæ exercendam per impoſitionem falſi criminis, ergo prior ille detractor non amittit in eo caſu jus ad famam; & conſequenter ſi infamatus ab illo detrahit contra famam ejus, peccat contra jus ejus, atque adeo contra juſtitiam.

41. Probatur minor, primò eodem modo, atq; *c. 2. concl. 2.* Nam ut detur moderamen inculpatę tutelę, requiritur, quòd ſe defendens cognoſcat evidenter, illud mediũ eſſe efficax, & unicũ ad ſuam defenſionem, infamatus detractione alterius non poteſt cognoſcere evidenter, impoſitionem falſi criminis eſſe medium efficax ad ſuam defenſionem, cùm plerumq; accidat, non inde recuperari ſuam famã, immò verò inde quandoq; deteriorari; credũt enim homines, infectũ eſſe illo crimine eum, qui habet linguam udacẽ: ergo ille non habet jus ad ſui defenſione cum moderamine inculpatę tutelę per eã falſi criminis impoſitione. Sed neque id eſt medium unicũ ſuæ defenſionis; cũ ſint alia media, quæ adhibere poteſt ad indagandũ veritatem.

42. Con-

42. Confirmatur eadem minor ex doctrina relata S. Thom. *Nam falſitatem proponere in nullo caſu licet*: Sed defendere ſe cum moderamine inculpatæ tutelæ eſt licitum: ergo defendere ſe cum moderamine inculpatæ tutelæ in nullo caſu fit per falſitatem.

43. Secunda aſſertio. Propoſitio, quæ docet peccare lethaliter eum, qui imponit crimen falſum ſuo infamatori, non peccare contra juſtitiam, ſed contra alias virtutes, non ſubiicitur huic damnationi. Ratio eſt eadem, ac ea, quàm inſtruxi pro ſecunda concluſione cap. 3.

CAPUT V.

An reus falsò accuſatus poſſit manifeſtare crimen occultum ſui accuſatoris, aut teſtis?

SUMMARIUM.

Ratio dubitandi à paritate imponendi falſum crimen ad manifeſtationem criminis occulti n. 44. & ſeq.

Peccat reus contra juſtitiam, quando manifeſtatio criminis eſt inutilis ad defenſionem. n. 47. & ſeqq.

Quando manifeſtatio delicti occulti eſt neceſſaria ad defenſionem Rei, licita eſt. n. 48.

Niſi parvum immineat damnum reo, teſti autem magnum. n. 49.

Quomodo hæc opinio non ſubjaceat huic damnationi. n. 50.

Quomodo manifeſtatio delicti occulti habeat paritatem, & diſparitatem reſpectu impoſitionis criminis falſi. n. 51.

Quomodo ex manifeſtatione occulti criminis non inferatur impoſitio falſi. n. 52.

Quæ diverſitas ſit, quoad hoc inter crimen occultum, & ſecretum. num. 53.

Et quid, ſi reus ſciat illud, quia teſtis ſibi manifeſtavit cauſa petendi conſilii? n. 54.

Et quid, ſi per injuriam cognovit reus ejuſmodi delictum? n. 55.

44. HÆc quæſtio ſimilis eſt præcedentibus. Et ratio dubitandi eſt: eſt enim par, aut ſuppar delictum, detrahere proximo, manifeſtando crimen grave occultum illius; ac imponendo illi falſum crimen: ſed reo non licet defendere ſe imponendo falſum crimen teſti iniquo: ergo neque licet defendere ſe, manifeſtando delictum occultum teſtis iniqui.

45. Deinde quamvis hę propoſitiones damnatę ſolùm loquantur de impoſitione falſi criminis, atque adeò ſententia de imponendo falſo crimine ſolùm damnetur expreſsè, videtur tamen hæc altera de manifeſtando crimine occulto teſtis, virtualiter condemnari. Etenim virtualiter damnatur propoſitio, quoties hæc eſt antecedens, unde evidenter infertur propoſitio damnata, ut ſæpius demonſtravimus in ſuperioribus; ſed ex hac propoſitione, quòd reo liceat defendere ſe manifeſtando crimen occultum teſtis iniqui, colligitur evidenter propoſitio damnata, quòd liceat defendere ſe imponendo falſum crimen teſti iniquo; cùm par, aut ſuppar ſit utrunque: ergo virtualiter damnatur prælata propoſitio.

46. Dico primò. Si manifeſtatio ejus delicti eſt inutilis ad defenſionem rei, peccat reus contra juſtitiam manifeſtando delictum teſtis. Ita communiter Theologi. Videantur P. Thomas Sanchez *tom. 2. Conſilior. lib. 6. cap. 5. dub* 23. Lugo Cardin. *tom de juſt. diſp* 40. *ſect. 2. num. 22.* & præcipue P. Molina *tom. 5. de juſt. diſput. 43. num.* 3. Variis autem modis poteſt eſſe inutilis ad defenſionem rei ea manifeſtatio. Primò, ſi crimen manifeſtandum non eſt ex illis, quæ teſtem reddunt inhabilem ad teſtificandum. Secundò, ſi reus id crimen non poſſit probare: nam ſine probatione nihil prodeſt ad defenſionem rei. Tertiò, ſi ſit alia via, per quam poſſit ſe defendere ſine manifeſtatione ejus delicti occulti.

47. Ratio eſt manifeſta: quia ſola cauſa defenſionis poteſt juſtificare propalationē delicti ejus teſtis: ergo ubi non eſt ratio defenſionis, integrum manet jus juſtitiæ, quod habet teſtis ad ſuam famam conſervandam.

48. Dico ſecundò. Quando hæc manifeſtatio delicti occulti neceſſaria eſt ad defenſionem rei, licitum eſt reo facere eam manifeſtationem. Ita Doctores proximè citati. Ratio eſt: quia ſi ei non ſit alia via ſe defendendi, hęc eſt juſta defenſio; & quando in judicio pugnat contra reum, cedit jure ſuo, quantum neceſſe eſt, ut reus ſe defendat. Quod adeò verum eſt, ut Lugo Card. cit. aſſerens Sotum, Malderſi, & Bannezium, dicat eſſe probabile, quod poteſt manifeſtare delictum occultum teſtis, non ſolùm quando teſtis dicit falſum, ſed etiam quando teſtatur verum. Et argumentum ejus urget. Nam teſtis, qui habet illum defectum, licet occultum, inhabilis eſt ad teſtificandum, reus ergo jus habet excludendi a ſua cauſa teſtes inhabiles, & ne ſua cauſa decidatur, niſi per teſtes habiles.

49. Limitant Doctores hanc aſſertionem in caſu, quo parvum damnum immineat reo, teſti autem maximum. Tunc enim peccat lethaliter reus, ſaltem contra charitatem, ſi in tali hypotheſi manifeſtat tale delictum occultum teſtis.

50. Et ex dictis patet, hanc ſententiam, de manifeſtatione occulti delicti teſtificantis, non includi ſub hac damnatione, neque formaliter, neque virtualiter. Non formaliter, quia damnatio non loquitur expreſſe, niſi de eo, qui falſum teſtimonium dicit. Non virtualiter; quia hæc ſententia de manifeſtando occulto crimine teſtis non eſt antecedens, unde inferatur evidenter opinio, quòd reus poteſt imponere falſum crimen teſti iniquo.

51. Ad rationem dubitandi initio hujus capitis propoſitam reſpondeo detractionem proximi, manifeſtando delictum occultum illius, ſine jure defenſionis juſtæ eſſe ſupparem delicto imponendi falſum crimen alicui; non verò, quando manifeſtatur delictum occultum ab habente jus juſtæ defenſionis, modo dicto; hoc enim modo non eſt delictum ea manifeſtatio.

52. Ad argumentationem, quæ ſubjungitur, nego eam propoſitionem de manifeſtando occulto crimine teſtis, eſſe antecedens, unde inferatur probabiliter, ne dum evidenter propoſitio de imponendo falſo crimine. Ad probationem conſtat ex dictis, qua ratione non ſit delictum, manifeſtare crimen occultum teſtis, propter jus defenſionis juſtæ atque adeò non poteſt eſſe delictum ſuppar.

53. Sed ne ingens oriatur æquivocatio, pręmonere oportet, dixiſſe nos, poſſe reum defendere ſe manifeſtando crimen *occultum* teſtis, ſed non dixiſſe crimen *ſecretum*, eſt enim inter hęc magna diverſitas. Et primò quidem difficultas eſt, an reus poſſit manifeſtare delictum teſtis, quod ſibi commiſſum eſt ex fide ſecreti cum pacto de cęlando. Et quidem ejuſmodi pactum de ſecreto cœlando eſt iniquum, v. g. Si ejus ſecretum vergat in damnum grave Reipublicæ, aut tertii. Tunc enim pactum non obligat, etiam ſi juramento firmetur: quia juramentum non eſt vinculum iniquitatis. Si tamen tale ſit pactum, ut licitè poſſit ſervari, illud obligat jure naturali. Et ideò reus non poteſt ſe defendere manifeſtando delictum occultum teſtis, quod ſub pacto tenetur cœlare, niſi circumſtantiæ aliquæ concurrant, quæ pactum reddant irritum.

54. Secundò, ſi reus ſciat illud delictum, quia illud ſibi manifeſtaverat teſtis cauſa petendi conſilii; ſtrictius obligatur reus ad cęlandum, non ſolùm ex pacto tacito, quod intervenit in petitione Conſilii; ſed quia ipſa neceſſitas petendi conſilium facit pactum eſſe ſtrictioris obligationis. Quod adeò verum eſt, ut etiam in Religione, in qua Religioſi cedunt jure ſuo, ut manifeſtentur ſuperiori eorum defectus ab eo, qui extra confeſſionem eos noverit, P. Suarez *t. 4. de Relig. tr. 10. l. 10. c. 7 n. 23.* dixerit, hoc ſtatutum non extendi ad illa, quæ ſubditi: *Secreto, & Conſilii petendi gratia, ut dirigantur, vel juventur, alteri communicaverint*. In tali ergo hypotheſi reus non habet jus manifeſtandi delictum teſtis; atque adeò peccabit contra juſtitiam, ſi illud manifeſtet.

55. Tertiò, cùm per injuriam cognovit reus ejuſmodi delictum, jure naturali tenetur ad illud cęlandum, v. g. Si contra jus illius aperuit litteras ab illo, vel ad illum miſſas, & illis cognovit delictum ejus. Quare delictum ſic cognitum per injuriam, non poteſt reus manifeſtare pro ſui defenſione; neque enim habet jus ad talem defenſionem: quod ſi manifeſtet, erit detractio lethaliter culpabilis. De his ſtrictis obligationibus ſecreti videantur Sotus *l. de ſecreto membr. 3. qu. 4.* P. Molina *t. 5. de juſt. tr. 4. diſp* 34 & 5. P. Thomas Sanch. *t. 2. Conſil. l. 6. c. 6.* P. Leſſius de juſt *c. 11. dub. 8. & 9.* P. Georgius Gobatus *t. 3. tr. 5. c. 19 ſect. 10 & 11.* & plures apud ipſos.

DISERTATIO XXVII.

An inficiatur Simoniæ labe, qui dat temporale pro ſpirituali, ſolùm tanquam motivum, vel tanquam gratuitam compenſationem? Et quid, ſi temporale ſit principale motivum, immò & finis rei ſpiritualis conſequendæ?

CAPUT PRIMUM

Referuntur propoſitiones damnatæ, & præmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

Definitio Simoniæ, ex S. Thoma. n. 3.

Quid intelligatur nomine emptionis, & venditionis, ex Sancto Thoma. n. 4.

Major ejus rei explicatio ex S. Thoma, & S. Bonaventura. n. 5.

Duplex eſt Simonia, ſcilicet juris divini, & juris humani. n. 6.

Objectio Goneti contra hanc diviſionem n. 7.

Authores admittentes eam diviſionem. n. 8.

Quomodo non inferatur mutari naturas rerum per hoc, quòd admittatur Simonia juris humani? n. 9. & ſeqq.

Quomodo permutatio Beneficiorum ſit Simoniaca? n. 12.

1. QUadrageſima quinta ex damnatis propoſitio ſic ſe habet: *Dare temporale pro ſpirituali non eſt Simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, ſed duntaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, vel etiam, quando temporale ſit ſolùm gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut è contra*.

2. Propoſitio quadrageſima ſexta hæc eſt: *Et id quoque locum habet, etiam ſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale; immò etiam ſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis ſic, ut illud pluris æſtimetur, quàm res ſpiritualis*. Ut ergo aſſequamur plenam intelligentiam harum propoſitionum, & damnationis earum, aliqua breviter præmittenda ſunt.

3. Præmito primò, definitionem Simoniæ traditam à S. Thoma 2. 2. *qu.* 100. *art.* 1. & à Theologis omnibus acceptam, eſſe hanc. *Eſt ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum.*

4. Præmitto ſecundò, ipſum doctorem Angelicum explicaſſe, quid intelligatur nomine emptionis, & venditionis, his verbis: *Ad quintum dicendum, quod nomine emptionis, & venditionis intelligitur omnis contractus non gratuitus. Unde nec permutatio præbendarum, vel Eccleſiaſticorum beneficiorum fieri poteſt authoritate partium abſque periculo Simoniæ.* Ex quibus verbis patet primò, omnem contractum oneroſum, ſive (quod idem eſt) non gratuitum circà ſpiritualia, vel ſpiritualibus annexa, eſſe Simoniacum. Eſtque conforme juri Canonico in cap. *Quæſitum* de rerum permut., ubi dicitur: *Præſertim pactione præmiſſa, quæ circà ſpiritualia, vel connexa ſpiritualibus, labem ſemper continet Simoniæ.* Patet ſecundò, definitionem S. Thomæ non limitari ad Simoniam juris divini, ſed extendi etiam ad eam, quæ jure humano inducta eſt, qualis eſt, quæ verſatur circa præbendas, & beneficia Eccleſiaſtica.

5. Id autem magis declarat Angelicus Præceptor in 4. *diſt.* 25 *quæſt.* 3. *ar.* 3. *corp.* his verbis: *Dicendum, quòd Simonia, ut dictum eſt, conſiſtit in emptione, & venditione ſpiritualium, vel eorum, quæ ſunt eis annexa. Emptio autem, vel venditio non ſolùm conſiſtit in datione, vel acceptione pecuniæ, ſed omnium eorum, quorum poteſt pretium numiſmate menſurari. Omnis autem temporalis commodi pretium poteſt numiſmate menſurari. Et ideò quicunque pro aliquo temporali commodo dat aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum, Simoniam committit.* Ex quibus ſatis conſtat, quomodo intelligendum ſit nomen pretii, quo utuntur Doctores in hac materia Simoniæ; non enim intelligitur ſola pecunia, ſed quidquid poteſt pecunia æſtimari. Et conſonat S. Bonaventura in 4. *diſt.* 25. *art.* 5. his verbis: *Dicendum, quòd non ſumitur ita ſtrictè venditio, & emptio, in definitione Simoniæ: ſed dicitur venditio, quando quodcumque pretium facit, dari ſpiritualia; pretio largo modo ſumpto pro temporali commodo, quod eſt tota, & ſola cauſa dationis.*

6. Præmitto tertiò, aliam eſſe Simoniam juris divini, in qua datur pretium pro re ſpirituali; cujus labe infectus eſt Simon Magus, dum contendit emere ab Apoſtolis donum ſupernaturale. Alia eſt juris humani, quo Sacri Canones interdicunt dare, & accipere pretium temporale pro jure etiam temporali, quod ſpiritualibus eſt annexum. Et ita cùm Beneficium Eccleſiaſticum ſit jus percipiendi annuos redditus, annexum tamen officio ſpirituali; Simonia eſt juris humani (juxta probabilem ſententiam plurimorum Theologorum, & Canoniſtarum) dare aliquid temporale pro aſſequenda collatione Beneficii Eccleſiaſtici.

7. In hanc tertiam poſitionem acriter invehitur Gonetus in diſſertatione de Probabilit. *n.* 147. Ait enim: *Cùm Eccleſia non poſſit mutare naturas rerum, nec efficere, quòd Simonia ſit id, quod verè Simonia non eſt, ſi obligatio pecuniæ per modum illecebræ ad conferendum beneficium permovens, Simoniæ labe careat, ex eo præcisè quod Eccleſiæ legibus, & Canonibus vetetur, Simoniaca dici non poterit, ſubindéque à rebus humanis exulabit.* Et num. ſeq. ſubjungit: *Inepta planè ad oppoſitum, & chymærica videtur diſtinctio illa ſimoniæ in ſimoniam juris Divini, & juris Eccleſiaſtici, quam ad vim rationum præcedentium eludendam Recentiores Caſiſtæ excogitarunt.* In quibus verbis duo notanda veniunt, Primum quòd dicat, eam diviſionem à *Recentioribus Caſiſtis eſſe excogitatam*, Secundum, quòd dicat, ex eo quòd Eccleſia non poſſit mutare naturas rerum, non poſſe dari ſimoniam jure humano, quæ non ſit talis jure divino.

8. Circà primum egregiè decipitur Gonetus; ſunt enim ſapientiſſimi viri tam veteres, quàm recentiores, qui docent, dari ſimoniam juris humani. Ita P. Suarez *tom.* 1. *de Relig. tract.* 3. *lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 1 ubi ſic: *Ante omnia ergo ſupponenda eſt diviſio ſimoniæ in eam, quæ eſt contra jus divinum, & eam, quæ tantùm eſt contra Eccleſiaſticum. Quam diviſionem omnes ferè admittunt: ut de juriſperitis conſtat ex Gloſſa in c. [Cum pridem] de pactis. verb. [Illicitæ pactionis] Alia Gloſſa in cap. [Ex part.] 1. de offic. deleg. verb. [Dittere] Quam ibi Innocentius, Oſtienſis, Abbas, & alii approbant. Idem ſentit Gloſſa in cap. [Salvator] 1. qu. 3. verb. [Et judicem] Turrecremata in cap. [Latorem.] art. 2. num. 5. 1. quæſt. 1. Eandem diſtinctionem admittunt Theologi, uno, vel alio excepto, ut infra*, Et deinde *cap* 24. *num.* 12. pro ſententia aſſerente eſſe ſimoniam tantùm contra jus canonicum vendere beneficium Eccleſiaſticum intuitu ſolùm temporalitatis refert Felinum, Decium, Ananiam, Cardinalem, Alexandrum Julium Sarum; Navarrum, Ugolinum, & Thomam de Argentina. Vide quot, & quanti Doctores ex veteribus propugnant ſimoniam juris Eccleſiaſtici. Quo ergo jure dixit Gonetus, quòd id: *Recentiores Caſiſtæ excogitarunt?* Ut omittam immenſam phalangem Theologorum recentiorum eandem concluſionem propugnantium.

9. Ad ſecundum, quod ſubjungit, non dari ſimoniam juris Eccleſiaſtici, ex eo quòd Eccleſia non poſſit mutare naturas, atque adeò non poſſe facere, quòd ſit ſimonia ea, quæ jure divino talis non eſt; reſpondeo, multis demonſtrationibus oſtendi poſſe, nullius eſſe momenti eum diſcurſum deſumptum ex Durando quem refert P. Suarez *cit. cap.* 7. ſed quia hæc in præſenti breviter diſcutio, illis ſuperſedeo, videndis apud P. Suarez eo *cap.* 7.

10. Solum dicam, non mutari rerum naturas, per hoc quod detur ſimonia juris humani. Etenim cum ad Eccleſiam pertineat determinare cultum; quo veneranda eſt Sacra Euchariſtia, ita præcepto ſuo ſtatuit, ne quis accipiat Euchariſtiam, niſi jejunus. Ante præceptum Eccleſiaſticum non erat ſacrilegium, communicare non jejunum, ſicut neque eſt ſacrilegium, quòd moribundus communicet non jejunus, quia præceptum non extenditur ad moribundum. Sed poſt præceptum Eccleſiæ, ſacrilegium eſt, quod quis communicet non jejunus, extra periculum mortis. Sed nunquid Eccleſia mutat naturas rerum, quia ex præcepto ſuo reſultat, eſſe ſacrilegium, quòd ante præceptum non erat ſacrilegium? Minimè. Imò potiùs ipſa rei natura poſtulat, quòd cùm Eccleſia id præcipiat ob reverentiã Euchariſtiæ, qui violat id præceptum, delinquat contra reverentiam debitam Euchariſtiæ; atque adeo committat ſacrilegium.

11. Sic ſimiliter in ſimonia, quia Eccleſia præcipit, neminem privata authoritate commutare unum beneficium cum alio (quod ante præceptum non erat illicitum) idque præcipit ex motivo Religionis, ideò reſultat irreligioſitas ſimoniæ. Videatur P. Suar. *c.* 7. ubi declarat tres modos, quibus poteſt committi ſimonia juris Eccleſiaſtici, nempè ex parte contractus, & ex parte rei venditæ, & ex parte pretii. Confirmatur. Nam antequam Eccleſia prohiberet, ne examinatus ad beneficium parochiale det aliquid, etiam gratis, & liberaliter examinatori; licitum erat dare illud gratis; & tamen Concilium Trid. *ſeſſ.* 24 *c.* 18. de Reform. ait: *Caveantque, ne quidquam prorſus occaſione hujus examinis, nec ante, nec poſt accipiant, alioquin ſimoniæ vitium tam ipſi, quàm alii dantes incurrant.* Nunquid ergo mutavit Concilium naturam ſimoniæ, quia declarat ſimoniacos, illos eos, qui ante prohibitionem non erant tales? vide infra *cap.* 3. *art.* 2.

12. Præmitto quartò id, quod docui in 3 *part. Criſ. Theol. diſp.* 68 *c.* 3. permutationem beneficiorum factam authoritate partium, & ſine authoritate Prælati competentis, eſſe propriè ſimoniacam, & ei convenire definitionem communem ſimoniæ ſupra datam. Et ratio eſt: nam hoc beneficium A, ſive jus percipiendi annuos redditus eſt quid intrinſecè ſpirituale: ſed datur pro alio jure temporali percipiendi annuos redditus, ſcilicet Beneficii B: ergo datur ſpirituale pro temporali. Quod argumentum latè proſecutus ſum loco citato

13. Præterea, nam juxta definitionem S. Thomæ ſupra relatam, *ſimonia eſt ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum*; & juxta ejuſdem declarationem ſupra poſitam, nomine emptionis, & venditionis intelligitur omnis contractus non gratuitus; ſed permutatio unius beneficii cum alio, propria authoritate facta, eſt contractus non gratuitus: ergo ſimoniaca eſt.

CAPUT II.

Quàm certum ſit, eſſe ſimoniam dare temporale tanquam motivum pro ſpirituali aſſequendo, vel efficiendo; aut ſpirituale pro temporali?

SUMMARIUM.

Concluſio tanquam certa ſtatuitur, & explicatur. n. 15.
Duplex modus, quo poteſt caſus contingere, ſcilicet pacto implicito ex parte utriuſque, vel ex parte unius tantùm. n. 16. & 17.
In his caſibus datur ſimonia ſaltem mentalis. n. 18.
Quando quis dat munera, quæ poſſunt allicere animum ad dandum ſpirituale, ſimoniam committit. n. 20.
Colligitur, in ſimonia non dari parvitatem materiæ. n. 21.
Qui leviter inclinat animum electoris, abſolutè non inducit. Ex S. Th. n. 23.
Qui offert temporalia ſub ea intentione, quòd recipiat ſpiritualia, ſimoniacus eſt. n. 24.
Et inde colligitur demonſtratio concluſionis. n. 25.
Objectio ſolvitur. n. 26. & ſeq.
Cùm offertur temporale tanquam motivum ad obtinendum ſpirituale, temporale æquivalenter eſt pretium. n. 28.
Quando corrumpitur Judex muneribus, dicitur vendere juſtitiam, & Quid inde pro concluſione? n. 29. & ſeq.
Qui dicunt ad ſimoniam requiri rationem pretii, non excludunt rationem motivi. n. 31.
Per pecuniam parare ſibi viam ad ſpirituale obtinendum, ſimoniacum eſt. Ex S. Thoma. n. 32.
Eadem veritas oſtenditur ex eo, quòd omnis pactio circà ſpiritualia ſimoniaca eſt. n. 33.
In ratione motivi invenitur pactum. n. 35.
An poſſit accipi aliquid temporale ſpirituali annexum propter temporale tanquam propter motivum intrinſecum? remiſſive n. 36.

14. PRopoſitio damnata reperitur, ut jacet, in P. Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *qu.* 16. *punct.* 3. & in aliis Authoribus. Sed cum prætactus Author ibidem *quæſitunc.* 2. *in reſponſione ad* 2. *objectionem*, dicat eſſe ſimoniam, dare temporale tanquam motivum pro obtinendo beneficio Eccleſiaſtico, quia id eſt ab Eccleſia prohibitum in Sacris Canonibus, dubitari poteſt, in quo ſenſu loquatur P. Valentia. Quod dubium à Romana Cathedra decidendum cenſui *in* 3. *part. Criſ. Theol. diſp.* 57. *n.* 129. ſicut & modò cenſeo.

15. Igitur tanquam certum ſtatuendum eſt, id eſſe ſimoniacum. v. g. Titius ambitioſus obtinendi beneficii dat ſummam pecuniæ collatori, aut præſentatori beneficii Eccleſiaſtici, eo fine, ut præſentator,

tator, vel collator inde moveatur, ut præſentet illũ, aut conferat illi beneficium, nullo pacto expreſſo, neque implicito, cujus ſit externum aliquod ſignum. Similiter ſi quis conferat alteri beneficiũ, aut reſignet beneficium in favorem illius eo fine, ut moveatur ad dandũ illi aliquam pecuniæ quantitatem, aut aliquid æquivalens temporale. Eode modo eſt ſimoniacus peccator, qui cùm ſit indignus abſolutione Sacramentali, ſine ullo pacto expreſſo vult muneribus conſequi abſolutionẽ à Confeſſario; vel ſi quis muneribus corrũpat Judicem Eccleſiaſticũ, ut in favorem ſui exerceat juriſdictionem ſpiritualẽ.

16. Hi autem caſus duplici modo contingere poſſunt. Primò, ſi Titius ſine pacto expreſſo offerat munera Sempronio, ut inde moveatur iſte ad reſignandum beneficium in favorem illius, & Sempronius cognoſcat animum offerendi munera, & re vera moveatur ad talem reſignationem, illamque faciat; & hoc modo uterque eſt ſimoniacus mentali ſimonia, & eſt pactum implicitum ex parte utriuſque: nam quamvis verbis non paciſcantur, id faciunt mediis ſignis externis, quæ gerunt vices verborum. Munera enim data Clerico reſignaturo ſunt ſigna, unde colligit iſte, voluntatem prætenſoris dandi munera, ut acquirat beneficium; & reſignatio beneficii in favorem prætenſoris eſt ſignum, ex quo colligit prætenſor, Clericum reſignatorem attendiſſe ad ſua munera, & propter illa motum eſſe ad reſignationem faciendam in favorem illius. Pactum ergo illud conſtituitur ex ejuſmodi ſignis externis.

17. Secundo modo contingit caſus, ita ut Titius offerat munera Clerico reſignaturo, eo animo, ut moveatur ad hoc, quòd reſignet in favorem ejus; Clericus tamen reſignaturus recipiat munera, & non cognoſcat intentionem Titii, neque ullo modo moveatur ex illis muneribus ad reſignandum in favorem ejus. Et in hoc caſu non eſt pactum utrinque completum, ſed tamen Titius ex parte ſua intentat id genus pacti. In quo caſu Titius ſolus eſt ſimoniacus, quia intentat id genus permutationis rei temporalis pro ſpirituali. Et quidem ſimonia non dicitur eſſe contractus emptionis, & venditionis, ſive permutationis rei temporalis pro ſpirituali; ſed eſt ſtudioſa voluntas emendi, aut vendendi, ſive permutandi, & ideò ſtat quandoq; ſimonia ex parte unius duntaxat. Quod clarè conſpicitur in facto Simonis Magi (unde ſimoniæ nomen ortũ eſt) qui cùm voluerit emere donum Dei, Apoſtoli compeſcuerunt ejus ſacrilegam audaciam.

18. Et quidem in his omnibus caſibus, in quibus datur temporale ut motivũ pro aſſequendo ſpirituali, aut è converſo, reperiri ſimoniã, multis argumentis oſtendi poteſt. Et primò quidem evidens eſt, in his caſibus dari ſimoniam mentalem; hæc enim conſiſtit in eo, quòd detur aliquid temporale cum interna intentione obtinendi aliquid ſpirituale, ut omnes Theologi, & juriſprudentes explicant; ſed in his caſibus, in quibus datur temporale tanquam motivum pro ſpirituali aſſequendo, vel è contra, datur temporale cum intentione interna obtinendi ſpirituale: ergo in his caſibus datur ſimonia mentalis.

19. Et hinc fit, quod pro hac ſententia citari poſſunt omnes Theologi, & Juriſprudentes, qui communi ſuffragio docent, dari ſimoniam mentalem, & eſſe eam, quam explicuimus. Videatur P. Suar. *tom. 1. de Relig. tract. 3. l. c. 41.* id manifeſtè probans *ex c. Tua nos, & ex cap. ultim.* de ſimonia, & omnes Interpretes eorum capitum.

20. Probatur ſecundò *ex cap. Et ſi queſt. §. Quod autem*, de ſimonia, in quo videtur clarè contineri hæc concluſio. *Quod autem ſcriptum eſt: Beatus, qui excutit manus ſuas ab omni munere: de illis donis dictum eſt, quæ accipientis animum allicere, vel pervertere ſolent: quoniam ſi ipſa etiam perſona electi offerat ordinatori, vel conſecratori ſuo electuarium aut de vino, ſive de aliis hujuſmodi, quæ modici pretii fuerint, & quæ voluntatem recipientis inclinare, vel movere non debeant, non tamen Eccleſia Romana interpretari conſuevit, accipientem in his delinquere, vel donantem.* Ex quibus verbis clariſſimè conſtat, eum, qui ordinatori ſuo præbet ea munera, quæ accipientis animum allicere, & movere poſſunt ad dandum ſpirituale, quod petitur, ſimoniacum eſſe: ſi verò præbeat ea munuſcula eſculenta, aut poculenta, quæ voluntatem recipientis movere non debeant, tunc à ſimonia excuſari. Quid clarius dici potuit pro concluſione aſſerente, eſſe ſimoniam, ſi detur munus alicujus valoris, tanquam motivum, aut quod poſſit eſſe motivum ad dandum rem ſpiritualem?

21. Et hinc deciditur ea quæſtio: [An in materia ſimoniæ detur parvitas materiæ?] ex hoc enim *c. Et ſi quæſtiones*, videtur fulciri communis ſententia negans. Si enim daretur parvitas materiæ, eſſet, cùm quis electori. V. g. dat aliquid modici pretii: ſed in hoc caſu omninò excuſat Pontifex à ſimonia eum, qui dat rem modici pretii: non ergo datur parvitas materiæ.

22. Dices, poſſe contingere, quòd perſona electi det aliquid modici pretii, & moveat leviter animum electoris: ergo tunc dabitur parvitas materiæ in motivo, atque adeò in ſimonia.

23. Sed contra eſt. Quia movere, & inducere animum electoris ad dandũ beneficium, eſt vehementer inclinare animum illius, nam qui leviter inclinat, non dicitur inducere: ſicut ergo leviter, & vehementer ſunt termini inter ſe invicem repugnantes, ita motivum, & leviter movere: eſſe ex ſe inductivum, & leviter inducere. Ideò S. Th. *in 4. diſt. 25. ar. 1. qu. 3. ad 1. dixit Quia non eſt probabile, quòd animus Judicis ſpiritualis flectatur ad aliquid faciendum propter parvum munere.*

24. Probatur tertiò *ex cap. Tua nos.* De ſimonia, ubi Innocentius III. conſulitur, an ſit ſimonia, quòd Clericus quidam obtulerit bona ſua Eccleſiæ Canonicorum poſtulans, ut ipſe recipiatur ut Canonicus talis Eccleſiæ. Et reſpondet Pontifex, quòd ſi intervenit pactum de hoc inter Clericum, & Canonicos, iſti, & ille ſimoniaci ſunt: ſi verò, poſtquam obtulit ſua bona Eccleſiæ, poſtulavit, ut reciperetur in Canonicum ſine ullo pacto, non ſunt rei ſimoniæ. Sed quid, ſi non interveniente pacto expreſſo, ipſe Clericus offeret ea intentione, ut inde moverentur ad recipiendum illum in ſuam Eccleſiam, & ſimonialiter Canonici moverentur ex illa oblatione bonorum ad admittendum illum ad Canonicatum? Reſpondet Pontifex: *Si tamen is, qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, ut per temporalia bona, quæ offert, ſpiritualia valeat adipiſci, & Canonici, qui eum in fratrem admittunt, non eſſent eum, niſi commoda temporalia perciperent, admiſſuri, ſine dubio tam ille, quàm iſti apud diſtrictum Judicem (qui ſcrutator eſt cordium, & cognitor ſecretorum) culpabiles judicantur.*

25. Itaque quòd Clericus offerat bona ſua Eccleſiæ Canonicorum ſine pacto, ea intentione, ut per hanc oblationem obtineat Canonicatum, eſt offerre bona ſua tanquam motivum ad obtinendum Canonicatum: ſed Pontifex declarat, Clericum, ſic offerendo ſua bona, eſſe coram Deo ſimoniacum; ſicut & Canonici, ſi intentione ſimili id admittant: ergo ex declaratione Pontificis, ſimoniacum eſt offerre bona ſua tanquam motivum ad obtinendum Canonicatum.

26. Dices. Pontifex non dicit, eos eſſe ſimoniacos, ſed coram Deo culpabiles. Ergo ex hoc textu non rectè probatur, id eſſe ſimoniacũ.

27. Sed contra eſt; eſſe culpabilem in offerendo pecuniam ad obtinendum Canonicatum, non poteſt eſſe culpa in alio genere, quàm ſimoniæ: ergo idem eſt dicere eſſe culpabilem in hoc, quòd offerat pecuniam ad obtinendum Canonicatum, ac dicere eſſe culpabilem vitio ſimoniæ. Ideò poſuit terminum *culpabiles*, & non uſus eſt voce *ſimoniaci*, ne videretur eos adnumerare ſimoniacis, qui tales ſunt in foro exteriori; quia cùm intentio ſit res occulta, ſolùm ea poteſt cognoſci à Deo, qui ſcrutator eſt eorum. Et ideò Gloſſa *verb. Culpabiles*, dicit: *Iſti ſimoniaci non dicuntur, quantum ad Eccleſiam.* Id eſt, in judicio Eccleſiæ. Gloſſa marginalis ibidem ſubjungit. *Tenendum tamen eſt, quòd nunquam ſola intentio inducit, niſi mentalem.* Vide etiam pro aſſertione præcipua *cap. Mandato*, de ſimonia.

28. Probatur quartò. Quoties datur oblatio temporalis pro ſpirituali, quæ æquivalenter eſt emptio, ſive in qua illud temporale æquivalenter eſt pretium, committitur vitium ſimoniæ; ſed quando offertur temporale tanquam motivum ad obtinendum ſpirituale, ea oblatio æquivalenter eſt emptio, & illud temporale æquivalenter eſt pretium: ergo cum ſit ejuſmodi oblatio temporalis tanquam motivum ad obtinendum ſpirituale, committitur ſimonia. Majorem ſupponunt communiter Theologi, & Juriſprudentes, qui dum definiunt, ſimoniam eſſe emptionem, & venditionem ſpiritualis pro temporali, aut è converſo, dicunt ita intelligi definitionem, ut intelligatur quilibet contractus oneroſus, qui in prudentium exiſtimatione ſit equivalenter emptio, & venditio.

29. Jam verò minor probatur manifeſtè. Nam ubi quis datis muneribus movet Judicem, ut ferat pro illo ſententiam iniquã, omnes dicunt, Judicem vendidiſſe Juſtitiam. Quare, niſi quia in prudentum exiſtimatione pro eodem eſt vedere juſtitiã, ac moveri pecunia, aut muneribus ad inferendã injuſtitiam? Ergo offerre temporale tanquã motivum ad obtinẽdum ſpirituale; ſive quod idem eſt, movere muneribus collatorem, ut illi conferat beneficium Eccleſiaſticum, eſt æquivalenter emptio, & præfata munera ſunt æquivalenter pretiũ, & in prudentium exiſtimatione, pro eode habetur muneribus movere collatorem ad conferendum beneficium, ac ſi re ipſa daretur emptio, & venditio. Qua in re non ſpero, inveniri diſparitatem.

30. Et urgetur conſtituendo utranque hypoteſim in Judice Eccleſiaſtico, qui exercet juriſdictionem Eccleſiaſticam circa jus ad beneficium, quod habet Titius contra Sempronium. Si ergo Sempronius muneribus corrumpat Judicem, ut pro illo ferat ſententiam iniquam, & conferat ei beneficium, dicitur Judex vendidiſſe judicium, propter munera, quæ ad id moverunt: ergo dicitur etiam vendidiſſe collationem beneficii propter munera, quæ ad id movebant.

31. Hinc fit, quòd quamvis aliqui Recentiores dicant, ad ſimoniam omninò requiri rationem pretii, non propterea damnandi ſunt, tanquam ſi excluderent rationem motivi; quia expreſsè docent non debere intelligi pretium formale, ſed id, quòd fuerit æquivalenter, ſeu virtualiter pretium. Conſtat autem ex dictis, id genus motivi virtualiter, & æquivalenter eſſe pretium.

32. Probatur quintò. Nam juxta S. Tho. *2. 2. qu. 100. art. 2. ad 2. ſimoniacum eſt: Per pecuniam parare ſibi viam ad ſpirituale obtinendum*: ſed qui dat pecuniam collatori, tãquam motivum ad ſpirituale obtinendum, per pecuniam parat ſibi viam ad ſpirituale obtinendum: ergo ſimoniacum eſt dare pecuniam, aut aliquid aliud temporale collatori, aut preſentatori, tanquam motivum ad ſpirituale obtinendum.

33. Probatur ſextò. Nam, ut conſtat *ex c. Quæſitum* De rerum *permut.* Ex *c. Tua nos.* De ſimonia, & ex aliis textibus juris Canonici, omnis pactio, quæ fit circà ſpiritualia, aut ſpiritualibus annexa, ſimoniaca eſt: ſed quando quis dat munera collatori, tanquam motivum, ut ſibi conferat beneficium; & collator id intelligens, attendens ad præfata munera, & ex illis motus conferat illi beneficium, datur pactum, & ſi non expreſſum, implicitum tamen: ergo dare temporalia munera tanquam motivum ad beneficium Eccleſiaſticum obtinendum, & conferre beneficium Eccleſiaſticum propter munera tanquam propter motivum, eſt utrinque ſimoniacum.

34. Probatur minor. Pactum enim eſt, mutus duorum (aut plurium) conventio, & conſenſus; quando caſus ita contingit, ambo mutuò conveniunt, & conſentiunt; alter dando munera propter beneficium obtinendum, alter conferendum beneficium propter munera: ergo in eo caſu datur pactum, ſaltem implicitum. Vide, quæ in confirmationem hujus dixi ſupra.

35. Probatur ſeptimò. Nam qui daret pecuniam tanquam motivũ inducẽs collatorem, ut ſibi conferat beneficium, quis negabit id eſſe pretium, & procurari emptionem, ſicut qui daret pecuniam judici tanquam motivum ad habendum pro ſe ſententiam iniquã, diceretur cum veritate emiſſe ſententiam? ſed juxta S. Thomam 2. 2. *qu.* 100. *art. ſecundo. Per pecuniam intelligitur omne illud, cujus pretium poteſt pecunia æſtimari*: Ergo qui collatori dat munera (quorum pretium poteſt pecunia æſtimari) tanquam motivum, ut ſibi conferat beneficium, dat quidem pretium, & procurat emptionem beneficii.

36. An autem poſſit accipi aliquid temporale ſpirituali annexum propter aliquid temporale tanquam propter motivum intrinſecum, dicam *cap. 5.*

CAPUT III.

An ſit ſimonia dare temporale pro ſpirituali, aut è converſo, tanquam gratuitam compenſationem?

ARTICULUS I.

An pactum de dando ex gratitudine temporale pro ſpirituali, aut è contra, ſit ſimoniacum?

SUMMARIUM.

Diſcrimen inter gratuitam donationem, & gratuitam compenſationem. n. 37.
Gratuita compenſatio intelligitur ea datio, quæ fit ex gratitudine. n. 38.
An liceat dare aliquid ſpirituali cum pacto dandi aliquid temporale ex præciſa gratitudine. n. 39.
Praxis quorundam obligandi ſe ad tantam pecuniam dandam ex mera gratitudine pro Beneficio. n. 40.
Plures Authores, qui hanc praxim admiſerunt ut probabilem. n. 41.
Authores, qui illam opinionem cenſent improbabilem. n. 43. & ſeq.

37. SUppono, magnum eſſe diſcrimen inter gratuitam donationem, & gratuitam compenſationem. Nam gratuita donatio, eſt, quæ fit ex mera liberalitate, ita ut non detur propter debitũ, neque cum onere. Nam ſi daretur cũ onere dandi, aut faciendi aliquid, non eſſet donatio, ſed contractus onerosus. Et cùm dicitur non dari propter debitũ, intelligitur propter debitum verũ, vel exiſtimatũ. Et licet ad hoc genus pertineat etiam donatio remuneratoria, purè ſpõtanea, juxta communẽ modũ loquẽdi; in præſenti autem ſumi debet liberalis donatio, prout condiſtinguitur à donatione remuneratoria.

38. Juxta terminos ergo hujus decreti gratuita compenſatio intelligitur eſſe ea datio, quæ fit ex gratitudine, ſive propter debitum gratitudinis verum, ſive propter exiſtimatum. Et quod hic ſit ſenſus hujus damnationis, patet: Omnis enim compenſatio vel eſt ex juſtitia, vel ex gratitudine: ſed in hoc decreto non loquitur propoſitio de compenſatione ex juſtitia; hæc enim non eſt gratuita: ergo loquitur de compenſatione, quæ fit ex gratitudine.

39. Damnat ergo Pontifex opinionẽ docentem, non eſſe ſimoniacum illum, qui ex gratuita compenſatione dat temporale pro ſpirituali, vel ſpirituale pro temporali. Circà quod nonnullæ quæſtiones veniunt diſputandæ. Prima, & quæ ad hujus temporis praxim magis eſt neceſſaria, eſt, An licitum ſit dare aliquid ſpirituali annexũ cum pacto, ut recipiens illud ſpirituale ſubeat obligationem, ex præciſa gratitudine, dandi aliquid temporale, vel è converſo? v. g. an licitum ſit Patrono præſentatori Beneficii Eccleſiaſtici præſentare Titiũ ad beneficium talis Eccleſiæ cum pacto, ut gratum ſe exhibeat, & ex gratitudine det tantam pecuniæ quantitatem? Vel, quòd Titius det tantam quantitatem pecuniæ illi Patrono, cum pacto, ut ex gratitudine ſe obliget ad præſentandum filium ſuum ad tale beneficium?

40. Dixi, hujus quæſtionis deciſionem eſſe neceſſariam ad hujus temporis praxim. Audivi enim, eſſe valdè uſitatã his temporibus praxim partis affirmativæ, in quibuſdam locis, ubi non ſemel reſignarũt beneficium in favorem alterius, qui ſe obligabat ad compenſandum beneficentiam per multa millia argenteorum octuplorum (patacones vocant) ſed fallens ſe ipſum dicebat, ſe obligare ad id ex mera gratitudine. Reſignabat etiam beneficia pro decem annatis, computata quantitate redituum annuorum, exigentes eam quantitatem prætextu obligationis antidoralis. Et ſic in multis aliis.

41. Eſſe licitum paciſci, de dando ex gratitudine dono temporali pro re ſpirituali, aut ſpiritualibus annexa, aut è converſo, fuit opinio non paucorum, Ita Diana *part. 2. tract. 2. miſcell. reſol. 39. & part. 10. tr. 5. miſcell. reſol. 5.* & apud ipſum Rocaful. Gaſpar. Hurtado, Machado, Fragoſus, Tannerus, & Felinus. Et aliis in locis præcipuè *par. 11. tract. 5. reſol. 20 §. Dixi* Item apud Amadæum *tract. de ſimonia prop.* 1. tenent Covarru. ſupplementum Gabrielis, Marcus Vidal, Galleti, Cœleſtinus, Giulinus, Joannes de Soria, & alii Sed non omnes, qui citantur, militant pro ea opinione, quamvis dicant, illum, qui reſignat beneficium in favorem Titii, poſſe petere, impleat obligationem antidoralem, ſine eo quòd ſubeat novam obligationem: quod eſt valdè diverſum, ut mox dicam.

42. Alii verò præcipuè ex Recentioribus Theologis, dicunt talem reſignantem in favorem Titii, poſſe imponere novam obligationem Titio, implendi obligationem antidoralem, dando ſibi ex gratitudine donum temporale, idque ſub ea conditione, quòd ſi nolit dare donum antidorale, non reſignabit beneficiũ in favorem illius.

43. Quam opinionem ſemper judicavi improbabilem, etiam antè condemnationem ejus. Nam Pater Suar. *to. 1. de Relig. lib. 4. de ſimonia c. 5. nu. 11.* ait: *Hanc dico eſſe non palliatam, ſed manifeſtam ſimoniam, vel uſuram, & contrarium aperire viam, & januam latiſſimam uſuris, & ſimoniis*. Et *n. 8.* dixerat, *Eorum ſententia probabilis non eſt*.

44. Et P. Joſephus Gibalinus *in tract. de ſimonia quæſt. 18 conſectario 3 nu. 5.* de præfata opinione hoc profert judicium: *Hanc tamen ſententiam cæteri paſſim rejiciunt, imò & aliqui graviori nota configunt, & tanquam temerariam damnant, & re ipſa ſimoniacam, aut ſimoniæ periculo proximam, quam qui ſi ſequamur, mirum rerum omnium confuſionem inducemus: omnes enim dicent, ſe paciſci de aliquo temporali pro ſpirituali, tanquam de antidoro, & non de pretio, eaque ſimulatione agent omnes contractiones ſimoniacas magno animarum damno, vagabiturque impunè ſimonia, & omnia ſacra contaminabit*.

45. Et præter hos duos Authores ſunt ejuſdem ſententiæ apud Suarium, ubi ſupra *cap. 45. n. 9.* D. Thomas, Innocentius, Cajetanus, Sotus, Gabriel, Oſtienſis, & Felinus.

ARTICULUS II.

Urgentibus argumentis roboratur aſſertio tradita.

SUMMARIUM.

Qui exigit titulo gratitudinis aliquid temporale, excedit limites obligationis antidoralis. n. 46 & ſeq.
Qui recipit benefactum ab exigente quancunque compenſationem, etiam gratuitam, non obligatur antidoraliter. n. 50.
Confirmatur ex Seneca. n. 51. & ſeqq.
Evaſio impugnatur. n. 53. & ſeq.
Propoſitio in ſimili caſu ſtabilitur doctrina tradita. n. 55.

46. PRobatur primò ex dictis de uſura, in qua eadem ratio militat. Qui conferens beneficium Eccleſiaſticum exigit titulo gratitudinis, ſive obligationis antidoralis aliquod donum temporale, exigit aliquid ſupra ipſam obligationem antidoralem, ſive ultra debitum gratitudinis: ergo implicat, quòd exigatur illud donum temporale, & quòd illud ſit ex debito obligationis antidoralis. Probatur antecedens: Nam obligatio naturalis, qua obſtringitur ille, qui accepit aliquod beneficium, non determinat aliquid temporale, per quod debeat recompenſare ex gratitudine beneficium acceptum; cum ſufficienter impleat eam obligationem naturalem antidoralem, per hoc quod fundat preces ad Deum pro eo, & ad ſummum tenéatur ad aliquam opem temporalem, ſi benefactor conſtituatur in extrema, aut gravi neceſſitate, & ut brevioribus terminis dicã, ſolùm tenetur ad gratificandũ, prout ipſe acceptor beneficii elegerit ſpontaneè: ergo qui pro collato beneficio Eccleſiaſtico exigit aliquid tẽporale, exigit aliquid, ad quod non obligat ipſa obligatio antidoralis. Ergo vult obligare illũ ad aliquid, ad quod non tenetur ex gratitudine.

47. Confirmatur primò. Nam obligatio antidoralis naſcitur ex ipſa datione beneficii; ſed ex datione beneficii non oritur obligatio dandi talem compenſationem pecuniæ, aut munerum: ergo obligatio dandi talem compenſationem pecuniæ, aut munerum non eſt obligatio antidoralis. Ergo ea eſt nova obligatio, & oneroſa.

48. Confirmatur ſecundò. Nam obligatio, quam imponit collator beneficii accipienti illud, dandi ex gratitudine tantam quantitatem, continet duplicem obligationem. Prima eſt obligatio antidoralis, & quia hæc non obligat ad dandam pecuniam, obligatio, quæ imponitur dandi pecuniam, eſt alia ſecunda obligatio de novo impoſita, illa quidem oneroſa: ergo ultra obligationem antidoralem imponitur obligatio oneroſa: cùm ergo contractus oneroſus, in quo detur temporale pro ſpirituali, & è contra ſit ſimoniacus, & hic ultra obligationem gratitudinis inveniatur contractus oneroſus, fit evidens, in eo committi ſimoniam.

49. Confirmatur tertiò. Obligatio antidoralis naſcitur ex datione beneficii. & obligatio dãdi pecuniã pro re ſpirituali naſcitur ex novo pacto dandi pecuniã: ergo hæc obligatio dandi pecuniam diverſa eſt ab obligatione antidorali, atque adeo nõ datur pecunia ex obligatione antidorali, ſed ex contractu oneroſo, & conſequenter ſimoniaco.

50. Probatur ſecundò. Qui recipit aliquod benefactum ab eo, qui petet quocunque modo compenſationem, non tenetur obligatione antidorali. nam eo ipſo quod exigit compenſationem, non facit beneficium, ſed magis conſulit ſuæ rei; atqui acceptor benefacti non habet titulum, ob quem debeat oſtendere gratitudinem ſuam: ergo implicat, quòd recipiens beneficium Eccleſiaſticum, à quo exigitur ex compenſatione, det ex gratitudine eam compenſationem temporalem, quam exigit collator.

51 Confirmatur ex Principe Philoſophiæ Stoicæ Seneca, *qui l. 4. de Benefic. c. 3.* ſic diſſerit: *Nulli ergo beneficium dabunt, ſi una dandi cauſa eſt, ſe intueri, ac commodum ſuum. Iſtud non eſt beneficium, ſed fœnus: circumſpicere, non ubi ponas, ſed ubi quæſtuoſiſſimè habeas, unde facillimè tollas.* Unde quando collator Beneficii Eccleſiaſtici exigit compenſationem temporalem, quamvis dandam prætextu gratitudinis; reſponderi illi debet cum Seneca: *Iſtud non eſt beneficium, ſed fœnus.*

52 Et *lib. primò, de Benefic. cap. 1.* ait: *Nemo autem libenter debet, quod non accepit, ſed expreſſit.* Ideſt, nemo debet exhibere ſe gratum, pro eo beneficio, quod non accepit gratis, ſed extorſit in vim compenſationis promiſſæ. Et paulò inferius: *Demus beneficia, non fœneremus. Dignus eſt decipi, qui de recipiendo cogitavit, cùm daret.* Sed quare dignus eſt decipi, niſi quia non debetur ei obſequium gratitudinis, eo ipſo quod de recipiendo cogitavit. Et magis explicuit paulò poſt. Quæ (beneficia) *ſi quis non dat, quia recipit, dedit, ut reciperet, bonamque ingratorum fecit cauſam.* Ideſt; bonam habent cauſam ad non exhibendum obſequia gratitudinis, non autem cauſa eſſet bona, ſi adhuc perſiſteret obligatio gratitudinis.

53. Dices. Adhuc pactum gratitudinis faciendum, non attendi debere, niſi primùm tempus, in quo promittitur beneficium, & hoc præciſè attento, deberi obſequia gratitudinis, ſuper quibus quare non erit licitum paciſci.

54. Sed hæc evaſio non valet, quantumvis moralitatem contractus oneroſi, & gratitudinis velint reducere ad metaphyſicas præciſiones. Etenim quando Collator vult conferre beneficium Eccleſiaſticum, & declarat intentionem ſuam reſpiciendi ad compenſationem, antequam fiat pactum, jam ceſſat obligatio gratitudininis in recepturo beneficiũm: *dignus eſt enim decipi, qui de recipiendo cogitavit, cùm daret.* Ut dixit Stoicorum Princeps. Nam eo ipſo quòd cogitavit de compenſatione beneficii, quod mihi dat, nullas ei gratias referre debeo.

55. Probatur tertiò proponendo caſum, quem etiam agens de uſuris propoſui, ex quo infertur evidenter, eum, qui dat beneficium Eccleſiaſticum obligans alium, ut prætextu obligationis antidoralis det certam pecuniæ quantitatem, committere ſimoniam palliatam eo prætextu. Titius Canonicus Eccleſiæ Cathedralis habeat equum valoris trecentum argenteorum octuplorũ, habet etiã ſuam præbendam, cujus decẽ annatæ ſunt argentei octupli uſque ad viginti millia. Sẽpronius deſiderat ſibi equum, & Cajus deſiderat, ut in ſui favorem reſignet Titius præbendã. Acceſſit Sempronius, & poſtulavit ut venderet ſibi equũ. Negavit Titius, ſe venditurũ, dicens eſſe cõtra generoſitatem viri nobilis vendere; & ſubjungens, velle ſe dare illi equũ, ſed ſub pacto, quòd titulo gratitudinis daret ſibi eos trecentos argenteos octuplos. Numquid non rideres talem modum gratitudinis? Numquid negare poſſes, eam eſſe gratitudinem ridiculam?

56. Vide ergo, an invenias aliquod diſcrimen in ſecunda parte hujus caſus. Nam Cajus poſtulavit à Titio, ut in favorem ſuum reſignaret Canonicatum; reſpondit Titius, libenter facturum, ſi Cajus ſe obliget, ad dandum ſibi ex gratitudine decem annatas, ideſt viginti millia octuplorum argenteorum. Quodnã diſcrimen aſſignabis inter eam donationem equi, & hanc reſignationem præbendæ. Nam vel utraque eſt verè emptio, & venditio, vel utraque eſt donatio liberalis, cui ea officia gratitudinis debeantur. Quòd ſi hoc ſecũdum dixeris, quis non ridebit? Patet ergo, hanc reſignationem præbendæ in favorem Caii eſſe ſimoniã palliatã prætextu ridiculo gratitudinis, vel potius, ut dixi Suarius ſupra, ſimoniam manifeſtam.

ARTICULUS III.

Occuritur Objectionibus.

SUMMARIUM.

Non eſt ſimonia, quòd fiat pactum de implenda obligatione antidorali, ſi utro fiat de tali obligatione doni temporalis, ſimoniacum eſt. n. 58.

Qui facit pactum de nova obligatione ultra antidoralem, ſimoniam committit. n. 60.

Quomodo intelligantur termini emptionis, & venditionis in definitione ſimoniæ. n. 63.

57. OBiicies primò. Non eſt ſimoniacum pactum de eo, quod de jure ineſt: nam ſi collator beneficii Eccleſiaſtici paciſcatur cum recipiente illud, quòd ſoluturus ſit annuos redditus ex cenſu, qui impoſitus eſt ſuper fundo ipſius Beneficii, nihil continet ſimoniæ, quia de jure ineſt obligatio ſolvendi eos redditus, & idem eſt, ſi paciſcatur de ſolvenda penſione, quæ anteà erat impoſita authoritate Pontificis: ſed obligatio antidoralis de jure ineſt in quolibet recipiente beneficium: ergo non eſt ſimoniacum pactum de obligatione antidorali implenda.

58. Reſpondetur, quamvis poſſit concedi totum; quia ex eo, quòd poſſit fieri pactum de obligatione antidorali implenda, non infertur, quòd ratione illius obligationis teneatur ad dandum temporale pro ſpirituali, aut è contra; ſed majoris explicationis gratia diſtinguo minorem: obligatio antidoralis [de obſequio tali determinato,] de jure ineſt, nego [de obſequio ad placitum rationale recipientis beneficium,] concedo. Quæ diſtinctio patet ex dictis.

59. Objicies ſecundò. Qui recipit à collatore beneficiũ Eccleſiaſticum, cùm eo ipſo ſubeat obligationem antidoralem, poteſt ſponte offerre impletionem talis obligationis, faciendam per aliquid temporale determinatum: ſed hæc promiſſio acceptata à collatore eſt pactum de tali determinata impletione facienda per aliquid temporale: ergo poteſt fieri pactum de implenda obligatione antidorali per aliquid temporale, atque adeò de tali compenſatione gratuita.

60. Reſpondeo diſtinguendo majorem: poteſt promittere implere obligationem antidoralem per aliquid temporale determinatum [faciendo novam obligationem ultra antidoralem,] nego; [ita ut maneat in ſola obligatione antidorali,] omitto. Poteſt quidem determinare voluntatem dandi illud temporale: ſed non propterea manet obligatus ad id temporale, quia non ſe intendit obligare, niſi ad illud ſolum, ad quod obligat ipſa obligatio antidoralis. Et cum hæc ſufficienter impleatur fundendo preces ad Deum pro benefactore, vi illius promiſſionis, quæ nihil addit obligationis ultra antidoralem, non obligatur ad aliquid temporale, ſed ſolùm ad illud obſequium, quod ipſi rationabiliter placuerit. Quod ſi ea promiſſio aliquam ampliorem obligationem ſuperaddat, ſimonia eſt; utpote pactum novum ultra obligationem antidoralem.

61. Itaque ſi talis promiſſio implendi obligationem antidoralem per aliquid temporale determinatum, nihil aliud ſit, quàm (ut loquitur P. Suar. *lib 4. de ſimonia cap. 5. n. 9.*) *commemoratio, & recognitio* obligationis antidoralis; hoc modo non inducit novam obligationem, & ideò non manet ille obligatus ad talem determinatam compenſationem, quam ſpontè obtulit; ſed poteſt mutare in aliud obſequium fundendi preces ad Deum pro benefactore, aut aliud quidpiam. Si verò ſit promiſſio inducens obligationem ad tale temporale, hoc modo ſimonia committitur. Dixi, *Omitto*, qua id ſolùm habet locum in ſpeculatione, non in praxi; in qua, ut verba ligant homines, verba promiſſoria relinquunt hominem practicè in nova obligatione, ultra antidoralem.

62. Obiicies tertiò. Non datur ſimonia, niſi ubi datur temporale tanquam pretium rei ſpiritualis, vel è contra; ſic enim omnes admittunt in definitione ſimoniæ: ſed temporale, quod datur etiam cum pacto expreſſo, propter gratitudinem, non datur tanquam pretium: ergo cùm datur illud temporale, etiam cum pacto expreſſo, non datur ſimonia.

63. Reſpondetur, omnes Theologos, & Juriſprudentes admittere definitionem ſimoniæ ſub terminis emptionis, & venditionis, & pretii; ſed ſimul explicare, nomine emptionis, & venditionis intelligi in hac materia quemlibet contractum oneroſum, aut commutationem ſpiritualis pro temporali; aut è converſo. Nam, ut initio capitis 1. notavi, S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 1. ubi ſimoniam explicavit ſub terminis emptionis, & venditionis, poſteà ad quintum dixit, *nomine emptionis, & venditionis intelligi omnem contractum non gratuitum.* Juxta quam explicationem neganda eſt minor: Nam, ut dictum eſt, illud pactum de tali compenſatione gratuita eſt contractus oneroſus diſtinctus ab obligatione antidorali.

ARTICULUS IV.

An ſit ſimoniacus, qui accipiens beneficium Eccleſiaſticum promittit ſe fore gratum?

SUMMARIUM.

Proponitur caſus frequentior. n. 64.

Si ea promiſſio ſit ſine intentione dandi temporale pro ſpirituali, non eſt ſimoniaca. n. 65.

Si attentis circumſtantiis, ſignificat ſe daturum temporale pro ſpirituali, committitur ſimonia. n. 66.

Hæc non eſt ſolùm mentalis, ſed etiam conventionalis n. 67.

64. FRequens eſt inter eos, qui aſpirant ad beneficia Eccleſiaſtica obtinenda, ut cum quis reſignat beneficium in favorem alterius, iſte reſignatarius, ne incidere videatur in ſimoniaci criminis barathrum, non velit deſignare quantitatem pecuniæ tribuendæ reſignatori, ſed ſolùm dicat reſignatori: *Fiduciam habe in me, ero enim tibi gratus.* Alii autem hæc ſola verba proferunt: *Ero tibi gratus.* Inquirimus ergo in præſenti, an horum verborum prolatio ſit ſufficiens ad crimen ſimoniæ. Et ex dictis facilis eſt reſponſio.

65. Dico primò. Si hæc verba, *Ero tibi gratus*, dicantur ſyncerè, & ſine intentione dandi temporale pro ſpirituali, ſed ſolùm exponendo ſuam obligationem antidoralem, non committi ſimoniam. Patet. Nam per hæc verba non manet obligatus ad dandum aliquid temporale, ſed ſolùm ad implendam obligationem antidoralem, quam implere poteſt fundendo preces ad Deum pro reſignatore. in hoc autem nullum eſt veſtigium ſimoniæ: ergo.

66. Dico ſecundò. Si quis dicat ea verba taliter, quòd attentis circumſtantiis, ſignificet ſe daturum tempore pro ſpirituali, ut in caſu initio articuli propoſito, committit crimen ſimoniæ. Patet etiam hæc ſecunda concluſio ex dictis. Quia quamvis ea prolatio verborũ nudè ſumpta non ſignificet aliquod munus temporale tribuendũ ex circumſtantiis, & communi modo loquendi inter ejuſmodi Clericos uſitato, verè ſignificat tribuendam eſſe compenſationem tẽporalem. Conſtat autem ex ſupradictis in articulis antecedentibus, eum,

qui promittit, ſe daturum ex gratitudine compenſationem temporalem, facere novam obligationem, & novum pactum, ultra obligationem antidoralem, atque adeò committere ſimoniam.

67. Inquiritur ſecundò, an in caſu hujus ſecundæ concluſionis cōmittetur ſimonia ſolùm mentalis, contra quā non ſunt impoſitę pœnę in jure Canonico; an verò etiam ſimonia conventionalis? Et dicendū eſt, in tali caſu non duntaxat mentalem, ſed etiam conventionalem, ſimoniam committi pęnis juris Canonici condemnandam. Probatur. Nam ea verba: *Ero tibi gratus*, ita inter illos ſunt accepta, ut ſignificent promiſſionem compenſationis temporalis: ergo non eſt ſimonia duntaxat ex intentione, ſed etiam ex ſignificatione verborum, & ſignis externis: ſed hæc eſt ſimonia conventionalis: ergo.

CAPUT VI.

An Eccleſia poſſit prohibere tanquam ſimoniacum, quod recipiens aliquid ſpirituale, faciat donationem ſpontaneam; & an de facto prohibuerit?

ARTICULUS I.

Duæ priores quæſtiones diſcutiuntur.

SUMMARIUM.

Explicatur vis difficultatis. n. 68.
Tres quæſtiones continentur ſub titulo. n. 69.
Eccleſia poteſt prohibere donationes gratuitas propter ſpeciem mali. n. 70.
Probatio ex Divo Paulo. n. 71.
Donationes purè liberales aliquando afferunt ſuſpicionem ſimoniæ. nu. & ſeq.
Cùm Eccleſia prohibet eas donationes, illæ ſunt ſimoniacæ. n. 74.
Quomodo intelligatur, quòd lex fundata in præſumptione falſa non obligat? n. 76. & ſeq.
Quomodo illi donationi conveniat definitio ſimoniæ? n. 77. & ſeq.
Quomodo Eccleſia poſſit facere, quòd ſit ſimoniaca illa actio, quæ ex natura ſua non eſt talis? n. 79 remiſſivè.

68. INitio *capitis* 2. diximus, quanta ſit diverſitas inter compenſationem gratuitam, & donationem gratuitam: hæc enim eſt ſpontanea, & purè liberalis, & non dat temporale pro ſpirituali: quamvis illud det præcedente datione rei ſpiritualis. Nam præpoſitio *Pro*, quæ denotat compenſationem, vel commutationem, non cadit in illud, quod datur merè gratis. Et cùm *cap. præced.* tractaverimus de compenſatione gratuita, dicemus modo de donatione gratuita, & purè liberali.

69. Igitur ſub titulo hujus capitis continentur tres quęſtiones. Prima: An Eccleſia poſſit prohibere donationē gratuitam, & purè liberalem, faciendam ei, qui dedit aliquid ſpirituale, aut ſpirituali annexum? Secunda: An caſu, quo id prohiberet, violatio ejus prohibitionis eſſet ſimoniaca? Tertia: An de facto Eccleſia ita prohibuerit?

70. Quod attinet ad primam quæſtionem, dicendum eſt, poſſe Eccleſiam facere eam prohibitionem. Ita Pater Suarez, *l. 4. de ſimonia, c. 49. num. 5.* & Pater Gibalinus *de ſimonia qu. 18. conſectar. 2. num. 2.* Probatur. Eccleſia enim ſolùm poteſt prohibere actiones ex ſe pravas, ſed etiam eas, quę ſuo judicio afferunt ſuſpicionem, aut ſpeciem mali: ſed fieri poteſt, quòd judicio Eccleſię aliquę donationes gratuitæ factę ab illis, qui recipiunt ſpiritualia, habeāt ſuſpicionem, & ſpeciem mali: ergo eas donationes gratuitas poteſt Eccleſia prohibere.

71. Major per ſe patet, & probatur ex D. Paulo 1. *Theſſalon. c. 5.* ubi ait: *Ab omni ſpecie mali abſtinete.* Ab illis autem, à quibus cenſet D. Paulus abſtinendum eſſe, poteſt Eccleſia præcipere fidelibus, ut abſtineant. Confirmatur. Eccleſia enim poteſt præcipere, quidquid oportet ad vitam Chriſtianam rectè inſtituendam; ſed ad vitam Chriſtianam rectè inſtituendam oportet ab omni ſpecie mali abſtinere, ut conſtat ex D. Paulo: ergo poteſt præcipere abſtinentiam ab illis, quæ afferunt ſpeciem mali.

72. Minor verò prioris ſyllogiſmi non minus conſtat: ſolent enim ejuſmodi donationes, licet plures liberales, afferre ſuſpicionem, & ſpeciem ſimoniæ, quando qui recipit ſpiritualia, dat purè liberaliter temporalia: ergo poteſt fieri, quòd judicio Eccleſiæ ejuſmodi donationes purè liberales habeant ſpeciem mali.

73. Confirmatur. Nam Eccleſia prohibuit permutationem unius beneficii cum alio factam anthoritate propria, quia licet in rigore loquendo non fiat permutatio temporalis cum ſpirituali (quamvis aliquo modo dici poſſit, tunc dari temporale pro ſpirituali, ut dixi in 3. *part. Cr. ſ. Theol. diſp. 68. c. 3.*) tamen quia ea actio affert ſpeciem mali, quæ dedecet res ſpirituales, id prohibuit Eccleſia intuitu Religionis: ergo ſimiliter intuitu Religionis poteſt Eccleſia prohibere eas donationes ſpontaneas, quæ præſeferunt ſpeciem mali, & conſequenter indecentiam reſpectu rerum ſpiritualium.

74. Ad ſecundam quæſtionem dicendum eſt, caſu, quo prohibeat Eccleſia intuitu Religionis donationes omninò gratis factas occaſione actionis ſpiritualis, [illegible] fore ſimoniacas. Ita Pater Suarez, ubi ſup. Et ratio mihi videtur [illegible]. Etenim, quando Eccleſia prohibet actionem intuitu Religionis, violatio ejus prohibitionis eſt irreligioſa, & ſacrilega; ut patet in prohibitione accipiendi Euchariſtiam poſt ſumptionem cibi, vel potus: cujus violatio ſacrilega eſt; cùm ante prohibitionem talis ſuſceptio Euchariſtiæ nihil haberet ſacrilegii: ergo prohibitio illius ſpontaneæ donationis facta intuitu Religionis eſſet ſaltem irreligioſa, & ſacrilega. Deinde enim non fieret ea prohibitio utcumque intuitu Religionis, ſed quia illa donatio, licèt ſpontanea, haberet ſpeciem mali, & commutationis temporalis pro ſpirituali, ita non eſſet irreligioſa utcumque, ſed in eodem ordine, in quo eſt commutatio temporalis pro ſpirituali.

75. Dices primò. Lex quæ fundatur in præſumptione, ſi præſumptio hic, & nunc eſt falſa, tunc non obligat: ſed lex, quæ prohiberet donationem liberalem, propter ſpeciem mali, ſive propter prçſumptionem pacti initi, ſæpiùs contingere poteſt, quòd nitatur in præſumptione falſa: ergo tunc non obligabit.

76. Reſp. diſtinguendo majorem: [ſi ipſa præſumptio (ſive vera, ſive falſa,) cenſeatur indecens reſpectu rerum ſpiritualium, & ideò prohibeatur,] non obligat, nego; [ſi non cenſeatur afferre eam ſpecialem indecentiam,] concedo. Et ſic intelligenda eſt ea propoſitio, quę communiter traditur à Doctoribus. Itaque quando prçſumptio, ſive vera, ſive falſa, affert indecentiam, aut nocumentum, aut aliud grave inconveniens, & lex fertur propter vitandam eam indecentiam, aut nocumentum, &c., quòd affert aliqua actio, etiam ſi præſumptio ſit falſa, non ceſſat finis legis, atque adeò obligat ipſa lex.

77. Dices ſecundò. Illa actio non eſt ſimoniaca, cui non convenit definitio ſimoniæ: ſed definitio ſimoniæ non convenit illi donationi liberali: ergo hæc non eſt ſimoniaca. Probatur minor. Nam definitio ſimoniæ ex S. Thoma initio hujus diſſertationis relata eſt *Studioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum*: Quæ verba, ut explicat idem S. Doctor, comprehendunt omnem contractum non gratuitum: ſed donatio liberalis, quamvis facta occaſione doni ſpiritualis, non poteſt dici contractus non gratuitus, quia neque eſt contractus, neque eſt non gratuitus: ergo non convenit illi definitio ſimoniæ.

78. Reſp. definitiones rerum moralium intelligendas eſſe in eo ſenſu, qui colligitur ex diſpoſitionibus Eccleſię. Si ergo Eccleſia intuitu Religionis prohibeat non ſolùm contractus oneroſos, ſed eas actiones, quę habent ſpeciem, & ſuſpicionem taliū contractuū, quia talem ſuſpicionem cenſet indecētem reſpectu rerum ſpiritualium, dicendum eſt, definitionem intelligi debere etiam de contractu exiſtimato prohibito, ut tali. Et ita reſpondet P. Suarez ſupra relatus.

79. Dices tertiò. Eccleſia non poteſt mutare naturas rerum: ſed donatio purè liberalis ex natura ſua non eſt ſimoniaca: ergo Eccleſia non poteſt mutare naturam illius, neque facere, quòd talis donatio, ſit ſimoniaca. Sed huic objectioni ſatisfeci *c. 1. nu. 7. & ſeq.*

ARTICULUS II.

An in aliquibus caſibus prohibuerit Eccleſia donationem purè liberalem, tanquam ſimoniacam.

SUMMARIUM.

Duplex ſententia, & ejus Authores. n. 80.
Prohibet Tridentinum donationem liberalem pro Sacramento Ordinis ſuſcipiendo. n. 81.
Eam donationem prohibet tanquam ſimoniacam. n. 82.
Prohibet etiam, ne examinatores ad beneficium parochiale aliquid accipiant ab examinandis, declaratque ſimoniacos eos, qui accipiunt. n. 83.
Prohibet id propter amovendam ſuſpicionem avaritiæ. n. 84.
Alii textus juris Canonici examinantur. n. 85.
Aliquæ donationes approbantur in jure, ſi fiant animo liberali. n. 68.

80. IN hac quęſtione Pater Caſtro Palao, *to. 3. tr. de ſimonia punct. 5. n. 6.* & P. Gibalinus *de ſimon. qu. 18. num. 2.* aſſerunt, nullam donationem purè gratuitam prohiberi ab Eccleſia ut ſimoniacam, prçſertim extra materiam beneficiorum. P. Suarez *to. 1. de Relig. l. 4. de Simonia c. 49.* in materia ordinis inclinat magis in eam ſententiam, quòd donatio purè liberalis prohibeatur ut ſimoniaca ab Eccleſia; generaliter tamen docere videtur, aliquas ejuſmodi donationes eſſe prohibitas, ut ſimoniacas, ex quibus aliquas ibidem explicat.

81. Et hanc ſecundam ſententiam cenſeo veram. Et primò quidem Tridentinum *ſeſſ. 21. cap. 1.* de reformat. quamcunque donationem, quantumvis merè liberalem, pro Sacramento Ordinis ſuſcipiendo, prohibet intuitu Religionis, propter ſuſpicionem avaritiæ, ſive contractus oneroſi omninò indecentem tam ſacris myſteriis. Quòd prohibeat eas donationes omninò liberales, conſtat his verbis: *Nihil pro collatione quorumcunque Ordinum, etiam Clericalis tonſuræ, nec pro litteris dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia quacunque de cauſa, etiam* SPONTE OBLATUM, *Epiſcopi, & alii Ordinum collatores, aut eorum miniſtri quovis prætextu accipiant.* Ubi manifeſtum eſt, præcipere Concilium, ne Epiſcopi, aut miniſtri aliquid accipiant, etiam ſpontè, & liberaliter oblatum. *Notarii verò in iis tantùm locis, in quibus non urget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi, pro ſingulis litteris dimiſſoriis, aut teſtimonialibus decimam tantùm unius aurei partem accipere poſſint,*

dummo-

dummodo eis nullum ſalarium ſit conſtitutum pro officio exercendo nec Epiſcopo ex Notarii commodis aliquod emolumentum ex eiſdem ordinum collationibus directè, vel indirectè provenire poſſit. Cenſet autem Concilium, pro dignitate tam ſacrorum myſteriorum, hæc non miniſtrari omninò gratis, ſi aliquid recipiat collator, vel Miniſter, etiam per gratiolam, & liberalem donationem. Et ideò ſubjungit: *Tunc enim gratis operam ſuam eis præſtare omninò teneri decernit.* Et deinde reprobat contrariam conſuetudinem.

82. Quòd autem eam donationem, quantumvis liberalem, in miniſtratione ordinum, prohibeat Concilium tanquam ſimoniacam, conſtat primò ex proœmio, ubi dicitur: *Quoniam ab Eccleſiaſtico Ordine omnis avaritiæ ſuſpicio abeſſe debet.* Ubi notabis primò, ſuſpicionem avaritiæ eſſe ſuſpicionem contractus onerosi, in quo detur temporale pro ſpirituali. Notabis ſecundò, non ſolum eſſe indecentem, & irreverentem Sacris Ordinibus, ipſum contractum onerosum, in quo detur temporale pro ordine ſuſcipiendo, ſed etiam cenſeri à Concilio irreverentem, & indecentem Sacris Ordinibus ſuſpicionem contractus onerosi. Motivum autem prohibendi actionem propter ſuſpicionem contractus onerosi dandi temporale pro ſpirituali, eſſe ejuſdem rationis, ac motivum prohibendi actionem propter verum contractum onerosum dandi temporale pro ſpirituali; atque adeò utrunque eſt motivum prohibendi actionem tanquam ſimoniacam. Et ideò ſubdit Concilium. *Contrarias taxas, ac ſtatuta, & conſuetudines etiam immemorabiles quorumcunque locorum, quæ potiùs abuſus, & corruptela, SIMONIACÆ pravitati faventes, nuncupari poſſunt, penitus caſſando, & interdicendo. Et qui ſecùs fecerint, tam dantes, quàm accipientes, ultra Divinam ultionem, pœnas à jure inflictas ipſo facto incurrant.* Scio, Authores magni nominis non agnoſcere ſimoniam in hac prohibitione, ſed vel injuſtitiam, vel inobedientiam, vel avaritiam, præcipuè quoad pœnas incurrendas. Cenſeo tamen vim inferri verbis Concilii, ſi aliter intelligantur.

83. Secundò Concilium Tridentinum *ſeſſ. 24. de Reform. cap. 18.* præſcribit formam examinis faciendi oppoſitorum aſpirantium ad beneficium Parochiale, præcipitque, ne Examinatores accipiant quidquam ab examinandis ante, aut poſt examen: declaratque aliter facientes eſſe ſimoniacos: ſic enim ait: *Caveantque, ne quidquam prorſus occaſione hujus examinis, nec ante, nec poſt accipiant. Alioquin SIMONIÆ vitium tam ipſi, quàm alii dantes incurrant, à qua abſolvi nequeant, niſi dimiſſis beneficiis, quæ quomodocunque antea obtinebant; & ad alia in poſterùm inhabiles reddantur.* Ubi apertè conſtat, loqui Concilium de donatione gratuita, & purè liberali; cùm præcipiat, *ne quidquam prorſus accipiant, ſive ante, ſive poſt examen.* Et non dicit, *pro examine*, ſed ne accipiant *occaſione hujus examinis*.

84. Ratio autem, propter quam ea donatio, & acceptio ſint ſimoniacæ, eſt, quam ſupra tradidimus. Cenſet enim Concilium, ſuſpicionem avaritiæ, ſive contractus onerosi, dandi ſpirituale pro temporali, eſſe indecoram, & irreverentiam examinationi ordinatæ ad beneficium Parochiale, & ut talem illam prohibet. Quæ ratio eſt ejuſdem ordinis, ac illa, propter quam prohibet Eccleſia contractus onerosos circà beneficia Eccleſiaſtica, ut jam diximus.

85. Alios textus ex Sacris canonibus aſſerunt aliqui, in quibus prohiberi videtur donationes purè liberales, & in quibus datur temporale, ſed non pro ſpirituali. Affertur *cap. 1. de ſimonia.* Sed hoc expreſſè loquitur de venditione. Item *cap. Emendari 1. qu. 1.* ubi præcipitur, ne *qui baptizantur, nummos in concham mittant, ne ſacerdos, quod gratis accepit, pretio diſtrahere videatur.* Ubi videtur prohiberi ea liberalis donatio nummorum, non enim dicit, *ne pretio diſtrahat, ſed ne pretio diſtrahere videatur.* Et ex Gloſſa conſtat, quoad hoc eſſe veritatem opinionem. Nam verb. *Non mittant.* Sic ait: *Exaudi hoc de nummis exactis; nam ſpontè oblatos accipere poſſunt.* Hæc dicit Gloſſa pro opinione de tenenda donatione liberali. Pro oppoſita opinione ſubjungit: *Alii dicunt, hoc vitandum propter ſpeciem mali.* Et paulo poſt: *Hic argue, opus per ſe laudabile, ratione temporis reprobari: & ne malignandi occaſionem induat. Licèt enim nummos in concham mittere, opus pietatis ſit, tempore tamen ſuſcipiendi baptiſmi, ſimoniæ ſuſpicionem inducit.*

86. Alii ſunt textus, qui aſſerri ſolent pro interdictione donationum liberalium in occaſionibus, in quibus datur ſpirituale, quæ videri poſſunt apud P. Suarez citatum. Certum quoque eſt, approbari in jure canonico donationes aliquas, ſi fiant animo purè liberali. Talis eſt ea, quæ ponitur *in cap. Tua nos*, de qua dixi ſupra *ca. 2.* [illegible] continetur illis verbis: *Si verò purè, at ſine pacto, vel conditione qualibet offerat rogans humiliter, ut in Canonicum admittatur, & bona ſua retinere liceat pro Præbenda, & Clerici ejuſdem Eccleſiæ purè conſentiant; hujuſmodi receptio fieri poterit, abſque ſcrupulo ſimoniacæ pravitatis.*

CAPUT V.

An ſit ſimonia dare ſpirituale propter acquirendum temporale tanquam propter finem?

ARTICULUS I.

An poſſit quis dare, aut accipere Præbendam propter finem intrinſecum temporalem?

SUMMARIUM.

Finis alius intrinſecus, alius extrinſecus. n. 88.
Explicatur finis intrinſecus intra hanc materiam. n. 89.
Poteſt dari, & accipi Beneficium abſque labe ſimoniæ propter finem intrinſecum ſuſtentationis temporalis. n. 90.
Licitum eſt dare Beneficium Clerico propter finem contentum in ipſo Beneficio. n. 91. & ſeqq.
Cùm datur Beneficium Clerico ob finem ſuſtentationis, datur ſpirituale pro temporali. n. 93.
Cùm datur Beneficium propter finem ſuſtentationis, datur omninò liberaliter. n. 94.
Diſtinguendus eſt finis intrinſecus ſpiritualis, & temporalitatis in Præbenda. Et quis ſit finis principalior, & minùs principalis. n. 95.
Cùm diximus, eſſe ſimoniam dare ſpirituale propter motivum temporale, id non intelligitur de fine intrinſeco explicato. n. 96.
Solùm Præbenda, aut Beneficium reſpicit ſuſtentationem vitæ tanquam finem intrinſecum. n. 98.
Quomodo hæc concluſio non ſubjaceat damnationi. n. 98.

87. CUm finis ſit motivum, propter quod operantur creaturæ rationales; quæ *cap.* 2. diximus de motivo [illegible] invehente, ſatis ſuperque videbantur ad cognoſcendum, quis ſit finis, qui inficit ſpiritualia labe ſimoniaca. Sed quia propoſitio 46 a. quid addit ſpeciale de fine temporali reſpectu rei ſpiritualis, aliqua ſuper addemus claritatis gratia.

88. Diſtinguendus itaque eſt duplex genus finis. Alius enim eſt intrinſecus rei, alius extrinſecus. Intrinſecus eſt, ad quem res ipſa ex natura ſua ordinatur. Extrinſecus verò eſt, ad quem perſona rationalis rem aliquam ordinat, licet per ſe non ſit ordinata ad illum.

89. Exemplum finis intrinſeci intra materiam, in qua verſamur, eſt res temporalis annexa ſpirituali, quæ ad aliquem finem ordinatur. v. gr. Præbenda, Beneficium, patrimonium, & fines quoad temporale ſubſidium, quod continent, inſtituta ſunt ab Eccleſia propter ſuſtentationem vitæ Clericorum; & ideò ſuſtentatio vitæ illorum eſt finis intrinſecus Præbendæ, Beneficii, & quatenus continent temporale ſubſidium; quia ſic ab intrinſeco, & ex natura ſua ordinantur ad talem finem.

90. Dico ergo primò. Res temporalis annexa ſpirituali, v. g. Beneficium, quatenus continet temporale ſubſidium, poteſt dari, vel accipi propter temporalem Clerici ſuſtentationem, tanquam propter finem intrinſecum. Et ita poteſt Epiſcopus Clerico pauperi conferre Beneficium propter ſuſtentationem vitæ ejus, tanquam propter finem intrinſecum ipſi Beneficio abſque periculo ſimoniæ. Et ſimiliter Clericus poteſt petere, vel accipere Beneficium propter eundem finem ſuſtentationis ſuæ, abſque ſimoniaca pravitate.

91. Probatur primò concluſio. Nam ſimonia, ut dicit S. Thom. ſupra laudatus, eſt omnis contractus non gratuitus circà ſpiritualia, aut ſpiritualibus annexa; intelligitur autem eſſe contractus non gratuitus, ſi ſit talis formaliter, vel æquivalenter: atqui quòd Epiſcopus det Beneficium Clerico pauperi propter ſuſtentationem ejus, tanquam propter finem, neque formaliter, neque æquivalenter continet contractum non gratuitum: ergo quòd Epiſcopus det eo modo Beneficium, nihil continet ſimoniacum.

92. Major, & conſequentia ſunt evidens. Nec minus evidens eſt minor. Nam in eo caſu nihil paciſcitur Epiſcopus cum Clerico; ſed dat illi Beneficium cum eo ipſo fine, qui continetur in ipſo Beneficio.

93. Probatur ſecundò. Nam ut detur ſimonia, neceſſe eſt, quod detur ſpirituale pro temporali, vel è converſo: ſed quando Epiſcopus dat Beneficium Clerico propter ſuſtentationem vitæ ejus, tanquam propter finem, non dat illi ſpirituale pro temporali; non enim commutat ſpirituale pro temporali ſuſtentatione ejus: ergo cùm dat Beneficium Clerico propter ſuſtentationem vitæ ejus tanquam propter finem, non datur ſimonia.

94. Probatur tertiò. Nullo modo eſt ſimoniacum dare aliquid ſpirituali annexum, omnino gratis, & purè liberaliter [illegible] donationem purè liberalem, quam prohibet Eccleſia propter ſpeciem mali, quod tamen non habet locum in præſenti; ſed quando Epiſcopus dat Clerico Beneficium propter ſuſtentationem vitæ ejus, tanquam propter finem, dat illi Beneficium omninò gratis, & purè liberaliter, non enim percipit Epiſcopus emolumentum aliquod temporale; ſed ſolùm reſpicit utilitatem ejus, cui dat Beneficium: ergo id nullo modo eſt ſimoniacum.

95. Sed ne res hæc ſiniſtrè intelligatur, advertendum eſt, quod ſicut ſuſtentatio vitæ non eſt finis intrinſecus ſpiritualitatis, ſed ſolùm temporalitatis Præbendæ, ſolùm quæri, & deſiderari poteſt temporalis Præbenda propter ſuſtentationem vitæ, tanquam propter finem intrinſecum temporalitati Præbendæ. Ex quo fit, finem principalem Præbendæ non eſſe ſuſtentationem vitæ: finis enim principalis ejus eſt id, ad quod ordinatur ſpiritualitas Præbendæ, ſcilicet commodum ſpirituale, finis autem minus principalis eſt id, ad quod ordinatur temporalitas Præbendæ, nempe ſuſtentatio vitæ. Et ideò Clericus, qui quærit, aut accipit Præbendam propter ſuſtentandam vitam tanquam finem (ſi rectè, & debitè procedat) non accipit Præbendam propter ſuſtentationem vitæ tanquam propter finem principalem; ſed accipit Præbendam propter commodum ſpirituale, tanquam propter finem principalem, & accipit illam propter ſuſtentationem vitæ, tanquam propter finem minus principalem.

96. Ex quibus ſic dictis tria inferre licet. Primum. Cùm in *c. 2.* diximus,

diximus, eſſe ſimoniacum dare ſpirituale propter motivum temporale, autè converſo, intelligi de motivo temporali extrinſeco; non autem de eo, quod eſt intrinſecum ipſi Beneficio, aut Præbendæ propter dicta.

97. Secundum. In hoc genere nihil ſpirituale, aut ſpiritualibus annexũ reſpicere tanquam finem intrinſecum ſuſtentationem vitę, aut aliam rem temporalem, præter Præbendam, Beneficiũ, Capellaniã, & alia ſimilia, quæ inſtituta ſunt ad ſuſtentationẽ Clericorũ.

98. Tertium. Præfatam concluſionem non ſubjacere huic damnationi propoſitionis 46. Tum quia hæc propoſitio damnata dicit non eſſe ſimoniam, etiam ſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale; nos autem dicimus, eſſe finem, & motivũ minus principale. Tum præcipuè, nam quando Epiſcopus dat Clerico pauperi Beneficium propter ſuſtentationem vitæ ejus, non dat ſpirituale pro temporali, neque facit contractum cum Clerico, obligans eum, ut ſuſtentet vitam; ſed dat illi Beneficium, quod ab intrinſeco ordinatur ad ſuſtentationem vitæ ejus. Et prætereà, nam licèt Epiſcopus illi Beneficium propter ſuſtentationem vitæ ejus, certum eſt, quod dat gratis, finis enim ille eſt in utilitatem ejus, cui confertur.

ARTICULUS II.

An in actione virtutis poſſit quis reſpicere finem temporalem?

SUMMARIUM.

Qui in actione virtutis reſpicit temporale tanquam finem principalem, eſt ſimoniacus; non autem ſi tanquam finem ſecundarium. n. 99.

Facere opus virtutis propter temporale, tanquam propter finem principalem, eſt æquivalenter vendere illud. n. 100.

Non datur ea æquivalentia, cùm quis reſpicit temporale tanquam finem ſecundarium. n. 101.

Quid de eo, qui celebrat Miſſam propter ſtipendium? n. 102.

Quid, quando Maurus vult baptizari propter commodum indumenti. n. 103.

Quid, quando pauperes accipiunt Eucharistiam propter percipiendam eleemoſynam. n. 104.

99. DIco ſecundò. Qui facit actionem virtutis propter acquirendum aliquod commodum temporale, tanquam propter finem principaliter intentum, eſt ſimoniacus; ſi autem principaliter intendit bonum ſpirituale, & ſecundariò intendit commodum temporale, non committit ſimoniam. Hæc eſt expreſſa ſententia S. Th. *quodlib. 8. art.* 11. ubi præfigit hunc titulum: *Utrùm ille, qui vadit ad Eccleſiam propter diſtributiones, aliàs non iturus, peccet?* Et ſic reſpondet: *Si enim hujuſmodi diſtributiones reſpicit quaſi finem ſui operis principaliter intentum, ſimoniam committit, & ita mortaliter peccat. Si autem habet principalem finem Deum in tali actu, ad hujuſmodi autem diſtributiones reſpicit ſecundariò, non quaſi in finem, ſed ſicut in id, quod eſt neceſſarium, ad ſui ſuſtentationem, conſtat, quod non vendit actum ſpiritualem, & ita ſimoniam non committit, nec peccat. Sic enim acceptio diſtributionum non erit cauſa, quare ad Eccleſiam vadat, ſed propriè hujuſmodi determinato, quare nunc vadat, & non alia vice.*

100. Ratio autem prioris partis concluſionis, quam tradit S. Th. eſt: nam facere opus ſpirituale virtutis propter emolumentum temporale tanquam propter finem principaliter intentum eſt æquivalenter velle vendere actionem ſpiritualem virtutis: ſicut qui ſervit domino propter mercedem ſuam, vendit actionem ſuam tali domino. Et ſi ille, qui dat diſtributionem, daret illam de ſuo, & ſine ulla obligatione, & ſciret intentionem alterius recipientis illam, eſſe velle recipere illam propter commodum temporaliter intentum, uterque eſſet ſimoniacus; quia alter venderet ſuam virtutis actionem, & alter illam emeret.

101. Ratio verò ſecundę partis concluſionis traditur etiã à S. Th. in verbis relatis: Nam qui in actione virtutis principaliter reſpicit Deum, aut motivũ ſupernaturale tanquam finem principaliter intentum, & in eadem actione reſpicit commodum temporale tanquã finem ſecundariũ, & minùs principalem; ſic non vendit actionem virtutis: quia ille finis ſecundarius eſt ſolùm aliquomodo impulſivus, & quaſi determinatio, quare nunc operetur illam actionem virtutis propter motivũ ſupernaturale, tãquam propter finem principalem.

102. Hinc dicidi poſſunt dubia multorum caſuum. Primò. Si quis celebraret Miſſam propter ſtipendium tanquam propter finẽ principaliter intentum, ſimoniacus eſſet, propter dicta. Quia tamen Sacerdotes Miſſam celebrant præcipuè propter ſalutem animarum ſuarum, & ſecundariò propter ſtipendium, quatenus deſervit ad ſuſtentationem propriam, ſic non committunt ſimoniam.

103. Secundò. Maurus quidem agnoſcens veritatem Catholicę Religionis, voluit baptizari ſtatim, quia ſe offerebat occaſio acquirendi optimum veſtimentum, quo indigebat ad cooperiendam nuditatem ſuam. Hic ſi ſuſcepit Baptiſmum propter veſtimentum, tanquam propter finem principaliter intentum, ſimoniacus fuit. Si autem ſuſcepit Baptiſmum propter ſalutem animæ ſuæ, tanquam propter finem principalem, & ſecundariò voluit ſtatim baptizari, ne amitteret occaſionem veſtimenti, ita ut commodum temporale fuerit tantùm impulſivum, & determinatio temporis præſentis, ſic nullam commiſit ſimoniam.

104. Tertiò. In hac urbe Hiſpalenſi, ſicut in aliis Provinciæ Bœticæ, eſt conſuetudo, quòd in una die hebdomadæ ſanctæ convocentur pauperes ad communionem Euchariſtiæ; & poſt communionem vocantur ad prandium, & multi in illa die non communicarent, niſi ſperarent prandium. Si ergo pauperes communicant propter prandium, tanquam propter finem principaliter intentum, ſimoniaci ſunt, & vendunt ſuam actionem communicandi. Si autẽ (quod credendum eſt) communicant propter ſalutem animarum ſuarum, & ſecundariò propter prandium, quo egent, tanquam propter finem impulſivum determinatum ad eligendum hunc diem potiùs, quàm illum, ſic non committunt ſimoniam, nec peccant.

ARTICULUS III.

An poſſit quis dare aliquid temporale propter acquirendum Beneficium, tanquam propter finem minus principalem?

NON EGET SUMMARIO.

105. DIco tertiò. Si illud temporale, quod dicitur dari propter acquirendum Beneficium Eccleſiaſticum, tanquam propter finem minus principalem, movet, & allicit animum conferentis Beneficium, aut pręſentantis ad illud ſimoniacum eſt, quantumvis dicatur dari propter illud, tanquam propter finem minùs principalem. Si verò non allicit animum illius ad collationem, aut præſentationem Beneficii, non datur ſimonia.

106. Exemplis declaratur concluſio. Titius dat munera Epiſcopo, dicitque ſe reſpicere tanquam finem principalem, quòd Epiſcopus oſtentet luculentius dignitatem ſuam; & reſpicere tanquam finem ſecundarium, quòd ſibi conferat Pręhendam; ſimoniacus eſt: quia dat munera, quę alliciunt animum, ut conferat ſibi Beneficiũ. Itẽ Sempronius exhibet Epiſcopo obſequia famulatus propter mercedem temporalem, tanquam propter finem principaliter intentũ; ſecundariò verò cum aliqua ſpe obtinendi Pręhendã, & in hoc ſenſu dicitur, id facere propter Pręhendam, tanquam propter fine minùs principalem, & meritò rectum. In quo caſu (niſi pervertatur intentio, & flectatur ad Beneficium, tanquam ad finem principaliter intentum) non reperitur ſimonia: qua ſolus famulatus ęquali mercede compenſatus non allicit animũ collatoris ad conferendũ Beneficiũ.

107. Probatur concluſio ſic explicata ex *cap. Et ſi quæſtiones*, de ſimonia illis verbis, quę retuli *cap. 2. Quod autem ſcriptum eſt, Beatus, qui excutit manus ſuas ab omni munere, de illis donis dictum eſt, quæ accipientis animum allicere, vel pervertere ſolent.* Ergo ſi ille, qui dat munera collatori, aut pręſentatori Pręhendę, dat ea munera, quę accipientis animum allicere, vel pervertere ſolent, quantumvis dicat dari propter collationem, aut pręſentationem Beneficii Eccleſiaſticam tam propter finem ſecundarium, ſimoniacus eſt: quia revera dat munera, ut per illa paret ſibi viam ad Pręhendam.

108. Secunda autem pars concluſionis probatur ex verbis ſequentibus ejuſdem *cap. Et ſi quæſtiones. Quæ voluntatem recipientis inclinare, vel movere non debeant, non tamen Eccleſia Romana interpretari conſuevit, accipientem in his delinquere, vel donantem.* Ergo qui dat munus ab obſequio, ſive qui exhibet famulatum taliter, ut per illum non moveat, neque inclinet voluntatem collatoris ad conferendum Beneficium, licèt habeat aliquam ſpem perveniendi ad Beneficium, & hoc ſenſu dicatur famulari propter Beneficium, tanquam propter finem ſecundarium, non erit ſimoniacus.

109. Et confirmatur. Omnes enim, qui ambiunt famulatum Epiſcopi, aut Cardinalis, id libenter aggrediuntur, quia habent ſpem aſcendendi ad aliquod Beneficium Eccleſiaſticum, in quo ſenſu dicuntur reſpicere id tanquam finem ſecundarium: Durum ergo videtur damnare omnes famulos, & familiares Epiſcoporum, & Cardinalium, qui cum hac ſpe illis famulantur, & in hoc ſenſu reſpiciunt ſecundariò Præbendam.

110. Dixi, *Niſi pervertatur intentio*: eſt enim periculoſum famulari aliquo modo Epiſcopo cum ea ſpe Beneficii Eccleſiaſtici; quia facilè flectitur intentio ad reſpiciendum illud tanquam finem principalem ſui famulatus. Et ideò qui ſic famulantur Epiſcopo, licèt habeat ſpem aſcendendi ad Beneficium Eccleſiaſticum, aut ad aliam Præbendam, debent habere rectam intentionem, ne pręſtent ſuum munus ab obſequio, vel principaliter propter promotionem ad Beneficium, vel cum animo alliciendi ſuo famulatu voluntatem Epiſcopi ad talem promotionem.

111. Similiter delinquet ſimoniacè Epiſcopus, ſi obſequia temporalia famuli, quę compenſare debet mercede temporali, velit compenſare Beneficio Eccleſiaſtico. Hęc enim virtualiter eſt venditio, & comutatio Beneficii pro obſequio temporali: & tunc dat Beneficium propter munus ab obſequio, tanquam propter finem principalem. Aliud eſt, ſi adęquato pretio compenſaverit obſequia famuli; ex occaſione tamen famulatus is famulus invenerit gratiam apud Epiſcopum, & hic inclinet ad conferendum omninò gratis, & purè liberaliter famulo Beneficium Eccleſiaſticum: ſic enim nullum eſt veſtigium ſimonię.

CAPUT VI.

APPENDIX.

An liceat Epiſcopo conferre Beneficium pingue Clerico ſub eo onere, quòd renunciet aliud tenue, vel minus pingue, quod habet, ut hoc conferatur alteri?

ARTICULUS I.

Præmittuntur aliqua, & duæ ſententiæ referuntur.

SUMMARIUM.

Explicatur caſus. n. 112.
Qui nam cenſuerint, & quo fundamento, eſſe ſimoniacum, quòd Epiſcopus det Beneficiũ pingue Clerico ſub conditione, quod renunciet tenue. n. 113.
Prima opinio diſtinguens inter Beneficium compatibile, & incompatibile. n. 114.
Authores hujus ſententiæ referuntur. n. 115. & ſeqq.
Secunda ſententia, quæ eſt limitatio primæ. n. 118.
Duplex genus Beneficiorum incompatibilium explicatur. n. 119.
Quæſtio procedit, non de Beneficiis incompatibilibus, ſed ſolùm de compatibilibus. n. 120. & ſeq.

112. COmmune eſt Epiſcopis, dum conferunt Beneficium pingue uni Clerico habenti aliud tenue, conferre illud ſub onere, quòd renunciet tenui Beneficio, quod prius habebat. Nam cùm cognoſcant Epiſcopi, multos eſſe dignos, quibus Beneficia conferantur, & videant alios aliis digniores, iniquè ferunt, vel quòd beneficium pinguius conferatur minus digno, vel quòd unus habeat Beneficium utrunque, ſcilicet pingue, & tenue; & reliqui digni remaneant inopia preſſi.

113. In hac tamen Curia Hiſpalenſi noviſſimè exorta eſt controverſia, an liceat Epiſcopo dare Beneficium pingue ſub onere, quòd renunciet tenue; an potius id ſit ſimoniacum? Nec defuerunt, qui cenſuerint, Epiſcopum ſic conferentem eſſe reum ſimoniæ, hoc fundamento fulti. Etenim pactio circà ſpiritualia, aut ſpiritualibus annexa, ſimoniaca eſt; ut conſtat ex *cap. Quæſitum. De Rerum permut.* & aliis juribus: ſed dare Beneficiũ ſub onere, quòd renunciet aliud, eſt pactio circa ſpiritualibus annexa: ergo id eſt ſimoniacum.

114. Pauci ſunt Authores, qui hanc quæſtione tetigerunt. Prima ergo ſententia docet, ſi Epiſcopus det Beneficiũ uni habenti aliud incompatibile cum primo, ſub onere quòd renunciet primum, id non eſſe ſimoniacum; quia ea conditio renunciandi primũ de jure ineſt; ſi verò Beneficium pingue, quod denuò cõfertur, ſit compatibile cũ primò tenui, eſſe ſimoniacũ conferre ſub ea conditione, quòd renũciet primũ; qui eſt pactũ initũ ſub conditione, quæ non ineſt de jure.

115. Hanc ſententiam tuetur Garzia *de Benefic. par. 8. cap. 2. n. 21.* Ait enim: *Ex prædictis infert Abbas in dicto cap. Significaſti, num. 6. cum collectario ibi, tenere collationem parochialis ab Ordinario factam habenti aliam, ſub conditione, ſi primam reſignaverit, ſeu dimittat: quia iſta conditio tacitè inerat de jure*. Et hanc primam partem hujus ſententiæ confirmat ex quadam deciſione Rotæ. Et *n. 24.* addit ſecundam partem ſententiæ hujus ſic: *Secus eſſet, ſi conditio tacitè non ineſſet, ut quia primum Beneficium non eſſet vacaturum ipſo jure:* Et pro hac ſecunda parte citat Coſmam, & Selvam. Ubi non dicit, eſſe ſimoniam.

116 Eidem ſententiæ ſuffragatur (quamvis cum limitatione mox ſubiicienda) P. Thom. Sanch. *tom. 1. Conſil lib. 2. c. 3. dub. 25.* ubi poſtquam latè probavit, omne pactum circà ſpiritualia eſse ſimoniacum, ſubjungit *n. 9. Nota, limitandam eſſe hanc concluſionem, niſi apponatur conditio, quæ jure ineſt, & eo modo, quo ineſt; ut ſi Epiſcopus habenti Beneficium Curatum, conferat aliud Curatorum ea conditione, ut reſignet primum, non erit ſimonia; quia illa conditio de jure ineſt, cùm non poſſit aliquis duo Beneficia Curata obtinere. Si autem Beneficia eſſent compatibilia, (ut ſi utrunque eſſe tenue, & non ſufficiens ad decentem ſuſtentationem) eſſet ſimonia conferre alicui Beneficium ea conditione, ut reſignaret aliud, quod habet: quia illa conditio non ineſt jure, quia ſunt compatibilia*.

117. Pro eadem ſententia ſtat P. Gibalinus de ſimonia *quæſt. 16. Corollario 8.* & primam partem circà Beneficia incompatibilia docet in *concluſione 2.* & pro ea citat Ugolinum *tabul. 1. de Simonia cap. 11. n. 4.* Garziam ubi ſupra, Coſmam *in pragmat. titul. de collat. §. Sequuntur verb. voluerit.* Panvin. *de offic. & poteſt. Capituli Sede vacant. quæſt. 1. part. 2. n. 2.* Rebuffum *praxi titul. Requiſita ad Collat. n. 1.* Deinde in concluſione 4. tuetur ſecundam partem hujus ſententiæ, nempe ſimoniacum eſſe, quòd collator Beneficii det Beneficium ſub ea conditione, quòd renunciet aliud compatibile; & pro hac parte citat Selvam *de Benefic. part. 2. quæſt. 20. n. 2. & 3.* & reliquos anteà citatos pro ſecunda concluſione. Præterea eandem ſententiam quoad utranque partem defendit, & fundamentis roboravit à me conſultus Illuſtriſſimus Epiſcopus Pampilonenſis D. Joannes Santos de San Pedro doctrinæ, & Religionis prænotiſſimus.

118. Secunda ſententia, quæ videtur eſſe limitatio primæ, docet, poſſe Epiſcopum ſine labe ſimoniæ dare Clerico Beneficium ſub conditione, quòd renunciet alterum compatibile; ſi quando dedit illi primum Beneficium, dedit illud ſub conditione, quod renunciaturus eſſet illud, ſi conferret deinceps alterum pinguius. Ita P. Thom. Sanchez ubi ſupra. Ita enim aſſerit. *Similiter excuſari poteſt à ſimonia, ſi Epiſcopus conferat Beneficium alicui ea conditione, ut cùm ipſe aliud pinguius illi contulerit, primum liberè renunciet in manibus ipſius Epiſcopi, ut illud conferat, cui placuerit: id enim licitè fieri poteſt. Primum, quia illa conditio eſt ſecundùm jus commune: ſecundum, quòd nullus poteſt habere duo Beneficia, etiam ſimplicia, quorum alterum ſit pingue, id eſt, ſufficiens ad congruam ſuſtentationem. Secundò, poteſt excuſari; quia illa eſt quaſi permutatio Beneficiorum, quæ authoritate Prælati licitè fieri poteſt. Tertiò, quia cauſa permutationis poteſt quis renunciare cum tali conditione, ut ſupra dixi.* In quibus verbis notandum eſt, ex his tribus rationibus primam facere recurſum ad incompatibilitatem Beneficiorum; ſecundam tamen, & tertiam tradi independenter ab eo, quòd Beneficia ſint incompatibilia. Ubi pro eadem ſententia citat Cordubam *in Summa quæſt. 30.* Ludovicum Lopez *1. p. inſtruct. c. 337. fine*, & Emmanuelem Rodrig. *tom. 2. Sum. cap. 60. n. 4.*

119. Et pro majori horum intelligentia prænotandũ eſt, Beneficia incompatibilia eſſe duplicis generis. Incompatibilia primi generis ſunt illa, quorum unum ipſo jure excludit alterum. v. g. Præbendæ uniformes ſub eodem tecto, ut duo Canonicatus: nã ſi accipias ſecũdum, ipſo jure vacat primum. Incompatibilia ſecundi generis ſunt, quæ licèt non poſſint retineri ſimul ſine diſpenſatione, tamen nõ ita pugnant inter ſe, ut alterum vacet, accepto priori. Talia ſunt duo Beneficia pinguia, id eſt, quorũ quodlibet ſufficit ad congruã ſuſtentationem Clerici. Ita Navarr. *lib. 3. conſ. 17. & ſeqq. de Præbendis*, & P. Leſſius *lib. 2. de Juſt. c. 34. dubit. 27. n. 140* & cõmuniter Doctores.

120. Deinde ut facilè cognoſcatur, in quo conſiſtat difficultas præſentis controverſiæ, ſuppono, admittendam eſſe tanquam certam priorem partem primæ ſententiæ, nempè poſſe Epiſcopum conferre alicui Beneficium pingue ſub conditione, quod renunciet aliud compatibile, quod habet: nam quamvis videatur fieri pactum ſub ea conditione; ea tamen conditio de jure ineſt, & non tam eſt pactio, quàm declaratio obligationis, quâ obſtringitur collatarius, ut rectè probant Authores primæ ſententiæ.

121. Punctum ergo difficultatis eſt, an poſſit Epiſcopus abſq; labe ſimoniæ conferre Beneficium Clerico cum onere renunciãdi aliud minùs pingue, quod anteà habebat, caſu quo talia Beneficia ſint cõpatibilia? Et, ut vidimus ſupra, id negant Authores primæ ſententiæ, & Authores ſecundæ limitant, & affirmant pro caſu, in quo ſi Epiſcopus contulit primum, illud contulit ſub conditione, quod renunciaturus illud eſſet, ſi deinceps aliud pinguius conferret.

ARTICULUS II.

Statuitur pars affirmativa, & prima ejus probatio.

SUMMARIUM.

Poteſt Epiſcopus conferre Clerico Beneficium pinguè cum onere, ut renunciet minùs pinguè, quamvis compatibile. n. 122.
Quam vim habeat quidam motui proprius? n. 123.
Epiſcopus poteſt transferre Beneficiarium de unâ Eccleſia ad aliam. n. 124.
Dare Beneficium pinguè cum eo onere, eſt transferre illum de una Eccleſia ad aliam. n. 125.
Quid præcipiat Pontifex in cap. Quæſitum? n. 126.
In eo capite conceditur Epiſcopo tam poteſtas faciendi permutationem Beneficiorum, quam translationem Beneficiorum. Ex Suarez. n. 127.
Diſcrimen inter permutationem, & translationem. Ex eodem. n. 128.
Quare concedatur permutatio ſub termino translationis. n. 129
An omnis permutatio, ut ſe tenet ex parte Epiſcopi, ſit translatio? n. 130.
Concluſio ex dictis. n. 131.

123. VEram cenſeo ſententiam affirmantem, poſſe Epiſcopum abſque labe ſimoniæ conferre Beneficium pinguius Clerico, cum onere ut renunciet Beneficium minùs pingue, quod anteà habebat, quamvis ea Beneficia ſint inter ſe compatibilia. Hanc ſententiam tuetur Illuſtriſſimus Epiſcopus D. Joannes Alphonſus de Moſcoſo *in ſumm. tract. 5. de ſimon. cà. 10.* ubi referens, quemdam motum proprium Pontificis prodiiſſe, in quo interdicebantur Epiſcopi, ne conſanguineis, & familiaribus conferrent Beneficia, ſic ait: *Eſte mandato fue riguroſiſſimo para los Obiſpos, que haziendo el deber andam accomodando ſus familiares, y parientes ſegun ſus merecimentos, quitandoles unos Beneficios, y dandoles otros: y erà intolerabile obligarlos à que à cada paſo, para hazer eſtas proviſiones acudieſſen à Roma. Suplico el Rey Felipe Segundo deſte mandato, y embio cedulas à los Obiſpos haziendoles ſaber, como ſe avia ſuplicado deſta extravagante, y que con ſegura conciencia podiam ſeguir la coſtumbre antigua. Y yo recibi aviſo en una cedula real ſobre el caſo*. Quæ ſic in latinum ſermonem fideliter transfero. [Hoc præceptum fuit rigidiſſimum adversùs Epiſcopos, qui muneri ſuo ſatisfacientes, ſatagunt promovere familiares, & conſanguineos pro uniuſcujuſque meritis, AUFERENTES alia Beneficia, & conferentes alia. Erat autem onus intolerabile, cogere Epiſcopos, ut tertio quoque gradu mitterent Romam pro his proviſionibus faciendis. Supplicavit Rex Philippus II. pro ſuſpenſione hujus præcepti, & miſit chirographa Epiſcopis, certiores eos faciens de ſupplicatione ab hac extravaganti, admonenſque eos poſſe

tuta

tuta conſcientia ſequi conſuetudinem antiquam. Et ego accepi admonitionem hanc per chirographum Regium de re iſta.]

123. In quibus verbis id præcipuè notandum eſt, cenſere Illuſtr. Epiſcopum, licite Epiſcopos auferre, & conferre Beneficia familiaribus, quod non aliter fit, niſi conferendo Beneficia potiora cum onere renunciandi inferiora alia. Deinde notandum etiam eſt, dubitari inter Authores, an ſola ſupplicatio Regis ſufficiat pro ſuſpenſione præcepti, aut motus proprii. Cæterùm quidquid ſit de hoc, conſtat, eum motum proprium non eſse uſu receptum, & prævaluiſse priſtinam conſuetudinem.

124. Ratio prima hujus concluſionis eſt: Nam *cap. Quæſitum de Rerum permut.* conceditur Epiſcopo, ut poſſit transferre Beneficiarium de una Eccleſia ad aliam: ſed conferre Beneficium pinguius Clerico cum onere renunciandi aliud minus pingue, quod habebat, eſt transferre illum de una Eccleſia ad aliam: ergo in præfato *cap.* conceditur Epiſcopo, quòd poſſit conferre Beneficium Clerico cum onere renunciandi aliud, quod anteà habebat.

125. Minor patet: nam transferre Beneficiarium de una Eccleſia ad aliam, dicit terminum *ad quem*, & terminum *à quo*: & dum confert Beneficium pingue, facit illum tranſire ad aliam Eccleſiam, tanquam ad terminum *ad quem*: & dum jubet renunciare Beneficium minus pingue, facit illum recedere ab Eccleſia, cui antea præerat, tanquam à termino *à quo*: illa ergo Epiſcopi diſpoſitio quoad ea Beneficia eſt translatio de una Eccleſia ad aliam.

126. Jam verò major ejus ſyllogiſmi oſtenditur. Nam in eo *cap. Quæſitum* ſic decernit Pontifex. *Generaliter itaque teneas, quòd commutationes Præbendarum de jure fieri non poſſunt; præſertim pactione præmiſſa, quæ circà ſpiritualia, vel connexa ſpiritualibus, labem ſemper continent ſimoniæ. Si autem Epiſcopus cauſam inſpexerit neceſſariam, licitè poterit de uno loco ad alium transferre perſonas.* Ergo ex cauſa neceſſaria poteſt Epiſcopus transferre Beneficiarium de una Eccleſia ad aliam.

127. P. Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. de ſimonia, ca. 32.* affirmat, in hoc capite concedi Epiſcopo poteſtatem tam ad faciendam permutationem Beneficiorum, quàm ad translationem Beneficiarii de una Eccleſia ad aliam. Et ita *n. 2.* ait: *Sit igitur generalis Regula, ut permutatio licitè fiat, neceſſarium eſſe, ut Authoritate ſuperioris fiat.* Cujus rei rationem ſic proponit. *Et ratio eſt clara quia talis permutatio poteſt eſſe neceſſaria, vel utilis aut Eccleſiæ, aut ipſis Beneficiariis, & ideò non debuit omninò prohiberi. Fuit autem expediens, ut proprio arbitrio privatim non fieret; ideòque meritò ſuperioris authoritas poſtulata eſt.* Et *n. 9.* addit, hunc Superiorem eſse Epiſcopum.

128. Et *n. 4.* declarat diſcrimen inter permutationem, & translationem his verbis: *Quia translatio non eſt contractus, nec fit per modum contractus; unde per ſe non requirit, quòd fiat inter duos, & per ſe reſpicit utilitatem Eccleſiæ, non translatorum. Unde ORIGINEM DUCIT A PROVIDENTIA Prælati, non à voluntate translati; ideòque ſine illius conſenſu fieri poteſt, & interdum cum majori onere, & minori temporali commodo, & ſæpè circà unum tantùm ad Beneficium vacans. Permutatio autem reverà fit per modum contractus, & ideò per ſe poſtulat, ut fiat inter duos, & ex conſenſu eorum, &c. Totum ergo hoc permittitur in Beneficiis cum authoritate PRÆLATI: Et ideò hoc modo non ſolùm translatio perſonarum, ſed etiam permutatio Beneficiorum in rigore ſumpta licita eſt cum dicta conditione* (ſcilicèt authoritatis Epiſcopi) *& ita ſentiunt omnes Doctores, & apertè* D. Thom. *2. 2. q. 100. art. 1. ad 5.*) *Prius enim dicit has permutationes fieri non poſſe privatim; ſubdit verò ſtatim* (*Poteſt tamen Prælatus permutationes hujuſmodi facere.*) *& probatur ſufficienter ex dictis juribus, & ex Clement. unic. de rerum permut.*

129. Et mox rationem tradit Suarius, quare concedat Pontifex Epiſcopo permutationem Beneficiorum ſub ea voce *transferre potius*, quàm ſub verbo *Permutare*. Sic enim ait: *In dicto autem capite* [*Quæſitam.*] *Pontifex illum modum loquendi tenuit, ut ſignificaret duo. Unum eſt, Beneficia ſecundùm jus non poſſe permutari privata authoritate, & conſenſu permutantium: ita enim omnes illam primam regulam intelligunt. Aliud eſt, hanc permutationem non eſſe faciendam ab Epiſcopo ſine reſpectu ad commune bonum Eccleſiarum. Et quia hoc ex perſonis maximè pendet, ideò potiùs per translationem perſonarum, quàm per Beneficiorum permutationem Pontifex declaravit.*

130. Et ex dictis clarè infertur, omnem permutationem, ut ſe tenet ex parte Epiſcopi, eſſe translationem; nam, ut ait Suarius, ſub nomine translationis in eo textu comprehendit Pontifex permutationem, quod non fieret, niſi permutatio etiam eſſet translatio; ſed non omnem translationem eſſe permutationem. Quod ſi obiicias ex verbis ſupra relatis Suarii, translationem non eſſe contractum, nec fieri per modum contractus, & per ſe reſpicere utilitatem Eccleſiæ, non translatorum; & translationem originem ducere à providentia Prælati, non à voluntate traslati, quæ omnia convenire non poſſunt permutationi. Reſpondeo, etiam permutationem, ut ſe tenet ex parte Prælati, vel (ut magis propriè loquamur) approbationem permutationis non eſſe contractum, & in ea reſpicere debere Epiſcopum utilitatem Eccleſiæ potius, quàm permutantium, & ſic etiam originem ducere à providentia Prælati. Et hæc dicta ſunt ad majorem intelligentiam textus. Quia licèt negaveris, permutationem ſic explicatam eſſe translationem, nihil obeſt, nec prodeſt noſtræ concluſioni.

131. Ex dictis ergo patet, quòd quando Epiſcopus confert Beneficium pinguius Clerico cum onere, quod renunciet minus pingue, eſſe veram, & perfectam translationem, quam in præfato textu concedit Pontifex Epiſcopo: hæc enim collatio, quam facit Epiſcopus, cum onere renunciandi aliud Beneficium, non eſt contractus, neq; fit per modum contractus, & reſpicit utilitatem Eccleſiæ, & originem ducit à providentia Prælati, & non à voluntate translati.

ARTICULUS III.

Solvuntur objectiones oppugnantes doctrinam art. præcedentis.

SUMMARIUM.

Epiſcopus, dum confert Beneficium pingue, non facit renunciari aliud pacto, ſed imperio. n. 133.

Ad rationem translationis non requiritur, quòd Beneficia ſint incompatibilia. n. 134.

Aliquando jubet Prælatus cum animo annuendi renitentiæ ſubditi. n. 137.

Quomodo debeat fieri translatio ex cauſa neceſſaria? n. 137. & ſeq.

Cauſa eſt moraliter neceſſaria, cùm affert magnam utilitatem bono regimini. n. 138.

Quænam ſint quoad hoc requiſita, ut detur magna utilitas pro bono regimine Eccleſiæ? n. 149

In hoc modo collationis Beneficiorum datur cauſa neceſſaria. n. 140.

Quid de cauſis enumeratis in c. (*Niſi cum pridem?*) n. 141.

132. DIces primò, non poſſe verificari, ejuſmodi collationem ab Epiſcopo factam cum onere renunciandi, non eſſe contractum, neq; fieri per modum contractus, ſiquidem Epiſcopus dat Beneficium dependenter ab hoc, quòd Beneficiarius ille conſentiat in renunciando alterum Beneficium. Dicit enim Epiſcopus [do tibi hoc Beneficium, ſi volueris renunciare primum.] Quis autem dubitare poteſt, hoc eſſe pactum Epiſcopi cum Beneficiario? Deinde, nam collatio ſecundi Beneficii non eſt ex natura ſua translatio, ſed appoſitio illius conditionis, & pacti facit illam proviſionem Beneficii eſſe quaſi translationem: nam cùm loquimur de Beneficiis compatibilibus, proviſio ſecundi Beneficii non petit illum tranſitum de uno ad alterum. Ergo perperam dicitur, quòd ea proviſio ſecundi Beneficii, cum onere renunciandi primum, eſt translatio, quam in hoc textu permittit Pontifex Epiſcopo.

133. Reſpondeo, ejuſmodi proviſionem non eſſe contractum, neque fieri modum contractus; quia id onus imponit Epiſcopus nõ pacto, ſed juſſione, & imperativo modo, & æquivalet huic actui: [Do tibi Beneficium pinguius, & quia ſcio, te acceptaturum, jubeo, ut renuncies alterũ præhabitum] Vel ſic: [Jubeo, ut acceptes hoc Beneficium, & ut renuncies aliud.] In quo nullũ init pactũ, ſed exercet imperiũ, quod poteſt exercere ex vi poteſtatis, quã dat illi Pontifex in hoc cap. *Quæſitum*. Et quidem negari non poteſt, quòd poteſt Epiſcopus uti hoc modo imperandi renunciationẽ prioris Beneficii ad aſſumptionem poſterioris, ſine ulla ratione pacti. Quòd ſi in proviſione conditionali eſt periculum ſimoniæ propter pactũ, conſulo, ne utatur Epiſcopus proviſione cõditionali, ſed proviſione imperativa, quale debemus præſumere in Epiſcopo ſic providente Beneficiũ.

134. Ad id, quod ſubjungitur, reſpondeo, id argumentum probare plus, quàm ejus Author contendit, immò & quàm poteſt contendere. Probat enim nunquam poſſe Epiſcopum transferre Beneficiarium de una Eccleſia ad aliam, niſi Beneficia fuerint incompatibilia, contendit enim argumentum, non eſſe veram translationẽ, eo quòd Beneficia ſunt compatibilia. Hoc autem videtur abſurdum. Nam cùm Pontifex in præcitato capite concedat Epiſcopo, quòd *poſſit de uno loco ad alium transferre perſonas*, quo jure id limitandum eſt ad ſola Beneficia incompatibilia, ita ut id non poſſit præſtare, cũ Beneficia ſunt compatibilia. Si ergo poteſt in aliis caſibus transferre Beneficiarium de uno loco in alium, poterit etiam in hoc, de quo agimus. Et ſicut in aliis caſibus illa eſt vera translatio, etiam ſi Beneficia ſint compatibilia, etiam in hoc. Nam ad veram translationem non requiritur, quòd una collatio Beneficii poſtulet renunciationem alterius, ſed quod id fiat arbitrio Epiſcopi.

135. Dices ſecundò. Quamvis dicatur ea proviſio ſecundi Beneficii fieri imperativo modo, non poteſt negari, Epiſcopum expectare conſenſum Beneficiarii; nam ſi iſte non admittit, non habetur reus inobedientiæ: ſi ergo pendet à conſenſu ejus, jam potius dicenda eſt pactio, quàm juſſio. Et confirmatur: nam, ut ait P. Suarez ſupra, propria & vera translatio Beneficiarii *ſine illius conſenſu fieri poteſt*: Sed hæc proviſio ſecundi Beneficii cum onere renunciandi primum non poteſt fieri ſine conſenſu illius: ergo hæc non eſt vera translatio, de qua loquitur Pontifex in eo textu.

136. Reſp. non repugnare, quòd imponatur præceptum, & quòd, ſi ſubditus renuat, annuat Superior ei renitentiæ. ſic enim leges imperativo modo imponuntur, & tamen ſolet Princeps annuere renitentiæ populi, & expectare conſenſũ ejus, quia non vult obligare populum invitum. Sic ergo jubet Epiſcopus, ut admittat ſecundum renuncians primum; & tamen ſi nolit conſentire, annuit Epiſcopus quandoq; quandoq; etiam urget ad conſenſum, quia ſic expedit bono regimini. Unde patet ad confirmationem, negandam eſſe minorem.

137. Dices tertiò. Ut proviſio Beneficii ſit vera translatio perſonæ,

qualem

qualem in eotextu concedit Pontifex Epiſcopo, requiritur, quòd fiat ex cauſa neceſſaria, illis verbis: *Si autem Epiſcopus cauſam inſpexerit neceſſariam*: atqui nulla eſt cauſa neceſſaria, quæ obſtringat ad hoc, quod collato ſecundo Beneficio, renoncietur aliud compatibile: ergo hæc non eſt vera translatio, qualem in eotextu concedit Pontifex. Minor probatur primò: nam cauſas neceſſarias, ob quas poteſt renunciari Beneficium, enumerat Innocentius III. in *cap. Niſi cum pridem, de renunciat.* quas Gloſſa his duobus verſibus concluſit: *Debilis, ignarus, malè conſcius, irregularis. Quam mala plebs odit, dans ſcandala, cedere poſſit.* Sed in noſtro caſu nulla ex his cauſis reperitur: ergo nulla cauſa neceſſaria reperitur in noſtro caſu ad renunciandum prius Beneficium.

138. Probatur ſecundò eadem minor. Cauſa renunciandi prius Beneficiom in hoc caſu eſt, ut conſequatur ſecundum: ſed ut conſequatur ſecundum, non eſt neceſſarium, quod renunciet primum, cùm ſint compatibilia: ergo in hoc caſu non datur cauſa neceſſaria ad renunciandum. Probatur tertiò. Nam cauſa renunciandi prius Beneficium in hoc caſo eſt voluntaria Beneficiario: ergo non eſt neceſſaria. Probatur quartò. Nam, ut loquitur Suarius ſupra, translatio, quæ fit ob cauſam neceſſariam, *originem ducit à providentia Prælati, non à voluntate translati*: Sed hæc renunciatio, de qua loquimur originem trahit à voluntate translati, non à providentia Prælati, cùm dependeat à voluntate, & cõſenſu ejus Beneficiari: ergo hæc non eſt translatio facta ob cauſam neceſſariam.

139. Ante ſolutionem præmitto primò, tunc dari cauſam moraliter neceſſariam, quãdo cauſa importat magnam utilitatem pro bono Eccleſiæ regimine: eſt enim moraliter neceſſarium Epiſcopo, providere omnibus, quæ fuerint magnopere utilia pro bono regimine Eccleſiæ. Neque enim Epiſcopus ſatisfacit ſuæ obligationi, niſi provideat in omnibus de iis, quæ maximè cõducunt ad utilitatẽ Eccleſiæ.

140. Præmitto ſecundò, eſſe magnam utilitatem pro bono regimine Eccleſiæ, quod ita diſturbat Beneficia, ut concurrant hæc duo. Primum, quòd Beneficia, quò meliora, & pinguiora fuerint, conferantur dignioribus. Eſt enim monſtrum, & in perniciem Eccleſiæ, quòd tenuja dentur dignoribus, & pinguiora minùs dignis. Secundum, quòd evitetur in quolibet individuo pluralitas Beneficiorum, de quo dicam *art. ſeqq.*

141. Jam verò ad argumentum reſpondeo, negando minorem, quòd in hoc caſu non detur cauſa neceſſaria: eſt enim ea, quam proximè aſſignavi de bono Eccleſiæ regimine. Et id eſt, quod ſupra dixit P. Suarez, *Originem ducit à providentia Prælati*: Non enim fit ea translatio principaliter propter bonum regimen Eccleſiæ.

142. Ad primam probationem minoris reſpondeo, eas cauſas enumeratas *in cap. Nam cum pridem*, & concluſas in diſticho, non eſſe pro renunciatione Beneficii, ſed pro renunciatione Epiſcopatus, ut evidenter conſtat ex contextu. Immò etiam reſpectu Epiſcopi intelligi extra caſum translationis de uno Epiſcopatu ad alterum. Nam in caſu translationis de uno Epiſcopatu ad alterum non attenduntur illæ cauſæ, ſed ſolùm attenditur ad bonum Eccleſiæ regimen: cui expedit majores Eccleſias à dignioribus Præſulibus gubernari. Quare etiam ſi illæ cauſæ extendendæ eſsent ad renunciationem Beneficii, haberent locum extra caſum traslationis, in qua renunciatio non oritur à voluntate translati, ſed à Providentia Prælati.

143 Ad ſecundam probationem neganda eſt major. Cauſa enim translationis non eſt, quòd Clericus poſſit obtinere ſecundum Beneficium pinguius; ſed quòd proſpiciatur bono regimini Eccleſiæ, ut dictum eſt. Ex hioc patet ad tertiam probationem: nam cauſa renunciandi nõ eſt voluntaria Beneficiario; cujus voluntati nõ ſubeſt bonũ Eccleſiæ regimen, propter quod fit hæc translatio: Patet etiã ex dictis, ad quartã probationem negandã eſse minorem propter dicta.

ARTICULUS IV.

Ampliatur concluſio, & proponitur ſecundum ejus fundamentum.

SUMMARIUM.

Collatio Beneficii pinguis ſub conditione, quod renuncietur alterum compatibile, non eſt ſimoniaca, quia conditio de jure ineſt. n. 144.

Quam odioſa ſit in jure Canonico pluralitas Beneficiorum, etiam independenter ab eo, quòd ſint incompatibilia. n. 145.

Ex Concilio Lateranenſi. Ibid.

Ex ſeptima Synodo, & Concilio Chalcedonenſi, & Tridentino. n. 146.

Ex S. Gregorio. n. 147.

Et ex Joanne XXII. n. 148.

Ex S. Thoma, & Cajetano. n. 149.

Explicantur inconvenientia allata à Joanne XXII. Ex P. Leſſio. n. 150.

Alia inconvenientia ex Soto. n. 151.

Alia ex Reginaldo. n. 162.

144. HUcuſque propugnavi concluſionẽ ſub terminis translationis abſolutæ, ſine eo quod proponatur Beneficiario ſub conditione renunciationis prioris Beneficii. Modò autem pro ampliatione concluſionis aſſero, ſicut proviſio Beneficii ſub conditione, quod renuncietur alterum Beneficium incompatibile, nihil continet ſimoniæ, quia ea conditio de jure ineſt; ita ſimiliter proviſio Beneficii in caſu noſtro facta ſub conditione, quod renuncietur alterum Beneficium compatibile, nihil continet ſimoniæ, quia etiam ea conditio de jure ineſt modo explicando.

145. Pro cujus claritate advertendum eſt, ſemper in jure Canonico rem odioſam fuiſſe pluralitatem Beneficiorum, etiam independenter ab eo, quod ſint ex illis, quæ incõpatibilia ſunt, propter plurima incommoda, quæ ex hac pluralitate oriuntur. Et ideo ſemper habitum eſt tanquam meliùs, & conſultiùs, quod ſinguli ſingula habeant Beneficia: ut patet ex pluribus Sacris Canonibus. Alexander III. in Concilio Lateranenſi *cap. Quia in tantum* de Præbendis, ait: *Quia in tantum quorundam proceſſit ambitio, ut non duas, vel tres, ſed plures Eccleſias perhibeantur habere.* Et paulò poſt. *De multitudine Præbendarum, Canonibus inimica, quæ diſſolutionis materiam, & evagationis inducit, certumque continet periculum animarum.* Ubi vides pluralitatem Beneficiorum cenſeri Sacris Canonibus inimicam, & animabus periculoſam, & alia continere incommoda.

146. Septima Synodus, ut habetur *cap. Clericus 21. q. 1.* ſic ait: *Clericus ab inſtanti tempore non connumeretur in duabus Eccleſiis. Negotiationis enim hoc eſt, & turpis lucri proprium commodum, & ab Eccleſiæ conſuetudine penitus alienum.* Et *c. Clericum. Ibid.* ex Conc. Calced. dicitur: *Clericum in duarum Eccleſiis civitatum conſcribi non oportet.* Conc. Trid. *ſeſſ. 24. c. 17. de Reform.* pluralitatem Beneficiorum vocat *perverſionem Ordinis Eccleſiaſtici, & improbæ cupiditatis affectum.* Sic enim loquitur. *Cùm Eccleſiaſticus ordo pervertatur, quando unus plurium officia occupat Clericorum, ſanctè Sacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Eccleſiis conſcribi. Verùm quoniam multi improbæ cupiditatis affectu ſeipſos, non Deum decipientes, ea, quæ benè conſtituta ſunt, variis artibus eludere, & plura ſimul Beneficia obtinere non erubeſcunt, &c.*

147. S. Gregorius Magnus, ut refertur *in c. Singula 89. diſt.* hoc idem affirmat, & cõfirmat teſtimonio Apoſtoli ad Roman. 12. *Singula Eccleſiaſtici juris officia ſingulis quibuſque perſonis ſingillatim committi jubemus. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita in Eccleſiæ corpore multa membra ſunt ſecundùm veridicam Pauli ſententiam. In uno, eodemque ſpirituali corpore conferendum eſt hoc officium uni, alii committendum eſt illud. Neque enim quantumlibet exercitatæ uni perſonæ uno tempore duarum rerum officia committenda ſunt, quia ſi totum corpus eſt oculus, ubi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diverſa officia & robur corporis ſervat, & pulchritudinem repræſentat; ita varietas perſonarum per diverſa nihilominus diſtributa officia & fortitudinem, & venuſtatem Sanctæ Eccleſiæ Dei manifeſtat. Et ſicut indecorum eſt in corpore humano, ut alterum membrum alterius fungatur officio: ita nimirum noxium, ſimulque turpiſſimum eſt, ſi ſingula rerum miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa.*

148. Joan. XXII. in Extravaganti *Execrabilis* de Præbendis poſtquam dixit, execrabilem eſſe quorundam ambitionem circà pluralitatem Beneficiorum impetrandam, eamque eò magis fieri inſatiabilem, quò magis ei indulgetur; enumerat mala, quæ ex pluralitate Beneficiorum oriuntur. Sic enim loquitur. *Inter cætera inconvenientia, ſubſcripta ſequuntur, quòd videlicet interdum unus, qui unicum, quamvis modicum, vix officium implere ſufficeret, plurimorum ſibi vindicet ſtipendia, quæ multis litteratis viris vitæ puritate, ac teſtimonio bonæ famæ pollentibus, qui modicum, poſſent abundè ſufficere æqua diſtributione collata habentibus, ipſa paratur vagandi materia, Divinus cultus minuitur, Hoſpitalitas in ipſis Beneficiis debita non ſervatur &c.* Et nota, hæc mala, & inconvenientia, quæ enumerat Pontifex, eſſe communia, ut plurimùm, tam reſpectu pluralitatis Beneficiorum compatibilium, quàm incompatibilium. Nam ex pluralitate Beneficiorum compatibilium, quæ aliqui obtinent, fit, quod multi litterati, vitæ puritate, & teſtimonio bonæ famæ pollentes mendicent, quod cultus Divinus minuatur, dum cultus, quem plures exercere poſſent, reſtringitur ad unum; & ſic de aliis.

149. S. Thomas *quodlib. 9. art. 15.* cùm enumeret hæc, & alia incommoda, quæ ſtando in jure naturæ, conſequuntur ad pluralitatem Beneficiorum; ſubjungit. *Sunt verò quædam actiones, quæ abſolutè conſideratæ deformitatem, vel inordinationem quandam important; quæ tamen aliquibus circumſtantiis advenientibus bonæ efficiuntur, ſicut occidere hominem, vel percutere, in ſe deformitatem quandam important; ſed ſi addatur, occidere malefactorem propter juſtitiam, vel percutere delinquentem cauſa diſciplinæ, non erit peccatum, ſed virtuoſum. In numero harum actionum videtur eſſe habere plures præbendas.* Itaque pluralitas Beneficiorum ex ſe affert deformitatem moralem, quæ ut purificetur, requirit ſpeciales circumſtantias, quales ſunt neceſſitas Eccleſiæ, vel ipſius Beneficiarii, vel paucitas eligendorum, &c. Idque explicuit Cajetanus *in ſumm. verb. Beneficium*, dicens, hanc pluralitatem eſſe *de genere illorum, quæ ex adjuncta ratione poſſunt honeſtari.*

150. Audiendus eſt P. Leſſius *de juſt. cap. 34. dub. num. 137.* ubi optimè enumerat, & explicat inconvenientia allata à Joanne XXII. & à Sanct. Thoma, his verbis: *Habere plura Beneficia . . . ſolitariè conſideratum inordinationem quandam involvit. Primò, quia minuitur cultus Divinus, unus enim habens tria Beneficia, non recitat ter preces Canonicas, nec tria facit Sacra. Secundò Eccleſiæ deſtituuntur ſuis operariis; unus enim non poteſt in pluribus locis reſidere, nec plurium miniſteria obire. Tertiò, fundatores fruſtrantur ſua pia intentione. Quartò, quia fruſtrantur multi pauperes, fortè magis idonei, magiſque utiles Eccleſiæ futuri. Denique multa incommoda involvit hæc pluralitas, ut nimiam ſollicitudinem*

dinem

dium temporalium, ambitionem, luxum, incontinentiam, concubinatum, lites, ſcandala puſillorum, & ſimilia.

151. Nec minori attentione digna, quæ ſcribit Mag. Sotus *lib. 3. de juſt. quæſt. 5. artic. 3.* ubi poſtquam dixit cum S. Thom. pluralitatem Beneficiorum non afferre deformitatem inſeparabilem, ut mendacium, neque eſſe omnino indifferentem, ut deambulare, ſed per ſe, & univerſe ſumptam, & abſque ſpecialibus circunſtantiis afferre deformitatem moralem; ſubjungit. *Primùm, quia ratio docet, ut unuſquiſque miniſterio ſuis propriè deputetur miniſter. Secundò, cultus Divinus detrimentum patitur. Et tertiò, cum bona hæc (ut diximus) ſtipendia ſint Eccleſiarum, ſuo defraudantur jure. Ad quod rerum uſus, & experientia docet. Aggravatis ſiquidem Prabendis multis ad perſonarum paucitatem, vix ullo reſtat Eccleſia, cui pro ratione ſuarum decimarum ſerviatur digne. Et quartò inde ſequitur distributivæ juſtitiæ prævaricatio, videlicet, ut multi digni egeant: alii verò exundent. Quintò, eſca, & fomentum ambitionis inde ſubminiſtratur: nam interdicta Prabendarum accumulatione, Sacerdotes non tàm avidè ſitirent, atque ambirent bonis Eccleſiæ ditari. Et ſextò, id in cauſa eſt, ut litterarum ſtudia neglecta jaceant: utriuſque enim ſpes bonorum debilitatur ſcilicet & quòd meritorum ratio non habetur, & quòd avida ditiorum avaritia impedimento eſt, ne inopes promoveantur. Quin verò ſeptimò, & transgreſſio quædam eſt illius Paulini præcepti, [unuſquiſque in ea vocatione, qua vocatus eſt, maneat.] Atque illius præterea ad* Roman. *12.* [*Sicut in uno corpore multa membra habemus, &c.*] Confirmatque dicto S. Gregorii ſupra relato.

152. P. Valerius Reginaldus in praxi fori pœnitent. *lib. 30. tract. 3. cap. 29. ſect. 1.* ſic ait: *Certum eſt ſecundò, plura Beneficia habere, non eſſe actum ex ſe indifferentem, ſed vergentem potiùs in malum, quàm in bonum, prout* D. Thomas *expreſſè docet loco citato. Et confirmatur. Quia pluralitas Beneficiorum, ſi non omninò, at certè bona ex parte repugnat juri naturæ, ut ſatis oſtendunt incommoda, quæ ex ea ſequi notantur, tum ab ipſo* D. Thoma, *tum ab aliis &c. ad undecim autem expreſſa ſunt in Extravag. Joannis XXII. cujus initium eſt, (Execrabilis) quæ licet reducere ad tria capita. Quorum primum eſt damnum, quod talis pluralitas infert per diminutionem Miniſtrorum Eccleſiæ. Secundum eſt damnum, quòd Miniſtri idonei rapiunt, dum relinquuntur abſque ullo beneficio. Tertium eſt ſcandalum, quod datur proximis mala diſpenſatione bonorum Dei, per quam patet, Deo ipſi, & ſanctis, ejus fieri injuriam, quorum cultus inde minuitur; fieri item Eccleſiæ, cujus ſplendor obſcuratur, dum ex eo, quod beneficia non dentur pro meritis, ſed pro cujuſque affectu, & cupiditate, inæqualitas in clero naſcitur: quæ eſt pacis inimica, & invidiæ fomes: inducitque neglectum tam litterarum, quàm bonorum morum, tanquam inutilium ad promovendum ſe ad Eccleſiæ Beneficia. Fieri præterea injuriam defunctis, præſertim fundatoribus, quibus frangitur fides, dum non ſatisfit obligationi annexæ Beneficiis: ita ut animæ ipſorum fruſtratæ à ſubſidio debito, tardiùs liberentur à pœnis Purgatoriis diutiuſque ſuſpendantur, ac retardentur à gaudiis cœleſtibus, ad quæ illos expectat tota cœleſtis curia, cujus deſiderio per ſceleratam illam diſpenſationem plerumque obſiſtitur: ſicut & pio affectui fidelium viventium, qui dum vident, defunctos ſua expectatione, debitiſque ſuffragiis fruſtrari, retrahuntur à voluntate Beneficia fundandi in Eccleſia. Fieri denique injuriam ipſiſmet Beneficiariis, qui Beneficiorum multitudine ſarcinati, in negotiationibus, & ſuppoſitionibus redditu um, ac litibus toti occupantur, nihil curantes ſpiritualia. Divites enim effecti, ſuum ſtatum, & officium Eccleſiaſticum eadem ratione negligunt, qua artifices ditati arte ſua negligunt ea, quæ ejuſdem artis ſunt &c. Unde apparet, quàm miſerum ſit in Eccleſia, aliquos Beneficiis accumulandis perindè inhiare, ac canes famelicos oſſibus. Recordentur pluralitatem Beneficiorum ex cap. (Quia in tantum,) de præbendis, certum animarum periculum continere. Id, quod experientia docuit in illo Cancellario Pariſienſi, &c. apparuitque Epiſcopo, & dixit, ſe perpetuò damnatum propter tria, quorum unum erat pluralitas Beneficiorum, quæ ultra ſufficientem retinuit.* Hucuſque P. Reginaldus. Et pro eadem doctrina refert Gabrielem *in 4. diſt. 15. q. 8. art. 3. dub. 2. notabil. 3.* Rebuffum in praxi beneficiorum *par. 1. tit. de diſpenſatione ad plura Beneficia,* Navarrum Miſcellaneo 26. de oratione *n. 3.* Ludolfum *1. part. de vita Chriſti cap.* 68. & Dionyſium Carthuſianum, *tract. de pluralitate Beneficiorum.*

ARTICULUS V.

Ex dictis colligitur robur ſecundæ probationis.

SUMMARIUM.

Conformis eſt juri Canonico, quòd Epiſcopus vitet pluralitatem Beneficiorum, etiam compatibilium. n. 153.

Conformius eſt juri Canonico dare Beneficium pingue ſub conditione, quod renunciet anteà habitum, etiam compatibile. n. 154.

Non eſt ſimoniacum dare Beneficium ſub conditione, quòd agatur id, quod eſt conformius juri Canonico. n. 155.

Varii modi appouendi conditionem carentes ſpecie ſimoniæ. n. 156.

Ea conditio, quod renunciet Beneficium compatibile, de jure ineſt. n. 157.

Ea conditio licèt non inſit de jure præcipiente, ineſt de jure conſulente. n. 159.

Concilium Tridentinum non revocat Sacros Canones de vitanda pluralitate. n. 161.

Alius modus explicandi, quomodo ea conditio inſit de jure. n. 162.

153. Ex quibus omnibus evidenter infertur, eſſe multò conformius juri Canonico, & conſtitutionibus Pontificum, & Conciliorum, vitare pluralitatem beneficiorum; & conſequenter multo meliùs, & conſultius agere Epiſcopum pro bono Eccleſiæ regimine, vitando, quantum poteſt, eam pluralitatem. Nam & ſi jus permittat, duo beneficia compatibilia haberi ab uno pro ſufficientia ſuſtentationis ejus: id autem eſt quaſi indulgentia, & mera permiſſio: ſemper enim jus Canonicum magis inclinat ad vitandum pluralitatem, utpotè minùs conſentaneam ipſi juri naturali, propter incommoda graviſſima, quæ ex ea pluralitate conſequuntur.

154. Hinc manifeſtè convincitur, veram eſſe aſſertionem traditam. Etenim non poteſt eſſe ſimoniacum dare beneficium ſub conditione, quòd fiat id, quod eſt conformius juri Canonico, & utilius ad bonum Eccleſiæ regimen: ſed dare beneficium pingue Clerico ſub conditione, quod ad evitandam pluralitatem beneficiorum, renunciet aliud prius habitum, eſt conformius juri Canonico, & utilius ad bonum Eccleſiæ regimen: ergo non eſt ſimoniacum dare beneficium ſub tali conditione.

155. Confirmatur primò. Non eſt ſimoniacus Epiſcopus, ſi dicat, [Confero tibi beneficium ſub conditione, quod agas id, quod eſt conformius juri Canonico, & bono regimini Eccleſiæ] ut ex ſola terminorum apprehenſione notum eſt: ſed collato tali beneficio, eſt conformis juri, & bono regimini Eccleſiæ, quod renunciet primum; atque adeò ſub præfata conditione includitur hæc renunciatio: ergo non eſt ſimoniacus Epiſcopus, qui confert tale beneficium ſub conditione præfatæ renunciationis.

156. Confirmatur ſecundò. Nulla enim committeretur ſimonia, ſi Epiſcopus utens Tridentini verbis, diceret. [Confero tibi beneficium, ſub conditione, quod nulla in hoc inveniatur *Eccleſiaſtici ordinis perverſio, qua unus plurium officia occupat Clericorum.*] Neque item committitur, ſi dicat (Confero tibi beneficium ſub conditione, quod te conformes S. Gregorio dicenti: *Noxium ſimul, & turpiſſimum eſſe, ſi ſingula rerum miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa.*) Item neque ullum erit veſtigium ſimoniæ, ſi Epiſcopus dicat: (Confero tibi beneficium ſub conditione, quòd vites id genus, ex quo tot, & tanta incommoda conſequuntur, qualia refert Pontifex, & explicant Theologi.) Similiter poſſunt efformari alii modi conferendi beneficium ſub conditione, deſumpti ex iis, quę Pontifices, Concilia, S. Thomas, & Theologi diſſerunt in locis citatis. Et quis non videt in iiis conditionibus relatis nullum ſimoniæ veſtigium contineri, & ſimul in relatis conditionibus includi renunciationem prioris beneficii? Nam dum Epiſcopus dicit (Confero tibi beneficium ſub conditione, quòd te conformes illi dicto S. Gregorii) optimè intelligit beneficiarius, ſibi injungi conditionem renunciandi priùs beneficium.

157. Confirmatur tertiò. Ideò poteſt Epiſcopus conferre beneficium ſub conditione, quod renunciet aliud incompatibile, quia ea conditio de jure ineſt: ſed etiam conditio, quod renunciet compatibile, de jure ineſt, cùm ſit conformius juri vitare pluralitatem, quantum fieri poteſt: ergo etiam poteſt Epiſcopus conferre beneficium ſub conditione, quod renunciet priùs beneficium compatibile.

158. Dices. Quamvis ſit conformius juri vitare pluralitatem beneficiorum, etiam compatibilium, non tamen præcipit jus vitare illam in duobus compatibilibus, ſicut præcipit in compatibilibus: ſed non ineſt de jure, quod jus non præcipit: ergo non ineſt de jure conditio de renunciatione primi compatibilis cum ſecundo.

159. Reſpondeo, abſolutè minorem eſſe falſam: cujus falſitas declaratur diſtinguendo conſequens. Non ineſt de jure (præcipiente) concedo; non ineſt de jure (conſulente) nego. Non enim eſt minus de jure id, quod jus conſulit, quàm quod jus præcipit. Nam cùm juxta Apoſtolum *æmulari* debeamus *chariſmata meliora.* id, quod jus approbat ut melius, & ut utilius Eccleſiæ, id ſemper debemus æmulari, & ſequi, tanquam à jure ipſo injunctum.

160. Dices ſecundò. Ante Concilium Tridentinum prævalebant præfatæ conſtitutiones de vitanda omninò pluralitate beneficiorum: at cùm Concilium Tridentinum permiſerit, poſſe haberi duo compatibilia, quorum unum ſit inſufficiens, fit, quod anteriores conſtitutiones non habeant locum, quatenus Decreto Tridentini repugnant. Unde etiam fit, quòd conditio de renunciando altero beneficio compatibili, quam imponit Epiſcopus, non inſit de jure; atque adeò quod ſimoniam inducat.

161. Reſpondeo. Per Concilium Tridentinum non revocari conſtitutiones Canonicas toties à Pontificibus repetitas, quin immò confirmari illis verbis ſupra relatis, *Sancti Sacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Eccleſiis conſcribi.* Et poſteà reprobat violationem eorum, dicens *Verùm quoniam multi improbæ cupiditatis affectu, &c.* Et ad inſtar indulgentis, & annuentis humanæ neceſſitati, & fragilitati, permittit, quod ſi unum beneficium ſit inſufficiens ſuſtentationi, poſſit & aliud ſufficiens admittere. Quare affirmat, ſanctum eſſe, neminem in duabus Eccleſiis conſcribi, atque adeò perfectius eſſe omninò vitare pluralitatem, ſed licet id ſanctius, perfectiuſque ſit, indulget, ut poſſit habere duo, modo dicto. Ita ante Concilium Tridentinum non erat licita pluralitas beneficiorum, etiam duorum: poſt Concilium licitum eſt habere duo, modo dicto: ſed ſanctius, & perfectius eſt, quòd beneficiarius uno duntaxat contentus ſit. Nam ea permiſſio non tollit ſanctitatem, & perfectionem

habendi

habendi unum duntaxat. Quare ſemper manet firmum, quòd ea conditio renunciandi primum beneficium ineſt de jure conſulente.

162. Alio etiam modo poteſt explicari, quomodo ea conditio renunciandi prius beneficium inſit de jure abſolutè, nempe quia de jure ineſt, quòd Epiſcopus ſervet juſtitiam diſtributivam in beneficiis conferendis. Contra quam eſt, quod dixit Joannes XXII. verbis relatis: *Plurimorum ſibi vindicat ſtipendia, quæ multis litterati viris vitæ puritate, ac teſtimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, poſſent abundè ſufficere, æqua diſtributione collata habentibus*. Et Concilium Tridentinum verbis ſupra relatis ait, eſſe perverſionem ordinis Eccleſiaſtici. *Quando unus plurima officia occupat Clericorum*. Et ut loquitur P. Leſſius ſupra relatus: *Quia fruſtrantur multi pauperes, fortè magis idonei, magiſque utiles Eccleſiæ futuri*. Et Mag. Sotus ſupra, *Inde ſequitur juſtitiæ diſtributivæ prævaricatio; videlicet, ut multi digni egeant, alii verò exundent*. Quod etiam fuſius explicuit P. Reginaldus ſupra citatus. Cùm ergo ſit de jure, quòd Epiſcopus ſervet juſtitiam diſtributivam in conferendis Beneficiis, & ad hãc requiratur, quòd abundantibus aliis, alii fortè digniores non mendicent; item quòd non detur beneficium tenue digniori, & pingue minus digno: inde eſt, quòd ea conditio inſit de jure.

ARTICULUS II.

Ampliatur ulterius concluſio, & denuò roboratur.

SUMMARIUM.

Tranſlatio de una Eccleſiæ ad aliam, etiam ſub conditione facta, ſi fiat authoritate Epiſcopi, non eſt ſimoniaca. n. 163.

In cap [*Quæſitum*] *verbo* [*transferre*] *intelligitur tàm permutatio, quàm tranſlatio. Et quid indè pro concluſione?* n. 163.

163. DAto, & non conceſſo, quòd quando Epiſcopus dat Beneficium pingue ſub conditione, quòd renunciet alterum tenue, ea conditio non ineſt jure; adhuc verum eſt, quòd ea conditio non facit collationem ſimoniacam, ex alio fundamento. Nempe, quia licèt omnis pactio, quæ fit circa ſpiritualia, aut ſpiritalibus annexa, ſit ſimoniaca, tamen ab hac regula excipitur tranſlatio de una Eccleſia ad aliam, ſive fiat per modum permutationis, in qua invenitur pactum utriuſque beneficiarii, ſive per modum tranſlationis, dummodo id fiat authoritate Epiſcopi. Et quidem permutatio, certum eſt, quòd ſi fiat authoritate Epiſcopi, non eſt ſimoniaca, quantumvis præceſſerit pactio inter permutantes. Et ratio eſt, quia non oportebat claudere oſtium permutationi, quando Epiſcopus judicaret, eam eſſe in utilitatem Eccleſiæ, aut Beneficiariorũ, ut aſſerit P. Suarez ſupra relatus. Ergo ſi Epiſcopus pro bono regimine Eccleſiæ, & pro obſervatione juſtitiæ commutativæ interponit pactum de renunciando priori beneficio, cùm id fiat authoritate Epiſcopi, nihil illicitum committitur.

164. Confirmatur primò *ex cap. Quæſitum de rerum permut.* illis verbis. *Si autem Epiſcopus cauſam inſpexerit neceſſariam, licitè poterit de uno loco ad alium transferre perſonas*. Circà quem textum reducenda ſunt in memoriam ea, quæ P. Suarez tradit, ut retuli ſupra *ar.* 2. præcipuè ſub ea voce *transferre* intelligi quamlibet ſive permutationem, in qua præcedit pactio Beneficiariorum, ſive tranſlationem. Quòd ſi permutatio, in qua præcedit ea pactio, fiat authoritate Epiſcopi, venit nomine tranſlationis licitæ, quare non veniet etiã ea mutatio, quam Epiſcopus intendit pro bono regimine Eccleſiæ, quamvis ſub ea conditione, præcipuè cùm hæc diſpoſitio magis reſpiciat utilitate Eccleſiæ, quã permutatio, quæ potiùs reſpicit utilitatem Beneficiorũ.

165. Confirmatur ſecundò. Epiſcopus poteſt de uno loco ad alium transferre perſonas, nempe per tranſlationem propriam, aut impropriam; ſed poteſt authoritate ſua transferre perſonas, facta prius inter Beneficiarios invicem pactione: ergo poterit transferre perſonas, paciſcendo pro bono regimine Eccleſiæ. Sicut enim pactio Beneficiariorum honeſtatur, ſi fiat permutatio authoritate Epiſcopi, ita etiam pactio, quæ facta fuerit ab ipſo Epiſcopo pro utilitate, & bono regimine Eccleſiæ, ſimiliter honeſtabitur.

166. Confirmatur tertiò. Nam P. Thom. Sanchez, ut retuli *ar.* 1. ſecutus Cordubam, Ludovicum Lopez, & Emmanuelem Rodriquez, docet, ſi Epiſcopus det Clerico Beneficium tenue, ſub conditione, quòd illud ſit renunciaturus, caſu quo illi det aliud pinguius: licitè poterit dare Beneficium pingue ſub ea conditione, quam promiſit. Cujus rationem dat, inter alias, *Quia illa eſt quaſi permutatio Beneficiorum, quæ authoritate Prælati fieri poteſt*. Sed cùm Epiſcopus pro bono regimine Eccleſiæ dat Clerico Beneficium pingue ſub conditione, quòd renunciet alterum tenue, quamvis non præceſſerit illa obligatio renunciandi illud, eodem modo eſt quaſi permutatio Beneficiorum, quæ authoritate Prælati fieri poteſt: nam quòd præceſſerit, aut non præceſſerit ea obligatio Beneficiarii, neque obeſt, neq; prodeſt, ut ea mutatio dicatur eſſe quaſi permutatio Beneficiorum.

167. Et quidem vel utraque eſt ſimoniaca, vel utraque manet immunis à labe ſimoniæ. Etenim quando Epiſcopus dat Beneficium tenue cum onere renunciandi illud, ſi dederit aliud pingue, verè eſt pactio circà ſpiritualibus annexa, eodem modo, ac quando dat beneficium ſecundum ſub coditione, quòd renunciet primum, quamvis non præceſſerit obligatio renunciandi: ergo ſi ea prima pactio honeſtatur, eo quòd fit authoritate Epiſcopi, quia eſt quaſi permutatio Beneficiorum, etiam ſecunda pactio, quæ fit pro utilitate, & bono regimine Eccleſiæ, honeſtabitur etiam authoritate Epiſcopi, cùm ſimiliter ſit quaſi permutatio Beneficiorum. Aut ſi in ſecunda hac non valet authoritas Epiſcopi, neque valebit in prima.

168. Dixi ſæpius, id habere locum, quando Epiſcopus dat Beneficium ſub conditione renunciandi aliud, ſi id facit pro utilitate, & bono regimine Eccleſiæ. Nam ſi dat ſub conditione renunciandi propter aliquod commodum ſuum temporale, erit ſimoniacus. Et ratio eſt. Nam jus in præfato *cap. Quæſitum*, dat eam authoritatem Epiſcopo propter neceſſitatem Eccleſiæ; *Si autẽ Epiſcopus cauſam inſpexerit neceſſariam*: quo nomine neceſſitatis venit etiam magna Eccleſiæ utilitas, ut explicat P. Suar. ſup. relat. Cùm ergo quelibet pactio circà ſpiritualibus annexa ſit ſimoniaca, niſi quando pro neceſſitate, aut magna utilitate Eccleſiæ intervenerit authoritas Epiſcopi in tali permutatione, aut quaſi permutatione, ſit nòn concedi eã authoritatem Epiſcopo, quando in ea quæſierit aliquod commodũ temporale:

169. Sed contra hanc concluſione ſic explicitã obiiciunt Theologi adverſæ partis propugnatores. Quamvis Epiſcopus habeat poteſtatem ad hoc, ut authoritativè; & poteſtativè approbet permutationes aliorum, & pacta in illis inita, non tamen habet poteſtatem ad approbandum, & juſtificandum pactiones ab ipſo initas; ergo quamvis poſſit juſtificare permutationes Beneficiariorum, non tamen poterit juſtificare pactionem initam cum eo, cui confert Beneficium, dando illud ſub conditione, quod renunciet alterum. Antecedens probatur primò, qua unuſquiſque in ſe ipſum poteſtate, & authoritate caret. Sic enim alienationem bonorum Eccleſiæ, ſi fiat ex cauſa juſta, cum debita juris ſolemnitate, poteſt Epiſcopus approbare, & validam facere, & tamen in illis bonis, quæ ſpecialiter ſpectant ad rem Epiſcopalem, nequit Epiſcopus alienationem eorum approbare, aut validam facere. Probatur ſecundò idem antecedens. Nam quamvis Epiſcopus poſſit approbare, & juſtificare permutationes Beneficiariorum, ſi ipſe Epiſcopus permutet Beneficium propriũ cum alio, non poteſt ipſe approbare ſuam permutationem, ſed requiritur approbatio ſui ſuperioris, nempe Archiepiſcopi, vel Primatis, &c. ut obſervat Bonacina *tom. 1 tract. de ſimon. diſp. 1. q. 4. §. 12.* & apud ipſum Rebuffus, P. Suarez, & P. Filliuncius.

170. Reſpondeo diſtinguendo antecedens: Non habet poteſtatem approbandi pactiones ab ipſo initas (in proprium commodum.) concedo: (in utilitatem Eccleſiæ, & pro bono ejus regimine) nego. Itaque quando Epiſcopus pro bono Eccleſiæ regimine, & ſervanda juſtitia diſtributiva dat beneficium Clerico ſub conditione, quòd renũciet aliud, etiam ex compatibilibus, non approbat illud pro commodo ſuo: quòd ſi poteſt approbare permutationes Beneficiariorũ, & pactiones in illis contentas propter utilitatem Beneficiariorũ, multo æquius eſt, ut approbet, & juſtificet pactioné ſuã, quæ non eſt pro cómodo ſuo, ſed pro utilitate Eccl., & pro ſervãda juſtitia diſtributiva.

171. Ad primam probationem antecedentis omitto, quòd Epiſcopus non poſſit exercere poteſtatem in ſe ipſum in cauſa propria, circà ea, quæ ſunt ſpiritualibus annexa. Hoc enim eſt, quòd probant exempla ſubjecta. Nam quòd nó poſſit approbare, & juſtificare alienationem bonorum ſpectantiũ ad rem Epiſcopalem eſt, quia ea alienatio reſpicit propriam Epiſcopi utilitatem; ſive quia id eſt in cauſa propria, vel dic, id ſibi eſſe ſpecialiter prohibitũ, ne propter propriũ commodum erret in re, quæ non pertinet ſolùm ad ipſum, ſed etiam ad Succeſſores. Deindè, quando ipſe Epiſcopus permutat cum alio Beneficium aliquod, certum eſt, quòd non valet approbatio ipſius, ſed quòd requiritur approbatio ſui Superioris; quia ea permutatio, & pactio ibi contenta reſpicit commodum Epiſcopi, & eſt in cauſa propria. Nos enim fatemur, non poſſe Epiſcopum in cauſa propria inire pactum circà ea, quæ ſunt ſpiritualibus annexa. Quando autem dat Beneficium Clerico ſub conditione, quòd renunciet alterum, cũ id faciat pro bono regimine Eccleſiæ, & pro obſervatione juſtitiæ diſtributivæ, quam injungunt Sacri Canones, non exercet poteſtatem in ſe ipſum, neque in cauſa propria, ſed in cauſa utilitatis Eccleſiæ.

172. Reſpondens ſupra ad primam probationem antecedentis. Dixi, *omitto*, quia ea propoſitio, quod [Epiſcopus non poteſt exercere poteſtatem in ſe ipſum,] ſi univerſaliter, & ut jacet, accipiatur falſa eſt. Nam illa, quæ Epiſcopus poteſt concedere ſubditis, poteſt ſibi ipſi concedere, ſi non ſit ſibi ſpecialiter prohibitum. Et quidem id poſſe indirectè, certum eſt, nempe quàndo cum omni populo diſpenſat in aliquibus, V. g. in lege jejunii, ea diſpenſatio comprehendit ipſum Epiſcopum. Deinde etiam eſt certum, quòd Epiſcopus habet poteſtatem committendi ſuo Confeſſario, ut diſpenſet ſecum in iis, in quibus poteſt ipſe Epiſcopus diſpenſare cum ſuis ſubditis, Præterea probabilior ſententia docet, poſſe Epiſcopum diſpenſare ſecum directè in iis omnibus, in quibus poteſt diſpenſare cum ſuis ſubditis: & ſibi ipſi concedere, quod poteſt ſubditis, niſi in materia ſibi ſpecialiter interdicta. Quæ omnia tradit, & efficaciter probat cum multis Doctoribus P. Thom. Sanch. *tom. 3. de matr. lib. 8. diſp. 3.* Quòd autem nó poſſit ſe ipſum deſignare ad habendum Beneficiũ, vel dignitatem quod, vel quam poteſt alteri conferre, id eſt propter ſpecialem prohibitionem *cap final. de inſtit.* ubi dicitur, inter dantem, & recipientem debere eſſe diſtinctionem perſonalem.

173. Hac tamen doctrina non utor pro reſponſione ejus objectionis,

ctionis, quia dũ dat Epiſcopus Beneficiũ Clerico ſub cõditione, quod renunciet alterum pro bono regimine Eccleſiæ, nõ exercet poteſtatem in ſe ipſum, quantumvis ipſe apponat eam conditionem, quia tunc eam poteſtatem exercet pro bono regimine Eccleſiæ, & non in cauſa propria, ſed potius in cauſa publica; ſecus ſi in eo reſpiceret aliquod commodum ſuum temporale.

DISERTATIO XXVII.

An ſit gravis obligatio eligendi digniores ad Beneficia Curam animarum habentia.

CAPUT PRIMUM.

Refertur propoſitio damnata, & præmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

Concilium non agit de Beneficiis nullam animarum curam habentibus. n. 2.
Alia ſunt, quæ habent immediatè curam animarum, & alia, quæ mediatè. Ad hæc ſpectat Cardinalatus. n. 3.
Canonicatus in Eccleſia Hiſpalenſi habet mediatè curam animarum. n. 4.
Quę ſtatuit Concilium circà electionem Epiſcoporum, intelligenda ſunt de electione omnium, qui exercent juriſdictionem quaſi Epiſcopalem. n 5.
Quinam cenſeantur digniores. n. 6.
Beneficia primariò inſtituta ſunt pro utilitate Eccleſiæ, ſecundariò autem ut præmia benemeritorum. n. 7.
Circà electionem ad Beneficia merè ſimplicia, prima ſententia docet debere eligi digniorem. n. 8.
Secunda ſententia docet, non eſſe mortale, dare dignis, omiſſis dignioribus. n. 9.

1. PRopoſitio 47. ex damnatis ſic ſe habet. *Cùm dixit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles, ipſi judicaverint, ad Eccleſias promoveant. Concilium vel primò videtur per hoc digniores, non aliud ſignificare velle, niſi dignitatem eligendorum, ſumpto comparativo pro poſitivo; vel ſecundò locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non verò dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concurſus.*

2. Præmitto primò, neque Concilium (*Seſſ. 24. de Reform. cap. 1.*) neque propoſitionem damnatam, quæ verba Concilii perperam interpretatur, agere de Beneficiis ſimplicibus, & nullam animarum Curam habentibus. Nam Concilium exereſsè agit de Paſtoribus Eccleſiarum. Ait enim, *Meminerit, nihil ſe ad Dei gloriam, & populorum ſalutem utilius poſſe facere, quàm ſi bonos PASTORES, & Eccleſiæ gubernandæ idoneos promoveri ſtudeant; eoſque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, niſi, &c.*

3. Præmitto ſecundò, alia eſſe Beneficia, quæ habent immediatè Curam animarum, & alia, quę mediatè. Et licèt aliqui enumerent Cardinalatum inter Beneficia ſimplicia, & ſaltem mediatè incumbit Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus Cura animarum; cùm ſint immediatiſſimi Conſiliarii Pontificis Romani in ordine ad negotia majora, & ſpecialius pertinentia ad ſalutem animarum, & bonum regimen totius Eccleſiæ Catholicæ. Et ideò Concilium Tridentinum in eodem *cap. 1.* ſic decernit: *Ea verò omnia, & ſingula, quæ de Epiſcoporum præficiendorum vita, ætate, doctrina, & cæteris qualitatibus aliàs in eadem ſynodo conſtituta ſunt, decernit, eadem etiam in creatione Sacræ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, etiamſi Diaconi ſint, exigenda.*

4. Eodem modo licèt Canonicatus Eccleſiarum Cathedralium computentur ab aliquibus inter Beneficia Curam animarum non habentia; advertendum eſt, in aliquibus Eccleſiis ejuſmodi Canonicatus mediatè habere Curam animarum, ut contingit in hac Eccleſia Hiſpalenſi. Nam Capitulum Eccleſiæ Cathedralis gubernat Parochiam Matricis, & tota Cura animarum de facto incumbit præfato Capitulo; aſſignat enim Curatos octo: hæc enim Parochia eſt latiſſima; prætereà ſingulis annis deſignat unum, ſive Canonicum, ſive Portionarium, qui præſideat Curatis, & res Parochiæ immediatè gubernet. Deinde ei Capitulo ſubiicitur, ex ſpeciali diſpoſitione Fundatoris confirmata à Romano Pontifice, Cœnobiũ Sanctimonialium, quod eſt ſub titulo Incarnationis Dominicæ; & ideò Capitulum deſignat ſingulis quadrienniis viſitatorem ex præfatis Canonicis: ita ut ejuſmodi Cœnobium ſit exemptum à juriſdictione ordinaria. Et hinc fit, hos Canonicatus, & portiones dici non poſſe Beneficia ſimplicia, aut Cura animarum carentia.

5. Præmitto tertiò, ea, quæ ſtatuit Concilium circà electionem Epiſcoporum intelligenda eſſe de electione omniũ eorum, qui exercent juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, præcipuè in toto populo, aut in pluribus populis; quales ſunt Abbates juriſdictione ſpirituali utẽtes, Priores, aut Vicarii, qui cùm ſint nullius Diœceſis, Epiſcopalem tamen exercent juriſdictionem; quales ſunt Vicarii, aut Priores aliqui Ordinum Militarium. Et ſimiliter omnes Præpoſiti, Priores, Guardiani, & Rectores Ordinum Regularium: nam hi omnes exercent juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, ſed præcipuè Generales, & Provinciales; eo quod magna ſit, ſphæra juriſdictionis eorum. Quare eorum electio, proportione ſervata, requirit, quòd ſemper digniores præferantur. Et ideò dixit Concilium verbis univerſalibus: *Si bonos PASTORES, & Eccleſiæ gubernandæ idoneos promoveri ſtudeant.*

6. Pręmitto quartò, non dici digniores illos, qui Doctores fuerint, aut qui nobiliores, &c ſed illos, qui omnibus bonis dotibus animi, & corporis conſideratis, Eccleſiæ utiliores futuri eſſe creduntur. Et ita explicuit Tridentinum ibidem, dum dixit: *Quos digniores, & Eccleſię magis utiles ipſi judicaverint.* Nam per ſecundum epithetum explicuit primum. Dignus autem dicitur, qui habet qualitates requiſitas ad miniſterium. Indignus autem dicitur ille, cui deeſt aliqua ex qualitatibus ad miniſterium jure requiſitis.

7. Præmitto quintò, Beneficia Eccleſiaſtica primariò, & principaliter inſtituta eſſe in utilitatem Eccleſiæ, & hęc habeat idoneos Miniſtros; ſecundariò autem, & minùs principaliter ut pręmia eorũ, qui de Eccleſia ob eorum virtutes, & doctrinã benemeriti ſunt, & aptiores ad ſerviendum Eccleſię. Ita communiter Doctores, & pręcipuè Navarrus, Aragon, Salõ, Sotus, & Ledeſma, quos refert, & ſequitur P. Thom. Sanch. *tom. 1. Conſilior. lib. 2. cap. 1. dub. n. 2.*

8. Pręmitto ſextò. Circà electionem ad Beneficia ſimplicia, quę nullam habent Curam animarum, an eligi debeãt digniores, eſt duplex ſententia, & utraque probabilis. Prima docet, peccare mortaliter electorem, qui non eligit digniorem. Quia cum Beneficia etiam ſimplicia inſtituta ſint, ſaltem ſecundariò, ut pręmia meritorum, contra juſtitiam diſtributivam operatur, qui ea non diſtribuit pro meritis. Ita D. Thom. 2. 2. *quęſt. 63. art. 2.*, & aliis in locis Cajetanus, Palacios, D. Antoninus, Armilla, Tabiena, Sylveſter, Mercatus, Lyra, Roſella, Altiſiodorenſis, Henricus, Gothfredus, Ledeſma, Covarruvias, Rocus, Panormitanus, Lud. Gomez, Adrianus, Joannes Lupus, Lambertinus Molina Juriſperitus, Turrecremata, Olchot, Perez, Gerſon, Nieva, Padilla, & Leſſius, quos refert P. Thom. Sanchez, ubi ſupra *n. 16.*

9. Secunda ſententia docet, non eſſe peccatum mortale, dare Beneficia ſimplicia dignis, omiſſis dignioribus. Quia cùm finis primarius, ad quem inſtituta ſunt Beneficia, ſit utilitas Eccleſię; modicum detrimentum patitur Eccleſia, ſi ea conferantur dignis, omiſſis dignioribus. Ita Navarra, Aragon, Salon, Sotus, Navarrus, Gabriel, Angelus, Alenſis, & Abulenſis, quos refert, & ſequitur P. Thomas Sanchez, ubi ſupra n. 20. & ſuffragatur Lugo Cardinalis *tom. 2. de Juſt. diſp. 35. ſect. 2. n. 11.* Et ex his ferè omnes dicunt, id eſſe peccatũ veniale; quamvis Navarra dicat, nullum eſſe peccatum: ſicut etiam Diana, *part. 2. tract. 1. Miſcel. reſolut.* 38. aſſerens pro ſua ſententia, pręter Navarram, Ledeſmam, Gutierez, & Garziam. Quæ ſententia probabilis eſt, dummodo non intelligatur de illis Beneficiis, quę inter ſimplicia adnumerari ſolent, quę tamen ſaltem mediatè habent curam animarum, de quibus ſupra dixi.

CAPUT II.

An vi hujus damnationis certa evadat ſententia docens, ſemper eligendum eſſe digniorem ad Epiſcopatum, & Cardinalatum?

SUMMARIUM.

Authores, qui docuerunt, poſſe abſque culpa gravi eligi dignos; excluſis dignioribus. n. 10.
Oppoſita ſententia certa eſt quoad Cardinales, & Epiſcopos, & eos, qui habent juriſdictionem quaſi Epiſcopalem. n. 11.
Verbum Digniores ſumi debet in ſua propria ſignificatione. n. 12.
Hæc obligatio eſt juris naturalis. n. 13.
Urgetur argumentum ex Concilio Tridentino. n. 14. & ſeqq.
Quanta dotes requirantur ad Epiſcopatum? n: 15. & ſeq.
Quid de hoc ſenſerit S. Thomas? n. 17.
Quid Bellarminus? n. 18.
Ulterior probatio ex Apoſtolo. n. 19.
Item ex Concilio Tridentino. n. 20.

10. OPinio fuit aliquorum, non eſſe obligationem ſub reatu culpę gravis eligere digniorem, etiam ad Beneficia curã animarum habentia, ex quibus aliqui eam opinionem extendunt ad Epiſcopatum pręcipuè reſpectu Pontificis eligentis, aut Patroni ſęcularis pręſentantis. Moderni ſcriptores, qui has propoſitiones aſſumpſerunt explicandas, Lumbier, Filguera, & Hozes, citant P. Tamburinum *lib. 8. in Decal. tract. 3. cap 4. de diſtribut. Benef. n. 6.* & revera hęc propoſitio, ut jacet, reperitur ibidem *nu. 7. ſed nu. 11.* addit: *Reſpondeo ſecundò ad inſtantiam num. 8. factam, me ingenuè fateri, propter hunc Tridentini textum, eſſe multò probabilius, Epiſcopatus, & ſimilia majora Curata Beneficia, de quibus ſolùm loquitur Tridentinum, debere dignioribus conferri, nec in praxi aliter eſſe conſulendum.* Sed Tamburinus in priore parte aſſertionis ſecutus eſt alios Doctores, qui prius docuerunt, poſse eligi dignos, excluſis dignioribus, extra caſum concurſus. Ita Gloſſa, Rochus, Pedraza, & alii, apud Dianam *2. part. tract. miſcell. 1. reſol. 41.* & Joannes Pontius *in Curſ. Theol. diſp. 59. q. 1. concl. 4. n* 40. Cajetanus *in ſum. verb. Electio Prælati.* Et eſſe probabilem ait Acacius de Velaſco *tom. 1. verb. Beneficios.* reſol. 111. num. 7. & Serra 2. 2. *q. 73. art. 2. dub. 1. & alii.*

11. Dico 1. Oppoſita ſententia, quę docet ſaltẽ in Epiſcopatibus, & Cardinalatibus eligendos eſſe digniores, certa eſt omninò, vi hujus decreti, in quo oppoſita opinio dãnatur, & interdicitur tanquam

ſcan-

ſcandaloſa. Et idem dicendum eſt de omnibus, illis qui habent juriſdictionē quaſi Epiſcopalem, ſive ſint Abbates, ſive Vicarii, aut Priores nullius Diœceſis, ſive Prælati Regulares, ob identitatem rationis. Et quidem hęc propoſitio damnata loquitur de eo Decreto Concilli Tridentini, ubi hoc Concilium requirit, in eligendis Epiſcopis præcipuè, & Cardinalibus præferendos ſemper eſſe digniores. Hæc eſt expreſſa ſententia S. Thom. 2.2. *q.* 158. *art.* 3. ubi aſſerit eligendos, non meliores in ſe, ſed utiliores Eccleſiæ, & hoc eſt, eſſe digniores. Quem ſequuntur ferè omnes Theologi. Quòd etiam docuit S. Hieronymus, & habetur in cap. *Licet ergo c. 8. q 1. Ut ſciant omnes, & certi ſint, quod qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad Sacerdotium*. Subditque poſteà ſpeciales virtutes, quæ relucere debent in Epiſcopo.

12. Sed jam hæc aſſertio omninò eſt certa, & indubitabilis. Nam Decretum Concilii per ſe eſt manifeſtum; ſed dum aliqui id verbum Digniores interpretantur vel pro dignis, vel pro non indignis, vel pro ſtrictè dignioribus in concurſu, dubitabant aliqui de mente Concilii. Cum ergo per hanc damnationem excludantur eę interpretationes, jam nullum reſtat veſtigium dubitationis.

13. Egoquidem pro comperto habeo, hanc obligationem eſſe juris naturalis. Et quamvis aliqui hoc intendant probare argumentis, quorum aliqua refutat P. Vaſquez *opuſc. de Benef. c. 2. §. 3. dub.* 1. & alia Lugo Card. *tom. 2. de juſt. diſp.* 35. *ſect. 2. n.* 11. Ego tamen exiſtimo, id efficaciter probari hoc argumento, quod inſinuat Concilium Trid. c. 1. cit. dum ait: *Hoc tamen munus* (Epiſcopale) *hujuſmodi eſſe cenſet* (Sancta Synodus) *ut, ſi pro rei magnitudine expendatur, nunquam ſatis cautum videri poſſit*. Quod argumentum ſic explico, & urgeo.

14. Non poteſt eligi ad munus Epiſcopale ille, qui non habet omnia requiſita ad tale munus; ſi tamen datur unus, qui habeat omnia requiſita ad illud: ergo ſi vacante ſede Toletana v. gr., inveniatur unus qui in his omnibus ſit omninò perfectus, & nullus alius pręter ipſum ſit omninò perfectus: urgebit obligatio eligendi unum illum perfectum. Huc uſque evidens eſt diſcurſus iſte, ipſo lumine rationis dictante.

15. Procedo ulterius. Tot, tantæque ſunt dotes ſpirituales, tot, tantaque talenta prudentiæ, ſanctitatis, [illegible], doctrinæ, & ſimilia, quæ requiruntur ad munus Epiſcopale, ut vix, aut ne vix quidem inveniatur unus, qui habeat omnia hæc in gradu perfecto: ergo ſi ille unus non inveniatur, qui habeat ea omnia in gradu perfecto, eligendus erit ille, qui habuerit ferè omnia illa, ſive ille, qui proximus fuerit in perfectione talentorum ei, qui haberet omnia illa. Sed obligatio eligendi hunc eſt obligatio eligendi digniorem: ergo omninò urget obligatio eligendi digniorem. Hæ omnes conſequentiæ legitimè concluduntur.

16. Illud verò antecedens, quod requirit ea omnia in munere Epiſcopali, probatur primò: hoc enim eſt quod dixit Tridentinum ſupra citatum; *Hoc tamen munus hujuſmodi eſſe cenſet, ut ſi pro magnitudine rei expendatur, nunquam ſatis cautum videri poſſit*. Hæc enim perfectio undequaque abſoluta virtutum, & talentorum, quæ requiritur in Epiſcopo, eſt illa magnitudo, *De qua nunquam ſatis cautum videri poteſt*.

17. Probatur ſecundò. Nam S. Th. quem omnes Theologi ſequuntur, affirmat 2.2. *q.* 184. *art.* 7. Epiſcopum teneri eſſe perfectum: & hoc eſſe diſcrimen inter Epiſcopum, & Religioſum, quod hic teneatur eſpirare ad perfectionem, ille verò tenetur habere perfectionem. Et concludit S. Doctor: *Unde manifeſtum eſt, quod ſtatus perfectionis potior eſt in Epiſcopis, quàm in Religioſis*. Et q. 185. art. 8. ait: *Dicendum, quod ſicut ſupradictum eſt, ſtatus Religionis ad perfectionem pertinet, quaſi quædam via ad perfectionem tendendi; ſtatus autem Epiſcopalis ad perfectionem pertinet tanquam quoddam perfectionis magiſterium*. Quòd idem confirmat quodlib. 3. *art.* 17. Eſſet autem prolixæ operæ recenſere, quæ reliqui Scriptores de hac materia atteſtantur.

18. Unus pro multis ſufficiet Card. Bellarminus, *in lib. de offic.* Principis circà finem libri *contr.* 3. cujus titulus eſt: *An Epiſcopus teneatur eſſe perfectus?* Et poſtquam dixit; *Quòd teneatur, docent omnes Scriptores, ac præſertim S. Thomas*. Poſt pauca ſubjungit: *Quòd confirmatur ex verbis Apoſtoli ad Titum 2. [In omnibus te ipſum præbe exemplum bonorum operum] Et ex verbis Domini Matth. 5.] Vos eſtis ſal terræ, & lux mundi.] Hæc igitur eſt veritas, ſed non omnes capiunt verbum iſtud. Religioſi ſunt in ſtatu perfectionis acquirendæ, quia faciunt tria vota; paupertatis contra affectum divitiarum; caſtitatis, contra concupiſcentiam carnis: obedientiæ, contra ſuperbiam vitæ. Epiſcopus igitur, qui eſt in ſtatu perfectionis adeptæ, tenetur eſſe perfectus, id eſt, ardentiſſima charitate Dei, & proximi præditus, ita ut divitias Eccleſiæ ſuæ non ſuas eſſe exiſtiment, & non habeat ad poſſidendum tanquam proprias, ſed ad diſpenſandum, ut alienas. Item tenetur eſſe perfectus in charitate Dei, & proximi; circà caſtitatem, ut Angelica puritate Deo miniſtret, & viros ac mulieres, quibus præeſt, verè diligat ut filios, & filias, & nullam unquam ſuſpicionem incontinentiæ illis tribuat; proindè non habere domi perſonam ullam, vel ob adoleſcentiam, vel ob ornatum, ad quam carnali affectione propenſus credatur; foris autem cum nulla unquam muliere ſine teſtibus loquatur, atque id potiſſimum erga ſanctimoniales obſervet; incredibile enim eſt, quàm contemptibilis reddatur Epiſcopus, ſi aut verbio, aut factis ullum ſignum incontinentiæ dederit. Denique perfectus eſſe debet circà humilitatem, & obedientiam Dei, & ſuperiorum mandata, ac præcipuè erga illud à Sancto Joanne Evangeliſta in 1. Epiſtola promulgatum [Debemus pro fratribus animas ponere,] ac multò magis divitias, quietem, delicias, & commoda omnia. Hæc perfectio excludit ludos, venationes, lectionem librorum vanorum, occupationes temporales, & alia id genus omnia. Proindè munus Epiſcopi eſt vita laborioſiſſima, ſed magnam habet remunerationem*.

19. Probatur tertiò ex verbis Apoſtoli 1. ad Timoth. 3. *Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat; oportet ergo, Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hoſpitalem, Doctorem, non vinolentum, non percuſſorem, &c.* Et quidem prolixum eſſe recenſere omnia, quæ Sancti Patres, & Eccleſię Doctores ſcribunt circa hanc Apoſtoli doctrinam, qua Timotheum Epiſcopum imbuebat. Explicationem, & Commentarium hujus textus tradidit Auguſtinus Barboſa; *lib. de Poteſt. Epiſcopi, part.* 1. *in toto tit.* 2. per ſeptemdecim Gloſſas, ubi cum immenſa eruditionis ſupellectile ex Sanctis Patribus collectæ, manifeſtè oſtendit illam *magnitudinem*, de qua, ut dicit Tridentina Synodus, *Nunquam ſatis cautum videri poteſt*.

20. Ex quibus omnibus concluditur, ſi ſemper eligendus eſt ad munus Epiſcopale is, qui habeat omnia requiſita ad tale munus, & vix inveniatur unus, qui his omnibus polleat perfectè: illum eligendum eſſe, qui proprius accedat ad eam perfectionem talentorum, quę requiruntur, atque adeò digniorem. Et hanc obligationem ſemper in Eccleſia extitiſſe, oſtenditur ex illis verbis Concilii; *Nihil in iis pro præſenti temporum ratione innovando*. Quibus verbis ſatis declarat Concilium, hanc diſpoſitionem non eſſe novam in Eccleſia Dei, ſed ſemper in ea obſervatum eſſe tanquam obligatorium eligere digniores Eam autem obligationem oriri ex jure naturali colligitur ex illis verbis; *Eadem Sancta Synodus Tridentina graviſſimis Eccleſiæ incommodis commota non poteſt non commemorare, nihil magis Eccleſiæ Dei eſſe* NECESSARIUM, *quam ut* .:. *lectiſſimos tantùm ſibi Cardinales aſciſcat, & bonos maximè* (in ſuperlativo gradu) *atque idoneos Paſtores ſingulis Eccleſiis præficiat*. Unde ſic ſit argumentum. Elector independenter ab humana lege, atque adeò jure naturali, & Divino, tenetur ad eligendum Epiſcopum eo modo, quo neceſſarium eſt Eccleſiæ Dei: ſed juxta mentem Concilii, neceſſarium eſt Eccleſiæ Dei eligere digniorem: ergo jure naturali, & Divino tenetur eligere digniorem.

CAPUT III.

An præfata doctrina extendenda ſit ad eos, quos præſentat Patronus laicus? Et quid circà hoc valeat conſuetudo contraria?

SUMMARIUM.

Patronus laicus jure naturali tenetur eligere digniorem. n. 21.
Confirmatio ex Tridentino. n. 21. & ſeqq.
Quomodo non ſit magnum onus eligere digniorem. n. 26.
In hoc non poteſt prævalere conſuetudo; neque in Hiſpania datur talis conſuetudo; & quantam diligentiam adhibeat Rex Catholicus ad quærendum digniores? n. 28. & ſeqq.
Opinio docens oppoſitum circà Patronum laicum ſubjacet damnationi. n. 32. & ſeqq.

21. Dico ſecundò. Patronus laicus jure naturali tenetur eligere digniorem ad munus Epiſcopale. Probatur eodem argumento, quo primam aſſertionem roboravi. Nam Patronus laicus jure naturali tenetur eligere illum, qui habeat omnia requiſita ad munus Epiſcopale adminiſtrandum, ſi talem inveniat: ergo cum vix ſit unus, qui habeat omnia requiſita in gradu perfecto, & conſequenter præfatus Patronus non poſſit certò ſcire, hunc, quem eligit, habere omnia requiſita, debet prę ſentare eum, quem videt proprius accedere ad eam perfectionem, atque adeò digniorem.

22. Confirmatur primò. Nam juxta Tridentinum, qui non promovent digniorem ad Epiſcopatum, *alienis peccatis communicantes mortaliter peccant*; ſed quod Patronus ſit laicus, non tollit hanc cooperationem, & communicationem quoad peccata aliena; ergo peccat mortaliter, ſi non præſentet digniorem.

23. Confirmatur ſecundò. Patronus jure naturali tenetur eligere, ſive præſentare eo modo, quo eſt neceſſarium Eccleſiæ Dei: ſed ut docet Tridentinum, eligere digniorem eſt neceſſarium Eccleſię Dei: ergo Patronus jure naturali tenetur eligere digniorem.

24. Confirmatur tertiò. Nam cum Tridentinum in eo *capit.* 1. ait, *alienis peccatis communicantes peccare mortaliter eos*, qui ad Epiſcopatum non eligunt digniorem, expreſſè loquitur tam de Patronis præſentantibus, quàm de Prælatis eligentibus, illis verbis: *Omnes verò, & ſinguli, qui ad promotionem præficiendorum quodcumque jus, quacumque ratione à Sede Apoſtolica habent, aut alioquin operam ſuam præſtant*. In quibus verbis manifeſtum eſt, patronos etiam laicos contineri.

25. Dicens. Ingens onus imponitur Patronis laicis, ſi ipſi non dicantur conſcientię ſuę ſatisfacere per hoc, quod præſentet dignos, ſed quærere teneantur digniores, magniſque ſcrupulis obnoxii erunt; præcipuè cum adſit conſuetudo in contrarium. Electio enim Epiſcopi plauditur, & celebratur, dum vir idoneus, & dignus eligitur, quamvis non ſit dignior.

26. Reſpondeo, & ſi eſſet magnum onus, ei eſſe incumbendum Patrono; cùm ſit ingens obligatio providendi Paſtorem vigilantiſſimum pro paſcendis ovibus Chriſti ſanguine emptis. Deinde aſſero, non eſſe magnum onus, accipere informationem accuratam de viris idoneis ad id munus, & hac accepta, eligere eum, qui reliquis antecedit in talentis requiſitis.

27. Et quod dicitur de conſuetudine, nihil obeſt. Nam contra obligationem juris naturalis nulla prævalet conſuetudo; quæ eo ipſo quod contrarietur juri naturali, irrationabilis eſt. Deinde falſum eſt, quòd detur talis conſuetudo.

28. Et quidem in Hiſpania mihi certum eſt, eam conſuetudinem non extare. Scio enim, Regem Catholicum conſulere frequenter ſolere Archiepiſcopum Hiſpalenſem, & alios majorum Eccleſiarū Antiſtites, à quibus accipit informationes arcanas de iis viris, qui gubernandis Eccleſiis Cathedralibus magis ſunt idonei, & utiliores fore judicantur. Et ex his omnibus cum magno conſilio eligit Rex eos, qui majori fama ſanctitatis, doctrinę, & prudentię inveniuntur. Cujus evidens ſignum eſt id, quod manifeſta experientia comperimus, omnes Epiſcopos Hiſpanię, ut in plurimum eſſe viros ſanctitate, prudentia, zelo ſalutis animarum, & vigilantia pręſtantiſſimos.

29. Eſt etiam ſignum evidens ſollicitudinis Regum Hiſpaniæ in pręſentandis dignioribus pro Eccleſiis Cathedralibus exemplum Epiſtolæ Regis Catholici Caroli II. qui in præſenti regnat, datæ ad D. Archiepiſcopum Hiſpalenſem, quam modo prę manibus habeo, ubi inter alia hæc verba lego. *Importando tanto al ſervicio de Dios nueſtro Señor, y bien de ſu Igleſia Catolica, que las perſonas, que he de preſentar para governar las de mis Reynos, ſean de las MAYORES calidades, meritos, y partes, que ſer puede, y tener para eſto relacion de los mas DIGNOS, y capaces: por la gran ſatisfacion, que tengo de vueſtra perſona, y lo que con razon confio, que en quanto alcançaredes, me la hareis cierta, y verdadera, os encargo la conſiencia, como coſa de que depende el bien univerſal de la Republica Criſtiana, y por los mas ſeguros medios, que fuere poſſibile, y conviene, os entereis con mucha atencion, ſecreto, y cuydado (poſpueſta toda afeicion, y fines humanos) de la Criſtiandad, virtud, vida, exemplo, caridad, prudencia, modeſtia, entendimiento, letras, governo, edad, legitimidad, limpieza de ſangre, y otras buenas calidades, que concurran en las perſonas, MAS calificadas, y aprobadas de vueſtro Arcobiſpado, y otras de quin os pareciere ſe puede fiar el goverño de qualquier Igleſia.*

30. Inquires, an opinio docens, Patronum laicum non teneri ad pręſentandum digniorem ad munus Epiſcopale, aut Cardinalitium, ſubjaceat huic damnationi? Et reſpondeo, hāc quæſtionem pendere ab altera; ſcilicet an Concilium Tridentinum, cùm decernit, ad munus Epiſcopale, & Cardinalitium eligendos eſſe digniores, loquatur etiam de præſentandis Patronis laicis? Nam cùm hæc damnatio reprobet intelligentiam pravam circà id verbum *Digniores*, quod ponit Concilium, in eodem ſenſu, quo loquitur Concilium, debet etiam intelligi ea damnatio.

31. Reſpondeo ergo, eam opinionem ſubjacere huic damnationi. Ratio eſt. Nam Concilium Tridentinum ad munus Epiſcopale, & Cardinalitium ita requirit digniores, ut nullum apponat diſcrimen inter eligendos ab Eccleſiaſticis Præſulibus, & eligendos à Patronis laicis, immò & hos etiam expreſsè comprehendit, ut oſtendi ſupra in confirm. 3. Et quidem in eadem *ſeſſ.* 24. *c.* 18. de Reformat. cùm tradidiſſet, ad Eccleſiam Parochialem eligendum eſſe digniorem, ſubjungit; *Quòd ſi jus Patronatus laicorum fuerit, debeat, qui à Patrono præſentatus fuerit, ab eiſdem deputatis, ut ſupra examinari, & non niſi idoneus repertus fuerit, admitti.* Cùm ergo Concilium in eligendis ad Eccleſiam Parochialem, diſtinguat inter eligendos à Pręſule Eccleſiaſtico, & nominandos à Patrono laico; & hos admittat, quamvis non conſtet eſſe digniores, dummodo conſtet eſſe dignos: in eligendis verò ad Eccleſiam Cathedralem ſemper inſiſtat in electione dignioris, ſine ulla diſtinctione Patroni laici, aut Eccleſiaſtici, immò expreſsè comprehendens laicum; dicendum abſolutè eſt, Concilium requirere ad munus Epiſcopale digniores, ſive ab Eccleſiaſtico, ſive à laico nominandi ſint.

CAPUT IV.

An extendenda ſit ea doctrina ad eos, qui eliguntur ad Beneficia Parochialia?

SUMMARIUM.

Tres quæſtiones diſcutiendæ. n. 32.
Ex Decreto Tridentini elector Eccleſiaſticus ad Beneficium Parochiale tenetur eligere digniorem, n. 33.
Ad idem tenetur jure naturali. n. 34.
Objectio ſolvitur. n. 35. & ſeqq.
Ex Decreto expreſſo Tridentini non conſtat, quòd Patronus laicus debeat eligere digniorem. n. 37.
Ex mente Tridentini colligitur, quòd Patronus laicus tenetur eligere digniorem. n. 38. & ſeqq.
Qua ratione oppoſita opinio ſubjaceat damnationi. n. 40.
Objectio ſolvitur, & explicatur, quomodo intelligenda ſit obligatio juris naturalis. n. 41.
An qui reſignat Beneficium Curatum favore alterius, teneatur reſignare favore dignioris. n. 42. & ſeqq.

32. NOn deſunt, qui doceant, eam doctrinam non eſſe extendendam ad eos, qui eliguntur ad Beneficia Parochialia, neque eſſe obligationem eligendi digniores, ſed ſufficere, ſi eligantur digni. Ita Authores, quos ſupra retuli initio capitis 2. Circà quam difficultatem tres quæſtiones occurrunt. Prima eſt, an ſit juxta pręſcriptum Concilii Tridentini, quòd quando electio pertinet ad Pręlatum Eccleſiaſticum, debeant eligi digniores. Secunda, quid quando præſentat Patronus laicus? Tertia, an hæc damnatio comprehendat electionem ad Beneficia, ita ut ſit ſcandaloſum dicere, non debere eligi digniorem ad ejuſmodi Beneficia? Et quidem non inquirimus modò, an ad Parochialia debeant eligi digniores; ſupponimus enim, eſſe tenendam ſententiam affirmativam, ſed an id ſit juxta præſcriptum Concilii Tridentini? Quia cùm hæc damnatio loquatur de intelligentia relati decreti Tridentini: oportet priùs examinare, quid ſit ſtatutum à Tridentino circà hanc materiam.

33. Circà primam quæſtionem ſit prima concluſio. Ex Decreto Tridentini Epiſcopus, vel Patronus Eccleſiaſticus, pręmiſſo examine, tenetur eligere digniorem. Conſtat ex *ſeſſ.* 24. *cap.* 18. de Reform. ibi: *Ex hiſque Epiſcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit, &c.* Cenſeo etiam, idem decerni in eodem Decreto de Reform. cap. 1. Nam quamvis præcipuè loquatur ibi Tridentinum de Epiſcoporum, & S. R. E. Cardinalium electione, in proæmio capitis loquitur generaliter de omnibus Curam animarum habentibus, illis verbis: *Nihil ſe ad Dei gloriam, & populorum ſalutem, utilius poſſe facere, quàm ſi bonos Paſtores, & Eccleſiæ gubernandæ idoneos promoveri ſtudeant.* Quæ verba videntur eſſe generalia, & quæ omnes animarum Curam habentes comprehendant. Et quamvis ibi dicat *Bonos*, & non dicat *Meliores*: id tamen præmittit, ut poſteà declarat, promoveri debere digniores.

34. Dicendum ergo eſt, hos omnes teneri ad id obligatione juris naturalis. Quod probatur eadem ratione, qua id oſtendimus de electione Epiſcoporum. Etenim jure naturæ tenentur eligere ad gubernationem ſpiritualem Parochiæ eum, qui habeat omnia requiſita ad tale munus: cùm ergo adeò difficile ſit invenire illum, qui habeat omnia, ſi iſte non cognoſcitur evidenter eſſe talis, debet eligi, qui plura ex requiſitis habuerit; qui propterea erit dignior.

35. Dices, ſed quid, ſi dentur duo, qui habeant omnia requiſita, quamvis inæqualiter, ita ut unus perfectius illa habeat, quàm alter? Nam in tali caſu, etiam ille minus perfectus habet omnia requiſita; & ideò licèt ſit minus dignus, poterit eligi.

36. Sed contra eſt: nam moraliter loquendo, illa minor perfectio non poteſt dignoſci ab electoribus, niſi quia deeſt aliquod requiſitū: maximè quia ad Curam animarum requiruntur talenta in ſummo gradu moraliter cognoſcibili, unde ſi non habet talenta in ſummo gradu moraliter cognoſcibili, utique non habet omnia requiſita. Et ideò optimè dixit Lugo Card. *in ea ſect.* 2. *n.* 19 *Experientia probat in iis locis, unum Parochum zelo, & fervore flagrantem influere brevi tempore ſpiritum, & pietatem in omnes ferè illos, qui ad ejus Curam pertinent.* Et ſanè qui cognoſcit, quanti momenti ſit Cura animarum in ordine ad ſalutem æternam, non dubitabit, eum zelum, & fervorem, qualem proponit Lugo, eſſe unum ex requiſitis ad munus Parochiale, & illud dici poſſe, eſſe in ſummo gradu. Dum ergo non cognoſcitur is zelus in tam ſublimi gradu, in aliquo ex iis, qui aſpirant ad munus Parochiale, debet eligi is, qui magis accedit ad eum gradum cæteris paribus: & idem dicendum eſt de reliquis talentis requiſitis.

37. Circà ſecundam quæſtionem ſit ſecunda concluſio. Ex Decreto expreſſo Tridentini non conſtat, quòd Patronus laicus debeat eligere digniorem ad munus Parochiale, ſed dignum, & idoneum muneri: tamen attenta Tridentini mente, quæ ex aliis ejus verbis colligitur, Patronus laicus tenetur eligere digniorem. Prima pars conſtat ex cit. *c.* 18. ubi dicitur: *Quòd ſi Jus Patronatus laicorum fuerit, debeat, qui à Patrono præſentatus erit, ab eiſdem deputatis, examinatoribus, ut ſupra examinari: & non, niſi idoneus repertus fuerit, admitti.* Ubi non petit magis idoneum, ſed reperiatur idoneus.

38. Secunda pars probatur. Nam quamvis ſolùm requirat Tridentinum, quòd Præſentatus à Patrono laico ad Parochiam, reperiatur idoneus, id ita decernit, ut vitentur lites, quæ contra jus Patroni exurgere poſſent, ſi non admitteretur præſentatus, prætextu quærendi alterum digniorem. Ex alia verò parte, cùm tot, tantaque requiſita declaret opus eſſe ad munus Parochiale, quę leguntur in eo c. 18. cùmque res ipſa ex ſe tanti momenti ſit in ordine ad ſalutem animarum, inde conſtat, etiam ex mente Tridentini, Patronum laicum, præmiſſa diligenti inquiſitione debere pręſentare digniorem.

39. Confirmatur: nā ex mente Tridentini, qui non eligit digniorem, *peccat mortaliter communicans peccatis alienis*: Sed quòd Patronus ſit laicus, non tollit, quominus cooperetur peccatis alienis: ergo etiā Patronus laicus tenetur eligere digniorem. Neq; obſtat, quòd Concilium in c. 1. loquatur pręcipue de electione Epiſcoporum; nam eodem modo (proportione ſervata) cooperatur peccatis alienis, qui eligit minus dignum ad Parochiam, quàm qui eligit ad Epiſcopatum.

40. Circà tertiam, & pręcipuam quęſtionem ſit tertia concluſio. Subjacet huic damnationi, qui dixerit, ubi Concilium decernit, ad munus Parochiale eſſe eligendum digniorem, nomine dignioris intelligi dignum, ſumpto comparativo pro poſitivo, aut intelligi non digniorem, aut ſolùm intelligi in concurſu. Ratio eſt; nam licèt demus, in eo c. 1. agere Concilium duntaxat de electione Epiſcoporū,

&

& S. R. E. Cardinalium, tamen damnatio hæc condemnat interpretationem illam ſiniſtram circà id verbum *Digniores*: cùm ergo id verbum æquè reperiatur in electione Parochorum in eo *cap. 18 ac ſeſſ. 1.* in electione Epiſcoporum, damnationem etiam debet extendi ad interpretationem ejus verbi etiam in electione Parochorum.

41. Obiicies contra primam concluſionem. Si ita ſtrictè teneretur Epiſcopus eligere digniorem, ſi, quæretur, quòd ſi immediatè poſt concurſum, & examen factum, inveniret Epiſcopus aliquem digniorem reliquis oppoſitoribus, teneretur deſerere omnes eos, qui vocati venerant ad concurſum, & eligere eum, qui denuò inventus eſt dignior: ſed hoc fieri non poteſt ſine injuria eorum, qui vocati ſunt ad concurſum, propter contractum cum eis: ergo non ita ſtrictè tenetur Epiſcopus eligere digniorem.

42. Reſpondetur primò, caſum eſſe metaphyſicum, utpotè qui nunquam contingit: tum quia omnes, qui ſe idoneos reputant, ſemper ingrediuntur concurſum: tum etiam, quia etiam poſt examen reliquorum, poteſt Epiſcopus vocare ad concurſum eum, quem reputat digniorem: tum præterea, quia difficile eſt cognoſcere evidenter, illum eſſe digniorem, non probata per examen ejus ſcientia.

43. Reſpondetur ſecundò, quòd dato quòd aliquando contingat is caſus, non tenetur Epiſcopus eligere illum repertum digniorem extra concurſum; obligatio enim eligendi digniorem intelligitur ſine violatione contractus initi cum oppoſitoribus vocatis ad concurſum, dummodò illi ſint digni, & ex illis eligatur dignior. Sic enim intelligendum eſt jus naturale obligans ad electionem dignioris.

44. Obiicies contra ſecundam Concluſionem. Qui reſignat Beneficium Curatum favore alterius, non tenetur reſignare favore dignioris, ſed ſufficit, quòd reſignet favore digni, ut docent Reginaldus Leſſius, & Malderus, quos refert, & ſequitur Diana *p. 4. tract. 15 reſol. 41.* Quia reſignans non eſt diſtributor, & ideò non tenetur ſervare juſtitiam diſtributivam. Ergo eodem modo cenſendum eſt de Patrono laico, maximè de illo, qui non eſt diſtributor plurium Beneficiorum, ſed illius unius Beneficii.

45. Et quidem alia eſt mens P. Leſſii, qui ſolùm loquitur, quando non eſt magnus exceſſus digniſſimi ad dignum, ſuperaddit enim hæc verba: *Quamvis ſi multò dignior ſe offerat, vel in promptu ſit, charitas boni communis obligat, ut hic præferatur.* Ex quibus verbis formatur argumentum probans, reſignatorem quærere debere digniſſimum, & ſi videat, hunc valdè excedere, teneri reſignare in favorem ejus. Nam charitas boni communis exigit, ut provideatur ſaluti animarum meliori modo, quo poſſit. Nam ut ſupra perpendimus, cùm non facilè inveniatur unus, qui habeat omnia requiſita, charitas boni communis, & deſideriū ſalutis animarum, urgere debet ad hoc, ut eligatur, qui ulterius abundet ejuſmodi requiſitis. Et hinc conſtat ad argumentum, negandum eſſe antecedens; ut negat P. Vaſquez *opuſ. de Beneficiis c. 2. § 4 dub. 7 n.* 100. cum Soto, & Navarro. Et ad id, quod ſubjungitur, dicendum eſt, non naſci obligationem hanc ex juſtitia diſtributiva, ſed ex charitate, & deſiderio, quod Beneficiarius habere debet, ſalutis animarum.

DISERTATIO XXIX.

An fornicatio, & mollities ſint mortaliter mala, duntaxat quia prohibitæ.

CAPUT I.

Proponuntur duæ propoſitiones damnatæ, placitum Caramuelis, & aliquot prænotata.

SUMMARIUM.

Referuntur duæ propoſitiones damnatæ. n. 1.
Præſens quæſtio eſt, an fornicatio, & mollities ſint malæ ab intrinſeco, an à ſola prohibitione? Et quomodo quæſtio ſpectet ad praxim. n. 2.
Duplicem eſſe malitiam, Theologicam, & Philoſophicam, ex Caramuele. n. 3.
Quomodo explicet Caramuel hanc duplicem malitiam. n. 4.
Hæc doctrina Caramuelis non ſtat cum doctrina S. Thomæ. n. 5.
An malitia Philoſophica offendat Deum ut authorem naturæ. n. 5.
Docet Caramuel, fornicationem, & mollitiem non eſſe malas ab intrinſeco, ſed à prohibitione Dei. n. 6.
Fundamenta, quibus nititur. n. 6. & ſeqq.
Alia fundamenta ejuſdem, ut probet, mollitiem non eſſe malam ab intrinſeco. n. 12. & ſeqq.
An idem cenſeat Caramuel de omnibus peccatis luxuriæ contra naturam. n. 15.

1. PRopoſitio 48. ex damnatis, hæc eſt; *Tam clarum videtur, fornicationem ſecundum ſe nullam involvere malitiam, & ſolùm eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium omninò rationi diſſonum videatur.* Propoſitio 49. eſt hujus tenoris, *Mollities jure naturæ prohibita non eſt. Unde ſi Deus eam non interdixiſſet, ſæpè eſſet bona, & aliquando obligatoria ſub mortali.* Ex utriuſque propoſitionis ſub hiſce iiſdem terminis Author eſt Caramuel; & utraque defendit *tom. 1. Theol. fund. fundamento 52. n. 541.* citans ſe ipſum *ad lib. 3. Theol. mor. n.* 1600. *& in Theol. intent.* *Jo. Cardenas.* *n.* 1904. & Franciſcus Verde in Apologia pro Caramuele contra Borgiam *quæſt. 3. & 4.*

2. Supponendum eſt (quod & ipſe Caramuel ſupponit) eſſe de Fide, fornicationem, & pollutionem eſſe peccata lethalia. Id enim conſtat ex plurimis locis Sacræ paginæ 1. Corint. 6 ad Epheſ 5. Apocal. 21. Exodi 20. Deuteron. 23. Prov. 9. Eccleſiaſtici, & Hieremiæ 5. & aliis. Quare quæſtio præſens eſt; An fornicatio, & mollities ſint malæ moraliter ex ſola prohibitione Dei, an potiùs ab intrinſeco, atque adeò ex jure etiam naturali? Et quamvis Caramuel dicat, hanc quæſtionem nihil ſpectare ad praxim, id tamen non eſt omninò verum: nam major, aut minor gravitas peccati ad praxim ſpectat ea ratione, qua graviora peccata majori contentione vitanda ſunt. Conſtat autem, quò graviora ſunt peccata, majori contentione vitanda eſſe. Conſtat etiam, graviora eſſe peccata, quæ jure naturali prohibentur, quàm quæ ſola prohibitione Divina, cæteris paribus.

3. Supponit Caramuel, in pluribus peccatis eſſe duplicem malitiam, aliam Theologicam, aliam Philoſophicam juxta S. Thomam 1. 2. q. 71. art. 6. art. 6. ad 5. ubi ait: *A Theologis conſideratur peccatum præcipuè ſecundùm quod eſt offenſa contra Deum; à Philoſopho autem morali; ſecundùm quod contrariatur rationi.* Et ideò primum genus malitiæ vocat Caramuel Theologicum, ſecundum autem Philoſophicum. Hanc autem malitiam Philoſophicam dicit eſſe indecentiam quamdam, qua actio dedecet naturam rationalem, qualis eſt ingratitudo, incoſtantia, &c.

4. Subjungit, malitiam Theologicam offendere Deum ut legiſlatorem; malitiam autem moralem offendere Deum ut naturæ conditorem. Hinc infert, nullum actum eſſe malum malitia Theologica, niſi quia prohibitus. Unde ſi Deus non prohiberet eum actum, non eſſet malus Theologicè. Aliqui tamen actus habent etiam malitiam Philoſophicam, nempe qui contrariantur rationi: V. g. eſſe ingratum, incoſtantem, mendacem, &c. qui prohibiti ſunt, quia mali.

5. Sed hæc doctrina non ſtat cum doctrina S. Tho. Primò. Nam juxta S. Thomam, non eſt malitia Theologica, quæ offendit Deum ut legiſlatorem, ſed malitia, quatenus offendit Deum. Secundò. Nam malitia, quæ offendit Deum ut conditorem naturæ, non poteſt non conſiderari à Theologo: cujus eſt conſiderare quidquid dicit relationem ad Deum; ſed juxta Caramuelem, malitia Philoſophica offendit Deum ut conditorem naturæ: ergo etiam malitia Philoſophica non poteſt non conſiderari à Theologo ſub hac ratione, atque adeò includit malitiam Theologicam. Quare malitia Theologica non rectè definitur, ſecundùm quod reſpicit Deum ut legiſlatorem ſed ſecundùm quod reſpicit Deum. Malitia verò Philoſophica non reſpicit Deum neque ut conditorem naturæ, ſed ſolùm talis eſſe intelligitur, ſecundùm quod diſſonat rationi.

6. Igitur Caramuel variis in locis aſſerit, & contendit probare, fornicationem, & mollitiem non eſſe intrinſecè mala, ſed extrinſecè à prohibitione Divina. Dabo concluſionem, & fundamentum ejus ex *lib. 4.* Theologiæ intentionalis, *n.* 1960. [Dico igitur primò. Si Deus fornicationem non interdixiſſet, non eſſet mala, nec peccatum. Et, ut puto, evidenter oſtendam. Quia duorum commixtio ſecundùm ſe peccaminoſa eſt, vel quia naturaliter mala ipſis, vel quia naturaliter mala proli: neutrum poteſt dici: ergo. Non primum, quia ſæpè contingit eſſe utrique ſalubrem, & in tali caſu non eſt utrique naturaliter mala. Accedit, quod ſi quando inſalubris dicatur, cùm graviter inſalubris non ſit, non poſſit eſſe graviter peccaminoſa. Nec poterit dici ſecundum: fornicatio enim mala proli non eſt. Primò enim non poteſt dici mala phyſicè, quæ in cauſa eſt, ut homo, qui aliàs in rerum natura non eſſet, producatur: quia ſi injurius homini, qui illum occidit, Beneficus omninò, qui illum generat, immò Beneficentior Genitor, quàm injurius occiſor: iſte enim non poteſt facere, quod homo, qui eſt, omninò non ſit: at ille efficit, ut qui omninò non eſt, eſſe incipiat.]

7. Et *n.* 1961. proſequitur ſic. [Aliqui ad educationem recurrunt; fatentur enim, ipſam fornicationem eſſe proli phyſicè utilem, ſed nocivam moraliter. Sed hoc eſt verbis obludere. Primò enim vellem ex facie, & nomine cognoſcere illam prolem, cui in fornicatione, ut malè educetur, in mollitie, ne omninò producatur, efficitur. Ubi illa? In Omnipotentiæ theſauris. Quid illa? Actu *nihil*. An homo exiſtens injuriam poteſt facere nihilo? An *nihilum* habet jura, & dominium? Dicuntur; ſed dicuntur. *Nihili* nullæ reales, & poſitivæ proprietates. Nihilum in rem realem, & poſitivam nec jus in re, nec in rem habet. Injuſtitia fit ſubſtantiæ intellectuali exiſtenti: & creatura poſſibilis præter creatricem potentiam nihil eſt.]

8. Deindè *n.* 1962. hæc ſubjungit. [S. Aug. dixit, *melius eſſe damnari, quàm annihilari*; item diceret, *melius eſſe prolē malè educatam eſſe, quàm abſolutè in rerum natura non eſſe.* Et ſanè mala prolium educationem potiùs ex paupertate, quàm ex fornicatione ſuboritur: Principum enim nothos optimè educatos videmus, cùm tamen nulli diſciplinati mores ſint inter homines viles, & mendicos. Potiùs igitur pauperū matrimonia venirent condemnanda, quàm divitum fornicationes.]

9. Procedit mox ad refellendam reſponſionem, quàm S. Th. exhibet præfato argumento ſic. [Sed inquiunt, eſſe per accidens, quòd filii illegitimi Principum benè educentur. Dicunt, non tamen probant: veroſimilius enim videtur, eſſe per ſe, quòd filii pauperū malè educentur. Sed eſto, ſit inter divites bona nothorum educatio omninò accidentalis; ergo ſi per accidens contingit, quòd filii fornicarii

Principum benè educentur; etiam per accidens continget, quòd parentes ſornicantes non peccent. Et probo ſic: Ideò ſornicatio interdicitur, quia ex illa mala prolium educatio ſequitur: ergo ſi hæc non ſequeretur, non interdiceretur illa. Finis igitur hujus inhibitionis bona educatio eſt: atqui probabile eſt, quòd quando finis ceſsat per accidens in aliquo particulari, lex etiam ceſset per accidens in particulari: ergo ſiquidem admittitur, quòd finis legis ſornicationem prohibentis ſoleat in aliquo particulari ceſsare, per accidens admittendum omninò eſt, ipſam legem ceſsare.]

10. Reſponſionem, quæ huic argumento exhiberi poteſt, ſic refellere conatur. [Si dicas, ceſsante fine legis in particulari, ceſſare legem in particulari, non quidem Divinam, ſed humanam; putabis, te aliquid dicere, & nihil omninò dices: legum enim humanarum finis aliquando univerſaliter ceſſat; at naturalium non aliter, quàm per accidens, & in particulari ceſſare poteſt. Patet in homicidio indirectè patrato: invaſorem enim occidere poſſum, non obſtante quinto præcepto Decalogi; tunc enim per accidens, & in particulari ceſſat præcepti finis, ideòque etiam ipſum præceptum; nec dabitur caſus, in quo legis naturalis finis ceſſet univerſaliter.]

11. Subjungit immediatè; [tum ſic. Nulla ratione naturali oſtendi poteſt, ſimplicem ſornicationem eſſe malam; & tamen malam eſſe, in Sacris litteris oſtenditur; ergo dicendum eſt non eſſe malam intrinſecè, & ex natura ſua, ſed extrinſecè ratione interdictionis, adeòque non eſſe prohibitam, quia mala: ſed potiùs malam ſolummodo eſſe, quia prohibita.]

12. Deindè *n.* 1965. ponit ſecundam concluſionem, quæ eſt 49. ex damnatis. Dico ſecundò. *Si Deus mollitiem non interdixiſſet, nunquam eſſet mala, ſæpè eſſet bona, & aliquando per accidens obligatoria ſub peccato mortali.* Multa brevibus verbis congeſta, quæ indigent clariori expoſitione. Mollities eſt ſeminis effuſio voluntaria; & ſi mala ſecundùm ſe, de ipſius malitia omnibus conſtare debet. Sed quid ſemen? Doctores certant, & adhuc ſub judice lis eſt. Aliqui ſudorem, alii ſpumam, nonnulli lac, plerique ſanguinem, ſemen eſſe contendunt: & tamen eſse contra ipſam naturam, ſudorem, ſpumam, ſanguinem, lac, & ſimilia corporis nutrimenta, vel excrementa ex rationabili cauſa decidere, nullus Dialecticus probare poterit. Nec juvat dicere, illud ad generationem ordinari. Nam & muliebre lac ordinatur ad nutritionem prolis, ſanguis ad propriam, & tamen utrumque ſine culpa deciditur. Igitur ſiquidem mollities mala eſt, & tamen contra naturam, ubi ad ſalutem propriam conducit, non eſt; dicenda venit, omnem ſuam malitiam habere à prohibitione.]

13. Quod autem in ea hypotheſi mollities poſset eſse obligatoria, ſic probare conatur *n.* 1967. [Sublata Dei interdictione poſse contingere, quòd homo ad mollitiem ſub peccato mortali teneretur, clariſſimè probari poterit. Æger enim tenetur adhibere remedia, quæ ſunt præciſè ad vitæ conſervationem neceſsaria, & ſcimus dari morbos, qui in ſeminis quantitate, & qualitate conſiſtunt, morbos quidem lethiferos, à quibus aliter, quàm effuſione ſeminis curari non poſſis; ergo ſi aliundè non obſtaret, in tali caſu uti effuſione ſeminis ut remedio præciſè neceſsariò tenereris. Atqui nunc debes potiùs mori quàm tale remedium admittere; ergo evidens eſt, quod detur alia circumſtantia extrinſeca, nimirum Divina interdictio, quæ illud remedium illicitum reddat.]

14. Aliam probationem affert *n.* 1968. [Proximius ad generationem, & nativitatem accedit embryo, & infans ipſe nondum natus, quàm ſemen; atqui poteſt gravida parens contra inanimatum fœtum procedere, ſi aliter vitam conſervare non poſſit: ergo à fortiori poſſet contra ſemen, ſi ſolummodo conſiderarentur rationes naturales. Ergo ſiquidem procurare poteſt abortum licitè, ut vitam tueatur; & tamen procurare mollitiem propter eandem cauſam non poteſt, eſt argumentum infallibile, quòd mollitiei malitia à rerum natura non dependet, ſed à voluntate interdictoris.]

15. Et cum *n.* 1969. aſserat, mollitiem, ſodomiam, & beſtialitatem eſse peccata ejuſdem ſpeciei infimæ; ex hac, & ex præcedenti concluſione ſit manifeſtum, eſse ſententiam Caramuelis, omnia hæc peccata contra naturam non eſse intrinſecè mala, ſed ſolùm eſse mala ex prohibitione Divina.

CAPUT II.

Demonſtratur falſitas propoſitionum damnatarum ex doctrina S. Pauli Apoſtoli.

ARTICULUS I.

Duo argumenta proponuntur.

SUMMARIUM.

Apoſtolus oſtendit multis argumentis malitiam luxuriæ diſſonare rationi. n. 16.
Confirmatur expoſitione S. Thomæ. n. 17.
Quomodo intelligatur id dictum Apoſtoli, quòd luxuria inquinat corpus? n. 18.
Quomodo id explicat S. Hieronymus? n. 19.
Et quomodo S. Ambroſius? n. 20.
Explicatio Theophilacti in eamdem ſententiam. n. 21.
Idem confirmatur explicatione S. Bedæ. n. 22.
Quanta ſit diſparitas quoad hoc inter copulam licitam, & illicitam. n. 23. remiſſivè.
Quomodo S. Athanaſius intelligat hanc inquinationem corporis ex luxuria. n. 24.
Quomodo Æcumenius intelligat Apoſtolum in eandem ſententiam. n. 25.
Confirmatur multis teſtimoniis S. Thomæ. n. 26. & ſeqq.
Ejuſdem ſententiæ ſunt duo inſignes interpretes Pauli, Salmeron, & Juſtinianus. n. 26. & 30.
Quam aliena ſit à mente S. Pauli expoſitio Caramuelis. n. 32.

16. Jure meritò damnatas eſse, tanquam ſcandaloſas, eas duas propoſitiones, pro comperto habeo: exiſtimo enim eas adverſari doctrinæ, quam tradit Apoſtolus c. 6. Epiſt. 1. ad Cor. Probatur primò. In præfato loco Apoſtolus oſtendit malitiam ſornicationis, & cujuſlibet actus luxurioſi, multis argumentis petitis, non à præcepto Domini, quod ſupponit, ſed à variis rationibus: ſed implicat, quòd malitia probetur argumentis petitis à ratione, & quòd ea malitia non ſit diſsona rationi; ergo malitia fornicationis, & cujuſvis actus luxurioſi eſt diſsona rationi. Sed eſse diſsonam rationi eſt repugnare juri naturali; ergo talis malitia repugnat juri naturali.

17. Quæ ex præfatis propoſitionibus non eſt evidens? Major conſtat ex contextu capitis, & ex ipſis rationibus, ad quas proponendas jam accedo. Et ideo S. Thom. in hunc locum dixit: *Improbat autem fornicationem quatuor rationibus.* Minori nihil evidentiùs, maximè cùm rationes Sacræ Scripturæ non ſint merè probabiles, ſed omninò irrefragabiles. Quando ergo ratio irrefragabilis probat malitiam actionis, quomodo poteſt ea malitia actionis non eſse diſsona præfatæ rationi irrefragabili? Non enim componuntur hæc duo; & quòd actio ſit conſona rationi, & quòd ratio irrefragabilis probet, illam actionem eſse malam. Deindè conſequentia legitimè infertur. Et ſubindè duæ aliæ propoſitiones ſunt ex terminis notæ.

18. Probatur ſecundò ex illis verbis S. Pauli: *Fugite fornicationem; omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus eſt; qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat.* Sed quomodo peccat in ſuum corpus; & in quo conſiſtit hoc diſcrimen inter fornicationem, & cætera peccata, operæ pretium eſt intelligere. Et quidem ſenſus hujus loci eſt, peccatum luxuriæ inquinare, & maculare corpus, & eſse corporis ſpecialem deformationem, & contumeliam; ut ex aliis locis Apoſtoli mox referendis conſtabit: quam ſpecialem corporis inquinationem non afferunt cætera peccata. Hanc autem inquinationem moralem certum eſt non provenire à ſola Dei prohibitione: ergo provenit ex eo, quòd ea malitia ſit ſpecialiter diſsona rationi, & quæ dedecet naturam rationalem, atque adeò jure naturæ vetita.

19. S. Hieronymus tom. 3. in Epiſt. ad Amandum ſic ait: *Cætera peccata forinſecùs ſunt: quidquid enim egerimus, in alios agimus, fornicatio non ſolùm conſcientiam fornicantis, ſed & corpus maculat.* Ubi non loquitur de macula phyſica, ſed de macula, quæ moraliter talis ſit, ut indicant hæc verba immediatè ſequentia. *At ſecundùm ſententiam Domini ∴ dum templum Chriſti facit eſſe corpus meretricis.* Quam eſse maculam moralem, & indecentiam reſpectu naturæ rationalis, per ſe patet; & infra ampliùs explicabitur. Concinit ſibi ipſi Hieron. *lib.* 3 adverſus Jovinianum ſic diſserens: Pudicitia *Benè mittetur de majoribus ∴ Benè in primis de ſe, quàm à contumelia externi corporis vindicat.* Eſt ergo fornicatio contumelia naturæ rationali, atque malitia, quæ illam dedecet, utpotè quæ rationi diſsonat.

20. S. Ambroſius in hunc locum Epiſt. 1. ad Corint. ſive (ut mavult Bellarminus de Scriptoribus Eccleſiaſt.) Hilarius Diaconus, declarat, quomodo luxurioſus peccet in corpus ſuum, nempe quatenus corpus, quod ſubiici debebat animæ, ſubiicit animam, illamque redigit ad miſerrimam ſervitutem. Sic enim ait. *Quia cætera peccata, & ſi per corpus generantur, non tamen animam ita carnali concupiſcentia faciunt obſtrictam, & obnoxiam, quemadmodum commiſceri facit animam cum ipſo corpore uſus libidinis agens in opere carnalis fornicationis; quia in tantum agglutinatur anima corpori, ut in ipſo momento nihil aliud cogitare homini liceat, aut intendere, quia ipſam mentem captivam ſubdit ipſa ſubmerſio, & abſorbitio libidinis, & concupiſcentiæ carnalis.* Ex ſententia ergo S. Ambroſii conſtat, quomodo ſcortator peccet in corpus ſuum; quod non oritur ex eo, quòd ſit præceptum, ſed ex eo, quòd ſit indecens naturæ rationali, diſsonetque rationi, quòd corpus ita mergat, & abſorbeat mentem.

21. Theophilactus in hunc textum Apoſtoli, ſic illum exponit. *In corpus itaque ipſum fornicator delinquit, cùm illud inquinat, & ſorde conſpurcat.* Cenſet ergo Theophilactus, corpus actione luxurioſa maculari, & ſordidari moraliter: nam de ſordibus phyſicis nihil curat Apoſtolus, nec Sacri Interpretes. Cùm ergo ſit ſpecialis macula corporis, quam non incurrunt cætera peccata, ea non provenit ex præcepto Domini, ſed ex ſpeciali indecentia, quæ diſsonat rationi.

22. S. Beda in hunc eundem locum ferè eadem verba habet, ac S. Ambroſius ſic diſserens: *videtur enim B. Apoſtolus (in quo loquebatur Chriſtus) exaggerare voluiſſe fornicationis malum ſuper omnia cætera peccata, quæ per corpus committuntur, non tamen animum humanum concupiſcentiæ carnalis ita efficiunt obſtrictum, & obnoxium, quemadmodum in ſolo opere fornicationis corporalis. Cùm miſceri facit animum vis agens libidinis*

cum

cum ipſo corpore, & unum cum ipſo quodammodo agglutinari, & devictam eſſe, in tantùm ut nihil aliud ipſo momento, & experimento hujus tam magni flagitii cogitare homini liceat, aut intendere, niſi quod ſibimet adiicit, mentemque captivam ſubiicit ipſa ſubmerſio, & quodammodo abſorbtio libidinis, & concupiſcentiæ carnalis. Ut hoc eſſe videatur, quod dictum eſt, [Qui autem fornicatur, in corpus proprium peccat.] Quia tunc ſit propriè, & familiariter ſervum corporis cor hominis fornicantis, maximè in tempore ipſius nequiſſimæ operationis. Et paulò inferius addit: *Hoc tantummodo fornicationis modo in corpus proprium peccari dixerit, quia majori libidinis ardore, quo ſuperior nullus eſt, voluptas ipſius corporis tenet ſervum, efficitque captivum.*

23. Caramuel, & Franciſcus Verde ejus aſſocla, cùm aliquid de nimia voluptate fornicationis illis obiicitur, putant, & aſſerunt, id etiam militare contra copulam matrimonialem. Sed eſſe manifeſtam diſparitatem, infra oſtendam, *cap.* 3.

24. S. Athanaſius in libro de venerandis nuptiis (referente Æcumenio in hoc cap. 6. Epiſt. 1. ad Corint.) ſic ait: *Ad delicatos, ac voluptuarios ſcribens Paulus auxilio voluptuaria eorum vita uſus eſt ad ſcortationis depulſionem, hoc dicens, quòd cætera peccata animam injuria afficiunt, & in ſolam ipſam nocumentum transmittunt: qui verò ſcortatur, corpus unà cum anima afficit injuria, corrumpens illud, ac debilitans, & animalem, ac vitalem auferens vigorem.* Et licèt Athanaſius videatur loqui de vigore phyſicè vitali, & animali: etiam hoc admiſſo, diſſonat rationi. Nec dicas, unam ſcortationem non corrumpere graviter corpus, quia abyſſus abyſſum invocat: & una ſcortatio generat vehementer inclinationem ad aliam.

25. Æcumenius loco citato ait: *Non dixit, per corpus peccat, quod multi exiſtimantes, negotium faceſſunt interpretibus, ſed [in proprium corpus peccat, in ipſum labitur, ipſum inquinat, ipſum reddit deteſtandum.* Et inferiùs ſubjungit: *Nunc enim reſpicit Apoſtoli forma non ſupplicium, quod poſteà ſequitur peccatum, ſed injuriam, quæ in ipſo opere fit corpori in opere venereo, hoc eſt, fœdationem.* Et mox: *Qui cætera operatur peccata, in alia operatur, ſcortator autem ſe ipſum pudefacit; ſe ipſum inquinat, unde etiam abluuntur, eo quòd fœditatem intelligant, & abſurditatem abominentur.* Et paulò poſt. *Cætera extra corpus ſunt facientis, hoc inquinat ipſum facientem. In cæteris alios injuria afficit, in ſcortatione verò ſe ipſum.* Et poſt pauca. *Denique in nulla alia operatione, quàm in viri cum muliere cõmixtione dicitur eſſe corruptos, qui virginem, aut adoleſcẽtulum aggreſſi ſunt.* Ecce ex mente Apoſtoli juxtà interpretationem Æcumenii ſcortatur labitur in ſuum corpus, illud inquinat, illud reddit deteſtandum, illud fœdat, ſe ipſum pudefacit, ſe ipſum inquinat, ita ut fœditatem, & abſurditatem ſuam abominetur, ſe ipſum afficit injuria, & de ſolo luxurioſo dicitur, quod corrumpitur. Quis audiens hæc omnia non affirmabit illam actionem, in quam hæc omnia cadunt, eſſe rationi diſſonam, & dedecere naturam rationalem?

26. S. Thomas in cap. 6. hujus Epiſtolæ lect. 3. hęc verba habet. *Ponit tertiam rationem, quæ ſumitur ex corporis inquinatione.* Et inferiùs ait: *Apoſtolus dicit, Qui fornicatur, corpore ſuo peccat ∴ ſed, [peccat in corpus ſuum,] id eſt, contra corpus ſuum, corrumpendo, & inquinando illud præter uſum rationis. Unde & Apocal. 4. [Habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt veſtimenta ſua,] id eſt, corpus. Et Apocal. 14. [Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati]* Eſt autem diſſonum rationi, & conſequenter malum jure naturali, corrumpere, & inquinare corpus præter uſum rationis.

27. Quod idem dixerat, S. Tho. 2. 2. q. 154. art. 3. ad 2. *Dicendum, quòd ille, qui fornicatur, dicitur peccare in corpus ſuum, non ſolùm quia fornicationis delectatio conſummatur in carne, quod etiam in gula accidit, ſed etiam quia contra bonum proprii corporis agit, qui fornicatur, in quantum ſcilicet indebitè reſolvit illud, & inquinat, & alteri commiſcet.*

28. Deindè S. Thom. in eo comment citat S. Auguſt. dicens. *Vel aliter ſecundùm Auguſtinum hic in Gloſſa; [Qui fornicatur, in corpus ſuum peccat,] quia anima ejus totaliter carni in illo actu ſubiicitur, ita quòd non poſſit aliud ibi cogitare. Unde in Pſalm. dicitur; [Nolite fieri ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus.]* Juxta quam expoſitionem ea inordinatio, quòd ita ſubiiciatur anima corpori, non provenit à prohibitione Dei, ſed à diſſonantia, qua diſſonat rationi.

29. P. Alphonſus Salmeron tom. 2. in Epiſtolas B. Pauli, hunc locum Apoſtoli ſic explicat: *Dicendum tamen, multa eſſe peccata, quæ extra corpus eſſe dici poſſunt, etiamſi illud debilitent, ac enervent, aut dehoneſtent, ut ſunt, quæ objecta ſunt* (ingurgitatio, ebrietas, &c.) *Et in ratione effectus corpori vehementer noceant. Sola autem fornicatio in corporis ſui injuriam tendit, dum illud reddit obnoxium ſervituti meretricis, etiam ſi alioqui fornicatio corpori non noceret.* Ecce qualiter fornicator in corpus ſuum peccat, non propter nocumentum phyſicum, ſed propter mortale, atque adeò propter aliquid rationi diſſonans.

30. P. Benedictus Juſtinianus in hujus loci expoſitione ait: *Atqui Apoſtolus non ita ait, alia peccata eſſe extra corpus, ut illud nullo modo attingant, ſed id tantum indicat, nullam eſſe corporis humani majorem contumeliam, quàm quæ à ſcortatione proficiſcitur.* Quod prius aliquanto latius dixerat in paraphraſi hujus *capitis* 6. ubi etiam dicit ſub his terminis, ſcortatorem peccare in corpus ſuum *inquinando, & fœdando* illud.

31. Incidit Caramuel *lib. 4. Theol. intent. n. ult.* in hunc textum S. Pauli, in cujus verbis non vult agnoſcere aliquid nocumenti moralis, ſed dumtaxat agnoſcit quoddam genus nocumenti phyſici, quod ſic explicat: *Qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat; inquit Paulus Jo. Cardenas.*

1. ad Corinth. 6. Semen igitur non eſt, ut opinantur aliqui, ſpuma, ſed vera corporis humani pars, quæ ideò decidi dicitur; quod à corpore ſcindatur, & ſeparetur. Corpus virgineum eſt integrum, & corruptum eſt mutilum, non ſecus, ac illud, cui deficit digitus, auris &c. Ergo ſicut peccaret, qui corpus ſuum digito, vel aure privaret, ſic qui ſemen decidit. Subjungit poſteà; quòd ſicut Deus indulſit, quòd poſſis amputare digitum, ut mortem evites, ita indulſit, ut matrimonium decidat eam corporis partem, ſcilicet ſemen propter conſervationem humanæ ſpeciei.

32. Sed hæc expoſitio reiicienda eſt, utpotè carens fundamento, & omninò adverſa Sanctorum Patrum expoſitioni, conſtat ex huc uſque dictis. Præterea, quia rem de Fide certam explicat per opinionem paradoxam, incertam, & minus probabilem, vel potiùs tenuiter probabilem, quale eſt, illum, qui decidit ſemen, amputare ſibi partem ſui corporis, ſicut qui ſibi amputat digitum. Item abſurdum eſt, quòd in iis verbis Apoſtoli non inveniat Caramuel aliud genus peccati, & nocumenti contra corpus, quàm ejus, qui amputaret ſibi digitum. Sed præcipuè convincitur eſſe pravam eam expoſitionem ex argumentis deſomptis ex indecentia morali, quæ ibidem proponit Apoſtolus (mox ſubiiciendis) ex quibus infert tanquam conſequens, quòd qui fornicatur, in corpus ſuum peccat.

ARTICULUS II.

Tertium argumentum ex eodem loco epiſtolæ Apoſtolicæ.

SUMMARIUM.

Exponitur ſenſus verborum Apoſtoli. n. 33.

Quomodo oſtendat Apoſtolus eſſe rationi diſſonum, quòd corpus inquinetur luxuriæ operibus? n. 34.

Quomodo in eundem ſenſum exponant dictum Apoſtoli Sanct. Thomas, Sanct. Ambroſius, Sanct. Chriſoſtomus, & alii Interpretes? n. 35. & ſeqq.

33. PRobatur tertiò, eo argumento, quod primo loco proponit Apoſtolus in eo cap. 6. dicens: *Corpus autem non fornicationi, ſed Domino: & Dominus corpori. Deus verò, & Dominum ſuſcitavit, & nos ſuſcitabit per virtutem ſuam.* Quorum verborum ſenſus eſt, corpus hominis non fuiſſe creatum ad fornicandum, ſed participandam glorificationem corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti; & Dominus ad glorificandum eorum corpora. Cujus glorificationis pignus, & ſpem dedit Deus nobis reſuſcitans Chriſtum Dominum; quia eodem modo nos reſuſcitabit.

34. Hinc autem conficitur argumentum. Deus ordinavit corpus hominis, ut eſſet particeps glorificationis corporis Chriſti Domini: ſed indecens eſt, & rationi diſſonum, quòd corpus creatum ad tam ſublimem finem inquinetur fornicatione: ergo indecens eſt, & rationi diſſonum, quòd corpus creatum ad tam ſublimem finem inquinetur fornicatione: ergo indecens eſt, & rationi diſſonum, quòd corpus hominis exerceat fornicationem. Eſt ergo jure naturali mala moraliter fornicatio.

35. Videamus modò, quomodò Sancti Patres, & Sacri Interpretes hanc rationem intelligant, & promoveant. S. Thomas in hoc *cap. 6. lect. 3.* ait: *Corpus autem hominis non fornicationi, id eſt, non eſt ordinatum ad fornicandum, ſed Domino: id eſt, ad hoc eſt ordinatum, ut ſit Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Dominus ad hoc datus eſt hominibus, ut humana corpora ſuæ gloriæ conformet; ſecundùm illud ad Philipp. 4. Reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ.* Et paulò poſt: *Unde patet, quod non eſt utendum corpore ad fornicationem, quæ impedit futuram incorruptionem. Secundùm illud Galat. ult. [Qui ſeminat in carne, de carne & metet corruptionem.]* Igitur ex mente Apoſtoli juxta interpretationem S. Thomæ, indecens eſt, & rationi diſſonum, quòd corpus hominis immortalitate donandum, & configurandum claritati corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti, fœdetur, & coinquinetur fornicatione. Ergo fornicatio non eſt dumtaxat præcepto Dei interdicta, ſed etiam rationi diſſona.

36. In eodem ſenſu intelligit hunc locum S. Ambroſius hìc ad ea verba, *Corpus autem non fornicationi, ſed Domino.* Subjungit enim: *Nunc reddit ad Superiorem.* (nempe quod dixerat Apoſtolus, [Neque fornicarii, neque idolis ſervientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores ∴ Regnum Dei poſſidebunt.] iſte enim eſt ſuperior ſenſus.) *Et Dominus corpori. Quid Dominus corpori? ſubaudiatur, immortalitatem reſuſcitato præſtabit. Corpus enim Deo dicatum, dono ſpirituali remunerabitur, meritò ducis, id eſt, animæ.* Ubi ſatis clare ſignificat Ambroſius fornicationem dedecere illud corpus, quod eſt immortalitate donandum.

37. S. Joannes Chriſoſtomus in hunc eumdem textum Apoſtoli ita inquit: *Corpus autem non fornicationi, ſed Domino. Non enim propterea formatum eſt, ut luxurioſus ſis, & fornicetis ∴ ſed ut Chriſtum ſequaris tanquam caput, & Dominus corpori innitatur. Erubeſcamus, horreamus, quòd tanto dignati honore, ut illius, qui in cœlis ſedet, fiamus membra, tantorum malorum non pudeat.* Ubi Chriſoſtomus accipit id expreſsè in eo ſenſu, quòd corpori ordinatum ſit ad participandam glorificationem Corporis Chriſti

Domini, illis verbis, ut illius, qui in cœlis ſedet, ſiamus membra. Et præterea explicat, quantum diſſonet rationi, corpus tali honore dignatum ſcortatione inquinari.

38. P. Salmeron in hunc locum eumdem ſenſum retinet, ac S. Thomas. Nam *diſp. 9. § Quinto loco*, ſic ait. *Aſſerit, excitatum à morte, eadem potentia, qua Chriſtus corpus ſuum excitavit, ut intelligant Corinthii, cùm partes ſint, & membra corporis à mortuis excitati, cavendum, ne corpora ſua ſcortationibus contaminent.* Indecens itaque eſt, corpora immortalitate donanda ſcortatione contaminari.

39. P. Juſtinianus hunc textum explicans *a 13* propè finem, eodem modo id intelligit. *Ut contra potiùs, quia Chriſti membrum eſt, immortalitate donandum ſit. Non igitur obſcœnis voluptatibus fœdandum iſt corpus, ſed id potiùs conandum, ut Chriſto D. ſerviat, ut ab eo deinde, quam par eſt, mercedem, hoc eſt, immortalitatem conſequatur.* Ex quibus omnibus conſtat, hanc eſſe mentem Apoſtoli, indecens eſſe, & rationi diſſonum, corpus configurandum corpori claritatis Chriſti obſcœnis voluptatibus contaminari, & inquinari.

ARTICULUS III.

Quartum argumentum ex eodem Apoſtoli loco.

SUMMARIUM.

Proponitur & explicatur diſcurſus Apoſtoli? n. 40. & 41.
Quomodo accommodet Apoſtolus fornicationi ea verba [*Erunt duo in carne una*] n. 42.
Quomodo explicent, & promoveant diſcurſum Apoſtoli Sancti Patres, & Interpretes. n. 43. & ſeqq.
An argumentum Apoſtoli militet ſolùm contrà luxuriam fidelium, an etiam infidelium. n. 50. & ſeqq.

40. PRobatur quartò ex verbis ejuſdem capitis, & epiſtolæ immediatè ſequentibus, ubi ſic ait Apoſtolus. *Neſcitis, quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti? Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? Abſit. An neſcitis, quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne una. Qui autem adhæret Domino, unus ſpiritus eſt. Fugite fornicationem.* Ubi vides, non potuiſſe clariùs, & formaliùs inſtrui argumentationem, quam ab Apoſtolo inſtruitur. Quam ſic ad formam Dialecticam licet componere.

41. Indecens eſt, & rationali homine indignum, velle, quòd membra Chriſti Domini fiant membra meretricis; horret enim animus vel id cogitare: ſed corpora noſtra ſunt membra Chriſti: ergo indecens eſt, & homine rationali indignum, quòd corpora noſtra fiant membra meretricis. Sed qui ſcortatur, corpus ſuum facit membrum meretricis, quia per copulam carnalem ſunt duo in carne una; ergo indecens, & rationali homine indignum eſt, quòd ſcortetur.

42. Quomodo cùm ea verba, *Erunt duo in carne una*, dicta ſint de matrimonio, accommodet Apoſtolus fornicationi, explicuit S. Th. in ea lect. 3. cit. his verbis; *Sunt enim hæc verba Adæ de viro, & uxore eloquentis, quæ Apoſtolus hic etiam ad fornicationem refert; quia ſecundùm ſpeciem naturæ non differunt utrinſque actus.* Et eodem modo id explicant Sancti Patres, & Interpretes.

43. S. Thomas ibidem explicat Scholaſtico more eam Apoſtoli argumentationem. *Deinde cùm dicit, [Neſcitis, &c.] ponit ſecundam rationem, quæ ſumitur ex affinitate humani corporis ad Chriſtum. Quæ talis eſt, Membra hominis fornicantis ſunt membra meretricis; ſed membra hominis ſunt membra Chriſti; ergo per fornicationem fiunt membra Chriſti membra meretricis, quod eſt inconveniens.* Proſequiturque poſteà Angelicus Doctor explicans per partes hanc argumentationem Apoſtoli.

44. S. Chriſoſtomus latè perpendit hanc argumentationem Apoſtoli, & inter alia ait: *Hoc tamen in loco, ut perterreret, hoc poſuit: [Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? Abſit.] Nihil hoc verbo horribilius non dixit, [tollens ergo membra Chriſti, conjungam meretrici;] quod magis tangit.* Quis ergo negabit, eſſe diſſonum rationi, quod Apoſtolus aſſumit ad perterrefaciendum; & quod Chriſoſtomus affirmat eſſe horribile in ſummo gradu? Et inferius ait: *Non enim corpori veſtro contumeliam facitis, quia non veſtrum corpus eſt, ſed Chriſti.* Quam rationem multis proſequitur Chriſoſtomus.

45. S. Beda in hunc locum ex hac Apoſtoli argumentatione infert, quantùm homo vileſcit, & contemptibilem ſe facit per obſcœnas voluptates; immò verò non ſolùm ſeipſum, ſed etiam ipſum Chriſtum D. contemnit. Nam inter alia ſic diſſerit. *Si ergo unuſquiſque cupiens fornicari vileſcat ſibi, & in ſe ipſo contemnat ſeipſum, ſaltem non in ſe contemnat Chriſtum. Non dicat; Faciam: nihil ſum, omnis caro fœnum. Sed corpus tuum membrum eſt Chriſti. Quo ibas? Redi. Quo te tanquam præcipitare cupiebas? Parce Chriſto: agnoſce in te Chriſtum.* Sed nunquid non eſt diſſonum rationi, quòd homo exerceat actionem, qua ex ſpeciali titulo contemnitur Chriſtus? Id enim non dicitur ex generali ratione præcepti, ſed ex ſpeciali titulo membrorum Chriſti. Et ſanè nullum eſt verbum in hac periodo, quod non habeat ſpecialem emphaſim in ordine ad ponderandam malitiam intrinſecam fornicationis. Et paulò poſt ſubjungit: *Itane tanta dignitas* (quod ſimus membra Chriſti) *valuit, quia tam benignè præſtita eſt? Honor ei tribuatur. Si non præſtaretur, deſideraretur. Quia præſtita eſt, contemnitur?*

46. Æcumenius in hunc eumdem locum ſic perpendit vim hujus argumentationis Apoſtolicæ. *Vide autem, quod non dixerit, membra Chriſti jungam meretrici, ſed quod horribilius erat, nempè tollere à Chriſto eamdem ipſius membra, & efficere, ut ſint ſcorti.* Et poſt pauca ſubjungit: *Et quoniam membra Chriſti ſunt, homo, qui ſcorto utitur, illi ſe ipſum unit, Chriſtique membra conſpurcat.* Et ex iis, quæ obſervavi in dictis aliorum Patrum, ſatis conſtat, quantum hæc Æcumenii periodus confirmet malitiam intrinſecam fornicationis.

47. Cajetanus in Commentariis Epiſtolarum Apoſtoli, accedens ad hunc locum affirmat, in hac argumentatione confirmare id, quod antè dixerat; *Corpus autem non fornicationi, ſed Domino.* Et ſubjungit; *Horrendo declarat illam adverſativam, (Non fornicationi, ſed Chriſto) declarans contrarietatē inter corpus Domini, & corpus fornicationi.* [*Abſit.*] *horrentis eſt.* Sed nunquid non eſt diſſona rationi ea malitia, quam Apoſtolus cum eo horrore declarat?

48. P. Salmeron hic ſic perpendit malitiam fornicationis. *Tollens ergo membra Chriſti, &c. Ac ſi diceret; ſi te commiſceas meretrici, membratim, quantum in te eſt, diſcerpis Chriſtum.*

49. P. Juſtinianus hic ex doctrina S. Chriſoſtomi ſic vim hujus argumentationis ponderat. *Hoc ergo loco nobilitatem noſtrorum corporum declarat, Chriſto enim tanquam capiti membra adhærent, unde exteriam quamdam dignitatem, & præſtantiam trahunt. Atque ex hoc capite mirum in modum impuræ voluptatis turpitudinem, ac fœditatem oſtendit.* Nunquid ergo hæc turpitudo, & fœditas non diſſona rationi? Vide etiam S. Ambroſium, S. Brunonem, & Theophilactum, qui eodem modo explicant hanc Apoſtoli argumentationem.

50. Dices, hoc, & præcedentia argumenta non probare, eſſe omnibus jure naturali interdictam fornicationem, ſed ſolùm Fidelibus, qui per Fidem ſunt membra Chriſti. Cùm autem infideles non ſint membra Chriſti, ea ſpecialis indecentia non relucet in fornicatione infidelium.

51. Sed hæc reſponſio non minuit vim harum argumentationum. Primò. Nam Authores oppoſitæ ſententiæ tam pro Fidelibus, quàm pro infidelibus negant malitiam fornicationis eſſe intrinſecam. Et ſi quidem convincimus eos, quà ſpectat ad Fideles, jam eorum opinatio manet debellata.

52. Secundò, quia hoc, & reliqua argumenta hucuſque propoſita, etiam conformari poſſunt contra fornicationem infidelium. Et quod attinet ad hoc argumentum, & ſi infideles non ſint actualiter membra Chriſti, habent tamē eam dignitatem, ut poſſint per fidem eſſe membra Chriſti: quam dignitatem vilipendunt, & inquinant, dum obſcœnis voluptatibus immiſcentur. Et quidem omnes homines à ſua creatione ordinati ſunt ad Deum tanquam ad ultimum finem, & conſequenter ad hoc, quòd fiant membra Chriſti, ſine quo aſſequi non poſſunt ſuum ultimum finem. Ex hoc ergo capite diſſonat rationi, quod talia corpora inquinentur turpibus voluptatibus. Et eodem modo argumentatio articuli proximè præcedentis accommodatur etiam reſpectu infidelium. Secundum autem argumentum propoſitum *ar. 1.* deſumptum ex illis verbis Apoſtoli, *Omne peccatum extra corpus eſt, &c.* Omninò procedit univerſaliter reſpectu omnium hominum; cùm ex eo conſtet, corpus hominis inquinari, fœdari, & corrumpi non phyſicè, ſed moraliter, fornicatione, & quibuſvis obſcœnis voluptatibus. Ex duobus autem argumentis articulo proximo ſubjiciendis, primum poteſt adaptari reſpectu infidelium, ſicut argumentatio hujus articuli; ſecundum autem proponetur ut univerſale reſpectu omnium hominum.

ARTICULUS IV.

Duo alia argumenta ex eodem loco Apoſtoli.

SUMMARIUM.

Argumentum deſumptum eo, quòd anima fidelis ſit templum Spiritus Sancti. n. 53.
Aliud deſumptum ex ſanguinis Chriſti pretio, quo empti ſumus. n. 55.
Quomodo S. Thomas explicet, & promoveat hæc duo argumenta Apoſtoli. n. 57. & ſeqq.

53. PRobatur quintò, & ſextò duobus aliis argumentis, quæ ſubjungit Apoſtolus in fine ejus cap. 6. Quintum eſt. Dedecet, & rationi diſſonat, quòd templum Spiritus Sancti fœdetur, & inquinetur obſcœnis voluptatibus: ſed corpus hominis, præcipuè juſti, eſt Templum Spiritus Sancti; ergo dedecet, & rationi diſſonat, quod corpus hominis fœdetur, & inquinetur obſcœnis voluptatibus.

54. Dixi, *præcipuè juſti*, eo quòd corpus hominis non juſti, & ſi non ſit actualiter templum Spiritus Sancti, tamen à ſua creatione conditum eſt, ut ſit templum Spiritus Sancti; ſicut creatum eſt ad Deum tanquam ad ultimum finem.

55. Sextum eſt. Dedecet, & rationi diſſonat, eum, qui eſt emptus locupletiſſimo pretio, ſeipſum vilipendat, & inquinet contra voluntatem emptoris: ſed homo emptus eſt pretioſo ſanguine Chriſti D.: ergo dedecet, & rationi diſſonat, quòd ſeipſum vilipendat, & inquinet fœdis voluptatibus contra voluntatem Chriſti Domini Redemptoris.

56. Hæc

56. Hæc duo argumenta propoſuit Apoſtolus in fine ejus capitis his verbis. *An neſcitis, quoniam membra veſtra templum ſunt Spiritus Sancti, qui in vobis eſt, quem habetis à Deo? Et non eſtis veſtri: empti enim eſtis pretio magno: glorificate, & portate Deum in corpore veſtro.*

57. Audiendus eſt S. Thomas in Commentario hujus capitis 6. lect. 3. fine. *Deinde cùm dicit Apoſtolus, [An neſcitis, &c.] ponit quartam rationem, quæ ſumitur ex dignitate gratiæ, quæ quidem ex duobus conſurgit, ſcilicet ex gratia Spiritus Sancti, & ex redemptione ſanguinis Chriſti.* Ecce proponit duo media, quæ aſſumuntur in duplici argumentatione proximè facta.

58. Subjungit immediatè. *Circà hoc igitur tria facit. Primò proponit dignitatem corporis noſtri, quam habet ex gratia Spiritus Sancti, dicens [An neſcitis] quaſi dicat, ignorare non debetis, quoniam membra veſtra, ſcilicet corporalia, templum ſunt Spiritus Sancti .·.·. Eſt autem Spiritus Sanctus principaliter quidem in cordibus hominum, in quibus Charitas Dei diffunditur per Spiritum Sanctum, ut dicitur Rom. 5. ſed ſecundariò etiam eſt in membris corporalibus, in quantum exequuntur opera charitatis. Unde in Pſalm. dicitur: [Cor meum, & Caro mea exultaverunt in Deum vivum.]*

59. Secundum medium aſſumptum ab Apoſtolo ſic explicat: *Secundò ponit dignitatem, quam habent corpora noſtra ex redemptione ſanguinis Chriſti, dicens, [Et non eſtis veſtri,] ſed Jeſu Chriſti, ſecundùm illud Roman. 14. [ſive vivimus, ſivè morimur, Domini ſumus] .·.·. Rationem hujus aſſignat, dicens. [Empti enim eſtis pretio magno:] & ideò ſervi eſtis ejus, qui vos redemit de ſervitute peccati. Unde infra 7. dicitur [Qui liber vocatus eſt, ſervus eſt Chriſti. Pretio enim empti eſtis.] .·.·, Dicitur autem pretium redemptionis magnum, quia non eſt corruptibile, ſed æternam habens virtutem, cum ſit ſanguinis ipſius Dei æterni. Unde 1. Petri 1. [Redempti eſtis de vana veſtra converſatione, non corruptibilibus auro, vel argento, ſed ſanguine agni immaculati, & incontaminati Jeſu Chriſti.]*

60. Explicat deinde Angelicus Doctor, quomodo Apoſtolus ex eis duobus mediis inferat concluſionem. *Tertiò infert concluſionem intentam dicens: [Glorificate ergo, & portate Deum in corpore veſtro] Quia enim membra veſtra ſunt templum Dei, in corpore veſtro nihil debet apparere, niſi quod ad gloriam Dei pertinet; & hoc eſt glorificare Deum in corpore veſtro. quia in Pſalm. dicitur: [in templo ejus omnes dicent gloriam.] .·.·. Quia verò non eſtis veſtri, ſed eſtis ſervi Dei, debet corpus veſtrum portare Deum; ſicut equus, vel aliud animal portat Dominum ſuum. Unde in Pſal. dicitur, [ut jumentum factus ſum apud te.] Portat autem corpus noſtrum, Dominum, in quantum Divino miniſterio deputatur: ſic ergo homo debet vitare, ne corpus ſuum peccet fornicando, quod eſt contra gloriam Dei, & quod contra miniſterium, quod corpus noſtrum debet Deo.* Quæ adeò dilucida ſunt, ut majori explicatione, aut ponderatione non egeant.

ARTICULUS V.

Duo alia argumenta ex aliis Apoſtoli teſtimoniis.

SUMMARIUM.

Dilemma deſumptum textu Apoſtoli. n. 62.
Inceſtum eſſe diſſonum rationi conſtat ex verbis Apoſtoli, & explicatione S. Thomæ. n. 63.
Et P. Salmeronis. n. 64.
Magis diſſonat rationi luxuria contranaturalis, quàm inceſtus. n. 65.
Ex verbis Apoſtoli patet evidenter, luxuriam contranaturalem diſſonare rationi. n. 68.
Multis Epithetis denotat Apoſtolus, quantum diſſonent rationi illæ actiones contranaturales. n. 70.
Et quid dixerit S. Chryſoſtomus in hunc locum Pauli. n. 71.
Ex eo, quòd peccata ſint contra naturam, colligitur, quantum diſſonent rationi. Ex S. Thoma. n. 71.
Ex eo, quòd ratio ſubiiciatur appetitui in peccatis ejuſmodi, colligit S. Thomas eſſe diſſona rationi. n. 74.
Quomodo juxta S. Paulum id genus peccatorum ſit contumelioſum naturæ rationali? Et quid inde pro concluſione? Ex S. Chryſoſtomo. n. 75.
Et ex Œcumenio. n. 76.
Et ex S. Thoma. n. 77.

61. PRobatur ſeptimò. Nam cap. 5 ejuſdem Epiſtolæ 1. ad Corinthios ait S. Paulus. *Omninò auditur inter vos fornicatio; & & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem Patris ſui aliquis habeat.* Ex quo teſtimonio urgens argumentum elicitur contra Caramuelis opinationem. Quod hoc dilemmate concludo.

62. Vel eſt diſſonum rationi, quòd quis ad uxorem Patris ſui accedat, vel non eſt diſſonum rationi: quid dicatur, apertè militat contra eam opinionem: ea ergo abſurda eſt, & meritò damnata.

63. Si dicas, non eſſe diſſonum rationi, ſecluſo præcepto Dei, convinceris teſtimonio Apoſtoli dicentis *Qualis nec inter gentes.* Sed quid eſt [Qualis nec inter gentes?] Audi S. Thomam in Commentario hujus textus: *Qualis inter gentes, nec licita reputatur, vel invenitur. Apud gentiles enim ſimplex fornicatio non reputabatur peccatum. Unde Apoſtoli* Act. 15. *ad hunc errorem excludendum, gentilibus ad Fidem converſis impoſuerant, quod abſtineant ſe à fornicatione. Erat tamen quædam fornicationis ſpecies, quæ & apud Gentiles illicita habebatur .·.·. Hoc autem erat horribile, etiam apud Gentiles, utpotè contrarium naturali rationi exiſtens. Per naturalem enim reverentiam filii ad parentes, ſecundùm omnem ſtatum, & legem, pater, & mater à matrimonio excluditur.*

64. Itaque dictio illa, *qualis nec inter gentes,* manifeſtè ſignificat, id eſſe horribile, etiam apud gentes, utpotè contrarium rationi naturali; atque adeò ipſo jure naturali malum moraliter. Et ideò P. Salmeron in hunc locum *diſp.* 8. initio ait: *Amplificat, cùm ait, qualis nec inter gentes quidem toleraretur, immò ſemper horrori, & inſtar portenti habita eſt. Et intelligi nil tale unquam extitiſſe, vel in hiſtoriis referri, ſed eſſe ſcelus prorſus deteſtabile.* Cujus rei confirmationem multis proſequitur.

65. Jam verò ſi propter hæc adhæreas primę parti dilemmatis, & dicas, fornicationem hominis cum uxore Patris ſui, ſivè cum noverca, eſſe diſſonam rationi, atque adeò jure naturali vetitam, militas etiam contra doctrinam ejus opinationis. Primò. Nam fœdius eſt, & turpius peccatum luxuriæ contranaturalis, quàm peccatum inceſtus privigni cum noverca; & tamen Authores ejus opinationis dicunt, ſecluſo præcepto, eam luxuriam contranaturalem non diſſonare rationi: ergo multò minùs diſſonabit rationi inceſtus privigni cum noverca.

66. Secundò. Quia cùm Caramuel nihil intrinſecè malum cognoſcat in effuſione, aut receptione ſeminis, ſed ſecluſa prohibitione, cenſeat, eam effuſionem aut receptionem eſſe actionem, omninò indifferentem, cùm nullam injuriam irroget filius Patri, ſi det novercæ rem indifferentem; ſecluſa prohibitione, nullam injuriam irrogaret Patri, ſi cognoſceret carnaliter novercam. Quæ omnia quàm ſint abſurda ex utraque parte dilemmatis, quis non videt?

67. Probatur octavò ex *cap.* 1. *Epiſtola ad Romanos,* ubi ſic ait Apoſtolus. *Dicentes enim, ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt, & mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium. Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora ſua in ſemetipſis.* Et poſt pauca ſubjungit Apoſtolus. *Propterea tradidit illos Deus in Paſſiones ignominiæ. Nam fœminæ eorum immutaverunt naturalem uſum in eum uſum, qui eſt contra naturam. Similiter autem, & maſculi relicto naturali uſu fœminæ, exarſerunt in deſideriis ſuis invicem operantes, & mercedem, quam oportuit, erroris ſui in ſemetipſis recipientes. Et ſicut non probaverunt, Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, ut faciant ea, quæ non conveniunt.*

68. Quibus Apoſtoli verbis conſideratis, non poſſum non vehementer admirari, quod Caramuel vir ingenioſus in eam defluxerit opinationem, quòd effuſio ſeminis (ſecluſa prohibitione Dei) ſit res indifferens, & quòd in aliqua hypotheſi poſſet eſſe obligatoria. Ex qua opinatione ulterius infertur, quòd etiam actiones ſodomiticę, & pollutiones exercitæ per manus alterius (ſecluſa prohibitione Dei) ſint etiam indifferentes: tum quia Caramuel aſſerit, pollutionem, ſodomiam, & beſtialitatem eſſe ejuſdem ſpeciei infimæ; tum etiam; quia ſi totam ſuam malitiam accipiunt à prohibitione, hac ſecluſa, parum intereſt, quòd ſemen effundatur in terra; aut in manibus, aut in aliis membris alterius hominis. Et mirandum iterùm eſt, quod Caramuel cenſuerit, has actiones contranaturales (ſecluſa prohibitione) non eſſe jure naturali malas moraliter.

69. In his ergo verbis Apoſtoli notandum eſt primò, hoc genus peccati vocari *immunditiam,* actiones *contumelioſas, & paſſiones ignominiæ,* ſivè ignominioſas, & peccata *contra naturam.* Secundò, per id verbum *tradidit illos,* denotatur deſertos eſſe à Deo, dùm talia abominanda operantur. Ubi S. Thomas in Comment. hujus capitis ait: *Indirectè tradit homines in peccatum, in quantum abſtrahit gratiam, per quam homines continebantur, ne peccarent: ſicut ſi aliquis alicujus ſuſtentaculum tolleret, diceretur facere caſum ejus.* Tertiò aſſerit Apoſtolus, in pœnam idololatriæ, quam exercuerunt, cognoſcentes Deum ex creaturis, deſertos fuiſſe, & traditos deſideriis ſuis ignominioſis. *Propter quod tradidit illos Deus, &c.* Quartò, addit Apoſtolus, eam fuiſſe pœnam proportionatam immani delicto talis idololatrię, illis verbis: *Mercedem, quam oportuit, erroris ſui in ſemetipſis recipientes.*

70. Ex quibus omnibus manifeſtè infertur, omnes illas actiones obſcænas eſſe diſſonas rationi, etiam ſecluſa prohibitione Dei, atque adeò intrinſecè malas mortaliter, ideòque jure naturæ vetitas. Quid enim magis diſſonum rationi, quàm exercere actiones, quæ ſecundùm Apoſtolum ſunt actiones *immunditiæ,* naturæ rationali *contumelioſæ, & ignominioſæ, & contra naturam?* Dicere autem, quod ex ſola prohibitione Dei actiones ex ſe indifferentes fiunt immundæ, contumelioſæ, & ignominioſæ, & contra naturam, eſt in meridie caligare. Maximè cùm Caramuel velit, effuſionem ſeminis nihil aliud eſſe, quàm effuſionem ſudoris, vel ſpumę, vel ſanguinis, vel etiam partis fluidæ corporis. Numquid ſi Deus prohiberet effuſionem ſudoris, vel ſanguinis, talis effuſio fieret immunda, contumelioſa, aut ignominioſa naturæ rationali?

71. Et circa ea epitheta, quæ Apoſtolus attribuit huic generi actionum obſcænarum, multa ſcribit Sanctus Chryſoſtomus *ſerm.* 4. *in Epiſt. ad Roman.* Inter alia ait: *Vides hanc concupiſcentiam tam abſurdam non eſſe aliundè, quàm ex ſumma immodeſtia.* Et inferiùs: *Quemadmodum enim ſæpè numero fit, ut multi naturali, ac conſueto corporis alimento relicto, terra, parviſque lapillis veſcantur .·.·. Sic*

habent, & illi, qui ad illegitimum illum, qui contra naturam eſt, morem furibundi anhelant. In quem ſenſum multa ibidem adjungit. Quis ergo dicit, tantam fœditatem, & abſurditatem, & contranaturalitatem ex ſola Dei prohibitione, & non ab intrinſeca natura earum actionum procedere?

72. Confirmatur primò. Nihil enim magis difforme à natura rationali, quàm ea actio, quæ eſt contra naturam: ſed omnis ea actio obſcœna, cujus meminit Apoſtolus, eſt contra naturam, teſte eodem Apoſtolo: ergo omnis ea actio eſt difformis à natura rationali, ſivè, quod idem eſt, diſſonat rationi. Et ideò S. Thomas in Comment. hujus loci ait: *Dicuntur autem paſſiones ignominiæ, quia non ſunt nomine digna ſecundùm illud* Epheſ. 5. *(Quæ aguntur in occulto ab eis, turpe eſt dicere.) Si enim peccata carnis communiter exprobabilia ſunt, quia per ea homo deducitur ad id, quod eſt beſtiale in homine, multò magis peccatum contra naturam, per quòd etiam homo à natura beſtiali decidit*, quia natura beſtialis non extenditur ad appetendum eundem ſexum.

73. Confirmatur ſecundò. Nam quod eſt contra naturam, eſt contra ſpecialem legem naturæ: ergo contra jus naturale: ergo jure naturali vetitum. Hæc enim nomina ſunt ſynonima, niſi quod is terminus *contra naturam* dicit aliquid ſpecialiùs. Quare S. Chryſoſtomus *ſerm. 4. in epiſt. ad Rom.* de his loquens, ait: *Naturam ſiquidem defœdarunt, & leges illius conculcarunt*. Et Æcumenius *in epiſt. ad Roman. cap. 1. Rem innuit turpiſſimam, & oſtendit, quod non ſolùm in Dei leges, ſed in naturæ quoque leges pugnabant*.

74. Confirmatur tertiò ex S. Thoma in Comment. hujus loci. Etenim nihil magis diſſonum rationi eſſe poteſt, quam quod intellectus, & ratio ſubiiciatur appetitui corporeo: ſed per ejuſmodi peccata intellectus, & ratio ſubiicitur appetitui corporeo: ergo ea ſunt diſſona rationi. Verba Sanct. Thomæ ſunt. *Circà quod conſiderandum eſt, quòd homo medium locum obtinet inter Deum, & animalia bruta, & cum utroque extremorum communicat: cum Deo quidem ſecundùm intellectualitatem; cum animalibus verò brutis ſecundùm ſenſualitatem. Sicut igitur homo id, quod eſt Dei, mutavit uſque ad beſtias* (exhibens illis adorationem) *ita Deus id, quod eſt Divinum in homine ſecundùm rationem, ſubdit ei, quod eſt brutale in ipſo, ſcilicèt deſiderio ſenſualitatis .·.· Hoc eſt quod dicit, [Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis,] ut eorum ratio ſubderetur deſideriis, ſcilicèt ſenſualis affectus .·.·. Quod quidem eſt contra naturalem ordinem hominis, ſecundùm quod ratio appetitus ſenſibili dominatur*. Gen. 4. [*ſub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius*.]

75. Confirmatur quartò. Nam contumelia, qua quis afficit ipſam naturam rationalem, ex ipſa terminorum apprehenſione conſtat, eſſe rationi diſſonam, atque adeò intrinſecè malam moraliter, & jure naturali vetitam: ſed contumelia, quæ juxta Apoſtolum, afficiunt corpora ſua in ſemetipſis illi, quos tradidit Deus in deſideriis ſuis in immunditiam, eſt contumelia in ipſam naturam rationalem: ergo talis contumelia eſt rationi diſſona, atque adeò intrinſecè mala, & jure naturæ vetita. Minor, præterquàm quod ex terminis conſtat, traditur à S. Chryſoſtomo *ſerm. 3. in epiſt. ad Rom.* illis verbis: *Hic verò pro mundi facturâ voluptatem poſuit eam, quæ juxta naturam eſt* (ſcilicèt matrimonialem) *qua videlicet potuiſſent ex majore ſecuritate, & pleniore animi jucunditate frui. Sed quia noluerunt, omni ſe ipſos venia ſpoliarunt, in ipſam NATURAM contumelioſi facti*. Ex verbis ſupra relatis *Naturam ſiquidem defœdarunt*. Et inferiùs: *In ipſam etiam naturam nequiter egerunt*. Et propè finem: *Unde irrepſit petulans, & laſciva illa concupiſcentia, tam hoſtiliter humanæ adverſa naturæ*. In quam ſententiam multa immediatè ſubjungit. Et S. Thomas in præfato Comment. *Debitum erat, ut qui in Dei naturam injurioſi fuerant, id, quod eſt proprium ſibi, creaturis attribuendo, in ſui naturam contumelioſi exiſterent*.

76. Conſonat Æcumenius in Comment. hujus loci. *Quod autem ſubdit, [Exarſerunt] magnam infamiam, ac æſtrum ſignificat, nec dixit, concupiſcentiam ſuam perpetrantes, ſed [turpitudinem,] deſignans, quòd ipſam quoque naturam pudefecerint*.

77. Confirmatur quintò ex S. Thoma ubi ſupra. Nam ad illa verba Apoſtoli, *Tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, ut faciant ea, quæ non conveniunt*. Quæ ſic explicat. *Dicitur autem ſenſus reprobus, quo aliquis reprobandum judicium habet de agendis .·.·. Et ideò ſubdit, [ut faciant ea, quæ non conveniunt] id eſt, ea, quæ à rectâ ratione diſcordant*. Docet ergo Apoſtolus, juxta explicationem S. Thomæ, omnia ea peccata obſcœnæ voluptatis eſſe ex obſcœnitate ſua rationi diſſona, atque adeò intrinſecè mala.

ARTICULUS VI.

Aliud argumentum ex doctrina ejuſdem Apoſtoli?

SUMMARIUM.

Infideles non peccarent exercendo luxuriam contra naturalem, ſi hæc non eſſet diſſona rationi. n. 78.
Id conſtat ex verbis Apoſtoli. n. 80.
Item ex Commentario S. Thomæ. n. 81.
Quod infideles peccaverint exercendo luxuriam contranaturalem, conſtat ex verbis Apoſtoli, & ex Commentario Sanct. Thomæ. num. 82.

78. PRobatur nono concluſio, præcipuè circà malitiam intrinſecam peccatorum contranaturalium. Si hæc peccata non eſſent ab intrinſeco mala moraliter, ſed ſolùm ab extrinſeca poſitiva prohibitione Dei, gentes infideles, & idololatræ exercentes eam luxuriam contranaturalem non peccarent: ſed re ipſa peccarunt: ergo ea peccata ſunt ab intrinſeco mala moraliter, & non ſolùm ab extrinſeca poſitiva prohibitione Dei.

79. Major eſt evidens, Non enim peccant, qui non cognoſcunt malitiam: ſi ergo tota malitia provenit à ſola poſitiva prohibitione Dei; cùm hæc illis gentibus non fuerit prædicata, maximè ante adventum Chriſti D. & prędicationem Apoſtolorum; aliunde autem non potuerint cognoſcere eam malitiam ex ratione naturali; cum juxta opinionem oppoſitam, ea malitia non diſſonet rationi naturali, fit, eas gentes non peccaviſſe exercendo eas actiones luxurioſas. Neque poteſt dici, jam ignorantiam fuiſſe vincibilem, & inculpabilem, cùm non ſit in poteſtate eorum infidelium, quòd prędicetur, & intimetur illis illa Dei poſitiva prohibitio.

80. Sed conſtat ulterius ea Major Syllogiſmi ex verbis Apoſtoli ad Rom. *Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, ejuſmodi legem non habentes, ipſi ſunt lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum, & inter ſe invicem cogitationum accuſantium, aut etiam defendentium, &c.* Ex quibus verbis Apoſtoli clarè conſtat, quod gentes, quæ non habent legem poſitivam ſibi intimatam, ipſi ſunt ſibi lex, quoad præcepta naturalia, quatenus rationis lumen *ſcriptum in cordibus ſuis*, manifeſtat illis, quæ actiones ſint malæ moraliter, utpotè quæ ſunt diſſonæ ipſi rationi naturali; ita ut cogitationes eorum ipſos accuſent, cum operantur aliqua diſſona lumini naturali. Et paulò antè dixerat Apoſtolus ad idem propoſitum; *Quicumque enim ſine lege peccaverunt, ſine lege peribunt*. Scilicèt, qui non habentes legem poſitivam ſibi intimatam, habent legem naturalem ſcriptam in cordibus ſuis.

81. Ubi Sanct. Thomas in commentario Epiſtolæ ad Rom. *cap. 2.* ea verba *Naturaliter ea, quæ ſunt legis, faciunt*, ſic explicat; *Commendat in eis legis obſervantiam, cùm dicit, [Naturaliter faciunt, quæ ſunt legis] ideſt, quæ lex mandat, ſcilicèt quantum ad præcepta moralia, quæ ſunt de dictamine rationis naturalis, ſicut & de Job dicitur, quod erat juſtus, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo*. Ex quibus omnibus clarè infertur, quòd peccabant gentes, quamvis lex poſitiva divina non eſſet eis intimata, quia operabantur contra dictamen rationis. In illis autem, quæ non erant diſſona dictamini rationis, non peccabant. Ex quo fit manifeſtum, quòd ſi actiones luxurię contranaturalis non ſunt diſſonæ dictamini rationis, illæ gentes exercentes eas actiones non peccabant, quia prohibitionem poſitivam non habebant ſibi intimatam.

82. Jam verò Minor prioris Syllogiſmi, ſcilicèt peccaviſſe gentes exercentes actiones luxuriæ contranaturalis, conſtat ex verbis Apoſt. ad Rom. 1. ſupra relatis. Ubi agens de actibus luxurioſis, quos exercuerant gentiles ait: *Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora ſua in ſemetipſis*. Et paulò poſt. *Tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, ut faciant ea, quæ non conveniunt*. Ubi S. Thom ait: *Dicitur autem ſenſus reprobus, quo aliquis reprobandum judicium habet de agendis .·.·. Et ideò ſubdit: [ut faciant ea, quę non conveniunt.] id eſt, ea, quæ à rectâ ratione diſcordant*.

83. Cùm ergo conſtet, peccaſſe eos gentiles, de quibus loquitur Apoſtolus, peccatis contranaturalibus, cùm tamen non habuerunt notitiam de poſitiva prohibitione Dei, quę nondum illis fuerat prędicata, ſeù intimata; & conſequenter peccaviſſe ſine lege, evidens eſt, quod peccarunt operantes contra lumen rationis: ergo contra lumen rationis peccant, qui exercent eas actiones luxuriæ contranaturalis.

CAPUT III.

An demonſtretur malitia intrinſeca actionum obſcęnarum ex vehementia paſſionis, & voluptate nimia?

SUMMARIUM.

Illuſtriſſimus Borgias probabat fornicationem eſſe intrinſecè malam ex venerea delectatione. n. 84.
Doctor Verde impugnat id ex eo, quòd in copula conjugali ſit eadem delectatio. n. 85.
Quomodo actus luxurię eſt intrinſecè malus ex vehementia voluptatis. n. 89.
Non eſt identitas rationis quoad hoc inter copulam licitam, & illicitam. Ibid.
Quãta ſit diſparitas, quoad effectus ſequutos ex vehementia voluptatis in copula illicita, & non ſequutos in licita. n. 87.
An in copula licita non ſequantur pravi effectus propter auxilia, quæ Deus confert. n. 88.
In matrimonio legis gratiæ certum eſt, conferre Deum auxilia ſupernaturalia. n. 89.
In matrimoniis infidelium confert Deus auxilia naturalia. n. 90.

Quo-

Quomodo intelligatur S. Auguſtinus, negans in infidelibus veram virtutem pudicitia? n. 91.
Specialis Dei protectio datur in omni matrimonio. n. 92.
Quomodo aliquando ex copula conjugali oriantur pravi effectus? n. 93.
Qui, & quales ſint effectus vitioſi, qui oriuntur ex actu luxuria, ex S. Gregorio, & S. Thoma. n. 94.
Quomodo ea vitia oriantur ex actu luxuria, ex S. Thoma. n. 95. & ſeqq.
Intrinſecè mala eſt omnis operatio, qua eſt principium per ſe effectus vitioſi. n. 101. & ſeqq.
Quàm gravia ſint mala, qua oriuntur ex actibus luxuria. num. 105. & ſeqq.
Quomodo hac mala non oriantur ex copula conjugali. n. 107.
Alii effectus vitioſi orti ex luxuria, juxta S. Auguſtinum. n. 180.

84. ILluſtriſs. D. Ludovicus Creſpinus Borgias Epiſcopus Placentius, & Orator Catholici Regis apud Roman. Ponticem pro cauſa Concept. Immaculatæ Dei Genitricis, apologiam edidit adversùs duodecim opiniones Caramuelis, & inter alias, has duas acriter impugnat. Probatque fornicationem eſſe intrinſecè malam ex ordinata venerea delectatione, contenta in illa copula.

85. Doctor Franciſcus Verde edidit pro Caramuele Apologiam adversùs D. Borgiam, ubi *qu. 3 nu. 43.* reſpondetur ſic. *Impugnatur: quia aſſumit, & non probat, delectationem illam eſſe intrinſecè malam. Certè delectatio venerea eſt etiam in Matrimonio; nec per hoc matrimonia damnanda ſunt.* Quod poſteà multis proſequitur reſpondens ad inſtantias Borgiæ. Ex eo autem, quod in matrimoniali copula interveniat eadem delectatio venerea, ſuadere conatur, fornicationem non eſſe illicitam propter voluptatem.

86. Aſſero primò, quemlibet actum obſcęnum, ſivè luxuriæ naturalis, ſivè contranaturalis, eſſe intrinſecè malum mortaliter propter vehementiam voluptatis, non utcumque, ſed propter effectus, qui ex ea vehementia voluptatis oriuntur; quos poſteà enumerabo. Aſſero ſecundò, non poſſe argui ab identitate rationis, eſſe illicitam copulam matrimonialem; eo quòd effectus, qui per ſe reſultant ex copula illicita, non reſultant per ſe ex copula matrimoniali.

87. Explico utramque aſſertionem. Coitus viri cum fœmina eſt intrinſecè malus, dùm non fuerit factus eo modo, & ordine, quo determinaverit ſupremus naturę conditor, pro multiplicatione, ſivè conſervatione ſpeciei humanæ. Quia dùm non fuerit factus eo modo, & ordine; ex vehementia voluptatis ſequuntur per ſe effectus, qui dedecent naturam rationalem, & diſſonant rationi. Quando verò fuerit factus eo modo, & ordine, quo ſupremus naturæ conditor determinaverit, non ſequuntur per ſe tales effectus, qui faciunt, eam voluptatem dedecere naturam rationalem.

88. Sed quare non ſequuntur illi pravi effectus, quod is coitus fit eo ordine, quo ſupremus naturæ conditor determinat? Ratio eſt. Nam in eo ordine, quem Deus determinat, dat auxilia in ordine ad evitandos pravos effectus, quæ non dat operantibus extra eum ordinem.

89. Sed dices: undè conſtat, quòd Deus conferat ejuſmodi auxilia? Reſpondeo, id conſtare ex ratione mortaliter certa, & ex doctrina Sanctorum Patrum. Et quidem in hoc ordine matrimonii, quem Deus inſtituit in lege Evangelica, & in quo contractu matrimonii elevavit ad rationem Sacramenti; clariùs conſtat, Deum conferre auxilia ſupernaturalia, ut conjuges Fideles ſe contineant intra fines matrimonii, & ut vitent pravos effectus, qui inclinant vehementer ad peccatum; cùm certum ſit, omne Sacramentum novę legis conferre auxilia ſupernaturalia proportionata ſuo uniuſcujuſque fini. Id quod multis in locis tradit S. Auguſtinus *lib* 4. contra Julianum *cap.* 1. ait: *Non itaque parvum Dei donum eſt, ita fręnari hoc malum* (concupiſcentiam) *ut ad nihil relaxetur illicitum, ſed generationi tantùm regenerandorum ſerviat filiorum.* Quod ſæpiùs repetit in eo *lib.* 4. & in aliis locis.

90. In aliis autem matrimoniis, ſcilicet infidelium, & illis, quæ fiebant ante legem Evangelicam, certum eſſe debet, quòd Deus confert auxilia ſaltem entitativè naturalia, ut homines ſe contineant intra fines matrimonii, ut vitent pravos effectus, qui ex fornicatione per ſe oriuntur. Nam cùm experientia compertum ſit, aliquos infideles, aut homines legis veteris ſe continuiſſe intra metas matrimonii; & id ſit valdè difficile, niſi ex auxilio Dei, inde certum efficitur, quòd Deus conferat ejuſmodi auxilia.

91. Neque his obſtat, quod ait ibid. *c.* 8. S. Auguſtinus, in infidelibus conjugibus non eſſe veram virtutem pudicitiæ conjugalis, quæ Deo placet, quia *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo.* Loquitur enim S. Auguſtinus de virtute ſupernaturali, & quæ placeat Deo in finem vitæ æternæ. Poſſunt ergo conjuges infideles habere virtutem pudicitiæ naturalis propter motivum honeſtatis conformis naturali rationi; ſed id non poſſunt ſine auxilio naturali. Non tamen poſſunt habere veram virtutem ſupernaturalem pudicitię conjugalis; quia nulla eſt virtus ſupernaturalis, niſi ſit ex motivo Fidei, ſivè per Fidem propoſito; latius oſtendi *diſſer. 26. c. 5. concl. 3. à n. 41.*

92. Itaque ſi qui ſunt infideles, qui ſe continent intra fines matrimonii, id præſtant ex quadam Dei protectione. Nam cùm ipſe Dominus conſtituerit hunc ordinem conjugii pro conſervatione ſpeciei humanæ; & attenta hominum fragilitate, & vehementia inclinationis ad hoc genus voluptatis; dat Deus ſaltem auxilia naturalia, ut poſſint ſe continere intra fines hujus ordinis. Ex qua protectione Dei fit, quòd ex copula conjugali per ſe non oriantur illi effectus pravi, qui ex fornicatione oriuntur.

93. Dixi *per ſe*: quia per accidens ſolent etiam oriri; ſcilicèt, quia homines vitio ſuo reſiſtunt illis auxiliis Dei, ſivè naturalibus, ſivè ſupernaturalibus; & ſic ipſi etiam conjuges labuntur in peccata turpiſſima: & tunc ex vitioſo congreſſu conjugium oriuntur illi pravi effectus trahentes ad perditionem, qui oriuntur à copula illicita.

94. Sed operæ pretium eſt declarare, quinam ſunt hi effectus, qui ex actu luxurioſo oriuntur, & qui faciunt actum luxurioſum eſſe intrinſecè malum. S. Gregorius *l. Moral.* ponit octo filias luxuriæ, ideſt, octo vitia, quæ à luxuria per ſe oriuntur. Et S. Thomas 2. 2. *qu. 153. ar. 5.* per totum explicat has luxuriæ filias, & modum, quo per ſe oriuntur ex luxuria. *Hæ ſunt Cæcitas mentis, inconſideratio, præcipitatio, inconſtantia, amor ſui, tædium Dei, affectus præſentis ſæculi, horror, vel deſperatio futuri.* Ex quibus quatuor priores pertinent ad intellectum; quatuor verò poſteriores ad voluntatem. Et, ut benè notavit Cajetanus ibid. *Illarum nomina formaliter important actus, ſeù diſpoſitiones interiores animi.*

95. Quomodò autem illa octo vitia oriantur per ſe ex actibus luxurioſis, optimè explicuit S. Thomas *in corp. Quando inferiores potentia vehementer afficiuntur ad ſua objecta, conſequens eſt, ut ſuperiores vires impediantur, & deordinentur in ſuis actibus. Per vitium autem luxuria maximè appetitus inferior, ſcilicèt concupiſcibilis, vehementer intendit ſuo objecto, ſcilicet delectabili, propter vehementiam paſſionis, & delectationis: & ideò conſequens eſt, quòd per luxuriam maximè ſuperiores vires deordinentur, ſcilicet ratio, & voluntas.* Ecce quomodo vehementia paſſionis, & delectationis luxurioſæ eſt principium per ſe, deordinationis actuum potentiarum ſuperiorum, nempe intellectus, & voluntatis.

96. Proſequitur explicans modum, quo ea vitia per ſe conſequuntur ad vehementiam delectationis; ſive quomodo impediantur actus intellectus, & voluntatis à ſua rectitudine. De cæcitate mentis ſic dixerit. *Primò quidem ſimplex intelligentia, qua apprehendit aliquem finem ut bonum; & hic actus impeditur per luxuriam, ſecundùm illud Danielis 13. [ſpecies decipit te, & concupiſcentia ſubvertit cor tuum.] Et quantum ad hoc ponitur cæcitas mentis.*

97. Subjungit deinde modum, quo *Præcipitatio* pullulat ex vehementia delectationis. *Secundus actus eſt conſilium de his, qua ſunt agenda propter finem: & hic etiam impeditur per concupiſcentiam luxuria. Undè Terentius dicit in Eunucho loquens de amore libidinoſo: [Qua res in ſe neque conſilium, neque modum ullum habet, ea conſilia regere non poteſt.] Et quantum ad hoc ponitur præcipitatio, qua importat ſubtractionem conſilii.*

98. Deindè de *inconſideratione* ſic diſcurrit Doctor Angelicus. *Tertius actus eſt judicium de agendis: & hic etiam impeditur per luxuriam. Dicitur enim Danielis 13. de ſenibus luxurioſis [Averterunt ſenſum ſuum, ut non recordentur judiciorum juſtorum.] Et quantum ad hoc ponitur inconſideratio.*

99. *Inconſtantiam* procedere à luxuria, ſic oſtendit. *Quartus autem actus eſt præceptum rationis de agendo: qui etiam impeditur per luxuriam, inquantum ſcilicèt homo impeditur ex impetu concupiſcentia, ne exequatur id, quod decrevit eſſe faciendum. Unde Terentius dicit in Eunucho de quodam, qui dicebat, ſe receſſurum ab amica, hac verba: una falſa lacrymula reſtinget.*

100. Explicat deindè ea vitia, quæ ſpectant ad voluntatem, pullulantia ex actibus luxurioſis, ſcilicet amorem inordinatum ſui quærentis pro fine delectationem; tædium Dei ut prohibentis eam delectationem; amorem pręſentis ſęculi pro delectatione illa non amittenda; horrorem futuri; *quia dùm nimis detinetur carnalibus, non curat pervenire ad ſpirituales, ſed faſtidit.*

101. Ex his conficitur demonſtratio. Illa operatio eſt diſſona rationi, & intrinſecè mala, quę eſt principium per ſe cęcitatis mentis, pręcipitationis, inconſiderationis, & inconſtantię, &c. Sed delectatio luxuriæ eſt principium per ſe horum effectuum perverſorum: ergo delectatio luxurioſa eſt diſſona rationi, & intrinſecè mala.

102. De minori hujus ſyllogiſmi quis dubitare audebit? Tum propter authoritatem S. Gregorii Magni, tum propter authoritatem Pręceptoris Angelici, & propter rationes, quibus eam confirmant, quas ideò tam formaliter retuli, ne mihi incumberet probatio Minoris; cùm id S. Thomas tam dilucidè pręſtiterit.

103. Major etiam mihi videtur evidens. Primò, quia arbor bona non poteſt malos fructus facere; quòd arbor malos fructus facit, ab intrinſeco mala eſt: ergo ſi actus luxurioſus ex ſe producit eos fructus malos, ab intrinſeco malus eſt.

104. Secundò. Nam qui ſe inebriat advertenter, peccat mortaliter, & talis actio eſt ab intrinſeco mala, & rationi diſſonans; eo quod pro aliquo tempore brevi amittit uſum rationis; ut docet Sanctus Thomas 2. 2. *qu. 190. ar. 2. corp.* quem omnes Theologi ſequuntur: ſed non eſt minus malum, quòd pro diuturno tempore homo per actus luxurioſos ſe exponat cęcitati mentis, pręcipitationi, inconſiderationi, inconſtantię, &c. Ex quibus reſultare ſolent mala graviſſima: ergo malitia actus luxurioſi eſt etiam intrinſeca tali actui.

105. Quę autē ſint ea mala graviſſima, quę ex luxuria propter pręcipita-

Digitized by Google

cipitationem, inconſiderationem, cæcitatem mentis, &c. oriuntur; quotidiana experientia, & vetuſta annalium totius orbis monumenta demonſtrant. Legat, qui volet, Ariſtotelem *lib. 5. Politic. cap.* ubi inter alia ait: *Multæ etiam impreſſiones factæ ſunt in quoſdam Principes Monarchas, propterea quod alicui pudicitiam, corpore ejus conſtuprato, eripuiſſent.* Ubi multa hujus aſſerti exempla refert. Dolet adhuc vehementer Hiſpania, quòd propter luxuriam Henrici VIII. maneant adhuc Anglia, & Scotia ſub domino Diaboli, & ſub hæreſiarcarum ſervitute.

106. Legat etiam P. Adamum Contzen *lib. 3. Politic. cap. 12.* ubi poſtquam multa hujus generis exempla retulit §. 4. hęc habet: *Amor, & cupiditas vehementes ſunt, nuuquam ſpem ponunt* (ideſt, deponunt) *Quidquid ſervatur, cupiunt magis. Flamma illa primò tenui igne tepefacit; mox totam virtutem, animumque exurit. Nunquam in licito, nunquam in parvo ſiſtit. Pecunia, vita, fama, illicita redimit. Et ſi ullum aliud vitium, hoc certè citiſſimè in monſtrum migrat.* Et ex hoc monſtro quanta alia mala exorta fuerint, deindè memorat.

107. Ubi maximè notare oportet, quòd cùm ex hoc arbore tam venenati fructus prodeant; ex conjugali copula, dum conjuges ſe continent intra fines matrimonii, nihil tale unquam auditur. Ut jam inde videant adverſarii, quantum diſtet voluptas copulæ luxurioſæ à copulæ conjugalis voluptate, ſi hæc intra fines ſuos coerceatur. Nã cùm Deus Author ſit matrimonialis conjunctionis, protectione ſua facit (in illis conjugibus, qui ſe continent intra terminos pręſcriptos) ne ex voluptate conjugali procedant illi mali effectus; ut experientia ipſa comprobatur. Et ſancti Patres, qui hos, & alios effectus attribuunt actibus luxurioſis, nunquam hos, aut ſimiles effectus attribuerunt copulæ conjugali intra terminos ſuos coercitæ.

108. Confirmatur ex S. Auguſtino (cujus verba refert P. Contzen ſup. cit. §. 6.) aſſerente, voluptatem luxurioſam hebetare aciem intellectus, & advertentiam rationis obſtruere. Quomodo ergo, non eſt ab intrinſeco mala, quæ talem producit fructum. Verba S. Doctoris ſunt, *Libido luxuriæ ita totum corpus interiùs, & exteriùs ſibi vindicat, & totum commovet hominem, affectu animi, & appetitu carnis conjuncto, ut ſequatur voluptas omnibus corporis voluptatibus major: ad ejus tamen pervenitur extremum, ut penè omnis acies, & vigilia cogitationis obſtruatur.*

CAPUT IV.

Quid cenſendum ſit de ratione à priori, quam aſſignat S. Thomas, ſpectante ad damnum prolis?

SUMMARIUM.

Proponitur ratio S. Thomæ. n. 109.
In ea ratione invenit Cajetanus triplex argumentum. n. 110.
Invenitur etiam quartum argumentum. n. 111.
Enumerantur plura pericula, quæ imminere ſolent proli illegitimæ. n. 112.
Forma argumentationis tradita à S. Thoma. n. 113.
Oſtenditur, eam eſſe mentem S. Thomæ. n. 114. & ſeqq.
Quomodo juxta hanc argumentationem ſit rationi diſſonum generare prolem extra matrimonium. n. 116. & ſeqq.

109. S. Thomas *2. 2. qu. 145. ar. 2. corp.* ſic probat, fornicationem eſſe intrinſecè malam, & graviter peccaminoſam. *Ad hujus evidentiam conſiderandum eſt, quòd peccatum mortale eſt omne peccatum, quod committitur directè contra vitam hominis. Fornicatio autem ſimplex importat ordinationem, quæ vergit in nocumentum vitæ ejus, qui ex tali concubitu naſcitur. ∴ Manifeſtum eſt autem, quòd ad educationem hominis non ſolùm requiritur cura matris, à qua nutritur, ſed multò magis cura Patris, à quo eſt inſtruendus, & defendendus, & in bonis tam interioribus, quàm exterioribus promovendus. Et ideò contra naturam hominis eſt, quòd utatur vago concubitu: ſed oportet, quòd ſit maris ad determinatam fœminam, cum qua permaneat, non per modicum tempus, ſed diù, vel etiam per totam vitam. Et inde eſt, quòd naturaliter eſt maribus in ſpecie humana ſolicitudo de certitudine prolis, quia eis imminet educatio prolis: hęc autem ſolicitudo tolleretur, ſi eſſet vagus concubitus ∴ Unde cùm fornicatio ſit concubitus vagus, utpotè pręter matrimonium exiſtens, eſt contra bonum prolis educandę: & ideò eſt peccatum mortale.*

110. Cajetanus *ibid.* in ea periodo Angelici Doctoris invenit tria argumenta. Sic enim ait: *Primum eſt. Fornicatio ſimplex importat inordinationem, quę vergit in nocumentum vitę naſcituri ∴ Secundum eſt, quòd fornicatio privat prolem cura Patris, &c. Tertium eſt, quòd fornicatio, ſeu vagus concubitus tolleret certitudinem prolis.*

111. Et quidem mihi videtur, in ea periodo Sanct. Thomæ eſſe etiam aliud quartum argumentum, quod auget vim aliorum trium, & contineri in illis verbis: *Oportet, quòd ſit maris ad determinatam fœminam, cum qua permaneat, non per modicum tempus, ſed diù, vel etiam per totam vitam.*

112. Pro cujus explicatione notandum eſt, innumera pericula imminere proli, quæ non naſcitur ex legitimo thoro. Periculum vitæ experimur quotidie, cum matres ipſæ occidant filios, vel propter occultandum delictum, vel ob aliud iniquum motivum. In quodã Hiſpanię oppido inveni, fęminam occidiſſe quinque ſoboles animatas, & duas alias anima rationali carentes; & hujus generis utinã non eſſent tam frequentes caſus. Et quę minus impię ſunt, conantur occultè parere, & filios ad hoſpitalia expoſitorum infantium mittunt, in quibus pueri traditi nutricibus extraneis, magna ex parte malè nutriti moriuntur. Imminet etiam eis periculum amittendi vitam ęternam; occiduntur enim ſæpiſſimè abſque Baptiſmo. Impendet etiam periculum miſerę paupertatis; qui ſuperſtites manent: quia deficit cura paterna; cùm Patres vel ob ſuſpicionem alienæ converſationis cum matribus, vel ne cogantur eos alere, nolint illos tanquã filios ſuos agnoſcere. Imminet etiam periculum defectus educationis, & inſtructionis: & indè innumera mala procedunt: nam tales filii, ubi adoleſcunt, accedunt perverſis aliis, & in barathrum delictorum labuntur. Quòd ſi fęmellę ſint vitam meretriciam aſſumunt.

113. Hinc inſtruitur argumentum, quod S. Thom. ſatis clarè inſinuat. Etenim recta ratio poſtulat, ut in re tanti momenti, qualis eſt cõſervatio ſpeciei humanę, & generatio hominis, habeat modum deſtinatum à Supremo naturæ Domino, ex quo, quantum fieri poſſit, vitentur ea pericula vitę, ſalutis ęternæ, miſerę paupertatis, & pravæ educationis; ergo diſſonat rationi quicumque alius modus generandi hominem, qui non ſit deſtinatus à Supremo naturę Domino. Sed modus, quem deſtinavit ſupremus naturæ Dominus eſt, *ut ſit maris ad determinatam fœminam, cum qua permaneat* (ideſt, cum qua ſit obligatus ex contractu permanere) *per totam vitam*; ergo rationi diſſonat quicumque alius modus generationis, diſtinctus à contractu matrimoniali.

114. Quòd autem hęc ſit mens S. Th. in illis verbis relatis, certum mihi videtur. Nam illud verbum *Oportet*, idem ſignificat apud S. Doctorem, atque ex rationis lumine eſt neceſſarium, cùm ibi non agat de neceſſitate orta ex lege poſitiva, ſed ex ipſa ratione naturali, ſivè ex conſonantia cum natura rationali. Cenſet ergo, eſſe diſſonum rationi quemlibet alium modum generationis diſtinctum à modo, quem Supremus naturæ dominus præſcripſit.

115. Dices, jam à nobis fieri recurſum ad legem poſitivã Dei, qua prohibuit alium modũ generationis diſtinctum à copula conjugali.

116. Reſpondeo. Antequam intelligatur poſitiva prohibitio Dei, intelligi, eſſe diſſonum rationi, quòd fiat generatio hominis expoſita tam innumeris periculis ſine modo pręſcripto, aut pręſcribendo è Supremo naturæ Domino, maximè cùm modus generationis à Deo ordinatus, vel ordinandus muniatur protectione Dei, ut dixi *c. prec. ar. ult.* Et quia ideſt diſſonum rationi, & intrinſecè malum, ideò prohibuit Deus.

117. Et hanc eſſe mentem S. Th. loqui ſcilicet de eo, quod dictat judicium rationis, antequam intelligatur lex, aut prohibitio Dei poſitiva. patet ex illis: *Cum qua permaneat, non per modicum tempus, ſed diù, vel etiam per totam vitam.* Si enim loqueretur de conjunctione legitima maris, & fęminæ introducta lege Dei, non uteretur diſiunctio illo, *diù, vel per totam vitam*. Utitur autem illo, quia uno, vel altero modo potuit Deus inſtituere matrimonium. Et ſenſus eorum verborum eſt: [judicium rationis dictat, eſſe neceſſarium ad rectam generationem hominis, quòd conſtituatur à Supremo legislatore cũ firma permanentia per diuturnum tempus, aut per totam vitam.] Ex quo patet, loqui S. Doctorem, antecedenter ad legem Dei, qua conſtituit matrimonium per totam vitam. Quæ omnia dillucidiora fient ſolutione argumentorum, quibus Caramuel arietare conatus eſt hanc S. Thomæ argumentationem.

CAPUT V.

Solvuntur argumenta Caramuelis *cap. 1.* relata.

SUMMARIUM.

An fornicatio non ſit mala proli? n. 119.
An non ſit nociva proli quoad educationem? n. 120.
Quid inferatur ex eo, quòd melius ſit proli eſſe, quàm non eſſe? n. 121.
Quid de filiis illegitimis Principum benè, vel male educatis. n. 122.
Quomodo intelligatur in textu S. Thomæ eſſe per accidens, quod aliquis illegitimus bene educetur. n. 124. & ſeqq.

118. PRomittit Caramuel (ut retuli *c. 1. n. 6.*) ſe oſtenſurum evidenter, fornicationem, & molliciem non eſſe intrinſecè mala, ſed ſolùm eſſe malas extrinſecè à prohibitione Divina. Videamus quanta ſit hæc evidentia. Incipit à dilemmate, interrogans, an ſit intrinſecè mala ipſis delinquentibus, an ſolùm proli? Et reſpondeo, quamvis multis modis ſit intrinſecè mala ipſis delinquentibus, ut patet ex capitibus 1. 2. 3. & 4. cęterum argumentum S. Thom. ſolùm loquitur de damno prolis. Subinde contendit, fornicationem (immò & mollitiem) non eſſe malam proli phyſicè, neque moraliter. Quod utrumque nego.

119. Probat autem, fornicationem non eſſe malã proli: quia fornicator dat illi eſſe; melius eſt autem eſſe, quàm non eſſe; ſive (ut Caramuel loquitur) in cauſa eſt, ut homo, qui aliàs in rerum natura non eſſet, producatur, ideòque beneficus eſt proli. Sed debuit advertere Caramuel, id eſſe beneficium multis malorum periculis admixtũ: & eſſe rationi diſſonum, quod conferat illi beneficium præter ordinem ab Authore naturæ præſcriptum ad vitanda ejuſmodi pericula vitæ, paupertatis, peſſimæ educationis, &c. Et quidem negari non poteſt, peccaturos graviter conjuges, qui ita uterentur copula conjugali, ut prolem ſubiicerent periculo incidendi in monſtroſi-

tatem,

tatem, cæcitatem, aut mutilationem membrorum; ſi poſſibilis eſſet talis copula, quæ eos effectus produceret; neque ad excuſandum peccatum ſufficeret beneficium eſſendi, quod darent proli.

120. Ad ſecundum argumentum, quod retuli *n.* 7. deſumptum ex eo, quòd fornicatio non eſt nociva moraliter, ſive quoad educationem, proli: quia dum proles non exiſtit actualiter, nihil eſt: ſed ei, quod nihil eſt, nulla fieri poteſt injuria, quia id, quod nihil eſt, nullum jus habet. Reſpondeo, hoc argumento optimè probari, fornicatione non peccari contra juſtitiam; eſt enim certum, quòd proles, antequam exiſtat, non habet jus, ut hoc, vel illo modo generetur. Et ideò S. Thom. *in hoc ar.* 2. *ad* 4. ait: *Fornicatio ſimplex contrariatur dilectioni proximi, quantum ad hoc, quod repugnat bono prolis naſcituræ.* Sic mater prægnans peccat contra Charitatem comedendo ea, quæ proli futuræ afferre poſſunt morbum gravem.

121. Ad tertium, quod propoſui *n.* 8. reſpondeo, ſi S. Auguſtinus dixit, *meliùs eſſe damnari, quàm annihilari*; Chriſtus D. dixit Matth. 26. *Bonum* (id eſt melius) *erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille*; ſcilicet Iſcariotes. Et tamen hæ duæ propoſitiones non ſibi invicem repugnant. Nam S. Auguſtinus loquitur de eſſe phyſico, & Chriſtus D. de eſſe morali, ſive de eo, quod ipſi ſubjecto optabilius eſt. Cùm autem inde infert Caramuel, meliùs eſſe proli eſſe malè educatum, quàm abſolutè in rerum natura non exiſtere: reſpondeo, meliùs eſſe phyſicè, non moraliter.

122. Ad quartum ibidem relatum, omittendo, reſpondeo, quòd videamus, aliquos Principum nothos optimè educatos; ſed negari non poteſt, alios malè educatos, vel quia Principes nolunt eos recognoſcere ut filios, propter incertitudinem filiationis, ex eo quòd fœmina, quæ libidinosè converſata eſt cum uno, forſitan eodem modo ſe geſſit cum aliis; vel quia mœchus ſuſpicione tangitur alienæ converſationis fœminæ, etiam ex leviſſimis judiciis, vel ex pura malignitate hominis. Cùm ergo alii benè, alii malè educentur, inde infertur, quòd tempore fornicationis ſit periculum malæ educationis, præter cætera pericula jam enumerata.

123. Quando autem ſubjungit Caramuel, inde inferri, quòd potius pauperum matrimonia venirent condemnanda, quàm divitum fornicationes, quia meliùs educantur nothi divitum, quàm legitimi pauperum; probaret aliquid, ſi quando mœchantur divites, certa eſſet bona educatio futura prolis futuræ. Sed quia tunc adeſt periculum hoc, & alia multa, ideò ratio ipſa poſtulat, ut aſſignetur à Conditore naturæ unus determinatus modus generandi homines.

124. Ad quintum, quod propoſui *n.* 9. contra id, quod S. Thom. in hoc *ar.* 2. eſſe per accidens, quòd quandoque aliquis illegitimus benè educetur, reſpondeo, id dictum S. Th. duobus modis poſſe intelligi. Primò juxta opinionem communem, quòd quando finis legis ceſſat in particulari, non propterea lex ceſſat in illo caſu particulari. Et hæc reſponſio eſt probabilis; ſed eſt etiam probabilis opinio oppoſita, quæ docet, ceſſare in eo caſu particulari, & per accidens obligationem legis. De quo latè egi *in* 3. *p. Criſ. Theol. diſp.*

125. Secundo modo poteſt intelligi, ita ut lex prohibitoria non reſpiciat pro fine ipſam pravam educationem prolis, ſed periculum illius; & hoc modo eſt omninò per accidens reſpectu legis, & obligationis ejus, quamvis poſteà benè educetur proles, quia tempore delicti non ceſſabat periculum. Et hoc modo intelligo dictum Sanct. Thomæ. Nam qui legerit totum contextum S. Thomæ comperiet, loqui potiùs de periculo, quàm de infortunio actuali. Et patet præcipue ex illis verbis: *Fornicatio autem ſimplex importat inordinationem, quæ vergit in nocumentum vitæ ejus*, &c. Dicimus autem vergere in nocumentum, non quæ actualiter nocent, ſed quæ afferunt periculum nocendi. Et cùm iterùm confugit ad filios Principum, qui benè educantur, & vult magis eſſe per accidens, quòd filii legitimi pauperum benè educentur, quàm nothi Principum, dicendum eſt, etiam in nothis Principum ab initio eſſe periculum pravæ educationis propter dicta.

126. Quando autem arguit, quòd ſit per accidens contingens, filios nothos Principum benè educari, etiam per accidens contingit, quòd ceſſet obligatio legis, atque adeò quod fornicantes non peccent; reſpondendum eſt negando ſequelam: quia ſic non ceſſat periculum malæ educationis, atque adeò nec finis legis, neque ejus obligatio. Quòd autem poſteà ſuperaddit de diſcrimine inter legem Divinam, & humanam, non eſt contra nos; qui ad tale diſcrimen non recurrimus.

127. Ad ſextum, quod retuli *n.* 11. cùm dicit, nulla ratione naturali oſtendi poſſe, ſimplicem fornicationem eſſe malam; ex argumentis hucuſque propoſitis conſtat, quàm id ſit falſum.

CAPUT VI.

Argumenta Caramuelis pro ſecunda concluſione de luxuria contra naturam enervantur.

SUMMARIUM.

Quàm ſint contumelioſa naturæ rationali ea peccata contra naturalia. n. 128.

Quocumque nomine appelletur ſemen, illud eſt principium generationis humanæ. n. 129.

Diſparitas inter lac fœmineum, & ſemen. n. 130.

Diſcrimen inter expulſionem fœtus inanimati, & emiſſionem ſeminis. n. 133.

128. AD primum argumentum, quod proponit pro illa aſſertione, quòd, ſecluſa prohibitione Dei, mollicies non eſt mala, & ſi Deus non prohibuiſset, aliquando eſset bona, & poſset eſse obligatoria, ut retuli *n.* 12. reſpondeo, illud eſse leviſſimum, & contemnendum. Et quidem rationalis natura, & humana ratio abhorret tam deteſtandum crimen, & Caramuel, ſecluſa prohibitione Dei, non invenit in eo majorem malitiam, quàm quòd mulier projiciat lac ab ubere, aut quòd homo emittat ſanguinem, aut ſudorem. Affirmat Apoſtolus, ut ſupra vidimus, peccata contra naturā eſse immunda, & naturę rationali contumelioſa, etiam Deum tradidiſse permiſſivè idololatras in ea delicta, tanquā pęnam idololatrię, per quod extollit atrocitatem delicti poſiti in pęnam, & delicti idololatriæ, & author argumenti nullam aliam malitiam intrinſecam invenit, niſi quæ inveniretur in emittendo ſudore, lacte, aut ſanguine. Numquid ſi Deus prohibuiſset emittere ſanguinem, eſset contumelioſum naturæ rationali emittere ſanguinem? Eſset quidem inobedientia; cæterum non propterea haberet in ſe ſimilem contumeliam naturæ.

129. Ad id, quod ſubjungit, nempe alios aſſerere, ſemen eſſe ſudorem, alios lac, alios ſanguinem; & tamen nullus poterit probare, eſſe contra naturam, emittere ſudorem, lac, vel ſanguinem: reſpondeo, quocumque nomine appelletur ſemen humanum, horret natura, & ipſę aures humanæ horrent audire, quòd inſtrumentum immediatiſſimum generationis hominis poſſit perdi, & profundi: atque adeò eſt contra naturam rationalem.

130. Ad inſtantiam, quam proponit, etiam lac fœmineum ordinari ad nutritionem infantis, & tamen non eſſe contra naturam illud profundere, reſpondeo, quòd nos habemus ex Apoſtolo, ubi ſupra id genus peccati eſſe contumelioſum humanæ naturæ, & eſſe proprii corporis immunditiam, coinquinationem, & contumeliam: & ex Sanctis Patribus habemus, omnem luxuriam eſſe productricem pravorum fructuum, ut ſupra perpendimus, & ipſum rationis lumen id dictat: quod in profuſione lactis non invenimus.

131. Hinc ſumitur diſparitas à priori, nempe ex diverſo modo, quo ordinatur lac ad nutriendum, & ſemen humanum ad generandum. Hoc enim ordinatur ad ſolam generationem humanam, ita ut rationalis natura horreat, illud ad alium finem adhiberi; ut patet ex proximè dictis: lac autem fœmineum, & ſi deſtinetur ad nutriendum infante, non horret natura rationalis, quòd applicetur ad aliū finem.

132. Quod autem infert, mollitiem in aliqua hypotheſi eſſe poſſe obligatoriam: ſupponendo, eam non eſſe intrinſecè malam, rectè infert. Sed eam ſuppoſitionem eſſe falſam, & abſurdam, conſtat ex dictis.

133. Ad ſecundum argumentum, quod propoſui *n.* 14. ex eo, quòd ſicut juxta opinionem gravium Doctorum, licèt Matri intendere abortum fœtus inanimati, quod proximius deſervit generationi humanæ, quàm ſemen; ita etiam (ſtando præcisè in ratione naturali) poterit homo pro ſanitate tuenda intendere expulſionem ſeminis; reſpondeo, diſparitatem conſiſtere in eo, quod ſeminis expulſio non poteſt intendi ſine delectatione luxurioſa, quę, ut conſtat ex dictis, ſemper eſt ab intrinſeco mala; expulſio autem fœtus inanimati invadentis vitam matris, fit ſine delectatione luxurioſa. Aliam diſparitatem dedi *diſert.* 22. *c.* 3. *n.* 23.

CAPUT VII.

An opinio docens, præcepta ſecundæ tabulæ Decalogi eſſe diſpenſabilia, incurrat hanc damnationem?

SUMMARIUM.

Authores docentes, Deum poſſe diſpenſare, & de facto diſpenſaſſe in præceptis ſecundæ tabulæ. n. 134.

Opinio illorum non damnatur expreſſè in hoc decreto. n. 135.

Inquiritur, an damnetur virtualiter. n. 136.

Ratio dubitandi. n. 137.

Quòd Deus poſſit diſpenſare in præcepto ſexto, non infert propoſitionem damnatam. n. 138.

Quomodo in circumſtantia, in qua Deus diſpenſaret, mœchia non eſſet mala? n. 139.

An in eo caſu eſſet diſpenſatio, an potius mutatio circumſtantiæ. n. 141.

Opinio docens poſſe Deum ſic diſpenſare, eo quòd ea præcepta obligent ex ſola prohibitione poſitiva Dei, ſubjacet huic damnationi. n. 142.

Non verò quæ docet poſſe diſpenſare propter diverſitatem circumſtantiæ. n. 143.

An poſſit Deus facere, quòd actio mala mutatis circumſtantiis fiat bona? Et quid de diſpenſatione cum Oſea, ut aſſumeret mulierem fornicariam. Ibid.

Quomodo intelligatur diſpenſatio quinti præcepti cum Abraha: & ſeptimi cum Iſraelitis. n. 145.

134. MUlti docent, Deum diſpenſare poſse in præceptis ſecundæ tabulæ Decalogi, atque adeò in hoc præcepto non

mæ-

mœchandi. Ita Caramuel *in Theol fund. n. 566.* ubi pro eadem opinione citat Ochamum, Aliacenſem, Gerſonem, Gabrielem, Almainum, & quoſdam Recentiores. Immò aliqui docent, diſpenſaſſe Deum de facto in quinto præcepto, quando Abrahamo præcepit, ut immolaret filium: in ſexto, quando juſſit Oſeam gignere filios fornicationum ex meretrice: & in ſeptimo, cùm filiis Iſrael egreſſuris de Ægypto permiſit, ut ſpoliarent Ægyptios.

135. Inquirimus ergo, an hæc opinio ſubjaceat huic damnationi. Et quidem conſtat, non damnari expreſse in hoc decreto eam opinionem. Etenim propoſitio damnatur expreſsè, aut cùm damnatur in ſuis propriis terminis, aut in æquivalentibus: ſed hæc opinio non damnatur hìc in propriis, ut per ſe patet, neque in æquivalentibus, cum eæ duæ opiniones habeant objecta adeò diverſa: ergo non damnatur expreſsè.

136. Quare quęſtio præſens eſt, an damnetur virtualiter? Et, ut ſępiùs dixi, tunc damnatur virtualiter opinio, quando hęc eſt antecedens evidenter inferens propoſitionem dãnatam, ſivè quod in idẽ recidit, quando opinio eſt incompatibilis cũ ipſa damnatione. Idcòque inquirimus, an hęc propoſitio. *Deus poteſt diſpenſare in ſexto Decalogi pręcepto*, ſit antecedens evidenter inferens hanc, *Fornicatio ſecundùm ſe nullam involvit malitiam, & ſolùm eſt mala, quia interdicta.*

137. Ratio dubitandi eſt, nam actio, quæ eſt intrinſecè, & ex natura ſua mala moraliter, Deus non poteſt facere, quòd ſit bona, neque diſpenſando, neque ullo alio modo; neque enim poteſt facere, quòd mendacium ſit bonum, neque perjurium ſit licitum, cùm implicet contradictionem, quod eſſentiæ rerum immutentur: ergo à contrario, ſi Deus diſpenſat in præcepto non męchandi, eo ipſo erit licitum męchari in tali hypoteſi. Hinc autem infertur, quòd męchatio ſecundùm ſe, & ab intrinſeco non eſt mala moraliter, quæ eſt propoſitio damnata.

138. Ego quidem cenſeo, hanc propoſitionem ſic prolatam, *Deus poteſt diſpenſare in ſexto Decalogi præcepto*, non eſſe antecedens, unde inferatur propoſitio damnata, neque eſſe incompoſſibilem cum ipſa damnatione; immò verò hanc Dei diſpenſationem poſſe componi cum ipſa damnatione, atque adeò eam propoſitionem de diſpenſatione Dei neque virtualiter eſſe damnatam.

139. Ratio hujus aſſertionis eſt: nam benè ſtat, quod mœchatio ſit ab intrinſeco, & ſecundùm ſe mala in omnibus aliis circumſtantiis; in circumſtantia autem, in qua Deus diſpenſare dicitur non ſit mala: nam eo ipſo, quòd Deus juſſit Oſeam, ut copularetur cum muliere fornicaria, jam copulatio fuit quaſi matrimonialis, cùm ad ſupremũ naturæ conditorem ſpectet determinare modum, quo multiplicanda eſt per generationem humana natura. Neque obſtat, quòd ſocietas viri cum meretrice fuiſſet per tempus breve, nam ſi per eam diſpenſationem conceſſiſſet Deus eam mulierem ad tempus breve, copulatio eodem modo eſſet legitima; utpote præſcripta à ſupremo naturæ Domino.

140. Dices. Ea non eſt diſpenſatio, quia tunc non revocat Deus reſpectu hujus individui legem naturæ; ſed ſolùm eſt mutatio circumſtantiæ, ſub qua nunquam fuit illicita copulatio.

141. Reſpondeo in mea quidem ſententia ita eſſe. Sed quia video, ab aliquibus cenſeri diſpenſationem, quamvis mutetur circumſtantia; volunt etiam (in quæſtione de nomine) dici diſpenſationem, quando ex conceſſione Principis, lex generalis non comprehendit caſum particularem, ſivè ſit mutatis, ſivè immutatis circumſtantiis: ideò retinendo aſſertionem de modo loquendi, aſſero, hunc modum diſpenſationis non opponi damnationi. Et ut loquitur Pater Suarez, *lib. 2. de leg. cap. 15. n. 24. Quia hæc mutatio, quando fit ex peculiari Dominio, & poteſtate Dei, eſt (ut dicunt) extra curſum naturæ, & præter leges ordinariæ providentiæ, ideò interdum diſpenſatio appellatur, non quidem propriè præcepti naturalis (neque hoc dixit Bernardus, ſi attentè legatur) ſed ordinarii curſus legis providentiæ, quæ à Divina voluntate pendet.* Et hinc patet, in quo ſenſu locutus fuerit S. Bernardus *lib. de Præcepto, & diſpenſ. c. 4.* cùm dixit, poſse Deum diſpenſare in præceptis ſecundæ tabulæ.

142. Sed quia Authores affirmantes, poſse Deum diſpenſare in præceptis ſecundæ tabulæ dividuntur in duas claſses, ex duobus ſcilicet inter ſe oppoſitis fundamentis: dicendum eſt primò, propoſitionem, quę affirmat, poſse Deum diſpenſare in omnibus pręceptis ſecundæ tabulæ, atque adeò in præcepto ſexto, ex eo fundamento, quòd ea pręcepta non ſunt ſtrictè de jure naturę, ſed ex ſola prohibitione poſitiva Dei; ſubjacere virtualiter huic damnationi. Patet aſſertio. Nam ea propoſitio eſt antecedens, unde clarè infertur, quòd ſi Deus non prohiberet fornicationem, illa eſset licita, ut ex terminorum comprehenſione conſtat, atque adeò eam propoſitionem eſſe incompoſſibilem cum hac damnatione.

143. Dicendum eſt ſecundò, propoſitionem, quæ affirmat, poſsę Deum diſpenſare in pręceptis ſecundæ tabulæ, atque adeò in ſexto pręcepto ex eo fundameto, quòd circũſtantia eſt diverſa, modo ſupra explicato, nõ ſubjacere huic damnationi. Quę aſsertio patet ex dictis.

144. Hinc patet ad rationem dubitandi initio poſitam, diſtinguendum eſse antecedens: Actio, quæ eſt intrinſecè mala moraliter, Deus non poteſt facere, quòd ſit bona, [mutatis circumſtantiis,] nego: [immutatis circumſtantiis,] concedo. Conſtat autem ex dictis, quòd quando Deus diſpenſavit modo dicto cum Oſea Propheta, ut aſſumeret mulierem fornicariam, in ea circumſtantia illam fuiſse copulam conjugalem, aut quaſi conjugalem; quia nunquam licitus eſt concubitus viri cum fęmina, niſi eo modo, quo diſpoſuerit ſupremus naturę conditor: & ſi eo modo fiat, abſque dubio eſt licitus.

145. Similiter, quando Deus fecit diſpenſationem quinti præcepti, vel potiùs communis providentię, in tali præcepto, ut Abraham immolaret filium; in tali circumſtantia fuit licitum, cùm Deus ſit ſupremus Dominus vitę hominis, & poſſit illam deſtruere, quo voluerit medio. Et quando diſpenſavit in communi providentia circà ſeptimum pręceptum, concedens Iſraelitis ut ſpoliarent Ægyptios, in tali circumſtantia, licitè eos ſpoliarunt; quia cùm Deus ſit univerſalis Dominus omnium rerum, fecit Iſraelitis donationem omnium eorum; & nemo peccat auferendo, quę ſibi legitimè donata ſunt, quamvis alter ea poſſideat.

DISERTATIO XXX.

An uxor committat adulterium, conſentiente viro in illud delictum?

CAPUT I.

Pręmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

An etiam damnata maneat propoſitio de copula mulieris cum marito uxoris conſentientis. n. 1.
Evidens eſt, eam manere damnatam, ſaltem virtualiter. n. 2.
Item damnata manet expreſsè. n. 3.
Et quomodo lex loquens in uno individuo extendatur ad reliqua ejuſdem ordinis. Ibid.
Adulterium non ſolùm violat Caſtitatem, ſed etiam legem conjugalem. n. 4.
Quis ſit Author propoſitionis damnatæ. n. 5.
Proponitur fundamentum propoſitionis damnatæ. n. 6.

1. PRopoſitio quinquageſima ex damnatis hujus tenoris eſt: *Copula cum conjugata, conſentiente marito, non eſt adulterium, ideòque ſufficit in confeſſione dicere, ſe eſſe fornicatum.* Et ante omnia occurrit ſtatim ea quęſtio, an damnata maneat formaliter, & expreſsè hęc propoſitio: *Copula mulieris cum marito, conſentiente uxore, non eſt adulterium, ideòque ſufficit in confeſſione dicere, ſe eſſe fornicatam*: an potiùs damnata maneat tantummodo virtualiter, & implicitè.

2. Et quidem damnatam manere hanc propoſitionem ſaltem virtualiter, nemo poteſt ambigere. Tum enim manet virtualiter damnata propoſitio, quando eſt antecedens, unde evidenter infertur propoſitio damnata; ſic enim tale antecedens eſt compatibile cum ipſa damnatione, ut ſępiùs diximus: ſed quòd copula cum conjugata, conſentiente marito, ſit adulterium, eſt antecedens inferens evidenter, quòd copula mulieris cum marito, conſentiente uxore, non ſit adulterium: ergo ſaltem virtualiter manet damnata ſecunda propoſitio. Minor autem ex terminis patet: nam licet gravior ſit culpa uxoris adulterę, quàm mariti adulteri cęteris paribus: is autem exceſsus gravitatis eſt intra eandem ſpecies, & propter eandem ſpeciem juris utriuſque conjugis in corpus alterius.

3. Adhuc tamen aſsero non ſolùm manere damnatam virtualiter, ſed etiam formaliter, & expreſsè. Ratio eſt: quia quando damnatur aliqua propoſitio circà unum ſingulare propoſitum, exempli gratia, & in quo militat evidenter eadem omninò ratio circà reliqua ſingularia; tunc manet damnata propoſitio univerſalis, v. g. Leonardus Presbyter trahitur ad tribunal Judicis, & incarceratur: Miniſtri ejus tribunalis aſserunt, *Leonardum Presbyterum, quia non eſt in dignitate conſtitutus, poſſe trahi ad tribunal laicum.* Read Rom. Pont. delata declarat, ut minimum, ſcandaloſam eſse eam aſsertionem, quod *Leonardus Presbyter, quia non eſt in dignitate conſtitutus, poſſit trahi ad tribunal laicum.* In qua hypotheſi quamvis damnatio Pontificis loquatur de Leonardo Presbytero, eſt tamen damnatio univerſalis circa quemlibet Presbyt. quia Leonardus ponitur exempli gratia, ubi evidenter eſt identitas rationis quoad propoſitionem univerſalem. Et in libris Decretalem inveniuntur quàm plurimi Canones, qui in uno individuo ſtatuunt, quid agendum ſit: & communi ſenſu Doctorum ſunt leges univerſales, ubi eſt identitas rationis. Vide quę dixi *in 2. p. Criſ. Theol. diſp. 33. c. 6. n. 96.* circà propoſitionem ex damnatis ab Alexand. VII. trigeſimam quartam, ſcilicet. *In die palmarum recitans officium Paſcale ſatisfacit præcepto.*

4. Pręmittendum etiam eſt, adulteriũ, pręter violationem Caſtitatis, includere aliam ſpeciem peccati, ſcilicet violationem legis conjugalis. In quo omnes Doctores conveniunt. An autem hęc violatio legis cõjugalis ſit unica ſpecies infima, an duplex, inferius diſcutietur.

5. Hujus propoſitionis damnatę, quis ſit Author, neſcimus. Nam Mag. Gonetus in diſertatione probabilit. *n. 120.* aſserit, id docuiſse novos quoſdam Caſuiſtas. Adhuc tamen non deſunt, qui eam Caramueli attribuere videantur. Nam P. Moya *tom. 1. ſelect. tr. 3. diſp. 3. quæſt. 3. cap. 6. n. 65.* ſic ait: *Non me latet, nonnullos, quos, citato Illuſtriſs. Fr. Angelo Marinque Epiſcopo Pacenſi, ſequitur* Caramuel in Theolog. *fundamentali fundam. 35. cap. 3. num. 537. fol. 290. diſpi-*

tum tantùm malitiam in adulterio cognoſcere, aliam contra Caſtitatem, aliam contra juſtitiam. Unde inferunt, ſatis confiteri, qui diceret [commiſi ſimplicem fornicationem,] & poſt alia interjecta peccata ſubnecteret: [intuli cuipiam gravem injuriam, tertia quadam perſona cooperante,] Sed non placent: tum quia conſentiente viro, ſufficeret ſe accuſare, de ſimplici fornicatione, quod nullus conceſſit: tum quia eo modo confitendi, duplex numero peccatum i a eſſe mortis pro uno individuo ad duplicem ſpeciem pertinente ſubrogaret. Quæ ſecunda ratio urget. Et ego adderem tertiam: quia injuria adulterii eſt ſpecie diverſa ab injuria furti, & ab injuria detractionis, &c. Non ergo ſufficeret dicere, ſe irrogaſſe injuriam: ſic enim confiteretur injuriam in genere, & non in ſpecie infima. An autem ex ea aſſertione Caramuelis inferatur, quòd conſentiente marito, non eſſet injuſtitia, & ſufficeret ſe accuſare de ſimplici fornicatione: atque adeò an ea aſſertio Caramuelis ſubjaceat huic damnationi, dicam inferius *cap. 3.* Ille quidem in Apolog. de Probabilit. negat, ullum Theologum dixiſſe, fornicationem fœminæ conjugatæ, conſentiente viro, non eſſe adulterium. Ea autem aſſertio Caramuelis, quam citat P. Moya, non invenitur in editione anni 1657. qua utor.

6. Fundamentum hujus opinationis poteſt in hanc formam excogitari. Tota malitia, quæ reperitur in adulterio fœminæ conjugatæ, ultra ſpeciem luxuriæ, eſt contra juſtitiam, & jus mariti: ſed ſcienti, & conſentienti non fit injuria; ut dicitur *in Reg. 27. de Regul. juris in 6* ergo dũ maritus ſcit, & conſentit, ceſſat ea malitia contra juſtitiã.

CAPUT II.

Oſtenditur falſitas propoſitionis damnatæ.

SUMMARIUM.

Convincitur propoſitio damnata teſtimonio Apoſtoli. n. 7.
Reſponſio refutata. n. 8.
Specialis lex matrimonii, qua tenetur fœmina non adhærere alteri viro, eſt independens à voluntate conjugis. n. 9.
Et quomodo id conſtet ex Sacra Scriptura? n. 10.
Quomodo violetur unitas carnis conſtituta in matrimonio, etiamſi conjux conſentiat? n. 11. & 12.
Illa circumſtantia violandi eam legem matrimonii facit culpam ſpecie diverſam. n. 13.
Matrimonium eſt vinculum duorum independenter à conſenſu utriuſvis. Et quid inde pro concluſione? n. 14.
Ex eo, quòd matrimoniũ fidelium ſit Sacramentũ, roboratur concluſio. n. 15.
In adulterio fidelium eſt alia ſpecies peccati, quæ non eſt in adulterio infidelium. n. 16.

7. FAlſitas ejus propoſitionis conſtat manifeſtè ex *c. 7.* epiſtolæ ad Rom. ubi ſic loquitur Apoſtolus. *Igitur vivente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt à lege viri, ut non ſit adultera, ſi fuerit cum alio viro.* Statuit ergo Apoſtolus propoſitionem univerſalem, quã aſſerit, *omnem fœminam conjugatam, quæ vivente viro fuerit cum alio viro, eſſe adulteram*, ergo contradicit Apoſtolo, qui ponit hanc propoſitionem particularem negativam; *Aliqua fœmina conjugata, quæ vivente viro fuerit cum alio viro, non eſt adultera*: ſcilicet, quando vir ſuus conſentit. Nam hæ duæ propoſitiones ſunt formaliter contradictoriæ.

8. Dices, propoſitionem Apoſtoli non eſſe ita univerſalem, ſed intelligendam eſſe cum ea limitatione, ſcilicet *vivente, & invito viro, vocabitur adultera, &c.* Sed hæc reſponſio eſt omninò ut minimum improbabilis, immò eſt multò majori cenſura digna: quia nemini licet limitare propoſitiones univerſales, quæ ſunt de Fide, niſi quãdo ex aliis Fidei dogmatibus, aut ex intelligentia Eccleſiæ, aut Sanct. Patrum, & Sacrorum Interpretum includat talem limitationem.

9. Probatur ſecundò eadem falſitas propoſitionis. Etenim ſpeciali lege matrimonii tenetur fœmina ad non adhærendum alteri viro, idque independenter à conſenſu, aut diſſenſu viri: & ſimiliter vir ea ſpeciali lege tenetur, ut non adhæreat alteri fœminæ, idque independenter à conſenſu, aut diſſenſu ſuæ conjugis: ergo ſivè alter conjux conſentiat, ſivè diſſentiat, eodem modo peccat contra eam ſpecialem legem matrimonii, ſi alteri commiſceatur. Conſequentia patet, quia eſt ferè identica cum antecedenti.

10. Antecedens verò demonſtratur, ex verbis Sac. Scrip. Gen. 2. *Adhærebit uxori ſuæ, erunt duo in carne una.* Quam ſententiam Chriſtus D. ſtabilivit denuo in Lege Evang. Matth. 19. dicens: *Adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una: Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro.* In quibus verbis conſtat declarari inſtitutionem, & legem matrimonii: ergo conjuges ea lege tenetur, ut ſemper maneant duo in carne una. Sed cùm uxor adhæret alteri viro, non manent illi duo conjuges in carne una; quia unitati carnis opponitur diviſio ejuſdem carnis: quæ diviſio manifeſtè invenitur, quoties conjugata adhæret alteri viro (idem de viro, qui accedit alteri fœminæ) ergo tunc violatur ea lex matrimonii lata in ipſa inſtitutione matrimonii.

11. Quòd autem deficiat adultera ab ea unitate carnis, in qua per matrimonium conſtituta eſt, patet: quia rurſus fit una caro cum ſocio criminis; ut conſtat ex illis verbis Apoſt. 1. Corinth. 6. *An neſcitis, quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne una.* Cùm ergo illa, quæ erat una caro cum mœcho, ex una, & una fit binarium, per quod læditur perfecta unitas in matrimonio inſtituta. Cùm ergo ex lege matrimonii promulgata per Chriſtum in Evangelio ſit ea perfecta unitas carnis; & hæc unitas lædatur per fornicationem mulieris conjugatæ, etiam ſi maritus conſentiat in adulterium, quia quamvis ipſe conſentiat, non propterea ſervatur ea unitas carnis; fit, quòd etiam ſi maritus conſentiat, violatur ipſa lex matrimonii.

12. Confirmatur. Nã Chriſtus D. reſpondens Phariſæis, qui tentantes eum, interrogaverunt, *ſi licet homini dimittere uxorem ſuam, quacumque ex cauſa?* Ex hac unitate duorum in carne una probavit, jam non licere homini dare uxori libellum repudii: ex quo evidenter infertur, quòd hæc unitas duorum in carne una eſt indepẽdens à voluntate mariti; quandoquidem licet ipſe velit violare hanc unitatem per libellum repudii, jam non poteſt. Cùm ergo ejuſmodi lex de unitate duorum in una carne ſit independens à conſenſu mariti; & hæc unitas violetur per fornicationem fœminæ conjugatæ; fit, fœminam conjugatã fornicantem, conſentiente marito, violare præfatam legẽ unitatis conjugalis, atque adeò etiam conſentiente marito, illud eſſe adulterium, & delictum ſpecie diſtinctum à ſimplici fornicatione.

13. Quòd autem ea circumſtantia ſit ſpecie diverſa, patet. nam violare legem cujuſlibet contractus eſt peccatum ſpecie diverſum ab eo, quòd eſt violare Caſtitatem; alioqui non eſt malitia ſpecie diverſa, quæ reperitur in uſura ex mutuo, ac malitia fornicationis; ſed fœmina conjugata, quæ fornicatur, violat præfatam legem contractus matrimonialis; ergo hæc circumſtantia eſt ſpecie diverſa à ſimplici fornicatione.

14. Probatur tertiò. Matrimoniũ eſt vinculũ duorum procedens ex ipſo contractu; immò & in hoc conceptu vinculi conſiſtere eſſentiam matrimonii, cenſet communis Theolog. ſententia cum S. Th. quæ vinculi appellatio deſumpta eſt ex Apoſt. ad Rom. 7. ajente: *Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir ejus vivit*; ſed hoc vinculum, ſeu alligatio eſt independens à conſenſu, & diſſenſu mariti: ideò enim Paulus non dixit [alligata eſt viro.] ſed *alligata eſt legi*; ergo fœmina conjugata, quæ fornicatur, conſentiente viro peccat contra legem ejus vinculi, & non ſolùm contra Caſtitatem. Et quidem ejuſmodi vinculum ſtat in eo, quòd debeat adhærere huic viro, & non alteri; quando ergo adhæret alteri, quantũ eſt ex ſe, ſolvit ſe ab eo vinculo.

15. Probatur quartò in matrimonio Fidelium; cujus contractum indiſſolubilem elevavit Chriſtus D. ad rationem Sacramenti, ut docet Fides Catholica juxta Trident. ſeſſion. 7. can. 1. & ſeſſ. 24. in decreto de Sacram. matrim. & ibid. can. 1. Ex ratione autem Sacramenti habet ſignificare unionem Chriſti D. cum Eccleſia, juxta Apoſtolum ad Ephes. 5. *Propter hoc relinquet homo Patrem, & Matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una; Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia.* Ex hac ergo ratione Sacramenti, & ſignificatione unionis Chriſti cum Eccleſia, reſultat ſpecialis obligatio ſervandi eam carnis unitatem: ideò enim dixit Apoſtol. *Erunt duo in carne una; Sacramentum hoc magnum eſt, &c.* Tùm ſic: quando fœmina conjugata ſuccumbat mœcho, violat eam unitatem carnis elevatam jam ad rationem Sacramenti, & ad ſignificandam unionem Chriſti cum Eccleſia: ſed id eſt omni ex parte independens à conſenſu, aut diſſenſu mariti: ergo ſivè conſentiat maritus, ſivè diſſentiat, talis fœmina peccat contra legem ejus unitatis ſic elevatæ ad rationem Sacramenti.

16. Hinc infero, in adulterio Fidelium eſſe aliam ſpeciem peccati, quæ non invenitur in adulterio infidelium: nam adultera Fidelis peccat contra ſpecialem legem reſultantem ex contractu matrimoniali elevato ad rationem Sacramenti, & ſignificante unionem Chriſti cum Eccleſia.

CAPUT III.

An in adulterio fœminæ conjugatæ, quod committitur, viro invito, ſit alia ſpecies peccati, quæ non reperitur, cùm fit de conſenſu viri? Ubi, quæ ſpecies peccati reperiantur in adulterio?

ARTICULUS I.

Aliquibus prænotatis, proponitur ſententia, quæ admittit tertiam ſpeciem injuriæ, cum ſuis fundamentis.

SUMMARIUM.

In adulterio præter ſpeciem peccati contra caſtitatem eſt etiam alias ſpecies contra Fidem matrimonii. n. 17.
Enumerantur aliæ ſpecies injuſtitiæ, quæ quandoque reperiuntur in adulterio uxoris. n. 18.
An in adulterio uxoris, quod fit, invito viro, ſit alia ſpecies injuſtitiæ, quæ non datur, conſentiente viro; & proponitur prima ſententia affirmans. n. 16.
Proponitur explicatio ejus ſententiæ. n. 20.
Tria fundamenta ejus ſententiæ affirmantis. n. 21. & ſeqq.

17. UT ſatisfiat argumento, quod propoſui *n. 3.* pro opinione damnata, oportet agnoſcere, quæ ſpecies peccati intercedãt in

delicto

delicto adulteræ (idem proportione ſervata in adultero conjugato.) Et *ex cap. præcedenti conſtat primò*, præter ſpeciem peccati contra Caſtitatem, eſſe etiam ſpeciem aliam contra obligationem ſervandi unitatem carnis, ſeù, ut alii dicunt, contra fidem matrimonii; quæ obligatio naſcitur ex ipſo contractu matrimoniali. Quæ quidem ſpecies peccati eſt contra Juſtitiam: nam omnis obligatio, quæ naſcitur ex contractu, ſi violetur, violatur juſtitia, cùm omnis contractus obliget ex juſtitia.

18. Deindè ſupponendum eſt, aliquando ſolere concorrere aliàs ſpecies injuſtitiæ in adulterio uxoris; V.g. quando ſupponit viro ſuo alienum filium, obligans virum ſuum, ut ejus ſumptibus alat filiom alienum, ut is filius ſit cohæres filiorum legitimorum, vel hæres univerſalis, ſi non ſint filii legitimi: quæ omnia ſunt contra juſtitiam. Deindè S. Thom. 2.2 *q. 154. art. 8. corp.* agnoſcit aliàs duas deformitates in adulterio fœminæ conjugatæ, ſcilicèt contra certitudinem prolis: neſcitur enim, an ſit filius viri ſui, an mæchi: & contra bonum propriæ prolis. Ex prima quidem deformitas non ſemper concurrit; ut cùm fœmina concepit in abſentia viri ſui: ſecunda autem non extat, quando ex neutro concepit. Si autem loquatur S. Thom. de periculo utriuſque deformitatis, cui ſe exponit uxor adultera; tunc reducetur peccatum ad eam ſpeciem injuſtitiæ, ad quam periculum inclinat.

19. Quare reſtat diſcutere, an quando fœmina conjugata committit adulterium, invito ſuo viro, addatur alia circumſtantia etiam injuſtitiæ privatæ, propter individualem injuriam; quæ fit ipſi viro; taliter, quòd ſi ipſe vir conſentiat in adulterium, deficiat hæc individualis injuſtitia? In qua quæſtione duæ ſunt ſententiæ, & ambæ quidem valdè probabiles. Prima ſententia docet, in ejuſmodi adulterio, præter eas duas ſpecies contra Caſtitatem, & contra fidem matrimonii, eſſe tertiam aliam ſpeciem contra jus ipſius mariti: uti ſi maritus renunciet ſciens, & conſentiens, deficit ea tertia ſpecies injuſtitiæ. Ita P. Leſſius *de juſt. c. 7. dub. 3.* Lugo Card. *tom. 5. de juſt. diſp. 8. ſect. 5. n. 6.* P. Moya *tom. 5. ſelect. tr. 3. diſp. 3. q. 3. c. 6. n. 65.* & plures alii.

20. Explicat autem Lugo, quo pacto debeat eſſe iſte conſenſus, ut non fiat ei injuſtitia: ſcilicet quod ſit omninò voluntarius: & liber. Nam qui ſolvit uſuras ex mutuo, non dicitur conſentire, quia involuntariè ſolvit; & ideò fit ei injuſtitia. Item ita debet eſſe conſenſus omninò voluntarius, & liber, ut revera explicitè, vel implicitè cedat jure ſuo. Quare licèt Martyres patiebantur tormenta volentes, & conſentientes, adhuc eis irrogabatur injuſtitia, quia non cedebant jure ſuo ad vitam; immò volebant ad majus meritum pati injuriam. Addit etiam idem Lugo n. 50. fœminam conjugatam, quæ commiſit adulterium, conſentiente marito, debere id explicare in confeſſione Sacramentali; ut Confeſſarius cognoſcat, id adulterium nõ eſſe cum ea triplici ſpecie, ſed ſolùm cum duplici; mentitur enim in confeſſione, qui ſe accuſat de malitia peccati, quam non commiſit.

21. Primum argumentum pro hac ſententia eſt. Nam adultera irrogat injuriam marito invito, & non irrogat marito conſentienti; quia ſcienti, & conſentienti non fit injuria: ſed hoc non poteſt eſſe, niſi detur ſpecialis malitia injuſtitiæ contra maritum invitum ultra malitiam, quæ committitur contra fidem matrimonii: ergo tertia alia ſpecies injuſtitiæ datur in adulterio contra maritum. Probatur minor. Nã ſi ſolùm datur malitia contra fidem matrimonii, eodẽ modo ſe haberet peccatum, ſive maritus eſſet invitus, ſive conſentiens. Deinde quia ſi ſolùm eſſet malitia contra fidem matrimonii, nulla eſſet injuria contra maritum, etiam invitum: id autem eſt abſurdũ.

22. Secundum eſt. Nam S. Thomas 2.2. *q. 59. art. 3. corp.* ita aſſerit: *Injuſtum per ſe, & formaliter loquendo nullus poteſt facere, niſi volens, nec pati niſi nolens*: ergo maritus nolens patitur injuriam ab uxore adultera: ſed non patitur illam per hoc præcisè, quod illa operetur contra fidem matrimonii: ergo per aliam tertiam ſpeciem peccati. Id ultimum antecedens probatur: nam cætera patent. Nam etiam illa operatur contra fidem matrimonii, quando maritus conſentit in adulterium: ergo quòd operetur contra fidem matrimonii, eſt quid indifferens reſpectu injuriæ mariti; & conſequenter per hoc præcisè quòd operetur contra fidem matrimonii, maritus non patitur injuriam.

23. Tertium. Injuria mariti poteſt adeſſe, & abeſſe ab adulterio uxoris; adeſt enim, quando eſt invitus: abeſt autem, quando conſentit in adulterium: ſed peccatum contra fidem matrimonii non poteſt abeſſe ab adulterio uxoris: ergo diſtincta ſpecies peccati eſt injuria mariti ab ſpecie peccati commiſſi contra fidem matrimonii.

ARTICULUS II.

Propugnatur vera ſententia, quæ tertiam ſpeciem injuriæ non admittit

SUMMARIUM.

Adultera irrogat injuriam marito ſivè conſentienti, ſivè diſſentienti. n. 24.
Conſenſus mariti eſt, quaſi non eſſet. n. 25.
Injuria, quam irrogat adultera ſtatui matrimoniali, eadem eſt, ac illa, quam infert conjugi. n. 26.
Jus, quod maritus habet, ne uxor violet fidem matrimonii, non eſt renunciabile. n. 27.
In aliquibus caſibus, quamvis pupillus velit donare, ea voluntas nullius momenti eſt. n. 28.
Si Clericus vult ſponte ſubjici Tribunali laico, ejus voluntas nullius momenti eſt. n. 29.
Idem evenit in Religioſo, cui ſcienti, & conſentienti aufertur pallium. n. 30.
[illegible] conſentiens in ſuam necem, adhuc patitur injuriam; quia non poteſt cedere jure ad vitam. n. 35.
Opinio docens in adulterio non reperiri eam tertiam ſpeciem non ſubjacet huic damnationi. n. 32.
Non eſt neceſſe, quòd adultera explicet in confeſſione, an commiſerit adulterium annuente, ac renuente marito. n. 33.
Solvitur argumentum propoſitum pro opinione damnata. n. 34.

24. SEcunda ſententia, quam probabiliorem exiſtimo, docet, in adulterio uxoris non dari tertiam aliam ſpeciem injuſtitiæ contra maritum invitum; nam illa ſpecies peccati, per quam uxor peccat contra fidem matrimonii, eſt injuria mariti; fit autem illi injuria, ſive conſentiat in adulterium, ſive non conſentiat: quia conſenſus illius in adulterium eſt nullus, ſive nullus valoris, & quaſi nõ eſſet, quia non eſt in poteſtate mariti cedere illo jure. Pro hac ſtat Cajetan. 2.2. q. 154. *art. 6.* quatenus generaliter docet, id prologium, [Scienti, & conſentienti non fit injuria,] intelligendum eſſe in illis bonis, quæ cadunt ſub dominio, quales ſunt opes, fama, &c. poſſe autem pati injuriam etiam hominem conſentientem circà illa bona, quæ non cadunt ſub dominium ejus. Pro eadem ſententia ſtat P. Luiſius Turrianus apud Lugo citatũ; & omnes illi, qui in hac quæſtione recurrunt ad hoc, quòd maritus non poteſt cedere jure ſuo.

25. Probatur primò ex S. Thoma ſupra citato: quia poſtquam dixit, quòd per ſe *nemo poteſt pati, niſi nolens*: ſubjungit: *Per accidens autem, & quaſi materialiter loquendo poteſt aliquis id . . . pati volens, ſicut cùm aliquis plus alteri dat ſua voluntate, quàm debet.* Id eſt, ſua voluntate, quàm debet non habere; & quæ *quaſi materialiter* ſe habet, quia cùm nullius valoris ſit, eſt quaſi non eſſet; ſed conſenſus mariti in adulterium uxoris, quaſi materialiter ſe habet, eo quod nullius valoris eſt ad cedendum jure ſuo, & eſt quaſi non eſſet: ergo maritus volens patitur injuriam.

26. Probatur ſecundò, & ſimul explicatur concluſio. Etenim ea obligatio, quam habet uxor, non violandi fidem matrimonii, eſt obligatio, quæ oritur ex contractu matrimoniali; ſicut ex quolibet alio contractu oritur obligatio ſtandi contractui; atqui contractus non celebratur cum ſtatu matrimoniali, ſed cum conjuge in ordine ad talem ſtatum: ergo obligatio uxoris non eſt præcisè ad non violandam fidem ſtatus, ſed ad non violandam fidem conjugis, prout iſte ſubeſt tali ſtatui: ergo dum uxor adultera violat fidem matrimonii, non violat præcisè fidem ſtatus matrimonialis, ſed fidem etiam debitam conjugi, prout iſte ſubeſt ſtatui matrimoniali: ergo per hoc præcisè irrogat injuriam conjugi, ergo per hoc præcisè violat jus conjugis, ut iſte ſubeſt tali ſtatui.

27. Deinde hoc jus mariti, ut ſubeſt tali ſtatui, non eſt renuntiabile, ex ſpeciali natura ſtatus matrimonialis; qui habet inſeparabiliter obligationem non violandi eam fidem: ergo quamvis maritus conſentiens in adulterium uxoris, habeat voluntatem renuntiando id jus, nihil agit, quia ea voluntas eſt nulla, & nullius valoris ad eum effectum renuntiandi jus ſuum. Eſt ergo ea voluntas cedendi jure ſuo, quaſi non eſſet; & per conſequens eodem modo uxor adultera injuriam irrogat marito conſentienti in adulterium, ac marito invito: quia maritus invitus non cedit jure ſuo, quia eſt invitus, & maritus conſentiens non cedit jure ſuo, quia quamvis non ſit invitus, ſed volens, ea voluntas non poteſt re ipſa cedere eo iure; quia id jus non eſt renuntiabile.

28. Hujus autem propoſitionis univerſalis, quòd poſſit fieri injuria ſcienti, & conſentienti, quando ſciens, & conſentiens non poteſt cedere jure ſuo, ſive, quòd idem eſt, quando is conſenſus eſt invalidus ad talem effectum cedendi jure ſuo; multa ſuppetunt exempla. In primis pupillus in multis caſibus non poteſt ſe obligare civiliter, neque naturaliter; nam leges irritant, & annullant eum contractum pupilli; in quo caſu licèt pupillus habeat voluntatem donandi, ea voluntas nullius momenti eſt: & tunc qui acceptavit donationem pupilli volentis donare, irrogat injuriam pupillo, quia ea voluntas donandi eſt, quaſi non eſset; & in eodem modo ſe habet, ſive pupillus velit, ſive nolit.

29. Deinde ſi Clericus trahatur ad tribunal Judicis laici, & ipſe ſpontè velit ſubjici tribunali laico; adhuc ei ſcienti, & cõſentienti fit injuria, quia non poteſt cedere jure immunitatis: quia id jus non eſt ab eo renunciabile. Nec ſatisfaciunt, qui dicunt, non poſſe Clericum renunciare eo jure immunitatis, quia id jus eſt totius ſtatus Eccleſiaſtici: quia negari non poteſt iſtud jus immunitatis eſſe jus iſtius Clerici, prout in ſtatu Eccleſiaſtico exiſtentis. Cùm ergo ſit jus iſtius individui, adhuc iſtud individuũ non poteſt cedere jure ſuo; quia conſenſus illius nullus eſt, & nullius valoris ad effectũ cedendi jure ſuo; atque adeò ei Clerico irrogatur injuria, quamvis ipſe conſentiat.

30. Similiter ſi quis accipiat pallium Religioſi profeſſi ſcientis, & conſentientis, abſq; licentia Prælati Regularis, adhuc infert illi injuriam, ſicut infert, ſi acciperet, aut auferret ab eo invito: quia cũ Religioſus profeſſus non habeat dominium ſui pallii, ſed ſolum uſum,

ejus

ejus conſenſus nullius momenti eſt ad transferẽdum dominium, vel cedendum jure ſuo; habet enim jus ad uſum de licentia Prelati.

31. Eodem modo Martyr licèt ſponte ſe offerat, & conſentiat in occiſionem ſuam, adhuc patitur injuriam, quia jure ſuo ad vitam cedere non poteſt: & quamvis habeat voluntatem ſubeundi eam mortem, ea voluntas eſt invalida in ordine ad hunc effectum cedendi jure ſuo; quia jus ad vitam non eſt renunciabile.

32. Ex dictis infertur primò, eam propoſitionem, quam ex Caramuele refert P. Moya, ut ſupra notavi *n.6.* quoad primam ejus partem, ſcilicet duplicem tantùm ſpeciem inveniri in adulterio, ſcilicet contra Caſtitatem, & contra juſtitiam, non ſubjacere huic damnationi: nam cum illa aſſertione componitur, quod etiam conſentiente marito, fiat injuſtitia, ut ſatis oſtenſum eſt.

33. Infertur ſecũdò, uxore adulterã, pro explicandis ſpeciebus ſui adulterii non eſſe neceſſariũ, quod explicet in cõfeſſione, an illud cõmiſerit annuente, an renuente marito. Nam, ut conſtat ex dictis, eodem modo committit injuſtitiam annuente, ac renuente viro ſuo

34. Infertur tertiò, quid reſpondendũ ſit fũdamẽto, quod pro opinione dãnata propoſui in fine capitis primi. Diſtinguenda eſt minor; tota malitia, quę invenitur in adulterio uxoris, ultra luxuriã, eſt injuſtitia, quę infertur marito, [prout ſubeſt ſtatui matrimoniali,] omitto; quę infertur marito, [ſecundùm ſuam perſonam prȩciſè,] nego. Dixi *omitto*, & non *concedo*; ut relinquam locum quæſtioni *cap. ſeq* proponendę, an in adulterio inveniatur alia ſpecies peccati, eo quod matrimonium Fidelium ſit Sacramentum. Deindè diſtinguo minorem: ſcienti, & conſentienti non fit injuria, [quando conſenſus eſt validus ad cedendum jure ſuo,] concedo; [quando non eſt validus,] nego. Quod ſatis patet ex dictis.

ARTICULUS III.

Satisfit argumentis primæ ſententiæ.

SUMMARIUM.

Adultera irrogat injuriam marito, etiam conſentienti in adulterium. n.35.
Per accidens poteſt fieri, quòd conſentiens in damnum ſibi illatum patiatur injuriam. n.36.
Falſum eſt, quòd injuria mariti poſſit adeſſe, & abeſſe ab adulterio uxoris, n.37.
Quanam ſit lex, quæ facit irritum illum conſenſum mariti. n.39.
Ad diſſolvendam legem matrimonii nihil prodeſt conſenſus alterius, vel utriuſque conjugis. n.40.
Solvitur argumentum Cardinalis. n.41.
Et confirmatio illius. n.42.

35. AD primum reſpondeo, negando majorem, quòd uxor adultera non irrogat injuriam marito conſentienti; eo quòd conſenſus illius ſit invalidus, & nullus ad cedendum jure ſuo, quia jus mariti, ut ſubeſt ſtatui matrimoniali, non eſt renunciabile. Ad id, quod ſubjungitur, quod ſi ſolùm eſſet malitia contra fidem matrimonii, nulla fieret injuria marito per adulterium, dixi jam, eam injuriam non eſſe præciſè contra fidem matrimonii ut ſic; ſed contra fidem matrimonii, quam debet ſervare viro ſuo ex lege matrimonii, cui vir renunciare non poteſt.

36. Ad ſecundum reſpondeo, ſatis conſtare ex *a.2.n.25.* quo ſenſu dixerit S. Thom. quod *per ſe nemo patitur injuſtum volens*, ſubjunxit enim, per accidens poſſe fieri, quod patiatur injuſtum volens; quod ſatis explicatum manet ubi ſupra. Deinde concedo, quòd maritus nolens adulterium uxoris patitur injuriam. Antecedens, quod ſubjungitur, diſtinguo: maritus nolens non patitur injuriam per hoc præciſè, quod illa operetur contra fidem matrimonii, [quam marito debet,] nego: contra fidem matrimonii, [abſtrahendo à jure mariti,] omitto. Et ad probationem dico, etiam marito conſentienti fieri injuriam, quia conſenſus illius non eſt nllius valoris, ſed potiùs invalidus ad cedendum jure ſuo, ut conſtat ex dictis.

37. Ad tertiũ. Neganda eſt major, quod injuria mariti poſſit adeſſe, & abeſſe ab adulterio: nam jam conſtat ex dictis, ſivè conſentiat, ſivè diſſentiat maritus, fieri illi injuſtitiã; quia quando conſentit, ita ſe habet, ac ſi non conſentiret, in ordine ad cedendum jure ſuo.

38. Sed inſtat Lugo Card. citatus, quod licèt id fieri poſſit de poſſibili, de facto tamen non invenitur aliqua lex, quæ irritet, & annullet conſenſum mariti; atque adeò licet peccet conſentiendo, tamen ille conſenſus non eſt invalidus. Et confirmat. Quia non ſufficit, quòd quis prohibeatur alienare, ut alienatio facta ſit valida. Sic enim prodigus prohibetur alienare prodigè diſſipando bona ſua; & tamen validæ ſunt donationes, quas facit.

39. Reſp. In ſententia Joannis de Lugo, quæ ponit injuriam marito irrogatam diverſam à violatione fidei matrimonii, vim habet hęc argumentatio: nam benè intelligitur, quomodo conjux poſſit cedere jure ſuo taliter, ut hęc ceſſio juris ſit illicita, ſed valida, quia non invenitur lex, quę illum privatum conſenſum annullet, & irritet, ut conſentiente marito violetur fides matrimonii, & maritus delinquat in eo conſenſu, & uxor adultera non peccet contra eum privatum jus viri ſui. In noſtra autem ſententia, quę non ponit injuriam diverſam reſpectu mariti; ſed eam ipſam, quę fit fidei matrimonii, fieri marito prout in matrimonio; optimè intelligitur, immò neceſſariò infertur, dari legem, quæ irritet, & annullet conſenſum mariti in ordine ad ceſſionem juris. Ea enim lex eſt obligatio orta ex contractu matrimoniali, qua ſe obligarunt conjuges inviolabiliter ad ſervandam unitatem carnis, ſivè fidem matrimonii.

40. Dixi *inviolabiliter*, quia neque ex mutuo conſenſu, neque ex conſenſu alterius poteſt diſſolvi ea obligatio ex toto, neque ex parte; ita ut conſenſus utriuſque, vel alterius in contrarium ſit, quaſi non eſſet. Nam ex natura ſua contractus matrimonialis differt à cæteris contractibus; quòd hi poſſunt mutuo conſenſu diſſolvi ex parte, aut ex toto; contractus autem matrimonialis eo vinculo eſt obſtrictus, eaque lege, ut nihil proſit conſenſus alterius, vel utriuſque conjugis ad amputandam, aut minuendam obligationem.

41. Hinc ad argumentum reſpondetur ex dictis, legem, quę annullat conſenſum conjugis in ordine ad cedendum jure ſuo, eſſe ipſam legem ſervandi fidem matrimonii, quæ poſtquam contractum eſt matrimonium, non pendet à voluntate conjugum; atque adeò talis lex non eſt renunciabilis licitè, neque validè.

42. Ad confirmationem dico, verum eſſe, quòd non ſufficit prohibitio alienationis, ut alienatio ſit invalida, neque qualiſcunque prohibitio conſenſus, ut conſenſus ſit nullus, & invalidus. Quando autem obligatio ex lege, aut ex contractu procedens talis eſt, ut nullatenus pendeat effectus ex voluntate ſubjecti prohibiti, tunc conſenſus eſt invalidus, ut contingit in præſenti: nam licèt velit conjux renunciare legi de Fide matrimonii, nihil aget.

CAPUT VI.

An in adulterio admittenda ſit tertia ſpecies malitiæ contra Sacramentum.

SUMMARIUM.

Quid ſignificet matrimonium in lege gratiæ, quatenus eſt Sacramentum. n.43.
Fides matrimonii obligat ad hoc, quòd conjux reddat debitum, & quòd non adhęreat alteri. n.44.
Et quomodo id conſtet ex verbis Chriſti Domini. n.45.
In illis verbis Chriſtus elevavit matrimoniũ ad eſſentiam Sacramenti. n.46.
An adulterium fidelium includat ſpeciem irreligioſitatis. n.47.
Concluſio affirmativa, & authores ejus. n.48.
Fides matrimonii ſpecialiter obligat ratione Sacramenti. n.49.
Fides matrimonii fortius obligat ex ratione Sacramenti, quàm ex ratione contractus. n.50.
Matrimonium fidelium magis inſeparabile eſt, quàm matrimonium infidelium. n.52.
Inſeparabilitas matrimonii excludit etiam adhæſionem carnalem ad alterum. n.53.
Matrimonium, quatenus eſt Sacramentum, excludit adhęſionem ad alteram carnem. n.54.
Objectio ſolvitur. n.56.
Matrimonium, quà Sacramentum eſt, exigit unitatem carnis. n.57.
Item quà Sacramentum eſt, ſignificat unionem Chriſti cum Eccleſia, & cum natura humana. n.59.
Adulterium fidelis non habet ſpeciem Sacrilegii, ſed irreligioſitatis. n.60. & ſeqq.

43. PRo claritate hujus quæſtionis præmitto primò, matrimoniũ tam ratum, quàm conſummatum, in lege gratiæ eſſe verum Sacramentum, ut docet Fides Catholica; & illud ſignificare unionem Chriſti D. cum Eccleſia juxta id ad Epheſ. 5. *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico, in Chriſto, & in Eccleſia*. Cum hoc tamen diſcrimine, quòd matrimonium ratum, quia eſt aliquo modo diſſolubile, ſaltem per profeſſionem Religioſam, ſignificat unionem Chriſti cum Eccleſia per charitatem, quę unio aliquomodo eſt diſſolubilis, non cum tota Eccleſia, ſed cum ſingularibus, qui poſſunt amittere charitatem, ſcilicet per peccatum; matrimonium verò conſummatum, quòd eſt omninò indiſſolubile, ſignificat unionem Chriſti cum natura humana per incarnationem; quæ unio eſt omninò indiſſolubilis. Vide P. Thom. Sanchez *l.2. de matrim. diſp.13*.

44. Præmitto ſecundò, convenire omnes Theologos in eo, quòd Fides matrimonii dicit duo, & quòd conjux teneatur reddere debitum ſuo conjugi, & quòd non poſſit adhærere carnaliter alii. Item quòd hæc Fides matrimonii, ut includens hæc duo, inſtituta, & promulgata eſt à Chriſto D. cum majori reſtrictione, quàm in lege veteri, in qua permittebatur libellus repudii; illis verbis Matth. 19. *Relinquet homo Patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet*.

45. Præmitto tertiò, has tres clauſulas hujus proximi textus, & unamquamque earum explicare, & continere præfatam fidem matrimonii. Nam prima, quæ dicit, *Adhærebit uxori ſuæ*, ſignificat obligationem reddendi debitum uxori, & non adhærendi carnaliter alteri; nam qui accedit carnaliter alteri, non adhæret unicè uxori ſuę. Secunda, qua dicitur, *Erunt duo in carne una*, clariùs explicat utrumque; violari enim hanc obligationem ſervandi unitatem carnis, ſi

con-

conjux adulteretur, conſtat ex *c.2.n.14.* Eadem fides matrimonii explicatur à Chriſto D. per tertiam clauſulam. *Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Nam fit diviſio, & ſeparatio carnis, ſi uxor, quam Deus huic viro conjunxit, ipſa ſe alteri luxurioſè conjungat.

46. Præmitto quartò, Chriſtum Dominum elevaſſe matrimonium ad rationem, & eſſentiam Sacramenti, dùm dixit eam ſententiam proximè cit. Matth. 19. Videatur P. Thom. Sanch. *l. 2. de matrim. diſp. 4. n. 5.* & Authores ab eo relati.

47. His præmiſſis, inquirimus, an adulterium, præter ſpeciem luxuriæ, & injuſtitiæ contra fidem matrimonii, includat tertiam aliam ſpeciem irreligioſitatis, ex eo quod matrimonium ſit Sacramentum. Pauciſſimi ſunt Doctores, qui hanc quæſtionem tetigerunt, nam majori ex parte eam omittunt, agentes de adulterio, quaſi contenti invenire in illo rationem injuſtitiæ contra fidem matrimonii. Sed tamen cum aliquos invenerim, qui aſſerant, adulterium habere malitiam contra rationem Sacramenti, etiam conſentiente conjuge, nullum tamen invenire potui, qui id negaverit.

48. Sit concluſio. Adulterium conjugis fidelis continet malitiam irreligioſitatis, ex eo quod matrimonium ſit Sacramentum. Pro hac concluſione ſtant Lugo Card. *tom. 1. de juſt. diſp. 8. ſect. n. 6.* Ait enim, agens de adulterio: *Habet tamen malitiam ſpecialem contra bonum Sacramenti.* Trullenchus in Decal. *præcep. 6. cap. 1. n. 2.* Buſembaum *lib. 3. Sum. tract. 3. cap. 2. dub. 2. n. 4.* & videtur idem cenſere P. Reginaldus *lib. 22. nu. 24.* dùm ait: *Per ipſum* (adulterium) *violatur conjugii fides, ſanctitaſque.* Sanctitas enim conjugii eſt, quæ provenit à ratione Sacramenti.

49. Probatur primò. Fides matrimonii obligat non ſolùm ratione contractus, ſed etiam ratione Sacramenti: ſed hæc eſt duplex obligatio orta ex duplici titulo ſpecificè diverſo: ergo violatio utriuſque obligationis (qualis violatio reperitur in adulterio) eſt duplex violatio ſpecificè diverſa. Hæc conſequentia patet: tum quia violatio obligationis, quæ oritur ex duplici titulo ſpecificè diverſo, inducit duplicem ſpeciem malitiæ: ſic enim ſi ad jejunium hodiernum concurrit votum, & præceptum Eccleſiæ, violatio ejus habet duplicem ſpeciem malitiæ, quia obligatio oritur ex duplici titulo ſpecificè diverſo. Tum etiam, quia violatio obligationis, quæ opponitur duplici virtuti, inducit etiam duplicem ſpeciem, ut in exemplo allato jejunii; cujus violatio opponitur virtutibus abſtinentiæ, & Religionis: ergo ſi adulterium eſt violatio obligationis ortæ ex duplici titulo ſpeciè diverſo continebit duplicem ſpeciem, nempè contra juſtitiam, & contra Religionem Sacramenti. Minor etiam patet, ſi major eſt vera.

50. Probatur ergo major. Nam cum ambo conjuges habeant vinculum inſeparabile, fortius, & ſtrictius obligat hoc vinculum ex ratione Sacramenti, poſtquam ambo facti ſunt una caro, quàm ex præciſa ratione contractus matrimonialis: ſed hæc inſeparabilitas producit obligationem ſervandi fidem matrimonii, immò & videtur eſſe ipſa fides matrimonii: ergo hæc fides matrimonii non ſolùm obligat ex ratione contractus, ſed etiam ex ratione Sacramenti. Conſequentia patet, & minor etiam conſtat: nam ut ſupra dixi, per ea verba, *Jam non ſunt duo, ſed una caro*, & per illa: *Quod ergo Deus conjunxit homo non ſeparet*, ſignificatur ipſa fides matrimonii, qua conjux tenetur obligatione perpetua reddendi debitum, & non adhærendi carnaliter alteri.

51. Major verò hujus proximi ſyllogiſmi probatur primò ex S. Thom. in *cap. 7. epiſtola ad Rom. lect. 1.* ad ea verba Chriſti D. proximè relata, ubi ait: *Et hæc quidem inſeparabilitas matrimonii præcipuè cauſatur, in quantum eſt Sacramentum conjunctionis indiſſolubilis Chriſti, & Eccleſiæ, vel verbi, & humanæ naturæ in perſona Chriſti Epheſ. 5. Sacramentum hoc magnum*, &c. Ex quibus verbis conſtat, quod inſeparabilitas vinculi matrimonialis (quæ vel ipſa fides matrimonii, vel eſt titulus immediatus, ex quo oritur fides matrimonii) provenit, in quantum eſt Sacramentum; atque adeò ex ratione Sacramenti præcipuè, & fortius, atque ſtrictius oritur ejuſmodi inſeparabilitas.

52. Secundò probatur hæc eadem proximi ſyllogiſmi major. Nam matrimonium, quod non eſt Sacramentum, ſcilicet matrimonium infidelium, eſt aliqua ratione diſſolubile, & ſeparabile, ſcilicet per converſionem unius ad fidem Catholicam; matrimonium autem, quod eſt Sacramentum, eſt omninò indiſſolubile, & inſeparabile: ergo hæc inſeparabilitas matrimonii, qua Sacramentum eſt, fortius, & ſtrictius obligat, quàm inſeparabilitas, quæ provenit præcisè à contractu matrimoniali, qua tali.

53. Dices, hinc rectè probari inſeparabilitatem quoad vinculum matrimoniale provenire à ratione Sacramenti; non verò quoad fidem matrimonii, quantum ad non adhærendum carnaliter alteri. Hæc tamen reſponſio caret fundamento: nam cum ratio Sacramenti conſiſtat in ipſo vinculo matrimoniali, ut expreſſit S. Thom. *in 4. diſt. 26. q. 2. ar. 3. ad 2.* ibi: *Actus exteriores, & verba exprimentia conſenſum directè faciunt nexum quemdam, qui eſt Sacramentum matrimonii.* Et tenet P. Thom. Sanch. *l. 2. de matrim. diſp. 1. n. 6.* cum multis aliis; attentis etiam is, quæ docet *diſp. 5. nu. 7.* Vinculum autem, quo unus conjux alligatus eſt alteri; non ſolùm excludat ſolubilitatem, ſed etiam diviſionem unitatis carnis per adhæſionem carnalem ad alterum; neceſſe eſt quod ratione Sacramenti excludatur utrumque. Quod ſi juxta opinionem aliorum dicatur, rationem Sacramenti conſiſtere formaliter in contractu, non verò in vinculo, quod naſcitur ex contractu; eodem modo urget argumentum, cum ex contractu, qua Sacramentum eſt, oriatur vinculum inſeparabile, quod excludit tam diſſolutionem vinculi, quàm violationem unitatis carnis, ipſe contractus, qua Sacramentum eſt, erit titulus, ex quo oritur concluſio utriuſque violationi: atque adeò ex ratione Sacramenti obligatur conjux ad non adhærendum carni alienæ.

54. Probatur ſecundò concluſio. Matrimonium, quatenus eſt Sacramentum, dat gratiam conjugibus, ut contineant ſe intra fines matrimonii, & conſequenter ne adhæreant alteri carni, ut docet D. Thomas ſupra citatus, in hæc verba: *Nexum quemdam, qui eſt Sacramentum matrimonii, & hujuſmodi nexus ex virtute divinæ inſtitutionis, diſpoſitivè operatur ad gratiam*: Sed Sacramentum, quod dat gratiam ad excludendum aliquod ſpeciale peccatum, excludit tale peccatum, atque adeò obligat ad vitandum tale peccatum: ſic enim qui ſe rebaptizat, irreligioſè operatur contra Sacramentum Baptiſmi, quia Baptiſmus confert auxilia gratiæ contra voluntatem iterandi Baptiſmum: ergo matrimonium, quatenus eſt Sacramentum, excludit peccatum adhærendi alteri carni. Violat ergo irreligioſè legem ortam ex Sacramento matrimonii conjux, qui adhæret alteri carni.

55. Dices. Ergo qui accepit ultra Baptiſmum Sacramentum Confirmationis, ſi deficit à Fide, non ſolùm committit crimen hæreſis, ſed etiam irreligioſitatis contra Sacramentum Confirmationis, cum hoc Sacramentum ſpecialiter det auxilia gratiæ ad retinendam fortitudinem in defendenda fide; atque adeò excludat infidelitatem.

56. Reſpondeo, concedendo conſequentiam. Poſtulat enim Sacramentum Confirmationis perſiſtentiam in Fide; ideò enim confert auxilia gratiæ ad eam perſiſtentiam; quia ex inſtitutione ſua poſtulat talem perſiſtentiam.

57. Probatur tertiò concluſio. Sacramentum matrimonii, qua tale Sacramentum eſt, exigit unitatem carnis, ſivè quod ſint duo in carne una: ergo qui violat hanc unitatem carnis, peccat contra exigentiam Sacramenti. Sed adultera (idem eſt de adultero) violat hanc unitatem, ut ſupra oſtendi: ergo adultera peccat contra exigentiam Sacramenti; atque adeò irreligioſe peccat.

58. Solùm antecedens primum eget probatione, quam ſic inſtituo primò. Nam Chriſtus D. inſtituit Sacramentum hoc, cum dixit: *Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro*, Matth. 19. ergo Chriſtus D. inſtituit hoc Sacramentum ſuper hac unitate carnis: ergo Sacramentum hoc exigit illam unitatem carnis, tanquam fundamentum, ſuper quo inſtitutum eſt hoc Sacramentum.

59. Probatur ſecundò idem antecedens. Quia matrimonium, qua Sacramentum eſt, ſignificat unionem Chriſti cum Eccleſia per charitatem, ſivè unionem Chriſti cum natura humana per incarnationem, modo ſuprà explicato: ſed hæc ſignificatio iſtius Sacramenti exigit hanc unitatem carnis: ergo ipſum Sacramentum exigit hanc unitatem carnis.

60. Advertendum tamen eſt, me non dixiſſe adulterium continere ſpeciem ſacrilegii contra Sacramentum, ſed irreligioſitatis. Et quidem quamvis omne ſacrilegium ſit irreligioſitas, non tamen omnis irreligioſitas eſt ſacrilegium. Nam ut obſervat P. Suarez *tom. 1. de Relig. tr. 3. l. 1. c. 1. n. 5.* Irreligioſitas eſt conceptus communis omnibus vitiis, quæ opponitur Religioni; eſtque ſpecies ſubalterna, quæ continet ſub ſe multas ſpecies infimas Religioni oppoſitas, quales ſunt perjurium, blaſphemia, tentatio Dei, &c.

61. Aſſero ergo, propriè, & ſtrictè loquendo, adulterium non includere ſpeciem ſacrilegii: quia ſacrilegium eſt violatio rei ſacræ; atqui adulterium non violat formaliter, & immediatè ipſum Sacramentum, ſed ſolùm mediatè, quatenus violat exigentiam, & legem, quæ immediatè oritur ex ipſo Sacramento. Hanc autem ſpeciem peccati vocamus vocabulo communi irreligioſitatis, quia non habemus vocabulum ſignificans ſpecificè hanc malitiam: aliunde autem ſufficienter limitatur ad ſpeciem infimam, dùm dicimus eſſe irreligioſitatem contra Sacramentum matrimonii.

DISERTATIO XXXI.

An, & quatenus famulus poſſit miniſtrare hero per actiones, quæ ſaltem ex intentione heri ad ejus luxuriam deſerviunt?

SUMMARIUM.

Difficillimum judicium de actionibus ſecundùm ſe indifferentibus. n. 2.
Circumſtantiæ, ſub quibus damnatur hæc propoſitio, notandæ. n. 3.
Dubium ortum ex ipſa propoſitione damnata. Et ratio illud excitandi. n. 4.
In eo dubio tutior pars eligenda. n. 5.
Rationes inclinantes in actiones famuli cum periculo vitæ. nu. 6. & ſeqq.
Quid intelligatur illis verbis [*quid ſimile cooperando.*] numer. 10.
De actionibus alio modo indifferentibus. n. 11.

1. Pro-

1. PRopoſitio 51. ex damnatis hæc eſt: *Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam virginem, & multoties eidem ſubſervit deferendo ſcalam, aperiendo januam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino malè tractetur, ne torvis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur.*

2. Cùm judicium ferre in hac materia, & in tanta varietate circunſtantiarum, ſit difficillimum, gratias habere debemus SS. D. Innocentio XI. quòd hanc damnationem fecerit, quia docemur, quid illicitũ ſit in iis circunſtantiis. Et quidem quod id judicium ſit difficillimum, conſtat ex eo, quòd ex una parte illæ actiones, conſideratæ ſecundùm ſe, ſunt indifferentes, ex alia verò exercitæ in talibus circunſtantiis proximè juvant ad peccatum. Ideò Authores, qui ante hoc decretum ſcripſerunt, abierunt in diverſas ſententias cũ magna varietate, alii enim alias actiones ex memoratis condemnant, & alias approbant, alii verò è converſo has condẽnant, & alias approbant.

3. Ad rectam intelligentiam propoſitionis damnatæ, notandæ ſunt circunſtantiæ, ſub quarum concurſu damnatur propoſitio. Prima circunſtantia eſt illa, quæ ſignificatur illo termino *ſcienter*; nã ſi famulus, qui januam aperit fœminæ ingreſſuræ, ſolùm dubitat, an ea ingrediatur ad turpem congreſſum; non debet præſumere ingreſſum ejus eſſe in pravum finem. Secunda eſt, quod licèt actiones per ſe ſint indifferentes, de facto tamen adjuvant herum ad turpitudinem exercendam. Tertia eſt; quòd damnum, ob cujus timorem famulus eas actiones exercet, ſit ſolùm, quòd malè tractet eum Herus, quòd torvis oculis aſpiciat, aut quòd è domo expellat. Et ita his tribus concurrentibus, quòd actiones famuli adjuvent ad turpitudinem de facto: & quòd fiant ſciendo eum pravum finem: & quod fiant ex timore ejus detrimenti memorati: propoſitio, quæ id aſſeruerit licitum, damnata manet vi hujus decreti.

4. Sed nunquid licitum erit famulo eas actiones exercere, ſi timeat aliquod multò majus detrimentum, ſcilicet mortem, aut mutilationem à Domino valde ſuperbo, & iracundo? Et ratio dubitandi eſt: nam ex una parte videtur non damnari, cùm propoſitio damnata ſolùm loquatur de timore, quo famulus timet malè tractari, torvis oculis aſpici à Domino, &c. non autem loquitur ea propoſitio de timore graviſſimi detrimenti. Ex alia verò parte cum in propoſitione ſupponatur, eas actiones adjuvare ad exercendam turpitudinem, & per eas cooperari ad luxuriam, ut denotant ea verba, *aut quid ſimile cooperando*; videtur, ſupponi eas actiones in illis circunſtantiis eſſe intrinsecè malas, & quæ ex nullo metu, etiã graviſſimo, poſſint honeſtari.

5. Et quidem ego non audeo hoc dubium meo judicio decidere; cenſeo enim conſulendam eſſe Romanam Cathedram. Et interim dum conſulitur, illud mihi erit dubium practicum, in quo tutior pars eligenda eſt. Nam, ut docui *in 1 p. Criſ. Theol. diſp.* 10. *c.* 2. *nu.* 20. *& c.* 2. *n.* 59 *&* 3. *p. diſp* 56. *c.* 9 *art.* 4. *n* 598. *& in hoc lib. diſert.* 4. dubium de probabilitate opinionis eſt dubium practicum.

6. Dices primò, id verbum *cooperatio* non appoſuiſſe Pontificem, neque ipſum declaraſſe, eas actiones famuli eſſe cooperatrices luxuriæ Heri; ſed id verbum appoſitum eſſe ab Authore propoſitionis: ergo non eſt cenſendum, eas actiones pro omni hypotheſi eſſe ita malas intrinſecè, ut in neceſſitate graviſſima non poſſint honeſtari.

7. Dices ſecundò. Cùm Pontifex non damnet expreſſe eas actiones in caſu, quo famulus timeret mortem ab Hero ſibi inferendam, ſed ſolùm pro hypotheſi metuendi minus damnum; videtur dici poſſe, eſſe ſaltem tenuiter probabilem propoſitionem aſſerentem in aliquo caſu poſſe eas actiones honeſtari: ſed opinio tenuiter probabilis poteſt deduci ad praxim in graviſſima, & urgentiſſima neceſſitate, atque adeò in periculo occiſionis, eo modo, quo diximus *diſert.* 4. ergo illæ actiones famuli poterunt honeſtari in ejuſmodi periculo mortis. Et quidem urgentiſſima neceſſitas eſt circũſtantia, quæ aliquãdo ſuperaddit probabilitatis vĩ opinioni tenuiter probabili: ergo.

8. Dices tertiò. In hypotheſi, in qua famulus ex juſto timore occiſionis aperiat januam concubinæ advenienti, poteſt dicere intra ſe, [Ego aperio januam, non ut intret concubina, ſed ut ego eripiar à periculo mortis.] In qua hypotheſi aperitio januæ non videtur ordinari ad ingreſſum concubinæ, ſed ad vitandum periculum mortis; eritque per accidens, quòd deſerviat ad ingreſſum fœminæ. Eſt enim urgentiſſima cauſa, ut ita poſſit famulus dirigere eam actionem ad evadendum periculum, quamvis ex malitia ſua herus eam dirigat ad fovendam ſuam libidinem.

9. Ad hæc omnia reſpondeo, ea inclinare aliquantò intellectum ad hanc aſſertionem; ſed non ſatis fidere poſſe iis fundamentis in materia tam gravi, donec Romana Cathedra declaret; an illæ actiones famuli, quæ de facto adjuvant ad luxuriam Heri, poſſint in aliqua circunſtantia honeſtari.

10. Inquires, quæ actiones ſint, quæ comprehenduntur ſub illis terminis, *Aut quid ſimile cooperando?* Et reſpondeo, eas eſſe, quæ adjuvant de facto ad exequendam luxuriam; quamvis abſtractæ ab illis circunſtantiis ſint indifferentes. Tales ſunt deferre ſcienter concubinam ad domum Heri ad effectum luxuriæ, ſive famulus deferat in ſella geſtaria, ſive deferat eam comitando; item ferre ſcienter literas provocatorias ab Hero ad concubinam, vel è converſo, ſive eas literas ſcribere; vocare concubinam, ut adeat domum, aut cubile Heri: famulum juſſu domini pergere ad ſequendam mulierem, ut ſciat, ubi habitet, ut id notum faciat domino. Nam hæ omnes actiones adjuvant de facto ad exequendam luxuriam Heri. Plerunque tamen excuſantur famuli, eo quòd ignorant, ea miniſteria eſſe pro exercenda libidine, & quamvis mera ſuſpicione tangantur, ea ſolet non eſſe talia, ut extrahat eas à mera dubitatione.

11. Aliæ autem actiones miniſtrandi, quæ non adjuvant ad exercendam luxuriam, non eſt cur ſint illicitæ: v. g. ſi concubina exiſtens in domo Heri peteret à famulo aquæ poculum, non eſſet illicitum, aquam illi miniſtrare, quia miniſtratio aquæ non adjuvat ad exequendam luxuriam: & ſic in ſimilibus actionibus, quæ ad id nihil adjuvant.

DISERTATIO XXXII.

An præceptum ſervandi feſta obliget ſub mortali? Ubi etiam an ſimultanea auditione duarum medietatum Miſſæ impleatur præceptum?

CAPUT I.

Refertur propoſitio damnata, & præmittuntur aliqua ad priorem quæſtionis partem decidendam.

SUMMARIUM.

Leges Canonicas, & quinque præcepta Eccleſiæ ſolùm eſſe pœnalia, qui dixerunt? n. 1.
Diſcrimen inter mandatum ſimplex, & præceptum. n. 2.
Quinque Eccleſiæ præcepta obligare ſub culpa modò certum eſt. n. 3.
Ex eo, quòd aliquæ leges non obligent ſub culpa, non ſequitur, præceptum ſervandi feſta non inducere obligationem ſub culpa. n. 4.
Leges Eccleſiaſticæ aliæ præceptivæ, directivæ aliæ. n. 5.
Non eſt de eſſentia legis Eccleſiaſticæ obligare ſub culpa. n. 6.
Violatio præcepti abſque contemptu peccatum non eſt, niſi ſit contra charitatem. n. 8.

1. PRopoſitio 52. ex damnatis hæc eſt: *Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.* *In* 3. *p. Criſ. Theol. diſp.* 23. *c.* 2. *& ſeqq.* notavi Caramuelem in Theol. Regul. *diſp.* 502. procedere dubitanter circà quinque Eccleſiæ præcepta, an obligent ſolùm ſub pœna, & non ſub culpa. Et pro opinionis probabilitate negantia obligationem ſub culpa, citat in primis Servatium Layrvelzium. In apologamate autem de probabilitate à *n.* 265. multos ex veteribus citat, qui dixerint leges canonicas, & quinque Eccleſiæ præcepta eſſe ſolùm pœnalia, & non obſtringere conſcientias. Ibi citat Cajetanum, Martinum Cromerum, virum à Pio IV. valdè laudatum, Angelum, Joannem Ferum, Gerſonem, Almainum; & (quod majus eſt) S. Bernardum *lib. de Præcept. c.* 29. maximè illis verbis. *Non ergo qualiſcunque mandati præteritio criminalem facit inobedientiam: ſed repugnare, ſed nolle obedire.*

2. Et quidem S. Bernardum non credo loqui de præceptis Eccleſiæ, ſed de juſſionibus ſimplicibus Prælatorum Regularium, qui non præcipiunt virtute voti obedientiæ: & ſatis clarè colligitur ex ea voce *mandati*, quæ in rigore non ſignificat præceptum obſtringens conſcientiam, niſi ex adjunctis aliud colligatur. Nam his ſimplicibus juſſionibus non obedire, non eſt peccatum; ſi autem Prælatus Regularis hoc ſimplex mandatum det, & ſubditus reſpondeat, [Nolo parere] omnes fatentur, id eſſe peccatum mortale, quamvis Prælatus Regularis non præcipiat virtute voti obedientiæ; & tunc certum eſt, eſſe culpam lethalem, propter contemptum Prælati, ut talis. Et hoc eſt, quod S. Bernardus dixit: *Non ergo qualiſcunque mandati præteritio criminalẽ facit inobedientiã: ſed repugnare, ſed nolle obedire.*

3. Si autem certum eſt, eos veteres Scriptores dixiſſe, præcepta Eccleſiæ obligare ſolùm ſub pœna, & non ſub culpa; credendum eſt, eo tempore rem hanc non eſſe adeò exploratam; procedente verò tempore tam clarè patet hæc veritas, quòd quinq; præcepta Eccleſiæ obligant ſub culpa lethali, ut nihil in re morali evidentius eſſe poſſit.

4. An autem Recentior aliquis inſtaurare voluerit hanc opinionem antiquatam, penitus ignoro. Niſi quod Gonetus *in diſert. de probabilit. num.* 335. vult, illi opinioni ſuffragari Tamburinum, eo quòd dixerit *lib. in Decalog. cap.* 3. *§.* 8. *num.* 12. *Leges Eccleſiaſticas non multum frequenter ſub mortali obligare.* In hoc tamen excedit Gonetus. Primò, quia hæc eſt prava conſequentia: {Aliquæ leges non obligant ſub mortali; ergo præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali.} Quia à propoſitione particulari ad ſingularem prava eſt conſequentia.

5. Secundò, quia negari non poteſt, leges Eccleſiaſticas alias eſſe præceptivas, & alias duntaxat directivas. Sic enim multæ, quæ leguntur in Rubricis Miſſalis Romani, ſolùm ſunt directivæ, non obligantes ſub peccato; ut paſſim notat Zacharias Paſqualigus *in tract. de Sacrificio novæ legis.* Et leges aliquarum Religionum etiam approbatæ à Romano Pontifice ſolùm ſunt directivæ, quæ non obligant ſub culpa, ſed ſolùm ſub pœna.

6. Tertiò, quia non eſt de eſſentia legis Eccleſiaſticæ obligare ſub culpa; poteſt enim Pontifex Romanus ferre leges ſine intentione obligandi ſub culpa. Quæ intentio vel exprimitur verbis, vel colligitur ex adjunctis.

7. Neque his adverſatur S. Thom. 1.2. qu. 96. ar. 4. aſſerens, *Leges humanas ut poſita, ſi juſta ſint, habent vim obligandi in foro conſcientia, à lege æterna, à qua derivantur*, &c. Id enim intelligitur, quando legiſlator habet intentionem obligandi ſub culpa; ut omnes fatentur. *Neque propterea approbo*, quòd P. Tamburinus dixerit, non *multum frequenter*; melius enim dixiſſet. *Aliquando*. Non enim poteſt negari, aliquando Leges Canonicas non obligare ſub mortali, vel ex levitate materiæ; vel quia non habent aliquod ſignum, ex quo colligatur, non eſſe intentionem legiſlatoris obligare ſub culpa gravi.

8. Fundamentum eorum, qui dicebant, præceptum ſervandi feſta non obligare ſub mortali, erat: quia nullum eſt peccatum mortale, niſi quod opponitur charitati Dei, vel proximi, ſi ſit abſque contemptu: atqui violatio præcepti indicentis obſervationem feſti, non eſt contra charitatem Dei, vel proximi; quia antequam poneretur id præceptũ, inveniebatur in Fidelibus charitas Dei, & ſupponimus, non violari legẽ ex contẽptu: ergo violatio ejus præcepti non eſt peccatum mortale. Quod fundamentum imbecille eſt, ut conſtat ex c. 3.

CAPUT II.

Demonſtratur falſitas propoſitionis damnatæ.

SUMMARIUM.

Firma perſuaſio fidelium de obligatione præcepti reddit obligationem evidentem moraliter. n. 9.

Eccleſiaſtica conſuetudo præmittendi confeſſionem ante communionem declarat ejus obligationem. n. 10.

Ex eadem conſuetudine conſtat obligatio Eccleſiæ Latinæ conſecrandi in pane Azymo. n. 11.

Conſenſus fidelium efficit in hac parte plenam probationem. n. 12.

Ex hac conſuetudine rectè interpretatur obligatio præcepti. n. 13. & 14.

Cùm ſit de jure Divino ejus cultui aliquos dies deputare, Eccleſiæ eſt, eos determinare. n. 18.

Novus titulus ad obligationem ſervandi feſta. n. 19.

9. DEmonſtratur primò. Firma perſuaſio omnium Fidelium de præcepto graviter obligatorio facit evidentiam moralem, ut latè tradidi in 2. p. Curſ. Theol. diſp. 23. p. 5. ar. 7. ſed eſt firma perſuaſio omnium fidelium de præcepto ſervandi feſta, ut graviter obligatorio: ergo moraliter evidens eſt, dari tale præceptum graviter obligatorium; atque adeò evidens eſt, illud obligare ſub mortali. Quod attinet majorem, non poteſt in dubium verti: cùm in tota Eccleſia per totum orbem terrarum diffuſa, dum Fideles catechiſmum edocentur, quinque Eccleſiæ præcepta, ut graviter obligatoria, inter Doctrinæ Chriſtianæ documenta proponantur. Et ideo P. Suarez *tom. 1 de Relig. tract. 2. lib. 2. cap. 2. n. 2.* dixit, manifeſtè conſtare hanc veritatem *ex perpetua traditione, & communi Eccleſiæ conſenſu*. Quod quidem per multa capita ibidem oſtendit.

10. Majorem in loco citato multis oſtendi, quæ modo breviter attingam. Nam Concilium Tridentinum *ſeſſ. 13. c. 7.* ut oſtendat, ſemper fuiſſe in Eccleſia obligationem præmittendi Confeſſionem Sacramentalem communioni Euchariſtiæ, illud tradit per hęc verba: *Eccleſiaſtica conſuetudo declarat, &c.* Sed quid eſt *Declarat*, niſi [evidenter oſtendit?] Hæc autem evidentia talis obligationis ſtat in eo, quòd detur talis Eccleſiaſtica conſuetudo, nempe cum firma perſuaſione Fidelium de obligatione gravi; ergo conſuetudo Eccleſiaſtica cum firma perſuaſione omnium Fideliũ facit evidentiam moralem.

11. Secundò probatur eadem major. Nam etiam Concilium Florentinum ex univerſali conſuetudine Eccleſię Latinę conſecrandi Corpus Domini pane azymo, arguit obligationẽ grave conſecrandi in pręfato pane azymo. conſuetudo ergo Eccleſię de pręcepto aliquo tanquam graviter obligatorio, facit evidentiam de obligatione gravi.

12. Demonſtratur ſecundò falſitas propoſitionis damnatæ. Nam quod de facto impoſitum fuerit præceptum graviter obligans ſervandi feſta, eſt quæſtio facti: in quæſtione autem facti facit evidentiam moralem plena probatio facta per multitudinem teſtium. Cùm autem omnes Fideles conveniant in eo, quòd detur talis obligatio gravis ſervandi feſta, omnes Fideles ſunt teſtes, quod ita ſemper audierunt à ſuis majoribus. In qua quæſtione facti incredibile eſt, decipi omnes Fideles, omnes Epiſcopos, omnes Parochos, omnes Theologos, omnes Scriptores. Quando enim omnes conveniunt firmiter in ea perſuaſione, nituntur fundamento moraliter certo authoritatis omnium majorum. Quòd ſi pauci aliqui diſſentiunt, temerè procedunt, quia contra certitudinem moralem nihil proficit teſtimonium paucorum. Hoc argumentum latè propoſui aliis confirmationibus roboratum *in eo art. 7. cit.*

13. Demonſtratur tertiò. Nam, ut conſtat ex *c. Cum dilectus*, de conſuetudo *Conſuetudo eſt optima legum interpres*. In præfata autem *diſp. 23. c. 4.* latè oſtendi, interpretationem conſuetudinis eſſe authenticam, ac ſi ipſe Princeps daret legi eam interpretationem. Itaque hæc interpretatio, quam dat conſuetudo, non eſt conjecturalis, & probabilis: eſt enim regula data ab ipſo jure. Unde & ſi lex verbis ſcriptis non exprimat dari obligationem conſcientiæ; tamen adjuncta conſuetudine, qua omnes leges, tanquam certò obligantes in conſcientia, in praxi ſervant; tanquam certiſſima interpretatione, certò tenenda eſt, ut conſcientiam obſtringens. Quando ergo aliquis vertit in dubium, an præceptum ſervandi feſta graviter obliget; pro parte affirmativa manifeſtè convincitur conſuetudine ipſa, qua omnes Fideles illam ſervant tanquã obligatoriam: illa enim ita authenticè declarat legem, ac ſi ipſe Princeps declaret. nam à jure ipſo jubemur legem interpretari per conſuetudinem. Vide reliqua, quæ in hujus argumentationis confirmationem attuli toto c. 4.

14. Demonſtratur quartò. Nam S. Auguſtinus *in epiſt. 118.* in ea quæſtione, *Quid faciendum ſit in materia Eccleſiaſtica?* poſtquam primo loco pro regula poſuit Sacram Scripturam: ſecundo loco propoſuit pro regula certiſſima conſuetudinem univerſalem fidelium, illis verbis: *Similiter etiam ſi quid horum tota frequentat Eccleſia. Nam hoc quin ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſima inſania eſt.* Sed tota Eccleſia habet hanc conſuetudinem ſervandi dies feſtos tanquam graviter obligatoriam: ergo inſolentiſſimæ inſaniæ eſt, id in diſputationem vertere. Vide, quæ dixi in citato *c. 5. art. 5. 6. 7. & 9* circà multos textus S. Auguſtini hoc idem confirmantis, ex *lib. 4.* contra Donatiſtas *c. 6. & c. 24. & ex lib. 5. c. 23. & ex epiſt. 118.* illis verbis, quæ referuntur *in c. Illa diſt. 12. & ex epiſt. 86.* ad Caſulanum.

15. Demonſtratur quintò ex Bellarmino *tom. 1. contro. 7. lib. 2. c. 10.* eſt enim de jure Divino, quòd aliqui dies feſti deputentur cultui Dei; illos autem dies non determinat jus Divinum: ergo debuit Eccleſia illos dies determinare obligando fideles ad obſervantiam illorum; alioqui juri Divino non ſatisfaceret.

16. Denique notandum eſt, evidentiam hujus obligationis ſervandi dies feſtos ſpecialiter augeri ex hac damnatione propoſitionis 51. Novo, inquam, titulo, qui non militat in propoſitionibus, quæ ſpectant ad jus naturale, vel Divinum. Etenim ejus eſt interpretari legem authenticè, cujus eſt illam condere; ſed Romani Pontificis eſt condere pro tota Eccleſia legem de feſtis ſub gravi obligatione ſervandis: ergo ejuſdem Pontificis eſt illam interpretari, & ejus obligationem declarare. Sed SS. D. Innocentius XI. in hoc decreto declarat, eam legem de feſtis ſervandis eſſe obligatoriam ſub mortali: ergo hoc novo titulo eſt evidens, eam eſſe obligatoriam ſub mortali.

CAPUT III.

Evertitur fundamentum partis oppoſitæ.

SUMMARIUM.

Non omne peccatum mortale eſt violatio charitatis Dei, vel proximi. n. 17. & ſeqq.

Legiſlator humanus & vult, & poteſt obligare ſub mortali in aliis, præter charitatem. n. 20.

Eccleſia poteſt injungere alia præter ea, quæ præcepta ſunt jure Divino, vel naturali. n. 21. & ſeq.

Peccatum mortale opponitur charitati, ſed non ſemper objectivè, licèt ſemper ſubjectivè. n. 25.

Contemptus alius eſt rei præceptæ, alius legis præcipientis, aut legiſlatoris. Et quid inde pro qualitate peccati? n. 26.

17. IN fine capitis primi propoſui fundamentum, quo hallucinabantur veteres, ut exiſtimarent, pręcepta Eccleſię non obligare ſub mortali. Quod fundamentũ in eo cardine vertitur, quod nõ eſt peccatũ mortale, niſi ſit contra charitatem Dei, & proximi, ſecluſo contẽptu, & ſcãdalo. Quę doctrina improbabilis eſt, ut jã oſtendo.

18. Primò. Nam vel ea propoſitio eſt univerſalis de omni peccato mortali, vel ſolùm eſt de peccato mortali, quod committitur contra legem humanam: quidquid dicatur, eſt implicatio, & conſequentia doctrinæ: ergo ea doctrina falſa eſt, improbabilis, & implicatoria. Probatur minor. Et in primis ſi dicatur primum, quod intelligitur de omni peccato mortali, contra eſt: nam juxta eam doctrinam, violare legem ex contemptu eſt peccatum mortale; & tamen contemptus legis non eſt contra charitatem Dei, aut proximi: ergo datur peccatum mortale, quod non ſit cõtra charitatem Dei, aut proximi.

19. Si verò dicatur, eſſe peccatum mortale, quod violat legem naturalem, aut Divinam, quamvis non ſit contra charitatem Dei, & proximi, ex alio capite oritur inconſequentia: hinc enim infertur, quod conceptus peccati mortalis ſtat ſine eo, quòd ſit contra charitatem Dei; & hoc ſemel admiſſo, nullum poteſt eſſe diſcrimen quoad hoc inter legem Divinam, & humanam. Prætereà quia contemptus legis humanæ apud eos Authores eſt peccatum mortale: & talis contemptus non eſt violatio formalis legis Divinæ, aut naturalis; quia ſicut non ſervare legem humanam ſolùm eſt violatio legis humanę: ita & contemnere illam: ergo datur peccatum mortale contra legem humanam, quod non ſit contra charitatem Dei, & proximi.

20. Secundò. Nã quòd leges humanę non poſſint obligare ſub mortali, niſi in iis, quæ ſpectant ad charitatẽ Dei, & proximi, vel eſt, quia legiſlator non vult obligare, vel quia nõ poteſt; quidquid dicatur, ingentia parturit abſurditatũ monſtra: ergo id tanquam falſum, & improbabile reiiciendum eſt. Probatur minor. Si enim dicatur primũ, quod legiſlator non vult, id eſt pugnare contra rei evidentiam. Sæpe enim videmus, legiſlatorem præcipere ſub pęna excommunicationis latæ ſententiæ multa, quæ non ſunt contrà charitatem Dei, aut proximi: ſed quæ ſic præcipit, vult præcipere ſub reatu peccati

mor-

mortalis, cum excommunicatio latę ſententię fulminari non poſſit, niſi propter peccatum mortale: ergo evidens eſt, legiſlatorem velle obligare ſub reatu peccati mortalis.

21. Si verò dicatur, legem humanam non poſſe obſtringere graviter conſcientiam, niſi in iis, quæ ſunt contra charitatem Dei, & proximi; ideſt multò abſurdius. Hinc enim infertur, Eccleſiam non poſſe præcipere, niſi quæ præcepta ſunt lege naturali, aut Divina. Etenim omne peccatum, quod eſt formaliter cõtra charitatem Dei, & proximi, militat contra jus Divinum, & naturale; quia hoc jure interdicitur, quidquid eſt contra charitatem Dei, & proximi: ergo ſi Eccleſia non poteſt interdicere ſub mortali, niſi quæ ſunt contra charitatem Dei, & proximi: non poteſt interdicere ſub mortali, niſi quæ jure Divino, & naturali interdicuntur.

22. Quod autem Eccleſia non poſſit præcipere, aut interdicere ſub reatu culpæ gravis, niſi quæ jure Divino, vel naturali præcepta, aut interdicta ſunt, eſt error pejor pejore. Contra quem millitant demonſtrationes pluſquam duodecim, quas *in 2. p. Criſ. Theol. diſp.22.* propoſui contra Caramuelem aſſerentem, non eſſe evidens, quod poſſit Eccleſia præcipere, pluſquam pœnaliter, & ſub reatu culpæ. Sufficiat modo repetere definitiones Conc. Trid. ex quibus conſtat, eſſe in Eccleſia poteſtatem præcipiendi, & de facto eſſe data præcepta ab Eccleſia, quæ graviter obligent, ultra ea, quæ jure Divino, & naturali conſtringunt conſcientias.

23. *Seſſ.6.c.8.* de Baptiſmo ſic ſtatuit Conſilium. *Si quis dixerit, baptizatos liberos eſſe ab omnibus Sanctę Eccleſiæ præceptis, quæ vel ſcripta, vel tradita ſunt, ita ut ea obſervare non teneantur, niſi ſe ſua ſponte illis ſubmittere voluerint, anathema ſit.* Ubi notandum eſt primò, evidenter conſtare, in Eccleſia eſſe præcepta plurima ultra ea, quæ jure naturali, & Divino præcipiuntur, & Concilium loqui de illis. Secundò, evidens eſſe, quod dantur in Eccleſia ejuſmodi præcepta graviter obligantia, maximè, quæ verſantur in materia gravi, & habent annexam excommunicationem latæ ſententiæ, nam de his loquitur Concilium loquitur enim de omnibus. Conſtat ergo ex Conc. Tridentino, poſſe Eccleſiam ſub reatu culpæ gravis, præcipere, ultra ea, quæ ſunt pręcepta jure Divino, aut naturali.

24. Deinde præcepta Eccleſiæ conſtituentia impedimenta dirimentia matrimonii eſſe multa, quæ non ſunt juris naturalis, aut Divini poſitivi; eaque præcepta graviter obligare, conſtat etiam ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. can. 4. de matrim. *Si quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis conſtituendis erraſſe, anathema ſit.*

25. Pro plena ergo reſponſione ad præfatum argumentum advertendum eſt, dupliciter poſſe peccatum eſſe contra charitatem Dei; ſcilicet objectivè, & ſubjectivè. Peccatum objectivè opponitur charitati, quando opponitur ratione objecti, ſive ex parte modi tendendi in objectum: V.g. odium Dei directè opponitur charitati Dei; quia odium, & charitas ejuſdem objecti opponuntur objectivè. Opponitur peccatum mortale ſubjectivè charitati Dei, quatenus peccatum mortale expellit à ſubjecto charitatem, & charitas expellit à ſubjecto quodlibet peccatum mortale; eo quod ſint incompatibilia in eodem ſubjecto. Et ita diſtinguenda eſt major: nullũ eſt peccatum mortale, niſi quod opponitur charitati [objectivè] nego: [ſubjectivè] concedo. Quæ reſponſio patet ex dictis.

26. Circà id verò, quod ſubjungit illud argumentum, ſupponendo, quod qui violat legem ex contemptu, peccat mortaliter, videndus eſt P. Suarez *l.3. de leg. c.28.* ubi diſtinguit inter contemptum rei præceptæ, & contemptum legis, aut præcepti, ut reſpicit legiſlatorem: aſſeritque poſſe non eſſe peccatum mortale contemptum rei præceptæ, eo quod res præcepta habeat aliquem defectum, aut imperfectionem, ratione cujus rem præceptam non dedeceat contemptus internus. Rurſus contemptus præcepti, ut reſpicit legiſlatorem, vel poteſt eſſe contemptus perſonę, vel contemptus legiſlatoris, ut talis, ſive contemptus juriſdictionis, quæ quidem eſt à Deo. Primo modo poteſt non eſſe peccatum lethale, quatenus perſona legiſlatoris habeat aliquem defectum, ratione cujus mereatur talem contemptũ internum. At vero ſecundo modo eſt peccatum mortale, quia ſic contemnitur ipſa Prelatio, & juriſdictio.

CAPUT IV.

An præfata propoſitio digna ſit graviori cenſura?

S U M M A R I U M.

Opinio negans gravem obligationẽ ex præcepto Jejunii, an ſit temeraria? n.28.
Propoſitio affirmans obligationem ſervandi feſta, an ſit de fide? n. 29.
Opinio negans talem obligationem videtur erronea. n.30. & ſeqq.
Stare poteſt, quod reſpectu alicujus erronea non ſit. n.33.

27. SAnctiſſimus Dominus Innocentius XI. eas propoſitiones in hoc decreto damnat, *ut minimum, tanquam ſcandaloſas*, & dum utitur eo termino, *ut minimum*, ſatis clarè conſtat, cum non excludere alias graviores cenſuras, quibus fortaſsè dignè ſunt aliquę ex iis ſexaginta quinque propoſitionibus. Inquirimus ergo, an ea propoſitio, quæ negat obligationem ſub mortali ſervandi feſta, ſit digna graviori cenſura.

Jo: Cardenas.

28. P. Valentia agens de præcepto jejunii (ut refert Amadæus) *tract. de Jejunio prop.6. nu.4.* aſſerit, eam opinionem, quæ negat gravem obligationem, eſſe temerariam. Quod idem diceret, de præcepto ſervandi feſta; cum de omnibus quinque Eccleſiæ præceptis eadem ſit ratio. Ea ergo opinio meritò cenſetur temeraria. Illa enim propoſitio temeraria eſt, quæ opponitur communi ſententiæ Doctorum, qui illam tenent tanquam certam; ſic ſe habet ea opinio damnata, ut conſtat ex dictis: ergo eſt temeraria. Quod ſi duo, vel tres contradicunt, temerè procedunt.

29. P. Suarez *tom.3. in 3.p. diſp.88. ſect.5. Dicendum*, aſſerit, eſſe de Fide, dari in Eccleſia præceptum graviter obligans ad auditionem Miſſæ in diebus feſtis. Dicit autem eſſe ex Fide, non quia hæc gravis obligatio ſit immediatè revelata, ſed quia infertur evidenter ex una præmiſſa de Fide, adiuncta alia præmiſſa evidenti.

30. Juxta quem ſenſum aſſero, eam propoſitionem damnatam eſſe erroneam. Ita docent aliqui Recentiores agentes de præcepto jejunii, teſte Amadæo ubi ſupra. Pro cujus confirmatione, præmittendum eſt, concluſionem Theologicam eſſe illam, quæ evidenter deducitur ex una præmiſſa de Fide, & alia evidenti.

31. Probatur concluſio. Illa eſt propoſitio erronea, quæ contradicit concluſioni Theologicæ: ſic ſe habet ea propoſitio damnata: ergo erronea eſt. Major eſt, certiſſima. Eſt enim erronea propoſitio illa, qua quis vi conſequentiæ cogitur negare propoſitionem de Fide: ſed qui contradicit concluſioni Theologicę, cogitur vi conſequentię negare prę miſſam de Fide: ergo propoſitio erronea eſt, quę contradicit concluſioni Theologicæ. Probatur minor: nam concluſio Theologica eſt, quæ evidenter infertur ex una præmiſſa de Fide, & altera evidenti: ſed in argumentatione legitima, quæ conſtat una præmiſſa de Fide, & altera evidenti; cum nequeat quis negare conſequentiam, quę evidenter infertur, neque præmiſſam evidentem, quia non poteſt claudere oculos evidentiæ; cogitur negare præmiſſam de Fide: ergo qui contradicit concluſioni Theologicæ, vi conſequentię cogitur negare propoſitionem de Fide.

32. Jam verò minor prioris ſyllogiſmi, quod propoſitio negans obligationem gravem ſervandi feſta, contradicat concluſioni Theologicæ illatæ ex una præmiſſa de Fide, & altera evidenti, oſtenditur hoc ſyllogiſmo: *Eccleſia habet poteſtatem imponendi gravem obligationem ſervandi feſta: ſed de facto illam impoſuit: ergo impoſita eſt talis obligatio gravis ſervandi feſta.* Cujus ſyllogiſmi concluſio evidenter infertur ex præmiſſis; nam licèt ſyllogiſmus non ſervet formam Ariſtotelicam; tamen concluſio ex neceſſaria, & metaphyſica connexione antecedentis cum conſequenti, evidenter infertur. Deinde propoſitio major eſt de Fide; & minor eſt evidens; cum ex ſupra dictis conſtet, eſſe evidens, dari tale præceptum impoſitum ab Eccleſia. Ea ergo eſt concluſio Theologica. Sed propoſitio damnata negat, quod ea concluſio Theologica affirmat: ergo illi contradicit.

33. Advertendum tamen eſt, ut obſervavi *in 2.p. Criſ. Theol. diſp. 23. c.8 num.233.*, aliud eſſe, quod propoſitio ſit erronea ſecundùm ſe, & aliud, quod ſit erronea, ut ab illo homine aſſeritur. Dicimus ergo, eam propoſitionem damnatam, eſſe ſecundum ſe erroneam, propter dicta; ſi verò aliquis in eo ſyllogiſmo negaret minorem evidentem, nempè claudens oculos evidentiæ, ut ab eo homine aſſeritur, non eſt erronea; quia negans propoſitionem evidentem, non cogitur negare propoſitionem de Fide; erraret quidem contra evidentiam rei, ſed non contra veritatem Fidei.

C A P U T V.

Diluitur ſecunda pars Diſſertationis circa propoſitionem LIII.

A R T I C U L U S I.

Referuntur Authores, & refellitur eorum fundamentum.

S U M M A R I U M.

Comparatur auditio ſimultanea duarum Miſſarum cum ſimultanea auditione duarum partium Miſſę. n.35.
Quomodo verificatur illud proloquium, ſicut ſe habet totum ad totum, ita ſe habet pars ad partem. n.36. & ſeqq.
Miſſa eſt quid compoſitum, ſed ſucceſſivum. n.39.
Sicut ſe habet totum ad totum, ita pars ad partem ſibi correſpondentẽ. n.40.

34. DAmnat deinde Pontifex hanc propoſitionem 53. *Satisfacit præcepto Eccleſię de audiendo ſacro, qui duas ejus partes, immò quatuor, ſimul à diverſis celebrantibus audit.* Et quidem multi ſunt Scriptores, qui docuerunt hanc opinionem, vel abſolutè, vel tanquam probabilem, pro qua P. Mathæus de Moya *tom.2. ſelect. in Append. ad tract.2. de Religione diſp.2. q.3.* §.2. refert Bonacinam, Geſualdum, Dianam, Hieronymum Garzia, & Maſcarenas, hos omnes citatis eorum verbis; & alios prætereà ex citatione aliorum.

35. Fundamentum, quo aliqui eorum utuntur, & cui nimis fidit Diana *part. 10. tractat.15. reſolut.3.* eſt. Licitum eſt audire ſimul duas Miſſas, ſimul concurrentes in altaribus conjunctis, etiam ſi una Miſſa obliget ex præcepto, & altera ex voto: ſed ſicut ſe habet totum ad totum, ita ſe habet pars ad partem: ergo ſi licet audire

Digitized by Google

ſimul duas Miſſas ſecundùm ſe totas ad implendam obligationem; ita licebit audire ſimul duas partes Miſſæ.

36. Sed hoc argumentum laborat in æquivoco. Nam eodem argumento probo, motum rotę horologii primę medietatis horę poſſe coexiſtere ſimul cum motu ejuſdem horologii ſecundę medietatis horę; ita ut ex duabus diverſis ſemihoris non ſuccedat una alteri. Nam motus ſolis, qui fit v. g. hora duodecima diei, coexiſtit motui horologii, qui ſit eadem duodecima hora: ſed ſicut ſe habet totum ad totum, ita ſe habet pars ad partem: ergo ſicut illi motus totius integræ horę coexiſtunt; ita duæ medietates motus horologii poſſunt coexiſtere. Ubi vides exorbitare conſequentiam ex eo, quòd cùm in conſequente deberet poni coexiſtentia partis unius motus cum parte alterius; ponuntur partes unius totius, & non partes utriuſque totius.

37. Id autem argumentum ita rectè procederet. Sicut ſe habet totum ad totum, ita ſe habet pars ad partem, ſed totus motus ſolis unius horæ coexiſtit toti motui horologii unius horæ: ergo pars motus ſolis correſpondet parti motus horologii.

38. Jam verò facilè cognoſcitur, in quo latet æquivocatio argumenti illius. Quia comparat totum ad totum, & non comparat partem unius totius ad partem alterius totius; ſed comparando totum ad totum, poſteà comparat duas partes unius totius inter ſe.

39. Itaque Miſſa eſt unum compoſitum ſucceſſivum; in illo ſicut ſe habet totum ad totum, ita ſe habet pars unius totius ad partem alterius totius: & ita quia licitum eſt adimplere præceptum, & votum per duas totas, & integras Miſſas ſimul auditas; eſt ita licitũ implere pręceptum per duas partes utriuſque Miſſę ſimul auditas; & ita licet implere utranque obligationem audiendo ſimul ambas Epiſtolas, & ſimul ambo Evangelia, & ſimul ambo offertoria, &c. non autem facta comparatione ad duas partes unius totius.

40. Reſpondeo ergo ad argumentum, omiſſa majori diſtinguendo minorem: ſicut ſe habet totum ad totum, ita ſe habet [pars unius totius ad partem alterius,] concedo; ita ſe habet pars [unius totius ad partem ejuſdem totius,] nego. Quare ſi comparo, duos homines ſimillimos, rectè dicam; ſicut ſe habet Petrus ad Paulum, ita ſe habent membra ad membrum; & ita ſicut caput Petri eſt oblongum, ita caput Pauli; & ſicut manus Petri habet digitos parvos, & ita manus Pauli. Exorbitabit autem conſequentia, ſi inferat; ergo ſi caput Petri eſt oblongum, digitus Petri eſt oblongus; quia comparatio ſaltat extra propoſitum. Male ergo inferunt, quòd ſi poſſunt audiri duę Miſſæ ſimul, poſſunt audiri duæ partes unius Miſſæ ſimul ad præceptum implendum. Vide P. Matthæum de Moya ſup. cit. qui optimè agnovit æquivocationem ejus argumenti.

ARTICULUS II.

Quàm ſit certum, non impleri pręceptum per duas Miſſæ medietates ſimul auditas?

SUMMARIUM.

Præceptum audiendi Miſſam ita eſt intelligendum, ut impleri nequeat per duas medietates ſimul auditas. n. 41.
Duæ medietates non conſtituunt unam Miſſam totam. n. 43.
Contra naturam entis ſucceſſivi eſt ponere ejus partes ſimul. n. 45.
Abſurda, quæ ſequuntur ex propoſitione damnata. n. 6. & ſeqq.

41. OMnes propoſitiones, quæ adverſantur propoſitionibus in hoc decreto damnatis, habere omnimodam certitudinem, præcipuè in ordine ad praxim, conſtat ex diſſert. proœmiali: Illas tamen, quæ verſantur in materia Eccleſiaſtica, novo, & ſpeciali titulo debere eſſe certas, obſervavi ſupra *c.* 2. fine. Itaque controvertebant Doctores, an impleatur pręceptum Eccleſiaſticum audiendi Miſſam per duas medietates Miſſæ ſimul auditas? Cùm ergo hoc pręceptum ſit purè Eccleſiaſticum, & propterea pertineat ad Rom. Pont. declarare, quo ſenſu intelligendum ſit illud præceptum; in damnatione hujus propoſitionis 53. declarat Pontifex, utpotè legiſlator Eccleſiaſticus, ita eſſe intelligendum præceptum, ut nullo modo impleatur per eas duas medietates ſimul auditas.

42. Lugo Card. de Euchariſt. *diſp.* 22. *ſect.* 1. optimis argumentis refutat eam propoſitionem, quòd poſſint audiri duæ medietates, non ſolùm ſimul, ſed & ſucceſſive, ad præceptum implendum. Sed fuſius Caramuel multas inſtantias, in *Theol. fundam. à num.* 778. *fund.* 31. etiam in hypotheſi, in qua concedatur, poſſe impleri præceptum per duas medietates ſucceſſive auditas. Breviter proponam argumenta efficaciora.

43. Primum ex P. Suar. de Euch. *diſp.* 88. *ſect.* 2. Pręceptum obligat ad audiendam unam Miſſam totam: ſed illæ duæ medietates non conſtituunt unam Miſſam totam; cùm revera illud non ſit unũ Sacrificium: ergo non impletur pręceptum audiendo illas duas medietates. Confirmatur. Nã ſi unus Sacerdos diceret uſque ad conſecrationem hoſtię; & alius diceret à Conſecratione calicis partem reſiduam; nemo dixiſſet Miſsã integrã: & ſimiliter ſi unus conſecraret hoſtiã, & calicem, & ſtatim (extra caſũ extremę neceſſitatis morbi repentini) ceſſaret à proſecutione Miſſę: & alter Sacerdos diceret reliqua poſt conſecrationem; neuter diceret Miſſam integram; eodem modo ſi hodie Sacerdos conſecraret hoſtiam, & non ſumeret illam, ſed eam, quam conſecravit heri, non celebraret Miſſam integrã ſed poneret ſubſtantiam unius, & complementum alterius Miſſæ: ergo neque audit Miſſam integram, qui duas medietates audit.

44. Deindè infert Suarius tanquam abſurdum, quòd hoc modo poſſet dici, quòd impleret pręceptum, qui audiret ſimul duas medietates Miſſæ; aſſerens nullum Authorem auſum fuiſſe id aſſerere ad ſua uſque tempora. Et ſubjungit hæc verba: *Propter hæc ſuſpecta mihi ſemper fuit illa doctrina, quam nonnullis etiam Theologis, & juriſperitis diſplicere video: quia revera eſt parum conſentanea intentioni Eccleſiaſtici præcepti, & Religioni, ac reverentiæ debitæ huic ſacrificio.* Quod totum argumentum inſtruit P. Suarez contra doctrinam de duabus medietatibus Miſſę audiendis ſucceſſivè; illud autem fortius militat in opinione damnata de duabus medietatibus ſimul audiendis.

45. Secundò. Contra naturam entis ſucceſſivi, cujus partes ſunt priores, & poſteriores, eſt, quòd tales partes ſumantur ſimul: ſed Miſſa eſt ens ſucceſſivum, cùm tota Miſſa fiat per motum labiorum; ergo contra naturam Miſſę eſt, quòd illæ partes priores, & poſteriores audiantur ſimul.

46. Tertium ex Caramuele ſupra (dato quòd eſſet licitum duas Miſſæ partes ſucceſſivè audire ad præceptum implendum) illud quidem conflatum ex pluribus abſurdis, quę ex ea opinione inferuntur. Primò illis verbis ex *n.* 781. *Ergo, ſi eſſent multa altaria, quibus ſimul eſſe præſens Petrus poſſet, & in uno Miſſa inciperetur, in altero Epiſtola, in altero Evangelium, in altero oblatio, in altero Canon, in altero conſecratio, in altero Poſt communio, & in altero ultimum Evangelium, poſſet Petrus uno quaſi momento temporis integram Miſſam audire.* Reſponſiones autem ex Diana, & Leandro optimè refutat.

47. Secundò ex *n.* 783. Poſſet enim idem concedi in officio Canonico in Choro, ubi ſinguli ſingulas lectiones Matutini recitant, audientibus reliquis: & ita novem monachi poſſent ſimul recitare novem lectiones. Et hinc efformat hunc Syllogiſmum: *Non poteſt quis eodem tempore audiendo plures lectiones ſatisfacere præcepto de Offic. Divino; & tamen ſatisfacit audiendo ſucceſſivè: ergo non poteſt ſatisfacere præcepto de audienda Miſſa, audiendo plures partes ſimul, ſed debet illas audire ſucceſſivè.*

48. Tertiò ex *n.* 785. infertur, quòd quando duo ſocii recitant officium Divinum, poſſet unus incipere verſum ſecundum, antequã alter abſolveret primum; quod eſt contra ſententiam omnium Theologorum; eo quòd officium Divinum eſt ens ſucceſſivum, quod propterea ſucceſſivè recitari debet. Hinc arguit ſic: *Quando duo canonicas horas legunt, debet alter alterum expectare, nec poteſt ſimul primum verſum legere, & ſecundum audire: falſum eſt igitur, poſſe aliquem eodem tempore duabus partibus ejuſdem præcepti ſatisfacere: ergo falſum eſt etiam, poſſe eodem tempore audire plures partes Miſſæ.*

49. Quartò. In Miſſa ſolemni celebrans, dum canitur Gloria, Epiſtola, Graduale, & Evangelium, poterit proſequi reliquum Miſſæ audiens ſimul, & recitans, ſuppoſito quòd ſimul eodem tempore poteſt quis pluribus partibus præcepti ſatisfacere etiam in ente ſucceſſivo. Quintò. Poſſet Communitas Monachorum in decem manipulos dividi, ita ut eodem tempore unus manipulus recitaret matutinum, alius Laudes, alius Primam, & ſic breviſſimo tempore implerent obligationem recitandi Officium in Choro. Vide apud locum cit. Caramuelis reliqua abſurda, quæ omitto, quia his ſimilia.

CAPUT VI.

An opinio docens, ſatisfieri pręcepto per duas medietates Miſſę ſucceſſivè auditas, maneat damnata, ſaltem virtualiter.

SUMMARIUM.

Dupliciter poteſt contingere, quòd duæ medietates Miſſę ſucceſſivè audiantur. n. 50.
Neutra ex his duabus opinionibus expreſſè damnatur. n. 51.
An ſit conſequentia à ſucceſſiva auditione medietatum Miſſæ ad ſimultaneam? n. 52.
Succeſſiva auditio duarum medietatum Miſſæ non damnatur, etiam virtualiter. n. 53.

50. AUthores docentes ſatisfieri pręcepto per duas Miſſę medietates ſucceſſivè auditas, dividuntur in duas claſſes; alii enim admittunt, etiam ſi pars poſterior prius, & prior poſterius audiatur; alii verò ſolùm admittunt, dummodò prior prius, & poſterior poſterius audiatur. De utraque ergo opinione inquirimus, an damnata maneat aliquo modo vi hujus decreti.

51. Illam utranque non manere damnatã expreſſè vi hujus decreti certum eſt. Nam hoc decretum duntaxat loquitur de opinione, quæ admittit, ſatisfieri præcepto per auditionem ſimultaneam duarum medietatum Miſſæ à duobus Sacerdotibus; non ergo loquitur de auditione ſucceſſiva.

52. Major difficultas eſt, an ea opinio vi hujus decreti maneat virtualiter damnata. Et ratio dubitandi eſt. Manet enim virtualiter damnata omnis ea propoſitio, quæ eſt incompoſſibilis cum damnatione. Et ideò propoſitio, quæ eſt antecedens, unde infertur propoſitio damnata, eſt virtualiter damnata: quia benè valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium

ante-

antecedentis, & ideò benè valet à contradictoria propoſitionis damnatæ ad contradictoriam antecedentis, quod infert propoſitionem damnatam: ſed propoſitio, quæ admittit ſatisfieri præcepto per ſucceſſivam auditionem duarum medietatum Miſſæ, eſt antecedens, unde infertur, quòd ſatisfiat etiam per ſimultaneam auditionem earum: tum quia P. Suarez, & alii eam conſequentiam colligunt; tum quia præcipua argumenta, quæ militant contra ſimultaneam auditionem, militant etiam contra ſucceſſivam; ut conſtat ex *c prae*. ergo ea opinio de auditione ſucceſſiva duarum medietatum manet virtualiter damnata.

53. Dicendum tamen eſt, neque virtualiter manere damnatam eam opinionem de auditione ſucceſſiva duarum medietatum, ſive pars prior, ſive poſterior audiatur prius. Ratio eſt. Nam, ut propoſitio maneat virtualiter damnata, debet eſſe evidenter incompatibilis cum damnatione, ſive debet eſſe antecedens, unde inferatur evidenter propoſitio damnata: atqui quamvis valde probabiliter opinio de ſucceſſiva auditione inferat opinionem damnatam de ſimultanea auditione duarum medietatum Miſſæ, ut conſtat ex ratione dubitandi propoſita; aſt non illam infert evidenter; & conſequenter non eſt evidenter incompatibilis cum ipſa damnatione. Et hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi.

CAPUT VII.

An opinio de ſucceſſiva auditione duarum medietatum Miſſæ maneat practicè probabilis?

SUMMARIUM.

Opinio eſt practicè probabilis, dum abſque peccato deducitur ad praxim. n 54
Opinio de auditione ſucceſſiva videtur tenuis probabilitatis. n. 55. & 56.
Authores, quibus habetur ſuſpecta hæc probabilitas. n. 57. & ſeqq.
Abſolutè manet practicè probabilis, donec aliter determinetur. n. 61.

54. UT propoſitio ſit practicè probabilis, neceſſe eſt, quod licitè, & abſque peccato poſſit deduci ad praxim, ſive quòd dum eam opinionem deducimus ad praxim, cenſeamur prudenter operari. Inquirimus ergo, an hæc opinio, quæ docet, ſatisfieri præcepto per ſucceſſivam auditionem duarum medietatum, ita ſit probabilis, ut licitè, & abſque peccato poſſit deduci ad praxim, eaque ad praxim deducta, operemur prudenter.

55. Ratio dubitandi eſt: nam ea opinio non eſt practicè probabilis, quæ eſt tenuiter probabilis: ſed illa opinio de ſucceſſiva auditione eſt tenuiter probabilis: ergo non eſt practicè probabilis. Major eſt evidens ex damnatione tertiæ propoſitionis in hoc decreto contenta: damnatur enim hæc propoſitio: *Generatim dum probabilitate, ſive intrinſeca, ſive extrinſeca, quantumvis* TENUI, *modò à probabilitatis finibus non exeatur, confiſi aliquid agimus, ſemper prudenter agimus*. Non eſt igitur probabilis practice, neque prudenter practicabilis ea, quæ eſt tenuiter probabilis.

56. Quod verò ea opinio ſit tenuiter probabilis, quæ eſt minor ejus ſyllogiſmi, probatur, Nam, ut latè oſtendi *diſſer.* 4. illa opinio eſt tenuiter probabilis, de cujus probabilitate dubitant non pauci viri docti; ſic ſe habet ea opinio: ergo illa eſt tenuiter probabilis.

57. Probatur minor. Nam in primis de ejus probabilitate dubitat P. Suarez ubi ſupra *c.* 5. illis verbis. *Propter hæc ſuſpecta mihi ſemper fuit illa doctrina, quam nonnullis etiam Theologis, & juriſperitis diſplicere video*, &c. Dicitur autem doctrina ſuſpecta illa, de cujus probabilitate, dubitatur. Auget autem fundamentum dubitandi de ejus probabilitate, ex verbis immediatè ſubjunctis: *Quia revera eſt parum conſentanea intentioni Eccleſiaſtici præcepti, & Religioni, ac reverentiæ debitæ huic Sacrificio*. Ut autem propoſitio ſit abſolutè, & practicè probabilis, non debet eſſe parum conſentanea præcepto, &c. cùm propoſitio, ut ſit abſolute probabilis debeat habere magnum fundamentum, atque adeò eſſe valdè conſentanea præcepto. Ex quibus etiam conſtat, non ſolùm Suar. ſed non nullos etiam Theologos, & Juriſprud. dubitare de ſecuritate, ſive de probabilitate practica ejus opinionis.

58. P. Azor *t.* 1. *Inſt. moral. l.* 7. *c.* 3. *q.* 3. ait, loquens de hac opinione: *Mihi ſanè illa prima ſententia magis placeret, ſi aliqua firma ratione, aut argumento niteretur: neque enim video, quo pacto Miſſam totam, & integram audiat, qui fragmenta, & partes audit*. Cùm autem non ſit probabilis propoſitio, quæ firma ratione non nititur, idem eſt dicere, quod illa opinio nõ nititur firma ratione, ac dicere, quòd non eſt probabilis.

59. Card. Toletus *l.* 6. *Sum. c.* 7. ita ait: *Profectò non eſt viſus audire Miſſam integram, ſed duas dimidietates duarum Miſſarum, quæ inter ſe non faciunt integritatem*. In quibus verbis videtur Toletus non invenire firmam rationem, quæ eſſentialiter requiritur ad probabilitatem. Quibus ſimilia invenies in aliis Doctoribus.

60. Quibus accedit, quòd cùm Pontifex damnaverit eam opinionem aſſerentem, [ſatisfieri præcepto per ſimultaneam auditionem duarum partium Miſſæ,] creditur, ea præcipue ratione nixum eſſe, quod duæ medietates Miſſæ non faciunt integritatem, ex quo ſequitur, ſimiliter deſerendam eſſe opinionem de ſucceſſiva auditione duarum partium Miſſæ: nam in utraque opinione militat eadem ratio; quamvis magis monſtroſè in ſimultanea.

61. Et quidè ſi ſolùm attenderemus ad principia intrinſeca, rectè dici poſſet, hanc opinionem de auditione ſucceſſiva duarum medietatum, eſſe tenuiter probabilem, propter dicta; & conſequenter non eſſe practicè probabilem, propter damnationem tertiæ propoſitionis contentam in hoc decreto, quam retuli ſupr. *n.* 55. Attendendo tamen ad principia extrinſeca, & ad authoritatem Doctorum, qui eam opinionem tuentur, admittere poſſum in ea opinione ſufficientem probabilitatem ad praxim. Et ita P. Suarez, ubi ſupra dixit: *Propter authoritatem prædictorum Doctorum non poteſt contraria ſententia practicè condemnari, & ille, qui ex illa fuerit operatus, non peccabit mortaliter*. Et eodem modo Lugo Card. *diſp.* 22. *de Euchar. nu.* 8. admittit probabilitatem ejus ſententiæ ſolùm per principia extrinſeca. Quod intellige, dum Romana Cathedra, cujus eſt declarare intentionem legum ſuarum, oppoſitum non declaraverit.

DISERTATIO XXXIII.

An ille, qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, teneatur ad reliquas horas, quas poteſt?

CAPUT I.

Præmittuntur aliqua ad intelligentiam quæſtionis?

SUMMARIUM.

Refertur propoſitio damnata. n. 1.
Sententia negans obligationem, & ejus fundamentum. n. 2.
Diſcrimen inter Beneficiarios, & reliquos, qui tenentur ad horas Canonicas. n. 3.
Præceptum aliquando verſatur circà materiam dividuam, aliquando circà indiviſibilem. n. 4.
Si intentio præcipientis eſt ad totum, ut totum, qui nequit implere totum, non tenetur ad partem. n. 5.
Ex quo principio pendeat reſolutio præſentis dubii. n. 6. & 7.

1. PRopoſitio inter damnatas quinquageſima quarta hæc eſt: *Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas horas ad nihil tenetur; quia major pars trahit ad ſe minorem*. Primus Author hujus opinionis fuit Doctor Navarrus in cap. *Quando*. De conſecr. *diſt.* 1. *c.* *ſive* 51. *nu.* 15. aſſerens, eum, qui non poteſt perſolvere majorem partem Officii Canonici, non teneri ad minorem, quam poteſt. Quem ſequitur Diana *p.* 4. *tr.* 4. *reſol.* 225. & alii, quos ipſe refert.

2. Fundamentum eorum eſt. Quia nun quælibet potentia recitãdi aliquam partem, ad eam recitandam obligat, quando eſt impotentia ad reliquas. Nam ſi ea potentia ad recitandam minorem partem obligaret, innumeris ſcrupulis, & perplexitatibus pateret: vix enim erit ægrotus, qui ſaltem brevem aliquam horam recitare non poſſit; cùm tamen experientia compertum ſit, neminem cum ægrotis ita minutatim agere, ut illum urgeat ad recitandum aliquam brevem horam, quam poſſet; ſed abſolutè declaratur ægrotus exemptus ab ea obligatione recitandi. Cùm ergo non definiatur in jure, ad quantam partem teneatur ægrotus, aut quilibet alius impeditus ad partem præcepti, videtur nullum aptius judicium efformari poſſe, quàm ut major pars trahat ad ſe minorem. Quod axioma deſumptum eſt ex *c.* 1. de iis, quæ fiunt à majori.

3. Thomas Hurtado *tom.* 1. *de Reſid. l.* 5. *reſol.* 7. *ſub reſol.* 10. *n.* 42. (teſte Filguera in expoſitione hujus propoſitionis 54.) mediam ſubivit ſemitam, dicens, Beneficiarios, quia ex juſtitia tenentur reſtituere fructus correſpondentes ſingulis horis, & ſi non poſſint recitare Matutinum, & Laudes, teneri ad reliquas horas; Regulares verò non teneri, quia eorum obligatio ſolùm fundatur in virtute Religionis. Subjungit Filguera citatus hæc verba: [Si autem P. Hurtadus differentiam, quam excogitaverat, mordicus defendiſſet, probabile forſan alicui videretur poſt damnationem Pontificiam, quod qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem ad reliquas horas, ad nihil tenetur, ſi ſolùm ad recitandum obligatur virtute Religionis; non autè ratione Beneficii Eccleſiaſtici ∴ Cùm in odioſis, ut loquuntur Authores, debeat fieri reſtrictio, ſicut in favorabilibus ampliatio, poterat non injurioſe, ſeu non violenter damnatio Pontificia intelligi de obſtricto ad recitandum ex virtute juſtitiæ, non autem Religionis; quod quidem minus eſt.] Ubi vides inclinare Filgueram ad hoc quod damnatio Pontificia extendatur ſolùm ad obligationem recitandi ex juſtitia, quamvis id non abſolute aſſerat.

4. Pro cujus rei claritate præmitto, duplicem eſſe materiam præcepti, aliam dividuam, aliam individuam. Dicitur dividua, quando habet plures partes, ad quarum ſingulas ſeorſim ab aliis obligat præceptum. Verb. grat. jejunium Quadrageſimæ, quæ dividitur in quadraginta dies, in quorum ſingulis obligat præceptum. Dicitur individua, quæ non habet plures partes, ad quarum ſingulas obliget præceptum, ſeorſim ab aliis: v. g. præceptum confeſſionis annuæ, & præceptum communicandi in Paſchate. Itaque materia individua præcepti dicit duo, vel quòd non habeat plures partes vel ſi eas habeat, non obliget ad eas, ſeorſim ab aliis. Con[illegible]

Paſchatis eſt materia individua, quia non habet plures partes, & confeſſio annua, quam præcipit Eccleſia, & ſi habet tres partes, cordis contritionem, oris confeſſionem, & operis ſatisfactionem, tamen materia individua eſt præcepti Eccleſiaſtici, quia non præcipit ſingulas earum ſeorſim ab aliis, ſed illas tres partes ſimul, ſive ut conjugendas ad conficiendum unum Sacramentum.

5. Hinc fit, quòd quando materia eſt individua, ſi quis non poſſit implere totam materiam, & poſſit implere unam partem materię, non tenetur ad hanc partem implendam. Et ita ſi quis voveat unum Pſalterium integrum indiviſibiliter, ita ut intentio voventis feratur ad totum, ut totum, & non aliter, quamvis Pſalterium dividatur in partes, ſi non poſſit quis recitare totum Pſalterium, non tenetur ad partem; quia obligatio ejus voti eſt de materia individua ex intentione voventis. Et idem evenit in præceptis, ſi conſtat, intentionem legislatoris eſſe, præcipere totum, ut totum, & non ſingulas partes ſeorſim ab aliis.

6. Quare præſens quæſtio, [An qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, teneatur ad reliquas horas?] Pendet ab hac altera quæſtione, [An præceptum recitandi Officium Canonicum contineat materiam dividuam, an individuam?] & juxta deciſionem hujus ſecundæ quæſtionis decidenda eſt prima.

7. Caſus autem, in quibus frequentius poteſt habere locum hæc quæſtio, ſunt, vel quando Infirmus non poteſt recitare Matutinum, & Laudes; judicat autem ſe poſſe recitare horas minores: vel quando quis amiſit Breviarium, nec poteſt illo die invenire illud, vel aliud commodatum, & ideò non poteſt recitare Matutinum; poteſt autem alias horas recitare; vel quando neceſſariis ſuæ obligationis negotiis impeditus uſque ad unum quadrantem ante mediam noctem, nihil recitavit, & ideò non poteſt in illo quadrante reſiduo recitare Matutinum, & Laudes.

CAPUT II.

Oſtenditur falſitas propoſitionis damnatæ.

SUMMARIUM.

Quid ad hoc conferat hac declaratio? n.8.
Præceptum de recitatione verſatur circà materiam dividuam. n.9. & 10.
Non verſatur ad totum, reduplicativè ut totum. 11.
Qui non poteſt totum, tenetur ad partem rei dividuæ. n. 12.
Inconſequentia in doctrina oppoſita. n.13.
Quomodo intelligendum, quòd major pars trahit ad ſe minorem. n. 14.
Damnationem intelligi ſolùm de Beneficiario, improbabile eſt. n.16.

8. Veritatem in hac damnatione ſtatutam, & falſitatem propoſitionis damnatæ defendit, & explicat optimè P. Suarez *t. 2. de Relig. tr.1. l.4. c.28 à n.22.* & P. Th. Sanch. *l.1. Summ. c.19.* & alii. Oſtenditur primò ex hac ipſa damnatione, ex qua novo, & ſpeciali titulo fit evidens, eum, qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas horas, teneri ad illas recitandas. Nam ut ſemel, & iterùm obſervavi in *diſert. præc.* Ejus eſt declarare authenticè præceptum, & obligationem ejus, cujus eſt condere; ſed Rom. Pontificis eſt condere hanc legem recitandi Officium Canonicum: ergo ejuſdem eſt declarare authenticè hoc præceptum, & obligationem ejus. Sed Rom. Pont. in hoc decreto declarat, obligationem hujus præcepti extendi ad recitandas reliquas horas ab eo, qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas: ergo jam evidens eſt, in prædicto caſu illum teneri ad reliquas horas recitandas. Quo eodem modo diſcurrendum eſt in reliquis propoſitionibus damnatis, quæ verſantur in materia juris Eccleſiaſtici.

9. Oſtenditur ſecundò. Quando materia præcepti non eſt individua, qui non poteſt implere totam materiã præcepti, tenetur ad partem, quam poteſt: ſed materia hujus pręcepti, quod indicit Officium Canonicum, non eſt individua, ſed potius dividitur in ſeptem horas Canonicas: ergo qui non poteſt implere totum pręceptum, tenetur ad partem, quam poteſt: ergo qui non poteſt implere majorem partem præcepti, tenetur ad minorem, quam poteſt: ergo qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, tenetur ad reliquas horas, quas poteſt. Hæ duæ poſtremæ conſequentiæ evidenter inferuntur ex prima; & hæc ex præmiſſis.

10. Minor oſtenditur. Nam ſi materia hujus præcepti eſſet individua, & talis, ut præceptum non obligaret, niſi ad totum Officium, ut totum, & non ad ſingulas ejus partes; fieret, quòd qui non poſſet recitare completorium, non teneretur ad reliquas horas; id enim eſt obligari ad totum, ut totum indiviſibiliter: id autem quàm ſit abſurdum, & quàm alienum à mente Eccleſiæ, quis non videat?

11. Prętereà, quia quando materia præcepti in ſe ipſa eſt diviſibilis, & dividitur in plures partes, non poteſt dici, quòd pręceptũ reſpiciat totam materiam, ut totam indiviſibiliter, niſi detur aliqua ſpecialis ratio, vel aliquis titulus, ratione cujus conſtet, pręceptũ procedere in totam materiam, ut totam indiviſibiliter. Cùm ergo nulla ſit ratio, nullus titulus, ratione cujus hoc præceptum reſpiciat horas Canonicas, ut totum quoddam indiviſibiliter, dici non poteſt, hoc præceptum ita procedere. Ita ſi quis diceret, præceptum ſolvendi decimas ſuam materiam reſpicere indiviſibiliter, fieret, quòd qui non poteſt ſolvere decimam, poteſt autem ſolvere vigeſimam, ad nihil teneretur; quod eſſet ingens abſurdum. Ideò autem eſt abſurdum, quia nullus eſt titulus, ratione cujus id præceptum accipiatur tanquam reſpiciens totam materiam, ut totam indiviſibiliter.

12. Major autem prioris Syllogiſmi, ſi penetrentur termini, evidès eſſe comperietur, ſcilicet quòd quãdo materia pręcepti non eſt individua, qui non poteſt implere totam materiam, tenetur ad partem, quã poteſt. Quia quando non eſt individua, habet partes, & pręceptum non reſpicit illa, ut totum quoddam indiviſibiliter; quia ſi reſpiceret illas partes, ut totum quoddam indiviſibiliter, jam illa materia, ut comparata ad pręceptũ, eſſet individua: ſi ergo materia præcepti habet plures partes, & præceptum reſpicit illas diviſibiliter, qui non poteſt ponere unam partem, vi præcepti tenetur ad ponendas alias.

13. Oſtenditur tertiò. Nam Authores primę ſententię videtur inconſequenter procedere. Nam vel dicunt, materiam hujus pręcepti de recitando officio Canonico eſſe individuam, vel dicunt eſſe dividuam. Si primum: perperam dicunt, quando qui s non poteſt recitare minorem partem, poteſt autem majorem, teneri ad hanc recitandam, quia quando materia cõparata ad præceptum eſt individua, qui non poteſt ponere totam materiam, ad nihil tenetur; & ita qui non poſſet recitare Completorium, ad nihil teneretur. Si autem dicunt, eſſe dividuam; cùm hanc reſpiciat pręceptum non ſolùm ſecundum ſe totam, ſed ſecundùm ſingulas ſui partes; perperam aſſerunt, quòd qui non poteſt ponere majorem partem, non tenetur ad minorem, cùm præceptum ad ſingulas extendatur.

14. Oſtenditur quartò ex P. Suar. *cit.* tum quia id fundamentum, quo nituntur adverſarii, quòd major pars trahit ad ſe minorem, ex *c. 1.* de iis, quæ fiunt à majori, non eſt ad rem: loquitur enim textus de Canonicis ferentibus ſuffragium, pręcipitque, ſtandum eſſe pro majori parte ſuffragiorum, & hoc ſenſu dicitur, quòd major pars trahit ad ſe minorem; quod quid prodeſt ad excuſandam recitationem partis minoris? Tum etiam, quia plerumque contingit, quod Matutinum, & Laudes ſint medietas officii, & non pars major: ergo ut reliquę horę ommitantur, ceſſat ratio, quòd major trahat ad ſe minorem; cùm ſic non detur pars major, & pars minor.

15. Et hinc convincitur, falſam eſſe ſententiam Thom. Hurtado relatam *c. 1.* quòd in pręcepto recitandi officium, quod provenit ex virtute Religionis, qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, & poteſt reliquas horas, non teneatur ad has: Primò ex demonſtrat. 1. Ex qua manifeſtum eſt, legiſlatorem declarare mentem ſui pręcepti de obligatione recitandi eas horas officii, quas poteſt; & ſi aliquas alias non poſſit. Secundò, ex eo quòd materia hujus præcepti, etiam qua procedit ex ſola virtute Religionis, eſt materia dividua, & ut talis reſpicitur ab ipſo pręcepto; ut conſtat ex dictis.

16. Id autem, in quod inclinat Filguera, quòd dum Pont. damnat eam propoſit. ſolùm loquitur de officio, quod Beneficiarius recitat obligatione juſtitię, caret probabilitate. Nam cùm Pontifex declaret, pręceptũ recitandi horas Canon. extendi ad ſingulas horas ſeorſim; qui dicit intelligi debere de pręcepto, quod oritur ex juſtitia, & non ſolùm ex Religione, contradicit declarationi Pontificię. Nã damnatio Pontificis eſt univerſalis; illa autem interpretatio negat eam univerſalitatem. Id autem fundamentum, quo nititur, ſcilicet quòd leges odioſę reſtringendę ſunt, habet locum in dubiis; in iis autem, quę tam univerſaliter, & tam indubitanter damnat Pontifex, quomodo poteſt habere locum ejuſmodi reſtrictiva interpretatio?

CAPUT III.

An qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, & dubitat, an poſſit reliquas horas, teneatur ad illas?

SUMMARIUM.

Status præſentis dubii proponitur. n.17.
De graviter ægrotante non eſt ſcrupuloſè inquirendum. n.18.
Graviter ægrotans dubius, an poſſit recitare aliquam horam, ad nullam tenetur. n.19.
An tunc ſtandum ſit pro præcepto recitandi? n. 20.
Standum tunc pro periculo damni cauſandi à recitatione. n. 21. & ſeqq.

17. Vidimus initio c. 1. Authores, qui negarunt obligationem recitandi horas reliquas in eo, qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, pręcipuè id negaſſe, propter ęgrotum, qui Matutinum, & Laudes recitare non poteſt: eo quod videtur durum, obligare ęgrotum ad illas horas recitandas; qui enim erit ęgrotus, qui non poſſit recitare Completoriũ, maximè ſi illud memoria ejus retineat?

18. P. Suar. ubi ſupra *n.27.* aſſerit, ſi certò conſtet, ægrotum poſſe ſine gravi incommodo recitare aliquas horas, teneri ad illas recitandas. Subjungit tamen limitationem his verbis. *At verò ſi infirmitas impediat definitè Divinum Officium, ut eſt febris gravis, vel aliquid ſimile, tunc non cenſeo eſſe ſcrupuloſè inquirendum, an poſſit infirmus unam, vel alteram horam dicere, quia excuſatio illa ex ſe indefinita æquivalet univerſali, ita enim, ut dixi, conſuetudo hanc legem interpretatur; & fortaſſe ratio eſt, quia eſt valdè difficile in hujuſmodi occaſionibus attingere punctum in judicando, quid poſſit homo dicere, vel non dicere ſine gravi incommodo; & ideò ſatis eſſe creditur, quòd officium ipſum dici nõ poſſit ſine notabili incommodo.*

19 Jux-

19. Juxtà hanc Suarii doctrinam dicendum eſt, quando certum eſt, ęgrotum non poſſe ſine gravi incommodo, aut periculo recitare totum officium, & dubitatur, an poſſit aliquam partem recitare, illum ad nihil teneri. Hæc eſt ſententia P. Suarii in verbis proximè relatis, quam ſic explicuit P. Thomas Sanchez *lib.1 Summ.c.29.n.8. Si verò pars illa non ſit omninò certa, ſed perplexitatis, & ſcrupulorum occaſio eſſe poſſit in quantitate partis, ad quam eſt potentia dignoſcenda; tunc cenſeo, ſervandam eſſe regulam nu. 8 traditam, ut major pars trahat ad ſe minorem: atque ita ſi deſit potentia ad majorem officii partem, ceſſet obligatio ad reliquam, ad quam fortè eſt potentia ∴∴. quia cum pars non ſit certa, non poteſt commodè dividi obligatio, quin multis ſcrupulis, & perplexitatibus pateat circà quantitatem, ad quam eſt potentia dignoſcendam ∴∴. Et juxta hanc regulam ceſſabunt perplexitates, & ſcrupuli.*

20. Sed contra hanc reſolutionem militat hoc argumentum. Dum pręceptum eſt certum, & dubitatur, an in hoc caſu obliget ratione alicujus peculiaris circumſtantię, in hoc dubio pręceptum obligat; quia poſſeſſio ſtat pro pręcepto, ut multis probat P. Tho. Sanch. *lib. 1. Summ. c. 10. n. 34.* & pro hac ſententia citat Decium, Bernardum, Alciatum, Nevizanum, Surdum, Gloſſam, Francum, Salycetum, Everardum, Abbatem, Covarruviam, Gonzalez, & Medina cōtra P. Salas *tom 2 q. 21 tract. 8 diſp unic. ſect. 25. n 259.* ſed in hoc caſu pręceptum recitandi omnes, & ſingulas horas Canonicas, eſt certum: & dubitatur, an ratione ęgritudinis obliget ad eas horas; quinimmò dū dubitatur, an poſſit illas recitare ſine gravi incommodo, dubitatur, an obliget hìc, & nunc: ergo reipſa obligatur ægrotus in hoc dubio.

21. Sed ſolutio hujus objectionis multùm prodeſt ad confirmandam doctrinam traditam. Etenim quando pręceptum tale eſt, quod non obliget cum gravi detrimento, & ea dubitatio inducit, aut conſtituit periculum ejus detrimenti, tunc pręceptum non obligat, nam idem judicium fit de detrimento, ac de periculo illius. In noſtro ergo caſu id ita evenit: nam præceptum recitandi horas Canonicas non obligat cum gravi detrimento valetudinis; cùm ergo dubitatur, an poſſit ęgrotus recitare aliquam partem officii Canonici, ea dubitatio eſt, an recitatio ejus partis allatura ſit detrimentum ęgroto; id enim perinde ſe habet, ac timere periculum ejuſmodi detrimenti: & ideò dum dubitatur, an poſſit recitare, rationabiliter timetur periculum detrimenti; & ita ęgrotus liber manet ab obligatione pręcepti.

22. Deinde, quando dubitatur de obligatione pręcepti ob talem circumſtantiam, quę ex una parte minitatur detrimentum, ex altera vero inducit in perplexitatem, & ſcrupulum; cùm homo ex tali circumſtantia verſetur inter duo pericula valetudinis, & conſcientię, talis circumſtantia, quę talem dubitationem producit, omninò excuſat ab obligatione pręcepti. Dicendum ergo eſt, ęgrotum non ſolum excuſari ab obligatione recitandi eam partem officii, quam pro certò non poteſt; ſed etiam eam partem, de qua dubitatur, an poſſit illam recitare ſine gravi detrimento.

23. Ad objectionem ergo dicendum eſt, quando humanum pręceptum eſt certum, & dubitatur an talis circumſtantia excuſet, ſtandum eſt pro poſſeſſione pręcepti, ſi id dubium non inducit periculum nocumenti, maximè quando inducit ſimul periculum incidendi in perplexitatem conſcientię ob difficultatem determinandi, quantum futurum ſit detrimentum, non poteſt pręvalere poſſeſſio pręcepti, ſicut nec ipſum pręceptum cum eo periculo detrimenti. Et in his patet, quid dicendum ſit ad rationem dubitandi propoſitam initio capitis primi.

CAPUT IV.

An qui non poteſt recitare unam horam integram, teneatur ad recitandam partem ejus, quam poteſt?

SUMMARIUM.

Exemplum de impotentia in Prima, vel in Matutino. n. 24.
Diſcrimen inter partes unius horæ ad horas, & partes Officii ad totum Officium. Ex P. Suar. n. 25.
Opinio P. Suarii ex hoc diſcrimine. n. 26.
Refertur alia opinio. n. 27.
An illa ſubjaceat damnationi? n. 28.
Non ſubjicitur damnationi, neque virtualiter. n. 29.
Præceptum de ſingulis horis eſſe præceptum de re individua, probabilius eſt. n. 30.
Quælibet hora, & quilibet Pſalmus per ſe eſt expetibilis ad Dei laudem. n. 31.
Eccleſia ita videtur intendere ſingulas horas, ſicut totum officium. n. 32.
Qui inverteret ordinem unius horæ ſine cauſa, aliqualiter peccaret. n. 33.
In materia Religionis, ſi detur dubium, eligenda eſt pars, quæ favet Religioni. n. 34.
Ut teneatur ægrotans etiam ad partem horæ, debet eſſe certum, quod abſque nocumento poſſit. n. 35.

24. EXemplum hujus quęſtionis proponi poteſt in Prima dominicali officii Canonici: circà quam inquiritur, an qui non poteſt recitare ſymbolum S. Athanaſii, preces, & reliqua, v. g. quia amputata invenit in Breviario duo folia, neque habet, unde ſuppleat, teneatur ad recitandum quatuor Pſalmos cum orationibus antecedentibus: an potius, quia non poteſt recitare totam Primam, ad nihil teneatur? Similiter qui ex matutino non poteſt recitare lectiones, & reſponſoria, ſed ſolos Pſalmos defectu Breviarii, an teneatur ad recitandam eam partem horę, quam poteſt.

25. P. Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 4. c. 28. n. 26.* ſic diſſerit: *Aliud eſt, comparare ſingulas horas Canonicas ad partes, ex quibus conſtant, aliud verò comparare omnes ſeptem horas ad totum officium unius diei, quod eſt veluti adæquata materia, vel actus hujus præcepti. Si primam comparationem faciamus, rectè dicetur, neminem obligari ad dicendam aliquam horam, qui non poſſit ſaltem majorem ejus partem dicere, quia unaquæque hora præcipitur, ut quædam actio perfecta, & ideò ſi non poſſit ita fieri, ut nomen illud mereatur, non naſcitur obligatio dicendi illam. Minor autem pars Primæ, v. gr. (& ſic de aliis) non poteſt dici Prima; immò neque dimidia pars, ſed oportet, ut ſaltem præcipuæ, & quaſi ſubſtantiales ejus partes dicantur, quæ circà etiā ſi in ſingulis horis poſſet quis dicere aliquas partes minimas, ſi nullam earum poteſt majori ex parte dicere, nihil profectò dicere tenetur, etiam ſi omnes illæ particulæ ſimul ſumptæ bonam aliquam partem totius Divini Officii conficere videantur. Quia non poſſunt per modum unius horæ, nec per modum Canonici Officii recitari. Si ergo in hoc ſenſu locutus eſt Navarrus, verum eſt ejus arbitrium, neque contra hunc procedunt objectiones factę, ut conſtat.*

26. Itaque juxta ſententiam P. Suarii, qui non poteſt dicere majorem partem Primæ, non tenetur reliquam partem recitare, quia Eccleſia pręcipit tibi, ut recites Primam; & minor pars medietate, immò nec ipſa medietas, poteſt dici abſolutè Prima; dicetur autem Prima, quamvis aliqua minor pars deſit, quia v. g. deeſt aliquod folium in Breviario, quod ſuppleri non poteſt.

27. Eandem ſententiam tenet P. Thom. Sanch. *lib. 1 Summ. c. 19. n. 8.* Ubi referens ſententiam Navarri aſſerentis, eum, qui defectu Breviarii non poſſit recitare lectiones, & earum reſponſoria, teneri ad recitandos Pſalmos ex eo principio, quod major pars trahit ad ſe minorem; reprobat hunc diſcurrendi modum, & ait: *Si matutinum eſſet feriæ, vel ſancti ſimplicis, credo, eos non excuſari, quia omiſſio trium lectionum, & earum reſponſoriorum, quę ad integrum matutinum deſideratur, eſſet materia parva, ac proinde moralem matutini integritatem non tolleret. Secus ſi eſſet matutinum feſti duplicis, aut ſemiduplicis, in quo novem lectiones, & octo reſponſoria omittenda eſſent tunc enim cum ea ſit pars notabilis, qua omiſſa non ſatisfit integrè moraliter pręcepto, ideò nullatenus id pręceptum obligat.*

28. Et quidem videbitur alicui, hanc opinionem ſubiici huic damnationi, ſi non expreſsè, ſaltem virtualiter. Nam quod eſt antecedens inferens propoſitionem damnatam, virtualiter manet damnatum, ut ſæpè diximus; ſed ex eo quòd ille, qui non poteſt recitare partem notabilem matutini, non tenetur ad reliquum ejuſdem matutini; videtur inferri à paritate rationis, quòd qui non poteſt recitare matutinum, & laudes, non teneatur ad reliquias horas: ergo ſimiliter ea propoſitio manebit virtualiter damnata.

29. Aſſero tamen, eam ſententiam Suarii neque virtualiter manere damnatam: nam ut ſępius dixi, ut propoſitio maneat virtualiter damnata ex illatione, debet illatio eſſe evidens. Ex hac autem ſententia non infertur evidenter propoſitio damnata; quia Anthores ejus ſententiæ aſſignant manifeſtum diſcrimen. Nam præceptum Officii Canonici continet materiam dividuam, quæ dividitur in ſeptem horas Canonicas; at verò præceptum, ut terminatur ad unā horam, v. g. ad Primam, cùm terminatur ad Primam, ut Primam pręceptum illud continet materiam individuam; & cùm una pars Primæ minor medietate, non ſit abſolute Prima, non cenſetur moraliter ea minor pars. Admiſſo ergo hoc diſcrimine, non infertur evidenter, quod qui non poteſt recitare matutinum, & laudes, non tenetur ad reliquas horas, ex eo quòd ille, qui non poteſt recitare majorem partem Primæ, non tenetur recitare minorem. Dicendum ergo eſt, eam ſententiam Suarii, & Thomæ Sanchez eſſe probabilem, donec Romana Cathedra non declaraverit oppoſitum.

30. Adhuc tamen probabilior mihi videtur ſententia aſſerens, pręceptum recitandi ſingulas horas, terminari ad illas diviſibiliter, ita ut teneatur quis partem horę recitare, quam poteſt, ſi reliquam partem non poteſt. Probatur. Ut pręceptum cenſeatur continere materiam individuam, requiritur, ut detur fundamentum urgens ad cenſendum, quòd tale pręceptum reſpicit partes ſuæ materię indiviſibiliter, & per modum unius ſed non datur fundamentum urgens, ut cenſeatur hoc pręceptum de ſingulis horis recitandis, reſpicere unamquamque horam indiviſibiliter, & per modum unius: ergo pręceptū de ſingulis horis recitandis non debet cenſeri continere materiam individuam; atque adeò qui non poteſt recitare aliquam partem magnam Primę, tenetur recitare reliquam partem.

31. Probatur minor. Nam quęlibet hora componitur ex Pſalmis, & quęvis oratio per ſe eſt expetibilis ad laudandum Deum, & devotionem augendam: ergo non eſt, cur Eccleſia ſuo pręcepto intendat indiviſibiliter illum ordinem Matutini, Primę, &c. & non intendat recitationem ſingulorum Pſalmorum, & orationum.

32. Confirmatur 1. Nam ſicut Eccleſia ita intendit, recitari omnes horas Canonicas, ut etiam intēdat ſingulas, veriſimile eſt, immò pluſquam veriſimile, quòd ita intendat, recitari horā Canonicam, ut intendat etiam ſingulos Pſalmos, & orationes: ergo non eſt, cur pręceptū cenſeatur procedere indiviſibiliter circà materiam cujuſlibet.

33. Confirmatur ſecundò. Si propter aliquid pręceptum recitandi Primam deberet procedere indiviſibiliter circà ſuam materiam,

maximè propter ſervandum illum ordinem, & quaſi artificium, quod habet illa hora Canonica: ſed quamvis ille ordo non ſervetur, non violatur graviter id præceptum; nam qui diceret ſymbolum S. Athanaſii ante Pſalmos, & preces diceret poſt *Pretioſa*, licèt peccaret venialiter, non tamen violaret graviter preceptum: ergo id preceptum non procedit indiviſibiliter circa ſuam materiam.

34. Confirmatur tertiò. Nam ut docui *in 1 p. Criſ. Theol. diſp. 17. ſ. 2.* cum P. Suario, Thom. Sanch. & aliis, quoties in materia favorabili, præcipue Religionis, oritur dubium ex varietate opinionum, ea opinio eligenda eſt, quæ eſt favorabilior Religioni, taliter quòd probabilitas opinionis minus favorabilis limitetur, & talis opinio non maneat practicè probabilis, ſed ſententia, quæ dicit, præceptum recitandi matutinum, vel Primam, &c. procedere diviſibiliter circa ſuam materiam, ita ut extendatur ad totam horam, & ad ſingulas ejus partes, eſt favorabilior Religioni, & cultui Dei: ergo hæc ſententia omninò eſt tenenda in praxi. Minor patet: quia favorabilius eſt cultui Dei, quod ita obligatus maneat quis ad horam recitandam taliter, quòd ſi non poſſit totam recitare, teneatur ad partem, quàm quòd excuſetur à recitanda parte, quando non poteſt recitare totam: quia, quando non poteſt recitare totam horam, magis favet cultui Dei, recitare aliquid, quàm nihil recitare.

35. Neque ex hac ſententia ſequitur, quòd ægrotus incidet in perplexitatem, & ſcrupulos. Standum enim eſt in ea doctrina, quam cum Suario, & Thom. Sanch. tradidi *c. 3.* ut obligetur infirmus recitare aliquam partem officii, debere eſſe omninò certum, quòd poteſt recitare ſine ullo nocumento; nam ſi dubitatur, an ſit nocivum, omninò non tenetur propter ibi dicta.

CAPUT V.

Enodantur nonnullæ quæſtiunculæ.

SUMMARIUM.

Quid dicendum de cæco ſciente memoriter partem officii? n. 36.
Quid de impotente ad Matutinum, & potente ad Laudes? n. 37.
Iſte utique tenetur ad Laudes, quas poteſt. n. 38.
Laudes habent formam unius horæ. n. 39.
Item, poſſunt dici in choro ſeparata. n. 40.
Quid de potente recitare unum tantùm Nocturnum ex Matutino. n. 41.

36. INquires primò, an cæcus excuſetur à recitatione partis officii, quam memoria retinet eodem modo ac ægrotus juxta dicta *n. 5.* Nam aliquibus videtur, eodem modo in cæco, qui non laborat alio morbo, quàm cæcitatis, ac in ægroto diſcurrendum eſſe, & aſſerendum. Dicendum tamen eſt, non eſſe in cæco, aliàs ſanitatis participe, eandem rationem, ac in ægroto. De ægroto enim præcipue febricitante dubitatur, an illa pars officii afferret nocumentum, & hoc modo periclitatur, quod non evenit in cæco aliàs ſano.

37. Inquires ſecundò. An qui non poteſt recitare Matutinum, poteſt autem Laudes, teneatur ad Laudes recitandas: Ratio, quæ occurrit pro parte negante obligationem, eſt, quod Matutinum, & Laudes conſtituunt unam horam; unde ſolum Matutinum non eſt hora integra, ſed pars unius horæ Canonicæ: at juxta ſententiam P. Suarii, & P. Thom. Sanch. quam *c. præc.* propoſui, non habet obligationem recitandi partem unius horæ, qui majorem partem illius non poteſt recitare: ergo qui non poteſt recitare Matutinum, quæ eſt multò major pars, non tenebitur ad Laudes.

38. Dicendum tamen eſt, eum, qui non poteſt recitare Matutinum, poteſt autem Laudes, teneri ad recitandas, etiam juxta ſententiam Suarii ſupra memoratam. Tum quia commune eſt, illas cenſeri duas diverſas horas, ut tenent plures Authores apud P. Suar. *to. 2. de Relig. tr. 1. l. 4. c. 6. n. 3.* diſtinguunt enim inter nocturnas vigilias, & Laudes, quas vocant Matutinas. Quod videtur deſumptum ex *c. 1. de celeb. Miſſ.* ubi dicitur: *Propheta dicente, Septies in die laudem dixi tibi: qui ſeptenarius numerus à nobis impletur, ſi Matutinali, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Veſperæ, & Completorii tempore noſtræ ſervitutis officia perſolvamus. Nam de nocturnis vigiliis idem ipſe Propheta ait. Media nocte ſurgebam,* &c. ubi vides, poni diverſitatem inter Matutinalem, & nocturnas vigilias; & præter nocturnas vigilias enumerari has ſeptem. Et ideo Hugo de S. Vict. *l. 2. de Eccl. offic. c. 9.* ait. *Noſtra autem conſuetudo humanæ parcens infirmitati, & labori, officio prædicto* (nocturnorum) *Laudes Matutinas continuat, & oratione una duo claudit officia.*

39. Tum etiam, quia licèt commune ſit admittere ſeptem horas Canonicas, & Matutinum, ac Laudes pro una computari; negari non poteſt, Laudes habere formam unius horæ. Nam (ut loquitur P. Suar. ubi ſupra *nu. 4.*) *Nocturni, & Laudes habent propriè initia horarum, qualia eſſe ſolent in horis diſtinctis, & hymnos diſtinctos; & Laudes habent ſuam propriam lectionem, ſeu capitulum, & alia omnia, quæ ad integritatem horæ in quacunque alia reperitur.* Quare dum dicitur, juxta ſententiam Suarii, eum, qui non poteſt recitare partem magnam horæ non teneri ad reliquam partem; id non eſt intelligendum de ea reliqua parte, quæ per ſe ſeorſim ſumpta habet formam horæ integræ, quamvis abſolutè dicatur complementum Matutini.

40. Tum præcipuè, quia Matutinum, & Laudes poſſunt dici in Choro ſeorſim abſque peccato, ſaltem ex cauſa juſta; ut de facto dicuntur in nocte Nativitatis Domini; & olim ſeparatim dicebantur. Quæ autem ſeparatim in choro dici poſſunt, habent formam horarũ diſtinctarum, quamvis abſolutè non reputentur communiter, ut diſtinctæ: præceptum autem Eccleſiaſticum reſpicit tanquam materiam dividuam orationes illas, quæ poſſunt, aut ſolent dividi.

41. Ad argumentum propoſitum initio hujus quæſtionis reſpondetur, diſtinguendo minorem: qui non poteſt recitare magnam partem unius horæ, non tenetur ad reliquam, [ſi hæc reliqua pars per ſe habeat formam unius horæ, & poſſit ipſa ſeorſim in choro recitari,] nego, [quando aliter ſe habet,] concedo. Quæ diſtinctio patet ex dictis.

42. Inquires tertiò. An qui non poteſt recitare duos poſtremos nocturnos ex matutino duplici, aut ſemiduplici, poteſt autem primum, teneatur ad hunc recitandum? Reſp. teneri etiam juxta ſententiam Suarii ſupra relatam; eo quòd quilibet nocturnus cõſideratur ad modum unius horæ integræ. Probatur. Tum quia unus nocturnus cõſtituit totum matutinum Paſchatis, & Pentecoſtæ. Tum etiam, quia Præceptum Eccleſiæ, ut terminatur ad nocturnos, continet materiã dividuã; olim enim dividebantur in choro per diverſas horas noctis: ergo præceptum obligat ad quemlibet nocturnum per ſe, etiam independenter ab alio. Et ita intelligenda eſt prædicta ſententia P. Suarii.

DISERTATIO XXXVI.

An præcepto Eccleſiaſtico ſatisfiat per ſacrilegam Euchariſtiæ ſumptionem.

CAPUT I.

Opinio damnata, ejus Authores, & fundamenta referuntur.

SUMMARIUM.

Quæ ſit propoſitio damnata? n. 1.
Argumentum à damnatione alterius propoſitionis. n. 2.
Diſcrimen inter utranque propoſitionem quoad damnationis. n. 3.
Authores pro hac propoſitione damnata. n. 4.
Duplex eorum fundamentum. n. 5 & 6.

1. PRopoſitio ex damnatis, quinquageſima quinta ſic procedit. *Præcepto communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem.* Ex qua damnatione conſtat, eum, qui ſacrilegè communicavit, non ſatisfeciſſe præcepto, ſed potius peccaſſe contra præceptum Divinum, & contra Eccleſiaſticum; atque adeò teneri adhuc præcepto humano ad communicandum digne.

2. Sed cùm Alexander VII. in primo ſuo Decreto damnaverit eam propoſitionem, quæ eſt decimaquarta: *Qui facit confeſſione voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.* Videbitur alicui non fuiſſe neceſſarium, quòd SS. D. Innocentius XI. damnaret ſimilem propoſitionem, nempe de communione ſacrilega; cùm ſit eadem ratio de utroque præcepto, tam communionis, quàm confeſſionis. Ideò Filguera in expoſitione hujus Prop. 55. ait remittendum eſſe lectorem, ut relegat ea, quæ ipſe ſcripſerat circà Prop. 14. damnatam ab Alexandro VII. ne eadem repetere cogatur. Et Lumb. *t. 3. Summ. nu. 1909.* & Hozes ad hanc propoſitionem *nu. 12.* ajunt eandem eſſe rationem de utraque propoſitione.

3. Cenſeo tamen non ſufficere damnationem ejus 14. Propoſitionis, ut hæc 55. damnata cenſeatur; ideoque hanc Innoc. XI. damnationem fuiſſe neceſſariam, propter diſparitatem, quam multi Theologi quoad hoc inveniunt inter unum, & alterum præceptum. Nam qui facit confeſſionem voluntariè nullam, non recipit Sacramentum, cùm abſolutio ſit nulla, cùm tamen ex præcepto Eccleſiaſtico teneatur accipere Sacramentum Pœnitentiæ. Quæ ratio non militat in communione; nam licèt quis communicet ſacrilegè, recipit verum Sacramentum. Et ideo ante Decretum Alex. VII. multi Doctores aſſeruerant, non ſatisfacere præcepto Eccleſiæ facientes confeſſionem voluntariè nullam; ſatisfacere verò præcepto Eccleſiaſtico, qui tempore Paſchatis communicant indignè.

4. Et quidem propoſitionem damnatam receptam fuiſſe à compluribus Doctoribus tanquam probabilem, & communem, conſtat ex multitudine Authorum, qui illam tuentur, ex quibus Falguera citat unde triginta, quamvis non omninò fideliter, dum citat pro ea, & pro ejus contradictoria P. Azor in eodem omnino loco.

5. Duo ſunt præcipua fundamenta, quibus Authores ejus opinionis ducuntur. Primum. Nam in præceptis Eccleſiæ diſtinguere eſt inter ſubſtantiam materiæ præceptæ, & modi, taliter quòd præcepti ſubſtantia non intelligatur modus præceptus, atqui Eccleſia præcipit communionem in Paſchate, in quo præcepto ipſa communio eſt ſubſtantia rei præceptæ; quòd autem recipiatur dignè, eſt modus: cũ ergo Eccleſia præcipiat ſubſtantiam, & non modum, præcipit, quod fideles communicent, non autem, quòd dignè communicent. Peccant ergo graviſſimè, qui ſacrilegè communicant, contra præceptum Divinum, ſed non contra Eccleſiaſticum.

6. Secundum. Eccleſia non poteſt præcipere, nec prohibere actus internos, ut tenent communiter Theologi, cum S. Thom. *1. 2. q. 91. art. 4*

ar.4 & quaſt.103.ar.9. Sed modus accipiendi indignè Euchariſtiam, fit plerunque per actum internum, ſcilicet per internum actum voluntatis tacendi aliquod peccatum lethale in confeſſione: ergo Eccleſia non poteſt prohibere eum modum recipiendi indignè.

CAPUT II.

Præmittitur, quid poſſit Eccleſia præcipere circà actus internos.

ARTICULUS I.

Quid poſſit circà actus mixtos ex internis, & externis?

SUMMARIUM.

Dum Eccleſia præcipit actum, indirectè injungit etiam internum. n. 7.
Qui dicantur actus mixti ex internis, & externis. n. 8.
Præceptum de actu mixto non eſt ſolùm indirectè de actu interno. n. 9.
Eccleſia poteſt præcipere directè actum mixtum. n. 10. & 11.
Eccleſia non ſolùm determinat tempus confeſſionis, ſed illam injungit. nu. 12. & 13.
Simonia mentalis ex jure Eccleſiaſtico prohibetur ab Eccleſia. n. 14.
Præceptum de actu mixto conſtat ex jure Canonico. n. 15.
Eccleſia poteſt præcipere confeſſionem de peccato purè interno. n. 16.

7. MAteriam huius capitis latè diſcuſſi *in 3. par. Criſ. Theol. diſp. 9. cap. 20. art. 12. & in 2. par. diſp 25. cap. 7.* ſed pro fundamento præſentis quæſtionis operæ pretium eſt aliqua ex ibi diſcuſſis recolere, & alia pro dignitate materiæ ſuperaddere. Et in primis, ut rectè dignoſcatur, quinam ſint iſti actus mixti, ſupponendum eſt, quoties Eccleſia præcipit actum externum, indirectè præcipere internum; quia cùm actus externus non poſſit liberè fieri ſine actu voluntatis interno, eo ipſo quòd præcipit auditionem Miſſæ, præcipit, ut velint audire Miſſam. Et quamvis hìc interveniat actus internus, & externus, ille non eſt de actibus, qui vocantur mixti.

8. Dicuntur ergo actus mixti præcipi ab Eccleſia, quando actui externo adjungitur alius actus internus, ſine quo poterat exiſtere externus, & qui conducit ad eſſe morale externi: v.g. quando Eccleſia præcipit, quòd fiat contractus validus: nam licèt contractus externus poſſit phyſicè fieri ſine intentione interna ſe obligandi, dum præcipit Eccleſia, quòd ille contractus fiat validè, præcipit etiam directè, quòd habeat animum ſe obligandi. Quòd etiam cernitur in materia præſentis quæſtionis: nam licèt actus externus recipiendi Euchariſtiam poſſit phyſicè fieri cum indignitate, puta ex ſola delectatione moroſa; ſi Eccleſia præcipit, quòd recipiatur Euchariſtia dignè, & ſine conſcientia peccati mortalis in caſu, quo ſit neceſſitas communicandi, & non ſit copia Confeſſarii, præcipit Eccleſia directè, quòd eliciat actum contritionis Charitate perfectũ. In quo dicitur Eccleſia præcipere directè actum mixtum, quia externum, & internum præcipit.

9. Aliqui Authores contendunt in iſto modo præcipiendi actum mixtum, præcipi indirectè actum internum. Contra quos graviter ſtomachatur Caramuel *in Theol. fund. editionis an. 1657. fundam. 24. n. 700.* in hæc verba: [Lego libros, etiam hominum, qui tenerentur benè loqui, & mirabilia dicunt, cùm agunt de præcepto indirecto. Audio etiam homines, qui Doctores dicuntur, & tam ſæpè de rebus, quæ indirectè præcipiuntur, volunt confidenter audiri, & loquuntur non doctè ∴. Iſti, qui tenent, Eccleſiam directè præcipere lectionem purè externam, & indirectè attentionem, me judice, improbabiliter loquuntur; & puto, me tam evidenter videre eorum errorem, ut poſſim digito illum oſtendere, & ſincero juramento firmare. Sic diſcurro. Illa præcipiuntur indirectè, ſine quibus poni non poſſunt, quæ præcipiuntur directè, at ſine attentione interna poteſt poni mera, & pura Pſalmorum & lectio externa: ergo cùm mera lectio externa directè præcipitur non compræcipitur attentio interna indirectè.] Hæc Caramuel, qui rem hanc fuſius proſequitur, & meritò. Aliud enim eſt, quòd Eccleſia præcipiat directè attentionem, quod eſt verum: & aliud, quod in hoc præcisè, quòd præcipiat recitationem, indirectè præcipiat attentionem; quod eſt manifeſtè falſum: cùm poſſit phyſicè dari recitatio ſine attentione; & conſequenter poteſt præcipi recitatio ſine eo, quòd præcipiatur attentio.

10. Jam verò, quod Eccleſia poſſit directè præcipere actum mixtum ex interno, & externo, docent communiter Doctores. Ita P. Suarez ubi infra, & apud ipſum, Angelus, Tabiena, Cajetanus, Sotus, Corduba, & Covarruvias, & jam eſt omninò certum. Primò. Nam Cathedra Romana damnavit varias propoſitiones, quæ negabant eſſe prohibitas aliquas actiones, quæ re vera ſunt mixtæ ex actu interno, & externo. Ita Alexander VII. damnavit tanquam ſcandaloſam propoſitionem aſſerentem etiam poſt Decretum Urb. VIII. eum Sacerdotem, qui acciperet duplex ſtipendium, poſſe applicare unam Miſſam pro utroque. Atqui applicatio Miſſæ includit duo, & celebrationem externam Miſſæ, & actum internum applicationis, ſive intentionis. Ubi id condemnat Alexander propter prohibitionem Urbani VIII. ergo certum eſt, quòd Urbanus potuit prohibere, & prohibuit actum mixtum ex interno, & externo, eadem certitudine, qua reliquæ damnationes, & declarationes, quas facit Romana Cathedra in materia morum, certæ ſunt.

11. Idem Alexander damnavit propoſitionem 14. ſcilicet: *Qui facit confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.* Ex qua damnatione evidenter infertur, Eccleſiam non præcipere confeſſionem utcunque, ſed confeſſionem validam; confeſſio autem valida eſt actus mixtus: includit enim confeſſionem externam, & contritionem internam.

12. Nec ſatisfacies, ſi dicas, Eccleſiam non præcipere actum internum, neque confeſſionem, ſed ſolùm deſignare tempus præcepti Divini implendi. Hinc enim ſequeretur, quòd qui facit confeſſionem voluntariè nullam, non violaret præceptũ Eccleſiæ; quod eſt contra Decretum. Inferri autem probatur: Nemo enim violat præceptum Eccleſiæ, quando Eccleſia non impoſuit tale præceptum: ſed per te Eccleſia non impoſuit tale præceptum confeſſionis, quia ſolùm deſignavit tempus; ergo qui facit confeſſionem voluntariè nullam, non violat præceptum Eccleſiæ.

13. Confirmatur primò à contradictorio conſequentis. Qui facit confeſſionem voluntariè nullam, violat præceptum Eccleſiæ: ergo Eccleſia dat præceptum non faciendi confeſſionem voluntariè nullã.

14. Confirmatur ſecundò. Qui facit confeſſionem voluntariè nullam in tempore determinato ab Eccleſia, non violat præceptum Eccleſiæ quoad tempus determinatum: ergo violat præceptum Eccleſiæ quoad nullitatem confeſſionis: ergo præceptum Eccleſiæ non ſolùm determinat tempus, ſed etiam præcipit confeſſionem validam.

15. Confirmatur tertiò. Quia cùm Eccleſia determinavit tempus confeſſionis faciendæ, potuit illud determinare dupliciter, vel determinando tempus ad confeſſionem faciendam, nulla facta mentione de valore ejus; vel determinando tempus ad confeſſionem expreſsè ut validam: ergo ex eo præcisè, quòd determinaverit tempus, non infertur, quòd qui facit confeſſionem voluntariè nullam, violat præceptum Eccleſiæ; nam ſi determinaſſet tempus primo modo, qui ſuo tempore faceret confeſſionem voluntariè nullam, violaret præceptum Divinum, non autem præceptum Eccleſiæ: ergo ſi violat præceptum Eccleſiæ; evidens eſt, quòd Eccleſia determinat tempus obligando ſimul ad confeſſionem validam. Confeſſio autem valida includit actum internum, & externum.

16. Secundò oſtenditur certitudo ejus poſitionis, quòd Eccleſia poteſt præcipere, & prohibere eos actus mixtos. Nam in genere ſimoniæ juris Eccleſiaſtici eſt ſimonia mentalis prohibita ab Eccleſia, ut conſtat ex dictis *diſert. 27. cap. 2. n. 18.* ſed ſimonia mentalis juris Eccleſiaſtici datur, cùm quis dat commodum temporale collaterali, ea intentione interna, ut ſibi conferat præbendam, in quo reperitur actus externus, & internus: ergo Eccleſia poteſt prohibere, & prohibet actum mixtum ex interno, & externo.

17. Tertiò oſtenditur ex multis teſtibus juris Canonici, in quibus Eccleſia præcipit, aut prohibet ejuſmodi actus mixtos. Quos textus refert P. Suarez *lib. 4. de legib. cap. 13. n. 3* in hæc verba: *Primum ſit cap. omnis utriuſque de pœnit. & remiſſ. quatenus præcipiendo confeſſionem annuam, præcipit dolorem neceſſarium, & confeſſionem cogitationum merè internarum. Secundum eſt cap. Dolentes de celebrat. Miſſar. & Clement. 1. eod. ubi præcipitur Clericis recitatio attenta, & devota. Tertium ex cap. commiſſa, §. cæterum de elect. in 6. ubi punitur, qui recipit beneficia abſque intentione ſuſcipiendi debitum ordinem intra annum, niſi mutata voluntate ordinetur. Quartò. Ex Clement. 1. §. verum de hæret. ubi Inquiſitores, qui ex odio, vel intentione turpis lucri omittunt contra juſtitiam, & conſcientiam procedere contra aliquem in cauſa Fidei, excommunicantur. Quintò ex Clement. 1. de ſtatu Monachor. ubi Monachus Benedictinus ſine licentia ſe conferens ad Curiam, animo accuſandi Prælatum, excommunicatur; & non ſine tali intentione. Sextò ex cap. ſi quis, 8. diſt. 30. ubi excommunicantur, qui ex contemptu, vel interna ſuperſtitione jejunium Eccleſiaſticum non ſervaverint, & non aliàs; cùm tamen contemptus interior actus ſit. Et eodem modo ſolent jura Canonica excommunicare facientes hoc, vel illud ſcienter, aut temerè, &c.*

18. Quartò oſtenditur ex eodem Suario ubi ſupra. Sequeretur enim ex oppoſito, quòd ille, qui duntaxat commiſiſſet peccata mortalia interna, v.g. delectationis moroſæ, eo anno non teneretur ad confeſſionem Sacramentalem; Eccleſia enim præcipit confeſſionem ei, qui habuerit conſcientiam peccati mortalis: ſi autem verum eſſet, quòd Eccleſia non poteſt præcipere id, quod pertinet ad actum internum, quia non poteſt de illo judicare, cùm non poſſit judicare de eo, qui habuiſſet delectationem moroſam internam, non poſſet extendere præceptum ſuum ad illum: quod eſt ingens abſurdũ, & à nemine admittendum, ut conſtat ex damnatione facta ab Alex. VII. ſup. relata.

ARTICULUS II.

An Eccleſia habeat poteſtatem præcipiendi circà actus purè internos? Circà quod exploratur mens S. Thomæ.

SUMMARIUM.

Authorum placita. n. 17.
An pro parte negante ſtet D. Thom. n. 18.
Lex alia eſt purè directiva, alia directiva, & coactiva. n. 19.
Coactiva alia eſt talis coactione interna, alia coactione externa. n. 20.
Expenditur ſenſus Angelici Doctoris. n. 21. & ſeqq.
Prima pro hoc ſenſu confirmatio. n. 24.
Alia confirmatio ejuſdem ſenſus. n. 25.

Ulterior

Ulterior probatio ex S. Thoma. n. 26.
Lex, quæ efficaciter inducit, coactiva eſt. n. 27.
Efficaciter inducit per metum pœnæ. n. 29.
In lege vis directiva aliquando ſeparatur à coactiva. n. 30.
Duplex modus negandi Eccleſiæ poteſtatem directivam in actus externos. num. 31.
Lex humana purè directiva circà actus internos poſſibilis eſt. n. 32.
Prafatus Regularis præcipere poteſt actum internum contentum ſub regula. n. 33.

17 Recepta eſt communiſſimè inter Doctores opinio, quæ negat, Eccleſiam poſſe præcipere, aut prohibere actus purè internos, licèt refragantibus non paucis, nempè, Adriano *quodlib.* 8 *art.* 2. *lit. H.* Alberto Pighio *lib.* 6. *Hierarc. Eccleſ. c.* 26. Roſella, *verb. Hæreticus.* Joanne de Medina *Cod. de oratione, quæſt.* 15. *Caramuele in Theol. fund editionis ann.* 1657. *fundamento* 25. *n.* 698. Admittunt etiam hanc poteſtatem Eccleſiæ ad actus internos omnes Doctores, qui affirmant, hæreticum purè mentalem incurrere excommunicationem. Ita (apud P. Thomam Sanchez *lib* 2. *ſum. cap* 8. *n.* 1.) Gloſſa Clem. 1. §. *verum, verb. eo ipſo, de hæreticis,* & Gloſſa, *in cap. cogitationis, verb. Patitur, de pœnit. diſt.* 1. Cardinalis, Gofredus. Abbas, Felinus, Repertorium Inquiſitorum, Stephanus, Paulus, Imola, Baldus, Ananias, Hippol. Albertinus, Giraldus, Carrevus, Bonifacius, Botta, Zaballos, Cantera, Vela, Menochius, & alii.

18. Fundamenta ſententiæ negantis non ſunt valdè efficacia. Quod præ omnibus urget, eſt, quòd credatur ea eſſe ſententia S. Th. Ego tamen id non credo, Opinor enim non eſſe adeò univerſalem ſententiam Sancti Thomæ, ut excludat omnem legem circà actus purè internos.

19. Pro quo ſupponendum eſt, duplicem eſſe legem, aliam purè directivam, & aliam directivam ſimul, & coactivam. Purè directiva eſt, quæ præcipit obſtringendo conſcientiam, cujus obligatio ſoli judicio conſcientiæ relinquitur. Et ſic valde communis ſententia docet, Clericos obligari legibus civilibus concernentibus bonum publicum; reſpectu quorum leges civiles ſolùm ſunt directivæ, & non coactivæ, nam legibus civilibus non potes cogere pœnis Clericos violantes; quod *art.* 3. latius oſtendam. Directiva ſimul, & coactiva eſt, quæ præter præceptum imponit pœnam tacitè, vel expreſsè; quæ etiam dicitur lex comminatoria.

20. Rurſus lex coactiva etiam eſt duplex: alia enim eſt coactiva coactione interna; & alia coactione externa. Coactione interna procedit, quæ præcipit aliquid ſub pœna incurrenda ante ſententiam Judicis, qualis eſt Cenſura latæ ſententiæ: ubi patrato delicto ad incurrendam pœnam non requiritur ſententia Judicis. Coactione externa procedit, cùm lex imponit præceptum ſub pœna à Judice infligenda exteriùs; quæ pœna non ſolùm eſt corporalis, ſed etiã poteſt eſſe ſpiritualis; nam quando Judex excommunicat reũ, externe procedit, & ita hujus generis eſt lex, quæ præcipit ſub excõmunicatione ferenda.

21. Ad explorandam ergo mentem S. Thomæ inveſtigandum eſt, an S. Thomas loquatur de omni lege humana circà actus internos; an ſolùm loquatur de lege humana coactiva, quæ obligat coactione externa? Primus textus S. Th. eſt *in* 1. 2. *q.* 91. *art.* 4. ubi inquirens, *Utrùm fuerit neceſſarium, eſſe aliquam legem Divinam?* Affirmativæ concluſionis hanc reddit rationem tertiam. *De his poteſt homo legem facere, de quibus poteſt judicare: judicium autem hominis eſſe non poteſt de interioribus motibus, qui latent, ſed ſolũ de exterioribus actibus, qui apparẽt: & tamẽ ad perfectionẽ virtutis requiritur, quòd in utriſq; actibus homo rectus exiſtat: & ideò lex humana nõ potuit COHIBERE, et ordinare SUFFICIENTER interiores actus, ſed neceſſarium fuit, quòd ad hoc ſupervenirct lex Divina.*

22 In quibus verbis jubeo notari eas duas dictiones *cohibere*, & *ſufficienter*. Itaque S. Thomas arguit neceſſitatem Divinæ legis ex eo, quòd circà actus internos non poſſunt leges humanæ *cohibere* actus internos vitioſos, & *ſufficienter* ordinare ad perfectionem virtutis actus internos: nam quamvis humanus legislator poſſit præcipere per leges purè directivas, iſtæ non ſunt *ſufficientes* ad compeſcendos actus vitioſos internos, dum non poteſt exequi pœnam, cujus digni ſunt violatores legis. Ideò neceſſaria fuit Lex Divina, cujus ſupremus Legislator poteſt fulminare, & exequi pœnam in violatores legis ordinantis ad perfectionem virtutis actus internos.

23. Juxtà hunc ſenſum relego textum S. Thomæ. *De his poteſt homo legem* (cohibentem, & ſufficienter ordinantem) *facere, de quibus poteſt judicare.* Et quòd iſte ſit ſenſus legitimus S. Thomæ, inde probatur, quòd ſi non intelligatur hoc modo, vitioſa videtur evadere conſequentia S. Thomæ. Nam ejus conſequentia eſt, *& ideò lex humana non potuit cohibere, & ordinare ſufficienter interiores actus.* Eſſet autem vitioſa, ſi in conſequenti poneret terminos, qui non reperiuntur in præmiſſis: Cùm ergo ſit abſurdum dicere, conſequentiam S. Thomæ eſſe vitioſam; eſt enim formaliſſimus in conſequentiis S. Doctor, eodem modo, & ſub eodem conceptu ponendus eſt ille terminus *lex* in præmiſſis, ac ponitur in conſequenti. Unde ſi in conſequenti loquitur de lege cohibente, & ſufficienter ordinante actus internos; de hac etiam loqui debet in præmiſſis.

24. Et confirmatur primò. Nam ſi ponamus ſic hunc ſyllogiſmũ: [Legislator humanus poteſt ferre legem duntaxat de illis, de quibus poteſt judicare: ſed non poteſt judicare de actibus internis: ergo non poteſt ferre legem coactivam, ſeu cohibitoriam de actibus internis] vitioſa evadit argumentatio. Simile vitium habet iſte ſyllogiſmus. [Nullus lapis eſt animal, Magnes eſt lapis: ergo Magnes non eſt animal rationale;] quæ conſequentia, licèt vera, non eſt bona: quia ponitur in conſequenti *rationale*, quod non eſt poſitum in præmiſſis. Si autem in majori poneretur expreſsè, vel implicitè rationale, bona eſſet conſequentia. Quis ergo negabit, perperam procedere conſequentiam, aſſerentem terminos, qui non ſunt poſiti in præmiſſis? Aut ergo vitioſa cenſenda eſt illa conſequentia, aut (quod omninò verum eſt) Major loquitur de ea lege coactiva, & cohibitoria. Maneat ergo firmum, Majorem ejus ſyllogiſmi eſſe hanc: *Legislator humanus poteſt ferre legem coactivam ſolùm de illis, de quibus poteſt judicare.* Et ibi lex coactiva intelligitur coactiva coactione externa.

25. Confirmatur ſecundò ex ratione, quam immediatè ſubdit Angelicus Doctor. Ait enim. *Quartò, quia ſicut Auguſtinus dicit in* 1. *de lib. arbitr. Lex humana non poteſt omnia, quæ malè fiunt, punire, vel prohibere; quia dum auferre vellet omnia mala, ſequeretur, quòd etiam multa bona tollerentur, & impediretur utilitas boni communis, quod eſt neceſſarium ad converſationem humanam: Ut ergo nullum malum improhibitum, et punitum remaneat, neceſſarium fuit ſupervenire legem Divinam, per quam omnia peccata prohibentur.* Loquitur ergo S. Thomas de lege, per quam peccata interna non maneant impunita. Quod non tollit, quòd legislator humanus ferat leges directivas obligantes conſcientiam; quarum violatio ſubiiciatur pœnis legis Divinæ, *per quam omnia peccata prohibentur* prohibitione punitiva.

26. Secundus textus S. Thomæ eſt ex 1. 2. *q.* 90 *art.* 3. *ad* 2. ubi ait: *Perſona privata non poteſt inducere efficaciter ad virtutem; poteſt enim ſolùm movere, ſed ſi ſua motio non recipiatur, non habet vim coactivam, quam debet habere lex ad hoc, quòd efficaciter inducat ad virtutem.* Ubi videtur aſſerere S. Thomas eſſe de ratione legis habere vim coactivam; & non duntaxat directivam; & conſequenter non poſſe legislatorem ferre legem, niſi de iis, de quibus poteſt judicare.

27. Sed ego exiſtimo debere intelligi S. Thomam non ita, ut ſit de ratione quidditativa legis in communi, quòd ſit coactiva, ſed ſolùm de ratione legis, *quæ efficaciter inducit* ad virtutem. Itaque juxta S. Thomam, lex non inducit efficaciter ad virtutem, niſi imponat tacitè, vel expreſsè pœnam, quam legislator poſſit exequi. Juxta quem ſenſum lex purè directiva (quam non negat S. Thomas) non inducit efficaciter ad virtutem, ſcilicet hac efficacia coactiva.

28. Tertius textus eſt *ex q.* 100. *ar.* 9 ubi inquit. *Sicut ſupra dictum eſt, præceptum legis habet vim coactivam. Illud ergo directè cadit ſub præcepto legis, ad quod lex cogit: coactio autem legis eſt per metum pœnæ: ut dicitur* 10. *& hic. Nam illud propriè cadit ſub præcepto legis, pro quo pœna legis infligitur. Ad inſtituendam autem pœnam, aliter ſe habet lex Divina, & aliter lex humana. Non enim pœna legis infligitur, niſi pro iſtis, de quibus legislator habet judicium, quia ex judicio lex punit.* Ubi ea prima propoſitio. *Præceptum legis habet vim coactivã.* Videtur univerſalis pro omni lege.

29 Aſſero tamen, eam univerſalitatem limitari per ea verba, *ſicut ſupra dictum eſt*: nam in margine correſpondente ei dictioni *ſupra*, ponitur *quæſt.* 90 *art.* 3. *ad* 2. qui eſt textus ſecundus proximè relatus, ubi dicit S. Thomas, requiri in lege vim coactivam *ut efficaciter inducat ad virtutem.* Cùm ergo dicit *præceptum legis habet vim coactivam, ſicut ſupra dictum eſt*; idem eſt, ac ſi dicat (præceptum legis habet vim coactivam, ut efficaciter inducat, ſcilicet per metum pœnæ) eum quo ſtat, quod lex purè directiva, licèt obſtringat conſcientiam, non habet vim coactivam, quia non inducit efficaciter ad virtutem ea ſpeciali efficacia, quæ oritur ex metu pœnæ.

30. Hæc omnia confirmantur. Nam S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 5. *ad* 3. expreſsè concedit, dari aliquando vim directivam in lege obſtringentem conſcientiam, ſine vi coactiva. Sic enim ait: *Princeps dicitur eſſe ſolutus à lege, quantum ad vim coactivam legis ∴. ſed quantum ad vim directivam legis, Princeps ſubditur legi, &c.* Ex quo evidenter patet, S. Thomam non negare poteſtatem directam in actus internos, ex eo, quòd non poſſit dari lex directiva in actus internos ſine coactiva, ſed potius negare poteſtatem directam ferendi legem coactivam circà actus internos.

31. P. Suarez *lib.* 4. *de legib. cap.* 12. *n.* 9. cùm cenſeat, S. Thomam negare poteſtatem directam in actus internos, ait, id ſolùm fundari in quadam ratione congruenti. Et ſubdit: & juxta illam explicanda eſt ratio D. Thomæ, & communis. Non enim eò tendit, ut perſuadeat, aliud (ſcilicet uti poteſtate in actus internos) fuiſſe omninò impoſſibile, ſed ſolùm, ut declaret, hunc eſſe ordinem conſentaneum naturæ hominis. Quo ſenſu verum eſt juxta rei naturam, & ordinariam legem, ſolum illum actum poſſe humana lege præcipi, qui poteſt per homines judicari.

32. Ex quibus conſtat, duobus modis poſſe defendi ſententiam, quæ negat Eccleſiæ poteſtatem directam in actus internos. Primo, ſi dicatur eſſe impoſſibile, quòd detur talis poteſtas, ex eo, quod non poſſit dari lex, niſi coactiva, juxta quam legislator poſſit judicare, & exequi pœnam. Quo pacto plures intelligunt ſententiam S. Thomæ. Secundo, ſi dicatur, poſſe ferri legem circà actus internos, non quia impoſſibilis ſit lex purè directiva circà illos; ſed quia is modus gubernationis imperandi ſolùm actus externos eſt conformior naturæ hominis. Quo pacto illam defendit P. Suarez.

33. Primus modus videtur mihi falſus, &, ſi ſolũ attendatur à principiis intrinſecis, improbabilis. Secundus autẽ modus probabilis eſt: ſed non nititur fundamento urgenti, ſed ſolũ cuidam congruentiæ,

quam

quam proponit P. Suarez, qui temperat eam ſententiam, aſſerens, Prælatum Regularem, in cujus regula præſcribantur actus interni, puta orationis mẽtalis, poſſe præcipere illos; quia votum obedientię Religioſæ eſt ſecundùm Regulam.

ARTICULUS III.

Rationibus oſtenditur Poteſtas directa Eccleſiæ in actus internos, contra eos, qui negant ſecundo modo proximè relato.

SUMMARIUM.

Probabilius dicitur, eſſe conformius naturæ hominis, quòd lex humana feratur ſolùm circà actus externos. n. 34.
Chriſtus D. dedit Eccleſiæ poteſtatem dirigendi ad finem ſupernaturalem, quin eam limitaverit. n. 35.
Eccleſia prohibet actum mixtum ex interno, & externo. Et quid inde pro concluſione? n. 36.
Eccleſia præcipiens actum mixtum, potuit illum præcipere per partes ſeparatim. n. 37.
Facientibus confeſſionem præcipit Eccleſia internum dolorem. n. 38.
Habet Eccleſia poteſtatem ad præcipiendum utilia pro cultu Miniſtri Sacramentorum. Et quid hinc ad concluſionem? n. 39.
Præcipit Eccleſia aliqua, quæ etiam præcepta ſunt jure Divino. n. 40 & 41.
Nova probatio deſumpta ex præſenti Decreto. n: 42.
Alia ex poteſtate Prælati Regularis. n. 43.
Alia à ſimili ex præcepto ab Eccleſia impoſito medicis pro aſſiſtentia infirmi. n. 44.

34. QUòd Eccleſia habeat poteſtatem directam circà actus internos, cenſeo veriſſimum. Ita Authores ſupra relati. Oppoſita autem ſententia, ſi procedat ſecundo modo, ſcilicet non aſſerendo impoſſibile, quòd poteſtas humana ferat legem circa id, de quo non poteſt judicare; ſed aſſerendo id eſſe conformius naturæ hominis, ut gubernatio procedat ſolùm circà actus externos, non verò circà internos, qui dicendi modus eſt probabilior, & tolerabilior, ut ſupra dixi; adhuc impugnatur primò: quia cùm finis poteſtatis legiſlativę, quam Chriſtus D. contulit Eccleſiæ immediatè, ſit in ordine ad finem ſupernaturalem; & ad hunc finem magis conducant actus interni virtutum, quàm externi; abſque ſufficienti fundamento negatur Eccleſiæ ejuſmodi poteſtas directa.

35. Secundò. Quia cùm Chriſtus D. conceſſerit Eccleſiæ poteſtatem illimitatam ad ea omnia, quæ conducunt ad vitam ęternam conſequendam, & actus interni maximè ad eum finem conducant, ſine fundamento limitatur ea poteſtas ad ſolos actus externos.

36. Tertiò. Nam, ut oſtendi art. 1. Eccleſia prohibet actum mixtum, qui componitur ex interno, & externo, qui inter ſe ſunt ſeparabiles; ſed major poteſtas requiritur ad prohibendum utrumq; quàm ad prohibendum unum ſolum: ergo ſi prohibere poteſt utrunque, internum, & externum, illos quidem ſeparabiles inter ſe: poterit etiam prohibere per ſe ſeorſim actum internum.

37. Confirmatur. Nam cum Eccleſia pręciperet actum mixtum ex interno, & externo, qui ſunt ſeparabiles inter ſe, potuit utique præcipere prius actum externum, & procedente tempore pręcipere internum; v. gr. potuit præcipere priùs orationem vocalem externam; & procedente tempore, attentionem, & devotionem internam: ergo poteſt dari præceptum Eccleſię, quod terminetur duntaxat ad actum internum; quamvis utrunque præceptum ſimul ſumptum terminetur ad actum mixtum ex interno, & externo.

38. Quartò. Nam Eccleſia præcipit facientibus confeſſionem annuam, ut eliciant contritionem, vel ſaltem attritionem: ut conſtat ex Decreto Alexandri VIII. ſupra relato; ita ut ſit ſcandaloſum id negare: ergo habet poteſtatem præcipiendi contritionem in aliis caſibus, v. g. Quidam Authores, (quos retuli *in 1. par. Curſ. Theol. diſp.* 12. *cap.* 2. *n.* 15.) docuerunt, & quidem improbabiliter, Miniſtrum deputatum Sacramenti non peccare lethaliter, quamvis illud conficiat exiſtens in peccato lethali habituali. Quare ergo Eccleſia non poterit præcipere Miniſtris Sacramentorum, ut cũ ſibi ſunt conſcii culpæ lethalis, confecturi Sacramentum, conentur ad contritionem perfectam? Deinde opinio eſt probabilis à multis tradita, non peccare lethaliter Diaconum, qui exiſtens in ſtatu peccati lethalis exercet ordinem ſuum in ſacrificio ſolemni: neque Sacerdotem, qui, dum miniſtrat Euchariſtiã fidelibus, eſt etiã peccato mortali habituali infectus. Quare ergo non poterit Eccleſia pręcipere Diacono, cũ exercet ſuũ ordinẽ, & Sacerdoti, cũ miniſtrat Euchariſtiã fidelibus, dũ ſibi conſcii ſunt lethalis peccati, ut conentur ad contritionem perfectã?

39. Confirmatur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 21. cap. 2. de communione, *Declarat* (Sancta Synodus) *hanc poteſtatem perpetuò in Eccleſia fuiſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatione, ſalva illorum ſubſtantia, ea ſtatueret, vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret.* Sed poteſt fieri, quòd Eccleſia judicet expedire ad Sacramenti, & Sacrificii venerationem, quod Sacerdos miniſtrans Euchariſtiam, accedat ad hoc Sacramentum in ſtatu gratiæ, atque adeò cum diſpoſitione contritionis perfectæ; & ſimiliter quòd Diaconus, qui miniſtrat in Miſſa ſolemni, cum eadem diſpoſitione accedat ad miniſtrandum: Ergo Eccleſia habet hanc poteſtatem pręcipiendi illis, ut conentur ad contritionem perfectam. Limitare autem propoſitionem univerſalem Concilii ad ſolos actus externos non eſt datum privatis hominibus.

40. Quintò. Eccleſia præcipit de facto multa, quæ pręcepta ſunt de jure Divino circà actus internos (nam quod aliqua poſſint præcipi lege Divina, ſimul & humana, in quibus caſibus violator peccat contra utrunque præceptũ, indubitabile eſt,) ergo habet juriſdictionẽ in actus internos; ſi enim illã non haberet in actus internos, præcipere illos non poſſet, quamvis jure Divino antecedẽter pręceptos.

41. Antecedens probatur primò. Nam Concilium Tridentinum. *Omnibus Chriſti fidelibus interdicit, ne poſt hac de Sanctiſſima Euchariſtia aliter credere, docere, aut prædicare audeant, quàm, ut ex hoc præſenti decreto explicatum, atque definitum.* Quæ ſunt formalia verba Concilii ſeſſ. 13. in Decreto de ſanctiſſima Euchariſtia. Interdicit ergo aliter credere, cùm aliter credere ſit actus internus. Quod præceptum credendi reperies paſſim, non ſolùm in Trid. ſed in aliis Conciliis Generalibus, non ſolùm definiendo, ſed etiam præcipiendo. Dicere autem, quòd Concilia generalia, dum id præcipiunt, excedunt ſuam poteſtatem, eſſet impium.

42. Probatur ſecundò idem antecedens. Nam in hoc decreto SS. D. Innocentii XI. multas opiniones, quę verſantur circà actus internos, & pertinent ad jus Divinum, damnat, & ſimul prohibet, ne quis in praxi eis utatur: illis verbis: *Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Divini judicii, prohibet omnibus Chriſti fidelibus* ∴. *ne prædictas opiniones; aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.* Hujuſmodi autem opiniones damnatę, quę verſantur circà actus internos, plurimę ſunt in hoc decreto. Tales ſunt quinta, ſexta, & ſeptima de actu dilectionis Dei; decima, & undecima de actu interno dilectionis proximi: decima tertia, & duę ſequentes de deſiderio mortis proximi, decima ſexta, decima ſeptima, decima nona, & quatuor ſequentes de actu Fidei Divinę, ſicut & propoſitio ultima. Talis eſt etiam propoſitio prima ex damnatis in Decreto Alexandri VII cujus praxim idem Pontifex prohibet.

43. Sextò. Nam quod attinet ad Pręlatos Regulares, negari non poteſt, eos poſſe pręcipere actus internos, quando regula, quam ſubditi ſponte ſuſceperunt, pręſcribit actus internos. In multis enim ordinibus Regularibus pręſcribit Regula orationem mentalem: & hi regulares ſpontè emiſerunt votum obedientię ſecundùm regulam: ergo ſi Pręlatus pręcipiat in virtute ſanctę obedientię orationem mentalem, tenentur obedire: poſſunt ergo obligari ad actus internos. Et ita docet P. Suarez relatus ſupra in fine art. 2.

44. Septimò. Nam ſicut Eccleſia pręcipit Medicis, ut obſtringant ęgrotos, ut ſaltem tertio ægritudinis die Sacramentum pœnitentię recipiant; ita etiam potuit obligare ęgrotos, ut ſi non confiteantur eo tertio die, ſaltem eliciant actum contritionis perfectę pro ſecuritate ſuę ſalutis ęternę: quomodo enim negari poteſt, quòd Chriſtus non conceſſerit Eccleſię hanc poteſtatem, cùm maximè conducat ad ſecuritatem ſalutis ęternę?

ARTICULUS IV.

Primus modus negandi Eccleſię poteſtatem in actus internos efficaciter confutatur.

SUMMARIUM.

An poſſit quis præcipere ea, de quibus nequit judicare? n. 45.
Plures pœnæ imponuntur ab Eccleſia, antequam Judex poſſit cognoſcere de delicto. n. 46
Non omnis lex debet eſſe coactiva. n. 47.
Princeps ſubjicitur legi, & non coactivè. n. 48.
Et Clericus quandoque legi civili. n. 49.
Prælatus Regularis poteſt præcipere ſubditis orationem mentalem. n. 50.
Lex naturalis ſolùm eſt directiva. n. 51.
Ex poteſtate Eccleſiæ ad præcipiendos actus mixtos benè infertur poteſtas ad internos. n. 52. & 53.

45. QUi ſic procedunt, docent, Eccleſiam non poſſe pręcipere actus internos, eo quòd nullus legiſlator poteſt pręcipere ea, de quibus non poteſt judicare, & quorum violationem non poteſt punire defectu cognitionis cauſę; ſed Eccleſia non poteſt judicare de actibus internis, nec punire poteſt violationem legis de actibus internis, defectu cognitionis cauſę: ergo Eccleſia pręcipere non poteſt actus internos. Cujus ſyllogiſmi major co nititur fundamento, quod omnis lex cogit ad ſui obſervationem; ſed non poteſt intelligi, quomodo cogat, niſi metu pœnę exequendę à judice: ergo pręcipere non poteſt niſi ea, de quibus poteſt judicare, & punire. Exiſtimant autem defenſores hujuſmodi opinandi, hunc diſcurſum eſſe S. Th. *ſed art.* 2. oſtendi, aliam eſſe mentem S. Thomæ.

46. In duobus ergo exorbitat hic diſcurrendi modus. Primò in eo, quòd intendat, legiſlatorem non poſſe ferre legem, niſi ipſe legiſlator, (ſive Judex nomine legiſlatoris) cognoſcere poſſit de violatione legis, ut puniat. Et hoc eſt manifeſtè falſum. Sunt enim multæ leges in Eccleſia, quę important pœnam ipſo facto incurrendam antequam legiſlator, vel Judex poſſit cognoſcere de violatione illarum;

quales ſunt, quæ afferunt excommunicationem latæ ſententiæ, quæ pœna incurritur, antequam Judex poſſit cognoſcere de delicto, ob quod ea pœna eſt impoſita. Ejuſdem ordinis ſunt leges, quę afferunt pœnam ſuſpenſionis, vel interdicti ipſo facto incurrendam : Sicut etiam leges, quæ imponunt irregularitatem propter delictum : item quę imponunt impedimétum dirimens matrimonium propter crimen. Quæ omnes pęnę incurruntur, quamvis nullus Judex cognoſcat de delicto. Aſſignent ergo adverſarii rationem, quare Eccleſia nõ poſſit prohibere hæreſim internam ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ; quidquid ſit, an de facto ſic eam prohibuerit, an non.

47. Exorbitat ſecundò is dicendi modus in eo, quod contendit, omnem legem eſſe debere coactivam metu pœnæ taliter, quòd Judex poſſit judicare de violatione ejus, & punire: ita ut ſi lex non ſit hoc modo coactiva, non poſſit ferri à legiſlatore. Et quia leges de actibus internis non poſſunt eſſe coactivæ hoc modo, ideò exiſtimant, Eccleſiam non poſſe ferre leges de actibus internis. Convincetur autem is dicendi modus, ſi probemus, poſſe dari leges directivas, ſine eo, quòd ſint coactivæ metu pœnæ.

48. Probatur primò. Nam ut ſupra docui art. 2. ex S. Thoma, Princeps ſubiicitur ſuæ legi concernenti bonum commune; & non ſubiicitur ſuę legi quoad vim coactivam, ſed ſolùm quoad vim directivam: ergo in lege ſeparabiles ſunt vis directiva, & coactiva. Poterit ergo Eccleſia ferre leges directivas obſtringentes conſcientiam, circà actus internos ſine eo, quòd habeant vim coactivam.

49 Probatur 2. Leges civiles concernentes bonum commune univerſorum obligant etiam Clericos, v.g. taxa frumenti, & aliarum mercium facta à Principe, & alię ſimiles; & tamen eę leges nõ obligant Clericos vi coactiva; nõ enim poteſt Judex civilis de eorũ violatione judicare, neq; eos punire: ergo ſolùm obligant vi directiva: ergo poſſunt leges eſſe directivę ſine eo, quòd ſint coactivæ. Poterit ergo Eccleſia pręcipere actus internos directivè, quãvis non poſſit coactivè.

50. Probatur tertiò. Regularibus, in quorum Regula præſcribitur oratio mentalis, poteſt Prælatus pręcipere orationem mentalem in virtute voti obedientiæ, cui ſe ſponte ſubiecerunt: & tamen hoc pręceptum ſolùm eſt directivum, & non coactivum, cùm Prælatus non poſſit cognoſcere, an ſubditi mentaliter oraverint, atque adeò nec punire ejuſmodi violationem: ergo vis directiva in lege ſeparabilis eſt à vi coactiva, & poteſt directiva ſine coactiva reperiri.

51. Probatur quartò. Lex naturalis, prout condiſtinguitur à Divina, & ęterna, eſt ſolùm directiva, & non coactiva ex metu pœnæ; ſolùm enim reſpicit conſcientiam, & optimè intelligitur, quòd poſſit obſtringere conſcientiam, ſine eo, quòd cogat metu pęnę: poteſt ergo dari lex directiva ſine eo, quòd ſit eo modo coactiva. Poterit ergo lex Eccleſię, obligare ad actus internos, ſicut lex naturalis obligat ad illos.

52. Probatur quintò. Nam ſi ad rationem legis requireretur, quòd eſſet eo modo coactiva, ut poſſet Judex punire violationem ejus, cognoſcendo illam, & judicando de illa, fieret, quòd nõ poſſet Eccleſia ferre legem circà actus mixtos: Eſt autem jam omninò certũ, quod Eccleſia poteſt ferre legem, & quod de facto multas leges tulit, circà actus mixtos, ut conſtat ex art. 1. ergo illud non requiritur ad rationẽ legis. Sequela patet. Nã celebratio Miſſę pro fundatore, vel pro dãte ſtipendium, &c. Eſt actus mixtus ex celebratione, & applicatione interna Sacerdotis: & de hac ſecunda non poteſt judicare Eccleſia, cũ ſit actus omninò internus? Nã ſi ipſe dicat ſe obtemperaſſe legi, cum illam violavit: quomodo probabitur violatio? Quòd idẽ in ſententiis aliis poterit reperiri. Ex quo fit, quòd vel negandum eſt, poſſe Eccleſiam pręcipere actus mixtos, vel concedendum, quòd poteſt utroſq;. Cùm ergo certum ſit, poſſe Eccleſiam pręcipere actus mixtos, pro certò etiam haberi debet, poſſe pręcipere etiam purè internos.

53. Confirmatur. Benè valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis in argumentatione legitima: ſed ex argumento proximè facto conſtat, eſſe legitimã hanc argumentationem. [Eccleſia non poteſt pręcipere actus purè internos: ergo neque actus mixtos:] ergo benè valet. [Eccleſia poteſt pręcipere actus mixtos: ergo poteſt pręcipere actus purè internos.]

CAPUT III.

Quàm ſit jam certum, Eccleſię pręceptum non impleri per ſacrilegam Euchariſtiæ ſumptionem?

SUMMARIUM.

Non ſatisfieri præcepto Eccleſię per ſacrilegam Euchariſtiæ ſumptionem, certum jam eſt. n. 54.
Ante hoc decretum injungebatur reverentia, ex qua conſtabat interna diſpoſitio. n. 55.
Prudenter infertur ex determinatione præcepti Divini hęc interna diſpoſitio. n. 56. & 57.
Urgentior probatio ex præcepto accedendi in ſtatu gratiæ. n. 58.
Eccleſia, dum præcipit communionem, & ſubſtantiam præcipit, & modum. n. 59.
Extra dubium eſt, poſſe Eccleſiam pręcipere actus mixtos. n. 60.

54. QUamvis propoſitio damnata fuerit communiter admiſſa, tanquam probabilis; jam eſt omninò certa, ejus contradictoria, non ſolùm in ratione generali damnationis factę per Romanam Cathedram, ſed ex ſpeciali ratione: legiſlator enim in hoc decreto declarat intentionem ſuæ legis eſſe, obligare non ſolùm ad ſumendam Euchariſtiam in Paſchate, ſed etiam ad ſumendam eam dignè, ſive cum debita diſpoſitione. Quòd enim detur poteſtas in Eccleſia ad præcipiendum actum mixtum ex interno, & externo, certum eſt *ex cap. præced. art.* 1. ſicut etiam eſt certum, ſumptionem Euchariſtiæ cum interna diſpoſitione debita, eſſe actum mixtum: quod autem de facto utatur Pontifex hac poteſtate, declarando eſſe ſuam intentionem, obligare ad ſumptionem Euchariſtię cum tali diſpoſitione, ex hac damnatione certum relinquitur.

55. Ante hoc decretum, ſufficienter propoſitum erat hoc pręceptum in Eccleſia, dignè communicandi, *in cap. omnis utriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* illis verbis: *Suſcipientes reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum.* In illo enim verbo *reverenter* ſatis expreſſerat Eccleſia obligationem recipiendi Euchariſtiam impoſitam ab Eccleſia, ſcilicet recipiendi Euchariſtiam cum debita diſpoſitione interna: Sed quia multi exiſtimant, per illud intelligi reverentiam externam; jam per hanc damnationem declarat Pontifex intelligi internam, ſcilicet diſpoſitionis debitæ.

56. Probant alii certitudinem hujus aſſertionis hoc argumento. Etenim cùm detur præceptum Divinum ſuſcipiendi Sacram Euchariſtiam cum debita diſpoſitione, & Deus non determinaverit tempus illam ſuſcipiendi; Eccleſia determinavit tempus Paſchatis ad illud ipſum Divinum præceptum implendum: ergo Eccleſia determinavit tempus ad illud ipſum præceptum implendum: ergo determinans tempus præcepit impleri illud ipſum præceptum Divinum ſuſcipiendi Euchariſtiam cum debita diſpoſitione.

57. Quo argumento ſatis prudenter colligitur, hoc modo impoſitum eſſe præceptum ab Eccleſia: Sed quia aliqui Authores videntur illam argumentationem reducere ad hoc, quod impoſſibile fuerit; Eccleſiam, dum determinat tempus, non potuiſſe aliter præcipere; pro hac ſecunda parte non admitto illam argumentationem. Tum quia ſolùm loquimur in quæſtione de facto: Tum etiam quia potuit Eccleſia pręcipere ſumptionem Euchariſtiæ abſtrahendo à diſpoſitione. De facto autem utrunque præcipit.

58. Multò urgentius demonſtratur. Præceptum Eccleſiæ de ſuſcipiendo Euchariſtiæ Sacramento cum debita diſpoſitione, ex duobus ſacris Canonibus ſimul ſumptis, conſtat. Nam *cap omnis utriuſque*. Præcipitur ſumptio ſacræ Euchariſtiæ in Paſchate: & in Concilio Trident. *ſeſſ.* 13. *cap.* 7. præcipitur, ut quotieſcunque fidelis ſuſcipit ſacram Euchariſtiam, accedat cum debita diſpoſitione, illis verbis: *Cavere ille debet, ne abſque magna reverentia, & ſanctitate ad id percipiendum accedat.* Ubi immediatè declarat, quam probationem adhibere debeat ſuſcepturus Euchariſtiam, ut accedat in ſtatu gratię. Tum ſic; Eccleſia præcipit utrunque, & quòd fidelis accipiat Euchariſtiam in Paſchate, & quòd nunquam accipiat illam ſine debita diſpoſitione: ergo qui Euchariſtiam accipit in Paſchate ſine debita diſpoſitione, nõ implet totũ pręceptũ Eccleſię. Quòd enim id pręcipiat Eccleſia per unũ, aut per duos canones, non mutat diſpoſitione.

59. Ex dictis facilè ſolvuntur argumenta propoſita cap. 1. pro opinione damnata. Ad primum reſpondeo, omittendo, quòd quando Eccleſia præcipit præcisè ſubſtantiam actus, non manet pręceptus modus; nego tamen, quod Eccleſia pręceperit duntaxat ſubſtantiam ſacrę communionis; pręcepit enim etiam modum, ſive diſpoſitionem debitam ad ſacram communionem. Nam *in cap. omnis utriuſque*. Pręcepit ſubſtantiam, & Tridentinum *eo cap.* 7. pręcepit modum, ſive diſpoſitionem: Dato, & non conceſſo, quod *in cap. omnis utriuſque*. Modus non ſit pręceptus. Nam revera in eo verbo *reverenter*, ſatis exprimitur modus, ſeu diſpoſitio, ſub qua accipienda eſt ſacra Euchariſtia.

60. Ad ſecundum reſpondeo primò, negando, quòd Eccleſia non poſſit pręcipere actus internos: ut conſtat *ex cap. præcedenti*. Reſpondeo ſecundò, omittendo, quòd non poſſit pręcipere actus merè internos: nam certum eſt poſſe pręcipere actus mixtos ex interno, & externo. Communio autem cum diſpoſitione interna debita eſt actus mixtus; atque adeò optimè poteſt ab Eccleſia pręcipi.

DISERTATIO XXXV.

Quomodo ſuſceptio frequens Euchariſtię ſit ſignum prędeſtinationis.

NON INDIGET SUMMARIO.

1. PRopoſitio quinquageſima ſexta ex damnatis in hoc Decreto ſic ſe habet: *Frequens confeſſio, & communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.* Quam propoſitionem in nullo ſcriptore invenire potui. Illa tamen communiter attribuitur alicui ex illis, qui pertinaciter propugnabant, prębendam eſſe quotidianam communionem omnibus indiſcriminatim, dummodò non habeant conſcientiam peccati lethalis. Illi enim tanta contentione ſuam opinionem propugnabant, ut ad non pauca abſurda devenerint: ſed quę jam correcta ſunt per Decretum D. Innocentii XI. Quam materiam latè tractavi *in ... Criſ. Theol. diſp.* 66. & ibi oſtendi, multos dicendi modos in hac materia manere reprobatos,

batos, ſive antiquatos vi ejus Decreti Pontificia.

2. Pro explicanda ergo certitudine hujus damnationis, præmittendum eſt, notam, ſive ſignum Prædeſtinationis dici illud, ex quo probabiliter, ſive conjecturaliter colligitur, aliquem conſecuturum eſſe æternam beatitudinem. Sicut etiam ſignum reprobationis eſt illud, ex quo probabiliter colligitur, aliquem ſecuturum eſſe æternam damnationem.

3. Igitur prælata propoſitio triplici ex capite delirat. Primò, quia ſupponit, eum, qui gentiliter vivit, id eſt, depravatis, & corruptis continuò moribus, ſe rite diſponere quotidie, vel frequenter ad Sacramenta recipienda. Nam frequenter pœnitet ex corde ſuorū peccatorū, & depravatę vitę, & ſub hac pœnitentia accipit Euchariſtiam eadé frequentia, impoſſibile moraliter eſt, quod diù perſeveret in depravata vita. Quòd ſi diù perſeverat in illa, quamvis ore confiteatur, impoſſibile eſt, quòd eū verè pœniteat, & rectè diſponatur frequenter cū vero propoſito frequenter renovato non peccandi de cętero.

4. Secundò, quia cùm moraliter certum ſit, eum, qui gentiliter vivit, & depravatis moribus vitam continuat, ſi accedat ad Sacramenta, male, & indignè ſe diſponere ad ea recipienda; & conſequenter ſacrilegam in eo eſſe receptioné ſacramentale, ea propoſitio indicat, ea receptionem ſacramentorū, quantumvis ſacrilegam, eſſe ſignum, ſive notam prædeſtinationis. Quo quid abſurdius excogitari poteſt? Quomodo enim ex continuatione ſacrilegiorum poteſt colligi probabiliter, quòd homo ſacrilegus obtinebit æternam beatitudinem?

5. Tertiò, quia nullum eſt verum ſignum prædeſtinationis, niſi aſſocietur diuturna obſervantia mandatorū Dei. Et ita P. Montoya tomo de prædeſtinatione, *diſp. 55 ſect. 3. n. 10* poſtquam in corollario 1. dixit: *Diuturna igitur, & perſeverans obſervantia Divinæ legis eſt præcipuum ſignum prædeſtinationis.* Poſteà num. 11. ſubjungit. *Secundum corollarium eſt, ex prædicto ſigno tanquam vim participare reliqua, quæ verò ſigna ſunt.* Juxta quem ſenſus frequens confeſſio, & communio, quæ dicitur eſſe ſignum prædeſtinationis, vim talis ſigni participat ex diuturna obſervantia Divinæ legis: ergo nullam vim talis ſigni habet, ſi vita ſit depravata, & mores continuò corrupti.

6. Confirmatur. Nam una conjectura in re facti, vel faciendi deſtruitur per aliam fortiorem, immò & æquè fortem: ſed fortior conjectura, ſive fortius ſignum reprobationis eſt gentiliter vivere, quàm communicare frequenter ſine rectitudine morum: ergo conjectura prædeſtinationis, quæ colligeretur ex ea communione frequenti, deſtruitur per hoc, quod ille vivat gentiliter, & corruptis moribus ſcateat.

DISERTATIO XXXVI.

An ad Sacramentum pœnitentiæ ſufficiat attritio naturalis ex motivo honeſto.

SUMMARIUM.

Refertur propoſitio damnata, & quæſtio duplex excitatur. n. 1.

Nomine attritionis naturalis venit dolor de peccato conceptus ex motivo purè humano. n. 2.

Talis dolor non ſufficit ad valorem, neque ad fructum Sacramenti. n. 3.

Diſcrimen inter hunc dolorem, & illum, qui concipitur ex metu pœnæ ut inflictæ à Deo. n. 5. & 6.

Dolor purè naturalis non ſufficit. Ex Tridentino. n. 7.

Dolor poteſt eſſe ſupernaturalis ſolùm quoad modum. n. 8.

Attritio entitativè naturalis nequit de facto deſervire ad fructum Sacramenti. n. 9.

Neque poteſt deſervire ad valorem. n. 10.

Probatio deſumpta ex Tridentino. n. 11.

1. PRopoſitio quinquageſima ſeptima inter damnatas, ſic ſe habet: *Probabile eſt ſufficere attritionem naturalem modò honeſtam.* Et quidem *in 3. par. Curſ. Theol. diſp. 71.* per totam debellavi propoſitionem hanc. Et pro integritate materiæ in hoc volumine aſſumptę repetam per compendium, quæ ibi latius tractata ſunt. Et ſub hoc titulo continentur duæ quæſtiones. Prima, An ad effectum Sacramenti pœnitentiæ conſequendum ſufficiat attritio naturalis? Secunda, an ſaltem ſufficiat ad valorem Sacramenti?

2. Eſt autem attritio naturalis illa, quæ efficitur ex motivo purè humano, & nullatenus ſupernaturalis, qualis eſt dolor de peccato, v. g. ex timore infamiæ apud homines, & non ut reſpicit Deū tanquam ultorem peccati. Dolor autem de peccatis ex terrore malorum temporalium, quatenus à Deo infliguntur in pœnam peccati, non elicitur ex motivo merè humano; id enim eſt motivum ſupernaturale, quia reſpicitur Deus ut juſtus vindex peccati. Ex quo videndi ſunt P. Suarez *to. 4. in 3. par. diſp. 5 ſect. 2.* & P. Coninch *3. p. q. 1. dub. 5. a. 18.*

3. Partem affirmativam in utraque quęſtione ſubjacere huic damnationi, compertum eſt. Nam cum hæc damnatio declaret: *Non ſufficere*, intelligitur ad Sacramentum pœnitentiæ, & Baptiſmi in adulto. cum ergo non diſtinguat inter effectum, & valorem Sacramenti, ſed univerſaliter & indefinitè declaret non ſufficere, manifeſtum eſt, quòd declarat, neque ſufficere ad conſequendum fructum Sacramenti, neque ad valorem ejus.

4. Et ulterius procedit damnatio, quæ non ſolùm condemnat propoſitionem abſolutam, ſed etiam modalem, aſſerit eſſe ſcandaloſe dicere, eſſe probabile, quòd ſufficiat attritio naturalis.

5. Dices: ergo eodem modo ſe habet hæc propoſitio, ac illa, quæ dicit (Probabile eſſe, quod ſufficiat attritio habita ex terrore malorum temporalium, quatenus à Deo infliguntur in pœnam peccati.) Probatur conſequentia: nam *diſſer. 2. cap. 5. ar. 3. n. 72.* diximus. Hanc, ſi dicatur in eo ſenſu, quòd re ipſa advertenter poteſt practicari, ſubjacere damnationi primę propoſitionis: juxta quam damnationem nemo poteſt deducere ad praxim opinionem probabilem minus tutam, verſantem circà valorem Sacramenti, cùm tamen hęc ſecunda propoſitio ſit minus tuta, & procedat circà valorem Sacramenti.

6. Reſpondeo, latiſſimum eſſe diſcrimen inter utranque propoſitionem, nam quæ reſpicit Deum ut ultorem peccati per pœnas temporales, eſt probabilis, quamvis, quia verſatur circa valorem Sacramenti, & eſt minus tuta, non poſſit aſſumi ad recipiendum validè Sacramentum. Hęc autem quinquageſima ſeptima non eſt probabilis. Conſiſtit autem diſcrimen in hoc, quòd qui poſt unam confeſſionem bona fide jam anteà factam, qui conſcius ſibi eſt [illegible] reſpiciente Deum ut ultorem peccati per pœnas temporales, facturus poſteà ſecundam confeſſionem, non tenetur repetere primam, neq; iterū confiteri peccata expoſita in prima confeſſione, quia probabile eſt, illam primā confeſſionem eſſe validā, & [illegible] Qui vero recordatur, ſe feciſſe confeſſionem cum ſola attritione naturali, tenetur repetere omnia peccata ejus confeſſionis, quia juxta hanc damnationem non eſt probabile, quod fecerit confeſſionem validam.

7. Jam verò attritionem ſufficientem ad conſequendum effectum Sacramenti eſſe non poſſe naturalem, neque ex motivo purè humano habitam, manifeſtè probatur ex Trident. *ſeſſ. 14. cap. 4.* de Sacramento pœnitentiæ, ubi definit, attritionem, *quæ ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentię impetrandam diſponit, donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum*: ſed dolor de peccatis naturalis, & ex motivo purè humano, non eſt donum Dei, neque Spiritus ſancti impulſus: ergo ejuſmodi dolor naturalis non diſponit ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam. Minor patet: nam donum Dei, & impulſus Spiritus ſancti, eſt quid ſupernaturale, dolor autem naturalis, implicat, quod ſit quid ſupernaturale. In 3 *par. Curſ. Theol. diſp. 71 cap. 2. n. 8. & 9.* [illegible] varias cenſuras, quibus plures Theologi reprobarunt hanc propoſitionem 57.

8. Et ibidem n. 10. obſervavi eſſe aliquos Theologos, qui propugnant dari attritionem entitativè naturalem ex motivo ſupernaturali, quæ ideo eſt ſupernaturalis quoad modum. Quæ [illegible] ſententia non ſubjicitur huic damnationi. Et ratio eſt clara, quia attritio, quæ reſpicit motivum ſupernaturale, & eſt ſupernaturalis quoad modum, eſt donum Dei, & ex impulſu Spiritus ſancti: ergo non eſt abſolutè attritio naturalis. Et hæc obſervatio procedit de ſententia illorum Theologorum.

9. Nam mea ſententia, licèt admittat, actum entitativè naturalem poſſe attingere objectum, & motivum ſupernaturale, adhuc non admittit, quod attritio entitativè naturalis, licet ſupernaturalis quoad modum, poſſit de facto deſervire ad juſtificationem in Sacramento. Nam cùm intellectus cognoſcit illud objectum ſupernaturale, tunc voluntas potens attingere illud actu naturali, & ſupernaturali, ſi habeat à Deo miniſtrum concurſum ad utrumque actum, poterit elicere utrumque. Cùm autem voluntas nunquam eliciat duos actus circa idem omninò objectum, philoſophandum eſt in hac materia, ſicut philoſophamur circà duos actus ſolo numero diſtinctos circa idem objectum. Sicut ergo dicimus, voluntatem non elicere hos duos actus numero diſtinctos, quia Deus præſtat concurſum ad unum, & non ad alios, ſic enim determinat Deus quoad individuum: ſic ſi [illegible] circà idem objectum ſupernaturale non habet voluntas eos duos actus ſupernaturalem, & entitativè naturalem, quia cùm intellectus cognoſcit objectum ſupernaturale, cum voluntas non poſſit duos actus elicere circà illud, Deus determinat offerendo concurſum ad actum entitativè ſupernaturalem, & negando concurſum alteri.

10. Et quod attinet ad ſecundam quæſtionem, non ſufficere ad valorem Sacramenti pœnitentiæ attritionem naturalem, conſtat, ut dixi, ex hac damnatione. Et oppoſitam opinionem reprobant authores non pauci, ut notavi in ea *diſp. 71. cap. 3.* Nam P. Vaſquez *3. par. quæſt. 92. art. 3. d. 9.* affirmat, ei deficere fundamentum probabilitatis. P. Caſtro Palao *tom. 2. tract. 23. diſp. unic. punct. 7. num. 5.* eam reprobat, per eum terminum *condemnatur*. P. Fagundez *lib. 2. in 2. Eccl. præcep. cap. 5. n. 6.* negat eſſe probabilem.

11. Oſtenditur falſitas propoſitionis damnatę. Nam, ut loquitur Triden. *ſeſſ. 14. cap. 3.* de Sacrament. pœnitentię. Actus pœnitentis, *quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requiruntur, hac ratione pœnitentiæ partes dicuntur.* Ex quibus verbis conſtat, quod attritio (vel contritio) quatenus requiritur ad juſtificationem, eſt pars Sacramenti: ſed attritio, quatenus requiritur ad juſtificationem, eſt donum Dei, & impulſus Spiritus ſancti; ergo pars Sacramenti eſt, donum Dei, & impulſus Spiritus ſancti. Sed attritio naturalis non eſt donum Dei, neque impulſus Spiritus ſancti: ergo attritio naturalis nequit eſſe pars eſſentialis Sacramenti [illegible] adeo tale Sacramentum eſt invalidum.

DISER-

DISERTATIO XXXVI.

An confeſſario interroganti teneatur pœnitens fateri conſuetudinem peccandi?

CAPUT I.

Præmittuntur aliqua ubi an teneatur quis per ſe confiteri conſuetudinem peccandi?

SUMMARIUM.

Refertur propoſitio damnata. n. 1.
An benè tribuatur talis propoſitio P. Granado? n. 2.
An ſit opus aliquando confiteri bis idem peccatum? n. 3.
Quid dicendum de obligatione confeſſarii in ordine ad abſolutionem pœnitentis ritè diſpoſiti? n. 4 & 5.
An debeat fidem habere aſſerenti ſe eſſe ritè diſpoſitum ad abſolutionem? n. 6.

1. PRopoſitio quinquageſima octava ex damnatis in hoc decreto hæc eſt: *Nemo tenetur confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.* Hanc docuit, & multis probare conatus eſt Joannes Sancius in ſelect. *diſp.* 9. adeò ut aſſeruerit, interrogatum à confeſſario de conſuetudine poſſe negare cum æquivocatione. Et contra ipſum dixit Lugo Card. *diſp.* 14. *de pœnit. ſect.* 10. *n.* 172. *Hoc eſt contra omnes Theologos, contra praxim Eccleſiæ, & contra finem hujus Sacramenti.* Et meritò, ut ex dicendis conſtabit.

2. Mag. Hozes in expoſit. hujus prop. citat pro hac opinione damnata P. Granadum *in tract.* 9. *de pœnit. diſp.* 9. *num.* 16. vellem tamen, ut legiſſet textum P. Granadi, & non adeo fideret citationibus aliorũ, maximè in re tanti præjudicii. Nam in primis P. Granadus in eo loco neque unum verbum habet de conſuetudine confitenda, aut neganda, ſolum enim ibi agit de circunſtantia quantitatis in furto: de qua propoſuerat objectionem Soti contra aggravantes circunſtantias non confitendas. Quam ſolvit his verbis: *Reſpondetur, nunquam eſſe licitum mentiri in confeſſione, & interdum jam diximus accidere poſſe ut pœnitens tas circunſtantias confiteri teneatur: Unde ſi confeſſarius interroget ex cauſa rationabili; & ad confeſſionem neceſſaria, non dubium eſt, quin pœnitens omninò teneatur veritatem declarare.* Ex quibus verbis colliget lector, quàm longe diſtet P. Granadus à propoſitione damnata. Sicut & P. Suarez, cui Filguera attribuit propoſitionem damnatam: de quo inferius loquar.

3. Fundamentum præcipuum Sancii eſt. Quia nemo tenetur confiteri bis idem peccatum: ſed quis poſt multa peccata, v. g. adulteria diuturno tempore patrata, & jam confeſſioni expoſita, reincidit ter, vel quater, ſi hæc tria, vel quatuor peccata confitetur de præſenti, & cogitur confiteri conſuetudinem antecedentem, cogitur utique ad confitenda peccata præterita in tali conſuetudine incluſa. ergo nullo modo tenetur ad talem conſuetudinem confitendam.

4. Secundum fundamentum eſt. Nam ubi pœnitens eſt rectè diſpoſitus cum vero dolore de peccatis, & propoſito non peccandi de cætero, confeſſarius tenetur ſtatim impendere abſolutionem: ſed poteſt pœnitens eſſe rectè diſpoſitus cum vero dolore, & propoſito, quamvis nolet fateri conſuetudinem: ergo etiam nolens confiteri conſuetudinem, debet abſolvi, & conſequenter pœnitens non tenebitur ad illam confitendam.

5. Confirmatur primò. Ideò enim poſſet confeſſarius interrogatione ſua cogere ad confitendum conſuetudinem, ut videat, an expediat negare, aut diſferre abſolutionem, donec auferat, aut minuat conſuetudinem: ſed dum pœnitens eſt rectè diſpoſitus cum eo dolore, & propoſito, non poteſt confeſſarius negare, aut diſferre abſolutionem; ergo neque poteſt ſua interrogatione cogere, ut confiteatur conſuetudinem.

6. Confirmatur ſecundò. Nam pœnitenti dicenti, ſe habere dolorem de peccatis, & propoſitum non peccandi de cætero, debet fidem habere confeſſarius: ergo pœnitens aſſerens, ſe habere talem dolorem & propoſitum, ſive fateatur, ſive non fateatur conſuetudinem, tenetur confeſſarius illum abſolvere. Et pro antecedentis confirmatione affert multos Authorum textus.

CAPUT II.

An pœnitens non interrogatus teneatur per ſe fateri conſuetudinem peccandi.

SUMMARIUM.

Proponitur quæſtio priùs decidenda. n. 7.
Quid intelligatur nomine conſuetudinis pro præſenti? n. 8.
Conſuetudo peccandi non eſt habitus peccati. n. 9.
Non datur per ſe obligatio confitendi conſuetudinem peccandi, quamvis per accidens poſſit dari n. 10.
Datur hæc obligatio, quando conſuetudo affert ſecum periculum proximum peccati, n. 11.
Conſuetudo jurandi ſolùm abſque advertentia ad falſitatem debet explicari in confeſſione. n. 12.
Etiam eſt aperienda conſuetudo jurandi abſque advertentia ad veritatem. n. 13.
Quid ſenſerit P. Vaſquez. n. 14.
An opinio oppoſita ſit probabilis? n. 15.

7. SEd antequam ad reſolutionem hujus quæſtionis accedamus, oportet præmittere aliam, ſcilicet, An pœnitens, quando habuit conſuetudinem peccati, & jam confeſſus eſt omnia peccata contenta in tali conſuetudine; & poſteà reincidit aliquoties, teneatur, cum hæc ultima peccata confitetur, fateri etiam prælatam conſuetudinem, etiam confeſſario non interrogante?

8. Præmittendum eſt, quid ſit conſuetudo. In qua tria concurrunt: nempè multitudo actuum, habitus, & aliquando voluntas retinendi conſuetudinem, ſive formalis, quando quis actu poſitivè vult illã retinere, aut virtualis, & interpretativa, quando quis cognoſcens, ſe eſſe obligatum ad reſiſtendum conſuetudini, non vult ei reſiſtere.

9. Quidam Recentiores dixerunt, conſuetudinem eſſe habitum peccati. Quod falſum eſt: Conſuetudo enim peccandi eſt peccatum: habitus autem non eſt peccatum ulterius. Conſuetudo ergo peccandi nihil aliud eſt, quàm ipſa multitudo peccatorum. Quando autem adjungitur voluntas expreſſa, aut interpretativa retinendi conſuetudinem, tunc eſt novum peccatum diſtinctũ ab ipſa conſuetudine.

10. Aliqui cum Sylveſtro verbo, *confeſſio* 1. *quæſt.* 9. affirmant circunſtantiam conſuetudinis neceſſariò eſſe confitendam, ut ſtatus conſcientiæ pœnitentis manifeſtetur confeſſario. Dicendum tamen eſt, per ſe non requiri, quod pœnitens confiteatur conſuetudinem; per accidens autem, quando conſuetudo eſt novum peccatum propter aliquam ſpecialem rationem, aut eſt occaſio proxima novi peccati, conſuetudinem ipſam neceſſariò confitendam eſſe. Ita P. Suarez *de pœnit. diſp.* 22 *ſect.* 4. *n.* 15. attentis iis, quæ docet *to.* 2. *de Relig. tra.* 2 *lib.* 3. *de juram. cap.* 8. *n.* 5. Lugo Card. *de pœnit. diſp.* 16. *ſect.* 4. *ſ.* 7. *num.* 204. P. Martinus Perez *diſp.* 33. *de pœnit ſect.* 2. *du.* 8. & alii. Et ratio prioris partis eſt: quia peccata præterita ſæpius repetita, (in hac repetitione conſiſtit conſuetudo, & jam confeſſioni expoſita non addunt novam malitiam peccatis poſtea commiſſis.

11. Poſterior pars concluſionis probatur, declarando eſſe aliquas conſuetudines; vel quibus adjungitur nova voluntas expreſſa, aut interpretativa retinendi eas; vel quæ ſpeciali ratione afferunt periculum proximum peccandi. Quod appoſitis exemplis declarabitur. Sunt enim aliquæ conſuetudines, quæ incipiunt per repetitionem actionum, quæ ſunt peccata venialia, & ſolent ita creſcere, ut afferant periculum proximum incidendi in peccata lethalia. Talis eſt conſuetudo jurandi, quæ incipit cum advertentia jurandi ſemper verum, & paulatim laxata conſcientia creſcit, ita ut exponat periculo pejerandi modò inferius explicando. Talis etiam eſt conſuetudo maledicendi, ſive dicendi verba execratoria; quæ communis eſſe ſolet fœminis iracundis; quę conſuetudo incipere ſolet repetitione eorum verborum ſine deſiderio damni prolati; & paulatim ſolet creſcere ex laxitate conſcientiæ, ita ut conſtituat peccatorem in periculo proximo maledicendi ex animo. Similiter procedere ſolet conſuetudo detractionis, quæ licet incipiat circà levia, creſcere ſolet uſque ad periculum detractionum gravium.

12. Et quod attinet ad conſuetudinem jurandi, dupliciter poteſt ſe habere. Primò, ita ut cogat, ſive inclinet ad juramenta falſa frequentanda, ſive advertentia falſitatis eorum, & licet juramenta ipſa non ſint nova peccata in ſe, ſed in cauſa prævisa, ſcilicet in ipſa conſuetudine, tamen conſuetudo ipſa, quatenus inducit periculum incidendi in ea juramenta falſa eſt novum peccatum, & ideo neceſſariò confitendũ. Et quãvis ipſa juramenta non ſint nova peccata, ut dictũ eſt; quia tamen retinent deformitatem objectivam atterendi nomen Dei ad confirmandã falſitate, quamvis inadvertenter, tenetur homo ad compeſcendam cauſam, ſive occaſione proximã prof[illegible]rendi [illegible].

13. Secundò. Conſuetudo jurandi ita ſe habet, ut inclinet ad frequentanda juramenta ſine examine veritatis, & cum advertentia ejus defectus examinis. Et tunc omnia juramenta, ſive vera, ſive falſa, ſunt peccata lethalia, & conſuetudo cognita tanquã occaſio proxima eorũ, eſt etiam peccatũ mortale, ſi no intendatur deſtrui, ex quo cognita eſt ut talis, & tunc etiam talis conſuetudo, dum cognoſcitur afferre periculum ſic peccandi, neceſſariò confitenda eſt. Nam ſicut concubinarius non ſolum peccat lethaliter mœchando, ſed etiam retinendo concubinam domi potens illam expellere, & ideo debet confiteri retentionem concubinæ tanquam occaſionem proximam, ita ſimiliter, qui habet conſuetudinem jurandi modo proximè dicto, nõ ſolùm peccat jurando, ſed etiam retinendo eam conſuetudinem, quę ſibi affert periculum proximũ incidendi in ea juramenta, & ideo retentio conſuetudinis cõfitenda eſt. Quod proportione ſervata dicendũ eſt circà conſuetudine dicendi verba execratoria, & detractoria.

14. Ideò P. Vaſquez *tom* 4. *in* 3. *par.* q. 91. *art.* 1. *dub.* 3. *n.* 4. cum dixiſſet, pœnitentem per ſe non teneri ad confitendum conſuetudinem peccandi, ſubjungit. *Quamvis ſi confeſſarius interroget, tenetur reſpondere, etiamſi ipſe alias benè diſpoſitus accedat ad Sacramentum, quia non ſatis eſt ita benè diſpoſitum accedere, ſed oportet, ut confeſſario conſtet. Unde ſi ipſo ut ſciat hanc diſpoſitionem, interroget conſuetudinem, tenetur pœnitens reſpondere, quia tenetur ipſum confeſſarium certiorem facere ſuæ diſpoſitionis; & cum ille ſit humanus Judex, ut ex ſuis circumſtantiis cognoſcat hanc cauſam, habet jus.*

15. P. Mar-

15. P. Martinus Perez *tr. de pœnitentia* (quem edidit in lucem ann. 1654.) *diſp.* 33 *ſect.* 2. *n.* 20. agens de ea opinione Joan. Sancii, ait: *Unde exiſtimo, contrariam ſententiam* (Joannis Sancii) *in praxi eſſe valdè improbabilem, & nullo modo tenendam, quia ex illa ſequuntur graviſſima incommoda in maximum, et manifeſtum damnum animarum, ut infra dicam.*

CAPUT III.

Oſtenditur falſitas propoſitionis damnatæ.

SUMMARIUM.

Prima demonſtratio ex eo, quòd confeſſarius debeat formare judicium, ſaltem probabile de diſpoſitione pœnitentis. n. 16. & 17.
An pœnitens teneatur exponere quidquid Confeſſarius jure poteſt interrogare? n. 18.
Quid de mente P. Suarii? n. 19. & ſeq.
Secunda demonſtratio ex jure confeſſarii ad vitanda peccata in futurum. n. 22. & 23.
Demonſtratio tertia ex levitate fundamenti ad propoſitionem damnatam. n. 24.
Sæpè eſt obligatio exponendi peccatum jam confeſſum. n. 25. & 26.
Ultima ratio ex conſuetudine afferente periculum peccandi. n. 27.

16. OStenditur primò. Cùm confeſſarius non poſſit abſolvere pœnitentem, niſi rectè diſpoſitum; ad hoc ut abſolvat, debet habere credulitatem ſaltem probabilem de recta diſpoſitione pœnitentis: habet ergo jus inquirendi, an pœnitens habeat propoſitũ non peccandi. Tum ſic: confeſſarius dubitans de hoc propoſito propter tepiditatem, qua pœnitens illud ſignificat, aut propter aliam circumſtantiam; debet aliquam diligentiam præſtare ad examinandum id propoſitum non peccandi; cũ ergo diuturna conſuetudo peccandi ſoleat difficiliorem reddere efficaciam propoſiti, poterit interrogare de tali conſuetudine, & de animo illam amputandi; ut ita cognoſcat, quale ſit propoſitum pœnitentis, & an ille ſit rectè diſpoſitus.

17. Ex quibus ſic inſtruitur argumentum. Confeſſarius habet jus inquirendi, & interrogandi, quæ conducunt ad cognoſcendum propoſitum non peccandi, quod affert pœnitens: ſed ad hoc conducit, an habeat conſuetudinem peccandi taliter, & quem animum habeat illam amputandi; ergo habet jus interrogandi, an habeat conſuetudinem peccandi taliter, & quem animum habeat amputandi illam.

18. Dices. Plures ſunt Authores graves, qui docent, quidquid cõfeſſarius jure ſuo poteſt interrogare, teneri pęnitentẽ etiam non interrogatũ confiteri: ſed, ut ſupra diximus, pœnitens per ſe non tenetur confiteri conſuetudinem, quando ipſa non affert periculũ proximũ incidendi in peccata lethalia: ergo confeſſarius jure ſuo non poteſt id interrogare; & coſequenter nec pęnitens tenetur reſpondere.

19. Major probatur. Nam P. Suarez *tom.* 4. *in* 3. *par. diſp.* 22. *ſect.* 3. *n.* 10. ait: *In hoc judicio quidquid pœnitens tenetur dicere interrogatus à Judice, tenetur ipſe ſua ſponte confiteri; quia hoc judicium non eſt coactum, ſed voluntarium, & interrogatio confeſſoris non addit obligationem, ſed illam potiùs ſupponit: ideò enim confeſſor juſtè interrogat, quia pęnitens habet obligationem confitendi.* Filguera in expoſitione hujus propoſitionis damnatæ attribuit illam P. Suario: ad quod inductus eſt authoritate Patris Moya, qui *tom.* 1. *tract.* 3. *diſp.* 3. *quæſt.* 5. *cap.* 2. §. 1. propter hunc textum exiſtimat, P. Suarium dediſſe fundamentum ad eam opinionem Sancii propugnandam, ita ut pœnitens non teneatur reſpondere confeſſario interroganti, niſi ea, quæ ipſe pœnitens per ſe tenetur confiteri; atque adeo quia pœnitens per ſe non tenetur fateri conſuetudinem, neque confeſſarius habet jus interrogandi illam. Affirmat etiam, quam plures alios Doctores, qui illam doctrinam generalem Suarii ſequuntur, dediſſe idem fundamentum pro opinione Sancii, & citat (relatis eorum verbis) Texedam, Verricellium, Filliucium, & Franciſcum Bonæ Spei.

20. Sed contra eſt: nam hæc doctrina, & Authores illius nõ ſunt, nec afferuntur ad rem. Pro cujus claritate notandum eſt, aliud eſſe jus interrogandi, quod habet confeſſarius circà integritatem materialem confeſſionis; & aliud jus interrogandi, ut ſibi ſatisfaciat de diſpoſitione pœnitentis. Nam circà primum, veriſſimum eſt, quod, quidquid tenetur dicere pœnitens interrogatus à Judice, tenetur ipſe ſua ſponte confiteri. Et hoc eſt, quod aſſerit P. Suar. verbis proximè relatis. Agit enim de integritate confeſſionis, ad quam opinatur neceſſarium eſſe confiteri circunſtantias aggravantes. Et ex eo, quòd confeſſarius poſſit jure ſuo interrogare pęnitentem de circunſtantiis aggravantibus, infert, ipſum pœnitente teneri ſua ſponte confiteri.

21. Quòd autem pœnitens interrogatus à confeſſario de circunſtantia aggravante, teneatur illam cõfiteri, ſtatuit ibidem, his verbis: *Si confeſſor interroget à pęnitente hujuſmodi circunſtantiam, pęnitens tenetur eam dicere, quia confeſſor jus habet interrogandi: cùm hæc notitia neceſſaria illi ſit, ut poſſit convenienter ſuo munere fungi. Unde ſi pęnitens neget, planè fallit confeſſorem in re gravi, & multum ad judicium pertinente.* Vide quàm longè abſit Suarius ab ea propoſitione, quòd pœnitens non teneatur reſpondere confeſſario interroganti. Hic enim eſt diſcurſus ejus: Pœnitens tenetur reſpondere confeſſario interroganti de circunſtantia aggravante, ſed qui tenetur reſpondere confeſſario interroganti, tenetur ipſe ſua ſponte confiteri (ſcilicet in ordine ad integritatem materialem:) ergo tenetur ſua ſponte confiteri circunſtantiam aggravantem: De eo autem, quod conducit ad hoc, quòd confeſſarius tibi ſatisfaciat de diſpoſitione pœnitentis requiſita ad abſolutionem, nihil penitus aſſerit tibi Suarius.

22. Oſtenditur ſecundò. Confeſſarius debet conſulere pœnitenti ea media, quę conducunt ad emendationem vitæ in futurum; atq; adeò habet jus interrogandi ea, quæ ad hunc finem conducunt; ut conſtat *ex cap. Omnis utriuſque ſexus.* Illis verbis: *Sacerdos autem ſit diſcretus, & cautus; ut more periti medici ſuper infundat vinum, & oleum vulneribus ſauciati: diligenter inquirens & peccatoris circunſtantias, & peccati: quibus prudenter intelligit quale debeat ei præbere conſilium, & ejuſmodi remedium adhibere diverſis experimentis utendo ad ſalvandum ægrotum.* Ex his enim ultimis verbis *diligenter inquirens*, & conſtat, debere interrogare ea, *quæ conducunt ad præbendum conſilium, & remedium adhibendum*: quod pertinet ad futuram emendationem.

23. Sed inquirere conſuetudinem peccati maximè conducit ut *prudenter intelligat, quale debeat ei præbere conſilium, & cujuſmodi remedium adhibere*: ergo confeſſarius habet jus inquirendi, ſeu interrogandi de conſuetudine. Et quidem contra conſuetudinem peccandi eſt maximum remedium frequentia ſuſcipiendi Sacramenta; item aſſiduus clamor orationis ad Deum, ſtudioſa imploratio Patrocinii B. Virginis, & multa alia. Si ergo confeſſarius obligationem habet adhibendi hæc, aut ſimilia remedia contra depravatam conſuetudinẽ; ad illa adhibenda jus habet inquirendi talem conſuetudinem.

24. Oſtenditur tertiò. Si propter aliquid pœnitens non teneretur confiteri cõſuetudinem, etiam interrogatus, maximè, quia nemo tenetur confiteri bis idem peccatum, hoc enim eſt pręcipuum fundamentum Joannis Sancii, ſed hoc fundamentũ laborat in ęquivoco; ergo abſque fundamento dicitur pœnitens non teneri ad confitendã conſuetudinem, etiam interrogatus. Probatur minor. Nam licèt per ſe loquendo pęnitens non tenetur confiteri bis idem peccatum: ſunt tamen multi caſus, in quibus tenetur pęnitens iterùm confiteri, quę jam confeſſus eſt; v. g. Petrus ſuaſit Sociis, ut omnes ſimul concurrerent ad tale furtum: poſteà Petrus confeſſus eſt furtum, & oblitus eſt confitendi ſuaſionem, ſeu ſcandalum datum ſociis. Mox recordatus eſt, ſe non eſſe confeſſum eam ſuaſionem, & ut ſatisfaciat ſuæ conſcientiæ, vult illam ſuaſionem confiteri. Sed nunquid ritè confitebitur Petrus, ſi dicat, (ſuaſi ſociis, ut patrarent peccatum grave?) Minimè: nam ſuaſio, ſive ſcandalum ſpeciale ſpecificatur ab objecto, ad quod inducit: ergo neceſſe eſt, quòd pęnitens confiteatur ſuaſionem ad furtũ: ergo neceſſe eſt, quòd hoc modo iterũ confiteatur.

25. Item Titius carnaliter cognovit ſororem uxoris ſuę: & deinde confeſſus eſt hoc peccatum; & tunc admonitus eſt, quòd non poſſet petere debitum à ſua uxore. Deinde violavit hanc legem petendo debitum. Quomodo confitebitur Titius hoc ſecundum peccatum, niſi ſimul confiteatur primum? Quia ſi dicat confeſſario, (petivi debitum ab uxore) reſpondebit confeſſarius, in conjugatis illud non eſſe peccatum: ergo ut confeſſarius intelligat peccatum illius, neceſſe erit facere mentionem peccati prioris, ratione cujus ortum eſt impedimentum affinitatis cum uxore.

26. Similiter ergo, quamvis pęnitens non teneatur directè ad confitendum conſuetudinem peccatorum, quæ jam confeſſus eſt, tenetur tamen indirectè, quando judicio confeſſarii oportet declarare conſuetudinem, vel ut confeſſarius ſibi ſatisfaciat de recta pęnitentis diſpoſitione, præcipuè de propoſito non peccandi de cætero; vel ut confeſſarius adhibeat opportuna remedia ad emendationem vitæ.

27. Probatur quartò ſpecialiter de illis conſuetudinibus, quę ut dixi, cap. 2. afferunt periculum, & occaſionem proximam incidendi in peccata lethalis, qualis eſt conſuetudo jurandi, maledicendi, detrahẽdi, &c. Quandoq; enim eſt novum peccatum retinere, & non refragari perfectę conſuetudini. In his enim debet cõfeſſarius interrogare pęnitentẽ, ut examinet, an ſint ejus generis, quæ afferant talem occaſionem proximam, & quarum retentio conſtituat novum peccatũ.

CAPUT IV.

Satisfit argumentis propoſitis cap. 1. pro opinione damnata.

SUMMARIUM.

Per accidens poteſt oriri obligatio confitendi bis idem peccatum. n. 28.
Non ſufficit recta diſpoſitio pęnitentis ad abſolutionem, niſi de ea conſtet confeſſario. n. 29.
Et ſi de diſpoſitione conſtet confeſſario, adhuc non tenetur ſtatim abſolvere. n. 30.
Confeſſarius debet habere fidem pęnitenti, niſi ex circunſtantiis hæc varietur. n. 31.
Sæpè pęnitens indicat in modo loquendi, ſe deſperare de ſua emendatione. n. 32.

28. AD primum argumentum Joannis Sancii conſtat ex proximè dictis *cap. præc.* Licèt nemo teneatur directè, & per ſe confiteri bis idem peccatum: tamen per accidens, & ratione ſpecialis circunſtantiæ poſſe advenire obligationem iterùm confitendi peccatum ſemel, aut centies expoſitum in confeſſione, ut conſtat exemplis ibidem allatis.

29. Se-

29. Secundum argumentum peccat in multis, dum dicit, ubi pœnitens eſt rectè diſpoſitus, debere ſtatim abſolvi à confeſſario. Primò, quia non ſufficit, ipſum eſſe rectè diſpoſitum coram Deo, niſi ipſe confeſſarius, qui daturus eſt abſolutionem, ſibi ſatisfaciat de recta diſpoſitione pœnitentis. Si ergo confeſſarius ex circunſtantiis ſuſpicetur, pœnitentem non afferre firmum propoſitum emendationis, & id oriri ex prava, & vetuſta conſuetudine, quomodo tenetur impendere abſolutionem, donec habeat ſatisfactionem ſufficientem de vero propoſito confitentis? Et quomodo habebit eam ſatisfactionem ſufficientem, niſi examinet conſuetudinem, & per aliqua media conetur ſuadere, ut firmiter proponat deſerere conſuetudinem? Quid ſi pœnitens ſit Sacerdos, qui quotidiè celebrat, & fama eſt, quòd quotidie à multis retrò annis peccat cum concubina, & ſe ſiſtens coram confeſſario, accuſat ſe de una ſornicatione, quam proxima nocte patravit? Nam confeſſarius videt, moraliter impoſſibile eſſe, quòd iſte habeat propoſitum firmum non peccandi de cœtero; cùm nihil ſpeciale videat, quod arceat animum pœnitentis à tam inveterata conſuetudine peccandi. Eſt ergo neceſſarium, quòd tunc examinet eam conſuetudinem, & quærat media, ut propoſitum illud firmum evadat: alioqui videt, ſe abſolvere indiſpoſitum.

30. Secundò, nam ut rectè obſervavit Lugo Card. ſupra relatus, etiam ſi confeſſarius videat pœnitentem rectè diſpoſitum cum vero propoſito non peccandi de cœtero, non tenetur ſtatim abſolvere. Olim enim erat uſitatũ in Eccleſia non abſolvere pœnitentes, donec implerent pœnitentiam impoſitam à confeſſario pro ſatisfactione peccatorum. Multò magis oportebit differre abſolutionem, quando confeſſarius viderit, id eſſe oportunum remedium ad firmandum propoſitum, & arcendum pœnitentem à conſuetudine peccandi.

31. Ad primam confirmationem conſtat ex dictis, jus, quod habet confeſſarius ad inquirendum de conſuetudine non eſſe duntaxat in ordine ad differendam abſolutionem, quando oportuerit; ſed etiam ad confirmandum propoſitum, quod ex conſuetudine ſolet eſſe valdè imbecillum; & item ad adhibendum remedia, tum pro firmitate propoſiti, tum pro emendatione vitæ. Sed dato, & non conceſſo, quòd ſolùm interrogaret confeſſarius in ordine ad differendam abſolutionem; conſtat ex dictis, non teneri confeſſarium impendere abſolutionem ſtatim, ac à pœnitente audierit, dari in eo verum propoſitum.

32. Ad ſecundam confirmationem reſpondeo, debere confeſſarium habere fidem pœnitenti, aſſerenti ſe habere contritionem, & propoſitum non peccandi de cœtero; quando circunſtantiæ ſunt tales, ut poſſit illud prudenter credere. Solent tamen concurrere circunſtantiæ, in quibus confeſſarius prudenter dubitat: nunquid ergo tenebitur confeſſarius vel abſolvere dubius de diſpoſitione pœnitentis; vel deponere dubium, abſque aliqua ratione probabili? Et quidem quandoque pœnitens interrogatus de propoſito, ita tepidè annuit, ut manifeſtum ſit, illud invitè reſpondere. Certè cùm poſtulo aliquid à divite, & video illum tepidè promittere, valdè dubito de animo donandi poſtulata. Deinde peccatores, qui toto anno in conſuetudine luxuriandi verſantur, & ſi abundent prudentia hujus ſæculi; in rebus tamen ſalutis æternæ ſtolidiſſimi ſunt, ita ut ſibi videantur ſatisfacere confeſſario interroganti de conſuetudine, ſi verbo tenus proponant, quamvis habeant animum perſiſtendi in ſuis perditiſſimis moribus. In his ergo, & ſimilibus caſibus, quomodo credet confeſſarius ſtatim, dicenti, ſe habere contritionem, & propoſitum. Cùm ergo Theologi dicunt, confeſſarium debere credere pœnitenti teſtificanti de ſua contritione, & propoſito, intelligendi ſunt, quando nulla occurrit ratio dubitandi.

Ego ſanè multa experientia comperi, homines luxuriæ deditos, cùm ad confeſſionem accedunt, & de propoſito non peccandi interrogantur, vehementer deſperare de ſua emendatione: & ſic ſummè impediri ad habendum propoſitum, quod non ſperant implere: ita ut aliquando non parum laboraverim, ut conſtituerem eos in ſpe emendationis; & ſic ad propoſitum reducerem. Non eſt ergo univerſaliter verum, quòd confeſſarius debeat credere ſtatim pœnitentibus, utcunque dicentibus, ſe pœnitere, & proponere.

CAPUT V.

Examinatur alia opinio media circa obligationem confitendi conſuetudinem?

SUMMARIUM.

Diſcrimen inter virum doctum, & ruſticum in ordine ad confitendum conſuetudinem peccandi. n. 33.
Fundamentum ſententiæ negantis viro docto hanc obligationem. numer. 34.
Ineſt & huic viro talis obligatio. n. 35.
Vir doctus poteſt decipi ab habitu prava conſuetudinis. n. 36.
Sæpè vir doctus paſſione illectus reputat probabile, quod tale non eſt. n. 37.
Etiam reſpectu viri docti debet confeſſario conſtare de diſpoſitione ad abſolutionem. n. 38.
Quandoque vir doctus tenetur reſpondere interroganti de ſua conſuetudine. n. 39.

33. PAter Moya *tom. 1. tract. 3. diſp. 3. quæſt. 5. cap. 2. § 2.* concedit hominibus ruſticis, & indoctis ineſſe obligationem confitendi conſuetudinem peccandi, ſi interrogentur à confeſſario, hominibus verò doctis, ſi certò cognoſcant, ſe non indigere directione confeſſarii, non ineſſe eam obligationem; addit tamen limitationem mox ſubiiciendam. Quod confirmat ex P. Dicaſtillo *de pœnit. diſp. 3. dub. 21.* ubi aſſerit, ſequendam eſſe communem ſententiam de conſuetudine confitenda, *niſi evidentiſſimè conſtet, confeſſarium fruſtra interrogare*. Cum ergo viro docto id poſſit evidentiſſimè conſtare, in tali caſu non tenebitur reſpondere. Confirmat etiam ex P. Gaſpar Hurtado *de pœnit. diſp. 9. diff. 4.* & ex P. Baunio *in Theol. mor. part. 1. tra. 4. de pœnit. q. 15. dub. 12.* Sed hi duo majorem ſuperaddunt limitationem. Item ex Leandro à Sacram. *tom. 1. de pœnit. tract. 5. diſp. 8. §. 7. quæſt. 21.* qui cum doceat oppoſitam ſententiam, eam limitat, dicens: *Secus autem dicendum, caſu quo pœnitenti conſtet, indigere directione confeſſarii ad præcavendum peccatum in futurum.* Ubi P. Moya immediatè ſubjungit: *Addo ego, (vel ſaltem dubitet de hujuſmodi indigentia) quia ſi dubitans non reſpondet, ſe exponet periculo peccandi; quia ex conſcientia practicè dubia veritatem occultat.*

34. Et hæc ſententia poteſt roborari ex ipſis fundamentis, quibus noſtram ſententiam confirmavimus. Ideò enim pœnitens interrogatus tenetur fateri conſuetudinem, quia id ſolet oportere ad explorandum propoſitum emendationis, & adhibenda remedia pro emẽdatione futura: ſed pœnitens doctus poteſt evidenter cognoſcere, nihil horum deficere: ergo pœnitens doctus, ſi id evidenter cognoſcat, non tenetur fateri conſuetudinem.

35. His non obſtantibus cenſeo, hanc ſententiam non eſſe admittendam ad praxim. Probatur primò. Ideò enim tenetur pœnitens interrogatus fateri conſuetudinem, quia confeſſarius vult ſibi ſatisfacere de propoſito pœnitentis: ſed nihil prodeſt evidentia viri docti, qua cognoſcit, ipſum non indigere directione confeſſarii: ad hoc ut confeſſarius ſibi ſatisfaciat de propoſito pœnitentis; nam evidentia pœnitentis, quantumvis viri docti, non ſatisfacit confeſſario, ſed notitia propria, quam per ſuas interrogationes conatur comparare; ergo etiam ſi pœnitens ſit vir doctus, & ſciat ſe eſſe benè diſpoſitum, & non indigere directione confeſſarii, adhuc interrogatus tenetur fateri conſuetudinem.

36. Probatur ſecundò. Nam is pœnitens, quamvis ſit vir doctus, ſi habet conſuetudinem peccandi, v. gr. ſe polluendi, aut mechandi, aut jurandi falsò, aut detrahendi in materia gravi; abſque dubio habet conſcientiam laxam, & facilè ſibi perſuadebit, ſe habere evidentiam de recta ſua diſpoſitione; cùm fortaſſe in eo decipiatur: ergo eo ipſo, quòd habeat tam depravatam conſuetudinem, debet timere, ne philautia eum decipiat.

37. Probatur tertiò. Conſtat enim eſſe aliquos viros doctos, qui admittant opiniones improbabiles, & quæ conſcientiam non relinquunt ſecuram. Vir doctiſſimus fuit Joannes Sancius: & tamen ſuſtinuit opiniones, quas prius privata ſua authoritate reprobarunt Theologi: deinde authoritate Romanæ Cathedræ damnatæ ſunt. Vir doctiſſimus fuit Caramuel: & propugnavit opiniones, quæ eaſdem cenſuras ſubiere. Non eſt ergo concavendum indefinitè viro docto, quòd poſſit negare reſponſionem ad interrogata de conſuetudine: qui fortè ad eam taciturnitatem ducitur opinione improbabili; quod multò magis timendum eſt in eo viro docto, qui in veterata peccandi conſuetudine perſtitit; cùm depravata conſuetudo, & philautia judicium hominis obnubilent.

38. Ad fundamentum partis oppoſitæ reſpondeo ex dictis, conceſſa Maiori, & Minori, negando conſequentiam: nam ut confeſſarius exploret, & quale ſit propoſitum pœnitentis, & circà firmitatem ejus ſibi ſatisfaciat, nihil prodeſt, quòd pœnitens vir doctus ſciat, ſe eſſe benè diſpoſitum, & non indigere directione confeſſarii; requiritur enim, quòd confeſſarius id cognoſcat. Illud poteſt concedi viro docto, quòd ubi viderit confeſſarium fruſtra interrogare, oſtendat huic, qua ratione non ſit neceſſe in hoc caſu peculiari interrogare de conſuetudine, & ſimul ei ſatisfaciat de firmitate ſui propoſiti. Et hæc videtur eſſe limitatio ejus opinionis, quam apponit P. Moya, ubi ſupra n. 16. ubi cùm dixiſſet, ruſticos, & indoctos interrogatos de conſuetudine peccandi à confeſſario, teneri illam explicare, ſubjungit: *Sicut viri docti, qui æquè ac ipſe confeſſarius, & quandoque magis, rem penetrant, quibus proindè conſtare poteſt nulla confeſſarii directione indigere: illumque certiorem poſſunt reddere, nullum deſiderari ex requiſitis, ad licitam, validamque abſolutionem.* Sed ego, ut formalius explicem, mentem meam non dico, *illumque certiorem poſſunt facere, &c.* Sed appono tanquam conditionem actualem, *dummodo certiorem faciant actualiter confeſſarium, nullum deſiderari ex requiſitis ad ad licitam, validamque abſolutionem.*

39. Ex dictis igitur concludo, nunquam concedendum eſſe abſolutè, quòd pœnitens vir doctus interrogatus de conſuetudine non teneatur reſpondere. Nam vel vir doctus vi doctrinæ ſuæ ſatisfacit, & ſuadet efficaciter confeſſario, non eſſe neceſſarium explicare conſuetudinem; vel non ſuadet efficaciter. Si ſecundum, reſpondere tenebitur, ut probant hucuſque dicta. Si verò ſuadet efficaciter confeſſario, id non eſſe neceſſarium; jam confeſſarius ceſſat ab interrogatione.

DISERTATIO XXXVIII.

An ratione magni concurſus pœnitentium liceat abſolvere dimidiatè confeſſos.

C A P U T I.

Præmittuntur aliqua, & referuntur Sententiæ.

S U M M A R I U M.

Proponitur propoſitio damnata. n. 1.
Diviſio integræ confeſſionis in materialiter, & formaliter talem. n. 2.
Formalis integritas per ſe neceſſaria eſt. n. 3.
An magnus concurſus ſit ſufficiens cauſa non ponendi integritatem materialem. n. 4.
Doctorum opiniones variæ. n. 5.
Fundamentum pro parte affirmativa. n. 6.

1. PRopoſitio 59. damnata hæc: *Licet Sacramentaliter abſolvere dimidiatè tantùm confeſſos, ratione magni concurſus pœnitentium, qualis V. gr. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis, aut indulgentiæ.* Senſus autem propoſitionis eſt, quòd ſicut negari non poteſt, eſſe aliquos caſus, in quibus ob aliquam cauſam neceſſariam licitum eſt dimidiare confeſſionem Sacramentalem; ita in magno concurſu pœnitentium eſt cauſa neceſſaria ad dimidiandam confeſſionem, quòd omnes pœnitentes, qui concurrunt, poſſint confiteri; quia alioqui ſi omnes integrè audiantur, multi abibunt abſque confeſſione.

2. Nota eſt diviſio integritatis confeſſionis in materialem, & formalem. Materialis eſt, cùm pœnitens confitetur omnia peccata, quæ commiſit. Formalis eſt, cùm pœnitens confitetur omnia peccata, quæ hic, & nunc poteſt confiteri. Solent enim concurrere circunſtantiæ, in quibus eſt impotentia phyſica, vel moralis ad confitendum omnia, quæ commiſit. Oblivio enim inculpabilis conſtituit impotentiam phyſicam: cùm ſit phyſice impoſſibile dicere ea, quæ nullo modo in memoriam veniunt. Impoſſibilitas autem moralis datur, quando occurrit aliquod inconveniens, quod præponderat integritati materiali.

3. Sufficere integritatem formalem, quamvis non detur integritas materialis, omnes Theologi fatentur. Multi autem ſunt caſus, in quibus Theologi concedunt, poſſe omitti integritatem materialem, & dimidiari confeſſionem alii ex parte pœnitentis, ut ſi moribundus ſit in extremis; in quo caſu audito aliquo peccato abſolvitur, & poſteà proſequitur confeſſionem, ſi poteſt, & iterùm abſolvitur. Alii ex parte confeſſarii, v. g. ſi timeat mortem ex contagione pœnitentis. Alii ex parte alterius tertii, ut ſi timeatur verum ſcandalum. Sed omnes hujus ordinis caſus reducuntur, ut dixi, ad impotentiam phyſicam, vel moralem.

4. Quæſtio ergo præſens procedit in caſu alicujus magnæ feſtivitatis, aut indulgentiæ, in quo eſt multa meſſis pœnitentium, operarii autem pauci; ita ut ſi audiantur integrè confeſſiones pœnitentiū, impoſſibile ſit, omnes concurrentes confiteri; & ideò neceſſarium eſt, quòd multi recedant deſolati abſque confeſſione, quam deſiderabant. Inquiritur ergo, an illud ſit tam magnum inconveniens, ut propter illud dimidiare liceat confeſſiones, præcipuè eas, quæ ſunt de peccatis diuturno tempore commiſſis?

5. Affirmativa opinio, quæ in hoc decreto damnatur, tribuitur Marchantio *in Tribun. tom. 1. tract. 2. tit. 7. q. 2.* Et eam docuerunt aliqui, quos ſuppreſſo nomine refert, et refellit P. Ægydius de Coninch *diſp. 7. de Pœnit. dub. 9. n. 93.* Secunda opinio eſt Lumbierii *tom. 3 ſum. in expoſit. hujus propoſit. 59. nu. 1989. & ſeqq.* docentis, ratione ſolius concurſus pœnitentium non poſſe dimidiari confeſſionem; benè tamen in aliquibus caſibus, in quibus præter rationem concurſus datur alia circunſtantia. Quam opinionem, & caſus ibi enumeratos examinabo cap. 3. Tertiam ſententiam, quæ tanquam omninò certa propugnanda eſt, docuit diſertis terminis P. Coninch proximè relatus, & aliqui etiam recentiores, qui hujus caſus meminerunt, ſcilicet, eam cauſam minimè eſſe ſufficientem ad dimidiandam confeſſionem.

6. Fundamentum primæ opinionis jam damnatæ eſſe potuit: Nā præceptum integritatis confeſſionis non obligat contra præceptum charitatis; ſic enim dimidiari poteſt confeſſio, ſi ex confeſſione alicujus peccati reſultaret ſcandalum activum confeſſario, vel alii tertio; ſed contra charitatem eſſet, ſi propter audiendas tres, vel quatuor confeſſiones integras, remaneret magna turba pœnitentium ſine optata confeſſione: una enim confeſſio de peccatis longo tempore commiſſis ſolet durare per horam integram; quòd ſi unus tantùm eſſet confeſſarius, & iſte vacaret confeſſionibus ejus durationis, tres, vel quatuor confiterentur toto tempore antè meridiem, & reliqua turba pœnitentium careret eo ſolatio ſpirituali: ergo in eo caſu non obligat præceptum integritatis confeſſionis. Dabitur autem integritas formalis, quamvis non detur integritas materialis, quatenus obligatio charitatis erga turbam populi inducit impoſſibilitatem moralem faciendi illas confeſſiones materialiter integras.

C A P U T II.

Oſtenditur, quàm falſa ſit opinio damnata.

S U M M A R I U M.

Probatio prima ex præcepto Divino de integritate. n. 7. & 8.
Sola impoſſibilitas phyſica, vel moralis excuſat ab impletione talis præcepti. n. 9.
Utilius eſt confiteri integrè, quàm propter indulgentiam dimidiare confeſſionem. n. 10.
Præceptum charitatis erga proximum non obligat practicè ex magno concurſu. n. 11.
Abſurda plurima, quæ inferuntur ex parte affirmativa. n. 12. & ſeq.

7. OStenditur primò. Præceptum Divinum integritatis confeſſionis obligat ad confitendum omnia peccata, quæ ſunt in conſcientia, dum non eſt impoſſibile phyſicè, vel moraliter confiteri omnia: ergo concurſus pœnitentium non facit, quòd auferatur obligatio confitendi omnia. Conſequentia obligat.

8. Major autem patet ex *Tridentin. ſeſſ. 14. cap. 5. de Sacram. Pœnit.* illis verbis: *Dum omnia, quæ memoriæ occurrunt, peccata Chriſti fideles confiteri ſtudent, procul dubio omnia Divinæ miſericordiæ ignoſcenda exponunt. Qui verò ſecus faciunt, & ſcienter aliqua retinent, nihil Divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt.* Ex quibus verbis patet, eos omnes, qui ſcienter aliqua peccata retinent, invalidè confiteri. A qua univerſalitate nulla poteſt eſſe exceptio, aut limitatio, niſi ſola cauſa impoſſibilitatis phyſicæ, aut moralis. Neque enim datum eſt privatis Doctoribus limitare definitiones univerſales conciliorum generalium.

9. Deindè ea Minor confirmatur primò: Nam omnes caſus, in quibus Doctores concedunt, dimidiari poſſe confeſſionem, ad impoſſibilitatem phyſicam, vel moralem reducuntur; ut ſingulos perpendenti patebit. Confirmatur ſecundò. Nam fideles tenentur implere hoc præceptum Divinum, dum poſſunt illud implere: ergo ſola impoſſibilitas excuſat ab ejus impletione.

10. Minor autem ejus ſyllogiſmi demonſtratur. Quia licèt incompoſſibilia moraliter ſint, quòd fiant illæ confeſſiones longo tempore duraturæ, & quod omnis turba populi uno die manè confiteatur: at nulla ratio impoſſibilitatis relucet in eo, quòd confeſſiones longo tempore duraturæ rejiciantur in tempus opportunius; neque in eo, quòd ſi eæ confeſſiones longi temporis fiant, remaneat turba populi ſine eo, quòd eo die confiteatur, cùm nulla ſit obligatio confitendi eo die. Et quidem multò utilius eſt conſcientiis fidelium, & multò facilius confeſſario, quod confeſſiones longi temporis rejiciantur in diem, in quo confeſſarius magis ſit expeditus à concurrentia populi feſtinantis ad confeſſiones. Quomodo ergo fingitur impoſſibilitas moralis in eo, quod facilius, & utilius eſt.

11. Hinc evaneſcit fundamentum, quod pro opinione damnata propoſui in fine capitis primi. Nam conceſſa Majori, quod non obligat præceptum integritatis confeſſionis contra præceptum charitatis; negatur Minor, quòd in eo caſu obliget præceptum charitatis, vel ad audiendas in eo die confeſſiones longi temporis, vel audiendas confeſſiones totius populi, cùm non inſtet obligatio confitendi eo die; neque inſtet periculum mortis toti populo confeſſionem illius diei deſideranti.

12. Oſtenditur ſecundò falſitas propoſitionis damnatæ. Nam ex praxi illius ſequerentur ingentia abſurda, in quibus nimium conſcientiæ periclitarentur. Quæ abſurda optimè enumerat P. Coninch relatus *n. 93. & 94.* his verbis: *Primò, quòd illis diebus communiter plurimæ confeſſiones dimidiarentur, & quidem ferè eorum, quibus, ut benè inſtruantur, & ad debitum dolorem excitentur, maximè opus eſt integra confeſſione. Nam maximi quique peccatores, & qui habent intricatiſſimas conſcientias, & verſantur in continuis peccandi periculis, ferè ſimilibus diebus ad confeſſionem veniunt, & ſæpiſſimè ſine ſufficienti dolore, aut propoſito emendationis, quos Sacerdos nullo modo poterit ſufficienter aut ad dolorem excitare, aut contra futura pericula munire, niſi perfectè eorum ſtatum noverit, ad quod requiritur integra confeſſio. Unde ſequetur ſecundò, ut multæ confeſſiones ſacrilegæ, & invalidæ fiant, & multi perpetuò in peccatis hæreant, qui aliàs integrè confitendo juvarentur.*

13. *Nec ſufficeret, ſi Sacerdos eos moneat, ut paulò poſt ad confeſſionem redeant, reliqua confeſſuri; quia tales non poſſunt ad apprehendere neceſſarium, ſed videntur ſibi ſuo muneri abundè fecuſſe ſatis, ſi quacunque ratione abſolutionem obtineant. Immò multi forè advertentes, ſe in tali concurſu paucis abſolvi, occaſionem ita confitendi quærerent. Quare longè ſatius eſt, tales tunc non confiteri, quàm hoc modo abſolvi, quia cùm apprehendant, ſibi neceſſariò confitendum eſſe, ſemper manebunt ſolliciti, ut hoc faciant. Quod non ita dico, quaſi tales tunc à confeſſione repellendi ſint, ut cæteri audiri poſſint (hoc enim cum offenſione, & aliqua eorum injuria fieret) ſed quia non ideò in eorum confeſſionibus audiendis feſtinandum eſt, ut omnes audiri poſſint.*

CAPUT III.

Examinantur quædam aſſerta Lumbierij.

ARTICULUS I.

Examinatur caſus, in quo eſt in pœnitente periculum non redeundi ad confeſſionem.

SUMMARIUM.

Quid docuerit M. Lumbier? n. 14.
An ratione periculi non redeundi poſſit dimidiari confeſſio à magno concurſu, n. 15.
Pars affirmativa continetur ſub hac damnatione. n. 16.
Nova hæc circunſtantia oritur ex pravitate pœnitentis. n. 17.
Non datur impoſſibilitas, etiam moralis, n. 18.
Tunc non audire integrè confeſſionem oritur à voluntate audiendi reliquas. n. 19.
Conjunctum ex concurſu, & periculo etiam non inducit impoſſibilitatem. n. 20. & ſeq.
Non quævis variatio circunſtantiæ immutat moraliter caſum. n. 22. & ſeq.
Ratio dimidiandi aliquando confeſſionem ſolùm eſt impoſſibilitas vel phyſica, vel moralis. n. 25.

14. RAymundus Lumbier in expoſitione hujus propoſitionis 59. affert tres caſus, in quibus non ſolùm ratione concurſus confeſſionum, ſed ex alia ſimul circunſtantia adjuncta fiat licitũ dimidiare confeſſiones. Quos oportet in præſenti examinare. Num. 1989. hæc verba habet, quæ fideliter in latinum ſermonem transfero. [Num. 1216. diximus, cùm in miſſionibus eſt ingens concurſus feſtinantium ad confeſſiones; ne pœnitentes abeant abſque abſolutione cum periculo non redeundi ad confitendum, ſi ea occaſio tranſeat, poſſe dimidiari Confeſſionem, impoſita pœnitenti obligatione redeundi ad integram confeſſionem, cùm ſe dederit occaſio opportunior. Si enim dimidiari poteſt, ob neceſſitatem temporalem, potius poterit, propter ſpiritualem proximiorum, & ejus pœnitentis, ſi adeſt periculum non redeundi ad confeſſionem. Hoc videtur non manere reprobatum ex hac condemnatione; ſi quidem non dicimus; ex ſolo ingenti concurſu pœnitentium poſſe abſolvi dimidiata confeſſione; ſed propter periculum non redeundi ad confeſſionem, ſi confeſſarius illum dimittit deſolatum. Verum quidem eſt, ſi non obſtante condemnatione, hæc aſſertio habitura ſit probabilitatem, eſſe deberet loquendo de homine ruſtico, cui non eſſet facilè ſuadere, ut rediret, non autem de alio homine ſufficientis capacitatis; nam ſi iſte non redeat, ſibi imputet.] Huc uſq; Lumbier.

15. Itaque docuerat Lumbier in ſecundo tomo non ob ſolam rationem concurſus pœnitentium, ſed etiam ob adjunctum periculum non redeundi ad confeſſionem, poſſe abſolvi dimidiata confeſſione hominem ruſticum. Et tomo 3. in expoſitione hujus propoſitionis dicit, id videri probabile, & non contentum ſub hac damnatione; quamvis hoc aſſerat cum formidine.

16. Exiſtimo tamen, eam aſſertionem comprehendi ſub ea damnatione. Etenim quando circunſtantia adjuncta non eſt ſufficiens ad dimidiandam confeſſionem; tunc verificatur, quod dimidiatur ratione concurſus confeſſionum: ſed ea circunſtantia adjuncta de periculo non redeundi ad confeſſionem, licèt conſideretur in homine ruſtico, non eſt ſufficiens ad dimidiandam confeſſionem: ergo licèt in concurſu confeſſionum detur ea circunſtantia, ideſt, periculum non redeundi; ſi dimidiatur confeſſio, verificatur, quòd dimidiatur propter concurſum confeſſionum.

17. Probatur Minor. Nam periculũ non redeundi ad confeſſionẽ oritur à depravata voluntate ipſius pœnitentis, ſive ruſtici, ſive politici: quis autem admittere poteſt, aut aliquando admiſit, quod poſſit quis dimidiare confeſſionem propter ſuam depravatam volũtatem?

18. Confirmatur. Nemo enim poteſt omittere integritatem confeſſionis à Chriſto Domino præceptam, niſi propter impoſſibilitatem phyſicam, vel moralem: ſed periculum non redeundi ad confeſſionem, eo ipſo, quòd eſt voluntarium, & à depravata voluntate profectum, nullam affert impoſſibilitatem: ergo nemo poteſt omittere integritatem confeſſionis propter id periculum.

19. Confirmatur ſecundò. Nam ſi confeſſarius videt, adeſſe id periculum non redeundi ad confeſſionem, quare confeſſarius non audiet illam confeſſionem integrè? Dices, confeſſarium nolle illum integrè audire, ne reliquis deficiat locus, & occaſio confitendi. Infero. Ergo jam præcipua cauſa dimidiandi, eſt, ne cæteris deſit occaſio confitendi. Illa enim dicitur præcipua, immò & totalis cauſa faciendi, qua ablata; nulla remanet cauſa id faciendi: ſed ablata cauſa de aliorum confeſſionibus audiendis; id eſt, ſi confeſſarius non attendit ad hoc, quòd alii eo die, & hora confiteantur, ſed audiat; ut debet, confeſſionem illius integram, nulla remanet cauſa dimidiandi confeſſionem; ergo ſi propter audiendas confeſſiones aliorum vellet dimidiare iſtam; præcipua, immò & tota cauſa erit ipſe concurſus confeſſionum.

20. Dices. Neque concurſus confeſſionum per ſe, neque periculum non redeundi per ſe eſſe ſufficientem cauſam ad dimidiandam confeſſionem unius; ſed utrumque ſimul.

21. Sed contra eſt primò. Nam ſi: non obſtante concurſu confitentium confeſſarius audiat totam confeſſionem integram ipſius, diſparet omnis cauſa dimidiandi confeſſionem: ſed nulla eſt impoſſibilitas moralis in eo, quòd ſtante eo concurſu, audiatur illius confeſſio integra: ergo nulla impoſſibilitas moralis reſultat ex utroque ſimul. Atqui ubi nulla impoſſibilitas moralis reſultat, non poteſt omitti obſervatio præcepti Divini de integritate confeſſionis: ergo neque propter utrumque ſimul poteſt omitti.

22. Contra eſt ſecundò. Demus enim, confeſſarium dimidiare confeſſionem ejus pœnitentis propter id motivum, quòd omnes concurrentes poſſint audiri, & ſimul ne pœnitens ille incurrat periculum non redeundi ad confeſſionem. Tum ſic: quando duæ cauſæ partiales neceſſariæ ſunt ad aliquem effectum, ſi una deficiat, non poteſt reſultare effectus: & idem evenit, quando duo motiva partialia ſunt neceſſaria ad conſequendum aliquem finem, ſi unum motivum partiale deficiat, nequit perveniri ad talem finem: ſed juxta eam reſponſionem requiritur utrumque motivum præfatum ſimul, ad hoc ut poſſit dimidiari confeſſio; ergo ſi unum eorum deficiat, non poteſt dimidiari confeſſio. Sed ſic eſt, quòd deficit illud motivũ, quòd omnes concurrentes debeant audiri à confeſſario, aut confeſſariis; quandoquidem ex hæc damnatione conſtat, concurſum pœnitentium non conducere ad dimidiandam confeſſionem; & ex terminis conſtat nullam neceſſitatem moralem eſſe in eo, quòd omnes pœnitentes audiantur; cùm nullo præcepto adigantur ad confitendum in illa die; ergo in eo caſu non poteſt dimidiari confeſſio.

23. Dices ſecundò. Addita, vel variata una circunſtantia, variatur caſus in moralibus: ergo addita, vel variata una circunſtantia, jam non comprehenditur caſus ſub hac damnatione, nam damnatio, quæ reſpicit hunc caſum determinatum, non extenditur ad diverſum caſum. Ergo cum ſuperadditur hæc nova circunſtantia, nempe periculum non redeundi ad confeſſionem, jam eſt diverſus caſus; atque adeo non comprehenſus ſub damnatione.

24. Sed contra eſt. Inquiro enim, nunquid excuſabitur à damnatione propoſitio, quæ dicat, in magno concurſu pœnitentium, poſſe dimidiari confeſſionem ejus, qui habet Bullam Cruciatæ? Et tamen ſuperadditur nova circunſtantia. Nunquid excuſabitur à damnatione propoſitio, quæ doceat, in magno concurſu pœnitentium dimidiari confeſſionem ejus pœnitentis, in quo timetur periculum impatientiæ, & furoris contra confeſſarium, qui nollet audire eum pœnitentem, ne deſit multitudini pœnitentium? Nunquid illa, quæ aſſerat, poſſe in illo concurſu dimidiari confeſſionem ejus, in quo cernitur periculum talis impatientiæ, ut acceſſurus ſit ad ſuſcipiendam Sacram Synaxim abſque confeſſione?

25. In quibus caſibus nemo concedit, eas propoſitiones liberari à damnatione, quamvis ſuperaddant novam circunſtantiam. Et ratio eſt: quia niſi circunſtantia ſuperaddita afferat impoſſibilitatem moralem faciendi confeſſionem integram, nihil conducit circunſtantia ſuperaddita, ut variet caſum in ordine ad neceſſitatem dimidiandi confeſſionem. Sicut ergo in his duobus poſtremis caſibus id periculum impatientiæ nihil prodeſt ad dimidiandam confeſſionem, quia id periculum impatientiæ oritur ex depravata voluntate pœnitentis, ex qua non poteſt oriri impoſſibilitas moralis faciendi confeſſionem integram: eodem prorſus modo periculũ non redeundi ad confeſſionem nihil proderit ad dimidiandam confeſſionem; & ideò in ordine ad dimidiandam confeſſionem caſus non eſt diverſus, atque adeò manet contentus ſub ea damnatione.

Ad argumentum, quod obiicit Lumbier illis verbis [ſi enim dimidiari poteſt ob neceſſitatem temporalem, potiùs poterit propter ſpiritualem proximiorum, & ejus pœnitentis, ſi adeſt periculum non redeundi ad confeſſionem.] Reſpondeo, rationem, quare poſſit aliquando dimidiari confeſſio, non conſiſtere in eo, quòd neceſſitas ſit temporalis, vel ſpiritualis; ſed in eo, quòd talis ſit neceſſitas, ut reſultet impoſſibilitas ſaltem moralis faciendi confeſſionem integram; quia dum poſſibile eſt phyſicè, & moraliter facere confeſſionem integram, inſtat obligatio juris Divini.

ARTICULUS II.

Duo alia aſſerta ejuſdem Scriptoris diſcutiuntur.

SUMMARIUM.

Secundus caſus de non acceſſu ad communionem. n. 26.
Hoc impedimentum poteſt auferri, ſi non attendatur concurſus. n. 27.
Non qualibet notabilitas ſufficit ad dimidiandam confeſſionem, n. 28.
Quid de ruſtico, cui imponitur onus redeundi? n. 29.
Etiam in ruſtico ſolùm impediret concurſus. n. 30.
Limitationes appoſitæ ab aliis Authoribus. n. 31.

16. IDem Lumbierius ibidem *n.* 1990. hæc habet [Altera aſſertio eſt in 1. tomo In Indice Aranæ fol. 133. ſcilicet poſſe dimidiari confeſſionem in die Jovis Hebdomadæ Majoris, aut in alio die, cùm fieret notabile, ſi non acciperet Euchariſtiam: & difficile eſt, confeſſionem eſſe integram, aut quia eſt diuturni temporis,

poris, aut propter multitudinem concurrentium ad confeſſionem. Et ibi citavi Vegam in libello de caſibus raris. Hæc propoſitio duntaxat intelligi debet, cùm reſultabit, ex notabile, quòd abſtineant à communione illi, quorum confeſſio dimidiatur. In altero ſenſu, in quo forſitan aliquis accipiet eam aſſertionem, nempè quod dimidiari poteſt duntaxat propter multitudinem pœnitentium, qui confiteri cupiunt; illam cenſemus falſam, & damnatam] Hucuſque Lumbierius.

27. Sed hæc aſſertio videtur mihi clariori indigere explicatione. Quare aliqua notanda veniunt in ea aſſertione. Primum eſt, quod dicit, [tunc poſſe dimidiari confeſſionem, cùm futurum eſt notabile, quòd abſtineant à communione illi, quorum confeſſio dimidiatur. Eſt enim neceſſe explicare, unde proveniat impoſſibilitas faciendi confeſſionem integram. Nunquid à multitudine pœnitentium concurrentium in illa die ad confitendum? Ipſe Author negat. Nunquid ex eo, quod erit notabile, quòd illi abſtineant à communione? Minimè. Poteſt enim integrè audiri, quamvis aliqui ex concurſu pœnitentium non poſſint audiri à confeſſario, aut confeſſariis. Debet ergo explicari, id intelligi in caſu, in quo aliunde oriatur impoſſibilitas faciendi confeſſionem integram; v. g. ex defectu examinis, aut ſimili cauſa.

28. Secundum, quod notandum venit, eſt id, quod aſſerit, dimidiari poſſe confeſſionem, [ſi futurum eſt notabile, quòd abſtineant à communione illi, quorum confeſſio dimidiatur.] Et quidem niſi hæc notabilitas tranſeat ad ſcandalum, aut infamiam gravem, non debet admitti, quòd accedat ad ſacram communionem ſine integra confeſſione. Non enim quævis notabilitas illud generet, non eſt relinquendum judicio pœnitentis, qui ex leviſſima cauſa putabit, ſibi orituram infamiam; ſed judicio confeſſarii prudentiſſimi gravitas infamiæ, aut ſcandali penſanda eſt.

29. Idem Author ibi refert, ſe docuiſſe *tom. 1. ſum. num. 676.* hanc propoſitionem, quam fideliter in latinum Sermonem transfero. (Poſſunt etiam dimidiare confeſſionem ruſtici, & peregrini, cùm accedunt bona fide, & cognoſcit confeſſarius, eos non eſſe ſufficienter inſtructos, neque examinatam eorum conſcientiam, ſi inſtat tempus diſcedendi, & multitudo pœnitentium non permittit, confeſſarium melius inſtruere: tunc enim ſufficit integritas formalis, cum onere redeundi iterum ad confeſſionem aliquorum peccatorum.) Et pro hac aſſertione citat P. Layman de Sacramento Pœnit. *cap. 13. num.* 10, & Buſembaum *lib. 6. tract. 4. dub. 5.* ſed hi Authores alias circunſtantias ſuperaddunt mox conſiderandas.

30. Exiſtimo tamen, eam propoſitionem, ut jacet, non eximi ab hac damnatione: nam ea propoſitio ultra circunſtantiam concurſus pœnitentium ſolùm addit eam circunſtantiam, quòd inſtat tempus diſcedendi. Quando autem circunſtantia ſuperaddita circunſtantiæ concurſus non affert impoſſibilitatem ſaltem moralem faciendi confeſſionem integram materialiter, ſi dimidietur confeſſio, verificatur, ut ſupra dixi, quòd ratione concurſus dimidiatur: atqui quòd inſtet tempus diſcedendi, non affert impoſſibilitatem moralem faciendi confeſſionem materialiter integram, nam ſi conſcientia non eſt ſufficienter examinata, dimitti debet, ut eam melius examinet; aut ſi confeſſarius ſperat, ſuis interrogationibus illam ſufficienter examinare, non eſt moraliter impoſſibile, quod turba concurrentium detineatur: ergo ſi in hoc caſu dimidiatur confeſſio, id fiet ratione concurſus pœnitentium; atque adeò ea propoſitio ſubjicietur damnationi.

31. Præfati verò Authores alias ſuperaddunt circunſtantias, nempe quòd pœnitens adeò ſit rudis, & ſtolidus, ut non ſit capax examinandi conſcientiam ſuam, niſi interrogationibus confeſſarii omni ex parte adjutus: deinde ille ſit peregrinus, qui fortaſſe tranſacta hac occaſione non poſſit, niſi tranſacto tempore diuturno, redire ad confeſſionem, non ſine periculo animæ: Item, quòd confeſſarius interrogantionibus ſuis adjuvet, ita ut talis pœnitens confiteatur, quidquid recordatur adjutus à confeſſarii interrogantibus; & quòd hoc examen factum per præfatas interrogationes, ſi non poſſit exactè perfici, quia confeſſarius opprimitur multitudine pœnitentium, abſolvatur cum onere accedendi iterùm ad confeſſionem cum majori examine, à ſe, vel à confeſſario per interrogationes faciendo. Quam ultimam circunſtantiam ſic intelligo, ut confeſſarius oppreſſus, & fatigatus multitudine confeſſionum non ſit aptus ad faciendas interrogationes tam exactè, & attentè; ac ſi non habuiſſet tantum laborem. Ex hæc omnes circunſtantiæ faciunt caſum omninò diverſum ab ab eo, quem proponit Lumbier: cùm pœnitens confiteatur totum, quod in præſenti ejus memoriæ occurrit; aliunde autem ex parte pœnitentis detur impoſſibilitas moralis faciendi ampliorem diligentiam, propter ejus ruditatem: ex parte verò confeſſarii defatigatio contracta ex multitudine confeſſionum anteà auditarum affert impoſſibilitatem moralem attendendi expedire ad exactius examen. Caſus ergo ſic explicatus non ſolùm eſt diverſus a caſu, quem proponit Lumbier, ſed etiam ab eo, quem proponit propoſitio damnata.

DISERTATIO XXXIX.

An pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi poſſit, aut debeat negari, aut differri abſolutio, & quando.

CAPUT I.

Propoſitio damnata, & ſententiæ Theologorum referuntur.

SUMMARIUM.

Diſcrimen inter conſuetudinem, & occaſionem proximam peccandi. n. 1.
Poteſt differri abſolutio de conſenſu pœnitentis. n. 2.
Certum eſt, negandam abſolutionem, dum conſtat de defectu propoſiti. n. 3.
Poteſt confeſſarius impendere abſolutionem conſuetudinario habenti propoſitum non peccandi. n. 4.
Diverſæ quæſtiones excitatæ occaſione hujus damnationis. n. 5.

1. INter propoſitiones damnatas ſexageſima hæc eſt: *Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, naturę, aut Eccleſię, & ſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio, dummodo ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem.* Ubi ante omnia notandum eſt, aliquos ſcriptores confundere conſuetudinem cum occaſione proxima peccandi; cùm tamen valdè diverſa ſint. Omnis enim occaſio proxima plerumque affert conſuetudinem peccandi; quamvis aliquando poſſit eſse ſine tali conſuetudine. Conſuetudo autem peccandi plerumque datur ſine occaſione proxima; ut patet in eo, qui ſe polluit frequenter ex ſola fragilitate propria; & in eo, qui frequenter pejerat, detrahit, & execrationibus utitur in quavis occaſione iracundiæ. Quæ diverſitas patet ex hoc ipſo decreto: nam ex damnatione propoſitionis 61. conſtat, nunquã impendendam eſse abſolutionem ei, qui habet occaſionem proximam peccandi, quam poteſt, & non vult relinquere; habenti autem conſuetudinem peccandi, ſolùm conſtat poſse negari, aut differri abſolutionem in circunſtantiis in hac propoſitione 60. expreſſis.

2. Deinde certum eſt, pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi lethaliter poſse differri abſolutionem de conſenſu ejus; ſolet enim coſeſſarius ſuadere ſuaviter pęnitenti, eſſe ei utilius, quòd differatur abſolutio pro majori motivo emendationis futuræ; cui ſuaſioni ſolet annuere pœnitens, cùm ex animo deſiderat emendationem in poſterùm. Quæſtio ergo procedit de confeſsario, qui tali pœnitenti invito negat, aut differt abſolutionem.

3. Conſtat etiam, negandam eſse abſolutionem ei pœnitenti, quando ex circunſtantiis cognoſcit, illum non habere firmum propoſitum reſiſtendi conſuetudini, ſive abſtinendi à peccatis conſuetis. Quia confeſsarius non poteſt impedire abſolutionem pœnitenti, quem cognoſcit, non eſse rectè diſpoſitum; alioqui poſset data opera impendere abſolutionem invalidam.

4. Certum etiam eſt, poſse confeſsarium impendere abſolutionem pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi (ſine occaſione proxima extrinſeca, de qua inferiùs dicetur) ſi videt pœnitentem habere veram diſplicentiam de peccatis præteritis, & firmum propoſitum non peccandi de cætero. An autem in hoc caſu poſſit confeſsarius negare, aut differre abſolutionem, dubitari poteſt.

5. Præſens ergo damnatio propoſitionis nos docet, poſse negari, aut differri abſolutionem habenti conſuetudinem peccandi, quando nulla eſt ſpes emendationis, quamvis ore tenus dicat pœnitens ſe dolere, & habere propoſitum emendationis. Pro cujus recta intelligentia quinque quæſtiones veniunt diſcutiendæ. Prima eſt, utrùm habenti conſuetudinem peccandi lethaliter, & habenti propoſitum emendationis cognitum à confeſsario, poſſit iſte negare, aut differre abſolutionem, etiam pœnitenti invito? Secunda eſt, utrũ quando eſt utile pœnitenti, non autem ſimpliciter neceſsarium, quòd ei differatur abſolutio, poſſit differre eã confeſsarius abſq; cõſenſu pęnitentis? Tertia eſt, An pęnitenti aſſerenti, ſe habere contritionem, & propoſitum non peccandi de cætero; teneatur id credere confeſſarius? Quarta eſt, An ubi nulla eſt ſpes emẽdationis, & pęnitens ſolo verbo tenus oſtendit dolorem, & propoſitũ, poſſit confeſsarius, aut debeat negare, vel differre abſolutionẽ? Quæ opiniones in his quæſtionibus ſubjaceant huic damnationi? Quas omnes ſingulatim diſcutiemus.

CAPUT II.

Prior quæſtio deciditur.

SUMMARIUM.

Prima quæſtio de conſuetudinario, cui violenti poteſt differri abſolutio. n. 6.
Quid docuerit Sancius in hac quæſtione? n. 7.
Plus requiritur ad negandam, quàm ad differendam abſolutionem. n. 8.
Minus eſt differre, quàm negare abſolutionem. n. 19.
Confeſſarius poteſt differre abſolutionem conſuetudinario dolenti de peccatis. n. 10.
Probatio deſumpta ex munere medici, quod competit confeſſario. n. 11.
Quæ utilitas ex dilata abſolutione? n. 12.
Poteſt differri, non expectato conſenſu pœnitentis. n. 13.
An ad confeſſarium ſpectet curare etiam affectum peccati. n. 14.

Confeſſiones conſuetudinarii ſuſpectæ ſunt de efficacia propoſiti. n. 15.
Ad confeſſarium ſpectat parare remedium recidivo. n. 16. & 17.
Pœnitens ſæpè redditur cautior per ablationem Sacramenti. n. 18. & 19.
Major fructus Sacramenti ex meliori diſpoſitione. n 20.
Melior diſpoſitio cõmuniter in pœnitente deterrito dilatione abſolutionis. n. 21.
Hic fructus deprehenditur experientia. n. 22. & ſeq.

6. PRima quæſtio eſt, *Utrùm habenti conſuetudinem peccandi lethaliter, & ſimul habenti propoſitum emendationis cognitum à confeſſario, poſſit iſte negare, aut differre abſolutionem, etiam ſine conſenſu ipſius pœnitentis?* Et ſupponimus, ſemper expedire, & melius eſſe per ſe, quòd ubi confeſſarius dilaturus eſt abſolutionem, id fiat de conſenſu pœnitentis; ita ut pœnitens cognoſcat; animæ ſuæ, & emendationi propriæ eſſe utilem eam dilationem abſolutionis: nam correctio, quæ ſpontaneè accipitur, fructuoſior eſt; quàm ea, quæ accipitur à pœnitente invito, & indignabundo.

7. Joannes Sancius *diſp. 9. n. 6. & ſeq.* affirmat, confeſſarium teneri impendere abſolutionem pœnitenti, quantumcunque iſte habeat conſuetudinem peccandi, ſi habet dolorem de peccatis, & propoſitum emendationis; immò verò eum pœnitentem habere jus, ut ſtatim abſolvatur. P. Suarez *diſp. 32. de Pænit. ſect. 2.* P. Azor. *tom. 1. lib. 11. cap. 3. quæſt. 4.* & apud Suarium cit. Reginaldus, Villalobos, P. Sà, Delrius, Henriquez, & plures alii communiter docent, in tali caſu non eſſe negandam abſolutionem; poſſe tamen differri.

8. Contra hunc dicendi modum arguit Sancius, ineptam eſſe eam advertentiam de non neganda, ſed ſolùm differenda abſolutionem. Quia utcunque neget abſolutionem confeſſarius, illam ſolùm negabit, donec emendetur: ſed id eſt differre abſolutionem, uſquequò emendetur: ergo importuna eſt ea advertentia de non neganda abſolutione, ſed differenda.

9. Sed Sancius nodum in ſcirpo quærit. Nam valdè diverſum eſt, quòd ei pœnitenti propter conſuetudinem peccandi dicat confeſſarius [Nolo te abſolvere, donec auferas hanc conſuetudinẽ] quam quòd dicat illi [expedit tibi, quòd per unam, vel alteram hebdomadam differatur abſolutio, ut vim tibi inferas contra conſuetudinem] Ex his ergo duobus modis primum negant præſati Authores, & ſecundum affirmant.

10. Dicendum ergo eſt, ei pœnitenti habenti conſuetudinẽ peccandi lethaliter, & ſimul habenti dolorem de peccatis, & verum propoſitũ emendationis, poſſe confeſſarium differre abſolutionem, dũ videt id expedire ad ejus emendationem, & ad majorem firmitatem propoſiti non peccandi de cætero; idq; etiã, ſi pœnitens renuat, & ſit invitus. Ita Authores ſupra citati, & eſt communis ſententia Theologorum.

11. Probatur. Nam confeſſarius non ſolùm Judex, ſed etiam eſt Medicus Spiritualis, ut conſtat ex Concilio Trident. *Seſſ. 14. cap. 8. de Sacram. Pænit.* ubi agens de ſatisfactione, quam imponit confeſſarius, ait, *Medentur quoque peccatorum reliquiis.* Et inferiùs: *habeant autem præ oculis, ut ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantùm ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum; ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam.* Conſtat etiam ex Concilio Lateranenſi *in cap. omnis utriuſque ſexus*, illis verbis: *Sacerdos autem ſit diſcretus, & cautus, ut more periti medici ſuper infundat vinum, & oleum vulneribus ſauciati*; Sed ſolet eſſe remediũ opportunũ de emendationem vitę, quòd differatur abſolutio modo dicto: ergo poterit confeſſarius adhibere id medicamentum vulneribus ſauciati.

12. Et ſanè experientia docuit, non paucos peccatores hoc remedio avulſos eſſe à conſuetudine peccandi; cujus rei plura referuntur exempla. Inter alia non leve eſt, quod memoriæ traditum invenimus apud nõ vulgarem Authorem, qui fide dignus refert, fœminam quandam, quæ in diuturna peccandi licentia vixerat, acceſſiſſe ad confeſſarium, qui, ut peritus medicus, opportunum remedium cenſuit dilationem abſolutionis: quam dilationem ipſa cum magna indignatione accipiens, diſceſſit; ſed die ſequenti rediit, contritione, & lacrymis plena dicens [ſi cæteri confeſſarii ſic mecum egiſſent, non ego tamdiũ perſtitiſſem in depravatis moribus] & per hoc remediũ confeſſarius lucratus eſt Chriſto ovem errantem. Ad hoc autẽ magna requiritur prudentia in confeſſario; nam remedia, quę aliquibus proſunt, aliis poſſunt nocere, ob diverſas infirmorum diſpoſitiones.

13. Et ex dictis conſtat, poſſe confeſſarium differre abſolutionem præfato pœnitenti, non expectato ejus conſenſu. Peritus enim medicus, qui mederi debet ulceri inveterato, quod gangrænæ proximũ eſt, videtque, illud combuſtione indigere, non expectat conſenſum infirmi; ſed infirmo renuente comburit: quòd ſi infirmus omninò renuit, & manum coercet comburentis, & arcet; medicus illum deſerit. Eodem modo poteſt procedere medicus ſpiritualis in infirmitatibus inveteratis, ſi prudentia dictaverit ita expedire.

14. Reſp. Jo: Sancius ubi *ſup. n. 17.* ad confeſſarium, quà medicus eſt, non expectare medelã infirmitatis jam ſatanę per alias confeſſiones, ſed ſolam medelam infirmitatis pręſentis; atq; adeò cũ ea conſuetudo peccandi, quę non diſtinguitur à multitudine peccatorum prę teritorum, jam ſit ſubjecta aliis confeſſionibus, illa quatenus præterita, et confeſſionibus ſubjecta, jam eſt ſanata. Et quamvis ex conſuetudinẽ remaneat inclinatio vehementior ad peccandũ de futuro, ea inclinatio, ſive habitus non eſt peccatũ, ſed effectus peccati. Ad confeſſariũ autẽ non ſpectare curare effectum peccati, ſed ipſũ peccatũ.

15. Sed hæc reſponſio peccat in multis, & maximè in duobus. Primò, quia tanquam certũ ſupponit, infirmitatem conſuetudinis, ſive multitudinis peccatorum præteritorum eſſe jam ſanatam: cùm tamen ſit ordinariè vehemens ſuſpicio, confeſſiones factas tempore conſuetudinis laborare defectu efficaciæ propoſiti. Et ideò cõfeſſarii prudentes, & pii his, qui diuturnam conſuetudinem peccandi jam deſeruerunt, frequenter conſulunt, ut de toto eo tempore, quo duravit ea prava conſuetudo faciant confeſſionem generalem, ut revalident confeſſiones præteritas, quę apud viros prudentes ſuſpectę ſunt, immò pęnitentes ipſi poſtquam dereliquerunt conſuetudinem peccandi frequenter, cenſent, aut ſaltem timent, ſe in confeſſionibus co tempore factis, non habuiſſe firmum propoſitum non peccandi. Ideò ex hoc capite confeſſarius infirmitatem præſentem ſanare vult, ita ut propoſitum pœnitentis cum majori ſecuritate evadat efficax. Nã licèt credat probabiliter, pœnitentem habere propoſitum efficax non peccandi; at eo ipſo, quod credit probabiliter, credit cum formidine, augente formidine inveterata conſuetudine; & conſequenter vult ad hunc finem majoris ſecuritatis adhibere id remedium.

16. Peccat ſecundò in eo, quòd dicit, non ſpectare ad confeſſarium ut medicum ſpiritualem, adhibere medelam effectui peccati, ſcilicèt inclinationi ad peccandum de futuro. Conſtat enim ex locis ſupra citatis Concilii Lateranenſis, & Tridentini ſpectare ad confeſſorem, ut medicum adhibere remedia *ad novæ vitę cuſtodiam*, quæ ſunt verba Tridentini. Et prætereà ipſe Joannes Sancius ibidem admittit, poſſe, & debere confeſſarium imponere pœnitentiam medicinalem ad vitandum recidivum; & *diſp.* 13. aſſerit, poſſe confeſſarium imponere pœnitenti pro ſatisfactione medicinali aut frequentem confeſſionem pro tempore futuro. aut confeſſionem generalem.

17. Cùm ergo conſtet, poſſe, & debere confeſſarium adhibere remedium ad vitandum recidivum, & præcipuè cùm Concilium Lateranen. *cap. omnis utriuſque* dicat: *Prudenter intelligat, quale debeat ei præbere Conſilium, & cujus modi, remedium adhibere, diverſis experimentis utendo ad ſalvandum ægrotum*; nec Concilium determinet, quodnam remedium adhibendum ſit; quin potius Concilium id remittat ad diverſa experimenta confeſſarii; quare hoc genus medicaminis reſtringendũ eſt ad ſatisfactionẽ medicinalem; & quare excludendũ eſt remedium differendi abſolutionem, quando expedit hæc dilatio?

18. Obiicit Joannes Sancius n. 12. Nunquam eſt ſalubre conſilium differre abſolutionem pęnitenti: ergo licèt confeſſarius ſit Medicus Spiritualis, nunquam debet adhibere id remedium; cùm medicus non debeat adhibere medicinam, niſi ſalubrem. Probat antecedens. Nam ad eum finem negatur, ut differatur abſolutio, ſcilicèt ut pœnitens cautior fiat ad peccata vitanda in poſterùm; ſed pœnitens cautior fit ad peccata vitanda per virtutem Sacramenti recepti, quam per ablationem Sacramenti. Cùm Sacramentum det uberiorem auxiliorum copiam ad non peccandum, quàm negatio Sacramenti, & quàm dolor, quem pati poſſet pœnitens ex denegata abſolutione: ergo cum conſilium ſemper eſſe debeat de re meliori, nunquam erit ſalubre conſilium differre abſolutionem pœnitenti.

19. Reſp. primò. Si confeſſarius eſſet omninò certus de veritate, & firmitate propoſiti non peccandi, aliquã vim haberet id argumentũ: Confeſſarius autem nunquam habet eã certitudinem de veritate, & firmitate propoſiti in eo pęnitente, qui perſtitit longo tempore in conſuetudine peccandi lethaliter; immò verò ſemper eſt ſuſpicio de defectu propoſiti (propter rationem ſupra traditam) dũ non videtur aliquod ſingulare indiciũ de conſuetudine derelicta; Non ergo rectè infertur, quòd gratia Sacramenti conferret majores vires ad nõ peccandũ, quando forſitan non eſt validum Sacramentũ. Salubrius ergo conſilium erit, quòd fiat diſpoſitio ſecurior ad Sacramentũ recipiendum: quàm quod detur abſolutio cum ſuſpicione nullitatis.

20. Reſpondeo ſecundò, ſupponendo, multò majorem gratiam recipi, quando recipiens Sacramentum habet multò meliorem diſpoſitionem. Demus ergo, quod confeſſàrius, ſibi omninò ſatisfaciat, & tanquam certum credat, pęnitentem habere firmitatem propoſiti ſufficientem ad valorem Sacramenti, & ad fructum ejus percipiendum; & quod attentis circumſtantiis cenſeat opportunum medium ad roborandum propoſitum non peccandi, quod differatur abſolutio: Quæ dilatio, ut ſæpè experientia comprobavit, deterret pęnitentem, & hoc terrore firmat magis propoſitum non peccandi, & quandoque arcet omninò pœnitentem à conſuetudine peccandi.

21. Tũ ſic. Pęnitens ſic deterritus dilatione abſolutionis manet cũ firmiore propoſito non peccandi, & arcendi conſuetudine illam inveteratã; et conſequenter multò meliore diſpoſitionem ad recipiendũ Sacramentũ, quàm anteà: ergo ſic multò majorem fructũ recipit ex Sacramẽto, quã ſi anteà recepiſſet, immò & fortaſſe multò majoré, quàm in omnibus confeſſionibus toto cõſuetudinis tẽpore factis.

22. Inſtabis. Unde ſciemus, non oriturum eſſe tantundem fructum ex confeſſione facta abſque dilatione abſolutionis, quantum de facto ortum eſt poſt dilationem abſolutionis: nam cùm ſupponamus, illum pœnitentem habere propoſitum non peccandi; credibile eſt, quod ipſum Sacramentum conferret gratiam, quà pęnitens poſſit reſiſtere, & de facto reſiſtat conſuetudini.

23. Reſpondeo, ab experientia conſtare, quòd poſt multas confeſſiones perſiſtit peccator in ſua depravata conſuetudine, & poſt unã dilationem abſolutionis convellit radicitus eam conſuetudinem; ut in exẽplo allato: vel quia peccator, quando confitebatur in ipſo tempore conſuetudinis, non habebat firmitatem propoſiti; atque adeò

non erat illi fructuoſum Sacramentum, vel quia ſi habuit ſufficientiam propoſiti, ejus tamen firmitas fuit tam parvę intenſionis, ut fructus etiam eſſet parvus, & non talis, qui poſſit radicitùs convellere conſuetudinem.

CAPUT III.

An quando dilatio abſolutionis non eſt neceſſaria, ſed utilis poſſit fieri abſque conſenſu pœnitentis.

SUMMARIUM.

Aliqui docent, expectandum eſſe conſenſum pœnitentis. n. 24.
Dilatio, vel negatio abſolutionis, quæ ſæpè eſt neceſſaria, ſæpè ſolùm utilis, indiget prudentia confeſſarii. n. 25.
Poteſt differri abſolutio abſque conſenſu pœnitentis. n. 26.
Conſuetudinarius eſt in periculo æternæ damnationis: propterea indiget urgentiori remedio. n. 27.
Tales ſæpè deterrentur dilatione abſolutionis. n. 28.

24. QUidam Doctores Lovanienſes in libello ſupplici oblato Sacræ Congregationi aſſeruerunt, hanc eſſe doctrinam communem in Academia Lovanienſi, nempe dilationem, aut negationē abſolutionis, quando illa eſt ſimpliciter neceſſaria, fieri debere abſq; conſenſu pœnitentis; quando verò illa eſt duntaxat utilis fieri non poſſe abſque conſenſu illius. Explicant ibidem cauſas, quæ negationem, aut dilationem abſolutionis faciunt neceſſariam; enumerant tres, ſcilicèt ignorantiam myſteriorū Fidei, defectū diſpoſitionis in pœnitente, & proximam peccandi occaſionem. In reliquis autem caſibus, ut differatur abſolutio, petendū eſſe conſenſum a pęnitente.

25. Et in primis negari non poteſt, negationem, aut dilationem abſolutionis quandoque eſſe neceſſariam, ut in tribus caſibus proximè relatis, quorum poſterior majori indiget explicatione; quandoq; non eſſe neceſſariam, utilem tamen pœnitenti, ſcilicèt ad majorem ſecuritatem emendationis in futurum; quandoque etiam eſſe perniciosam; ut quando confeſſarius eſt ſufficienter ſecurus de diſpoſitione pœnitentis, & videt ſigna ingentis triſtitiæ, & cujuſdam quaſi deſperationis in pœnitente ex hac negatione, aut dilatione abſolutionis: ſcio enim, non nullos pœnitentes, quibus negata, aut dilata fuit abſolutio, in tam profundam abyſſum triſtitiæ incidiſſe, ut per plurimos annos à Sacramento Pœnitentiæ receſſerint. Et hęc omnia ſatis declarant, quàm magna prudentia requiratur in confeſſariis, ut hoc pharmacum ſalutis cum diſcretione adminiſtrent.

26. Sed contra eam aſſertionem Lovanienſium aſſero, non ſolùm differri poſſe abſolutionem à confeſſario, abſque conſenſu pęnitentis, quando ea dilatio eſt neceſſaria; ſed etiam, quando eſt utilis ad emendationem in futurum. Et hujus ſententiæ eſſe Authores ſupra citatos, cenſeo; qui ſine ea limitatione aſſerunt id poſſe confeſſarium, quando iſte judicat expedire ad melius roborandam emendationem in futurum, & propoſitum ejus. Et probatur primò ex ratione medici Spiritualis: quæ competit confeſſario, ad analogiam Medici corporalis. Hic enim non ſolùm quando neceſſarium eſt ad conſervandam vitam, ſed etiam quando expedit infirmitati non lethali, vult adhibere remedium; in quo prudenter operatur. Quod ſi omninò reſiſtit ægrotus, deſerit illum Medicus.

27. Probatur ſecundò ex verbis Concilii Lateranenſis ſupra relatis. *Prudenter intelligat* (confeſſarius) *quale debeat ei præbere conſilium, & hujuſmodi remedium adhibere, diverſis experimentis utendo ad ſalvandum ægrotum:* id ſoli judicio confeſſarii committens: atqui homo verſatus in diuturna conſuetudine peccandi, licèt de præſenti habeat verum propoſitum nō peccandi, adhuc eſt in magno diſcrimine amittendæ ſalutis æternæ; cum ex diuturna conſuetudine oriatur vehemens proclivitas, & propenſio ad peccatum; & contingentia ſubitæ mortis, & incertitudo habendi tempus opportunum ad congruam diſpoſitionem, ſemper adſit: ergo poterit confeſſarius adhibere remedium, quod viderit opportunum ad ſalvandum ęgrotum, ſive pro ſecuritate ſalutis ęternę pęnitentis, independenter à conſenſu illius.

28. Et quidem videmus plurimos homines, qui toto anno verſantur in conſuetudine peccandi, puta in concubinatu, in odio lethali contra inimicos, in negotiationibus iniquis, & in Paſchate confitentur, & iterum redeunt ad eadem, aut pejora vitia, & in hoc vivendi modo perſiſtunt uſq; ad mortem. Hos enim, quis dubitet verſari in magno periculo damnationis æternæ? Propterea enim multi, incurrunt damnationē ęternā, repentina enim morte adveniente, non habent tempus diſponendi ſe, ut oportet. Videmus etiā, homines quandoq; deterreri ab ea conſuetudine peccandi per dilationē abſolutionis. Quare ergo confeſſarius non poterit uti medio opportuno *ad ſalvandum ægrotum*, quando viderit eſſe utile, differre abſolutionē ad cōpeſcendā eā licentiā peccandi, quæ ducit ad perditionē æternā, idque independenter à conſenſu illius? Homo enim immerſus peccatis eſt adinſtar phreneţici, cui etiā renuenti adhibētur remedia opportuna.

CAPUT IV.

An pœnitenti aſſerenti, ſe habere verum propoſitum teneatur credere confeſſarius?

SUMMARIUM.

Qui aſſerant, teneri confeſſarium credere pœnitenti ore ſignificanti de ſuo dolore, n. 29. & 30.
Ut in plurimum credendum illi eſt. n. 31.
Non eſt illi credendum, dum adeſt fundamentum contra ipſum. n. 32.
Authores expreſſè ponentes hanc limitationem. n. 33. & ſeq.
Nequit quis prudenter credere uni privato, dum adſunt indicia in oppoſitum n. 37.

29. QUi propugnabant propoſitionem damnatam, eo præcipuè nitebantur fundamento, quòd confeſſarius tenetur credere pœnitenti aſſerenti ſe habere dolorem de præteritis, & propoſitū non peccandi in futurum: ut ſatis indicant ea verba poſtrema propoſitionis damnatæ, *dummodò ore profiteatur, ſe dolere, ac proponere emendationem.* Ideò ad hujus damnationis intelligentiam operæ pretium eſt, præſentem quæſtionem diſcutere.

30. Joannes Sancius *diſp. 9. n. 6* contendit, ſemper confeſſarium debere credere pœnitenti aſſerenti, ſe dolere, ac habere propoſitum non peccandi. Et ideò non debere fateri conſuetudinem peccandi, ut ſupra vidimus; ſed confeſſarium teneri abſolvere pœnitentem ſtatim, ſi id aſſerat. Et citat P. Ægidium de Coninch *diſp. 8. de Sacr. dub. 17. n. 132.* dicentem: *Credendum eſſe pœnitenti dicenti, ſe propoſitum firmum emendationis concipere.* Et Cordubam *in ſumm. §. 8. qu. 4.* aientem: *Y ſiempre al penitente ſe ha de creer lo que dize;* ideſt, [& quamvis pœnitenti credendum eſt id, quod affirmat.] Et poſſet citare multos alios, qui eandem doctrinā tradunt: quæ ſi rectè intelligatur, vera eſt.

31. Pro cujus recta intelligentia animadvertendum eſt aliud eſſe, quod pœnitenti, ut in plurimùm, credendum eſt, quando affirmat, ſe habere propoſitum non peccandi; aliud verò, quando ſemper, & in omnibus circumſtantiis illi credendum ſit. Deinde aliud eſt, quòd pęnitenti credendum ſit, quod dicit de ſuo propoſito, quando nullum indicium, nullave conjectura apparet in contrarium; & aliud quòd illi credendum ſit, quando apparet indicium de nullitate propoſiti. Etenim doctrina Theologorum de fide habenda pœnitenti in illis, quæ dicit, intelligitur non pro omni circumſtantia, ſcilicèt non pro ea, in qua ſunt indicia contraria.

32. Et ipſe P. Ægidius citatus à Sancio, qui dixit, *credendum eſſe pœnitenti, dicenti ſe propoſitum firmum emendationis concipere;* immediatè ſubjungit: *ſi verò aliquid obſtet* (*ut ſi nollet deſerere occaſionem*) *illi non eſt credendum.* Et Corduba, qui dixit: *quamvis pęnitenti credendum eſt id, quod affirmat,* poſtea ſubjicit exceptiones.

33. Sed & reliqui Theologi, eam propoſitionem univerſalem limitant modo proximè explicato. Audiendus eſt P. Antonius Perez *tract. 3. de Pœnit. diſp. 3. cap. 4. n. 64.* ubi ait: *Secundò quæritur, an confeſſarius debeat credere pœnitenti, & abſolutionem conferre, ſi dicat, ſe habere attritionem, ſeu contritionem veram? Reſpondeo, debere, dummodo non ſit præſumptio fortior in contrarium: qualem præſumptionem, meo judicio facit frequentia relapſus, & ſubſtantis modo emendationis. Impoſſibile enim eſt, moraliter loquendo, hominem ſæpè confiteri, & ſemper relabi, quando facilis eſt emendatio, & propoſitum emendationis eſt ſerium. Quare præſumendum eſt, eum, qui ita confitetur, & ſic poſt frequentem confeſſionem relabitur, cùm poſſit facilè emendare peccatum, non habere propoſitum efficax.*

34. P. Suarez *tom. 4. in 3 par. diſp. 32. ſect. 2. n. 3.* affirmat utrumque, & quod confeſſarius pœnitenti affirmanti, ſe habere propoſitum, tenetur credere; & quod non tenetur, ſi ſint conjecturę in oppoſitum. Ita enim ait: *Satis eſt, ut pœnitens credatur habere firmum propoſitum ſuam obligationem implendi, cui* CREDENDUM EST, *præſertim ſi tunc primum incidit in eam occaſionem: &c. neque ex aliis* CONJECTURIS *poteſt talis ſuſpicio probabiliter concipi.*

35. Lugo Card. *diſput. 14. de Pœnit. ſect. 10. n. 166.* quamvis dixiſſet alibi, confeſſarium debere credere pœnitenti, ſic ait: *Certum eſt, quando Sacerdos attenta conſuetudine præterita, & propenſione, aliiſque circumſtantiis, judicat, pœnitentem non averti ſufficienter ab illo peccato, non poſſe eum abſolvere, quantumcumque pœnitens dicat ſe dolere; quia ſi Sacerdos id non credit, non habet judicium requiſitum ad conferendam abſolutionem.*

36. P. Dicaſtillo *tom. de Sacram. tract. 8. diſp. 10. dub. 29. n. 571.* diſertè affirmat utrumque. Ibi enim ait: *Pœnitentique affirmanti ſe habere retractationem, & propoſitum non peccandi,* CREDENDUM *eſt.* Deinde *n. 572.* ſubjungit: *Quando autem ex aliis capite, aut circumſtantiis conſtat, aut prudenter timetur, illum non eſſe ſufficienter diſpoſitum, quamvis dicat ſe & dolorem, & propoſitum habere requiſitum, non eſt illi* CREDENDUM. Eodem modo, & in eodem ſenſu loquuntur reliqui Theologi, qui hanc rem ex profeſſo tractant; dum dicunt, credendum eſſe pœnitenti affirmanti, ſe dolere, & efficaciter proponere.

37. Et ratio hujus aſſertionis eſt evidens. Impoſſibile enim eſt, quod aliquis credat cum ſatisfactione dictum unius privati hominis, quando habet indicia, & conjecturas urgentes in oppoſitum, & ex parte illius privati hominis nullum aliud eſt motivum, niſi dictum ſimplex illius: cùm ergo confeſſarius non obligetur ad impoſſibile, utique nequit dici, quod tenetur credere, ubi videt conjecturas urgentes in oppoſitam partem.

CAPUT V.

An ubi nulla eſt ſpes emendationis, tenetur confeſſarius abſolvere dicentem, ſe habere dolorem, & propoſitum?

SUMMARIUM.

Defectus ſpei emendationis poteſt eſſe ex parte pœnitentis, vel ex parte confeſſarii, n. 38.

Damnatio loquitur de defectu ſpei ex parte confeſſarii. n. 39.
Fundamentum pro parte obligante confeſſarium ad abſolutionem. n. 40. & 41.
Confeſſarius videns in pœnitente non eſſe ſpem emendationis, debet differre, aut negare abſolutionem. n. 42.
Oppoſitum eſſet aſſertio ſcandaloſa. n. 43.
In eo caſu non ſolùm poteſt, ſed debet ſuſpendere, vel negare abſolutionem. n. 44.
Idem dicendum, dum ſolus confeſſarius deſperat de emendatione. n. 45.
Et ſi cognoſcat conſuetudinem confeſſarius, & inquirens ſibi ſuadeat prudenter propoſitum, poteſt, ſed non debet abſolvere. n. 46. & 47.
Nequit abſolvere, ſi non formet judicium prudens de propoſito. num. 48. & 49.

38. PRopoſitio damnata contendit non eſſe negandam, nec differendam abſolutionem pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi, etiam ſi nulla ſit ſpes emendationis. Et quia hic defectus ſpei emendationis poteſt ſe tenere ex parte pęnitentis, ita ut pęnitens non ſperet emendationem ſuam futuram, & poteſt ſe tenere ex parte confeſſarii, ita ut iſte ſolus deſperet de emendatione; poteſt dubitari, de cujus deſperatione loquitur propoſitio.

39. Circà quod dicendum eſt, propoſitionem loqui, quando confeſſarius nullam concipit ſpem emendationis pœnitentis propter cõſuetudinem peccandi. Et ratio eſt: quia cum propoſito contendat, confeſſarium non poſſe negare, aut differre abſolutionem; ad eundẽ refertur deſperatio emendationis futuræ, ad quem ſpectat negare, aut concedere abſolutionem. Contendit enim propoſitio, quod quãvis confeſſarius deſperet de emendatione, non poteſt negare, neque differre abſolutionem, ſi pęnitens dicit, ſe dolere, & proponere. Quẽ defectum ſpei poteſt dupliciter habere confeſſarius. Primò, ſi videat, ipſum pœnitentẽ deſperare de ſua emendatione futura; in quo caſu ipſe etiam confeſſarius amittet ſpem emendationis futurę. Secundò, ſi non appareat in pœnitente hic defectus ſpei; confeſſarius autem ex diuturna conſuetudine, & aliis circumſtantiis nullã ſpem concipiat de emendatione pœnitentis futura; quin potius de illa deſperet.

40. Eſt ergo quæſtio quarta, an confeſſarius poſſit, aut debeat negare, aut differre abſolutionem pęnitenti habenti conſuetudinem v. gr. luxuriandi, deſperans de emendatione in futurum, quando pœnitens affirmat, ſe habere verum propoſitum emendationis? Et pro parte affirmante, quòd in eo caſu confeſſarius poſſit, & debeat abſolvere (pro qua ſtat Joannes Sancius ſupra relatus) poteſt hoc efformari argumentum. Eſt ſententia recepta inter Theologos, quòd quamvis confeſſarius credat, pœnitentem non eſſe emendandum, ſi habeat ſatisfactionem, quod pœnitens verè dolet, eo quod habet verum propoſitum emendationis, poteſt illum abſolvere: quia ſic cognoſcit pœnitentem de præſenti eſſe rectè diſpoſitum: quare ergo neganda eſt abſolutio pœnitenti rectè diſpoſito?

41. Antecedens probatur. Nam P. Suarez *diſp. 32. de Pœnit. ſect. 2. n. 2.* ait: *Neque oportet ut confeſſor ſibi perſuadeat, & judicet etiam probabiliter, ita eſſe futurum, ut pœnitens à peccando abſtineat: ſed ſatis eſt, ut confidat, nunc habere tale propoſitum, quamvis poſt breve tempus, illud ſit mutaturus. Ita docent omnes Authores.*

42. Dico primò. Cùm confeſſarius videt, pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi nullam ineſſe ſpem emendationis ſuæ, debet proponere ei motiva, per quæ melius diſponatur, donec perveniat ad concipiendam ſpem emendationis ſuæ: quod ſi non conſequatur, quamvis dicat pœnitens, ſe dolere & proponere, poterit negare aut differre abſolutionem pœnitenti etiam invito. Probatur. Quia quãvis non ſint phyſice impoſſibilia propoſitum non peccandi, & defectus ſpei de emendatione in futurum; tamen iſte defectus ſpei, ſive deſperatio de emendatione eſt magnum impedimentum, ut eliciat verum propoſitũ emendationis, atque adeo inde provenit, ut non ſibi ſatisfacit de vera diſpoſitione pœnitentis. Cum ergo ex parte pœnitentis non inveniat confeſſarius, niſi dictum illius de ſuo propoſito, & inveniat in contrarium illam urgentem præſumptionem contra veritatẽ propoſiti, poterit, & debebit abſolutione differre pęnitenti etiam invito, uſq; dum ſibi conſtet de recta diſpoſitione pœnitentis.

43. Et hic eſt ſcopus præcipuus hujus damnationis, nempe quod ſtante deſperatione pœnitentis de ſua emendatione, quam etiam cognoſcit confeſſarius, & quod pœnitens oretenus dicat, ſe dolere, & proponere; neque ſit aliud indicium, ex quo cognoſcatur, quòd dolet, & proponit ex animo; ſcandaloſum eſt dicere, quòd non poſſit confeſſarius negare, aut differre abſolutionem.

44. In quo caſu, ſcilicèt dum propter id motivum non ſibi ſatisfacit confeſſarius de veritate, & firmitate propoſiti emendationis, non ſolùm poteſt confeſſarius negare, aut differre abſolutionem, ſed etiam tenetur negare, aut differre illã: quia cũ non poſſit impendere abſolutionem, niſi pœnitenti diſpoſito, donec habeat ſatisfactionem de diſpoſitione pęnitentis, non poteſt illi impendere abſolutionem.

45. Dico ſecundò. Id, quod dixi de eo caſu, in quo pęnitens habeat deſperationem emendationis ſuę cognitam à confeſſario, dicendum etiam eſt in caſu, quo ipſe confeſſarius habeat eam deſperationem emendationis, quamvis ea non appareat in pœnitente; ſi tamen confeſſarius ex ea deſperatione, & ex modo, quo pœnitens affirmat ſe habere propoſitum emendationis, quãdo non videtur dicere ex animo, ſed oretenus, credat pœnitentem vacillare in propoſito emẽdationis. Nunquam enim poteſt abſolvere, niſi prudenter ſibi perſuadeat, pœnitentem habere id propoſitum firmum emendationis, ſicut etiam dolorem de peccatis præteritis.

46. Dico tertiò. Quando confeſſarius propter diuturnam conſuetudinem peccati deſperat de emendatione pœnitentis in futurũ, & pęnitens dicit ſe habere propoſitum non peccandi, ſi adhibens diligentiam, ſibi prudenter perſuadeat, pœnitentem habere dolorem, & verum propoſitũ emendationis, quamvis poſſit illũ abſolvere, poteſt tamen differre abſolutionem. Prima pars concluſionis, ſcilicèt quod poſſit abſolvere, conſtat ex eo, quòd dum confeſſarius ſibi prudenter perſuadet, pœnitentem eſſe rectè diſpoſitum, illum poteſt abſolvere.

47. Secunda pars concluſionis, ſcilicèt quod adhuc poteſt differre abſolutionem; patet ex dictis cap. 2. Cùm enim confeſſarius ſit Medicus Spiritualis, cùm viderit expedire ad ſalutem animæ pœnitentis, quod differatur abſolutio, poterit hoc remedium adhibere. Vide, quæ ibi differui; ne eadem cogamur repetere.

48. Ad objectionem propoſitam *n.* 40. reſpondeo, propoſitionem damnatam non loqui de caſu, in quo confeſſarius ſibi prudenter perſuadeat, quòd pœnitens habet dolorem de peccatis, & firmum propoſitum emendationis; ſed de caſu, in quo pœnitens verbo tenus affirmat, ſe dolere, & proponere; & conſequenter non dat indicium ſufficiens, quod dolet, & proponit ex animo; & ſimul deſperatur de ejus emendatione, & ſic datur indicium, quod non ex animo dolet, & proponit, ſed duntaxat ore tenus.

49. Magnum itaque diſcrimen datur inter hos duos caſus. Nam primus eſt, in quo licèt deſperetur de emendatione, non tamen ſignificatur dolor, & propoſitũ ejus ſolo verbo tenus, ſed ſignificatur eſſe ex animo, & ita ſibi prudenter perſuadet confeſſarius. Secundus eſt, in quo & deſperatur de emendatione, & ſolo verbo tenus dicit, ſe dolere, & proponere, ſine ſufficienti indicio, quo ſignificatur, illũ dolere, & proponere ex animo. Primus caſus non ſpectat ad propoſitionẽ damnatam; & in eo poteſt confeſſarius abſolvere: & poteſt differre abſolutionem, ſi viderit expedire ad inveteratam conſuetudinem evellendam. Secundus caſus non differt à propoſitione damnata: & ideò in illo confeſſarius poteſt, & debet negare, aut differre abſolutionem. Et hanc eſſe mentem P. Suarij ex verbis relatis ſatis conſtat.

CAPUT VI.

Quæ opiniones ex quatuor quæſtionibus diſcuſſis incurrant hanc damnationem?

SUMMARIUM.

Tres circumſtantiæ, ſub quibus debet confeſſarius negare, aut differre abſolutionem. n. 50.
Qui diceret, pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi, & propoſitum firmum non peccandi cognitum à confeſſario nequire negari abſolutionem, nihil diceret contra damnationem formaliter. n. 51.
Neque virtualiter damnatur ea propoſitio. n. 52.
Non damnatur, qui diceret, non poſſe negari, aut differri abſolutionem, dum ſolùm eſt utilis pœnitenti invito, licèt falsò dicat. n. 53.
Diſcrimen inter poteſtatem negandi, aut differendi abſolutionem dependenter, vel independenter à conſenſu pœnitentis. n. 54. & ſeq.
Qui diceret, confeſſarium ſemper teneri credere pœnitenti dicenti ſe dolere, & proponere, ſubiicitur damnationi ſaltem virtualiter. n. 58. & ſeq.
Expreſsè damnatur, qui diceret, non poſſe confeſſarium negare abſolutionem dicenti ſe dolere, & ſi non videat ſpem emendationis. n. 61.
Similis alia propoſitio damnatur. n. 62.
Qui aſſereret, non poſſe negari abſolutionem conſuetudinario, de quo non ſit ſpes emendationis, dummodò conſtet de ejus dolore, & propoſito, & ſi falsò dicat, non ſubjacet damnationi. n. 63. & 64.

50. IN primis illud certum eſt, ſubiici damnationi quamcumque propoſitionem, quæ negaverit, poſſe confeſſarium negare, aut differre abſolutionẽ, concurrentibus ſimul tribus circumſtantiis: prima, quòd pęnitens habeat conſuetudinẽ peccandi; ſecunda, quòd nulla ſit ſpes emẽdationis; tertia, quòd ſolo verbo tenus aſſerat pęnitens, ſe dolere, et proponere, ſine eo, quòd detur ſignũ ſufficiens, quo colligatur pœnitens loqui ex animo. Quod ex tenore ejus propoſitionis damnatæ ſatis conſtat. Reſtat breviter examinare, num ſubeant hanc damnationem formaliter, aut virtualiter aliquæ propoſitiones circà quatuor quæſtiones in hac diſertatione diſcuſſas.

51. Circà primam quæſtionem propoſitam *cap. 2.* inquiritur, an hæc propoſitio: *Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi, & habenti propoſitum firmum non peccandi cognitum à confeſſario, non poteſt negari, aut differri abſolutio,* incurrat hanc damnationem? Et dicendum eſt primò, non incurrere formaliter, & expreſſe. Ratio eſt: nam propoſitio damnata loquitur de eo, qui ore tenus dicit ſe dolere, & proponere, id eſt, qui ita dicit, ſe dolere, & proponere, ut nullum ſignum ſufficiens det, quo indicet ſe dolere, & proponere ex animo: ſed in caſu hujus concluſionis id non dicit oretenus, ſed ipſe confeſſarius cognoſcit, pœnitentem id dicere ex animo, ut ſupponitur in ipſa hypotheſi. ergo hæc propoſitio longè diſtat à propoſitione damnata; atque adeo non eſt in eadem damnatione.

52. Dicendum eſt ſecundò, neq; virtualiter ſubiacere huic damnationi. Probatur. Illa enim propoſitio ſubjacet virtualiter damnationi,

ni,

ni, quæ eſt antecedens, unde evidenter infertur propoſitio, ut conſtat ex *diſert.* 1. *cap. ult.* & ex plurimis aliis locis: ſed quòd non poſſit negari, aut differri abſolutio habenti conſuetudinem peccandi, ſed verè dolenti, ac proponenti; non eſt antecedens, unde inferatur, quòd non poſſit negari, aut differri pœnitenti affirmanti eatenus, ſe dolere, & proponere: ergo ea propoſitio non ſubjaceat virtualiter damnationi.

53. Circà ſecundam quæſtionem propoſitam *cap.* 3. inquiritur, an ſubiiciatur huic damnationi ea propoſitio Lovanienſium: *Negatio, aut dilatio abſolutionis ſi ſolùm ſit utilis, & non ſimpliciter neceſſaria, non eſt exercenda in pœnitentem invitum.* Quam propoſitionem eſſe falſam oſtendi in *cap* 3. non tamen ſubiiciatur huic damnationi expreſsè, & formaliter, quia ut ex terminis patet, longè diſtat à propoſitione damnata. Sed neque virtualiter: nam ex illa non infertur propoſitio damnata.

54. Obiicies. Habenti conſuetudinem peccandi, & deſperanti de ſua emendatione, & dicenti ore tenus, ſed dolere, & proponere, non eſt ſimpliciter neceſſarium, quod negetur, aut differatur abſolutio, ſed duntaxat utile: ſed juxta hanc propoſitionem Lovanienſiũ, quando id eſt ſolum utile, non poteſt negari, aut differri abſolutio pœnitenti invito: ergo habenti eam conſuetudinem, & deſperanti de emendatione, & proponenti ore tenus, non poteſt negari, aut differri abſolutio, niſi de conſenſu pœnitentis. Hæc autem conſequentia opponitur damnationi: nam cùm damnatio ponit poſſe in eo caſu negari, aut differri abſolutionem, manifeſtè id ponit independenter à conſenſu pœnitentis; alioqui limitaretur univerſalitas damnationis. Major probatur. Nam dum damnatio dicit, *non poteſt negari, aut differri, &c.* damnatio ponit, quod poteſt negare, aut differre. Atqui dum ponit, quod poteſt negare, aut differre, hęc verba non dicunt neceſſitatem, ſed ad ſummum utilitatem.

55. Reſpondeo, majorem eſſe falſam: nam in hypotheſi propoſitionis damnatæ, non eſt duntaxat utile, ſed ſimpliciter neceſſarium negare, aut differre abſolutionem. Etenim quoties confeſſarius non habet ſufficientem ſatisfactionem de recta diſpoſitione pœnitentis, non poteſt abſolvere; atqui quando ex una parte deſperatur de emendatione in futurum, & ex altera pœnitens ſe dolere, & proponere dicit ore tenus, id eſt ſine ullo indicio de eo, quòd id dicat ex animo; confeſſarius non habet ſufficientem ſatisfactionem de recta diſpoſitione pœnitentis: ergo in ea hypotheſi abſolvere non poteſt; atque adeò neceſſarium eſt negare, aut differre abſolutionem.

56. Ad probationem Majoris dico, quando damnatio ponit, quòd in ea hypotheſi confeſſarius poteſt negare, aut differre abſolutionem, id intelligi independenter à conſenſu pœnitentis: nam ſi intelligeretur dependenter à conſenſu illius, non poſſet abſolutè dici, quod confeſſarius poſſet negare, aut differre abſolutionem; diſſenſus enim pœnitentis impediret eam poteſtatem confeſſarii, quoad negandam, aut differendam abſolutionem; atque adeò diſſentiente illo verificaretur, quòd confeſſarius non poſſet negare, aut differre abſolutionem. Ita circà hanc propoſitionem, *tutor poteſt negare licentiam pupillo ad alienandam rem mobilem*; ſi ea intelligeretur dependenter à conſenſu pupilli, verificaretur potius contradictoria ejus propoſitionis; cùm diſſentienti pupillo non poſſet negare eam licentiam.

57. Quòd autem damnatio ſolùm ponat, quòd confeſſarius poteſt negare, aut differre abſolutionem, non propterea verba ſignificant ſolam utilitatem; cùm aliunde ſignificat defectum diſpoſitionis, ſine qua non poteſt impendi abſolutio; & conſequenter ſine illa neceſſarium eſt, quòd negetur, aut differatur abſolutio.

58. Circà tertiam quæſtionem propoſitam *cap.* 4. inquiritur, an ſubiiciatur damnationi hæc propoſitio: *Confeſſarius in omni hypotheſi tenetur credere pœnitenti dicenti ſe dolere, & proponere emendationem.* Et videbitur fortaſsè alicui, eam non ſubiici; cùm propoſitio nihil dicat de credulitate confeſſarii.

59. Aſſero tamen, eam propoſitionem ſaltem virtualiter damnari. Quod manifeſtè oſtendo. Primò ex principiis ſæpiùs ſtatutis: virtualiter enim damnatur propoſitio, quę eſt antecedens evidenter inferens propoſitionem damnatam, juxta *diſert.* 1 *cap. ult.* ſed prǽfata propoſitio talis eſt, ergo virtualiter damnatur. Probatur Minor: nam propoſitio damnata, dum dicit, confeſſarium debere ſtatim abſolvere, dicit (quamvis alio tenore verborum) confeſſarium debere credere pœnitenti affirmanti ore tenus, ſe dolere, & proponere; cùm poſſit abſolvere, niſi id credens: ſed ex eo, quòd in omni hypotheſi confeſſarius teneatur credere pœnitenti aſſerenti ſe dolere, & proponere, evidenter infertur, quòd tenetur ei credere, quando id dicit ore tenus, & ſine ſigno indicante, quòd illud dicit ex animo, etiam ſi nulla ſit ſpes emendationis; quę eſt conjectura in contrariũ. Tũ ſic: ergo ex eo, quòd cõfeſſarius teneatur in omni hypotheſi credere affirmanti ſe dolere, & proponere, infertur evidẽter propoſitio dãnata.

60. Oſtendo ſecundò. Propoſitio enim eſt virtualiter damnata, cùm eſt incompoſſibilis cum ipſa damnatione: nam eo ipſo, quòd duę propoſitiones ſint incompoſſibiles in veritate, non poſſunt eſſe ſimul veræ, & conſequenter eo ipſo quòd una ſit certò vera, altera debet eſſe certò falſa: ſed præfata propoſitio eſt incompoſſibilis cum ea damnatione: ergo præfata propoſitio eſt virtualiter damnata. Minor probatur. Non poſſunt ſtare ſimul hæc duo, & quòd confeſſarius in omni eventu teneatur credere pœnitenti affirmanti, ſe dolere, & proponere; ac quod poſſit negare, aut differre abſolutionem, qui non credit, pœnitentem id affirmare ex animo, ſed verbo tenus: ſed propoſitio, de qua in prǽſenti loquimur, dicit primum; & damnatio ſtatuit ſecundum: ergo præfata propoſitio eſt incompoſſibilis cum hac damnatione.

61. Circà quartam quæſtionem propoſitam cap. 5. conſtat propoſitionem oppoſitam noſtræ primæ concluſioni expreſsè damnari, ſcilicèt hanc, *Cùm Confeſſarius in pœnitente habente conſuetudinem peccandi, videt, nullam ineſſe ſpem ſuæ emendationis, non poteſt negare, aut differre abſolutionem, quamvis verbo tenus dicat, ſe dolere, & proponere.* Iſtæ enim eſt ſenſus propoſitionis damnatæ.

62. Similiter conſtat, propoſitionem oppoſitam noſtræ ſecundæ concluſioni expreſsè damnari, ſcilicèt; *Habenti conſuetudinem peccandi, cùm confeſſarius nullam habet ſpem emendationis, quando hæc deſperatio emendationis non apparet in pœnitente, non poteſt negare, aut differre abſolutionem, dummodo ore tenus profeatur, ſe dolere, & proponere emendationem.* Quia quamvis aliquibus verbis differat à propoſitione damnata, ſenſu tamen non differt: nam per ea verba, *Et ſi emendationis ſpes nulla appareat.* Non limitatur propoſitio ad hoc, quod ea deſperatio emendationis ſit in pœnitente, aut in ſolo confeſſario.

63. Quod attinet ad tertiam concluſionem ejuſdem quæſtionis quartæ, inquiritur, an ſubeat damnationem hæc propoſitio: *Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi, cujus emendationis nullam ſpem habet confeſſarius, ſed tamen habet ſatisfactionem de dolore, & firme propoſito emendationis, non poteſt negare, aut differre abſolutionem.* Et quidem hanc propoſitionem probabimus eſſe falſam, eo quòd confeſſarius, ut Medicus Spiritualis poteſt adhibere remedia ad vitandum recidivum; unũ autem remedium ejuſmodi ſolet eſſe dilatio abſolutionis.

64. Sed quamvis præfata propoſitio ſit falſa, non tamen ſubit hanc damnationem. Hęc enim damnatio procedit reſpectu illius, qui, cùm nulla ſit ſpes emendationis, ore tenus dicit, ſe dolere, & proponere, id eſt, ſine ullo indicio, quod illud dicat ex animo. Propoſitio autem, de qua loquimur, omninò mutat hypotheſim; ſupponit enim confeſſarium, facto prudenti examine, cognoſcere, ejuſmodi pœnitentem dolere, & firmiter proponere ex animo.

DISERTATIO XL.

Qua ratione teneamur fugere occaſionem proximam peccandi lethaliter? Ubi, an poſſit abſolvi, qui cum poſſit, non vult illam deſerere?

CAPUT I.

Referuntur propoſitiones damnatæ; & prænotantur aliqua.

SUMMARIUM.

Quot propoſitiones exponendæ, & cur iſtæ adunatæ? n. 1.
Referuntur tres propoſitiones damnatæ. n. 2.
Quotuplex quæſtio hic includatur. n. 3.
Quædam alia diſcutienda pro majori declaratione. n. 4. & 5.

1. IN præſenti Diſertatione ſermo erit de illis propoſitionibus, quarum doctrina ſpectat ad occaſionem peccandi. Et quia materiæ ipſius affinitas eas inter ſe conjungit, nos illas, ut objectum propoſitæ diſertationis in eadem adunamus. Diſſeremus itaque de tribus propoſitionibus, quas unico proſpectu proponimus illa ipſa ſerie, qua in damnatione proponuntur, & comprehendunt doctrinam de occaſione proxima peccandi, & obligatione illam vitandi pro obtinenda Sacramentali abſolutione.

2. Igitur Propoſitio inter damnatas ſexageſima prima hæc eſt. *Poteſt aliquando abſolvi, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere, quin imò directè, & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit.* Sic ſe habet ſexageſima ſecunda. *Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit.* Hujus tenoris eſt ſexageſima tertia. *Licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.* Et quidem de hac materia proximæ occaſionis peccandi latiſſimè egi *in* 1. *part. Criſ. Theol. diſp.* 18. Ex qua depromam, quæ ad harum propoſitionum expoſitionem neceſſaria ſint.

3. Præmittendum itaque eſt primò, ſubtitulo hujus diſertationis contineri tres quæſtiones circà has tres propoſitiones damnatas, ſpectantes ad occaſionem proximam peccandi. Prima quippè eſt de poteſtate abſolvendi eum, qui vult perſiſtere in occaſione proxima peccandi. Secunda, de cauſa ſufficienti ad perſiſtendum licitè in ea occaſione proxima. Tertia, de cauſa juſta ad quærendam directè occaſionem proximam peccandi.

4. Præmittendum eſt ſecundò, in his tribus quęſtionibus includi plures alias, quas ſingillatim oportet diſcutere, pro majori hujus materię claritate, utpotè quæ ab illarũ enodatione omninò dependeat. V. g. quæ, & qualis dicenda ſit proxima occaſio peccandi: an, & quale periculum peccandi includatur in occaſione proxima: in quantũ, & quomodo teneamur vitare periculum peccandi ad fugiendã proximam occaſionem peccati. Sunt etiam his ſimiles plures aliæ quæſtiones, de quibus ſatis conſtabit in decurſu totius diſertationis.

5. Pręmittendum tertiò, etiam eſſe plures quęſtiones, quę diverſimodè à Theologis agitantur, & hic diſcutiendę ſunt propter mate-

riæ, vel connexionem, vel identitatem: ſunt enim vel doctrina ipſa damnatarumq; propoſitionum, vel objecta connexa cum eadem doctrina: adeòque neceſſaria earum notitia pro pleniori præſentis materiæ cognitione, deſumenda quidem tum ex principiis, quibus nitebatur doctrina damnata, tũ ex illationibus, quæ ab ipſa deducuntur.

CAPUT II.

Quid ſit, & per quid conſtituatur proxima occaſio peccandi? Ubi etiam, quid ſit, & quotuplex peccandi periculum?

SUMMARIUM.

Difficultas explanandi occaſionis proximæ quidditatem. n. 6.
Duplex eſt occaſio peccandi, proxima, & remota, & ſingularum deſcriptio, n. 7.
Occaſio proxima conſtituitur per duplex prædicatum. n. 8.
Diſcrimen inter periculum proximum, & proximam occaſionem peccandi, n. 9.
Quid ſit peccandi periculum. n. 10, & ſeqq.
Periculum eſt multiplex. n. 13. & ſeqq.
Licèt periculum dicatur neceſſarium, adhuc manet liberum abſolutè; quia neceſſarium dicitur reſpectu extrinſecæ circumſtantiæ. n. 22.

6. Aliqui recentiores magnam inveniunt difficultatem in explicando, quid ſit occaſio proxima peccandi, P. Dicaſtillo *tom. 2. de Sacram tract. 8. diſp. 6. dub. 19. num. 327.* ait: *Celebris eſt diſtinctio proximæ, & remotæ occaſionis, quamvis non facilè ſit planè explicare, quænam ſit occaſio proxima.* Et poſtquam propoſuit definitionem P. Suarii mox ſubiiciendam, ſubjungit: *Poſt Suarium alii* (eodem modo explicant) *qui tamen multa dicunt, nec facile eſt explicare exactè, in quo conſiſtat ratio proximæ occaſionis.* Ego tamen exiſtimo non difficilè explicari, ſi exponatur per formale periculum peccandi. Et difficultas duntaxat conſiſtit in judicando, an hic, & nunc attentis omnibus circunſtantiis, detur formale periculum peccandi; quamvis in concubinatu, & ſimilibus facilius dignoſcatur. Quare optimè dixit P. Suarez proximè citandus: *non poteſt certa regula tradi, quia tota hæc res maximè pendet ex prudentia Confeſſoris.*

7. Igitur occaſio peccandi eſt duplex, alia proxima, & alia remota. Proximam ſic deſcribit P. Suarez *tom. 4. in 3 part. diſp. 32. ſect. 2. n. 4. Quæ ex ſuo genere talis ſit, quæ frequenter inducat homines ſimiles conditionis ad tale peccatum; vel certè ut experimento conſtet in homine habere talem effectum.* Quam etiam definitionem, ſive deſcriptionem admittit Lugo Card. *diſp. 14. de Pœnit ſect. 10. n. 149.* P. Thomas Sanchez *lib. 1. in Decal. c. 8. n. 1.* P. Caſtro Palao *tom. 1. tr. 2. diſp. 2. pun. 9. §. 3. n. 2.* P. Dicaſtillo proximè citatus, & non multum ab ea diſcrepat Navar. *in ſum. ca. 3. n. 14.* Et hoc modo explicant communiter recentiores. Occaſio verò remota eſt, quæ quamvis aliquo modò inducat ad peccatum, non tamen habet frequentem conjunctionem cum peccato.

8. Sed ut melius cognoſcatur, quid ſit occaſio proxima peccandi opus eſt, ut explicemus, per quæ prædicata conſtituatur. Dicendum ergo eſt, occaſionem proximam peccandi conſtitui per duo prædicata, nempè circunſtantiam extrinſecam, & periculum formale proximum peccandi. Et ratio eſt: quia ſola circunſtantia extrinſeca non poteſt eſſe occaſio proxima peccandi: nam quod homo habitet in eadem domo cum fœmina, non ſufficit, ut ſit occaſio proxima peccandi, cùm multi homines, & fœminæ ita habitent ſine tali occaſione. Ubi autem ei cohabitationi accedit periculum formale peccandi, tum adeſt occaſio proxima.

9. Et quidem omnis occaſio proxima peccandi affert periculum proximum peccandi, ſed non omne periculum proximum peccandi dicit occaſionem proximam. Nam occaſio proxima dicit circunſtantiam extrinſecam; hæc autem non requiritur ad periculum proximum. Qui enim ex propria fragilitate intrinſeca habet diuturnam conſuetudinem ſe polluendi, habet periculum proximum peccandi, ortum ab habitu intrinſeco per conſuetudinem acquiſito, qui habitus, utpotè diuturna conſuetudine acquiſitus eſt valdè intenſus, atque adeò inclinat vehementer ad continuanda ea peccata.

10. Ut ergo penitus explicetur occaſio proxima, oportet explicare, quid ſit periculum peccandi. In relata *diſp. 58. n. 8.* dixi, periculum *eſſe inclinationem ad futuritionem mali;* atque adeò periculum peccandi nihil aliud eſt, niſi *inclinatio ad futuritionem peccati.* Sed adverte, quòd nomine inclinationis non intelligitur inclinatio voluntatis, aut judicii; ſed motivum antecedens ad futuritionem peccati, ex quo motivo prudentes colligunt impendere eam peccati futuritionem. Et quia quandoque non eſt omninò certa futuritio, ideò non dicitur illatio, ſeu inclinatio. Quod ſi clarius explicare placuerit, dic, periculum peccandi *eſſe motivum inclinans ad futuritionem peccati.* Inclinans, inquam, in genere motivi.

11. Cùm autem dicimus, periculum eſſe inclinationem ad damnum futurum, ne intelligas, hoc eſſe re ipſa futurum; id enim falſum eſt, cum ſæpè detur periculum, quin re ipſa ſit futurum damnum; ſed eſſe motivum inclinans ad hoc, quòd damnum ſit futurum. Hinc colliges, periculum duo dicere, & habitudinem, ſive motivum inclinans tanquam conſtitutivum periculi, & futuritionẽ damni tanquam terminum ejus habitudinis, ſive inclinationis.

12. Deinde certum eſt, periculum, & ſecuritatem eſſe terminos incompoſſibiles, & ſibi invicem repugnantes. Et ita ubi eſt periculum, deficit ſecuritas, & ubi adeſt ſecuritas, abeſt periculum. Et quantum minuitur periculum, tantum acceditur ſecuritati.

13. In eadem *diſp. nu. 7.* cum Caramuele diſtinxi triplex periculum, ſcilicet certum, probabile, & leve. Certum eſt, quod certitudine morali infert futuritionem damni, quando ſcilicèt quilibet prudens firmiter ſibi perſuadet, damnum eſſe eventurum. Ut cùm quis propria experientia ductus, certò ſibi perſuadet, cùm adierit talem domum, lapſurum in peccatum luxuriæ. Similiter certum mortis periculum eſt, quando infirmitas adeò gravat hominem, ut medici de vita ejus deſperent. Item quando quis appropinquat Leoni, cujus ſævitia, & appropinquatio certũ ſibi argumentũ eſt mortis futuræ.

14. Periculum probabile eſt, quando adſunt rationes probabiles, quæ ſuadeant lapſum futurum. Ut cum quis timoratus, fragilis tamen, probabiliter cenſet in occaſione exercendę luxuriæ, fragilitate ſua vincendum contra timorem Dei. Et ubi fragilitas, et occaſio abſque timore Dei poſſent illi eſſe motivum perſuadendi ſibi certò futuritionem lapſus, adjuncto timore Dei mediocriter ſibi inſito, qui ad vitandum peccatum inclinat, reddit motivum illud ſolum probabile. Similiter dum infirmus ita gravatur, ut licet non omninò deſperetur de vita ejus, adhuc tamen corrupti humores inclinant ad mortem, Item qui pedeſter ambulat in quadam campi planitie, & audit à fide dignis ducentis ab hinc paſſibus ſævire Leonem, quamvis non incurrat periculum certum mortis, ſubit tamen periculum probabile, quod probabiliter arguitur ex vicinitate Leonis, & longa fuga, quam pedeſter homo capeſſere poteſt.

15. Ubi adverte, periculum probabile etiam eſſe certum in exiſtendo, & probabile in inferendo futuritionem damni. Nam quando infirmo impendet mors; ſed non deſperatur adhuc de vita ejus, certum eſt, quod datur periculum; incerta tamen, & probabilis eſt illatio mortis futuræ.

16. Periculum leve eſt, quando datur indicium leve, propter quod ſuſpicatur homo, aut timet damnum futurum, ut cùm homo religioſus, qui nunquã lapſus eſt in rẽ venereã, & magno Dei timore afficitur, ingreditur domum fœminæ pulchræ, & ex ejus pulchritudine indicium ſumit ad ſuſpicandum, ſe fortè lapſurum in delectationem aliquam moroſam. Huc etiam reducuntur pericula peccandi, quæ inſunt in humana converſatione, in mercatura, in commercio virorum, & mulierum, &c. Nam ultra periculum peccandi, quod unicuique affert propria fragilitas, iſtę occaſiones communes vitæ humanæ afferunt aliquale periculum.

17. Dividitur ſecundò periculum peccati in intrinſecum, extrinſecum, & mixtum. Intrinſecum eſt, quod oritur à propria fragilitate, vel ab habitu vitioſo. Extrinſecum eſt, quod independenter à propria fragilitate intelligitur inclinare ad peccatum; qualis eſt violentia, metus, perſuaſio amici ad peccatum. Mixtum eſt, quod componitur ex utroq; ut occaſio extrinſeca adjuncta propriæ fragilitati.

18. Dividitur tertiò periculum peccandi, in formale, & materiale: quæ diſtinctio neceſſaria eſt ad diſcernendum, quando, aut quomodo periculum formale tranſit in materiale, quod non raro ſolet contingere. Periculum materiale eſt ipſa occaſio, aut circumſtantia extrinſeca, quę provocat, vel inclinat ad lapſum. Periculum formale eſt illud, quod conſideratis omnibus circunſtantiis extrinſecis, & intrinſecis inclinat ad lapſum.

19. Da duos homines, quorum alter ingreſſurus domum, in qua peccare luxurioſè conſuevit, ſecum ſtatuit propoſito tepido, & remiſſo, ſe non peccaturum: alter ingreſſurus in ſimilem occaſionem ex cauſa neceſſaria, Dei timore perculſus, propoſitum facit firmiſſimum non peccandi; ſuperadditque ferventem ad Deum orationem cum magna fiducia obtinendi à Deo ſpeciale auxiliũ. Rogabis ergo, an uterque incurrerit periculum formale labendi in peccatum? Et reſpondeo, poſſe fieri, quod ſecundus nõ incurrat periculum formale peccandi, ſi nimirum magna ſit conſtantia hominis in propoſitis ſervandis, & continuandis precibus ad Deum, quod aliquando experientia comprobavit. Ex enim firmitate propoſiti, & fiduciæ in Deũ roboratus, & ea certitudine judicii ad ſecuritatem tractus, magnoperè extenuat periculũ, & aliquando fieri poteſt, quod illud omninò exterminet. Primus incurrit periculum formale; nam propoſitum non peccandi tepidũ, & remiſſum non extenuat periculũ peccandi.

20. Et hinc infertur, periculum formale peccandi, quantumvis proximum, poſſe extenuari, immò & aboleri omninò per actus internos hominis, ſive per externos ſimul, & internos. Quod non raro contingit, quando à Deo prę ventus, & magna animi conſternatione deteſtans peccata ſua, amovet ſe ab ipſa occaſione luxuriæ, quam domi neceſſariò, & involuntariè retinet. Experientia enim comperi, peccatores occaſioni proximæ venereæ immerſos, quam non poterant à domo ſua amovere, tandem à Deo illuminatos receſſiſſe ab eo peccato per deteſtationem illius, & orationis continuationem, & Sacramentorum frequentiam. Ex quo factum eſt, ut periculum formale labendi converſum ſit in materiale: & occaſio proxima peccandi deſierit eſſe proxima per exercitium activum virtutis.

21. Dividitur quartò, in periculum voluntarium, & neceſſariũ, ſive involuntarium. Voluntariũ eſt, quando eſt in poteſtate hominis auferre periculum, nulla neceſſitate cogente ad retentionem periculi. Periculum duplici ex capite poteſt fieri neceſſarium; aut ex ne-

ceſſitate

ceſſitate Theologica, id eſt, ex præcepto obligante: quale eſſet periculum, quod ſubiret chirurgus, qui ex charitate, vel juſtitia obligaretur mederi fœminæ extremam neceſſitatem patienti: cùm non eſſet alius, qui mederetur: & ille, cui ad vitandum ſcandalum neceſſe eſt retinere domi fœminam ſibi periculoſam. Aut poteſt oriri periculum neceſſarium ex neceſſitate phyſica, vel morali; ut qui violentia ſatellitum inducitur in carcerem, ubi invenit periculum percutiendi inimicum in eodem carcere detentum. Ille enim neceſſitate phyſica adactus conjicitur in id periculum: & filiafamilias, quæ morali neceſſitate cogitur ad exiſtendum in domo paterna, in qua juvenis habitat ſibi periculoſus, non habens in poteſtate ſua expulſionem juvenis.

22. Sed adverte, id periculum, quod dicitur neceſſarium, abſolutè non eſſe tale, niſi quoad circunſtantiam externam. Unde fit, quòd occaſio proxima peccandi duntaxat ſit neceſſaria, aut involuntaria quoad circunſtantiam externam; quòd autem ſit proxima, voluntarium, & liberum eſt homini. Nam ut ſupra dixi, quòd occaſio ſit proxima, præter circunſtantiam extrinſecam, dicit periculum peccandi ortum ab intrinſeco; nempè à propria fragilitate, & aliquando etiam ab habitu vitioſo; quibus reſiſtere liberum eſt homini: & ideò in poteſtate libera hominis eſt facere, quòd occaſio non ſit proxima, ſcilicet per actus proprios virtutis.

CAPUT III.

An ad occaſionem proximam requiratur periculum certum peccandi, an verò ſufficiat probabile.

ARTICULUS I.

Duæ adverſæ ſententiæ referuntur.

SUMMARIUM.

Explicato periculo certo peccandi, & periculo probabili, inquiritur, an ſit occaſio proxima, quando periculum duntaxat eſt probabile? n. 23.
Prima ſententia Caramuelis & ejus fundamentum. n. 24. & ſeq.
Retractatio Caramuelis: & ſententia aliorum Doctorum ſequentium Caramuelem in priſtina ejus opinione. n. 27.
Secundam ſententiam oppoſitam docent tanquam certam communiter Doctores. n. 28. & 29.
Aliqua ſunt in præſenti præſtanda ad declarationem noſtræ veræ ſententiæ. n. 30.

23. EX capite proximè præcedenti conſtat, quòd periculum certum pro re præſenti dicimus illud; quod certitudine morali infert futuritionem damni. Periculum verò probabile dicimus illud, in quo invenitur motivum inclinans probabiliter ad futuritionem damni. Utrumque autem genus periculi eſt certum in exiſtendo. Certum enim eſt, exiſtere in periculo mortis infirmum, cujus vita adhuc non deſperatur, ſed probabiliter timetur. Occaſionem, in qua periculum peccandi eſt certum, indubitabile eſt eſſe proximam. Inquirimus ergo in præſenti, an ſit etiam occaſio proxima, quando periculum eſt duntaxat probabile?

24. Caramuel in Theologia *Regul. diſp. 71. n. 1056.* ex editione Veneta, anni 1651. docuit, licitum eſſe exponere ſe periculo probabili peccandi. Ex quo evidenter infertur, non eſſe occaſionem proximam peccandi illam, in qua periculum peccandi eſt duntaxat probabile: cujus fundamentum cùm ſit evidenter ſophiſticum, ſatis declarat falſitatem ejus opinionis.

25. Fundamentum propoſuit *n. 1058.* in hæc verba: *Petis, utrùm poſſit ſe aliquis exponere probabili peccandi periculo? Ego nullam actionem prudentem peccati arguo; nec imprudens cenſendus eſt, qui ſequitur partem probabilem. Ita efficaciſſimè ſuperiùs n. 1057. ubi notavi, tunc probabiliter adeſſe periculum, quando probabiliter adeſt: & ſi tibi ſit probabile, quòd nullum ſit peccandi periculum, non video, quid te urgeat, aut cogat, ne poſſis licitè operari.* Totum itaque fundamentum illius eſt, quòd ubi datur periculum probabile peccandi, probabile eſt dari periculum, & probabile eſt nullum dari periculum peccandi.

26. Ut in Theolog. fund. edit. Francofurtenſis fund. 11. *n.* 298. eandem aſſertionem ſic probat: *Sit itùrus Ambroſius ad Petronillæ domum, & cognoſcit probabiles peccati periculum; ergo in tali caſu poteſt, & debet dicere: Iſta propoſitio [Peccabo] eſt probabilis; atque poſſum ſequi, quam volo in materia probabili: ergo poterò ſtare hanc ſententiam. [Non peccabo.]*

27. Sed in Theolog. fund. editionis Lugdunenſis an. 1657. retractavit Caramuel hanc ſententiam, & fund. 11. *n.* 504. expreſsè dicit, eſſe improbabilem, & ratione demonſtrativa probat, illam eſſe improbabilem. Et tamen Leander à Murcia *lib. 2. diſquiſitionum moral. diſp. reſol. 16.* nixus præcipuè authoritate Caramuelis, & ejus ſophiſtico fundamento relato, defendit, licitum eſſe exponere ſe periculo probabili peccandi. Et noviſſimè M. Hozes ad propoſit. 62. *n.* 4. eam opinionem priſtinam Caramuelis admittit tanquam probabilem.

28. Oppoſitam ſententiam docent tanquam certam communiter Doctores. Quod clarè cernitur in controverſia, quæ his temporibus acerrimè agitatur, ſcilicèt. [An ſequi teneamur opinionem probabiliorem, & tutiorem?] Nam omnes authores, qui affirmativam partem propugnant, conitunter fundamento, quòd, qui operantur ſecundùm opinionem minùs tutam, exponunt ſe periculo probabili mortaliter, ſupponentes eſſe peccatum mortale exponere ſe periculo probabili peccandi mortaliter. Et contrà, omnes Doctores, qui tuentur, licitum eſſe ſequi quamlibet opinionem practicè probabilem, etiam minùs probabilem, ſupponunt etiam eſſe peccatum mortale exponere ſe periculo probabili peccandi mortaliter: ideòque reſpondent, eum, qui ſequitur opinionem minùs probabilem, non ſe exponere periculo probabili peccandi propter dictamen reflexum certum, quod licitum eſt ſequi quamlibet opinionem probabilem. Ideò neque hi, neque illi Authores admittunt, licitum eſſe exponere ſe periculo probabili peccandi lethaliter.

29. Pro hac etiam ſententia in ea *diſp. 18. cap. 6.* citavi Lorcam, Leſſium, Ludovicum Lopez, Dianam, Cœleſtium, & Caramuelem, ubi retractavit priſtinam opinionem oppoſitam. Et *n.* 60 hanc periodum ſubjunxi: [Hanc etiam concluſionem tenent omnes viri prudentes totius orbis terrarum, qui interrogati; an juxta regulas prudentiæ ſibi liceat exponere ſine neceſſitate vitam periculo probabili mortis, honorem periculo probabili ignominiæ, rem familiarem periculo probabili jacturæ omnimodæ, certiſſimè reſpondebunt, id nequaquam licere: immò verò imprudentiſſimum ab omnibus judicandum, qui omnia bona ſua abſque neceſſitate ei periculo probabili expoſuerit. Eadem autem quæſtio eſt mutata materia de iis bonis temporalibus, & de donis gratiæ, & amicitiæ Dei, niſi quòd in hoc incomparabiliter urgentius militant argumenta, quando dona gratiæ maxima, pretioſa, & æterna, res minimas, viles, & perituras excedũt.

30. Tria ergo præſenti præſtanda ſunt. Primum, impugnare demonſtrativè eam priſtinam Caramuelis opinionem. Secundum demonſtrare obligationem fugiendi periculum probabile peccandi. Tertium, ex dictis inferre, proximam eſſe occaſionem peccandi, in qua eſt periculum probabile.

ARTICULUS II.

Impugnatur evidenter ea opinatio Caramuelis.

SUMMARIUM.

Sophiſma, quo nititur ſententia Caramuelis. n. 31.
Prima ejus impugnatio ex periculo probabili mortis. n. 32.
Alia exempla de periculo probabili prudenter cavendo. n. 33.
Oſtenditur æquivocatio eſſius ſophiſmatis. n. 36. & 37.
Diſcrimen inter certitudinem exiſtentiæ periculi, & probabilitatem de futuritione damni. n. 38.

31. IN *diſp. 18. relata cap.* 3. demonſtravi falſitatem ejus opinationis. Neque enim evidentior probatio datur contra opinionem ſophiſtico fundamento ſuffultam, quàm oſtendere, in quo latet dolus ſophiſticus. Vidimus initio articuli præcedentis totum fundamentum ejus opinationis conſiſtere in hac conſequentia: *Datur periculum probabile peccandi: ergo probabile eſt, nullum dari periculum.* Cùm ergo probabile ſit, nullum dari periculum, cùm quis ſe exponit periculo probabili peccandi, probabile eſt, quòd nulli periculo ſe exponit; atque adeò probabile eſt, quòd non peccat. Ut ergo clariùs, & evidentius dolus ſophiſticus hujus argumenti conſpiciatur, oportet, hoc idem argumentum, & in eadem forma proponere in aliis materiis, ubi id evidentius cernitur. Quod breviùs præſtabo remittens Lectorem ad locum citatum.

32. Oſtenditur primò iſte dolus ſophiſticus in periculo mortis. Petrus incidit in periculum probabile mortis: ergo eſt probabile dari, & eſt probabile non dari periculum mortis. Ergo poteſt ſequi hanc opinionem, quòd nullum eſt periculum; & conſequenter ex hac probabilitate poterit non recipere Sacramenta in periculo probabili mortis. Quo quid abſurdius dici poteſt? Si ergo hoc argumentum fallax eſt in periculo mortis, eodem modo eſt fallax in periculo peccandi: cùm forma arguendi ſit eadem.

33. Oſtenditur ſecundò. In medio campi non longè abeſt à te leo ſævìſſimus, v. g. per quadraginta paſſus: & duo alii homines in eodem campo diſtant à te quadraginta paſſus, & à leone, inter ſe totidem. Inermis es, & equum habes proximum, quo velociter poſſes fugere. Eriſne prudens, ſi nolis uti eo medio fugiendi? Probo tuo argumento, te eſſe prudentem, etiam ſi nolis uti eo medio fugiendi. Id non eſt periculum certum mortis, quia leo poteſt dirigere greſſum, & furorem ad alios homines ibi exiſtentes: periculum ergo eſt duntaxat probabile: ergo (juxtà formam argumenti Caramueliſtici) probabile eſt, nullum eſſe periculum, (quis prudens admittet hanc conſequentiam in tanta approximatione leonis, ex eo, quòd periculum ſolùm ſit probabile?) Si ergo, probabile eſt, nullũ tibi imminere periculum à leone propinquo; ne fugias. Immo verò acquieſce conſilio meo, & arripe medium velocioris fugæ, ut id mortis periculum probabile evadas, & incipe intelligere, hanc eſſe doloſam conſequentiam: *Datur periculum probabile, ergo probabile eſt nullum eſſe periculum.*

34. Eodem modo poteſt formari argumentum in periculo probabili combuſtionis domus tuæ, *paries tibi proximus ardet*, poteris enim inferre, *ergo probabile eſt, nullum eſſe combuſtionis periculum.* Et ſi ſequeris hanc regulam novæ prudentiæ, non protegens te, nec

tuos,

tuos, nec ſubſtantiam tuam ab eo periculo probabili.

35. Et quid, ſi Gubernator arcis, videat periculum probabile invaſionis Maurorum; & dicat apud ſe: *Hoc periculum eſt probabile, & ideò probabile eſt nullum eſſe periculum*: & ideo nihil provideat pro defenſione? Si re ipſa Mauri expugnent arcem; excuſabit ne ſe ipſum coram Judice ex eo, quòd, quia periculum erat duntaxat probabile, erat revera probabile, nullum eſſe periculum; & ideò prudenter operatum eſſe non providendo de defenſione arcis? Nunquid non riderent omnes reſponſionem; cùm ipſe non rideret plectendus capite? Vide hæc omnia urgentius ponderata *sec.* 3. relato.

36. Impugnatur ſecundò eadem opinatio, oſtendendo æquivocum, in quo laborat. Etenim aliud eſt loqui de exiſtentia periculi, & aliud de illatione futuritionis damni. Periculum dicitur probabile, quia illatio, aut quaſi illatio futuritionis damni eſt dūtaxat probabilis. Unde fit, quod poteſt eſſe certa exiſtentia periculi, & probabilis duntaxat illatio futuritionis damni. Sic quando infirmus eſt in periculo probabili mortis, ita ut de ejus ſalute nondum deſperent medici, exiſtentia illius periculi eſt certa, illatio autē, aut quaſi illatio, qua ex periculo colligitur probabiliter futuritio mortis, eſt dūtaxat probabilis.

37. Tum ſic. Quando datur periculum probabile peccandi, certum eſt, quòd exiſtit periculum, & probabilis eſt futuritio peccati: ergo doloſa eſt hæc conſequentia; *Datur periculum probabile, ergo probabile eſt dari periculum*, (Et quia ubi pars affirmativa eſt probabilis, etiam negativa eſt probabilis, ut exiſtimat Caramuel,) *ergo probabile eſt, non dari periculum*. Patet conſequentia. Implicat enim contradictionem, eſſe certam exiſtentiam periculi, & eſſe duntaxat probabile, quòd exiſtat periculum; cùm mutuò inter ſe repugnent, eſſe *certum*, & eſſe *duntaxat probabile*. Quod argumentum clarius cernitur convincere in periculo probabili mortis. Vide duo alia argumenta demonſtrativa, quibus proſequutus ſum impugnationem ejus opinionis in præcitato *cap.* 3.

38. Ad argumentum verò Caramuelis *art.* 1. propoſitum conſtat ex dictis, quomodo diſtinguenda ſit ea propoſitio. *Probabiliter deeſt periculum, quando probabiliter adeſt*. Non enim deeſt probabiliter (quoad exiſtentiam) periculum, quando adeſt probabiliter quoad illationem futuritionis damni: poteſt tamen concedi, quòd quando illatio futuritionis damni eſt probabilis, ſit etiam probabilis illatio non futuritionis. Quod patet in periculo probabili mortis circà infirmū, cujus mors probabiliter timetur, & cujus vita probabiliter ſperatur. Ad aliud argumentum, quod *art.* 1. retuli ex Caramuele, conſtabit ſolutio *ex artic. ſeq.* Alias argumentationes minoris momenti, quas affert Murcia, à ratione, & ab authoritate, abunde impugnavi ibid. *c.* 4. & 5.

ARTICULUS III.

Quanta ſit obligatio fugiendi periculum probabile peccandi lethaliter.

SUMMARIUM.

Qui docuerint, eſſe licitum exponere ſe periculo probabili peccandi lethaliter. n. 39.

Prima impugnatio hujus ſententiæ ex gravi, & certo damno animæ. n. 40. & ſeq.

Secunda impugnatio ex ſecuritate, quam homo debet ſibi comparare. n. 43. & 44.

Tenetur quis comparare ſibi ſecuritatem iſtam prudenter, proportione ad ſecuritatem rei temporalis. n. 45.

39. EX *art.* 1. conſtat, Caramuelem olim, (quamvis poſteà retractavit) Murciam, & Hozes docuiſſe, non eſſe illicitum exponere ſe voluntariè periculo probabili peccandi: Qui autem Doctores doceant oppoſitum, ibidem propoſui. Et quia in ea *diſp.* 18. *c.* 6. illam Caramuelis opinationem manifeſtè debellavi, placuit ex eo loco aliquas periodos tranſcribere.

40. Igitur eſſe lethaliter illicitum exponere ſe periculo probabili peccandi lethaliter, oſtendo primò. [Periculum probabile peccandi, ſive amittendi Dei gratiam eſt certo grave malum animæ præſens, & à quolibet prudente fugiendum; ſed nemini licet abſque neceſſitate ſubire id, quod eſt certo grave malum animæ præſens, & à quolibet prudente fugiendum: ergo nemini licet abſque neceſſitate ſe exponere periculo probabili peccandi, ſive amittendi Dei gratiam. Minor, & conſequentia patent.

41. Major probatur. Periculum probabile amittendæ vitæ eſt certo magnum malum præſens, quod omnes homines vitare conantur: periculum probabile amittendi honorem, & incurrendi ignominiam, eſt magnum malum præſens, quod omnes deteſtantur: periculum probabile amittendi penitus omnem rem familiarem eſt magnum malum præſens, quod omnes fugiunt & periculum probabile cujuslibet magnæ jacturæ temporalis, puta Regiæ, aut imperialis dignitatis, aut cujuslibet alterius, eſt magnum malum de præſenti, quod omnes prudentes avertere conantur: ergo periculum probabile amittendæ gratiæ divinæ, quæ his omnibus pluris valet incomparabiliter, eſt de præſenti magnum malum animæ, quòd omnes Chriſtianæ prudentiæ compotes averſari debeant.

42. Sanè ea ſola terminorum propoſitio ſine ulteriori probatione rem facit evidentiſſimam. Nam ea conſequentia à minori ad majus deducta, eſt inevitabilis, eo quod fortius militat in pretioſioribus, quam in minus pretioſis. Antecedens verò qui negaverit, accedat in eminus ad Leonem in ea diſtantia, in qua non eſt evidens, ſe occidendum; ſed ſolum probabile; tempore magnæ tempeſtatis inducat in navem omnem ſuam ſubſtantiam, & ſolvat è portu, quando non eſt evidens, ſed ſolùm probabile, navem ſubmergendam; ſi venditor eſt, tradat omnes merces ſuas viro extraneo, & ſibi incognito, quem eas furaturum eſſe, non eſt evidens, ſed probabile: ſi Rex eſt, vel Imperator, non adhibeat Regno præſidiū defenſioni opportunū, quando probabile eſt, illud eſſe expugnandum ab hoſtibus, non tamen evidens. Cū ergo homines tam diligenter incumbant adhibendo media opportuna ad vitandum quodlibet periculum probabile magnæ jacturæ rei temporalis, manifeſtum eſt, id periculum eſſe magnum malum præſens. Itaque malum, quod imminet de futuro, eſt ipſa jactura rei; quod vero res habeat eum ſtatū, ut inde inferatur probabiliter futurū detrimentum, malum eſt de præſenti, quia de præſenti datur is rerum ſtatus, unde probabiliter infertur jacturæ futuritio.

43. Oſtenditur ſecundò. Homo non ſolùm tenetur graviter præcepto non peccandi, ſive non amittendi gratiam Dei, ſed etiam ſecurum ſe reddendi, quantum moraliter poſſit, à peccato lethali, & ab amiſſione gratiæ Dei: ſed reddere ſe ſecurum conſiſtit in eo, quòd vitet periculum, etiam probabile: ergo tenetur graviter præcepto vitandi periculum etiam probabile. Minor patet; non enim poteſt intelligi, quomodo habeat homo vitam ſecuram, dum eſt in periculo probabili mortis.

44. Major probatur primò. Nam charitas ergà ſe ipſum obligat, ut quis reddat ſe ſecurum quantum poſſit, à ſummo malo, & ab amiſſione ſummi boni. Probatur ſecundò. Nam quilibet tenetur reddere ſe ſecurum ab incurſione gehennæ, ſed peccatum lethale eſt majus malum, quàm incurſio gehennæ: ergo tenetur ſecurum ſe reddere à peccato lethali.

45. Probatur tertiò eadem major ex dictis eo *cap.* 6. *n.* 70. [Quilibet homo tenetur, ſicut ad conſervandam prudenter ſuam vitam, ita ad comparandam prudenter ſecuritatem illius, quando ſcilicet profuſio vitæ non ſit neceſſaria pro majori bono, cogita, pro utilitate publica, charitate, &c. Item tenetur ad reddendum ſecurum prudenter honorem ſuum, cujus defectus redundaret in alios: item & honorem ſuorum. Et ita inter viros prudentes verteretur vitio patrifamilias, qui filias non reciperet à periculo ignominiæ reſultante ex commercio venereo. Tenetur ſimiliter ad reddendam ſecuram rem familiarem, à qua dependent alimenta filiorum, uxoris, &c. quantum prudentia dictat: ergo tenetur homo ad reddendum ſecuram gratiam Dei, & ſecurum ſe præſtandum à ruina mortis peccati. De antecedente nullus dubitare poteſt; quia apud omnes certum eſt, quòd ea bona conſervare tenetur, nec conſervare poteſt, niſi eripiendo à periculis, quæ imminere ſolent: nam qui ea omnibus periculis probabiliter exponeret: omnes prudentes cenſerent eum non conari ſufficienter ad eorum conſervationem: cùm ea pericula media ſint ad ruinam. Conſequens verò idem eſſe cum antecedente: mutata materiâ viliori in materiam digniorem, certum eſt.

ARTICULUS IV.

An occaſio extrinſeca in qua eſt periculum probabile peccandi, eo ipſo ſit occaſio proxima?

SUMMARIUM.

Qui dixerint, occaſionem proximam includere periculum moraliter certum peccandi. n. 46.

Ad occaſionem proximam ſatis eſt periculum probabile peccandi. num. 47. & 48.

Qui credit periculum, judicat id probabile. n. 49.

Occaſio eſt proxima, in qua quis voluntariè exponitur periculo peccandi. n. 50.

Occaſionem eſſe proximam ſub periculo probabili oſtenditur exemplis. n. 51. & 52.

Quàm periculoſa in praxi opinio oppoſita. n. 53.

46. AD occaſionem proximam peccandi requiri periculum certum, nempe illud, ex quo certitudine morali infertur futuritio peccati, olim ſuſtinuit Caramuel, ubi ſupra (quamvis poſteà id retractaverit) & Leander à Murcia ſupra relatus, quos novìſſime ſequuntur Lumbier *tom.* 3. *ſumm. num.* 2010. *pag.* 1153. & Hozes in expoſitione *propoſit.* 63. *num.* 4. *pag.* 425.

47. Sed ad occaſionem proximam peccandi lethaliter ſufficere periculum probabile, firmum eſt inter Authores majoris notæ. Ita P. Thomas Sanchez *lib.* 1. *in Decal. cap.* 8. *num.* 1. aiens: *Certiſſimum eſt opus ex ſe veniale, aut indifferens in mortale tranſire, ſi operans occaſioni ita proximæ exponatur, ut omnes viri morales, ac prudentes peccandi moraliter periculo conſtituant; conſtat ex illo Eccleſiaſtici 3. (Qui amat periculum, peribit in illo.) Et ratio eſt: quia ſalutem ſpiritualem temnere convincitur, ſe tam PROBABILI ejus amittendæ periculo obiiciens*. Et num. 3. ait: *In hoc PROBABILI peccandi moraliter periculo fatenda ſunt circumſtantia illius peccati, cujus periculo ſe expoſuit.*

48. Idem

48. Idem tenet Navarrus *in ſumm. cap. 3. n. 14. verſ. Hujùs autem.* Ubi ſic ait: *Nemo poteſt abſolvi, niſi ſtatuat, ſaltem virtualiter, nunquam ſe in poſterùm moraliter peccaturum, & conſequenter evitaturum occaſionem, quæ ex ſe ſit mortifera, aut peculiaris hujuſmodi, quam PROBABILITER credit peccati mortalis cauſam ſibi fore: juxta illud* Eccleſiaſtici 3. (*Qui amat periculum peribit in illo.*) Quando autem Navarrus ibidem dicit: *Tali eſt occaſio, quâ credit ſe ferè ſemper ad ſit peccandum impulſum iri*; id verbum *credit*, conſtat intelligendum eſſe eo modo, quo paulò ante dixit, nempè *PROBABILITER* credit.

49. Eodem modo intelligendi ſunt Authores, dum aſſerunt, in periculo proximo peccandi verſari eum, qui *credit* ſe in ea occaſione frequenter, aut ferè ſemper peccaturum. Nam verbum *credendi* extra materiam Fidei Divinæ denotat credulitatem probabilem. Cenſent ergo, ad occaſionem proximam ſufficere credulitatem probabilem; atque adeò periculum probabile ſufficere ad conſtituendam occaſionem proximam peccandi.

50. Et ex hucuſque dictis facilè eſt id convincere. Primò. Illa enim eſt occaſio proxima peccandi lethaliter, cui dum quis ſpontè ſe exponit, peccat lethaliter: ſed qui ſe exponit ſpontè periculo probabili peccandi lethaliter, peccat lethaliter: ergo exponere ſe ſpontè periculo probabili peccandi lethaliter, eſt occaſio proxima peccandi lethaliter. Conſequentia patet, & Minor demonſtrata eſt in articulo proximo præcedente. Nec minus certa eſt major. Nam adverſarii, qui excludunt à ratione occaſionis proximæ periculum probabile, ideò illud excludunt, quia in periculo probabili peccandi lethaliter nolunt admittere peccatum lethale. Et ſi in periculo probabili inveniant peccatum lethale nulla erit ratio, ob quam tale periculum excludant à ratione occaſionis proximæ.

51. Convincitur ſecundò. Quis enim dubitet, eſſe in occaſione proxima mortis eum, qui provocans, vel provocatus aggreditur duellum? Et tamen periculum mortis iſtius individui non eſt certum, ſed probabile: ergo ad occaſionem proximam mortis ſufficit periculum probabile mortis. Similiter in occaſione proxima mortis eſt ille, qui proximus eſt Leoni ſæviſſimo, ſub circunſtantiis propoſitis *art.* 2. ſub quibus ſolùm eſt periculum probabile mortis: ad proximam ergo occaſionem ſufficit periculum probabile.

52. Eodem modo arcem eſſe in occaſione proxima ruinę certum eſt, ſi illam obſideat ingens Maurorum exercitus magna armorum potentia munitus; cùm tamen periculum ruinæ non ſit certum, ſed duntaxat probabile. Similiter eſt in occaſione proxima ruinæ domus illa, cujus vicina domus flagrat incendio; licèt periculum non ſit certum, ſed duntaxat probabile.

53. Convincitur tertiò. Nam in ordine ad praxim eſt valdè periculoſa ea opinio, quæ adſtruit, non eſſe occaſionem proximam, neque ex obligatione fugiendam, quando periculum eſt duntaxat probabile: quia concubinarius facilè ſibi perſuadebit, aut perſuadere conabitur, ſuum periculum labendi non eſſe certum, ſed duntaxat probabile: atque adeò non eſſe occaſionem proximam, neque ineſſe ſibi obligationem vitandi præfatam occaſionem, & ita remanebit in periculo damnationis æternæ.

CAPUT IV.

An, & quomodo teneamur vitare occaſionem proximam, & periculum formale peccandi lethaliter?

ARTICULUS I.

Quàm certa ſit obligatio vitandi occaſionem proximam? præmittunturque poſitiones aliquæ.

SUMMARIUM.

Certum eſt, eum, qui eſt in occaſione proxima voluntaria, teneri illam deſerere. n. 54.
Quomodo deſerenda ſit talis occaſio. n. 55.
Diſcrimen inter periculum formale, & materiale. n. 56.
Prima regula pro fugienda occaſione. n. 57.
Secunda regula pro materia luxuriæ. n. 58.
Alia regula pro materia avaritiæ. n. 59.
Quid pro vehementi Iracundia? n. 60.
Circunſtantiæ, in quibus fugienda non eſt externa occaſio, quia tunc non eſt proxima. n. 61.

54. OMnes Theologi conveniunt in eo, quòd ille, qui eſt in occaſione proxima peccandi lethaliter, quando ipſi eſt voluntaria, tenetur gravi obligatione deſerendi illam. Quod ipſe Chriſtus D. nos docuit Matth. 5 illis verbis: *Si oculus tuus dexter ſcandalizat te erue eum, & projice abs te; expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et ſi dextera manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam, & projice abs te, expedit enim tibi, &c.* Idque repetit Matth. 18. Et S. Chriſoſt. hom. 18. per oculum dextrum, & manum dextram intelligit concubinam. Cęteri Patres univerſalius intelligunt quamlibet occaſionem cujuſcumq; perſonę; quæ provocat ad peccandum. Ita S. Auguſt. *lib. 1. de Serm.* D. Euthimius in hunc locum, S. Hilar. Can. 4. S. Athan. *quæſt.* 70. S. Pacianus Epiſt. 3. adverſus Novarianos, S. Cyrill. *lib. 12. in Joan. c.* 18. S. Anaſt. *quæſt.* 7. Salvianus *lib.* 3. de Provid. & Theophyl. in hunc locū. Quę cōcluſio aliis terminis proponi ſolet; nempe lethaliter peccare eum, qui ſe exponit periculo peccandi lethaliter, ſive occaſioni proximæ.

55. Reſtat explicandum, quomodo debeat deſeri. Quam explicationem latè proſecutus ſum in citata *diſp.* 18. *cap.* 8. Et ex ibi dictis in præſenti proſequar. Caramùel *diſp.* 70. *in Regul n.* 1067. expoſtulat cum aliquibus Authoribus, quòd materiam hanc de fugiendo periculo confusè tractant. Et ſi id verum eſt, ideò confusè eam tractant, ut ego opinor, quia non diſtinguunt inter occaſionem externam, & periculum formale; item quia non diſtinguunt inter modum evadendi à periculo per fugam occaſionis externę, & modum evadendi ab illo per media homini ipſi intrinſeca, id eſt, per actus ipſius hominis proprios, ut notavi *cap.* 2. fine. Et quamvis aliquibus videatur difficile, regulas generales tradere, per quas his implexis quæſtionibus ſatisfiat; at ſervata hac duplici diſtinctione, exiſtimo, non eſſe difficile has regulas generales ſtatuere.

56. Oportet ergo revocare in memoriam id, quod ſupra cap. 2. dixi circà diviſionem periculi in formale, & materiale, & circà eos duos homines, quorum alter ingreditur in domum periculoſam armatus conſtantia propoſiti, oratione, & fiducia in Deum, qui propterea non incurrit periculum formale; atq; adeò reſpectu illius occaſio non eſt proxima: alter verò ſimilem domum ingrediens ob propoſiti tepiditatem incurrit periculum formale; atque adeò reſpectu illius occaſio peccandi eſt proxima. Ex hinc apertè comperies, poſſe fieri, quòd periculum formale evitetur per actus virtutis ipſius hominis. Et antequam regulas generales ſtatuam, ſequentes poſitiones præmitto.

57. Poſitio prima. Ubi paſſio eſt vehemens, & habitus vitioſus intenſus, vel interna ſuggeſtio, ſive tentatio eſt fortis; magis timenda eſt occaſio externa, magiſque fugienda. Patet. Nam cùm duplex ſit medium vitandi periculum formale lapſus, alterum vitando occaſionem externam: alterum roborando ſe per actus virtutum; quando paſſio, habitus, & tentatio urgent, minus eſt roboris ad eos hoſtes vincendos per actus proprios ipſius hominis. Cum ergo tunc non vitetur periculum formale per actus ipſius hominis proprios, vitandum illud eſt per fugam occaſionis externæ.

58. Poſitio ſecunda. In materia luxuriæ magis, quàm in multis aliis, neceſſe eſt fugere occaſiones externas. Id conſtat ex præcedenti poſitione, eo quòd in hoc genere paſſio eſt vehementior. Nam, ut ait S. Iſidorus *lib. de ſum. Bon.* (apud S. Thomam 2. 2. *quæſt.* 154. *art.* 3. *ad* 1.) *magis per carnis luxuriam humanum genus ſubditur diabolo, quàm per aliquod aliud; quia ſcilicet difficilius eſt vincere vehementiam hujuſmodi paſſionis.* Et ideò quantò major eſt difficultas vincendi vehementem paſſionem, tantò minus fortitudinis habet homo, ut per actus proprios extenuet periculum formale; atque adeò ad evadendum illud, neceſſe eſt occaſionem externam vitare. Et ideò Apoſtolus 1. *ad Corinth.* 9. dixit, *fuge fornicationem*, explicans per verbum fugiendi, quomodo recedendum ſit, non ſolùm per deteſtationem, ſed etiam per fugam externam, ab hujuſmodi vitio, neque enim eo termino *fugiendi* utitur Apoſtolus; niſi in Luxuria, Idolulatria, & Avaritia.

59. Poſitio tertia. Etiam in materia avaritiæ magnæ, & vehementis divitiarum cupiditatis, periculum peccandi in eo genere, ut in plurimùm, vitandum eſt per fugam occaſionis externæ. Etenim paſſio hæc, ubi invaleſcit, eſt vehementiſſima, & omnem Dei legem peſſundat. Ideò Apoſtolus 1. *ad Timoth.* 6. ait: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem; radix enim omnium malorum eſt cupiditas; quam quidam appetentes erraverunt à Fide, & inſeruerunt ſe in doloribus multis. Tu autem, ò homo Dei, hæc fuge.* Ubi autem vehementior eſt paſſio, minor eſt fortitudo ad actus virtutum intenſos, quibus periculum formale extenuetur. Et ideò in hoc genere oportet amputare periculum formale per fugam occaſionis externæ. Ubi notandum eſt circà hæc duo vitia avaritiæ, & luxuriæ uſum fuiſſe Apoſtolum verbo *fugiendi*, quo denotaret fugam ab occaſione externa, ut nuper notabam.

60. Poſitio quarta. Ob eandē rationem in materia magnę iracundiæ neceſſe eſt evitare diligenter occaſionem externam. Nā experimento compertū eſt, etiam homines virtutis ſtudioſos, occaſione data, torrente iracūdię pręcipites fieri, ita ut ferè ratione uſu ſpoliētur.

61. Poſitio quinta. In cæteris, in quibus neque vehemens eſt paſſio, neque habitus vitioſus nimis intenſus, neque tentatio ſathanę valdè urgens, ut in plurimùm, non eſt neceſſe tollere occaſionem externam, quæ prætereà non eſt occaſio proxima peccandi, v. g. cum quis omittit auditionem Miſſę in die feſto propter confabulationem cum amicis; tunc enim illam omittit potius ex deſidia, & negligentia, quàm ex influxu confabulationis. Quæ poſitio patet ex dictis: quia in hac hypotheſi non eſt difficilè elicere actus virtutum, quibus periculum extenuetur, & hoſtes debiles ſuperentur.

ARTICULUS II.

Statuuntur regulæ generales de modo vitandi periculum formale peccandi.

SUMMARIUM.

Periculum formale peccandi debet vitari, aut fugiendo occaſionem, aut periculum diſſolvendo. n. 62.

Si

Si per actus proprios vitatur formale periculum, non eſt opus deſerere occaſionem. n. 63.
Qui nequit intrinſecè, tenetur extrinſecè vitare periculum. n. 64.
Qui vitare non poteſt occaſionem extrinſecam, tenetur intrinſecè vitare periculum. n. 65. & ſeq.
Quid de filiofamilias impotente expellere occaſionem? n. 68.
Quando teneatur quis non ſolùm ad actus internos, ſed etiam ad deſerendam occaſionem externam. n. 69.
Circà quas materias ſit hæc obligatio urgentior. n. 70.

62 PRima regula eſt. *Quotieſcunque homo advertit, in aliqua occaſione eſſe periculum formale peccandi lethaliter, tenetur fugere periculum uno è duobus modis; vel deſerendo occaſionem externam, vel diſſolvendo periculum formale per actus virtutum à ſe elicitos.* Probatur. Quoties homo poteſt vitare periculum formale peccandi, tenetur illud vitare, utpotè ingens malum animi. Nam, ut optimè dixit P. Suarez *tom. 5 in 3. part. diſp. 18. ſect. 3. num. 16. In moralibus ejuſdem malitiæ eſt conſtituere ſe voluntariò in morali periculo, & proximo committendi aliquod crimen, & committere illud.* Sed regulariter loquendo ſemper poteſt vitare periculum formale peccandi aut per fugam occaſionis externæ, aut per actus virtutis à ſe elicitos, nempe per deteſtationes peccati, per propoſitum intenſum, & preces Deo directas, &c. Ergo ſemper tenetur vitare periculum formale uno ex illis duobus modis.

63 Secunda regula. *Quando quis per actus ſuos proprios vitat periculum formale, non tenetur deſerere occaſionem externam.* Patet. Nam occaſio externa eatenus deſerenda eſt, quatenus eſt occaſio proxima peccandi; ſed quando homo per actus ſuos proprios extinguit periculum formale peccandi, jam illa non eſt occaſio proxima peccandi: ergo tunc non tenetur deſerere occaſionem externam. Minor ex dictis eſt manifeſta. Occaſio enim proxima eſſentialiter cõſtituitur ex occaſione externa, & periculo formali peccandi; ergo deficiente periculo formali peccandi, jam illa non eſt occaſio proxima.

64 Tertia regula eſt. *Qui non vitat periculum formale intrinſecùs, id eſt, per actus ſuos proprios, tenetur vitare illud extrinſecùs, id eſt, deſerendo occaſionem.* Patet ex regula prima. Etenim homo tenetur vitare periculum formale peccandi lethaliter uno è duobus modis, ſcilicet intrinſeco, vel extrinſeco: ergo ſi primo modo non vitat illud, vitare debet ſecundo modo.

65 Quarta regula. *Qui non poteſt vitare occaſionem extrinſecam, tenetur vitare periculum formale modo intrinſeco, id eſt, per præfatos actus virtutum à ſe elicitos.* Patet ex dictis. Tenetur enim vitare id periculum formale uno ex duobus modis præfatis.

66 Sed adhuc ſpecialiter probatur. Nam qui non poteſt vitare occaſionem extrinſecam, & adhuc non vult vitare periculum formale per actus ſuos proprios, ipſe voluntariè ſe exponit periculo formali; atqui conſtat ex ſuperius dictis, peccare mortaliter eum, qui voluntariè ſe exponit periculo formali: ergo qui non poteſt vitare occaſionem extrinſecam, & non vult vitare periculum formale per actus ſuos proprios, peccat mortaliter: ergo qui non poteſt vitare occaſionem extrinſecam, tenetur ſub mortali vitare periculum formale modo intrinſeco, ſive per actus ſuos proprios. Minor, & ambæ conſequentiæ tenent.

67 Probatur Major. Ille ſe exponit periculo formali peccandi, qui cùm liberè poſſit vitare illud, non vitat; ſed qui impotens eſt vitare occaſionem extrinſecam, nec vult vitare periculum formale per actus ſuos proprios, liberè poteſt vitare periculum formale, & non vitat; cùm ſit in libera poteſtate ejus elicere actus, qui extenuant periculum formale, & non vult illos elicere: ergo ipſe ſe exponit periculo formali.

68 Hinc conſtat; filiumfamilias, qui non poteſt expellere è domo concubinam, poſſe, & debere extenuare periculum formale peccandi per actus ſuos proprios, ſcilicet per magnam deteſtationem peccati, intenſum propoſitum, preces ad Deum, &c. Quòd ſi hæc media non apponat ad extenuandum periculum, ipſe ſe exponit periculo formali peccandi, ſicut ſe exponit, qui cùm poſſit, non vult deſerere occaſionem externam. Peccatque lethaliter, ſi non conetur ad hæc media adhibenda pro extenuando periculo; quidquid ſit, an ſit diverſum peccatum à concubinatu, an ab illo non diſtinguatur.

69 Quinta regula eſt. *Quando occaſio externa aſſociatur paſſione vehementi, vel habitu vitioſo, vel acri ſuggeſtione, vel his omnibus ſimul, ſi eſt in poteſtate hominis occaſionem externam deſerere, non ſufficit conari ad vitandum periculum formale per actus ipſius proprios, ſed tenetur ſub mortali deſerere occaſionem externam.* Infertur ex dictis. Nam cùm hoſtes illi ſint validiſſimi, conflictus cum illis eſt valdè difficilis, & ideò homo tenetur fugere ipſum locum pugnæ, ne ſuccumbat. Deinde quilibet prudens ſuam timens fragilitatem, debet credere ſuos actus non futuros eſſe ita robuſtos, ut poſſit ſuperare tam validos hoſtes, maximè quando habet aliud medium evadendi periculum, ſcilicet fugam occaſionis externæ. Præterea, quia & ſi Deus auxilia ſufficientia non deneget, ut phyſicè poſſit homo vincere; ei tamen, qui temerè, & ſine neceſſitate ingreditur occaſionem, non offert ea copioſa auxilia, quæ præſtat illis, qui neceſſitate coacti occaſione peccandi concluduntur. Quod etiam patet ex prima propoſitione.

70 Hinc infertur, in materia luxuriæ, avaritiæ, magnæ, & vehementis iracundiæ teneri hominem ad vitandas occaſiones externas, ſi moraliter poſſibile ſit; nec ſufficit conari ad vitandum periculum formale per actus hominis intrinſecos. Hoc enim probant argumenta facta pro aſſertione quinta. Et conſtat etiam ex propoſitionibus, tertia, quarta, & quinta.

CAPUT V.

An qui in occaſione proxima peccandi lethaliter verſatur, quam poteſt deſerere, poſſit abſolvi, antequam illam deſerat? Ubi ſit triſis propoſitionis 61.

ARTICULUS I.

Varia Authorum placita, & falſæ citationes proponuntur.

SUMMARIUM.

Sub quibus terminis difficultas proponitur à Doctoribus. n. 71.
Qui dixerint, poſſe abſolvi concubinarium aliquoties, ante quam expellat concubinam. n. 72.
Limitatur ab aliquibus prima ſententia. n. 73.
Qui authores eandem ſententiam docuerint poſt damnationem. n. 74.
Nequit abſolvi concubinarius, ante quam tollat occaſionem voluntariam. n. 75.

71 HÆc quæſtio ſolet ab Authoribus tractari ſub terminis *concubinatus*; quia in genere occaſionis proximæ, hæc eſt frequentior, ita ut quidquid de hac occaſione dictum fuerit, intelligi debeat de quavis alia occaſione proxima alterius materiæ. Inquirimus ergo in præſenti, an confeſſarius poſſit abſolvere pœnitentem concubinarium, qui domi ſuæ retinet concubinam, habens in poteſtate ſua illam expellere, ita ut nulla impoſſibilitas phyſica, vel moralis expulſionem ejus impediat?

72 In *diſp. 18. cit. cap. 9.* latè propoſui varia Authorum placita: Unde breviter ſeligam, quæ oportet notari. Joannes Sancius *diſp. 10. n. 6* aſſerit, concubinarium poſſe abſolvi ter, vel quater, antequam realiter expellat concubinam, quando ſub omnimoda poteſtate ejus eſt illam expellere; dum tamen habeat firmum propoſitum expellendi illam. Quam opinionem P. Caſtro Palao *tom. 1. tract. 2. diſp. 2. punct. 9. §. 3. n. 14.* appellavit audacem. Sed quòd magis mirandum eſt, citat Joannes Sancius plurimos Authores pro ſua ſententia, Suarium, Thomam Sanchez, Azorium, Medinam, Vegam, Ludovicum Lopez, & Emmanuelem Rodriquez. Ex quibus aliqui expreſſè docent oppoſitam ſententiam; alii verò tradunt doctrinam, quæ non ſpectat ad hanc materiam, ut in *cap. 9. cit. à n. 108.* manifeſtè oſtendi; Et P. Suarium falsò citari, apertè oſtendit P. Caſtro Palao *tom. 1. tract. 2. diſp. 2. punct. 9. § 2. n. 15.* Et præterea ipſe Suarius agens de conſuetudine pejerandi, & de propoſito non pejerandi de cætero, quod haberi debet in confeſſione *tom. 2. de Relig. tract. 2. lib. 3 cap. 8. nu. 7.* ait: *Suppoſito autem tali propoſito obſervandum eſt, ut ſi homo habet aliquas externas occaſiones moraliter inducentes illum ad temerè jurandum, illas auferat; alioqui non ſufficienter diſponetur, ſi proxima ſint, & ſine magno incommodo auferri poſſint.*

73. His falſis citationibus Joannis Sancii non pauci Authores decepti ſunt habentes fidem illi Doctori. Machado *tom. 2. lib. 7. part. 2. tract. 3. docum. 3. n. 3.* aſſerit pro ea opinione præfati Sancii ſtare *graves Authores, quos refert Joannes Sancius.* Similiter Leander à Murcia *lib. 2. diſquiſit. diſp. 3. reſolut. 8. n. 12.* (qui opinionem Joannis Sancii coarctat ad duas vices fractæ promiſſionis à concubinario) citat pro ea opinatione eoſdem Authores, quos ſi examinaſſet, cognoviſſet falſitatem citationum. Eodem vitio laborat Leander à SS. Sacr. *tract. 5. de Pœnit. diſp. 7. reſolut. 35.* Immò magis exorbitat in hac citatione Authorum, ut clarè demonſtravi eo *cap. 9. n. 115.*

74. Sed (quod magis mirandum eſt) poſt damnationem propoſitionis 61. aliqui Authores admittunt, poſſe abſolvi, bis, ter, vel quater cõcubinarium habentem occaſionem proximam voluntariam, dummodò habeat propoſitum expellendi illam: Ita Magiſter Hozes in *prop. 61. n. 12. & 13.* affirmat poſſe abſolvi concubinarium prima, & ſecunda vice, antequam expellat concubinam. Et Mag. Lumbier *tom. 3. ſumma Hiſpana num. 2002. folio 1247.* ait tolerabilem eſſe opinionem aſſerentium, poſſe abſolvi concubinarios bis, aut ter, antequam expellat concubinam, ſive occaſionem proximam voluntariam. Et Martinus de Torrecilla Capucinus *conſul. 15. conc. 7. n. 80.* non ſubjacere huic damnationi opinionem eorum, qui dicunt, poſſe abſolvi concubinarium uſque ad quatuor vices juxta aliquos, ſive uſque ad ſecundam vicem juxta alios, antequam expellet concubinam, quam voluntariè retinet.

75. Oppoſitam ſententiam, quæ docet, concubinarium, dum eſt in occaſione proxima voluntaria peccandi, non eſſe abſolvendum, antequam removeat occaſionem, tuentur P. Thomas Sanchez *lib. 2 ſum. cap. 32. num 45.* Item Navarrus in Manuali *cap. 16. num. 20.* Ludovicus Lopez *2. part. inſtruct. cap. 22.* Candidus *diſquiſit. 24. art. 2. dub. 5. pag. 76.* Villalobos *tom. 1 tract. 2 cap. 3. num. 5. & lib. 7. in Decal. cap. 1. §. 2. num. 2.* Bonacina *de matrimon. quæſt. 4. punct. 14. num. 11. & 12.* P. Coninch *diſp. 8. de Pœnit. dub. 17. num. 133.* quatenus ait: *Hinc qui vivunt in concubinatu, nullo modo extra caſum gravis neceſſitatis,*

tis expedit abſolvere, antequam à faltè ſeparentur, etiamſi paratiſſint jurare, ſe in poſterum castè victuros, quale juramentum Sacerdos nec exigere, nec admittere debet, ſed jubere, eos ante abſolutionem ſeparari. P. Azor. *part. 3. Inſtit. moral. lib. 3. c. 6 quæſt. 2.* his verbia. *Secundo quæritur, an concubinarius publicus poſſit licitè abſolvi à confeſſario, antequam concubinam ejiciat? Reſpondeo imprimis, non poſſe licitè eum abſolvi, antequam ab ea ſeparetur, eum firmo propoſito nunquam ad eam ampliùs accedendi.* Navar. *cap. 16. n. 2.* Sylveſt. Angel. *& communis opinio.* Et mox ſubjungit, idem dicendum de eo, qui non eſt vere concubinarius; ſed communiter exiſtimatur, propter fœminam ſecum commorantem; non enim debet abſolvi, donec auferat ſcandalum. P. Arriaga *tom. 8. diſp. 38 ſect. 5 ſubſect. 2.* ubi propugnat, eum, qui ſemel promiſit expellere concubinam, nec implevit, non poſſe abſolvi, niſi priùs expellat. Sed non ſatis declarat, an poſſit abſolvi, antequam expellat, is, qui nunquam promiſit. P. Filliucius *tract. 30. cap. 3. quæſt. 11. n. 56.* aſſerens. *Ideò talis non eſt abſolvendus, niſi ante concubinam ejiciat, etiam in articulo mortis, ſi tempus adſit, & non ſit magna neceſſitas eam retinendi circà ſcandalum.* Eodem prorſus modo id propugnat P. Fagundez *lib. 6.* in Decal. *cap. 1. n. 3.* & P. Pelliʒarius in Manual. Regul. *tom. 2. tract. 20. cap. 10. n. 187.* Item Sayrus, & Zerola apud Bonacinam cit., & Megala apud Dianam, *5 part. tract. 14. reſol. 107.* qui in eandem ſententiam inclinat.

ARTICULUS II.

Nunquam poſſe abſolvi eum, qui habet occaſionem proximam voluntariam, antequam eam expellat.

SUMMARIUM.

Peccat mortaliter concubinarius retinens voluntariè proximam occaſionem peccandi. n. 76.
Hoc præceptum non retinendi occaſionem eſt negativum. n. 77.
Qui habet occaſionem proximam voluntariam peccandi, nequit abſolvi ante expulſionem illius. n. 78
Tunc permanet in ſtatu peccati mortalis. n. 79.
Præceptum non retinendi obligat ſemper, & pro ſemper. n. 80.
Propoſitum adimplendi præceptum non eſt adimpletio illius. num. 81. & 82.
Periculo peccandi ſe exponit, qui voluntariè perſiſtit in periculo. n. 83.
Se committere voluntariè periculo peccandi, idem eſt moraliter, ac velle peccatum. n. 84. & ſeq.
Imprudens eſt, qui cum poteſt, non ſe eripit à periculis. n. 85. & ſeq.
Propoſitum mediocriter intenſum non eſt ſufficiens ad juſtificationem, etiam intra Sacramentum. n. 91. & ſeq.
Neque prima vice eſt abſolvendus, qui non deſerit occaſionem voluntariam. n. 95.

76. PRænotandum eſt primò (quod certiſſimum eſt apud omnes) peccare mortaliter concubinarium, dum retinet occaſionem proximam peccandi voluntariam. Nam ut optimè dixit Pat. Suarius ſupra citatus, in moralibus ejuſdem malitiæ eſt conſtituere ſe voluntariè in morali periculo, & proximo committendi aliquod crimen, & committere illud.

77. Prænotandum eſt ſecundò, præceptum vitandi occaſionem proximam voluntariam peccandi lethaliter eſſe præceptum negativum, quod explicatur per hunc terminum. *Ne retineat.* Patet. Nam eo ipſo quod teneatur ad non retinendum talem occaſionem, datur præceptum *non retinendi*, quod eſt præceptum negativum: ſicut quia homo habet obligationem non furandi, datur præceptum non furandi, illud quidem negativum.

78. Sit concluſio. Ille, qui habet occaſionem proximam voluntariam peccandi lethaliter, non poteſt abſolvi, niſi prius eam expellat: *Dixi proximam*, quæ ſcilicet conſtituitur ex periculo formali peccandi: nam ſi permanente occaſione, ceſſet periculum formale peccandi, jam occaſio non eſt proxima, ut ſupra oſtendi. Dixi *voluntariam*: nam ſi ſit impoſſibilis moraliter expulſio illius, & pœnitens habeat verum propoſitum non peccandi, & adhibendi omnia media neceſſaria ad vitandum periculum formale peccandi, abſolvi poterit. Quando autem adſit ea impoſſibilitas moralis, dicam inferiùs. Quæ autem ſint media neceſſaria ad extenuandum periculum formale, dixi ſupra à *n. 62.*

79. Pro qua concluſione hunc ſyllogiſmum objicio, quem propoſui ea *diſp. 18 nu. 120.* [concubinarius, dum retinet domi concubinam, cùm poſſit expellere, eſt in ſtatu peccati mortalis; dum abſolvitur, retinet concubinam domi, cùm poſſit expellere: ergo dum abſolvitur, eſt in ſtatu peccati mortalis. Sed qui abſolvitur manens in ſtatu peccati mortalis, invalidè abſolvitur: ergo is concubinarius invalidè abſolvitur.

80. Confirmatur primò. Præceptum negativum obligat ſemper & pro ſemper: ſed præceptum non retinendi occaſionem proximam voluntariam eſt præceptum negativum, ut conſtat ex prænotato? ergo præceptum non retinendi occaſionem, proximam voluntariam obligat ſemper, & pro ſemper. Ergo pro eo tempore, quo vadit ad confeſſarium, aut facit confeſſionem, obliget id præceptum; & tamen in eo tempore non implet id præceptum: ergo non implet in eo tempore, pro quo inſtat præceptum. Eſt ergo actualiter violans præceptum in eo ipſo tempore, quo abſolvitur; atque adeò abſolutio nulla eſt.

81. Confirmatur ſecundò. Ille, cui de præſenti inſtat obligatio exequendi aliud, non implet obligationem per hoc, quòd habeat propoſitum exequendi illud de futuro. Ita tempore tentationis de admittenda hæreſi, conveniunt Doctores in eo, quòd tunc inſtat præceptum eliciendi actum Fidei. Nunquid ſi pro tunc inſtat hoc præceptum, implebit illud per hoc, quòd nolens tunc elicere, habeat propoſitum eliciendi de futuro? Minimè. Quia ſi per id propoſitum de futuro implet præceptum Fidei, infertur evidenter, quòd præceptum non inſtat de præſenti.

82. Sed ſic eſt, quòd præceptum non retinendi concubinam, quam omninò voluntariè retinet, inſtat de præſenti, etiam dum confeſſionem facit, & abſolvitur; cum obliget ſemper, & pro ſemper: ergo non implet hoc præceptum per hoc, quòd habeat propoſitum de futuro non retinendi illam.

83. Confirmatur tertiò. Concubinarius peccat mortaliter exponendo ſe periculo proximo peccandi lethaliter, ſed dum abſolvitur, exponit ſe periculo proximo peccandi lethaliter: ergo dum abſolvitur de præſenti, peccat mortaliter. Probatur Minor. ille enim exponit ſe periculo proximo peccandi lethaliter, qui voluntariè perſiſtit in tali periculo; ſed dum abſolvitur, perſiſtit voluntariè in tali periculo: ergo dum abſolvitur, exponit ſe periculo proximo peccandi lethaliter.

84. Secundum argumentum pro concluſione eſt. Qui facit propoſitum expellendi de futuro concubinam voluntariè retentam, manet in periculo proximo infrigendi propoſitum, et non expellendi illam; ſed qui manet in periculo proximo infrigendi propoſitum, & non expellendi illam, perſeverat in peccato lethali: ergo qui facit propoſitum (etiam in confeſſione) expellendi de futuro concubinam voluntariè retentam, perſeverat in peccato lethali: ergo dum confitetur, aut abſolvitur, perſeverat in peccato lethali. Ambæ conſequentiæ ſunt evidentes.

85. Minor patet. Nam ut dixit P. Suarez *ſupra citat. In moralibus ejuſdem malitiæ eſt, conſtituere ſe voluntariè in morali periculo, & proximo committendi aliquod crimen, & committere illud.* ergo ejuſdem malitiæ eſt permanere voluntariè in periculo proximo infrigendi propoſitum, & non expellendi concubinam; atque infringere propoſitum, & non expellere illam.

86. Major verò ejus ſyllogiſmi probatur. Nam per id propoſitum non aufertur re ipſa occaſio proxima, neque aufertur vehemens propenſio ad venerea, neque habitus vitoſus: ergo perſeverante toto conſtitutivo periculi formalis, perſeverat periculum. Deinde propoſitum de futuro in eo, qui de præſenti poteſt expellere, & non expellit, non poteſt non eſſe valdè tepidum: ergo id propoſitum non extenuat periculum formale; atque adeò licèt habeat tale propoſitum, perſeverat in periculo formali infrigendi illud.

87. Verum quidem eſt, quòd in aliquo caſu rariſſimo ex ſpecialiſſima Dei gratia, poteſt eſſe propoſitum ita reſolutorium, ut indubitatum ſit, quod de futuro peccator expulſurus ſit occaſionem, aut aliter ſeparandus ſit à peccato. In quo caſu jam ceſſat periculum formale peccandi; atque adeò occaſio non manet proxima. Cæterum hoc nunquam contingit in eo, qui cum poſſit de præſenti expellere, non expellit, ſed elicit propoſitum expellendi de futuro; iſte enim clarè ſignificat propoſitum ejus eſſe tepidū, & nullatenus extenuans vim periculi. Ille enim caſus de propoſito illo reſolutorio, certiſſimè arguente expulſionem occaſionis de futuro, aut aliter ſeparationem à peccato, ſolùm reperitur in eo, qui non poteſt expellere de præſenti. Quomodo autem intenſiſſimum, & reſolutorium propoſitum extenuet vim periculi formalis, & faciat occaſionem non eſſe proximam; & quomodo propoſitum, quo communiter afficiunt homines, qui, cùm poſſint, non expellunt concubinam ante confeſſionem, non extenuet vim periculi, nec ſit verum propoſitum, latè explicui *meo diſput. 18. cap. 9. n. 115. & ſeqq.*

88. Audiendus eſt P. Dicaſtillo *de Pœnit. diſput. 6 dub. 19. numer. 336. Ego ſanè vix crederem alicui, quantumvis affirmanti firmiſſimum propoſitum, & magnum dolorem, ſi ſimul cùm poſſit, (ſic enim ponitur hic caſus) nolit à tanto periculo ſe liberare, nec dignus eſt, cui credatur. Eſt enim retentio concubinæ, in omnium ſententia occaſio ſatis periculoſa, cui ſe exponere ſine cauſa* (Ego dixerim ſine urgentiſſima neceſſitate) *ſatis indicat, non eſſe verum illud propoſitum. Et ita cenſent plerique docentes, eum, qui vult manere in periculo morali labendi, non cenſeri habere verum propoſitum.*

89. Tertium argumentum eſt. Nam in periculis jacturæ corporis, imprudentiſſimus cenſetur, qui cùm poſſit eripere ſe ſtatim ab illis, id non præſtat, nec cenſebitur prudens per hoc, quod habeat propoſitum eripiendi ſe de futuro ab eo periculo: Item nō extenuabitur periculum jacturæ temporalis per hoc, quòd habeat propoſitum eripiendi ſe de futuro: Sic ille, cui leo ſæviſſimus appropinquat, imprudentiſſimus erit contra caput ſuum, ſi non ſtatim fugiat, etiam ſi dicat, ſe habere propoſitum fugiendi de futuro: neque hoc propoſitum fugiendi de futuro extenuat vim periculi. Quod idem cernitur in periculo infamiæ. v. g. in hypotheſi, in qua quis à ſatellitibus quæritur ut publicè vapulet. Item in periculo amittendi per naufragiū totam

ſuam

ſuam ſubſtantiam rei familiaris ad ſuam, & filiorum vitam ſuſtentandam neceſſariæ. Nunquid prudens cenſebitur, qui non fugiat ſtatim à ſatellitibus appropinquantibus, per hoc quod habeat propoſitum fugiendi de futuro? Nunquid naufragus extenuabit periculum per hoc, quòd habeat propoſitum eripiendi de futuro ſubſtantiam rei ſuæ familiaris.

90. Conſequentia autem urget à minori ad majus: eſt enim multo majus incomparabiliter periculum incidendi in peccatū mortale, quàm periculum incidendi in leonem, in ſatellites, aut in naufragium. Et ſicut in his periculis jacturæ temporalis cenſetur imprudens, qui cùm poſſit, non ſe eripit ſtatim ab illis, ita etiam cenſendus eſt imprudentiſſimus contra conſcientiam, & ſalutem animæ, qui non ſe eripit ſtatim, cùm poſſit, à periculo peccandi lethaliter. Et ſicut, qui patitur periculum jacturę temporalis nō extenuat vim periculi, per hoc, quod proponat, eripere ſe de futuro ab eo periculo, cùm poſſit ſtatim; ita qui patitur periculum peccandi lethaliter, non evacuat vim periculi, per hoc, quòd proponat eripere ſe de futuro ab eo periculo; atque adeò voluntariè perſiſtit in eo periculo, etiam dum confitetur, & dum perſiſtit in periculo, eſt in ſtatu peccati mortalis, atque adeò ſi tunc abſolvitur, invalidè abſolvitur.

91. Quartum argumentum eſt. Illud propoſitum mediocriter intenſum, (quale habent communiter homines concubinarii) expellendi de futuro occaſionem proximam, non eſt ſufficiens ad juſtificationem acquirendam in Sacramento Pœnitentiæ: ergo quamvis habeant id propoſitum, non ſunt capaces abſolutionis. Conſequentia patet, & antecedens probatur. Nam propoſitum, quod requiritur, ut homo juſtificetur in Sacramento Pœnitentiæ, eſt propoſitū implendi omnem obligationem gravem, atque adeo non permanendi in periculo proximo peccandi lethaliter, cùm poteſt illud vitare; ſed illud propoſitum mediocriter intenſum expellendi occaſionem de futuro non eſt propoſitū implendi omnem obligationem gravem, neq; eſt propoſitū non permanendi in periculo proximo peccādi lethaliter: ergo illud non eſt propoſitū ſufficiens ad conſequendā juſtificationē.

92. Probatur minor ex dictis. Illud enim propoſitum mediocriter intenſum non evacuat vim periculi, atque adeo ille homo permanet in periculo proximo infringendi id propoſitum; cum tamen habeat obligationem eripiendi ſe à periculo, cum re ipſa poteſt: ergo illud non eſt propoſitum implendi obligationem, neque eſt propoſitum eripiendi ſe ab eo periculo. Et quidem homo, qui, dum confitetur, aufert nummos à confeſſario, quid prodeſt, quòd habeat propoſitum non furandi de futuro? Quid ergo proderit, quòd concubinarius, qui de præſenti poteſt ante confeſſionem expellere concubinam, habeat propoſitum expellendi de futuro, ſi actualiter in confeſſione peccat, non ſe ſubtrahendo ſtatim ab eo periculo peccandi lethaliter, à quo poteſt ſtatim ſe ſubtrahere.

93. Confirmatur. Nam dum ille concubinarius confitetur, inſtat graviſſima obligatio eripiendi ſe à periculo formali peccandi lethaliter; à quo poteſt ſe eripere uno è duobus modis: ſcilicet vel expellendo occaſionem externam, quod eſt facilius, vel extenuando periculum formale per contritionem extraordinariam, & propoſitum conſtantiſſimum (tam magnum, ut judicio prudentis ceſſet periculum formale labendi.) Atqui neutro modo vitat periculum formale labendi in peccatum lethale, non expellendo ſtatim occaſionem externam, ut ſupponitur; non eliciendo actus extraordinarios, qui ceſſare faciant omninò periculum, ut etiam ſupponitur: ergo actualiter dum confitetur, committit peccatum lethale, quamvis ſit cum propoſito non peccandi lethaliter de futuro.

94. Rogabis, an poſſit abſolvi concubinarius, qui prima vice ſe accuſavit de occaſione proxima, ignorans, eam occaſionem eſſe impedimentum ad abſolutionem. Filguera *in cap. ſit. propoſit. 61.* cum dixiſſet, & rectè quidem, nunquam poſſe abſolvi pœnitentem, antequam expellat occaſionem proximam voluntariam, excipit tamen caſum iſtum, in quo aſſerit, poſſe ea prima vice abſolvi; quia tunc non verificatur, quod non vult omittere eam occaſionem.

95. Dicendum tamen eſt, neque in hoc caſu poſſe abſolvi, donec expellat: id enim probant omnia argumenta facta. Primum. Quia licet ignoraret obligationem expellendi, at poſtquam de ea admonetur à confeſſario, inſtat præceptum negativum, *Ne retineas*, quod obligat ſemper, & pro ſemper: unde qui anteà erat in ſtatu peccati lethalis materialiter propter retentionem, jam eſt in illo formaliter; atq; adeò abſolvitur invalidè. Secundò. Quia manet in periculo proximo infringendi propoſitū. Tertiò. Quia nemo ſe eripit à periculo necis per hoc, quod proponat fugere de futuro, niſi ſtatim fugiat. Quarto. Quia ad rectam diſpoſitionem pœnitentis non ſufficit, quod habeat propoſitum eripiendi ſe à periculo in futurum, ſed propoſitū, ſeu voluntatem non permanendi in periculo infringendi propoſitū.

ARTICULUS III.

Solvuntur objectiones contra doctrinam artic. præcedentis.

SUMMARIUM.

Non valet argumentum à conſuetudinario ad habentem occaſionem proximam voluntariam. n. 69.

Diſcrimen inter conſuetudinarium, & habentem occaſionem quoad obligationem. n. 97.

Conſuetudinarius non eſt in periculo formali peccandi, dum facit, quantum poteſt pro vitando peccato. n. 98. & 99.

Abſolvi poteſt, qui non reſtituit ex deſidia, ſed non, qui ex vehementi avaritia. n. 100 & 101.

Intenſa contritio nequit ſtare cum perſiſtentia occaſionis voluntariæ. n. 102. & 103.

96. IN præfata *diſp. 18. cap. 10.* propoſui argumenta, quæ objici poſſunt contra doctrinam proximè traditam; quorum ſolutiones hic per compendium tradere, operæ pretium duxi. Primò. Joannes Sancius vult ſumere paritatem ex eo, quòd poteſt abſolvi dilatione, habens conſuetudinem pejerandi, blaſphemandi, & ſe polluendi, ſi habet verum propoſitum non peccandi: ad hoc ut poſſit etiam abſolvi ſine dilatione, ſaltem ter, vel quater, qui habet domi concubinam, ſi habet verum propoſitum expellendi illam.

97. Sed ex dictis diſcrimen eſt meridiana luce clarius. Nam qui ex mera fragilitate retinet conſuetudinem peccandi, nullam aliam habet obligationem, quàm vincendi illam per actus ſupernaturales proprios, ſcilicet per contritionem, & propoſitum. Qui autem habet occaſionem extrinſecam inducentem ad peccatum, non ſolùm habet obligationem eliciendi ejuſmodi actus, ſed etiam arcendi occaſionem extrinſecam, & non retinendi illam; quam quamdiù arcere poteſt, & non arcet, peccat lethaliter, & ideo in ipſa confeſſione continuat id peccatum; adeoque invalidè abſolvitur: à quo reatu ſolùm poteſt excuſare ignorantia invincibilis.

98. Objicitur ſecundò. Qui habet conſuetudinem pejerandi, eſt in periculo formali peccandi lethaliter: ergo tenetur extenuare id periculum per propoſitum valde intenſum. Sed peccatores habentes eam conſuetudinem frequentius habent propoſitum non valdè intenſum: ergo peccant lethaliter, dum abſolvuntur: cùm teneantur extenuare periculum formale per propoſitum valdè intenſum, & id non præſtent.

99. Hoc argumentum probat, quòd homo affectus habitu vitioſo tenetur facere, quantum poteſt, ad extenuandum illud periculum peccandi, quod naſcitur ex eo habitu. Unde confeſſarius meliori modo, quo poſſit, debebit illum monere de periculo, in quo verſatur, & de arte deteſtandi peccatum, & de firmitate propoſiti, exhortando illum, ut faciat, quantum poſſit pro extirpanda conſuetudine. Si ergo facit, quantum poteſt, rectè diſponitur, & validè abſolvitur. Non ſic concubinarius, qui poteſt expellere concubinam, & non expellit; hic enim non facit, quantum poteſt, nec quantum debet, & ideò peccans in ipſa confeſſione invalidè abſolvitur.

100. Objicitur tertiò. Qui debet reſtituere rem alienam, poteſt bis abſolvi, quamvis realiter non reſtituerit, cum propoſito tamen reſtituendi, ut docent Medina *lib. 2. ſumm. cap.* 11. Et Corduba *qu. 4. Corolar.* 8. & alii: ergo concubinarius, etiam ſi bis defecerit promiſſioni expellendi, poterit abſolvi. Conſequentia ligat à paritate rationis. Confirmatur. Qui non reſtituit realiter ante confeſſionem, retinet rem alienam, dum abſolvitur: ergo dum abſolvitur, peccat: ergo invalidè abſolvitur. Et tamen hoc non videtur concedendum: ergo ea ratio fallit.

101. Reſpondetur, diſtinguendum eſſe in eo, qui nondum reſtituit ex quadam deſidia, & negligentia, & in eo, qui ex avaritia, & vehementi ſiti pecuniæ non reſtituit. Et in hoc ſecundo idem dicendum eſt, quod in concubinario; in hoc enim ipſa retentio rei alienæ eſt occaſio proxima, & quamvis oſtendat propoſitum reſtituendi, verſatur in periculo formali infringendi propoſitum. Et in hoc convincit evidenter confirmatio argumenti proximè facta. In altero autem, qui ex quadam deſidia, & negligentia nondum reſtituit, eſt manifeſta ratio diſcriminis, & quidem duplex. Prima, quia in hoc non eſt periculum formale non reſtituendi, cùm illa mora non oriatur ex aviditate pecuniæ. Secunda, quia licet urgeat id præceptum negativum, *Ne retineas*, creditum, id eſt cum dependentia à voluntate creditoris, aut veri domini: cùm ergo non ſit contra voluntatem domini, quòd reſtitutio differatur uno die, & uſque ad diem craſtinum, inde eſt, quòd ille, qui ex deſidia nondum reſtituit, poteſt proponere in confeſſione reſtitutionem pro die craſtina; & quando ſic abſolvitur, non perſiſtit in ſtatu peccati mortalis; & ſic validè abſolvitur.

102. Objicitur quartò. Concubinarius domi ſuæ exiſtens fieri poteſt, quod habeat contritionem perfectam propter Deum ſummè dilectum ſimul cum propoſito expellendi concubinam, in quo caſu juſtificabitur: ergo eodem modo poterit juſtificari in Sacramento, antequam expellat concubinam, quam expellere poteſt.

103. Solutionem hujus argumenti latè explicui *in cap. 10. citat. n. 148. & ſeqq.* Breviter tamen dico, quod in ea hypotheſi vel concubinarius poteſt ſtatim expellere, vel non poteſt? Si poteſt expellere, vel non advertit obligationem expellendi ſtatim, & non expellit ſtatim, non poteſt elicere verum actum contritionis propter Deum ſummè dilectum: quia non diligit, qui mandata ejus non cuſtodit. Si autem non poteſt expellere ſtatim, poterit tunc elicere verum actū contritionis Charitate formatum cum firmo propoſito expellendi, quàm primum poſſit, & ſic juſtificabitur. Quod idem poterit fieri in confeſſione, ſi non poteſt expellere. Tenebitur tamen extenuare periculū formale procurando ingentem intenſionem cōtritionis, & propoſiti, enixè poſtulando à Deo auxilium, ut infetiùs dicam.

AR-

ARTICULUS IV.

Quæ opinio ex relatis incurrat hanc damnationem?

SUMMARIUM.

Qui dixerint poſt decretum, poſſe concubinarium abſolvi ante expulſionem concubinæ, quam voluntariè retinet. n. 104.
Eorum fundamentum. n. 105.
Retorquetur hoc fundamentum. n. 106.
Qui non tollit occaſionem, quam poteſt, pro nulla vice habet firmum propoſitum, n. 107.
Hæ ſententiæ ſubjacent damnationi. n. 108.
In periculo formali permanet, qui ſe voluntariè exponit periculo. n. 109.
Non vult implere obligationem, qui non implet, cùm poteſt. num. 110. & 111.
Id explicatur exemplo. n. 112.
Eruitur ſenſus propoſitionis ſexageſimæ primæ. n. 113. & ſeq.

104. QUæſtio eò devolvitur, ut inquiramus, an opinio, quæ docet, poſſe concubinarium abſolvi ſemel, bis, ter, vel quater, antequam expellat concubinam, cùm poteſt illam ſtatim expellere, ſubjaceat huic damnationi? Et idem eſt de quavis alia occaſione proxima. Nam ex illis, qui ſcripſerunt poſt hoc decretum, ut vidimus *art. 1.* Hozes admittit, poſſe abſolvi uſque ad ſecundam vicem; Lumbier uſque ad tertiam; Torrecilla uſque ad quartam, quin proptereà contraveniatur decreto, aut damnationi.

105. Quorum aſſertioni videtur ſuffragari hoc argumentum. Nam propoſitio, quæ damnatur eſt, quæ aſſerit, *quòd poteſt aliquando abſolvi, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere*. Sed de eo, qui abſolvitur ſecunda, tertia, aut quarta vice ante expulſionem; non verificatur, quòd non vult omittere occaſionem, cùm habeat firmum propoſitum omittendi illam: ergo ea aſſertio non coincidit cum propoſitione damnata.

106. Sed hoc argumentum idem probat de quinta, & ſexta, & octava vice: nam eodem modo, quo habet concubinarius tertia, aut quarta vice propoſitum, immò eodem modo, quo habet illud prima, & ſecunda vice, poteſt illud habere, quinta, ſexta, aut octava: ergo non loquitur damnatio de eo, qui octava vice abſolvitur ante expulſionem, ſi tamen habet firmum propoſitum expellendi. Atqui abſurdum eſt dicere, quod non incurrit damnationem propoſitio docens, quòd octava vice abſolvi poteſt ante expulſionem occaſionis proximę, quamvis dicatur habere propoſitum expellendi de futuro; ergo eadem abſurditate ſcatet aſſertio relata.

107. Nec ſatisfacies, ſi dicas, poſt quartam vicem cenſeri propoſitum non eſſe firmum. Nam ut in proximè dicendis conſtabit, neque qui prima vice abſolvitur, antequam expellat occaſionem, quam poteſt ſtatim expellere, habet verum propoſitum non peccandi lethaliter.

108. Aſſero ergo, ſubjacere huic damnationi eam aſſertionem, quæ docet, poſſe abſolvi concubinarium prima, ſecunda, tertia, aut quarta vice, qui poteſt ſtatim expellere, & non expellit ante abſolutionem. Probatur primò. Ille non vult omittere occaſionem proximam, qui vult permanere in periculo formali infringendi propoſitum de omiſſione occaſionis; ſed qui ante abſolutionem proponit omittere de futuro eam occaſionem, vult permanere de præſenti in periculo formali infringendi id propoſitum de omiſſione occaſionis; ut conſtat ex art. 2. ergo ille concubinarius, qui cùm poſſit, non expellit ante abſolutionem, non vult omittere occaſionem proximam. Sed damnatur propoſitio, quæ docet, poſſe abſolvi eum, qui, cùm poſſit, non vult omittere occaſionem: ergò damnatur propoſitio, quę docet, poſſe abſolvi, prima, aut ſecunda vice, antequam omittat illam, quam poteſt omittere.

109. Probatur Major eo evidenti aſſerto P. Suarii ſæpè repetito. *Nam in moralibus ejuſdem malitiæ eſt conſtituere ſe voluntariè in morali periculo, & proximo omittendi aliquod crimen, & committere illud*: ergo ejuſdem malitiæ eſt velle permanere in periculo formali infringendi propoſitum de omittenda occaſione, ac velle infringere illud; quod idem eſt, ac velle non omittere occaſionem. Itaque ille homo non vult efficaciter omiſſionem ejus occaſionis, quia vult permanere in periculo proximi infringendi propoſitum de omiſſione, dum non expellit ſtatim, quam poteſt ſtatim expellere.

110. Probatur ſecundò eadem aſſertio. Ille non vult omittere occaſionem proximam, qualiter requiritur, ut abſolvatur, qui caret propoſito implendi totam ſuam obligationem gravem; ſed concubinarius, qui potens expellere ſtatim, proponit expellere de futuro, caret propoſito implendi totam ſuam obligationem gravem: ergo ejuſmodi concubinarius non vult omittere occaſionem proximam, qualiter requiritur; ut abſolvatur. Major, & conſequentia patent.

111. Minor probatur. Concubinarius enim, qui poteſt expellere ſtatim, habet obligationem gravem expellendi ſtatim; cùm illud præceptum, *Ne retineas*, obliget ſemper, & pro ſemper; & ſolùm proponit expellere de futuro: [illegible] non habet voluntatem, neque propoſitum implendi totam ſuam obligationem gravem. Patet ergo, propoſitionem docentem, quòd is concubinarius poteſt abſolvi, antequam omittat occaſionem, ſubjacere huic damnationi.

112. Probatur tertiò. Nam ille homo, cui appropinquat leo ſæviſſimus, eſt in occaſione proxima necis: ſi ergo iſte homo non fugiat ſtatim, ſed proponat fugere de futuro; nonne dicemus illum non velle omittere occaſionem illam, ſive periculum necis, ſed potius velle protunc permanere in illa occaſione ſuæ necis? Eadem autem eſt ratio, quoad hoc, de eo, qui non fugit ſtatim periculum proximum peccandi lethaliter, ſed ſolùm proponit fugere de futuro.

113. Ad extremum rogabis, quomodo intelligenda ſit propoſitio damnata ſexageſima prima quoad eas duas ultimas partes. *Et non vult omittere*, Quinimmò *directè, & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit*; an ſcilicèt accipienda ſit copulatim, an potiùs diviſim? Poſſet enim quis exiſtimare, in vim hujus damnationis poſſe abſolvi concubinarium, qui non vult omittere occaſionem, dummodò illam non quęrat directè, & propoſito, neque ei ſe ingerat: quaſi ad damnationem requiratur utrunque ſimul.

114. Certum tamen eſt, eas duas partes propoſitionis accipi diviſim, & ſeorſim; ita ut damnetur propoſitio, ſive loquatur de eo, qui directè quærit, & ſe ingerit, ſive loquatur de eo, qui non vult omittere occaſionem, quam anteà habebat. Et quidem valdè parva diſtantia eſt inter unum, & alterum, ſcilicèt inter hoc, quod eſt, nolle omittere, & hoc, quod eſt, ſe ingerere; quia tam voluntariè perſiſtit in occaſione uno modo, quàm altero.

115. Accipiendas autem eas partes diviſim, conſtat: tum ex ipſo ſenſu verborum; tum etiam ex illa dictione, *Quinimmò*, qua, ut obſervat Barboſa *tract. de dictionibus uſuſreq. dict. 321. cum 35.* Juris prudentibus, quos ibi allegat, ſignificat idem, quod *Quin etiam*. Et dict. 112. loquens de dict. *etiam*, ait: *Implicativa eſt hæc dictio, & exprimit caſum magis dubitabilem, & implicat minùs dubitabilem*. Ex quo fit, quòd ea dictio. *Quinimmò*, aut *quin etiam*, exprimit caſum magis dubitabilem, id eſt majoris difficultatis, ſcilicèt quòd abſolvatur, qui ſe ingerit occaſioni; & implicat caſum minoris difficultatis, ſcilicèt quòd abſolvatur, qui vult retinere occaſionem.

CAPUT VI.

Ad quid teneatur, qui non poteſt deſerere occaſionem proximam; & quodnam propoſitum requiratur ad hoc, quòd poſsit abſolvi?

SUMMARIUM.

Nulla occaſio proxima eſt neceſſaria, niſi quoad circunſtantiam extrinſecam. n. 116.
Concubinarius tenetur ad actus proprios, quibus avertat periculum formale peccandi. n. 117.
Quomodo firmandum ſit propoſitum non peccandi. n. 118.
Quid ſit opus ex parte confeſſarii. n. 119.
Concubinarius, ſi hæc non præſtat, perſtat in periculo formali peccandi. n. 120.
Tunc graviter obligatur ad orationem. n. 121. & ſeq.
Ut confeſſarius poſſit abſolvere concubinarium; debet iſte, præter propoſitum non peccandi, habere animum ponendi ea media. n. 123.
Cùm hoc animo abſolvi poteſt. n. 124.
Aliquando erit utilius ſuſpendere abſolutionem. n. 125.

116. RElege, quę dixi de occaſione proxima voluntaria, & neceſſaria. Ubi etiam comperies, nullam occaſionem proximam eſſe neceſſariam, niſi ſolùm quoad circunſtantiam extrinſecam: nam quoad periculum peccandi eſt voluntaria ſaltem indirectè, quatenus liberum eſt homini habere ſummam deteſtationem peccati, & propoſitum conſtans non peccandi, petendo enixè à Deo ſpeciale auxilium ad hanc internam diſpoſitionem animi; quo pacto extenuatur periculum formale peccandi lethaliter. Quid autem requiratur: ut verificari poſſit, quòd concubinarius non poteſt expellere occaſionem, dicam *cap. ſeq.* Et quia in præfata *diſp. 18. cap. 11.* hanc materiam abundè explicui, placuit aliquas periodos huc inde transferre, paucis mutatis.

117. Dico primò. Concubinarius, qui non poteſt auferre occaſionem extrinſecam, tenetur per actus ſuos proprios avertere periculum formale peccandi; quòd ſi ita non conetur avertere, peccat mortaliter. Hęc concluſio conſtat ex *cap. 4. art. 2. aſſert. 4.* Hanc concluſionem propugnat P. Ægidius de Coninch *diſp. 8. de Pœnitent. nu. 134.* ubi de puella exiſtente in domo patris ſui, quæ non poteſt deſerere domum ſuam, ſic ait: *Tali igitur primò injungenda omnia media, quæ poſſunt eam ab eo peccato avertere; & firmiter præcipiendum, ut caveat, inquam, tali inveni ſine neceſſitate loqui, præſertim in loco ſolitario: & ut quoties cum eo peccaverit, certam aliquam pœnitentiam ſubeat. Deinde ut & ante abſolutionem, & poſteà etiam ſæpius per diem coram Crucifixo proponat omninò tale peccatum vitare. Item ut frequentiùs, & eidem Sacerdoti confiteatur, & ſi promittat omnia hæc ſe facturam poterit ſemel, aut etiam ſecundò, ſi recidat, abſolvi*.

118. Itaque tenetur ad ponenda omnia media opportuna (ſaltem de conſilio confeſſarii) ad extenuandum periculum. Tenebitur ergo ad confirmandum propoſitum non peccandi ſæpiùs in die. Proderit, ſi fiat propoſitum coram Crucifixo, ut ait P. Ægidius, quia id magis hominem confirmat. Item ad poſtulandum enixè à Deo ſæ-

piis in dies auxilium ſpeciale, cum fiducia impetrandi, & ex intenſo deſiderio non peccandi; id enim eſt medium valdè efficax ad extinctionem periculi; & aliqua jejunia, aut mortificationis opera aſſumere de conſilio confeſſarii.

119. Ex parte etiam confeſſarii poterit extenuari periculum peccandi, ſi confeſſarius difficilem ſe oſtendat ad impendendam abſolutionem; ſignificans, quam indignus abſolutione ſit pœnitens. Experientia enim docuit, hoc medio pœnitentem deterreri à proſecutione occaſionum peccandi. Deinde ſi confeſſarius inſtruat pœnitentem, in quanto periculo mortis æternæ verſantur, qui in ſimili occaſione peccandi vitam tranſigunt; cùm ſubita mors eos fortè maneat.

120. Equidem, quòd tenetur in eo eventu ad avertendum per actus proprios periculum formale, patet ex prædicta aſſertione quarta. Quia qui non avertit periculum formale, cùm poſſit, ipſe voluntariè ſe exponit, ſaltem indirectè, tali periculo: Atqui mortaliter peccat, qui voluntariè ſe exponit periculo formali, ut patet ex dictis. Quod verò teneatur ad media exhibenda, etiam patet. Nam qui tenetur ad conſecutionem finis, tenetur ad electionem mediorum; cùm impoſſibilis ſit conſecutio finis ſine electione mediorum. Atqui ea, quæ retulimus, ſunt media, quæ Deus nobis reliquit opportuniſſima ad averſionem periculi, & non multum difficilia ei, qui ex animo deſiderat fugam periculi: ergo ad illa tenetur.

121. Nec novum videri debet, quòd dicamus, eum hominem in tali caſu eſſe graviter obligatum ad orationem, nempe ad poſtulandum enixè divinum auxilium. Eſt enim communis ſententia Theologorum, teneri hominem ſub mortali ad ejuſmodi orationem, cùm ingruit tentatio gravis, ſcilicèt propter periculum peccandi, quod ſibi ab ea tentatione imminet. Audi P. Suarez *tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 1. cap. 3. n. 17. Quod ſi Deus permiſerit hominem aliquo vexari graviſſima tentatione, & ea ratione in periculo animæ ſuæ verſari, non eſt dubium, quin tunc teneatur homo peculiari obligatione ad orationem recurrere, ut omnes Authores docent, quia tunc maximè obligat Charitas propria, atque etiam Dei. Et confidere tunc de ſua libertate, eſſet magna ſuperbia, & præſumptio confidere autem de ſolo auxilio ordinario ſufficiente, eſſet ſtulta negligentia. Et n. 18. addo inſuper in hujuſmodi occaſionibus, pro quibus hæc oritur obligatio, illam omittere, grave eſſe peccatum, non ſolùm contra virtutem, quàm vocant ſpecialem, v. g. contra caſtitatem, ſed etiam contra Charitatem.*

122. Scio, totam materiam hujus primæ concluſionis in praxi eſſe difficilem, propter maximam fragilitatem peccantium, eorumque ſummam rerum æternarum incuriam. Conetur tamen confeſſarius, ut ipſi peccatores intelligant hanc eorum obligationem adhibendi media opportuna, & quod proponant ea executioni mandare: quia ſaltem conſequentur, quod majorem peccandi formidinem concipiant; & quod aliquam partem ejus obligationis impleant; & quòd implendo ex parte uberiorem à Deo gratiam conſequantur.

123. Dico ſecundò. Quando confeſſarius incidit in concubinarium impotentem expellendi occaſionem, non debet abſolvere illum, donec cognoſcat, eum peccatorem habere propoſitum, non ſolùm non cognoſcendi carnaliter concubinam, ſed etiam adhibendi ſupra dicta media ad extenuandum, & avertendum periculum peccandi. Hæc ſecunda concluſio patet ex prima. Pœnitens enim nõ poteſt abſolvi, niſi habeat propoſitum implendi omnem obligationem gravem, quæ illum obſtringit; ſed, ut conſtat ex concluſione prima, ille pœnitens habet obligationem ponendi media per actus ſuos proprios, quibus extenuetur periculum peccandi: ergo non poteſt abſolvi, niſi habeat propoſitum ponendi prædicta media.

124. Cùm hoc autem propoſito poſſe abſolvi ejuſmodi concubinarium, qui non poteſt expellere concubinam, patet; quia ſic facit, quidquid facere debet; & aliunde non peccat actualiter. Si enim actualiter in confeſſione peccaret, vel eſſet, quia non expellit concubinam; & hoc eſſe non poteſt, quia ipſa hypotheſis ponit impoſſibilitatem in expulſione; vel quia non aufert per actus proprios periculum formale peccandi; & neque hoc modo peccat, quia proponit elicere eos actus, per quos extenuatur ejuſmodi periculum.

125. Sed quamvis ſic poſſit abſolvi, aliquando oportebit differre abſolutionem, ut magis deterreatur peccator à delicto ſuo, & apponat illa media ſupra memorata ad extenuandum periculum peccandi eo modo, quo dixi *in diſſert. præced.* agens de eo, qui habet conſuetudinem peccandi.

CAPUT VII.

Quæ cauſa ſit ſufficiens, ut poſſit quis non deſerere occaſionem proximam peccandi lethaliter? ubi exponitur 62. propoſitio.

ARTICULUS I.

Authorum placita referuntur.

SUMMARIUM.

Status difficultatis proponitur. n. 126.
Fuit, qui diceret, quamlibet utilitatem eſſe cauſam ſufficientem non deſerendi occaſionem proximam. n. 127.
Urgens cauſa requiritur ad non deſerendam occaſionem. n. 128.
Quid docuerit Sancius. n. 129.
Malè audivit hæc doctrina apud Theologos. n. 130.
Doctrina Leandri circà cauſam urgentem. n. 131.

126. CUm propoſitio 62. ex damnatis dicat, quòd *Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit*; inquirimus, an detur aliqua cauſa, & qualis ſit, propter quam licitum ſit non fugere occaſionem proximam peccandi? Et non procedit quæſtio in ea hypotheſi, in qua homo ſpeciali Dei auxilio adjutus extinguit periculum formale labendi, eliciens vehementem deteſtationem peccati, & conſtantiſſimum propoſitum; ita ut non magis timeatur lapſus in hac occaſione, quàm in reliquis remotis: tunc enim, ut diximus, occaſio, quæ erat proxima, jam non eſt proxima; quia ceſſat periculum formale, quod eſt conſtitutivum eſſentiale occaſionis proximæ.

127. Author opinionis damnatæ, quicumque ille ſit (neque enim multùm fido citationibus Recentiorum) quancumque cauſam utilem, aut honeſtam dicit eſſe ſufficientem, ut quis non deſerat occaſionem proximam peccandi. Ex quo fit, quòd ſi concubina ſit utilis ad gubernationem domus concubinarii ex hac ſola utilitate poſſit illam retinere. Quare jure meritò damnata eſt ea opinio; & quam evidenter ſit falſa, conſtabit ex dicendis.

128. Theologi communiter docent, ſolam cauſam urgentem, & quæ afferat graviſſima incommoda, eſſe ſufficientem, ut quis non deſerat occaſionem proximam. Alii magis in ſpeciali dicunt, ad id ſufficere grave detrimentum ſive ſpirituale, ſive temporale. Alii, (quod in idem recidit) eſſe ad id cauſam ſufficientem, ſi ex ſeparatione ſequatur ſcandalum, infamia, aut grave detrimentum temporale, id quidem ita dicitur in generali. Inde autem in ſpeciali concluſiones eliciunt alii laxiores, alii ſtrictiores, quas oportet examinare.

129. Joannes Sanctus *diſp. 10 num. 8.* ad id requirit cauſam neceſſariam, ſive urgentem. & poſtea *n. 20.* aſſerit, [Negandam non eſſe abſolutionem ei, qui ſuæ concubinæ, quam domi habet, mutuò dedit centum aureos; quorum recuperandorum ſpes nulla ſupererit, ſi domo illam ejiciat ∴ Dictum eſt enim ſupra, quod nullus teneatur occaſionem proximam vitare cum magno ſuo detrimento. Nec tunc dicetur velle occaſionem, ſed permittere; cum non abigere occaſionem, non oriatur, quia velit pœnitens in illa permanere, ſed quia velit non incurrere damnum, quòd abjecta occaſione obvenerit. Et *n. 20.* (in impreſſione Lugdunenſi) ait: [Non tenebitur domo ejicere concubinam, ſi concubinario ſit nimis utilis ad lucrandum bona temporalia, media negotiatione.] Tertiò ibidem ita habet: [Si concubina nimis utilis eſſet ad oblectamentum concubinarii (vulgò regalo) dum deficiente illo nimis ægrè ageret vitam.]

130. Hæ tres concluſiones Sancii peſſimè audiunt apud Theologos. Et P. Arriaga *tom. 8. diſp. 38. num. 35.* non ſolùm appellat eas improbabiles, ſed acerrimè in eas invehitur verbis, quæ retuli *diſp. 18. cit. num. 175.* Et Diana *part. 5. tract. 14. reſolut. 108.* dubitat de earum probabilitate, quod juxta ſupradicta, præcipuè diſſert. 4. idem eſt, ac dicere, in praxi non eſſe probabiles. Et concluſionem tertiam vocant *Scandaloſam, improbabilem, & indignam viro Catholico*, Th. Hurtado, & Martinez de Prado à me relati *ibid. nu. 174.* & (quod majus eſt) Alexander VII. eam concluſionem damnavit tanquam ſcandaloſam, ut ibidem notavi *n. 199.*

131. Leander à SS. Sacram. *tract. 5. de Pœnit. diſp. 7. quæſt. 39.* admittit illam primam concluſionem Sancii de abſolvendo concubinario non expellente concubinam propter centum aureos aliàs non recuperandos. Pro qua concluſione citat Bonacinam, & Cardinalem de Lugo, ſed quam immeritò citentur hi duo, manifeſtè oſtendi ibidem *num. 178.*

ARTICULUS II.

Statuitur vera concluſio explicaturque, & roboratur.

SUMMARIUM.

Sola impoſſibilitas phyſica, vel moralis eſt cauſa urgens ad non deſerendum occaſionem proximam. n. 132.
Tenetur quis deſerere occaſionem, dum poteſt. n. 133.
Id conſtat ex damnatione propoſitionis ſexageſimæ ſecundæ. n. 134.
Tenetur quis ſub gravi ponere media ad extenuandum periculum formale. n. 135.
Utilitas centum aureorum, v. g. non eſt ſufficiens cauſa. n. 136.
Oſtenditur exemplis. n. 137.
Permittere periculum imprudentia eſt. n. 138.
Sub obligatione fugiendi non eſt licita voluntas permiſſiva. n. 139.
Quando hæc utilitas pertingeret ad impoſſibilitatem moralem. n. 140.
Objectio difficilis proponitur, & enodatur. n. 141. & ſeq.

132. SIt prima concluſio. Ut quis non teneatur deſerere occaſionem proximam peccandi lethaliter, nulla alia cauſa eſt ſufficiens, niſi ſola impoſſibilitas phyſica, vel moralis deſerendi talem occaſionem: at verò nulla omninò cauſa eſt ſufficiens, ut quis non teneatur avertere periculum proximum peccandi lethaliter.

133. Prima pars concluſionis conſtat. Nam, ut conſtat ex ſuperioribus,

ribus, quoties poteſt quis deſerere occaſionem proximam peccandi, tenetur illam deſerere: ergo ſolùm excuſatur ab ea obligatione, quando non poteſt eam deſerere: ergo ſola impoſſibilitas excuſat. Nam hæ duæ conſequentiæ ſynonimæ ſunt, & evidenter inferuntur ex antecedente.

134. Confirmatur. Nam ex communi Theologorum ſententia, ut quis excuſetur à deſerenda occaſione proxima, requiritur cauſa omninò neceſſaria, idque manifeſtè conſtat ex damnatione propoſitionis 62. in qua deciditur, non ſufficere ad id cauſam honeſtam, aut utilem; ubi autem non ſufficit utilitas, requiritur neceſſitas. Sed neceſſitas, & impoſſibilitas ſunt correlativæ, ita ut ſi hoc eſt neceſſarium fieri, impoſſibile ſit, id non fieri: ergo ſi ut quis non deſerat occaſionem proximam, requiritur neceſſitas retinendi illam, eodem modo requiritur impoſſibilitas non retinendi illam.

135. Secunda verò pars concluſionis etiam conſtat ex dictis *capi praced.* Nam in poteſtate hominis ſemper eſt adhibere media, per quæ extenuatur periculum proximum peccandi lethaliter, nempe ſummam deteſtationem peccati, propoſitum conſtans, implorationem Divini auxilii, &c. ergo nulla eſt cauſa ſufficiens excuſans hominem ab eo, quod tenetur extenuare periculum proximum peccandi lethaliter, niſi fortè ignorantia invincibilis.

136. Joannes Sancius, & Leander à SS. Sacrament. admittunt, requiri cauſam neceſſariam, ut excuſetur quis ab obligatione expellendi occaſionem proximam, & tamen volunt, eſſe cauſam neceſſariam ad retinendum illam, quòd concubina debeat centum aureos, non recuperandos, ſi expellatur. Quam etiam neceſſitatem applicat etiam Joannes Sancius ad alios duos caſus de concubina utili ad negotiationem; & de utili ad condimentum ciborum. Exorbitant ergo hi Authores, dum doctrinam generalem applicant ad hos caſus ſingulares, & quamcunque difficultatem autumant eſſe impoſſibilitatem moralem, & in culice conſiderant elephantem.

137. Contra eos Authores tribus argumentis pugnavi in ea *diſp. 18. vivat ſup.* 12. quæ hîc oportet reproducere. [Ex quidem ſuppono, apud illos Authores concubinarium, & fœminam manere in eodem periculo formali, ac anteà erant. Inquiro nunc ab illis primò, utrùm liceat occurrere Leoni ſævienti propter centum aureos promiſſos; vel an cum periculo amittendi centum aureos tenearis fugere periculum proximum mortis à Leone impendens? Reſpondebis, fugiendum periculum proximum mortis, etiam ſi amittantur centies centum. Ex inquiro ſecundò, an ſit major obligatio fugiendi periculum proximum mortis, quàm periculum mortalis peccati? Ego enim majorem obligationem invenio fugiendi periculum proximum labendi in peccatum mortale, quàm periculum proximum labendi in mortem, quanto pejus, & infelicius eſt incidere in mortem ſpiritualem peccati, quàm in mortem corporalem, ut Fides Catholica nos docet.

138. Impugno ſecundò hos Authores. In eo caſu poſito, in quo concubinarius non deſerit periculum peccandi, ne amittat centum aureos, concubinarius [non dicic velle occaſionem, ſed permittere; cum non abigere occaſionem non oriatur, quia velit pœnitens in illa permanere, ſed quia velit non incurrere damnum, quod abjecta occaſione, obveniret.] Quæ ſunt verba Joannis Sancii *cit. ſup. n.* 129. ergo ſimiliter, qui propter centum aureos promiſſos non fugeret Leonem ſævientem, & proximum mortis periculum, non diceretur velle periculum mortis, ſed permittere; quia ſi non fugit ſævitiam Leonis, non eſt, quia velit ſibi periculum mortis imminens à Leone; ſed quia non vult incurrere damnum per amiſſionem centum aureorum. Tum ſic. Quod voluntas ſit ſolùm permiſſiva periculi proximi mortis, non excuſat hominem ab imprudentia, & à peccato lethali: ergo quod voluntas ſit ſolùm permiſſiva periculi peccandi, non excuſat hominem à peccato lethali.

139. Impugno tertiò. Quando teneris fugere, non licet voluntas permiſſiva; ſed periculum formale proximum peccandi ſemper teneris fugere, ut ſæpius diximus: ergo nunquam licet voluntas permiſſiva talis periculi. Itaque aliud eſt permittere occaſionem, amputando periculum; & aliud eſt permittere occaſionem, & periculum, prius quidem licet, non ſecundum, ut ſatis conſtat ex dictis.

140. Et quidem ſi illi centum aurei non recuperati reducerent hominem ad extremam, aut quaſi extremam neceſſitatem ex permanentia apud concubinam; tunc diceretur moraliter impoſſibilis remotio occaſionis. Nihilominus tunc, licèt non teneretur expellere occaſionem, teneretur tamen exterminare, aut ſaltem extenuare periculum proximum peccati, nempe adhibendo media ſupra memorata.

141. Sed obiicies. Etiam ſi illi centum aurei non recuperati reducerent hominem ad extremā neceſſitatem, non liceret exponere ſe periculo proximo incidendi in ſævitiam Leonis: ergo vel exemplum Leonis nihil probat; vel dicendum eſt, deſerendum eſſe occaſionem proximam peccandi lethaliter, etiam ſi homo reducendus ſit ad extremam neceſſitatem.

142. Reſpondeo, ſicut exemplum Leonis probat, neque propter extremam neceſſitatem vitandam poſſe te exponere periculo proximo incidendi in ſævitiam Leonis; eodem modo, neque propter extremam neceſſitatem vitandam poſſe te exponere periculo proximo incidendi in peccatum mortale, bene tamen occaſioni externæ, quando eſt moraliter impoſſibile vitare ejuſmodi occaſionem externam. Itaque ſi poſſibile eſt vitare occaſionem externam proximam peccandi, teneris illam vitare; ſi autem impoſſibile moraliter eſt vitare occaſionem externam, teneris vitare periculum proximum peccandi lethaliter adhibendo ad id media ſupra memorata. Quare exemplum Leonis probat, propter nullam neceſſitatem, quantumvis gravem, aut extremā, poſſe exponere ſe occaſioni proximæ peccandi, ſuppoſito quòd maneat occaſio ſimul cum periculo peccandi; quod tamen removere potes per actus proprios. Unde ſi in tali caſu vitandæ extremæ neceſſitatis perſiſteret concubinarius in periculo proximo peccandi, peccaret quidem, non quia non fugit occaſionem externam, cum ea fuga ſit moraliter impoſſibilis; ſed quia non exterminavit, aut extenuavit periculum formale peccandi, adhibendo media ſupradicta.

143. Explicatur ampliùs. Demus ſupereſſe duo media ad vitandum periculum mortis impendentis à Leone occurrente: primum, fuga velox; ſecundum, oſtendere Leoni gallum gallinaceum; quo dicitur Leo terreri [fabula ſit, an experientia, nihil obeſt diſcurſui.] In hoc caſu non teneris fugere, ſi gallum oſtendis. Similiter concubinatio ſuperſunt duo media, alterum fuga occaſionis externæ, alterum extenuatio periculi per actus proprios ſupra memoratos. Quare ſi fuga occaſionis eſt moraliter impoſſibilis, tenetur per actus proprios extenuare periculum formale, quo extenuato, occaſio non remanebit in eſſe proximæ.

144. Video multas inſtantias fieri poſſe contra hunc diſcurſum, quas quidem propoſui in ea *diſp.* 18. *à n.* 187. ac illis abundè ſatisfeci. Et à repetendis ipſis abſtineo, quia ex præjactis principiis non difficilè diſſolvi poſſunt. Qui velit eas legere, adeat locum nuper citatum.

ARTICULUS III.

An vincenda ſit ipſa impoſſibilitas moralis, quando datur talis complicatio occaſionis proximæ, & periculi proximi, ut neutrum vitari poſſit?

SUMMARIUM.

Hic caſus frequenter accidere poteſt. n. 145.

Tunc vincenda eſt illa impoſſibilitas moralis, & deſerenda proxima occaſio peccandi. n. 146.

Fundamentum pro hac reſolutione. n. 147.

Diſcrimen pro concubinario retinente domi fœminam ex neceſſitate. n. 148.

Quid agere debeat confeſſarius cum fœmina habente talem occaſionem? n. 149.

Tunc habet urgens motivum confeſſarius ad credendum defectum propoſiti, & negandam abſolutionem. n. 150.

145. Utinam rarò eveniret hæc hypotheſis; quam tamen malitia peccatorum frequentem efficit. Quærit peccator in fomentum ſuæ luxuriæ puellam ſuis deliciis idoneam, incidit in quandam parentibus orbatā, præ fame ferè pereuntem, & omni humana ſpe deſtitutam. Hæc poſt diuturnū tempus concubinatus, conſcientiæ morſibus lacerata vadit ad confeſſarium. Iſte agnoſcit neceſſitatē moralem prćſiſtendi in ea domo; aliàs fame peribit: & dum hortari conatur, ut perſiſtens in domo reſiſtat luxuriæ ſui complicis, & adhibeat media ſalutaria, propoſiti, orationis, &c. Reſpōdet illi, id ſibi eſſe impoſſibile, quia ſi reſiſtat libidini complicis, illam certiſſimè è domo expellet; quo facto præ fame peribit. Habet itaque impoſſibilitatem moralem deſerendi occaſionem proximam: & habet impoſſibilitatē moralem extenuandi periculum proximum per propoſitum efficax non peccandi. Poteſtque exclamare cum Suſanna. *Anguſtiæ ſunt mihi undique.* [Si enim domo egrediar, ut ab occaſione proxima eripiar, fame peribo; ſi autem domi perſiſtens voluero extenuare periculum peccandi per propoſitum conſtans reſiſtendi voluptati illius, etiam fame peribo; ſtatim enim à domo excludar.]

146. Reſpondeo, in hoc caſu teneri fœminam ad aſſumendum illud unicum medium egrediendi è domo, etiam ſi præ fame peritura ſit. Atque adeò quæſtioni in titulo hujus articuli præfixæ reſpondendū eſt, cū datur ejuſmodi complicatio impoſſibilitatis eripiendi ſe ab occaſione proxima, & ab ipſo periculo peccandi proximo, vincendā eſſe eā impoſſibilitatem moralē, deſerendāq; occaſionē proximā, etiam cum periculo vitæ, aut egrediendo, aut patiendo ſe expelli.

147. Et ratio eſt evidens. Homo enim tenetur ad vitandum peccatum mortale, etiam cum periculo vitæ; ſed fœmina in ea hypotheſi peccat mortaliter, dum perſiſtit in propoſito luxuriandi: neq; poteſt deſiſtere ab eo propoſito, niſi vel egrediens è domo, vel patiens ſe expelli; in quo caſu incurrit periculum pereundi præ fame: ergo tenetur ab eo propoſito deſiſtere egrediens è domo, vel patiens ſe expelli, etiam ſi fame peritura ſit.

148. Diverſa itaque ratio in concubinario, qui urgentiſſima neceſſitate coactus retinet fœminam: iſte enim poteſt per propoſitum efficax, & implorationem Divini auxilii extenuare periculum peccandi. Hæc autem fœmina non poteſt illud extenuare per propoſitū, & alia media, niſi expellenda ſit à domo, ut ſupponit hypotheſis.

149. Inquires, quomodo ſe geret confeſſarius circà abſolutionem hujus fœminæ? an ſcilicet non liceat abſolvere; donec ipſa ſponte egrediatur domo; an potius videns confeſſarius in ea propoſitum

conſtans reſiſtendi, & patiendi, quod expellatur à domo, poſſit eam abſolvere ante egreſſum?

150. Reſpondeo, in hoc caſu habere confeſſarium urgentiſſimum motivum ad credendum, ei fœminæ non ineſſe propoſitum efficax reſiſtendi ſuo complici; ſi nolet ſponte domo egredi. Nam cùm illa videat, ſe ex ſua reſiſtentia certiſſimè expellendam, & ipſa nolit ſponte ſua egredi; ſignum evidens eſt, quòd vult perſiſtere, non ſolum in domo, ſed etiam concubinatu. Quare nullo modo eſt abſolvenda, niſi prius domo egrediatur. Conabiturque confeſſarius illi ſuadere, ut in Deo confidat, qui quærentibus regnum Dei, & juſtitiam ejus, promittit ſe non defuturum; quin potius illis hæc omnia temporalia adiicienda.

ARTICULUS IV.

Quæ opiniones ex relatis incurrant hanc damnationem.

SUMMARIUM.

Subit damnationem omnis opinio, quæ pro retinenda occaſione admittit cauſam non neceſſariam. n. 151.

Et quæ non requirit impoſſibilitatem, ſaltem moralem, pro fugienda occaſione. n. 152.

Manet damnata opinio docens, non eſſe expellendam concubinam propter recuperandam pecuniam. n. 153.

Et quæ docet, retinendam propter lucrum; aut propter ciborum condimentum. n. 154.

Item quæ docet, non fugiendam occaſionem propter jacturam divitiarum. n. 155.

151. SIt prima concluſio generalis. Omnis opinio, quæ admittit cauſam non omninò neceſſariam ad hoc, ut quis non teneatur fugere occaſionem proximam peccandi mortaliter, incurrit hanc damnationem. Probatur, Cauſa, quæ non eſt omninò neceſſaria, eſt ſolùm utilis, aut honeſta (non enim loquimur de cauſa turpi, aut inhoneſta, aut indifferenti) ſed damnatur opinio docens, ad id ſufficere cauſam utilem, aut honeſtam: ergo damnatur opinio docens ad id ſufficere cauſam non neceſſariam.

152. Et eodem modo dicendum eſt, quod incurrit damnationem opinio docens, non requiri impoſſibilitatem moralem fugiendi occaſionem proximam. Nam neceſſitas, & impoſſibilitas ſunt neceſſario correlativa; idem quippè omninò eſt, quòd ſit impoſſibile fugere occaſionem proximã, & quòd ſit neceſſarium non fugere. Quare ſi non ſit impoſſibile fugere occaſionem, ſolùm erit utile nõ fugere.

153. Sit ſecunda concluſio. Opinio Joannis Sancii relata, [quòd non tenetur quis expellere concubinam propter recuperandos centum aureos] ſubjacet huic damnationi. Probatur, ſupponendo, non loqui Authorem in caſu urgentis neceſſitatis, quam patitur concubinarius; ſed ſolùm, quia centum aurei ſunt multæ æſtimationis. Cùm ergo recuperatio centum aureorum non ſit cauſa neceſſaria reſpectu concubinarii, evidenter infertur, eſſe duntaxat cauſam utilem. Sed opinio, quæ ad hoc admittit ſolùm cauſam utilem damnatur: ergo ſub damnatione includitur ea opinio, quæ id admittit propter ſolam recuperationem centum aureorum.

154. Subjacet ſimiliter damnationi illa ſecunda opinio ejuſdem, quòd ſcilicet [non tenetur concubinarius expellere concubinam, quæ nimis utilis eſt ad lucrandum in negotiatione, & venditione mercium] evidens enim eſt, quod hæc opinio reſpicit ſolùm cauſam utilitatis; quam tamen in præſenti damnat Pontifex. Item, illa tertia opinio, quòd [non tenetur concubinarius expellere concubinam propter ciborum condimentum] quamvis in ſuis terminis formalibus damnata fuerit, ut ſcandaloſa ab Alexandro VII. eſtque quadrageſima prima ex damnatis; adhuc tamen comprehenditur ſub hac damnatione Innocentii XI. Quia hæc opinio non reſpicit cauſam neceſſariam, ſed duntaxat utilem appetitui.

155. Sit tertia concluſio, ſubit etiam hanc damnationem opinio, quam non pauci docent, nempè [licitum eſſe non fugere occaſionem proximam cum jactura divitiarum, ſeu bonorum fortunæ.] Non enim limitat ad urgentem neceſſitatem moralem concubinarii, neque ad impoſſibilitatem moralem. Quare iſta cauſa, quam aſferunt, ut concubinarius non teneatur expellere occaſionem proximam, manet intra terminos ſolius utilitatis; atque adeò in terminis comprehenſis ſub damnatione.

CAPUT VIII.

An liceat quærere directè occaſionem proximam, peccandi lethaliter pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi?

SUMMARIUM.

Quid ſenſerit Sancius circà propoſitionem damnatam? n. 156.

An eam docuerint alii Doctores. n. 157.

Rejicitur primò propoſitio damnata. n. 158.

Secunda illius impugnatio. n. 159.

Nequit quis velle, vel leve peccatum, etiam pro ingenti bono inde eventuro. n. 160.

An velit quis bonum reſultans, & ſolùm patiatur occaſionem peccati? n. 161.

Dum quis quærit occaſionem, etiam illam vult. n. 162.

Commercium cum infidelibus an poſſit haberi cum periculo perverſionis? n. 163.

Non poteſt quis ingredi ad infideles, ſi adſit probabiliter hoc periculum. n. 164.

Aliquæ limitationes non probantur. n. 165.

156. QUæſtio procedit in ipſis terminis propoſitionis damnatæ, quæ hæc eſt ſexageſima tertia. *Licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.* Et in ea partem affirmantem tuetur Joannes Sancius *diſp. 10. n. 8.* Nam quamvis dicat, licitum eſſe exponere ſe involuntariè periculo proximo peccandi, videlicet involuntariè propter urgentem neceſſitatem: poſteà tamen admittit plures caſus, in quibus homo quærit directè occaſionem proximam: nihilominus id non docet ſub eiſdem terminis formalibus, ſub quibus loquitur propoſitio damnata. Exiſtimo tamen, id tradere ſub terminis æquivalentibus. Nam præter caſus particulares hujus generis, quos admittit, ibidem ait: [Unde P. Lorca 2. 2 *ſect.* 3. aſſentiendum non eſt indiſtinctè inquienti, non licere exponere ſe periculo peccandi certò, nec probabili ob bonum ſpirituale proximi.]

157. Eandem partem affirmativam tuetur Soto *de juſtit. lib. 5. q. 1.* ubi docet, *Quod licet non poſſit quis pro ſalute proximi peccare, poteſt tamen ſe exponere periculo peccandi.* Idem aſſerit Baſilius Poncius in Append. *cap. 6.* ut teſtatur Diana *part. 3. tit. 4. reſol. 169. & tit. 5. reſol. 3.* A nonnullis aliis etiam tribuitur quibuſdam Theologis ſocietatis, præſertim Franciſco Jacops, qui ſe ab hac calumnia purgavit in qu. Theolog. de neganda, aut differenda abſolutione. Cujus doctrina, ut longè diverſa à damnatione probatur à quamplurimis Doctoribus, novemque Univerſitatibus. De aliis, qui velit, adeat Guillelmum Sandæum in Confut. trium virorum. Cujuſcunque tamen illa ſit (hoc enim non ſpectat ad damnationem) ex principiis ſupra jactis oſtendo præfatæ propoſitionis falſitatem, & meritam confixionem.

158. Primò. Quia quærere directè occaſionem proximam peccandi eſt velle directè periculum proximum peccandi; ſed nequit quis velle directè periculum proximum peccandi; alioqui peribit in illo illud amans; ergo nequit quis directè quærere occaſionem proximam peccandi. Omnia conſtant præter majorem. Hæc probatur; nam qui directè quærit occaſionem, ita quærit, ut ſi velit, poſſet ab ea recedere: ſi enim nequit, non quæret, ſed erit illi neceſſaria. ergo qui directè quærit occaſionem proximam peccandi, directè vult periculum proximum. Atqui moraliter loquendo perinde eſt velle periculum proximum peccandi, ac velle peccatum: *Quia in moralibus idem eſt committere, ac exponere ſe periculo committendi,* ut ſupra oſtenſum eſt ex P. Suarez: ergo nequit quis velle occaſionem proximam peccandi, quin velit etiam ipſum peccatum.

159. Secundò. Nam bonum ſpirituale animæ propriæ præferendum eſt cuicunque bono temporali proprio, & cuicunque bono ſive temporali alterius, ita exigente tum ordine recto rerum, tum recto ordine charitatis: ergo non eſt quærenda illa occaſio, in qua ſit periculum boni ſpiritualis proprii, ſive propter bonum temporale, vel ſpirituale alterius. Antecedens conſtat ex illo. Matth. 5. *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum.* Et ex illo ejuſdem 16 *Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Probatur conſequentia: quia ſi poſſet quæri directè occaſio proxima propter alterutrum ex his bonis, præponeretur bonum temporale bono ſpirituali proprio contra rectum ordinem rerum; aut bonum extraneum bono proprio contra ordinem rectum charitatis: ergo talis occaſio nequit directè quæri, etiam propter talia motiva.

160. Tertiò. Quia nequit quis habere voluntatem committendi, vel leve peccatum, etiam propter bonum valdè ingens ſpirituale, vel temporale totius mundi, ut in confeſſo eſt apud omnes: ergo nequit quærere directè occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, temporali proprio, vel proximi. Probatur conſequentia: nam occaſio illa proxima, dum manet in eſſe proximæ, affert ſecum formale periculum peccandi: ſed velle periculum formale peccandi, peccatum eſt, ut omnes fatentur; ergo qui vult ejuſmodi occaſionem, vult peccatum. Tum ſic. Nequit quis velle peccatum, etiam pro ingenti bono ſpirituali, aut temporali ſui, vel alterius: ergo nequit quærere directè ejuſmodi occaſionem pro tali bono ſui, vel alterius.

161. Dices, qui quærit directè occaſionem proximam peccandi propter ingens bonum ſui, vel alterius, non vult directè tale periculum, ſed intendit directè tale bonum; quia tamen ad illud aſſequendum medium eſt ejuſmodi occaſio, illam quærit, ſed non vult; ſicut qui interficit impetentem ſe, non vult homicidium alterius, ſed quia nequit propriam vitam protegere abſque morte alterius, illam perpetratur intendens bonum ſervandæ vitæ propriæ. Pariformiter qui quærit occaſionem proximam peccandi propter tale bonum, id intendit, & vult, utiturque occaſione ad illud conſequendum, quin velit occaſionem hujuſmodi. Ergo poteſt illam directè quærere propter ejuſmodi bonum: cum nolit occaſionem, ſed bonum ex ea conſequendum.

162. Sed contra eſt. Quia nequit non velle ipſam occaſionẽ proximam peccandi ille, cui occaſio talis eſt, ut poſſit eam vitare, ſic enim

eo, in quo occaſio eſt in illius poteſtate, conſequenterque ipſi voluntaria. Sed qui eam directè quærit, ita ingreditur occaſionem, ut poſſit eam vitare non quærens, ſi nimirum eam non aggrediatur: ergo talis occaſio eſt ipſi voluntaria; atque adeò rectè prohibitum, quòd eam quæſierit. Neque exemplum de occidente aggreſſorem aliquid evincit: nam cùm homini ſit obligatorium ſervare propriam vitam, & illam non ſervare ſit illi moraliter impoſſibile, quia ſervare eſt moraliter neceſſarium: rogo, vel ei ſupereſt aliud medium ad tuendam vitam præter occiſionem aggreſſoris, vel non: ſi ſupereſt, nequit occidere, ſed eligere illud aliud medium: ſi non ſupereſt, tenetur hoc exequi, cùm ſit unicum ad tuendam vitam, cujus conſervatio ipſi moraliter neceſſaria eſt, ad modum, quo ſupra dicebamus de ſugiendo Leone, dum non datur aliud medium ad tuendam vitam.

163. Dices iterùm. Poteſt quis adire infideles, & Paganos ad ſatagendum de eorum converſione, etiam ſi ſubſit periculum perverſionis, ut docet D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 10. *art.* 9. ò, ubi S. Doctor ait: *Non ſunt prohibendi infidelibus communicare, qui fidem non ſuſceperunt, ſcilicet Paganis, vel Judæis: & maximè ſi neceſſitas urgeat.* Rurſus, fieri poteſt, immò ſæpiùs accidit, quòd fœmina catholica matrimonio jungatur viro infideli, & hæretico propter ingens bonum inde reſultans, V. g. propter regnorum ſalutem, vel uſum publicum Cathedræ Religionis. Atqui in his, ſimilibuſque eventibus quæritur directè occaſio proxima peccandi propter ingens bonum inde reſultaturum, datur enim in his periculum perſuaſionis: ergo talis occaſio quæri directè poteſt, propter tale bonum. Quod quidem anuatur, dum occaſio tantùm permittitur, & quis eam patitur, etiam cum periculo perverſionis; quod ſanè eſt periculum peccandi.

164. Contra tamen eſt. Quia nihil horum intendi poteſt, etiam ſi adſit urgentiſſima cauſa, ſi ſubſit periculum formale peccandi: ſi enim interveniat cauſa, quæ illam occaſionem reddat moraliter involuntariam, adhuc quis obſtringitur ad tollendum, vel extenuandum, quantum poteſt, periculum formale peccandi, ut ſupra dicebamus de permanente in occaſione involuntaria peccati. Si verò periculum maneat adhuc in eſſe periculi, etiam probabilis, nequit quæri ejuſmodi periculum; quin immò quærentes removendi ſunt ab illo. Quòd expreſsè tradit Angelicus Magiſter de accedentibus ad infideles. *Si autem ſint ſimplices*, inquit loco ſupra memorato, *Et infirmi in fide, de quorum ſubverſione probabiliter timeri poſſit, prohibendi ſunt ab infidelium communione, & præcipuè, ne magnam familiaritatem cum eis habeant, vel abſque neceſſitate communicent.* Ergo cum periculo, vel ſolùm probabili, nequit quis directè quærere ejuſmodi occaſionem propter ſalutem Infidelium, ſed potiùs ab illa arceri debet, ſi ei ſe ingerat. Hac ratione, dum matrimonium contrahitur inter Principes diſparis cultus propter ingentem aliquam reipublicæ utilitatem, eæ conditiones ſtatuuntur, quibus cautum ſit periculo perverſionis; quia aliter non contraherent abſque peccato.

165. Et quidem hæc, quæ diximus in præſenti capite pro reiicienda hac propoſitione, novum robur accipiunt ex iis omnibus anteà traditis in hac diſertatione pro impugnanda ſexageſima propoſitione, quę partem includit, & iſtam ſexageſimam tertiam. Nec probo ex integro limitationes quaſdam, quibus exponit doctrinam iſtam M. Lumb. hic à *n.* 618. ſicut neq; alias, quas tradit Caſianus à S. Elía v. occaſio. 3. licet vir ſit alioqui eruditus, & ingenioſus, quique orbi litterario dedit Theologiam moralem expurgatam ſatis ingenioſè.

DISERTATIO XLI.

An ſit capax abſolutionis ignorans myſteria Fidei, etiam ſi culpabiliter ignoret Myſterium Trinitatis, & Incarnationis.

CAPUT I.

Refertur propoſitio 64. & Prę̨mittuntur notanda aliqua.

SUMMARIUM.

Ponitur propoſitio damnata. n. 1.
Duplex quæſtio decidenda. n. 2.
Multiplex in prima quæſtione ſententia. n. 3 & ſeq.
Fidem horum myſteriorum eſſe neceſſariam neceſſitate præcepti certum eſt. n. 7.
Duplicem partem continet propoſitio damnata. n. 8.
Quomodo intelligenda prima pars propoſitionis. n. 9.
Variæ quæſtiones hic decidendæ. n. 10.

1. PRopoſitio 64. ex damnatis hæc eſt. *Abſolutionis capax eſt homo, quantumvis laboret ignorantia myſteriorum Fidei, & etiam ſi per negligentiam etiam culpabilem neſciat Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Noſtri Jeſu Chriſti.*

2. Prę̨mitto primò ... Myſteria Trinitatis, & Incarna-

3. Prima ſententia docet, Fidem explicitam Sanctiſſimę Trinitatis, & Incarnationis poſt promulgationem Evangelii eſſe neceſſariam neceſſitate medii ad juſtificationem. Ita S. Thomas, *in* 3. *diſp.* 25. *quæſt.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. Durand. *ibid. quæſt.* 5. *num.* 9. Gabriel, *ibid. art.* 2. *concl.* 3. S. Bonau. *ibid. art.* 2. *quæſtione* 3. P. Molina 1. *part. quæſt.* 1. *art.* 1. *diſp.* 2. P. Valencia 2. 2. *diſp.* 1. *qu.* 2. *punct.* 4. P. Thom. Sanch. *lib.* 2. *ſum c.* 2. *n.* 8. P. Granado *controu.* 1. *de Fide tract.* 10. *diſp.* 2. *ſect.* 2. *n.* 13. & quam plures alii.

4. Secunda ſententia docet Fidem explicitam Sanctiſſimę Trinitatis, & Incarnationis etiam poſt promulgationem Evangelii non eſſe ſimpliciter neceſſariam neceſſitate medii ad juſtificationem, & ſalutem ęternam. Ita Sotus *in* 4. *diſt.* 5. *q.* 2. *art.* 2. *& lib. de Natura, & gratia c.* 11. Vega *lib.* 3. *in Trid. c.* 19. *&* 20. Medina *lib.* 4. *de rec. recta in Deum Fide c.* 10. Corduba *in quæſtionario lib.* 2. *q.* 5. P. Azor. *tom.* 5. *lib.* 8. *c.* 6. *q.* 6. P. Sà Verbo Fides, P. Caſtro Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *diſput.* 1. *punct.* 9. *n.* 7. P. G. Hurt. *de Fide diſp.* 8. *diff.* 7. & plures alii.

5. Tertia ſententia docet, ejuſmodi Fidem explicitam neceſſariam eſſe neceſſitate medii non ad juſtificationem, ſed ad glorificationem. Ita Canus *relect. de Sacram. ingen. p.* 2. Ledeſma *in* 2. *p. q.* 9. *art.* 2. Caſtro *lib.* 2. *de lege panit. cap.* 14. Bannez 2. 2 *quæſt.* 3. *art.* 8. *dub. ult.* & alii.

6. Quarta ſententia docet, Fidem explicitam horum myſteriorum eſſe per ſe neceſſariam neceſſitate medii ad juſtificationem, & ſalutem æternam: per accidens autem, ſcilicet ratione ignorantiæ invincibilis, ſufficere Fidem explicitam eorum in voto. Itaque ſicut Baptiſmus eſt neceſſarius neceſſitate medii in re, vel in voto, ita Fidem explicitam eorum myſteriorum eſſe neceſſariam in re, vel in voto. Ita P. Suarez *diſput.* 12. *de Fide ſect.* 4. *n.* 11. Lugo Card. *diſp.* 12. *de Fide ſect.* 4. *à nu.* 88. Leand. *à SS. Sacram. part.* 6. *tract.* 2. *quæſt.* 8. & alii.

7. Et quod attinet ad ſecundam quæſtionem, conſtat inter omnes Theologos, notitiam ſeu Fidem explicitam Sanctiſſimę Trinitatis, & Incarnationis eſſe neceſſariam neceſſitate præcepti. Et ideò non pauci Theologi partem negativam damnant, alii tanquam hæreticam, alii tanquam erroneam.

8. Præmitto ſecundò, eam propoſitionem damnatam continere duas partes. In prima parte aſſeritur, eſſe capacem abſolutionis, qui ignorat myſteria, ubi videtur abſtrahere ab ignorantia invincibili, & vincibili. In ſecunda parte ſpecificatur magis ignorantia vincibilis, & culpabilis, & exprimit ea duo myſteria, affirmatque, ſic ignorantem hæc myſteria eſſe capacem abſolutionis.

9. Præmitto tertiò, quomodo intelligenda ſit ea prima pars propoſitionis damnatæ, quæ dicit, eſſe capacem abſolutionis eum, qui ignorat myſteria Fidei; an intelligatur generaliter de omnibus myſteriis Fidei, an ſolùm de aliquibus? Et quidem ſi loqueretur ſolùm de aliquibus indeterminatè, ea propoſitionis pars non eſſet damnabilis; certum enim eſt, capacem eſſe abſolutionis eum, qui ignorat aliqua myſteria Fidei: ſunt enim aliqua, ad quæ explicitè credenda nõ tenetur fidelis neceſſitate medii, neque neceſſitate præcepti: quale eſt, quòd Chriſtus D. ſepultus fuerit in ſepulchro novo, & multa alia, quæ ſunt in Evangelio de geſtis Chriſti Domini. Quare ſenſus propoſitionis damnatæ, & prioris ejus partis eſt de omnibus Myſteriis Fidei, vel de omnibus præcipuis ex obligatione credendis.

10. Præmitto quartò, quinque quæſtiones eſſe in præſenti decidendas. Prima eſt, an hic damnetur propoſitio affirmans, capacem eſſe abſolutionis, qui ignorat invincibiliter myſteria credenda explicitè neceſſariò neceſſitate medii? Secunda eſt, an ignorans culpabiliter Myſteriis Trinitatis, & Incarnationis ſit capax abſolutionis? Et an pars affirmativa quæſtionis maneat hic damnata? Tertia eſt, an ignorans inculpabiliter eadem duo myſteria ſit capax abſolutionis? Quarta eſt, an dum dicitur in hoc decreto incapax abſolutionis, intelligatur eſſe incapax illicitè, an etiam invalidè? quas quæſtiones ſingulas per ſingula capita decidemus.

CAPUT II.

Prima quæſtio deciditur.

SUMMARIUM.

Prima quæſtio de ignorante invincibiliter, quę explicitè credenda ſunt neceſſitate medii. n. 11.
Qui hęc ignorat, eſt incapax abſolutionis. n. 12.
Aſſerere eſſe capacem damnatur in hac propoſitione. n. 13.

11. PRima quæſtio eſt, an hìc damnata maneat propoſitio, quæ aſſerat, [capacem eſſe abſolutionis eum, qui ignorat etiam invincibiliter myſteria, quę explicitè credenda ſunt neceſſariò neceſſitate medii? Exemplum eſt in eo, qui ignorans Deum eſſe remuneratorem remuneratione ęterna accedit ad confeſſionem, & petit abſolutionem à confeſſario. Conſtat enim ex diſertat. Fidem

eſt medium neceſſarium ad juſtificationem, eſt medium neceſſarium ad abſolutionem, ſed qui ignorat Deum, ut remuneratorem, non adhibet medium neceſſarium ad juſtificationem; cùm Fides explicita, & notitia Dei, ut remuneratoris ſit medium neceſſarium ad illam: ergo qui id ignorat, etiam invincibiliter non eſt capax abſolutionis.

13. Deindè dicendum eſt, eam propoſitionem ſub illis formalibus terminis conceptam, eſſe damnatam in hoc decreto. Etenim prima pars propoſitionis damnatæ, ut dixi *c. praced.* cùm non poſſit habere ſenſum particularem, habet utique ſenſum univerſalem, de omnibus myſteriis Fidei, vel de omnibus præcipuis ex obligatione credendis; ſed in hoc ſenſu univerſali, quod [capax eſt abſolutionis, qui ignorat omnia myſteria Fidei, vel omnia præcipua] continetur iſta, [capax eſt abſolutionis, qui ignorat myſteria Fidei neceſſaria neceſſitate medii: ergo etiam hæc propoſitio damnata manet. Nam ſicut eſt de Fide, quòd Deus vult, Petrum ſalvum fieri; quia eſt de Fide, quòd Deus vult omnem hominem ſalvum fieri, quia prima continetur in ſecunda: ita in hac univerſali. [Ignorat omnia myſteria Fidei] includitur hæc [Ignorat myſteria Fidei, quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medii.] Et ideò propoſitio, quæ loquitur de prima, loquitur de ſecunda: & ubi damnatur, & ſecunda.

C A P U T III.

An ignorans culpabiliter ea duo myſteria ſit capax abſolutionis?

S U M M A R I U M.

Qui ignorat hac Myſteria Trinitatis, & Incarnationis non eſt capax abſolutionis. n. 14.
Quid faciet confeſſarius cum ruſtico, de quo ſuſpicatur eſſe ignarum. n. 15.
Dum ſuſpicatur, & nequit fieri certior, abſolvat. n. 16.
Etiam ſi certus ſit de ignorantia ruſtici moribundi, abſolvat ſub conditione. n. 17. & 18.
An id contineatur ſub damnatione. n. 19.

14. PArs affirmans in hac quæſtione eſt, quæ expreſsè damnatur in hoc decreto tanquam ſcandaloſa; hæc enim eſt ſecunda pars propoſitionis damnatæ: cenſeoque, eam eſſe evidenter falſam. Probatur. Non eſt capax abſolutionis, qui actualiter peccat mortaliter, dum abſolvitur, ut oſtendi *in 3. part. Criſ. Theol. diſp. 70. cap 4 art. 2.* ſed qui ignorans culpabiliter hæc duo myſteria abſolvitur, iſte peccat mortaliter, dum abſolvitur: ergo eſt incapax abſolutionis. Probatur minor. Nam licèt hoc præceptum addiſcendi doctrinam Chriſtianam de his myſteriis, quia affirmativum eſt, non obliget pro ſemper, ſed in talibus circumſtantiis, at nulla circunſtantia urgentior conſiderari poteſt, dum homo vivit, quàm circunſtantia confeſſionis Sacramentalis; unde tunc peccat mortaliter, quia tunc urget præceptum. Deindè, quia etiam eſt præceptum non ignorandi, ſive non differendi notitiam horum myſteriorum, & hoc modo obligat ſemper, & pro ſemper. Unde tunc peccat mortaliter, quia tunc urget præceptum non differendi eam notitiam. Præterea, quod hæc ignorantia culpabilis ſit peccatum mortale, dubitari non poteſt, cum materia præcepti ſit adeò gravis.

15. Inquires primò. Quid ergo faciet confeſſarius, qui vocatus ad conferendum Sacramentum Pœnitentiæ homini moribundo ruſtico, & in ſylvis continuò commoranti, præſumit eum eſſe ignarum horum myſteriorum; & quia ſummè gravatus eſt infirmitate, non poteſt inquirere, an habeat ſufficientem notitiam horum myſteriorum, neque poteſt habere attentionem, ut doceatur?

16. Reſpondeo, in illo caſu debere abſolvi, ſaltem ſub conditione, cùm non ſit certum, illum eſſe indiſpoſitum, aut incapacem abſolutionis. Et in dubio tutior pars pro ſalute moribundi eligenda eſt.

17. Inquires ſecundò, qui facere debeat confeſſarius, qui certus eſt, ruſticum moribundum ignorare hæc Myſteria Trinitatis, & Incarnationis, & videt, illum ita eſſe gravatum infirmitate, ut inſtrui nequeat; qui tamen ſigna contritionis edidit, & confeſſionem poſtulavit? Qui cenſent, Fidem explicitam horum myſteriorum eſſe neceſſariam neceſſitate medii ad juſtificationem: neque ſufficere eam Fidem in voto, fortè cenſebunt hunc hominem non poſſe conſequi ſalutem, atque adeò non eſſe abſolvendum, etiam ſub conditione.

18. Sed dicendum eſt, eum debere abſolvi, ſaltem ſub conditione. Et ratio eſt: quia non eſt certum, illum eſſe indiſpoſitum: eſt enim probabile, Fidem explicitam horum myſteriorum non eſſe neceſſariam neceſſitate medii in re, ſed ſufficere in voto, ut tenet quarta ſententia c. 1. relata; atque adeò non eſt certum illum eſſe indiſpoſitum ex defectu hujus Fidei explicitæ. In hac ergo incertitudine tutior pars eligenda eſt pro ſalute æterna moribundi.

19. Dices, hanc reſolutionem adverſari damnationi præfatæ propoſitionis 64. Ex illa enim aſſerendum eſt tanquam certum, ruſticum culpabiliter ignarum horum myſteriorum non eſſe capacem abſolutionis: ſed ille ruſticus baptizatus, quamvis in ſylvis ſit enutritus, culpabiliter ignorat ea duo myſteria, cùm debuerit ea addiſcere: ergo incapax eſt abſolutionis, etiam ſi moribundus ſit. Sed huic objectioni meliùs ſatisfaciet cap. ult.

C A P U T IV.

An ignorans inculpabiliter ea duo myſteria ſit capax abſolutionis.

S U M M A R I U M.

Incapax eſt abſolutionis etiam, qui dum vivit, ignorat inculpabiliter hæc duo myſteria. n. 20.
Contrarium ſubjacet damnationi. n. 21.
Objectio de ignorantia omnium myſteriorum. n. 22.
Solutio ex notitia myſteriorum, quæ ſunt præcipua. n. 23. & 24.
Moribundus inſcius horum myſteriorum, & incapax inſtrui, abſolvi poteſt. n. 25.

20. SIt prima concluſio. Qui dum vivit, inculpabiliter ignorat hæc duo Myſteria Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis, incapax eſt abſolutionis, adeò ut confeſſarius id advertens peccet graviſſimè abſolvendo; & pœnitens petendo abſolutionem. Et ratio eſt: quia dum accedit ad confeſſionem, ut ſibi remittantur peccata ſua, non poteſt mortaliter contingere, ut non agnoſcat incuriam ſuam in addiſcendo aliquid de doctrina Chriſtiana. Quid enim de ea ſcire poteſt, qui hæc ignorat? Confeſſarius autem non poteſt moraliter non advertere ruſticitatem, & inſcitiam hominis atque adeò facilè intelliget, quàm ſit ignarus horum Myſteriorum. Tenebitur ergo confeſſarius ad inſtruendum illum, priùs quàm abſolvat, & ſi pœnitens renuerit, jam ignorantia erit culpabilis. An autem valida ſit abſolutio, ſi neuter advertat; dicam *cap. ſeq.*

21. Sit ſecunda concluſio. Propoſitio aſſerens, quòd homo, dum vivit, eſt capax abſolutionis, etiam ſi inculpabiliter ignoret hæc myſteria, ſubjacet huic damnationi. Probatur. Nam propoſitionis damnatæ prima pars aſſerit abſolutè eſſe capacem abſolutionis eum, qui ignorat myſteria Fidei, ſine diſtinctione ignorantiæ culpabilis, aut inculpabilis: ergo ſive ignorantia ſit culpabilis, ſive inculpabilis, damnata manet ea propoſitio.

22. Dices: *cap. 1.* dictum eſt, ſenſum ejus primæ partis eſſe de eo, qui ignorat omnia myſteria, vel omnia præcipua; ſed qui habens notitiam Dei, ut remuneratoris, eſt ignarus Trinitatis, & Incarnationis: non autem ignorat omnia myſteria præcipua, cùm habeat notitiam Dei, ut remuneratoris: ergo non ſubjacet damnationi propoſitio aſſerens, quòd ignarus horum myſteriorum duorum inculpabiliter, eſt capax abſolutionis.

23. Reſpondeo, illum terminum *omnia myſteria* poſſe accipi cum ſuppoſitione copulativa, vel cum ſuppoſitione copulata. Cum ſuppoſitione copulata ſumitur, ſi ſumatur collectivè, ita ut ſenſus decreti ſit, eſſe incapacem abſolutionis, qui ignorat omnia collectivè; capacem verò, qui non ignorat omnia ſimul, dummodò habeat notitiam alicujus. Cum ſuppoſitione copulativa ſumitur, ſi ſumatur diſtributive, ita ut ſenſus ſit, eſſe incapacem abſolutionis eum, qui ignorat quodlibet ex præcipuis.

24. Dicimus ergo, ſenſum propoſitionis damnatæ circà eſt terminum *omnia Myſteria, vel omnia præcipua,* eſſe diſtributivum, & damnatur, quatenus affirmat, eſſe capacè abſolutionis, qui ignorat quodlibet ex præcipuis. Probatur. Nam alienum eſt à mente Pontificis, quòd ille, qui habet notitiam unius duntaxat myſterii, nempe Dei, ut remuneratoris ſit capax abſolutionis, ſed ſi ſumatur ille terminus *omnia myſteria præcipua* cum ſuppoſitione copulata, decretum Pontificis reddit eum ſenſum, quod nō ignorans omnia ſimul ſit capax abſolutionis, ut conſtat ex proximè dictis: ergo ea propoſitio damnatur intellecta cum ſuppoſitione copulativa, ſive diſtributiva.

25. Dico tertiò. Moribundus inculpabiliter inſcius horum myſteriorum, qui ita morbo opprimitur, ut inſtrui non poſſit, capax eſt abſolutionis, ſaltem conditionalis. Probatur. Quia cùm non ſit omninò certum notitiam horum myſteriorum duorum eſſe neceſſariam neceſſitate medii ad juſtificationem, non eſt certum quòd illi non proderit abſolutio; ſed dum id incertum eſt, debet conferri moribundo abſolutio, ſaltem ſub conditione, quia in quavis incertitudine debet confeſſarius ſequi opinionem tutiorem pro ſalute æterna moribundi: ergo præfatus moribundus capax eſt abſolutionis, ſaltem conditionalis.

C A P U T V.

An qui ignorat ſupradicta myſteria, ſit incapax abſolutionis, non ſolùm quoad licitum, ſed etiam quoad valorem?

S U M M A R I U M.

Diſcrimen inter capacitatem ad recipiendam abſolutionem validè, & licitè. n. 26.
Ignorans neceſſaria neceſſitate medii invalidè abſolvitur, etiam ſi ignoret invincibiliter. n. 27.
Qui culpabiliter ignorat, & id advertit, invalidè abſolvitur. n. 28.

Pec;

Peccat Sacerdos ita abſolvens. n. 29. & 30.
Opinio docens abſolutionem datam ignaro invincibiliter horum myſteriorum eſt probabilis ſpeculativè. n. 31.
Damnatio loquitur de incapacitate quoad licitum, non quoad validum. n. 32.
Multiplex aſſertionis probatio. n. 33. & ſeqq.

26. SUppono, magnum eſſe diſcrimen inter hoc, quòd quis ſit capax abſolutionis quoad valorem, & hoc, quòd ſit capax quoad licitum. Nam quamvis ille, qui cum advertentia de illicito accedit ad confeſſionem, ſit etiam incapax quoad valorem, eo quòd actualiter peccans invalidè abſolvitur; tamen poteſt contingere, quòd accedat ad confeſſionem cum bona Fide, & ignorans invincibiliter, id eſſe illicitum, & concurrente eadem bona fide in confeſſario, abſolutio ſit valida, quamvis ex ſe ſit illicitum facere confeſſionem eo modo. Cùm ergo hæc duo diverſa ſint, & propoſitio damnata aſſerat, ejuſmodi ignarum myſteriorum eſſe capacem abſolutionis, reſtat inquirere, an damnatio loquatur de incapaci quoad valorem, ita ut talis abſolutio ſit invalida; an loquatur ſolùm de incapaci quoad licitum, ita ut taliter ſit illicitum dare, & accipere abſolutionem cum ignorantia eorum myſteriorum, ut ſi pœnitens, & confeſſarius afficiantur inadvertentia invincibili, adhuc abſolutio ſit valida?

27. Dico primò. Qui ignorat etiam invincibiliter ea myſteria Fidei, quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medii ad juſtificationem, ſi abſolvitur à peccatis, invalidè abſolvitur. Probatur. Ille invalidè abſolvitur, qui non ponit media præcisè neceſſaria ad juſtificationem; ſed ille homo non ponit omnia media præcisè neceſſaria ad juſtificationem; ſupponimus enim eam notitiam, qua ille caret, eſſe medium præcisè neceſſarium: ergo invalidè abſolvitur.

28. Dico ſecundò. Qui culpabiliter ignorat myſteria Trinitatis, & Incarnationis, ſi advertat gravem culpam ſuæ ignorantiæ, vel habet inadvertentiam ejus graviter culpabilem, invalidè abſolvitur; atque adeo incapax eſt abſolutionis etiam quoad valorem. Probatur ex ſupradictis. Nam qui mortaliter peccat in confeſſione actualiter, invalidè abſolvitur, ſed ignarus ille mortaliter peccat in confeſſione actualiter, ut patet ex ipſa hypotheſi: ergo ille in tali hypotheſi invalidè abſolvitur.

29. Dico tertiò. Sacerdos, qui abſolvit eum, qui ignorat culpabiliter, aut inculpabiliter myſteria Trinitatis, & Incarnationis, peccat lethaliter. Quæ concluſio non ſolùm debet certa eſſe, quia Sacerdos tenetur inſtruere pœnitentem circa myſteria, quorum notitia eſt adeò neceſſaria, & obligatoria, ſed etiam ex alio capite, nempe quia ex damnatione primæ propoſitionis tenetur confeſſarius eligere in praxi opinionem tutiorem circà valorem Sacramenti; ſed opinio, quæ dicit, abſolutionem datam ejuſmodi homini ignaro eorum myſteriorum, eſſe invalidam, eſt opinio tutior: ergo tenetur confeſſarius hanc opinionem eligere; conſequenter peccat mortaliter, ſi oppoſitam in praxi eligat.

30. Sola minor eget probatione, quæ ſic oſtenditur. Etiam notitiam eorum myſteriorum eſſe neceſſariam neceſſitate medii ad juſtificationem docent plurimi, & ex illa infertur eum, qui re ipſa caret ea notitia, ſive vincibiliter, ſive invincibiliter, non poſſe juſtificari. Ex quo fit, quòd ei, qui intendit juſtificari, tutior ſit hæc opinio, quàm ea, quę dicit, eam notitiam non eſſe neceſſariam neceſſitate medii: nam ſi hæc ſecunda opinio non ſit vera coram Deo, etſi Sacerdos proferat abſolutionem in pœnitentem, re ipſa iſte non juſtificabitur; atque adeò abſolutio erit invalida. Ergo opinio, quæ dicit abſolutionem datam ejuſmodi ignaro eſſe invalidam, eſt opinio tutior.

31. Ex quo colliges, opinionem, quæ aſſerat abſolutionem datam hominem invincibiliter ignaro eorum myſteriorum eſſe validam, probabilem eſſe ſpeculativè, quia probabiliter cenſet, eum hominem validè abſolutum eſſe; illam tamen non eſſe practicè probabilem; quia cùm ſit minus tuta, & verſetur circà valorem Sacramenti, non licet uti ea in praxi.

32. Dico quartò [& hæc eſt præcipua hujus capitis concluſio] Damnatio Pontificia comprehendit propoſitionem, aſſerentem, eũ hominem ignarum myſteriorum eſſe capacem abſolutionis quoad licitum, non verò ſi ſolùm dicat, eſſe capacem quoad valorem. Probatur primò. Nam hæc damnatio non diſtinguit ſicut nec ipſa propoſitio damnata inter capacem abſolutionis quoad licitum, & capatiosè eum abſolvat, peccat mortaliter; quia illicitum eſt abſoluere in eo caſu, eò quod non ſequitur opinionem tutiorem de neceſſitate medii ad juſtificationem. Cùm ergo in aliquibus caſibus abſolutio ſic data ignaro eorum duorum myſteriorum ſit probabiliter valida modo dicto, & in omni caſu ſit ſemper illicita, conſtat, intelligendam eſſe damnationem de incapacitate abſolutionis, quoad licitum, non quoad valorem.

34. Probatur tertiò. Nam in cap. *In obſcuris* de Regul. jur. dicitur: *In obſcuris, quod minimum eſt, ſequimur.* Cùm ergo dubitatur, an hęc damnatio comprehendat incapacitatem abſolutionis quoad licitum, & quoad valorem, an duntaxat quoad licitum, debemus ſequi, quod minimum eſt, nempe loqui ſolùm de ea incapacitate quoad licitum. Maximè cùm certum ſit, hanc ſecundam incapacitatem contineri in damnatione, quę principaliter reſpicit doctrinam quoad mores, ut doceantur Fideles, quid licitum ſit, & quid illicitum.

CAPUT VI.

Quam meritò jure damnata ſit hæc propoſitio?

SUMMARIUM.

Extat præceptum de credendis explicitè his myſteriis. n. 35.
De aliis etiam, quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medii, etiam conſtat. n. 36.
Probatio incapacitatis ad abſolutionem illius, qui hæc ignorat. n. 37.

35. FUiſſe juſtiſſimè damnatam hanc propoſitionem, inde conſtat, quòd extet præceptum Divinum de credendis explicitè præcipuis myſteriis, & ſpecialiter his duobus Trinitatis, & Incarnationis. Quod quidem præceptum conſtat ex Sacra Scriptura. Marc. cap. ultim. *Prædicate Evangelium omni creaturæ, qui verò non crediderit, condemnabitur.* Sed nunquid Evangelium continet ſolùm ea myſteria Fidei, quæ credebat Synagoga Judæorum? Quòd ſi Evangelium non continet ea ſola myſteria, ſed etiam alia; quæ ſunt præcipua in Evangelio, niſi myſteria Trinitatis, & Incarnationis? Ergo dum Chriſtus D. præcipit promulgari Evangelium, utique præcipit promulgari myſteria Trinitatis, & Incarnationis, & Joann. 10. *Ego ſum oſtium, ſi quis per me introierit, ſalvabitur.* Ex quibus verbis conſtat obligatio intrandi per hoc oſtium. Sed quomodo intrandum eſt? S. Gregor. *lib. 7.* Regiſtri Epiſt. 47. *Illa intrat per oſtium, qui intrat per Chriſtum vera ſentiendo, & prædicando de illo:* Ergo Chriſtus D. impoſuit obligationem Fidelibus intrandi per ipſum, vera credendo de ipſo. Et Act. 16. *Cuſtos carceris dixit Paulo, & Silæ: Quid me oportet facere, ut ſalvus fiam? at illi dixerunt, crede in Dominum Jeſum, & ſalvus eris.* Ergo ad ſalutem neceſſarium eſt credere in Jeſum Chriſtum, ſaltem neceſſitate præcepti. Alia ſunt ſimilia teſtimonia in Sacra Scriptura ad idem propoſitum, quæ videri poſſunt apud Patrem Suarez *diſputat.* 12. *de Fide ſect.* 4. *numer.* 18. & apud P. Granado *tract.* 10. *de Fide diſputat.* 2. *ſect.* 2.

36. De aliis myſteriis, quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medii ad juſtificationem, nempe de exiſtentia Dei, & de Deo remuneratore, conſtat præceptum ex illo D. Pauli teſtimonio ad Rom. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quia inquirentibus ſe remunerator ſit.* Quòd ſi aliquis ſit ignarus etiam invincibiliter horum myſteriorum, & aliorum quorumcunque, quę ſint neceſſaria neceſſitate medii ad juſtificationem, dixi ſupra *capit.* 2. eum eſſe incapacem abſolutionis, atque adeò confeſſarium peccare mortaliter eum abſolvendo, & pœnitentem ſic ignarum, petendo abſolutionem, ſi advertat ſuam culpam: quod ſi ſuam culpam advertat, jam eſt vincibiliter ignarus.

37. Tum ſic. Incapax eſt abſolutionis, qui accedit ad confeſſionem violans actualiter quodlibet pręceptum, & maximè Divinum; ſed qui accedit ad confeſſionem cum ea ignorantia, violat actualiter id Præceptum Divinum: ergo incapax eſt abſolutionis. Quæ quidem aſſertio conſtat etiam ex eis, quę per totam diſputationis ſeriem docuimus.

DISERTATIO XXXVIII.

Secundus eſt conſequentia talis propoſitionis. n. 3.
Tertius ſenſus proprius. n. 4.

1. PRopoſitio 65. ex damnatis eſt. *Sufficit illa myſteria ſemel credidiſſe*. Lumbier *tom. 3 ſum. num. 1783.* triplicem ſenſum attribuit huic propoſitioni: Primum [ſufficit ſemel credidiſſe, ita ut homo non teneatur præmittere hanc Fidem explicitam reliquis confeſſionibus totius vitæ.] Secundùm [ſufficit ſemel credidiſſe, ita ut quamvis poſteà obliviſcatur, aut ignoret ea myſteria, poſſit eſſe capax abſolutionis.] Tertium [ſufficit ad implendum præceptum Fidei ſemel crediſſe: quia unico ſolo actu impletur id præceptum.] Affirmatque omnes tres ſenſus eſſe falſos; ſed duos poſteriores contineri ſub hac damnatione, non autem primum. Quia non conſtat de obligatione præmittendi actum Fidei receptioni Sacramenti Pœnitentiæ. Et in primis hæc duo non cohærent, & quòd ſit falſum, quòd [poſtquam homo ſemel credidit, non tenetur præmittere actum explicitum Fidei reliquis confeſſionibus] & quòd [non conſtet de tali obligatione præmittendi hunc actum Fidei confeſſionibus] Quomodo enim dabitur talis obligatio, ſi de ea non conſtet? Quòd ſi non datur talis obligatio, quomodo erit falſa propoſitio, quę negat eam obligationem?

2. Deinde, ille primus ſenſus non cadit in propoſitionem damnatam; quæ nihil dicit de præmittendo confeſſionibus, aut non præmittendo actu Fidei explicitæ horum duorum myſteriorum.

3. Secundus ſenſus cadit in eam propoſitionem damnatam, eo quod eſt quædam conſequentia ex propoſitione antecedenti illata. Nam ex eo, quòd dicatur eſſe capacem abſolutionis eum, qui culpabiliter ignorat hæc duo myſteria, colligitur, eſſe capacem abſolutionis, qui ſemel ea myſteria credidit, quamvis accedat ad confeſſionem oblitus, & ignarus eorum, & ideò in hoc ſenſu damnata manet ea propoſitio. Et quam meritò jure damnata ſit, conſtat ex Diſſertatione præcedenti.

4. Quare tertius ſenſus relatus eſt præcipuus hujus propoſitionis damnatæ: ſcilicet ſufficere ad implendum præceptum Fidei de his myſteriis illa ſemel crediſſe. In quo ſenſu damnatur, & meritò hæc propoſitio. Quòd manifeſtè probatur iis omnibus, quibus in *Diſſert. 9. c. 2. ad 17. prop. art. 3.* probavimus, non ſufficere, quod quis ſemel eliciat actum Fidei, ut conſtat ex iis, quę ibidem perpendimus circà eum textum Pauli ad Rom. 1. quem repetit ad Galat. 3. & ad Hebr. 10. nempè *Juſtus ex Fide vivit*. In lege autem Evangelica non debet chriſtianus vivere ex Fide, qualis erat in Synagoga Hæbreorum, ſed ex Fide Evangelica, cujus præcipua Myſteria ſunt Trinitatis, & Incarnationis. Vide in loco relato reliquos textus Scripturæ, & teſtimonia Sanctorum Patrum Ambroſii, Arnobii, Laurentii Juſtiniani, & Origenis.

CAPUT II.

Quoties teneamur elicere actum Fidei de Trinitate, & Incarnatione?

SUMMARIUM.

Tenemur ad eliciendos actus fidei horum myſteriorum frequenter. numer. 5.
Modus facilis implendi hoc præceptum. n. 6.
Hos actus fidei frequenter elicimus. n. 7.

5. JUxta ea, quæ diximus *Diſſert 9. c 2.* dicendum eſt, nos teneri ad eliciendos actus Fidei de his duobus myſteriis *frequenter*. Ita ut ſi Fidelis diuturno tempore ceſſaverit advertenter ab his actibus Fidei eliciendis, peccabit lethaliter. Pro hac aſſertione loco citato retuli P. Suarium, Lugo Cardinalem, Illuſtriſs. Petrum de Tapia, & Raymundum Lumbier. Eamque roboravi multis locis Scripturæ. Probatur aſſertio. Nam quilibet Fidelis tenetur ad eliciendos frequenter, & ſæpiùs actus Fidei, ut clarè oſtendi, tum ex P. Suario, Lugo Card. Illuſtriſſimus Tapia, & Raymundo Lumbier: tum etiam ex multis textibus Sacræ Scripturæ, & Patrum. Sed Fidelis Chriſtianus, non tenetur duntaxat ad eliciendos actus Fidei eo modo, quo olim Hebræi in Synagoga, ſed etiam ad eliciendos actus Fidei Evangelicæ, cujus præcipua Myſteria ſunt Trinitatis, & Incarnationis: ergo quilibet fidelis in lege Evangelica tenetur elicere frequenter actus Fidei de his duobus Myſteriis.

6. Sed ne quis exiſtimet, id eſſe onerofum, reflexionem faciat ſupra ſuas actiones, & comperiet, ſe *frequenter* elicere actus Fidei de his duobus Myſteriis. Nam fidelis frequenter adeſt Miſſæ Sacrificio, in quo cum Hoſtiam Conſecratam adorat, credit ibi eſſe realiter præſentem Chriſtum D. Deum pariter, & hominem; frequenter videt imaginem Crucifixi in templis, & extra, & tunc credit, Chriſtum D. in ſua humanitate paſſum, & crucifixum pro nobis; frequenter ſe ſignat in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; & tunc credit illud Myſterium.

7. Item frequenter adeſt baptiſmis parvulorum, & audit formam baptiſmi, & tunc credit id Myſterium Trinitatis; frequenter audit, vel recitat Symbolum; in quo continetur utrunque myſterium, & tunc illud credit. Et ita contingit in ſexcentis aliis circunſtantiis, quibus redundat vita Chriſtiana. Quomodo ergo poteſt dici oneroſum, quod tam facilè, & tam prompto animo fit à quibuslibet Fidelibus?

F I N I S.

INDEX

INDEX RERUM, AC VERBORUM.

Prior nota Diſſertationum, ſecunda numerum marginalem indicat. Ne pluries eadem repetantur, hæc remiſsivè quæres.

Amphibologia, verb. *Reſtrictio.*
Decretum, verb *Pontifex.*
Delectatio, verb. *Cibus, Copula.*
Dilectio Dei, & proximi, verb. *Præceptum.*
Dives, verb. *Eleemoſyna.*
Donatio, verb. *Simonia.*
Feſta, verb. *Miſſa.*
Impedimentum, verb. *Matrimonium.*
Patronus, verb. *Beneficium.*
Reſpublica, verb. *Princeps.*

A

Abortus.

Improbabile eſt, licere illum procurare ob vitam matris, vel honorem tuendum, d. 22. n. 2. 3. Anima rationalis non infunditur, niſi formato fœtu. n. 6. adhuc nunquam licet procurare abortum fœtus inanimati, n. 12. Si fœtus inanimatus matri afferat vitæ periculum, probabile eſt licere procurare ejus expulſionem, nu. 21. Oppoſitum eſt probabilius, nu. 28. Non licet ob vitandam infamiam communitatis, n. 30. Nec licet, quamvis fœmina omninò invita paſſa ſit violentiam viri, & prægnans facta, n. 39. Et quamvis à dæmone vim paſſa ſit, n. 55. Nec licet uti medicamentis indirectis ad expulſionem fœtus inanimati ob vitandam infamiam matris, n. 64. Animam rationalem infundi fœtui in utero, evidens eſt, n. 69 & ſeq.

Abſolutio.

Non licet proferre verba abſolutionis ſine animo abſolvendi, etiam indignum, d. 20. n. 49. v. *Simulatio.* Abſolutionis capax non eſt, qui eſt in occaſione proxima voluntaria peccandi lethaliter, d. 50. nu. 75. v. *Occaſio.* Abſolutionis incapax eſt ignarus myſteriorum, quæ explicitè credenda ſunt neceſſitate medii, d. 41. n. 12. v. *Fides.* Non licet proferre verba Abſolutionis ſine animo abſolvendi, d. 20. n. 49. Decretum damnans abſolutionem in abſentia prodiit à Clemente VIII. ut capite Eccleſiæ, d. 1. n. 103.

Adulterium.

Conſenſus conjugis in copulam alterius cum alieno, vel aliena, non tollit rationem adulterii, d. 30. à nu. 2. Adulterium fidelium ſpecialem malitiam habet, n. 15. 16. Species peccati in adulterio, nu. 17. Si vir ſit invitus, non ideò adulterium habet tertiam ſpeciem malitiæ, à nu. 24. Etiam conſentienti marito fit injuria, num. 15. Adulterium fidelis habet tertiam ſpeciem malitiæ irreligioſitatis, n. 48. Non verò ſacrilegii, n. 60.

Appetitus.

Appetitum naturalem licitè poſſe ſuis actibus frui, quomodo intelligatur, d. 7. n. 31. Ea opinio damnatur, n. 41.

Approbatio.

Approbatio pro confeſſionibus virorum, an ſufficiat Regularibus pro audiendis fœminis? d. 2. nu. 233. Opinio affirmans eſt tenuis probabilitatis, no. 239. Quod vi Cruciatæ poſſit, eſt tenuiter probabile, n. 303. 304. Sicut extenſio ad moniales, n. 308. Approbatus in una diœceſi nequit virtute Bullæ audire confeſſiones in alia, a n. 270. & ſeq.

Attritio.

Certum eſt, eam ſufficere ad Sacramentum pœnitentiæ, d. 2. nu. 61. Licèt in articulo mortis non ſufficiat, n. 60. Non damnatur, quòd attritio concepta ex metu pœnarum temporalium ſufficiat, n. 71. Damnatur, confiteri advertenter cum ſola attritione, num. 72. Naturalis concipitur ex motivo purè humano, d. 36. n. 2. Nec ſufficit ad valorem, nec ad fructum, n. 3. Entitativè naturalis, & ſupernaturalis quoad modum, de facto nequit deſervire ad juſtificationem, nu. 9.

B

Baptiſmus.

Baptizare in minima parte corporis eſt lethale, d. 2. n. 42. Non licet uti aqua ex herbis expreſſa, n. 43. Nec uti forma tantum probabili, n. 44. Ad valorem Baptiſmi non requiritur attritio, n. 73. Quomodo ordinetur in remiſſionem peccatorum, d. 6. nu. 83. In Baptiſmo ſemper ſequenda pars tutior circà valorem, d. 2. n. 2.

Beneficiarius. Beneficium.

Collatio Beneficii pinguis ſub onere renunciandi minus pingue, facta ab Epiſcopo, ſimonia caret, d. 27. nu. 122. Ea conditio de jure ineſt, n. 144. 162. Beneficiorum pluralitas in jure odioſa eſt, nu. 145. Varii modi conferendi Beneficium ſub illa conditione, nu. 156. Tranſlatio de una in aliam Eccleſiam, etiam ſub conditione, facta ab Epiſcopo, caret ſimonia, n. 153. Diſpoſitio Concilii circà collationem Beneficiorum dignioribus non loquitur de Beneficiis compatibilibus, d. 28. n. 2. Beneficia alia habent immediatè curam animarum, alia mediatè, n. 34. Qui digniores dicantur, nu. 6. Digniores ſunt utiliores Eccleſiæ, nu. 11. Beneficia Eccleſiaſtica primariò inſtituta ſunt in utilitatem Eccleſiæ, nu. 7. Ad Epiſcopatus, & Cardinalatus eligendos eſſe digniores, certum eſt, n. 11. Ad id tenetur Patronus laicus, nu. 21. Et oppoſita opinio ſubjacet damnationi, nu. 31. Elector Eccleſiaſticus ad Beneficium Parochiale tenetur eligere digniorem, n. 33. Eſt obligatio juris naturalis, n. 34. Quid de Patrono laico? nu. 37. Nomine *Dignioris* nequit intelligi *dignus*, etiam abſque concurſu. n. 40.

Bulla.

Poſſe abſolvi à reſervatis vi Bullæ, eſt probabilitatis dubiæ, d. 2. nu. 191. Rejiciendum à praxi, ibid. & ſeq. Tenuis probabilitatis, n. 206. Non poteſt approbatus in una confeſſiones audire in alia Diœceſi, vi Bullæ, n. 270.

C

Cardinalis.

Ad Cardinalatum debet eligi dignior, d. 28. n. 11.

Certitudo.

Objectiva, & ſubjectiva, d. 14. nu. 5. Utraque eſt de conceptu Fidei ſupernaturalis, n. 6. Nulla probabilitas prævalet contra certitudinem, d. 23. n. 46. Nec Authorum numerus, d. 2. n. 376.

Chirographum.

Poteſt vendi minori pretio, ratione lucri ceſſantis, d. 25. n. 28. Etiam ſecluſo alio titulo, non damnatur ea opinio, nu. 33. Eſt tamen falſa, nu. 37.

Cibus.

Licitum eſt, comedere propter voluptatem cibum neceſſarium ad vitæ ſuſtentationem, d. 7. n. 9. Ob ſolam voluptatem, & uſque ad ſatietatem non licet, n. 20. Nec licet edere cibum immoderatum, n. 25. Nec edere ob ſolam voluptatem, n. 28.

Concubinarius.

Non eſt abſolvendus, dum eſt in occaſione proxima voluntaria, d. 40. n. 75. Nec prima vice, n. 95. Vide *Occaſio.*

Confeſſio.

Ejus duplex integritas, d. 38. n. 2. Formalis per ſe ſufficit, n. 3. Ob magnum concurſum non licet confeſſionem dimidiare, à n. 7. Neque ob periculum, quod pœnitens non redeat, à nu. 16. Neque quia ſit notabile abſtinere à communione, n. 27. Licèt pœnitens ſit ruſticus, n. 30. v. *Pœnitentia.* Actus Fidei, & Spei virtualiter permanens ſufficit, d. 15. n. 32.

Confeſſarius.

Non licet proferre verba Abſolutionis ſine animo abſolvendi Indignum, d. 20. nu. 49. Licet proferre alia verba, nu. 52. Etiam metus cauſa, n. 60. 61. Confeſſario roganti de conſuetudine, tenetur pœnitens reſpondere, d. 37. à n. 16. Etiã ſi ſit vir doctus, n. 25. Confeſſarius non tenetur, etiam benè diſpoſitum, ſtatim abſolvere, n. 30. Debet noſſe diſpoſitionem pœnitentis, n. 38. Poteſt differre abſolutionem conſuetudinario, etiam invito, d. 39. nu. 10. Quando debet credere pœnitenti, n. 30. Si deeſt emendationis Spes, debet differre, vel negare. nu. 50. Si habeat firmum propoſitum, notum confeſſario, poſſe abſolvi, non damnatur, n. 51. Damnatur, quod in omni caſu teneatur credere pœnitenti, n. 59. Non debet abſolvere concubinarium impotentem tollere occaſionem externam, niſi noverit firmum propoſitum non peccandi, & removendi periculum, d. 40. n. 123. Peccat mortaliter abſolvens ignarum Trinitatis, & Incarnationis, d. 41. n. 29.

Confirmatio.

Ejus materia eſt Chriſma ex Balſamo, & Oleo, d. 2. n. 45.

Conſuetudo.

Dat juriſdictionem, d. 2. num. 161. Eſt certa conſuetudo abſolvendi etiam cum juriſdictione probabili, n. 165. Et circa matrimonium validum ex opinione probabili, n. 540. Conſuetudo peccandi, d. 37. à n. 1. Per ſe non datur obligatio eam fatendi, n. 9. Poteſt dari per accidens, n. 10. Differt ab occaſione peccandi, d. 39. nu. 1. Habenti conſuetudinem peccandi poteſt abſolutio differri, eo conſentiente, n. 2. Si conſtat de defectu propoſiti, debet negari, n. 3. Affe-

rens propoſitum, poteſt abſolvi, nu. 4. Etiam eo invito, poteſt differri abſolutio, à n. 10. Etiam ſi dilatio ſit ſolùm utilis, à n. 26.

Contractus.

Contractus trium contractuum licitus eſt, diſ. 25. num. 66. Vide *Mohatra*.

Contritio.

Perfecta non requiritur ad Sacramentum pœnitentiæ, d. 1. n. 61. In articulo mortis requiritur, d. 2. n. 65.

Copula.

Conjugalis ob quos fines ſit licita, d. 7. nu. 43. Non eſt illicita propter voluptatem ut finem ſubordinatum, n. 53. Propter ſolam voluptatem illicita eſt, n. 56. Ex licita non ſequuntur effectus inordinati, qui ex illicita, d. 29. n. 87. & 107. Copula mulieris cum conjugato, etiam conſentiente uxore, eſt adulterium, d. 30. n. 2. Sicut copula cum uxorata, conſentiente viro, n. 7.

D

Defenſio.

Defenſio honoris occidendo injuſtum calumniatorem eſt illicita, d. 21. n. 10. Jus defenſionis privatæ contra jus Reipublicæ implicat, n. 22. Invaſor vitæ licitè occiditur, à nu. 33. Defendere armis honorem contra injuſtè aggredientem factis, licet, n. 40. Et ſi non deſiſtat, occidere, n. 43. Repercutere eum, qui alapam inflixit, non licet, n. 66. Alapam impedire licet, n. 69. Defendere ſe à fure conante, vel unum aureum per vim rapere, & ſi perſiſtat, occidere licet, n. 82. Ob quem valorem uti licet defenſione occiſiva? n. 88. Non licet ita defendere bona, ad quæ jus inchoatū habemus, n. 96.

Deus.

Poſſe diſpenſare in præceptis ſecundæ tabulæ, non damnatur, d. 29. n. 135. Niſi dicatur, quòd ea non ſunt de jure naturæ, n. 142. Quomodo Deus det omnibus ſufficientia ad ſalutem æternam, d. 16. n. 15.

Diſpenſatio.

Non recipitur ut valida, ſi non explicetur conſanguinitas in gradu duplicato, d. 2. n. 624.

Dolor.

Opiniones circà dolorem requiſitum ad Sacramentum pœnitentiæ, d. 2. à n. 60. Vide *Pœnitentia*. Nova confeſſio ſine novo dolore ſcienter, eſt illicita, n. 75.

E

Eccleſia, vide *Pontifex*.

Non poteſt errare in declaratione liciti, & illiciti, d. 2. n. 188. Poteſt ſuo præcepto conſtituere aliquam actionem eſſe Simoniam, d. 27. n. 9. Poteſt prohibere donationem gratuitam ei, qui beneficium contulit, n. 79. Tunc ea donatio eſſet Simonia, n. 74. De facto prohibet aliquas donationes, n. 80. Alias approbat, n. 86. Præcipiens actum externum, indirectè præcipit internum, à num. 34. Poteſt præcipere actum mixtum, n. 10. & purè internum, à n. 34. Poteſt præcipere alia, præter ea, quæ jure Divino, vel naturali præcepta ſunt, d. 32. nu. 21. Poteſt decernere pro valore matrimonii, in dubio, d. 2. à n. 603.

Electio.

Ad beneficia debet eligi dignior, d. 28. n. 33. Vide *Beneficium*.

Eleemoſyna.

Dives ſub mortali tenetur ſuccurrere extremè indigenti, ſaltem ex ſuperfluis ſtatui, d. 9. n. 9. Aliquando teneri, certum eſt, num. 11. Et habere ſuperflua ſtatui, ex quibus teneatur eleemoſynam largiri, n. 16.

Epiſcopus.

An poſſit conferre Beneficium pingue cum onere renunciandi minus pingue, ut conferatur alteri? d. 27. n. 112. Si ſint incompatibilia, certò poteſt, n. 114. Etiam ſi ſint incompatibilia, à n. 122. Poteſt exercere poteſtatem in ſeipſum in multis caſibus, n. 172. Tenetur eligere digniorem ad Beneficia parochialia, d. 28. n. 33. Conſecratio Epiſcopi, ab uno Epiſcopo facta ex diſpenſatione Pontificis, eſt certò valida, d. 2. nu. 501. Quæ ſit materia conſecrationis Epiſcopalis? n. 503. Poteſt diſpenſare in impedimento dirimente, in caſu neceſſitatis, tum in matrimonio contracto, tum in contrahendo, n. 634. Poteſt dare Beneficium pingue ſub onere renunciandi minus pingue, d. 27. à n. 122.

Error.

Error communis quando confert juriſdictionem, d. 2. à n. 169. Vide *Juriſdictio*.

Euchariſtia.

Ejus præceptum non impletur per indignam ſuſceptionem, d. 34. n. 54. Frequens Euchariſtiæ ſuſceptio quomodo ſit ſignum prædeſtinationis? d. 35. à n. 1. Opiniones, quibus non licet uti, circa materiam, & formam Euchariſtiæ, d. 2. n. 46. 47.

Examen.

Examen idoneitatis Regularis quoad ſcientiam, & quoad mores ſpectat ad Epiſcopum, d. 2. à n. 240.

Excommunicatio, vide *Pœnitentia*.

Excommunicatus ſcienter accedens ad Sacramentum pœnitentiæ, peccat lethaliter, d. 2. n. 425. Invalidè abſolvitur, nu. 426. Quid ſi invincibiliter ignoret? nu. 427. In caſu urgentiſſimæ neceſſitatis licitè abſolvitur, nu. 436. Vel ſi per ipſum non ſtet, aut ſatisfecit, n. 446. Validè abſolvitur excommunicatus toleratus, n. 450. Qui incepta Miſſa recordatur ſe eſſe excommunicatum, ſi timetur ſcandalum, debet proſequi, d. 2. n. 441.

Extrema Unctio.

Poteſt addi oleum non benedictum ſæpè, dum quod additur tunc, ſit in minori quantitate, d. 2. à n. 470. Declaratio Cardinalium circà hoc, nu. 484. Chriſma eſſe materiam ſufficientem, eſt minus tutum, 494. Ideòque, extra caſum neceſſitatis, eſt illicitum, ibid. Ungendi ſunt omnes ſenſus neceſſario, n. 497.

F

Famuli.

In evidenti injuſtitia dominorum, licet famulis vel in judicio, vel extra illud compenſare ſibi mercedem, d. 23. n. 38. Qualis debeat eſſe evidentia injuſtitiæ, n. 38. Unde dignoſcenda, nu. 64. Abſque evidentia injuſtitiæ non licet, n. 39. Cum ſola probabilitate juris, & facti nequit famulus ſpoliare herum re ſua, à nu. 46. Nomine *Famulorum* veniunt omnes, qui præſtant munera accepto ſtipendio, n. 52. Famulus debitor heri nequit retinere pecuniam cum probabilitate ſalarii ſibi debiti, n. 71. Si bona fide ſubripuit, & durat famulatus, tenetur reſtituere, n. 77. Etiam finito famulatu, tenetur, n. 79. Famuli Epiſcoporum, vel Cardinalium non ſunt Simoniaci, licèt ſpem habeant obtinendi Beneficium Eccleſiaſticum, niſi hoc principaliter reſpiciant, d. 27. nu. 109. Peccat famulus adjuvans herum ad turpem actionem, quando? d. 31. nu. 2. An ex metu mortis, vel mutilationis poſſit? n. 4.

Fides.

Datur præceptum de interiori Fide, d. 11. n. 2. Eſt ſpeciale, nu. 5. & ſeq. Non eſt indirectum, n. 26. Quo tempore obliget? n. 33. Defenditur P. Suarez, nu. 37. Obligat ad frequenter eliciendos actus Fidei, n. 46. Id probant SS. PP. n. 51. & rationes, nu. 57. Credere ex motivo Fidei eſt idem, ac ex authoritate Dei revelantis, nu. 70. Sine memoria actualis revelationis aſſentiri objecto revelato, an ſit actus Fidei ſupernaturalis? n. 74. Fidem negare nunquam licet, d. 12. n. 1. An interrogato liceat tacere de ſua Fide? n. 4. Eſt illicitum tale ſilentium, n. 12. & ſeq. Per accidens poteſt non eſſe illicitum, n. 15. Quid ſi rogetur à perſona privata? n. 25. Non tenetur fideles comparere ad edictum generale, nu. 33. Si interrogatio non ſit in odium Fidei, an poſſit tacere? nu. 35. Ad aſſenſum Fidei neceſſaria eſt pia affectio ſupernaturalis, d. 13. n. 2. Aſſenſus Fidei eſt firmior robore rationum impellentium, n. 11. Non eſt evidens, n. 16. Non ſufficit ad actum Fidei, quòd voluntas non repugnet, ſed requiritur poſitivum imperium, nu. 24. Aſſenſus ſupernaturalis nequit prudenter repudiari, nu. 30. Actus Fidei debet eſſe omninò certus, d. 14. n. 4. Nequit terminari ad objectum probabiliter tantùm contentum in revelatione univerſali, num. 13. Qui actus concurrant in incipiente credere, n. 28. Non requiritur in pueris, & rudibus evidentia credibilitatis vi argumentorum, nu. 33. Poteſt ſuppleri per Divinam illuſtrationem, nu. 37. & 75. Fidei aſſenſus nequit eſſe cum ſola probabilitate, vel formidine. n. 39. Poteſt ſtare circà objectum certò, moraliter contentum in revelatione univerſali, n. 48. Eo ipſo quod DD. cenſeant eſſe de Fide aliquod objectum, poſſunt id credere Fide ſupernaturali, nu. 61. Fides, & opinio de eodem objecto ſunt compoſſibiles, n. 105. Fides explicita Dei ut remuneratoris, d. 15. nu. 1. Juſtificatio prima adulti nequit ſtare ſine illa, nu. 12. Nec juſtificatio Fidelis poteſt ſine illa Fide explicita contingere, nu. 21. Hæc Fides ſaltem virtualiter perſeverare debet, n. 22. & 30. Non ſufficit Fides contenta in charitate, ut forma perfectiore, n. 41. An ſit Dei ut remuneratoris naturalis, vel ſupernaturalis, n. 45. Unde oriatur neceſſitas Fidei hujus, n. 52. Non ſufficit ad juſtificationem Fides lata, ſed requiritur ſtricta, d. 16. n. 8. Quod hæc requiratur ex lege Dei, non damnatur, n. 29. Cum ſola Fide lata nequeunt elici actus ſupernaturales meritorii de congruo Fidei ſtrictæ, nu. 41. Nullum opus meritorium gloriæ eſſe poteſt, quin procedat ex dictamine Fidei ſupernaturalis, n. 43. Fides explicita Trinitatis, & Incarnationis neceſſariò neceſſitate medii credenda, eſt incapax abſolutionis, n. 2. Opinio oppoſita damnatur, n. 13. Non eſt capax abſolutionis, qui culpabiliter ignorat Trinitatem, & Incarnationem, nu. 14. Ruſticus moribundus id ignorans, ſaltem ſub conditione, debet abſolvi, n. 15. Qui inculpabiliter ea myſteria ignorat, incapax eſt abſolutionis, n. 20. Oppoſita opinio damnatur, n. 21. Si ſit moribundus, eſt capax abſolutionis conditionalis, n. 25. Invalidò abſolvitur invincibiliter ignorans, nu. 27. Etiam qui culpabiliter ignorat, & id advertit, invalidè abſolvitur, nu. 28. Datur præceptum de credendis explicitè myſteriis Trinitatis, & Incarnationis, num. 35. Frequenter elicere debemus actus Fidei circà hæc myſteria, d. 42. nu. 5.

Finis.

Alius eſt ultimus, alius non ultimus, d. 7. n. 10. Alius intrinſecus, extrinſecus alius, d. 27. n. 88. Temporale, ut finis ſecundarius, poteſt reſpici in actione virtutis; non ut primarius, n. 99.

Fornicatio.

De fide eſt eſſe peccatum lethale, d.29. n.2. Non eſſe intrinſecè malam, docet Caramuel, n. 6. Id falſum eſt, & jure damnatur, à nu. 16. Etiam in infidelibus eſt intrinſecè mala, n.51. Ejus effectus, n. 86. Propter damnum prolis, n. 112.

Furtum.

Furari etiam in extrema neceſſitate non licet, d.23. n.3. Licet tamen ex alienis ſubvenire neceſſitati extremæ, n.2. & 5. An liceat ſubripere ex alienis? n.8. Eſt practicè illicitum, n.18. Sub conditionibus ſpeculativè probabile eſt, n.21. Quia per parva ſurta ab uno ſubjecto pervenit ad quantitatem gravem, memor præcedentium, peccat mortaliter in ultimo. Oppoſitum eſt improbabile, n.82. Si ſit immemor præcedentium, licet peccet venialiter, tenetur ſub mortali ad reſtitutionem ſummæ gravis, n. 88. Eſt mortale, licet quantitates parvæ auferantur à diverſis, n. 102. Quæ ſit quantitas gravis, n. 105. & ſeq. Debet determinatè deſignari, n. 110. Quantitas ſimul ablata gravis eſt etiam gravis ſucceſſivè ablata, ſi interpolatio ſit brevis, n. 113. Duplo major requiritur, ſi interpolatio ſit longi temporis, nu. 114. Et major, ſi à diverſis ſubjectis auferatur, 115. In dubio ſtandum pro domino, 116.

G

Gratitudo, vide *Uſura*, & *Simonia*.

Gratuita donatio differt à compenſatione gratuita, d.27. n.37. & ſeq.

H

Hæreſis, Hæreticus.

D.11. n.6. Hæreticorum probabilitas circà ſuos errores claudit ignorantiam vincibilem, d.14. n.79.

Honor.

Falsò accuſatus nequit ſuum honorem tueri imponendo falſum crimen accuſatori, vel teſti judicialiter, d.26. n.10. Nec id licet extrajudicialiter, n.15. In judicio, peccatum eſt contra juſtitiam, n. 23. Etiam extra judicium, eſt peccatum contra juſtitiam, n. 39. Peccat contra juſtitiam, ſi revelet occultum crimen teſtis, inutile ad ſuam defenſionem, nu. 46. Non peccat, ſi revelatio eſt neceſſaria ad ſui defenſionem, n.48. Niſi tale delictum ſecretò ſibi commiſſum ſit, n.53. 54. Aut per injuriam cognitum, n.55.

Hora Canonica.

Præceptum recitandi verſatur circà materiam dividuam, d.33. n.9. Qui non poteſt recitare totum, poteſt verò aliquam partem, tenetur, à n.8. Sive teneatur ex juſtitia, ſive non, n.25. Graviter ægrotans, qui non poteſt recitare totum officium, & dubitat an poſſit aliquid, ad nihil tenetur, n. 19. Non ſubjacet damnationi dicere, eum, qui majorem partem unius horæ nequit recitare, ad eam non teneri, à n.25. Licet oppoſita opinio ſit probabilior, n. 10. Cæcus tenetur recitare, quod memoria tenet, n. 36. Qui nequit Matutinum, tenetur ad Laudes, n. 38. Qui unicum tantùm nocturnum poteſt, tenetur, n.42.

I

Jejunium.

Præceptum Jejunii obligare, etiam abſque contemptu, eſt certum; & oppoſitum eſt temerarium, d.32. n.27

Infidelis.

Probabilitas apparens in intellectu infidelis circà myſteria Fidei, claudit ignorantiam vincibilem, d.5. nu.6. & 10. Ideò tenetur adhibere diligentiam, nu.11. Non damnatur opinio petens evidentiam credibilitatis, ut infidelis teneatur credere, n. 28. Non peccat in eo, quòd myſteria Fidei ſolùm proponantur illi ut probabilia, nu.35. Non tenetur ſuam ſectam deſerere per credulitatem ſolum probabilem de ejus falſitate, n.45. Nec per meram probabilitatem de veritate Fidei, n.46. Cum ſola Fide lata nequit elicere actus ſupernaturales, quibus de congruo mereatur Fidem ſtrictam, d.16. n.41.

Judex.

Non ſemper debet invenire opinionem probabiliorem, d.3. n.2. In quæſtione facti nequit ſequi minus probabilem, n.3. Nec in quæſtione juris, nu. 4. Cum judicio certo de jure unius partis, nequit ſequi probabilitatem alterius, licèt prevaleat AA multitudine, n. 10. Nequit ſuum judicium alieno ſubjicere, ſi eſt certus de probabilioritate ſuæ opinionis, n.18. Poteſt, ſi ſolum habeat probabilitatem, n.19. Si certus eſt, nequit obedire ſuperiori jubenti, ut judicet ſecundùm oppoſitam opinionem, num. 21. Si ſolùm habeat probabilitatem de ſua, & ſuperior jubens indicet ſuam probabiliorem, tenetur obedire, n. 23. Quid, ſi ſuperior ſuam judicet minus probabilem? n. 24. In cauſis criminalibus debet ſequi probabiliorem, n.27. Judicans pro poſſidente, ſequitur probabiliorem, n.33. Debet judicare ſecundùm opinionem certam, vel probabiliorem, circa valorem Sacramenti, nu.43. Etiam in ſententiis interlocutoriis debet ſequi probabiliorem, n.62. Si certum eſt Judicem Eccleſiaſticum ſequi minus probabilem, infert violentiam, de qua rectè judicant Regii, n.48. Si non ſit certum, nequit cenſeri inferre violentiam, n.49. Si probabile eſt, licèt minus, cauſam eſſe ſpiritualem, non infert violentiam cognoſcendo de illa, n.53. Judex poteſt tortura adigere reum ad fatendum crimen, licet reus non teneatur ſub culpa id fateri, d.19. n.83.

Juramentum.

Juramentum aſſertorium falſum, etſi in re leviſſima, eſt lethale, d. 17. n.1. Promiſſorium quid ſit, n.7.8. Quomodo contra illud peccatur, nu. 11. Si eſt ſine intentione implendi, etiam in re levi, eſt mortale, n.12. In ipſa impletione poteſt dari parvitas materiæ, & peccatum veniale, nu. 19. Juramentum verè non eſt, cùm deeſt intentio jurandi, d.18 n.2. Non damnatur opinio dicens, eſſe veniale jurare verum ſine intentione jurandi, nu. 7.8. eſt vera, n.12. Qui refert juramentum alterius, nec venialiter peccat, n.27. Qui jurat nihil affirmando, nec negando, peccat, nu.30. Conſuetudo pejerandi etiam ſine advertentia, debet explicari in confeſſione, d. 37. n.12. & 13.

Juriſdictio.

Certò falſum eſt, pœnitentem poſſe abſolvi cum juriſdictione merè probabili, d. 2. n. 137. Error communis cum titulo putativo à legitimo Superiore collato, certò dat juriſdictionem, n.149. Etiam pro foro interno, n.150. Probabiliter dat, ſi deſit titulus, vel non ſit à legitimo Superiore, nu. 151. Opinio verè probabilis eſt error communis, n.154. Data opinione verè probabili, & eo titulo, Eccleſia certò confert juriſdictionem, n. 155. Secus, ſi de probabilitate dubitetur, n.156 Si non detur titulus, probabile eſt, non conferre, n.157. Certum eſt, conferre, quoties datur opinio verè probabilis circà juriſdictionem, n.161.

L

Lex.

Leges Eccleſiaſticæ aliæ præceptivæ, aliæ directivæ; d.32. n.5. Non omnes obligant ſub culpa, nu. 6. Lex humana poteſt obligare ſub culpa, etiam abſque contemptu tranſgredientem, n.18. Aliæ directivæ, aliæ coactivæ, d.34. n.19. Aliquando vis directiva ſeparatur à coactiva, n.30. Legem humanam ſolùm ferri circà actus externos, ut conformius naturæ humanæ, probabiliter dicitur, n. 34. Impugnatur tamen, à n.35.

Luxuria.

Contra naturam eſt intrinſecè mala, d.29. n.16.65.86. In materia luxuriæ magis fugiendæ occaſiones externæ, d.40. n.58.

M

Malum.

Malum temporale alterius poteſt deſiderari propter bonũ ſpirituale illius, vel alterius, d.10. n. 7. Et propter ingens bonum temporale Reipublicæ, n. 8. Et ad vitandum magnum nocumentum illius, vel alterius, nu.9. Propter commoda temporalia non licet directè deſiderare, aut gaudere de morte proximi, n. 20. Nec gaudere de morte Patris ob hæreditatem, n. 33.

Martyr.

Verus Martyr eſſet, qui mortem ſubiret pro cultu, & feſto Conceptionis B. V. d.21. n.85.

Matrimonium.

Ejus materia, & forma ſunt verba, ſeu ſigna conſenſus utriuſque, d.20. n.76. Eſt contractus, & Sacramentum, n. 77. Simulare matrimonium, ut Sacramentum, eſt peccatum mortale, nec excuſatur per metum gravem, n.78. Simulans conſenſum in cõtractum matrimonii, non attenta ratione Sacramenti, non peccat contra Sacramentum, n.79. Non licitè contrahitur cum probabilitate facti de impedimento dirimente ex jure Eccleſiaſtico, & nulla probabilitate de carentia impedimenti, d.2. nu. 522. Nec cum ſola probabilitate de carentia impedimenti, n. 524. Nec cum dubio, n. 525. In juris probabilitate ejus valor eſt certus, n.529. Ex Eccleſiæ conſuetudine, n.542. Ex declaratione Urbani VIII. n.550. Cauſa matrimonii eſt favorabilis, n.556. Si contractus eſt validus, etiam fuit in fieri, n.574. Impedimentum nõ dirimens contractum, nec dirimit contrahendum, n. 578. Licèt ſit juris naturalis, aut Divini, certus eſt valor in dubio poſitivo ex opinionum probabilitate, n.611. Matrimonium invalidum poteſt revalidari ſine Parocho, & teſtibus, n.605. Non poteſt revalidari, niſi alter conjux reddatur conſcius de nullitate, n.673. Niſi in urgenti neceſſitate, n.677.

Mendacium.

Leve eſt materia gravis reſpectu juramenti, d.17. n.3. Verba ob urbanitatem dicta non ſunt mendacia, d.19 n.76.

Meritum.

Nullum opus meritorium vitæ æternæ fieri poteſt, niſi procedat ex dictamine Fidei ſupernaturalis, d.16. n.53. Infidelis nequit mereri de congruo pervenire ad Fidem. n. 19.

Metus gratia.

Solus metus reverentialis non dirimit matrimonium, d.2. num. 543. Non eſt cauſa ſimulandi Sacramentum, d.20. à n. 1. Quid, circà ſimulationem matrimonii? à n 78. Et circà confeſſionem externam Fidei, d.12. n.4.

Miſſa.

Qui celebrat propter ſtipendium principaliter, Simoniacus eſt, d. 27. n. 102. Præceptum ſervandi feſta obligat ſub culpa, d. 32. n. 9. Negare gravem obligationem audiendi Miſſam diebus feſtis, eſt erroneum, n. 29. Licet implere duas obligationes audiendo ſimul duas Miſſas, n. 36. Non verò impletur præceptum per duas partes duarum Miſſarum ſimul auditas, ib. & n. 41. Aut ſucceſſivè, n. 44. Sed hoc non damnatur expreſſe, n. 51. Neque virtualiter, nu. 53. Videtur tenuiter probabile, nu. 55. Tamen eſt practicè babile, num. 61. Licet Miſſa audiatur ex motivo alterius virtutis, ſatisfit præcepto, diſt. 18. num. 67. Decretum de ſtipendio duplici non accipiendo prodiit immediatè ab Urbano VIII. d. 1. num. 85.

Mohatra.

Eſt contractus illicitus, d. 24. n. 4.

Mutuum.

Mutuatarius dubius de ſolutione tenetur ſolvere, d. 23. n. 69. 70. Lucrum ex mutuo uſura eſt, d. 25. n. 10. Omninò illicitum, ex n. 14. Etiam ſi exigatur titulo gratitudinis, n. 51. Accipere duodecim pro centum quando liceat, n. 67. non ſemper, n. 68. nec licet anticipatè accipere duodecim, n. 77.

N

Neceſſitas.

Graviſſima auget probabilitatem, d. 4. à n. 50. Quæ ſit gravis, nu. 58. Quotuplex ſit neceſſitas, d. 9. n. 4. Vide *Eleemoſyna.*

O

Occaſio.

Differt à conſuetudine, d. 39. n. 1. Quæſtiones circà occaſionem, d. 40. à nu. 1. Occaſio proxima conſtituitur per circunſtantiam extrinſecam, & proximum periculum peccandi, n. 8. Cum periculo probabili peccandi datur occaſio proxima, à n. 28. & 47. Qui eſt in occaſione proxima voluntaria, tenetur eam deſerere, num. 54. Regulæ ad eam fugiendam, n. 57. Occaſio externa quando fugienda non eſt, quia non eſt proxima, n. 61. Regulæ pro vitando periculo formali peccandi, à n. 62. Aliquando non ſufficit vitare periculum, ſed deſerenda eſt occaſio externa, nu. 69. Nequit abſolvi concubinarius, antequam tollat occaſionem voluntariam, à n. 75. Nunquam poteſt abſolvi, qui habet occaſionem proximam voluntariam, antequam eam expellat, à nu. 76. Eſt in ſtatu peccati mortalis, n. 79. Nec prima vice eſt abſolvendus, antequam expellat occaſionem, n. 95. Oppoſita opinio ſubjacet damnationi, à nu. 106. Occaſio proxima, ſolùm quoad circunſtantiam extrinſecam poteſt eſſe neceſſaria, n. 116. Tunc tenetur ad vitandum periculum formale per actus proprios, nu. 117. 120. An ſit cauſa aliqua non deſerendi occaſionem proximam? à n. 126. Sola impoſſibilitas phyſica, vel moralis eſt ſufficiens cauſa, à n. 132. Cum impoſſibilitas moralis datur fugiendi occaſionem externam, & periculum vitari non poteſt, vincenda eſt impoſſibilitas, nu. 145. Quæ opiniones circà hoc damnantur, à n. 151. Non licet directè quærere occaſionem peccandi, etiam pro bono proprio, vel proximi, nu. 158.

Opinio, vide *Propoſitio*; *Sacramentum*, *Judex*.

Opinio tutior circà valorem Sacramenti ſequenda, d. 2. à nu. 1. Opinionem minus probabilem non poteſt Judex ſequi, d. 3. à n. 3.

Ordo.

Ad ejus valorem requiritur tactus phyſicus materiæ, d. 2. n. 507. Variæ opiniones circà ordinem, nn. 508. Quælibet donatio, intuitu ordinis ſuſcipiendi, prohibita eſt, d. 27. n. 81.

P

Peccatum.

Duplex malitia in peccato, Philoſophica, & Theologica, d. 29. n. 3. Peccans mortaliter ſemper opponitur charitati in Deum ſubjectivè, non ſemper objectivè, d. 32. nu. 25. Peccatorum venialium confeſſio exigit dolorem explicitum, d. 2. n. 78. 79.

Pecunia.

Pecunia præſens non plus valet, quàm futura, d. 25. à n. 1. Eo titulo nequit aliquid exigi ultra ſortem, n. 14.

Pœnitentia.

Sacramentum pœnitentiæ validum, & informe, defectu attritionis extenſivæ, non ſubjacet damnationi, d. 2. n. 50. Nec defectu doloris efficacis, ex ignorantia invincibili, n. 54. De aliis, diſtinguendum, à n. 55. Non requirere contritionem perfectam, eſt certum, n. 61. Nova confeſſio ſine novo dolore, advertenter non licet, n. 75. 76. Nec confiteri venialia cum ſolo dolore implicito, n. 78. 79. Licet tamen cum propoſito virtuali, nu. 80. Non damnatur confeſſio plurium venialium cum dolore ſolùm alicujus, nu. 82. 83. Dolor poteſt præcedere confeſſionem, n. 86. Debet ad eam referri, n. 87. Eſt certò valida, etſi dolor uno, vel duobus diebus præcedat, à n. 88. Secus, ſi diſtaret per menſem, n. 93. Ejus integritas, n. 94. Circunſtantiæ aggravantes non pertinent ad valorem Sacramenti, n. 96. Opinio negans obligationem illas confitendi, non damnatur, nu. 105. Nec quæ negat obligationem confitendi peccata dubia, ſi eſt verè probabilia, nu. 120. Certò ſufficit confiteri ſpeciem venialium, non deſignato numero, nu. 127. Certa eſt juriſdictio circà venialia in quolibet Sacerdote, n. 386. Nec auſertur per decretum de communione, n. 17. Validè abſolvitur cum juriſdictione probabili circà mortalia, qui ſimul ſe accuſat de venialibus, nu. 415. Confeſſio excommunicati bona fide, vel ignorantia facta an ſit valida? à n. 428. Poteſt recipere Sacramentum pœnitentiæ in caſu urgentiſſimæ neceſſitatis, nu. 436. Et extra illum, ſecluſo ſcandalo, ſi per ipſum non ſtet, quominus abſolvatur, n. 445. Validè, & licitè accipitur abſolutio ab excommunicato tolerato, n. 450. Confeſſiones advertenter ad decretum hoc factæ, juxta opinionem minus tutam, ſunt invalidæ, n. 455. Validæ ſunt factæ bona fide, n. 456.

Periculum.

Differt periculum proximum ab occaſione proxima, d. 40. nu. 19. Quid ſit, n. 10. Eſt triplex, n. 13. Certum, ibi. Probabile, nu. 14. Leve, nu. 16. Intrinſecum, & extrinſecum, & mixtum, nu. 17. Formale, & materiale, n. 18. Voluntarium, & neceſſarium, nu. 21. Periculum probabile ſufficit ad occaſionem proximam, à nu. 28. & à n. 47. Exponere ſe periculo probabili peccandi mortaliter, eſt peccatum mortale, n. 40.

Pollutio.

Eſt intrinſecè mala, d. 26. à n. 16. Magis diſſonat rationi, quàm inceſtus, n. 65. Etiam in infidelibus, nu. 78. Ejus malitia oſtenditur ex vehementia voluptatis, n. 86. Contumelioſa naturæ, à n. 128.

Pontifex.

Non poteſt errare in materia morum, d. 1. à n. 2. An poſſit errare in materia probabili circà mores? nu. 62. Poteſt damnare opiniones anteà probabiles. n. 75. Innoc. XI. edidit immediatè Decretum damnans has propoſitiones, n. 87. Loquitur ex Cathedra, à n. 89. Eſt declaratorium ſimul, & prohibitorium, n. 110. Licet procederet ſine matura deliberatione, non poteſt errare, à n. 105. Hoc decretum eſt definitio, n. 118. Eſt præceptivum, n. 194. Non eget promulgatione, quatenus damnat propoſitiones, n. 195. Pro ejus ſuſpenſione nequit rationabiliter ſupplicari, n. 216. Quia declaratorium eſt, populus peccaret graviter, ſi non acceptaret illud, nu. 228. Non pendet ab ejus acceptatione, quoad prohibitorium, n. 235. Quà pœnale, ſi ex juſta cauſa populus non acceptaret, probabile eſt non peccaturum, n. 238. Quomodo peccet violator illius, n. 272. Pontifex etiam extra Concilium non poteſt errare in definitione articuli Fidei, n. 126. Nequit ex Cathedra docere hæreſim, aut errorem, n. 129. Nequit errare in cenſura propoſitionum, nu. 131. Pontifex damnans propoſitionem ut ſcandaloſam, affirmat eſſe certò falſam, nu. 168. Pontifex poteſt fide ſupernaturali credere in hac hoſtia à ſe conſecrata eſſe Corpus Chriſti, d. 14. n. 92.

Poſſeſſio.

Ob ſolas rationes probabiles nequit poſſeſſor ſpoliari re poſſeſſa, diſ. 23. n. 40. Sola poſſeſſio non facit matrimonium validum, d. 2. nu. 579. Nec ſufficit pro proprietate, nu. 583. Poſſeſſio eſt jus certum prævalens cuilibet probabilitati oppoſitæ, d. 3. n. 33. & 23. n. 45.

Præceptum.

Diligendi Deum obligat per ſe ad frequens exercitium, d. 6. num. 9. Punctum ejus obligationis incertum eſt, n. 18. Implere præcepta, quia Deo placitum eſt, eſt elicere actum charitatis, n. 22. Frequenter elicitur à fidelibus timoratis, n. 24. Ea obligatio probatur, n. 27. Elicit actum charitatis, qui implet mandatum Dei, quia eſt mandatum Dei, n. 33. 44. Præceptum Fidei eliciendæ, d. 11. nu. 2. Et confeſſionis Fidei, d. 12. n. 2. Præceptum diligendi proximum non obligare per ſe ad actum internum formalem, non damnatur etiã virtualiter, d. 8. n. 4. & ſeq. Eſt mens D. Thomæ, n. 17. Eſt vera, n. 31. Obligatio diligendi proximum in occaſione ſuccurrendi, eſt per ſe, nu. 34. Negans obligationem diligendi proximum actu interno, damnatur, nu. 41. Quinque præcepta Eccleſiæ obligare ſub culpa, certum eſt, d. 31. n. 3. Qui labitur in mortale, non tenetur ex lege charitatis, vel juſtitiæ eligere medium juſtificationis, diſ. 6. nn. 48. Tenetur vero ex lege cavendi contingentiam ſuæ damnationis, nu. 52.

Princeps.

Quid poſſit in dubio circà valorem contractus? d. 2. à n. 591. Poteſt decernere pro valore, n. 539. Imperanti ſubditus parere tenetur, in dubio invincibili, n. 594. Et circà probabiliter licitum, n. 590. Vide *Judex*.

Privilegium.

Non dat juriſdictionem privilegium vivæ vocis oraculo conceſſum, d. 2. n. 315. Mendicantibus conceſſa revocabilia ſunt, n. 335. Ex contractu lucrativo orta ſunt irrevocabilia, nu. 353. Etiam remuneratoria ſunt ex ſe irrevocabilia, niſi utilitas publica aliud poſtulet, n. 356. Tunc non egent compenſatione, n. 365. Quoddam privilegium conceſſum Auguſtinianis, nu. 380. Extenditur improbabiliter, n. 384.

Probabilitas.

Probabilitas practica, & ſpeculativa, d. 21. n. 54. Non valet à ſecunda ad primam, d. 22. n. 1. Tenuis probabilitas, d. 4. n. 2. In urgentiſſima

BIBLIOTECA NAZ. ... VITTORIO EMANUELE

ma neceſſitate eſt licitè eligibilis, n. 50. Vide *Propoſitio*.

Propoſitio.

Scandaloſa quę ſit? d. 1. n. 547. Omnis propoſitio ſcandaloſa in materia morum eſt non probabilis, n. 158. Eſt certò falſa, n. 160. Propoſitio, ex qua evidenter infertur propoſitio damnata, eſt certò falſa, n. 165. Tenuiter probabilis non eſt materialiter minus probabilis d. 4. n. 3. Neque probabiliter probabilis, n. 10. 17. Eſt ea, de cujus probabilitate meritò à pluribus dubitatur, n. 34. Erronea, quę ſit, d. 1. n. 136. Quę errori proxima, nu. 157. Quando valeat à propoſitione ſpeculativa ad practicam, d. 23. n. 27. Propoſitio probabilis poteſt amittere ſuam probabilitatem, d. 1. n. 71. Etiam intrinſecam, n. 72. & n. 79. Propoſitio antiquata, d. 1. n. 264.

R

Regulares.

Privilegium conceſſum Auguſtinianis ad diſpenſandum in impedimento occulto, in 1. & 2. gradu, d. 2. n. 380. Improbabiliter extenditur, nu. 384. vide *Approbatio*. Prelatus regularis poteſt præcipere actum internum contentum in Regula, d. 34. & 43. Regulares, vi Bullę, poſſe abſolvi à reſervatis, plures docuere, d. 2. n. 178. Eſt improbabile, à n. 188. In Religionum approbatione non poſſe errare Pontificem, certum eſt, d. 1. n. 16. Regularium privilegia ſunt revocabilia de plenitudine poteſtatis, d. 2. n. 342.

Reſtitutio, vide, *Furtum*, & *Famuli*.

Conſulens damnum alteri illatum, tenetur ad reſtitutionem, d. 23. n. 120. Aliquando non tenetur, n. 124. Quotupliciter poteſt movere, n. 125. Non tenetur, qui revocat conſilium ſimplex, n. 133. Si oſtendit artificium inferendi damnum, licèt revocet conſilium, tenetur, n. 135. Tenetur etiam, ſi propoſuit motivum urgens, n. 137. Qui conſultus ab imperito reſpondit, non teneri ad reſtitutionem: tenetur, niſi ſuum revocet conſilium, n. 141. Secus, ſi revocat, n. 143. Qui magni ponderis interceſſione ſententiam obtinuit in prę judicium alterius, tenetur reſtituere, n. 146. Secus, ſi interceſſionem revocet, vel declaret, n. 147. Qui inducit ad minus damnum, cum alter determinatus eſt inferre majus, licitè operatur, n. 148. Niſi omninò poſſit impedire damnificationem, n. 151. Homini determinato inferre majus damnum uni, non licet ſuadere ut minus damnum inferat alteri, nu. 162. Niſi hic teneatur ſe huic ſubiicere pro alio, n. 164.

Reſtrictio mentalis.

Ejus uſus olim viſus probabilis, d. 19. n. 1. Jam non licet, n. 12. Etiam ſine juramento, n. 13. Plures caſus, in quibus videtur neceſſaria, à nu. 14. Non damnatur amphibologia ex ſignificatione vocum orta, n. 32. 35. Aut ex circumſtantiis, n. 36. Aut in ſenſu metaphorico, n. 46. Aut cum reſpondetur ad mentem interrogantis, n. 48. Aut per circúlocutione, n. 53. Uti vocibus materialiter ſumptis, non approbatur. n. 52. Nil aliud damnatur, prę ter reſtrictionem mentalem, n. 88. & ſeq. Quo pacto poteſt reſpondere confeſſarius rogatus de peccato in confeſſione audito, n. 65. Aut Secretarius Inquiſitionis, n. 70. Et alii, qui debent occultare veritatem, n. 67. & ſeqq.

Reus.

Poteſt excuſari à perjurio, ne gabellam evidenter injuſtam cogatur ſolvere, d. 19. n. 77. Reus criminis capitalis ſemiplenè probati non tenetur fateri, n. 81. Vide *Honor*.

S

Sacerdos.

Quilibet habet iuriſdictionem ad venialia, d. 2. num. 409. Licèt prohibeatur ſimplex Sacerdos abſolvere à venialibus, num. 417. Non tamen aufertur illi iuriſdictio, n. 418.

Sacramentum.

Simulare adminiſtrationem Sacramentorum, ob metum urgentem, non licet, d. 20. num. 14. Vide *Simulatio*. Quo ſenſu ſequenda ſit opinio tutior circà valorem Sacramenti? d. 22. nu. 1. Quę ſit tutior? num. 7. Exponens fruſtrationi Sacramentum [extra caſum neceſſitatis] damnatur, num. 14. Uti opinione minus tuta de valore, eſt contra reverentiam Sacramenti, num. 23. Recipiens Sacramentum, cum opinione minus probabili, relicta tutiore, graviter peccat, n. 28. Sacramentum validum, & informe, vide *Pœnitentia*.

Simonia.

Quid ſit? d. 27. num. 3. Quotuplex, num. 6. Datur Simonia juris humani, à num. 8. Simonia eſt permutare Beneficium ſine authoritate Prælati, num. 12. Dare temporale, ut motivum pro ſpirituali, vel è contra, eſt Simonia, à n. 14. In Simonia non datur parvitas materiæ, num. 21. Promittens ſe gratum fore, ſi non intendat dare temporale pro ſpirituali, Simoniacum non eſt, num. 65. Secus ſi intendat, num. 66. Eſt Simonia conventionalis, num. 67. Pactum dandi temporale pro ſpirituali, in compenſationem gratuitam, eſt Simonia, à num. 42. Donatio gratuita facta collatori Beneficii, ſi ſit prohibita ab Eccleſia, eſt Simonia, num. 74. Beneficium poteſt dari, & accipi propter finem intrinſecum ſuſtentationis temporalis, num. 99. In actione virtutis reſpicere rem temporalem ut finem primarium, Simonia eſt, n. 99. Dare beneficium propter rem temporalem, ut finem ſecundarium, ſi id movet ad collationem, eſt Simonia: ſecus, ſi non movet, n. 99. & 105.

Simulatio.

Eſt duplex, d. 20. num. 2. Simulatio formalis eſt mendacium, num. 3. Secus, materialis, num. 4. In adminiſtratione Sacramenti utraque damnatur, num. 14. Et dare hoſtiam non conſecratam pro conſecrata, num. 26. Et proferre verba conſecrationis ſine animo conſecrandi, num. 37. Quid ſi proferantur alia verba? num. 42. Non licet proferre verba abſolutionis ſine intentione abſolvendi, num. 49. In receptione Sacramenti ſimulatio virtualiter, reprobatur, num. 65. Damnatur pœnitens ſimulans confeſſionem, ut confeſſarium ſollicitet, num. 68. Qui accedit ad tractandum negotium, cum intentione decipiendi adſtantes, mendacii reus eſt, num. 71. Abſque ea intentione, non peccat, num. 73. Simulare Sanctitatem quando ſit peccatum mortale, d. 18. num. 19.

T

S. Thomas.

Explicatur, d. 8. n. 17. Defenditur, d. 10. n. 5. & 15. Ejus mens de poteſtate legis humanę circà actus internos. d. 34. n. 21.

P. Thomas Sanchez.

Defenditur, d. 18. n. 9. & d. 23. n. 83.

V

Uſura.

Eam eſſe illicitam, de Fide eſt, d. 25. num. 9. Eſt lucrum ex contractu mutui, num. 10. Si mutuo addatur alius contractus, non eſt uſura, num. 11. Exigere aliquid ultra ſortem ratione pecunię pręſentis, uſura eſt, num. 14. Etiam ſi ſit titulo gratitudinis, n. 51. Obligare mutuatarium, ut merces mutuantis emat, uſura eſt, num. 59.